

Sven Wimmell 22 april 2019:

**Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för
barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer.**

**Utredningar om verksamheter som styr
världen. Vårbudgeten 2019.**

<http://wimmell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

Sven Winnell 22 april 2019:

Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa.

Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om

verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.

<http://winnell.com/omr36-39zzzze.pdf>

Sida

2 **Innehåll**

6 **Bostadsbidrag för barnfamiljer och barnlösa i
förvärvslivsåldrar**

7 Årskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.

7 Konsumentverket: Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring
med egen inkomst att bo hos föräldrar eller ha eget boende

8 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Skatter
och marginalskatter

8 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Överskott
och underskott

9 Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och
män 20-64 år. Kr/år

10 Från skatteverket.se Inkomståret 2019

11 Vad ingår i skattetabellerna?

12 **Bostadsbidragen för barnfamiljer**

12 Kostnader för barn 2019

13 Socialförsäkringsbalk (2010:110) t.o.m. SFS 2018:1952
Avd. G BostadsstödAVD.13

14 Bostadsbidragen

15 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Tabell

15 Ett resonemang om inkomster vid avtrappningsbörjan.

16 Levnadskostnader

17 SCB-statistik 2013 om antalet hushåll

17 Barnkostnader. Ensam med 1 barn.

19 Kostnad för ett barn. Genomsnitt för åldrar 0-18 år. Ensam
förälder.

19 För makar/sambor med 1 barn

20 Stockholm barntillsynskostnader

22 barnomsorgsguiden.se

23 Försäkringskassan 2019. Aktuella belopp.

24 Ensam med 2 och 3 barn

25 Makar/sambor med 2 och 3 barn

26 Barnkostnader. Sammanfattning.

27 Förslag för 2019

27 Socialförsäkringsbalken om kapital

28 **Bostadsbidrag för barnlösa. ickepensionärer.**

29 försäkringskassan.se Bostadsbidrag till unga (under 29 år)

30 Socialförsäkringsbalk (2010:110). Kapitler om barnlösa

31 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till
pensionsåldrar.

31 Ungdomsbostadsbidragen. Barnlösa 18 - 29 års ålder.

32 Socialförsäkringsbalken om kapital

34	<u>Bostadstillägg och garantipension för pensionärer.</u>	84	Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019
35	Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension	84	Fakta om bostadstillägg
38	Fastställd förvärvsinkomst 2017.Andelen personer efter inkomst och kön	98	pensionsmyndigheten.se 1 april 2019. Som mest kan garantipensionen bli 8 254 kronor för ensamstående och 7 363 kronor i månaden för gifta
41	Regeringen:Tydligare mål och uppföljning för Pensionsmyndigheten	99	Garantipensioner. Ensam 2019
42	Promemoria Socialdepartementet. Socialförsäkringsenheten Förbättrat grundskydd för pensionärer	99	Bostadstillägg Ensam 2019
42	Innehåll	99	Marginal effekter av skatt och bostadstillägg 2019
43	Inledning	100	2019. Ensam pensionär över 65 år Två tabeller
48	Förslag för ett förbättrat grundskydd	101	Månadskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
59	Promemoria Socialdepartementet Socialförsäkringsenheten Förbättrat grundskydd för pensionärer Promemoria 1 februari 2019 Tabell 4.2 Typfall med effekter av förslagen	101	Pensionärer 2019 Månadskostnader
59	Verkan av kapital	102	Årskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
61	I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.	102	Årskostnader år 2019, pensionärer.
61	Om en lång historia om pensionärer	103	Årskostnaderna för pensionärer 2020
63	Regeringskansliet. Blocköverskridande överenskommelse för långsiktigt höjda och trygga pensioner	103	Ensam väntad ändring 2020
67	Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner	106	Tabell 33 Skatteavdrag för månadslön 2019 Tabell 33
75	Stora möjligheter att få fler över 65 år att jobba vidare	112	Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019 Sidor i pensionsmyndigheten.se
78	Socialförsäkringsbalk (2010:110)	120	Kopior av tidigare utredningar om systemet för pensionärernas pensioner och bostadstillägg.
81	66 kap. Garantipension för den som är född 1937 eller tidigare	121	Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
84	Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnadskostnader. Kapitler i socialförsäkringsbalken	122	Förbättringar för pensionärer med låga inkomster införs.
		123	Bostadstillägg för pensionärer
		123	I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).
		124	Viktiga händelser i bostadstilläggens historia. (8 april 2004).
			I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.
		130	Andra påpekanden o förslag. (8 april 2004.)

131	Summa marginaleffekt 2004. (Från sid 3405)
132	Ingen i regeringen eller riksdagen har visat tillräckligt intresse för de lägsta inkomsterna.
133	Januari 2013: Förslagen för bostadstilläggen på sid 95 i http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf bör bli att man helt slopar reglerna som föreskriver att kapital/förmögenheter och fastigheter ska påverka bostadstilläggen.
136	Så beräknar vi dina inkomster Från pensionsmyndigheten 6 feb 2013
138	Så beräknar vi din bostadskostnad (6 feb 2013)
140	Så mycket kan du få i bostadstillägg
141	Så beräknar vi ditt bostadstillägg
143	Avtrappningsregler
144	Många anser att pensionärerna halkar efter i välfärden. Att öka bostadstilläggen något och sänka skatten något för dem är gott och väl, men det är dags ta bort den grovt snedvridande effekten av regeln att 15% av kapital ska ses som inkomst. Regeln bör snarast tas bort.
145	<u>Kopior av tidigare utredningar om mänskliga verksamheter som styr världen.</u>
146	Sven Winnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
148	Inkomstskatterna
150	Mer om skatter och bidrag.
153	Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
156	Nyss har nämnts om kapital

157	Statsråd och myndigheter
157	Politikområden för politiken 21 januari 2019
159	Myndigheter
178	Länsstyrelserna
184	Befolkning och bostäder
184	Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.
185	641- 642 Det börjar med maten.
185	643. När det gäller bostaden har boverket krav
186	644. Teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.
186	645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.
186	646 Utveckling av de inre verkligheterna
189	647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
189	648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
189	649 Personvård: barn, hemsjukvård o d
190	SCB Statistiska Centralbyrån. Om allt och hyror
196	Befolkningsstorlek per kommun, 2015
197	Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
197	Antal hushåll efter hushållstyp
202	De föreslagna nya lägenhetstyperna
204	Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
205	Bostad 2 rum och kök i större skala
206	Bostad 3 rum och kök i större skala
207	Fyra rum och kök.
208	Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
209	Bostad 2 rum och kök med större sovrum
210	Bostad 2,3 och 4 r o k, beskrivning

- 211 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 212 Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
- 212 Det är viktigt med rejäla balkonger
- 213 Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
- 214 Trångboddhet

219 **Systemet för mänskliga verksamheter.**

- 219 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas
begynnelse.
- 220 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
- 223 Utvecklingens krafter.
- 224 Systemet för mänskliga verksamheter.
- 227 Den fundamentala påverkanskedjan
- 228 Schema över påverkans och förändringsproblem
- 229 Politiska och opolitiska planeringar
- 230 Samband mellan huvudområdena
- 231 Samhällsplaneringens problem. Kunskaper och värderingar.
- 232 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som
styr utvecklingen i världen.

234 **Några tidningsartiklar de senaste dagarna med
något om mänskliga verksamheter som förändrar
världen**

- 235 Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?
- 236 Utveckling av de inre verkligheterna
- 237 Tidningsartiklarna företcknas under rubrikerna Inrikes och
Utrikes förhållanden
- 238 Förteckning över utredningar med fler artiklar.

- 239 **Inrikes förhållanden**
- 240 Ungdomssynder
- 270 Utbildning
- 294 Sjukvård
- 336 Arbetsmiljö
- 348 Klimat och transporter
- 408 Banker och pengar
- 426 Politiska partier
- 459 Bostäder, byggande, städer. Fysiska och sociala miljöer

518 **Utrikes förhållanden**

- 519 Världen
- 527 Europa och EU
- 546 Tyskland
- 556 Frankrike
- 589 England / Storbritannien
- 612 Italien, Spanien, Ungern, Polen m m
- 630 Nordiska länder
- 649 USA
- 669 Ryssland och Ukraina
- 694 Ost- och Centralasien
- 710 Mellanöstern
- 744 Afrika
- 754 Syd- och Mellanamerika, Kanada
- 763 Australien och Oceanien
- 772 Övrigt i världen

782 **Vårbudgeten 2019**

- 783 Vårbudgeten har lämnats till riksdagen
- 785 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken
- 793 Vårbudgeten 2019 på fem minuter
- 797 Länkarna i det föregående
- 816 Riksdagen 10 april 2019 Debatt med anledning av
- 869 vårpropositionens avlämnande

Botadsbidrag för barnfamiljer och barnlösa i förvärvslivsåldrar

Årskostnader år 2019, förvärvs- arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Summa per månad 2019 enligt månadsedovisningen.	7370	12660
2019 per år:	88440	151920
Bostadshyra per år säg : Ensam 2rok, 12x 5700	68400	
2 personer 3rok, 12x 7000		84000
Summa per år 2019, bostad + övrigt	156840	235920
Förvärvsarbetande:arbets- resor+ fackavgifter säg	16560	33120
Summa per år 2019: bostad + övrigt	173400	269040
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.		
Säg för enkelhets skull, avrundat	174000	269000
2 personer 155 % av ensam.		
Per person:	174000	134500
		77 % av ensam
174000-134500=		39500kr

Konsumentverket:

Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring med egen
inkomst att bo hos föräldrar eller ha eget boende

Utgifter per månad	Bo hos föräldrar	Eget boende
All mat lagas hemma utom		
lunch vardagar	2000	2000
Förbrukningsvaror	70*	120
Hemutrustning	240*	610
Medier	300*	1150
Hyra	1 990*	5200
Hemförsäkring	40*	100
Summa hushållsutgifter	4 640	9180
Övriga utgifter		
Personlig hygien	490	490
Kläder och skor	680	680
Fritid	710	710
Mobil	370	370
Äta lunch ute (20 ggr/månad)	1880	1880
Resor med lokaltrafik	580	580
Medlemskap i fack och a-kassa	490	490
Summa övriga utgifter	5200	5200
Total summa utgifter	9840	14380
* En fjärdedel av hushållets kostnader eftersom beräkningen utgår ifrån ett hushåll med fyra personer.		
Per år: avrundat	118000	173000
Skillnad:		55000

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt	lön /mån /år	Inkomstskatt marginal- i% av inkomst	Årsinkomst per person
			skatt %	decilgrupp
6001	626	7512	10,4	cirka 72 000
7001	854	10248 -7512= 2736	22,8	84 000
8001	1081	12972-10248= 2724	22,7	96 000
9001	1308	15696-12972= 2724	22,7	108 000
10001	1535	18420 -15696=2724	22,7	120 000
11001	1765	21180 -18420=2760	23,0	132 000
12001	1997	23964 -21180=2784	23,2	144 000
13001	2268	27216- 23964=3252	27,1	156 000
14001	2568	30816 -27216=3600	30,0	168 000
15001	2859	34308 -30816=3492	29,1	180 000
16001	3149	37788 -34308=3480	29,0	192 000
17001	3440	41280 -37788=3492	29,1	204 000
18001	3730	44760 -41280=3480	29,0	216 000
19001	4020	48240 -44760=3480	29,0	228 000
20001	4340	52080 -48240=3840	32,0	240 000
21001	4630	55560 -52080=3480	29,0	252 000
22001	4921	59052 -55560=3492	29,1	264 000
23001	5211	62532 -59052=3480	29,0	276 000
24001	5501	66012 -62532=3480	29,0	288 000
25001	5792	69504 -66012=3492	29,1	300 000
26001	6082	72984 -69504=3480	29,0	312 000
27001	6373	76476 -72984=3492	29,1	324 000
29001	6953	83436 -76476=6960	29,0	348 000
30001	7244	86928 -83436=3492	29,1	360 000
35001	8848	106176 -86928 =19248	32,1	420 000
40001	10498	125976 -106176=19800	33,0 brytp	480 000
45001	12782	153384 -125976=27408	45,7	540 000
50001	15432	185184 -153384=31800	53,0	600 000
55001	18164	217968 -185184=32784	54,6 brytp	660 000
60001	21045	252540 -217968=34572	57,6	720 000

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt	lön /mån /år	Efter skatt /mån /år	Över-skott/år	Makar lika inkomst Överskott/år	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500 -109500	-140000	72 000
7001	854	10248	6147	73764 -100236	-121472	84 000
8001	1081	12297	6920	83040 -90960	-102920	96 000
9001	1308	15696	7693	92316 -81684	-84368	108 000
10001	1535	18420	8466	101592 -72408	-65816	120 000
11001	1765	21180	9236	110832 -62168	-47336	132 000
12001	1997	23964	10004	120048 -53952	-28904	144 000
13001	2268	27216	10733	128796 -45204	-11408 *	156 000
14001	2568	30816	11433	137196 -36804	5392	168 000
15001	2859	34308	12149	145704 -28296	22408	180 000
16001	3149	37788	12852	154224 -19776	39448	192 000
17001	3440	41280	13561	162732 -11268	56464	204 000
18001	3730	44760	14271	171252 -2748 *	73504	216 000
19001	4020	48240	14981	179772 5772	90544	228 000
20001	4340	52080	15661	187932 13932	106864	240 000
21001	4630	55560	16371	196452 24252	123904	252 000
22001	4921	59052	17080	204960 30960	140920	264 000
23001	5211	62532	17790	213480 39480	157960	276 000
24001	5501	66012	18500	222000 48000	175000	288 000
25001	5792	69504	19209	230508 56508	192016	300 000
26001	6082	72984	19919	239028 65028	209056	312 000
27001	6373	76476	20628	247536 73536	226072	324 000
29001	6953	83436	22048	264576 90576	260152	348 000
30001	7244	86928	22757	273084 99084	277168	360 000
35001	8848	106176	26153	313836 139836	358672	420 000
40001	10498	125976	29503	354036 180036	439072	480 000
45001	12782	153384	32219	386628 212628	504256	540 000
50001	15432	185184	34569	414828 240828	560656	600 000
55001	18164	217968	36837	442044 268044	615088	660 000
60001	21045	252540	38956	467472 293472	665944	720 000

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2016-01-01 och 2016-12-31

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2017-01-01 och 2017-12-31

<u>Decilgrupp</u>	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2019 antagande. cirka samma årliga ökning som 216-217. Månad ca</u>	
1	11 855	12 096	13 000	1083
2	96 357	99 028	104 000	8667
3	177 761	183 315	194 000	16167
4	241 790	249 625	265 000	22083
5	289 357	298 285	316 000	26333
6	327 932	337 863	358 000	29833
7	366 546	377 964	401 000	33417
8	414 336	426 988	452 000	37667
9	486 239	499 991	527 000	43917
(9,5			ca 57000)	
10	789 273	809 306	849 000	70750

Statistiken är inte uppdelad efter ensamstående och makar/sambor. Men ensamstående behöver 2019 inkomst 19000 och makar var för sig 14000 per månad för att klara hushållsbudgetarna på plus. Genomsnitt cirka 16000 kr

Det betyder att cirka 30 % av inkomsttagarna inte klarar sig.

Inkomstskattesystemet är inte uppbyggt efter skatteförmåga och inget talar för att svenska folket vill ha det.

Brister i detta system kompenseras i någon mån av bidrag av olika slag, bland annat barnbidrag och bostadsbidrag för ensamstående och makar/sambor med barn.

Ungdomar utan barn kan få ungdomsbostadsbidrag. Äldre utan barn har några år fått bostadsbidrag, men de har i ovist nit tagits bort, det bör snarast återinföras. Det kan enkelt ske genom att höja åldersgränsen för bidrag. Ungdomsbidragen avtrappas med 30,33 % av viss stigande inkomst. Ett nytt bidrag för äldre bör ha avtrappning 30,33 %, som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Tidigare har föreslagits 20 % som för barnfamiljerna.

Marginalskatt + avtrappning av bostadsbidrag för barnfamiljer blir cirka 45 % vid månadsinkomster under cirka 13000 kr och cirka 50 % vid inkomster cirka 13000-30000 kr. Avtrappningarna av bostadsbidragen för barnfamiljer 2019 ligger så att summa margineffekt blir cirka 50 % utan barntillsynsavgift.

Den nedre brytpunkten ligger 2019 på 42 033 kr/månad. Däröver är statlig skatt 20 %

Den övre brytpunkten ligger 2019 på 58 583 kr/månad. Däröver är statlig skatt 25 %.

Det vill säga att den sk värnskatten är 5 %

Jobbskatteavdraget påverkar bara den kommunala inkomstskatten

Från skatteverket.se Inkomståret 2019:

Genomsnittlig kommunal skattesats

Den genomsnittliga kommunala skattesatsen för 2019 är 32,19 procent.

Grundavdrag

Grundavdraget är ett avdrag som alla får automatiskt och som varierar beroende på den fastställda inkomsten.

Grundavdraget för beräkning av kommunal och statlig skatt är lägst 13 700 kr och högst 35 900 kr. Vid låga inkomster är grundavdraget 19 700 kr.

Statlig inkomstskatt, fysiska personer

Det är ingen statlig inkomstskatt på beskattningsbar förvärvsinkomst upp till 490 700 kr. Mellan 490 700 kr och 689 300 kr är den statliga skatten 20 procent på den beskattningsbara förvärvsinkomsten. På den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger 689 300 kr är den statliga inkomstskatten 25 procent.

Skiktgräns

Skiktgränsen är den fastställda inkomsten minskad med grundavdrag (= beskattningsbar förvärvsinkomst).

Nedre skiktgränsen: 490 700 kr (20 %)

Övre skiktgränsen: 689 300 kr (25 %)

Brytpunkt

Brytpunkten är gränsen för uttag av statlig inkomstskatt, före grundavdrag.

Nedre brytpunkt: 504 400 kr (20 %). (Per månad 42 033)

Övre brytpunkt: 703 000 kr (25 %) (Per månad 58 583)

Statlig inkomstskatt, kapitalinkomster

Statlig inkomstskatt på kapitalinkomster är 30 %.

Jobbskatteavdrag

Du får en skattereduktion för arbetsinkomst (jobbskatteavdrag) på dina arbetsinkomster.

Jobbskatteavdraget får bara räknas av mot din kommunala inkomstskatt och inte mot den statliga inkomstskatten, fastighetsskatten eller fastighetsavgiften. Jobbskatteavdraget påverkar inte heller avgifter som allmän pensionsavgift, begravningsavgift eller avgift till trossamfund.

Jobbskatteavdraget är inräknat i Skatteverkets skattetabeller som arbetsgivaren använder i samband med löneutbetalningar. Du behöver alltså inte själv ansöka om avdraget.

Storleken på jobbskatteavdraget beror på hur stora dina arbetsinkomster är och om du är över eller under 65 år vid inkomstårets ingång.

Exempel på inkomster som inte ger rätt till jobbskatteavdrag:

- sjukpenning från Försäkringskassan
- föräldrapenning
- ersättning från arbetslöshetskassa
- sjuk- och aktivitetsersättning
- pension
- egen arbetsskadelivränta.

Mer information:

- [Skatteverkets skattetabeller](#)

Prisbasbeloppet

inkomstår 2019: 46 500 kr

Förhöjt prisbasbelopp inkomstår 2019: 47 400 kr

Vad ingår i skattetabellerna?

I beräkningen av skattetabellerna ingår kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift, begravningsavgift och avgift till registrerat trossamfund. Även den nya public service-avgiften är inkluderad i skattetabellerna för 2019. Avdrag och skattereduktioner för grundavdrag, allmän pensionsavgift, jobbskatteavdrag och skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning ingår också i tabellerna.

Kolumn 1

Avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 65 år om inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag. Tabellen ska tillämpas oavsett om allmän pensionsavgift ska betalas eller inte.

Ensamstående förvärvsarbete är missgynnade i förhållande till makar/sambor.

Ensamståendes levnadskostnader per år 2019 är 174000kr

En makes/sambos kostnad är 134500 kr, dvs 39500 kr lägre och därför blir överskottet för en make 39500 kr högre än för en ensamstående.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Underskott tillsammans för ett par makar blir på motsvarande sätt 79000 kr lägre än för en ensamstående

Bostadsbidragen för barnfamiljer

Kostnader för barn 2019 Enligt Konsumentverket.

Att beräkna genomsnittskostnader för barn är komplicerat ,
kräver mycket arbete.

Några av konsumentverkets siffror som rör barnkostnader:

Hushållets gemensamma kostnader per månad

	3 pers	4 pers	5 pers	6 pers	7 pers
Förbrukningsvaror	230	270	330	390	440
Hemutrustning	870	960	1060	1180	1270
Medier	1210	1210	1220	1330	1380
Hemförsäkring					
storstad	200	230	250	250	260
mellanstor stad	130	140	140	150	150
mindre tätort	110	120	130	140	140
Summa gemen- samma kostnader					
storstad	2510	2670	2860	3150	3350
mellanstor stad	2440	2580	2750	3050	3240
mindre tätort	2420	2560	3740	3040	3230

Individuella matkostnader per månad.

All mat lagas hemma						
6-11mån	1 år	2-5år	6-9år	10-13	14-17	18-30år
840	850	1120	1580	1990	2370	2620

Övriga individuella kostnader per månad

	0 år	1-3år	4-6år	7-10år	11-14	15-17	18-25
Kläder, skor	360	470	710	720	720	700	680
Fritid, lek	100	270	450	690	730	760	710
Mobiltelefon	-	-	-	170	200	280	370
Personlig hygien	500	640	140	170	250	370	490*
Barn-o ung- domsförsäkr.	150	150	150	160	170	180	-

Summa kostnader	1110	1530	1450	1910	2070	2290	2250

Barntillsynskostnader, dagis, fritidsgårdar: kostnader varierar
mycket efter antal barn, åldrar, inkomster och kommuner.

Gemensamma kostnader

	1 person	2 personer
Förbrukningsvaror	120	150
Hemutrustning	610	700
Medier	1150	1200
Hemförsäkring		
storstad	160	180
mellanstor stad	100	110
mindre tätort	100	100

Summa gemensamma kostnader		
storstad	2040	2230
mellanstor stad	1980	2160
mindre tätort	1980	2150

Socialförsäkringsbalk (2010:110)

t.o.m. SFS 2018:1952

"AVD. G BOSTADSSTÖD.....

Bidragsgrundande inkomst

Huvudregler

2 § Den försäkrades bidragsgrundande inkomst är summan av

1. överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 4 §,
3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 5 §,
4. del av egen och barns förmögenhet enligt 6-10 §§,
5. del av barns inkomst av kapital enligt 11 och 12 §§, och
6. vissa andra inkomster enligt 13 §.

Vid beräkning av inkomster som avses i första stycket 6 ska studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) och studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd ingå med 80 procent. *Lag (2018:1638).*

3 § Den bidragsgrundande inkomsten ska avse samma kalenderår som bostadsbidraget och ska anses vara lika fördelad på varje månad under kalenderåret.....

Beräkning av bostadsbidrag till barnfamiljer

Grundläggande bestämmelser

15 § Bostadsbidrag till barnfamiljer beräknas enligt 18-23 §§.

Om den bidragsgrundande inkomsten överstiger 150 000 kronor för en försäkrad, eller för makar 75 000 kronor för var och en av dem, ska bidraget minskas med 20 procent av den överskjutande inkomsten. *Lag (2017:1123).*

16 § Bidrag som beräknas till mindre belopp än 1 200 kronor för helt år betalas inte ut.

17 § Bostadsbidrag får inte lämnas för fler än tre barn.

Bidrag till kostnader för bostad

18 § Bostadsbidrag lämnas månadsvis som bidrag till kostnader för bostad med 50 procent av den del av bostadskostnaden per månad som för familjer med

- ett barn överstiger 1 400 kronor men inte 5 300 kronor,
- två barn överstiger 1 400 kronor men inte 5 900 kronor, och
- tre eller flera barn överstiger 1 400 kronor men inte 6 600 kronor.

Högre bostadskostnad än som anges i första stycket får beaktas, om någon medlem av familjen är funktionshindrad.

Lag (2011:1520).

19 § Har upphävts genom *lag (2011:1520).*

20 § Vid tillämpning av bestämmelserna om bostadskostnader i 18 § ska Försäkringskassan bortse från bostadskostnader som avser bostadsytor som överstiger - 80 kvadratmeter för hushåll med ett barn,

- 100 kvadratmeter för hushåll med två barn,
- 120 kvadratmeter för hushåll med tre barn,
- 140 kvadratmeter för hushåll med fyra barn, och
- 160 kvadratmeter för hushåll med fem eller flera barn.

Större bostadsytor än som anges i första stycket får beaktas, om någon medlem av familjen är funktionshindrad.

21 § Försäkringskassan ska beakta bostadskostnader upp till följande belopp per månad, utan hinder av bestämmelserna i 20 § första stycket:

- 3 000 kronor för hushåll med ett barn,
- 3 300 kronor för hushåll med två barn,
- 3 600 kronor för hushåll med tre barn,
- 3 900 kronor för hushåll med fyra barn, och
- 4 200 kronor för hushåll med fem eller flera barn. "

Enligt detta:

Bostadsbidragen trappas av med 20% av bidragsgrundade inkomsten över 150 000 kr per år för ensa och över 150 000 för makar tillsammans.

18 § Bostadsbidrag lämnas månadsvis som bidrag till kostnader för bostad med 50 procent av den del av bostadskostnaden per månad som för familjer med

- ett barn överstiger 1 400 kronor men inte 5 300 kronor,
Maximalt bidrag 50% av 5300-1400= 50% av 3900= 1950 kr/månad = 23400 kr/år. Avtrappingssträcka 23400/20% = 117000kr
Bidraget slutavtrappat vid inkomst 150000+117000= 267000 kr inkomst/år= 22 250 kr/månad.

- två barn överstiger 1 400 kronor men inte 5 900 kronor.
Maximalt bidrag 50% av 5900-1400= 50% av 4500= 2250 kr/månad = 27000kr/år. Avtrappingssträcka 27000/20% = 135000kr.
Bidraget slutavtrappat vid inkomst 150000+135000= 285000 kr inkomst/år = 23750 kr/månad.

- tre eller flera barn överstiger 1 400 kronor men inte 6 600 kr
Maximalt bidrag 50% av 6600-1400= 50% av 5200= 2600kr/månad = 31200kr/år. Avtrappingssträcka 31200/20%= 156000kr.
Bidraget slutavtrappat vid inkomst 150000+156000= 306000 kr inkomst/år = 25500 kr/månad.

Ensam: Avtrappningen börjar vid inkomst 150000 kr/år = 12500 kr/månad Och slutar vid inkomster 22250-25500 kr/månad.
Marginalskatten vid avtrappningarna är cirka 35% , vilket med avtrappningarna av bostadsbidragen blir cirka 55% . För makar/ sambor som bor ihop torde det bli på samma sätt.

Bostadsbidragen

Avtrappningen av bidragen börjar vid inkomst 12500 kr per månad och då har ensamma utan barn underskott i hushållsbudgeten på cirka 4000 kr/månad (cirka 50000 kr/år). Högst
Med 1 barn fås bostadsbidrag 1950 kr/månad= 24400 kr/år

2	2250	27000
3	2600	31200

Bidragen räcker inte till att minska underskottet 4000 kr/månad i en situation utan barn. Bostadsbidrag, barnbidrag och underhållsbidrag räcker inte till att bekosta budgetunderskottet och barnkostnader.

För makar: Högst

Med 1 barn fås bostadsbidrag	1950 kr/månad = 24400 kr/år
2	2250 27000
3	2600 31200

Underskottet för makar utan barn när bidraget börjar trappas av är cirka 6000 kr/månad per make. Bostadsbidrag och barnbidrag räcker inte till att bekosta budgetunderskottet och barnkostnader.

Inkomst vid början av avtrappning av bidragen behöver höjas.

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt		Efter skatt		Över-	Makar lika	Årsinkomst
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år	inkomst	per person
						Överskott/år	
6001	626	7512	5375	64500	-109500	-140000	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	-121472	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	-102920	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	-84368	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	-65816	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	-47336	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	-28904	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	-11408 *	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	5392	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	22408	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	39448	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	56464	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748 *	73504	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	90544	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	106864	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	123904	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	140920	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	157960	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	175000	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	192016	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	209056	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	226072	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	260152	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	277168	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	358672	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	439072	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	504256	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	560656	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	615088	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	665944	720 000

Ett resonemang om inkomster vid avtrappningsbörjan.

Av tabellen framgår att ensam utan barn måste ha inkomst minst 19000 kr/månad för att det inte ska bli underskott i hushållsbudgeten. För makar/sambor räcker det med 14000 kr per make= 168000kr per år.

Det kan tyckas lämpligt att hushållen inte har underskott när bidragen för barnfamiljer är avtrappade. Man skulle då föreskriva att avtrappningarna i princip slutar vid inkomst 19000kr/månad för ensam =228000 kr/år och 14000kr/månad = 168000kr/år för vardera maken.

Men reglerna för bostadsbidragen säger att bidragen ska börja trappas av vid inkomst 150000kr/år för ensam=12500kr/månad och 75000 kr/år för varje make= 6250kr/månad.

För ensam utan barn är underskottet vid dessa nivåer cirka 4000 kr/månad=50000kr/år. För varje make utan barn är underskottet cirka 6000 kr/månad= cirka 72000 kr/år.

I det följande undersöks vilka inkomster som bör gälla där bidragen börjar trappas av.

Det blir nödvändigt att räkna ut utgifter och inkomster för barnen. Kostnaderna varierar efter barnens åldrar, därför räknas ut genomsnittskostnader för barnen, totalkostnader för alla olika åldrar och detta dividerat med antalet årgångar. Inkomsterna är bidragen och de är lättare att räkna ut.

Uträkningarna är komplicerade och tar lång tid.

Levnadskostnader

Den genomsnittliga levnadskostnaden i Sverige 2019 har beräknats till 174000 kr för ensam och 269000 kr för två makar/sambor.

Det bygger på Konsumentverkets beräkningar för levnadskostnader utom hyror, som är satta till 5700 kr/månad för ensam och 7000 för två personer. Det är genomsnittshyror 2019 för 2rok och 3rok och det är lämpliga lägenheter enligt Boverket som anger lämplig utrymmesnorm.

Boverket menar att samboende makar/sambor kan ha 2rok. I levnadskostnaden 269000 för två personer ingår dock 3rok för de samboende makarna.

Det som Konsumentverket räknar kostnader för kan anses ha kostnader som inte varierar stort. För hyrorna är det däremot stora variationer. Det kan variera 10% upp eller ner för 2rok och 3rok. Om hyran är lägre än 5700 och 7000 får kostnaderna för övrigt bli högre, och om hyran är högre får kostnaderna för övrigt göras lägre.

Beloppen 174000 och 269000 kr är satt med hänsyn till att kommunal-skatterna har utdebitering 33%. Är de högre måste man minska hushållets kostnader och om de är lägre kan kostnaderna ökas.

Variationerna i hyror och utdebiteringar gör variationer i möjliga kostnader för hushållen. Inom ramarna 174000 och 269000 kr.

Konsumentverket beräknar kostnader för barn och de används här. För barnfamiljerna har räknats fram genomsnittliga årskostnader för barnen. Hyrorna 5700 och 7000 kr får inbegripa hyrorna för barnens delar av bostäderna. För ensam med barn räknar bidragssystemet med hyror max 5300 kr vid 1 barn, 5900 kr vid två barn och 6600 vid 3 barn

Med 3 barn är hyran 5700 kr för låg. Men kalkylen för ensam med 3 barn visar ett överskott för barnkostnaderna så att det nästan går ihop.

För makar räknas 7000 kr utan barn och hyror. För makar med barn räknar bidragssystemet med hyror max 5300 kr vid 1 barn, 5900 kr vid två barn och 6600 vid 3 barn. Det ligger under 7000 kr.

För barnfamiljerna blir summa marginaleffekt för skatter. cirka 30% och bidrag 20% blir cirka 50%. Utan barntillsynsavgifter som kanske är 2%.

Barnfamiljernas bostadsbidrag är slutavtrappade under inkomstgränsen för statlig inkomtskatt.

Enligt Dagens Nyheter 27 mars 2019 blir hyran i nyproduktionen för 3rok på 77 kvaratmeter 11318 kr per månad. $11318 - 7000 = 4318$ kr per månad $= 51816$ kr /år.

Förvärvsabetande makar har överskott 56464 kr vid inkomst för varje make 17000kr/månad, de kan ha råd med nyproducerad bostad 3rok, och kan nog ha 3 barn enligt systemet för bostadsbidrag som räcker till 3rok. Men de borde ha 3.5rok

Förvärvsarbetande ensam har överskott 56508 kr vid inkomst 25000 kr per månad. Han kan ha 2 och nära 3 barn enligt systemet för bostadsbidrag.

De bostäder man kan få för de maximala hyrorna enligt bostadsbidragssystemet är i en del fall för låga enligt Boverkets utrymmesnormer men har inte diskuterats här. Undersökningarna har utgått från att systemet vet vad det gör och i en del fall accepterar mindre bostäder än vad Boverket kräver. Det finns anledning utreda detta men det är regeringens och de politiska partiernas ansvar.

SCB-statistik 2013

I genomsnitt bor det cirka 2 personer per bostad.

Antal hushåll 2013

Med 1 person 37,7 % av alla hushåll

2 personer 31,3 %

3 12,4 %

4 12,3 %

5 4,3 %

6 1,2 %

7+ 0,8 %

Sammanboende med barn 0-19 år

1 barn 305 000

2 435 000

3 159 000

Ensamstående kvinnor med barn 0-19 år

1 barn 131 000

2 96 000

Ensamstående män med barn 0-19 år

1 barn 46 000

2 26 000

Barnkostnader. Ensam med 1 barn.

Mat antalet år Mat/mån Summa

6-11 mån 1 840 840

1 år 1 850 850

2-5 år 3 1120 3360

6-9 år 5 1580 7900

10-13 år 4 1990 7960

14-17 år 4 2370 9480

18 år 1 2620 2620

Summa 19 33010

Genomsnitt per månad 1737 kr

Gemensamma kostnader

Gemensamma kostnader

	1 person	2 personer.	Person nr2
Förbrukningsvaror	120	150	30 kr/månd
Hemutrustning	610	700	90
Medier	1150	1200	50
Hemförsäkring			
storstad	160	180	20
mellanstor stad	100	110	
mindre tätort	100	100	
Summa gemensamma kostnader			
storstad	2040	2230	<u>190</u>
mellanstor stad	1980	2160	
mindre tätort	1980	2150	

Gemensamma kostnader, storstad:

Andra personen	190 kr/nånad	2280 kr/år
Tredje personen	230	2760
Fjärde	160	1920
Femte	190	2280
Sjätte	290	2480
Sjunde	200	3600

Övriga individuella kostnader per månad

	Antalet år	Per månad	Summa
0 år	1	1110	1110
1-3 år	3	1530	4590
4-6 år	3	1450	4350
7-10 år	4	1910	7640
11-14 år	4	2070	8280
15-17 år	3	2290	6870
18 år	1	2250	2250
Summa	19		35090
Genomsnitt per månad			<u>1847 kr</u>

Kostnad för ett barn. Genomsnitt för åldrar 0-18 år. Ensam förälder.

	Per månad kr	Per år kr
Gemensamma kostnader	190	
Matkostnader	1737	
Övriga individuella	1847	
Summa	<u>3774</u>	<u>45288</u>

Barnomsorgskostnader. Osäkert om det är bra antagande.

Det är oklart hur mycket man ska räkna. I det följande finns texter från Stockholm och Barnomsorgsguiden. Antag 2% av inkomsten under 5 år= 60 månader. Antag inkomst 17000 kr per månad som ger månads-kostnad 340 kr. 60 månader ger kostnad 20400 kr. Fördelat på 19 år gör 1074 kr per år.

Detta tillsammans med 45288 kr gör 46362 kr per år

Bidrag

Enligt försäkringskassan

Summa underhållsstöd 19x	20518 = 389844	<u>20518 kr per år</u>
Barnbidrag	1250 kr/månad =	<u>15000</u>
Summa		<u>35518</u>

Barnkostnad minus bidrag

46362-35518 =	<u>10844 kr per år</u>
Underskott för barnlös inkomst 17000 kr/mån	11268
Underskott ensam med 1 barn	22112

Bostadsbidrag. maximalt vid inkomst 17000 kr per månad

23400

Resultat, ensam 1 barn överskott

1288 kr

Vid inkomst 17000 kr/månad, om avtrappning av bostadsbidrag börjas vid inkomst 17000 kr/månad.

Det ska påpekas att hyror för ensam med 5700 kr per månad och för makar 7000 kr per månad ingår i tabellen som visar överskott och underskott i hushållsbudgeterna. Hyror som utgift tas därför inte upp nu, bara bostadsbidrag som inkomst.

Enligt gällande regler ska bostadsbidragen börja avtrappas vid inkomst 12500 kr per månad. Om det höjs till 17000 kr per månad blir underskottet i hushållsbudgeten för ensam med ett barn nära noll kronor.

Under förutsättning att barntillsynskostnaderna blir 20400 kr under 19 år och avgiften är 2% av inkomsten.

Hur det blir för ensam med 2 eller 3 barn har inte beräknats här.

För makar/sambor med 1 barn

gäller att gällande avtrappning börjar vid inkomst 12500 kr per månad för makarna tillsammans, det skulle på motsvarande sätt behöva höjas.

För makar blir kostnaden för 1 barn högre än för ensam eftersom makarna inte får underhållsstöd på 20518 kr. Då blir deras kostnad, utan avgift, för 1 barn 45288 - 15000 - bostadsbidrag 23400 = 6888 kr/år.

Makar utan barn har överskott 5392kr/år vid inkomst 14000 kr per månad för varje make. Man skulle då kunna börja avtrappningen vid inkomst 14000 kr per månad för varje make.

Hur det blir för makar/sambor med 2 eller 3 barn har inte beräknats här

För både ensam och makar ökar barntillsynskostnaderna med 2% med stigande inkomst så att marginaleffekten blir cirka 57%.

Stockholm, barntillsynskostnader

Allmän förskola

Alla barn har rätt till förskola tre timmar per dag från och med augusti det år barnet fyller tre år. Verksamheten kallas allmän förskola och är avgiftsfri. Verksamheten kan vara i en egen lokal men det kan också vara i en förskola. Måltider ingår inte.

Verksamheten följer skolans terminer och är stängd under skolloven. Har du ditt barn i pedagogisk omsorg (familjedaghem) kan du också ha ditt barn i allmän förskola.

Det är ingen kö till allmän förskola. Vill du ha plats i den allmänna förskolan för ditt barn hör av dig till Kontaktcenter.

Avgifter för förskola

Du ska betala en avgift varje månad när ditt barn går i förskolan eller i pedagogisk omsorg.

Din avgift räknas ut utifrån

- vilken inkomst ditt hushåll har
- hur många barn som bor i ditt hushåll
- om ditt barn går deltid eller heltid.
-

Avgiften gäller från första inskolningsdagen och betalas den sista dagen i varje månad. Du betalar avgift även när ditt barn är ledigt, till exempel under sommaren. Säger du upp platsen, betalar du avgift under uppsägningstiden.

Säg upp förskoleplats eller byt förskola

Avgiftens storlek

Avgiften för förskola och pedagogisk omsorg beräknas på

- den sammanlagda månadsinkomsten i det hushåll där ditt barn är folkbokfört
- antalet barn som är folkbokförda i samma hushåll
- den tid ditt barn är på förskolan (vistelsetid).
-

Avgiften beräknas i procent på månadsinkomsten före skatt.

Maxtaxa

Det finns ett högsta belopp för hur stor avgift du betalar, **maxtaxa**. Du betalar maxtaxa om hushållets sammanlagda inkomst är 47 490 kronor/månad eller mer. Den högsta avgiften för ett barn är 1 425 kronor/månad.

Heltidsavgift

gäller för barn som är mellan ett och två år och som går mer än 30 timmar i veckan i förskola eller pedagogisk omsorg. I augusti det år barnet fyller tre år ändras beloppet till deltidsgift, oavsett antal timmar.

- **Barn 1 (yngsta barnet):** 3 % av inkomsten, högst 1 425 kronor/månad
- **Barn 2:** 2 % av inkomsten, högst 950 kronor/månad
- **Barn 3:** 1 % av inkomsten, högst 475 kronor/månad
- **Barn 4 och följande:** ingen avgift
-

Deltidsavgift

Deltidsavgift gäller för barn som är mellan ett och två år och som går högst 30 timmar i veckan i förskola eller pedagogisk omsorg. I augusti det år barnet fyller tre år gäller deltidsgift, oavsett antal timmar.

- **Barn 1 (yngsta barnet):** 2 % av inkomsten, högst 950 kronor/månad
- **Barn 2:** 1 % av inkomsten, högst 475 kronor/månad
- **Barn 3:** 1 % av inkomsten, högst 475 kronor/månad
- **Barn 4 och följande:** ingen avgift
-

Allmän förskola är avgiftsfri

Barn som är tre till fem år får under skolterminerna gå i förskola eller pedagogisk gratis 15 timmar i veckan. Det gäller från och med augusti det år barnet fyller tre år. Går barnet fler än 15 timmar gäller deltidsgift.

Inkomst

Den avgiftsgrundande inkomsten är normalt hushållets sammanlagda månadsinkomst före skatt. Om du inte lämnar en inkomstuppgift, eller om vi inte kan kontrollera dina uppgifter, får du betala högsta avgift.

Om din inkomst visar sig vara högre än du angett kan du få betala höjd avgift i efterhand. Kontroller mot inkomst görs årligen när Skatteverket är klar med att fastställa taxerad inkomst.

Exempel på avgiftsgrundande inkomster:

- lön/inkomst från eget företag
- föräldrapenning
- sjukpenning
- arbetslöshetsersättning
- pension
- sjukbidrag.
-

Exempel på inkomster som **inte** är avgiftsgrundande:

- försörjningsstöd (ekonomiskt bistånd)
- bostadsbidrag
- barnbidrag
- studiemedel (bidrag och lån).
-

Ändring av inkomst eller familjeförhållanden

Om hushållets sammanlagda **inkomst ändras** kan det påverka din avgift till förskolan. Därför måste du anmäla förändrad inkomst. Du anmäler ändringen via e-tjänsten **Min barnomsorg**. Din nya avgift börjar gälla månaden efter din ändring.

Du kan även använda en blankett för att anmäla ny eller förändrad inkomst.

[Inkomstblankett – Avgift för förskola och fritidshem \(pdf, 92 kB, nytt fönster\)](#)

[English: Income Form – Childcare fee for pre-school children and schoolchildren \(pdf, 64 kB, new window\)](#)

Om du **separerar eller flyttar ihop med någon**, kan det förändra hushållets sammanlagda inkomst och därmed påverka avgiften. Anmälan av ändrade familjeförhållanden gör du på en blankett. [Anmälan av ändrade familjeförhållanden \(pdf, 557 kB, nytt fönster\)](#)

Vistelsetid

Den tid under dagen som ditt barn är på förskolan kallas vistelsetid. Din avgift kan påverkas av vistelsetiden. Om du vill ändra, från till exempel heltid till deltid, gör du det i e-tjänsten **Min barnomsorg**. Anmäl ändringen senast 30 dagar innan du vill att den nya tiden ska börja gälla. Exempel: Om du gör ändringen den 15 mars gäller den nya tiden från den 1 maj.

Kontrollera avgiften

Kontrollera att du betalar rätt avgift. Om du har betalat för hög avgift kan du få tillbaka pengar för högst två månader. Om du har betalat för lite ska du betala i efterhand, som längst tre år tillbaka i tiden. I så fall får du en justerad faktura med foljebrev. Kontroller görs årligen mot taxerad inkomst.

[Justering av avgift – foljebrev till faktura \(pdf, 16 kB, nytt fönster\)](#)

Senast uppdaterad 2019-02-12

barnomsorgsguiden.se

Mer om barnomsorg

- [Vad innebär barnomsorg?](#)
- [Förskolans läroplan](#)
- [Ordlista](#)
- [Vanliga frågor om förskolan](#)
-

Senaste inläggen

- [Tre bra tips på pyssel till barn som går i förskolan](#)
- [Så fungerar maxtaxan inom barnomsorg](#)
- [Här är sex viktiga lagar och regler om barnomsorg](#)

Så fungerar maxtaxan inom barnomsorg

Avgiften som föräldrar betalar för barnomsorg baseras på hushållets inkomster. Det sker i procent samt i förhållande till hur många barn som finns i hushållet, samt om de går heltid eller deltid på förskolan. För det äldsta barnet i en familj kostar barnomsorgen 3 procent av hushållets bruttoinkomst. För barn nummer två kostar det 2 procent, och för barn nummer tre kostar det 1 procent.

Från och med ett hushålls fjärde barn betalas ingen avgift för förskola eller pedagogisk omsorg.

Maxtaxan är den dyraste avgiften

Procentsatsen används till en viss gräns. Det finns även en maxtaxa som tillämpas om hushållet tjänar mer än en viss summa, som från och med 2019 är 47 490 kronor per månad.

När en familjs inkomster överstiger den summan stannar avgiften för barnomsorgen av, vilket innebär att ingen familj får betala mer än

1 425 kronor i månaden för sitt första barn.

Det finns även regler för en undre gräns. En familj som tjänar 25 000 i månaden eller mindre får inte betala mer än 750 kronor för sitt första barn.

Heltids- och deltidsgift

Upplägget för avgifterna blir lätt en aning förvirrande. Det finns tre olika former av avgift, med heltidsavgift, deltidsgift och avgiftsfri.

När ett barn mellan ett och två år vistas i barnomsorgen i mer än 30 timmar per vecka ska föräldrarna betala heltidsavgift. Då gäller de tidigare nämnda reglerna.

När ett barn mellan ett och två år vistas mindre än 30 timmar i barnomsorgen räknas det som deltid. Det gör det även i och med att ett barn fyller tre år, oavsett hur mycket de är där.

Deltidsgiften räknas på två respektive en procent av bruttointkomsten, baserat på om det är det äldsta barnet eller inte. När ett barn är mellan tre och fem år har barnet rätt till 15 timmar så kallad "allmän förskola". Det innebär kostnadsfri barnomsorg. Skulle barnet vistas där mer än 15 timmar betalas istället deltidsgift.

Inläggsnavigering

[Föregående inlägg:](#)

[Här är sex viktiga lagar och regler om barnomsorg](#)

[Nästa inlägg:](#)

[Tre bra tips på pyssel till barn som går i förskolan](#)

Försäkringskassan 2019. Aktuella belopp.

Underhållsstöd	Månad
Underhållsstöd till och med 11 år	1 573
Underhållsstöd 11–14 år	1 723
Underhållsstöd från och med 15 år	2 073

Till och med 11 år $11 \times 1573 \times 12 = 207636$ kr

11-14 år $4 \times 1723 \times 12 = 82704$

Fr o m 15 år $4 \times 2073 \times 12 = 99504$

Summa underhållsstöd	$19 \times 20518 = 389844$	20518 kr per år
Barnbidrag	1250 kr/månad =	15000
Summa		35518

Barnbidrag och flerbarnstillägg	Barnbidrag	Flerbarnstillägg	Summa
1 barn	1 250	–	1 250
2 barn	2 500	150	2 650
3 barn	3 750	730	4 480
4 barn	5 000	1 740	6 740
Från och med det femte barnet lämnas ytterligare 1 250 kronor per barn och månad			

Ensam med 2 barn

	Per månad kr	Per år kr
Gemensamma kostnader	$190+230 = 420$	
Matkostnader	$1737 \times 2 = 3474$	
Övriga individuella	$1847 \times 2 = 3694$	
Summa	7588	<u>91056 kr</u>

Barntillsynskostnad, antag. Barn 1	1074 kr
Barn 2 hälften av barn 1.	537
Summa	<u>1611</u>

Summa **92667**

Underhållsstöd	20518×2 kr per år =	41036 kr/år
Barnbidrag	2650 kr/månad =	31800
Bostadsbidrag	2250 kr/månad =	27000
Summa	99836 kr/år.	<u>99836</u>

Summa 99836-92667 = **7169**

Det vill säga att avtrappningen skulle kunna börja vid inkomst
Cirka 17500 kr /månad

Ensam med 3 barn.

	Per månad kr	Per år kr
Gemensamma kostnader	$420+160 = 580$ kr	
Matkostnader	$1737 \times 3 = 5211$	
Övriga individuella	$1847 \times 3 = 5541$	
Summa	11332	<u>135984 kr</u>

Barntillsynskostnad, antag. Barn 1	1074 kr
Barn 2 hälften av barn 1.	537
Barn 3	537
Summa	<u>2148</u>

Summa **138132**

Underhållsstöd	20518×3 kr per år =	61554 kr/år
Barnbidrag	4480 kr/månad =	53760
Bostadsbidrag	2600 kr/månad =	31200
Summa	146514 kr/år.	<u>146514</u>

Summa 146514-138132 = överskott **8382**

Det vill säga att avtrappningen skulle kunna börja vid inkomst
Cirka 17400 kr /månad

Kalkylen för hushållsbudgeten räknar med hyra 5700 kr/månad
Bostadsbidraget räknar med 6600 kr = 900 kr/månad mer=
10800 kr /år, det bör beaktas och innebär $10800-8382= 2418$ kr så
att avtrappning kan börja vid inkomst 17000 kr/månad

Makar/sambor med 2 barn

	Per månad kr	Per år kr
Gemensamma kostnader	$190+230 = 420$	
Matkostnader	$1737 \times 2 = 3474$	
Övriga individuella	$1847 \times 2 = 3694$	
Summa	7588	<u>91056 kr</u>

Barntillsynskostnad, antag. Barn 1	1074 kr
Barn 2 hälften av barn 1.	537
Summa	<u>1611</u>

Summa **92667**

Barnbidrag	2650 kr/månad =	31800 kr/år	
Bostadsbidrag	2250 kr/månad =	27000	
Summa		58800 kr/år.	<u>58800 kr/år</u>

Summa 92667- 58800 = **33867**

Makarna har överskott 39448 kr vid inkomst för varja make
16000 kr(månad, ungefär som 33857 så att man kan säga att
avtrappning kan börja vid inkomst cirka 16000kr.
 $39448-33867 = 5581$ kr

Makar/sambor med 3 barn.

	Per månad kr	Per år kr
Gemensamma kostnader	$420+160 = 580$ kr	
Matkostnader	$1737 \times 3 = 5211$	
Övriga individuella	$1847 \times 3 = 5541$	
Summa	11332	<u>135984 kr</u>

Barntillsynskostnad, antag. Barn 1	1074 kr
Barn 2 hälften av barn 1.	537
Barn 3	537
Summa	<u>2148</u>

Summa **138132**

Barnbidrag	4480 kr/månad =	53760 kr/år	
Bostadsbidrag	2600 kr/månad =	31200	
Summa		84960 kr/år.	<u>84960 kr/år</u>

Summa 138132- 84960 = **53172**

Makarna har överskott 56464 kr vid inkomst för varja make
17000 kr/månad. $56464- 53172= 3292$ kr

Det vill säga att avtrappningen skulle kunna börja vid inkomst
Cirka 17000 kr /månad. Vid inkomst 16000 är överskottet 39488
kr och för lågt.

Kalkylen för hushållsbudgeten räknar med hyra 7000 kr/månad
och 3rok.Bostadsbidraget räknar med 6600 kr, vilket är ungefär
3rok. Men med 5 personer i hushållet skulle behövas 3,5rok för
kanske 7500 kr/månad. Det skulle innebära att det fatta cirka
5000 kr om avtrappning börjar vid inkomst 17000kr.

Barnkostnader. Sammanfattning.

	Utgifter	Inkomster	Cirka inkomst kr/mån vid kompensation	
<u>Ensam</u>			barnfamiljerna	
1 barn	46362	58918	12553 överskott	16800
2	92667	99836	7169 överskott	17500
3	138132	146514	8382 överskott	17700
<u>Makar/sambor</u>				
1 barn	46362	38400	7962 underskott	13300
2	92667	58800	33867 underskott	15500
3	138132	84960	53172 underskott	16700

När det är överskott kan man börja avtrappningen av bostadsbidragen vid inkomst då de utan barn har underskott lika med barnföräldrarnas överskott på barnkostnader.

När det är underskott kan man börja avtrappningen av bostadsbidragen vid inkomst då de utan barn har överskott lika med barnföräldrarnas underskott på barnkostnader.

De inkomsterna har beräknats ungefärligen från skattetabellen och anges längst till höger.

I förslaget höjs gränsen för avtrappnings början till 16 666kr/månad= 200 000 kr/år

Antalet med barn 0-19 år 2013.Tusental enligt SCB

	1 barn	2+barn	
Ensamma			
män med barn	48	26	
kvinnor med barn	131	96	
		2 barn	3+barn
Sammanboende par	305	435	159
Summa	301 000	ensamma med barn	
Summa	809 000	par med barn	
Summa	1 110 000	hushåll med barn	

Förslag för 2019

Enligt gällande regler för barnfamiljernas bostadsbidrag ska de trappas av med 20% av den del av inkomsten som överstiger 150 000 kr per år.

Det bör höjas till 200 000 kr per år= 16 666 kr per månad.

För ensamma med 1, 2 och 3 barn räcker då inkomsterna efter skatt till levnadskostnader ungefär enligt konsumentverkets beräknade kostnader mm och hyror för lägenheter enligt boverkets krav.

Enligt beräkningarna i det föregående ligger den lämpliga inkomstgränsen för ensamma på cirka 17000 kr per månad= 204 000 kr per år

För makar/sambor med 1 barn skulle avtrappningen kunna börja vid cirka 14 000 kr per månad, för 2 barn vid inkomst cirka 16 000 kr och för 3 barn vid cirka 17 000 kr. För enkelhets skull kan man nog sätta gränsen till 16 666 kr per månad = 200 000 kr/år.

Marginalskatten i avtrappningsperioderna är cirka 30%, bostadsbidragen avtrappas med 20% och barntillsynsavgifterna ligger kanske på 2-4% av inkomsterna. Summan blir marginal-effekter cirka 52-54%.

Om inkomstgränsen för avtrappnings början höjs med 50000 kr innebär det att avtrappningarna minskar med 10000kr under året. Om man behåller gränsen vid 150000 kr betyder det att levnadskostnad 174000 kr för ensam förälder minskar till 164000 kr. För makarna minskar 269000 till 259000.
Men vill man ha mer exakt måste man räkna mer exakt.

Socialförsäkringsbalken

Kapitel 97

"Förmögenhet

6 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor, avrundad nedåt till helt tiotusental kronor.

I den sammanlagda förmögenheten ingår förmögenhet för varje försäkrad samt för varje barn som avses i 96 kap. 4, 5 a och 9 §§. I fråga om barn som avses i 96 kap. 5 a § ska dock endast hälften av den förmögenhet som tillhör barnet ingå i den sammanlagda förmögenheten. *Lag (2017:1123).*

7 § Tillägg för makars förmögenhet ska fördelas på makarna i förhållande till deras respektive andel av den sammanlagda förmögenheten.

Tillägg för barns förmögenhet ska fördelas lika mellan makar.

8 § Förmögenheten beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner, om inte annat följer av 9 och 10 §§.

Förmögenheten beräknas per den 31 december det år som bostadsbidraget avser. "

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen bör avskaffas. Regeln bör avskaffas även för bostadsbidrag till personer utan barn och för pensionärernas bostadstillägg.

Bostadsbidrag för barnlösa. icke-pensionärer.

Komplettering 31 mars 2019

Komplement till

Sven Winnell 20 februari 2019:

Samällsplaneringens problem. Något av det viktigaste och artiklar 23 januari - 15 februari om inre svenska förhållanden. <http://winnell.com/omr36-39zzzza.pdf>

Bostadsbidrag till unga (under 29 år)

Bostadsbidrag är ett stöd för unga som behöver hjälp med att betala hyran eller månadsavgiften för sitt boende.

Kan jag få bostadsbidrag?

Om du kan få bostadsbidrag och hur mycket du kan få beror på dina inkomster, din boendekostnad och bostadens typ och storlek. Använd Kassakollen för att snabbt och enkelt se om du kan få bostadsbidrag. När du fyller i din inkomst i Kassakollen, tänk då på att inkomst inte bara är lön. Som inkomst räknas också inkomst från kapital, skattefria stipendier och 80 procent av studiebidraget.

[Kassakollen](#)

Hur mycket får jag?

I Kassakollen kan du också se hur mycket pengar du kan få i bostadsbidrag.

[Kassakollen](#)

Hur ansöker jag om bostadsbidrag?

1. Förbered digitala dokument om din bostad

Du kommer behöva bifoga kopior på dokument som gäller din bostad i samband med att du ansöker om bostadsbidrag.

Om du bor i hyresrätt

Om du bor i bostadsrätt

Om du bor i småhus

Om du inte har digitala kopior

2. Ta fram uppgifter om din inkomst

Fler olika typer av inkomst räknas med när du ansöker om bostadsbidrag. Du hittar många av de uppgifter du behöver i din senaste deklaration.

Inkomster som räknas med

3. Ansök

Om du är ensamstående

Om ni är flera i hushållet över 18

4. Utbetalning

Om din ansökan är komplett tar det högst 30 dagar innan du får beslut.

Om vi saknar uppgifter kontakter vi dig.

Pengarna kommer den 27:e varje månad och betalas ut i efterskott.

Är utbetalningsdagen en lördag eller söndag kommer pengarna på fredagen.

5. Meddela oss om något förändras

Det är viktigt att du meddelar oss om din inkomst eller din boendesituation förändras, till exempel om du slutar studera och börjar jobba och får en högre inkomst. Då kan vi se till att du får rätt bidrag.

Om du får för mycket kan du bli skyldig att betala tillbaka pengar senare.

Tänk på att inkomst inte bara är lön. Som inkomst räknas också inkomst från kapital, skattefria stipendier och 80 procent av studiebidraget.

Så här meddelar du oss ändrade uppgifter

Försäkringskassan har på sin hemsida inga regler för bostadsbidrag. Man får gå till

Socialförsäkringsbalk (2010:110)

t.o.m. SFS 2018:1952

Socialförsäkringsbalk (2010:110)

t.o.m. SFS 2018:1952

AVD. G BOSTADSSTÖD.....

Från Kapitel 94

Hushåll utan barn

10 § Bostadsbidrag till hushåll utan barn kan lämnas till en försäkrad som har fyllt 18 år.

11 § Bostadsbidrag enligt 10 § kan inte lämnas om den försäkrade eller dennes make

1. har fyllt 29 år,
2. har barn som berättigar till bostadsbidrag till barnfamiljer, eller
3. får bostadstillägg eller på grund av bestämmelser om

inkomstprövning inte får sådant tillägg.

En försäkrad som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem har rätt till bostadsbidrag till hushåll utan barn utan hinder av första stycket 2, om bostadsbidrag till barnfamiljer inte kan lämnas på grund av att kraven i 6 § andra stycket på bostadens storlek och utformning inte är uppfyllda.

Från Kapitel 97

Beräkning av bostadsbidrag till hushåll utan barn

Grundläggande bestämmelser

24 § Bostadsbidrag till hushåll utan barn beräknas enligt 26-28 §§.

Om den bidragsgrundande inkomsten överstiger 41 000 kronor för en försäkrad, eller 58 000 kronor för makar, ska bidraget minskas med en tredjedel av den överskjutande inkomsten.

25 § Bidrag som beräknas till mindre belopp än 1 200 kronor för helt år betalas inte ut.

Bidrag till kostnader för bostad

26 § Bostadsbidrag i form av bidrag till kostnaderna för bostaden lämnas med 90 procent av den del av bostadskostnaden per månad som överstiger 1 800 kronor men inte 2 600 kronor.

Lag (2011:1520).

27 § Om bostadskostnaden överstiger 2 600 kronor lämnas bostadsbidrag med 65 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 3 600 kronor.

Högre bostadskostnad än som anges i första stycket får beaktas, om den försäkrade eller hans eller hennes make är funktionshindrad. *Lag (2011:1520).*

28 § Vid tillämpning av bestämmelserna om bostadskostnader i 26 och 27 §§ ska Försäkringskassan bortse från bostadskostnader som avser bostadsytor som överstiger 60 kvadratmeter.

Större bostadsyta än som anges i första stycket får beaktas, om den försäkrade eller hans eller hennes make är funktionshindrad.

Undantag när bidragsbehov saknas

29 § Om det är uppenbart att den försäkrade på grund av hushållets inkomst eller förmögenhet eller någon annan omständighet inte behöver det bostadsbidrag som kan beräknas enligt bestämmelserna i denna balk, får Försäkringskassan efter särskild utredning avslå en ansökan om bidrag eller dra in eller sätta ned bidraget.

Ett sådant beslut får fattas även om viss inkomst eller förmögenhet inte ska räknas in i den bidragsgrundande inkomsten.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar.

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600 = 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år = 1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam. 16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar. Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: $41000 + 49320 = 90320$ per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320 = 170 680 = 14223kr/månad ska underskottet bli noll.

Kntroll:

Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802 = 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000

För makarna blir avtrappningsgänsen 164400×2 minus 49320 = 279480. 139740 per make.

Kontroll:

Inkomst 164400 minus skatt 29376 = 134664 för varje make = 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker

För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.

För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.

Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa marginaleffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar.

Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade marginaleffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Om man väljer avtrappningsfaktorn 20% ökar avtrappningssträckan .

Med avtrappningsfaktor 33,33% blir avtrappningssträckan med bidrag 16440 kr per år 49320 kr/år.

Med faktor 20% blir sträckan 82200 kr. 20% av 82200=16440. Avtrappningen ska då för ensam börja vid inkomst 220000 minus 82200 =137800= 11483 kr/ månad, säg cirka 138000 kr/år.

För makar blir samma operation - Avtrappningen ska börja vid inkomst 164400x2 minus 82200 = 246600=123300 kr/make= 10375kr/ månad. Säg cirka 123000 kr/ år.

inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 20%:
138 000 för ensam = 11500 kr /månad och
123 000 för make = 10250 kr/månad.

Avtrappning sker

För ensam: inkomster mellan 11500 och 18300 kr/ månad.
För make: inkomster mellan 10250 och 13700 kr/ månad.
Marginalskatten är i dessa intervall cirka 23%

Med avtrappning 20% för bostadsbidrag gör det summa margineffekt cirka 43%

Ungdomsbostadsbidragen.

Barnlösa 18 - 29 års ålder.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.

Maximala hyran för bidrag är 3600x12= 43200 kr.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam.

Avtrappningssträckan för bidraget blir 49325 kr per år och inkomst när bidraget för ensam tar slut 41000+49325= 90325 per år = 7527/mån.
Vid inkomst 7527 kr/månad blir underskottet cirka 95000 kr/år= cirka 7900 kr/månad

Makar/sambor

16440 är 6,11% av hela levadskostnaden 269000 kr för makar.

Bidraget är lika stort som för ensam, men börjar avtrappas vid inkomst 58000 kr/år. Inkomst när bidraget är slut 58000+49325 = 107325/år= 4471 kr/månad per make.

I skattetabellen finns inte inkomster under 6000 kr/månad.

På nästa sida finns uträkningar.

Marginalskatten vid avtrappningarn blir cirka 23% som med bidrags-avtrappning 33,33% blir summa cirka 56%.

Kontroll av resultatet

Ensam

Inkomst där bidraget är avtrappat	90325 kr/år = 7527kr=månad
Skatt vid denna inkomst	cirka 970 kr/månad
Inkomst efter skatt	cirka 6557 kr/månad = 78684/år
Bostadsbidrag	16440
Inkomst efter bidrag	cirka 95124
Levnadskostnader	174000 = normala levnadskostnader för ensam

Underskott 78876 kr/år = 6573 kr/månad

Makar/sambor

Varje make har bidrag	8220
Inkomst där bidraget är avtrappat	107325/2 kr/år = 53662 kr
Inkomst per make	53662 = 4472 kr=månad
Skatt vid denna inkomst	cirka 400 kr/månad
Inkomst efter skatt	cirka 4072 kr/månad = 48862/år
Inkomst efter skatt 2 personer	cirka 97725kr/år
Bostadsbidrag	16440
Inkomst efter bidrag	cirka 114165
Levnadskostnader	269000 = 2x134500kr= normala levnadskostnader för makar/sambor

Underskott 154835 kr/år = 12902 kr/månad= 6451 kr per make

Socialförsäkringsbalken (2010: 110)

Kapitel 97

"Förmögenhet

6 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor, avrundad nedåt till helt tiotusental kronor.

För bostadsbidrag till barnlösa i åldrar upptill 29 år och över 29 år upp till pensionsåldrar bör gälla:

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen bör avskaffas.

För åldrar 18-29 år förslås inga andra ändringar av gällande regler.

Regeringen och de politiska partierna får bedöma om det behövs ändringar.

Bostadtillägg och garantipension för pensionärer.

Sida

29	Årskostnader år 2019, pensionärerPersoner 55 år och äldre efter ålder, kön+typ av pension 2017.
33	Fastställd förvärvsinkomst 2017 Andelen personer efter inkomst och kön
36	Regeringen. Tydligare mål och uppföljning för Pensionsmyndigheten
37	Promemoria Socialdepartementet. Socialförsäkringsenheten Förbättrat grundskydd för pensionärer
43	Typfall med effekter av förslagen
45	66 kap. Garantipension för den som är född 1937 eller tidigare
48	Här beräkning av garantipension
48	Promemorian borde ha en tabell med garantipensioner för alla inkomster i tusental där det blir garantipensioner.
49	Verkan av kapital
50	Regeringskansliet. Blocköverskridande överenskommelse för långsiktigt höjda och trygga pensioner
54	Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner
62	Bara Vänsterpartiet vill minska det växande inkomstgapet
65	Socialförsäkringsbalk (2010:110)
68	Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader,
78	Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019 Fakta om bostadstillägg
82	Sidor i pensionsmyndigheten.se

Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension 2017.														
Personer folkbokförda i Sverige både 2017-01-01 och 2017-12-31.														
kön		Totalt antal personer med någon pension	medel-värde i tkr		Därav med									
ålder					Allmän pension					Tjänstepension			Privat pension	
					antal	medel-värde tkr	därav m garantiperson			antal	medel-värde tkr		antal	medel-värde tkr
							antal	medel-värde tkr						
Kvinnor och män 55-år		2 195 406	206,5		2 050 650	149,0	589 459	20,4		1 881 609	64,7		653 885	39,9
Kvinnor och män 65-år		1 975 981	216,0		1 953 701	151,4	589 459	20,4		1 758 932	61,3		559 929	41,1
	55-60	64 883	55,2		..	..	..	..		30 809	77,1		40 886	29,5
	61-64	154 542	149,5		96 949	99,8	..	..		91 868	125,3		53 070	35,9
	65-69	543 004	238,9		521 721	145,9	132 773	17,0		497 209	87,3		261 867	38,9
	70-74	551 247	232,4		550 362	160,1	129 561	17,2		500 520	64,5		182 198	42,4
	75-79	372 633	208,8		372 553	157,1	95 172	18,3		334 039	48,6		69 944	43,1
	80-84	250 162	191,3		250 148	152,2	90 049	22,5		217 594	39,5		28 566	42,4
	85-89	162 158	173,4		162 142	140,8	79 612	25,2		134 593	35,1		11 689	47,9
	90-	96 777	156,1		96 775	126,1	62 292	28,6		74 977	34,5		5 665	55,9

Kvinnor 55- år		1 172 278	169,9		1 098 546	130,1	481 128	20,2		994 794	44,8		339 234	34,5
Kvinnor 65- år		1 062 523	177,6		1 052 299	132,0	481 128	20,2		935 134	42,3		289 637	35,5
	55-60	33 900	42,4		..	..	..	..		15 360	56,8		21 908	25,7
	61-64	75 855	119,1		46 247	87,2	..	..		44 300	93,6		27 689	30,9
	65-69	275 931	205,1		266 127	132,7	93 276	15,6		253 060	64,2		142 633	35,3
	70-74	281 659	191,9		281 299	142,0	103 932	16,2		254 092	42,7		92 411	35,4
	75-79	196 131	170,0		196 090	135,9	80 698	17,8		174 674	32,0		32 770	33,5
	80-84	140 792	156,1		140 783	129,4	77 419	22,1		120 628	27,4		13 213	34,7
	85-89	100 103	140,8		100 094	116,9	70 576	25,3		81 582	26,3		5 527	44,3
	90-	67 907	127,3		67 906	104,1	55 227	29,9		51 098	27,2		3 083	58,7
Män 55- år		1 023 128	248,5		952 104	170,8	108 331	21,4		886 815	87,1		314 651	45,8
Män 65- år		913 458	260,6		901 402	174,2	108 331	21,4		823 798	82,9		270 292	47,1
	55-60	30 983	69,2		..	..	..	..		15 449	97,3		18 978	33,8
	61-64	78 687	178,8		50 702	111,3	..	..		47 568	154,9		25 381	41,5
	65-69	267 073	273,9		255 594	159,7	39 497	20,2		244 149	111,3		119 234	43,2
	70-74	269 588	274,8		269 063	179,1	25 629	21,4		246 428	87,0		89 787	49,6
	75-79	176 502	251,8		176 463	180,6	14 474	20,9		159 365	66,8		37 174	51,5
	80-84	109 370	236,7		109 365	181,5	12 630	24,9		96 966	54,6		15 353	49,0
	85-89	62 055	226,0		62 048	179,3	9 036	24,6		53 011	48,8		6 162	51,2
	90-	28 870	224,1		28 869	178,0	7 065	18,4		23 879	50,0		2 582	52,5

Garantipension betalas ut till den som haft låg eller ingen arbetsinkomst under livet.														
Tjänstepension De flesta som arbetar har, förutom allmän pension, dessutom en tjänstepension. Om du har tjänstepension sätter din arbetsgivare varje månad av en summa till dig. Tjänstepensionen kan också kallas avtalspension om ditt företag har kollektivavtal.														

Fastställd förvärvsinkomst 2017

Andelen personer efter inkomst och kön

Fastställd förvärvsinkomst ^[1]	Kvinnor och män		Kvinnor		Män	
	Samtliga	20–64 år	Samtliga	20–64 år	Samtliga	20–64 år
Antal ^[2]	10 440 936	5 960 480	5 174 144	2 899 908	5 266 792	3 060 572
därav i procent						
0 kr	23,8	7,8	22,8	7,2	24,7	8,4
1 kr–19 tkr	3,5	2,2	3,5	2,3	3,5	2,1
20–39	1,8	1,9	2,0	2,1	1,7	1,7
40–59	1,7	2,1	1,9	2,4	1,5	1,8
60–79	1,4	1,8	1,6	2,1	1,2	1,5
80–99	2,1	1,9	2,6	2,2	1,6	1,7

100–119	2,9	3,1	3,7	3,3	2,2	2,8
120–139	2,7	2,1	3,8	2,5	1,7	1,8
140–159	3,0	2,2	4,2	2,7	1,9	1,8
160–179	3,3	2,4	4,3	2,9	2,3	1,9
180–199	3,5	2,8	4,0	3,3	3,0	2,3
200–219	3,3	2,8	3,5	3,4	3,1	2,2
220–239	3,2	3,0	3,4	3,8	3,0	2,3
240–259	3,2	3,5	3,4	4,4	3,0	2,7
260–279	3,1	3,9	3,4	4,8	2,8	3,0
280–299	3,1	4,3	3,5	5,2	2,8	3,4
300–349	8,3	12,3	8,6	13,6	7,9	11,1
350–399	7,3	11,2	6,6	10,6	7,9	11,8
400–449	5,6	8,6	4,5	7,2	6,6	10,0

450–499	4,0	6,1	3,0	4,7	5,0	7,4
500–599	4,2	6,5	2,9	4,7	5,5	8,2
600–799	3,1	4,7	1,8	3,0	4,3	6,4
800–999	1,0	1,4	0,5	0,9	1,4	2,0
1 000–	0,9	1,3	0,4	0,6	1,4	2,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Medelinkomst 1, tkr ^[3]	230,7	316,2	203,2	281,7	257,7	348,9
Medelinkomst 2, tkr ^[4]	302,6	343,0	263,1	303,6	342,5	380,8
Summa inkomster, mnkr	2 408 595	1 884 681	1 051 136	816 917	1 357 458	1 067 764

1. Fastställd förvärvsinkomst är summa inkomst av tjänst och näringsverksamhet minskat med allmänna avdrag och förlustavdrag.
2. De som någon gång under 2017 var folkbokförda i riket.
3. Medelvärden beräknade för samtliga.
4. Medelvärden beräknade för dem som har inkomst.

Sveriges officiella statistik

Källa SCB Senast uppdaterad 2019-01-31

Från regeringen.se

Tydligare mål och uppföljning för Pensionsmyndigheten

Regeringen beslutar om ändringar i Pensionsmyndighetens regleringsbrev. Syftet är att minska handläggningstiderna för bostadstillägg, att pensionssparare ska ges bättre möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension, samt att pensionssparares och pensionärers ställning som konsument ska stärkas.

– Pensionsmyndigheten spelar en viktig roll för att ge människor trygga pensioner. De ändringar som nu genomförs innebär både ökad tydlighet och bättre uppföljning. Särskilt prioriterat är myndighetens informationsuppdrag men även att korta handläggningstiderna inom bostadstillägget, säger socialförsäkringsminister Annika Strandhäll.

I övergångsregeringens regleringsbrev togs politiska mål och återrapporteringskrav bort för samtliga myndigheter. Sedan 2014 har myndigheten fått ökade resurser för att ge information till både dagens och morgondagens pensionärer. Myndigheten ska redovisa resultat av de åtgärder som vidtagits för att ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den.

För att myndigheten ska intensifiera arbetet med att korta handläggningstider inom bostadstillägg för pensionärer återinförs även ett återrapporteringskrav i regleringsbrevet. Myndigheten ska redovisa hur handläggningstiderna utvecklas samt vilka åtgärder som vidtagits för att förkorta dem.

Pensionsmyndigheten har sedan 2013 haft ett konsumentstärkande uppdrag. Ett mål för arbetet återinförs nu för att myndigheten även fortsatt ska stärka pensionssparares och pensionärers ställning som konsument av finansiella produkter inom pensionsområdet, genom att ge vägledning anpassad till kvinnors och mäns behov och livssituation.

Kontakt

Simon Andersson

Pressekreterare hos socialförsäkringsminister Annika Strandhäll

Telefon (växel) [08-405 10 00](tel:08-4051000)

Mobil [073-032 60 36](tel:073-0326036)

[e-post till Simon Andersson](mailto:simon.andersson@pensionsmyndigheten.se)

Publicerad 29 mars 2019

<https://www.regeringen.se/4902ed/contentassets/52d8e7b2aad94b92adb619dcf7457a62/forbattrat-grundskydd-for-pensionarer.pdf>

Promemoria Socialdepartementet

Socialförsäkringsenheten

Förbättrat grundskydd för pensionärer

Promemoria 1 februari 2019

Förord

Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen, tog 2017 initiativ till en utredning för att se över pensionssystemets grundskydd. En sådan översyn genomfördes och en föreslagen inriktning för grundskyddet presenterades i Översyn av grundskyddet för pensionärer – Inriktning för ett nytt grundskydd (Ds 2018:8). Promemorian innehöll förslag på förändringar inom ramen för grundskyddet, dock inga lagförslag.

En arbetsgrupp bestående av tjänstemän vid Regeringskansliet (benämns härnäst som arbetsgruppen) har haft i uppdrag att slutföra utredningsarbetet samt lägga fram ett reformpaket för grundskyddet, vilket presenteras i denna promemoria. Arbetsgruppen har haft samma utgångspunkter och problembeskrivning som i översynen. Förslagen är dock något förändrade på grund av vissa synpunkter från remissinstanserna samt ett avgörande från EU-domstolen som förändrar förutsättningarna för garantipensionen. I det inledande kapitlet sammanfattas översynen och de förutsättningar som förändrats sedan utredningens genomförande. Därefter presenteras det nya reformpaketet för ett förbättrat grundskydd.

Innehåll

Förord.....	1
1 Inledning	7
1.1 Sammanfattning av grundskyddsutredningen.....	8
1.1.1 Grundskyddsutredningens reformpaket.....	9
1.2 Förändrade förutsättningar sedan grundskyddsutredningens genomförande.....	10
1.3 Arbetsgruppens reviderade reformpaket	11
1.3.1 Grundläggande utgångspunkter för det reviderade reformpaketet	11
1.3.2 Överväganden vid framtagandet av det reviderade reformpaketet	12
1.4 Läsanvisningar	13
1.5 Avgränsningar	13
1.6 Arbetsprocess och metod	13
1.7 Disposition	14
2 Författningsförslag.....	15
2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	15
3 Förslag för ett förbättrat grundskydd	25
3.1 Övergripande beskrivning av förslagen och motiven till dessa ...	25
3.1.1 Ett reformpaket för förbättrat grundskydd.....	25
3.1.2 Motiven till reformpaketet.....	26
3.1.3 Kort beskrivning av förslagen	27
3.1.4 Generella synpunkter från remissinstanserna	28
3.2 Höjd garantipension.....	31
3.2.1 Höjd grundnivå för garantipension	31
3.2.2 Ett tilläggsbelopp för dem med svagast ekonomi införs inte.....	34
3.3 Reformen som avser bostadstillägg till pensionärer	36
3.3.1 Höjt bostadskostnadstak.....	36

3.3.2 Förändrad ersättningsgrad som avser bostadskostnaden.....	38
3.3.3 Konsumtionsstödet i bostadstillägget avskaffas inte	40
3.3.4 Likvärdig hantering av inkomstslag i inkomstprövningen.....	42
3.3.5 Avräkning av bostadstillägg sker med 62 procent för alla inkomstnivåer	45
3.3.6 Höjt fribelopp i bostadstillägget	46
3.3.7 Höjd nivå på skälig bostadskostnad i särskilt bostadstillägg.....	46
3.4 Ökade incitament för arbete för personer med garantipension.....	47
3.5 Reformers som avser äldreomsörjningsstödet.....	49
3.5.1 Fribeopp för arbetsinkomster för personer med äldreomsörj- ningsstöd.....	49
3.5.2 Höjd nivå för skälig bostadskostnad vidberäkning av äldreomsörj- ningsstöd.....	50
3.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	51
4 Konsekvenser	53
4.1 Ekonomiska konsekvenser för individen	53
4.1.1 Fördelningseffekter.....	54
4.1.2 Effekter ur ett ekonomiskt jämfäställdhetsperspektiv.....	58
4.1.3 Relativ låg ekonomisk standard.....	61
4.1.4 Omfördelning inom gruppen pensionärer med grundskydd – vinnare och förlorare till följd av förslagen	62
4.2 Typfall med effekter för olika individer	66
4.3 Ekonomiska konsekvenser för den offentliga sektorn	69
4.3.1 Ekonomiska konsekvenser för staten	69
4.3.2 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna	70
4.4 Administrativa och ekonomiska konsekvenser för myndigheterna	70
5 Författningskommentar	71
5.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	71

1 Inledning

Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen, har kommit överens om att grundskyddet för pensionärer ska reformeras och förstärkas. Grundskyddet för pensionärer består av garantipension, bostadstillägg för pensionärer, särskilt bostadstillägg för pensionärer och äldreomsörjningsstöd.1 Som ett led i arbetet färdigställdes i februari 2018 departementspromemorian Översyn av grundskyddet för pensionärer – Inriktning för ett nytt grundskydd (Ds 2018:8), hädanefter kallad grundskyddsutredningen. Grundskyddsutredningen ska ses som en principinriktning för grundskyddet och innehåller inga lagförslag. Skrivelsen remitterades under våren 2018 och därefter ställde sig Pensionsgruppen bakom att arbetet med ett genomförande inleds. Denna promemoria bygger vidare på delar av det reformpaket som presenterades i grundskyddsutredningen. Promemorian är ett komplett förslag som innehåller lagförslag. Pensionsgruppen har ställt sig bakom den slutliga utformningen av förslagen i promemorian och att dessa bör genomföras den 1 januari 2020.

Riksdagen beslutade i december 2018 om Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom (2018/19:SfU2). Beslutet byggde på Moderaternas och Kristdemokraternas gemensamma motion med förslag för utgiftsområdet. I utskottets betänkande anges att de förslag gällande bostadstillägg som Pensionsgruppen ställt sig bakom ska

1 När det i promemorian refereras till grundskyddspensionärer avses pensionärer som har en eller flera av dessa förmåner. När det i promemorian refereras till garantipensionärer avses pensionärer med garantipension.

genomföras, men att de förändrade reglerna, i enlighet med Moderaternas och Kristdemokraternas motion, ska införas redan den 1 juli 2019. Regeringen har undersökt möjligheten att genomföra förslagen till denna tidigare tidpunkt men har konstaterat att det inte är görligt. Dels mot bakgrund av att förslaget måste hinna remitteras och processas under våren och dels mot bakgrund av att den systemutveckling som krävs hos Pensionsmyndigheten är så betydande att det inte är praktiskt möjligt att kunna genomföra förslagen till 1 juli 2019. Pensionsgruppen delar regeringens bedömning. Förslagen föreslås därför ske i enlighet med Pensionsgruppens tidigare ställningstagande, dvs. den 1 januari 2020.

1.1 Sammanfattning av grundskyddsutredningen

Mot bakgrund av Pensionsgruppens ställningstagande om behovet av en översyn av grundskyddet för ålderspensionärer tillsattes i februari 2017 en arbetsgrupp på Socialdepartementet med uppdrag att ta fram förslag till förbättringar av grundskyddet. Översynen gjordes främst mot bakgrund av att grundskyddets omfattning, efter en lång period av reallönetillväxt, har minskat i förhållande till medianinkomsten i samhället. Andelen äldre med relativt låg ekonomisk standard 2 har ökat över tid, vilket i huvudsak förklaras av att inkomstökningarna hos förvärvsarbetande varit betydligt större än hos pensionärer. Översynen var även ett led i arbetet för mer jämställda pensioner mellan kvinnor och män. Arbetsgruppen redovisade sitt förslag i skrivelsen Översyn av grundskyddet för pensionärer – Inriktning för ett nytt grundskydd (Ds 2018:8).

2 Innebär en ekonomisk standard som understiger 60 procent av medianinkomsten för hela befolkningen. Med ekonomisk standard avses disponibel inkomst per konsumtionsenhet.

Ett av de problem som identifierades i grundskyddsutredningen var således att pensionerna inte har följt med i den allmänna inkomstutvecklingen. Därutöver konstaterade grundskyddsutredningen att garantipensionens inkomstprövning inte är helt effektiv för att hjälpa ekonomiskt utsatta, att bostadstilläggets utformning inte är helt ändamålsenlig samt att grundskyddspensionärer har svaga incitament för att senarelägga sitt pensionsuttag. Mot den bakgrunden såg grundskyddsutredningen ett behov av förbättringar inom ramen för det nuvarande grundskyddet.

1.1.1 Grundskyddsutredningens reformpaket

Förslagen som presenterades i grundskyddsutredningen omfattar förändringar i garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Förslagen utformades som en paketslösning, där de olika förmånerna tillsammans skulle ge ett mer träffsäkert och ändamålsenligt grundskydd. Att det är en paketslösning innebär att höjningar och sänkningar kompletterar varandra och att effekten kan bli en annan än den tänkta om vissa delar tas bort eller om endast delar av förslaget genomförs.

Grundskyddsutredningens huvudsakliga slutsats var att nivån på grundskyddet behöver höjas för att minska skillnaden i inkomst mellan grundskyddspensionärer och övriga i samhället och därmed minska risken för ekonomisk utsatthet hos äldre. Utredningen bedömde att en förstärkning av grundskyddet främst borde riktas mot allmän konsumtion och göras inom garantipensionen. Mot den bakgrunden föreslog grundskyddsutredningen en höjning av garantipensionens grundnivå. Samtidigt konstaterade utredningen att inkomstprövningen av garantipensionen är svag vilket innebär att en person kan få garantipension även om denne har andra (och ibland höga) inkomster utöver allmän inkomstgrundad pension. Av den anledningen föreslog

utredningen också att ett striktare inkomstprövat och därmed mer träffsäkert tilläggsbelopp införs i garantipensionen. Garantipension prövas i dag endast mot inkomstrelaterad allmän pension.

Tilläggsbeloppet föreslogs därför räknas av även mot tjänstepension och nettokapitalinkomster. Utöver att höja grundnivån och införa ett tilläggsbelopp i garantipensionen föreslog grundskyddsutredningen att nivån på garantipensionen ska kunna justeras utifrån uttagsålder. I det nuvarande regelverket gynnas garantipensionärer i liten utsträckning av att ta ut sin pension senare än vid 65 års ålder. Förslaget syftade således till att öka incitamenten för garantipensionärer att förlänga arbetslivet och ta ut garantipensionen senare än vid 65 års ålder.

Grundskyddsutredningens förslag inriktades som nämnts ovan främst på en förstärkning av allmän konsumtion inom garantipensionen. Utredningen såg dock även ett behov av att förstärka grundskyddet för dem med höga bostadskostnader. Därför föreslog utredningen höjningar av bostadskostnadstaket i bostadstillägget, som skulle innebära en höjning av maximalt bostadstillägg. För att tydliggöra bostadstilläggets syfte föreslog utredningen ett avskaffande av det allmänna konsumtionsstöd på 340 kronor per månad som med nuvarande regler adderas till bostadskostnaden vid beräkning av bostadstillägg. Den minskning av bostadstillägget som avskaffandet av konsumtionsstödet skulle innebära kompenserades i grundskyddsutredningen av förstärkningar i andra delar av grundskyddet. Därutöver föreslog grundskyddsutredningen regler för en skarpare inkomstprövning i bostadstillägget för att göra grundskyddet mer träffsäkert.

I äldreförsörjningsstödet föreslog grundskyddsutredningen att ett fribelopp för arbetsinkomster införs för personer med äldreförsörjningsstöd. Dagens regler innebär 100 procents margineffekt för arbetsinkomst för dem med äldreförsörjningsstöd. Tanken var att även

denna grupp skulle ha ett incitament till arbete i likhet med det som finns för dem med bostadstillägg. Syftet var att ge även denna grupp möjlighet att genom arbete kunna påverka sin ekonomiska situation.

1.2 Förändrade förutsättningar sedan grundskyddsutredningens genomförande

Förutsättningarna för att genomföra förslagen i grundskyddsutredningen har förändrats sedan översynen färdigställdes. Delar av grundskyddsutredningens förslag är administrativt komplicerade och bedöms vara svåra att genomföra till den 1 januari 2020. Det gäller främst förslaget om att införa ett tilläggsbelopp i garantipensionen, vilket skulle kräva omfattande utvecklingsarbete samt administration och systemutveckling på Pensionsmyndigheten. Därutöver har en dom från EU-domstolen (mål nr C-189/16) som rör den svenska garantipensionen fått betydande konsekvenser för utbetalning och beräkning av garantipension. De som berörs är garantipensionärer som i dag bor utomlands, samt garantipensionärer som tidigare arbetat utanför Sverige och även får utländsk pension. Utfallet av domen blev känt för sent för att kunna beaktas av grundskyddsutredningen och förslagen i utredningen är således utformade med utgångspunkt i tidigare gällande lagstiftning. EU-domstolens dom kan få stor inverkan på utformningen av garantipensionen och har medfört ett behov av att ytterligare se över garantipensionens konstruktion. I oktober 2018 tillsattes därför Utredningen om översyn av garantipensionens konstruktion ur ett internationellt perspektiv (S2018:14) som ska belysa domens konsekvenser och analysera hur garantipensionen bör utformas på lång sikt. Utredningens slutsatser skulle kunna leda till inte obetydliga förändringar i regelsystemet. I avvaktan på utredningens resultat är det enligt arbetsgruppen inte lämpligt att göra större förändringar i garantipensionen och således inte lämpligt att gå vidare med grundskyddsutredningens förslag om

ett tilläggsbelopp i garantipensionen. I denna promemoria föreslås därför endast förändringar som ligger inom ramen för grundskyddets nuvarande konstruktion, dvs. ett nytt tilläggsbelopp i garantipensionen införs inte. Det innebär att det inte heller är möjligt att genomföra grundskyddsutredningens övriga förslag i sin helhet, eftersom de olika delarna i reformpaketet kompletterade varandra.

1.3 Arbetsgruppens reviderade reformpaket

1.3.1 Grundläggande utgångspunkter för det reviderade reformpaketet

I grundskyddsutredningen konstaterades att grundskyddet behöver höjas för att skillnaden i inkomst mellan grundskyddspensionärer och övriga i samhället ska minska och för att minska risken för ekonomisk utsatthet hos äldre. Utredningen konstaterade också att höjningen av grundskyddet ska vara effektiv i det avseendet att den ska förbättra situationen för äldre med svag ekonomi i så hög grad som möjligt givet insatta resurser. Samtidigt ska den utformas med hänsyn till de principer som har pekats ut som centrala för pensionssystemet och som gör att det uppfattas som rättvist och legitimt. Det innebär bland annat att grundskyddet ska präglas av principen om allmän välfärd och ge ett reellt och rimligt ekonomiskt skydd, samtidigt som det finns tydliga incitament för arbete. Ytterligare utgångspunkter är att grundskyddet ska bidra till att minska de skillnader i pension som finns mellan kvinnor och män samt att grundskyddets konstruktion ska vara transparent och enkel att förstå.

Utgångspunkterna för arbetsgruppens reviderade förslag har varit samma som ovanstående, dvs. att behålla så mycket som möjligt av de förslag som Pensionsgruppen tidigare har ställt sig bakom. Då arbetsgruppen arbetat utifrån delvis förändrade förut-sättningar har i

vissa fall nya överväganden behövt göras. Detta innebär att vissa utgångspunkter och principer kan ha en annan tonvikt i detta förslag jämfört med grundskyddsutredningen. En utgångspunkt för arbetsgruppen har varit att lika mycket resurser som i grundskyddsutredningen ska satsas.

1.3.2 Överväganden vid framtagandet av det reviderade reformpaketet

I likhet med grundskyddsutredningens paket är reformpaketet i denna promemoria en helhet vars delar bör införas samtidigt eftersom förslagen annars skulle kunna generera förlorare. Arbetsgruppen har därför behövt göra vissa andra justeringar för att uppnå liknande effekter. Det justerade alternativet har konstruerats med utgångspunkt i att det nya reformpaketet ska ligga inom samma kostnadsram, vara möjligt att genomföra till 2020 samt ge liknande fördelningspolitisk effekt.

Tilläggsbeloppet till garantipension var en central del för att på ett träffsäkert sätt förbättra situationen för de ekonomiskt mest utsatta pensionärerna. För att reformpaketet fortsatt ska gynna de pensionärer som har störst behov av ekonomisk förbättring, och för att minimera antalet förlorare, kommer grundskyddsutredningens förslag om att ta bort konsumtionsstödet i bostadstillägget inte att genomföras. Vidare kommer förslaget om likvärdig hantering av olika typer av inkomster i inkomstprövningen av bostadstillägget att revideras något. Syftet är att ytterligare stärka incitamenten för arbete samt att minska antalet personer som förlorar på förslagen.

Grundskyddsutredningens förslag om att justera nivån på garantipension utifrån uttagsålder genomförs inte inom ramen för denna promemoria. Arbetsgruppen anser att förslaget är angeläget och

bör genomföras men har under beredningsarbetet konstaterat att det krävs ytterligare utredningsarbete för att presentera ett komplett förslag och att ett sådant förslag därför får presenteras vid ett senare tillfälle.

Sammanfattningsvis innebär det reviderade förslagspaketet en större satsning på bostadstillägget jämfört med grundskydds- utredningens samlade förslag. På så sätt riktas satsningen till dem med störst ekonomiskt behov.

1.4 Läsanvisningar

Denna promemoria bygger vidare på grundskyddsutredningens förslag och slutsatser och texten fokuserar därför på de förändringar som föreslås i förhållande till grundskyddsutredningen. För närmare bakgrundsbeskrivning och motiv hänvisas till grundskyddsutredningen (Ds 2018:8). Lagförslag, konsekvenser och författningskommentarer är dock kompletta i denna promemoria.

De remissynpunkter som redovisas i denna promemoria är synpunkter på grundskyddsutredningens förslag. Det innebär att synpunkter på tidigare förslag, som inte längre är aktuella, inte bemöts. Dessa remissynpunkter finns dock redovisade under förslagskapitlet.

I promemorians förslag är nivån på prisbasbeloppet beräknad utifrån den prognos för prisbasbeloppet för år 2020 som fanns tillgänglig vid promemorians framtagande.³

3 Prognosen för prisbasbeloppet 2020 är 47 300.

1.5 Avgränsningar

Bostadstillägg ges, förutom till ålderspensionärer, även till personer med aktivitets- och sjukersättning. Utredningens förslag avser endast bostadstillägg till ålderspensionärer.

1.6 Arbetsprocess och metod

En arbetsgrupp bestående av tjänstemän inom Regeringskansliet har tagit fram förslagen i denna promemoria. Arbetsgruppen har stämt av förslagen med Pensionsgruppen, som också står bakom förslagen.

1.7 Disposition

I kapitel 2 redovisas författningsförslagen. I kapitel 3 redovisas arbetsgruppens förslag för ett förbättrat grundskydd för pensionärer. De effekter som uppstår till följd av förslagen beskrivs i kapitel 4. I det avslutande kapitel 5 redovisas författningskommentarerna.....

3 Förslag för ett förbättrat grundskydd

3.1 Övergripande beskrivning av förslagen och motiven till dessa

3.1.1 Ett reformpaket för förbättrat grundskydd

Mot bakgrund av ökade skillnader i inkomst mellan grundskyddspensionärer och övriga i samhället finns ett behov av att höja nivån på grundskyddet. Utgångspunkten i förslagen är att förbättra den ekonomiska situationen för pensionärer med låga inkomster. 1

Förslagen för ett reformerat grundskydd är utformat som ett paket, där garantipension, äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg sammantaget ska ge ett träffsäkert och ändamålsenligt grundskydd för pensionärer med låga inkomster. De förslag som lämnas är dels höjningar av befintliga nivåer, dels förändringar som syftar till ett mer träffsäkert grundskydd, det vill säga förändringar som gör att grundskyddet riktas mot dem som behöver det mest. Införandet av paketet leder därför till förbättringar för de flesta med låga pensioner. Ett mindre antal får dock försämringar. För att minimera antalet som förlorar på paketet bör alla delar införas samtidigt.

3.1.2 Motiven till reformpaketet

Arbetsgruppens förslag består som nämnts av flera delar som tillsammans ska ge ett förbättrat skydd för dem med låga pensioner. Sett till enskilda förmåner görs en större satsning på bostadstillägget i detta reformpaket jämfört med grundskyddsutredningens förslag. Följden av detta blir att arbetsgruppens förslag är mer riktat mot boendekonsumtion än mot allmän konsumtion. I grund-

1 Det innebär att förbättringarna främst riktar sig till pensionärer i de lägre inkomstgrupperna (inkomstdecilerna). Se kapitel 3 – Konsekvenser.

skyddsutredningen argumenterades för att förbättringarna i grundskyddet framför allt borde riktas till allmän konsumtion med hänvisning till att det ger individen större frihet att själv välja vilken konsumtion som den vill prioritera. Grundskyddsutredningen menade också att förbättringarna i grundskyddet främst bör göras på individnivå och inte hushållsnivå med motiveringen att den enskilda individen har rätt till sin egen ekonomi oavsett inkomst hos hushållet som helhet. Dessa utgångspunkter innebar att grundskyddsutredningen i större utsträckning fokuserade på att göra förbättringar inom ramen för garantipensionen som är individuellt prövad och riktad mot allmän konsumtion.

Inriktningen i arbetsgruppens förslag är något annorlunda på grund av att tilläggsbeloppet i garantipensionen inte går att införa till den 1 januari 2020.2 Pensionsgruppen har i sin pensionsöversyn ansett att förbättringar är angelägna och har därför prioriterat att dessa ska införas 2020. De förslag som här föreslås tar därför sikte på åtgärder som ligger nära de effekter som skulle uppnås med grundskyddsutredningens förslag men som kan genomföras till 2020.

Arbetsgruppen delar bedömningen att det är önskvärt att rita de stora förbättringarna mot allmän konsumtion och mot individen men menar att det utifrån nuvarande förutsättningar inte är möjligt att göra denna satsning i samma utsträckning till den 1 januari 2020. Bostadstillägget är då det verktyg som ligger närmast till hands.

Bostadstillägget är trots de nackdelar som pekats på ovan ett mycket

2 För utförligare förklaring av bakgrunden till förslagen se kapitel 1 Inledning.

effektivt verktyg för att förbättra för pensionärer med de lägsta inkomsterna, eftersom det är behovsprövat mot alla inkomster till skillnad mot garantipensionen som bara prövas mot inkomstgrundad pension. Arbetsgruppens bedömning är att de satsningar som genomförs inom ramen för detta förslagspaket i stort kommer att träffa samma grupp individer som i grundskyddsutredningens förslag.

Jämfört med grundskyddsutredningen har arbetsgruppens förslagspaket större fokus på principen om att det ska ha lönat sig att arbeta. Det sker genom att inkomster från arbete och inkomst från inkomstrelaterad pension 3, som ju kan betraktas som uppskjuten arbetsinkomst, i arbetsgruppens förslag inte beaktas fullt ut vid inkomstprövningen. Som även grundskyddsutredningen påpekade finns en ständig målkonflikt mellan å ena sidan skydd mot utsatthet och å andra sidan drivkrafter till arbete. Arbetsgruppens bedömning är att det inom ramen för förslagspaketet finns en rimlig balans mellan att det ska ha lönat sig att arbeta och ett reellt ekonomiskt skydd för dem som inte arbetat eller arbetat i mycket liten utsträckning.

3.1.3 Kort beskrivning av förslagen

I denna promemoria föreslås en höjning av grundnivån i garantipensionen med ca 200kronor per månad. Syftet med ökningen är att stärka ekonomin för alla med garantipension och minska inkomstgapet mellan garantipensionärer och övriga i samhället. Som en följd av detta

3 Inkomst från privat pensionssparande beaktas inte heller fullt ut. Garantipension och änkepension som inte genereras till följd av arbete beaktas fullt ut.

4 Detta ska inte förväxlas med fribeloppet för arbetsinkomster.

5 För gifta är beloppen hälften.

höjs också fribeloppet 4 i beräkningen av reduceringsinkomsten i bostadstillägget. Vidare föreslås ytterligare förbättringar inom ramen för bostadstillägget. Det handlar bland annat om att anpassa bostadstillägget till boendekostnadsutvecklingen.

Därför höjs bostadskostnadstaket i bostadstillägget samt nivån på skälig bostadskostnad i det särskilda bostadstillägget och i äldre-försörjningsstödet. Vidare förändras ersättningsgraden i bostadstillägget. Det sistnämnda innebär att en person som är berättigad till bostadstillägg får full ersättning för bostadskostnad upp till 3 000 kronor. Från 3 001 kronor till 5 000 kronor är ersättningsgraden 90 procent. För boendekostnader från 5001 till 7000 kronor ersätts 70 procent.⁵ Ett ytterligare syfte med förändringarna är att göra bostadstillägget mer träffsäkert och därmed rikta det mer effektivt mot dem som behöver det mest. Förslaget om att enhetliggöra avräkningen av bostadstillägget är ett led i detta. I förslaget räknas bostadstillägget av med 62 procent i hela intervallet. En ytterligare positiv effekt av detta förslag är att det bidrar till att regelverket för bostadstillägget förenklas. Vidare läggs ett förslag som innebär att alla inkomster som har koppling till eget arbete beaktas till 92procent i beräkningen av reduceringsinkomsten medan övriga inkomster beaktas till 100procent.

I praktiken innebär det att inkomstpension, premiepension, tjänstepension och privat pension⁶ hanteras lika och tas upp med 92procent medan alla övriga inkomster som inte härrör från eget arbete (t.ex. änkepension eller garantipension) beaktas fullt ut i reduceringsinkomsten. Avslutningsvis införs ett fribelopp för arbetsinkomster om 24 000 kronor per år för personer med äldreförsörjningsstöd. Det innebär att även denna grupp får ekonomiska incitament till arbete i likhet med övriga som har bostadstillägg.

3.1.4 Generella synpunkter från remissinstanserna

Remissinstansernas synpunkter på respektive förslag redogörs för under respektive förslag. I detta avsnitt redovisas de synpunkter som berör helheten av grundskyddsutredningens förslag eller synpunkter som inte direkt kan hänföras till ett enskilt förslag.

Pensionsmyndigheten anser att förslagspaketet som helhet inte bör genomföras till dess att grundskyddets långsiktiga funktion och betydelse har utretts. Arbetsgruppen har förståelse för en sådan synpunkt och en sådan översyn kan framgent också bli aktuell. Det är dock angeläget att redan nu ge grundskyddspensionärer som hamnat efter i inkomstutvecklingen en höjning. Detta genomförs mest effektivt inom nuvarande system.

Landsorganisationen i Sverige (LO) menar att det är problematiskt att ett antal personer med de allra lägsta inkomsterna beräknas få en totalt sett försämrad ekonomisk standard av förslagen. Även Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Riksförbundet Pensionärs Gemenskap (RPG), Svenska KommunalPensionärernas Förbund (SKPF) och SPF Seniorerna motsätter sig de förslag som innebär inkomstsänkningar för vissa. Grundskyddsutredningens förslag syftade till ett mer träffsäkert grundskydd där medel avsattes för dem med störst behov. Det gav följden att en grupp individer fick minskningar i inkomst.

Arbetsgruppen delar dock synen att antalet förlorare så långt som det är möjligt bör minimeras. Det reviderade förslagspaketet tar fasta på

6 Privat pension härrör i regel inte direkt från arbete. Se motiven till varför det inkluderas till 92 procent under kapitel 3 – Förslag för ett förbättrat grundskydd.

7 Se kapitel 4 – Konsekvenser

den synpunkten och antalet förlorare är därför betydligt färre i det reviderade reformpaketet jämfört med grundskyddsutredningens förslag och de är också betydligt färre i de lägre inkomstdecilerna.⁷ LO menar vidare att det är problematiskt att definitionen av sammanboendebegreppet är olika vid bedömning av bostadstillägg och garantipension. Arbetsgruppen förstår att regelverket kan upp- levas som otydligt, men menar samtidigt att de två förmånerna är så pass olika till sin karaktär att vissa skillnader är motiverade. Eftersom handläggningen av garantipensionen till stor del är automatiserad och skillnaden mellan sammanboende och ensamstående är relativt liten är det viktigt med en enkel definition av sammanboendebegreppet.

Eftersom bostadstillägget är hårdare inkomstprövat och storleken på förmånen i hög grad är beroende av om individen är ensamstående eller sammanboende är det också rimligt att sammanboendebegreppet är mer strikt definierat för denna förmån.

Region Gotland påpekar att den enskildes avgifter för vård och omsorg kan påverkas med anledning av en högre disponibel inkomst. En analys av hur hushållens avgifter för hemtjänst kan påverkas av förslagen finns i konsekvensavsnittet.

Stockholms universitet anser att det är anmärkningsvärt att mörkertalet inom bostadstillägget inte analyserats i större utsträckning i grundskyddsutredningen. Problematiken kring mörkertalet har på uppdrag av bl.a. regeringen analyserats av Pensions- myndigheten vid flera tillfällen och myndigheten har också prövat olika möjligheter för att öka kunskapen om rätten till bostad- stillägg. Arbetsgruppen anser också att analyser av mörkertalet även fortsättningsvis bäst lämpar sig för att hanteras av den ansvariga myndigheten.

Svenskt Näringsliv och Tanptrullen Falun anser att det så kallade respektavståndet mellan personer som arbetat och inte arbetat inte blir tillräckligt stort utifrån de föreslagna förändringarna.

Arbetsgruppen konstaterar att det finns en målkonflikt mellan ett tydligt respektavstånd och ett bra grundskydd för dem som inte kunnat arbeta.

Det förslag som lämnas i denna promemoria har dock mer fokus på incitament till arbete, vilket också innebär att respektavståndet i arbetsgruppens förslag blir något större jämfört med grundskyddsutredningens förslag. Här kan också nämnas att grundskyddsutredningen påpekade att ett ytterligare ökat respektavstånd framför allt bör hanteras genom en höjd inkomstpension.⁸

Tanptrullen Falun menar även att förslagen i bostadstillägg endast gynnar pensionärer med höga bostadskostnader, vilka oftast finns i de stora städerna. De menar att de ekonomiska förutsättningarna för pensionärer i städer respektive på landsbygden ser annorlunda ut och att grundskyddsutredningen inte tagit hänsyn till detta. Arbetsgruppen vill understryka att effekterna av förslagspaketet innebär störst förändring i ekonomisk standard för grundskyddspensionärer i landsbygdskommuner, se avsnitt 4 – Konsekvenser.

Göteborgs universitet föreslår att avräkning av bostadstillägg och garantipension mot tjänstepension inte ska göras med faktiska utbetalningar utan med behållningen vid 65 års ålder, så att bostadstilläggets storlek blir oberoende av vilken utbetalningsplan enskilda väljer för sin tjänstepension. Förslaget innebär ett avsteg från

⁸ Se vidare resonemang kring detta i avsnitt 6.1, Översyn av grundskyddet för pensionärer – Inriktning för ett nytt grundskydd (Ds 2018:8)

grundtanken om att ge stöd efter behov samt ställer helt nya administrativa krav eftersom sådana uppgifter inte finns tillgängliga. Arbetsgruppen anser det därför inte möjligt att nu gå vidare med detta förslag.

3.2 Höjd garantipension

3.2.1 Höjd grundnivå för garantipension

Arbetsgruppens förslag: Garantipensionen ska höjas. Garantipension för den som är född 1937 eller tidigare ska höjas med 0,051 prisbasbelopp för försäkrade som har rätt till och får en utbetalning av garantipension. Höjningen är lika stor för ogifta som för gifta.

Höjningen med 0,051 prisbasbelopp ska beräknas i förhållande till samma antal 30- eller 40-delar som den folkpension som ingår i beräkningsunderlaget till garantipensionen.

Höjningen med 0,051 prisbasbelopp ska trappas av för försäkrad som har ett beräkningsunderlag överstigande 3,16 prisbasbelopp för ogift pensionär och 2,8275 prisbasbelopp för gift pensionär och som inte får en kompensation för tidigare folkpension i form av garantipension enligt 66 kap. 13 § socialförsäkringsbalken. Avtrappningen ska vara 0,4 multiplicerat med den del av beräkningsunderlaget som överstiger 3,16 för ogift pensionär och 2,8275 för gift pensionär. När beräkningsunderlaget är högre än 3,16 för ogift pensionär eller 2,8275 för gift pensionär, ska höjning med 0,051 prisbasbelopp ges till den som får en

kompensation för tidigare folkpension i form av garantipension enligt 66 kap. 13 § socialförsäkringsbalken.

Garantipension för den som är född 1938 eller senare ska höjas med 0,051 till 2,181 prisbasbelopp för ogift pensionär. Denna basnivå ska trappas av med ett belopp som motsvarar 100 procent av beräkningsunderlaget till den del denna inte överstiger 1,26 gånger prisbasbeloppet. För den som är ogift och vars beräkningsunderlag överstiger 1,26 prisbasbelopp är den årliga garantipensionen 0,921 prisbasbelopp minskat med 48 procent av den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,26 prisbasbelopp. För gift pensionär ska garantipensionen höjas med 0,051 till 1,951 prisbasbelopp. Denna basnivå ska trappas av med ett belopp som motsvarar 100 procent av beräkningsunderlaget till den del denna inte överstiger 1,14 gånger prisbasbeloppet. För den som är gift och vars beräkningsunderlag överstiger 1,14 prisbasbelopp är den årliga garantipensionen 0,811 prisbasbelopp minskat med 48 procent av den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,14 prisbasbelopp.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer i all väsentlighet med arbetsgruppens förslag.

Remissinstanserna

De remissinstanser som yttrat sig om förslaget är i huvudsak positiva eller har inget att invända. Landsorganisationen i Sverige (LO) ställer sig bakom förslaget men anser att höjningarna i garantipensionen sker ad hoc och att det vore bättre att följsamhetsindexera garantipensionen för att få en stabilare utveckling. LO menar vidare att sammanboendebegreppet garantipensionen är o- rättvis eftersom sammanboende med gemensamma barn och sammanboende utan gemensamma barn idag bedöms olika.

Stockholms universitet ställer sig positiva till förslaget men anser att indexeringen av garantipensionen är viktig för att säkerställa att förmånen inte urholkas på längre sikt och att utredningen därför borde ha övervägt att inkomstindexera garantipensionen.

Göteborgs universitet avstyrker förslaget eftersom det anses leda till stora kostnader för staten. Göteborgs universitet menar också att om nivåerna i garantipensionen ska höjas bör även kvalificeringsgrunderna utredas. Vidare anser Göteborgs universitet att garantipensionen av fördelnings- och kostnadsskäl bör avräknas mot tjänstepension och kapitalinkomster.

Skälen för arbetsgruppens förslag

Skilnaderna i bruttoinkomst (inkomst före skatt) har ökat över tid mellan pensionärer med garantipension och pensionärer med låg inkomstgrundad pension,⁹ men framför allt mellan pensionärer med garantipension och förvärvsarbetande. De ökade inkomstskillnaderna beror på att inkomsterna för dem som arbetar ökat kraftigt till följd av stigande reallöner. Eftersom garantipensionen enbart räknas upp med prisutvecklingen har nivån på förmånen succesivt halkat efter.

Sett till nettoinkomst, (inkomst efter skatt), har de skattesänkningar som genomförts för personer äldre än 65 år under perioden 2009 till

⁹ Jämnåriga inkomstpensionärer har haft ungefär samma inkomstutveckling som pensionärer med garantipension. Men nytillkomna inkomstpensionärer ligger allt högre i förhållande till pensionärerna med garantipension.

¹⁰ Om skatten framöver sänks även för pensionärer i högre inkomstgrupper kommer skillnaderna i disponibel inkomst mellan garantipensionärer och pensionärer med högre inkomster att öka.

11 Beräkningarna bygger på typfall av personer inom de olika grupperna. Personen beräknas vara ensamstående och oavsett inkomst antas den ha en hyra motsvarande en hyreslägenhets genomsnittliga hyra för 2018. År 2003 var hyran 3876 kronor och år 2018 har den stigit med totalt 42 procent till 5512 kronor.

2019 stärkt pensionärernas inkomstutveckling reallt. Både de med garantipension och inkomstpension har gynnats. Pensionärer med garantipension i genomsnitt har haft en real utveckling på 15,6 procent sedan 2003 och en genomsnittlig pensionär (år 2003) med inkomstpension har haft en motsvarande utveckling på 13,6 procent. Den sänkta skatten för personer äldre än 65 år med låga inkomster har fungerat som en kompensation för löntagarnas jobbskatteavdrag.¹⁰ Även sett till nettoinkomst har förvärvsarbetare haft en stor real inkomstökning under perioden, på 44,9 procent, alltså betydligt högre än för pensionärer med garantipension. 11

Med anledning av den reala utvecklingen sedan 2003 anser arbetsgruppen att höjning av nuvarande garantipensionsnivå (benämns i det följande som grundnivå) är motiverad. Att inte höja garantipensionen innebär i praktiken att stödets betydelse minskar över tid, förutsatt real tillväxt även under kommande år.

Det förslag som presenteras innebär en höjning på 200 kronor av den nuvarande grundnivå. Detta innebär ett höjt belopp för alla som idag har garantipension. Nivåhöjningen innebär även att gränsen för vilka som har rätt till garantipension flyttas upp när det gäller högsta nivå på inkomstgrundad pension. Det innebär att personer kan ha något högre inkomst jämfört med tidigare och få garantipension. Det kommer därför att tillkomma en grupp nya pensionärer som kommer att få (ett

mindre belopp) garanti- pension. Antalet garantipensionärer kommer följaktligen att öka.

LO menar att sammanboendebegreppet för sammanboende med och utan gemensamma barn bör behandlas lika vid beräkning av garantipensionen. Arbetsgruppen delar grundskyddsutredningens bedömning att det finns anledning att tro att vissa av dem som idag får garantipension på en nivå som ogifta tar del av samma stor-driftsfördelar som de grupper som idag får garantipension för gifta.

Ändringar inom detta område skulle innebära en ökad administration, en ökning som inte kan motiveras då antalet personer i gruppen sammanboende utan gemensamma barn är låg. LO anser även, liksom Stockholms universitet att garantipensionen bör indexeras utifrån inkomstutvecklingen istället för prisutvecklingen. Arbetsgruppen förstår synpunkten men vill samtidigt framhålla att garantipensionen syftar till att täcka grundläggande konsumtionskostnader. Det är då också logiskt att värdesäkra nivån, dvs. koppla den till prisindex och på så sätt garantera köpkraften. Ett ytterligare skäl att prisindexera garantipensionen är att inkomstindex kan sjunka eller reallt minska. Prisindexering innebär i sådana perioder en värdesäkring för garantipensionen.

Göteborgs universitet anser att en höjning av grundnivå bör föregås av en översyn av kvalificeringsgrunderna för garantipensionen. Arbetsgruppens uppfattning är att en sådan översyn inte bör föregå den utredning av garantipensionen som ser över den EU-rättsliga tolkningen av garantipensionen som en minimiförmån.¹² Göteborgs universitet anser vidare att garanti- pensionen bör räknas av mot tjänstepension och kapitalinkomster. Arbetsgruppen menar att det i

nuläget inte är eftersträfvansvärt eftersom det skulle leda till att många, framför allt kvinnor, skulle förlora på en sådan förändring

3.2.2 Ett tilläggsbelopp för dem med svagast ekonomi införs inte.

Arbetsgruppens bedömning: Förslaget om ett särskilt tilläggsbelopp till garantipensionen bör inte genomföras.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer inte med arbetsgruppens bedömning. Grundskyddsutredningen föreslog att ett särskilt tilläggsbelopp i garantipensionen skulle införas.

Remissinstanserna

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Gävle kommun och Skellefteå kommun tillstyrker förslaget. Landsorganisationen i Sverige välkomnar förslaget men anser inte att tilläggsbeloppet ska räknas av mot tjänstepension. Sveriges akademikers centralorganisation tillstyrker förslaget men ser att vissa tekniska problem kan uppstå vid avräkning av tjänstepension. Göteborgs universitet anser att avräkningen mot tjänstepension inte bör göras med fak- tiska utbetalningar, utan med behållningen vid 65 års ålder. Flera remissinstanser avstyrker förslaget. Pensionsmyndigheten anser att förslaget inte bör införas då det komplicerar grundskyddets utformning och gör det svårare för pensionssparare och pensionärer att förstå effekten av olika val. Pensionsmyndigheten bedömer även att handläggningen av tillägget skulle bli kostsam om myndigheten manuellt skulle behöva inhämta uppgifter om pensionärernas olika inkomster. Offentliganställdas Förhandlingsråd, Svensk Försäkring, Sveriges läkarförbund, Svenskt Näringsliv och Tjänstemännens centralorganisation avstyrker förslaget med hänvisning till att

tilläggsbeloppet enligt förslaget ska räknas av mot tjänstepension och nettokapitalinkomster.

Skälen för arbetsgruppens bedömning

Grundskyddsutredningen föreslog att ett tilläggsbelopp i garantipensionen skulle införas. Tilläggsbeloppet skulle införas med ett högre belopp för ogifta än för gifta och räknas av mot tjänstepension och

12 En dom från EU-domstolen (mål nr C-189/16) som rör den svenska garantipensionen.

nettokapitalinkomster med 48 procent. Syftet var att utforma ett träffsäkert ekonomiskt stöd till de pensionärerna som har sämst ekonomiska förutsättningar.

I EU-domstolens avgörande (mål nr C-189/16) från december 2017 beslutades att den svenska garantipensionen för personer födda 1938 eller senare, EU-rättsligt ska kategoriseras som en minimiförmån enligt. Det innebär betydande konsekvenser för beräkning och utbetalning av den svenska garantipensionen. En utredning har tillsatts för att analysera domens konsekvenser och föreslå eventuella ändringar. Innan denna utredning är genomförd är det inte lämpligt att genomföra regeländringar i utformningen av garantipensionen. Ett ytterligare skäl att nu inte genomföra förslaget är att Pensionsmyndigheten i sitt remissvar bedömde att införandet av ett tilläggsbelopp i garantipensionen kommer att vara administrativt svårt och att det finns stora utmaningar med att hinna införa tilläggsbeloppet till 2020. Arbetsgruppen delar den bedömningen och anser därför att förslaget om ett tilläggsbelopp till garantipensionen inte bör genomföras.

3.3 Reformen som avser bostadstillägg till pensionärer

I följande avsnitt presenteras de förändringar som föreslås inom ramen för bostadstillägget. De regler som föreslås innebär sammantaget att maximalt bostadstillägg höjs från 5 560 kronor till 6 540 kronor per månad.

Arbetsgruppens förslag avseende bostadstillägget skiljer sig från grundskyddsutredningens förslag i vissa väsentliga delar. Det beror dels på att förslaget om ett tilläggsbelopp i garantipensionen inte längre går att genomföra, dels på att arbetsgruppen haft ett större fokus på att öka drivkrafterna till arbete.

3.3.1 Höjt bostadskostnadstak

Arbetsgruppens förslag: Bostadskostnadstaket i bostadstillägget för ålderspensionärer ska höjas till 7 000 kronor per månad för ogifta och till 3 500 kronor per månad för gifta.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer med arbetsgruppens förslag.

Remissinstanserna

De remissinstanser som yttrat sig över förslaget är i huvudsak positiva eller har inget att invända.

Boverket tillstyrker förslaget men anser att bostadskostnadstaket bör höjas till minst 8 000 kronor per månad för att pensionärshushåll ska kunna efterfråga nyproducerade bostäder med god tillgänglighet. Även Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Riksförbundet Pensionärs Gemenskap (RGP), Svenska Kommunal- Pensionärers Förbund (SKPF) och SPF Seniorerna anser att bostadskostnadstaket bör höjas till minst 8 000 kronor per månad.

Pensionärsorganisationerna anser vidare, liksom Landsorganisationen i Sverige (LO), att en indexering av bostadskostnadstaket bör övervägas för att motverka att värdet av tillägget urholkas på sikt.

Skälen för arbetsgruppens förslag

Bostadstilläggets uttalade syfte är att ge pensionärer ekonomiska möjligheter att ha en god bostad. Detta kräver en viss följsamhet med boendekostnaderna i samhället. Den första januari 2018 höjdes bostadskostnadstaket från 5 000 kronor till 5 600 kronor per månad, vilket innebar en tydlig förbättring för dem med höga

bostadskostnader. Trots denna höjning har 34 procent av dem med bostadstillägg en bostadskostnad över taket.¹³ Arbetsgruppen föreslår därför en ytterligare höjning så att takbeloppet sätts till 7 000 kronor per månad för den som är ogift och 3 500 kronor per månad för den som är gift.¹⁴ Takhöjningen underlättar för äldre att flytta till anpassat boende i de fall som detta efterfrågas. Höjningen underlättar också kvarboende för många av dem vars hyra ökar på grund av t.ex. renoveringar.

Pensionärsorganisationerna och Boverket anser att bostadskostnadstaket bör höjas till minst 8 000 kronor per månad för att motsvara hyran för bostäder i nyproduktionen. Därutöver anser pensionärsorganisationerna och LO att en indexering av bostadskostnadstaket bör övervägas för att motverka att värdet av tillägget urholkas på sikt. Att pensionärer ska ha möjligheter att efterfråga och ha kvar en bostad också i nyproduktionen var förvisso tidigare en ambition med bostadstillägget. Nyproduktionen har dock blivit markant dyrare i förhållande till det befintliga beståndet sedan bostadstillägget infördes.¹⁵ En indexering av bostadskostnadstaket skulle därför riskera att göra bostadstillägget kostnadsdrivande.

Arbetsgruppen bedömer att en höjning av bostadskostnadstaket till 7 000 kronor per månad motsvarar hyran i det bostadsbestånd (byggår 1981–2000) som är anpassat till äldres behov av tillgänglighet.

13 Prop. 2018/19:1 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

14 Sambor likställs med makar när det gäller bostadstillägg.

15 Ds 2018:8 Översyn av grundskyddet för pensionärer – inriktning för ett nytt grundskydd, s. 86.

Med ett bostadskostnadstak på 7 000 kronor beräknas andelen ålderspensionärer med bostadstillägg som har en bostadskostnad över taket att minska från nuvarande nivå på 34 procent till 12 procent år 2020. Det är en lägre andel än vid den senaste stora höjningen av bostadskostnadstaket som gjordes år 2007, då andelen uppgick till 17 procent.

3.3.2 Förändrad ersättningsgrad som avser bostadskostnaden

Arbetsgruppens förslag: Ersättningsgraden för bostadskostnaden i bostadstillägget för en ogift försäkrad ska från och med att denne fyller 65 år vara 100 procent upp till 3 000 kronor, 90 procent mellan 3 001 och 5 000 kronor samt 70 procent mellan 5 001 kronor och 7 000 kronor. Ersättningsgraden för bostadskostnaden i bostadstillägget för en gift ålderspensionär ska vara 100 procent upp till 1 500 kronor, 90 procent mellan 1 501 och 2 500 kronor samt 70 procent mellan 2 501 kronor och 3 500 kronor.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer med arbetsgruppens förslag.

Remissinstanserna

Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Riksförbundet Pensionärs-Gemenskap (RGP), Svenska KommunalPensionärers Förbund (SKPF) och SPF Seniorerna avstyrker förslaget med motiveringen att det skulle innebära att en del pensionärer får sänkta inkomster jämfört med i dag. Pensionärsorganisationerna anför att det råder bostadsbrist i nästan alla svenska kommuner vilket innebär att enskilda har små möjligheter att välja boende. Pensionärsorganisationerna anser att ersättningsgraden bör vara 100 procent för hela bostadskostnaden för att göra det möjligt för fler att välja bostäder.

Skälen för arbetsgruppens förslag

Med ett högre bostadskostnadstak är det viktigt att det fortsatt finns ekonomiska incitament för individen att kunna påverka sin ekonomi genom att, när det är möjligt, välja en billigare bostad. I annat fall finns det en risk för att bostadstillägget blir kostnadsdrivande.

Ersättningsgraden för boendekostnaden sätts därför i tre olika spann; 100 procent för bostadskostnader upp till 3 000 kronor, 90 procent för bostadskostnader mellan 3 001 och 5 000 kronor och 70 procent för bostadskostnader mellan 5 001 och 7 000 kronor för den som är ogift.

Hälften av beloppen gäller för den som är gift. Dessa spann föreslås utifrån syftet att individen förväntas bekosta något mer av bostadskostnaden själv om denne bor i en dyrare bostad. En dyrare bostad har ofta kvaliteter utöver det som är absolut nödvändigt, vilket kan motivera att den högre kostnadsnivån är något som individen delvis får bekosta själv.

Pensionärsorganisationerna menar att en del pensionärer får sänkta inkomster jämfört med i dag om grundskyddsutredningens förslag

genomförs. Arbetsgruppen vill understryka att med det nya förslag som nu föreslås, där konsumtionsstödet i bostadstillägget behålls och pension som härrör från tidigare arbete räknas av till 92 procent i reduceringsinkomsten, är antalet som får lägre bostadstillägg betydligt färre än i det ursprungliga förslaget. Den ersättningsgrad som föreslås är utformad så att de som i dag har bostadstillägg inte kommer att få en mindre del av sin bostadskostnad ersatt, se tabell

3.1. De ersättningsspann som föreslås är således en justering till följd av förslaget om ett höjt bostads- kostnadstak, som sammantaget ger samma eller bättre effekt för enskilda som nuvarande regelverk.

Tabell 3.1

Bostadskostnad

3000kr

4500kr

5000kr

5600kr

7000kr

Hur stor del av bostadskostnaden som ersätts enligt nuvarande respektive föreslaget regelverk

Kronor

Kostnad som ersätts enligt nuvarande regelverk

2880kr 4320kr 4800kr 5220kr 5220kr

Kostnad som ersätts enligt föreslaget regelverk

3000kr 4350kr 4800kr 5220kr 6200kr

Källa: Egna beräkningar

Anm.: Beloppen inkluderar inte konsumtionsstödet som lämnas med 340 kronor per hushåll.

3.3.3 Konsumtionsstödet i bostadstillägget avskaffas inte

Arbetsgruppens bedömning: Förslaget om avskaffande av konsumtionsstödet i bostadstillägget bör inte genomföras.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer inte med arbetsgruppens bedömning. Grundskyddsutredningen föreslog att konsumtionsstödet i bostads- tillägget avskaffas.....

3.3.4 Likvärdig hantering av inkomstslag i inkomstprövningen

Arbetsgruppens förslag: Vid beräkning av reducerings- inkomsten från och med den månad som en försäkrad fyller 65 år och har hel allmän ålderspension eller motsvarande utländsk förmån ska den del av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av allmän inkomstgrundad pension, utländsk pension, tjänstepension, privat pension och arbetsinkomster beaktas med 92 procent i reduceringsinkomsten. Garantipension, änke-pension, kapitalinkomst, förmögenhetstillägg, etableringsersättning och studiemedel ska tas upp med 100procent i reduceringsinkomsten.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer inte med arbetsgruppens förslag. Grundskydds- utredningen föreslog att samtliga inkomster tas upp med 100 procent i reduceringsinkomsten.....

3.3.5 Avräkning av bostadstillägg sker med 62 procent för alla inkomstnivåer

Arbetsgruppens förslag: Det bostadstillägg som följer av den bi- dragsgrundande bostadskostnaden ska räknas av med 62 procent av reduceringsinkomsten från och med den månad en försäkrad som har

hel allmän ålderspension eller motsvarande utländsk förmån fyller 65 år.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer med arbetsgruppens förslag.....

3.3.6 Höjt fribelopp i bostadstillägget

Arbetsgruppens förslag: Fribeloppet i bostadstillägget ska höjas till 2,181 prisbasbelopp per månad för den som är ogift och till 1,951 prisbasbelopp per månad för den som är gift.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer med arbetsgruppens förslag.....

3.3.7 Höjd nivå på skälig bostadskostnad i särskilt bostadstillägg

Arbetsgruppens förslag: Från och med att en försäkrad fyller 65 år ska som skälig bostadskostnad anses högst 7 000 kronor per månad för ogifta och 3 500 kronor per månad för gifta.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer med arbetsgruppens förslag.....

3.4 Ökade incitament för arbete för personer med garantipension

Arbetsgruppens bedömning: Förslaget om att nivån på garantipensionen ska justeras utifrån uttagsålder om uttaget görs senare än vid 65 års ålder bör för närvarande inte genomföras.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer inte med arbetsgruppens bedömning. Grundskyddsutredningen föreslog att nivån på garantipensionen ska justeras utifrån uttagsålder om uttaget görs senare än vid 65 års ålder.....

3.5 Reformen som avser äldre försörjningsstödet

3.5.1 Fribelopp för arbetsinkomster för personer med äldre försörjningsstöd

Arbetsgruppens förslag: Ett fribelopp för arbetsinkomster, före avdrag för skatte- och avgiftssats, ska införas för personer med äldre försörjningsstöd. Fribeloppet ska uppgå till 24 000 kronor per år

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer med arbetsgruppens förslag.

3.5.2 Höjd nivå för skälig bostadskostnad vid beräkning av äldre försörjningsstöd

Arbetsgruppens förslag: Skälig bostadskostnad ska höjas till 7 000 kronor per månad för den som är ogift och 3 500 kronor för den som är gift.

Grundskyddsutredningens förslag

Överensstämmer med arbetsgruppens förslag.

3.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Arbetsgruppens förslag: Lagen ska träda i kraft den 1 januari 2020. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

Skälen för arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen anser i likhet med socialförsäkringsutskottet (2018/19:SfU2) att ett ikraftträdande bör ske så snart som möjligt. Det har dock inte visat sig praktiskt möjligt att genomföra några förändringar till den 1 juli 2019. Arbetsgruppen bedömer därför att den 1 januari 2020 är lämpligt. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

<https://www.regeringen.se/4902ed/contentassets/52d8e7b2aad94b92adb619dcf7457a62/forbattrat-grundskydd-for-pensionarer.pdf>

Promemoria Socialdepartementet Socialförsäkringsenheten

Förbättrat grundskydd för pensionärer Promemoria 1 februari 2019

Tabell 4.2 Typfall med effekter av förslagen

	Kronor per månad Före reform	Efter reform	Differens
<i>1.Ensamstående född 1938 som lever enbart på garantipension och hyra på 7000 kronor</i>			
Garantipension	8 378	8 579	201
Slutlig skatt	965	1 013	48
Bostadstillägg	5 560	6 540	980
<i>Disponibel inkomst</i>	<i>12 973</i>	<i>14 116</i>	<i>1 133</i>
<i>2.Ensamstående född 1938 med garantipension och inkomstpension och hyra på 7000kronor</i>			
Inkomstpension	10 000	10 000	0
Garantipension	1 001	1 201	200
Slutlig skatt	1 586	1 629	43
Bostadstillägg	4 031	5 410	1 379
<i>Disponibel inkomst</i>	<i>13 446</i>	<i>14 982</i>	<i>1 536</i>

<i>3.Ensamstående född 1938 med bara inkomstpen- sion och hyra på 7000 kronor</i>			
Inkomstpension	18 000	18 000	0
Slutlig skatt	3 485	3 485	0
Bostadstillägg	356	1 592	1 236
<i>Disponibel inkomst</i>	<i>14 871</i>	<i>16 107</i>	<i>1 236</i>
<i>4.Sammanboende födda 1938, en med garanti- pension och en utan garanti- pension och hyrapå 7000 kronor</i>			
<i>Person 1</i>			
Inkomstpension	8 000	8 000	0
Tjänstepension	1 000	1 000	0
Garantipension	822	1 022	200
Slutlig skatt	1 310	1 359	49
<i>Person 2</i>			
Inkomstpension	15 000	15 000	0
Tjänstepension	2 000	2 000	0
Slutlig skatt	3 161	3 161	0
<i>Disponibel inkomst för hushållet</i>	<i>22 351</i>	<i>22 502</i>	<i>151</i>

5.Ensamstående född 1938 med garantipension, inkomstpension och arbetsinkomst och hyra på 7000 kronor			
Lön	15 000	15 000	0
Inkomstpension	5 000	5 000	0
Garantipension	2 742	2 942	200
Slutlig skatt	3 166	3 233	67
Bostadstillägg	2 235	0	-2 235
Disponibel inkomst	21 811	19 709	-2 102

- * Detta är den enda redovisning av konsekvenserna som finns i promemorian. De avser hushåll utan barn. Och avser inget kapital.
- * Det redovisas inte vilken kommunal utbitering som gäller i tabellen.
- * De anges inget om normala levnadskostnader.

Ensam:

Garantipensionen ökas med cirka 200 kr/månad = cirka 2400 kr/år

De regler som föreslås innebär sammantaget att maximalt bostadstillägg höjs från 5 560 kronor till 6 540 kronor per månad. Ökning per år Från 66720 till 78480 = ökning 11760 kr/år

Reducering av tillägg vid stigande inkomsten blir bara med en faktor, 62 % . Det s k fribeloppet höjs cirka 500 kr

Verkan av kapital

Varken promemorian, regeringen eller utredningarna behandlar inverkan av kapital enligt de gällande reglerna.

De gällande reglerna om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst vid bostadstillägg för pensionärer bör tas bort. Det är särskilt viktigt att taxeringsvärden för pensionärernas fritidshus tas bort.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15% ska tas upp som inkomst. Det innebär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereformen 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de ha räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.

Bl a infördes regler om kapital som ska påverka pensionärernas bostadstillägg, BTP. Från min sida 2275: Efter den 1 januari 1990 gällde att förmögenhet i form av privatbostadsfastighet eller privatbostad inte skulle påverka inkomstberäkningen för bostadstillägg om bostaden beboddes av pensionären:

“Ett småhus eller en bostadsrätt pensionären bor permanent i och som pensionären söker bostadstillägg för skall således inte påverka årsinkomsten och därmed inte heller minska bostadstilläggets storlek. Inte heller skuld på sådan bostad påverkar inkomstberäkningen. **När det gäller privatbostadsfastighet eller privatbostad som pensionären inte bebor men har för privat bruk (fritidsfastighet) gäller samma regler, dvs. inte heller sådan bostad påverkar inkomstberäkningen**”

En orsak till att fritidsfastigheter var undantagna från inkomstprövningen var att en sådan fastighet inte inbringar någon verklig inkomst. Det ansågs rimligt att utforma inkomstprövningen i större utsträckning med hänsyn till faktisk inkomst än med hänsyn till möjlig inkomst, det var önskvärt att göra inkomstprövningen efter faktisk inkomst.

Bifogas i det följande : En lång historia om pensionärer som finns på sidorna 75-98 i

Sven Winnell 10 september 2017:

Läget i Sverige och världen. Levnadsförhållanden. Utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter. Samhällsplanering. Partipolitik. Skatter och bidrag.

<http://winnell.com/omr36-39zzzo.pdf>

Där står bl a.

Det första som behöver göras är att ta bort regeln i bostadstilläggs-systemet som medför att taxeringsvärden för fritidshus påverkar bostadstilläggen. Det lär kunna ordnas mycket lätt genom följande strykningar i Lag (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.:

“16 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för förmögenhet beräknad per den 31 december året före det år då ansökan om bostadstillägg görs enligt vad som anges i denna paragraf och 17 §.

Som förmögenhet räknas den skattepliktiga förmögenheten enligt lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt, beräknad med bortseende från värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som avses i 2 kap. 13 respektive 18 § inkomstskattelagen (1999:1229) (strykes: ~~och som utgör den sökandes permanentbostad~~) samt skulder med säkerhet i denna egendom. För sökande som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt (strykes: ~~som utgör permanentbostad~~) för den sökandes make”.

Att fritidshusens taxeringsvärden ska påverka bostadstilläggen infördes under krisåren på 1990-talet. Någon återställning har inte

skett. Pensionärer med låga inkomster tillhör enligt makthavarna en underklass som man inte behöver bry sig om. ----

Sedan förmögenhetsskatten och fastighetsskatten tagits bort, med skattelättnader för icke-pensionärer som kan uppgå till hundratusentals kronor, är det orimligt att för låginkomstpensionärer i bostadstilläggs-systemet behålla regler om att förmögenheter ska påverka tilläggen.

I lagen om bostadstillägg innebär 16§ och 17§ att pensionärerna får bostadstilläggen reducerade på grund av förmögenhet. När förmögenhetsskatten tas bort kan mycket rika icke-pensionärer få stora skattelättnader. Det är då olämpligt att de sämst ställda pensionärerna har kvar förmögenhetsreglerna i 16§ och 17§, de bör tas bort så att förmögenhet i alla former på inget sätt minskar bostadstilläggen. 16§ och 17§ bör upphöra att gälla.

Regeringskansliet

Blocköverskridande överenskommelse för långsiktigt höjda och trygga pensioner

Det är snart 20 år sedan det svenska pensionssystemet kom på plats. I grunden är det ett sunt och bra system men sedan det infördes har mycket förändrats. Under de senaste åren har systemet därför setts över och slutsatsen är att det behöver utvecklas och moderniseras. Partierna som står bakom pensionssystemet har därför kommit överens om att renovera pensionssystemet för att säkra långsiktigt höjda, hållbara och trygga pensioner.

– Vi är alla överens och tar nu ett helhetsgrepp och renoverar det svenska pensionssystemet för att höja pensionerna och öka tryggheten för både dagens och framtidens pensionärer, säger Annika Strandhäll, ordförande i Pensionsgruppen, och Per Bolund, ansvarig för AP-fonderna och premiepension i regeringen.

Pensionsgruppen består av de partier som nu står bakom det svenska pensionssystemet och principen är att det behöver råda konsensus kring förändringar i pensionssystemet. Bakom den nya överenskommelsen står: **Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiet.**

– I takt med att vi lever längre måste vi också jobba längre om pensionerna ska kunna fortsätta växa. Denna överenskommelse är ett viktigt steg mot ett längre arbetsliv och därmed högre pensioner och mer resurser till välfärden, säger allianspartiernas fyra företrädare i Pensionsgruppen.

Pensionsgruppen är överens om:

1. Ett reformerat och förstärkt grundskydd.

Grundskyddet för de ekonomiskt mest utsatta pensionärerna ska höjas. Bland annat kommer garantipensionen utökas med ett tilläggsbelopp för de pensionärer som har det tuffast. Taket i bostadstillägget ska höjas för att möta att hyrorna stigit. Personer med garantipension ska även kunna förbättra sin ekonomi genom att jobba längre. Det ska fortsatt vara tydligt ekonomiskt bättre att ha arbetat jämfört med nivån på grundskyddet.

Grundskyddet i pensionssystemet består av garantipensionen, bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet. Ett utredningsförslag presenteras i februari 2018.

2. Ett reformerat premiepensionssystem.

Premiepensionen görs om för att ge bättre trygghet och högre framtida pensioner. Staten kommer ta ett större ansvar för att det inte ska kunna finnas aktörer på finansmarknaden som lurar till sig våra framtida pensioner. Som ett led i detta ska Pensionsmyndighetens 30-punktsprogram, som höjer kraven för att vara verksam på dagens fondtorg, införas snarast. Detta kompletteras av ett hållbarhetskrav som gäller för samtliga fonder på fondtorget.

Förvalet (Sjunde AP-fonden) är utgångspunkten i systemet där staten ansvarar för att ge en kostnadseffektiv, trygg och stabil pensionsförsäkring under hela livet utan krav på kunskap eller egna åtgärder för spararen. Målsättning är en avkastning som långsiktigt överstiger inkomstindex. Risknivån i förvalet ska utredas för att säkerställa att den är rimlig. För den som väljer att göra aktivt val kommer kapitalet placeras på ett tryggt, kontrollerat och professionellt upphandlat fondtorget. En konsekvens av 30-punktsprogrammet och det upphandlade fondtorget är att antalet fonder minskar avsevärt jämfört med i dag.

3. Långsiktigt hållbara pensioner.

I Sverige lever vi allt längre, sedan pensionsöverenskommelsen på plats har medellivslängden ökat med 2,4 år. Det är positivt, men innebär att pensionerna som andel av slutlönen blir allt lägre eftersom de måste räcka under en längre tid. För att upprätthålla bra pensioner behöver arbetslivet förlängas och bli mer hållbart. Vi behöver få fler arbetade timmar i svensk ekonomi.

Förändringarna bygger i huvudsak på de förslag som lämnades i Pensionsåldersutredningen (SOU 2013:25) men även på den avsiktsförklaring som arbetsmarknadens parter ställde sig bakom 2016. Förändringarna innebär att alla pensionsåldergränser och motsvarande åldersgränser i trygghetssystemen (exempelvis sjukförsäkring och a-kassa) höjs och att dessa sedan kopplas till utvecklingen av medellivslängden. Hur stor del av livslängdsökningen som bör påverka riktåldern liksom den närmare tekniska konstruktionen behöver utredas vidare.

Det kommer fortfarande vara möjligt, likt i dag, att bestämma när man vill gå i pension, så länge man uppnått lägsta åldern.

Lägsta åldern när det går att ta ut allmän pension höjs:

- 2020 från 61 till 62 år
- 2023 från 62 till 63 år
- 2026 från 63 till 64 år

Rätten att stanna kvar på arbetsmarknaden, LAS-åldern, höjs:

- 2020 från 67 till 68 år
- 2023 från 68 till 69 år

Åldern för när det går att ta ut garantipension höjs:

- 2023 från 65 till 66 år
- 2026 från 66 till riktåldern (dvs. den knyts till medellivslängdsökningen)

Pensionsgruppen är överens om att personer med ett långt arbetsliv, minst 44 år, ska omfattas av övergångsbestämmelse så att de även framöver ges rätt till garantipension från 65 års ålder.

Reformen ska vara statsfinansiellt neutral. Pensionsgruppen är överens om att pensionerna i första hand ska upprätthållas genom ett längre arbetsliv, men att avgiften till pensionssystemet ska analyseras vidare.

4. Arbetsmiljö- och utbildningsrelaterade åtgärder för ett hållbart arbetsliv.

För långsiktigt trygga och hållbara pensioner krävs en större omställning än bara förändringar i pensionssystemet. Det krävs att arbetslivet blir mer jämställt, hållbart, flexibelt och modernt. Det är nödvändigt att människor inte slits ut på arbetsmarknaden utan orkar hela vägen. För att nå ett hållbart arbetsliv, klara framtidens

kompetensförsörjning och långsiktigt hållbara pensioner är möjligheten att ställa om under arbetslivet central. Det måste vara möjligt att byta bana flera gånger under livet. Även tidpunkten för inträdet på arbetsmarknaden är viktig.

Dessa områden ligger utanför Pensionsgruppens mandat att fatta beslut om, men partierna bakom pensionsöverenskommelsen är överens om att intensifiera arbetet med ytterligare insatser för en bättre arbetsmiljö och en bättre möjlighet att ställa om under arbetslivet.

5. Ett råd för arbetsmarknadens parter knyts till Pensionsgruppen.

Vägen mot ett längre arbetsliv berör hela samhället och inte minst arbetsmarknadens parter. Det fortsatta arbetet för ett längre och mer hållbart arbetsliv och utvecklat pensionssystem bör därför dialog med parterna på arbetsmarknaden. För att underlätta det samarbetet skapas därför ett partsråd för ömsesidigt samråd mellan Pensionsgruppen och parterna.

6. Delegation för äldre arbetskraft.

För en väl fungerande arbetsmarknad är det nödvändigt att alla människors kompetens tillvaratas. Samtidigt finns det studier som visar att åldersdiskriminering börjar redan i 40-årsåldern. För att uppnå ett mer hållbart arbetsliv och långsiktigt hållbara pensioner kommer Pensionsgruppen inom kort att presentera en delegation som ska arbeta forskningsnära, tillsammans med andra relevanta aktörer, för att motverka åldersdiskriminering och se till att vi bättre tar till vara äldres kompetens på arbetsmarknaden.

7. Översyn av avdragsreglerna för tjänstepension.

Det allmänna pensionssystemet och tjänstepensionerna måste fungera bättre tillsammans. Därför behöver avdragsreglerna för tjänstepension

ses över för att både det allmänna pensionssystemet och de kollektivavtalade pensionslösningarna ska bidra till långsiktigt trygga och hållbara pensioner.

8. Åtgärder för mer jämställda pensioner.

Det svenska pensionssystemet är jämställt, men det ger ojämsställda pensioner. Kvinnor har i genomsnitt 30 procent lägre pensioner jämfört med män. Detta vill Pensionsgruppen ändra på varför en handlingsplan för jämställda pensioner har beslutats. För att minska pensionsgapet mellan män och kvinnor behöver bland annat förändringar ske på arbetsmarknaden.

9. Moderniserade placeringsregler för AP-fonderna.

Reglerna för hur AP-fonderna investerar våra framtida pensioner behöver moderniseras för att bli mer hållbara, för att mer pengar ska kunna placeras utanför börsen och för att möjliggöra högsta möjliga avkastning och bättre framtida pensioner.

[Här kan du läsa hela överenskommelsen för långsiktigt höjda och trygga pensioner](#)

[Här kan du läsa arbetsmarknadens parters avsiktsförklaring](#)

Pensionsgruppens företrädare:

Annika Strandhäll, ordförande (S)

Lars-Arne Staxäng (M)

Solveig Zander (C)

Mats Persson (L)

Lars Gustafsson (KD)

Rickard Persson (MP)

Fredrik Lundh Sammeli (S)
Teresa Carvalho (S)

Kontaktuppgifter

För Socialdemokraterna, Annika Strandhäll och övergripande frågor:
Victor Harju, 072-504 36 70

För Moderaterna: Charlie Levin Forsberg, 072-567 22 83

För Liberalerna: Adam Alfredsson, 070-298 67 90

För Centerpartiet: Terje Frennefalk, 076-136 20 99

För Kristdemokraterna: Sabina Jansson, 070-764 53 52

För Miljöpartiet och Per Bolund: Anna Söderström, 072-532 17 13

Kontakt

Victor Harju

Pressekreterare hos socialminister Annika Strandhäll

Telefon (växel) [08-405 10 00](tel:08-405 10 00)

Anna Söderström

Pressekreterare hos finansmarknads- och konsumentminister Per
Bolund

Telefon (växel) [08-405 10 00](tel:08-405 10 00)

Publicerad 14 december 2017

Från regeringen 29 mars 2019: Socialdepartementet- Pensionsgruppen

Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner

Överenskommelse 2017-12-14

Följande dokument är den överenskommelse mellan Pensionsgruppens partier som ingåtts för att utveckla pensionssystemet i syfte att säkra långsiktigt höjda och trygga pensioner. Överenskommelsen saknar författningsförslag men fungerar som riktlinjer i det fortsatta beredningsarbetet.

En ny överenskommelse för långsiktigt höjda och trygga pensioner

Sverige har ett i grunden bra pensionssystem, vars unika konstruktion väckte stor uppmärksamhet internationellt när det beslutades på 90-talet och flera länder har nu reformerat sina pensionssystem med inspiration från det svenska. Att pensionssystemet ligger utanför statens budget och betalar ut precis så mycket pensioner det finns pengar till gör pensionssystemet finansiellt hållbart, vilket gör att det inte riskeras att vältra över skulder på framtida generationer. Tillsammans med den politiska stabiliteten – att en stor majoritet av riksdagen stod bakom systemet – ger det goda förutsättningar för trygga pensioner.

Det är nu snart 20 år sedan pensionssystemet kom på plats och omvärlden har under tiden förändrats. Det har betydelse för pensionerna. Under de senaste åren har de partier som nu står bakom pensionsöverenskommelsen därför genomfört en större översyn av systemets olika delar. Detta arbete har lett Pensionsgruppen till slutsatsen att grundprinciperna och styrkorna i pensionssystemet ska

bevaras, men att systemet i delar behöver moderniseras för att bli ännu bättre på att leverera trygga pensioner.

Partierna som står bakom pensionssystemet har därför kommit överens om en fortsatt renovering av pensionssystemet för att säkra långsiktigt höjda, hållbara och trygga pensioner. Pensionsgruppen tar härmed vidare den överenskommelse som gjordes i mars 2014 och kommer inom ramen för sitt uppdrag att fortsätta underhålla pensionssystemet och värna pensionsöverenskommelsen. Utgångspunkten för denna nya överenskommelse i Pensionsgruppen är att göra flera förbättringar av pensionssystem för att möjliggöra tryggare och högre framtida pensioner.

1. Reformering och förstärkning av grundskyddet

Omfattningen av grundskyddet har successivt minskat i förhållande till medianinkomsten i samhället. Samtidigt har grundskyddet en starkt bidragande funktion i fråga om att förbättra för de sämst ställda pensionärerna. Av dessa skäl har Pensionsgruppen tagit initiativ till en grundläggande analys av grundskyddets konstruktion och effektivitet i syfte att ta fram förslag till förändringar som ger sammantaget bättre egenskaper för dem med låga pensioner, på kort och på lång sikt.

Det är endast garantipensionen i grundskyddet som omfattas av pensionsöverenskommelsen. Eftersom det finns tydliga kopplingar behöver en genomlysning av grundskyddet dock övervägas samlat med beaktande även av bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

I arbetet med att förändra grundskyddet ska det, förutom att ge ekonomisk grundtrygghet, finnas ett särskilt fokus på att det ska löna sig att ha arbetat. Förändringar ska så långt möjligt präglas av stärkta

drivkrafter till arbete och att det även för personer som omfattas av grundskyddet ska finnas drivkrafter för ett längre arbetsliv.

Utredningen pågår till den 2 februari 2018.

Pensionsgruppen är överens om att den inriktning som gäller för arbetet är att stärka och höja grundskyddet genom att:

- Grundskyddet ska förbättras och ha särskilt fokus på de ekonomiskt mest utsatta och därigenom minska inkomstgapet mellan kvinnor och män.

- För ökad träffsäkerhet ska garantipensionen utvidgas med ett mer behovsprövat tillägg. Tillägget ska integreras i garantipensionen och inte utformas som en ny förmån. Behovsprövningen av tilläggsdelen sker genom en inkomstprövning. Rätten till tilläggsdelen ska prövas automatiskt utan krav på särskild ansökan och den ska på motsvarande sätt som för den nuvarande garantipensionen omprövas automatiskt vid ändrade förhållanden.

- Taket för bostadstillägget höjs.

- Behovsprövningen i bostadstillägget ska bli effektivare genom att i ökad

utsträckning värdera alla inkomster lika samt renodlas för att tydligare kopplas till bostadskostnaden.

- Möjligheterna för personer med garantipension att stärka sin ekonomiska

situation genom ett längre arbetsliv ska förbättras.

- Förändringar bör genomsyras av att det ska vara tydligt ekonomiskt bättre att ha arbetat jämfört med nivån på grundskyddet.

2. Reformerat premiepensionssystem

Premiepensionssystemets syfte är att sprida risk och att bidra till en hög avkastning i syfte att stärka framtida pensioner. Nackdelar till

följd av en svårkontrollerad mängd fonder och missbruk hos vissa fondbolag och rådgivare förekommer dock.

Det finns ett samhälleligt intresse av att människor får en pension som går att leva på och därför har vi en obligatorisk allmän pension.

Premiepensionen är en del av den allmänna pensionen och därmed en del av socialförsäkringen för vilken det finns ett statligt ansvar. Det ska alltid vara spararens och pensionärens intresse som kommer i första hand. Det finns utifrån det skäl att i ett första steg och så snart det är möjligt strama upp reglerna för att stävja missbruk och göra fondtorget mer säkert med utgångspunkt i det 30-punktsprogram som föreslås i promemorian Ett tryggt och mer hållbart fondtorg (PM 2017:xx). Åtgärderna kommer göra fondtorget mer tryggt men fortfarande kommer fondtorget vara svårt att överblicka vilket gör det mycket svårt att upprätthålla en tillräcklig tillsyn och garantera frihet från missbruk, samt för den enskilde att göra välinformerade och rationella val. En styrning av kriterier genom lag innebär också att systemet är trögrörigt i fråga om förändringar i kriterierna. Det behöver därför i ett andra steg ske strukturella åtgärder i syfte att uppnå mer tillit till systemet och mer trygga pensioner.

Staten bör i större utsträckning ta ansvar för att premiepensionssystemet är konstruerat utifrån hur människor faktiskt agerar och inte utifrån hur man anser att de borde agera. Staten bör ta ansvar för att utfallet är rimligt och säkert, särskilt för dem som inte väljer. Det innefattar dock inte någon garanti för nivån på avkastningen.

Förvalet har en särskilt stark prägel av socialförsäkring och ska ha fokus på att utgöra ett tryggt system under hela livet. Det är dock inte detsamma som frihet från risk. För att säkerställa att risken i förvalet (Sjunde AP-fonden) är rimlig bör den nuvarande riskprofilen ses över.

Inom ramen för förvalet bör det finnas en möjlighet för spararna att justera risken uppåt eller nedåt.

Ett mål för premiepensionssystemet behöver formuleras men den närmare utformningen av målet behöver övervägas ytterligare. Målet för premiepensionen riktas in på att leverera en förväntad avkastning som liksom i dag långsiktigt tydligt överstiger inkomstindex.

För den som själv vill ta ansvar för förvaltningen av sina premiepensionsmedel ska det vara möjligt att välja fonder med varierad inriktning. Ansvaret för utfallet ligger då på den som väljer – men staten måste ta ansvar för att den valmiljö som erbjuds är pålitlig och säker. Fondutbudet ska präglas av valfrihet men samtidigt vara kontrollerat och säkert. Tillräcklig tillsyn ska möjliggöras och därigenom minimeras risken för missbruk av oseriösa aktörer. Dagens öppna fondtorg med fri anslutning utifrån vissa kriterier uppfyller inte de kraven varför det bör ersättas med ett upphandlat professionellt fondtorg.

Inriktningen på det nya fondtorget bestäms av övergripande principer om valfrihet, hållbarhet och kontrollerbarhet. Hållbarhetskraven ska, likt de nya placeringsreglerna för AP-fonderna (se avsnitt 9), minst ta sin utgångspunkt i de internationella konventioner som Sverige har undertecknat. Vilka fonder som sedan finns på fondtorget ska styras utifrån professionella bedömningar. Fonderna upphandlas på den privata marknaden och staten har själv inga fonder på fondtorget.

En huvudman som styrs av övergripande principer i lag bör få ansvaret för att upprätthålla ett kvalitativt bra och säkert fondtorg med effektiva fonder. Huvudmannen ska på motsvarande sätt som AP-fonderna vara frikopplad från politisk styrning och regeringen ska därmed inte ha

möjlighet att påverka vilka enskilda fonder som finns på fondtorget. Av det skälet flyttas ansvaret för utbudet på fondtorget från Pensionsmyndigheten till en särskild huvudman. Den närmare utformningen av den särskilda huvudmannen och övergången till det nya fondtorget behöver utredas i särskild ordning. Hanteringen av spararnas val kommer även fortsättningsvis hanteras av Pensionsmyndigheten.

Huvudmannen ärver vid skiftet av system dagens fondtorg och får utifrån detta successivt omvandla det till ett kostnadseffektivt, tryggt och kontrollerbart fondtorg.

I och med den framtida upphandlade och kontrollerade valmiljön bedöms det i nuläget inte vara aktuellt att införa bekräftelseval för dem som inte gjort omval under lång tid.

Pensionsgruppen är överens om att premiepensionssystemet ska behållas men att systemet ska reformeras för att ge bättre trygghet och högre framtida pensioner. Utformningen ska ha en annan utgångspunkt och en ny struktur i enlighet med nedanstående principer:

- Premiépensionen är en socialförsäkring för vilken staten måste ha ett tydligare ansvar. Det ska vara tryggt, vilket dock inte innebär någon garanti för utfallet.
- Förvalet (Sjunde AP-fonden) är utgångspunkten i försäkringen där staten ansvarar för att ge en kostnadseffektiv, trygg och stabil pensionsförsäkring under hela livet utan krav på kunskap eller egna åtgärder för spararen, med en målsättning om en avkastning som långsiktigt överstiger inkomstindex. Det ska inom förvalet finnas möjlighet för sparare att justera den individuella risknivån. Risknivån i förvalet ska ses över.

- För den som vill ska det finnas möjlighet att välja fonder på ett tryggt, kontrollerat och professionellt upphandlat fondtorg, utan risk för att utsättas för oseriösa aktörer. Den som väljer att gå över till fondtorget ska upplysas om att denne tar över ansvar för val och underhåll av sitt val. Fondtorget ska bära sina egna kostnader.
- En särskild huvudman (myndighet) ska ha ansvar för det nya fondtorget och svara för att fondtorget hela tiden är tryggt, hållbart och har god kvalitet. Huvudmannen ska ha en fristående ställning och sköta sitt uppdrag utifrån principer som fastställs i lag. Fonderna upphandlas efter professionella principer på den privata marknaden. Staten ska inte ha några fonder på fondtorget. Utbudet ska präglas av kvalitativa kostnadseffektiva, ESG-mässigt hållbara och kontrollerade fonder där risken för missbruk minimeras. Huvudmannen ärver inledningsvis det nuvarande fondtorget och omvandlar sedan detta på strikt professionella grunder till ett ansvarfullt, tryggt och kontrollerbart fondtorg. En förutsedd konsekvens av detta, inklusive genomförandet av 30- punktsprogrammet, är att antalet fonder avsevärt kommer att minska.
- Ett detaljerat förslag för den nya strukturen ska utredas i särskild ordning.
- Omgående införs åtgärder som ska gälla övergångsvis för att göra nuvarande fondtorg mer säkert. De övergångsvisa reglerna omfattar de förslag som lämnas i promemorian Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem (PM 2017:XX), vilka i sin tur har sin grund i det av Pensionsmyndigheten framtagna 30-punktsprogrammet.
- De administrativa förenklingsförslag i Fokus premiepension (SOU 2016:61) som grundar sig på Pensionsmyndighetens tidigare förslag genomförs.
- Det ska införas en möjlighet att införa en årlig avgift för fonderna på fondtorget som därigenom möjliggör en finansiering av 30-punktsprogrammet.

- Regeringens skärpta regler för rådgivning och marknadsföring av fonder på fondtorget införs.
- Åtgärder introduceras för att säkerställa att kapitalet på fondtorget placeras hållbart.
- I och med ett betydligt mer kontrollerbart fondtorg bedöms det i nuläget inte finnas behov av att införa den typ av bekräftelseval som föreslås i utredningen Fokus premiepension.

3. Långsiktigt hållbara pensioner

I Sverige lever vi allt längre, sedan pensionsöverenskommelsen på plats har medellivslängden ökad med 2,4 år. Det är otroligt positivt, men innebär att pensionerna blir lägre eftersom de måste räcka under en längre tid. För att upprätthålla pensionsnivåerna behöver därför arbetslivet förlängas i takt med den ökade livslängden. Ett längre arbetsliv är också av betydelse för välfärden och därmed för hela samhället. Åtgärder som möjliggör och leder till ett längre och mer hållbart arbetsliv spänner över flera politikområden och berör mer än vad som ryms inom ramen för Pensionsgruppens arbete och pensionsöverenskommelsen. Det finns därför behov som inte täcks av denna ramöverenskommelse.

Pensionsgruppen har i överenskommelsen från 2014 ställt sig bakom att åtgärder behöver vidtas för att åstadkomma långsiktigt höjda, trygga och hållbara pensioner, men att detta bör föregås av samtal med arbetsmarknadens parter som har en viktig roll i det praktiska arbetet. Sådana samtal har förts under ledning av Göran Hägglund och Göran Johnsson som i september 2016 redovisade en avsiktsförklaring.

Pensionsgruppen är överens om att med utgångspunkt i Pensionsålderutredningens förslag och avsiktsförklaringen men med smärre justeringar utifrån dessa genomföra följande:

2020 - Lägsta ålder för att ta ut allmän pension höjs från 61 till 62 år. - LAS-ålder höjs från 67 till 68 år.

- Möjligheten för arbetsgivare att säga upp arbetstagare utan saklig grund blir permanent över LAS-åldern, vilket innebär att det s.k. fönstret tas bort.

2023 - Lägsta ålder för att ta ut allmän pension höjs från 62 till 63 år. - Ålder för garantipension höjs till 66 år.

- LAS-ålder höjs från 68 till 69 år

- Kringliggande trygghetssystem kopplas till riktåldern.

2026 - Lägsta ålder för att ta ut allmän pension höjs från 63 till 64 år. - Ålder för garantipension knyts till riktåldern.

Lägsta ålder för att ta ut tjänstepension ska även höjas från nuvarande 55 år, men de närmare detaljerna för detta behöver utredas (se avsnitt 7).

De som inte blir berättigade till garantipension berörs enbart av den höjda 61-årsgränsen och kommer därför som regel att kunna ta ut sin pension på motsvarande sätt som i dag. För dem som har rätt till garantipension innebär alternativet ovan att de som är 60 år eller äldre under 2017 (födda 1957 och tidigare) inte berörs av höjningen av riktåldern 2023.

Av avsiktsförklaringen framgår att när det politiska systemet fattat beslut om förändringar av de pensionsrelaterade åldrarna kommer parterna att verka för att åstadkomma avtalslösningar som knyter an till den nya ordningen. Detta bedöms vara centralt för att åstadkomma både ett längre och mer hållbart arbetsliv och mer jämställda pensioner.

För att nå ett längre arbetsliv och långsiktigt hållbara pensioner behöver fokus också sättas på inträdet på arbetsmarknaden. I en

internationell jämförelse är etableringsåldern på arbetsmarknaden, samt även den genomsnittliga åldern för uttag av universitetsexamen, hög i Sverige.

En riktålder införs

En riktålder införs till vilken samtliga pensionsåldersrelaterade åldersgränser kopplas – efter det att de initiala höjningarna genomförts. Syftet med riktåldern är att pensionsåldrarna automatiskt anpassas så att välfärden och en rimlig pensionsnivå kan upprätthållas. Rent praktiskt utgör riktåldern den åldersgräns som gäller för garantipension och för andra förmåner i och med att kringliggande system anpassas till den. Hela den ökade livslängden behöver dock inte läggas på arbete. Hur stor del av livslängdsökningen som bör påverka riktåldern liksom den närmare tekniska konstruktionen behöver utredas vidare.

Pensionsgruppen är överens om att riktåldern ska vara kopplad till ålder för uttag av garantipension. Åldersgränserna i de kringliggande offentliga trygghetssystemen justeras så att de på motsvarande vis följer den framtida riktåldern. De kringliggande trygghetssystem som kopplas till riktåldern är:

- bostadstillägg, efterlevandepensioner, efterlevandelivränta, äldreförsörjningsstöd.
- SGI-skydd, sjukpenning, bidrag till arbetshjälpmedel, rehabiliteringsersättning, sjukersättning, arbetsskadelivränta, boendetillägg.
- Handikappersättning, personlig assistans och assistansersättning, bilstöd.
- Ekonomiskt bistånd
- Arbetslöshetsförsäkring, etableringsinsatser, nystartsjobb

– Åldersgränserna i skattesystemet hanteras inte inom ramen för denna överenskommelse

Följsamhet för kringliggande trygghetssystem medför omedelbart ökade utgifter för statens budget. Det kompenseras samhällsekonomiskt av effekterna av ett längre arbetsliv. Reformen ska vara statsfinansiellt neutral. Pensionsgruppen kommer att följa utvecklingen och vid behov föreslå åtgärder.

Insatser för personer med ett långt arbetsliv

I de allra flesta fall har personer med ett långt arbetsliv en tillräckligt hög intjänad pension för att ligga över gränsen för rätt till garantipension. Dessa berörs då inte av den höjda åldern för rätt till grundskydd (riktåldern) utan kommer att kunna ta ut sin pension från 63 år som blir den nya nedre gränsen.

Personer med ett långt arbetsliv bakom sig som ändå är beroende av grundskyddet bör omfattas av övergångsbestämmelser som ger dessa personer möjlighet att även vid en höjd åldersgräns fortsatt lyfta garantipensionen vid 65 år. I takt med att arbetslivet förlängs kan villkoren för dessa undantagsregler också knytas till riktåldern.

Pensionsgruppen är överens om att det bör finnas en särskild undantagsregel för personer med ett långt arbetsliv. Personer med minst 44 år i arbetslivet ska även framöver fortsatt ges rätt till garantipension från 65 års ålder.

Avgiftens betydelse för pensionerna och pensionssystemet

I Pensionsgruppens fortsatta arbete med att underhålla pensionssystemet och värna pensionsöverenskommelsen behöver alla delar belysas.

En allt längre livslängd gör att den intjänade pensionen måste räcka under fler år, vilket får konsekvenser för pensionsnivåerna. För att upprätthålla pensionsnivåerna på kort och lång sikt är det därför centralt att fler kommer i arbete och att arbetslivet blir längre och mer hållbart. Det skulle leda till ett starkare fördelningssystem, vilket minskar risken för framtida balanseringar och ökar tilltron till att systemet kan leverera tillräckliga pensioner och därmed förtroendet för pensionssystemet. Att höja avgifterna är inte ett alternativ till ett längre arbetsliv eftersom det får full effekt först om flera decennier. Avgiften har betydelse för att i framtiden uppnå hållbara och högre pensioner och upprätthålla den finansiella styrkan i systemet. För pensionssystemet och samhället är det därför centralt att avgiften är på rätt nivå.

Pensionsgruppen är överens om att pensionsnivåerna primärt måste upprätthållas genom ett längre arbetsliv, men att det samtidigt för pensionerna, pensionssystemet och samhället är av betydelse att avgiften i pensionssystemet är på rätt nivå. Pensionsavgiftens nivå ska därför analyseras vidare.

4. Arbetsmiljö- och utbildningsrelaterade åtgärder för ett hållbart arbetsliv

För att nå ett hållbart arbetsliv, klara framtidens kompetensförsörjning och långsiktigt hållbara pensioner är möjligheten att ställa om under arbetslivet central. Även tidpunkten för inträdet på arbetsmarknaden är viktig. Det är nödvändigt att människor inte slits ut på arbetsmarknaden utan orkar hela vägen.

Pensionsgruppen är överens om att arbetsmiljörelaterade åtgärder för ett mer hållbart arbetsliv kontinuerligt måste övervägas. Den nya myndigheten för arbetsmiljökunskap kan spela en viktig roll i det

sammanhanget. Tillgången till en högkvalitativ företagshälsovård och rehabiliteringsinsatserna vid sjukdom behöver fortsatt förbättras. Det behövs ytterligare utbildnings- och arbetsmarknadsrelaterade åtgärder som förbättrar möjligheterna för vidareutbildning och karriärväxling, samt underlättar ett tidigare arbetsmarknadsinträde.

5. Delegation för äldre arbetskraft

För en väl fungerande arbetsmarknad är det nödvändigt att alla människors kompetens tillvaratas. För att uppnå ett mer hållbart arbetsliv och långsiktigt hållbara pensioner är det därför viktigt att bättre ta till vara äldres kompetens och att motverka de problem med åldersdiskriminering som finns på svensk arbetsmarknad i dag.

Pensionsgruppen är överens om att inrätta en ny delegation för äldre arbetskraft. Delegationens uppdrag blir att bidra till ökad kunskap om forskning om äldres möjligheter men även föreslå åtgärder som motverkar åldersdiskriminering för att bättre tillvarata äldres kompetens och erfarenhet.

6. Löpande samråd med arbetsmarknadens parter

Vägen mot ett längre arbetsliv och trygga pensioner berör hela samhället och i synnerhet arbetsmarknadens parter. För ett framgångsrikt resultat behöver alla krafter samlas. Arbetsmarknadens parter har genom avsiktsförklaringen visat på ett ansvarstagande för vägen mot ett längre och hållbart arbetsliv och för ett tryggt liv under pensionstiden. Parternas deltagande och arbete är avgörande för en framgångsrik väg mot ett längre arbetsliv och för genomförandet av fortsatta åtgärder. Ett utvecklat samarbete är därför av betydelse för att ömsesidigt kunna följa Pensionsgruppens arbete och parternas förankrings- och förhandlingsarbete.

Pensionsgruppen är överens om att det under processen för ett genomförande av ett längre och hållbart arbetsliv sker ett organiserat och löpande samråd med arbetsmarknadens parter. Ett särskilt partsråd kopplat till pensionsgruppen ska därför inrättas.

7. Översyn av avdragsreglerna för tjänstepension

Flera studier, inklusive Pensionsåldersutredningen, har visat på egenskaper i vissa tjänstepensionssystem som motiverar en översyn av reglerna för rätt till avdrag för pensionsavsättningar i Inkomstskattelagen för att på ett bättre sätt göra så att det allmänna pensionssystemet tillsammans med de avtalade pensionerna bidrar till långsiktigt hållbara och trygga pensioner.

Pensionsgruppen är överens om att tillsätta en översyn av villkoren för rätt till avdrag för pensionsavsättningar. Den bör, förutom lägsta uttagsålder, se över avdragsrättens storlek, utbetalningstidens längd, möjligheten att göra uppehåll i pensionsutbetalningarna och förlänga utbetalningstiden efter att pension börjat betalas ut och möjligheten att tjäna in pensionsrätt efter 65 år.

8. Åtgärder för mer jämställda pensioner

Det allmänna pensionssystemet är i grunden könsneutralt – pensionen beräknas och betalas ut på samma sätt helt oberoende av kön. Ändå blir den pension som betalas ut i genomsnitt mycket olika för kvinnor och män. I praktiken ger alltså det jämställda pensionssystemet inte jämställda pensioner. Att det blir så beror på att pensionssystemet är avgiftsbestämt och att pensionen beräknas utifrån hela livets inkomster.

Ojämställda pensioner beror således primärt på faktorer utanför pensionssystemet som ligger utanför Pensionsgruppens kontroll men

effekten finns i pensionerna och påverkar påtagligt pensionärernas livsvillkor idag och under lång tid. Det är därför även i Pensionsgruppens intresse att det ofrivilliga deltidsarbetet stoppas, att lönebildningen fungerar jämställt och att ansvaret om barn fördelas lika mellan könen.

Pensionsgruppen tog under 2015 initiativ till en genomgripande analys av pensionerna ur ett jämställdhetsperspektiv (Jämställda pensioner?, Ds 2016:19). Mot bakgrund av den analysen slöt Pensionsgruppen i december 2016 en överenskommelse om en handlingsplan för Jämställda pensioner.

Pensionsgruppen är överens om att det behövs ett särskilt och långsiktigt arbete för att åstadkomma förändringar som minskar pensionsgapet mellan kvinnor och män. Handlingsplanen för jämställda pensioner biläggs denna överenskommelse.

9. Moderniserade placeringsregler för AP-fonderna

Nuvarande placeringsregler för AP-fonderna utgår från förutsättningar som gällde på 90-talet. I flera avseenden har förändringar skett på och kring den finansiella marknaden som gör att placeringsreglerna behöver moderniseras så att fonderna ska kunna investera ansvarsfullt och hållbart för att uppnå största möjliga avkastning till pensionssystemet och så goda pensioner som möjligt.

Pensionsgruppen är överens om att arbetet med att reformera placeringsreglerna för AP-fonderna ska genomföras i enlighet med förslag i departementsskrivelsen Ändrade regler för Första – Fjärde AP-fonderna (dnr. Fi2017/02972/FPM).

”Stora möjligheter att få fler över 65 år att jobba vidare”

DN LÖRDAG 6 APRIL 2019

" DN. DEBATT 20190406

Enligt Arbetsförmedlingen kommer det krävas ett tillskott på närmare en halv miljon sysselsatta inom de närmaste tio åren för att säkra välfärden. En stor del av den arbetskraften går att finna i åldersgruppen 65–74 år. Att inte ta tillvara på den potential som finns hos seniorer är slöseri med samhällets resurser, skriver ledamöter i Delegationen för senior arbetskraft.

Det råder stor brist på arbetskraft i dag, och utvecklingen tycks fortsätta framöver. Arbetsförmedlingen visade nyligen att det inom de närmaste tio åren kommer behövas ett tillskott på omkring 485 000 sysselsatta för att inte påfrestningarna på välfärdssystemet ska bli för stora. Det är förvisso en utmaning, men som vi med råge kan tillgoda om vi lyckas ta tillvara morgondagens sysselsättningspotential hos befolkningen mellan 65–74 år.

Utifrån resultaten i rapporten ”Kan seniorer arbeta längre?”, som är skriven av Lisa Laun, doktor i nationalekonomi, och Mårten Palme, professor i nationalekonomi, på uppdrag av Delegationen för senior arbetskraft och som publiceras i dag, uppskattar vi sysselsättningspotentialen i dessa åldersgrupper till drygt 800 000 personer år 2030. Att inte ta tillvara den potential som finns hos seniorer är ett ohållbart slöseri med samhällets resurser och riskerar att urholka pensionerna.

Larmen om fallande pensioner har nämligen duggat tätt de senaste åren. Flera granskningar och rapporter visar att den allmänna pensionen får allt svårare att nå upp till en nivå på minst 60 procent av tidigare lön (slutlönen), något som var målsättningen för 1994 års pensionsreform. Om inget görs kommer den allmänna pensionen krypa ned mot 40–45 procent för genomsnittsinkomsttagare som är födda på 1970-talet eller senare.

De allt lägre pensionerna beror huvudsakligen på att livet, men inte arbetslivet, har blivit längre. Den pension som vi tjänar ihop under arbetslivet slås därför ut på fler år, vilket sänker månadspensionen jämfört med tidigare lön.

Att få fler att arbeta längre är i teorin ett enkelt problem att lösa genom att höja åldersgränserna för pension. Verkligheten bjuder emellertid på större prövningar. Människor måste ha möjlighet att skaffa sig ett långt arbetsliv. Att kunna bidra och tas i anspråk i arbetslivet är positivt för individen. Dåliga och slitsamma arbeten finns och måste reformeras, och människor som inte längre orkar arbeta måste kunna lämna arbetslivet med värdighet. Det är en del av välfärden.

Äldres arbetskraftsdeltagande har förändrats dramatiskt sedan 1960-talet, men vad som orsakat förändringarna är långt ifrån givet. I rapporten undersöker Laun och Palme om förändringar i befolkningen med avseende på hälsa, arbetsmiljö och utbildning kan förklara utvecklingen i arbetskraftsdeltagandet över tid.

Samtidigt som hälsan har förbättrats och utbildningsnivån har höjts har de äldre människors arbetskraftsdeltagande varierat kraftigt över tid. I början av 1960-talet var 85 procent av männen mellan 60–64 år i arbetskraften. Motsvarande andel i åldersgruppen 65–69 år var 53

procent. Strax innan millennieskiftet hade arbetskraftsdeltagandet rasat ned till 55 och 18 procent för respektive åldersgrupp. Därefter vände det och 2016 hade arbetskraftsdeltagandet ökat till 75 procent för männen i åldersgruppen 60–64 år och till 26 procent i åldersgruppen 65–69 år. Men arbetskraftsdeltagandet är fortfarande lägre jämfört med vad det var på 1960-talet, trots att äldre män i dag har betydligt bättre hälsa.

Det motsatta gäller för kvinnor där närvaron på arbetsmarknaden från 1960-talet till i dag har ökat successivt, från 35 till 68 procent i åldersgruppen 60–64 år och från 15 till 19 procent i åldersgruppen 65–69 år. Kvinnors arbetskraftsdeltagande kan med stor sannolikhet förklaras av förbättringar när det gäller deras hälsa, arbetsmiljö och utbildningsnivå, men det är också resultatet av en aktiv politik för jämställdhet mellan kvinnor och män. Sambandet för männen är snarare det omvända mellan åren 1963 och 1999.

De svårtolkade sambanden för männens arbetskraftsdeltagande som sjönk när hälsan blev allt bättre verkar snarare hänga samman med normer och värderingar kring hur länge man ska arbeta och regelverk än med befolkningsförändringar avseende hälsa, utbildning och arbetsmiljö. Tidigare fanns det till exempel omfattande möjligheter till förtidspension, både av hälsoskäl och av arbetsmarknadsskäl. Det är samtidigt inte otänkbart att kvinnors ökade arbetskraftsdeltagande kan ha gjort att männen inte ansåg sig behöva arbeta lika länge som tidigare. Däremot kan männens allt högre utbildningsnivå ha bidragit till ökningen i arbetskraftsdeltagandet under 2000-talet, även om minskade möjligheter till förtidspension verkar ha haft större betydelse.

Trots en ökning i både kvinnors och mäns arbetskraftsdeltagande sedan 2000-talet visar Laun och Palmes rapport att det finns en stor sysselsättningspotential bland dem som har fyllt 65 år, en potential som enligt vår mening kommer vara ovärderlig för att värna och utveckla välfärden.

Vad kan vi göra för att se bortom ett par födelsesiffror och i stället ställa in skärpan på människors kompetens och erfarenhet? Vad hindrar människor att arbeta högre upp i åldrarna? Hälsan, arbetsgivarnas fördomar, eftersatt arbetsmiljö, bristande konkurrensförmåga, lagar och regler eller värderingar hos oss själva och i vår omgivning?

Det är centrala frågor för såväl pensioner som för en hållbar välfärd. Det är bakgrunden till att Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen, har tagit initiativ till en delegation för senior arbetskraft – i syfte att stödja arbetet för ett längre och mer uthålligt arbetsliv.

Dessa frågor ska vi i delegationen sätta fokus på de kommande åren. ”Kan seniorer arbeta längre?” är den första av cirka 30 korta rapporter som under de närmaste 1,5 åren löpande kommer att publiceras och finnas tillgängliga på vår hemsida seniorarbetskraft.se.

Vi ser fler äldre i befolkningen som en gemensam samhällsutmaning, men framför allt som en stor möjlighet. För att det ska gå att bibehålla en god välfärd och för att kunna värna tryggheten för dem som faktiskt inte har fått en bättre hälsa och längre livslängd behöver vi alla förändra attityderna till arbetsliv, åldersgränser och senior arbetskraft. Alla klarar inte ett längre arbetsliv, men just ålder är ett allt trubbigare mått för hur vi klarar arbetslivet. Vi behöver anpassa vår planeringshorisont för ett längre arbetsliv, inte bara under senare

delen av arbetslivet, och även förändra bilden av hur vi ser på vår egen och andras möjligheter till ett längre arbetsliv.

Alla som kan och vill arbeta längre borde också få möjlighet att göra det. Allt annat är i längden ogörligt och skadligt för såväl pensioner som samhälle.

Anna Hedborg, tidigare social- försäkringsminister och generaldirektör vid Riksförsäkringsverket. Ordförande i Delegationen för senior arbetskraft.

Ingemar Eriksson, tidigare departementsråd vid Finansdepartement och pensionsåldersutredare

Ingemar Skoog, professor i psykiatri vid Institutionen för neurovetenskap och fysiologi och föreståndare för Centrum för åldrande och hälsa, Agecap, vid Göteborgs universitet

Håkan Svärdman, samhällspolitisk chef på fackförbundet Forena

Eva Vingård, professor emeritus i arbets- och miljömedicin vid Uppsala universitet och legitimerad läkare "

"Arbetskraftsdeltagandet är fortfarande lägre jämfört med vad det var på 1960-talet, trots att äldre män i dag har betydligt bättre hälsa, skriver artikelförfattarna.

Pontus Lundahl TT "

Socialförsäkringsbalk (2010:110)

t.o.m. SFS 2018:1952

SFS nr: 2010:110

Departement/myndighet: Socialdepartementet

Utfärdad: 2010-03-04

Ändrad: t.o.m. SFS 2018:1952

Ändringsregister: [SFSR \(Regeringskansliet\)](#)

Källa: [Fulltext \(Regeringskansliet\)](#)

Innehåll:

- AVD. A ÖVERGRIPANDE BESTÄMMELSER
- 1 kap. Innehåll m.m.
- 2 kap. Allmänna bestämmelser, definitioner och förklaringar
- 3 kap. Innehåll
- 4 kap. Allmänna bestämmelser om försäkringsskyddet
- 5 kap. Bosättningsbaserade förmåner
- 6 kap. Arbetsbaserade förmåner
- 7 kap. Övriga förmåner
-
- AVD. B FAMILJEFÖRMÅNER
- 8 kap. Innehåll, definitioner och förklaringar
- 9 kap. Innehåll
- 10 kap. Gravditetspenning
- 11 kap. Allmänna bestämmelser om föräldrapenningsförmåner
- 12 kap. Föräldrapenning
- 13 kap. Tillfällig föräldrapenning
- 14 kap. Innehåll
- 15 kap. Rätten till barnbidrag
- 16 kap. Vem får barnbidraget?
-
- 17 kap. Innehåll, definitioner och förklaringar
- 18 kap. Underhållsstödet
- 19 kap. Bidragsskyldigas betalningsskyldighet mot Försäkringskassan
- 20 kap. Innehåll
- 21 kap. Adoptionsbidrag
- 22 kap. Omvårdnadsbidrag
-
- AVD. C FÖRMÅNER VID SJUKDOM ELLER ARBETSSKADA
- 23 kap. Innehåll, definitioner och förklaringar
- 24 kap. Innehåll och inledande bestämmelser
- 25 kap. Allmänna bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid
- 26 kap. Bestämmande och behållande av sjukpenninggrundande inkomst samt beräkning av årsarbetstiden i vissa situationer
- 27 kap. Allmänna bestämmelser om sjukpenning
- 28 kap. Beräkning av sjukpenning
- 28 a kap. Sjukpenning i särskilda fall
- 29 kap. Innehåll och inledande bestämmelser
- 30 kap. Rehabilitering Innehåll
- 31 kap. Rehabiliteringsersättning
- 31 a kap. Rehabiliteringspenning i särskilda fall
- 32 kap. Innehåll
- 33 kap. Allmänna bestämmelser om sjukersättning och aktivitetsersättning
- 34 kap. Inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning
- 35 kap. Sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning

- 36 kap. Gemensamma bestämmelser om sjukersättning och aktivitetsersättning
- 37 kap. Försäkrade som senast för juli 2008 beviljats icke tidsbegränsad sjukersättning
- 38 kap. Innehåll
- 39 kap. Allmänna bestämmelser om arbetsskada Innehåll
- 40 kap. Ersättning vid sjukdom
- 41 kap. Ersättning vid bestående nedsättning av arbetsförmågan
- 42 kap. Särskilda bestämmelser om arbetsskadeersättning och handläggning
- 43 kap. Statligt personskadeskydd
- 44 kap. Krigsskadeersättning till sjömän
- 45 kap. Innehåll
- 46 kap. Smittbärrarsättning
- 47 kap. Närståendepenning
-
- **AVD. D SÄRSKILDA FÖRMÅNER VID FUNKTIONSHINDER**
- 48 kap. Innehåll, definitioner och förklaringar
- 49 kap. Innehåll
- 50 kap. Merkostnadsersättning
- 51 kap. Assistansersättning
- 52 kap. Bilstöd
-
- **AVD. E FÖRMÅNER VID ÅLDERDOM**
- 53 kap. Innehåll, definitioner och förklaringar
- 54 kap. Innehåll
- 55 kap. Allmänna bestämmelser om allmän ålderspension
- 56 kap. Uttag av allmän ålderspension, m.m.
- 57 kap. Innehåll och definitioner
-
- 58 kap. Allmänna bestämmelser om inkomstgrundad ålderspension
- 59 kap. Pensionsgrundande inkomst
- 60 kap. Pensionsgrundande belopp
- 61 kap. Pensionsrätt och pensionspoäng
- 62 kap. Inkomstpension
- 63 kap. Tilläggspension
- 64 kap. Premiepension
- 65 kap. Innehåll och inledande bestämmelser
- 66 kap. Garantipension för den som är född 1937 eller tidigare
- 67 kap. Garantipension för den som är född 1938 eller senare
- 68 kap. Innehåll
- 69 kap. Samordning av allmän ålderspension och yrkesskadelivränta
- 70 kap. Ändring av beräkningsunderlag för allmän ålderspension
- 71 kap. Utbetalning av allmän ålderspension
- 72 kap. Innehåll
- 73 kap. Särskilt pensionstillägg Innehåll
- 74 kap. Äldreförsörjningsstöd
-
- **AVD. F FÖRMÅNER TILL EFTERLEVANDE**
- 75 kap. Innehåll, definitioner och förklaringar
- 76 kap. Innehåll
- 77 kap. Allmänna bestämmelser om efterlevandepension och efterlevandestöd
- 78 kap. Barnpension
- 79 kap. Efterlevandestöd
- 80 kap. Omställningspension
- 81 kap. Garantipension till omställningspension

- 82 kap. Beräkningsunderlag för inkomstgrundad efterlevandepension
- 83 kap. Änkepension
- 84 kap. Beräkning av änkepension
- 85 kap. Vissa gemensamma bestämmelser om efterlevandepension och efterlevandestöd
- 86 kap. Innehåll
- 87 kap. Allmänna bestämmelser om arbetsskadeersättning m.m
- 88 kap. Efterlevandelivränta
- 89 kap. Innehåll och inledande bestämmelser
- 91 kap. Efterlevandeskydd under pensionstiden
- 92 kap. Uttag och utbetalning m.m. av premiepension till efterlevande
-
- **AVD. G BOSTADSSTÖD**
- 93 kap. Innehåll, definitioner och förklaringar
- 94 kap. Innehåll
- 95 kap. Allmänna bestämmelser om bostadsbidrag
- 96 kap. Rätten till bostadsbidrag
- 97 kap. Beräkning av bostadsbidrag
- 98 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadsbidrag
- 99 kap. Innehåll
- 100 kap. Allmänna bestämmelser om bostadstillägg
- 101 kap. Rätten till bostadstillägg
- 102 kap. Beräkning av bostadstillägg
- 103 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadstillägg
- 103 a kap. Innehåll
- 103 b kap. Allmänna bestämmelser om boendetillägg
- 103 c kap. Rätten till boendetillägg
- 103 d kap. Beräkning av boendetillägg
- 103 e kap. Särskilda handläggningsregler för boendetillägg
-
- **AVD. H VISSA GEMENSAMMA BESTÄMMELSER**
- 104 kap. Innehåll
- 105 kap. Innehåll
- 106 kap. Förmåner vid verkställighet i anstalt eller vård på institution m.m.
- 107 kap. Andra gemensamma bestämmelser om förmåner
- 108 kap. Återkrav och ränta
- 109 kap. Innehåll m.m.
- 110 kap. Handläggning av ärenden
- 111 kap. Självbetjäningstjänster via Internet
- 112 kap. Om beslut
- 113 kap. Ändring, omprövning och överklagande av beslut
- 114 kap. Behandling av personuppgifter
- 115 kap. Straffbestämmelser
- 116 kap. Innehåll
- 117 kap. Socialförsäkringen under krig och krigsfara
- Övergångsbestämmelser

66 kap. Garantipension för den som är född 1937 eller tidigare

Innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- rätten till garantipension i 2 §,
- förmånsnivåer och samordning i 3 och 4 §§,
- beräkningsunderlag för garantipension i 5-15 §§, och
- beräkning av garantipension i 16-24 §§.

Rätten till garantipension

2 § Garantipension till en försäkrad som är född 1937 eller tidigare lämnas endast om han eller hon enligt den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring var berättigad till folkpension i form av ålderspension vid utgången av 2002.

Förmånsnivåer och samordning

3 § Uttag av garantipension får begränsas till tre fjärdedelar, hälften eller en fjärdedel av hel pension.

4 § Om den försäkrade har rätt till inkomstgrundad ålderspension i form av tilläggspension lämnas garantipension endast om och till den del han eller hon tar ut tilläggspension för samma tid.

Beräkningsunderlag för garantipension

Huvudregler

5 § Den försäkrades årliga garantipension ska beräknas på det underlag som följer av andra stycket och 6-15 §§ (beräkningsunderlaget).

I beräkningsunderlaget ska det i förekommande fall ingå

1. inkomstgrundad ålderspension i form av tilläggspension för samma år efter samordning enligt 69 kap. 12 §,
2. änkepension,
3. svensk tjänstepension,
4. ålders-, efterlevande- och förtidspension enligt utländsk lagstiftning samt utländsk tjänstepension,
5. ett belopp motsvarande den folkpension i form av ålderspension som enligt äldre bestämmelser skulle ha lämnats till den försäkrade, till den del denna pension inte motsvaras av tilläggspension,
6. ett belopp motsvarande det pensionstillskott som skulle ha lämnats till den försäkrade enligt den upphävda lagen (1969:205) om pensionstillskott och punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:705) om ändring i nämnda lag, allt i bestämmelsernas lydelse före den 1 januari 2003, och
7. andra förmåner som är att anse som folkpension i form av ålderspension.

Tilläggspension

6 § Den tilläggspension som ingår i beräkningsunderlaget enligt 5 § ska alltid uppgå till minst vad den försäkrade skulle ha haft rätt till i form av tilläggspension enligt 63 kap. 6 § första stycket 2, om den delen av tilläggspensionen i stället för att följsamhetsindexeras enligt 63 kap. 11 § hade beräknats med tillämpning av det prisbasbelopp som gällde för det aktuella året.

Om tilläggspensionen har samordnats enligt 69 kap. 12 §, ska bestämmelserna i första stycket inte tillämpas.

7 § Om den försäkrade enligt 2 § lagen (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna har överfört värdet av rätt till tilläggspension och någon överföring från gemenskaperna enligt 8 § samma lag därefter inte har skett, ska garantipensionen beräknas som om någon överföring till gemenskaperna inte hade skett.

Tjänstepension

8 § Med tjänstepension enligt 5 § andra stycket 3 och 4 avses följande:

1. pension som betalas ut på grund av sådan tjänstepensionsförsäkring som avses i 58 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229), och
2. pension som betalas ut på grund av tidigare tjänst på annat sätt än genom försäkring.

9 § Tjänstepension ska ingå i beräkningsunderlaget med det belopp som framgår av beslutet om slutlig skatt året före det år garantipensionen avser.

I beräkningsunderlaget ska det även ingå tjänstepension som avses i 5 § första stycket 5 och 7 lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, om skattskyldighet enligt den lagen förelåg kalenderåret två år före det år garantipensionen avser. *Lag (2011:1434).*

10 § Om en sådan pension till efterlevande som avses i 9 § tillkommer senare, ska beräkningsunderlaget räknas om med hänsyn till den tillkommande pensionen. Omräkningen ska göras från och med månaden efter den månad då Pensionsmyndigheten fick kännedom om pensionen. Detsamma ska gälla när en pension som avses i 9 § tillkommer i samband med att ålderspension beviljas i form av garantipension.

Ett tillkommande belopp enligt första stycket ska, om inte 11 § ska tillämpas, ingå i beräkningsunderlaget till dess uppgifterna vid inkomstbeskattningen avser tjänstepensionen för helt år. *Lag (2011:1434).*

11 § Upphör eller minskar tjänstepensionen ska beräkningsunderlagets belopp för tjänstepension efter anmälan av den försäkrade justeras från och med den månad då Pensionsmyndigheten fick kännedom om ändringen.

12 § Det som anges i 9-11 §§ ska i tillämpliga delar även gälla för ålders-, efterlevande- och förtidspension enligt utländsk lagstiftning enligt 5 § andra stycket 4.

Belopp motsvarande folkpension

13 § Det belopp som motsvarar folkpension enligt 5 § andra stycket 5 ska beräknas enligt

1. 5 och 6 kap. i den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. punkterna 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring i förstnämnda lag, samt

3. punkterna 3, 4, 6 och 7 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i förstnämnda lag.

Beräkningen ska grundas på den bosättningsstid samt de år med pensionspoäng och därmed likställda år som ska tillgodoräknas den försäkrade för tid före den 1 januari 2003. De bestämmelser som anges i första stycket ska tillämpas i sin lydelse före nämnda dag.

Belopp motsvarande pensionstillskott

14 § När det belopp för pensionstillskott som ingår i beräkningsunderlaget enligt 5 § andra stycket 6 ska beräknas gäller följande. Sådan avräkning enligt 3 § första stycket i den upphävda lagen (1969:205) om pensionstillskott som gjordes för tilläggspension i form av ålderspension ska göras för tilläggspension enligt 63 kap.6 §.

Vid avräkningen ska tilläggspensionen först minskas med det belopp som den försäkrade skulle ha haft rätt till i tilläggspension enligt 63 kap. 6 § första stycket 2, om den delen av tilläggspensionen i stället för att följsamhetsindexeras enligt 63 kap. 11 § hade beräknats med tillämpning av det prisbasbelopp som gällde för det aktuella året. Belopp vid samordning med livränta

15 § Sådan avräkning som anges i 14 § ska göras för tilläggspension före samordning enligt 69 kap. 12 §.
Om samordning har gjorts enligt 69 kap. 12 §, ska beräkningsunderlaget enligt 5 § uppgå minst till vad som enligt äldre bestämmelser skulle ha lämnats i folkpension och pensionstillskott före avräkning för tilläggspension. Vid beräkningen tillämpas 5 § andra stycket 6 och 13 §.

Beräkning av garantipension

Inledande bestämmelse

16 § Garantipension ska beräknas enligt 17-21 §§ om beräkningsunderlaget överstiger 0,25 prisbasbelopp men inte överstiger

- 3,16 prisbasbelopp för den som är ogift, eller
- 2,8275 prisbasbelopp för den som är gift.

I andra fall ska garantipensionen beräknas enligt 22 och 23 §§.

Uppräkning av vissa beräkningsunderlag

17 § Om beräkningsunderlaget överstiger 0,25 prisbasbelopp men understiger 1,354 prisbasbelopp, multipliceras beräkningsunderlaget med 1,5174. Produkten minskas därefter med 0,1193 prisbasbelopp.

18 § För den som är ogift och vars beräkningsunderlag uppgår till minst 1,354 prisbasbelopp men understiger 1,529 prisbasbelopp multipliceras beräkningsunderlaget med 1,343.

Produkten ökas därefter med 0,1168 prisbasbelopp.

19 § För den som är ogift och vars beräkningsunderlag uppgår till minst 1,529 prisbasbelopp men inte överstiger 3,16 prisbasbelopp motsvarar beräkningsunderlaget summan av

- 2,17 prisbasbelopp och
- produkten av den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,51 prisbasbelopp och 0,60.

20 § För den som är gift och vars beräkningsunderlag uppgår till minst 1,354 prisbasbelopp men inte överstiger 2,8275 prisbasbelopp motsvarar beräkningsunderlaget summan av - 1,935 prisbasbelopp och

- produkten av den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,34 prisbasbelopp och 0,60. *Lag (2011:1075).*

Garantipension efter uppräkning

21 § Den årliga garantipensionen motsvarar differensen mellan

- det beräkningsunderlag som räknats upp enligt 17-20 §§ och
- summan av sådan tilläggspension, tjänstepension, änkepension, utländsk pension och sådana andra förmåner som enligt 5 § andra stycket 7 har ingått i beräkningsunderlaget.

Garantipension i andra fall

22 § För den vars beräkningsunderlag inte överstiger 0,25 prisbasbelopp gäller följande:

Den årliga garantipensionen motsvarar differensen mellan

- beräkningsunderlaget sedan detta multiplicerats med 1,04 och
- summan av sådan tilläggspension, tjänstepension, änkepension, utländsk pension och sådana andra förmåner som enligt 5 § andra stycket 7 har ingått i beräkningsunderlaget.

23 § För den vars beräkningsunderlag överstiger 3,16 prisbasbelopp för den som är ogift eller 2,8275 prisbasbelopp för den som är gift gäller följande:

Den årliga garantipensionen motsvarar differensen mellan

- beräkningsunderlaget och
- summan av sådan tilläggspension, tjänstepension, änkepension, utländsk pension och sådana andra förmåner som enligt 5 § andra stycket 7 har ingått i beräkningsunderlaget.

Partiell garantipension

24 § Partiell garantipension utgör en så stor andel av garantipension beräknad enligt 21-23 §§ vid helt uttag som svarar mot den andel som tas ut.

Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader, i förhållande till inkomster, skatter och bidrag som gör att det går att bedöma skäligheten i de regler som gäller.

När det gäller bostadstillägg finns i socialförsäkringsbalken följande:

- 99 kap. Innehåll
- 100 kap. Allmänna bestämmelser om bostadstillägg
- 101 kap. Rätten till bostadstillägg
- 102 kap. Beräkning av bostadstillägg
- 103 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadstillägg
- 103 a kap. Innehåll
- 103 b kap. Allmänna bestämmelser om boendetillägg
- 103 c kap. Rätten till boendetillägg
- 103 d kap. Beräkning av boendetillägg
- 103 e kap. Särskilda handläggningsregler för boendetillägg

Idet närmast följande visas kapitlen 99 - 103e på 9 sidor.

99 kap. Innehåll

1 § I denna underavdelning finns allmänna bestämmelser om bostadstillägg i 100 kap.

Vidare finns bestämmelser om

- rätten till bostadstillägg i 101 kap.,
- beräkning av bostadstillägg i 102 kap., och
- särskilda handläggningsregler för bostadstillägg i 103 kap.

100 kap. Allmänna bestämmelser om bostadstillägg

Innehåll

1 § I detta kapitel finns en inledande bestämmelse i 2 §.

Vidare finns bestämmelser om makar och sambor i 3 och 4 §§.

Inledande bestämmelse

2 § Bostadstillägg är ett inkomstprövat tillägg till vissa andra socialförsäkringsförmåner och lämnas i form av

- bostadstillägg, och
- särskilt bostadstillägg.

Sambor och makar

3 § Sambor likställs med makar när det gäller bostadstillägg.

Om det på grund av omständigheterna är sannolikt att två personer är sambor, ska dessa likställas med sambor. Detta gäller inte om den som ansöker om bostadstillägg eller den som sådant bidrag betalas ut till visar att de inte är sambor.

4 § När det gäller bostadstillägg ska en person som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make likställas med en ogift person, om inte särskilda skäl talar mot detta.

Lag (2010:1307).

101 kap. Rätten till bostadstillägg

Innehåll

1 § I detta kapitel finns inledande bestämmelser i 2 §.

Vidare finns bestämmelser om

- förmåner som kan ge rätt till bostadstillägg i 3-5 §§,
- undantag från rätten till bostadstillägg i 6 §,
- bostadskostnader i 7 och 8 §§,
- samordning med bostadsbidrag i 9 §, och
- förmånstiden i 10-11 §§.

Lag (2013:747).

Inledande bestämmelser

2 § Bostadstillägg till vissa andra förmåner kan lämnas enligt 3-6 §§. Den som får bostadstillägg kan dessutom få särskilt bostadstillägg.

Förmåner som kan ge rätt till bostadstillägg

Huvudregel

3 § Bostadstillägg kan lämnas till den som får

1. sjukersättning eller aktivitetsersättning,
2. hel allmän ålderspension,
3. änkepension, eller
4. pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som

ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, under förutsättning att förmånen motsvarar svensk pension eller ersättning enligt 1-3.

Särskilt om sjukersättning eller aktivitetsersättning

4 § Bostadstillägg kan lämnas även när sjukersättning eller aktivitetsersättning har förklarats vilande enligt 36 kap. 13-15 §§ eller inte lämnas på grund av bestämmelserna i 106 kap. 16 §.

Bostadstillägg kan också lämnas till en person som enbart på grund av bestämmelserna i 37 kap. 6 och 7 §§ inte uppbär sjukersättning.

Särskilt om änkepension

5 § Bostadstillägg kan också lämnas till en änka som enbart på grund av samordningsbestämmelserna i 77 kap. 12 § inte får änkepension.

Undantag från rätten till bostadstillägg

6 § Följande förmåner kan inte ligga till grund för bostadstillägg:

1. ålderspension för tid före den månad då den försäkrade fyller 65 år,
2. änkepension för tid från och med den månad då änkan fyller 65 år, och
3. änkepension till en änka som är född 1945 eller senare på grund av dödsfall efter 2002.

Bostadskostnader

7 § Bostadstillägg lämnas endast för den bostad där den försäkrade har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden).

För bostad i särskild boendeform lämnas bostadstillägg endast för boende i lägenhet eller för boende i en- eller tvåbäddsrums.

8 § Bostadstillägg lämnas inte för sådan bostadskostnad som fastställs med beaktande av den försäkrades inkomst.

Samordning med bostadsbidrag

9 § Bostadstillägg lämnas inte för bostadskostnad till den del bostadskostnaden motsvaras av preliminärt bostadsbidrag enligt 98 kap.

Förmånstiden

10 § Bostadstillägg lämnas från och med den månad som anges i ansökan, dock inte för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden, om inte annat anges i 10 a §.

Lag (2013:747).

10 a § Bostadstillägg lämnas från och med den månad för vilken sjukersättning eller aktivitetsersättning har beviljats, om en ansökan om bostadstillägg inkommit senast under månaden efter den under vilken beslutet om sjukersättning eller aktivitetsersättning fattades. Första stycket gäller endast när sjukersättning eller aktivitetsersättning har beviljats efter ansökan.

Lag (2013:747).

11 § Bostadstillägg lämnas tills vidare, men får beviljas för viss tid.
Lag (2012:599).

102 kap. Beräkning av bostadstillägg

Innehåll

1 § I detta kapitel finns allmänna bestämmelser i 2-6 §§.

Vidare finns bestämmelser om

- beräkning av bidragsgrundande inkomst i 7-13 och 15 §§,
- beräkning av reduceringsinkomst i 16-19 §§,
- häktade eller intagna m.fl. i 20 §,
- beräkning av bostadstillägg i 21-25 §§, och - beräkning av särskilt bostadstillägg i 26-30 §§.

Allmänna bestämmelser

Beräkningsunderlag

2 § Storleken på bostadstillägget är beroende av den försäkrades och, om den försäkrade är gift, även makens

- bidragsgrundande inkomst, och
- reduceringsinkomst.

Bidragsgrundande inkomst

3 § När det gäller bostadstillägg avses med bidragsgrundande inkomst den inkomst enligt 7-15 §§ för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden.

4 § I fråga om en försäkrad som är gift beräknas den bidragsgrundande inkomsten för den försäkrade och hans eller hennes make var för sig.

Reduceringsinkomst

5 § När det gäller bostadstillägg avses med reduceringsinkomst den bidragsgrundande inkomst som återstår efter det att beräkning gjorts enligt 16-19 §§.

6 § I fråga om makar ska reduceringsinkomsten för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda reduceringsinkomst.

Beräkning av bidragsgrundande inkomst

Grundläggande bestämmelse

7 § Den bidragsgrundande inkomsten är summan av

1. ett uppskattat överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. ett uppskattat överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 8 §,
3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 9 § utifrån de uppgifter som har legat till grund för Skatteverkets beslut om slutlig skatt, för senast möjliga beskattningsår, som har fattats närmast före den första månad som prövningen av bostadstillägget avser,
4. del av förmögenhet enligt 10-13 §§, och

5. vissa andra inkomster enligt 15 §. *Lag (2017:554)*.

Inkomstslaget näringsverksamhet

8 § Överskott av en näringsverksamhet beräknat enligt 14 kap. 21 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ökas i enlighet med vad som anges i 97 kap. 4 § första stycket 1 och 4. Underskott av näringsverksamheten ska minskas med avdrag som avses i 97 kap. 4 § första stycket 1 och 4. *Lag (2011:1075)*.

Inkomstslaget kapital

9 § Överskott i inkomstslaget kapital ska beräknas enligt bestämmelserna i 97 kap. 5 §.

Förmögenhet

10 § Förmögenhet enligt 7 § 4 beräknas per den 31 december året före det år då ansökan om bostadstillägg görs eller, vid omprövning av bidragsgrundande inkomst av annan anledning än som anges i 103 kap. 3 §, per den 31 december året före det år bostadstillägget avser. *Lag (2012:599)*.

11 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar. Det framräknade förmögenhetsbeloppet avrundas nedåt till helt tusental kronor.

12 § I fråga om makar ska värdet av förmögenhet för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet efter avdrag enligt 11 §.

13 § Förmögenheten beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner.

Vissa andra inkomster

15 § Med vissa andra inkomster enligt 7 § 5 avses detsamma som i 97 kap. 13 § första stycket 1-3 och 5 samt ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar för sjukdomsfall som inträffat före år 1991. *Lag (2015:758)*.

Beräkning av reduceringsinkomst

Grundläggande bestämmelser

16 § Reduceringsinkomsten är summan av

1. sjukersättning, aktivitetsersättning, allmän ålderspension och änkepension,

2. pension och invaliditetsförmån som lämnas enligt utländsk lagstiftning,

3. inkomst av kapital enligt 7 § 3,

4. del av förmögenhet enligt 7 § 4,

5. 50 procent av de delar av den bidragsgrundande inkomsten som består av arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229),

6. 50 procent av de delar av inkomsten enligt 15 § som, bortsett från att skatteplikt inte föreligger, är av motsvarande slag som arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen, och

7. 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten, minskad med ett fribelopp enligt 17-19 §§.

Från och med den månad en försäkrad, som har hel allmän ålderspension, fyller 65 år ska inkomst enligt första stycket 5 och 6 endast beaktas till den del den överstiger 24 000 kronor. *Lag (2013:1099)*.

Fribelopp

17 § Det fribelopp som avses i 16 § motsvarar 2,17 prisbasbelopp för den som är ogift och 1,935 prisbasbelopp för den som är gift.

18 § Om den försäkrade får sjukersättning eller aktivitetsersättning eller motsvarande utländsk förmån ska i stället för vad som anges i 17 § ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar garantinivån för hel sådan ersättning enligt 35 kap. 18 respektive 19 §. Detta gäller dock längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 65 år.

19 § Om den försäkrade får mer än en förmån som enligt 101 kap. 3-5 §§ berättigar till bostadstillägg, ska avdrag göras enligt 17 eller 18 § efter vad som är mest förmånligt för honom eller henne.

Häktade eller intagna, m.fl.

20 § När den bidragsgrundande inkomsten och reduceringsinkomsten beräknas ska den handläggande myndigheten bortse från sådan förändring i utbetalning av aktivitetsersättning, sjukersättning, pensionsförmåner, äldreomsorgsstöd och livränta som föranleds av att den försäkrade

- är häktad,
- är intagen i kriminalvårdsanstalt,
- är intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för verkställighet av sluten ungdomsvård, eller
- på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453).

Lag (2015:983).

Beräkning av bostadstillägg

21 § Bostadstillägg ska motsvara differensen mellan den försäkrades

- bostadskostnad enligt 22-24 §§ och
- den del av reduceringsinkomsten som anges i 25 §.

22 § Vid beräkning av bostadstillägg beaktas 96 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift. Om bostadskostnaden överstiger det belopp som anges i första stycket beaktas 70 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 600 kronor för den som är ogift och 2 800 kronor för den som är gift. För var och en av makar ska bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Från och med den månad den försäkrade fyller 65 år ska ett belopp om 340 kronor för den som är ogift och 170 kronor för den som är gift läggas till den bostadskostnad som har beaktats enligt första, andra och tredje styckena och 23 §.

Lag (2017:1295).

23 § Vid boende i tvåbäddsrum i särskild boendeform beaktas inte bostadskostnader till den del de överstiger 2 250 kronor per månad för var och en av de boende.

24 § Vid beräkningen av bostadskostnad enligt 22 §, för makar avses den gemensamma kostnaden, ska även hemmavarande barns andel av bostadskostnaden räknas med under förutsättning att barnet inte har fyllt 20 år och inte är självförsörjande.

Detsamma ska gälla så länge barnet får förlängt barnbidrag eller får studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395).

25 § Den del av reduceringsinkomsten som avses i 21 § är

- 62 procent av inkomsten till den del den inte överstiger ett prisbasbelopp, och
- 50 procent av inkomsten till den del den överstiger ett prisbasbelopp.

Beräkning av särskilt bostadstillägg

Huvudregel

26 § Särskilt bostadstillägg ska lämnas med det belopp som den försäkrades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå i övrigt, allt räknat per månad.

Skälig bostadskostnad

27 § Som skälig bostadskostnad enligt 26 § anses högst

- 6 620 kronor för den som är ogift, och
- 3 310 kronor för den som är gift.

Lag (2017:1295).

Skälig levnadsnivå i övrigt

28 § Skälig levnadsnivå i övrigt enligt 26 § anses per månad motsvara en tolfedel av

- 1,486 prisbasbelopp för den som är ogift, och
- 1,2105 prisbasbelopp för den som är gift.

Lag (2017:1295).

Inkomster

29 § Vid tillämpning av 26 § ska följande inkomster beaktas:

1. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 7 § 1 och 2 efter avdrag för den skatte- och avgiftssats som följer av tillämplig skattetabell enligt 55 kap. 6 och 8 §§ skatteförfarandelagen (2011:1244). Om det för den försäkrade inte kan beslutas någon tillämplig skattetabell ska den skatte- och avgiftssats användas som följer av den skattetabell som skulle ha varit tillämplig om sådant beslut hade kunnat fattas.

2. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 7 § 3 efter avdrag med 30 procent.

3. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 7 § 4.

4. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 7 § 5.

När det gäller sådan del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 97 kap. 13 § 1 ska den inkomsten tas upp efter avdrag för de skatter och avgifter som följer av bestämmelserna i 1 och 2 om inkomsten inte hade undantagits från beskattning i Sverige på grund av 3 kap. 9-13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal.

5. Bostadstillägg enligt 21 §.

Lag (2011:1434).

30 § Summan av inkomsterna enligt 29 § 1-3 ska alltid anses utgöra lägst en tolfedel av det för den försäkrade gällande fribeloppet enligt 17-19 §§ efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt 29 § 1. I fråga om makar ska inkomsterna för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda inkomster.

För den som är född 1938 eller senare ska inkomsterna från och med den månad då han eller hon fyller 65 år, i stället för de belopp som anges i 17 §, alltid, efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt första stycket, anses utgöra lägst en tolfedel av

- 2,13 prisbasbelopp för den som är ogift, och
- 1,9 prisbasbelopp för den som är gift.

103 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadstillägg

Innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- omprövning vid ändrade förhållanden i 2-4 §§, och
- utbetalning av bostadstillägg i 5 §.

Lag (2013:747).

Omprovning vid ändrade förhållanden

2 § Bostadstillägget ska omprövas när något förhållande som påverkar tilläggets storlek har ändrats.

3 § Bostadstillägget får räknas om utan föregående underrättelse om den del av årsinkomsten ändras som utgörs av

- en förmån som betalas ut av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten,
- pension enligt utländsk lagstiftning,
- avtalspension eller motsvarande ersättning som följer av

kollektivavtal, eller

- överskott i inkomstslaget kapital som avses i 102 kap. 7 § 3.

Det som anges i första stycket gäller också när ändring sker av

- sådant belopp som avses i 102 kap. 17-19 §§,
- preliminärt bostadsbidrag enligt 98 kap., eller
- taxeringsvärde för annan fastighet än sådan som avses i 5 § lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner.

Vid omräkning av bostadstillägget med stöd av första och andra styckena får en ny beräkning av bostadstillägget göras utifrån enbart den ändring som ligger till grund för omräkningen. *Lag (2017:554).*

4 § En ändring av bostadstillägget ska gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. En ändring av bostadstillägget ska dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden. Gäller det höjning av tillägget ska även 101 kap. 10 § beaktas.

Om Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har hämtat in uppgifter som avses i 102 kap. 7 § 3 direkt från Skatteverket för omräkning av bostadstillägget utan föregående underrättelse med stöd av 3 §, ska en ändring av bostadstillägget, i stället för vad som följer av första stycket, gälla från och med månaden efter den månad då

Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har fått uppgifterna från Skatteverket. *Lag (2018:670).*

Utbetalning av bostadstillägg

5 § Bostadstillägg ska betalas ut månadsvis. Årsbeloppet ska avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv.

6 § Har upphävt genom *lag (2013:747).*

IV Boendetillägg

103 a kap. Innehåll

1 § I denna underavdelning finns allmänna bestämmelser om boendetillägg i 103 b kap.

Vidare finns bestämmelser om

- rätten till boendetillägg i 103 c kap.,
- beräkning av boendetillägg i 103 d kap., och
- särskilda handlägningsregler för boendetillägg i 103 e kap.

Lag (2011:1513).

103 b kap. Allmänna bestämmelser om boendetillägg

Innehåll

1 § I detta kapitel finns en inledande bestämmelse i 2 §.

Vidare finns bestämmelser om sambor och makar i 3 och 4 §§.

Lag (2011:1513).

Inledande bestämmelse

2 § Boendetillägg är ett kompletterande bidrag till boendet för en försäkrad som har fått tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning. *Lag (2011:1514).*

Sambor och makar

3 § Sambor likställs med makar när det gäller boendetillägg.

Om det på grund av omständigheterna är sannolikt att två personer är sambor, ska dessa likställas med sambor. Detta gäller inte om den som ansöker om boendetillägg eller den som sådant tillägg betalas ut till visar att de inte är sambor.

Lag (2011:1513).

4 § När det gäller boendetillägg ska en person som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make likställas med en ogift person, om inte särskilda skäl talar mot detta.

Lag (2011:1513).

103 c kap. Rätten till boendetillägg

Innehåll

1 § I detta kapitel finns inledande bestämmelser i 2 och 3 §§.

Vidare finns bestämmelser om

- förmåner som kan ge rätt till boendetillägg i 4 §,
- undantag från rätten till boendetillägg i 5 §,
- förmånstiden i 6-8 §§,
- behållande av rätten till boendetillägg i 9 §, och
- upphörande av rätten till boendetillägg i 10 §.

Lag (2011:1513).

Inledande bestämmelser

2 § En försäkrad som helt eller delvis har fått tidsbegränsad sjukersättning under det högsta antalet månader som sådan ersättning kan betalas ut enligt 4 kap. 31 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken har i de fall och under de närmare förutsättningar som anges i detta kapitel rätt till ett boendetillägg.

Detta gäller även för en försäkrad vars rätt till aktivitetsersättning upphör på grund av att han eller hon fyller 30 år. *Lag (2011:1514).*

3 § Rätten till boendetillägg inträder från och med månaden efter den då rätten till sådan tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning som avses i 2 § har upphört. *Lag (2011:1514).*

Förmåner som kan ge rätt till boendetillägg

4 § Boendetillägg kan lämnas till den som omfattas av 2 § och som

1. får sjukpenning enligt 27-28 a kap., eller
2. får rehabiliteringspenning enligt 31 eller 31 a kap.

Lag (2015:963).

Undantag från rätten till boendetillägg

5 § Boendetillägg lämnas inte till den som har rätt till bostadstillägg enligt 101 kap. *Lag (2011:1513).*

Förmånstiden

6 § Boendetillägg lämnas från och med den månad den försäkrade får sådan ersättning som anges i 4 § till och med den månad sådan ersättning har lämnats. *Lag (2011:1513).*

7 § Boendetillägg lämnas från och med den månad som anges i ansökan, dock inte för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. *Lag (2011:1513).*

8 § Boendetillägg lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 65 år. *Lag (2011:1513).*

Behållande av rätten till boendetillägg

9 § En försäkrad behåller sin rätt till boendetillägg under tid då

1. han eller hon förvärvsarbetar,

2. en sådan situation föreligger som anges i 26 kap. 11, 12 eller 14-18 §§ som grund för SGI-skydd, eller

3. han eller hon deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller står till arbetsmarknadens förfogande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela

1. föreskrifter om undantag från kravet på att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska få aktivitetsstöd, och

2. föreskrifter om de villkor som gäller för att den försäkrade ska anses stå till arbetsmarknadens förfogande.

Lag (2015:119).

Upphörande av rätten till boendetillägg

10 § Rätten till boendetillägg upphör när den försäkrade inte längre får sådan ersättning som anges i 4 § och inte heller uppfyller förutsättningarna i 9 §. *Lag (2011:1513).*

103 d kap. Beräkning av boendetillägg

Innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- ersättningsnivåer i 2-4 §§,
- bidragsgrundande inkomst i 5 och 6 §§,
- minskning av boendetillägg i 7 §,
- andelsberäkning vid partiell ersättning i 8 §, och
- samordning med bostadsbidrag i 9 §.

Lag (2015:963).

Ersättningsnivåer

2 § Helt boendetillägg lämnas för år räknat med högst

- 84 000 kronor till en ogift försäkrad, och

- 42 000 kronor till en gift försäkrad.

Lag (2011:1513).

3 § Beloppen enligt 2 § ska höjas med

- 12 000 kronor till hushåll med ett barn,
- 18 000 kronor till hushåll med två barn, och
- 24 000 kronor till hushåll med tre eller flera barn.

Med barn avses sådana barn som enligt 96 kap. berättigar till bostadsbidrag. *Lag (2011:1513).*

4 § Om boendetillägg lämnas till båda makarna ska beloppen enligt 3 § delas lika mellan dem. *Lag (2011:1513).*

Bidragsgrundande inkomst

5 § När det gäller boendetillägg avses med bidragsgrundande inkomst den inkomst enligt 6 § för år räknat, som den försäkrade kan antas komma att få under den närmaste tiden.

Beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten ska göras utifrån förhållandena den första dagen som sådan ersättning lämnas som enligt 103 c kap. 4 och 7 §§ kan ge rätt till boendetillägg. Om denna ersättning inte lämnas som hel förmån ska inkomsten beräknas som om hel förmån lämnas.

Lag (2011:1513).

6 § Den bidragsgrundande inkomsten är den ersättning som lämnas i form av

1. sjukpenning enligt 27 och 28 kap.,
2. sjukpenning i särskilda fall enligt 28 a kap.,
3. rehabiliteringspenning enligt 31 kap.,
4. rehabiliteringspenning i särskilda fall enligt 31 a kap., eller
5. aktivitetsstöd.

Till den bidragsgrundande inkomsten enligt första stycket ska läggas sådan livränta som lämnas till den försäkrade enligt 41 eller 43 kap.

Lag (2011:1513).

Minskning av boendetillägg

7 § Boendetillägget enligt 2-4 §§ ska minskas med 70 procent av den bidragsgrundande inkomsten enligt 5 och 6 §§ som överstiger 58 400 kronor. *Lag (2011:1513).*

Andelsberäkning vid partiell ersättning

8 § Boendetillägget enligt 7 § lämnas med samma andel som den ersättning som grundar rätt till boendetillägg lämnas med. Om såväl sjukpenning enligt 6 § 1 som sjukpenning i särskilda fall enligt 6 § 2 lämnas samtidigt ska en andelsberäkning göras i förhållande till den sjukpenning som lämnas enligt 6 § 2. Motsvarande gäller i de fall rehabiliteringspenning lämnas enligt 6 § 3 och 4. *Lag (2011:1513).*

Samordning med bostadsbidrag

9 § Boendetillägget enligt 8 § ska minskas med det belopp som lämnas som preliminärt bostadsbidrag enligt 98 kap. Om boendetillägg lämnas till båda makarna ska boendetillägget till vardera maken minskas med halva det preliminära bostadsbidraget enligt första stycket. *Lag (2015:963).*

103 e kap. Särskilda handläggningsregler för boendetillägg

Innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- omprövning vid ändrade förhållanden i 2-4 §§, och
- utbetalning av boendetillägg i 5 §. *Lag (2011:1513).*

Omprövning vid ändrade förhållanden

2 § Boendetillägget ska omprövas när något förhållande som påverkar tilläggets storlek har ändrats. *Lag (2011:1513).*

3 § Boendetillägget får räknas om utan föregående underrättelse om den bidragsgrundande inkomsten enligt 103 d kap. 6 § ändras. Det som anges i första stycket gäller också när ändring sker av

- förmånsnivån i de förmåner som anges i 103 c kap. 4 §, eller
- preliminärt bostadsbidrag enligt 98 kap.

Lag (2015:963).

4 § En ändring av boendetillägget ska gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. Om ändringar av samma slag har skett flera gånger under månaden ska endast den senaste ändringen beaktas. Gäller det höjning av tillägget ska även 103 c kap. 7 § beaktas.

Lag (2011:1513).

Utbetalning av boendetillägg

5 § Boendetillägg betalas ut månadsvis i efterskott. Årsbeloppet ska avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv. *Lag (2011:1513).*

Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019

Meny

- [Mina sidor](#)
- [Förstå din pension](#)
Expandera submeny
- [Gå i pension](#)
Expandera submeny
- [För pensionärer](#)
Expandera submeny
- [Alla våra tjänster](#)
- [Nyheter och press](#)
Expandera submeny
- [Statistik och publikationer](#)
Expandera submeny
- [Om Pensionsmyndigheten](#)
Expandera submeny
- [Lättläst](#)
- [Teckenspråk](#)
- [Other languages](#)

Fakta om bostadstillägg

Din bostadskostnad, dina inkomster, tillgångar och familjesituation avgör vad du kan få i bostadstillägg. När du ansöker om bostadstillägg prövar vi alltid om du också har rätt till äldreförsörjningsstöd.

Visste du det här om bostadstillägg för pensionärer?

- Bostadstillägg är ett tillägg till din allmänna pension och är en del av grundskyddet, liksom garantipensionen.
- Cirka 290 000 pensionärer får bostadstillägg idag. Fler kan ha rätt till tillägget, men du måste själv ansöka.
- Bostadstillägget är skattefritt och betalas ut med maximalt 5 560 kronor per månad.
- Du kan ansöka från det att du fyller 65 år och tar ut hela din allmänna pension. Du kan ansöka oavsett hur du bor och även om du själv äger din bostad. Du kan ansöka även om du har tillgångar.
- En enkel tumregel är att du som är ensamstående och har en månadsinkomst med omkring 15 000 kronor efter skatt bör kolla upp om du kan ha rätt till bostadstillägg. För gifta gäller andra belopp.
- Hur mycket du kan få beror på din bostadskostnad, dina inkomster och eventuellt tillgångar. Du kan själv räkna ut om du kan få något genom vår beräkningshjälp.
- Ofta kan du ha rätt till bostadstillägg senare i livet. Det kan till exempel vara aktuellt att ansöka om du har flyttat isär eller blivit änka eller änklings. Det kan också vara aktuellt om du fått en lägre inkomst, till exempel om tjänstepensionen upphör eller om du har flyttat och fått en högre bostadskostnad.

Vi hjälper dig gärna med mer information om bostadstillägg och med din ansökan. Du ansöker enklast via vår webb, men det går också bra att ansöka på en blankett. Ring gärna vår kundservice eller besök ditt närmaste servicekontor så kan vi hjälpa dig. Om du redan har bostadstillägg – kom ihåg att anmäla förändringar.

[Ansök om bostadstillägg](#)

[Beräkningsverktyg om du har rätt till bostadstillägg](#)

[Kontakta oss](#)

[Anmäl ändringar som påverkar bostadstillägget](#)

[Äldreförsörjningsstöd](#)

Så mycket kan du få i bostadstillägg

Visa fördjupning

Beloppet du kan få i form av bostadstillägg beror bland annat på om du är ensamstående, gift, registrerad partner eller sambo.

Är du ensamstående är 5 560 kronor det högsta beloppet som du kan få i bostadstillägg. Det är 96 procent av en bostadskostnad på 5 000 kronor och 70 procent av resterande bostadskostnad upp till 5 600 kronor samt ett tillägg på 340 kronor.

Är du gift, sambo eller registrerad partner och ni lever ihop, kan du som mest få 2 780 kronor per månad i bostadstillägg eftersom du delar bostadskostnaden med någon. Det är 96 procent av en bostadskostnad på 2 500 kronor och 70 procent av resterande bostadskostnad upp till 2 800 kronor samt ett tillägg på 170 kronor. Lever du och din partner isär kan ni i vissa fall få bostadstillägg som för ensamstående. Så kan det till exempel vara om en av er flyttar till ett äldreboende.

Har du låga inkomster kan du ha rätt till ytterligare ersättning i form av äldreförsörjningsstöd.

Så här påverkar dina inkomster och tillgångar bostadstillägget

Visa fördjupning

Är dina totala inkomster före skatt lägre än fribeloppet, det vill säga 100 905 kronor för ensamstående per år (2019) och 89 978 kronor för gifta per år (2019), kan du ha rätt till maximalt bostadstillägg beräknat utifrån din bostadskostnad. Fribeloppet är ungefär lika stort som beloppet för garantipension och det räknas om varje år.

Är dina inkomster högre än ett fribelopp påverkar det bostadstillägget. Alla skattepliktiga inkomster som till exempel allmän pension, tjänstepension, privat pension, kapitalinkomster och arbetsinkomster räknas med när vi beräknar ditt bostadstillägg. Även vissa skattefria inkomster räknas med.

Tillgångar över 100 000 kronor räknas med i form av ett förmögenhetstillägg. Har du andra skulder än bostadslån räknas dessa av från dina tillgångar. Förmögenhetstillägget är 15 procent av tillgångar över 100 000 kronor för ensamstående. För gifta, sambos eller registrerade partners är det 15 procent av hälften av gemensamma tillgångar över 200 000 kronor.

Bor du i eget hus eller egen bostadsrätt räknas värdet på bostaden inte som en tillgång. Hur mycket din bostad är värd påverkar alltså inte din rätt till bostadstillägg.

Hur mycket din bostad är värd påverkar alltså inte din rätt till bostadstillägg.

Så beräknar vi ditt bostadstillägg

Visa fördjupning

För att vi ska kunna beräkna vad du ska få i bostadstillägg utgår vi från din bostadskostnad och din årsinkomst. Vi räknar först ut vad din

bostadskostnad blir per år. Sedan drar vi av en viss del av din årsinkomst. Summan som återstår blir ditt bostadstillägg, som delas med tolv och betalas ut varje månad. Beräkningen nedan gäller för år 2019.

Först beräknas din bostadskostnad

Bostadskostnaden beräknas på olika sätt beroende på vilken slags bostad du har:

- Bor du i en hyrd bostad beräknas bostadskostnaden utifrån månadshyran.
- Äger du en bostadsrätt räknas månadsavgift samt eventuella räntekostnader för bolån som bostadskostnad.
- Bor du i ett eget hus räknas eventuella räntekostnader för bolån, fastighetsavgift samt uppvärmning och driftskostnader enligt schablonbelopp.
-

Delar du bostaden med en eller flera personer fördelas bostadskostnaden lika mellan er.

Vi beräknar sedan det högsta möjliga bostadstillägg som kan betalas ut, vilket för ensamstående är 96 procent av din bostadskostnad upp till 5 000 kronor och 70 procent av din bostadskostnad därutöver, upp till 5 600 kronor, samt ett tillägg på 340 kronor. Om du är gift, sambo eller registrerad partner gäller hälften av beloppen, se även beräkningsexempel längre ned. Högsta möjliga bostadstillägg kan du få om du har inkomster som är lägre än ett fribelopp.

Exempel: Uträkning av bostadstillägg

Bostadskostnaden är 4 500 kronor per månad. Högsta möjliga bostadstillägg per år:

$(4\,500 \text{ kr} \times 96 \text{ procent} + 340 \text{ kr}) \times 12 \text{ månader} = 55\,920 \text{ kr}$

Vi gör avdrag för en viss del av din inkomst

Har du inkomster som är högre än ett fribelopp, det vill säga 100 905 kronor för ensamstående per år och 89 978 kronor för gifta per år, gör vi avdrag med en viss del av inkomsten. Det kallas inkomstavdrag. För att räkna ut avdraget beräknar vi årsinkomsten i två steg.

Exempel: Uträkning med inkomst högre än ett fribelopp

Ensamstående pensionär som har pension från Pensionsmyndigheten med 140 400 kronor per år före skatt och tjänstepension med 12 500 kronor per år före skatt.

Steg 1

140 400 kr x 100 procent	140 400 kr
12 500 kr x 80 procent	10 000 kr
Avdrag för fribelopp	- 100 905 kr
Summa (reduceringsinkomst)	49 495 kr

Steg 2

46 500 kronor x 62 procent	28 830 kr
$(49\,495 \text{ kr} - 46\,500 \text{ kr}) \times 50 \text{ procent}$	1 498 kr
Inkomstavdrag	30 328 kr

Steg 1

Här räknas varje inkomst med till 100 procent, 80 procent eller 50 procent, beroende på vilken slags inkomst det är. Vi gör sedan avdrag för ett fribelopp. Den summa som återstår kallas för reduceringsinkomst.

Steg 2

Här minskar vi inkomsten ytterligare genom att räkna med två procentsatser:

- 62 procent av reduceringsinkomsten upp till ett prisbasbelopp.

- 50 procent av reduceringsinkomsten som överstiger ett prisbasbelopp.
Prisbasbeloppet är 46 500 kronor för år 2019.

Det här blir ditt belopp för bostadstillägg

Vi minskar beloppet för högsta möjliga bostadstillägg med inkomstavdraget. Summan som återstår blir ditt bostadstillägg.

Exempel: uträkning på ditt bostadsbelopp

Högsta möjliga bostadstillägg är i detta exempel beräknat till 55 920 kronor per år. Inkomstavdraget är beräknat till 30 328 kronor.

Högsta möjliga bostadstillägg	55 920 kr
Beräknat inkomstavdrag	-30 328 kr
Bostadstillägg per år	25 592 kr
Bostadstillägg per månad	2 133 kr

När vi beräknar inkomstavdraget räknas dina inkomster med till olika stor del beroende på vilken slags inkomst det är.

Inkomster som räknas med till 100 procent

- Allmän pension inklusive premiepension samt änkepension
- Utländsk pension samt utländsk änkepension
- Inkomst av kapital
- Förmögenhetstillägg
-

Inkomster som räknas med till 80 procent

- Tjänstepension
- Privat pension
- Livränta
- Skattepliktig del av vårdbidrag

Inkomster räknas med till 50 procent

- Arbetsinkomster och inkomster av näringsverksamhet över 24 000 kronor per år.

Fler beräkningsexempel på bostadstillägg

Visa fördjupning

Har du rätt till äldre försörjningsstöd?

Visa fördjupning

Har du frågor om bostadstillägg?

Vanliga frågor om bostadstillägg

Sammanfattning

- Din bostadskostnad, dina inkomster, tillgångar och familjesituation avgör vad du kan få i bostadstillägg.
- Vi prövar alltid om du också har rätt till äldre försörjningsstöd samtidigt som du ansöker om ditt bostadstillägg.
- Det högsta beloppet du kan få som ensamstående är 5 560 kronor.

pensionsmyndigheten.se 1 april 2019

Som mest kan garantipensionen bli 8 254 kronor för ensamstående och 7 363 kronor i månaden för gifta.

Om dina inkomstgrundade pensioner är över 11 906 kronor i månaden om du är ensamstående blir garantipension 0 kronor i månaden. Är du gift ligger beloppet på 10 553 kronor per månad. Båda beloppen är före eventuellt skatteavdrag.

Så räknas garantipensionen om du är ogift

Visa fördjupning

- Är de pensioner som minskar garantipensionen högst 4 883 kronor per månad (1,26 prisbasbelopp per år) får du en garantipension på 8 254 kronor per månad (2,13 prisbasbelopp per år) minus din inkomstgrundade pension.
- Är de pensioner som minskar garantipensionen högre än 4 883 kronor per månad blir garantipensionen i stället 3 371 kronor per månad (0,87 prisbasbelopp per år) minus 48 procent av den del av de minskande pensionerna som överstiger 4 883 kronor.
- Denna minskningsregel gör att garantipensionen helt försvinner när du har en inkomstgrundad pension som överstiger 11 906 kronor per månad om du tagit ut pensionen från 65 år.
- De här gränsvärdena och beloppen gäller om du har bott minst 40 år i Sverige. Har du färre antal år reduceras beloppen 4 883 kronor, 8 254 kronor och 3 371 kronor till det antal fyrtiondelar

av respektive belopp som motsvarar antalet år du har bott i Sverige.

- Om du exempelvis endast har bott 24 år i Sverige blir beloppet 4 883 kronor i stället $24/40 \times 4\,883 = 2\,930$.
- På samma sätt blir de andra två beloppen 4 952 kronor ($24/40 \times 8\,254$) respektive 2 023 kronor ($24/40 \times 3\,371$). Även den övre gränsen på 11 906 kronor reduceras till 24/40 och blir 7 144 kronor.

Räkneexempel för garantipension - du som är ogift

Peter tar ut sin pension från 65 år. Han är ogift och har bott i Sverige i hela sitt liv. Peters inkomstgrundade pension som påverkar beräkningen av hans garantipension är 9 840 kronor per månad. (Det är inte säkert att det beloppet helt överensstämmer med den inkomstgrundade pension som Peter får ut).

Peters garantipension blir då 3 371 kronor minus 0,48 gånger den del av den inkomstgrundade pensionen som överstiger 4 883 kronor.
 $3\,371 - 0,48 (9\,840 - 4\,883) = 992$ kronor per månad.

Här beräknas bara för ensamman pensionärer.

Det är för stort arbete att beräkna för makar/sambor. På nästa sida visas två tabeller med resultatet för ensamman. Regeringen bör göra motsvarande tabeller för makar/sambor så att man kan se om resultaten är likvärdiga för ensamman och makar/sambor.

Ändringar lär ske i statsbudgeten i höst för 2020, de bör ge likvärdiga resultat för de två grupperna. I propositionen bör regeringen visa tabeller för dem. Skatteverket kan till propositionen lämna uppgifter om de skatter som behövs för tabellerna.

Garantipensioner. Ensam 2019

Om dina inkomstgrundade pensioner är över 11 906 kronor i månaden om du är ensamstående blir garantipension 0 kronor i månaden.

Pension 5000 kr/månad: garantipensionen blir per månad $3371 \text{ minus } 0,48 (5000-4883)=3371 - 0,48 \times 1117=3371 - 56=3315=$
39780 kr/år. Skatt på garantipension 8353 kr

Pension 6000 kr/månad: garantipensionen blir per månad $3371 \text{ minus } 0,48 (6000-4883)=3371 - 0,48 \times 1117=3371 - 536=2835=$
34020 kr/år. Skatt på garantipension 7144 kr

Pension 8409 kr/månad: garantipensionen blir per månad $3371 \text{ minus } 0,48 (8409-4883)=3371 - 0,48 \times 3526=3371 - 1692=1679=$
20148kr/år. Skatt på garantipension 4231 kr

Pension 11906/månad: garantipensionen blir per månad $3371 \text{ minus } 0,48(11906-4883)=3371-0,48 \times 7023=3371-3371=0 \text{ kr}$
Skatt på garantipension 0 kr = 0 kr.

Bostadstillägg Ensam 2019

För 2019 gäller att bostadstillägg kan ges med 96% av hyran upp till 5000 kr/månad + 70% av hyran däröver upp till 5600 kr/månad +340 kr = $488+420+340=5560 \text{kr/månad} = \mathbf{66720 \text{ kr/år}}$

Fullt bostadstillägg erhålles vid pension under 100905 kr per år. Ä pensionen högre minskas bostadstillägget med 62% av pensionen däröver i ett skikt på ett prisbasbelopp= 46500 kr och 50% av pensionen däröver. 62% av ett prisbasbelopp är 28830kr.

Bostadstillägget vid	
pension+garantipension	bostadstillägg
100905/år=8409 kr/månad	66720
100905+46500=147405	66720 -28830=37890
= 12284 kr/månad	För att trappa av detta med 50 % av
	pensionshöjningen behöver höjningen
	vara $37890 \times 2 = 75780$
147405 +75780=223185	0 kr
= 18599 kr/ månad	

Pension 6000 kr/månad

Pension+garantipension är 106020 och högre än 100905 kr/år $100905-106020=5115 \text{ kr/år}$. Då ska bostadstillägget 66720kr minskas med 62% av skillnaden. 62% av 5115= 3171 kr/år och bostadstillägget blir $66720 \text{ minus } 3171= \mathbf{63549 \text{ kr/år}}$.

Marginaleffekter av skatt och bostadstillägg 2019

Inkomst ursprunglig pension utom garantipension per månad längst till vänster i tabell på nästa sida

Cirka 6000 till 8409: skatt 21% +botillägg 62%, **summa 83 %**
8409:12284 : skatt 23,7%+ botillägg 62%, **summa 85,7%**
12284 - 18599: skatt 31,5% + botillägg 50%, **summa 81,5%**
1900-2000 = per år 22800-24000: skatteökning
4956 kr på inkomst-ökning 12000 kr = **skatt 41,3%**

2019. Ensam pensionär över 65 år

Preliminär skatt på pension. Kolumn 2 avser pensioner och andra ersättningar till den som vid årets ingång fyllt 65 år, (Tabell 33, kol 2.)

Ensam

Mån. pension	Prelskatt /mån	Efter skatt /år	Garanti-Summa margskatt Ink/år	Bostadstill. pension inkomst
5000	201	2412	57508.	60000 39708 99708 66720
				100905 66720 *
6001	453	5436	66564	72 000 34020 106020 63549 -62%
7001	705	8460	75540 21%	84 000
8001	957	11484	84516	96 000
8409	1059	12708	88197 *	100905 20148 121053 54228
9001	1209	14508	93492	108 000
10001	1461	17532	102468 23,7%	120 000
11001	1697	20364	111636	132 000
12001	1920	23040	120960	144 000 0 kr -62%
12284	1966	23592	123813 *	147405 37890 *
13001	2184	26208	129792	156 000 33592 -50%
14001	2481	29772	138228	168 000 27592
15001	2779	33348	146652 31,1%	180 000 21592
16001	3074	36888	155 112	192 000 15592
17001	3371	40452	163548	204 000 9592
18001	3742	44904	171096	216 000 3592 -50%
18599	3931	47172	176013 *	223185 0kr
19001	4121	49452	178548	228 000 Överskott över 22548
20001	4534	54408	185592	240 000 156000: 29592
21001	4888	58656	193344	252 000 37344
22001	5224	62688	201312	264 000 45312
23001	5562	66744	209256	276 000 53256
24001	5898	70776	217224	288 000 61224
25001	6236	74832	225168	300 000 69168
26001	6571	78852	233148	312 000 77148
27001	6907	82884	241116	324 000 85116
29001	7581	90972	257028	348 000 101028
30001	7919	95028	264972	360 000 108972
35001	9737	116844	303156	420 000 147156
40001	11593	139116	340884	480 000 184884
45001	13449	161388	378612	540 000 222612
50001	16336	196032	403968	600 000 247968
55001	19171	230052	429948	660 000 273948
60001	21883	262596	457404	720 000 301404

2019. Ensam pensionär över 65 år

Preliminär skatt på pension. Kolumn 2 avser pensioner och andra ersättningar till den som vid årets ingång fyllt 65 år, (Tabell 33, kol 2.)

Ensam

Mån. pension	Prelskatt /mån	Efter skatt /år	Summa efter skatt+ garantip. margskatt Ink/år	Summa efter skatt+ garantip. minus skatt gp+bostadstill
5000	201	2412	57508.	60000 155583
				156989 -417
6001	453	5436	66564	72 000
7001	705	8460	75540 21%	84 000
8001	957	11484	84516	96 000
8409	1059	12708	88197 *	100905 158342 2342
9001	1209	14508	93492	108 000
10001	1461	17532	102468 23,7%	120 000
11001	1697	20364	111636	132 000
12001	1920	23040	120960	144 000
12284	1966	23592	123813 *	147405 161703 6503
13001	2184	26208	129792	156 000 163384 7384
14001	2481	29772	138228	168 000 165820 9820
15001	2779	33348	146652 31,1%	180 000 168244 12244
16001	3074	36888	155 112	192 000 170704 14704
17001	3371	40452	163548	204 000 173140. 17140
18001	3742	44904	171096	216 000 174688. 18688
18599	3931	47172	176013 *	223185 176013 20013
19001	4121	49452	178548	228 000 Överskott över 22548
20001	4534	54408	185592	240 000 156000 : 29592
21001	4888	58656	193344	252 000 37344
22001	5224	62688	201312	264 000 45312
23001	5562	66744	209256	276 000 53256
24001	5898	70776	217224	288 000 61224
25001	6236	74832	225168	300 000 69168
26001	6571	78852	233148	312 000 77148
27001	6907	82884	241116	324 000 85116
29001	7581	90972	257028	348 000 101028
30001	7919	95028	264972	360 000 108972
35001	9737	116844	303156	420 000 147156
40001	11593	139116	340884	480 000 184884
45001	13449	161388	378612	540 000 222612
50001	16336	196032	403968	600 000 247968
55001	19171	230052	429948	660 000 273948
60001	21883	262596	457404	720 000 301404

Månadskostnader år 2019, förvärvs- arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2900	5800
Hygien	480	960
Kläder och skor	660	1320
Lek och fritid	690	1380
Mobiltelefon	290	580
Förbrukningsvaror	120	150
Hemutrustning	610	700
Medier	1150	1200
Hemförsäkring	160	180
Hushålls-el	310	390
Summa per månad 2019	7370	12660

Pensionärer 2019 Månadskostnader

Individuella respektive
gemensamma kostnader: Ensam 2 personer

Livsmedel. Alla mål äts hemma	2120	4240
Hygien (personlig)	480	960
Kläder och skor	650	1300
Lek och fritid	580	1160
Mobiltelefon	170	340
Förbrukningsvaror	120	150
Hemutrustning	610	700
Medier	1150	1200
Hemförsäkring	160	180
Hushålls-el	310	390

Summa per månad 2019 6350 10620

Kollektiva lokalresor i Stockholm kostar med månadsbiljett 590 kr per månad. Det motsvarar ungefär 1,5 tur och returesor i veckan med enkelbiljetter för 2x31 kr tur och retur, Säg lokalresor 590 kr per månad = 7080 kr per år.

Vårdkostnad 1150 kr per år (gräns i försäkringen)
Läkemedelskostnad 2300 kr per år (gräns i försäkringen)
Vård + läkemedel per år per person 3450 kr

Hemtjänst: Säg (lågt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.

Årskostnader år 2019, förvärvs- arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Summa per månad 2019 enligt månadsedovisningen. 2019 per år:	7370	12660
	88440	151920
Bostadshyra per år säg : Ensam 2rok, 12x 5700 2 personer 3rok, 12x 7000	68400	84000
Summa per år 2019, bostad + övrigt	156840	235920
Förvärvsarbetande:arbets- resor+ fackavgifter säg	16560	33120
Summa per år 2019: bostad + övrigt Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.	173400	269040
Säg för enkelhets skull, avrundat	174000	269000
2 personer 155 % av ensam. Per person:	174000	134500
		77 % av ensam
174000-134500=	39500kr	

Årskostnader år 2019, pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam.	2 personer
Summa per månad 2019 enligt månadsedovisningen. 2019 per år:	6350	10620
	76200	127440
Bostadshyra per år säg : Ensam 2rok, 12x 5700 2 personer 3rok, 12x 7000	68400	84000
Summa per år 2019, bostad + övrigt	144600	211440
Lokalresor	7080	14160
Vård, läkemedel	3450	6900
Hemtjänst.	1200	1800
Summa per år 2019: bostad + övrigt	156330	234300
Säg för enkelhets skull, avrundat	156000	234000
2 personer 150 % av ensam. Per person	156000	117000
		75 % av ensam
Pensionärer i % av förvärvsarbetande:	90 %	87 %

Årskostnaderna för pensionärer 2020

Kostnaderna 2019 156330 är genomsnittskostnader i riket.

Kostnaderna 156330 kr för ensam 2019 kommer kanske att öka med $2\% = 3127$ kr. Då skulle kostnaderna öka och bli cirka 159457, avrundat 160000 kr. Detta skulle vara genomsnittskostnaden i Sverige. Hyran skulle vara ca 5814 kr/månad i genomsnitt.

Bostadstilläggen för ensam höjs förmodligen för hyror upp till 7000 kr/månad. Men 7000 kan inte anses vara genomsnittskostnaden i Sverige. Hyra 7000 kan vara hyran i vissa fall, i nyproduktionen. Och då kan bostadstilläggen vara så att de verkliga kostnaderna för hyran mellan 5814 och 7000= 1186 kr reduceras.

Enligt promemorian: "en person som är berättigad till bostadstillägg får full ersättning för bostadskostnad upp till 3 000 kronor. Från 3 001 kronor till 5 000 kronor är ersättningsgraden 90 procent. För boendekostnader från 5001 till 7000 kronor ersätts 70 procent"

Den verkliga kostnaden för pensionären för 1186 kr blir 30% av $1186 = 356$ kr/månad = 4272 kr/år, och det ligger inom ramen för de variationer som kan förekomma kring genomsnittskostnader. Om hyran ökar över genomsnittskostnaden får man minska på andra kostnader.

Genomsnittskostnader är underlag för inkomstskatter. När inkomster går över vissa belopp uppstår överskott som kan ta hand om variationer kring genomsnittskostnaderna. Men vid låga inkomster uppsår underskott och då är det viktigt att det finns bidrag som kan ta hand om dem. Och viktigt veta var det finns överskott och underskott.

Regeringen har ingen politik för hushållsverksamheterna och vet inte vilka som får överskott och underskott. Det måste regeringen visa.

Ensam väntad ändring 2020:

Reducering av tillägg vid stigande inkomsten blir bara med en faktor, 62%. Det som fribeloppet höjs med cirka 500 kr. Avtrappningen går snabbare på slutet. Den avtrappning med 50% som 2019 sker mellan inkomsterna 147405 och 223185 kr/år skulle ha blivit 62% och avtrappningen slutat vid inkomst 208518 kr/år

Garantipensionen ökas med cirka 200 kr/månad= cirka 2400 kr/år

De regler som föreslås innebär sammantaget att maximalt bostadstillägg höjs från 5 560 kronor till 6 540 kronor per månad. Ökning per år från 66720 till 78480= ökning 11760 kr/år

Höjningen av bostadstillägg och garantipension blir cirka 14160 kr. Om man gjort det 2019 skulle underskottet 417 kr vid pension 5000 kr/månad blivit ett överskott på 13473 kr/år och medgivit en hyra 7000 kr/månad med kostnad 4272 kr/år utöver den normala hela levnadskostnaden 156000kr.

Men det hjälper inte ensam med fritidsfastighet. Maximalt bostadstillägg 2019 är 66720 kr/år. En ensam med fritidsfastighet ska ta upp 15 % av taxeringsvärdet som inkomst. Om tillägget reduceras med 62% av denna inkomst faller hela bostadstillägget bort när taxeringsvärdet är 717419 kr. $717419 \times 0,15 \times 0,62 = 66720$. Det är idag en mycket torftig fastighet.

Att den skulle kunna anses ge en inkomst på 15% av taxeringsvärdet=107612 kr är bortom allt förnuft, det borde en statlig pensionsutredare förstå. Statsminister Göran Persson har inte förstått det och han ses nu kunna bli styrelseordförande i Swedbank och reda upp alla bankens svindlerier.

Tabell 33 Skatteavdrag för månadslön 2019 Tabell 33

Kolumn 1

Avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 65 år om inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag. Tabellen ska tillämpas oavsett om allmän pensionsavgift ska betalas eller inte.

Kolumn 2

Avser pensioner och andra ersättningar till den som vid årets ingång fyllt 65 år, förutsatt att ersättningen inte utgör underlag för allmän pensionsavgift och inte ger rätt till jobbskatteavdrag.

Preliminär skatt för kolumn

Lön kr 1 2 3 4 5 6

1 - 1600 0 0 0 0 0

1601 - 1700 117 0 116 1 117 19

1701 - 1800 128 0 125 28 128 53

1801 - 1900 138 0 133 60 138 87

1901 - 2000 149 0 141 93 149 121

2001 - 2100 159 0 150 125 159 155

2101 - 2200 162 0 150 158 189 189

2201 - 2300 172 0 158 190 223 223

2301 - 2400 183 0 166 223 257 257

2401 - 2500 193 0 175 256 291 291

2501 - 2600 204 0 183 288 325 325

2601 - 2700 214 0 191 321 359 359

2701 - 2800 225 0 200 353 393 393

2801 - 2900 227 0 200 386 427 427

2901 - 3000 237 0 208 418 461 461

3001 - 3100 248 0 216 451 495 495

3101 - 3200 258 0 225 483 529 529

3201 - 3300 269 0 233 516 563 563

3301 - 3400 279 0 241 549 597 597

3401 - 3500 281 0 241 581 631 631

3501 - 3600 292 0 250 614 665 665

3601 - 3700 302 0 258 646 699 699

3701 - 3800 313 0 266 679 733 733

3801 - 3900 323 0 275 706 762 762

3901 - 4000 333 0 283 733 790 790

4001 - 4100 335 0 283 757 815 815

4101 - 4200 345 0 291 784 844 844

4201 - 4300 355 0 300 811 872 872

4301 - 4400 365 22 309 835 898 898

4401 - 4500 375 48 319 862 926 926

4501 - 4600 385 73 329 886 951 951

4601 - 4700 387 99 331 912 980 980

4701 - 4800 397 124 341 939 1008 1008

4801 - 4900 407 150 351 963 1034 1034

4901 - 5000 417 175 361 990 1062 1062

5001 - 5100 427 201 371 1014 1087 1087

5101 - 5200 437 226 381 1041 1116 1116

5201 - 5300 447 249 390 1068 1144 1144

5301 - 5400 467 274 392 1092 1170 1170

5401 - 5500 490 300 402 1119 1198 1198

5501 - 5600 513 325 412 1143 1223 1223

5601 - 5700 536 351 422 1170 1252 1252

5701 - 5800 558 376 432 1197 1280 1280

5801 - 5900 581 402 442 1221 1306 1306

5901 - 6000 604 427 443 1248 1334 1334

6001 - 6100 626 453 453 1272 1359 1359

6101 - 6200 649 478 463 1299 1388 1388

6201 - 6300 672 504 473 1326 1416 1416

6301 - 6400 695 526 483 1350 1442 1442

6401 - 6500 717 552 493 1377 1470 1470

6501 - 6600 740 577 495 1401 1495 1495

6601 - 6700 763 603 505 1428 1524 1524

6701 - 6800 786 628 514 1455 1552 1552

6801 - 6900 808 654 524 1479 1578 1578

6901 - 7000 831 679 534 1506 1606 1606

7001 - 7100 854 705 544 1530 1631 1631

7101 - 7200 876 730 546 1557 1660 1660

7201 - 7300 899 756 556 1584 1688 1688

7301 - 7400 922 781 566 1608 1714 1714

7401 - 7500 945 807 576 1635 1742 1742

7501 - 7600 967 830 586 1659 1767 1767

7601 - 7700 990 855 596 1686 1796 1796

7701 - 7800 1013 881 605 1712 1824 1824

7801 - 7900 1035 906 607 1736 1850 1850

Preliminär skatt för kolumn

Lön kr 1 2 3 4 5 6

7901 - 8000 1058 932 617 1763 1878 1878

8001 - 8100 1081 957 627 1787 1903 1903

8101 - 8200 1104 983 637 1814 1932 1932

8201 - 8300 1126 1008 647 1841 1960 1960

8301 - 8400 1149 1034 657 1865 1986 1986

8401 - 8500 1172 1059 658 1892 2014 2014

8501 - 8600 1195 1085 668 1916 2039 2039
 8601 - 8700 1217 1110 678 1943 2068 2068
 8701 - 8800 1240 1133 688 1970 2096 2096
 8801 - 8900 1263 1158 698 1994 2122 2122
 8901 - 9000 1286 1184 708 2021 2150 2150
 9001 - 9100 1308 1209 710 2045 2175 2175
 9101 - 9200 1331 1235 720 2072 2204 2204
 9201 - 9300 1354 1260 730 2099 2232 2232
 9301 - 9400 1376 1286 740 2123 2258 2258
 9401 - 9500 1399 1311 750 2150 2286 2286
 9501 - 9600 1422 1337 759 2174 2311 2311
 9601 - 9700 1445 1362 761 2201 2340 2340
 9701 - 9800 1467 1388 771 2228 2368 2368
 9801 - 9900 1490 1413 781 2252 2394 2394
 9901 - 10000 1513 1436 791 2280 2422 2422
 10001 - 10100 1535 1461 801 2305 2447 2447
 10101 - 10200 1558 1487 811 2332 2476 2476
 10201 - 10300 1581 1512 821 2360 2504 2504
 10301 - 10400 1604 1538 822 2384 2530 2530
 10401 - 10500 1626 1563 832 2412 2558 2558
 10501 - 10600 1649 1586 842 2440 2586 2586
 10601 - 10700 1672 1606 852 2473 2620 2620
 10701 - 10800 1696 1629 861 2506 2654 2654
 10801 - 10900 1719 1651 871 2539 2688 2688
 10901 - 11000 1742 1674 873 2572 2722 2722
 11001 - 11100 1765 1697 882 2606 2756 2756
 11101 - 11200 1788 1719 892 2639 2790 2790
 11201 - 11300 1811 1742 902 2672 2824 2824
 11301 - 11400 1834 1765 912 2705 2858 2858
 11401 - 11500 1858 1787 921 2738 2892 2892
 11501 - 11600 1881 1810 923 2772 2926 2926
 11601 - 11700 1904 1833 933 2805 2960 2960
 11701 - 11800 1927 1855 942 2838 2994 2994
 11801 - 11900 1950 1878 952 2871 3028 3028
 11901 - 12000 1973 1898 962 2904 3062 3062
 12001 - 12100 1997 1920 972 2940 3099 3099
 12101 - 12200 2020 1943 973 2976 3136 3136
 12201 - 12300 2043 1966 983 3012 3173 3173
 12301 - 12400 2067 1988 993 3051 3212 3212
 12401 - 12500 2090 2008 1002 3087 3249 3249
 12501 - 12600 2117 2037 1012 3123 3286 3286
 12601 - 12700 2147 2068 1023 3159 3323 3323
 12701 - 12800 2177 2096 1033 3196 3360 3360

12801 - 12900 2208 2125 1035 3234 3400 3400
 12901 - 13000 2238 2156 1045 3270 3436 3436
 13001 - 13100 2268 2184 1055 3306 3473 3473
 13101 - 13200 2298 2215 1065 3342 3510 3510
 13201 - 13300 2328 2243 1075 3379 3547 3547
 13301 - 13400 2358 2275 1086 3417 3586 3586
 13401 - 13500 2388 2303 1088 3453 3623 3623
 13501 - 13600 2419 2334 1098 3489 3660 3660
 13601 - 13700 2449 2362 1108 3526 3697 3697
 13701 - 13800 2479 2394 1118 3562 3734 3734
 13801 - 13900 2509 2422 1128 3600 3773 3773
 13901 - 14000 2539 2453 1139 3636 3810 3810
 14001 - 14100 2568 2481 1141 3672 3846 3846
 14101 - 14200 2597 2510 1151 3707 3882 3882
 14201 - 14300 2626 2541 1161 3741 3918 3918

Tabell 33 Skatteavdrag för månadslön 2019 Tabell 33

Preliminär skatt för kolumn

Lön kr 1 2 3 4 5 6

14301 - 14400 2655 2569 1171 3779 3956 3956
 14401 - 14500 2685 2600 1181 3814 3992 3992
 14501 - 14600 2714 2629 1192 3849 4028 4028
 14601 - 14700 2743 2660 1194 3884 4063 4063
 14701 - 14800 2772 2688 1204 3919 4099 4099
 14801 - 14900 2801 2719 1214 3957 4138 4138
 14901 - 15000 2830 2748 1224 3992 4173 4173
 15001 - 15100 2859 2779 1234 4027 4209 4209
 15101 - 15200 2888 2807 1245 4062 4245 4245
 15201 - 15300 2917 2838 1255 4097 4281 4281
 15301 - 15400 2946 2867 1257 4134 4319 4319
 15401 - 15500 2975 2898 1267 4169 4355 4355
 15501 - 15600 3004 2926 1277 4204 4391 4391
 15601 - 15700 3033 2955 1287 4239 4426 4426
 15701 - 15800 3062 2986 1298 4274 4462 4462
 15801 - 15900 3091 3014 1308 4312 4501 4501
 15901 - 16000 3120 3045 1310 4347 4536 4536
 16001 - 16100 3149 3074 1320 4382 4572 4572
 16101 - 16200 3178 3105 1330 4417 4608 4608
 16201 - 16300 3207 3133 1340 4452 4644 4644
 16301 - 16400 3236 3164 1351 4489 4682 4682
 16401 - 16500 3265 3193 1361 4524 4718 4718
 16501 - 16600 3294 3224 1363 4559 4754 4754
 16601 - 16700 3323 3252 1373 4594 4789 4789
 16701 - 16800 3352 3283 1383 4629 4825 4825

16801 - 16900 3382 3312 1393 4667 4864 4864
 16901 - 17000 3411 3340 1403 4702 4899 4899
 17001 - 17100 3440 3371 1414 4737 4935 4935
 17101 - 17200 3469 3400 1416 4772 4971 4971
 17201 - 17300 3498 3433 1426 4807 5007 5007
 17301 - 17400 3527 3470 1437 4844 5045 5045
 17401 - 17500 3556 3510 1448 4879 5081 5081
 17501 - 17600 3585 3550 1458 4914 5117 5117
 17601 - 17700 3614 3586 1469 4949 5152 5152
 17701 - 17800 3643 3626 1486 4984 5188 5188
 17801 - 17900 3672 3666 1521 5022 5227 5227
 17901 - 18000 3701 3703 1553 5057 5262 5262
 18001 - 18100 3730 3742 1587 5092 5298 5298
 18101 - 18200 3759 3782 1622 5127 5334 5334
 18201 - 18300 3788 3819 1654 5162 5370 5370
 18301 - 18400 3817 3857 1687 5199 5408 5408
 18401 - 18500 3846 3896 1721 5234 5444 5444
 18501 - 18600 3875 3931 1751 5269 5480 5480
 18601 - 18700 3904 3970 1785 5304 5515 5515
 18701 - 18800 3933 4008 1818 5339 5551 5551
 18801 - 18900 3962 4044 1849 5377 5590 5590
 18901 - 19000 3991 4083 1883 5412 5625 5625
 19001 - 19100 4020 4121 1916 5447 5661 5661
 19101 - 19200 4049 4157 1947 5482 5697 5697
 19201 - 19300 4078 4195 1980 5517 5733 5733
 19301 - 19400 4108 4234 2014 5554 5771 5771
 19401 - 19500 4137 4270 2045 5589 5807 5807
 19501 - 19600 4166 4308 2078 5624 5843 5843
 19601 - 19700 4195 4347 2112 5659 5878 5878
 19701 - 19800 4224 4382 2142 5694 5914 5914
 19801 - 19900 4253 4421 2176 5732 5953 5953
 19901 - 20000 4282 4459 2209 5767 5988 5988
 20001 - 20200 4340 4534 2274 5837 6060 6060
 20201 - 20400 4398 4611 2341 5909 6134 6134
 20401 - 20600 4456 4685 2405 5979 6206 6206
 20601 - 20800 4514 4754 2464 6049 6277 6277
 20801 - 21000 4572 4820 2520 6122 6351 6351
 21001 - 21200 4630 4888 2578 6192 6423 6423
 21201 - 21400 4688 4954 2634 6264 6497 6497
 Preliminär skatt för kolumn
 Lön kr 1 2 3 4 5 6
 21401 - 21600 4746 5023 2693 6334 6569 6569
 21601 - 21800 4804 5089 2749 6404 6640 6640

21801 - 22000 4863 5158 2808 6477 6714 6714
 22001 - 22200 4921 5224 2864 6547 6786 6786
 22201 - 22400 4979 5293 2923 6620 6860 6860
 22401 - 22600 5037 5359 2979 6689 6932 6932
 22601 - 22800 5095 5427 3037 6759 7003 7003
 22801 - 23000 5153 5493 3093 6832 7077 7077
 23001 - 23200 5211 5562 3152 6902 7149 7149
 23201 - 23400 5269 5628 3208 6975 7223 7223
 23401 - 23600 5327 5697 3267 7044 7295 7295
 23601 - 23800 5385 5763 3323 7114 7366 7366
 23801 - 24000 5443 5832 3382 7187 7440 7440
 24001 - 24200 5501 5898 3438 7257 7512 7512
 24201 - 24400 5560 5966 3496 7330 7586 7586
 24401 - 24600 5618 6032 3552 7400 7658 7658
 24601 - 24800 5676 6101 3611 7469 7729 7729
 24801 - 25000 5734 6167 3667 7542 7803 7803
 25001 - 25200 5792 6236 3736 7612 7875 7875
 25201 - 25400 5850 6302 3802 7685 7949 7949
 25401 - 25600 5908 6368 3868 7755 8021 8021
 25601 - 25800 5966 6437 3937 7824 8092 8092
 25801 - 26000 6024 6503 4003 7897 8166 8166
 26001 - 26200 6082 6571 4071 7967 8238 8238
 26201 - 26400 6140 6637 4137 8040 8312 8312
 26401 - 26600 6198 6706 4206 8110 8384 8384
 26601 - 26800 6256 6772 4272 8179 8455 8455
 26801 - 27000 6315 6841 4341 8252 8529 8529
 27001 - 27200 6373 6907 4407 8322 8601 8601
 27201 - 27400 6431 6976 4476 8395 8675 8675
 27401 - 27600 6489 7042 4542 8465 8747 8747
 27601 - 27800 6547 7110 4610 8535 8818 8818
 27801 - 28000 6605 7176 4676 8607 8892 8892
 28001 - 28200 6663 7245 4745 8677 8964 8964
 28201 - 28400 6721 7311 4811 8750 9038 9038
 28401 - 28600 6779 7380 4880 8820 9110 9110
 28601 - 28800 6837 7446 4946 8890 9181 9181
 28801 - 29000 6895 7515 5015 8962 9256 9256
 29001 - 29200 6953 7581 5081 9032 9327 9327
 29201 - 29400 7012 7649 5149 9105 9401 9401
 29401 - 29600 7070 7715 5215 9175 9473 9473
 29601 - 29800 7128 7784 5284 9245 9544 9544
 29801 - 30000 7186 7850 5350 9317 9618 9618
 30001 - 30200 7244 7919 5419 9387 9690 9690
 30201 - 30400 7302 7985 5485 9460 9764 9764

30401 - 30600 7360 8051 5551 9527 9833 9833
 30601 - 30800 7418 8120 5620 9591 9899 9899
 30801 - 31000 7476 8186 5686 9656 9965 9965
 31001 - 31200 7533 8254 5754 9720 10031 10031
 31201 - 31400 7594 8326 5826 9785 10097 10097
 31401 - 31600 7660 8400 5900 9849 10163 10163
 31601 - 31800 7726 8474 5974 9913 10229 10229
 31801 - 32000 7792 8549 6049 9978 10295 10295
 32001 - 32200 7858 8623 6123 10042 10361 10361
 32201 - 32400 7924 8697 6197 10107 10427 10427
 32401 - 32600 7990 8771 6271 10171 10493 10493
 32601 - 32800 8056 8846 6346 10235 10559 10559
 32801 - 33000 8122 8920 6420 10300 10625 10625
 33001 - 33200 8188 8994 6494 10364 10691 10691
 33201 - 33400 8254 9068 6568 10429 10757 10757
 33401 - 33600 8320 9143 6643 10493 10823 10823
 33601 - 33800 8386 9217 6717 10558 10889 10889
 33801 - 34000 8452 9291 6791 10622 10955 10955
 34001 - 34200 8518 9365 6865 10686 11021 11021

Tabell 33 Skatteavdrag för månadslön 2019 Tabell 33

Preliminär skatt för kolumn

Lön kr 1 2 3 4 5 6

34201 - 34400 8584 9440 6940 10751 11087 11087
 34401 - 34600 8650 9514 7014 10815 11153 11153
 34601 - 34800 8716 9588 7088 10880 11219 11219
 34801 - 35000 8782 9662 7162 10944 11285 11285
 35001 - 35200 8848 9737 7237 11008 11351 11351
 35201 - 35400 8914 9811 7311 11073 11417 11417
 35401 - 35600 8980 9885 7385 11137 11483 11483
 35601 - 35800 9046 9959 7459 11202 11549 11549
 35801 - 36000 9112 10034 7534 11266 11615 11615
 36001 - 36200 9178 10108 7608 11330 11681 11681
 36201 - 36400 9244 10182 7682 11395 11747 11747
 36401 - 36600 9310 10256 7756 11459 11813 11813
 36601 - 36800 9376 10331 7831 11524 11879 11879
 36801 - 37000 9442 10405 7905 11588 11945 11945
 37001 - 37200 9508 10479 7979 11652 12011 12011
 37201 - 37400 9574 10553 8053 11717 12077 12077
 37401 - 37600 9640 10628 8128 11781 12143 12143
 37601 - 37800 9706 10702 8202 11846 12209 12209
 37801 - 38000 9772 10776 8276 11910 12275 12275
 38001 - 38200 9838 10850 8350 11974 12341 12341
 38201 - 38400 9904 10925 8425 12039 12407 12407

38401 - 38600 9970 10999 8499 12103 12473 12473
 38601 - 38800 10036 11073 8573 12168 12539 12539
 38801 - 39000 10102 11147 8647 12232 12605 12605
 39001 - 39200 10168 11222 8722 12297 12671 12671
 39201 - 39400 10234 11296 8796 12361 12737 12737
 39401 - 39600 10300 11370 8870 12425 12803 12803
 39601 - 39800 10366 11444 8944 12490 12869 12869
 39801 - 40000 10432 11519 9019 12554 12935 12935
 40001 - 40200 10498 11593 9093 12619 13001 13001
 40201 - 40400 10564 11667 9167 12683 13067 13067
 40401 - 40600 10630 11741 9241 12747 13133 13133
 40601 - 40800 10696 11816 9316 12812 13199 13199
 40801 - 41000 10762 11890 9390 12876 13265 13265
 41001 - 41200 10828 11964 9464 12941 13331 13331
 41201 - 41400 10894 12038 9538 13005 13397 13397
 41401 - 41600 10960 12113 9613 13069 13463 13463
 41601 - 41800 11026 12187 9687 13134 13529 13529
 41801 - 42000 11092 12261 9761 13198 13595 13595
 42001 - 42200 11192 12335 9835 13296 13694 13694
 42201 - 42400 11298 12410 9910 13400 13800 13800
 42401 - 42600 11404 12484 9984 13505 13906 13906
 42601 - 42800 11510 12558 10058 13609 14012 14012
 42801 - 43000 11616 12632 10132 13714 14118 14118
 43001 - 43200 11722 12707 10207 13818 14224 14224
 43201 - 43400 11828 12781 10281 13922 14330 14330
 43401 - 43600 11934 12855 10355 14027 14436 14436
 43601 - 43800 12040 12929 10429 14131 14542 14542
 43801 - 44000 12146 13004 10504 14236 14648 14648
 44001 - 44200 12252 13078 10578 14340 14754 14754
 44201 - 44400 12358 13152 10652 14444 14860 14860
 44401 - 44600 12464 13226 10726 14549 14966 14966
 44601 - 44800 12570 13301 10801 14653 15072 15072
 44801 - 45000 12676 13375 10875 14758 15178 15178
 45001 - 45200 12782 13449 10949 14862 15284 15284
 45201 - 45400 12888 13523 11023 14967 15390 15390
 45401 - 45600 12994 13598 11098 15071 15496 15496
 45601 - 45800 13100 13712 11212 15175 15602 15602
 45801 - 46000 13206 13831 11331 15280 15708 15708
 46001 - 46200 13312 13950 11450 15384 15814 15814
 46201 - 46400 13418 14070 11570 15489 15920 15920
 46401 - 46600 13524 14189 11689 15593 16026 16026
 46601 - 46800 13630 14308 11808 15697 16132 16132
 46801 - 47000 13736 14427 11927 15802 16238 16238

Preliminär skatt för kolumn

Lön kr 1 2 3 4 5 6

47001	-	47200	13842	14547	12047	15906	16344	16344
47201	-	47400	13948	14666	12166	16011	16450	16450
47401	-	47600	14054	14785	12285	16115	16556	16556
47601	-	47800	14160	14904	12404	16219	16662	16662
47801	-	48000	14266	15024	12524	16324	16768	16768
48001	-	48200	14372	15143	12643	16428	16874	16874
48201	-	48400	14478	15262	12762	16533	16980	16980
48401	-	48600	14584	15381	12881	16637	17086	17086
48601	-	48800	14690	15501	13001	16741	17192	17192
48801	-	49000	14796	15620	13120	16846	17298	17298
49001	-	49200	14902	15739	13239	16950	17404	17404
49201	-	49400	15008	15858	13358	17055	17510	17510
49401	-	49600	15114	15978	13478	17159	17616	17616
49601	-	49800	15220	16097	13597	17263	17722	17722
49801	-	50000	15326	16216	13716	17368	17828	17828
50001	-	50200	15432	16336	13842	17472	17934	17934
50201	-	50400	15538	16455	13967	17577	18040	18040
50401	-	50600	15644	16574	14092	17681	18146	18146
50601	-	50800	15750	16693	14217	17786	18252	18252
50801	-	51000	15856	16812	14342	17890	18358	18358
51001	-	51200	15962	16932	14468	17994	18464	18464
51201	-	51400	16068	17051	14593	18099	18570	18570
51401	-	51600	16174	17170	14718	18203	18676	18676
51601	-	51800	16280	17289	14843	18308	18782	18782
51801	-	52000	16386	17409	14969	18412	18888	18888
52001	-	52200	16492	17528	15094	18516	18994	18994
52201	-	52400	16598	17647	15219	18621	19100	19100
52401	-	52600	16708	17758	15336	18725	19206	19206
52601	-	52800	16820	17868	15452	18830	19312	19312
52801	-	53000	16932	17974	15564	18934	19418	19418
53001	-	53200	17044	18084	15680	19038	19524	19524
53201	-	53400	17156	18195	15797	19143	19630	19630
53401	-	53600	17268	18301	15909	19247	19736	19736
53601	-	53800	17380	18411	16025	19352	19842	19842
53801	-	54000	17492	18517	16137	19456	19948	19948
54001	-	54200	17604	18628	16254	19560	20054	20054
54201	-	54400	17716	18738	16370	19665	20160	20160
54401	-	54600	17828	18844	16482	19769	20266	20266
54601	-	54800	17940	18955	16599	19874	20372	20372
54801	-	55000	18052	19061	16711	19978	20478	20478
55001	-	55200	18164	19171	16827	20083	20584	20584

55201	-	55400	18276	19277	16939	20187	20690	20690
55401	-	55600	18388	19387	17055	20291	20796	20796
55601	-	55800	18500	19498	17172	20396	20902	20902
55801	-	56000	18612	19604	17284	20500	21008	21008
56001	-	56200	18724	19714	17400	20605	21114	21114
56201	-	56400	18836	19820	17512	20709	21220	21220
56401	-	56600	18948	19931	17629	20813	21326	21326
56601	-	56800	19060	20037	17741	20918	21432	21432
56801	-	57000	19172	20147	17857	21022	21538	21538
57001	-	57200	19284	20257	17973	21127	21644	21644
57201	-	57400	19396	20363	18085	21231	21750	21750
57401	-	57600	19508	20474	18202	21335	21856	21856
57601	-	57800	19620	20580	18314	21440	21962	21962
57801	-	58000	19732	20690	18430	21544	22068	22068
58001	-	58200	19844	20796	18542	21649	22174	22174
58201	-	58400	19956	20907	18659	21753	22280	22280
58401	-	58600	20069	21017	18775	21858	22387	22387
58601	-	58800	20191	21123	18887	21973	22503	22503
58801	-	59000	20313	21234	19004	22087	22619	22619
59001	-	59200	20435	21340	19116	22202	22735	22735
59201	-	59400	20557	21450	19232	22316	22851	22851
59401	-	59600	20679	21556	19344	22430	22967	22967
59601	-	59800	20801	21666	19460	22545	23083	23083

Tabell 33 Skatteavdrag för månadslön 2019 Tabell 33

Preliminär skatt för kolumn

Lön kr 1 2 3 4 5 6

59801	-	60000	20923	21777	19577	22659	23199	23199
60001	-	60200	21045	21883	19689	22774	23315	23315
60201	-	60400	21167	21993	19805	22888	23431	23431
60401	-	60600	21289	22099	19917	23002	23547	23547
60601	-	60800	21411	22210	20034	23117	23663	23663
60801	-	61000	21533	22320	20150	23231	23779	23779
61001	-	61200	21655	22431	20267	23346	23895	23895
61201	-	61400	21777	22551	20393	23460	24011	24011
61401	-	61600	21899	22667	20515	23574	24127	24127
61601	-	61800	22021	22788	20642	23689	24243	24243
61801	-	62000	22143	22904	20764	23803	24359	24359
62001	-	62200	22265	23025	20891	23918	24475	24475
62201	-	62400	22387	23146	21018	24032	24591	24591
62401	-	62600	22509	23262	21140	24147	24707	24707
62601	-	62800	22631	23383	21267	24261	24823	24823
62801	-	63000	22753	23499	21389	24375	24939	24939
63001	-	63200	22875	23620	21516	24490	25055	25055

63201 - 63400 22997 23736 21638 24604 25171 25171
 63401 - 63600 23119 23856 21764 24718 25287 25287
 63601 - 63800 23241 23977 21891 24833 25403 25403
 63801 - 64000 23363 24093 22013 24947 25519 25519
 64001 - 64200 23485 24214 22140 25062 25635 25635
 64201 - 64400 23607 24330 22262 25176 25751 25751
 64401 - 64600 23729 24451 22389 25291 25867 25867
 64601 - 64800 23851 24567 22511 25405 25983 25983
 64801 - 65000 23973 24688 22638 25519 26099 26099
 65001 - 65200 24095 24809 22765 25634 26215 26215
 65201 - 65400 24217 24925 22887 25748 26331 26331
 65401 - 65600 24339 25045 23013 25863 26447 26447
 65601 - 65800 24461 25161 23135 25977 26563 26563
 65801 - 66000 24583 25282 23262 26091 26679 26679
 66001 - 66200 24705 25398 23384 26206 26795 26795
 66201 - 66400 24827 25519 23511 26320 26911 26911
 66401 - 66600 24949 25640 23638 26435 27027 27027
 66601 - 66800 25071 25756 23760 26549 27143 27143
 66801 - 67000 25193 25877 23887 26663 27259 27259
 67001 - 67200 25315 25993 24009 26778 27375 27375
 67201 - 67400 25437 26114 24136 26892 27491 27491
 67401 - 67600 25559 26234 24262 27007 27607 27607
 67601 - 67800 25681 26350 24384 27121 27723 27723
 67801 - 68000 25803 26471 24511 27235 27839 27839
 68001 - 68200 25925 26587 24633 27350 27955 27955
 68201 - 68400 26047 26708 24760 27464 28071 28071
 68401 - 68600 26169 26824 24882 27579 28187 28187
 68601 - 68800 26291 26945 25009 27693 28303 28303
 68801 - 69000 26413 27066 25136 27807 28419 28419
 69001 - 69200 26535 27182 25258 27922 28535 28535
 69201 - 69400 26657 27303 25385 28036 28651 28651
 69401 - 69600 26779 27419 25507 28151 28767 28767
 69601 - 69800 26901 27539 25633 28265 28883 28883
 69801 - 70000 27023 27655 25755 28380 28999 28999
 70001 - 70200 27145 27776 25882 28494 29115 29115
 70201 - 70400 27267 27897 26009 28608 29231 29231
 70401 - 70600 27389 28013 26131 28723 29347 29347
 70601 - 70800 27511 28134 26258 28837 29463 29463
 70801 - 71000 27633 28250 26380 28952 29579 29579
 71001 - 71200 27755 28371 26507 29066 29695 29695
 71201 - 71400 27877 28487 26629 29180 29811 29811
 71401 - 71600 27999 28608 26756 29295 29927 29927
 71601 - 71800 28121 28728 26882 29409 30043 30043

71801 - 72000 28243 28844 27004 29524 30159 30159
 72001 - 72200 28365 28965 27131 29638 30275 30275
 72201 - 72400 28487 29081 27253 29752 30391 30391
 72401 - 72600 28609 29202 27380 29867 30507 30507
 Preliminär skatt för kolumn
 Lön kr 1 2 3 4 5 6
 72601 - 72800 28731 29323 27507 29981 30623 30623
 72801 - 73000 28853 29439 27629 30096 30739 30739
 73001 - 73200 28975 29560 27756 30210 30855 30855
 73201 - 73400 29097 29676 27878 30324 30971 30971
 73401 - 73600 29219 29797 28005 30439 31087 31087
 73601 - 73800 29341 29913 28127 30553 31203 31203
 73801 - 74000 29463 30033 28253 30668 31319 31319
 74001 - 74200 29585 30154 28380 30782 31435 31435
 74201 - 74400 29707 30270 28502 30897 31551 31551
 74401 - 74600 29829 30391 28629 31011 31667 31667
 74601 - 74800 29951 30507 28751 31125 31783 31783
 74801 - 75000 30073 30628 28878 31240 31899 31899
 75001 - 75200 30195 30744 29000 31354 32015 32015
 75201 - 75400 30317 30865 29127 31469 32131 32131
 75401 - 75600 30439 30986 29254 31583 32247 32247
 75601 - 75800 30561 31102 29376 31697 32363 32363
 75801 - 76000 30683 31222 29502 31812 32479 32479
 76001 - 76200 30805 31338 29624 31926 32595 32595
 76201 - 76400 30927 31459 29751 32041 32711 32711
 76401 - 76600 31049 31575 29873 32155 32827 32827
 76601 - 76800 31171 31696 30000 32269 32943 32943
 76801 - 77000 31293 31817 30127 32384 33059 33059
 77001 - 77200 31415 31933 30249 32498 33175 33175
 77201 - 77400 31537 32054 30376 32613 33291 33291
 77401 - 77600 31659 32170 30498 32727 33407 33407
 77601 - 77800 31781 32291 30625 32841 33523 33523
 77801 - 78000 31903 32407 30747 32956 33639 33639
 78001 - 78200 32025 32527 30873 33070 33755 33755
 78201 - 78400 32147 32648 31000 33185 33871 33871
 78401 - 78600 32269 32764 31122 33299 33987 33987
 78601 - 78800 32391 32885 31249 33413 34103 34103
 78801 - 79000 32513 33001 31371 33528 34219 34219
 79001 - 79200 32635 33122 31498 33642 34335 34335
 79201 - 79400 32757 33243 31625 33757 34451 34451
 79401 - 79600 32879 33359 31747 33871 34567 34567
 79601 - 79800 33001 33480 31874 33986 34683 34683
 79801 - 80000 33123 33596 31996 34100 34799 34799

Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019

Sidor i pensionsmyndigheten.se

- **Fakta om bostadstillägg**

Din bostadskostnad, dina inkomster, tillgångar och familjesituation avgör vad du kan få i bostadstillägg. När du ansöker...

För dig som har bostadstillägg

Har du fått bostadstillägg beviljat så gäller beslutet oftast tills vidare. Har din ekonomi, bostads- och...

- **Om bostadstillägg - frågor och svar**

Vem kan ha rätt till bostadstillägg? Hur räknar jag ut om jag kan få bostadstillägg? Vi svarar på de vanligaste frågorna...

- **Statistik om bostadstillägg till pensionärer**

Statistiken visar utbetalda bostadstillägg i det nuvarande pensionssystemet från 2003 och i det äldre pensionssystemet...

- **Ansök om bostadstillägg och äldreomsorgsstöd**

Bostadstillägg är ett skattefritt tillägg för dig som har låg pension. Du kan ansöka om bostadstillägget oavsett om du...

Beräkna för att se om du har rätt till bostadstillägg

Du kan använda vårt beräkningsverktyg för att se om du kan ansöka om bostadstillägg. Du kan ansöka först när du har...

- **Ansök om bostadstillägg åt någon annan – som behörig anhörig**
Sedan 1 juli 2017 gäller en ny lag om anhörigbehörighet. Reglerna innebär att du som anhörig kan vara behörig att...
- **Nu höjs bostadstillägget för pensionärer**
1 september 2015 **PRESS**
I dag höjs bostadstillägget enligt beslut från Riksdagen i juni i år. Bostadstillägg är en skattefri förmån för...
- **Har du fått ett nytt beslut om bostadstillägg?**
18 juli 2018 **NYHETER**
Om du som har bostadstillägg eller äldreomsorgsstöd nyligen har fått ett nytt beslut kan detta bero på att...
- **Har du fått ett nytt besked om bostadstillägg?**
12 september 2018 **NYHETER**
Om du som har bostadstillägg eller äldreomsorgsstöd nyligen har fått ett nytt besked gällande utbetalning av...
- **Ny webbtjänst: sök bostadstillägg åt en anhörig**
7 november 2018 **PRESS**
Pensionsmyndighetens nya tjänst anhörigbehörighet ska göra det enklare att ansöka om bostadstillägg...
- **Höjt bostadstillägg och äldreomsorgsstöd 2018**
21 december 2017 **NYHETER**
Riksdagen har fattat beslut om en höjning av bostadstillägg och äldreomsorgsstöd från och med 1 januari 2018...
- **Nu kan du som anhörig ansöka om bostadstillägg på webben**
7 november 2018 **NYHETER**
Nu lanserar Pensionsmyndigheten en ny webbtjänst som underlättar för dig som anhörig vid ansökan om bostadstillägg på...

- **Drygt 60 000 pensionärer i Sverige kan ha rätt till höjt bostadstillägg**
11 november 2015 **PRESS**
Ett stort antal pensionärer kan ha rätt till höjt bostadstillägg, visar en genomgång som Pensionsmyndigheten gjort...
 - **Du kan ha rätt till bostadstillägg även om du bor i hus eller bostadsrätt**
18 december 2013 **GÄSTBLOGG**
Många pensionärer med låg pension tror att det inte går att få bostadstillägg för att man bor i hus eller bostadsrätt...
 - **Teckenspråk**
Teckenspråksfilmer med information om den allmänna pensionen och Pensionsmyndighetens verksamhet....
 - **Informationsmaterial**
Här finns högupplösta pressbilder, bilder och symboler som är fria för publicering i samband med information om...
 - **Blanketter**
Här finns en lista över Pensionsmyndighetens blanketter som du kan använda. ...
 - **Beställ blanketter och broschyrer**
För att beställa hem blanketter eller broschyrer markerar du det du vill beställa och fyller i ditt personnummer...
- Anmäl förändringar som påverkar din pension**
Om det sker en ekonomisk förändring som påverkar din pension, exempelvis att du blir sambo, flyttar utomlands eller om...

- **Du som är bosatt utanför Sverige**
Om du har jobbat i Sverige så har du rätt att få svensk allmän pension utbetald även om du är bosatt utanför Sverige...
- **Korta pensionsfakta**
En sammanställning över de vanligaste frågorna vi får kring fakta och statistik om pensioner. Siffrorna uppdateras...
- **Missuppfattningar om äldreförsörjningsstöd**
Äldreförsörjningsstödet är ett stöd till äldre som saknar tillräcklig pension för att kunna ha en skälig...
- **Garantipension**
Garantipensionen är ett grundskydd i den allmänna pensionen som är till för dig som haft liten eller ingen arbetsinkomst...
- **Lagar och regler**
Här finns de lagar, förordningar och föreskrifter samt interna stöddokument som styr Pensionsmyndighetens verksamhet...
- **Äldreförsörjningsstöd**
Äldreförsörjningsstödet är ett stöd för dig som har låg eller ingen pension och innebär att du ska kunna betala för...

Allmän pension

Allmän pension är den statliga pension som Pensionsmyndigheten ansvarar över. Den består av flera olika delar som...

- **För pensionärer**
Här har du som gått i pension möjlighet att ändra skatteavdrag, se pensionsutbetalningar, beställa pensionärsintyg...

-

Ekonomiskt stöd när anhörig dör - efterlevandepension

När en nära anhörig dör kan du som närstående få efterlevandepension som ett ekonomiskt stöd. Efterlevandepension ingår...

- **Om du får låg pension**

Får du låg pension kan du ansöka om bostadstillägg och äldreomsorgstöd. Har du haft låg eller ingen arbetsinkomst...

När betalas din pension ut?

En gång per månad betalas din allmänna pension ut till det bankkonto som du anmält till oss. Har du andra förmåner som...

- **Statistikdatabas med pensionsstatistik**

Pensionsmyndighetens statistikdatabas presenterar uppgifter om utbetalningar av allmän pension, efterlevandepension samt...

- **Alla våra tjänster**

Alla våra tjänster som du kan använda digitalt. Vissa tjänster kräver att du loggar in på Mina sidor och en del tjänster...

- **Om du inte är nöjd med vårt beslut**

Är du inte nöjd med ett beslut, som vi fattat när det gäller exempelvis pension, bostadstillägg med mera, kan du begära...

- **Typfallsmodellen**

Typfallsmodellen använder du när du vill beräkna pensionsutfallet för en individ i en specifik grupp. Modellen tar...

- **Officiell statistik**

Pensionsmyndigheten är utsedd av regeringen att vara ansvarig för den officiella statistiken inom ämnesområdet...

- **Höjt skatteavdrag eller jämkning på din pension**

Du som är pensionär kan behöva se över de skatteavdrag som vi och andra pensionsutbetalare gör för att slippa kvarskatt...

- **Mina sidor är under utveckling**

Vi utvecklar Mina sidor och e-tjänsterna för att det ska bli enklare för dig att utföra dina tjänster. Vi arbetar med...

- **Att tänka på när börsen går ner**

Som myndighet får vi inte ge individuella ekonomiska råd. Du som privatperson har ansvaret för hur din premiepension är...

Medarbetare berättar

Hur är det att jobba hos oss? Våra medarbetare på Pensionsmyndigheten berättar om vilka arbetsuppgifter de har och vad...

- **Skicka e-post**

Ställ frågor eller ge dina synpunkter via e-post till vår kundservice....

- **Kontakta oss om pension**

Du som är pensionssparare eller pensionär kan kontakta oss för att få mer information och ställa frågor eller...

Planera att flytta från Sverige

Har du jobbat och betalat skatt i Sverige har du tjänat in till svensk pension. Den har du rätt till även om du bosätter...

- **Anhöriga och ställföreträdare**

Det finns flera olika slags ställföreträdare. Sedan 1 juli 2017 är även anhöriga behöriga att företräda en person som...

-

Planera inför din pension

När du börjar planera inför din pension är det bra att ta reda på vad som gäller innan du börjar ditt liv som pensionär...

- **Rådgivnings-, förvaltnings- och försäkringstjänster - frågor och svar**

Frågor och svar om förvaltnings- och rådgivningstjänster för den allmänna pensionen. Kontakta oss om du har frågor...

- **Vanliga missuppfattningar om pensionen**

Det sprids många missuppfattningar om pensionen. Här får du svar på hur det egentligen förhåller sig...

- **Pensionsutbetalningar i det allmänna pensionssystemet från och med 2003**

I statistiken redovisas uppgifter om utbetalade pensioner i det nuvarande pensionssystemet som infördes 2003. Systemet...

- **Pensionsutbetalningar i det allmänna pensionssystemet till och med 2002**

I rapporten redovisas statistikuppgifter om utbetalade pensioner i det gamla pensionssystemet som gällde till och med...

- **PSI-data - vidareutnyttjande av information**

Information som framställs eller samlas in av Pensionsmyndigheten kan ha användningsområden utanför vår verksamhet. Vi...

Måste jag själv spara till min pension?

9 januari 2014 **BLOGG**

Det här är bland de vanligaste frågorna jag får. Svaret är inte helt enkelt eftersom det beror på många faktorer, men...

Är hela min pension placerad på börsen?

15 mars 2017 **BLOGG**

Jag och mina kollegor stod på centralstationen i Stockholm förra veckan och svarade på frågor om pension eftersom vi...

- **Vissa kan gynnas av tidigt pensionsuttag**

14 december 2018 **PRESS**

För de allra flesta ger en senarelagd pensionering högre pension. För ett fåtal kan dock ett tidigt uttag av den...

- **Andelen pensionärer med grundskydd minskar över tid**

22 september 2017 **PRESS**

Andelen ålderspensionärer som har någon av grundskyddsförmånerna garantipension, bostadstillägg eller...

- **Varför ska det vara så krångligt för?**

29 oktober 2013 **GÄSTBLOGG**

Det brukar min mormor och morfar med en klagande ton fråga mig och övriga släkten. De är båda födda på trettioalet och...

- **Inkomstpensionen ökar med en procent 2018**

24 oktober 2017 **PRESS**

Inkomst- och tilläggspensionen beräknas nästa år öka med en procent,

samtidigt upphör balanseringen. Det redovisar...

- **Höjt grundskydd från 2020**
1 februari 2019 **NYHETER**
Pensionsgruppen har kommit överens om att föreslå en höjning av garantipensionen och bostadstillägget. Höjningen ska...
- **Så blir pensionen 2017**
21 december 2016 **PRESS**
2017 höjs den genomsnittliga pensionen med cirka 260 kronor per månad. Höjningen av den totala pensionen blir dock olika...
- **Ny rapport om äldre med låg ekonomisk standard**
4 juni 2018 **NYHETER**
En ny rapport från Pensionsmyndigheten visar att andelen äldre med relativt låg ekonomisk standard ligger på en nivå om...
- **Så blir pensionen 2018**
21 december 2017 **NYHETER**
2018 höjs den genomsnittliga totala pensionen med cirka 380 kronor per månad efter skatt. Den totala pensionen varierar...
- **Så blir pensionen 2018**
21 december 2017 **PRESS**
2018 höjs den genomsnittliga totala pensionen med cirka 380 kronor per månad efter skatt. Höjningens storlek skiljer sig...
- **Grundtryggheten ska gälla för alla som bor i Sverige - oavsett ursprung**
27 december 2013 **GÄSTBLOGG**
I Sverige ska alla vara lika inför lagen och samma regler gäller för alla som bor här. Så också inom pensionsområdet. Så...
- **Känner du någon med låg pension?**
19 november 2015 **BLOGG**
Många äldre vet inte att de kan ansöka om ett extra tillägg till pensionen, och få ett tillskott i hushållskassan...

Pensionen kan öka med 340 kronor efter skatt 2016

23 juli 2015 **PRESS**

Nästa år ökar inkomst- och tilläggspensionen med 4,2 procent, i snitt 340 kronor i månaden efter skatt. De med lägst...

Oktoberprognosen för inkomstpension och pensionsrelaterade förmåner

10 november 2015 **PRESS**

Pensionsmyndigheten har lämnat oktoberprognosen över utvecklingen av inkomstpensionen och pensionsrelaterade förmåner...

Internationella kvinnodagen

7 mars 2014 **BLOGG**

I morgon är det den internationella kvinnodagen, därför tycker jag att det är på sin plats att skriva lite om kvinnors...

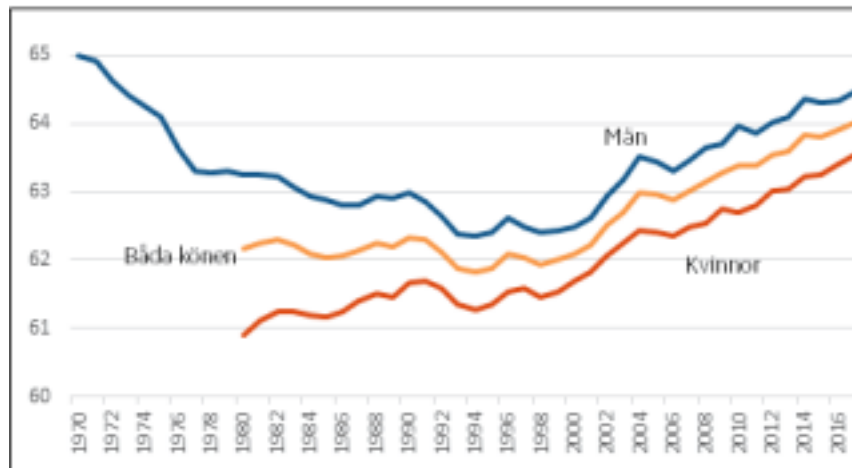
- **Så blir pensionen 2019**
20 december 2018 **PRESS**

Den genomsnittliga totala pensionen höjs med mellan 170 och 740 kronor per månad efter skatt 2019. Höjningens storlek...

Snittökning på 430 kronor i pension nästa år

22 december 2015 **PRESS**

Pensionärerna får en genomsnittlig ökning av sin totala pension med cirka 430 kronor per månad efter skatt nästa år...

Vi jobbar allt längre men pensionsåldern ligger still

2 maj 2018 **PRESS**

Pensionsmyndigheten redovisar i dag flera uppdrag till regeringen. Bland annat lämnar myndigheten in en rapport om...

Funderar du på att ta ett seniorlån?

24 september 2014 **BLOGG**

Seniorlån är ett samlingsnamn för en rad olika lån som riktar sig till äldre personer som äger en obelånad eller lågt...

- **Höjd pensionsålder vad innebär det?**

15 december 2017 **NYHETER**

14 december blev en politisk överenskommelse klar om bland annat en höjning av pensionsåldern i den allmänna pensionen...

- **Förslaget om höjd pensionsålder**

12 februari 2019 **NYHETER**

Nu har förslaget om ändrade pensionsåldrar för den allmänna pensionen kommit. Vi går igenom vad detta innebär för dig...

Våra kunder blir lurade av aggressiva pensionsförsäljare

11 juni 2015 **BLOGG**

Jag blir riktigt upprörd när jag läser noteringarna från en del samtal till vår kundservice. Så här kan det...

Kvinnor och pension

25 april 2013 **BLOGG**

I måndags lyfte en kvällstidning frågan om kvinnors pensioner. Det är en viktig och högst relevant fråga tycker...

- **Ny rapport: Äldre med låga inkomster**
4 juni 2018 **PRESS**
Andelen äldre med relativt låg ekonomisk standard varierar utan tydlig trend på en nivå om cirka 12 procent. För 2017...
- **Tidigt uttag av pensionen för placering ger lägre pension resten av livet**
10 juni 2015 **PRESS**
Att fortsätta jobba men ta ut den allmänna pensionen tidigt och placera den kan ge något högre inkomst de första åren...

Varning för låg pension!

17 juni 2016 **BLOGG**

Det finns några grupper som oftare än andra riskerar att få en låg pension. I det här avsnittet av pensionsserien går vi...

- **Inkomstpensionen ökar med 1,4 procent 2019**
24 oktober 2018 **PRESS**
Inkomst- och tilläggs pensionen beräknas öka med 1,4 procent för 2019, enligt Pensionsmyndighetens redovisning till...
- **Inkomstpensionen ökar med 2,8 procent nästa år**
29 september 2016 **PRESS**
Nästa år ökar inkomst- och tilläggs pensionen med 2,8 procent, vilket motsvarar 260 kronor i månaden efter skatt för en...

- **Passa på att träffa oss**
19 augusti 2014 **BLOGG**
Just nu är det mycket på gång här hos oss. Många av er där ute kommer att få möjlighet att träffa oss personligen och...
- **2,1 miljoner pensionärer får besked om hur allmänna pensionen höjs 2015**
13 januari 2015 **PRESS**
Denna vecka får 2 120 000 pensionärer sina årsbesked för den allmänna pensionen, där inkomst- och tilläggs pensionen i...
- **Risker med att ta ut pension tidigt**
9 februari 2015 **BLOGG**
Det kan verka lockande att ta ut sin pension redan från 61 år och investera den i en kapitalförsäkring. Tyvärr får du...
- **Nu får 2,3 miljoner pensionärer besked om den allmänna pensionen 2016**
11 januari 2016 **PRESS**
Denna vecka får cirka 2 300 000 pensionärer sina årsbesked för den allmänna pensionen, där inkomst- och...
- **Seniorlån fortsatt dyr affär för konsumenten**
21 april 2016 **PRESS**
Så kallade seniorlån kan bli en dyr affär för den enskilde konsumenten. Räntan är ofta flera procentenheter högre än...

Juliprognos för inkomstpension och pensionsrelaterade förmåner

29 juli 2016 [PRESS](#)

Pensionsmyndigheten lämnar i dag till regeringen juliprognosen över utvecklingen av inkomstpensionen och...

Premiär - frågestund för småbarnsföräldrar

18 september 2015 [BLOGG](#)

Småbarnsföräldrar titta hit! Har du frågor om hur pensionen påverkas av deltid? Eller hur ni kan spara för att...

Långa väntetider

10 januari 2019 [NYHETER](#)

Nu är det många som ringer och mejlar till oss. Det innebär att det tar längre tid än vanligt innan vi svarar, på...

Funderar du på att ta ut din allmänna pension från 61 år?

21 maj 2013 [BLOGG](#)

Har du fått en inbjudan eller ett telefonsamtal från någon som vill att du kommer på ett samtal eller informationsmöte...

Pensionsmyndigheten presenterar metod för livslängdsanpassad pensionsålder, så kallad riktålder

26 september 2018 [PRESS](#)

Idag lämnar Pensionsmyndigheten sitt förslag på regeringsuppdraget hur den så kallade riktåldern för pension ska...

Ny rapport: Asylinvandring stärker pensionssystemet men ger lägre pensionsökningar

15 april 2016 [PRESS](#)

Den stora asylinvandringen under 2015 kommer redan inom några år leda till att pensionssystemet stärks finansiellt. En...

Deltid – frivilligt eller ofrivilligt?

17 januari 2018 [BLOGG](#)

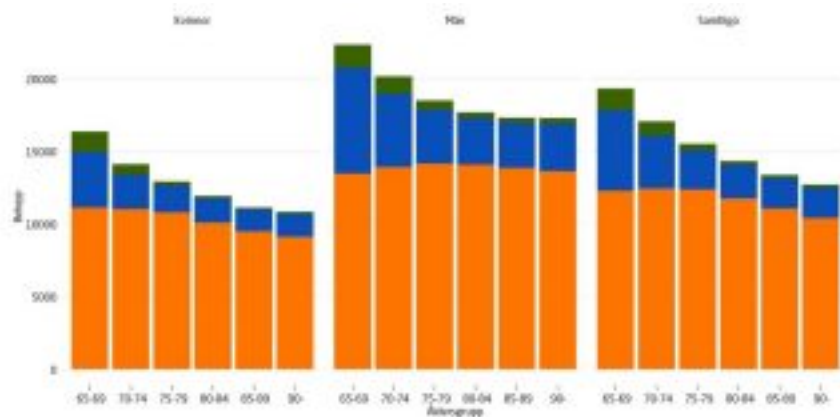
Deltidsarbete påverkar alltid din pension. Jobbar du mindre tjänar du in mindre till din pension. Det är något jag...

Ta ut pension tidigt i vinstsyfte - en dålig affär

19 januari 2017 [BLOGG](#)

Är du i 60-års åldern? Har du blivit kontaktad av någon som vill att du ska börja ta ut din allmänna pension tidigt för...

- **Planera i tid**
29 maj 2013 **BLOGG**
Jag fick en fråga från radioprogrammet Plånboken i P1 om att komma och prata lite kring vad man ska tänka på när man ska...
- **Det är samhället som är ojämnt - inte pensionerna**
5 mars 2015 **BLOGG**
Den internationella kvinnodagen kom till i början av 1900-talet, nästan samtidigt som folkpension infördes i Sverige...
- **Svårt göra drivkrafterna bättre för garantipensionärer att jobba efter 65**
15 januari 2015 **PRESS**
De ekonomiska drivkrafterna till att arbeta efter 65 är redan starka för de flesta som har möjlighet till fortsatt...

Tjänstepensionen ökar skillnaderna mellan mäns och kvinnors totala pension
6 mars 2015 **PRESS**
Kvinnors lägre inkomster under livet leder till lägre pension. Kvinnornas

pensionstillgång i det allmänna...

- **Jag var på Gekås i Ullared**
19 augusti 2014 **BLOGG**
Att åka till Gekås i Ullared är ett äventyr, jag har aldrig varit där förut. Massor av människor i alla åldrar...

Vad ska vi göra åt att folk lever allt längre?

6 juli 2018 **GÄSTBLOGG**

Höjd avsättning till allmän pension och nytt sparande med avdragsrätt till pension. Se där, två högaktuella förslag...

- **Ny rapport: Vilka gynnas eller missgynnas av en höjd pensionsålder?**
27 maj 2016 **PRESS**
Drygt hälften av befolkningen skulle inte påverkas ekonomiskt av en höjd pensionsålder. Minst en fjärdedel skulle tjäna...
- **Allt färre pensionerar sig vid 65, men 65 är fortsatt norm**
22 mars 2018 **PRESS**
Under 2017 var den vanligaste pensioneringsåldern 65 år. Samtidigt är det fortsatt allt fler som väljer att pensionera...
- **Pensionsmyndigheten svarar på regeringsuppdrag om migration**
13 oktober 2017 **PRESS**
Pensionsmyndigheten har på regeringens uppdrag analyserat hur dagens migration, och den förväntade framtida migrationen...
- **Lönelexikon för pensionärer**
29 oktober 2013 **GÄSTBLOGG**
"Vad får jag i månaden i pension?". Det är den vanligaste frågan bland pensionsspararna. Men de som redan är...

- **Privat pensionssparande — en het potatis**

7 maj 2013 **BLOGG**

Igår ringde det en reporter från Sveriges radio P4 Västerbotten, han undrade om jag kunde vara med i radio på onsdag...

Kommer du att klara dig på din pension?

6 mars 2018 **BLOGG**

En av de vanligaste funderingarna när det gäller den framtida pensionen är hur mycket man kommer att få, och om pengarna...

Dags att planera för pension? Tips till dig som är 55+

15 mars 2018 **BLOGG**

Är det dags att tänka på refrängen i arbetslivet? När du passerat 55 år är det en bra idé att mer konkret börja fundera...

- **Högtryck på Facebook**

23 februari 2017 **NYHETER**

Vid den här tiden på året är det högtryck på Pensionsmyndigheten eftersom de orange kuverten skickas ut och vi samtidigt...

Är 65 fortfarande pensionsåldern i Sverige?

24 april 2015 **BLOGG**

I tisdags hade jag förmånen att prata pensionsålder på en konferens. Det blev en del statistik om hur människor faktiskt...

- **Myter om pensionen och den allmänna pensionen**

25 november 2013 **NYHETER**

Det sprids många myter om den allmänna pensionen. Här får du svar på hur det egentligen förhåller sig....

Kan man "maxa" sin allmänna pension?

20 april 2017 **BLOGG**

"Hur mycket kan jag maximalt få i allmän pension?", "Hur mycket har man i pension som genomsnittlig pensionär i...

Efter dett finns dokument om rapporter. Klicka in på pensionsmyndigheten.se

Kopior av tidigare utredningar om systemet för pensionärernas pensioner och bostadstillägg.

En lång historia finns på sidorna 75-98 I

Sven Winnell 10 september 2017:

Läget i Sverige och världen. Levnadsförhållanden. Utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter. Samhällsplanering. Partipolitik. Skatter och bidrag.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzz.pdf>

Sida

- 75 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
- 76 Förbättringar för pensionärer med låga inkomster införs.
- 77 Bostadstillägg för pensionärer.
- 77 I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004)

- 78 Viktiga händelser i bostadstilläggens historia. (8 april 2004).
I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.
- 84 Andra påpekanden o förslag. (8 april 2004.)
- 85 Summa marginaleffekt 2004. (Från sid 3405)

- 86 Ingen i regeringen eller riksdagen har visat tillräckligt intresse för de lägsta inkomsterna.

- 87 Januari 2013: Förslagen för bostadstilläggen på sid 95 i

<http://winnell.com/omr36-39zq.pdf> bör bli att man helt slopar reglerna som föreskriver att kapital/förmögenheter och fastigheter ska påverka bostadstilläggen.

90 Så beräknar vi dina inkomster
Från pensionsmyndigheten 6 feb 2013

92 Så beräknar vi din bostadskostnad (6 feb 2013)

94 Så mycket kan du få i bostadstillägg

95 Så beräknar vi ditt bostadstillägg

Avtrappningsregler

98 **Många anser att pensionärerna halkar efter i välfärden. Att öka bostadstilläggen något och sänka skatten något för dem är gott och väl, men det är dags ta bort den grovt snedvridande effekten av regeln att 15% av kapital ska ses som inkomst. Regeln bör snarast tas bort.**

Systemet för pensionärernas bostadstillägg.

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen bör avskaffas

Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skattsedeln Se sidan 352 i <http://winnell.com/omr36-39zs.pdf> (8 mars 2010)

Från sidan 76 i <http://wimnell.com/omr36-39zzzzo.pdf>

"I systemet för bostadstilläggen bör förmögenhetstillägget på 15% (den s k skärpningsregeln) tas bort eller minskas till högst 10%. Om ett förmögenhetstillägg ska vara kvar bör beloppsgränserna åtminstone motsvara den nivå som gällde 1975 och som efter uppräknings efter prisutvecklingen sedan dess år 2005 blir 370 000 kr per pensionär (2009 cirka 400 000 kr). I Sveriges behandlas nu lågpensionärerna sämre än 1975.

Kommentarer 2012: Förmögenhetsgränsen var 1975 75 000 kr då KPI var 887 (1914 =100). KPI var 2011 4550 och 2012 cirka 4641= 5,23 x 887. 75 000 kr x 5,23= 392 250 kr. Förmögenhetsgränsen borde 2012 vara minst 400 000 kr.

Sedan förmögenhetsskatten och fastighetsskatten tagits bort, med skattelättnader för icke-pensionärer som kan uppgå till hundratusentals kronor, är det orimligt att för låginkomstpensionärer i bostadstilläggs-systemet behålla regler om att förmögenheter ska påverka tilläggen.

I lagen om bostadstillägg innebär 16§ och 17§ att pensionärerna får bostadstilläggen reducerade på grund av förmögenhet. När förmögenhetsskatten tas bort kan mycket rika icke-pensionärer få stora skattelättnader. Det är då olämpligt att de sämst ställda pensionärerna har kvar förmögenhetsreglerna i 16§ och 17§, de bör tas bort så att förmögenhet i alla former på inget sätt minskar bostadstilläggen. 16§ och 17§ bör upphöra att gälla."

År 2012: 392 250 kr vid KPI cirka 4641

2012januari : 1781. 2019 januari: 1876= 1,053x 1781

392250 x1,053=**413 039**

2012 årsmedel: 1794. 2018 årsmedel 1875= 1.045 x1794

392250 x1,045= **409901**

1975 KPI=347 . 2018:1875= 5, 403. 75000x5,403= **405225**

Från sidorna 75-98 i <http://wimnell.com/omr36-39zzzzo.pdf>

Systemet för pensionärernas bostadstillägg.

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen avskaffas

Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skattsedeln Se sidan 352 i

<http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf>

Statsministern vill förbättra för pensionärer, men har inte ändrat de orimliga förhållandena för pensionärer med fritidshus. Det är svårt att rösta för ett socialdemokratiskt parti som misshandlar pensionärer på detta sätt år ut och år in.

I det följande:

Från <http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf> sid 95- 105

och

från <http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf> sid 347-365 :

*** Förbättringar för pensionärer med låga inkomster införs.**

Det första som behöver göras är att ta bort regeln i bostadstilläggs-systemet som medför att taxeringsvärden för fritidshus påverkar bostadstilläggen. Det lär kunna ordnas mycket lätt genom följande strykningar i Lag (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.: "16 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för förmögenhet beräknad per den 31 december året före det år då ansökan om bostadstillägg görs enligt vad som anges i denna paragraf och 17 §.

Som förmögenhet räknas den skattepliktiga förmögenheten enligt lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt, beräknad med bortseende från värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som avses i 2 kap. 13 respektive 18 § inkomstskattelagen (1999:1229) (strykes: ~~och som utgör den sökandes permanentbostad~~) samt skulder med säkerhet i denna egendom. För sökande som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt (strykes: ~~och som utgör permanentbostad~~) för den sökandes make".

Att fritidshusens taxeringsvärden ska påverka bostadstilläggen infördes under krisåren på 1990-talet. Någon återställning har inte skett. Pensionärer med låga inkomster tillhör enligt makthavarna en underklass som man inte behöver bry sig om.

I systemet för bostadstilläggen bör förmögenhetstillägget på 15% (den s k skärpningsregeln) tas bort eller minskas till högst 10%. Om ett förmögenhetstillägg ska vara kvar bör beloppsgränserna åtminstone motsvara den nivå som gällde 1975 och som efter uppräknings efter prisutvecklingen sedan dess år 2005 blir 370 000 kr per pensionär (2009 cirka 400 000 kr). I Sveriges behandlas nu lågpensionärerna sämre än 1975.

Kommentarer 2012: Förmögenhetsgränsen var 1975 75 000 kr då KPI var 887 (1914 =100). KPI var 2011 4550 och 2012 cirka 4641= 5,23x 887. 75 000 krx 5,23= 392 250 kr. Förmögenhetsgränsen borde 2012 vara minst 400 000 kr.

Sedan förmögenhetsskatten och fastighetsskatten tagits bort, med skattelättnader för icke-pensionärer som kan uppgå till hundratusentals kronor, är det orimligt att för låginkomstpensionärer i bostadstilläggs-systemet behålla regler om att förmögenheter ska påverka tilläggen.

I lagen om bostadstillägg innebär 16§ och 17§ att pensionärerna får bostadstilläggen reducerade på grund av förmögenhet. När förmögenhetsskatten tas bort kan mycket rika icke-pensionärer få stora skattelättnader. Det är då olämpligt att de sämst ställda pensionärerna har kvar förmögenhetsreglerna i 16§ och 17§, de bör tas bort så att förmögenhet i alla former på inget sätt minskar bostadstilläggen. 16§ och 17§ bör upphöra att gälla.

* I systemet för bostadstilläggen bör man mildra minskningen av tilläggen som är en följd av kapitalinkomster. Med de låga räntorna på sparmedel, vanligen lägre än inflationen, medför skatten 30% att kapitalets realvärde minskar, med minskning av bostadstilläggen minskar det ännu mer. Pensionärer i det nedre avtrappningsskiktet har margineffekt ensam 2009 88-95% på pensionsinkomster, dvs får behålla mycket litet av ATP-pensionen. Att då dessutom minska tilläggen 62% av kapitalinkomsterna verkar förföljelse, det borde bort.

2009: Ensam pension 92 876-135 676: margineffekt skatt 33% + avtrappning bostadstillägg 62%, summa 95%.

Ensam pension över 135 676: 36,3+50= 86,3%

Make pension 82 818-125 618 :95%

Make pension över 125 618: 86,3%

Bostadstillägg för pensionärer.

Från <http://wimnell.com/omr36-39k.pdf>. 060316

Sid

59 Pensionärer med låga inkomster.

61 I samband med småhus finns två sätt att bo.

62 Viktiga händelser i bostadstilläggens historia.

62 I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.

62 1995 föreslog regeringen att skärpningsregeln skulle tas bort.

63 Dråpslaget kom i prop 1995/96:150 och 1996/97:1,
mot pensionärer med fritidshus.

63 I intervju av Thomas Hempel i P1:statsminister Göran Persson
sa, att han var beredd dra tillbaka förslagen

63 I prop 2000/01:140 har det istället blivit ytterligare
försämringar.

64 Kommentar 051122:

65 Avskrift av brev Till statsminister Göran Persson.

66 Skattereduktion för fastighetsskatt.

67 Andra påpekanden o förslag.

68 Summa marginaleffekt 2004.

70 Ett alternativ med bara en faktor 57%_för avtrappning av
bostadstillägg.

73 Innehållet i sidorna 3380-3459: Sven Wimnell 20040208:
Pensionärer födda 1937 eller tidigare.

75 Påminnelser om pensionärsproblemen. Har gått till statsråd
och partiledare.Flera gånger efter 8 april 2004.

I det följande kopia av sidorna 59-69

I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).

Det ena sättet är att man bor i en villa, och vanligen är en sådan tämligen rymlig och större än det minsta rimliga. Reglerna för bostadsbidrag till villaboende är generösa. Garage, bilplats stor källare-våning od räknas inte som förmån.

Det andra sättet är att man bor i en liten hyreslägenhet och har ett fritidshus vid sidan om för kontakt med naturen. Den som bor i villa får bostadsbidrag för den stora bostaden, den som har fritidshus får inget bostadsbidrag för fritidshuset.

Pensionärer med låga inkomster, med fritidshus kan räknas ha haft dem under en stor del av livet, troligen ofta byggt dem själva långt tillbaka i tiden och huset ingår i levnadsättet. De har ådragit sig stora taxeringsvärden på grund av att andra sålt hus dyrt. Budgeten tillåter bara en liten billig permanentbostad-hyreslägenhet. Det är inte troligt, att nyblivna pensionärer med BTP skaffar fritidshus.

Taxeringsvärdena har höjts så att fastighetsskatterna stigit. Pensionärerna med inkomster i skikt som ger bostadstillägg har svårt betala dessa höjningar, än mindre betala minskningar av bostadstilläggen. Fritidshusen är vanligen sådana att de bebos bara en del av året. Tillsammans med andra pålagor på fritidshusen blir det en dryg kostnad räknat per boendemånad, och man kan räkna med att fritidshusägare i inkomstskikt med bostadsbidrag måste sänka sina hushållskostnader mer än rimligt för att kunna ha råd ha husen om det överhuvudtaget är möjligt att ha dem kvar.

Taxeringsvärdena i fritidshusen är fiktiva värden, som inte motsvaras av några verkliga inkomster. Enda sättet att få ut några pengar från fritidshusen är att sälja dem. (En pensionär med låg inkomst får vanligen inte låna på husen). Men det är olämpligt att genom minskning av bostadsbidragen för fritidshusägare tvinga dem att sälja husen. De bör få ha den stimulans som fritidshusen ger. Det finns i så fall lika goda skäl att på samma sätt sänka bostadstilläggen för dem som bor i villor.

Jämför två fall för ensam pensionärer med låga inkomster:

1) pensionär som bor i en liten hyreslägenhet och har ett genomsnittligt fritidshus med taxeringsvärde 460 000. Inget på banken. På grund av fritidshuset minskas bostadstillägget: Fritidshuset anses ge en inkomst på 15% av 360 000 = 54 000. Bostadstillägget minskas med 62% av 39300 = 24366 plus 50% av 14700 = 7350, Summa bidragsminskning. 31 716 kr. Ingen reduktion av fastighetsskatten.

2) pensionär som permanent bor i en villa med samma eller högre taxeringsvärde. Ingen minskning av bostadstillägget. Men reduktion av fastighetsskatten med uppemot 3000 kr om taxeringsvärdet är 762000 kr = genomsnitt för permanentboendehus.

Skillnaden till fritidshusägarens nackdel är i runda tal 35 000 kr per år. För pensionären med fritidshus innebär det katastrof, pensionären kan inte öka sina disponibla inkomster genom förvärvsarbete eftersom det intjänade till nära 100 % försvinner i skatt och minskning av bostadstillägg.

I det närmast följande beskrivs några händelser i bostadstilläggens historia från 1990 års skattereform till den katastrofala propositionen 2000/01:140 Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m fl.

Viktiga händelser i bostadstilläggens historia. (8 april 2004).

I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.

Bl a infördes regler om kapital som ska påverka pensionärernas bostadstillägg, BTP. Från min sida 2275: Efter den 1 januari 1990 gällde att förmögenhet i form av privatbostadsfastighet eller privatbostad inte skulle påverka inkomstberäkningen för bostadstillägg om bostaden beboddes av pensionären:

“Ett småhus eller en bostadsrätt pensionären bor permanent i och som pensionären söker bostadstillägg för skall således inte påverka årsinkomsten och därmed inte heller minska bostadstilläggets storlek. Inte heller skuld på sådan bostad påverkar inkomstberäkningen. **När det gäller privatbostadsfastighet eller privatbostad som pensionären inte bebor men har för privat bruk (fritidsfastighet) gäller samma regler, dvs. inte heller sådan bostad påverkar inkomstberäkningen”**

En orsak till att fritidsfastigheter var undantagna från inkomstprövningen var att en sådan fastighet inte inbringar någon verklig inkomst. Det ansågs rimligt att utforma inkomstprövningen i större utsträckning med hänsyn till faktisk inkomst än med hänsyn till möjlig inkomst, det var önskvärt att göra inkomstprövningen efter faktisk inkomst.

1995 föreslog regeringen att skärpningsregeln skulle tas bort. Från mina sidor 2914-2915:

I mitt brev till bl a statsministern den 10 mars 1995, med sidorna 1926-1952 behandlade jag pensionärsproblem. Regeringen föreslog vid den tiden v/issa försämringar för pensionärerna, men föreslog också, att den sk skärpningsregeln i botilläggssystemet skulle tas bort. Som kapitalinkomster räknades 5% av kapitalen plus (skärpningsregeln) 10% av kapital över 75000 för ensam. Dessa 10% skulle alltså avskaffas, vilket var ett bra förslag. På mina sidor 1934-1936 skrev jag:

“Sverker Olofsson på TV och Pia Nilsson på posten och skärpningsregeln.

Sverker Olofsson sköter TV2-programmet ”Plus” som nu går på måndagar. Han granskar konsumentproblem och avslöjar många dumheter, men i programmet den 27 februari och den 6 mars 1995 har han gett sig in på problem om pensionärernas kapitalinkomster han uppenbarligen inte behärskar. Och han har gjort det med hjälp av postens familjeekonom Pia Nilsson. Pia Nilsson har sagt att regeringens förslag är orättvist därför att pensionärer med förmögenheter på 1,5 miljoner kr kan få bostadsbidrag om skärpningsregeln tas bort. Sverker Olofsson har okritiskt anammat Pia Nilssons åsikt i detta.

Pia Nilsson blandar ihop olika saker:

- * Ett problem är om marginaleffekter ska tillåtas gå över 100%,
- * ett annat är belastningen i allmänhet på pensionärerna. Pia Nilsson menar att regeringens förslag ger en omvänd Robin Hood-effekt som tar från de fattiga och ger åt de rika. Pia Nilsson ogillar att man sänker marginaleffekterna till under 100% från procenttal som kan gå upp över 300 % och därmed ‘ger till de rika’.

Men borttagandet av skärpningsregeln innebär inte att man ‘tar från

de fattiga och ger åt de rika’. Skärpningsregeln är ett gammalt problem, som inte har med dagens åtstramningar att göra. Skärpningsregeln bör tas bort så fort som möjligt från den 1 juli 1995 så att marginaleffekterna i möjligaste mån kommer ner under 100%.

Talet om att bostadsbidrag kan gå till dem som har förmögenheter på 1,5 miljoner kr om man tar bort skärpningsregeln är illa genomtänkt. Antalet personer med förmögenheter på 1,5 miljoner kr och mer är litet, antalet pensionärer med detta är ännu mindre och antalet pensionärer med denna förmögenhet och inkomster som är så låga att de kan få BTP är försvinnande litet, nära noll. Längre bort i det följande redovisar jag förmögenhets- och inkomststrukturer.

De nu gällande förmögenhetsgränserna för skärpningsregeln sattes 1975 då penningvärdet var drygt fyra gånger större än nu. KPI 1975 var 347 (1949=100%), i november 1994 1432 och kan 1996 antas bli 1496, dvs 4,3 gånger större än 1975. En uppräkningsgräns efter KPI skulle ge ca 325 000 för ensam och ca 520 000 för två makar. En sådan uppräkningsgräns skulle dock innebära att nästan inga skulle utsättas för skärpningsregeln och då är det bättre att slopa den helt, så som regeringen föreslår.....

Skärpningsregeln har betydelse mest i fall med lägre förmögenheter. Pia Nilsson vill förhindra förbättringar för dem och gör det genom att utmåla ett exempel med en pensionär som har en förmögenhet på 1,5 miljoner kr och inte har några andra inkomster och som knappast existerar.....”

Resultatet av Sverker Olofssons och Pia Nilssons ingripande blev, att centerpartiet förhindrade borttagandet av skärpningsregeln.

Vid denna tid gällde fortfarande reglerna om att taxeringsvärden på privatbostäder, inklusive fritidshus, inte skulle påverka bostadstillägget.

**Dråpslaget kom i prop 1995/96:150 och 1996/97:1,
mot pensionärer med fritidshus.**

Regeringens föreslog att i inkomstunderlaget för pensionärernas bostadstillägg skulle läggas in taxeringsvärdena för pensionärernas fritidshus .

I mitt brev till socialförsäkringsutskottet den 21 maj 1996, med sidorna 2241-2270, lämnade jag förslag med anledning av regeringens förslag för pensionärer i prop 1995/96:150.

Jag skrev i början :

” Regeringens förslag om att i inkomstunderlaget för pensionärernas bostadstillägg lägga in taxeringsvärdena för pensionärernas fritidshus är milt sagt synnerligen olämpligt och bör ej genomföras.

... I brevet nu belyser jag pensionärernas förhållanden och ger många förslag om hur regeringens förslag till besparingar på pensionärerna ska ersättas av andra besparingar.”

I budgetpropositionen 1996/97:1 återkom regeringen med samma förslag om fritidshus.....

Regeringen anger i sin proposition att förslaget om fritidshusen ska inbringa staten 200 miljoner kr, men inga redovisningar finns om hur det beräknats och det finns inget om konsekvenser i individuella fall.”

**I intervju av Thomas Hempel i P1:
statsminister Göran Persson sa, att han var beredd dra
tillbaka förslagen**

Intervjun sändes i P1 den 17 april 1996 kl 6.15, kl 6.40, kl 7.20, kl 8.03, 9.04 och förmodligen fler gånger än så.

Beträffande förslagen om pensionärernas bostadsbidrag sa statsministern Göran Persson bl a : ”Jag önskar att vi kunde ha detta gjort....Skulle man hitta en annan metod att ta ut detta i form av besparingar är jag övertygad om att vi är öppna för det.”

Men det blev inga förbättringar av regeringens förslag.

(Statsminister Göran Persson menade i TV-programmet “Värsta språket” den 18 mars 03 att han kan eller känner till hundratals sätt att svara intervjuare med svar som inte förpliktar till något, men så att det kan verka som ett rejält svar. Man får hoppas, att hans svar i det här fallet var allvarligt menat och inte bara en undanflykt.)

**I prop 2000/01:140 har det istället blivit ytterligare
försämringar. Propositionens titel: Reformerade regler
för bostadstillägg till pensionärer m fl.**

Se brevet till statsminister Göran Persson den 2 mars 2002 med sidorna 3123-3161.

I propositionen 2000/01:140 : Skärpningsregeln för kapital höjs från 10 % till 15 %, dvs en ökning till 150 % av nuvarande, avtrappningsfaktorn för botilläggen från 40 % till 62 %, dvs en ökning till 155 % av nuvarande. Avtrappningsfaktorn för kapital stiger i propositionen till 155 % av 150 % av nuvarande till 232,5 % av nuvarande, dvs avtrappningsfaktorn ökar till mer än det dubbla.

Kapital i pensionärernas privatbostäder (villor för permanentboende och fritidshus) bör ej påverka bostadstillägget. Skärpningsregeln kommer då att ha betydelse för kapital på bank o d.

Förmögenhetsgränsen 75000 för ensam för skärpningsregeln sattes 1975 då penningvärdet var större än nu. KPI 1975 var 347 (1949=100%), i april 2002 272,9 (1980=100) = $272,9 \times 5,71 = 1558$ (1949=100), dvs 4,49 gånger större än 1975. En uppräknig av förmögenhetsgränsen efter KPI skulle i april 2002 ge ca 337 000 för ensam och ca 539 000 för två makar.

Förmögenhetsgränsen för skärpningsregeln bör för ensam vara minst 337 000, säg minst 350 000. Bättre är att slopa skärpningsregeln helt, så som regeringen var inne på 1995.

Man bör komma ihåg att pensionärer med BTP har enormt höga margineffekter för pensioner, ca 93%, och för arbetsinkomster kan de gå upp över 100%.

Icke-pensionärer och pensionärer med höga inkomster (utan BTP) betalar 30% kapitalinkomstskatt medan pensionärer med låga inkomster nödgas betala många hundratals procent av en kapitalinkomst i skatt och minskning av BTP.

I regeringens proposition 2001/02:140 ökas låginkomstpensionärernas kapitalinkomstbeskattning (skatt och bidragsminskning) till mer än det dubbla.

På sid 3147-3148 tog jag in statminister Göran Perssons beskrivning av hur goda de svenska statsfinanserna är, så att förbättringar för låginkomstpensionärerna borde ske, och på sid 3148-3149 tog jag in

delar av det nyligen antagna socialdemokratiska partiprogrammet, där det talas om solidaritet o d, som borde omsättas i praktisk handling när det gäller låginkomstpensionärerna:

“Socialdemokratin vill forma ett samhälle grundat på demokratis ideal och alla människors lika värde. Fria och jämlika människor i ett solidariskt samhälle är den demokratiska socialismens mål....

Detta gemensamma bästa förutsätter solidaritet. Solidaritet är den sammanhållning som kommer ur insikten att vi alla är ömsesidigt beroende av varandra, och att det samhälle är bäst, som byggs i samverkan i ömsesidig hänsyn och respekt.” Och så vidare.....

Avtrappningen för fritidshus kan ses som en extra fastighetsskatt.

Skärpningsregeln innebär att 15% av taxeringsvärdena ska tas upp och botillägget minskas med 62% av det, dvs botillägget minskas med 9,3% av taxeringsvärdet. Om den vanliga fastighetsskatten är 1,2 % blir summa fastighetsskatt i förekommande fall för pensionär med fritidshus $1,2 + 9,3 = 10,5\%$, dvs 9 gånger så mycket som den vanliga fastighetsskatten.

(2002 var fastighetsskatten 1,0% . Summa fastighetsskatt i förekommande fall för pensionär med fritidshus $1,0 + 9,3 = 10,3\%$, dvs 10 gånger så mycket som den vanliga fastighetsskatten.)

Kommentar 051122:

Vid fastighetstaxeringarna av småhus som påbörjats hösten 2005, då husägarna fått taxeringsförslag, har det visat sig att höjningarna i många fall är mycket stora, **inte ovanligt med ökning uppemot 200%.**

Med genomsnittligt fritidshus med taxeringsvärde 460 000 (2004): En ökning 200% innebär en ökning av fastighetsskatten: med 9200 kr.

Avskrift av brev “ Till statsminister Göran Persson.

Jag ber här med e-post till Statsrådsberedningen

[<registrator@primeminister.ministry.se>](mailto:registrator@primeminister.ministry.se)

få lämna några sidor om vad som just nu bör göras för pensionärer födda 1937 eller tidigare.

Det mest angelägna nu är att ändra reglerna för pensionärer med låga inkomster och fritidshus:

*** Det första som behöver göras är att ta bort regeln i bostadstillägssystemet som medför att taxeringsvärden för fritidshus påverkar bostadstilläggen. Det lär kunna ordnas mycket lätt genom följande strykningar i Lag (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.:**

“16 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för förmögenhet beräknad per den 31 december året före det år då ansökan om bostadstillägg görs enligt vad som anges i denna paragraf och 17 §. Som förmögenhet räknas den skattepliktiga förmögenheten enligt lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt, beräknad med bortseende från värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som avses i 2 kap. 13 respektive 18 § inkomstskattelagen (1999:1229) **(strykes: och som utgör den sökandes permanentbostad)** samt skulder med säkerhet i denna egendom. För sökande som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt **(strykes: som utgör permanentbostad)** för den sökandes make”.

Strykningarna bör gälla åtminstone pensionärer födda 1937 eller tidigare och gälla snarast möjligt, förslagsvis från 1 juli 2004.

*** I systemet för fastighetsskatter bör reduktion av fastighetsskatt gälla också åtminstone för fritidshus som pensionärer födda 1937 eller tidigare har, och som permanentbor i bostad med hyresrätt od. Detta bör kunna träda i kraft 1 juli 2004.**

Reglerna för skattereduktion för fastighetsskatt kan i lagen (2001:906) i princip få följande lydelse: “Reglerna för skattereduktion gäller permanentbostaden och de gäller småhus som inte upplåtits med hyres- eller bostadsrätt samt gäller för fritidsfastighet som ägs av pensionär vilken inte har sin permanentbostad i fastighet som ger pensionären rätt till skattereduktion.” (Eventuellt bara “pensionärer födda 1937 eller tidigare.)

*** Dessutom bör genomföras andra ändringar enligt förslag på sidorna i det följande.**

Sid

3550-3556	Skattereduktion för fastighetsskatt.
3557	Uppgörelse mellan s, v och mp.
3377-3379	Behövliga åtgärder
3380-3459	Sven Wimmell 20040208: Pensionärer födda 1937 eller tidigare.

sid 3548

Kopia av detta brev går till:

Finansminister Bosse Ringholm. Finansdepartementet

[<registrator@finance.ministry.se>](mailto:registrator@finance.ministry.se)

Samordningsminister Pär Nuder. Statsrådsberedningen

[<registrator@primeminister.ministry.se>](mailto:registrator@primeminister.ministry.se)

Socialminister Lars Engqvist. Socialdepartementet

[<registrator@social.ministry.se>](mailto:registrator@social.ministry.se)

Barn- och familjeminister Berit Andnor. Socialdepartementet

[<registrator@social.ministry.se>](mailto:registrator@social.ministry.se)

Folkhälso- och socialtjänstminister Morgan Johansson.
Socialdepartementet <registrator@social.ministry.se>
Jämställdhets- och demokratiminister Mona Sahlin.
Justitiedepartementet <registrator@justice.ministry.se>
Kulturminister Marita Ulvskog. Kulturdepartementet
<registrator@culture.ministry.se>
Socialdemokraternas partisekreterare. "Socialdemokr.Partistytelsen"
<info@sap.se>
Vänsterpartiledare Lars Ohly. Vänsterpartiet
<vansterpartiet@riksdagen.se>
Miljöpartiets språkrör. Miljöpartiet <info@mp.se>
Moderatledare Fredrik Reinfeldt. moderaterna i riksdagen
<info@moderat.se>
Fp-ledare Lars Leijonborg. "folkpartiet@riksdagen.se"
<folkpartiet@riksdagen.se>
Kd-ledare Göran Hägglund. kristdemokraterna
<info@kristdemokraterna.se>
Centerledare Maud Olofsson. centerpartiet i riksdagen
<centerpartiet@riksdagen.se>
(Sidorna 3377-3459 gick den 8 februari 2004 till samma personer som
detta brev, men beträffande v och kd till dåvarande partiledarna.

Stockholm den 8 april 2004

Sven Winnell
Fyrverkarbacken 40.
112 60 stockholm. "

Sid 3549

Från statsrådsberedningen har jag fått följande meddelande:

"Subject: SB2002/10933

Date: Thu, 21 Nov 2002 10:59:27 +0100

From: anders.ekman@primeminister.ministry.se

To: sven.winnell@telia.com

Hej Sven, Tack för ditt e-brev, som statsminister Göran Persson har
bett mig besvara.

Jag har läst igenom ditt e-brev och vill kommentera frågan rörande
begränsningsregeln. Du för fram att begränsningsregeln även ska gälla
för pensionärers fritidshus. I dagarna har finansminister Bosse
Ringholm ställt sig positiv till en ett sådant förslag. Den närmare
utformningen av förslaget kommer dock presenteras då Egen-
domsskattekommittén är klar med sitt arbete.

Med vänlig hälsning

Anders Ekman

Politiskt sakkunnig Statsrådsberedningen"

**I Egendomsskattekommitténs betänkande SOU 2004.36 står på sid
135 om skattereduktion för fastighetsskatt:**

"Reglerna gäller endast permanentbostaden och de gäller småhus
som inte upplåtits med hyres- eller bostadsrätt. Fritidsfastigheter
omfattas inte. Reglerna är tillämpliga för permanentbostäder med
taxeringsvärden mellan 280 000 kronor och tre miljoner kronor. Om
värdet på bostaden är högre än tre miljoner kronor kan man få del av
begränsningsregeln för den fastighetsskatt som betalas för taxerings-
värdet upp till tre miljoner kronor. För taxeringsvärden över tre
miljoner kronor betalas vanlig fastighetsskatt på 1 procent."

Del av sid 3550.

Fortsättning t o m sid 3556 lagtexter o d om fastighetsskatter, ej med.

Andra påpekanden o förslag. (8 april 2004.)

Del av sid 3557 :

Statens kostnader för behövliga åtgärder för pensionärer födda 1937 eller tidigare är av marginell karaktär och bör ses i sammanhang med andra kostnader, t ex:

Ensam icke-pensionär med årsinkomst på 600 000 kr och med överskott i hushållsbudgeten på mer än 200 000 kr kan nu få skatterabatt för fastighetsskatt medan en ensam pensionär med låg inkomst och med genomsnittligt fritidshus nu går med stort underskott i hushållsbudgeten.

Pensionärerna med de lägsta inkomsterna 2004 och med ett fritidshus med genomsnittligt taxeringsvärde för fritidshus.

Sammanställning av resultatet. Ensam med lägsta pension 85 729 kr och med fritidshus.

Fastighetsskatt	4 600 kr
Minskning bostadstillägg	31 716
Summa	36 316
Utan fritidshus överskott	6 191
Med fritidshus underskott	30 125 kr
Drift och underhåll säg	5 400
Underskott _____	35 125 (Betalar inkomstskatt
20544+fast.sk=25144 kr)	

Utan minskning av bostadstillägget skulle överskottet 6191 kr räcka till fastighetsskatten och till 1591 kr för drift och underhåll.

Fall med ensam pensionär med fritidshus och inkomst 50 000 kr högre än lägsta pension

Underskottet blir 112674-95321=17353 kr och samtidigt betalas 40408 kr i skatter.

Del av sid 3377:

* I systemet för bostadstilläggen bör förmögenhetstillägget på 15% (den s k skärpningsregeln) tas bort eller minskas till högst 10%. Om ett förmögenhetstillägg ska vara kvar bör beloppsgränserna åtminstone motsvara den nivå som gällde 1975 och som efter uppräkningspriset sedan dess år 2005 blir 370 000 kr per pensionär.

10% och 370 000 kr kan gälla som ett första steg och borde kunna träda i kraft 1 januari 2005 åtminstone för pensionärer födda 1937 eller tidigare.

* I systemet för bostadstilläggen bör man mildra minskningen av tilläggen som är en följd av kapitalinkomster. Med de låga räntorna på sparmedel, vanligen lägre än inflationen, medför skatten 30% att kapitalets realvärde minskar, med minskning av bostadstilläggen minskar det ännu mer. Pensionärer i det nedre avtrappningsskiktet har marginaleffekt 87-97% på pensionsinkomster, dvs får behålla mycket litet av ATP-pensionen. Att då dessutom minska tilläggen 62% av kapitalinkomsterna verkar förföljelse, det borde bort. För pensionärer födda 1937 eller tidigare bör fr o m 1 jan 2005 som ett steg till förbättringar införas ett fribelopp för kapitalinkomster på 10000 kr.

* Marginaleffekterna av pensionsinkomster är i många fall mycket höga, isynnerhet vid låga pensioner. Systemet med två avtrappningsfaktorer 62% och 50% medför högre marginaleffekter, upp till 97,2%, vid lägre än vid högre pensioner, vilket inte är bra. Det medför också att marginaleffekten för kapitalinkomster blir högre vid lägre inkomster, vilket inte heller är bra.

De som har bostadstillägg bör helst ha samma marginaleffekt och

ska det vara någon skillnad bör det vara lägre margineffekt vid lägre pensioner, inte lägre vid högre pensioner. Jag har gjort ett förslag med bara en faktor på 57%, som finns redovisad i mina utredningar nu. Maximalt bostadstillägg för ensam avtrappas då mellan inkomster 85281 och 171492 och för make mellan 76046 och 119162. Maken ligger längre ner i skatteskalen och får lägre skatter och margineffekter än ensam.

Bör kunna gälla åtminstone för pensionärer födda 1937 eller tidigare från 1 jan 2005.

Tillägg i mars 2019

KPI 1949 = 100

Årsmedel:

2004: 1594

2018: 1875 = 1,176 x 1594

Inkomst 2004	inkomst 2018 kr/ månad	i intervallet
		marginaleffekt

16700	19639	1637	
			25,6-32%
85281x 1,176=	100290	8358	
			85-97%
174129	204775	17064	
			32-35%
291800	343157	28596	
			52%
441300	518969	43247	
			57%
Över 441300	518969	43247	57%

Det är bra med höga margineffekter när inkomsten sjunker, men dåligt när inkomsten ökar. När direktören med inkomst 43247kr får sänkt lön är det bra för honom med hög margineffekt.

Summa margineffekt 2004. (Från sid 3405)

Här gäller beloppsgränserna för bostadstillägg fall med maximalt tillägg.

Tabellen avser kommunalskatt, statlig skatt 200 kr tillkommer för alla.

Ensam.

Inkomst kr per år	Marginalskatt
16700- 58577	32%
58577-106896	25,6%
106896-121830	32%
121830-269991	35,2%
269991-	32%
	Minskning botillägg
- 85281 kr	0%
85281-124581	62%
124581-174129	50%
174129-	0%
Summa margineffekt	

16700- 58577	32%
58577-85281	25,6%
85281-106896	25,6+62=87,6%
106896-121830	32+62 = 94%
121830-124581	35,2+62=97,2%
124581-174129	35,2+50=85,2%
174129-269991	35,2%
269991-291800	32%
291800-441300	32%+ statlig 20%
441300-	32%+ statlig 25%

Kvar efter skatt och bidragsminskning

85281 ger kvar =
folkpension+ptillskott
21615 x 0,124 = 2680 kr
För ATP-del
14934 x 0,06 = 896kr
För ATP-del
2751 x 0,028 = 77kr
För ATP-del
49548 x 0,148 = 7333 kr
För ATP-del

Make.

Inkomst kr per år	Marginalskatt
16700- 58577	32%
58577-106896	25,6%
106896-121830Y	32%
121830-269991	35,2%
269991-	32%
	Minskning botillägg
- 76046 kr	0%
76046-115346	62%
115346-115766	50%
115766-	0%

Summa marginaleffekt

16700- 58577	32%
58577-76046	25,6%
76046-106896	25,6+62=87,6%
106896-115346	32+62 = 94%
115346-115766	32+50 =82%
115766-121830	32%
121830-269991	35,2%
269991-291800	32%
291800-441300	32%+statlig 20%
441300-	32%+ statlig 25%

Kvar efter skatt och
bidragsminskning

76046 ger kvar =
folkpension+ptillskott
30850 x 0,124 = 3825 kr
För ATP-del
8450 x 0,06 = 507kr
För ATP-del
420 x 0,18 = 76kr
För ATP-del

Det är anmärkningsvärt att de som har låg ATP har marginaleffekt ensam 87,6-94,2-97,2% medan de som har högre ATP har 85,2%. Makar: 87,6-94% respektive 82%. Om man sänkte marginaleffekten för bostadstilläggen till 57% i första skiktet skulle det bli ensam 82,6-89,2-92,2 för lägre ATP och 85,2 för högre, samt makar: 82,6-89% för lägre ATP och 82% för högre.

Ett alternativ med bara en faktor 57% för avtrappning av bostadstillägg. (Från sid 3406)
Utelämnas här. Se omr36-39k.pdf

Ingen i regeringen eller riksdagen har visat tillräckligt intresse för de lägsta inkomsterna.

2012. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4900 kr per mån = 58 800 kr per år för ensam och 6000 kr per mån för makar/sambor= 72000 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 142 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 216 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam					Makar lika inkomst	
Mån.	Prelskatt	Efter skatt		Över-	Överskott	
lön	/mån /år	/mån /år	/mån /år	skott/år	/år	
6001	660 7920	5341	64092	-77908	-	87816
7001	891 10692	6110	73320	-73178	-	69360
8001	1122 13464	6879	82548	-59452	-	50904
9001	1353 16236	7648	91776	-50224	-	32448
10001	1591 19092	8410	100920	-41080	-	14160 kris-
11001	1891 22692	9110	109320	-32680	2640	gräns
12001	2192 26304	9809	117708	-24492	19416	
13001	2493 29916	10508	126096	-15904	36192	
14001	2794 33528	11207	134484	-7516 kris-	52968	
15001	3095 37140	11906	142872	872 gräns	69744	

Januari 2013: Förslagen för bostadstilläggen på sid 95 i <http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf> bör bli att man helt slopar reglerna som föreskriver att kapital/förmögenheter och fastigheter ska påverka bostadstilläggen.

Tidigare sköttes pensioner och bostadstillägg för pensionärer o d av Försäkringskassan, nu har det flyttats över till Pensionsmyndigheten, www.pensionsmyndigheten.se 106 44 Stockholm. Kundservice 0771 776 776.

För några år sedan gällde för pensionärer sedan många år tillbaka särskilda högre grundavdrag i inkomstskattesystemet. Det gjordes om så att pensionärers inkomstskatter nu följer icke-pensionärernas system. För att det skulle fungera infördes något som kallas garantipensioner och ett nytt system för bostadstilläggen.

Hur garantipensionerna beräknas är så komplicerat att inte ens personal på Försäkringskassan förstod det. Garantipensionerna räknas ut av en robot som är konstruerad med många faktorer och procentsatser o d så att uträkningarna för de flesta nog blir obegripliga. Handläggarna på Försäkringskassan använde robotens uträkningar utan att ifrågasätta dem. Man kan säga att pensionärerna är i robotens våld, de kan bara hoppas att det blir rättvist.

För bostadstillägget gäller nu lagtexten i Socialförsäkringsbalken som i översättning till vanlig svenska blir såhär:

* Pensionsmyndigheten levererar med hjälp av sina robotar en pensionsinkomst som ska betalas ut, och den beskattas enligt en kolumn i skattereglerna.

* Om pensionären har tur kan han få bostadstillägg. De beror av inkomst och bostadskostnad.

Inkomst är något mycket mer än pensionen. Se avsnittet i det följande om det.

Bostadskostnad är inte heller helt enkelt, se avsnittet i det följande om bostadskostnad.

I enklaste fall är inkomsten lika med pensionen och bostadskostnaden lika med bostadshyran.

* Bostadstillägget kan uppgå till ett visst maximalt belopp vid en viss låg inkomst, men trappas av med stigande inkomst så att det är helt borta vid någon högre inkomst.

Se avsnittet om bostadstillägg i det följande.

*** Maximalt bostadstillägg:**

Om du är ensamstående

Du kan som mest få 4 990 kronor per månad i bostadstillägg. Det är 93 procent av en bostadskostnad på 5 000 kronor plus ett tillägg på 340 kronor. Om du har en bostadskostnad som är högre än 5 000 kronor kan du ändå inte få mer än 4 990 kronor i bostadstillägg, men om du har låga inkomster kan du ha rätt till ytterligare ersättning i form av [särskilt bostadstillägg](#) eller [äldreförsörjningsstöd](#).

Om du är gift, sambo eller registrerad partner

Eftersom du delar bostadskostnad med någon kan du som mest få 2 495 kronor i bostadstillägg. Det är 93 procent av en bostadskostnad på 2 500 kronor plus ett tillägg på 170 kronor. Om bostadskostnaden är högre än 2 500 kronor kan du ändå inte få mer än 2 495 kronor i bostadstillägg, men om du har låga inkomster kan du ha rätt till ytterligare ersättning i form av [särskilt bostadstillägg](#) eller [äldreförsörjningsstöd](#).

Avtrappning av det maximala bostadstillägget.

Så här påverkar dina inkomster bostadstillägget

Om dina totala inkomster före skatt är lägre än ett så kallat fribelopp så kan du ha rätt till bostadstillägg med 93 procent av bostadskostnaden, enligt ovan.

Fribeloppet för år 2013:

- 96 565 kronor för dig som är ensamstående
- 86 108 kronor för dig som är gift

Fribeloppet är i det närmaste lika stort som beloppet för garantipension. Fribeloppet räknas om varje år genom att årets prisbasbelopp multipliceras med talet 2,17 om du är ensamstående och talet 1,935 om du är gift. Prisbasbeloppet är 44 500 kronor för år 2013.

Om dina inkomster är högre än ett fribelopp så påverkar det bostadstillägget. Vi räknar först ut hur mycket bostadstillägg dina bostadskostnader maximalt kan ge dig rätt till. Från den summan drar vi av en viss del av din inkomst.

Den del av inkomsten som är högre än fribeloppet: av den delen drar man bort 62% av det som är under ett prisbasbelopp och 50% av det som är över ett prisbasbelopp. Ensamspensionären förlorar med det 62% av inkomsten i ett skikt som 2013 ligger mellan fribeloppet 96560 kr och $96560 + 44500 = 141060$ kr inkomst, och förlorar 50% av inkomsten som ligger över 141060 kr. Marginaleffekten är 62% respektive 50% för minskningen av bostadstillägget. Om marginalskatten är t ex 30 % blir marginaleffekten av skatt och bostadstillägg tillsammans 92% respektive 80%

Marginalskatten i skiktet 96560-141060 är 2013 (per månad 8047-11755) ca 20,3-26,5%. I skiktet närmast över 141060: ca 26,5%.

I den inkomst som reducerar bostadstillägget ingår alla skattepliktiga inkomster plus ett fantasibelopp på 15 % av delar av kapitaltillgångar/ förmögenhetstillgångar som är över 100 000 kr.

Där ingår som förmögenhet pengar i plånboken, på banken, värden på aktier m m och taxeringsvärden på fastigheter.

Förmögenheterna är inga inkomster. Inkomster av förmögenheter är avkastningar, t ex räntor på bankmedel, aktieutdelningar o d och de inkomsterna beskattas i vanlig ordning och medför avtrappningar av bostadstilläggen.

Förmögenhetstillägget 15% av förmögenheterna är en extra förmögenhetsskatt. För avkastningen betalar man ju både skatt och minskning av bostadstillägg.

Enligt DN 3 feb 2013 var sparräntorna då:

Nordea kapital 0-100 000 kr ränta 0,5%. från 100 000 1,1 %

Handelsbanken min 50 000 0,65%

SEB 0,55%

Swedbank minst 50 000 0,6%

Riksgäldsspar minst 5000 0,75%

Om pensionären har 200 000 på banken är räntan säg 1% = 2000 kr.

Skatten på räntan är 30% = 600 kr.

Bostadstillägget minskar i första skiktet med 62% av räntan 2000 kr = 1240 kr

Förmögenhetstillägget är 15 % av 100 000 = 15000 och det minskar bostadstillägget med 62% av det = 9300 kr.

Skatt och bidragsminskning blir : $600 + 1240 + 9300 = 11\,140$ kr.

Den verkliga inkomsten av 200 000 kr på banken är 2000 kr och det ger en förlust (säg=skatt) på 11 140 kr = 557% av räntan 2000 kr.

En förståndig pensionär bör ta ut pengarna från banken och lägga dem i madrassen och tjäna $11\,140 - 2000 = 9\,140$ kr per år, på 10 år 91 400 kr.

Om pensionären har ett fritidshus som han byggde med egna händer i sin ungdom för 25 000 inklusive tomt, kan taxeringsvärdet nu ligga på 600 000 kr.

Förmögenhetstillägget 15% blir 15% av 500 000 kr = 75 000 kr.

Bostadstillägget minskar med 62% av det = 46 500 kr.

Dessa 46 500 kr är en sorts förmögenhetsskatt som är 7,75% av taxeringsvärdet 600 000 kr, en förmögenhetsskatt utöver den skatt/avgift på ca 5000 kr som betalas på skattsedeln.

Fastighetsavgift, drift och underhåll, vägavgifter o d samt bidragsminskning kan tillsammans bli 60 000 kr per år, 5000 kr per månad och 10 000 kr per månad för den tid på året som fritidshuset kan användas. Det är ett orimligt högt pris.

Pensionären har ingen möjlighet lägga fritidshuset i madrassen och kan inte komma undan den orimliga minskningen av bostadstillägget.

Pensionärer som permanentbor i egna hus slipper förmögenhetstillägget för taxeringsvärdet och får 46 500 kr högre bostadstillägg om taxeringsvärdet är samma som för fritidshuset i exemplet.

Mer om pensionärens bostadstillägg finns i sammandraget om pensionärer i

[Sven Winnell 16 maj 2012:](#)

[Politik i maj 2012 och socialdemokraternas](#)

[möjligheter att vinna valet 2014.](#)

<http://winnell.com/omr36-39zq.pdf>

Där finns bl a följande beräkningar av margineffekter 2004 då prisbasbeloppet var 39 300 kr.

Summa margineffekt 2004. (Från sid 3405) Pensionärer

Här gäller beloppsgränserna för bostadstillägg fall med maximalt tillägg.

Tabellen avser kommunalskatt, statlig skatt 200 kr tillkommer för alla.

Ensam.

Inkomst kr per år	Marginalskatt
16700- 58577	32%
58577-106896	25,6%
106896-121830	32%
121830-269991	35,2%
269991-	32%
	Minskning botillägg
- 85281 kr	0%
85281-124581	62%
124581-174129	50%
174129-	0%
Summa margineffekt	
16700- 58577	32%
58577-85281	25,6%
85281-106896	25,6+62=87,6%
106896-121830	32+62 = 94%
121830-124581	35,2+62=97,2%
124581-174129	35,2+50=85,2%
174129-269991	35,2%
269991-291800	32%
291800-441300	32%+ statlig 20%
441300-	32%+ statlig 25%

Kvar efter skatt och bidragsminskning

85281 ger kvar =
folkpension+ptillskott
21615 x 0,124 = 2680 kr
För ATP-del
14934 x 0,06 = 896kr
För ATP-del
2751 x 0,028 = 77kr
För ATP-del
49548 x 0,148 = 7333 kr
För ATP-del

Make.

Inkomst kr per år	Marginalskatt
16700- 58577	32%
58577-106896	25,6%
106896-121830Y	32%
121830-269991	35,2%
269991-	32%
	Minskning botillägg
- 76046 kr	0%
76046-115346	62%
115346-115766	50%
115766-	0%

Summa marginaleffekt

16700- 58577	32%
58577-76046	25,6%
76046-106896	25,6+62=87,6%
106896-115346	32+62 = 94%
115346-115766	32+50 =82%
115766-121830	32%
121830-269991	35,2%
269991-291800	32%
291800-441300	32%+statlig 20%
441300-	32%+ statlig 25%

Kvar efter skatt och bidragsminskning

76046 ger kvar =
folkpension+ptillskott
 $30850 \times 0,124 = 3825$ kr
 För ATP-del
 $8450 \times 0,06 = 507$ kr
 För ATP-del
 $420 \times 0,18 = 76$ kr
 För ATP-del

Så beräknar vi dina inkomster

Från pensionsmyndigheten 6 feb 2013 **Regler 2019 finns senare**

När vi beräknar din inkomst för bostadstillägg ser vi på din nuvarande årsinkomst. Om du har tillgångar kan även det påverka bostadstillägget. Vi räknar också med inkomst av kapital, som exempelvis ränteinkomster.

Vi beräknar din inkomst per år

Det är dina inkomster med belopp före skatt, som ligger till grund för beräkningen av bostadstillägg. Dina inkomster beräknas till en årsinkomst. Om du har en inkomst som upphör inom ett år, räknas den ändå med som en årsinkomst. När inkomsten upphör kan bostadstillägget räknas om på nytt. Om du har varierande eller tillfälliga inkomster räknas de inkomster med som du uppskattar att ha under det närmaste året. Om du har inkomst av näringsverksamhet är det också din uppskattade inkomst det närmaste året som räknas med. Läs mer om inkomst av näringsverksamhet längre ned på sidan. Meddela alltid oss när dina inkomster förändras. Läs mer under Anmäl alltid förändringar.

Det här räknas med i din årsinkomst

Vi räknar med alla skattepliktiga inkomster. Om du har utländska inkomster, som pensioner, livräntor och arbetsinkomster, räknas de också med även om de inte är skattepliktiga i Sverige.

Som inkomst räknar vi till exempel:

- ålderspension, premiepension och efterlevandepension
- tjänstepension och avtalspension
- privat pension
- livränta
- arbetsinkomst
- inkomst av näringsverksamhet
- inkomst av kapital
- förmögenhetstillägg.

Förmögenhetstillägg och inkomst av kapital

Vi räknar med de tillgångar, skulder och kapitalinkomster som du hade den 31 december året innan du lämnar din ansökan om bostadstillägg till oss.

Utifrån dina tillgångar beräknar vi ett förmögenhetstillägg som läggs till din årsinkomst. Förmögenhetstillägget blir 15 procent av de tillgångar som överstiger 100 000 kronor. Om du är gift räknar vi tillägget utifrån de tillgångar som överstiger 200 000 kronor. Om du har skulder räknar vi av dessa från dina tillgångar. Det gäller dock inte skulder för permanentbostad. Vi avrundar dina tillgångar nedåt till helt tusental kronor innan förmögenhetstillägget beräknas.

Det här räknas som tillgångar:

- behållning på konto samt kontanter, den del som sammanlagt överstiger 25 000 kronor
- aktier, fondandelar och övriga värdepapper
- kapitalförsäkringar
- återköpbara livförsäkringar
- privata bostadsfastigheter och bostadsrätter som inte är din permanentbostad
- fordran i pengar.

Så här värderas dina tillgångar

Marknadsnoterade delägaraktier (aktier, fondandelar och övriga värdepapper) tas upp till 80 procent av marknadsvärdet.

Kapitalförsäkringar, livförsäkringar samt fordran tas upp till 100 procent.

Den del av det sammanlagda värdet av kontanter och bankmedel som överstiger 25 000 kronor tas upp till 100 procent.

Fastigheter tas upp till taxeringsvärdet. Fastigheter utomlands tas upp till 75 procent av marknadsvärdet. Bostadsrätter tas upp till sitt förmögenhetsvärde.

Det här räknas som inkomst av kapital:

- ränteinkomster
- utdelningar
- kapitalvinster vid försäljning av tillgångar
- inkomster vid uthyrning av privatbostad.

Du kan göra vissa avdrag från din inkomst av kapital

Skatteverket har regler för vilka avdrag du kan göra från din kapitalinkomst när du deklarerar. När vi beräknar för bostadstillägg tar vi endast med en del av dessa avdrag.

Vi räknar inte med avdrag för:

- räntekostnader, tomträttsavgäld eller förvaltningskostnader.

Vi räknar med avdrag för:

- kapitalförluster till den del du har kapitalvinster
- uppskovsbelopp och negativ räntefördelning.

Om du har inkomst av näringsverksamhet

När du beräknar din inkomst av näringsverksamhet får du göra samma avdrag från inkomsten som du gör i din självdeklaration, förutom avdrag för outnyttjat underskott från tidigare år. Avdrag för egen pensionsförsäkring är delvis begränsat — du får endast göra avdrag för den del som överstiger ett halvt prisbasbelopp.

Om du har svårt att uppskatta din inkomst av näringsverksamhet, kan du utgå från det senast deklarerade överskottet.

[Till vanliga frågor och svar om bostadstillägg](#)

Läs även

[Så beräknar vi din bostadskostnad](#)

Sidan uppdaterades 2012-10-10

Så beräknar vi din bostadskostnad

Från pensionsmyndigheten 6 feb 2013

**Vi kan bevilja bostadstillägg för olika slags boendeformer.
Bostadskostnaden beräknas på olika sätt beroende på vilket slags boende du har.**

Om du bor i lägenhet

Om du bor i en hyreslägenhet räknas bostadskostnaden utifrån hyran för bostaden. Om du bor i andra hand räknas det på samma sätt.

Om du bor i en egen bostadsrätt räknas avgiften för bostaden samt 70 procent av räntekostnaderna för lån som är tagna för bostaden och med bostaden som säkerhet.

Om du bor hos någon nära anhörig räknar vi utifrån att ni delar på bostadskostnaden. För dig som är inneboende hos någon annan än nära anhörig gäller din avtalade hyra.

Vad räknas med som bostadskostnad?

Andra kostnader kan vara medräknade i den totala hyran eller avgiften. Som bostadskostnad räknas till exempel även detta:

- Avgift för TV- och Internetabonnemang, om det är hyresvärden som har tecknat avtalet och avgiften därför ingår i din hyra.
- Övriga kostnader för utrustning av bostaden, som exempelvis avgift för inglasad balkong eller reparationsfond.

Om det i hyran inte ingår värme, vatten eller sophämtning, lägger vi till kostnaden för detta enligt ett schablonbelopp.

Vad räknas inte med som bostadskostnad?

Som bostadskostnad räknas inte avgift för parkeringsplats, avgift till hyresgästförening, avgift för hushållsel eller hyra av möbler. Om hushållsel eller möbler ingår utan angivna kostnader så gör vi avdrag

med schablonbelopp. Egna kostnader för TV- och Internetabonnemang räknas inte med som bostadskostnad.

Om du har hyresrabatt eller av annan anledning har en reducerad hyra, räknar vi bara med den hyra som faktiskt betalas.

Om du bor på äldreboende

Om du bor på ett serviceboende eller ett äldreboende är bostadskostnaden den avgift du betalar för boendet. Övriga avgifter för till exempel mat eller omvårdnad räknas inte som bostadskostnad. Reglerna för vad som räknas med som bostadskostnad är i övrigt desamma som för lägenhet.

Om du bor i eget hus

Om du bor i ett eget hus räknas detta som bostadskostnad:

- fastighetsskatt eller kommunal fastighetsavgift
- 70 procent av räntekostnader för lån som är tagna för huset och med huset som säkerhet
- 70 procent av tomträttsavgäld
- schablonbelopp för övriga driftskostnader såsom uppvärmning, vatten, avlopp, sophämtning, underhåll och försäkring.

Vi beräknar alltid dina driftskostnader enligt schablonbelopp. Schablonbeloppen bestäms varje år utifrån aktuella priser på till exempel el och olja.

Om du bor i ett eget hus på en lantbruksenhet räknas endast de kostnader som rör bostadsbyggnaden och tomtmarken med. Om du har lån som är tagna för lantbruksenheten i sin helhet, räknas bara en viss del av räntekostnaden med. Vi beräknar räntekostnaden utifrån bostadens taxeringsvärde i förhållande till hela lantbruksenhetens taxeringsvärde.

Om du bor i ett hus som du inte äger

Bostadskostnaden för dig som bor i ett hus som du inte äger själv beräknas utifrån din situation:

- Om du hyr huset av någon gäller reglerna som för hyreslägenhet.
- Om du bor i huset utan att betala någon hyra, men står för löpande driftskostnader, gäller också reglerna för hyreslägenhet. Detta gäller till exempel för dig som har överlåtit huset till ditt barn. Du får då bostadstillägg utifrån schablonbelopp för värme, vattenförbrukning, varmvatten och sophämtning.
- Om du bor tillsammans med någon nära anhörig som äger huset, räknas bostadskostnaden utifrån att ni delar bostadskostnaderna för huset.
- Om du delar boendet med någon annan än en nära anhörig, alltså när du bor som inneboende, blir bostadskostnaden din avtalade hyra.

Övriga boendeformer

Om du bor i ett arrenderat hus på en lantbruksenhet räknas bostadens arrendeavgift samt schablonbelopp för övriga kostnader som total bostadskostnad.

Om du bor i ett andelshus eller i en egen flerfamiljsfastighet bestäms bostadskostnaden till ett belopp som Pensionsmyndigheten fastställer utifrån de genomsnittliga bostadskostnaderna i Sverige.

Om du bor i husvagn eller husbåt räknas den hyra eller avgift som betalas för uppställningen. Bor du på annat sätt beräknas bostadskostnaden enligt de belopp för fri bostad som fastställs i föreskrift från Skatteverket. Föreskriften finns på [Skatteverkets webbplats](#).

Det här minskar bostadskostnaden

Din bostadskostnad kan i vissa fall minskas, till exempel om:

- du har någon inneboende
- du delar bostad med någon nära anhörig
- du bedriver näringsverksamhet hemma
- du har bostadsbidrag till barnfamilj.

[Vanliga frågor och svar om bostadstillägg](#)

Bo med nära anhörig

Om du bor tillsammans med någon nära anhörig räknar vi med att ni delar på bostadskostnaden. Som nära anhörig räknas barn, barnbarn, föräldrar, syskon samt mor- och farföräldrar.

Schablonbelopp

Här finns de belopp som används vid beräkning av sådan bostadskostnad som bestäms av schablonbelopp:

[Pensionsmyndighetens föreskrifter \(PFS 2012:5\)](#)

Räkna ut om du har rätt till bostadstillägg

Sidan uppdaterades 2013-01-14

Så mycket kan du få i bostadstillägg

Från pensionsmyndigheten 6 feb 2013

Din bostadskostnad ligger till grund för vad du kan få i bostadstillägg. Bostadstillägget är inkomstprövat och påverkas därför också av dina inkomster och eventuella tillgångar.

Om du är ensamstående

Du kan som mest få 4 990 kronor per månad i bostadstillägg. Det är 93 procent av en bostadskostnad på 5 000 kronor plus ett tillägg på 340 kronor. Om du har en bostadskostnad som är högre än 5 000 kronor kan du ändå inte få mer än 4 990 kronor i bostadstillägg, men om du har låga inkomster kan du ha rätt till ytterligare ersättning i form av [särskilt bostadstillägg](#) eller [äldreförsörjningsstöd](#).

Om du bor i ett tvåbäddsrum, på till exempel ett sjukhem eller ett äldreboende, kan du få högst 2 093 kronor per månad i bostadstillägg. Det är 93 procent av en bostadskostnad på 2 250 kronor plus ett tillägg på 170 kronor.

Om du är gift, sambo eller registrerad partner

Eftersom du delar bostadskostnad med någon kan du som mest få 2 495 kronor i bostadstillägg. Det är 93 procent av en bostadskostnad på 2 500 kronor plus ett tillägg på 170 kronor. Om bostadskostnaden är högre än 2 500 kronor kan du ändå inte få mer än 2 495 kronor i bostadstillägg, men om du har låga inkomster kan du ha rätt till ytterligare ersättning i form av [särskilt bostadstillägg](#) eller [äldreförsörjningsstöd](#).

Om du och din partner lever åtskilda

Om du och din make, maka eller registrerad partner lever åtskilda kan ni i vissa fall få bostadstillägg som för ensamstående. Så kan det till exempel vara om en av er flyttar till ett äldreboende.

Så här påverkar dina inkomster bostadstillägget

Om dina totala inkomster före skatt är lägre än ett så kallat fribelopp så kan du ha rätt till bostadstillägg med 93 procent av bostadskostnaden, enligt ovan.

Om dina inkomster är högre än ett fribelopp så påverkar det bostadstillägget. Vi räknar först ut hur mycket bostadstillägg dina bostadskostnader maximalt kan ge dig rätt till. Från den summan drar vi av en viss del av din inkomst. Läs mer under [Så beräknar vi ditt bostadstillägg](#).

Alla skattepliktiga inkomster, till exempel allmän pension, tjänstepension och privat pension räknas med när vi beräknar ditt bostadstillägg. Även vissa skattefria inkomster räknas med. Tillgångar över 100 000 kronor räknas också med i form av ett förmögenhetstillägg. Läs mer under [Så beräknar vi dina inkomster](#).
[Ansök om bostadstillägg på webben](#)
[Till vanliga frågor och svar om bostadstillägg](#)

Aktuella belopp

Fribeloppet för år 2013:

- 96 565 kronor för dig som är ensamstående
- 86 108 kronor för dig som är gift

Fribeloppet är i det närmaste lika stort som beloppet för garantipension. Fribeloppet räknas om varje år genom att årets prisbasbelopp multipliceras med talet 2,17 om du är ensamstående och talet 1,935 om du är gift.

Vad betyder orden?

Prisbasbelopp

Ett belopp som bestäms av regeringen varje år och som används främst för värdesäkring av olika förmåner.

[Aktuella belopp](#)

I [Pensionsordlistan](#) hittar du fler svåra ord förklarade.

[Räkna ut om du har rätt till bostadstillägg](#)

Sidan uppdaterades 2013-01-01

Så beräknar vi ditt bostadstillägg

Från pensionsmyndigheten 6 feb 2013

Vi beräknar bostadstillägget utifrån din bostadskostnad per år och din årsinkomst.

Vi räknar först ut vad 93 procent av din bostadskostnad blir och gör sedan ett tillägg med 170 eller 340 kronor. Sedan drar vi en viss del av din årsinkomst. Summan som återstår blir ditt bostadstillägg, som delas med tolv och betalas ut varje månad.

Vi beräknar först din bostadskostnad

Vi utgår från vad din bostadskostnad är per år. Vi har en övre gräns för bostadskostnaden på 5 000 kronor per månad, vilket du kan läsa mer om under [Så mycket kan du få i bostadstillägg](#).

Vi beräknar sedan **det högsta möjliga bostadstillägg** som kan betalas ut, vilket är 93 procent av din bostadskostnad plus ett tillägg på 170 kronor per person för gifta, sambos eller registrerade partners och 340 kronor för ensamstående. Högsta möjliga bostadstillägg kan du få om du har inkomster som är lägre än ett fribelopp.

Exempel:

Bostadskostnaden är 4 500 kronor per månad.

Högsta möjliga bostadstillägg per år

(4 500 kronor x 93% + 170 kronor) x 12 månader = 52 260 kronor

Vi gör avdrag för en viss del av din inkomst

Om du har inkomster som är högre än ett fribelopp, så gör vi avdrag med en viss del av inkomsten, ett så kallat inkomstavdrag. För att räkna ut avdraget beräknar vi årsinkomsten i två steg.

Exempel:

Ensamstående pensionär som för år 2013 har pension från Pensionsmyndigheten med 100 400 kronor per år före skatt, och tjänstepension med 12 500 kronor per år före skatt.

Steg 1

100 400 kronor x 100 % 100 400

12 500 kronor x 80 % 10 000

Avdrag för fribelopp - 96 565

Summa (reduceringsinkomst) 13 835

Steg 2

13 835 kronor x 62 % 8 578

Inkomstavdrag 8 578

Steg 1:

Här räknas varje inkomst med till 100%, 80% eller 50%, beroende på vilken slags inkomst det är. Läs mer nedan om till vilken del dina inkomster ska tas upp. Vi gör sedan avdrag för ett fribelopp. Den summa som återstår kallas för reduceringsinkomst.

Steg 2:

Här minskar vi inkomsten ytterligare, genom att räkna med två procentsatser:

- 62 procent av reduceringsinkomsten upp till ett prisbasbelopp
- 50 procent av reduceringsinkomsten som överstiger ett prisbasbelopp.

Prisbasbeloppet är 44 500 kronor för år 2013.

Det här blir ditt belopp för bostadstillägg

Vi minskar beloppet för högsta möjliga bostadstillägg med inkomstavdraget. Summan som återstår blir ditt bostadstillägg.

Exempel:

Högsta möjliga bostadstillägg är beräknat till 52 260 kronor per år.

Inkomstavdraget är beräknat till 9 250 kronor.

Högsta möjliga bostadstillägg 52 260 kronor

Beräknat inkomstavdrag - 8 578 kronor

Bostadstillägg per år 43 682 kronor

Bostadstillägg per månad 3 640 kronor

Inkomsterna räknas med till 100, 80 eller 50 procent

När vi beräknar inkomstavdraget räknas dina inkomster med till olika stor del beroende på vilken slags inkomst det är.

Följande inkomster räknas med till 100 procent:

- ålderspension, premiepension, efterlevandepension
- inkomst av kapital
- förmögenhetstillägg.

Följande inkomster räknas med till 80 procent:

- tjänstepension och avtalspension
- privat pension
- livränta
- skattepliktig del av vårdbidrag.

Följande inkomster räknas med till 50 procent:

- arbetsinkomster
- inkomster av näringsverksamhet.

[Till vanliga frågor och svar om bostadstillägg](#)

Läs även

[Så beräknar vi dina inkomster](#)

[Så beräknar vi din bostadskostnad](#)

Aktuella belopp

Fribeloppet för år 2013:

- 96 565 kronor för dig som är ensamstående
- 86 108 kronor för dig som är gift

Fribeloppet är i det närmaste lika stort som beloppet för garantipension. Fribeloppet räknas om varje år genom att årets prisbasbelopp multipliceras med talet 2,17 om du är ensamstående och talet 1,935 om du är gift.

[Aktuella belopp som används för att beräkna din pension](#)

Beräkningsexempel

[Fler exempel på hur vi beräknar bostadstillägg](#)**Räkna ut om du har rätt till bostadstillägg**-Sidan uppdaterades 2013-01-01

Avtrappningsregler.

Här föreslås att förmögenhetstillägget 15% avskaffas både i systemet för bostadstillägg för pensionärer och i systemen för bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar. I systemet för pensionärerna är det synnerligen angeläget bl a därför att avtrappningarna där blir 62% av tillägget. I de andra systemen är det inte lika angeläget. Avtrappningarna för barnfamiljerna blir bara 20% och för ungdomarna 33%. Pensionärer som kan få bostadstillägg är hårt drabbade av margineffekter som kan bli 97% för pensionsinkomster och 49% för arbetsinkomster.

Pensionärernas bostadstillägg

Om dina totala inkomster före skatt är lägre än ett så kallat fribelopp så kan du ha rätt till fullt bostadstillägg

Fribeloppet för år 2013:

- 96 565 kronor för dig som är ensamstående
- 86 108 kronor för dig som är gift

Fribeloppet är i det närmaste lika stort som beloppet för garantipension. Fribeloppet räknas om varje år genom att årets prisbasbelopp multipliceras med talet 2,17 om du är ensamstående och talet 1,935 om du är gift. Prisbasbeloppet är 44 500 kronor för år 2013.

Om dina inkomster är högre än ett fribelopp

Den del av inkomsten som är högre än fribeloppet: av den delen drar man bort 62% av det som är under ett prisbasbelopp och 50% av det som är över ett prisbasbelopp. Ensamspensionären förlorar med det 62% av inkomsten i ett skikt som 2013 ligger mellan fribeloppet 96560 kr och $96560 + 44500 = 141060$ kr inkomst, och förlorar 50% av inkomsten som ligger över 141060 kr. Margineffekten är 62% respektive 50% för minskningen av bostadstillägget. Om marginals-katten är t ex 30 % blir margineffekten av skatt och bostadstillägg tillsammans 92% respektive 80%

Inkomster som används när bostadstillägget reduceras

innehåller de vanliga inkomsterna samt ett fantasibelopp på 15% av delar av kapitattillgångar/ förmögenhetstillgångar som är över 100 000 kr.

Förmögenhetstillägget 15% av förmögenheterna är en extra förmögenhetsskatt som 2013 för pengar på banken (inklusive skatt på räntan) rör sig kring 557 % (över femhundra procent) av avkastningen/räntan. För fastigheter blir det en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet.

Dessa 15% bör avskaffas

Förslag till ändringar i Socialförsäkringsbalken (2010:110)

102 kap. Beräkning av bostadstillägg

Beräkning av bidragsgrundande inkomst

Grundläggande bestämmelse

7 § Den bidragsgrundande inkomsten är summan av

1. ett uppskattat överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. ett uppskattat överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 8 §,
3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 9 § för året före det år då ansökan om bostadstillägg görs eller, vid omprövning av bidragsgrundande inkomst av annan anledning än som anges i 103 kap. 3 §, året före det år bostadstillägget avser,

Punkt 4 stryks.

~~4. del av förmögenhet enligt 1013 §§, och~~

5. vissa andra inkomster enligt 15 §. *Lag (2012:599).*

Inkomstslaget näringsverksamhet

8 § Överskott av en näringsverksamhet beräknat enligt 14 kap. 21 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ökas i enlighet med vad som anges i 97 kap. 4 § första stycket 1 och 4. Underskott av näringsverksamheten ska minskas med avdrag som avses i 97 kap. 4 § första stycket 1 och 4. *Lag (2011:1075).*

Inkomstslaget kapital

9 § Överskott i inkomstslaget kapital ska beräknas enligt bestämmelserna i 97 kap. 5 §.

10-13 § stryks

Förmögenhet

~~**10 §** Förmögenhet enligt 7 § 4 beräknas per den 31 december året före det år då ansökan om bostadstillägg görs eller, vid omprövning av bidragsgrundande inkomst av annan anledning än som anges i 103 kap. 3 §, per den 31 december året före det år bostadstillägget avser. *Lag (2012:599).*~~

~~**11 §** Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar. Det framräknade förmögenhetsbeloppet avrundas nedåt till helt tusental kronor.~~

~~**12 §** I fråga om makar ska värdet av förmögenhet för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet efter avdrag enligt 11 §.~~

~~**13 §** Förmögenheten beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner.~~

Vissa andra inkomster

15 § Med vissa andra inkomster enligt 7 § 5 avses detsamma som i 97 kap. 13 § första stycket 13, 5 och 6 samt ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar för sjukdomsfall som inträffat före år 1991. *Lag (2010:352).*

Beräkning av reduceringsinkomst

Grundläggande bestämmelser

16 § Reduceringsinkomsten är summan av

1. sjukersättning, aktivitetsersättning, allmän ålderspension och änkepension,
2. pension och invaliditetsförmån som lämnas enligt utländsk lagstiftning,
3. inkomst av kapital enligt 7 § 3,

Punkt 4 stryks

~~4. del av förmögenhet enligt 7 § 4,~~

5. 50 procent av de delar av den bidragsgrundande inkomsten som består av arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229),

6. 50 procent av de delar av inkomsten enligt 15 § som, bortsett från att skatteplikt inte föreligger, är av motsvarande slag som arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen, och

7. 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten, minskad med ett fribelopp enligt 17-19 §§.

Många anser att pensionärerna halkar efter i välfärden.

Att öka bostadstilläggen något och sänka skatten något för dem är gott och väl, men det är dags ta bort den grovt snedvridande effekten av regeln att 15% av kapital ska ses som inkomst. Regeln bör snarast tas bort.

**Kopior av tidigare utredningar
om mänskliga verksamheter som
förändrar världen.**

Sven Winnells hemsida:

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Winnells hemsida på Internet, <http://winnell.com>, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

[Sven Winnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. \(http://winnell.com/omr40zf.pdf\)](http://winnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas här i kronologisk ordning med den senaste allra överst:

Sven Winnell 16 mars 2019:

Om Europa, klimat, FN:s mål och artiklar 16 februari - 12 mars om Klimat, Brexit och Utrikes och internationella förhållanden

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzd.pdf>

Sven Winnell 15 mars 2019:

Om Europa, klimatet, FN:s mål, mänskliga verksamheter, inrikespolitik och artiklar 16 februari - 12 mars om Svenska inrikes förhållanden.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzc.pdf>

Sven Winnell 21 februari 2019:

Artiklar 23 januari - 15 februari 2019 om utrikes och internationella förhållanden. Med introduktion och artiklar om klimat och Brexit samt Utrikesdeklaration 2019 och protokoll om utrikesdebatt i riksdagen.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzb.pdf>

Sven Winnell 20 februari 2019:

Samhällsplaneringens problem. Något av det viktigaste och artiklar 23 januari - 15 februari om inre svenska förhållanden.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzza.pdf>

Sven Winnell 23 januari 2019 : Artiklar om utrikes och internationella förhållanden 22 dec 2018 - 22 jan 2019

<http://winnell.com/omr36-39zzzzz.pdf>

Sven Winnell 22 januari 2019 : Artiklar om klimat, regeringsbildning och svenska inrikes förhållanden 22 december 2018 - 22 januari 2019.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf>

Sven Winnell 2 januari 2019: Artiklar om utrikes förhållanden från 1 november till 21 december 2018. Komplement till redovisningen 21 december om samhällsplaneringens problem, klimatet och regeringsbildningen.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzx.pdf>

Sven Winnell 21 december 2018: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen: Innehåll i en stor sammanfattning 16 maj 2018 och artiklar från och med 1 november 2018 om klimatet och regeringsbildningen.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzv.pdf>

Sven Winnell. 16 maj 2018: Boende och bostadsbygge. Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOMinstitutet. Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.

<http://winnell.com/omr40zo.pdf>

Sven Winnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.

<http://winnell.com/omr40zl.pdf>

Sven Winnell 20 mars 2018 del 2 av 3: FN, EU, artiklar om utrikes förhållanden samt Sveriges riksdag och Sveriges kommuner, landsting och länsstyrelser.

<http://winnell.com/omr40zm.pdf>

Sven Winnell 20 mars 2018 de 3 av 3: Samhällsplaneringens problem. Sveriges regering och artiklar om de politiska partierna och deras problem.

<http://winnell.com/omr40zn.pdf>

Inkomstskatterna

Sverige var under 1800-talet ett utpräglat klassamhälle. Sverige styrdes av kungen med hjälp av de fyra stånden i riksdagen, adel, präster, borgare och bönder. Någon plats för arbetare fanns inte.

Ständsriksdagen avskaffades 1865 och ersattes med ett tvåkammarsystem. Arbetare med inkomst eller förmögenhet som var tillräckligt stor fick rösta, men det var till föga hjälp.

Socialdemokratiska partiet bildades 1889 och hade som första mål åttatimmarsdag och rösträtt för alla. Åttatimmarsdagen blev lag i slutet på 1910-talet. Rösträtten ökade steg för steg, först för män och sist för kvinnor som med full rätt kunde rösta första gången 1924. Det året fick de också komma in i läroverk, tidigare hade det inte varit möjligt. Kommuner hade möjlighet att i stället ordna kommunala flickskolor för realskolenivån.

Parlamentarismens principer att riksdagen skulle ha det översta ansvaret för styrningen av Sverige och inte kungen genomfördes informellt på 1910-talet men blev inte lag förrän 1974 då talmannen fick en central roll när en ny regering ska bildas.

På 1920-talet hämtades statsministern ibland från de borgerliga partierna, ibland från socialdemokraterna, men 1932 hade socialdemokraterna blivit så starka att de kunde inneha statsministerposten i 44 år till 1976.

Före andra världskriget rådde en tradition att kvinnornas främsta uppgift var att bli gifta och försörjda av en man. De blev då "hemmafruar" med uppgift att sköta hushåll och barn, med hjälp av pigor om

mannen hade hög inkomst.

Att föda barn utan att vara gift ansågs som skamligt. De som råkade ut för det försökte se till att de kunde föda i hemlighet någonstans. Tidningen Husmodern innehöll massor av annonser om det.

När de fått barnet gällde det att skaffa inkomster till försörjning eller adoptera bort. Det var ont om yrken för kvinnor: sjuksköterskor, sjukvårdsbiträden, barnmorskor, lärarinna på småskolor, hushållsarbete, butiksbiträde, serveringspersonal, enklare kontorsarbete, skrivmaskinsarbete o d, hantverk i kvinnovänligt arbete, sömmerska, textilarbete, man kunde inte bli polis, militär eller präst. Blev man gift med en general eller prost blev man generalska eller prostinna.

Under kriget fick kvinnor överta mäns arbete när de var inkallade. I början av 1900-talet var jordbruket den största branschen. med teknikens utveckling minskade behovet av arbetskraft i jordbruket, städerna växte. Kvinnorna blev mer och mer självständiga.

Efter kriget beskattades makar gemensamt enligt regler om sambeskattnings. Det ogillades mer och mer och det kom krav om särbeskattnings. Allmänna skatteberedningen gjorde en stor utredning om det men kom inte med förslag om hur det skulle gå till. Ett par andra statliga utredningar gav heller inte förslag och finansminister Gunnar Sträng åtog sig att lösa problemet. Han kom med 1970 års skattereform. Förslaget minskade antalet statliga skatteskick och marginalskatterna för de högsta inkomster sänktes. "Dynamiska effekter" skulle göra att statens skatteinkomster inte skulle bli för låga.

Skatteomläggningen borde i möjligaste mån ske så att skatten blev efter förmåga. Ett problem var att förvärvsarbete med hemmafru utan inkomst skulle få samma skatt som förvärvsarbete

ensamstående. Det löstes med ett hemmamakeavdrag. Avdraget var inte idexreglerat och realvärdet minskade vartefter med inflationen. När realvärdet kommit nära noll avskaffades det, men då hade de flesta hemmafruarna försvunnit.

Ett annat problem var att de lägsta rimliga levnadskostnaderna för förvärvsarbetande makar då som nu inte var dubbelt så stora som för förvärvsarbetande ensamstående utan bara cirka 150%. Det hade gått att lösa med olika storlekar på grundavdrag för makar och ensamma, men det accepterades inte. Grundavdraget blev lika stort per person, men det sattes relativt lågt. Det medförde att de med de lägsta lönerna fick orimligt höga skatter, något som partierna inte kompenserat tillräckligt för.

Ett annat problem var att kapitalinkomstskatten inte blev väl ordnad. Kvar blev att skuldräntor fick avdrag med den marginaleffekt som blev för arbetsinkomsterna och således större ju större inkomsterna var, vilket inte var bra. Det förbättrades något av statsminister Torbjörn Fälldin (C) i förslag 1982, som genomfördes av socialdemokraterna eftersom Fälldin förlorade valet 1982

I skattereformen 1990 fick kapitalinkomstskatten nuvarande form med statlig skatt 30% oavsett inkomstens storlek. Den sattes till 30% för att ungefär motsvara kommunalskatterna som ligger ungefär där.

De flesta betalar ingen statlig inkomstskatt, bara kommunal inkomstskatt. Kapitalinkomstskatten på 30 % är för de flesta ungefär som kommunalskatten.

Progressiviteten i inkomstskattesystemet ombesörjs av den statliga inkomstskatten som 2017 börjar vid inkomst cirka 38000 kr per månad.

I sista minuten 1990 gjordes i skattereformen på förslag av LO en ändring av reglerna för kommunalskatten. För att lindra skatten för de lägsta inkomsterna bestämes att grundavdraget vid låga inkomster skulle ökas ett antal procent upp till inkomst litet över 100 000 kr per år, istället skulle sedan grundavdraget minska en viss procent vid inkomst däröver.

Inkomstskattesystemet består enligt detta av en kommunalskatt som med nyss nämnda undantag är lika med den skatt kommunerna bestämmer samt en statlig skatt vid inkomst över en viss nivå som riksdagen avgör. Till det en kapitalinkomstskatt på 30% oavsett arbetsinkomstens storlek. Man bör observera, att skuldräntor (negativ kapitalinkomst) bör medge avdrag 30%.

Kvar står sedan att de med de lägsta inkomsterna får orimligt höga skatter på grund av att grundavdraget inte når upp till lägsta rimliga levnadskostnader.

Från omr 36-39zz sid 32 m m (Nedbantat)

Mer om skatter och bidrag.

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt ska utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rättat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen bör ske efter bärkraft. Den bör ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikala fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Den vanligaste komplikationen i den horisontella fördelningen är förekomsten av barn. Oberoende av inkomstens storlek medför barnkostnader som det finns skäl att ta hänsyn till vid fördelningen av skatter och bidrag.

Eftersom vi har ett progressivt skattesystem som innebär att man procentuellt tar ut mer skatt vid högre inkomster än vid låga är det olämpligt att utforma hänsynen till barnkostnader som ett avdrag på inkomsten, det innebär att skattelättnad för barn blir större vid höga inkomster än vid låga. Därför sker hänsynen till barn genom barnbidrag som är lika stora oberoende av inkomstens storlek. Barnbidragen kan ses som en negativ skatt.

Före skattereformen 1970 sambeskattades makar. Det ville man komma ifrån och i reformen infördes särbeskattning, dvs makara beskattades var för sig efter sina inkomster. På den tiden var det vanligt att makar fördelade sina insatser så att mannen hade heltidsarbete med penninginkomster medan frun var hemma med barnen och stod vid spisen och tvättbaljan, utan penninginkomster, var hemmafru.

Vid övergång till särbeskattning uppstod problem för hemmafruarna. Mannen behövde kompensation för att han försörjde en hemmafru. Hemmafrun kunde inte spara in på hushållsutgifterna till de kostnader hon försakade mannen. Man införde då ett hemmakeavdrag som var en horisontell fördelningsfaktor och lika stor vid alla inkomster. Hade man utformat det som ett avdrag på skatten skulle män med höga inkomster och större marginalskatter få större skattelättnader än de med låga inkomster.

När åren gick blev det färre hemmafruar och hemmakeavdraget smälte i någon takt med det bort med inflationen. Till slut togs hemmakeavdraget bort när hemmakearna (hemmafruarna) var nära utrotade.

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalsatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög maginalsatt kunde få större skatte-lättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra. I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direktören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Bostadsbidragen hör till de horisontella fördelningshänsynen, men är också dimensionerade efter inkomstens storlek. För barnfamiljerna trappas de av med 20% av ökande inkomst.

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska "utanförskapet". Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska försätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna. Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.

Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet framför krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.....

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar. I en utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skattefördeningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentverkets budgetar.

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendeformer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor.....

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta inkomsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en ensam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdraget så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushållskostnader är olika för ensamma och makar.

Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostadsbidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadsbidrag, som dock tagits bort. Det är skäl att återinföra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna makar och man måste då också ta med barntillsynskostnader. Det är regeringens och riksdagens uppgift att följa barnkostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnaderna för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnaderna för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i [Sven Wimmnell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom.](http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf)
<http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf>

Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år, Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det. I detta sammanhang är det lämpligt påpeka TV-avgiftens inverkan. Den är orättvis och missgynnar ensamma. Den bör avskaffas för hushållen och ersättas med en kollektivavgift för hushållen som betalas av riksdagen och som kan bindas till folkmängdens utveckling om riksdagen inte förmår fortsätta att avgöra hur mycket som ska läggas på TV. Avgiften är nu drygt 2000 kr per år och är en stor belastning vid låga inkomster. TV har haft en löjlig patrull som åkt omkring och sjungit för sådana som betalar avgiften samtidigt som man påstår att SVT är fri television. Avskaffa snarast TV-avgiften som är att se som en skatt. De pengar som behövs för det kan tas från Jobbskatteavdragen enligt förslag.

Pensionärer med låga inkomster: Det nya systemet med garantipensioner ger det omöjligt att kontrollera om pensionerna som utbetalas är riktiga. Reglerna för bostadstilläggen är orimliga och bör ändras på flera punkter. Det gäller bland annat reglerna för hur kapitalförekomst ska påverka.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30 %

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållskostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.....

I det man bör göra ingår intresse och förbättringar för de lägsta inkomsterna och minskning av gapet mellan fövärvsarbete och andra.

Vi har offentliga verksamheter och privata verksamheter för hushållen och för näringsverksamheter.

Socialdemokraternas fiender är inte näringsverksamheterna utan de andra partierna. Därför bör socialdemokraterna inte beskatta näringslivets kapital utan beskatta näringslivets kapitalinkomster. Till kapitalinkomster hör vinster.

Alla verksamheter bör omges av lämpliga restriktioner som hindrar skador och leverans av onyttigheter. Näringslivet ska hålla god arbetsmiljö, goda löner och trygghet i anställning. Vinster bör beskattas, men att beskatta kapitalet lär inte ha mycket gott med sig, bara leda till onödigt krångel. När kapital säljs kan finns skäl att ta ut skatt, men då är ju kapitalet en vara.

Förbättringar för låginkomster har föreslagits genom införande av bostadsbidrag för barnlösa i förvärvsarbete åldrar och genom att slopa den nuvarande TV-avgiften och istället minska jobbskatteavdragen med 100 kr per månad utom för låga inkomster och pensionärer.

Skattesystemet innehåller inte bara inkomstskatter utan också andra skatter, och välfärdsfördelningen beror också på gemensamma saker som bekostas med skattemedel, t ex skolor, försvar och bidrag av olika slag. Inkomstskattesystemet är en viktig faktor eftersom det reglerar hushållens tillgång till pengar som behövs för hushållens levnadskostnader.

Hur de gemensamma anordningarna påverkar välfärden för de olika hushållen är oklart och något som de politiska partierna inte försöker redovisa. men gärna spekulerar om.

Ensam förvärvsarbete icke-pensionär utan barn. 2019

De som tjänar 6000-7000 kr i månaden har 2019 underskott i hushållsbudgeten på 100-110 tusen kr per år och betalar 10-12 % av inkomsten i skatt.

De som tjänar 18-19 tusen kr per månad 2019 har efter skatt så att de nätt och jämt klarar hushållsbudgeten och betalar 20-21 % av inkomsten i skatt.

De som tjänar 55-60 tusen kr per månad 2019 har efter skatt överskott på 270-300 tusen kr per år och betalar 33-35 % av inkomsten i skatt. Dagens Nyheter har som oberoende liberal den 21 mars 2017 huvudledare där det nämns att två nationalekonomer i tankesmedjan Timbro nämnt 75% marginalsatt på de högsta inkomsterna. "Skatterna är en fråga om såväl rättvisa som ekonomiska realiteter" skriver ledaren. Men ledaren beskriver inte viktiga realiteter om fördelningen av inkomstskatterna på olika inkomstnivåer och marginalsatt för lägre inkomster som också kan vara stora.

De stora underskotten vid de lägsta inkomsterna beror på att inkomstskattesystemet inte är konstruerat efter bärkraft utan efter krav om särbeskattning. Grundavdraget är inte satt med hänsyn till levnadskost-

nader utan är en byråkratisk konstruktion som inte har med levnads-kostnaderna att göra. Systemet är gjort med hänsyn till fördelningar vid högre inkomster. Det negativa utfallet vid de lägsta inkomsterna måste kompenseras med bidrag för att få bättre fördelning efter bärkraft. Bostadsbidrag är därvid lämpligt.

Nyss har nämnts om kapital:

"Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållskostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

Statsråd och myndigheter

Politikområden för politiken 21 januari 2019

Under årens lopp har innehållet i dominerande politikområden skiftat. Utredningar har visat att dagens politiska problem kan inordnas i politikområden som huvudsakligen stämmer överens med regeringens ministerområden. <http://www.regeringen.se>
Här en provisorisk lista innan regeringen hunnit ordna sin hemsida.

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**

*** Allmänt om regeringens politik.**

Statsminister [Stefan Löfven](#)

statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**

Politik för EU

EU-minister Statsrådsberedningen [Hans Dahlgren](#)

sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**

Politik för en utrikesminister.

Utrikesminister [Margot Wallström](#)

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**

Politik för en justitie- och migrationsminister.

Justitie- och migrationsminister [Morgan Johansson](#)

justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**

Politik för en försvarsminister.

Försvarsminister [Peter Hultqvist](#)

forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**

Politik för miljöminister för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister [Isabella Lövin](#)

m.registrator@regeringskansliet.se [Miljödepartementet](#)

*** Transporter och infrastruktur.**

Politik för en infrastrukturminister.

Infrastrukturminister [Tomas Eneroth](#)

n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**

Politik för energi och digitalisering

Energi- och digitaliseringsminister [Anders Ygeman](#)

n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**

Politik för en landsbygdsminister.

Landsbygdsminister [Jennie Nilsson](#)

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**

Minister med ansvar för internationellt utvecklingssamarbete.

Biståndsminister. [Peter Eriksson](#)

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**

Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

Socialminister [Lena Hallengren](#)

socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**

Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.

Socialförsäkringsminister [Annika Strandhäll](#)

socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**

Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation

Jämställldhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**

Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik

Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**

Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**

Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott

Kultur- och demokratiminister Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**

Politik för en arbetsmarknadsminister.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**

Politik för en näringsminister.

Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**

Politik för en handelsminister.

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Migration.**

Politik för en migrationsminister.

Migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**

Politik för en inrikesminister för brott och polis o d

Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**

Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Ardalan Shekarabi
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**

Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Karl-Petter Thorwaldsson. Ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt
Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>
Vice gruppleddare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se
Representanter för Centerpartiet och Liberalerna

Myndigheter

Statsrådsberedningen

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/>

Myndigheter

- [Svenska institutet för europapolitiska studier \(Sieps\)](#)
18 december 2014 från [Statsrådsberedningen](#)
- [Harpunds nämnden](#)
18 december 2014 från [Statsrådsberedningen](#)

Utrikesdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/>

Myndigheter

- [Business Sweden](#)
02 september 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Sweden House](#)
10 augusti 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC](#)
26 maj 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Nordiska Afrikainstitutet](#)
09 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Svenska institutet, SI](#)
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida](#)
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Kommerskollegium](#)
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Exportkreditnämnden \(EKN\)](#)
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Folke Bernadotteakademin](#)
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)

Justitiedepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/>

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
19 april 2017 från [Justitiedepartementet](#)
- **Polismyndigheten**
11 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
06 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
05 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Justitiekanslern (JK)**
05 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Statens haverikommission (SHK)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Sveriges Domstolar**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Rättshjälpsmyndigheten**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Migrationsverket**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Kriminalvården**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Domarnämnden**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Åklagarmyndigheten**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Kustbevakningen (KBV)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
02 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)

- **Säkerhetspolisen**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#) Morgan Johansson
- **Gentekniknämnden**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Datainspektionen**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)

Försvarsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
07 september 2018 från [Finansdepartementet](#)
- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarsmakten**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarets materielverk (FMV)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)

Miljö- och energidepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/>

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
02 februari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Kemikalieinspektionen, KemI**
27 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Energimyndigheten**
27 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Statens geotekniska institut (SGI)**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Oljekrisnämnden**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Naturvårdsverket**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Kärnavfallsfonden**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Energimarknadsinspektionen**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Elsäkerhetsverket**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Statens va-nämnd**
19 december 2014 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Svenska kraftnät**
08 december 2014 från [Miljö- och energidepartementet](#)

Socialdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/>

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
21 mars 2018 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
06 februari 2015 från [Socialdepartementet](#)
- **Läkemedelsverket (LV)**
06 februari 2015 från [Socialdepartementet](#)
- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Provinsialläkarstiftelsen**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Systembolaget Aktiebolag**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Pensionsmyndigheten**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för delaktighet**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Försäkringskassan**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Folkhälsomyndigheten**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

E-hälsomyndigheten

19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

- **Barnombudsmannen (BO)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Arvsfonden**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Alkoholsortimentsnämnden**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
18 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

Utbildningsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/>

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
24 januari 2019 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Karlstads universitet**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Skövde**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Halmstad**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Borås**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan Dalarna**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Göteborgs universitet**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)

- **Försvarshögskolan**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Överklagandenämnden för högskolan**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Örebro universitet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Vetenskapsrådet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Uppsala universitet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Södertörns högskola**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Stockholms universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Statens skolverk**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Statens skolinspektion**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Skolforskningsinstitutet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Sameskolstyrelsen**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Rymdstyrelsen**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Polarforskningssekretariatet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)

- **Mälardalens högskola (MDH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Mittuniversitetet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Malmö universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Lunds universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Luleå tekniska universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Linnéuniversitetet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Linköpings universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Konsthögskolan**
13 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. biblioteket (KB)**
13 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Konstfack**
12 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Karolinska institutet (KI)**
12 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Institutet för rymdfysik**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan Väst**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Umeå universitet**
05 februari 2015 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Skolväsendets överklagandenämnd**
05 februari 2015 från [Utbildningsdepartementet](#)

Kulturdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/>

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
02 januari 2018 från [Kulturdepartementet](#)
- **Delegationen mot segregation**
02 januari 2018 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
01 juli 2017 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Fängelsemuseum**
02 januari 2017 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
21 november 2016 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för press, radio och tv**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens musikverk**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens konstråd**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens försvarshistoriska museer**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksantikvarieämbetet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Naturhistoriska riksmuseet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för kulturanalys**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Moderna museet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Konstnärsnämnden**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Institutet för språk och folkminnen**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Forum för levande historia**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Radio**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nordicom**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksteatern**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Valmyndigheten**
05 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Zornsamlingarna**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Thielska galleriet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Tekniska museet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Skansen**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Nordiska museet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Arbetets museum**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksförbundet Sveriges museer**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nobelmuseet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Judiska museet i Stockholm**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Voksenåsen AS**
21 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
21 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Föreningen Svensk Form**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Utbildningsradion**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Television**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges författarfond**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Dansens Hus**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens museer för världskultur**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens medieråd**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens maritima museer**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens kulturråd**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens historiska museer**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens centrum för arkitektur och design**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sametinget**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Röhsska museet i Göteborg**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksarkivet**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nämnden mot diskriminering**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Författarförbund**
11 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Bildmuseet i Umeå**
11 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)

Arbetsmarknadsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
16 augusti 2018 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsmiljöverket**
07 mars 2016 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
15 oktober 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsdomstolen**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Svenska ILO-kommittén**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsförmedlingen**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Medlingsinstitutet**
03 december 2014 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Näringsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/>

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
22 november 2017 från [Näringsdepartementet](#)
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Skogsstyrelsen**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Livsmedelsverket (SLV)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Lernia AB (Lernia)**
05 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Orio AB (Orio)**
05 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Vasallen AB (Vasallen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Transportstyrelsen**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Trafikverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Trafikanalys**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **Tillväxtverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Swedavia AB (Swedavia)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sjöfartsverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **SJ AB (SJ)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **SAS AB (SAS)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **PostNord AB (PostNord)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Patentombudsnämnden**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Metria AB (Metria)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Luftfartsverket (LFV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Konkurrensverket (KKV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Infranord AB (Infranord)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
04 februari 2015 från
- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Bolagsverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Apoteket AB (Apoteket)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-

- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Styrelsen för samefonden**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)
- **Lantmäteriet**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)
- **Boverket**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)

Finansdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
07 september 2018 från [Finansdepartementet](#)
- **Upphandlingsmyndigheten**
25 november 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Trygghetsstiftelsen**
25 juni 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
19 maj 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statistiska centralbyrån**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens skaderegleringsnämnd**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens Personadressregisternämnd**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Resegarantinämnden**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)

- **Kammarkollegiet**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Fastighetsmäklarinspektionen**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Första AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Tredje AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Tullverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sparbankernas säkeretskassa**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Skatteverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Skatterättsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sjätte AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sjunde AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Riksgälden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Länsstyrelserna**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Lotteriinspektionen**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Krigsförsäkringsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Konsumentverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Kronofogdemyndigheten**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Konjunkturinstitutet**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)

- **Forskarskattenämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Fjärde AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Finanspolitiska rådet**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Finansinspektionen**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Ekonomistyrningsverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Bokföringsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Arbetsgivarverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Andra AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statskontoret**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens överklagandenämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens servicecenter**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens fastighetsverk (SFV)**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens ansvarsnämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Fortifikationsverket**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)

Länsstyrelserna (Från regeringen. Regioner?)

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

[Länsstyrelsernas webbplats](#)

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)

[Djur och natur](#)

[Jakt och fiske](#)

[Livshändelser](#)

[Läsa våra senaste nyheter Läsa mer om oss Besöka ett naturreservat Våra remisser Ring rätt telefonnummer vid kriser](#)

Dalarnas län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)

[Djur och natur](#)

[Jakt och fiske](#)

[Livshändelser](#)

[Kontakta oss Sök i Länsstyrelsens diarium Hitta publikationer](#)

[Hitta ett naturreservat Läs om landshövding och länsledning](#)

Gotlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)

[Djur och natur](#)

[Jakt och fiske](#)

[Livshändelser](#)

[Få utflyktstips Kontakta oss Anmäla bristande djurhållning](#)

[Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet Jobba hos oss](#)

Gävleborgs län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla bristande djurhållning](#) [Söka solcellsstöd](#) [Titta i vårt diarium](#) [Veta mer om motortrafik i naturen](#) [Veta mer om hotade arter \(ÅGP\)](#) [Läsa våra nyheter](#)

Hallands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra nyheter](#) [Söka jobb](#) [Söka stöd till solceller](#) [Läsa våra kungörelser](#) [Kontakta oss](#) [Ansöka om strandskyddsdispens](#) [Anmäl för miljöprovning av vattenkraft](#)

Jämtlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Evenemang på gång](#) [Kungörelser](#) [Aktuella jaktbeslut och domar](#) [Komplettering eller yttrande i ärende](#)

Jönköpings län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Evenemang på gång](#) [Kungörelser](#) [Aktuella jaktbeslut och domar](#) [Komplettering eller yttrande i ärende](#)

Kalmar län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter](#) [Kontakta oss](#) [Anmäla att djur far illa](#) [Söka karta eller geotjänster](#) [Läsa fiskeregler](#) [Ansöka om medborgarskap](#)
[Publikationer](#)

Kronobergs län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla vattenkraft till miljöprövning](#) [Ta del av kungörelser](#) [Anmälan om vattenverksamhet](#) [Söka stöd till solceller](#) [Kolla lediga jobb](#)

Norrbottnens län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Veta mer om årets älgjakt](#) [Söka i diariet](#) [Läsa våra senaste nyheter](#) [Veta mer om landshövdingen](#)

Skåne län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Söka solcellsstöd](#) [Överklaga kommuns beslut](#) [Ansöka om tillstånd för djurverksamhet](#) [Söka stiftelser och stipendier](#)
[Ansöka om medborgarskap](#)

Stockholms län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Registrera stiftelse Anmäla att djur far illa Kontakta Länsstyrelsen Jobba hos oss](#)

Södermanlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra senaste nyheter Jobba hos oss Veta mer om Länsstyrelsen Anmäla vattenverksamhet Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Ansöka om förprovning av djurstallar](#)

Uppsala län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter Söka jobb Läsa kungörelser Skaffa en digital brevlåda Söka stöd för naturvård Överklaga kommunens beslut Hyra boende i naturreservat](#)

Värmlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Se om vi har lediga tjänster Läsa om nya regler för vattenkraft 2019 Hitta ett naturreservat Läsa nyheter Söka energistöd Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019](#)

Västerbottens län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla bristande djurhållning Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning Söka i Länsstyrelsens diarium Läsa våra nyheter Ladda ner en publikation Jobba hos oss](#)

Västernorrlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Besöka ett naturreservat Läsa våra publikationer Hitta en författning Söka i vårt diarium](#)

Västra Götalands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata](#)

Örebro län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö](#)

Östergötlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo

Djur och natur

Jakt och fiske

Livshändelser

Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer

Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigsselförrättare

Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön

Befolkning och bostäder

Se sid 33 - 58 i

Sven Wimmell. 16 maj 2018:

Boende och bostadsbygge. Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOM-institutet. Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.
<http://wimmell.com/omr40zo.pdf>

- 33 Befolkningsstorlek per kommun, 2015
- 34 Antal hushåll efter boendeform och bostadsarea,
- 37 En rapport om trångboddheten i Sverige
- 38 Antal hushåll efter hushållstyp
- 42 De föreslagna nya lägenhetstyperna
- 44 Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
- 45 Bostad 2 rum och kök i större skala
- 46 Bostad 3 rum och kök i större skala
- 47 Fyra rum och kök.
- 48 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 49 Bostad 2 rum och kök med större sovrum
- 50 Bostad 2 r o k, beskrivning
- 50 Bostad 3 r o k, beskrivning
- 51 Bostad 4 r o k, beskrivning
- 51 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 52 Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
- 52 Det är viktigt med rejäla balkonger
- 53 Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
- 54 Trångboddhet
- 58 Bostadsmarknadsanalyserna för 2017

Delar från 40zn

Från sidorna 59-64 i 40zo

Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.

Politikområdet för hushållens verksamheter är det viktigaste politikområdet som i regeringen tyvärr inte har någon minister.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.

SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d. Tele.

Vedeldning, vattenkraft, kärnkraft, solkraft, vindkraft, vågkraft, kolkraft, oljekraft, gaskraft.

SW . 645 Användning av inventarier o d.

SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) m m

Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d.

SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

SW . 648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

641- 642 Det börjar med maten.

Till det kan räknas allt man stoppar i sig, bl a godis, sprit, tobak, droger. Man ska akta sig för farliga bakterier o d , inte äta för mycket. Äta mediciner o d. Vara vaccinerad. Anpassa sig efter sjukdomar o d. Inte äta malda elefantbetar så att djuren utrotas. Man ska röra på sig och hålla kroppen i form. Få lämplig mängd solljus.

Svenskarnas 10 miljarder måltider per år äts av alla åldrar med olika behov efter ålder och hälsotillstånd och hemma eller på arbetsplatser . skolor, på restauranger, på semesterar och resor på olika orter o s v.

Måltiderna ska vara näringsriktiga och ge avkoppling, gärna ihop med andra. Man kan laga maten själv eller äta det andra gjort.

Livsmedelsverket, folkhälsomyndigheten och socialstyrelsen har mycket att säga om detta.

Enligt ett TV-program om åldrandets hemligheter i kunskapskanalen den 4 mars 2018 kl 15.30 beror människornas livslängd i världen enligt omfattande forskningar till 25% på gener och till 75% på miljön, dvs vad vi äter, hur vi bor och arbetar, dvs levnadssätt.

Socialministern är numera också idrottsminister. Skolämnet Idrott bör gr en bra utbildning om människokroppens problem.

643. När det gäller bostaden har boverket krav om hur de bör vara.

I genomsnitt bor det cirka 2 personer per bostad.

Antal hushåll 2013

Med 1 person	37,7 % av alla hushåll
2 personer	31,3 %
3	12,4 %
4	12,3 %
5	4,3 %
6	1,2 %
7+	0,8 %

Antal rum som krävs för att inte anses trångbodd

Enboende	2 rum
2 personer	3
Ensamförlälder och Samboende med 1 barn	3
2 barn	4
3 barn	5
4 barn	6

Finns samboende i hushållet.redueras rumskravet med ett rum.

Man bör observera att många utöver permanentbostaden har fritidshus o d. Många är trångbodda. Det finns hemlösa och många bor i olika slags provisorier eller vårdhem o d. Statistiken över bostadsbrist är dålig. Det sägs att det behöver byggas 700 000 bostäder.

Det som byggs bör uppfylla boverkets krav, man ska inte i panik bygga sämre. Dåliga bostäder finns det tillräckligt av.

Utöver själva bostaden med rum och kök o d behöver hushållen förvaringsutrymmen, bl a garage och uppställningsplatser för hushållens bilar. Samt lekplatser för barnen o d.

644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.

Det finns uppgifter om sådant hos boverket.

Alla hushåll berörs av alla energislag, bl a drivmedel till hushållens bilar. Energimyndigheten ger uppgifter om energi.

Med uppgörelsen om kärnkraften har det blivit mer klart om energiproblemen.

För bostädernas skötsel underhåll kan behövas hantverkare, i områdena för mänskliga verksamheter:

690 Allmänt.

691 Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).

692 Byggnadsdelar.

693 Murning, betonggjutning o d.

694 Byggnadsträrbeten.

695 Olika slags byggnader och anläggningar.

696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.

697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.

698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.

699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.

SKL har bestämmelser om sopor o d.

645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.

Möbler, belysningar, kylutrustningar radio, TV, mobiltelefoner, läsplattor, datorer, gräsklippare, cyklar, motorcyklar, bilar, köksapparater, hobbyutrustning, leksaker, symaskiner o s v, som behöver köpas och skötas.

Konsumentverket kan ha upplysningar om det.

646 Utveckling av de inre verkligheterna

Individens inre verklighet är det som finns i huvudet.

Individen vet nog inte själv allt hon har i huvudet, än mindre vet man vad andra har i huvudet. Det finns statistik om individernas utbildning i skolor o d och om kunnande och erfarenheter, men det säger inte mycket om vad kunskaper, åsikter o s v de har. Det finns forskningar med intervjuer där man försöker lista ut de inre verkligheterna, och det finns mycket spekulationer om det. Men på det hela taget är de inre verkligheterna mest okända för världen utanför. Man frågar och diskuterar för att få reda på kunskaper och åsikter. När man anställer folk görs intervjuer för att få veta om vad folk kan och tycker. Inför valen görs det opinionsundersökningar om väljarnas tycken . Så är läget.

Hushållsverksamheterna 641-645 och 647-649 handlar huvudsakligen om de materiella, yttre verkligheterna. Men en viktig resurs i hushållen är hushållsmedlemmarnas inre verkligheter, som är grunden för välfärden. Det vill säga att man uppfattar sig som en samhällsmedborgare som är minst lika mycket värd som alla andra.

På fritiden i hemmet bör man ha möjlighet att göra det man vill inom ramen för allmän moral så att man trivs. Man bör ha sociala kontakter och andra verksamheter så att de inre verkligheterna utvecklas , bl a med lämpliga kunskaper och värderingar om de ständigt pågående förändringarna i världen, och så att möjligheterna att anpassa sig och påverka andra utvecklas på lämpligt sätt.

Här handlar det om personlig hygien, kläder och hur vi umgås i hemmet med familj, släkt och vänner. Vi ser på TV, läser tidningar och böcker, skriver, har hund, katt, hobby med hantverk m m.
Vad gör arbetslösa och sjuka hemma hela dagarna?

Behöver de hjälp med att göra något nyttigt med tiden? Vad gör de

som på grund av sjukdom eller arbetslöshet o d inte har något arbete att gå till ? Och kriminella o d ?

Livsmedel o d , boende, vatten-och avloppsförjning, energitillgång, tillgång till prylar och pengar som ingår i områdena 641-649 är materiella resurser som måste kompletteras med välfungerande inre verkligheter som kan behandlas i område 646.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

- A1:** att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
- A2:** att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

- B1:** att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
- B2:** att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Välfärden beror av dessa fyra områden. Individernas inre verkligheter kan få det grundläggande utformat i förskolan, grundskolan och gymnasiet, men måste sedan under livet få kompletteringar i sina vardagliga verksamheter i hushållen.

Det räcker inte med att man har bostad, telefonledningar, telefoner. TV-abonemang, datorer, soffor, tidningar och skrivbord etcetera, det behövs också kunskaper för att kunna utnyttja det materiella, diskutera det med anhöriga och bekanta.

Som serviceområden till hushållen kan ses skolornas verksamheter.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

För de svenska barnen är det viktigt att de får kunskaper för de fyra roller de har , A1, A2, B1 och B2.

Utbildningen i samhällskunskap bör utgå från systemet för mänskliga verksamheter, som är en fullständig samhällsbeskrivning.

Förbättringar av undervisningen i de två ämnena är av stor betydelse för kultur och demokrati. Demokrati- och kulturministern har anledning att övertyga utbildningsministrarna om vikten av förbättringar.

Det är särskilt viktigt för invandrare att de får en bra samhällsbeskrivning som utgår från svenska förhållanden och också innehåller beskrivningar om samhällen utanför Sverige, så att invandrarna får kunskaper som passar till deras speciella förutsättningar.

Slutsats:

Grundskolor och gymnasier måste ge barnen kunskaper om sig själva och sina beteenden och världens problem så att de kan leva väl ihop med andra och med demokratin kan förbättra levnadsförhållandena för sig själva och alla andra.

Religioner ger gammalmodiga bilder av världen och om hur man bör bete sig, som inte fungerar idag. Religionsämnet bör utvidgas till att omfatta levnadskunskap om hur man kan utveckla sig själv och om hur man bör samverka med andra.

Ämnet om samhällskunskap måste göras mer fullständigt i både grundskolor och gymnasieskolor. Kunskaper i hemkunskap bör förbättras i grundskolorna och förmedlas också i gymnasierna.

Det här gäller de svenska barnen och också de nyanlända, invandrarna, för vilket det är särskilt viktigt att läroplanerna ger en bra modern utbildning i de nämnda ämnena, som passar till deras speciella förutsättningar.

Utbildningen ska direkt hjälpa de enskilda individerna och hjälpa dem att på politisk väg förbättra välfärden för alla.

De utbildningar som nu nämnts för skolorna är utbildningar som bör ske hela tiden genom verksamheterna i hemmet.

Om religionsämnet ombildas till ett ämne med filosofi och psykologi

kommer det ämnet att innehålla många universitetsämnen. Av ämnena kan man anse att religionen var först och om man lägger ämnena i en kronologisk och logisk ordning kan man börja med religion:

Religion och levnadskunskap. (Barnen lär också föräldrarna)

1. Religionskunskap.
2. Filosofihistoria.
3. Idé- och lärdoms historia.
4. Vetenskapshistoria
5. Utbildnings- och skolhistoria.
6. Skolverkets läroplan för grundskolan.
7. Arkiv- och bibliotekskunskap.
8. Individernas kunskaper och erfarenheter.
9. Framtidsplanering. För Sverige och världen för kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer, med samhällsbeskrivning, sambandsforskning och demokratins krav.
10. Estetik och värderingar.
11. Livsåskådningar och världsåskådningar. Världsbilder.
12. Psykologi. Biologisk psykologi. Kognition. Utvecklingspsykologi.
13. Socialpsykologi.
14. Sociologi och informationskunskap.
15. Logik och vetenskapsteori.
16. Etik och moral.
17. Konsten att inte ha tråkigt. (Tillägg 18 feb 2014)
Ämnet bör utformas i flera alternativ passade till utbildningsnivåerna. Enklare för lägre klasser och mer utvecklade för högre.

647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.

Behandlas i nästa kapitel.

648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Det finns cirka 5 miljoner hushåll i Sverige. Om de använder en timme om dagen för städning o d blir det för varje dag 5 miljoner timmar och för alla under ett år cirka 2 miljarder timmar.

649 Personvård: barn, hemsjukvård o d.

Socialtjänsten har hand om personer som har det särdeles besvärligt men i området 64 gäller det hushåll som vill och kan klara sig själva. Somliga kan få assistans vissa timmar genom socialtjänsten men får klara sig för övrigt själva.

Det här handlar om att sköta barn, uppfostra och leka med dem. uppfostra tonåringar och om rörelsehindrade, sjuka och äldre o d som vill klara sig själva men behöver stöd av anhöriga och vänner eller enklare hemtjänst.

"Regeringen. Mål för social omsorg

Det finns särskilda mål för de tre delområden som ingår i social omsorg: individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg.

Omsorg om äldre människor

Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg.

Kvaliteten i äldreomsorgen ska vara hög. Äldre och anhöriga ska kunna lita på att vården och omsorgen är bra och att det finns tillräckligt med anställda med lämplig utbildning och erfarenhet.

Individ- och familjeomsorg

Målet är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn.

Socialtjänsten ska främja var och ens ekonomiska och sociala trygghet och hjälpa till med att skapa jämlika levnadsvillkor. På så sätt görs det möjligt för människor att aktivt delta i samhällsgemenskapen.

Delaktighet, självbestämmande och rättssäkerhet är grunden för en väl fungerande socialtjänst. Insatser inom socialtjänsten ska grundas på kunskap och ha god kvalitet. De ska även utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Kontinuitet och möjligheten att få välja hur omsorgen och stödet ska utformas och av vem man tar emot insatserna är en viktig del i detta.

Personer med funktionsnedsättning

Målen för området Personer med funktionsnedsättning är en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Hinder för människors delaktighet i samhället ska rivas. Det är en fråga om jämlikhet och rättvisa. Kvinnor, män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att verka i vardagen på lika villkor vad gäller delaktighet och tillgänglighet.

Publicerad 25 september 2014 · Uppdaterad 26 mars 2015"

- [In English](#)
- [A–Ö](#)
- [Lättläst](#)
- [Kontakt](#)
- [Hem](#)
- [Hitta statistik](#)
- [Våra tjänster](#)
- [Dokumentation](#)
- [Lämna uppgifter](#)
- [Om SCB](#)

Ämnesomreden

- build **Arbetsmarknad** Arbetslöshet, arbetsmiljö, löner, pendling, prognoser, sjukfrenvaro, sysselsättning, yrken m.m.
people **Befolkning** Folkmängd, in- och utvandring, medellivslängd, namn, prognoser m.m.
account_balance **Betalningsbalans och utlandsställning** Bytesbalans, finansiell balans, tillgångar och skulder mot utlandet, portföljinvesteringar, direktinvesteringar
location_city **Boende, byggande och bebyggelse** Bostadsbestånd, byggnadskostnader, fastighetspriser, hyror m.m.
drafts **Demokrati** Partisympatier, politiker, val, valdeltagande m.m.
power **Energi** Användning, bränsle, el, naturgas, priser m.m.
business_center **Finansmarknad** Aktier, banker, försäkringsbolag, skulder, tillgångar m.m.
shopping_cart **Handel med varor och tjänster** Export, import, livsmedelsförsäljning, omsättning, tjänsteproduktion m.m.
home **Hushållens ekonomi** Boende, inkomster, skatter, utgifter

m.m.

local_hospital **Hälsa- och sjukvård** Abort, dödsorsaker, graviditet, sjukdomar m.m.

nature_people **Jord- och skogsbruk, fiske** Djur, ekonomi, produktion, sysselsättning m.m.

palette **Kultur och fritid** Bibliotek, kulturmiljö, museer, studieförbund, utgifter m.m.

we **Levnadsförhållanden** Familj, fritid, integration, IT, jämställdhet m.m.

landscape **Miljö** Avfall, hållbar utveckling, markanvändning, utsläpp m.m.

grid_on **Nationalräkenskaper** BNP, hushållräkenskaper, regionalräkenskaper m.m.

local_dining **Näringsverksamhet** Branscher, företagens ekonomi, gästnätter, industri m.m.

pie_chart **Offentlig ekonomi** Kommuner, landsting, skatter, statsbudget m.m.

local_offer **Priser och konsumtion** Index, inflation, KPI, prisbasbelopp m.m.

gavel **Rättsväsende** Brott, dömda, kriminalverksamhet m.m.

accessible **Socialförsäkring m.m.** Barnfamiljer, funktionsnedsättning, pension, sjukdom, elderdom m.m.

child_care **Socialtjänst m.m.** Assistans, ekonomiskt bistånd, missbruk, omsorg m.m.

directions_transit **Transporter och kommunikationer** Fordon, post- och televerksamhet, resvanor, trafikolyckor m.m.

import_contacts **Utbildning och forskning** Betyg, högskola, personal, skola, studiestöd m.m.

- [Boende, byggande och bebyggelse](#)

Undersökningar

Stäng alla

Öppna alla

- [Bostads- och hyresuppgifter](#)
- [Bostadsbyggande och ombyggnad](#)
- [Bygglovsstatistik för bostäder och lokaler](#)
- [Byggnadskostnader](#)
- [Fastighetspriser och lagfarter](#)
- [Fastighetstaxeringar](#)
- [Intäkter, kostnader och outhyrt i flerbostadshus](#)
- [Ämnesövergripande statistik](#)

Etiketter

- [Boende](#)
- [Bostadspriser](#)
- [Bostäder](#)
- [Byggande](#)
- [Fastigheter](#)
- [Fritidshus](#)
- [Hyrer](#)
- [Index](#)
- [Lokaler](#)
- [Lägenheter](#)
- [Ombyggnad](#)
- [Priser](#)
- [Rivning](#)
- [Småhus](#)
- [Taxering](#)
- [Taxeringsvärde](#)
- [Villor](#)

Hyrer i bostadslägenheter

Nästa publicering: 2019-10-04

Statistiken visar hyresnivåer och hyresförändringar i hyresrätter.

Uppgifterna redovisas efter region (kommunnivå och uppåt), lägenhetstyp (antal rum) och ägarkategori. Undersökningen bygger på ett statistiskt urval på cirka 15 500 lägenheter i flerbostadshus och småhus i hela landet.

Hitta på sidan

Resultat

- [Statistiknyheter](#)
- [Tabeller och diagram](#)
- [Tabeller i Statistikdatabasen](#)
- [Rapporter](#)

Om statistiken

- [Dokumentation](#)
- [Fördjupad information](#)

Kontakt

- [Kontaktuppgifter](#)

Statistiknyheter

[Hyrer i bostadslägenheter 2018](#)

2018-10-04

2018 års hyresförändring är i genomsnitt 1,1 procent i beståndet. Det är en blygsam höjning sett över en tioårsperiod. I er presenterar SCB en samlad statistiknyhet över hyresstatistik. Nedan redovisas Hyrer i bostadslägenheter (beståndet) 2018 samt Avgifter/hyrer för nybyggda lägenheter 2017.

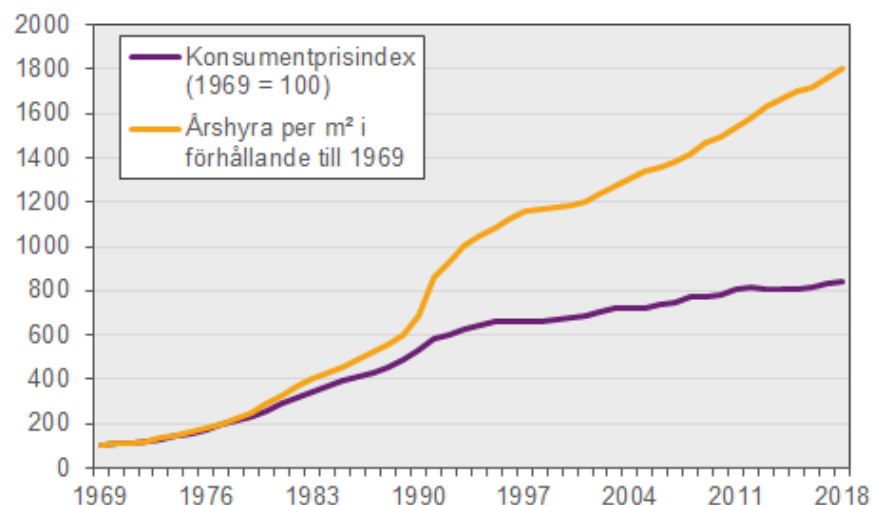
[Alla statistiknyheter för denna statistik](#)

Miss ingen viktig statistik

[Prenumerera på statistiknyheter](#) [Alla statistiknyheter för denna statistik](#)

Hyror och den allmänna prisutvecklingen 1969–2018

Diagrammet visar utvecklingen av hyror i jämförelse med prisutvecklingen mätt med konsumentprisindex.

Hyrelägenheter 2018, månadshyror

	2018
00 Riket	
Lägenhet 2 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	5 875
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	5 343
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	5 591
Lägenhet 3 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	7 263
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	6 600
Samtliga	

Ny månadshyra per lägenhet	6 904
0010 Stor-Stockholm	
Lägenhet 2 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	6 642
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	5 841
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	6 244
Lägenhet 3 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	8 276
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	7 239
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	7 705
0020 Stor-Göteborg	
Lägenhet 2 rum	

Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	6 231
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	5 377
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	5 740
Lägenhet 3 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	7 340
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	6 498
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	6 859
0030 Stor-Malmö	
Lägenhet 2 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	6 570
Allmännyttiga bostadsföretag	

Ny månadshyra per lägenhet	5 808
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	6 257
Lägenhet 3 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	7 921
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	7 130
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	7 520
0040 Kommuner med > 75000 inv (exkl storstadsområden)	
Lägenhet 2 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	5 947
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	5 432
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	5 683

Lägenhet 3 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	7 183
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	6 588
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	6 893
0041 Kommuner med < 75000 inv (exkl storstadsområden)	
Lägenhet 2 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	5 030
Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	4 988
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	5 005
Lägenhet 3 rum	
Privata och övriga fastighetsägare	
Ny månadshyra per lägenhet	6 417

Allmännyttiga bostadsföretag	
Ny månadshyra per lägenhet	6 124
Samtliga	
Ny månadshyra per lägenhet	6 249

Hyreslägenheter 2018. Riket

2 rok 5591 kr

3 rok 6904

År 2019 ökning säg 1,1 %

2 rok 5652 säg 5700 = 68400/år

3 rok 6972 säg 7000 = 84000/år

Hyreslägenheter 2018

	2 rok	3 rok	
Riket	5591	6904	
Stor-Stockholm	6244 112 %	7705	112 %
Stor-Göteborg	5704 102 %	6859	99 %
Stor-Malmö	6257 112 %	7520	109 %
Kommuner med > 75000 inv	5683 102 %	6893	100 %
Kommuner med < 75000 inv	5005 98 %	6245	90 %
	% av riket		

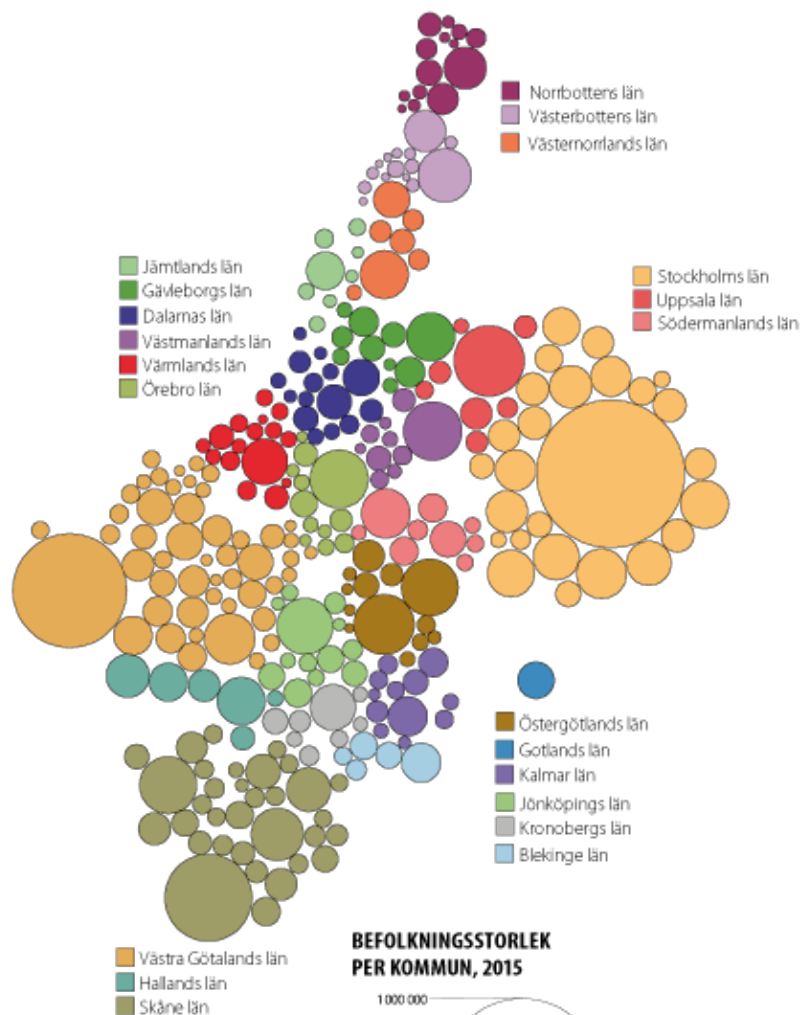
Stor-Stockholm och Stor-Malmö ligger cirka 10 % över riket.
De andra ligger ungefär på riket.

Lägenhet 1 rum : 4027

4 + rok: 8710

Småhus oavsett antalet rum: 6429 kr/månad

Hyresförändring hela riket 2017-2018: 1,1 %

Befolkningsstorlek per kommun, 2015

Från SCB Publicerad: 2017-03-06 (<http://www.scb.se/hitta-statistik/>)

I kartan ser vi hur många kommuner som finns i varje län, det varierar från 1 i Gotlands län till 49 i Västra Götalands län. Men också att de flesta län har en befolkningsmässigt dominerande kommun, som Östersund i Jämtlands län eller Växjö i Kronobergs län. Det finns dock undantag där det är två kommuner som dominerar befolkningsmässigt, exempelvis Linköping och Norrköping i Östergötlands län samt Falun och Borlänge i Dalarnas län.

I norra Sverige finns flera av de större kommunerna vid kusten och mindre kommuner i länens inland. Men det finns också befolkningsmässigt mindre kommuner i de södra delarna av landet, exempelvis i gränstrakterna mellan Värmlands och Västra Götalands län och diagonalt ned mot gränsen mellan Östergötlands och Kalmar län.

Var finns rum för våra barn? – en rapport om trångboddheten i Sverige

[Ladda ner gratis PDF](#)

Tabell B1. Målsättningar och definitioner kring trångboddhet Källa: Thiberg (1985), SCB och Boverket(1993)

Norm	År	Målsättning	Definition av trångboddhet	Bostad som krävs för att 2 vuxna och 2 barn ej ska anses trångbodda
Norm 1	1945	Ingen ska behöva sova i köket. Högst 2 personer i varje rum.	Mer än 2 boende per rum, köket oräknat.	2 rum och kök
Norm 2	1965	Ingen ska behöva sova i kök eller vardagsrum (gäller ej enpersonshushåll). Högst 2 pers i varje sovrum.	Fler än två boende per rum, kök och vardagsrum oräknade. Gäller ej enpersonhushåll.	3 rum och kök
Norm 3	1974	Ingen ska behöva sova i kök eller vardagsrum. Eget sovrum till varje hushållsmedlem med undantag av gifta/samboende par.	Fler än en boende per rum, kök och ett rum oräknade samt enpersons-hushåll i ett rum och kök eller mindre. Finns samboende i hushållet reduceras rumskravet med ett rum.	4 rum och kök

Tabell B2. Antal rum som krävs för att inte anses trångbodd enligt norm 3

Hushållstyp	Antal rum som krävs för att inte anses trångbodd	KOMMENTAR:
Enboende	2	Antal hushåll med 1 person: 37,7% av alla hushåll 2013
	3	Antal hushåll med 2 personer: 31,3% av alla hushåll 2013
Ensamförälder och Samboende med 1 barn	3	Antal hushåll med 3 personer : 12,4% av alla hushåll 2013
” 2 barn	4	Antal hushåll med 4 personer : 12,3% av alla hushåll 2013
” 3 barn	5	Antal hushåll med 5 personer : 4,3% av alla hushåll 2013
” 4 barn	6	Antal hushåll med 6 personer : 1,2% av alla hushåll 2013
		Antal hushåll med 7+ personer 0,8% av alla hushåll 2013

Antal hushåll efter hushållstyp

Kosthushåll boende i Sverige 31/12 respektive år

Hushållstyp	1991	1995	1999	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Fel- marg- inal (±)
Samtliga individer	8 494	8 584	8 686	8 751	8 882	8 905	8 940	8 978	9 029	9 135	9 218	9 335	9 393	62
Samtliga hushåll	4 141	4 244	4 349	4 363	4 441	4 465	4 477	4 555	4 628	4 660	4 656	4 725	4 766	35
Genomsnittligt antal personer per hushåll	2,05	2,02	2,00	2,01	2,00	1,99	2,00	1,97	1,95	1,96	1,98	1,98	1,97	
Ensamboende kvinnor	960	996	1 052	1 073	1 033	1 076	1 041	1 095	1 107	1 127	1 137	1 168	1 182	44
18–24	112	120	119	127	113	115	116	138	147	136	132	129	135	16
25–34	100	110	141	155	140	123	138	142	151	161	161	152	173	18
35–49	100	117	113	109	95	122	117	116	114	122	131	147	130	16

50–64	165	179	191	196	235	236	215	231	216	234	225	225	226	21
65–74	200	178	158	158	149	154	158	154	161	182	190	205	206	20
75–	283	292	331	329	302	326	297	313	317	292	299	310	312	24
Ensamboende män	867	929	1 005	956	1 024	1 001	1 039	1 096	1 141	1 137	1 107	1 130	1 135	44
18–24	137	140	117	119	126	132	140	142	160	132	120	140	125	16
25–34	228	240	261	235	240	213	233	236	234	255	250	270	254	22
35–49	206	202	238	238	248	238	245	277	267	244	245	238	234	21
50–64	129	169	201	182	222	213	225	245	258	260	266	246	254	22
65–74	82	94	84	77	92	92	95	95	112	132	118	130	159	18
75–	86	84	105	105	95	112	102	100	109	114	109	106	109	15
Sammanboen de utan barn	1 023	1 022	988	1 015	1 038	1 038	1 047	1 026	1 030	1 012	1 008	989	1 003	27
18–24	41	43	32	37	35	33	32	37	29	28	30	24	22	5
25–34	104	100	100	102	105	112	101	103	88	80	88	80	78	9
35–49	107	117	82	83	79	73	75	83	71	72	76	71	70	8

50–64	332	374	399	414	414	423	424	377	403	386	347	331	340	18
65–74	276	236	217	215	225	233	239	256	266	284	282	294	303	17
75–	163	153	158	164	179	163	177	169	174	162	185	187	190	13
Sammanboende med barn 0–19 år	926	895	884	889	888	902	900	906	887	897	924	923	899	25
1 barn	342	326	303	324	316	320	318	323	330	336	338	326	305	16
2 barn	394	388	391	390	395	420	414	418	403	411	427	434	435	19
3+ barn	190	181	190	174	176	162	168	165	154	150	160	163	159	12
Ensamstående kvinnor med barn	180	200	205	224	233	220	220	204	222	229	213	223	227	11
1 barn	110	111	109	116	123	119	125	113	120	127	124	126	131	9
2+ barn	70	89	96	108	110	101	95	91	103	102	88	97	96	7
Ensamstående män med barn	35	37	45	46	61	76	61	56	66	67	71	70	72	7
1 barn	24	25	30	30	42	53	37	38	46	44	44	47	46	6

2+ barn	11	12	15	16	19	23	24	18	20	24	27	22	26	4
Övriga sammanboende hushåll	86	95	94	96	91	82	95	94	96	109	113	124	129	9
Övriga ensamstående hushåll	65	71	76	64	74	70	73	79	79	82	84	99	118	10

Definitioner och förklaringar

Med kosthushåll menas det hushåll som utgörs av alla personer som den 31 december respektive år bodde i samma bostad och hade gemensam ”hushållning”. I kosthushållet ingår barn som är 18 år eller äldre och bor hemma. Ett kosthushåll kan också bestå av flera generationer, syskon eller kompisar som bor tillsammans och har gemensamt hushåll.

Personer som normalt tillhör kosthushållet, men som tillfälligt befann sig på annan ort p.g.a. arbete, studier eller militärtjänstgöring ingår i kosthushållet. Barn, som bor lika mycket hos separerade föräldrar, tillhörde fram till 2009 det intervjuade hushållet om de var folkbokförda där. Från och med 2009 ingår de i hushållet som intervjuas. För bortfallet skapas kosthushållet enligt RTB-familj. Bortfallet ökar för varje år, 2013 var bortfallet knappt 50 %.

RTB-familj baseras på folkbokföringen. En RTB-familj utgörs av maximalt två generationer där personerna har relationer med varandra och är folkbokförda på samma fastighet. Med relation menas giftermål, registrerat partnerskap, biologisk förälder, adoptivförälder och vårdnadshavare. Om fler än två generationer är folkbokförda på samma fastighet bildas den första familjen med utgångspunkt från den yngsta generationen. Det stor svaghet med detta begrepp är att en sambofamilj utan gemensamma barn inte kan kopplas samman utan redovisas som ensamstående.

Källa SCB

**Våren 2018 har de i kapitel 7 i 11 maj 2015
föreslagna lägenhetstyperna förbättrats
ifråga om balkongerna, alla rum har som
regel direkt utgång till rymliga balkonger,
något som i hög grad ökar bruksvärdet,
isynnerhet för dem som byter från
småhuslägenheter till mindre lägenheter i
flerbostadshus.**

De föreslagna nya lägenhetstyperna

Bostäderna ingår i flerbostadshus, lamellhus med invändig bredd 13 m, med upp till tio våningar.

De byggs i betong med lämplig vämeisolering. Ytterväggarna är ritade 30 cm.

I varje trapphus görs trappa och hiss till fyra lägenheter i varje våning, inte tre lägenheter som är det vanligaste. Det bör sänka kostnaderna. Trappa färdiggjuten betongtrappa typ Herrljungatrappan, Strängbetong, typ M12, 90 cm bredd, 15 steg (14 plansteg), 250x120 cm.

Hiss typ KONE ProSpace, inv. korgmått 90x195, dörrbredd 90 cm schakt 120x210 cm. Lyfthöjd max 30 m. Hastighet 0,6 m/sek. Stannplan 2-12.

Fönster med stora rutor och smala luftningsbågar. (Ska justeras)
Vägg mellan kök och bad 15 cm. Tjockare innerväggar, 20 cm kan vara bärande, övriga väggar 7 cm.

Plats för vertikala ledningar och kanaler finns i väggen mellan vardagsrum och bad.

Väggar i rummen avses för tapetsering, för övrigt målade. Golven, utom bad, linoleum eller parkett e d.

Dörrarna med karmyttermått 90 cm enligt krav om rullstolar. Övriga mått som passar rullstolar.

Badrummen gjorda för rullstolar. I badrum plats för tvättmaskin bredd 60 cm och toktumlare 60 cm smt städskåp. Kakel på väggar och golv.

Köken har 140 cm rostfri bänk med arbetsyta 80 cm och diskhoar bredd 60 cm. Intill diskbänk spis 60 cm med frånluftsaggregat, därefter bänk 100 cm, sedan högskåp med kyl och frys. Under bänkarna plats för diskmaskin och extra kylskåp. Över bänkarna överskåp. I köken finns intill matbord plats för ytterligare skåp. I köken plats för matbord 80x120 cm för 4-5 personer. Man kan t ex sätta två högskåp med kyl och frys vid matbordet och göra bänken med spis och diskbänk 360 cm lång.

Vardagsrummen med plats för möbler enligt boverket och litet till: matplats för 6-7 personer. Soffa 210x95 cm, två fåtöljer 70x80 cm, plats för TV, skåp och bokhyllor m m.

Sovrummen med garderober 60x60 cm, sängplatser 90x210 cm, sängbord 40x40, arbetsbord minst 60x120 cm (plats för dator). plats för bokhyllor, skåp och barnsäng. m m.

Balkonger med utgång från alla rum, minst 180 cm breda.

I det närmast följande visas:

Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala

Bostad 2 rum och kök i större skala

Bostad 3 rum och kök i större skala

Tillägg 2 rum till lägenhet 2 rum och kök så att det blir 4 rum och kök.

Två studentbostäder med gemensamma utrymmen

Bostad 2 rum och kök med större sovrum

Studentbostäderna är i par och till dem hör gemensamt entré, badrum och kök.

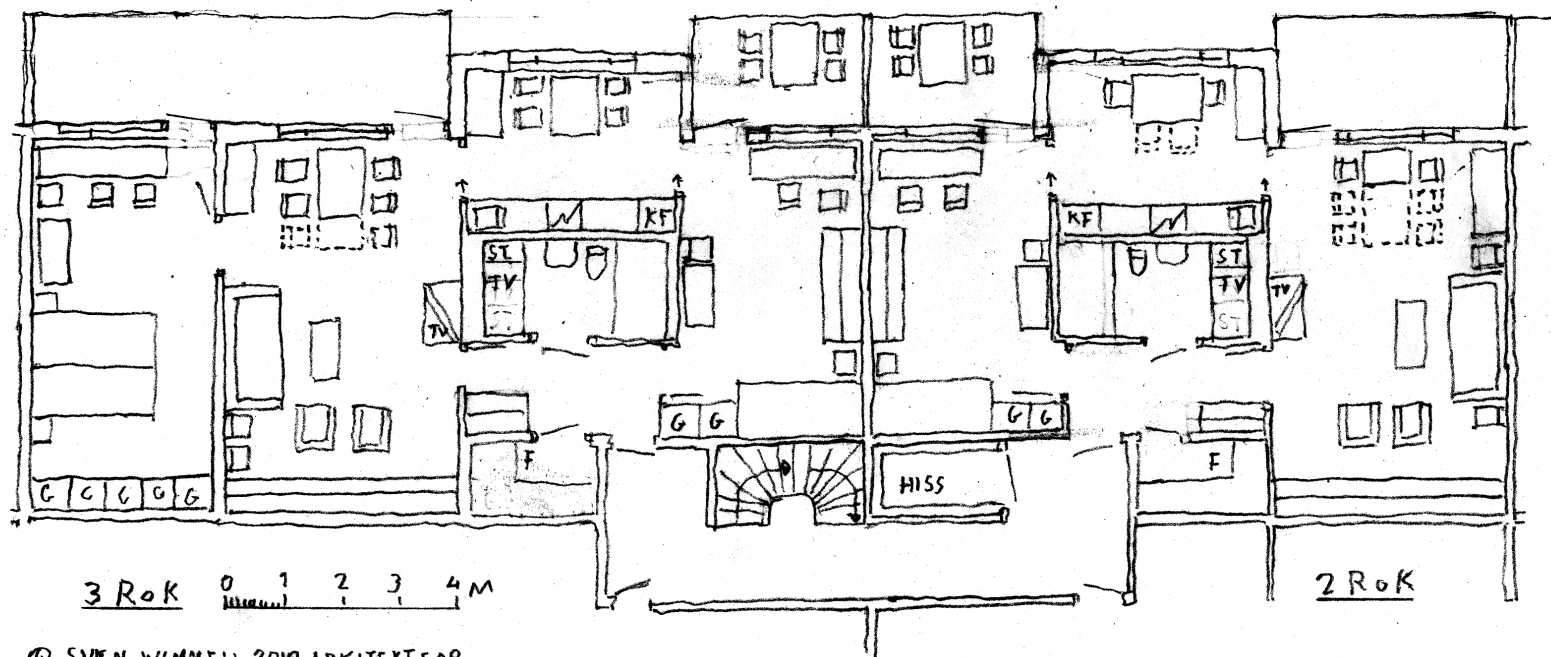
Rummen är exklusive garderober omkring 21 kvm. De har plats för garderober 60x60 cm, arbetsbord 80x220 cm där man kan rita med vinkellinjal och bre ut stora arbetsmaterial, skåp och bokhyllor 60x200 cm, plats för TV och liten sittsoffa 140x95cm (eller ett par fåtöljer), soffbord, säng 90x210 cm och sängbord 40x40.

Om studenten vill använda sängen som sittplats under dagen kan han skaffa två passande ryggkuddar och under natten ställa dem i utrymmet mellan fotänden på sängen och garderoben där. På morgonen får han först låta sängen vädra ut och sedan ordna till ett snyggt överkast och sätta dit ryggkuddarna.

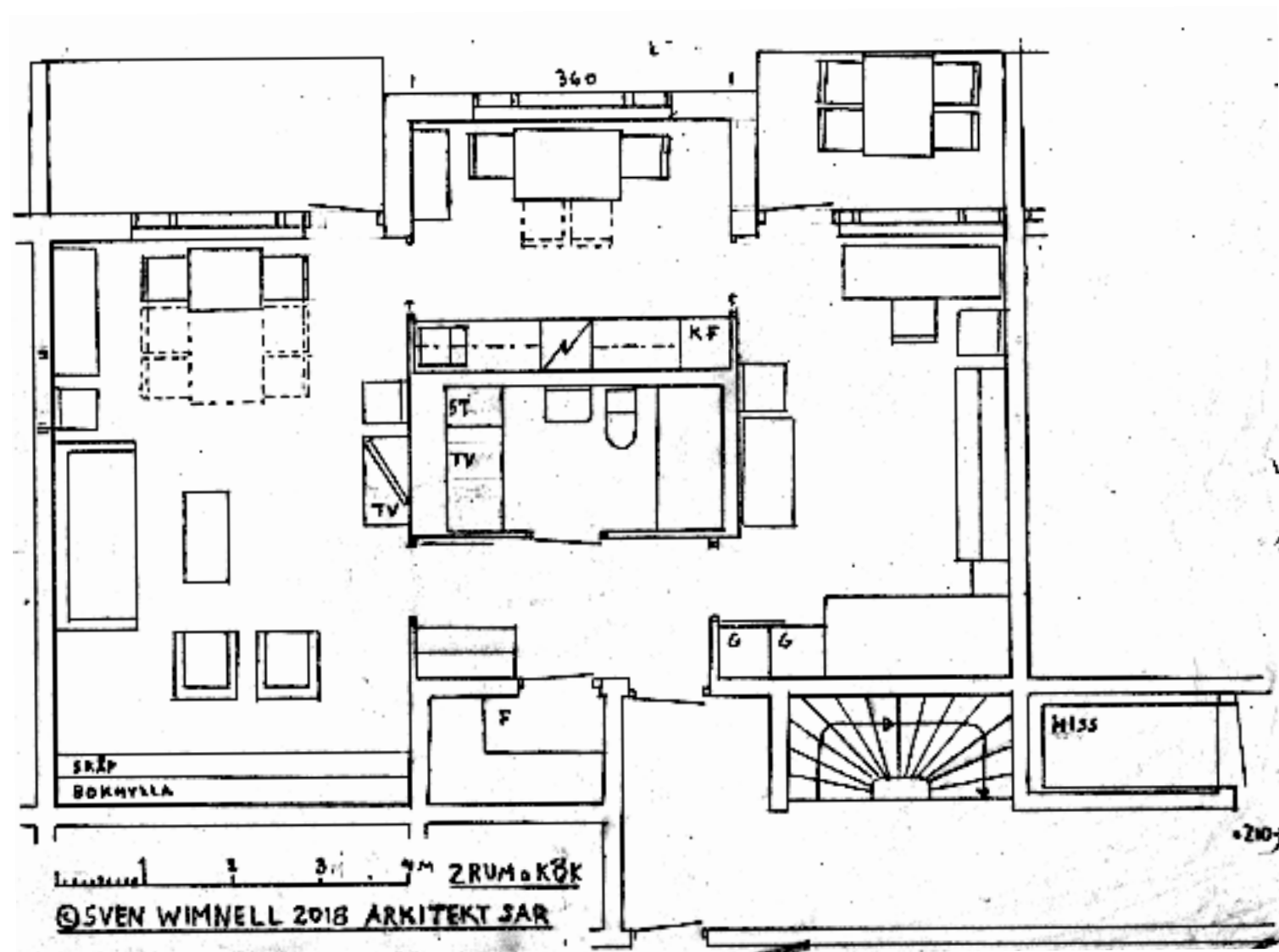
Bostaden 2 rum och kök med större sovrum.

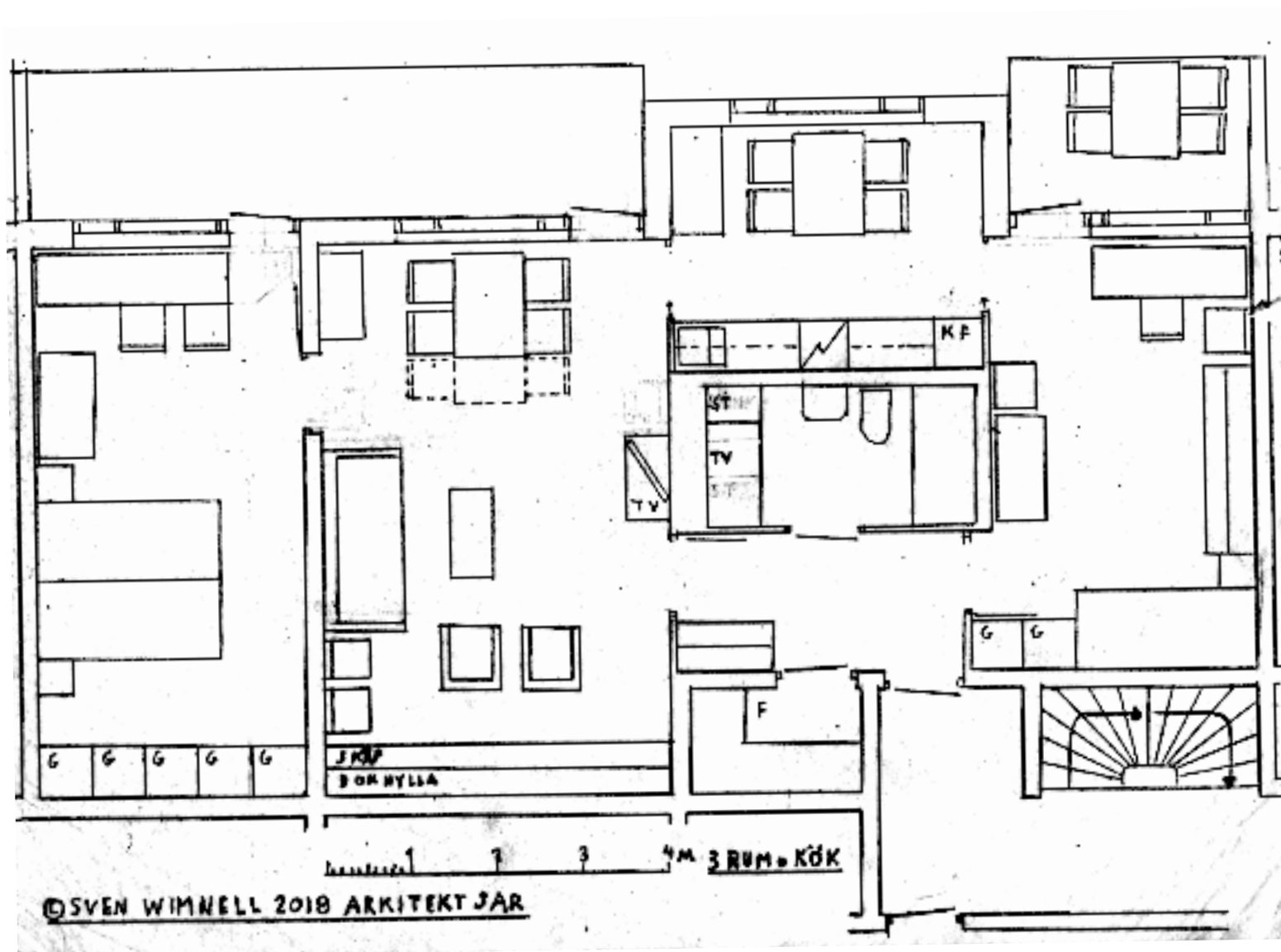
Den har ett sovrum som är 95 cm bredare än sovrummen i lägenheterna 2 och 3 rok, och 4,75 kvm större än sovrummet i 2 rok. Rymmer 2 garderober, arbetsbord för två, barnsäng, 2 paruppställda sängar med bord, plats för skåp eller en extra säng.

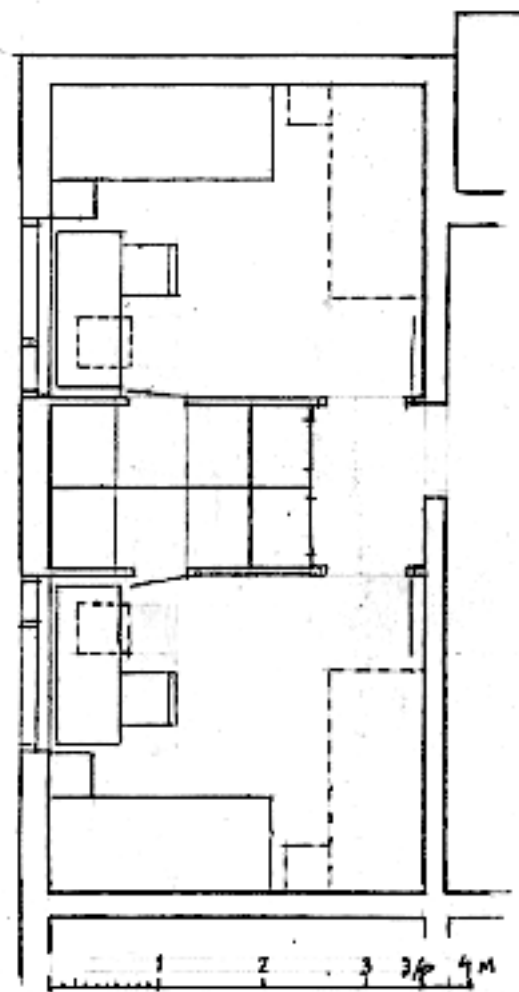
Är avsedd för hushåll på 2 personer som tycker att de inte behöver 3 rok

© SVEN WIMNELL 2018 ARKITEKTSÄR

© SVEN WIMNELL 2018 ARKITEKT SÄR

Fyra rum och kök.

Fyra rum och kök kan ordnas genom att ha en lägenhet på två rum och kök på gaveln av ett hus och där lägga till två rum enligt ritningen här till vänster. Det invändiga måttet på utbyggnaden är på ritningen 360 cm. De två rummen är vardera $3,0 \times 3,6 \text{ m} = 10,8 \text{ kvm}$. Lägenhetsytan för de två rummen blir 27,7 kvm

Om man ökar måttet 3,6 m till 4 m blir rummen $3 \times 4 \text{ m} = 12 \text{ kvm}$.

Ritningen visar att det är möjligt att ha två sovplatser per rum med enplanssängar. Behovet att bygga lägenheter med fyra rum och kök varierar.

Bygger man hus med två trappuppgångar blir det enligt förslagen åtta lägenheter per plan, varav fyra gavellägenheter som kan göras som fyrrumslägenheter, dvs 50% av lägenheterna kan bli fyrrumslägenheter.

Med tre trappuppgångar blir det 12 lägenheter per plan, varav 33,3% kan bli fyrrumslägenheter.

Med fyra trappuppgångar blir det 16 lägenheter per plan, varav 25% kan bli fyrrumslägenheter.

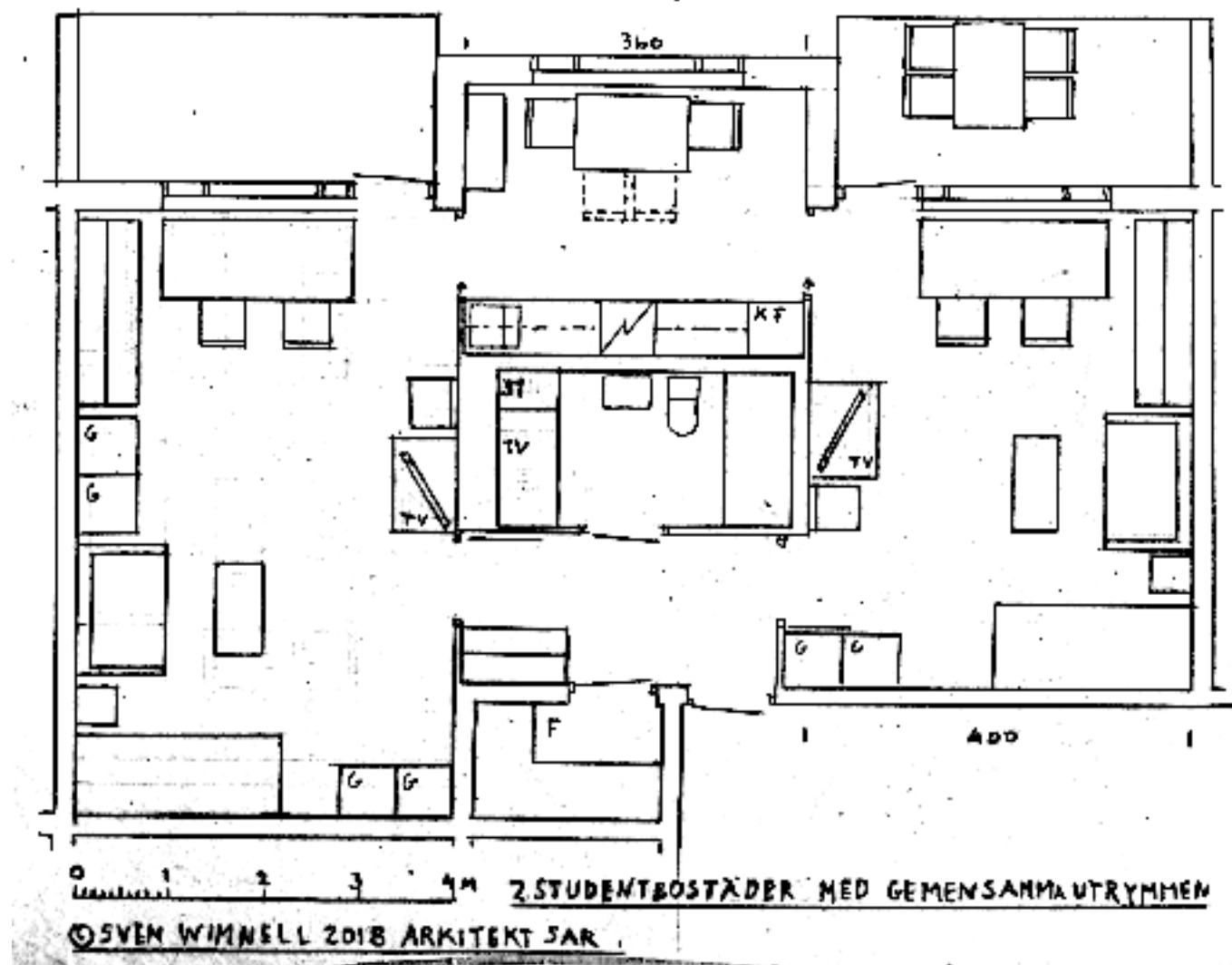
Med fem trappuppgångar blir det 20 lägenheter per plan, varav 20% kan bli fyrrumslägenheter.

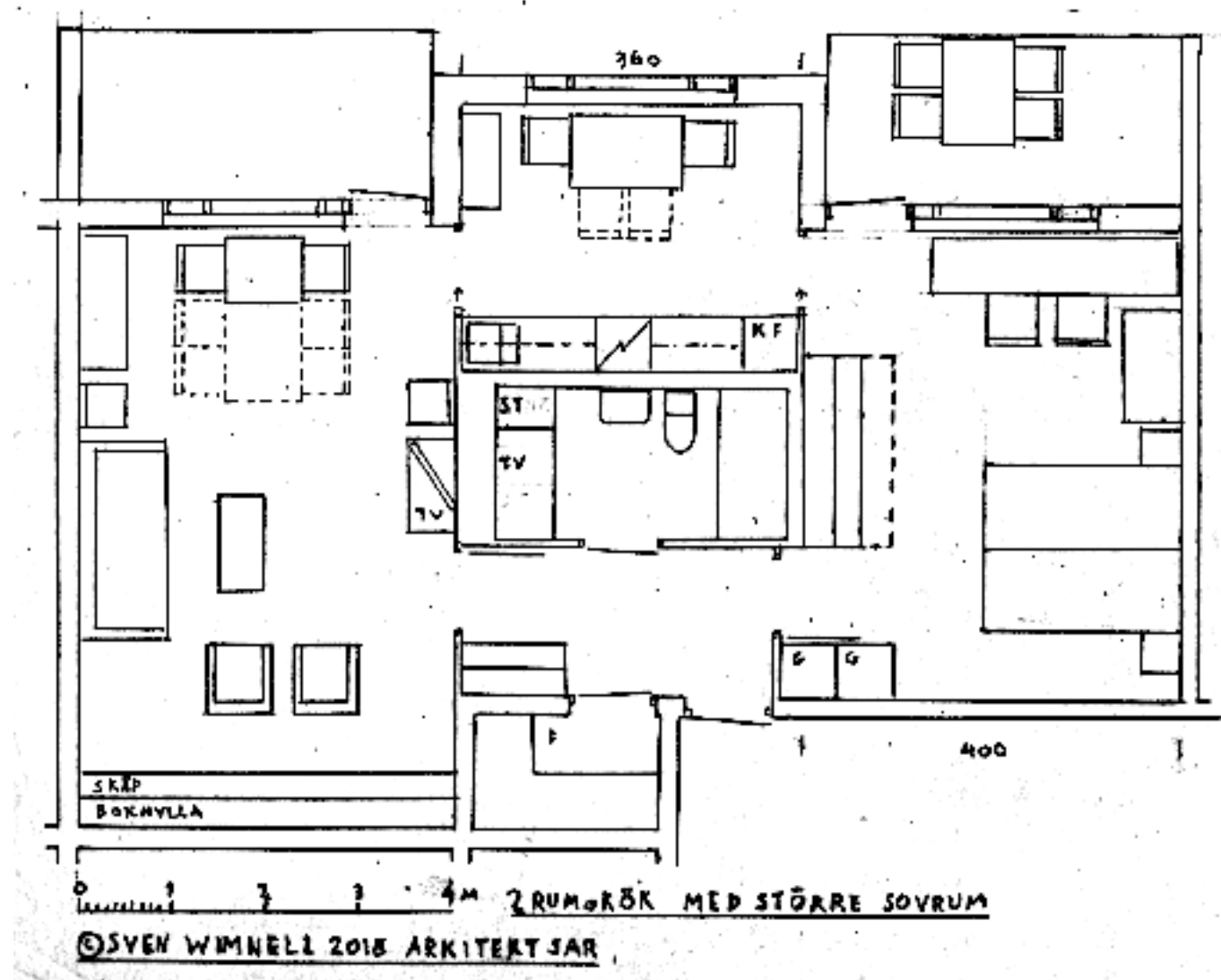
Med sex trappuppgångar blir det 24 lägenheter per plan, varav 16,7% kan bli fyrrumslägenheter.

Med sju trappuppgångar blir det 28 lägenheter per plan, varav 14,3% kan bli fyrrumslägenheter.

Med åtta trappuppgångar blir det 32 lägenheter per plan, varav 12,5% kan bli fyrrumslägenheter. O s v.

Det tycks vara möjligt att tillgodose behovet av fyrrumslägenheter genom att ha sådana på husgavlarna.

Bostad 2 r o k

Enligt boverket lämplig (och nödvändig) för en person.

Vardagsrum	4.0 x 6,4 m =	25,6 kvm
Kök	3,60 x 2,83 =	10,2
Sovrum	3,05x5,0 + 1,6x0,25 - 1,2x0,6=	
	15,25 + 0,4 - 0,72 =	14,9
2 st garderober	1,2 x 0,6 =	0,7
Badrum	3,15 x 1,65 =	5,2
Entré	3,35 x 1,6 =	5,4
Förråd	1,99 x 1,2 =	2,4
Summa		64,4 kvm

Lägenhetsyta:

Vardagsrum		25,6
Kök	10,2 + väggar 0,09 =	10,3
Sovrum		14,9
Garderober		0,7
Badrum	5,2 + väggar 0,22 =	5,4
Entré	5,4 + väggar 0,22 =	5,6
Förråd		2,4
Summa		64,9 kvm
Lägenhetsytan ligger kring riksgenomsnitt för bostäder 2 rok byggda de senaste åren.		

Badrummet i de presenterade bostäderna 5.2 kvm och gjorda för rullstol. Ett modernt badrum för 50 år sedan kunde vara 1,2 x 1.9 = 2,3 kvm, dvs 3 kvm mindre. Yta 2 rok 1961- 1990 var i riksgenomsnitt 61-62 kvm. Om man lägger till 3 kvm för större badrum blir det 64-65 kvm. Riksgenomsnitt var 1991-1995 64 kvm och mellan 62 och 66.

Bostad 3 r o k

Enligt boverket norm 3 lämplig för två personer.

Enligt boverket lämplig för två föräldrar med ett barn.

Kan användas för två föräldrar med två barn

Rumsytor för 2 rok		64,4 kvm
Sovrum nr 2	3,05 x 5,8 m=	17,7
5 st garderober	3,05 x 0.6 =	1,8
Summa rumsytor för 3 rok		83,9

Lägenhetsyta	2 rok 64,9+ 19,5 =	84,4 kvm

Lägenhetsytan för sovrum nr 2, 19,5 kvm. ligger inom riksgenomsnittets ramar 16-21 kvm.

Från SCB. Statistiska meddelanden. BO 39 SM 1401. Hyror i bostadslägenheter 2013.

Skillnad i yta mellan 2 rok och 3 rok:

1941-1950	16	med variation upp till 21
1951-1960	16	18
1961-1970	18	20
1971-1980	16	18
1981-1985	17	19
1986-1990	18	20
1991-1995	17	21
1991-	18	20
Totalt	18	

Bostad 4 r o k

Enligt boverket norm 3 lämplig för tre personer.
Enligt boverket lämplig för två föräldrar med två barn.
Kan användas för två föräldrar med fyra barn.

Lägenhetsyta för 2 rum och kök	64,9 kvm
Tillägg för rum 3 och 4	27,7
Lägenhetsyta	92,6

Lägenhetsyta enligt SCB, riksgenomsnitt	98,0 kvm

Om man lägger till 3 kvm för rullstolsanpassning	101,0

Bostaden här med 4 rok ligger cirka 8 kvm under riksgenomsnitt.
Det kan vara lämpligt att rumsstorleken ökas till 3x4 m då lägenhetsytan ökar med $0,4 \times 7,7 \text{ m} = 3 \text{ kvm}$ till 95,6 kvm och ändå ligger under riksgenomsnittet på 101 kvm.

Två studentbostäder med gemensamma utrymmen för entré, badrum och kök.

Enligt boverket lämplig för två studenter.

Kan användas av två yngre personer som inte är studenter och som inte har möjlighet att ha egna bostäder på 1 rok vardera.

De två rummen har likadana möbler. Den högra bostaden disponerar förrådet vid entrén och den vänstra bostaden kompenseras för det av att vänstra rummet har två extra garderober och något större golvyta, så att lägenhetsytan för vänstra bostaden blir 2,8 kvm större än för den högra.

Lägenhetsytan för de två bostäderna blir 69,7 kvm = cirka 35 kvm för varje student.

Vänstra bostaden:

rum inklusive 4 garderober : $4 \times 6,4 \text{ m} =$	25,6 kvm

Högra bostaden

rum inklusive 2 garderober $4 \times 5 \text{ m} + 0,25 \times 1,6 \text{ m} = 20 + 0,4 =$	20,4 kvm

förråd vid entrén	<u>2,4</u>

Summa	22,8 kvm

d vs 2.8 kvm mindre än vänstra bostaden.

Bostad med 2 studentbostäder kan ombildas till 2 rum och kök med större sovrum genom att ta bort två garderober i vänstra rummet

Rummen har samma bredd, 4 m, men alternativt kan högra rummets bredd ökas till 4,56 m så att de två bostäderna får exakt samma lägenhetsyta. Möblerbarheten i högra rummet ökar då så att bordets längd vid fönstret och längdytrymmet för sängen kan göras 0,56 cm längre.

Bostad 2 r o k med större sovrum

Enligt boverket lämplig för en person.

Kanvändas av makar/sambor, med plats för ett litet och ett stort barn

Sovrummets bredd är 4 m, dvs 0,95 m större än i tidigare visade bostad 2 rum och kök. Lägenhetsytan ökar med $5 \times 0,95 \text{ kvm} = 4,75 \text{ kvm}$ och blir 69,7 kvm.

Bostad 2 r o k med större sovrum kan ombildas till två studentbostäder genom att lägga till två garderber i vänstra rummet.

Rumsbredden 4 m är samma som bredden på rummet för studentbostäderna. För studentbostäderna har gjorts en alternativ bredd på 4,56 m för det högra rummet.

Om man ökar rumsbredden för sovrummet till 4,56 m blir lägenhetsytan för 2 rum och kök med större sovrum $69,7 + 7,55 \text{ m} = 77,3 \text{ kvm}$

Det kan vara lämpligt att göra det större sovrummet lika stort som högra rummet i studentbostäderna så att man kan ha två användningar av denna lägenhetstyp, dels som studentbostad för två personer, dels som bostad 2 rum och kök med större sovrum.

Det är viktigt med rejäla balkonger.

Ungefär hälften av Sveriges befolkning bor i småhus och har möjlighet att enkelt ta sig ut på tomten och läsa, prata och dricka kaffe. De kan odla blommor och grönsaker och göra saker ute.

Den andra delen av folket bor i flerbostadshus. Många har råd med stora lägenheter med balkonger och har fritidshus, med de flesta bor i små lägenheter utan balkonger och när det finns tämligen små och opraktiska. De som hyr små lägenheter hör till proletariatet som anses inte ha rätt att ställa krav. Till dem hör bl a kvinnor och ensamma pensionärer med låga inkomster och ungdomar om de fått någon lägenhet.

Möjligheterna att köpa lägenheter är nu för många borta. Det behöver byggas mycket hyreslägenheter och det som byggs bör vara bra bostäder med lämpliga ytor och utformningar. Det talas mycket om jämlikhet och till det hör möjligheter att även i små lägenheter ha rejäla balkonger som kan ge något av de uteverksamheter småhusen kan erbjuda.

De redovisade lägenhetstyperna är lämpliga och bör byggas i blandning som passar. Husens storlekar och lägen får anpassa efter förhållandena. Mest behövs lägenheterna med två rum och kök som också kan användas av två studerande och unga med låg inkomst. De kan få det statliga stödet. Det kan vara lämpligt att öka stödet till att omfatta lägenheter upp till 100 kvm så att byggbranschen får stöd för även tre och fyra rum och kök som behövs i mindre omfattning.

Många pensionärer som bor i småhus vill flytta till mindre lägenheter i flerbostadshus med hiss för att slippa trappor och arbetet med tomten,

för dem är lägenheter med två rum och kök lämpliga, både de med det mindre och det större sovrummet. De är vana vid att bo med tillgång till tomter och lägenheternas balkonger gör att de kan få något kvar av möjligheten att lätt komma ut.

Andra pensionärer med äldre små och omoderna lägenheter i flerbostadshus vill flytta till ny lägenhet med hiss och bättre utrymme för rullator, tvättmaskiner o d och för dem är också lägenheterna två rum och kök lämpliga. Och de får rejäla balkonger som de kanske inte haft förut.

Lägenheterna två rum och kök är också lämpliga för invandrare med låga inkomster, med den standard som var vanlig i Sverige på 1940-talet kan man bo stora familjer om man sover också i vardagsrummet.

Framför allt är lägenheter med två rum och kök med det mindre sovrummet lämpliga för alla hushåll med en person. De kan enligt norm 3 användas också för två makar/sambor, men bättre är det då med det större sovrummet, eller ännu bättre tre rum och kök.

Barnfamiljerna söker sig gärna till småhus, med det bör för dem finnas lägenheter i flerbostadshus med tre och fyra rum och kök. Små barn behöver mindre utrymme än äldre barn.

Föräldrar och vuxna barn kan bo i skilda delar av Sverige och har svårt träffa varandra, men vill åka och hälsa på varandra ibland. Då bör soffan i vardagsrummet kunna ordnas till sovplatser. Finns det barn med kan de sova på golvet eller i tält på balkongen.

Grovt räknat: hushåll med 1-2 personer, 69% 2013, lämpligt med minst 2 rum och kök (norm 3) i flerbostadshus.

3-4 personer, 25%, lämpligt med minst 3-4 rum och kök (norm 2) i flerbostadshus eller småhus. 5-7+ personer, 6%, kanske lämpligt med småhus. Studenter o d kan ha mindre och ta dem under 2 rok.

Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket.

Lägenhetstyp	Antal lägenheter	Andel i procent
Lägenheter utan kök	1 692	0,1
1 rum och kök	280 392	11,4
1 rum och kokvrå/kokskåp	115 050	4,7
2 rum och kök	894 919	36,3
2 eller flera rum och kokvrå/kokskåp	45 826	1,9
3 rum och kök	775 783	31,5
4 rum och kök	272 027	11
5 rum och kök	54 328	2,2
6 eller flera rum och kök	11 066	0,4
Uppgift saknas	11 889	0,5
Summa	2 462 972	100

Trångboddhet

Var finns rum för våra barn

http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2006/var_finns_rum-for_vara_barn.pdf

Förord

Syftet med denna rapport är att uppmärksamma hur trångboddheten utvecklats framförallt de senaste tjugofem åren, samt att analysera orsakerna och konsekvenserna av trångboddhet för olika grupper i samhället. I rapporten redovisas offentlig statistik om trångboddhet i Sverige.

Idag är trångboddheten inte lika omfattande som under första halvan av 1900-talet, men det är fortfarande stora skillnader i utrymmesstandard mellan olika typer av hushåll, inkomstgrupper, upplåtelseformer och mellan människor med svensk och utländsk bakgrund.

Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät råder det bostadsbrist i drygt 100 av landets 290 kommuner och ekonomiskt svaga grupper har svårt att konkurrera på bostadsmarknaden. Trångboddhet är inte enbart en boendefråga utan berör även integrations- och välfärdsfrågor. Boverket vill härmed ge en bild av den trångboddhet som finns i Sverige idag.

Rapporten är skriven av Annette Rydqvist, Björn Olsson, Anna Andersson och Åsa Karlsson vid Boverkets analysenhet. Ansvarig enhetschef är Martin Hedenmo.

Karlskrona, september 2006
Ines Uusmann
generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Disposition.....	9
1 Trångboddheten som problem.....	11
Vad menar vi med trångboddhet?	11
2 Orsaker och konsekvenser	15
Orsaker till trångboddhet	15
Konsekvenser av trångboddhet	17
3 Bakgrund: Politik och normer	23
Fram till år 1950: En social bostadspolitik växer fram	23
Åren 1950–2000: Politiska målsättningar och bostadsbyggande.....	24
Vilken betydelse har målen i praktiken?	29
4 Trångboddhet i statistiken.....	33
Trångboddheten inom EU	33
Trångboddhet i Sverige: Officiell statistik och andra källor	34
Trångboddhet och jämställdhet.....	34
Trångboddhet och hushållstyp.....	35
Högre trångboddhet bland personer med utländsk bakgrund	37
Tre av tio hushåll med låg inkomst är trångbodda.....	39
Ungdomar är trångbodda i högre grad än andra åldersgrupper.....	41
Trångboddheten är mest utbredd i storstadsregionerna	41
Barnfamiljer	42
Boendetäthet i Stockholms stad	60
Ger statistiken en rättvisande bild av trångboddheten?.....	61
Sammanfattning av trångboddheten i statistiken.....	62
5 Avslutande diskussion	67
Bilaga 1 Tabeller	71
Bilaga 2 Fakta om Hushållens Ekonomi (HEK).....	75
Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).....	75
Referenser	77

Trångboddheten i storstadsregionerna

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/trangboddheten-i-storstadsregionerna.pdf>

Förord

Boverkets instruktion anger bland annat att myndigheten särskilt ska utveckla en fördjupad förståelse för bostadsmarknaders funktionssätt, samt aktualisera statistik, följa och analysera utvecklingen på bostadsmarknaden. I föreliggande rapport kartlägger vi hur bostadsbristen yttrar sig i form av trångboddhet i de tre storstadsregionerna.

Rapporten är författad av Helen Ekstam, analytiker på analysavdelningen.

Karlskrona, november 2016 Bo Söderberg avdelningschef

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	6
2 Trångboddhet och bostadsbehov	9
Trångboddhetsnorm 1	10
Trångboddhetsnorm 2	10
Trångboddhetsnorm 3	11
Den senaste trångboddhetsnormens användningsområden	12
Socialstyrelsens rekommendation	13
Tidigare forskning om trångboddhet	14
Val av trångboddhetsdefinition i rapporten	15
3 Boendet enligt lägenhetsregistret	17
Bostäderna i storstadsregionerna	17
Hur bor storstadsborna?	18
4 Trångboddhet i lägenhetsbeståndet	20
Vilka omfattas av studien?	21
Trångboddhet enligt norm 2	22
5 Trångboddheten i bostadsbeståndet enligt lägenhetsregistret.....	25
Smålägenheter är de mest trångbodda	25
Stor andel lägenheter utan folkbokförd	27
6 Trångboddhetens geografiska utbredning i storstadsregionerna.....	29
Stormalmö.....	30
Storgöteborg.....	35
Storstockholm.....	39
Trångboddhet bland individer med svensk- och utländsk bakgrund i Göteborg – en jämförelse.....	47
Slutdiskussion	50
Referenser	52
Bilaga 1	56

1 Inledning

Få samhällsfrågor debatteras lika flitigt som bostadsbristen just nu. Bristen får konsekvenser både för de individer som drabbas och för samhället. För individer som letar bostad blir bostadsbristen kännbar på flera sätt. Kötiderna för att få ett förstahandskontrakt till en hyresrätt är långa, särskilt i storstadsregionerna, och prisutvecklingen på bostadsrätter har varit stor. Sedan sex till sju år tillbaka uppmärksammas även att bostadsbristen medför negativa samhällsekonomiska konsekvenser då den hotar tillväxten i storstadsregionerna (Stockholms Handelskammare, 2010:3; SOU 2015:48). Flera studier pekar ut ett antal samhällsproblem som följer i bostadsbristens kölvatten. Några exempel är låg rörlighet i det befintliga beståndet på grund av för få hyresrätter samt att arbetsgivare har svårt att rekrytera kvalificerad arbetskraft i storstadsregionerna (Stockholms Handelskammare, 2014).

Trots att det finns många sätt att mäta bostadsbristens konsekvenser är det inte helt enkelt att definiera vad bostadsbrist är. Bengtsson (1992, s. 70–71) skiljer på ”marknadsbrist” och ”behovsbrist”. Marknadsbrist handlar om bostadstillgången i förhållande till människors boendepreferenser och betalningsförmåga, det vill säga att människors bostadsstandard inte motsvarar vad de efterfrågar. Enligt marknadsperspektivet bör det råda en jämvikt mellan utbud och efterfrågan av bostäder, således kan bostäder både under- och överutnyttjas. Behovsbrist innebär att bostadsstandarden är lägre än de boendes behov enligt politiskt fastställda mål. Enligt behovsperspektivet bör befolkningen ha tillgång till skäligen bostäder, men att bo bättre än man behöver utgör inget problem. Boverket har tidigare analyserat bostadsbrist utifrån både marknads- och behovsperspektivet (Boverket, 2012b, Boverket, 2016a) samt i den årliga bostadsmarknadsenkäten (BME).

Bostadsbrist mäts både inom marknads- och behovsperspektivet i termer av boendetäthet eller trångboddhet. Boendetätheten är det genomsnittliga antalet boende per bostad, ett mått som lämpar sig när aggregerade samhällseffekter ska studeras. Boverket (2013) visar till exempel att inkomsterna per capita påverkas negativt när boendetätheten ökar under högkonjunktur. Den definition av trångboddhet som används i den här rapporten, är politiskt definierad vilket innebär att bostadsbrist definieras som behovsbrist. Trångboddhet mäter således hur många personer som har en sämre bostadssituation än vad som anges enligt en fastställd trångboddhetsnorm. Sedan den sociala bostadspolitiken etablerades under 1930-talet har flera olika trångboddhetsnormer förekommit i Sverige. En genomgång av dessa normer görs längre fram i rapporten.

Bengtsson (1992 s. 82–84) preciserar att behovsbrist omfattar tre dimensioner, bostadslöshet, otryggt boende och dåligt boende. Trångboddhet kan ha kopplingar till samtliga dimensioner men utrymmesbristen faller formellt under dåligt boende vilket hänvisar till att bostaden inte uppfyller kriterier med avseende på standard, utrustning eller utrymme. Enligt den norm som vi här använder (norm 2) är bostaden trångbodd om det bor fler än två personer per rum (kök och vardagsrum räknat). Det betyder till exempel att ett hushåll som består av två vuxna och två barn är trångbodda i en tvårumslägenhet men inte i en tretrumslägenhet.

Under de senaste decennierna har befolkningens boendeförhållanden och trångboddhetens utbredning endast gått att mäta i urvalsundersökningar. Statistiska centralbyråns (SCB) årliga urvalsundersökning ”undersökningarna av levnadsförhållanden” (ULF) visar att trångboddhet är vanligare i storstadsområden än i övriga delar av landet. Däremot finns det få studier som beskriver trångboddhetens

geografiska utbredning inom storstadsregionerna. Det har inte heller gått att undersöka i vilka segment av bostadsbeståndet som trångboddheten är särskilt utbredd.

Sedan några få år tillbaka går det att undersöka hur befolkningen bor med hjälp av lägenhetsregistret och folkbokföringen, registren har använts i översiktliga skattningar av boendetäthet. I föreliggande rapport kartlägger vi trångboddheten mer detaljerat och i enlighet med en etablerad trångboddhetsnorm som inte tidigare använts för att kartlägga boendet. Vi diskuterar även för- och nackdelar med att studera boendeförhållanden med hjälp av denna relativt nya statistik-källa i rapporten.

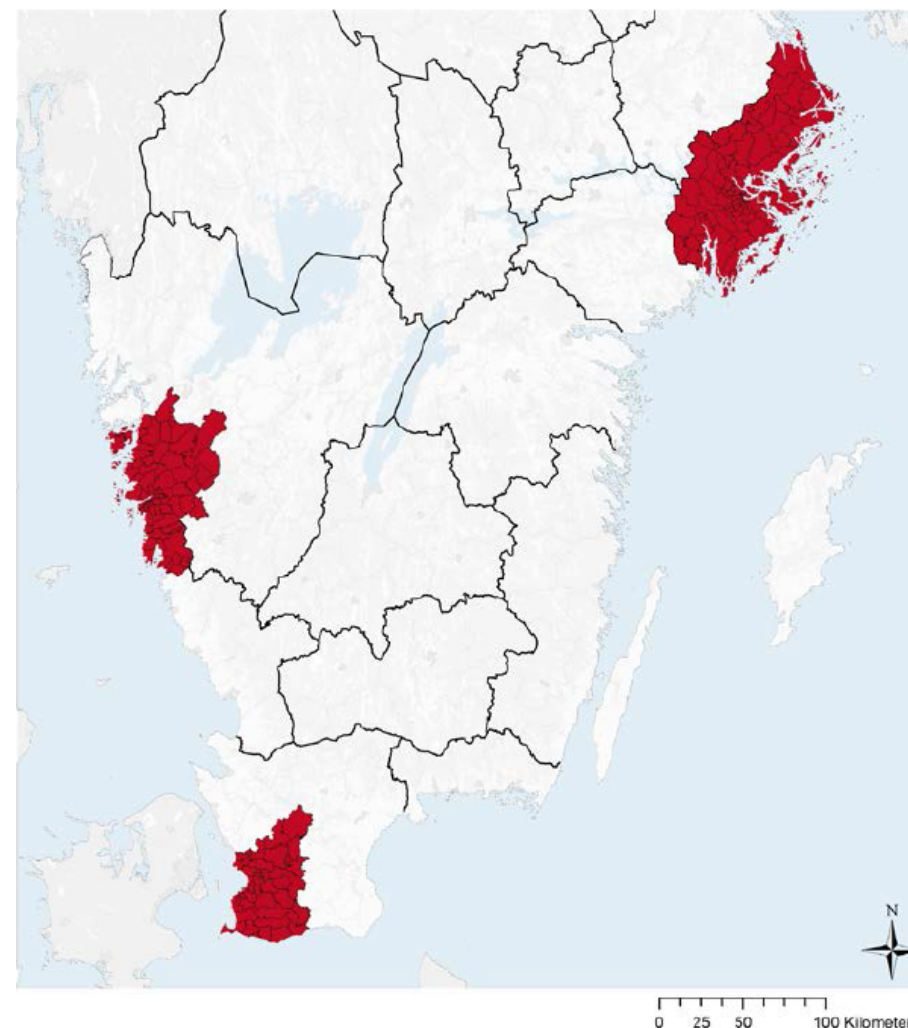
I rapporten undersöker vi trångboddhetens utbredning i flerbostads- husen i de tre storstadsområdena, Stormalmö, Storstockholm och Storgöteborg. Stockholm är den största storstadsregionen och den omfattar samtliga 26 kommuner i Stockholms län. Storgöteborg består av 12 kommuner i Västra Götaland samt Kungsbacka i Hallands län. Stormalmö består av 12 kommuner, som till ytan täcker ungefär en tredjedel av Skåne (se Figur 1).

I rapporten besvaras följande frågor:

- I vilken bostadsstorlek är trångboddheten mest utbredd?
- Var bor de trångbodda och vilken medianinkomst har de?
- Skiljer sig trångboddhetsmönstren åt i de tre storstadsregionerna med avseende på inkomst?
- Hur skiljer sig trångboddhetsmönstret mellan individer med svensk och utländsk bakgrund?

Figur 1. Storstockholm, Storgöteborg och Stormalmö

Källa: Boverket

Systemet för mänskliga verksamheter.

Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

Historisk tid med skriftspråk är cirka 5000 år. Religionerna är cirka 2000 år. Demokratins formella genombrott skedde för cirka hundra år sedan. Tekniken har utvecklats: transporttekniken, internet, TV och mobiltelefoner o d gör att världen nu är ett stort gemensamt samhälle för jordens alla folk.

Förbättringar både utomlands och Sverige kräver i första hand förbättringar av människornas kunskaper och väderingar. Och de måste gälla alla kunskapsområden.

Som hjälp har forskats fram ett allomfattande system för mänskliga verksamheter som gäller både tänkande/kunskaper och handlingar.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.

Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.

Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:

* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.

* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.

Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.

Kollektiva viljor. (Politik).

Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).

Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).

Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.

Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ? Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.

Hur är det ? Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.

Hur kan det bli ? Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?

Hur bör det bli ? Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter.

Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och kroppsliga förhållanden och av deras fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världs-förbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskning, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personer, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resurser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	20 områden
2. Religiösa verksamheter o d.	5 områden
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	15 områden
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	3 områden
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	11 områden
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	30 områden
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	21 områden
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	12 områden
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar.	
Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	12 områden
Summa	129 områden

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de här efter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter

20 områden:

Texten för områdena är länk till hemsidan.

[SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.](#)

[SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar](#)

[SW .101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.](#)

[SW .102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning](#)

[SW .103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.](#)

[SW .104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband](#)

[SW .105 Övergripande om forskning](#)

[SW .106 Övergripande om ekonomiska verksamheter](#)

[SW .107 Övergripande filosofier om utbildning o d.](#)

[SW .108 Samhällskunskap.](#)

[SW .109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.](#)

[SW 11/19 Individernas inre verkligheter.](#)

[SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.](#)

[SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.](#)

[SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.](#)

[SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.](#)

[SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.](#)

[SW 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.](#)

[SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.](#)

[SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.](#)

2. Religiösa verksamheter o d.

5 områden:

[SW 2 Religiösa verksamheter o d.](#)

[SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.](#)

[SW 21 Allmän religionsvetenskap.](#)

[SW 22/28 Kristna religioner.](#)

[SW 29 Icke kristna religioner o d.](#)

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

15 områden

[SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.](#)

[SW 31 Statistik och demografi.](#)

[SW 32 Statsvetenskap.](#)

[SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.](#)

[SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.](#)

[SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.](#)

[SW .351 Sveriges riksdag \(och motsvarande utomlands\)](#)

[SW .352 Kommun- och landstingsfullmäktige \(och mots.\)](#)

[SW .353 Sveriges regering \(och motsvarande utomlands\)](#)

[SW .354 Mellanfolkliga centrala organ \(FN, EU o d\).](#)

[SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:](#)

[SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.](#)

[SW 37 ...om utbildning o d.](#)

[SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.](#)

[SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.](#)

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.

3 områden:

[SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.](#)

[SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.](#)

[SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.](#)

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.

11 områden

[SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.](#)

[SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.](#)

[SW 51 Matematik.](#)

[SW 52 Astronomi, rymdforskning.](#)

[SW 53 Fysik o d.](#)

[SW 54 Kemi o d.](#)

[SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.](#)

[SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.](#)

[SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet](#)

[SW 58 Botanik.](#)

[SW 59 Zoologi.](#)

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

30 områden:

[SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.](#)

[SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.](#)

[SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.](#)

[SW 62 Ingenjörsverksamheter \(konstruktion o d\)](#)

[SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

[SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.](#)

[SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.](#)

[SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.](#)

[SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.](#)

[SW . 645 Användning av inventarier o d.](#)

[SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård \(utom tvätt o d\)](#)

[SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.](#)

[SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.](#)

[SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.](#)

[SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.](#)

[SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.](#)

[SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.](#)

[SW . 6525-6529 Militära verksamheter.](#)

[SW . 653 Handelsverksamheter.](#)

[SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.](#)

[SW . 655 Förlagsverksamheter o d.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#)

[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.](#)

[SW 66/68 Tillverkning av varor.](#)

[SW 66 Tillverkning av kemivaror od.](#)

[SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d](#)

[SW 68 Tillverkning av komplexvaror.](#)

[SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.](#)

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.

SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.

SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.

SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.

SW .7911-7913 Seder och bruk.

SW .7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

SW .792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

SW .793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

SW .794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

SW .7951 Sociologi. Socialvård..

SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

SW .7957 Undervisning o d.

SW .7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

SW .7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.

SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.

SW 84 Fransk skönlitteratur o d.

SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.

SW 86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d.

SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.

SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.

SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

12 områden:

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.

SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.

SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.

SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.

SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.

SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Den fundamentala påverkanskedjan

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom årtal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individernas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i

nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

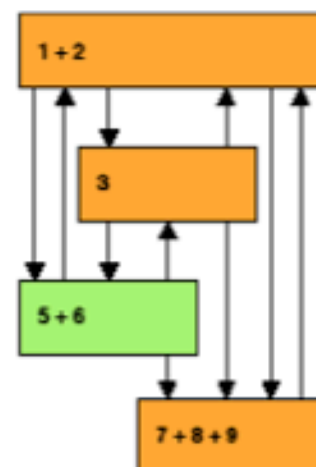
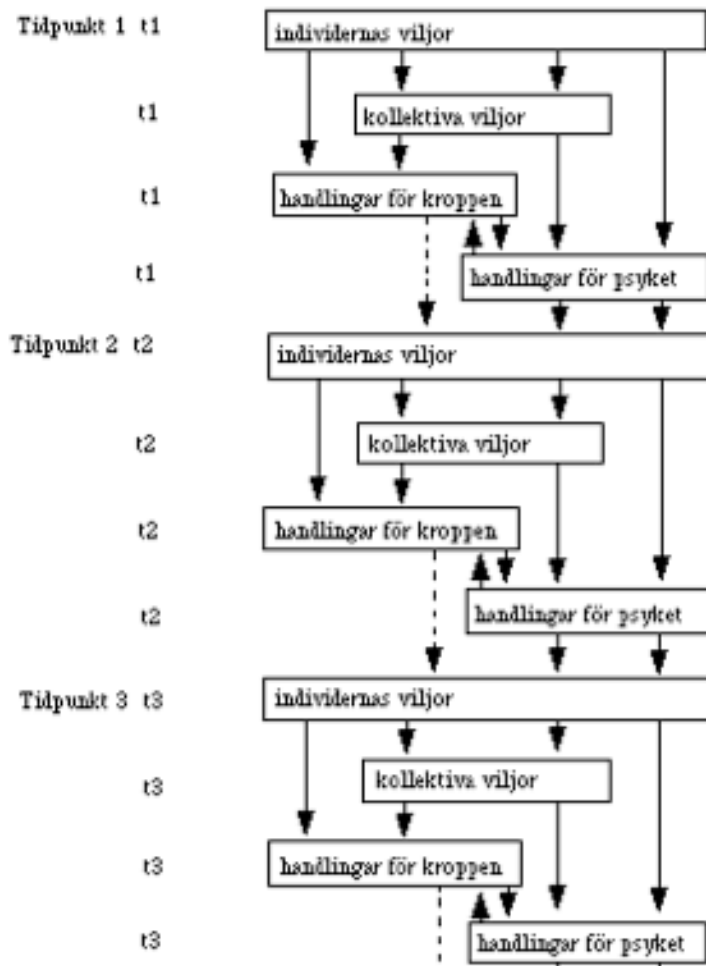
De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlig än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheterna i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklaration och senare överenskommelser, Agenda 2030

Den fundamentala påverkanskedjan

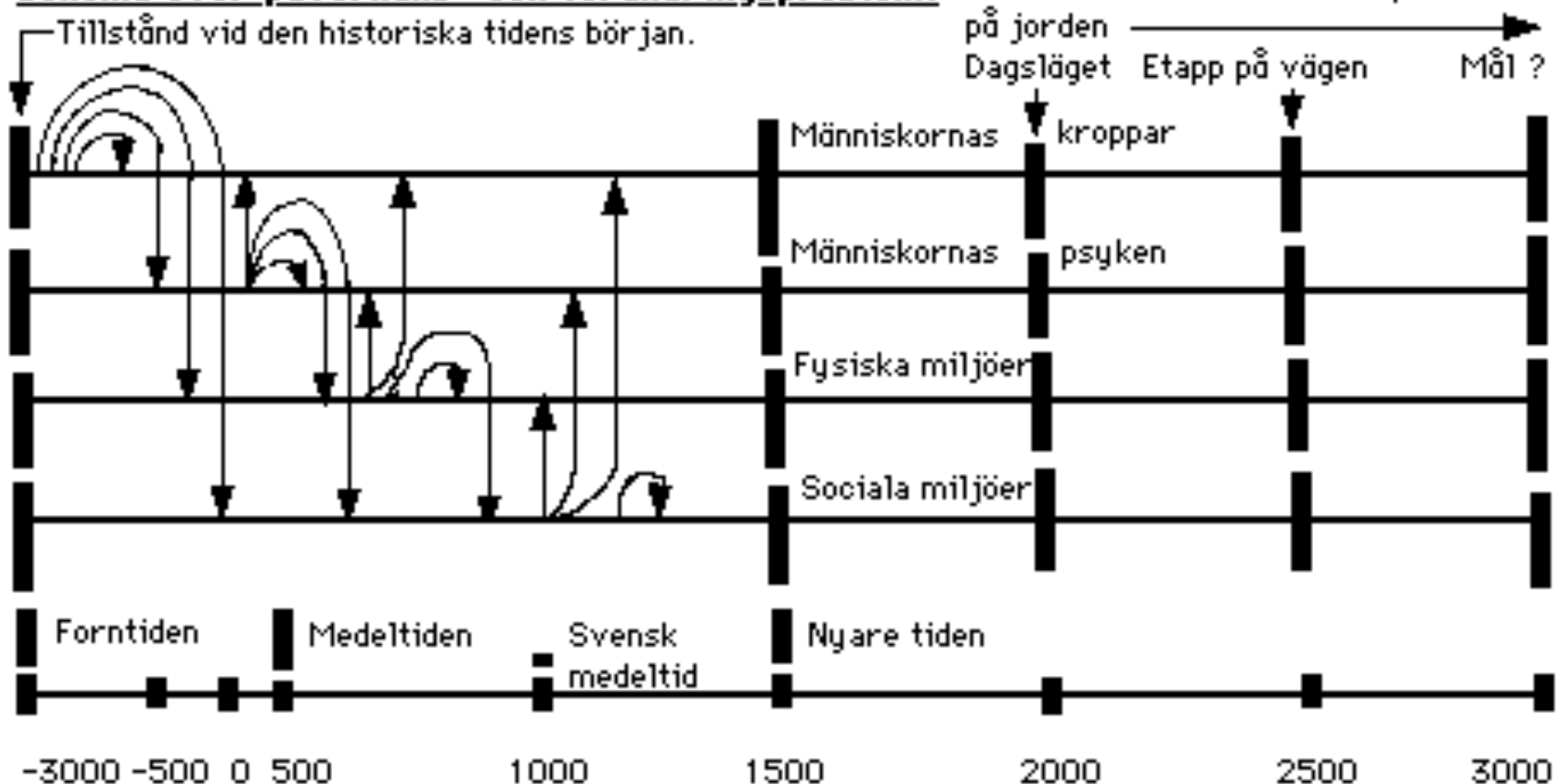
- 1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
- 3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
- 5-6 Naturforskning och teknologiska/ekonomiska verksamheter.
- 7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

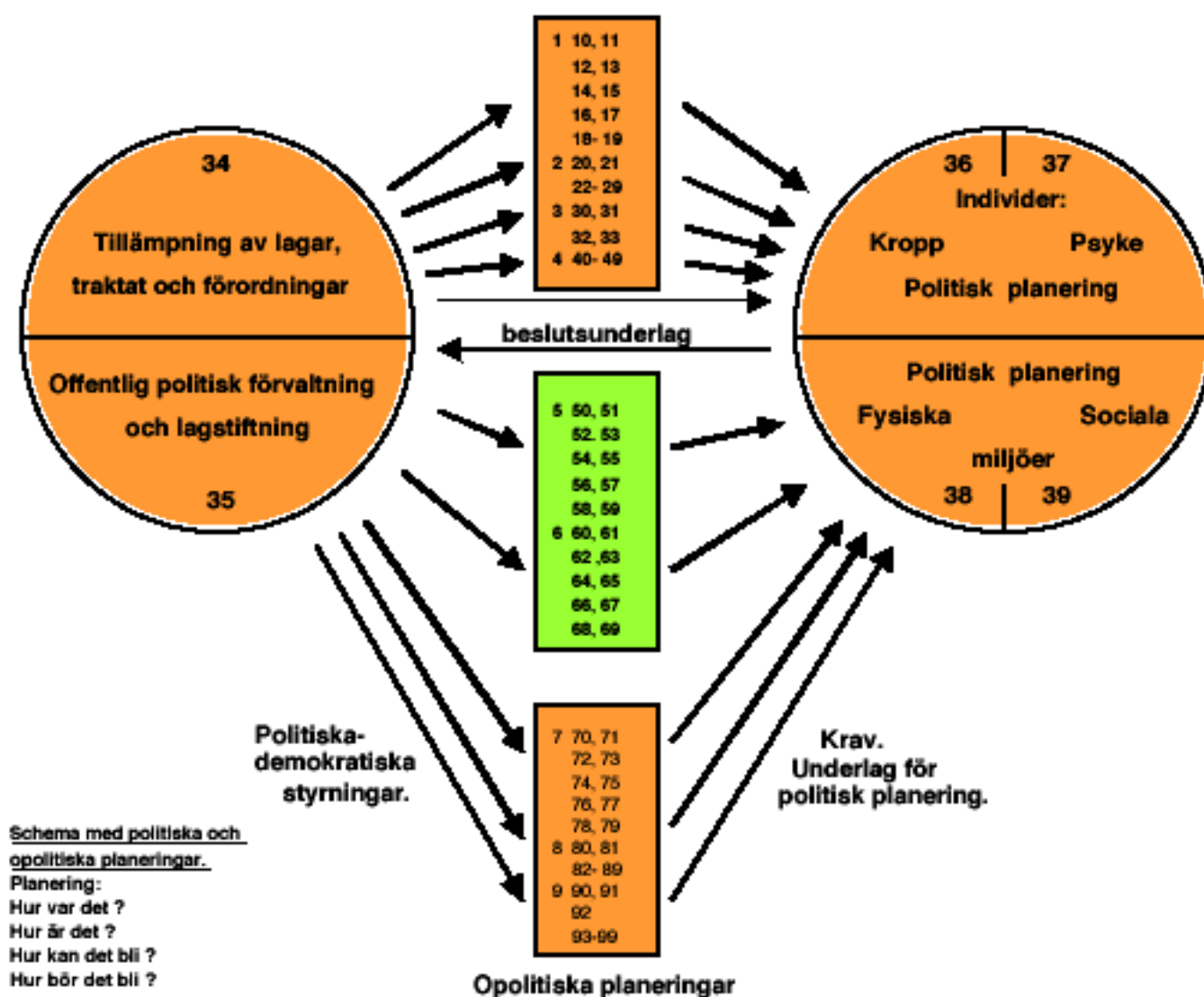
020130

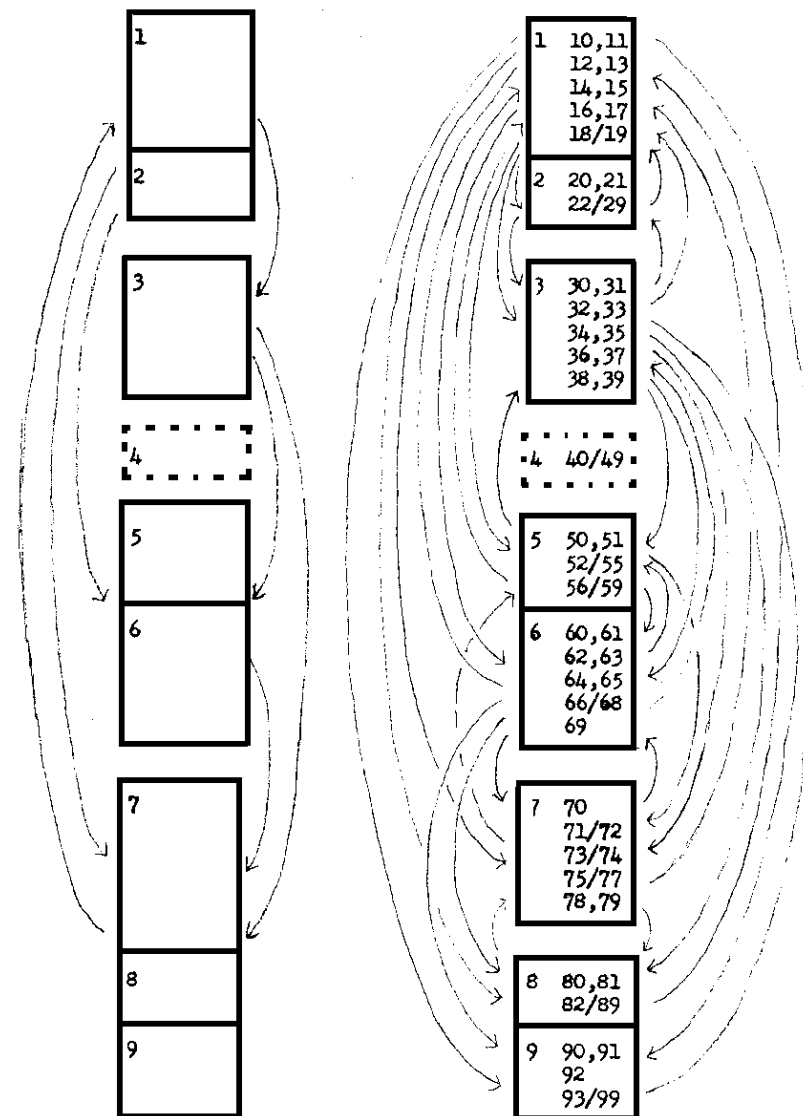
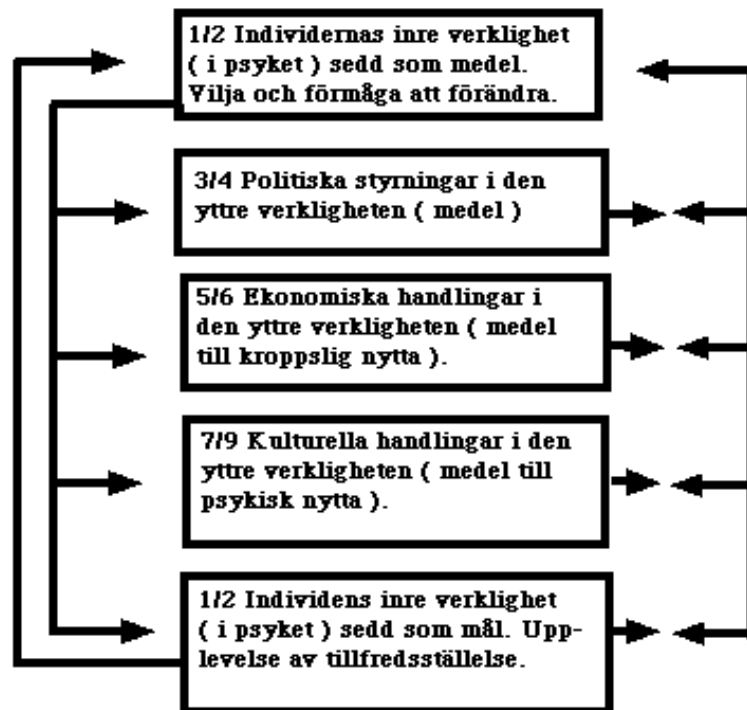
Schema över påverkans- och förändringsproblem.

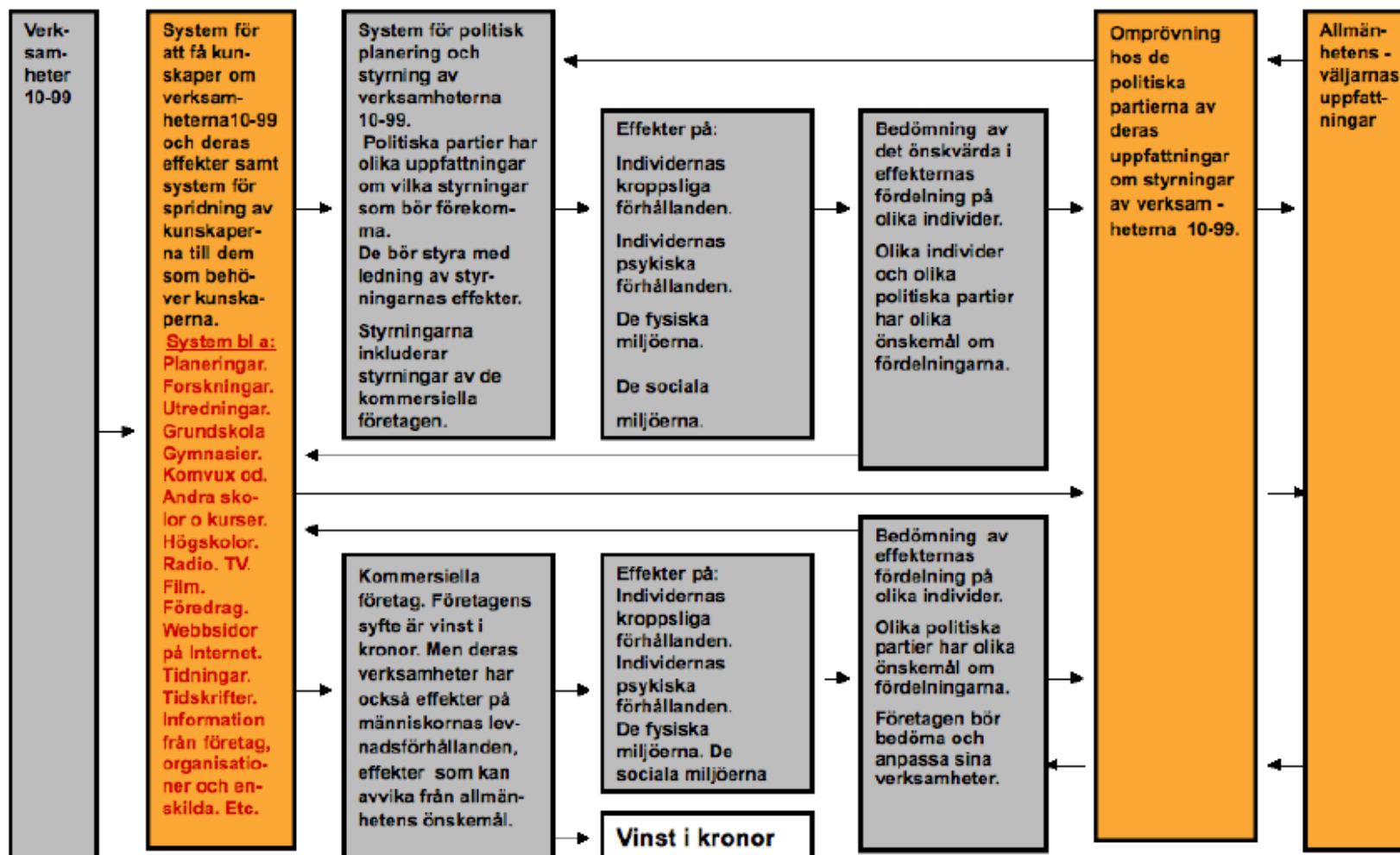
16 pilar med direkta och indirekta påverkansmöjligheter.

Hur kan och bör människorna påverka utvecklingen, medvetet och omedvetet ?

Samhällsplaneringens problem. Av grundläggande betydelse är system för att skaffa och sprida kunskaper och värderingar.

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar

Samhällets arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter. Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdoms historia.

Individernas inre verkligheter.

Tänkar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.

Statistik. Demografi. Statsvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.

Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.

Politiska partier o d om individernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.

Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälsa- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.

Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommunikationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företagsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.

Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvård. Världsplaner. Rikspaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.

Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.

Litteraturvetenskap.

Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

**Några tidningsartiklar de
senaste dagarna med något om
männsliga verksamheter som
förändrar världen**

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Winnells hemsida på Internet, <http://winnell.com>, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikations-system för mänskliga verksamheter. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Klassifikationssystemet innehåller 129 mänskliga verksamhetsområden där människorna styr världen. Styrningen bör ske med utgångspunkt från demokrati, jämlikhet och mänskliga rättigheter, lämplig välfärd och lämplig välfärdsfördelning. Med hjälp av klassifikationssystemet kan man finna de viktiga verksamhetsområden som politikerna bör ägna sig åt. Tyvärr försummar politikerna många områden.

Situationen i världen nu är att s k populister blivit starkare och försöker ta över världen. Man får se hur det går i valet till Europaparlamentet. Det finns oroande politiska problem i hela världen, i små länder och i stora länder och områden som USA, Ryssland, Ost-och Centralasien Mellanöstern, Afrika, Syd- och Mellanamerika och Australien och Oceanien. Politiken i Sverige har världen utanför som bakgrund och synnerligen viktig är nu klimatpolitiken.

I Sverige hade socialdemokraterna regeringsmakten 44 år 1932-1976. Sedan har makten växlat, högerpolitiker hade regeringen 2006-2014. 1914-1918 satt socialdemokraterna med miljöpartiet i regeringen och nu är de där med en januariöverenskommelse med Centerpartiet och

Liberalerna som tvingar fram delar av högerpolitiken.

Under socialdemokraternas kongress nyligen sades att man bör minska klyftorna. Det kan göras genom att man förbättrar för de lägsta inkomsterna bl a genom att förbättra bostadsbidrag för barnfamiljer, införa bostadsbidrag för äldre barnlösa icke-pensionärer och förbättra bostadstillägg för pensionärer. Förslag har lämnats i det föregående. De handlar om pengar, men klyftorna handlar också om annat än pengar.

Välfärden och välfärdsfördelningen beror av penningfördelningen men Det viktiga är vad man får för pengarna. Och det är politikerna inte så duktiga på.

Regeringen har ingen politik för hushållens verksamheter som är centrala för välfärden. Hushållsverksamheterna har kortfattat beskrivits i det föregående.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.

SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d. Tele.

Vedeldning, vattenkraft, kärnkraft, solkraft, vindkraft, vågkraft, kolkraft, oljekraft, gaskraft.

SW . 645 Användning av inventarier o d.

SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) m m

Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d.

SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

SW . 648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

646 Utveckling av de inre verkligheterna

Individens inre verklighet är det som finns i huvudet.

Individen vet nog inte själv allt hon har i huvudet, än mindre vet man vad andra har i huvudet. Det finns statistik om individernas utbildning i skolor o d och om kunskaper och erfarenheter, men det säger inte mycket om vad kunskaper, åsikter o s v de har. Det finns forskningar med intervjuer där man försöker lista ut de inre verkligheterna, och det finns mycket spekulationer om det. Men på det hela taget är de inre verkligheterna mest okända för världen utanför. Man frågar och diskuterar för att få reda på kunskaper och åsikter. När man anställer folk görs intervjuer för att få veta om vad folk kan och tycker. Inför valen görs det opinionsundersökningar om väljarnas tycken. Så är läget.

Hushållsverksamheterna 641-645 och 647-649 handlar huvudsakligen om de materiella, yttre verkligheterna. Men en viktig resurs i hushållen är hushållsmedlemmarnas inre verkligheter, som är grunden för välfärden. Det vill säga att man uppfattar sig som en samhällsmedborgare som är minst lika mycket värd som alla andra.

På fritiden i hemmet bör man ha möjlighet att göra det man vill inom ramen för allmän moral så att man trivs. Man bör ha sociala kontakter och andra verksamheter så att de inre verkligheterna utvecklas, bl a med lämpliga kunskaper och värderingar om de ständigt pågående förändringarna i världen, och så att möjligheterna att anpassa sig och påverka andra utvecklas på lämpligt sätt.

Här handlar det om personlig hygien, kläder och hur vi umgås i hemmet med familj, släkt och vänner. Vi ser på TV, läser tidningar och böcker, skriver, har hund, katt, hobby med hantverk m m. Vad gör arbetslösa och sjuka hemma hela dagarna?

Behöver de hjälp med att göra något nyttigt med tiden? Vad gör de

som på grund av sjukdom eller arbetslöshet o d inte har något arbete att gå till? Och kriminella o d?

Livsmedel o d, boende, vatten-och avloppsförjning, energitillgång, tillgång till prylar och pengar som ingår i områdena 641-649 är materiella resurser som måste kompletteras med välfungerande inre verkligheter som kan behandlas i område 646.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmanroll-fritidsroll.

- A1:** att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
- A2:** att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

- B1:** att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
- B2:** att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Välfärden beror av dessa fyra områden. Individernas inre verkligheter kan få det grundläggande utformat i förskolan, grundskolan och gymnasiet, men måste sedan under livet få kompletteringar i sina vardagliga verksamheter i hushållen.

Det räcker inte med att man har bostad, telefonledningar, telefoner. TV-abonemang, datorer, soffor, tidningar och skrivbord etcetera, det behövs också kunskaper för att kunna utnyttja det materiella, diskutera det med anhöriga och bekanta.

Många år har för regeringen påpekats bland annat att skolämnena Religion, Hemkunskap och Samhällskunskap behöver förbättras.

Men inget har hänt. Regeringen har inte vidtagit några åtgärder för att förbättra läget.

I Dagens Nyheter den 3 april 2019 finns en debattartikel som handlar om att skolan har en viktig roll för barnens hälsa.

Regeringen bör skaffa sig en politik för hushållsverksamheterna eftersom de är grunden för välfärden, välfärdsfördelningen och jämlikheten.

Skolämnet Hemkunskap behöver förbättras och på något sätt också föras in på gymnasiet. Religionsämnet behöver bli Religion och levnadskunskap och Samhällskunskap behöver bli mer omfattande.

Dagens nya föräldrar har inte i skolan fått de kunskaper som behövs för bra föräldrar och det medverkar till att dagens barn inte får den uppfostran i familjen som behövs för att barnen tillsammans med skolans utbildning blir så bra som de borde bli.

Dålig skolutbildning för föräldrar och barn gör att barnen kan lockas in i kriminalitet, terrorism, mobbning och främlingsfientlighet som ger stora problem. Barnen i skolan kan snart bli föräldrar och därför måste de också utbildas i föräldrakunskap. Efter skolan måste finnas informationssystem som vartefter uppgraderar kunskaperna som ges i skolan.

Tidningsartiklar förtecknas i det följande under följande rubriker

Sida

Inrikes förhållanden

239	Ungdomssynder
240	Utbildning
270	Sjukvård
294	Arbetsmiljö
336	Klimat och transporter
348	Banker och pengar
408	Politiska partier
426	Bostäder, byggnader, städer. Fysiska och sociala miljöer
459	

Utrikes förhållanden

518	Världen
519	Europa och EU
527	Tyskland
546	Frankrike
556	England / Storbritannien
589	Italien, Spanien, Ungern, Polen m m
612	Nordiska länder
630	USA
649	Ryssland och Ukraina
669	Ost- och Centralasien
694	Mellanöstern
710	Afrika
744	Syd- och Mellanamerika, Kanada
754	Australien och Oceanien
763	Övrigt i världen
772	

Flera atiklar sedan ett år tillbaka finns i följande utredningar:

Sven Winnell 16 mars 2019:

Om Europa, klimat, FN:s mål och artiklar 16 februari - 12 mars om Klimat, Brexit och Utrikes och internationella förhållanden

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzd.pdf>

Sven Winnell 15 mars 2019:

Om Europa, klimatet, FN:s mål, mänskliga verksamheter, inrikespolitik och artiklar 16 februari - 12 mars om Svenska inrikes förhållanden.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzc.pdf>

Sven Winnell 21 februari 2019:

Artiklar 23 januari - 15 februari 2019 om utrikes och internationella förhållanden. Med introduktion och artiklar om klimat och Brexit samt Utrikesdeklaration 2019 och protokoll om utrikesdebatt i riksdagen.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzb.pdf>

Sven Winnell 20 februari 2019:

Samhällsplaneringens problem. Något av det viktigaste och artiklar 23 januari - 15 februari om inre svenska förhållanden.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzza.pdf>

Sven Winnell 23 januari 2019 : Artiklar om utrikes och internationella förhållanden 22 dec 2018 - 22 jan 2019

<http://winnell.com/omr36-39zzzzz.pdf>

Sven Winnell 22 januari 2019 : Artiklar om klimat, regeringsbildning och svenska inrikes förhållanden 22 december 2018 - 22 januari 2019.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf>

Sven Winnell 2 januari 2019: Artiklar om utrikes förhållanden från 1 november till 21 december 2018. Komplement till redovisningen 21 december om samhällsplaneringens problem, klimatet och regeringsbildningen.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzx.pdf>

Sven Winnell 21 december 2018: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen: Innehåll i en stor sammanfattning 16 maj 2018 och artiklar från och med 1 november 2018 om klimatet och regeringsbildningen.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzv.pdf>

Sven Winnell. 16 maj 2018: Boende och bostadsbygge.

Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOMinstitutet. Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.

<http://winnell.com/omr40zo.pdf>

Sven Winnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.

<http://winnell.com/omr40zl.pdf>

Sven Winnell 20 mars 2018 del 2 av 3: FN, EU, artiklar om utrikes förhållanden samt Sveriges riksdag och Sveriges kommuner, landsting och länsstyrelser.

<http://winnell.com/omr40zm.pdf>

Sven Winnell 20 mars 2018 de 3 av 3: Samhällsplaneringens problem. Sveriges regering och artiklar om de politiska partierna och deras problem.

<http://winnell.com/omr40zn.pdf>

Inrikes förhållanden

Ungdomssynder

”Barn och unga rör sig för litet och äter för onyttigt”

DN ONSDAG 3 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190403

Många unga rör sig för litet, äter för onyttigt och ägnar stor del av sin tid till att titta på skärmar i stället för att röra sig. Det visar Pep-rapporten 2019 som publiceras i dag. Barn till låginkomsttagare är särskilt utsatta och utvecklingen går i fel riktning. Nu behövs tydliga gemensamma riktlinjer och handlingsplaner för att vända utvecklingen, skriver Carolina Klüft, med flera.

Enligt den svenska folkhälsopolitiken är barn och unga en prioriterad målgrupp. Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och eliminera de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Trots det visar Pep-rapporten 2019, som publiceras i dag onsdag, att såväl socioekonomiska faktorer som kön och ålder spelar stor roll för barn och ungas fysiska hälsa. I undersökningen har över 11 000 barn deltagit. Den har genomförts av Generation pep tillsammans med Som-institutet och med stöd av Hjärt-lungfonden.

Rapporten bekräftar bilden från flertalet andra studier att barn och unga i Sverige i dag rör sig för lite och ofta äter för lite av det som kroppen mår bra av, och för mycket av sådant som inte främjar god hälsa. Få barn och unga uppfyller rekommendationerna både när det gäller mat och fysisk aktivitet. Detta är ett problem som inte bara kan isoleras till en viss grupp i samhället, utan det är relevant för oss alla.

1 Många barn och unga rör sig för lite. Flertalet studier har visat att få barn kommer upp i den dagliga rekommenderade nivån av fysisk aktivitet på 60 minuter, och i ett antal studier ses en sjunkande trend där barn och unga rör sig mindre i dag än för 15–20 år sedan.

I Pep-rapporten kan vi även se att den fysiska aktiviteten är lägre hos de äldre barnen. Före tioårsåldern deltar de flesta barn regelbundet i någon form av organiserad fysisk aktivitet, men det finns stora socioekonomiska skillnader och det är många barn som lämnat den organiserade idrotten redan i tioårsåldern. Enligt Riksidrottsförbundet är en anledning till att många barn och unga slutar idrotta den ökade urbaniseringen, digitalisering men framförallt den ohållbara talangjakt som slår ut och exkluderar många barn och unga.

2 Få barn och unga når upp till kostråden. I Pep-rapporten anger endast fyra av tio barn att de äter grönsaker varje dag och av de som väl äter grönsaker äter de allra flesta betydligt mindre än de rekommenderade 500 grammen per dag.

Precis som när det gäller fysisk aktivitet kan vi se en stor skillnad mellan olika åldersgrupper, och även här är det tonåringarna som i lägst utsträckning når rekommendationerna. Likaså minskar andelen barn som äter frukt eller bär i takt med att de blir äldre. Av barnen i förskoleåldern har 60 procent angett att de äter frukt och bär varje dag, medan samma siffra för tonåringar var 20 procent.

3 Skolan har en viktig roll för att främja jämlik hälsa. Den senaste tiden har skolans roll för barn och ungas hälsa varit omdiskuterad. Även om vi inte vet tillräckligt om fysisk aktivitets påverkan på studieresultat har fysisk aktivitet bland annat visat sig öka

koncentrationsförmågan. Skolan når alla barn och unga och har därför unika förutsättningar för att kunna bidra till en mer jämlik hälsa.

Av de barn som deltagit i undersökningen uppger en fjärdedel att de endast har idrotts- och hälsoundervisning en gång i veckan. I Pep-rapporten kan vi se att denna undervisning är något som uppskattas av en hög andel och att många vill ha mer undervisning än vad de har i dag. Idrotts- och hälsoundervisningen är viktig för mer rörelse i skolan och betydelsefull för att lära ut vikten av fysisk aktivitet, men det är även viktigt att erbjuda fysiska aktiviteter på exempelvis raster utan krav på prestation.

Ungefär fyra av tio barn och unga i studien har angett att de har någon typ av fysisk aktivitet i skolan utanför idrottsundervisningen, exempelvis rörelsepauser under lektionen. Skillnaderna mellan de olika åldersgrupperna är dock stora, där tonåringar är den grupp som i lägst utsträckning har fysiska aktiviteter utöver idrotts- och hälsoundervisningen.

4 Skärmen tar av barn och ungas tid. Ytterligare ett ämne som väckt debatt den senaste tiden är barn och ungas skärmtid. I Pep-rapporten kan vi se att mer än var femte barn mellan 7–9 år sitter tre timmar eller mer, utanför lektionstid, framför skärmen varje dag.

Huruvida en ökad skärmtid kan vara korrelerat med psykisk ohälsa är inget vi spekulerar kring. Det vi kan se är att skärmtiden tar av barn och ungas tid. I Pep-rapporten ser vi en tydlig trend där barn som spenderar mer tid framför skärmen även tenderar att röra på sig mindre. Oavsett vad vi tycker om skärmarna är det därför viktigt att vara medveten om vad de tar tid ifrån.

5 Samhället och vuxenvärlden måste ta ansvar för att främja barn och ungas hälsa. Att socioekonomiska faktorer spelar en roll i barn och ungas hälsa är något som tidigare studier visat, och något vi även kan se i Pep-rapporten. Barn som växer upp med olika socioekonomiska förutsättningar har varierande möjlighet att vara fysiskt aktiva och äta hälsosamt.

I den vuxna befolkningen avspeglas detta i skillnader i förekomst av flera allvarliga sjukdomar och i förväntad livslängd. Av de som deltog i studien så var det 82 procent av barnen vars föräldrar var höginkomsttagare som deltog i någon form av fysisk aktivitet på fritiden, medan samma siffra för barn till låginkomsttagare var 53 procent. Tidigare studier har visat att även matvanorna är sämre bland barn och unga i mer socioekonomiskt utsatta grupper, de äter mindre grönsaker och fisk samt dricker mer läsk.

I rapporten ser vi liknande mönster, exempelvis finns det ett samband mellan familjens inkomstnivå och hur många dagar barn och unga äter grönsaker, frukt och bär. Där en högre inkomstnivå innebär att en tenderar att äta grönt, frukt och bär oftare. Vidare studier krävs dock för att kunna uttala sig om vad som är orsak och verkan.

Utmaningarna är för stora för att inte tas på allvar. Samhällets kostnader för konsekvenserna av fysisk inaktivitet och ohälsosamma matvanor uppgår till många miljarder kronor varje år. Men utvecklingen går att vända. För att lyckas tror vi att det krävs riktning och tydliga ambitioner från nationell nivå, med stöd i FN:s globala mål.

Många studier har gjorts för att undersöka vad som är effektiva insatser för att främja hälsosamma beteenden och det finns evidensbaserade

åtgärder att använda inom vården, förskolan, skolan, föreningslivet, näringslivet och genom politiska styrmedel.

Flera länder har antagit tydliga nationella ramverk och strategier, men sådana tydliga gemensamma riktlinjer och handlingsplaner saknas än så länge i Sverige. Vår förhoppning är att de senaste årens studier, som alla visar att barn och ungas fysiska hälsa försämrats, kan få makthavare att vakna upp och agera för att tillsammans vända utvecklingen. Med tydlig samordning och prioritering av frågan har vi gott hopp om att kunna se en positiv utveckling i kommande års Pep-rapporter.

Carolina Klüft, verksamhetschef Generation pep

Kristina Sparreljung, generalsekreterare Hjärt-lungfonden

Marie Löf, forskningshuvudman för Pep-rapporten 2019, professor vid institutionen för medicin och hälsa, Linköpings universitet och senior forskare vid institutionen för biovetenskaper och näringslära, Karolinska institutet

Anette Jansson, legitimerad dietist och intressepolitiskt sakkunnig, Hjärt-lungfonden

Magnus Lindwall, professor i psykologi med inriktning hälsopsykologi, Göteborgs universitet och gästprofessor i idrottsvetenskap, Gymnastik- och idrottshögskolan, Stockholm

Gisela Nyberg, med dr och forskare på Karolinska institutet och Gymnastik- och idrottshögskolan

Anders Raustorp, docent, studierektor för utbildning på forskarnivå i Kost- och Idrottsvetenskap, Göteborgs universitet"

"Fakta. Pep-rapporten

Pep-rapporten 2019 är en vetenskaplig studie som initierats av Generation Pep med stöd av Hjärt-lungfonden. Studien har genomförts av Som-institutet där över 11 000 barn och unga fått svara på frågor kopplat till fysisk aktivitet, matvanor och skärmtid.

I rapporten har vi valt att fråga barn så unga som fyra år (via deras vårdnadshavare) och kan därför visa på ett bredare underlag, samtidigt som rapporten på flera områden kan bekräfta resultaten från flertalet andra studier på området.

Rapporten är den första i en årligen återkommande undersökning. "

" Kycklingbönder ratar ekologiskt på grund av fiskmjöl i fodret

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Under påsken köper svenskarna 3 000 ton ägg och äter mängder med kyckling. Många väljer ekologiskt för att de vill värna om planeten. Men vad många inte vet är att det ekologiska fodret innehåller fiskmjöl vars ursprung inte går att spåra.

I konventionell kyckling- och äggproduktion används syntetiska proteiner. Men det är inte tillåtet enligt det ekologiska regelverket. Därför används fiskmjöl för att hönorna ska få i sig de näringsämnen som de behöver för att kunna växa och värpa många ägg.

– Särskilt värphönor behöver mycket protein, säger Jackis Lannek som är handläggare vid växtregelenheten vid Jordbruksverket.

För några år sedan visade det sig att ekologiska ägg innehöll högre halter av dioxiner och PCB än vanliga ägg.

Det gjorde att det fattades en branschöverenskommelse för att minska mängden fiskmjöl i framför allt värphönornas foder.

Eftersom fiskmjöl fortfarande används i det ekologiska fodret, är dioxinhalterna fortfarande högre än i konventionella ägg, enligt Livsmedelsverket.

– Dioxin och PCB är substanser som finns i fisk, framför allt i Östersjön, och inte bryts ned så lätt. Halterna var tre gånger så höga som i de konventionella äggen, säger Jackis Lannek.

Produktionen av fiskmjöl är väl inte bra för haven?

– Det beror på vad det kommer från. Om det görs på restprodukter är det inte så farligt som om det tas direkt från fiskbestånden, säger Jackis Lannis.

Problemet är att det inte går att kontrollera varifrån fiskmjölet kommer. Den som föder upp ekologiskt måste följa EU-lagstiftningen för ekologisk produktion. Där står det att fiskmjölet ska komma från ”uthålligt fiske”.

Jordbruksverket har bett enheten för ekologiskt jordbruk vid EU-kommissionen att göra ett specificera vad som menas men har inte fått något svar.

– Det gör att det heller inte går att kontrollera. Eftersom det är alldeles för fluffigt. Vi kan inte säga till foderföretagen att för att det ska vara uthålligt så ska detta och detta vara uppfyllt.

Enligt Jackis Lannis finns kyckling- och äggbönder som väljer bort att ställa om till ekologiskt för att de inte vill använda fiskmjöl.

En av dem är Per-Olof Ingemarsson i Torekov. Hans Bjärefågel har profilerat sig som en hållbar icke-ekologisk kyckling med god djurhälsa.

– I dag går det inte att få några garantier från fodertillverkarna varifrån fiskmjölet kommer. Det kan lika gärna komma från rovdrift, säger Per-Olof Ingemarsson.

Lasse Petterson är foderansvarig vid Svenska foder. Han säger att det finns 6–8 procent fiskmjöl i det ekologiska startfoder som ges under de första fem sex veckorna.

– De får ganska mycket i början när de växer. Sedan går mängden ned beroende på näringsbehov. Det finns en branschöverenskommelse om att inte använda för mycket på grund av smakproblem, säger han.

En annan anledning till att det inte ges mot slutet är att det finns en teoretisk möjlighet att fiskallergiker skulle kunna reagera, framför allt när det kommer till ägg, enligt Åsa Odelros som är rådgivare för ekologisk fjäderfäproducenter.

Kravs regelverk är något strängare. Kravfodret ska följa råden från den internationella havsforskningsorganisationen ICES och vara baserat på vetenskapliga bedömningar om vad som är ”hållbart fiske”, enligt Paula Quintana som är marknads- och regelutvecklare vid Krav.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se "

" Det skiljer äggen åt

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Ekologiska, frigående utomhus, frigående inomhus eller burägg? Utbudet är stort och det är lätt att bli förvirrad. De olika produktionssätten har ofta stor betydelse för hönornas livsmiljö. Här är skillnaderna mellan de olika typer av ägg som finns i handeln.

Svenska värphönor lever i fyra olika system av inredda burar, frigående inomhus, frigående utomhus eller i ekologisk produktion. Vilken typ av ägg det rör sig om står angivet på förpackningen. Inredda burar

Burhöns lever i grupper om mellan 8 och 10 hönor med minst 750 kvadratcentimeter per höna, inräknat ströbad och värprede. Räknas bad och rede bort innebär det en yta på ett knappt A4-ark per höna. Buren, som maximalt får rymma 16 hönor, är även utrustad med sittpinnar. Fodret är vegetabiliskt och utgörs främst av svenskt fodersäd. I dag har många matvarukedjor i Sverige valt bort att saluföra burägg.

Frigående inomhus

Frigående höns inomhus rör sig fritt i stall med max nio hönor per kvadratmeter yta. De ska ha tillgång till sittpinnar i olika höjd och avskilda reden att lägga ägg i. Jämfört med burar är ytan även utrustad med fläktar och belysning.

Det kan finnas en eller flera våningar i stallet, och i flervåningssystem ska hönorna själva kunna välja var de vill befinna sig. På golvet finns ströbad för att hönorna ska kunna tillfredställa sina beteendebestånd, såsom att plocka, sprätta och rengöra sina fjädrar. Det 150

kvadratcentimeter stora ströbadet måste vara tillgängligt minst fem timmar om dagen. Djurskyddslagen säger att minst en tredjedel av golvytan ska utgöras av ströyta.

Frigående utomhus

Frigående hönor utomhus går också helt fritt i stallet men har även möjlighet att gå ut, varje dag året om. Varje höna ska ha tillgång till fyra kvadratmeter utomhusyta i rasthage där de kan sprätta och leta mask, dock minst 2,5 kvadratmeter vid så kallad rotation av utomhusytorna. Stallen är desamma som för hönor som är frigående inomhus, och på samma sätt kan stallen ha flera våningar som hönorna kan röra sig fritt mellan.

Frigående höns utomhus är än så länge en ganska ovanlig produktionsmetod i Sverige.

Ekologisk produktion

Ekologisk produktion, slutligen, innebär en beläggning på max sex höns per kvadratmeter, alltså något lägre än vid övrig frigående produktion. Hönsen rör sig fritt i stallet och kan sprätta inomhus, men har dessutom möjlighet att sprätta utomhus i gräsbevuxna rastgårdar när vädret tillåter. Antalet höns i varje avdelning får inte vara fler än 3 000. Minst 95 procent av fodret ska även vara ekologiskt odlad, och konstgödsel och bekämpningsmedel får inte användas på gården.

Källor: Svenska ägg, Jordbruksverket "

" Insekter kan ersätta fisk i ekologiskt hönsfoder

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

På Torsåker gård matar man sina fjäderfän med det man hoppas kan bli framtidens foder – nämligen insekter. Förhoppningen är att insektsmjöl snart ska kunna ersätta det fiskmjöl och sojaprotein som används i dagens fodertillverkning och som inte är ekologiskt hållbart.

Tidigare i veckan skrev DN att det finns kyckling- och äggbönder som väljer bort ekologiskt för att de inte vill använda fiskmjöl i fodret.

Framför allt vänder de sig mot att fiskmjölet inte går att spåra och att det kan bidra till rovfiske och utarmning av haven.

Fiskmjölet leder också till högre halter av dioxin och PCB i ekologiska ägg. Det kan också ge problem med smaken.

Den främsta anledningen till att fiskmjöl används är att det inte finns någon naturlig proteinråvara som kan ersätta fiskmjölet i den ekologiska produktionen.

Det är här Torsåker gård kommer in i bilden. Den ligger naturskönt mellan Kista och Upplands-Väsby och är experimentverkstad för framtidens livsmedel och jordbruk.

Här har man tagit fram en alldeles egen kycklingras som matas med det som man hoppas ska bli framtidens foderingrediens, nämligen insekter.

– Grundprincipen är att vår mat inte ska äta vår mat. Det är inte ekologiskt hållbart i längden, säger Anders Kiessling som är professor och specialiserad på miljövänliga djurfoder vid SLU.

Han tar oss med till hagen där Torsåkers egna hönsfåglar struttar runt med en bedårande utsikt mot sjön Fysingen.

Här kan de dra en mask direkt ur jorden. Om de går in i kojan för att värpa ägg så kan de kalasa på insekter och maskar ur ett tråg som har ställts in.

Förhoppningen är att insekter snart ska kunna ersätta fiskmjöl och andra proteiner som används i dag, till exempel från soja.

Insekter tar inte jordbruksmark i anspråk som sojabönan. De behöver inte transporteras över halva jordklotet. Och de bidrar inte till utfiskningen av haven.

– I stället skapar de ett naturens eget kretslopp genom att återta spillet i vår livsmedelsproduktion, säger Anders Kiessling.

Insekter äter människans matavfall för att sedan själva bli högvärdigt foder till hönsen.

– Det är samma sak som när löv faller till marken på hösten. Insekterna bryter ned dem så att trädet kan bilda nya löv. De stora foderföretagen i Europa har redan börjat tillverka insektsmjöl.

Men det används bara i fiskfoder. Än så länge är det inte tillåtet att producera insektsfoder till fjäderfän enligt svensk lagstiftning.

– Så ska det vara. Vi måste vara säkra på att det inte finns några risker, säger Anders Kiessling.

Det är heller inte kommersiellt gångbart eftersom det tillverkas i så liten skala.

Vad konsumenterna kommer att säga är svårt att veta i nuläget. Men Anders Kiessling berättar att Torsåkers egen kyckling serverades på en middag för någon vecka sedan, med särskilt inbjudna gäster.

– Man kan säga att den har en fetare och saftigare smak än en vanlig kyckling, den påminner om smaken av en anka, säger han.

På frågan om det inte finns någon hake med att mata hönor med insekter svarar han med en motfråga:

– Vad är haken med att återgå till ett system som naturen har utvecklat under miljontals år?

Hönor har i alla tider ätit insekter och det är först med det industriella jordbruket som de har ryckts bort från sitt naturliga beteende och matas med syntetiska proteinkällor, soja och fiskmjöl, menar han.

– En del kanske inte tycker att det är konkurrenskraftigt. Men egentligen är det det enda långsiktiga. Vi kan inte fortsätta med dagens fodersystem.

Torsåkers egen fågel är dessutom både matkyckling och värphöna i ett. En genomsnittlig svensk kyckling går till slakt när den är 30–70 dagar gammal. Den hinner inte bli könsmogen och den värper inga ägg. De fåglarna vi träffar på gården är ett och ett halvt år gamla. Hönorna både värper ägg och ska så småningom hamna i ugnen, oklart när.

Det behöver utvecklas en ny robust ras inom den svenska fjäderfäproduktionen, menar Anders Kiessling. Som klarar att vara matkyckling och värphöna på samma gång.

– Så vi kommer bort från dagens förfarande där man måste destruera värphöns som slutat värpa ägg.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se "

" Fakta. Torsåker gård

Drivs av Axfoundation som är en icke vinstdrivande verksamhet som arbetar miljö och hållbarhet.

En stor del av arbetet på gården sker i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet.

SLU står för den vetenskapliga grunden medan Axfoundation försöker styra så att satsningarna blir marknadsmässigt gångbara.

Fakta. Testet

I Sverige föds det upp cirka 100 miljoner kycklingar varje år. Tillsammans förbrukar de runt 350 000 ton foder varav cirka 15 procent utgörs av importerad soja. Därför testar man att i stället använda insekter som proteinråvara i kycklingfoder, bland annat på - Torsåker gård. Meningen är att det ska kunna ersätta soja och fiskmjöl i framtiden.

I Sverige är det ännu inte tillåtet att använda insekter vid produktionen av djurfoder eftersom det inte har hunnit testas tillräckligt. Från och med juli 2017 är det dock tillåtet som foder till odlad fisk.

Källor: Torsåker gård, SLU "

" Högtryck i hönseriet inför påsk

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Det är högt tryck i det lilla äggpackeriet i Österhaninge veckan före påsk. Men konsumtionen av Krav-märkta ägg minskar på stockholmarnas påskbord, på tvärs mot ett utbrett miljömedvetande. – Många som målar och blåser ägg väljer det billigare alternativet när de beställer mer än vanligt, säger Peter Jonsson, hönsbonde på Sanda hönseri.

Gräset har inte börjat spira i hägnet utanför höns huset i Sanda, men nu öppnas luckorna för att hönsen ska få kliva ut på verandan längs ena långsidan, det första steget mot utevistelsen. Försiktigt skrockande hörs när de första hönorna kikar ut och tar provande steg ut i friska luften.

Utanför verandan breder det mer spatiösa hägnet ut sig, en och en halv hektar hagliknande inhägnad, där det också finns en liten skogsdunge och några bergsknallar. Tillräckligt med vegetation för att hönsen ska kunna ta skydd och gömma sig. Vilket kan vara välbehövligt. För redan när höns husets luckor är på väg upp har två duvhökar infunnit sig. Stora och skräckinjagande cirkulerar de ovanför hagen, uppenbarligen med full koll på läget.

– I höstas var det en duvhök som tog 39 hönor på en vecka. Vi får – acceptera att vi förlorar en och annan höna. Men den här bara dödade – det var inte normalt, säger Anna-Lena Karlsson.

Även vargen har varit framme. Gården ligger intill Tyresta, och Södertörnsvargen som för ett par år sedan rörde sig i området knep 70 höns.

Tillsammans med Peter Jonsson driver Anna-Lena Karlsson hönseriet i Sanda i Österhaninge. Det som började som en hobby med 70 höns i garaget har nu utökats till 3 000 värphöns för Krav-produktion som ändå i sammanhanget är småskalig. I det lilla packeriet, som ligger intill höns huset packas 10 000 ägg om dagen.

De är två entusiastiska hönsbönder som ideligen pratar i munnen på varandra, vilket de själva ursäktar.

Inför påsk är det högt tryck på det lilla hönseriet som levererar ägg inom Stockholms län. Till butiker i Österhaninge med omnejd, och sedan längs en rutt från Haninge och rakt norrut, till butiker längs vägen och med Värtahamnen som sista anhalt. Det är bråda dagar med extra tilltagna beställningar för att möta den ökade efterfrågan på ägg som fördubblas under påsk.

– Men hönsen värper ju inte mer för att det är påsk, säger Anna-Lena Karlsson.

Anna-Lena Karlsson och Peter Jonsson, som är ett par också privat, har varit äggproducenter i över 20 år, och hela tiden ägnat sig åt ekologisk produktion, godkänd av Krav som sätter ribban högst när det gäller krav på inte bara foder och utrymme utan också rätt till utevistelse och sandbad.

– På så sätt får fler hönor ett lite bättre liv, säger Anna-Lena Karlsson.

Hönsens huvudföda är vete, som också ska vara närproducerat enligt Krav. Sanda hönseri löser detta med att gödsel från hönseriet levereras till ett ekologiskt jordbruk i Nynäshamn, som i sin tur odlar vete som går tillbaka till Krav-bönderna.

– På så sätt blir det ett kretslopp.

Men då, när allting började på 90-talet, hade den ekologiska äggproduktionen ännu inte slagit igenom. Äggen i butikerna kom från burhöns som framled sina dagar på minimal yta.

Det var också modellen när Anna-Lena Karlsson och Peter Jonsson som då var studenter och pluggade, började jobba extra på hönseriet i Sanda.

– Jag minns träffar med LRF när det började diskuteras att föda upp höns ekologiskt. I äggbranschen sa man: ”Vad ska de ut och göra?” Men man kan säga att den som vann armbrytningen var Kravsidan, - säger Peter Jonsson.

I handeln är nämligen ägg från burhöns ett minne blott, och i hönserierna har burarna ersatts av olika grader av lösdrift.

Men det är inte nödvändigtvis ekologiska ägg som stockholmarna har på påskbordet. I Stockholms län har försäljningen av Krav-märkta ägg minskat med 1 procent de senaste två åren, trots att försäljningen av ägg i handeln har ökat med 6 procent under samma period. Av den totala mängden ägg har andelen Krav-märkta minskat från 27 till 26 procent, visar statistik från Nielsen som mäter försäljning i dagligvaruhandeln och som Krav gick ut med i ett pressmeddelande lagom till påsk.

– Vi tycker att det är lite märkligt. Utvecklingen stämmer inte överens med det ökande engagemanget för djurvälstånd och de växande miljöproblemen. Vi menar att Krav-märkta ägg är det bästa när det gäller både djurhälsa och miljö, säger Anita Falkenek, vd på Krav.

Vid sidan av Krav finns också EU-ekologisk certifiering men Krav lägger ribban högre, bland annat när det gäller krav på fodret och att hönsen har tillgång till sandbad för att hålla fjäderdräkten ren. Krav-bönderna måste också använda förnybar el.

– Jag brukar säga att Krav-märkta ägg är kinderägg på det sättet att man får så många mervärden på en och samma gång, säger Anita - Falkenek.

Peter Jonsson har sin egen teori till att försäljningen av Krav-äggen inte ökar relativt sett och inte heller under påsken.

– Jag tror att även de som normalt köper Krav-märkta ägg inte gör det när de ska köpa många ägg. De som köper ägg för att måla, blåsa eller kasta på varandra väljer snarare billiga ägg, säger han.

Peter Jonsson visar upp och förklarar äggens hela olika storlekar, och hur storleken på äggen ändras med hönans ålder, men med samma skalmängd som i de första äggen. De större äggen har alltså ett gradvis tunnare skal.

Sanda hönseri har specialiserat sig på miniägg, som säljs till finare restauranger.

– Det är de allra första äggen som en höna värper. Tidigare kastades de, men vi har gjort det till en nisch, säger Peter Jonsson.

Nu säljs den riktigt små äggen till finkrogarna, och används bland annat som aptitretare på avsmakningsmenyer.

– Det handlar om hur mycket protein man vill stoppa i gästerna. Själva säger de att de närproducerade och Krav-märkta äggen också smakar bättre än äggen från konventionellt uppfödda hönor. Kanske beror det på morötterna som ligger i travade säckar i packeriet. Varje dag utfordras gårdens hönor med tre säckar morötter som de pickar i sig, som godis, säger Anna-Lena Karlsson.

– Våra kunder brukar säga det, att de inte vill smaka andra ägg när de ätit våra. Vi tror att morötterna ger bättre smak och intensivare gula. Ändå, måste man tillstå, instängda i hönshuset med tusentals andra höns ter sig inte livet som Krav-värphöna som någon idyll. Även om den ekologiska driften underlättar för hönorna att behålla sitt naturliga beteende.

– Genom Krav är det färre höns per kvadratmeter och hönorna får ett litet bättre liv. Riktigt bra blir det inte när det handlar om matproduktion. Värpningen sliter på hönorna.

En värphönas liv är också begränsat. Efter ett och ett halvt år byts värphönsen ut. Hönorna slaktas och säljs som kokhöns. Och att fästa sig vid hönorna går det inte. Inte som det var i den mindre flocken, den som Anna-Lena fortfarande drömmer om att ha hemma, om det inte hade varit för smittskyddet.

– Då kan man få favoriter bland hönsen, säger Anna-Lena Karlsson.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se "

" **Fakta. Krav-märkta ägg**

Krav är en svensk organisation som utvecklar regler för ekologisk odling och djurhållning, förädling och tjänster, samt regler för certifiering. Krav-märkta ägg innebär att ...

... hönan går ute i gröngräset på sommaren och pickar och sprätter
... hönan får bada i sand eller jord året runt för att hålla fjäderdräkten ren

... hönan kan vara ute på veranda med uteliknande förhållanden större delen av året.

... hönan får foder som är odlat utan kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel

... max sex höns på kvadratmeter inne och minst fyra kvadratmeter per höna ute.

Källa: Krav "

" **Fakta. Symbol för liv**

Svenskarna äter i snitt ett halvt ägg om dagen, knappt 207 ägg per år. Under påskveckan fördubblas konsumtionen och vi konsumerar 2 000 ton ägg. Konsumtionen kulminerar på påskaftonskvällen, då det beräknas gå åt sex miljoner ägg i timmen.

Påskan blev den stora ägghelgen då ägget symboliserar liv och Jesus uppståndelse på påskdagen. Under den 40 dagar långa fastan före påsk var det också förbjudet att äta ägg.

Ägg håller långt efter utgångsdatum. Äggen måste märkas med bäst före-dag 28 dagar efter värpdag. Men de håller minst en månad till.

Källa: Svenska ägg, Sanda hönseri "

" Ministern: Viktigt att trycka tillbaka droghandeln

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

I Sättra har tre uppmärksammade mord på kort tid lett till ilska, oro och sorg. Inrikesminister Mikael Damberg (S) betonade under ett besök på onsdagen vikten av kameraövervakning och polisiär närvaro. – Förut sköt man inte ihjäl någon för en liten skuld. Det gör man nu, säger en tonårsflicka som bor i området.

Inom loppet av endast några dagar mördades tre unga män i Stockholmsförorten Sättra i förra veckan. Torsdagen den 11 april hittades två unga män döda i ett källarutrymme i ett bostadshus i centrala Sättra. Det rör sig om två män i 20-årsåldern som inte är straffade för någon allvarlig brottslighet sedan tidigare, och polisen har fortfarande nästan en vecka efteråt inte några personer gripna i ärendet, som rubriceras som mord.

Tidigt på söndagsmorgonen kom ett larm om skottlossning i ett bostadshus några hundra meter från Sättra centrum. Personer i huset vaknade av vad som beskrivs som automateld. Någon eller några gärningsmän uppges ha skjutit genom en lägenhetsdörr och träffat en man i 25-årsåldern som befann sig inne i lägenheten. Han dog senare av sina skador.

Senare på söndagen grep polisen två män som senare anhölls misstänkta för mord. Men på måndagen släpptes de båda männen. – Det var så att utredningen visade att de inte hade något att göra med händelsen, säger åklagaren Daniel Jonsson till DN.

Bedömer du att det finns några kopplingar mellan de två fallen?
– Jag jobbar ju inte i det andra ärendet. Men både polisen och vi tittar ju på eventuella kopplingar mellan fallen, säger Daniel Jonsson och beskriver utredningsläget som ”gott”.

Under onsdagen gjorde inrikesminister Mikael Damberg (S) ett besök i Sättra centrum. På torget har sörjande satt upp hundratals gravljus i ett mönster som skapar namnen på de två unga männen som dog i en källare ett stenkast därifrån. Deltagandet från personer som bor i området är stort, och många ungdomar står i närheten och tittar på porträtten av de döda – de två unga männen, som tidigare har beskrivits som lovande fotbollstalanger. Blommor och olika presenter omger fotona som föreställer offren som barn.

Några meter därifrån berättar inrikesministern för DN varför han är på plats.

– Jag tror att det är viktigt att när det sker grov kriminell verksamhet så måste Sverige känna att det är en angelägenhet för hela Sverige. Och därför är det viktigt att vara här när tre mord har skett under så här kort tid. Jag är ytterst ansvarig för polisverksamheten i min roll som inrikesminister och mitt främsta verktyg är då att ge polisen de resurser och de verktyg de behöver, säger han.

Mikael Damberg berättar att regeringen vill öka den polisiära närvaron för att komma till rätta med just den typ av problem som Sättra upplever nu.

– Vi gör nu den största satsningen i modern tid på polisen med 10 000 nya poliser fram till 2024. Vi har genomfört en lång rad straffskärpningar för att komma åt just grov kriminell verksamhet och

vi kommer att fortsätta. Vi har lagt fram en ny lagstiftning, om till exempel datalagring, som är ett nödvändigt verktyg för att komma åt gängen, säger han.

Inrikesministern lägger också till att han hoppas att kunna lägga fram ett lagförslag innan sommaren som ska göra det möjligt för polisen att själva bestämma när man ska sätta upp kameror för att komma åt - narkotikaförsäljningen i olika områden.

Vad hoppas du att det kommer att innebära för ett område som Sätra?
– Man har problem med öppen drogförsäljning i områdena runtomkring och det är det som göder de här kriminella nätverken och gängen. Så därför är det viktigt att trycka tillbaka droghandeln och säga till människor som inte upplever att hasch är en så farlig drog, att när man köper det så gynnar man också de här kriminella nätverken som leder till skjutningar runtom i Sverige.

När kan vi förvänta oss en betydligt lugnare miljö i förorterna?
– Jag ser ju att polisen flyttar fram sina positioner i väldigt många förortsområden. Man har mycket mer närvaro nu lokalt. Man sätter upp fler kameror som gör att den öppna droghandeln måste flytta bort från centrum eller tunnelbanestationer. Det skapar ökad trygghet i de här områdena. Men att tro att man på några månaders tid eller på väldigt kort tid vänder en utveckling som har gått åt fel håll i decennier, det är ju inte trovärdigt. Utan det är långsiktigt arbete med fler poliser men också förebyggande socialt arbete av socialtjänst och skola som kommer att avgöra hur vi kommer att lyckas med det här.

Många av de boende i området är oroliga efter den senaste tidens våldsupptrappning – det berättar åtskilliga personer som DN har talat

med. I det dagliga mötet med kunder i den lokala Icabutiken märker butikschefen Pontus att många är rädda, berättar han.

– Det är oroligt. Det är mycket oro från kunder. Det är många som pratar om det. Man är orolig för sina barn och folk de känner. Vissa pratar om att flytta, säger han.

Flera personer har vittnat om att det ofta är en samling ungdomar som brukar befinna sig i Sätra centrum, och att det där ibland kan bli stökigt. Knarkförsäljningen sker också tidvis helt öppen på torget. Samtidigt berättar flera personer om att det hittills inte har gått ut över allmänheten, utan främst har påverkat de personer som på något sätt har varit inblandad i knarkhandeln.

Sebastian Kallander arbetar som ordningsvakt i Icabutiken och befinner sig på onsdagen på torget med sin son Alex. Sebastian Kallander betonar också, i likhet med Mikael Damberg, vikten av kameraövervakning för att tackla brottsligheten.

– Den är viktig. Om du tänker på terrordådet på Drottninggatan: vad var det då som fällde gärningsmannen? Det var kameraövervakning. Där har du ju svaret, säger han.

När det gäller de senaste morden så berättar dock flera personer som var bekanta med mordoffren om att de har svårt att se någon koppling till kriminalitet. Hos fyra tonåringar som DN har talat med råder stor enighet om att våldet nu riskerar att drabba även folk som inte själva direkt är involverade i brottslighet.

– I grund och botten handlar det om att man kan ha varit bekant med någon som i sin tur kanske säljer. Och då kan man drabbas själv, utan att ha gjort något, säger en pojke.

Hans tre tjejkompisar håller med honom, och en av flickorna beskriver en uppgivenhet kopplad till våldet i området.

– Jag är inte ens förvånad längre över mordet. Det händer en efter en. Förut sköt man inte ihjäl någon för en liten skuld. Det gör man nu, säger hon.

Rickard Ankarsund har bott i Sättra till och från sedan 1998, och han håller med om bilden av att många är chockade efter den senaste tidens mord. Samtidigt är han hoppfull inför framtiden.

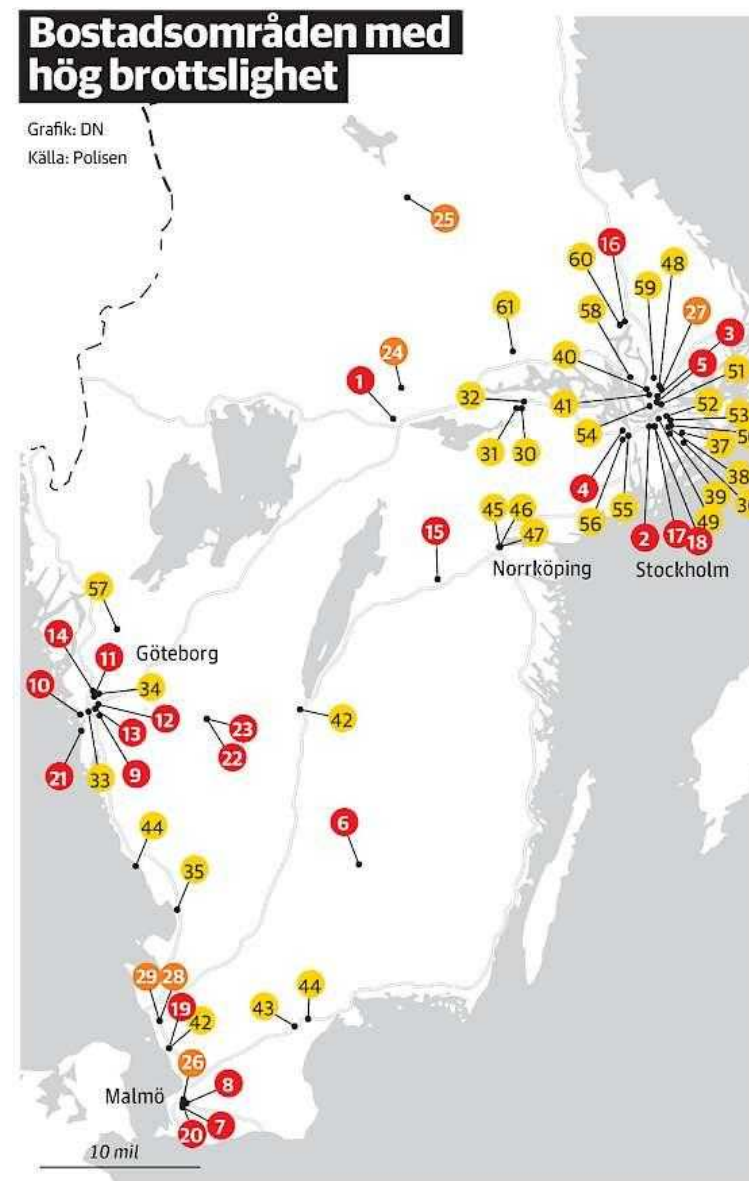
– Det generella är att folk upplever en stark oro här nu. Men för mig är området ett bra område. Och nu måste det göras ordentliga åtgärder.

Tidigare var det lite småkriminalitet, som att folk snodde regplåtar och nån som köpte en joint. Men det var knappt något bråk alls.

Butikschefen Pontus berättar att han träffar många oroliga kunder.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se "

"Polisen öppnar för att göra listan på utsatta områden hemlig"

DN ONSDAG 3 APRIL 2019

Flera kommuner anser att polisens lista över Sveriges 23 särskilt - utsatta områden stjälper mer än den hjälper. – Gottsunda måste bort från den så fort det bara går, säger Uppsalas kommunalråd Erik Pelling (S). Nu öppnar polisen för att årets uppdatering av listan inte ska offentliggöras

En eftermiddag i mars tar inrikesminister Mikael Damberg (S) en kort, medialt uppmärksammas promenad från Bandstolsvägen mot Gottsunda centrum i utkanten av Uppsala. Han är omringad av reportrar och poliser. De nyligen uppsatta övervakningskamerorna registrerar varje steg som tas.

Under en knapp timme ska Damberg få veta hur kommunen och polisen numera samverkar. Och så ska han ta del av det löfte som nyligen givits medborgarna: tryggheten ska öka, brottsligheten minska och upplärningen av brott öka.

För de 23 områden som polisens nationella operativa avdelning, Noa, pekat ut som särskilt utsatta fungerar löftena som ett slags plåster på såren: I utbyte mot den stigmatiserande effekt som epitetet ”särskilt utsatt” innebär blir medborgarna lovade bot och bättring. Erik Pelling (S), kommunstyrelsens ordförande i Uppsala, lovar gärna medborgarna det de önskar. Men han vill att Gottsunda ska bort från listan – så fort det bara går.

– För oss var det förödande att hamna på den. I ett läge där vi behövde få hit investeringar och planerade för byggandet av nya bostadsrätter fick Gottsunda i stället en kraftigt negativ stämpel, säger han. På samma sätt vill Niklas Borg (M), kommunalråd i Linköping, att stadsdelen Skäggetorp i hans kommun ska slippa epitetet ”särskilt utsatt”.

– Listan demoniserar bostadsområdet och skapar otrygghet i sig. Det handlar inte om att vi vill sopa samhällsproblem under mattan – vi vet precis vilka utmaningar som finns. Men gör man det jobb som krävs behöver man inte peka ut områden på nationella listor, säger Niklas Borg.

Även i Gårdsten, Göteborg, har alla aktörer i stadsdelen slagits med näbbar och klor för att inte längre finnas med på listan. Första helgen i mars bjöd fastighetsbolaget Gårdstensbostäder medborgarna på tårta för att fira att man ”officiellt strukits” från listan.

Enligt Noas underrättelseenhet finns dock Gårdsten fortfarande kvar på listan, den djupare analys som krävs för att strykas från den har ännu inte gjorts. Tårtkalaset var möjligen mer ett sätt att skapa en känsla av positiv, medborgerlig stämning – något som placeringen på listan knappast gjorde.

Gottsunda hamnade på listan 2017. Då var kommunen redan involverad i ett nytt planprogram för området – syftet var att möta de socioekonomiska utmaningar man var väl medveten om. Klassificeringen ”särskilt utsatt” blev ändå något av en käftsmäll.

– Det var ett ensidigt, polisiärt beslut. Många av de boende uppfattade att de fick en etikett som inte stämmer. Det var som att vi fick betala

priset för hur polisen sköter sin interna resursfördelning, säger Erik Pelling.

Hur Uppsala, och alla andra kommuner som nu har som mål att komma bort från listan ska göra för att ”slippa” den är dock oklart. Det lokala samarbetet med polisen fungerar i dag bättre än på länge – men varken de polisiära eller de kommunala resurserna räcker till. Den kommun som lyckas ta sig bort från listan riskerar dessutom att bli av med den polisiära resursförstärkningen.

– Det får det i så fall vara värt, säger Erik Pelling och tillägger:
– Vi kommer att jobba för att Gottsunda ska vara ett bra område oavsett om vi är med på listan eller ej. Utan stämpeln ”särskilt utsatt” kanske det till och med blir lättare.

I Örebro ställer sig Kenneth Nilsson (S), kommunalråd, ungefär samma fråga:

– Polisiär prioritering i alla ära. Men resten då? Vad gör vi åt grundorsakerna till problemen?

Han är djupt besviken. Den långsiktiga satsningen på de kommuner som har de svåraste utmaningarna med segregation som utlovades av statsminister Stefan Löfven (S) under förra mandatperioden försvann med M+KD-budgeten.

Det handlade om 20 miljarder på tio år till 32 kommuner – en satsning som rimmade väl med de motkrav som polisen hela tiden ställt: ska polisen satsa och bryta den negativa utvecklingen – då måste resten av samhället också med på tåget.

Från flera av de ”särskilt utsatta områdena” rapporteras förbättringar. Brottligheten har statistiskt sett minskat, samverkan med polisen fungerar bättre – fler aktörer, som till exempel fastighetsägarna, är med på banan.

Den dåliga nyheten är dock att i flera av de områden som ”bara” klassificerats som utsatta och därför fått betydligt mindre polisiär uppmärksamhet än de ”särskilt utsatta” områdena – där går brottsligheten upp.

Det gäller flera områden i Norrköping och det gäller inte minst i Stockholm – där majoriteten av den senaste tidens dödsjutningar och skottlossningar inte inträffat i de ”särskilt utsatta” områdena.

– Det är en risk vi ser – att när allt fokus riktas mot de särskilt utsatta förorterna kan läget förvärras i områden som går lite under radarn, säger Manne Gerell, kriminolog vid Malmö universitet och timanställd av NOA för att göra geografiska analyser av utsatta områden.

Manne Gerell anser att listan saknar nyanser och att det kan finnas ett behov av att revidera kriterierna för att hamna på den. Den låg också till grund för den alarmerande nyheten om att Sverige har ett stort antal ”no-go-zoner” spred sig över världen.

Dessutom tillkom hela åtta bostadsområden 2017. Om listan bara blir längre och längre – hur ska man då prioritera? Svaret blir hängande i luften.

I år är det ytterst osäkert om polisen kommer att gå ut med någon uppdaterad lista. Enligt DN:s källor är NOA:s underrättelseenhet väl

medveten om risken för att listan är kontraproduktiv och att det finns kommuner som är livrädda för att hamna där.

– Om en eventuell ny, samlad lägesbild kommer att bli offentlig är ännu inte bestämt, säger Jonas Beltrame-Linné, pressekreterare på NOA, och understryker att polisen följer utvecklingen i alla Sveriges 95 lokalpolisområden – inte bara i de som anses utsatta.

Greta Berg, spindeln i nätet för kommunernas brottsförebyggande arbete på SKL, Sveriges kommuner och landsting, beskriver kommunernas inställning till listan som väldigt ambivalent. Å ena sidan är det bra att polisen satsar resurser där det verkligen behövs. Kommunerna som hamnar på listan där får också en ”spark i baken”, samverkan bli bättre.

– Många upplever å andra sidan att stämpeln områdena får gör det svårare att bedriva ett konstruktivt förebyggande arbete, bekräftar hon.

Hon menar också att gränserna mellan vad som är ”ett helt vanligt område” och ett ”utsatt område” är flytande:

– Faktum är att alla skriker efter mer polisiära resurser, även de kommuner som inte finns på listan. Många har också samma socioekonomiska problematik, men utan att nå upp till den kritiska gränsen för polisens särskilda uppmärksamhet, konstaterar Greta Berg.

När listan över utsatta områden publicerades första gången i december 2015 underströk polisen att dessa områden redan hade varit föremål för en rad insatser och att flertalet av riskfaktorer som arbetslöshet, etnisk segregation, stigmatisering och trångboddhet ligger bortom polisens kontroll.

Det är en beskrivning som alla kommuner som hamnade på listan skriver under på. Något nytt var det inte heller – de områden som nu var ”särskilt utsatta” kallades på 90-talet bland annat för ”urbana utvecklingsområden”. Sedan dess har de varit föremål för en rad olika, tidsbegränsade satsningar – ofta utan mätbara resultat.

Tillbaka i Gottsunda. När Mikael Damberg når centrum kommer vi ikapp. Han anser att det är bra att polisen pekar ut de utsatta områdena offentligt på en lista:

– Listan har gjort kraftsamlingarna för alla aktörer möjliga, satt ord på de faktiska problemen. Vi får inte glömma att det finns människor som lever i bostadsområden där det sker öppen narkotikaförsäljning och där grovt kriminella som styr.

Vad hände med de 20 miljarder som ni lovade att de 32 mest problemtyngda kommunerna skulle få dela på under en tioårsperiod?

– Pengarna som utlovades för 2019 kommer att betalas ut. Sedan får det blir en ny budgetförhandling. Alla partier förstår att det krävs långsiktighet och vi har noterat att rikspolischefen säger att det krävs mer än polisiärt arbete, säger Damberg.

Moderaternas arbetsmarknads- och integrationspolitiska talesperson Erik Bengtzboe vill dock inte se några enskilda kommunala projekt. Att bryta segregationen handlar för M om att göra det lönsammare att jobba för alla med låga inkomster. På sikt vill Moderaterna också införa ett bidragstak. Vid sidan om det gäller att höja statsbidragen till alla kommuner så att de kan genomföra satsningar på skolan. – Och så måste vi säkerställa att det blir fler poliser, säger han. Det håller Mikael Damberg med om.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

"Fakta. Polisens lista med 61 bostadsområden

Särskilt utsatta områden

Särskilt utsatt område (23 stycken) – kännetecknas av en social problematik och kriminell närvaro som lett till en utbredd obenägenhet att delta i rättsprocessen och svårigheter för polisen att fullgöra sitt uppdrag. Läget anses vara akut.

1. Vivalla, Örebro
2. Hallunda/Norsborg, Botkyrka
3. Husby, Stockholm
4. Ronna/Geneta/Lina, Södertälje
5. Rinkeby/Tensta, Stockholm
6. Araby, Växjö
7. Rosengård söder om Amiralsgatan, Malmö
8. Södra Sofielund (Seved), Malmö
9. Bergsjön, Göteborg
10. Biskopsgården, Göteborg
11. Gårdsten, Göteborg
12. Hammarkullen, Göteborg
13. Hjällbo, Göteborg
14. Lövgärdet, Göteborg
15. Skäggetorp, Linköping
16. Gottsunda, Uppsala
17. Alby, Botkyrka
18. Fittja, Botkyrka
19. Karlslund, Landskrona
20. Nydala/Hermosdal/Lindängen, Malmö
21. Tynnered/Grevgården/Opaltorget, Göteborg
22. Hässleholmen/Hulta, Borås
23. Norrby, Borås

Riskområden

Riskområde (6 stycken) – kännetecknas av att det befinner sig i riskzonen att bli ett särskilt utsatt område. Något eller några av de fastställda kriterierna saknas – men läget är oroväckande.

24. Oxhagen/Varberga, Örebro
25. Tjärna ängar, Borlänge
26. Kroksbäck, Malmö
27. Tureberg, Sollentuna
28. Adolfsberg/Dalhem/Drottninghög, Helsingborg
29. Söder, Helsingborg

Utsatta områden

Utsatt område (32 stycken) – är geografiskt avgränsat och karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Inverkan är snarare knutet till den sociala kontexten i området än de kriminellas utstuderade vilja att ta makten och kontrollera lokalsamhället. Läget anses allvarligt.

30. Fröslunda, Eskilstuna
31. Lagersberg, Eskilstuna
32. Skiftinge, Eskilstuna
33. Hisings Backa, Göteborg
34. Rannebergen, Göteborg
35. Andersberg, Halmstad
36. Brandbergen, Haninge
37. Jordbro, Haninge
38. Skogås, Huddinge
39. Vårby, Huddinge
40. Sångvägen, Järfälla

41. Termovägen, Järfälla
42. Råslätt, Jönköping
43. Charlottesborg, Kristianstad
44. Gamlegården, Kristianstad
45. Hageby, Norrköping
46. Klockaretorpet, Norrköping
47. Navestad, Norrköping
48. Edsberg, Sollentuna
49. Bredäng, Stockholm
50. Hagsätra/Rågsved, Stockholm
51. Hässelby/Vällingby, Stockholm
52. Älvsjö/Solberga, Stockholm
53. Östberga, Stockholm
54. Rissne/Hallonbergen, Sundbyberg
55. Fornhöjden, Södertälje
56. Hovsjö, Södertälje
57. Kronogården, Trollhättan
58. Finnsta, Upplands-Bro
59. Smedby, Upplands-Väsby
60. Valsätra, Uppsala
61. Bäckby, Västerås"

"Dumt att gömma problemen"

DN TORSDAG 4 APRIL 2019

I onsdags berättade DN att polisen överväger att göra sin lista över särskilt utsatta områden hemlig. Anledningen är att företrädare för flera berörda kommuner tycker att den är stigmatiserande.

Uppsalas kommunalråd Erik Pelling (S) säger att för Gottsunda var det "förödande" att hamna där. Han menar att stadsdelen "fick en kraftig negativ stämpel" i stället för "investeringar och byggande av nya bostäder".

Det är ett svårköpt resonemang. Rimligtvis är det skjutningarna, gängbrottsligheten och otryggheten som skrämmar näringsidkare och bostadsbyggare på flykten. Inte att de uppmärksammas.

Faktum är att situationen verkar ha blivit bättre i flera av de utpekade områdena. Polisen har tillfört resurser och fler aktörer – fastighetsägare, skola, kommun – har hjälpt till. Arbetet har fokuserats, samverkan blivit bättre.

Det tyder på att det är viktigt att klart och tydligt slå fast att det finns allvarliga problem för att få alltifrån polis till lokalpolitiker att agera.

Mer relevanta är kriminologen Manne Gerells invändningar. Han påpekar att kriterierna för att identifiera "särskilt utsatta" områden och för att särskilja dem från sådana som bara är "utsatta" är luddiga. Och att läget i stadsdelar som faller i den senare kategorin, och som får mindre resurser, riskerar att försämrats.

Poängen med en lista över problemområden är att den ska vara ett verktyg för förbättring. För det krävs att bedömningar görs på tydliga grunder, så det går att avgöra vilka som ska vara där och om situationen blir bättre eller sämre. Dessutom måste inkludering knytas till långsiktiga åtgärdsprogram och resurser för att genomföra dem.

Att hemligstämpla polisens lista är däremot en dum idé. Det skulle inte gynna någon – förutom möjligen kommunpolitiker som gärna slipper att deras arbete hamnar i blyxtbelysning.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se "

"Ministern vill inte ha hemlig lista

DNTORSDAG 4 APRIL 2019

Göteborg. Justitieminister Morgan Johansson (S) anser inte att det finns några skäl att hemlighålla listan över de områden som polisen de senaste åren pekat ut som särskilt utsatta. – Den är ett bra verktyg för alla som arbetar med brottsförebyggande arbete, säger han.

I går kunde DN berätta att flera kommunalråd runt om i landet är kritiska till att den lista över "utsatta" och "särskilt utsatta" områden som polisen publicerat och uppdaterat under sedan 2015 görs offentligt. Enligt DN:s källor har inte heller Noa, polisen nationella operativa avdelning, bestämt sig för om eller när årets lista ska - offentliggöras.

Men justitieminister Morgan Johansson, som invigningstalade på Brottsförebyggande rådets årliga konferens på onsdagen, anser att listan är ett bra verktyg.

– Det finns inga skäl att hemlighålla den. Det är viktigt med öppenhet och att vi inte sopar några problem under mattan, menar han.

Erik Pelling (S), kommunalråd i Uppsala och en av dem som vill att kommunen ska bort från listan, beskriver listan som "ett förlegat svärd".

– Kriterierna för att hamna på den är inte transparenta. Det gör att det blir svårt att veta vad vi som kommuner egentligen ska göra. Vi får lite extra polisresurser – men det räcker inte, säger han.

Han anser inte att det finns någon anledning att hemlighålla listan – även om han tycker att den har en stigmatiserade och kontraproduktiv effekt.

– Polisen har ju redan släppt anden ur flaskan, så att säga. I det här läget är det bättre att polisen bli än mer öppen gentemot oss kommuner, så att vi vet vad vi ska göra för att komma bort från den, säger Erik Pelling.

Under Morgan Johanssons invigningstal under Brå konferensen i Göteborg lovade han att regeringen i nästa vecka ska presentera en ny satsning på just utsatta områden, pengar som ska fördelas av Delegationen mot segregation.

Han kan dock inte specificera hur den satsningen ser ut.

”Vi återkommer i frågan”, var det enda besked han gav.

Under förra mandatperioden utlovades 20 miljarder under en tio-års period – men de pengarna ”försvann” i och med att M+KD-budgeten gick igenom.

I sitt invigningstal kunde Morgan Johansson inte ”nog understryka att brottsbekämpningen och det brottsförebyggande arbetet måste gå hand i hand.”

Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

" Polisernas egna ord om natten då Eric Torell sköts

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Poliserna som sköt 20-årige Eric Torell till döds var beredda på att möta en farlig man som uttalat att han var villig att skjuta mot polis – det visar förhören med de nu åtalade männen. Av förundersökningen framgår att poliserna var rädda och stressade. – När jag bestämmer mig för att skjuta så får jag ju ett kraftigt tunnelseende, säger en av poliserna i ett förhör.

Den 2 augusti 2018 dör Eric Torell på en innergård i Vasastan. Tre poliser avlossar totalt 25 skott i en situation där 20-åringen, som hade Downs syndrom, misstas för en kriminell person. Tre av polisens skott träffar Eric Torell som dör av skadorna.

De tre poliserna har nu åtalats. En polis åtalas för vållande till annans död, och de två andra åtalas för tjänstefel.

I förhör berättar de åtalade poliserna om insatsen där de trodde att de hade en farlig person framför sig och en av poliserna uppger att stressen ledde till tunnelseende. Den man som de trodde att de kunde möta på platsen hade tidigare pistolhotat en kvinna i området. Mannen hade vid ett tillfälle också utfärdat ett bombhot.

En av poliserna, en 31-årig man, berättar i förhör om mannen som de trodde att de riskerade att möta. Polisen säger att mannen ska ha tillgång till både vapen och sprängmedel.

– Och han har uttalat att han var villig att skjuta mot polis.

Efter att patrullen genomfört en första kontroll av området lägger en av poliserna märke till en man som verkar hålla ett vapen i sin ena hand, uppger 31-åringen i förhör.

– Jag ser att det här vapnet är liksom större, det är inte ett gevär, men det är betydligt större än en pistol, större än vårt, våra tjänstevapen om man säger så, säger polisen vidare.

När polispatrullen börjar gå in genom ett valv in till den aktuella gården beskriver polisen en situation där han själv har ”ett visst stresspåslag”.

– Då dyker den här mannen med, med pistolen upp liksom i, i den här portalen och liksom vänder sig mot oss och börjar gå mot oss. Och då känner jag mig jäkligt trängd alltså, mina minnesbilder just ifrån när han kliver in där, jag känner mig rätt överrumplad och det är lite fragmentariska bilder just i den stunden, säger 31-åringen.

Polisen beskriver också hur han upplever rädsla i situationen.

– Jag känner mig rädd liksom och jäkligt trängd.

Kort därefter upplever den 31-årige polisen att mannen på gården – som senare visar sig vara Eric Torell – höjer vapnet och riktar det mot en av hans kollegor, en kvinna.

– Och då känner jag att nu skjuter han ihjäl henne liksom, så då valde jag att skjuta med mitt vapen mot den här mannen och när jag skjuter, när jag bestämmer mig för att skjuta så får jag ju ett kraftigt tunnelseende, om man, om man säger så, jag känner, det är ju, blir

extremt fokuserad och jag skjuter och jag ser inte att det får någon effekt på mannen, han står fortfarande kvar med vapnet höjt, säger polisen.

Den misstänkte mannen faller då till slut ihop och tappar sitt vapen, uppger polisen i förhör.

När skottlossningen har ägt rum, några minuter efter klockan fyra på morgonen, berättar 31-åringen att de får information om att det finns risk för att mannen de just har skjutit kan ha sprängmedel på sig. Då springer poliserna från platsen och tar skydd.

Även en annan av de nu åtalade poliserna, en 35-årig man, vittnar om en situation där de hade mycket lite information om personen de möjligen skulle ingripa mot. De får exempelvis inget signalement på den påstått farliga personen. Men de får uppgifter om att mannen tidigare ska ha uttalat att han ”ska skjuta mot poliser” och att han vid något tillfälle haft sprängmedel på sig.

Den åtalade polisen berättar att han får en ”obehaglig känsla i kroppen” när han befinner sig på innergården. I samråd med de andra bestämmer han sig då för att hitta ett bättre ställe med ”bättre överblick”, berättar han i polisförhören. Då ser han plötsligt en man med ett vapen i handen som kommer mot honom.

– I det ögonblicket när jag ser att han har ett vapen i handen så blir jag väldigt, väldigt rädd och väldigt... ja stressad, säger den 35-årige polisen i förhöret.

Polisen berättar att mannen plötsligt höjer vapnet rakt mot honom.

– I det läget känns det som att jag har väl två saker och välja emellan och det är antingen så skjuter jag eller så flyr jag åt samma håll som mina kollegor gör.

Polismannen berättar vidare att han i det läget väljer att fly. Han säger också att det är svårt att överblicka situationen och att allt går ”våldigt, väldigt fort”.

När den misstänkt kriminella personen plötsligt återigen dyker upp med vapnet i handen och höjer det mot en kollega så väljer han att agera.

– Jag väljer att öppna eld mot den här personen, för att slå ut hotet mot mig och mina kollegor.

När skotten mot Eric Torell avlossas är klockan 04.07 på morgonen. Enligt polisens händelserapport har han då inte längre det misstänkta vapnet – som senare visade sig vara ett leksaksvapen – i handen.

Den tredje polisen som nu åtalas – en 39-årig man – beskriver också hur de hade bristfällig information i det initiala skedet. Han berättar i förhör om hur personen som de riskerade att stöta på var ”våldigt farlig” och att han var kopplad till ett tidigare ärende då en sprängladdning hade placerats i en bil.

I förhör uppger 39-åringen att när de har fått larmet åker runt i området och letar efter den farliga personen så ser de en man som står intill vägen och vinkar. Mannen säger att han letar efter någon som har försvunnit. Den åtalade polisens kollega svarar att de är ute på ett så kallat högprioriterat ärende och att de inte kan hjälpa honom.

Mannen nickar och svarar ”Absolut”. Eric Torell är då ännu inte död. I förhör har 39-åringen berättat att han i efterhand insåg att mannen som bad om hjälp var Eric Torells pappa. När ambulansen hade kommit till platsen och situationen säkerhetsmässigt bedömdes vara under kontroll fick patrullerna information om att den försvunne personen troligtvis var den individ som de just hade skjutit.

– Jag förstod ju då och insåg nog också då att det var den här pappan som hade stoppat oss initialt på vägen runt, säger 39-åringen i förhör. Klockan 04.48 den 2 augusti ringer Eric Torells pappa 112 och anmäler att hans son har försvunnit från lägenheten. Det har då gått 41 minuter sedan polisen har öppnat eld mot hans pojke.

Pappan uppger för polisens regionledningscentral att Eric har Downs syndrom och att hans son var försvunnen när han vaknade.

För polisen uppger han att Eric inte kan prata och har en svart keps på sig.

– Den har han alltid på sig liksom, säger pappan säger pappan, enligt utskriften av larmsamtalet.

Under samtalet påpekar han flera gånger att Eric inte kan prata.

– Han är på typ en tre- fyraårings nivå liksom rent...

– Mm, okej, svarar polisen.

– ...utvecklingsmässigt.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Adam Svensson adam.svensson@dn.se "

”Misstänkta ungdomsrånare som hotar bör få fotboja”

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190417

I Stockholm har rånerna mot barn och unga blivit dubbelt så många under vintern. En mycket farlig trend är att unga av rädsla för att utsättas för mer våld inte vill medverka i polisens utredning av brottet. Det sätter rättssamhället ur spel. Därför krävs nu politisk handlingskraft, skriver Lotta Edholm (L), Jan Jönsson (L) och Johan Pehrson (L).

Stockholm har under vintern upplevt mer än en fördubbling av rån mot barn och ungdomar. Ungdomsrånerna får stora konsekvenser för de som drabbas. Förutom rånerna beskriver polisen och brottsofferstödjare dessutom en trend där brottsutsatta ungdomar tystnar under polisens förundersökningar, föräldrar uppmanar sina barn att inte vittna och familjer inte vågar polisanmäla brott de utsatts för.

Rädslan för att utsättas för mer våld om man har kontakt med polisen får brottsoffren att avstå från att medverka. Det är en mycket farlig utveckling, inte bara för brottsoffren utan också för Sverige som rättssamhälle. Det kallas, för att använda en juridisk term, övergrepp i rättssak och är ett problem som inte uppmärksammas i tillräckligt stor utsträckning.

Tidigare har polis och åklagare kunnat ge lugnande besked om att det är mycket ovanligt att målsägande och vittnen utsätts för repressalier. Mycket tyder på att det inte längre finns en lika säker grund för det

budskapet. En polisanmälan kan i dag leda till trakasserier, som att okända personer gång på gång bankar på ytterdörren till familjens hem. Familjer väcks av att få sina fönsterrutor krossade. Hot levereras via Snapchat eller genom att yngre syskon hotas. Föräldrar till brottsutsatta barn rings upp och får ta emot dödshot mot sina barn.

Uttrycket ”golare har inga polare”, som betyder att den som berättar om brott för vuxna eller polisen inte får några vänner, är vanligt förekommande i ungdomskretsar. Det är ett uttryck som ofta också omsätts i handling. Bland unga i utsatta områden har det blivit en outtalad norm att konsekvenserna av att tala med myndigheter blir mycket allvarliga. Det kan innebära att en ung person som blivit misshandlad och sedan lämnar sådana uppgifter att en polisanmälan kan upprättas med namngivna personer, blir utfrysad och inte längre kan vistas utomhus.

Av rädsla för att själva bli misshandlade och isolerade vågar vännerna inte längre umgås med den som ”golat”. Många ungdomar beskriver rädslan för att mista sina vänner som långt mycket värre än risken för att bli misshandlad igen. Att berätta för vuxna och därmed riskera att saken polisanmäls, gör att de håller tyst även om de blivit utsatta för brott. De unga ställs inför valet att böja sig för områdets våldsstrukturer eller själva bli en del av dessa för att skydda sig själva.

På samhällsnivå är konsekvenserna oerhört allvarliga. Tilliten urholkas. Hot och våld mot målsägande och vittnen i brottmål sätter rättssamhället ur spel. Den som utövar våld blir den som bestämmer. När föräldrar känner att de skyddar sina barn bäst genom att inte polisanmäla och avråder barnen från att vittna, minskar möjligheterna att gripa gärningspersonerna. Då är vi inne i en nedåtgående spiral som är ett allvarligt hot mot demokratin och allas vår frihet.

Övergrepp i rättssak är i stor utsträckning ett ungdomsbrott. Därför behöver insatserna för få slut på dessa brott också inriktas specifikt mot ungdomar.

1 Begränsa den misstänktes handlingsutrymme under utredning.

Det finns ett samhällsintresse att kunna skydda brottsoffer och rättsprocessen, även när den misstänkte är en ung person. En vuxen person som misstänks för övergrepp i rättssak kan häktas, men det är inte aktuellt för unga enligt barnkonventionen. Däremot skulle elektronisk fotboja kunna användas i de fall där unga personer misstänks för brottet. Det möjliggör begränsningar vad gäller tider och platser för den unges utevistelse och minskar möjligheten att fortsätta utgöra en fara för andra.

Det kan också minska pressen på att alltid hämnas och eskalera en konflikt som många unga känner av i dag. Fotbojan bör förenas med ett generellt kontaktförbud för parterna så länge som en rättsprocess kring våldsbrott pågår. För de allra mest våldsamma ungdomarna är det viktigt att de i högre grad döms till slutna ungdomsvård.

2 Föräldrars ansvar vid barns och ungdomars brottslighet behöver skärpas. I dag kan föräldrar bli skyldiga att betala för skador som deras barn åsamkar, men de har ingen skyldighet att närvara vid barnets rättegång.

Det har visat sig vara lönsamt för en förälder att inte vara på plats, eftersom domstolen då inte kan döma föräldern att betala skadestånd för sitt barns brottslighet. Det ska därför bli obligatoriskt för föräldrar att vid vite närvara på rättegången när deras barn står åtalade.

3 Minska nyttan av att begå övergrepp i rättssak. Övergrepp i rättssak är ett brott som begås därför att kriminella personer ser en möjlighet att kunna undgå straff. De hotar för att få bort vittnesmål. Att i högre utsträckning spela in de första förhören med målsägande och vittnen kan minska drivkraften att begå dessa brott.

I direkt anslutning till ett brott är människor ofta mer benägna att berätta vad de vet för polisen. När vittnesuppgifterna redan finns inspelade leder hot mot den enskilde i stället till ökad risk för hårdare påföljd. Snabbare lagföring av unga är också viktigt. Ju snabbare rättsprocessen klaras av, desto mindre tid och möjlighet för gärningspersonerna att försöka påverka målsägande och vittnen.

4 Öka kunskapen om att övergrepp i rättssak är ett allvarligt brott. Unga gärningspersoner och brottsutsatta känner inte till att övergrepp i rättssak är ett brott i sig, som dessutom har ett väsentligt högre straffvärde än annan brottslighet.

Därför behöver brottet uppmärksammas mer i skolan. Vidare behöver skolan arbeta våldspreventivt med de machonormer som ligger bakom attityden att göra upp sinsemellan, i stället för att polisanmäla och vittna.

5 Gör det möjligt för skolan att vara en trygg zon under utredning. Skolan utgör i sig den största brottsplatsen när unga utsätts för brott. Det är i dag möjligt att stänga av elever, men lagstiftningen kräver att andra åtgärder provas först.

I fall med övergrepp i rättssak innebär det att eleven får goda möjligheter att tysta både målsägande och vittnen som går på samma

skola. Skollagen behöver därför skärpas så att rättssäkerheten för elever kan garanteras.

Att unga människor som utsätts för brott i allt högre grad tystnar behöver tas på största allvar. Nu krävs politisk handlingskraft. Barn och ungdomar ska alltid vara trygga med att polisen och vuxenvärlden skyddar brottsoffer. Ingen ska undkomma straff genom att hota och trakassera.

Lotta Edholm (L), skolborgarråd

Jan Jönsson (L), socialborgarråd

Johan Pehrson (L), riksdagsledamot, rättspolitisk talesperson "

" Mobbning ett samhällsproblem som aldrig tycks få sin lösning

DN ONSDAG 3 APRIL 2019

2019 kommer omkring 45 barn och tonåringar att begå självmord på grund av att de blivit utsatta för mobbning. Kränkta och förnedrade av andra barn och tonåringar som hade kunnat vara deras vänner, men som i stället varit deras värsta plågoandar. Detta är ingen nyhet och alla inser att mobbning är oacceptabelt. Ändå lyckas vi inte komma till rätta med ett av samhällets mest förödande problem, trots att det faktiskt finns åtgärder som fungerar.

Varje dag går tiotusentals elever till skolan med en förtvivlad känsla av skräck och rädsla inombords. Jag vet hur det är, jag var i många år en av dem. Varje dag beger sig ännu fler vuxna till sina arbetsplatser och känner likadant.

Att hänvisa till statistisk i ett sådant här sammanhang är av olika orsaker förenat med ett flerdimensionellt dilemma. Dels är siffrorna är nästan obegripligt stora, dels är underlaget förhållandevis osäkert. Dessutom förvandlas enskilda mänskliga tragedier till kliniska enheter i iskalla tabeller och diagram. Icke förty; de undersökningar som finns tillgängliga ger vid handen att i runda tal 350 000–500 000 barn och vuxna i vårt land regelbundet utsätts för mobbning.

Kostnaderna för samhället är näst intill omöjliga att beräkna, men brukar uppskattas till mellan 30 och 70 miljarder kronor om året. Det är lika svårgreppbara som gigantiska summor.

I en studie utförd av Erin Burke Quinlan vid King's College i London, publicerad i tidskriften Molecular Psychiatry i december 2018, slås fast att när unga människor utsätts för mobbning ändras hjärnans struktur och risken för psykisk ohälsa ökar.

Därför är det viktigt att alla ansträngningar görs för att avstyra mobbning innan den leder till att psykiska besvär utvecklas hos den utsatte.

Björn Johansson, docent och mobbningsforskare vid Örebro universitet, konstaterade i en intervju med SVT Nyheter för några år sedan att en mobbningssituation kränker en persons hela sociala varande. Den kränker värdigheten och triggar igång skuld och skam. Vi kan från forskning kring missbruk och psykisk ohälsa se att andelen som blivit mobbade eller själva mobbat under skoltiden är överrepresenterade i dessa grupper jämfört med normalbefolkningen.

Dialogen kring vad kränkningar och mobbning är måste äga rum såväl i hem och skola som på våra arbetsplatser och i vuxenvärlden i övrigt. Vi får inte glömma att barn gör som äldre och inte som de säger. Hur ska vi få barnen att sluta bete sig förfärligt mot sina jämnåriga när vuxna människor kränker varandra på ett sätt som barn knappast skulle komma på att göra?

Att arbeta kontinuerligt, långsiktigt och förebyggande är ett måste, liksom att man måste vara konsekvent. Vi måste utveckla och förbättra de likabehandlingsplaner som finns i skolorna så att de följer samma mönster. Vi måste också förbättra det organisatoriska som ligger till grund för det preventiva arbetet. Vi måste erbjuda alla pedagoger och skolledare stöd och resurser som krävs för att de ska kunna ge elever den trygghet och motivation som gör skolan till den plats den ska vara – ett ställe där man har roligt och lär sig massor av saker.

Vi kan och får inte se en nollvision mot mobbning som en orealistisk dröm.

Vi måste fortsätta att prata om mobbning, hemma och i skolan, mellan föräldrar och barn, mellan lärare och elever, mellan vuxna och andra vuxna, mellan myndigheter och ideella organisationer. Ansvar är vårt.

Christian Nordenström grundare av föreningen Make a Change"

"Det är vissa märken rånarna är ute efter"

DN LÖRDAG 6 APRIL 2019

"Polisen i Stockholmsområdet har länge varnat för att rånare tar sikte på dyra märkeskläder. Samtidigt spelar exklusiva varumärken en avgörande roll när unga vill skapa social status. – Det finns skolor där du måste ha vissa märkesplagg för att bli accepterad, säger 17-årige Daniel Perski på Kungsholmens gymnasium.

De senaste månaderna har en våg av ungdomsrån drabbat Stockholm. Det är framför allt märkeskläder och dyra mobiltelefoner som de unga rånarna är ute efter.

Samtidigt säger elever på fyra skolor i Stockholms innerstad och västerort som DN har besökt samstämmigt att rätt märkeskläder ger dig status.

– Det är bara så det är. Folk ser på dig olika om du har dyra märkeskläder eller billiga. Går du runt i H&M-kläder så kommer du ses som en fattig unge som inte har råd med någonting. Men om du kommer till skolan med typ Louis Vuitton, Gucci eller Armani så får du respekt, säger Hicham Benkhalfa, 14, som går i åttan i Grimstaskolan i Vällingby.

Att visa upp sig i dyra märkeskläder för att imponera på omgivningen är ett fenomen med rötter i hiphop-kulturen. I sociala medier kallas det för "flexing".

Att flexa exklusiva varumärken är i högsta grad något som även förekommer bland unga i Stockholm, enligt eleverna. Bland de märken

som de nämner märks Gucci, Balenciaga, Valentino, Moncler, Louis Vuitton, Canada Goose, Parajumpers och Stone Island.

Men det går inte bara att slänga på sig ett märkesplagg och räkna med att bli accepterad. Det gäller att ha rätt stil, rätt märken, i rätt kretsar.

– Kommer jag hit som helsvensk med en klädstil som ingen i förorten har, säg Lindeberg, kommer jag att bli retad och dömd för att jag har en ”svensk” klädstil. De skulle säga att jag är töntig och nördig och sånt där, säger Ardoan Khalaf, 14, på Grimstaskolan.

Eleverna på Blackebergs gymnasium menar att märkeshetsen kan bygga på en osäkerhet som gör att man vill passa in.

– För min lillebror som är 14 år är det väldigt mycket att man måste ha rätt märken för att man ska passa in, för att de känner sig osäkra på sig själva. Alla vill ju klä sig bra men det är inte lika viktigt att det måste kosta mycket, det är ganska larvigt, säger Gustaf Sjögemark, 17.

Märkeskläder verkar för unga vara en markör som tydligt ringar in olika geografiska områden i Stockholm. Och det behöver inte handla om olika sidor av stan, utan kan skilja sig från en tunnelbanestation till en annan – eller bara några nummer längre ned på samma gata.

– Vi kan känna igen elever från vissa skolor bara på grund av att det är skillnad på vilka märken man har, säger Daniel Perski, 17 år, på Kungsholmens gymnasium.

– Alla kretsar har sin egen typ av märkeshets, tillägger Elina Azizi, 18. Under tiden som Östra reals klassiska lokaler på Östermalm totalrenoveras går eleverna i Anna Whitlocks gymnasielokaler lite längre

ner på gatan från Kungsholmens gymnasium. Flytten har gjort att skillnaderna har kommit närmare.

– På vår skola är folk väldigt miljömedvetna. Det finns två olika sätt att se på mode, antingen är det den här influencer-stilen, eller så har du second hand-stilen som finns på vår skola, säger Astrid Onno, 18, på Kungsholmens gymnasium.

Många av de elever som DN pratar med känner till någon som blivit rånad den senaste tiden.

– Min tjejkompis blev rånad vid Brommaplan och de tog hennes Monclerjacka, Zadig & Voltaire-väska och AirPods, säger Nathalie Holmström, 17, på Östra reals gymnasium.

En kille på Kungsholmens gymnasium berättar att flera personer som han känner har drabbats av pistolrån på sistone. Därför är han rädd och vill vara anonym.

– Det är väl en speciell typ av märken som de här rånarna är ute efter. Som Gucci, sånt man känner igen från långt håll. Det ska ju synas, säger den 18-årige killen.

Han får medhåll av Daniel Perski:

– Till exempel har alla Louis Vuitton-kläder något lättigenkännligt motiv. Alla har en ”patch” (tygmärke) på ärmen. Jackorna kostar typ 8 000 och det är inte rimligt för alla 15-åringar att ha råd med, utan de måste råna för att kunna få det.

Den här typen av märkeskläder har olika kännetecken. Det kan vara alltifrån ett tygmärke, till exempel en röd tygvimpel som fästs på

ärmen på jackor av märket Alpha. Kännetecknen utgör själva statusmarkören på grund av att de anses bevisa att plagget är äkta, det menar flera av eleverna.

– Just med Stone Island är det själva patchen som är värd något. Det händer att de tar hela jackan, men ibland tar de bara själva patchen, säger Daniel Perski.

Den accelererande märkeshetsen gör det allt dyrare att passa in.
– Normen för vad som är rimligt för en viss ålder har blivit mer extrem. Alltså det är barn som är tolv år som vill ha skor för 4 000 kronor, säger Daniel Perski.

Men fixeringen vid dyra varumärken är inte lika påtaglig överallt.

– Här kommer folk från så många olika ställen, så det blir mer blandat och inte lika viktigt då, säger Christina Lundblad, 18, på Kungsholmens gymnasium.

På Blackebergs gymnasium i Bromma är stilen mer enhetlig.
– Många i den här skolan bor i Bromma och man påverkar varandra i hur man klär sig, säger Elina Näsmark, 16.

Värst är pressen bland högstadieelever, menar ungdomarna.
– När man var yngre hade alla samma stil och det var viktigt att visa loggan, typ Ralph Lauren, säger Astrid Onno, 18, på Kungsholmens gymnasium.

Vad är det egentligen som avgör vad som är inne?

– Många som vi har som förebilder här i förorten köper dyra kläder. Det kan till exempel vara ett äldre syskon. Man lyssnar på deras musik

och då vill jag ha samma kläder som dem, säger Hicham Benkhalfa, 14, i Grimstaskolan.

– Jag kan tänka mig att det hänger ihop med stereotyper i rap-världen. Det är en stereotyp att man ska ha en guldig Rolex och Gucci-kläder och vara kriminell, säger den anonyme killen på Kungsholmens gymnasium.

Daniel Perski på Kungsholmens gymnasium framhåller att musikartister spelar stor betydelse.

– I många hip hop låtar name-droppar de märken hela tiden. Sen har du svenska barn som går runt och sjunger de här låtarna, men som inte har någon kontext av att det här kommer från en amerikansk våldskultur.

Annie Sääf

annie.saaf@dn.se "

"De hetaste märkena är experter på att skapa hajp

DN LÖRDAG 6 APRIL 2019

På senare år har streetwearmodet börjat utmana de klassiska modehusen på allvar. De hetaste varumärkena är experter på att skapa en galopperande hajp och på den glödheta begagnatmarknaden säljs märken som Off White och Supreme med påslag på flera hundra procent.

Klädbutiken Plug Me Please på Södermalm i Stockholm är specialiserade på de mest exklusiva formerna av streetwear. Marcus Winter som arbetar på affären säger att de varumärken som säljer bäst just nu är Off White, Supreme och Adidas samarbete med Yeezy.

Vilka faktorer avgör varför ett visst varumärke blir eftertraktat? – Det påverkas av en myriad av faktorer. Det som gör märket eftertraktat är låg kvantitet, en lång build up inför släpp med teasing av produkten samt att influencers inom musik, mode och kreativitet har på sig produkterna, säger Marcus Winter.

Vilka märken tror ni blir populära inom en snar framtid?

– Ett märke som börjar få en större popularitet är Louis Vuitton eftersom Virgil Abloh som grundade Off White har tagit över som creative director. Andra märken som är värda att nämna är Alyx Studios och A Cold Wall. Överlag så satsar alla stora modehus, däribland Prada och Balenciaga, allt mer på lättanvända bekväma streetwear-plagg istället för high fashion vilket gjort dem mer relevanta i dag.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se "

Utbildning

”Man ska vara välutbildad för att ta hand om krävande barn”

DN MÅNDAG 1 APRIL 2019

"På Eriksbergsskolan i Sollentuna jobbar man med ett lågaffektivt bemötande i kombination med tuff handledning av skolpersonalen. Rektorn menar att detta bidragit till ökad arbetsro och en lugnare miljö på skolan. – Samtal med eleverna behöver inte alltid ske när barnet är i affekt, det måste vi respektera, säger rektor Anna Pilebro Bryngelsson.

På Eriksbergsskolans arbetar personalen med en lågaffektiv arbetsmetod. På skolan går cirka 170 elever i årskurs F-5.

Enligt rektor Anna Pilebro Bryngelsson och biträdande rektor Camilla Svensson är det flera olika delar som ingår i arbetet för en fungerande skola.

Dels handlar det om att få alla parter delaktiga genom att bygga relationer mellan elever och lärare och mellan lärare och föräldrar, dels jobbar personalen aktivt med att utvärdera sina arbetsmetoder och att ta hjälp av varandra.

På klassrumsdörrarna sitter lappar föreställande tecknade gubbar som visar vad som förväntas av eleverna när en konflikt uppstår.

– Att ha bildstöd, som vi kallar det, är en del av arbetet med lågaffektivt bemötande. Utöver ord är det bra att synliggöra för eleverna vad det är som förväntas av dem, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

Och det är just det förebyggande arbetet som är en viktig förutsättning för att den lågaffektiva arbetsmetoden ska fungera.

– När vi kom hit för fyra år sedan var det en ganska dålig arbetsmiljö på skolan med mycket våld och kränkningar. Jag kom då hit som en extra biträdande rektor och Camilla som speciallärare, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

Efter att skolpersonalen börjat arbeta efter en lågaffektiv arbetsmetod har både resultaten i undervisningen och arbetsmiljön förbättrats.

På skolan jobbar personalen nära en skolkurator som även är utbildad socionom och som fungerar som handledare för lärarna. Kuratorn har jobbat fram en ledarskapsmetod som ska passa i klassrummet och som ska vara lätt för eleverna att följa.

– Anpassningarna görs alltid på gruppnivå. Det ska bli synligt för eleverna vad som förväntas av dem, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

Handledningsmetoden för personalen är uppdelad i tre delar. Först observerar kuratorn vad som händer i klassrummet. Steg två innefattar grupphandledning med kuratorn där skolpersonalen får ge sin bild av vad som händer i klassrummet. I det sista steget får kuratorn komma med förslag på vilka åtgärder som kan göras för att få en behaglig arbetsro i klassrummet.

– I detta känner lärarna att de har skolledningen med sig men även att de kan hjälpa varandra. Kuratorn direkthandleder under tiden i klassrummet och det handlar om att läraren ska våga blotta de situationer som de upplever som svårast, säger Camilla Svensson.

– Det är viktigt att förstå att detta är svårt, det är komplexa sammanhang. Man tänker ofta att det är en av parterna som ska skärpa sig men så ser det inte ut i ett klassrum, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

Efter att en konflikt på skolan uppstått finns det ett system med incidentrapporter.

Utifrån dessa kan skolledningen analysera om exempelvis vissa elever förekommer oftare i konflikter eller om en vuxen blir mer utmanad än någon annan.

– Samtal med eleverna behöver inte alltid ske när barnet är i affekt, det ska vi ha respekt för. Där och då kan det verka som att inget händer, så uppföljning med samtal är otroligt viktigt, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

En annan stor del av Eriksbergsskolans arbete är att skapa relationer med och inge förtroende hos föräldrarna. Att göra föräldrarna delaktiga genom att bland annat anordna föräldraråd en gång i månaden gör det lättare för alla parter att samarbeta.

– När föräldrarna inte är här har de ingen kontroll över vad deras barn gör i skolan. Vi vill att de ska ha god anledning att tro att vi vill barnen väl. Så fort föräldrarna misstror skolan kommer även barnen att vara på sin vakt, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

Vad säger ni om kritiken som riktats mot lågaffektivt bemötande i skolan?

– Det är viktigt att prata om vad lågaffektivt bemötande faktiskt innebär. Det kan lätt missförstås som att lärare inte får agera och sätta stopp för konflikter. Däremot behöver pedagogerna bemöta situationer i affekt med lugn. Barnen får naturligtvis inte göra vad de vill, det är inte det lågaffektivt bemötande handlar om, säger Camilla Svensson.

– Det handlar om barnens välmående, det är ju jobbigast för dem, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

Finns det situationer där den lågaffektiva arbetsmetoden inte fungerar?

– Jag tror att det handlar om att hitta undervisning som alla elever kan delta i. Men det klart, i vissa grupper behövs det mer stöd än i andra, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

– Vi anser att man ska vara välutbildad för att ta hand om krävande barn, vi har exempelvis inga elevassistenter på vår skola, säger Camilla Svensson.

Enligt de båda har det varit ett hårt och krävande arbete att få en skola med bättre arbetsro och ett lugnare klimat. Med hjälp från både socialtjänsten i Sollentuna och med välutbildad personal.

– Det har inte blivit dyrare att jobba som vi gör, tvärtom har vi fått ner sjuktagen bland både lärare och fritidspersonal en hel del. Det är klart att det är lite dyrare med en socialpedagog än med en barnskötare men det är ingen dramatisk skillnad, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

Hur har eleverna påverkats?

– Om man ska se till det resultatmässiga var det 90 procent i årskurs tre som klarade matten på nationella proven i år jämfört med för bara några år sedan då vi var nere på 50 procent. Att det inte går åt så mycket tid till annat spelar stor roll för det rent kunskapsmässiga, säger Anna Pilebro Bryngelsson.

Orberson är grundskoledirektör i Stockholm stad och tidigare förvaltningschef på barn- och utbildningskontoret i Sollentuna kommun.

– Våra skolor ska vara trygga, det som är viktigt är att det ska finnas en helhet, att det finns tydliga ordningsregler och tydliga konsekvenser. Men även att hela skolan deltar och att skolpersonalen bygger upp relationer med elever och vårdnadshavare, säger Lee Orberson.

Upplever du att det är vanligt att grundskolor i Stockholm jobbar lågaffektivt?

– Skolor kan utifrån sin analys göra en bedömning av vad de behöver göra i det förebyggande arbetet. Det kan vara att förhålla sig lågaffektivt, sedan är det svårt att veta om skolorna fullt ut har implementerat ett helt program. Det är viktigt att både arbeta förebyggande och åtgärdande, den ena delen ska inte utesluta den andra.

Enligt Lee Orberson måste varje enskild grundskola hitta ett arbetssätt som passar för både elever och skolpersonal.

– Eleverna är ju inte en homogen grupp utan individer och jag tror att det är viktigt att på skolnivå hitta ett lämpligt förhållningssätt och att möta eleverna på olika sätt. Att inte ha en konfrontativ arbetsmetod kan vara ett sätt att hantera en situation och skapa förståelse för eleverna.

Har våld och hot ökat på Stockholms grundskolor?

– Jag kan inte med säkerhet säga att andelen hot och våld har ökat men anmälningarna har det. Vi ser främst en ökning i vårt incidentrapport system. Vi har uppmanat skolorna att anmäla alla incidenter så att vi kommer åt ett eventuellt mörkertal.

Lee Orberson menar även att det ibland är nödvändigt för skolorna att anmäla incidenter till socialtjänsten och polisen, men då är det naturligtvis andra åtgärder som vidtas.

Mathilda Ejefalk

mathilda.ejefalk@dn.se

"Fakta. Psykologens riktlinjer

Här följer några punkter om lågaffektivt bemötande enligt psykologen Bo Hejlskov Elvén:

Reagera lugnt och behärskat.

Undvik ögonkontakt vid konfliktrisk.

Undvik beröring när en elev är upprörd.

Respektera det personliga utrymmet.

När du känner behov av att gå framåt, gå två steg baklänges.

Undvik att markera dig, till exempel genom att spänna dina muskler.

Sätt dig, gärna på golvet. Då tar du mindre plats i elevens medvetande.

Prata lugnt i inledningen av förloppet. Om eleven förlorar kontrollen ska du inte prata alls.

Ge dig. Att ge sig handlar inte om att ge sig varje gång eleven vill något annat än vi. Ofta handlar det om att rädda en situation.

Avled, humor är effektivt i detta sammanhang.

Skolvärlden."

Det är inte oviktigt för pensionärerna hur det går för barn och ungdomar som kan bli terrorister och förstöra miljöer och service och förstöra tryggheten för pensionärerna.

Det finns också en oro över hur det ska gå i Sverige och i hela världen.

"Dokumentationskraven kan få 4 av 10 lärare att sluta"

DN TISDAG 9 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190409

Dokumentationen av elevernas lärande stjälar värdefull tid från planering av skolundervisningen. Den används i liten utsträckning för uppföljning. I stället dokumenterar lärare av rädsla för att bli ifrågasatta av elevernas föräldrar. Regeringen måste nu rensa upp i dokumentationsbördan, skriver Johanna Jaara Åstrand, Lärarförbundet.

Svensk skola genomsyras av en osund dokumentationskultur. Det visar en ny undersökning som Lärarförbundet genomfört i samarbete med Novus.

Situationen har eskalerat så långt att nära 4 av 10 lärare uppger att de överväger att lämna yrket på grund av dokumentationskraven. Det är absurt att svensk skola byråkratiserats så till den grad att konsekvensen riskerar bli ytterligare lärarbrist. Redan i dag fattas 65 000 lärare och förskollärare.

Dokumentation av elevernas lärande ska utgöra en liten del av vad lärare använder sin arbetstid till. Men i dag stjälar dokumentationen värdefull tid från planering av undervisningen och har blivit ett allvarligt arbetsmiljöproblem. 6 av 10 lärare anser att lägre dokumentationskrav är den viktigaste åtgärden för att minska arbetsbelastningen.

Förutom att ge ett skriftligt omdöme om elevers måluppfyllelse ska dokumentation också kunna hjälpa läraren att få svar på frågor som: Har eleverna lärt sig tillräckligt inom de aktuella områdena? Ledde de valda arbetssätten till önskade resultat?

Men så många som 4 av 10 lärare har sällan eller aldrig tid att följa upp sin dokumentation och bara drygt 1 av 10 hinner göra det regelmässigt. Dokumentationen har med andra ord begränsad betydelse när lärare utvecklar sin undervisning.

I stället handlar en betydande del av den dokumentation som i dag görs om att hålla ryggen fri och att gardera sig i sin yrkesutövning. Det visar sig att drygt 6 av 10 lärare dokumenterar mer än de behöver av rädsla för att bli ifrågasatta av elevernas föräldrar. Det är ett uppseendeväckande resultat.

Mycket tyder på att föräldrar är mer ifrågasättande än tidigare. Det kan finnas flera orsaker till det, men det torde ha betydelse för vårdnadshavares attityd att skolan befinner sig i en marknadsliknande situation med fritt skolval. Föräldrar har börjat uppföra sig som kunder.

Det är väl belagt i forskning att relationen lärare och elev samt föräldrars engagemang i lärandet spelar stor roll för elevers kunskapsresultat. Lärare är medvetna om detta. Om föräldrar och lärare hamnar i konflikt kan elevens motivation minska och därmed öka risken att kunskapsresultaten försämras. Lärare vill givetvis undvika ett sådant scenario. Lösningen blir att ha omfattande dokumentation som stöd för sina bedömningar för att parera eventuella konflikter med vårdnadshavarna. Även nuvarande betygssystem, med ett antal kunskapskrav som ska vara uppfyllda för ett visst betyg, leder till att lärare känner sig tvungna

att i detalj kunna redovisa för föräldrar vad som är uppfyllt respektive inte uppfyllt. Det för med sig en betydligt mer omfattande dokumentation än vad som behövs för att vara funktionellt för elevers lärande.

Till det ska läggas att antalet anmälningar till Skolinspektionen ökar. År 2016 inkom 4 792 anmälningar, 2017 inkom 5 013 och 2018 hela 5 090. I vår undersökning uppgav 43 procent av lärarna att de dokumenterar mer än vad som behövs på grund av risken att bli anmäld till Skolinspektionen.

Vidare är det förvånande att 36 procent av lärarna uppger att de måste upprätta en individuell utvecklingsplan även för elever som får betyg, trots att lagkravet avskaffats för flera år sedan. Det finns heller inget författningskrav på att dokumentera extra anpassningar för elever som får betyg. Trots det uppger 9 av 10 av lärarna på högstadiet att måste dokumentera sådana anpassningar.

Det är inte ovanligt att huvudmän ställer högre krav på dokumentation än vad statens styrdokument anger, men det är olämpligt. Få lärare har en så hanterbar arbetsbelastning att de hinner dokumentera mer än vad som krävs i författningarna.

9 av 10 grundskolelärare och 8 av 10 gymnasielärare uppger att de skulle vilja använda tid som i dag tas i anspråk av dokumentation till planering av undervisningen. Det vittnar om att lärare måste få mer tid till att genomföra välplanerade lektioner, göra anpassningar till den aktuella gruppen och till de elever som behöver extra stöd.

En meningsfull dokumentation i rimlig mängd kan naturligtvis vara ett verktyg som ger vägledning för lärandet. Men 82 procent av lärarna svarar att omfattningen av dokumentationen i dag gör dem stressade.

Hela 77 procent anser att kraven bidrar till att minska arbetsglädjen. Siffrorna är alarmerande och visar att dokumentationen i skolan har blivit ett självändamål.

Lärarprofessionens behov måste få forma system och rutiner, inte tvärtom. Det är dags för politiker på både nationell och kommunal nivå att börja rensa i den omfattande dokumentationsflora som i dag är lärarnas vardag.

Lärarförbundet kräver:

1 Att regeringen tillsätter en utredning i syfte att rensa i skolans lagar och styrdokument så att kraven på dokumentation reduceras till ett minimum. Till exempel bör antalet obligatoriska utvecklingssamtal minska till en gång per läsår och i övrigt ge läraren rätten att bedöma om fler är nödvändiga.

2 Att anmälningssystemet till Skolinspektionen i ett första steg ändras, så att en anmälan alltid ska hanteras av huvudmannen först. Endast om anmälaren inte är nöjd får anmälningen därefter gå vidare till Skolinspektionen. I ett andra steg bör Skolinspektionens uppdrag ses över i grunden. Det uppdrag som i dag gäller är för snävt inriktat på kontroll och regelefterlevnad. Med en mer tillitsbaserad styrning kan myndigheten få i uppdrag att peka på goda exempel och ha en mer stödjande roll i relationen till huvudmännen. Då blir det också ändamålsenligt med en regionaliserad myndighetsstruktur.

3 Att samtliga skolhuvudmän ser över de lokala dokumentationskraven i syfte att ta bort sådant som inte återfinns i statens regelverk. Skärp ansvarsfördelningen mellan staten och huvudmännen så att ingen huvudman får ställa ytterligare krav på

dokumentation än den som föreskrivs i lagar och andra statliga författningar.

För snart ett år sedan överlämnade Tillitsdelegationen sitt huvudbetänkande till regeringen. Delegationen konstaterar att styr- och ledningsformer för offentligt finansierad verksamhet från 1980-talet och framåt har medfört ökad styrning och kontroll, med följden att professionella yrkeskårer som exempelvis lärare fått mindre rådighet över sitt arbete.

Delegationen argumenterar – med starkt forskningsstöd – för mer eget handlingsutrymme för lärarkåren. Regeringen har inte redovisat hur eller om den tänker gå vidare med delegationens slutsatser. Ett viktigt första steg borde vara att regeringen rensar upp i den osunda dokumentationsbördan. Det vi lärare behöver är mer tillit och mindre tvång så att vi kan lägga tiden på det som är det bästa för våra elever.

Johanna Jaara Åstrand, förbundsordförande Lärarförbundet"

Insändare:

"Rädda den yngre generationen från världsfrånvända föräldrar"

DN FREDAG 12 APRIL 2019

Som utpräglad nyhetsnörd bekymras jag över hur få vuxna det är som faktiskt bryr sig om tillståndet i världen. Fokus tycks ligga på att "instagramma" om oväsentligheter eller att synas så mycket som möjligt på Facebook, helst i ofattbart privata sammanhang. Jakten på "likes" har fått en hel generation att sluta bry sig om annat än att bli "gillade" i alla sorts sammanhang.

Jag erkänner att jag kollade på "Hajk" och "Barnjournalen" när jag var liten. Jag tror att det var där och då som mitt kunskapsförstånd och mitt senare ohyggligt stora intresse för samhälle, politik, klimat, konflikters bakgrund och en hel massa annat grundlades.

Nu i april börjar Sveriges Radio sända "Juniornyheter", ett program med nyheter för målgruppen 9–12-åringar – en satsning som ligger helt rätt i tiden. Dessa barns föräldrar är sedan länge förlorade till sociala medier och mobilspel. Dessa barns föräldrar skriker stundtals ut att "allt är åt helvete" och beskyller allt och alla och utan urskiljning.

Dessa barns föräldrar läser aldrig en morgontidning, lyssnar aldrig på en nyhetssändning i radio och kollar aldrig in nyheterna på tv.

Jag har bekanta i min närhet som ingår i kategorin "förälder till en 9–12-åring" och som ständigt chockar mig med sin okunskap om nyhetsläget i världen. De är fullt fungerande i yrkeslivet men helt världsfrånvända i övrigt. Att ställa en ganska banal fråga om något som inträffat resulterar oftast i att jag möts av en fågelholk som påstår sig "inte haft tid" att uppdatera sig. Detta sägs sekunder efter att personen

ägnat en längre stund åt att glo i sin mobiltelefon. Visst, ibland pockar privatlivet på full uppmärksamhet men alltid, jämt och ständigt?

Därför tänker jag att föräldrar till barn i åldern 9–12 år för alltid är förlorade, och att det är helt rätt av Sveriges Radio att ta ansvar för att den yngre generationen hänger med i nyhetsflödet. Att sändningarna bara är två minuter långa under vardagar och sex minuter långa under lördagar gör mig dock lite besviken, barnen förtjänar längre nyhetsprogram.

Idén med nyheter riktade mot barn är god, och kan ett nyhetsprogram på ett enkelt sätt förklara sådant som är av vikt så tror jag mycket är vunnet. Dock oroas jag över hur Sveriges Radio hanterar sitt redan etablerade program med enklare nyheter, "Klartext", som riktar sig till vuxna med exempelvis funktionsnedsättningar eller språksvårigheter.

"Klartext" sänder korta sändningar på vardagar, men av de fyra minuter redaktionen har till sitt förfogande ägnas minst två åt att berätta om personer med liknande funktionsnedsättningar som lyssnarna själva har. Har SR undersökt om detta är vad lyssnarna önskar, och ska inte dessa sändningar ha samma innehåll som en vanlig nyhetssändning fast på enklare svenska? Jag skulle själv gärna lyssna på ett program som belyser livet för de som har olika svårigheter, men i ett så kallat nyhetsprogram hör inte denna typ av reportage hemma.

Jag hoppas att Sveriges Radio gör något bra av den nya nyhetssatsningen och att barnen får ta del av viktiga världsnyheter och inte bara nyheter riktade mot unga. Förhoppningsvis kan barnen med de "förlorade föräldrarna" lyckas hitta till programmet – det skulle på nolltid göra landets juniorer smartare än sina föräldrar.

Jens Fagerlund Stockholm "

" Faktafel om myndigheter och moms i elevernas bok

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

I Libers senaste samhällskunskapsbok för gymnasieelever förekommer flera faktafel. Felaktigheter om myndigheter och moms återfinns i boken som ges ut av ett av Sveriges ledande läromedelsförlag. – Det beror helt och hållet på den mänskliga faktorn och vi jobbar ständigt med att förbättra våra rutiner, säger Weronika Duvmo, affärsområdeschef på Liber.

Bokens titel är "Libers Samhällskunskap för gymnasieskolan". Den finns i tre varianter, avsedda för tre skilda gymnasiekurser: 1B, 1A1 samt 123.

Innehållet är delvis överlappande. Exempelvis återfinns allt material från 1B-varianten i 123-varianten. Samtliga böckers tryckår är 2018. Den första boken i serien utgavs 2012. Liber har i dag en omsättning på 353 miljoner kronor.

I boken som avser kurs 1B-varianten förekommer följande faktafel: "Den myndighet som har till uppgift att samordna arbetsmarknadspolitiken är arbetsmarknadsstyrelsen, AMS [sic]." Det står att läsa under rubriken "Arbetsmarknadspolitiska åtgärder".

På samma sida står det även, under rubriken "Öppen och dold arbetslöshet": "Utbildning genom AMS", och "AMS åtgärder".

Arbetsmarknadsstyrelsen upphörde den 31 december 2007. Sedan januari 2008 är Arbetsförmedlingen den statliga myndighet i Sverige som har det övergripande ansvaret för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Weronika Duvmo, affärsområdeschef för Liber, bekräftar för DN att det har förekommit fel i deras utgivning.

– Vi redigerar och faktagranskar alla våra texter, men tyvärr händer det ändå att otydligheter och felformuleringar slinker igenom. Det beror helt och hållet på den mänskliga faktorn och vi jobbar ständigt med att förbättra våra rutiner.

Duvmo säger också att Liber sedan tidigare känt till felet som rör Ams. – Det stämmer, här ska det stå Arbetsförmedlingen i stället. Vi har sedan tidigare uppmärksammat detta och kommer givetvis att korrigera i nästa tilltryck av boken.

Under rubriken "Välfärdens finansiering" står det: "Faktum är att en hel del av den disponibla inkomsten också betalas in som skatt. I priset på de flesta varor och tjänster ingår nämligen en mervärdesskatt, eller moms. I de flesta fall är momsen 25 procent av varans pris."

Momsen är 20 procent av varans pris. Momspålägget måste vara 25 procent på varans pris exklusive moms för att det ska motsvara 20 procent av varans pris inklusive moms.

– Vi håller med om att meningen behöver formuleras om. Vi kommer korrigera även detta i nästa tilltryck, säger Weronika Duvmo.

När ämnet finanspolitik beskrivs står det: "Finanspolitiken innebär att staten och kommunerna försöker styra flödet av pengar till och från den inre delen av kretsloppet genom att öka och minska sina inkomster och utgifter."

Kommunerna bedriver ingen finanspolitik. Finanspolitik är något som enbart staten, genom riksdagens budgetbeslut, får ägna sig åt.

Denna mening är inte felaktig, enligt Duvmo:

– Vi skulle kunna förtydliga i nästa tilltryck. Regering och riksdag sätter finanspolitiken och kommunerna är med och genomför finanspolitiken i praktiken. Inom finanspolitiken använder man sig av hela offentliga sektorn.

Liber har i dag en omsättning på 353 miljoner kronor. Men förlaget vill inte kommentera hur stor upplagan är för "Liber Samhällskunskap för gymnasieskolan".

Högstadieläraren och debattören Isak Skogstad framhåller att det är allvarligt om läromedel som används i undervisningen innehåller felaktig information.

– Vi lärare har inte tid att granska läromedel. Jag förstår inte varför vi helt förlitar oss på att marknaden ska lösa kvalitetsbristerna. Allt var inte bättre förr, men en sak som fungerade bättre var att staten ansvarade för att kontrollera att läromedlen överensstämde med läroplanen och att de var faktamässigt korrekta, säger han.

Han menar att lärare borde kunna lite på de läromedel som når marknaden, särskilt när böckerna kommer från väletablerade förlag.

– Tyvärr är det inte så, och det har blivit värre på senare år. Under större delen av 1900-talet hade vi en statlig kvalitetskontroll av läromedel, men den slopades tyvärr i och med kommunaliseringen, - säger Isak Skogstad och fortsätter:

– Läromedelsutbudet har ökat lavinartat under de senaste åren. Många aktörer konkurrerar på marknaden, men det verkar inte ha bidragit till förbättrad kvalitet, bara mer slarvigt framtagna läromedel. De är kanske billigare, men i princip allt sämre.

Bokens författare Daniel West meddelar att han och Liber har valt att ge gemensamt svar i frågan.

Joakim Lundberg
joakim.lundberg@dn.se "

" Idiotiskt spara på biblioteken

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Elva miljoner besökare. Med sann glädje kunde Stockholms stadsbibliotekarie rapportera om framgångarna under år 2018. Besökssiffran är den högsta i stadsbibliotekets historia. Utlåningen och programverksamheten har också ökat.

”Biblioteken finns med i stockholmarnas vardag”, säger stadsbibliotekarien Daniel Forsman. Han och alla andra som jobbar i stans bibliotek hade i detta ögonblick många skäl att känna arbetsglädje och stimulans inför framtiden.

Det nya kulturborgarrådet Jonas Naddebo, centerpartisten som var i opposition när detta hände och därför inte delaktig, hakar på och säger i ett pressmeddelande att han är otroligt stolt över det arbete som utförs på våra bibliotek. Han ser därtill fram emot att utveckla verksamheten ytterligare under denna mandatperiod.

Men så händer något märkligt. Strax därefter presenterar Naddebo planerna för 2019. Tvärtemot vad han nyss sagt ska budgeten skäras ned och stadsbiblioteket måste avveckla hela fyrtio personer. Ytterligare nedskärningar planeras för kommande år.

Naddebos insats som kulturborgarråd är kort men innehåller redan flera märkliga uttalanden. I stort sett samma dag som han tillträdde i höstas uttryckte han en åsikt om att privatisera bibliotek. Det fick han ta tillbaka efter protester från andra partier i den nya majoriteten. Inte långt därefter kom ett nytt påstående då han menade att Stadsteatern

borde bli lönsam. Även detta följdes av politisk tystnad men säkert en ny tillrättavisning.

Stockholm är en stad i tillväxt. Vi blir fler människor varje år. Det säger sig självt att det inte går att utveckla biblioteksverksamheten med kraftiga nedskärningar.

Vi föreslår att Jonas Naddebo för tredje gången biter i det sura äpplet men denna gång genom att se till att budgeten ökar och gör det möjligt att utveckla den av alla så omtyckta biblioteksverksamheten. Ge personalen på biblioteket arbetsglädjen tillbaka.

**Olle Burell
och Bengt Säve Söderbergh "**

" Kvinnliga professorer högvilt på lärosätena

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Byggda av män för män, men desperata efter kvinnor. Rektorerna på två av Sveriges universitet är eniga om att bristen på kvinnliga professorer äventyrar lärosätenas anseende och framtidens teknikutveckling.

– Det är uppenbart att vi har en del kvar att göra och en del universitet har lite mer att göra än andra, säger Matilda Ernkrans (S), minister för högre utbildning och forskning.

Enligt ministern är målet att det år 2030 ska rekryteras lika många kvinnor som män som professorer.

– Jag tycker att det är ett bra sätt att jobba med målstyrning, säger Matilda Ernkrans.

Hon påpekar att det redan i dag är inskrivet i högskolelagen att universitet och högskolor ska främja jämställdhet i all sin verksamhet. För att detta ska efterlevas behöver universiteten bland annat möjligheter att stärka anställningstryggheten.

– Sedan tror jag att vi behöver hitta nya sätt, både med lite piska och morot för att vi ska nå ett än högre engagemang och att än fler kvinnor ska bli professorstjänsterna, säger Matilda Ernkrans

Handelshögskolan i Stockholm hamnar på plats 15 av 17 i en sammanställning gjord av stiftelsen Allbright. Trots att könsfördelningen mellan ekonomistuderande har varit i stort sett jämn sedan 1990-talet är andelen kvinnliga professorer på Handels bara 17 procent, vilket oroar rektor Lars Strannegård.

– I grunden handlar det om könsstrukturer som tar lång tid att förändra.

Utan förändring tror han att ojämlikheten i det långa loppet leder till att lärosätet får sämre studenter.

– För att vara ett attraktivt lärosäte måste sammansättningen av individer vara mer heterogen.

På Chalmers tekniska högskola, som med 13 procent kvinnliga professorer hamnar allra längst ner på Allbrights lista, satsas nu 300 miljoner kronor för topprekryteringar av kvinnor.

– Ojämlikheten får stora konsekvenser för Chalmers. Vi missar begåvning i form av kloka och starka individer. Teknikutveckling inom elektro-, data- och it-teknik kommer att transformera vårt samhälle och det är direkt farligt om bara halva befolkningen är med och ett manligt perspektiv dominerar, säger Stefan Bengtsson, rektor på Chalmers. Liksom Lars Strannegård tror han att gamla könsstrukturer tar lång tid att förändra.

– Man kan med fog säga att akademien är byggd av män för män. Det finns sannolikt skillnader i möjligheter och förutsättningar. Kvinnor och män tenderar att bedömas olika till mäns fördel. Arbetet med att förstärka meritokratin på Chalmers har dock fått genomslag. Under de två senaste åren var cirka en tredjedel av de som rekryterades till professorstjänster kvinnor.

TT"

"Är politikerna redo för det demokratiska ödesbeslutet?"

DNTISDAG 9 APRIL 2019

Ett nytt lagförslag blir ett prov på hur riksdagen ser på medborgarnas rättigheter, integritet och yttrandefrihet, skriver itdebattören Mattias Beijmo, Svenska Pens ordförande Jesper Bengtsson och Ola Larsmo, styrelseledamot i Pen international.

Vi står inför ett viktigt ögonblick i svensk demokratis historia. - Regeringen har lämnat ett nytt lagförslag till lagrådet om datalagring vid brottsbekämpning. I höst ska frågan om hemlig dataavläsning tas upp. Den förstnämnda lagen ska tvinga telekombolagen att spara och lämna ut data i avsevärt mycket större utsträckning än i dag, något som Europadomstolen i sin överprövning av snarlika förslag sagt "inte kan motiveras i ett demokratiskt samhälle". Det andra lagförslaget syftar till att ge polisen utökade befogenheter, som att hacka misstänkta brottslingars telefoner och datorer för att ta del av deras kommunikation och filer.

Självklart behöver polis och säkerhetstjänst kunna bekämpa terror och extremism så effektivt som möjligt, men lagarna kan medföra stora risker för våra rättigheter. Datainsamling och avläsning som är tänkt att skydda oss mot kriminalitet och terrorism kan lika gärna vändas emot oss. Eftersom våra tankar, våra åsikter, vårt hem och våra relationer är alltmer digitaliserade, är inte de lagar som ska upp på riksdagens bord enbart kopplade till brottsbekämpning. Ledamöternas beslut kring dessa frågor avgör hur riksdagen ser på medborgarnas fundamentala rättigheter och digitaliseringens tänkbara negativa konsekvenser för integritet och yttrandefrihet.

Flera länder i Europa har stöpt om sina lagar för att bättre kunna bekämpa terrorismen, men länder som Ungern och Polen har även vidgat just dessa lagar så att de redan i dag inskränker människors mänskliga rättigheter online. Samtidigt, parallellt med att definitionen av "terror" vidgas, ges ytterligare befogenheter till datalagring. Särskilt skrämmer den väg som ledde fram till den lagstiftning den högnationalistiska, polska regeringen tog i bruk 2016. Polska staten har steg för steg fått integritetskränkande befogenheter.

Nu ska Sveriges riksdag avgöra om vi ska ge oss in på samma väg. Eventuellt kommer det ge polisen bättre möjligheter att hindra terror på svensk mark, men lagarna kommer även tvinga oss att lita på "den goda staten." Vem kommer vara likställd med "terrorist" om den politiska makten förskjuts även här?

Statsminister Stefan Löfven har redan i regeringsförklaringen flaggat för en ny lag om hemlig dataavläsning, där svensk polis föreslås få utökade befogenheter att placera spionprogram i medborgares mobiltelefoner, en metodik vi sett användas på andra ställen i världen: Syrien, Iran, Ryssland, Ungern. Metodiken sägs vara nödvändig eftersom terrorister och pedofiler krypterar och skyddar sin kommunikation. Alltså kommer den "hemliga dataavläsningen" – att plantera trojaner och spionprogram i människors telefoner – att bli avgörande.

Eftersom "datorer" nu innebär allt från Google home till Apple carplay kommer avlyssningen vara väldigt värdefull. Mikrofonerna och kamerorna finns redan på plats i vår vardag, Säpo och FRA behöver bara lagarna för att aktivera dem. Utredningen bakom förslaget menar att det behövs ett "förenklat förfarande", och att polis eller åklagare inte ska behöva specificera mot vem dataintrånget är riktat. Vidare föreslås att en åklagare i vissa fall själv ska kunna ge polisen tillstånd att hacka sig in, och först när spionprogramvaran är på plats upplysa domstolen om operationen.

Få i Ungern eller Polen trodde att deras demokrati skulle utmanas så fort. Men att vara aktiv oppositionell i Europa i dag kan vara likställt med grov brottslighet, allt man gör på nätet avlyssnas. Om man bor i sådant land. Där är inte Sverige, ännu. Samtidigt fortsätter vårt samarbete med andra säkerhetstjänster, och historien visar – med till exempel Edward Snowdens avslöjande ”Operation Winterlight” – att FRA inte alltid är så intresserade av varför en annan säkerhetstjänst vill ha deras hjälp att avlyssna svenskar. Där gjorde vi villigt som den amerikanska säkerhetstjänsten önskade, medan de bakomliggande orsakerna till samarbetet förblir höljd i dunkel.

Vi kan inte ta vår demokrati för given, och innan vi ger våra säkerhetstjänster befogenheter att samla in data med en mycket stor trål bör vi säkra vem som kan bli kallad för ”terrorist” eller sägas stödja ett ”terrornätverk”. Att, som föreslagits, låta säkerhetspolisen avlyssna vårt digitala liv utan egentligen veta vad de lyssnar efter kan säkert ha förtjänster ur polisiär synvinkel, men måste vägas mot de uppenbara riskerna. Att polisen ska kunna plantera ut spionprogram även när de utreder brott vars straffskala börjar vid två års fängelse kräver eftertanke.

De folkvalda måste förstå att beslutet om datalagring och data-avläsning i takt med digitaliseringen utgör ett vägska: Var går gränsen mellan stat och individ? Vilka av våra tankar och yttranden är så farliga att de ska registreras av statens tjänstemän?

Ola Larsmo
kultur@dn.se
Mattias Beijmo
Jesper Bengtsson "

”Digitalisera det svenska kulturarvet”

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

”Sverige behöver en offentligt finansierad digitalisering av böcker och tidningar, för att inte komma efter internationellt. Det inskräpper Svenska Vitterhetsakademien i en skrivelse till regeringen.

En grundläggande förutsättning för att en nation eller ett språkområde skall kunna göra sig gällande i forskning och andra sammanhang är att det skriftliga kulturarvet digitaliseras. Det skriver Kungliga Vitterhetsakademiens preses Anders Cullhed i en uppmaning till regeringen.

I skrivelsen påpekas som exempel att Norge har digitaliserat alla böcker på norska och nu håller på att avsluta motsvarande process med sina dagstidningar. ”I Sverige har däremot inga offentliga medel avsatts för systematisk digitalisering av detta erkänt viktiga material.” Vitterhetsakademien föreslår att den ideella föreningen Litteraturbanken bör finansieras med offentliga medel.

Litteraturbanken initierades 2004 och har sedan dess med framgång digitaliserat mängder av texter, senast av författare som Artur Lundkvist och Barbro Alving (Bang).

En mängd tunga kungliga institutioner ansluter sig till uppmaningen, för att ”framhäva allvaret i situationen”. Till dessa hör bland annat Vetenskapsakademien, Musikaliska Akademien och Svenska Akademien.

Skrivelsen har dessutom undertecknats av drygt 30 internationella institutioner som på olika sätt arbetar med svenska språket. Här finns universitetsinstitutioner och skandinavistiska forskningscentra från Frankfurt till Los Angeles.

Jonas Thente
jonas.thente@dn.se "

" Martin Jönsson: Total omritning av den svenska dagstidningskartan

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Stampen blir halvnorskt, familjen Ander flyttar fram positionerna i den västra regionen och finansfamiljerna som räddade Göteborgs-Posten kliver tillbaka i en minoritetsroll. Det överraskande beskedet fullbordar en vår då den svenska dagstidningsbranschens karta ritats om mer än den gjort på nära 15 år.

Spekulationerna har varit intensiva de senaste veckorna. Tidningen Medievärlden har rapporterat om akut likviditetskris i Stampen Media, bolaget där tidningsverksamheten för Göteborgs-Posten, Hallandsposten, Hallands Nyheter, Bohuslänningen, Strömstads Tidning, TTELA och en del gratistidningar numera ligger. Detta tillbakavisades av Stampens ledning, men uppgifterna om att förhandling om ett övertagande pågått har fortsatt att läcka ut.

Spekulationerna handlade om de ägare som oftast brukar förekomma i liknande diskussioner: Schibsted, Bonnier News och danska JP-Politikens hus. Rykten om en prislapp på runt 150 miljoner kronor har också cirkulerat.

Men det blev ett annat utfall. I går kom beskedet att ett nytt konsortium, PNV Media, tar över 51 procent av ägandet i Stampen Media. De betalar 60 miljoner i en riktad nyemission, för att förstärka bolagets ekonomi, och ytterligare 98 miljoner för aktierna, vilket är mer än de flesta antagit att ett köp skulle landa i.

Bakom PNV Media står tre bolag: norska lokaltidningskoncernen Polaris är huvudägare, med 70 procent av innehavet. Polaris ägs till 29 procent av Schibsted, som därmed är med på ett litet hörn i affären – men mycket mindre än de flesta väntat sig. De andra två delägarna i PNV är NWT, med familjen Ander, som därmed fortsätter sin tradition av strategiskt minoritetsägan i svenska och norska tidningsföretag (de äger ju också 26 % av Polaris), och VK Media, som bland annat ger ut Västerbottens-Kuriren, med en mindre post. Dessa tre tidningsföretag förlorade för två månader sedan budstriden om Mittmedia till Bonnier News, men nådde nu alltså hela vägen i förhandlingarna.

Logiskt? Väntat? Ja och nej. Det är lätt att förstå NWT:s del i affären: för relativt lite pengar får man en starkare position i regionen och slipper se sig klämda mellan andra storägare. För Polaris är affären inte lika självklar: det är en stark lokaltidningskoncern, men Stampen-köpet handlar inte om utpräglade lokaltidningar som det gjorde i fallet Mittmedia: här får man i stället ansvaret för en storstadstidning, med svajig ekonomi, vilket är en annan sorts utmaning.

Om uppgifterna om svagt kassaflöde i Stampen stämmer, vilket nyemissionen är ett tecken på, är det uppenbart att finansfamiljerna bakom Ernström Kapital, Stena Finans med flera, som tog över ägarmajoriteten så sent som i december – efter en rekonstruktion där fordringsägarna skrev av mer än en miljard i skulder – inte varit intresserade av att skjuta till nytt kapital. Det kan förstås tolkas som att de är osäkra på bärkraften i verksamheten. Nu får de en minoritetspost och försvinner i praktiken ut som aktiva ägare, liksom familjen Hjärne.

Affären är kulmen på en period som måste beskrivas som den mest dramatiska i svensk dagspress sedan 2005, då försäljningen av

Centertidningar, för 1,8 miljarder, skapade ett helt nytt maktfält i branschen: från väst till norr. Av det maktfältet finns nu inget alls kvar: Mittmedia är i Bonnierhänder, Stampen blir halvnorskt och familjen Hjärne har i praktiken abdikerat.

Den stora frågan nu är vad dessa båda nya storägare av svensk lokalpress tänker göra med sina innehav. Polaris, NWT och VK är kända för att vara långsiktiga, försiktiga och sparsamma ägare. Det kan innebära mer rationaliseringar och neddragningar. Annonsmarknaden för storstadstidningar har varit mycket kärv det senaste halvåret och risken är uppenbar för att likviditeten kan förbli ansträngd även om det kortsiktigt skjuts till mer pengar.

I vilket fall som helst är det en stor förändring. Svensk dagspress har fått en ny ägarkarta, som inte riktigt blev så som någon förväntat sig. Det ska bli spännande att följa.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se "

" Riktad tv-reklam misstänks ligga bakom ökat kvinnligt spelberoende

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Spelreklam riktad specifikt mot kvinnor tros vara orsak till den kraftiga ökningen av spelberoende kvinnor. En ny studie visar att spelreklam dominerar tv-kanalerna, inte bara kring sportevenemang utan även runt familjeunderhållning och barn-tv. – Det är problematiskt, säger Anders C Håkansson, beroendeforskare vid Lunds Universitet.

Onlinekasino är med råge den vanligaste spelformen i reklam från spelbolag i Sverige. Det konstaterar forskare vid enheten för klinisk beroendeforskning på Lunds Universitet.

Det är också den spelformen som flest söker hjälp för på beroendekliniker runt om i landet.

– Att nätkasino så tydligt dominerar spelreklamen samtidigt som den också dominerar bland vårdsökande är intressant, säger Anders C Håkansson, professor i beroendemedicin vid Lunds Universitet.

Nätkasinobolagen utmärker sig också genom att det är den spelformen som oftast riktar sig direkt mot kvinnor i sin reklam. Vanligast är att det inte finns någon tydlig könsadress alls, men i de fall det finns är budskapen oftast riktade mot kvinnor och kommer från nätkasinon.

Samtidigt har man kunnat se i Folkhälsomyndighetens årliga studie om spelberoende att problemen bland kvinnor ökat. För första gången på

åtminstone tio år utgör den gruppen nu en klar majoritet av personer med "allvarliga spelproblem" i Sverige.

Sambandet är inte bekräftat, men det finns enligt Anders C Håkansson anledning att misstänka att de två upptäckterna har med varandra att göra.

– Det är en spekulation eller en diskussion vi har. Man kan i alla fall konstatera att vi plötsligt i Sverige har en hög andel kvinnor i den gruppen som har de största problemen med nätkasinon, samtidigt som det under ett tv-dygn är fler inslag från den spelformen som riktar sig mot kvinnor än från någon annan spelform, säger han.

Andelen spelreklam var som högst under eller i samband med filmer ämnade för vuxna, sport- och spelrelaterade program och familjeunderhållning. Men forskarna som studerat tv-kanalerna har vid flera tillfällen också stött på spelreklam under eller efter barnfilmer. Det bekymrar Anders C Håkansson.

– Syftet med reklamen är ju att öka kännedomen för produkten och intresset för den, säger han.

– Det vi ser i tv normaliserar vår uppfattning om hur saker är. Är man en ung individ och tittar på tv får man ett intryck av att det här är helt normalt. Att man som barn och ungdom växer upp med den bilden är problematiskt.

Forskarna har studerat all reklam på sex stora kanaler i Sverige under ett par utvalda dygn vintern 2017/2018. Resultatet vittnar därför inte om några effekter av den nya spellagen som trädde i kraft i januari 2019.

I Kanal 5, som var den kanal med högst andel spelreklam, hade spelbolagen 23 procent av inslagen – nästan en fjärdedel. Av den var 72 procent reklam för onlinekasino. På liknande sätt såg det också ut på TV3 där 19 procent av reklamen kom från spelbolag och 68 procent av spelreklamen var för onlinekasino.

Lägst andel hade TV4 och systerkanalen Sjuan med elva respektive åtta procent spelreklam. Den enda kategorin av reklam som var mer frekvent än spelreklamen på de flesta tv-kanalerna var deras egen reklam om kanalen och kommande program.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se "

"Fakta. Spelreklamen i siffror.

Andelen spelreklam av all reklam (vintern 2017/2018):

TV3: 20 %

TV4: 11 %

Kanal 5: 23 %

TV6: 17 %

Sjuan: 8 %

Kanal 9: 14 %

Andel av spelreklamen som rör onlinekasino (vintern 2017/2018):

TV3: 68 %

TV4: 41 %

Kanal 5: 72 %

TV6: 60 %

Sjuan: 0 %

Kanal 9: 51 %

Källa: Lunds Universitet, enheten för klinisk beroendeforskning. "

" 30 000 har stängt av sig själva från spelbolagen

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Tre månader efter att den nya spellagen trädde i kraft har 30 000 spelare stängt av sig från spel. Det har också lett till färre problemspelare och rejält minskade intäkter hos spelbolagen. – Nu börjar vi se effekterna, säger civilminister Ardalan Shekarabi.

– Spelbolagens genomsnittsintäkt per spelare har minskat med runt 30 procent jämfört med fjärde kvartalet förra året. Samtidigt ser vi också att Svenska spel har tagit mycket marknadsandelar, säger Kristoffer Lindström, analytiker på Redeye.

Civilminister Ardalan Shekarabi ser utvecklingen som ett kvitto på att omregleringen av spelmarknaden fått effekt och noterar att över 30 000 människor redan efter tre månader har stängt av sig via spelinspektionens register spelpaus.se.

– Det är en väldigt hög siffra jämfört med våra grannländer. Det visar att det fanns ett behov, det visar också att det var katastrof att det här området var oreglerat i praktiken. Så fort möjligheterna införs stänger många av sig för att det finns problem, och det är klart att det påverkar spelbolagen.

Förutom självavstängningsfunktionen har också reglerna kring insättningsgränser och att det måste gå tre sekunder mellan varje spelomgång i virtuella spelautomater varit effektiva.

– Det påverkar omsättningshastigheten och ger spelare mer koll på hur mycket pengar de verkligen spenderar. På så sätt fungerar ju den nya regleringen, säger Kristoffer Lindström.

Han tror att de senaste månadernas utveckling kommer att fortsätta, och på sikt lär det drabba hela branschen.

I söndags meddelade bettingbolaget Global Gaming, som bland annat driver varumärkena Ninja Casino, Spellandet och Viking Slots att det kommer dra tillbaka utdelningsförslaget för 2018 om 3 kronor per aktie. Samtidigt visar också preliminära siffror för det första kvartalet ett rörelseresultat på minus 45 miljoner.

Bolaget märker tydligt att möjligheten att stänga av sig lett till färre spelare, vilket nu pressar bolaget extra hårt eftersom en majoritet av bolagets intäkter kommer från Sverige.

– En stor andel av våra spelare har stängt av sig. Det är en bra sak för individen, men det påverkar också marknaden och hur mycket pengar som spenderas. Lagstiftarens ambition med den nya lagen har infriats, men effekten av det blir att marknadens totala värde minskar, säger Joacim Möller, vd för Global Gaming till TT.

TT "

"Facebooks censur är homofobisk"

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Facebook har dragit in en betald annons för Nike Markelius nya musikvideo "Fallen ängel". Ett homofobiskt beslut, menar både artisten och musikvideons regissör Elisabeth Ohlson Wallin – vilket dock avfärdas av Facebook.

I slutet av videon "Fallen ängel" går Nike Markelius in på en bar där hon omges av dansande kvinnor som börjar kyssa henne. Efter att annonsen legat ute i flera dagar fick hon ett mejl från Facebook med ämnesraden: "Godkännandet av din aktiva annons har dragits tillbaka."

Motiveringen löd: "Den här annonsen körs inte eftersom den inkluderar en bild eller video som utför förförande eller antydda sexuella handlingar (t ex avlägsna kläder, provocerande dans etc)."

Om hon vill att annonsen ska visas igen måste hon redigera bort scenen med kyssarna. Men videon visar inga könsdelar och aktörerna är fullt påklädda, så när som på en urringning, framhåller Nike Markelius:

– Om jag hade varit en man som omgett mig av kvinnor som kysste mig i min musikvideo så hade Facebook inte censurerat den. Det är man ganska van vid att se. Man ser inga bröst, bara lite dekolletage. Facebooks censur är homofobisk, säger Nike Markelius.

Funderar ni på att klippa bort kyssscenerna nu?

– Nej nej, vi kommer inte att ta bort någonting. Den ligger kvar på Youtube och går fortfarande att dela på Facebook. Det är det också många som har gjort nu, eftersom många har blivit väldigt upprörda. Musikvideon är regisserad av Elisabeth Ohlson Wallin, som också ser beslutet som ett homofobiskt agerande.

– Jag reagerar starkt, för jag kan känna att det finns en homofobi i det här fallet. Jag har sett så många videor med killar där det är ännu mer avklätt. Det verkar vara jätteprovocerande med naken hud i kombination med lesbiska kvinnor, säger Elisabeth Ohlson Wallin.

Facebook har tidigare redovisat att de använder en kombination av automatiserad teknik och mänsklig handpåläggning för att granska sajtens innehåll. 15 000 personer på Facebook granskar miljontals inlägg varje vecka.

Peter Münster, Facebooks kommunikationschef i Norden, bekräftar att annonsen dragits in. Däremot invänder han mot att beslutet skulle vara ett uttryck för homofobi:

– Jag kan kategoriskt avfärda att beslutet har med skådespelarnas kön att göra och att vår policy skulle ha ett homofobiskt motiv. Det är dock korrekt att annonsen överträder våra regler för ”vuxeninnehåll”, det vill säga sexuellt innehåll, skriver han i ett mejl.

Facebooks regler för ”vuxeninnehåll” i annonser redovisas på företagets sajt. Reglerna säger: ”Annonser får inte ha vuxeninnehåll. Detta omfattar pornografiskt eller sexuellt innehåll eller skildringar av nakna personer.”

– Vår annonspolicy är strängare än våra communityregler. Bland annat för att du med annonser kan nå ut till folk utan att de på förhand bett om att få ditt innehåll i sitt flöde, förklarar Peter Münster.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se "

" Katarina Frostenson skriver bok om krisen i Akademien

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Katarina Frostenson skriver om sin bild av händelserna i Svenska Akademien. Hon släpper boken "K – berättelsen" den 23 maj på förlaget Polaris.

I slutet av maj kommer poeten Katarina Frostenson ut med en bok om händelserna inom Svenska Akademien som ledde till att hon lämnade institutionen. Boken, "K – berättelsen" ges ut på Polaris förlag.

– "K" är berättelsen från en tid i landsflykt undan förföljelse och förtal, i november 2017 till maj 2018. Utifrån händelser under färdens gång reflekterar "K", i samtal med olika resekamrater, kring en kabal, kring kollektiv, kriser, kamp och stor kärlek, säger Katarina Frostenson själv i ett uttalande.

Jonas Axelsson, förlagschef på Polaris, säger till DN att man har fört diskussioner om utgivningen under de senaste veckorna.

– Boken förklarar varför det här perspektivet är viktigt i sammanhanget. Katarina Frostenson har inte sagt mycket alls om händelserna, och hon har gjort detta till en berättelse som ligger nära hennes sätt att skriva på. Det har inneburit en sorts dagbok, eller tankebok, när detta pågår, från november 2017 och framåt, säger Jonas Axelsson och fortsätter:

– Det är ett konstnärligt verk, hon berättar helt enkelt vad hon genomgår. Och kanske framför allt hur hon överlever, med hjälp av litteraturen.

Jonas Axelsson beskriver boken som ett litterärt verk ”av rang”, och gör en jämförelse med August Strindbergs ”Inferno”, och menar att den kommer att ge nya perspektiv och detaljer om händelserna inom Svenska Akademien.

Enligt en överenskommelse mellan förlaget och författaren kommer inte några delar av bokens innehåll bli offentliga förrän den är tryckt i sin helhet, berättar Jonas Axelsson.

Katarina Frostenson var ledamot i Svenska Akademien från 1992 fram till januari 2019. Hon är gift med kulturprofilen Jean-Claude Arnault, som under lång tid haft nära band till Akademien, och i fjol dömdes mot sitt nekande till två och ett halvt års fängelse för två våldtäkter. Svenska Akademiens ständige sekreterare Anders Olsson kommenterade på tisdagen nyheten om Katarina Frostensons nya bok.

– Jag kände inte till det här, vi har inte haft någon kontakt med henne under lång tid. Vi får se vad det innebär. Samtidigt var det väntat att hon någon gång skulle träda fram och säga någonting om det som har hänt, säger Anders Olsson till TT.

TT: Finns det någon typ av tystnadslöfte som riskerar att brytas?
– Det beror på vad hon säger. Vi har ett sekretesslöfte när vi kommer in i Akademien som vi ska hålla tills vi dör. Men det gäller Nobelhemligheter, sådant som vi alla känner väl till. Vi vet ju inte riktigt vad som kommer ut i den här boken, säger Anders Olsson.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

" Stadsteatern och Dramaten gör ”Häxjakten” ihop

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Stockholms stora teaterhus har aldrig satt upp en pjäs tillsammans, men mitt i var sin flyttkarusell har Dramaten och - Kulturhuset Stadsteatern hittat varandra. De har valt Arthur - Millers ”Häxjakten” – en alltid aktuell text om kollektiva häxprocesser.

Fem skådespelare – männen i svarta rockar och kvinnorna med långa kjolar och hättor som täcker deras hår – stirrar in i en eld, det gnistrar och ryker. Ser man att det handlar om människor som lever i skräck? Nja ... ”Ett snäpp till av rädsla”, ropar regissören Alexander Mørk-Eidem bakom fotografen.

Pjäsen ”Häxjakten” är mörk med rötter i historien, men allt omkring den är nytt och spännande. För första gången någonsin samarbetar Dramaten och Stadsteatern i en stor produktion, med rekordstor ensemble. Omständigheten är unik, de två teatrarna renoveras samtidigt och teaterhusen är stängda.

Det är lanseringsfotografierna till föreställningen som ska tas. Karin Franz Körlof, Shebly Niavarani, Shanti Roney, Andreas Kundler och Ellen Nyman får representera de nitton skådespelare från två teaterhus som ska stå på scenen.

Alexander Mørk-Eidem, som i tretton år var knuten till Stadsteatern och sedan tre år arbetar på Dramaten, ska regissera föreställningen.

Uppsättningen har premiär den 14 september på Elverket, Dramatens kakelklädda teaterlokal på Linnégatan.

Vi är i fotografen Klara Granbergs studio, som faktiskt också ligger i ett före detta elverk. Utanför rivs industrikvarteret Persikan och det gamla bussgaraget; ett ruinlandskap av krossad betong och spretande - armeringsjärn ska ge plats för en ny stadsvy.

Från en klädställning väljer dagens stylist, Nina Sandström, ut kostymer från de två teatrarnas förråd. På ett stort bord trängs smörgåsar, kanelbullar, kaffe, läsk, frukt och godis. Vid studios sminkbord får varje skådespelare en lätt mask.

Pjäsen ”Häxjakten” är skriven som historiskt drama från det sena 1600-talets häxprocesser i Massachusetts, en allegori över en skamlig period i modern amerikansk historia. Dramatikern Arthur Miller byggde pjäsen utifrån republikanske senator McCarthys jakt på ”de röda” under 1950-talet. Demokrater stämplades som kommunister på väg att underminera det amerikanska samhället och öppna för Sovjetunionen.

Det var Arthur Miller som också skrev ”En handelsresandes död”, den första stora berättelsen om USA efter andra världskriget. Hans nära vän, mästaren Elia Kazan, regisserade uruppförandet. Det blev en enorm teatersuccé. När han senare kallades till förhören om ”oamerikansk verksamhet” valde Kazan att peka ut kollegor som han ansåg var kommunister och som därmed förlorade sina jobb. Även - Miller blev kallad några år efter ”Häxjakten”, han däremot vägrade nämna namn.

Du väljer att göra en ”historisk” uppsättning, pjäsens 1600-tal. Ofta har du ju stöpt om originaltexten för att flytta den närmare oss, Tjechovs ”Tre systrar” lät du utspelas i en norrländsk garnisonsstad på 50-talet. Men här är det lite komplicerat, för Millers text är ju redan omstöpt.

– Ja, den är skriven som en kommentar till mccarthyismen och kommunisthetsen i USA på 50-talet. Så den är redan en metafor, det är svårt och onödigt att flytta den till en annan tid.

Ett historiskt drama i historisk dräkt. Nästan avantgardistiskt i dag, när man gör ”Hamlet” i business suit.

– Ja, någon måste gå före, säger Alexander Mørk-Eidem med ett skratt. Inte dekonstruera utan rekonstruera teatern, en tro på skådespelarkonsten. Den här pjäsen mår bra av att vara där den är. Då kan folk tänka friare kring vad den egentligen handlar om.

”Häxjakten” har fått betyda olika saker i olika tider. Men nu lever vi i en tid där stark polarisering, dom och vi, är ovanligt påtaglig och oroande.

– Ja, det är polariserat och väldigt emotionellt styrt, i lägen där man nog borde vara lite mer kall och rationell. Jag såg ”Häxjakten” på film och på teater för ganska länge sedan och mitt minne är att nästan alla framstod som lite dumma i huvudet och att grundförutsättningen – att man lever i ett starkt religiöst samhälle och faktiskt tror på häxor – var något dumt i sig.

– Då missar man vad den bör handla om, nämligen att vi alla har varit med i sådana processer, antingen som direkt inblandade eller så har vi tittat på och inte gjort något.

Den historiska personen John Proctor var den som ifrågasatte häxprocesserna i Salem, förnuftets röst. Men på ett sätt är det också han som sätter i gång allt. Proctor har ett förhållande med familjens unga tjänsteflicka, Abigail. Hans hustru kastar ut henne och han lovar bot och bättring.

– Problemet är att Abigail inte ger sig, tillsammans med några andra tjejer beger hon sig ut i skogen för att framställa en magisk dryck och dansa för att få honom att bli kär i henne igen. Lite sådant som tonåringar gör.

De blir upptäckta. För att skydda sig själva börjar flickorna att anklaga andra för häxeri. För första gången i sitt liv upptäcker Abigail att man lyssnar till henne. Hon har en röst och just då, makt.

– Och alla i Salem som har en tvist med en granne om mark och gränser eller något annat glider också in. En sten har satts i rullning. Ingen kan stoppa den, fast de vet att vad de gör är fel. Och de som slutligen försöker sätta stopp gör det för sent.

– Bevis finns egentligen inte, det går inte att bevisa att du har sett någon flyga över landskapet på en kvast. Det enda bevis man har är folks vittnesmål. Om du bekänner och pekar på någon annan så lovas du frihet ...

I Salem döms nitton personer till döden och hängs, och den tjugonde, som vägrar att svara, utsätts för dödlig tortyr.

Inför filmens premiär 1996 skriver Miller själv om pjäsen i New Yorker. Han talar om den rädsla han kände inför McCarthys rättsvidriga jakt på vänsterfolk. Han berättar att författaren Nien

Cheng, som suttit sex år i isoleringscell i Kina, hade svårt att förstå hur någon som inte upplevt kulturrevolutionen hade kunnat skriva "Häxjakten".

Häxprocesserna i Salem skedde i ett hierarkiskt, extremt kontrollerat samhälle. De kallade sig för puritaner, de var religiösa flyktingar och invandrare från England, en sträng religion och ett strängt liv, inga färger, ingen dans. En dröm om renhet.

De hade hamnat på en utsatt plats vid kanten av den oändliga Atlanten och bakom dem sträcker sig oändliga skogar där vad som helst kan dölja sig.

– Den grundläggande känslan är rädsla. Människorna är pissrädda hela tiden.

Det ryms mycket psykologi i pjäsen?

– Så bra skriven, in i minsta roll är det människor med sina egna problem, de är inte representanter för Kyrkan eller Kvinnan eller Ungdomen.

Du arbetar mycket med skådespelarnas rolltolkning, trovärdiga människor, särskilt tydligt blev det i "Folkefiende" efter Ibsen på Stadsteatern 2014.

– Redan då tänkte jag på att göra "Häxjakten". Den har ju mycket med "Folkefiende" att göra, för den handlade om hur sårbar vår demokrati är.

Den pjäs Arthur Miller arbetade med mellan "En handelsresandes död" och "Häxjakten" var faktiskt en egen version av "Enemy of the people" efter Ibsens pjäs...

– Så nu blir det spännande om vi lyckades få alla i "Häxjakten", även de mest dogmatiska, att framstå som riktiga människor, fångade i ett maskineri som bara ... rullar på.

Ditt särmärke är att jobba med återkommande skådespelare blandat med några nya, ett slags ensemble, det som allt fler efterlyser i dag.
– En otrolig tillgång. Det tar tid att lära känna folk och veta hur man pratar med dem, vad de kan. De tre första produktionerna på Dramaten var nästan bara skådespelare jag inte hade jobbat med. Så det ska bli så otroligt kul att samla de här två gängen. För det är ju olika kulturer och atmosfär på de här två teatrarna. Genom att två teatrar går in i detta kan vi fläska på med en väldigt stor ensemble, spännande både för mig och för publiken. För det handlar ju om ett helt litet samhälle som går sönder.

I dag finns också mycket fördömande fast vi inte lever under uttalade starka regler.

– Det är problemet. Vi tror väldigt starkt på vår egen sak och fördömer dem som inte tänker likadant. Alltså, det finns inget intresse av eller nyfikenhet på de andra. Om de andra inte tänker som vi, så är de onda.

Sättet vi får tag på nyheter via nätet är ju väldigt självförstärkande. Vi ser bara en begränsad del av spektrumet, åsikter vi redan delar med våra kompisar. När man får sin egen åsikt bekräftad i stället för att utmana den leder det till ett farligt flockbeteende. Och om tidningarna, av rädsla för att hamna på efterkälken i ett alltmer rasande -

nyhetstempo, väljer att leda flocken i stället för att ifrågasätta den kan det gå riktigt illa.

– Det viktiga i vår berättelse är väl att det inte finns någon som är utan skuld. Det finns grader i helvetet, men om publiken går ut från föreställningen och tänker: Vad skönt att jag inte är en sådan ... då har jag inte lyckats.

Betty Skawonius "

"Häxjakten".

"Stadsteaterns och Dramatens uppsättning

Anna Takanen, konstnärlig chef på Stadsteatern, tog under våren 2018 initiativet till samarbetet:

"Alexander Mørk-Eidem är en unik regissör och en viktig del av Stockholms stadsteaters historia. Jag ställde frågan till Alexander: Jag har rättigheterna till 'Häxjakten', ska inte vi göra den tillsammans med Dramaten? Han och Eirik Stubø på Dramaten tog emot idén", säger hon och fortsätter:

""Häxjakten' är en stark pjäs, jag tänker på kollektivets krav på inrättning i ledet under kristider: Du får inte bryta dig loss, då blir du straffad av dem i ledet. 'Häxjakten' fångar upp det där."

Skådespelare: Shanti Roney, Karin Franz Körlof, Ellen Nyman, Shebly Niavarani, Andreas Kundler, Emma Broomé, Eric Stern, Gerhard Hoberstorfer, Matilda Ragnerstam, Niklas Falk, Juan Rodriguez, Henrik Norlén, Susan Taslimi, Johan Holmberg, Kicki Bramberg, Natalie Minnevik, Per Mathsson och Kirsti Stubø. En skådespelare tillkommer.

Tidigare metamorfoser av regissören Alexander Mørk-Eidems på Stadsteatern: Shakespeares "Midsommarnattsdröm" i värmländsk folkpark, 2006.

"Djungelboken" på Sergels torg, 2007.
Tjechovs "Tre systrar" i en norrbottnisk garnisonsstad, 2008.
Dumas "De tre musketörerna" i 80-talsrock och pudelfrisyr, 2009.
Franska "Paraplyerna i Cherbourg" i en svensk gymnastiksal, 2010.
Skrevs av Arthur Miller 1953
Arthur Miller skrev "En handelsresandes död" 1949 och "The crucible", ("Häxjakten") 1953.
1956 kallades Arthur Miller att vittna inför HAUC, Kommittén för -
oamerikansk verksamhet. Han stöttades även offentligt av sin blivande
hustru Marilyn Monroe.
På film: Winona Ryder spelade pigan Abigail och Daniel Day-Lewis
spelade Proctor i Nicholas Hytners film "The crucible" från 1996.
Som teater: En omtalad version av "The crucible" är Broadway-
uppsättningen 2016 av den belgiske regissören Ivo van Hove i nutida
kostym.
Ben Whishaw spelade John Proctor och Abigail gjordes av Saoirse
Ronan. "

Sjukvård

" Läkemedel ger äldre dödliga hjärtrubbningar

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Många äldre får läkemedel som kan orsaka livshotande hjärtrubbningar. Risken är liten, men bör tas i beaktande av läkare, menar Socialstyrelsen.

Personer som är 75 år eller äldre förskrivs i snitt fem olika läkemedel.

Den höga förskrivningen innebär en ökad risk för allvarliga biverkningar. En ovanlig, men livshotande, biverkan är läkemedelsframkallad rubbning av hjärtats rytm (Torsades de Pointes kammararytmi, förkortat TdP). Ofta, men inte alltid, handlar det om antidepressiva eller antipsykotiska läkemedel som orsakar hjärtrubbningen, konstateras i en studie.

– Risken är liten, men eftersom många äldre har de här läkemedlen är det ett problem för vissa, säger Bengt Danielsson, läkare och medicinskt sakkunnig på Socialstyrelsen.

Enligt studien har var sjätte person som är 65 år eller äldre minst ett läkemedel som ökar risken för hjärtrubbningen.

TT "

" WHO: Stor ökning av mässlingfall

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Världen. Antalet bekräftade fall av mässling världen över under första kvartalet i år var 112 163 enligt Världshälsoorganisationens (WHO) preliminära siffror.

Det är fyrfaldig ökning jämfört med samma period i fjol.

Antalet fall av den mycket smittsamma sjukdomen, som kan döda barn eller ge dem men för livet, ökar i samtliga regioner i världen. WHO vill att fler länder sätter in effektiva vaccinationsprogram.

Den globala vaccinationsgraden har stannat av vid cirka 85 procent, enligt WHO – som pekar på att det krävs 95 procent för att förhindra nya utbrott.

TT-Reuters "

" Läkare slår larm: Vi kan behöva stänga akuten

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Läkare på intensivakuten på Nya Karolinska i Solna är oroade över de många uppsägningarna av sjuksköterskor. I ett brev riktat till sjukhusledningen varnar de för att patientsäkerheten är hotad. Man befärar också att verksamheten kan behöva stängas.

I ett öppet brev till sjukhusledningen skriver läkargruppen på intensivakuten i Solna att de ser med oro på den stora mängden uppsägningar av sjuksköterskor på akutmottagningen, som sker i protest mot ett nytt arbetstidsavtal.

”Vi bedömer att situationen är ytterst allvarlig och tidskritisk,” skriver läkarna och pekar på att intensivakuten riskerar att förlora de mest erfarna specialistsjuksköterskorna.

”Om det sker kan vi inte längre leverera patientsäker vård inom intensivakutens eller katastrofmedicinskt uppdrag”, heter det i brevet som har 48 undertecknare. Läkarna varnar för att läget kan bli så kritiskt att intensivakuten behöver stängas.

Läkargruppen skriver att de sjuksköterskor som säger upp sig är de mest erfarna och inte kan ersättas med inhyrda sjuksköterskor. Mot bakgrund av att intensivakuten sedan tidigare har många läkartjänster besatta av hyrläkare understryker läkargruppen att specialistsjuksköterskorna mer än någonsin är en garant för patientsäker vård.

Mikael Nilsson, biträdande överläkare och skyddsombud vid Intensivakuten, och som även sitter i läkareföreningens styrelse, säger att enligt uppgift har en tredjedel av de fast anställda sjuksköterskorna nu sagt upp sig.

– Det innebär att man kommer att behöva driva verksamheten med en extremt låg ordinarie bemanning - vi anser att det är mycket svårt att klara med hyrpersonal. Det är lite som ett fotbollslag som inte tränat ihop - med den skillnaden att här handlar det om svårt sjuka patienter med ibland tidskritiska förlopp, säger Mikael Nilsson.

I brevet efterlyser läkarna också besked från ledningen.

”Vi har inte fått tydliga besked från ledningen om hur sjukhus- och funktionsledningen avser att hantera situationen, och ej heller indikationer på att ledningen inser situationens allvar.”

Som DN tidigare berättat har grupper av sjuksköterskor inom flera av Karolinskas verksamheter på Karolinska och Danderyds sjukhus på kort tid sagt upp sig i protest mot ett nytt arbetstidsavtal som region Stockholm tecknat med Vårdförbundet. När avtalet ska implementeras lokalt har det i vissa verksamheter, däribland på intensivakuten, lett till stora inkomstsänkningar för de anställda sjuksköterskorna, då ersättningsarna för att arbeta på obekväm arbetstid ändrats.

Karolinska har erbjudit sjuksköterskorna ett extra påslag på 3 000 kronor de närmaste två månaderna, och 1 500 kronor fram till som längst september 2020 i en övergångsfas för att sjuksköterskorna ska ta tillbaka sina uppsägningar. Många sjuksköterskor har vittnat om att de förlorar betydligt mer än så.

– Framför allt upplever vi att man inte lyssnar på oss - att säga upp oss är det enda medel vi har, har Madeleine Arpell, sjuksköterska vid intensivakuten tidigare sagt till DN.

Sjuksköterskorna har krävt att grundlönen höjs med i storleksordningen 5 000 kronor.

Patrik Rossi, chef för funktion akut på Karolinska, säger att intensivakuten, som ingår i Karolinskas uppdrag, inte kommer att stänga.

– Däremot delar jag läkarnas oro, men vår förhoppning är att vi genom en fortsatt dialog ska kunna ha kvar dem så att vi kan ha en verksamhet som är bärkraftig, säger Patrik Rossi.

Att driva intensivakuten med bara inhyrd personal är inget alternativ, uppger han.

Enligt Rossi är det i ”storleksordningen” 10–20 sjuksköterskor som sagt upp sig. Tidigare har sjukhusledningen gett sjuksköterskorna till 7 april på sig att dra tillbaka sina uppsägningar, men det var ingen absolut deadline. Samtidigt är det inga ytterligare erbjudanden som utgår för att locka tillbaka dem.

Om utsikterna att lösa sommarbemanningen säger han:

– Vi kommer att lösa den på något sätt. Det är väldigt utmanande. Min stora förhoppning är att vi genom fortsatt dialog kommer att få så många som möjligt att stanna kvar.

Mot bakgrund av sjuksköterskornas uppsägningar kräver Socialdemokraterna i Region Stockholm att arbets- och

personalutskottet kallar till ett extra möte, dit även representanter på sjukhusledningarna på Karolinska och Danderyds sjukhus bjuds in. Socialdemokraterna undrar även – i en skrivelse till regionledningen som lades fram på tisdagen – vilka åtgärder som vidtas för att undvika en personalkollaps lagom till sommaren, då sjuksköterskorna slutar sina anställningar.

DN har sökt finansregionrådet Irene Svenonius (M) som i en skriftlig kommentar upprepar att sjukhusledningarna som måste anpassa sig till det nya avtalet.

– Det är viktigt att sjukvården fungerar också under sommaren. Vi har redan gett besked att det blir information om planeringen av sommarvården på nästa möte.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" 35 sjuksköterskor på Karolinskas barnakut hotar att säga upp sig

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Sjuksköterskor på Nya Karolinskas barnakut ansluter sig nu till protesterna mot det nya arbetstidsavtalet som för många innebär lägre lön för samma arbete. I ett öppet brev riktat till sjukhusledningen och regionledningen skriver 35 sjuksköterskor att de inte kommer att acceptera villkoren. ”Hur ska det gå för en akutmottagning utan sjuksköterskor?”, skriver de.

Till Nya Karolinskas barnakutmottagning i Solna kommer de sjukaste barnen i Stockholm årets alla dagar, dygnet runt. Mottagningen har en hög belastning. Men liksom i flera andra verksamheter kokar det nu bland sjuksköterskorna, då det nya arbetstidsavtalet som Vårdförbundet tidigare har tecknat med dåvarande Stockholms läns landsting, och som gäller från den 1 april, innebär lägre inkomst för samma arbete.

Malin Vallbom är barnspecialistsjuksköterska på barnakuten. Hon beskriver hur de anställda under lång tid försökt påverka övergången till det nya arbetstidsavtalet, och sedan i januari har de lagt fram olika förslag till ledningen. Men alla har fått nej.

– För många av oss som arbetar på barnakuten innebär det här avtalet mindre pengar, mellan 1 000 och 4 000 kronor mindre i månaden. Vi vill inte säga upp oss. Vi har försökt lösa det här, men utan att ha fått gehör.

Malin Vallbom är en av 35 sjuksköterskor på barnakuten som undertecknat ett öppet brev som de anställda riktar till sjukhusledningen och till finansregionrådet Irene Svenonius (M). I brevet skriver sjuksköterskorna, som utgör över hälften av sjuksköterskorna på barnakuten, bland annat:

”Vi som varje dag har människors liv i våra händer, vi som arbetar helger, nätter och julaftnar, vi som redan får mindre utdelning än vi förtjänar ska nu få ännu mindre. Och vi förväntas rätta in oss i ledet och fortsätta som ingenting hänt. Men det kommer vi inte att göra. Vi skickar nu detta öppna brev till er för att visa att vi inte kommer bemöta detta med tystnad. Vår kompetens behövs för Stockholms sjuka barn, vår framtid.”

– Vi har det största flödet av patienter i hela Stockholm, och vi är den enda trauma- och katastrofmottagningen för barn. Kompetens måste få kosta. Vi älskar vårt jobb, men det är förnedrande att vi nu förväntas acceptera att tjäna mindre, säger Malin Vallbom.

Det nya arbetstidsavtalet som tecknades 2017 har av Vårdförbundet beskrivits som ett avtal som skulle få fler sjuksköterskor att stanna. Gunilla George, Vårdförbundets ordförande i avdelning Stockholm, har tidigare förklarat att avtalet är konstruerat så att sjuksköterskorna ska kunna få mer vila och återhämtning. Enligt Vårdförbundet kommer stora grupper att se vinster i avtalet.

– I våra diskussioner med berörda sjukhus har vi vädjat till arbetsgivaren att vara en attraktiv arbetsgivare, och kompensera för inkomstförlusten för enskilda personer, har Gunilla George tidigare sagt till DN.

Malin Vallbom säger att hon och kollegorna ser fördelarna, men hon framhåller också att för att få kunna dra nytta av fördelar som arbetstidsförkortning krävs det att de anställda arbetar ett visst antal nätter och helgpas.

– Vi som redan arbetar skift får mindre pengar, och kan inte ta del av fördelarna. Nätter och helger är också tid vi behöver för återhämtning och då vi har möjlighet att träffa våra familjer.

Karolinska har i en övergångsfas erbjudit sjuksköterskorna ett påslag med 3 000 kronor i två månader och 1 500 kronor fram till som längst september 2020.

– Det har sagts att det är för att kompensera för att vår årslön blir sämre. Vi ser det mest som ett sätt att få behålla oss över sommaren. Inom flera verksamheter på Karolinska och Danderyds sjukhus innebär det nya avtalet lönesänkningar, och sjuksköterskor på intensivakuten inom neonatalvården har redan protesterat och sagt upp sig.

Det kan bli aktuellt med uppsägningar även på barnakuten, befarar Malin Vallbom och hennes kollegor. Att bemanna med inhyrd personal kan enligt henne inte uppväga deras specialkompetens.

– Bemanningssjuksköterskorna är duktiga, men specialkompetensen tar flera år att bygga upp. Om bara några få säger upp sig kommer det att belasta alla andra sjuksköterskor.

De sjuksköterskor som nu säger upp sig kommer att sluta sina anställningar lagom till sommaren. Finansregionrådet Irene Svenonius (M) kommenterar det öppna brevet skriftligt:

”Jag förstår sjuksköterskornas frustration, de gör otroligt viktiga jobb inom vården. Hela syftet från vårdförbundet och Region Stockholm med det nya avtalet är att det ska bli mer lönsamt och ge bättre villkor för våra sjuksköterskor som arbetar obekväma tider i dygnetruntverksamheten. Avtalet syftar till hållbara arbetsvillkor och ger större frihet för sjuksköterskorna hur de tar ut kompensation för obekvämt arbete; lön, ledighet eller i pension. Det största flertalet av berörda sjuksköterskor får bättre villkor. Det är min uppmaning att varje chef och varje sjukhus för individuella samtal och hittar lokala lösningar för det fåtal medarbetare där avtalet innebär försämring”, skriver Irene Svenonius, som också understryker att regionerna måste bli bättre arbetsgivare.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Brist på barnmorskor tvingar sjukhus att öppna plånboken

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Brist på barnmorskor tvingar flera kvinnokliniker att locka med mer än dubbla löner för att täcka upp för sommarsemestrarna. I Västernorrland kan en inhyrd barnmorska tjäna upp till 95 000 kronor i månaden under den kommande sommaren.

Det är fortsatt svårt att få tag på barnmorskor i nästan alla landets regioner. Totalt 19 av 21 landsting bedömer att det är brist, enligt Socialstyrelsens senaste arbetsmarknadsenkät.

När nu sommarscheman ska läggas på sjukhus runt om i landet gör det att det blir dyrt för en del, som tvingas locka inhoppare med ordentligt tilltagna löner.

I Västernorrland kan en så kallad stafettbarnmorska, en som hyrs in via bemanningsföretag, få så mycket som 95 000 kronor i månaden. Då ingår också fritt boende samt resor till och från jobbet. Det var Allehanda.se först med att berätta.

– Det är alldeles riktigt att man kommer upp i höga summor då, säger Marju Dahmoun, länsverksamhetschef för kvinnosjukvården i Västernorrland, och tillägger att det är i nivå med vad andra regioner har betalat.

Man har också behövt lägga fram liknande generösa erbjudanden till de egna barnmorskorna som väljer att stanna över sommaren.

– Inte precis samma upplägg, men de får en ersättning som är väldigt bra och det är motsvarande. Men har vi valet så vill vi gärna inte slita ut ordinarie personal och då tar vi hellre stafetter, säger Marju Dahmoun.

I Region Östergötland, på kvinnokliniken i Norrköping, har man ännu inte fått dispens från regionledningen att ta in stafettpersonal. Men det kan komma att behövas, enligt verksamhetschefen Katri Nieminen. Den ordinarie personalen där som väljer att ta extrapass under semesterveckorna kommer att få ett påslag på sin timlön med 290 procent.

– Sedan har vi också diskussioner om att vi kan behöva extra förstärkning i form av inhyrning, men där väntar vi på dispens från regiondirektören, säger Katri Nieminen.

Medianlönen bland landstingsanställda barnmorskor är enligt Vårdförbundet 36 300 kronor i månaden förra året, räknat utan OB-tillägg eller andra tillägg. Enligt Statistiska Centralbyrån är snittet 38 700 kronor i månaden om man räknar in rörliga lönetillägg och förmåner. Den siffran är från 2017.

Alla landstings- och regiondirektörer har gemensamt med SKL (-Sveriges Kommuner och Landsting) kommit överens om målsättningen att samtliga landsting och regioner ska vara oberoende av hyrpersonal sedan årsskiftet.

Martin Rödholt, samordnare för projektet på SKL, medger att man ännu inte lyckats uppnå ett oberoende i alla verksamheter.

– Man har jobbat mot en målbild 2019 och inte riktigt nått ända fram, säger han och tillägger:

– Men det är viktigt att påpeka att det här inte är ett hyrstopp vi har som mål, utan att bli oberoende av inhyrd personal.

Målet har varit att få fast och stadigvarande personal i den löpande verksamheten, men att vara helt utan hyrpersonal har det inte varit fråga om.

– Med det sagt kan det ju finnas situationer när man behöver ta in personal tillfälligt, antingen genom att hyra in eller genom att hitta andra former, som vikariat eller liknande, säger Martin Rödholt.

Andreas Lindberg andreas.lindberg@dn.se

" Barnakutens chef: Det får katastrofala konsekvenser

DN TISDAG 16 APRIL 2019

35 sjuksköterskor på Nya Karolinskas barnakut hotar att säga upp sig i protest mot ett nytt arbetstidsavtal. Det gör enhetens chef Malin Ryd Rinder mycket bekymrad.– Jag är självklart jätteorolig. För oss skulle det få katastrofala konsekvenser, säger hon.

Det var i slutet av förra veckan som över hälften av sjuksköterskorna på Nya Karolinskas barnakut i Solna, riktade ett öppet brev till chefer och sjukhusledningen på Karolinska och till finansregionrådet Irene Svenonius (M), i protest mot det nya arbetstidsavtalet, som för många innebär lägre lön för samma arbete.

Sjuksköterskorna vittnar om att de sedan i januari fört fram olika förslag till ledningen för att försöka påverka införandet av det nya arbetstidsavtalet men hela tiden fått nej.

Malin Ryd Rinder, funktionschef för barnakuten på Karolinska i Solna och Huddinge, säger att hon kan bekräfta sjuksköterskornas bild.

– Jag kan i till stor del bekräfta deras bild och oro. Jag har gjort riskanalyser tillsammans med dem och räknat med analysverktyget som finns. Vi har haft frågan på bordet sedan i höstas, säger hon.

Införandet av det nya arbetstidsavtalet för sjuksköterskor innebär en centralisering genom att många lokala arbetstidsavtal ersätts av ett enda gemensamt. Det är tvingande för sjukhusen och

vårdverksamheter att införa det nya avtalet som lyfts fram som ett avtal som ska få sjuksköterskor att stanna kvar, bland annat genom att det är lättare att ta ut inarbetad tid i ledighet.

Men för verksamheter som är i full gång under kvällar och helger, exempelvis inom intensivvård och akutverksamhet, och som tidigare haft speciella avtal för ob-ersättning innebär avtalet som gäller från den 1 april inkomstsänkningar, för sjuksköterskor på barnakuten med mellan 1 000 och 4 000 kronor i månaden.

– Arbetstidsmodellen är väldigt bra för en stor del av Regionens medarbetare som arbetar i dygnet-runt-verksamhet. Men de grupper som har haft speciella avtal och som exempelvis arbetar inom akutsjukvård och intensivvård drabbas negativt eftersom de har haft andra ersättningsmodeller för obekvämt arbetstid. Kväll, natt och helg är kanske den tuffaste belastningen för min personal. Det beaktar inte den här nya modellen, säger Malin Ryd Rinder.

Tidigare har sjuksköterskor från intensivakuten och en grupp sjuksköterskor inom neonatalvården på Karolinska och Danderyds sjukhus sagt upp sig.

Hade det behövts ett gemensamt grepp för införandet?

– Jag tycker att vi alla från Region Stockholm, Vårdförbundet till chefsleden ner till golvet på sjukhusen har ett gemensamt ansvar. Vi borde alla stanna upp och reflektera över hur införandet har gått till, och över hur det hade kunnat göras på ett annat sätt, säger Malin Ryd Rinder.

Hur orolig är du att sjuksköterskorna börjar säga upp sig?

– Jag är självklart jätteorolig. För oss skulle det få katastrofala konsekvenser. På barnakuten i Solna finns inte en enda inhyrd medarbetare och för mig är sjuksköterskorna oerhört viktiga att behålla. De har en unik kompetens. Avtalet är centralt, och det som krävs nu är en bred dialog.

Sjukhusledningen på Karolinska har erbjudit sjuksköterskorna ett extra påslag på 3 000 kronor i månaden i två månader, och 1 500 kronor, som längst fram till september 2020, i övergången mellan de båda avtalen.

Läkargruppen på intensivakuten, som i ett öppet brev varnat för att verksamheten kan behöva stänga, har nu fått svar från sjukhusledningen. I ett brev skriver Patrik Rossi, funktionschef för akutverksamheten och Patricia Enocson, HR-direktör på Karolinska, att de delar läkarnas oro, samtidigt som de hänvisar till sjukhusets beslutade och tillfälliga lönetillägg.

”Det är vår förhoppning att detta tillsammans med andra åtgärder på arbetsplatsen, ska förbättra arbetsmiljön på intensivakuten, och att medarbetare väljer att stanna kvar”.

DN har sökt sjukhusdirektör Björn Zoëga för att ställa frågor om sjukhusets införande av det nya arbetstidsavtalet. Sjukhusledningen lämnar i stället en skriftlig kommentar via hr-direktören Patricia Enocson som uppger att diskussionerna om individuella nivåer inom de olika verksamheterna på Karolinska, inom ramen för det nya avtalet, fortsätter.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

”Patienters irrvägar i jakt på vård kostar miljarder”

DN TISDAG 16 APRIL 2019

" DN. DEBATT 20190416

Allt för många svenskar skickas på irrvägar genom vården. Det leder till onödiga besök, dubbelarbete för personalen, missade diagnoser och vårdskador. Om irrvägarna slopas kan det frigöra resurser motsvarande 1,5 miljoner fler primärvårdsbesök, samt minskad oro och väntan, skriver Richard Fletcher, Stefan Fölster och Per Mosseby.

Sjukvårdssverige har visat ringa intresse för att rätt patient ska komma till rätt vårdgivare i rätt tid. Allt för många svenskar skickas på irrvägar genom vården. Det leder till onödiga besök, dubbelarbete för personalen, missade diagnoser och vårdskador. I en ny analys beräknas vinsten av att slopa irrvägar kunna frigöra resurser motsvarande 1,5 miljoner fler primärvårdsbesök, samt minskad oro och väntan som kan värderas till flera miljarder av patienter. Rakare vårdkedjor uppstår emellertid inte av sig själv. Regionerna, som numera styr vården, måste anpassa vårdgivares ersättningar efter hur väl patienterna vägleds genom vårdkedjan.

En del irrvägar är så vanliga att de knappt uppmärksammas. Här är ett exempel: En kvinna ringer till telefonrådgivningen 1177 för besvär med urinvägarna. Hon får då rådet att kontakta en gynekolog. Hon kontaktar en gynekologmottagning som verkar bra, men som ställer krav på remiss. Hon ringer sin vårdcentral och väntar tre veckor på besökstid hos husläkaren. Hennes läkare sedan tidigare är inte

tillgänglig. Hon träffar först en sjuksköterska, sedan en ny läkare som upplyser henne att hon inte behöver remiss till gynekolog och tipsar om en mottagning som läkaren råkar veta är mer tillgänglig jämfört med den första kvinnan ringde till. Kvinnan ringer den nya gynekologmottagningen och får tid tre veckor senare.

Facit? Patienten har berättat om sina symptom för vårdpersonal fem gånger, varit på onödigt besök i primärvården och väntat åtminstone tre veckor i onödan. Om besvären skulle ha förvärrats hade patienten sannolikt på eget bevåg även besökt akuten. Närmare en femtedel av patienterna på akuten anger att de är där för att de upplever annan vård som otillgänglig.

Rundgångar i vården får allvarliga konsekvenser. OECD hävdar i en färsk forskningsgenomgång att nära en av fyra patienter som besöker primärvården erhåller fel diagnos, får felaktiga mediciner eller drabbas av andra misstag som kunde ha undvikits. Cirka sex procent av sjukhusinläggningar beror på sådana misstag inom primärvården, som ofta orsakas eller förvärras av krångliga vårdkedjor.

Både vårdpersonal och patienter i Sverige uttrycker mycket större missnöje med koordineringen av vård och patientinformation än i andra länder. Resursåtgången för irrvägarna är sannolikt den enskilt viktigaste förklaringen till det som har blivit den svenska paradoxen – fler läkare men längre köer jämfört med andra länder.

Ändå har landstingen visat ringa intresse för att granska hur effektivt och smidigt patienter lotsas genom vårdapparaten. Patientens perspektiv, dess egen värdering av tidsåtgång och väntan, tar man inte hänsyn till. Studier och statistik om patienters irrvägar lyser med sin frånvaro. Varför tas inte frågan på allvar?

Visserligen har det införts ett enkelt hänvisningsstöd men där saknas nästan all information som behövs för bästa remittering.

Landstingsrevisorerna i Stockholms Läns Landsting (numera Region Stockholm) kommenterar i en granskning av det bevisat stora antalet felaktiga remisser, att ”frågan är inte prioriterad” och ”den stora vinsten uppstår dock först när remitter har ett betydligt bättre och enkelt tillgängligt stöd för att remittera rätt. Vi har i denna granskning inte kommit i kontakt med någon inom SLL som har som uppdrag att göra informationen tillgänglig för remitterter...”

I vår analys jämförs kostnaderna för olika vägar genom vården inklusive patientens värdering av tid och oro, vilket hittills sällan har tagits hänsyn till i sjukvården. Ett exempel är patienter som via samtal till 1177 kommer in i vården och får råd. Ofta är rådet att kontakta en fysisk vårdcentral, akut eller specialiserad vård. Snittkostnaden för regionerna fram till en första kontakt med specialiserad vård beräknas vara 1 900 kronor och patientens värdering av väntan och olika sorters tidsåtgång skattas till 700 kronor. Regioner spenderar årligen ungefär en miljard kronor på telefonsamtal till 1177 i en utformning där de flesta hänvisas till annan vård, som de i merparten av fallen måste hitta och boka själva och där berätta om sina symptom en gång till.

Denna omständliga väg jämförs med patienter som kontaktar en digital primärvårdsmottagning som inte osorterat slussar till videosamtal med läkare, utan är utformad så att den förenar telefonrådgivning (motsvarande 1177), digitala sjuksköterske- eller läkarbesök för de som kan behandlas via videolänk och även hjälp med tidsbokning för de som behöver ett fysiskt besök hos annan vårdgivare.

På det sättet behöver patienten inte berätta sitt ärende lika många gånger, väntetider mellan vårdgivare kortas och patienter leds oftare till rätt vårdnivå. Baserat på färsk data från en sådan, blir en väsentligt större andel av patienterna i digital miljö färdigbehandlade av sjuksköterska. Enbart vid behov involveras en digitalt arbetande läkare eller en fysisk vårdgivare. I detta digitala flöde beräknas vårdens genomsnittliga kostnad för samma vårdkedja bli 900 kronor, mindre än hälften av det normala i dag. Även patientens värdering av väntan och oro halveras till cirka 350 kronor.

Sammantaget i Sverige går cirka sex miljoner samtal till 1177 per år. Totalvinsten av en mer intelligent vägvisning i primärvården för dessa skulle då närma sig fem och en halv miljarder kronor för den skattefinansierade vården och två miljarder kronor sparade i patientens värdering.

En annan kalkyl analyserar patienter som remitteras från primärvårdsläkare till den specialiserade vården. Baserat på forskningslitteraturen kan antas att en andel av patienterna är felremitterade och avvisas eller behandlas på ett dyrare eller sämre sätt.

Totalt i Sverige skrivs cirka tre och en halv miljoner remisser från primärvårdsläkare. Totalvinsten av en intelligent remittering, så som redan finns på vissa håll i världen, kan lätt vara två miljarder kronor i sparade vårdkostnader. Samtidigt skulle det innebära en dryg miljard i värde av sparad tid och oro för patienter.

Primärvården är relativt liten i Sverige och bör sannolikt byggas ut. 1177 vidareutvecklas också och kan kanske vägvisa patienter bättre framöver. De olika nya digitala vårdföretagen förbättrar snabbt

formerna för att färdighantera digitalt eller vägvisa rätt. Potentialen att korta patienters irrvägar diskuteras dock sällan.

Att bättre synliggöra irrvägarna vore ett viktigt första steg. Regionerna bör dessutom betala högre ersättning till utförare som lyckas bättre med att leda rätt. Ersättning för ett primärvårdsbesök kan justeras genom att betala lägre ersättning om remitterade besök hos nästa vårdgivare inte är genomförda inom en viss tid, exempelvis därför att det avvisas, var planerat till fel remissinstans, remissen tappades bort eller skickades till en vårdgivare med lång väntetid. Dessutom bör specialiserad vård ha incitament att inte avvisa remisser för lättvindigt.

Ett tydligt fokus på ”rätt patient till rätt vårdgivare vid rätt tidpunkt” saknas i dag, men skulle kunna lösa en stor del av vårdens uppfattade resursbrist, och höja kvaliteten avsevärt för patienter. Verktögen finns. Nu behövs mod och vilja!

Richard Fletcher, överläkare Danderyds sjukhus

Stefan Fölster, chef för Reforminstitutet

Per Mosseby, tidigare CIO för SKL, ledamot av fyra digitaliseringsministrars råd, styrelseordförande för doktor.se "

Insändare.

" Jag möts av okända människor varje gång jag hämtar min son

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Innan jag fick barn var jag väldigt positiv till förskolan som idé. De får vara med andra barn och leka, träna socialt samspel, delta i en pedagogisk verksamhet och vistas i miljöer anpassade för barn. De får även nära relationer till andra vuxna.

Nu, några år senare, möter jag samma typ av resonemang från andra vuxna. "Det är så bra med förskola." Det får mig alltid att känna mig alienerad, som om jag lever på en helt egen planet. "Men hallå, ser ni inte? Varför gör ni inget? Det kan inte vara meningen att det ska vara så här!" vill jag skrika.

På min sons förskoleavdelning går 17 barn, och där finns tre ordinarie pedagoger som han känner. Under de tre senaste månaderna har de inte arbetat tillsammans en enda gång. Ibland har en av dem varit där, någon enstaka gång har de varit två. Varje dag som jag ska hämta min son möts jag av nya och okända människor.

Jag orkar inte längre bry mig. Jag orkar inte längre presentera mig, ta i hand och säga vem jag är mamma till. De verkar inte bry sig heller, och de presenterar sig aldrig heller. De ska ta hand om 17 okända barn som de inte ens vet namnet på. Om mitt barn hade försvunnit från förskolan skulle de inte ens kunna beskriva hur han ser ut.

Varje morgon när min son vaknar frågar han om vi kan stanna hemma. Periodvis gråter han på morgnarna och säger att han inte vill till förskolan. Han tycker inte om att vara där. Pedagogerna säger att vi som föräldrar inte ska bekräfta barnets rädsla, i stället ska vi le och vara positiva. Som ett mantra upprepar jag varje dag hur roligt han kommer få det.

En bekant som arbetat inom förskolan säger att det är föräldrarna som daltar för mycket med barnen. Att de manipulerar oss och spelar på oss föräldrars dåliga samveten. Men det känns inte rätt. Kan en tvååring vara så förslagen? Har inte barn rätt till sina känslor?

Vissa lämningar är fruktansvärda. Han låser armar och ben runt min kropp och borrar in ansiktet i min hakgrop och kramphåller sig fast.

Han gråter förtvivlat och är helt utom sig, och jag gråter också när jag åker därifrån. Vid ett tillfälle höll personalen fast honom när jag skulle gå, jag stod utanför och hörde hur han skrek. Något inuti mig går sönder. Sedan dess gråter han inte lika förtvivlat längre, han har lärt sig att det bara blir värre.

Mitt barn kommer hem med blåmärken, sår och skador. Hans kläder är alltid smutsiga. En dag kom han hem med en avsliten tånagel. Personalen säger att de inte märkt något.

De 17 barnen trängs i ett litet utrymme. Ljudnivån är fruktansvärd. Jag blir helt utmattad av den kaosartade miljön och det är svårt att höra vad pedagogerna säger. Sådana dagar tar jag bara min son och går. På ett möte fick vi föräldrar höra att de inte kommer att gå ut på eftermiddagarna då det inte finns personalresurser nog för att klä på barnen. När jag frågar om min son kan få hjälp att gå på toaletten säger de att barnen måste bära blöja om de själva inte kan göra toalettbesök. Tiden finns inte.

Jag bryr mig inte om den pedagogiska verksamheten längre. Jag bryr mig tyvärr inte om genus, socialt samspel eller läroplaner. Allt jag vill och allt jag ber om är att mitt barn ska känna sig trygg i förskolan. Jag vill inte höra rutinmässiga mässanden om hur bra förskolan är. Den är tyvärr inte det. Det är dags för alla att vakna och inse att det inte räcker att säga att "det går över".

Sara Nordström Umeå "

”Vi måste förhindra att barn blir bortförda”

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Socialborgarrådet Jan Jönsson (L) säger att det kommer att bli en stor utmaning att skydda barn som återvänder till Stockholm från IS-områden. – Det kommer att vara ett kritiskt skede där vi måste förhindra att barn blir bortförda.

Som DN tidigare har berättat finns det svenskar, vars anhöriga kan ha stridit för IS, som nu befinner sig i bland annat flyktinglägret al-Hol i Syrien. Där finns både vuxna och barn och hur Sverige ska förhålla sig till just barn vars föräldrar är IS-anknutna har varit föremål för diskussion.

Stockholms stads politiker har klargjort att man ska inta en ”offensiv hållning” gentemot vuxna som återvänder till Stockholm från IS-områden. Samtidigt ska barn som följer med tillbaka skyddas. Men detta kommer att innebära en stor utmaning, enligt Jan Jönsson (L), socialborgarråd i Stockholms stad.

– Det handlar bland annat om att barnen inte snabbt ska bli bortförda. Man kan mycket väl tänka sig att det finns ett intresse av att snabbt förflytta sig bort från Stockholm till exempel, säger han.

Jan Jönsson berättar att det i dag finns 38 fall med barn i Stockholm där socialtjänsten startat en utredning eftersom en nära anhörig kommit tillbaka från ett IS-område. Det finns dock ännu inte något barn som själv varit på en sådan plats och kommit tillbaka till Stockholm.

Enligt Jan Jönsson har de 19 personer som hittills har återvänt till Stockholm från ett IS-område gjort detta för mellan fem och ett år sedan.

– Men det är inte förrän nu, vid årsskiftet, som polisen gjorde orosanmälningar för de här barnen. De kom i en klump.

Varför det ska ha dröjt, i vissa fall upp till fem år, innan en orosanmälan har gjorts säger Jan Jönsson att han inte kan svara på.

Enligt polisen fick de en lista på individerna av Säkerhetspolisen i slutet av förra hösten och gjorde orosanmälningarna i anslutning till det. Säpo meddelar via presstjänsten att de inte kan kommentera uppgifterna om när individerna kom till Sverige, men att de följer samma lagstiftning som andra myndigheter och gör orosanmälan om de misstänker att barn far illa.

Enligt Jan Jönsson har staden inte fått någon information om att något barn skulle vara på väg tillbaka till Stockholm just nu.

– Vi vet inte hur många det rör sig om eller när det kommer att ske, men vi vet att det finns barn som tillhör Stockholm.

För att förhindra att barnen förs bort från staden är information från Säpo avgörande.

– Man kan faktiskt besluta om omhändertagande innan barn har kommit till landet och det kanske skulle vara aktuellt, om man kan få sådan förhandsinformation från polisen, säger Jan Jönsson.

Normalt sett leder en orosanmälan inte alltid till utredning, men när det gäller dessa barn startar socialtjänsten en utredning så fort de får kännedom om barnen. Det första som socialtjänsten då ska ta ställning till är om barnen behöver akut skydd och ska omhändertas eller om de kan bo kvar hos sina föräldrar.

– Många av dem som nu sitter i fångläger är en ideologiskt övertygad kärna. Även om man just nu försöker ge uttryck för att man varit ambulansförare och inte varit så inblandad, så har de verkligen hållit sig kvar. Och om man är så ideologiskt övertygad så är det klart att vi talar om placeringar i andra familjer för de här barnen under en väldigt lång tid.

Men Jan Jönsson ser samtidigt att det kan finnas svårigheter att hitta lagstöd för att omhänderta ett barn enbart på grund av föräldrarnas ideologiska hemvist.

– Om man är väldigt ideologiskt övertygad är det kanske ingenting man gärna skyltar med. Och att komma runt det, inte minst juridiskt, kommer att bli knepigt. Om vi känner att vi behöver skilja barn och föräldrar åt så måste det finnas en juridisk grund för det. Även där kommer polisens information bli oerhört avgörande, vad de vet om var de befunnit sig och gjort.

Hittills i år har staden avsatt sammanlagt fyra miljoner för att på olika sätt hjälpa stadsdelarna att hantera de barn som kan tänkas komma. Det handlar framför allt om utbildningsinsatser för socialsekreterare, men också för att stadens team mot våldsbejakande extremism ska kunna ta fram information om hur andra kommuner hanterar frågorna.

– Det kommer också i gång utbildningar för hur man känner igen krigsbrott, brott mot mänskligheten och folkmord. Det är något även jobbtorgen får utbildning i, säger Jan Jönsson.

Men han tror att det kommer behövas ytterligare resurser för nästa år. – Barnen kommer vara väldigt traumatiserade och de kommer behöva både socialtjänstinsatser och barnpsykiatriska insatser. Därför har det också påbörjats ett samarbete med barn och ungdomspsykiatrins traumagrupp.

Finansborgarrådet Anna König Jerlmyr har tidigare gått ut med att socialtjänsten i Stockholms stad ska bryta sekretessen om det i deras utredningar framkommer att någon begått exempelvis krigsbrott. Jan Jönsson förtydligar att det är stadsdelsnämnden som kommer att göra den formella anmälan, för att socialsekreterare inte ska bli utsatta för hot.

Samtidigt tror han inte att det är i socialtjänstens utredningar som berättelserna om exempelvis krigsbrott kommer att komma fram. – Det är troligare att det sker via förskolor och behandlande insatser. Hur ska förskolepersonal hantera en sådan situation?

– Vi har sagt att de måste jobba fram en rutin, så det kommer nog att komma inom kort. Men det troligaste är att de får orosanmäla det och så får det gå via socialtjänsten.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

" Lagändring – barn till EU-migranter ska kunna omhändertas omedelbart

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Barn till EU-migranter och även så kallade marockanska gatubarn ska kunna omhändertas omedelbart enligt Lagen om vård av unga, LVU. De ska också kunna ges fortsatt, tillfällig vård i högst ett års tid. Lagändringen som gör det möjligt klubbas av regeringen i dag, torsdag.

Rättsläget när det gäller tvångsingripanden mot barn som befinner sig i Sverige men som inte bor här har länge varit oklart.

I juni 2014 omhändertogs till exempel ett ettårigt barn som tillfälligt befann sig i Sverige. Beslutet att omedelbart omhänderta barnen fattades i enlighet med Lagen om vård av unga, LVU, av en socialnämnd.

När beslutet sedan prövades av förvaltningsrätten i Uppsala menade dock domstolen att det enligt svensk rätt inte är möjligt att omedelbart omhänderta barn och unga som saknar hemvist i Sverige.

Året därpå omhändertogs ett spädbarn som övergivits av två rumänska medborgare. I det fallet fastställde förvaltningsrätten socialnämndens beslut, domstolen gjorde alltså en annan tolkning än i det första fallet. Kammarrätten upphävde dock det beslutet.

Under 2015 ställdes frågan på sin spets då situationen för flera av de så kallade marockanska gatubarnen som vistades olagligt i Sverige uppmärksammades.

Nu föreslår regeringen att lagen ska förtydligas så att barn under 18 år ska kunna omhändertas även då svenska domstolar inte är behöriga att fatta beslut om beredande av vård (se faktaruta).

Syftet med förslaget är att klargöra att alla barn som vistas i Sverige ska kunna omhändertas enligt LVU om förutsättningarna för tvångsvård är uppfyllda. Med förslaget blir också rättstillämpningen mer enhetlig och förutsägbar.

– Det är viktigt att barn i behov av stöd får det. Vi har haft en situation där kommuner varit osäkra på ifall de kunnat omhänderta barn till exempelvis utsatta EU-medborgare. Nu tydliggör vi lagen, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Huvuddragen i förslaget är:

Det ska förtydligas i LVU att den som är under 18 år kan omhändertas omedelbart även då svenska domstolar inte är behöriga att fatta beslut om beredande av vård. (För personer som bor i Sverige gäller åldersgränsen 20 år.)

En domstol kan även fatta beslut om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård. Det ska omprövas med två månaders intervall. Ett fortsatt omhändertagande får pågå under högst ett år – om inte fortsatt vård är nödvändig.

Omhändertagandet upphör att gälla så fort en utländsk myndighet vidtagit de åtgärder som krävs.

Besluten kan överklagas och såväl barnen som dess vårdnadshavare har rätt till ett offentligt biträde.

Förslaget förväntas dock inte kosta några stora pengar, då det totalt sett handlar om få fall. Förutom de två nämnda typfallen kan det handla om barn till turister som är i Sverige tillfälligt.

– Det rör inte så många barn, men är principiellt viktigt. Regeringen tror att det här dels får en preventiv effekt – att färre barn riskerar att hamna i en utsatt situation i Sverige, dels att samhället får redskap att agera vid behov, säger Lena Hallengren.

Majoriteten av remissinstanserna är positiva. JO påpekade dock att det finns risk att barnets hemland inte agerar skyndsamt för att en överföring av den unge ska ske. Det kan leda till att det omedelbara - omhändertagandet kan bli längre.

I det färdiga förslaget har man satt en tidsgräns på ett år – men med en möjlighet till förlängning om barnen riskerar att allvarligt skadas om - omhändertagandet upphör.

Lagförslaget är en del i överenskommelsen mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna, och ska börja gälla den 1 september.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

"Fakta. Lagstiftningen

Frågan om omedelbart omhändertagande av unga har varit juridiskt komplicerad att reda ut, inte minst för att den berör såväl internationella som europeiska förordningar och konventioner, samt den så kallade domsrätten när det gäller unga personer.

I fråga om barn finns domsrätsreglerna i Bryssel II-förordningen och i lagen om 1996 års Haagkonvention. De innebär förenklat att om ett barn saknar hemvist i Sverige har svenska förvaltningsrätter i de flesta fall inte behörighet att besluta om vård med stöd av §2 och §3 LVU. Källa: Departementsskrivelse 2017:49

Fakta. LVU

Lagen om vård av unga: I akuta situationer kan en socialnämnd besluta att en person under 20 år omedelbart ska omhändertas om det är "sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU. Hänsyn tas till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras." "

" Regeringen söker nordisk lösning för IS-barnen

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Regeringen ser ut att svänga i frågan om de så kallade IS-barnen med svensk anknytning. Nu förs samtal med övriga nordiska länder för att hitta en lösning på situationen för de barn som sitter fast i flyktingläger.– Vi behöver göra allt vi kan för att hjälpa dem, säger Miljöpartiets språkrör Isabella Lövin.

Sedan IS besegrats och drivits på flykt i regionerna kring Syrien och norra Irak har frågan om vad som ska hända med barnen till de IS-stridande blivit akut. Uppskattningar pekar mot att det finns omkring 80 svenska barn i flyktinglägren i regionen. En del av dem är där med sina föräldrar, andra är ensamma efter att deras föräldrar omkommit i striderna.

Regeringen har hittills inte bestämt sig för hur Sverige ska hantera de så kallade IS-barnen. Så här långt har beskedet varit att Sverige inte har några planer på att hämta hem personer som deltagit i stridigheter på IS sida. Men regeringen har successivt ändrat beskeden om hur Sverige ska hantera de så kallade IS-barnen.

Inrikesminister Mikael Damberg (S) har vid flera tillfällen sagt att Sverige inte haft möjlighet att få hem barnen.

– Den svenska regeringen eller utrikesdepartementet kan inte operera i området, det är inte säkert. Familjen har ett ansvar för sina barn. Om man är orolig kan man ta barnen till säkerhet, sa han i SVT i februari.

En och en halv månad senare, på fredagen meddelade utrikesminister Margot Wallström (S) att barnen ”om möjligt” ska föras till Sverige.

”Varje fall måste hanteras individuellt. Barnen befinner sig i olika situationer, vissa kanske föräldralösa, andra med föräldrar gripna för handlingar de begått för IS. Att identifiera svenskar, som kan vara födda på plats, är svårt. I det största lägret finns cirka 76 000 personer. Vi står i kontakt med internationella Röda korset som finns i lägren”, skriver hon på Facebook och fortsätter:

”Det är av största vikt att barnens situation hanteras rättssäkert och med barnens bästa i fokus. Internationella aktörer, svenska myndigheter och svenska kommuner, som kan vara mottagare av barn, måste samverka.”

Regeringen för samtal med övriga nordiska länder för att hitta en lösning på situationen.

”Läget i lägren är svårt och därför är det mycket viktigt att även det humanitära arbetet intensifieras, så att mat och mediciner når fram. Regeringen har nära kontakt med övriga nordiska länder så att vi agerar gemensamt och på liknande sätt”, skriver Margot Wallström.

Det är utrikesministern som har huvudansvaret i regeringen för att hantera situationen med IS-barnen men även andra ministrar är inblandade. I torsdags hade Wallström ett möte med inrikesminister Mikael Damberg (S), justitieminister Morgan Johansson (S) och jämställdhetsminister Åsa Lindhagens (MP) stab för att diskutera frågan. Enligt uppgifter driver MP på för att Sverige ska ta hem barnen.

När DN träffade Miljöpartiets språkrör samt klimat- och miljöminister Isabella Lövin på fredagen kommenterade hon frågan.

– Det är fruktansvärda förhållanden för de här barnen. Tusentals barn befinner sig under de här omständigheterna just nu och Sverige gör vad vi kan för att hjälpa barnen på plats. När det gäller de som har en svensk anknytning behöver vi se över hur vi kan hjälpa dem, om det är möjligt att de ska få komma till Sverige.

Miljöpartiet vill att barnen ska få komma hem. Hur ser argumenten ut?

– Barn har ingen som helst skuld för sina föräldrars handlingar. Vi har barnrättskonventionen att förhålla oss till. Barn måste skyddas, de är per definition oskyldiga i allt detta. Därför behöver vi göra vad vi kan för att hjälpa dem.

Är regeringspartierna överens i frågan?

– Vi är överens om att vi behöver göra vad vi kan för att hjälpa de barn som har en svensk anknytning. Men vi i regeringen tittar närmare på den här frågan just nu.

Rädda Barnen anser att Sverige har ett ansvar utifrån barnkonventionen för att hämta hem barnen. I ett öppet brev till statsminister Stefan Löfven skriver organisationen:

”Regeringen har gång på gång förklarat att det inte går att göra något, hittat svepskäl för att inte agera och undvika att ta ansvar.”

Ni har känt till de här barnens situation en tid nu. Rädda Barnen säger att det är bråttom. Hur snabbt kan regeringen fatta beslut?

– Det är något som regeringen tittar på nu. Det är inte mitt ansvarsområde men man behöver titta på hur det på ett lagligt sätt är möjligt att hjälpa de barn som man kan ta hem till Sverige.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se "

"Fakta.

Regeringens olika besked om de så kallade IS-barnen:

Inrikesminister Mikael Damberg (S) i SVT:s "Agenda" den 24 februari:

Vad har regeringen för ansvar när det gäller deras barn?

– Den svenska regeringen eller utrikesdepartementet kan inte operera i området, det är inte säkert. Familjen har ett ansvar för sina barn. Om man är orolig kan man ta barnen till säkerhet.

Inrikesminister Mikael Damberg och justitieminister Morgan - Johansson (S) på DN Debatt den 12 mars:

”Möjligheterna att agera på plats är dock begränsade på grund av säkerhetsläget. Utrikesförvaltningens personal kan inte verka i konfliktområdet. Om en svensk medborgare skulle bege sig till en svensk utlandsmyndighet kan svenska utlandsmyndigheter ha möjlighet att bistå med konsulärt stöd. Situationen för barnen är komplicerad, både rättsligt och säkerhetsmässigt och analyseras vidare.”

Statsminister Stefan Löfven (S) i SVT:s ”Agenda” den 24 mars:

”UD eller någon beskickning har ingen möjlighet att agera i det här området över huvud taget. Jag är lite svaret skyldig fortfarande, det är så komplext. Det är ett komplext problem att ta barn från sina familjer, hur ska det gå till? I det här området går inget att göra för svensk personal över huvud taget. Hur det ska hanteras är väldigt svårt, jag kan inte ge besked just nu.”

Utrikesminister Margot Wallström (S) på Facebook den 12 april:
"Regeringen arbetar nu intensivt för att barn med koppling till Sverige som befinner sig i Syrien får den hjälp de behöver. Det ska inte råda något tvivel om att regeringen gör vad vi kan för dessa barn och om möjligt ska de föras till Sverige." "

" Löfven: Finns inget datum för när barnen kan åka hem

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Statsminister Stefan Löfven (S) kan fortsatt inte ge besked om de så kallade IS-barnen ska få komma hem till Sverige. När DN visar honom bilder på de utmärglade barnen skjuter han dem försiktigt ifrån sig och säger att frågan är ”komplex”. – När svenska staten agerar måste man kunna göra det på en rättslig grund, säger Löfven.

DN har träffat de sex syskonen vars pappa var IS-terroristen Mikael Skråmo. Barnen som är mellan ett och åtta år gamla är svenska medborgare och befinner sig i ett flyktingläger i Syrien tillsammans med IS-terrorister. Statsminister Stefan Löfven kan inte ge besked när eller om barnen kommer att få komma hem till Sverige.

– Det är inte bara att säga, ”nu gör vi såhär” utan det är rejält komplicerade frågor. Däremot så ser ju vi att barn inte har samma ansvar som vuxna har. Barnen har fötts där eller kanske flyttats dit. Och har kanske föräldrar som har begått väldigt grova brott. Så det är väldigt komplext, säger statsministern.

När DN visar Stefan Löfven bilderna på de utmärglade barnen tittar han en kort stund och skjuter dem försiktigt ifrån sig.

– Jo jag har sett dem, jag har sett andra bilder på barn som far oerhört illa. Det är därför som jag säger, man måste tänka till lite, och tänka

vad kan vi göra? Barn har olika situationer och då måste vi ta det fall för fall, säger Löfven.

Men när ska de här barnen få åka hem?
– Jag kan inte säga något datum för det.

Under de senaste veckorna har budskapet från politikerna varit att det är en säkerhetsrisk att skicka ner personal från svenska myndigheter för att hjälpa barnen.

Hur kommer det sig att våra kollegor kan åka dit men inte myndighetspersonal?

– Ja, det vet inte jag. Men vi måste också ta ansvar för vår personal som finns till exempel på Utrikesdepartementet och dessutom vad konkret det är vi ska göra där. Med all respekt att man åker ner och gör reportage, det är bra. Men personal från svenska staten ska göra någonting annat och då måste man veta vad man kan göra, säger Löfven.

DN träffade under fredagen också Miljöpartiets språkrör, klimat- och miljöminister Isabella Lövin, och ställde frågor om partiets syn på de utsatta barnen.

Lövin reagerar starkt på bilderna från DN:s reportage.
– Man blir arg på att föräldrarna har tagit med sig sina barn till de här omständigheterna, till den här terrorsekten. Nu är de offer i dubbel bemärkelse eller ännu fler bemärkelser. Både för att många av dem är föräldralösa men också för det de varit med om. Och att omvärlden inte tar ett ansvar för dem.

Enligt våra uppgifter vill Miljöpartiet att barnen ska få komma hem. Hur ser argumenten ut?

– Barn har ingen som helst skuld till sina föräldrars handlingar. Vi har barnrättskonventionen att förhålla oss till. Barn måste skyddas, de är per definition oskyldiga i allt detta. Därför behöver vi göra vad vi kan för att hjälpa dem.

Är regeringspartierna överens i frågan?

– Vi är överens om att vi behöver göra vad vi kan för att hjälpa de barn som har en svensk anknytning. Men vi i regeringen tittar närmare på den här frågan just nu, säger Isabella Lövin.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se "

" Chilensk stad öppnar för att ta hand om Skråmos barn

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

I Chile och flera andra sydamerikanska länder har Patricio Galvèz ansträngningar för att få hem sina föräldralösa barnbarn från ett fångläger för IS-terrorister väckt stor uppmärksamhet. Galvèz dotter var mamma till de sju barnen och den svenske IS-terroristen Michael Skråmo var pappa.

Den chilenska ambassadören i Sverige erbjöd på torsdagen den svenska staten Chiles hjälp, och på fredagskvällen genomförde ett 30-tal av invånarna i de kvarter i staden Villa Alemana som Patricio Galvèz härstammar från, en demonstration till stöd för honom.

Enligt tidningen Observador hade Villa Alemanas borgmästare José Sabat på torsdagen ett möte med släktingar till de sju barnen, och deklarerade efteråt att "Om staten löser problemet med att ta emot barnen, så är Villa Alemana öppet för att stödja dem, givet att i vår kommun finns utan tvivel de närmaste släktingarna."

Juan Flores

juan.flores@dn.se "

" Ledare: Regeringens brist på handlingskraft är livsfarlig

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Barnen till de svenska IS-terroristerna måste hämtas hem från de farliga, smutsiga svältläger i de kurdstyrda delar av Syrien där de nu lever. Mot detta finns inga anständiga argument, och de invändningar som ändå anförs utgår från fel frågeställningar.

Ett av de vanligare påståenden som florerar är att det finns många som gjort sig mer förtjänta av vårt stöd än IS-terroristernas barn. Somliga verkar anse att barnen är besudlade, inte riktigt riktiga människor utan små hjärntvättade mordrobotar.

Men Sverige har ett ansvar för svenska medborgare, och i det här fallet är de flesta i dagis- och förskoleåldern, flera är spädbarn, och majoriteten under tio år. Det tål att upprepas: de är barn.

Att utifrån något slags arvsynd räkna ut vilka föräldralösa ungar som "förtjänar" vår omtanke och inte, är ett resonemang som är främmande för en modern rättsstat. Detta är självklart i alla andra fall: Det finns ingen seriös opinion alls för att lämna barn till exempelvis missbrukare, kriminella eller pedofiler åt sina öden, därför att föräldrarna säkert hunnit indoktrinera dem med sin dåliga, ondskefulla karaktär. Inte heller är detta ett giltigt skäl för att underlåta att omhänderta barn till terrorister.

Hur skulle då hemhämtningen gå till rent praktiskt? Det frågar sig vissa menande. Svaret är att om Frankrike, Tyskland och Ryssland

klarat av detta, så kan Sverige också, om Sverige vill. Så diplomatiskt borttappade är vi inte att det vore omöjligt för just oss.

Men tänk om föräldrarna plötsligt dyker upp och använder barnen för att få nästla sig in i Sverige? Undrar andra oroligt. Jo, nog vore det högst olyckligt om terroristerna själva sedan sökte sig till Sverige. Men inte för att vi har gjort det enda anständiga och tagit hand om deras utsatta barn, utan för att vi inte har någon bra lagstiftning på plats gentemot dem. Hit kan dessa våldtäktsmän, slavhållare, mördare och plundrare komma oavsett, bara de har svenska id-handlingar. Barnen gör varken till eller från.

Så varför dröjer regeringen med ett beslut? Kanske beror det på tjänstemännen i Regeringskansliet. Det föreslog Mats Svegfors, som var med och tog fram lagen om statens skyldigheter vid krissituationer utomlands, i söndagens "Agenda".

Tjänstemännen är satta där för att se till att inga beslut fattas förflutet. I sakta mak kör de demokratiska processer genom byråkratins maskineri. Det ska vi vara tacksamma över.

Men det måste också vara möjligt att övergå i ett krisläge när det gäller. Annars blir det livsfarligt. Den här bristen på handlingskraft i stundens allvar har vi sett prov på ett otal gånger redan, i samband med bland annat hanteringen av Estoniakatastrofen, tsunamin och skogsbränderna.

Detta är dock inte hela förklaringen. Även ministrar uttalar sig luddigt och motstridigt och undvikande om IS-terroristernas barn. Enligt källor till Expressen beror det på att de är rädda för opinionen. Det är i så fall förskräckande.

Det är bara att titta på de mest tongivande av de skräniga högerprofilerna i sociala medier. En stor del – ibland majoriteten – av dem som tummar och hjärtar och sprider deras budskap är anonyma, och många av dem uppenbara fejkkonton. Ska några tusen troll nu få inflytande i frågor som borde styras av principer som mänskliga rättigheter?

Politiker måste ha ryggrad. Och att inte agera är också att agera – det kommer inte minst bli tydligt när det första svenska barnet i IS-lägretdör.

DN 16/4 2019 "

" Säpo slår larm till kommuner om IS-barnen

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Säpo har tillsammans med polisen gjort orosanmälningar till flera kommuner i Sverige gällande barn till svenska IS-anhängare som befinner sig i Syrien.

Enligt Säpo har sedan 2012 runt 300 personer rest från Sverige till Syrien och Irak för att ansluta sig till främst terrororganisationen IS. I dag har ungefär hälften av dem återvänt, vilket omfattar män, kvinnor och barn.

Nu gör Säpo orosanmälningar för barn som befinner sig i konfliktområdet. Hur många barn det rör sig om vill inte myndigheten kommentera.

Men enligt uppgifter till DN är drygt 60 barn med svenska föräldrar som anslutit sig till terrorgruppen fast i läger i Syrien.

– Jag kan inte gå in på enskilda individer men vi har en skyldighet enligt lag att göra orosanmälan om vi misstänker att barn far illa, säger Sofia Hellqvist, pressekreterare på Säkerhetspolisen.

Det är oklart när eller om barnen kommer till Sverige. När så sker är det kommunerna som ansvar för uppföljningen av IS-anhängares barn. Säpo informerar polisen som i sin tur kontaktar socialtjänsten.

Stockholms stad bekräftar att de har mottagit orosanmälningar från polisen och Säpo för ett knappt 20-tal barn som befinner sig i Syrien.

– Rent praktiskt pratar vi om barn som befann sig i konfliktområdet för några veckor sedan, givet hur det är där är det inte säkert att de här barnen finns kvar eller fortfarande lever. Det kan inte vi svara på, säger Christina Kiernan, samordnare mot våldsbejakande extremism i Stockholms stad.

Orosanmälningarna för de återvändande barnen hanteras på samma sätt som för andra barn av socialtjänsten. Men enligt Christina Kiernan har staden inte hanterat några orosanmälningar avseende barn som har varit i Syrien och kommit tillbaka.

Förutom Stockholm har bland andra Göteborg, Malmö och Örebro samt flera mindre kommuner fått information om att barn kan återvända.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

"Fakta.

Cirka 300 personer har rest från Sverige till Syrien och Irak för att ansluta sig till våldsbejakande islamistiska grupper, främst terrorrörelsen IS. Cirka hälften har återvänt.

Hur många som är kvar i konfliktzonen finns inga säkra siffror på. Inte heller på antalet döda, eller hur många barn med svensk anknytning som befinner sig i området.

Säpo, TT:s nyhetsarkiv "

" Stor ökning av våld och hot mot personal

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Anmälningar om våld och hot mot personal på de statliga ungdomshemmen har ökat stort under de senaste fem åren, visar DN:s granskning. Över 1 000 fall av våld utan tillhygge rapporterades under 2018, jämfört med 368 fall 2013. – Det är en hög siffra som vi tar på allvar, säger Stefan Hell Fröding, pressekreterare på Statens institutionsstyrelse, Sis.

På statens särskilda ungdomshem placeras tvångsomhändertagna ungdomar som behöver hållas inlåsta. Orsaken till tvångsomhändertagandet enligt Lagen för vård av unga, LVU, varierar, men beror oftast på destruktivt leverne, missbruk eller kriminalitet. På sex av de 23 ungdomshemmen finns särskilda platser för slutna ungdomsvård, där ungdomar som begått allvarliga brott avtjänar sina straff.

Efterfrågan på sådana platser har ökat markant under de senaste åren. Utbyggnadstakten har varit hög och fram till 2022 planeras för ytterligare 100 platser.

Samtidigt har klimatet hårdnat inne på institutionerna. DN:s granskning visar att antalet incidentrapporter om händelser som drabbar personalen har mer än tredubblats sedan 2013. Då handlade det om totalt 752 fall. Förra året anmälades 2 674.

DN har tagit del av en stor del incidentrapporter. De vittnar om hur personal får ta emot sparkar, slag, spott och hot mot dem själva och deras familjer.

En stor del av rapporterna från det nu stängda ungdomshemmet Lövsta handlar om underbemanning.

”Säkerhetsmässigt och trygghetsmässigt är det inte bra att vara på avdelningen när vi är färre personal med många ungdomar på avdelningen. Om ungdomarna börjar bli våldsamma mot varandra eller mot personal då kan personal inte rädda sig själva och andra ungdomar. Vi har jobbat hela passet under sådan rädsla att det skulle hända något”, står det i en rapport från november 2018.

Vanligaste rubriceringen är ”våld utan tillhygge”, som anmälades 1 021 gånger i fjol. Näst vanligast är verbala hot med 454 anmälningar under 2018.

Ökningen kan ha flera förklaringar. Ökad anmälningsbenägenhet är en, enligt Sis pressekreterare Stefan Hell Fröding.

– Det är en hög siffra som vi tar på allvar. Men vi har under de senaste åren uppmanat medarbetare att rapportera och rapporteringsviljan har ökat.

Huvudskyddsombudet Jimmy Haller har en annan bild.

– Oavsett kan man säga att våld och hot har ökat under de senaste åren. Arbetsgivaren brukar säga att man inte vet om folk rapporterar mer, eller om det sker mer, men signalerna till skyddsorganisationen är att det sker mer.

Varför våldet har ökat är svårt att sätta fingret på, säger Haller.

– Signalerna till oss är att det är tuffare jargong och klientel. Det finns ett större våldskapital bland våra klienter och elever. Deras sätt att få sin vilja fram är att använda våld.

En annan orsak kan vara myndighetens problem med att rekrytera personal.

– Det innebär att det har varit mycket timvikarier. När man inte har en stabil och trygg personalgrupp så påverkar det också.

Personalen får 14 timmars utbildning per år för att möta våld.

– 14 timmar för att möta en av Sveriges mest utåtagerande grupper. Det säger sig självt att det är alldeles för lite, säger Jimmy Haller. Stefan Hell Fröding på Sis säger att ingen ska behöva utsättas för våld och hot på jobbet, men hänvisar till att Sis medarbetarenkät inte tyder på några förändringar i upplevd otrygghet.

– Det är ungefär samma siffror år för år.

Enligt Hell Fröding följs incidentrapporterna upp, och anmälningar görs enligt lex Sarah och till Arbetsmiljöverket.

Följer ni upp varje händelse?

– Nej inte varje händelse, men många.

Borde inte uppföljningen kunna avgöra om det är anmälningsfrekvens eller faktiska händelser som ökat?

– Vi vet att anmälningsfrekvensen har ökat. Men våra ungdomar är utagerande. 53 procent av dem uppger att de har svårt att kontrollera sitt agerande när de blir arga.

Under de senaste åren har Sis haft svårt att rekrytera personal. Hösten 2016 sänktes kompetenskravet för behandlingsassistenter för att det alls skulle vara möjligt att kunna bemanna ungdomshemmen.

– Nu ser det lite bättre ut. Vi kunde ta bort undantaget för kompetenskravet under hösten, säger Hell Fröding.

Sis har också många timanställda. Har de rätt kompetens?

– Nej, inte alla gånger. När man börjar på Sis ska man få de här utbildningarna och man ska få dem uppdaterade varje år. Det sker oftast. Men jag kan inte säga att det sker alltid.

Om huvudskyddsombudets kritik mot för kort utbildning säger Stefan Hell Fröding:

– Jag kan inte svara på om det är tillräckligt. En del medarbetare behöver kanske mer än 14 timmar och andra behöver kanske mindre. Men alla behöver hålla det här färskt i minnet och alla behöver öva.

Fackförbundet Seko släppte i slutet av februari rapporten ”En myndighet i förfall” som belyser omfattande missförhållanden inom Sis. I en medlemsundersökning svarar 65 procent att hot på jobbet förekommer och 41 procent att våld förekommer varje vecka.

– Det är tydligt att Sis är en myndighet som befinner sig i fritt fall. Arbetsmiljön för de anställda är under all kritik och klienterna får inte den behandling som de har rätt till, sa förbundsordförande Valle Karlsson när rapporten släpptes.

Men rapporten gav inga direkta konsekvenser inom Sis.

– Vi känner till de utmaningar som nämns och vi arbetar med åtgärder. Det har varit hårt tryck under en lång tid och det har varit påfrestande. Vi släpar efter lite grann, men det har börjat lättas. Vi kan erbjuda plats direkt nu, vi kan följa lagstiftningen, säger Stefan Hell Fröding.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

"Fakta. Särskilda ungdomshem

Majoriteten av ungdomarna som blir placerade på något av Sis särskilda ungdomshem är omhändertagna enligt LVU (lag med särskilda bestämmelser om vård av unga). En liten andel har ansökt om frivillig vård enligt SoL (socialtjänstlagen).

Sis har 23 ungdomshem med cirka 700 platser. Ett av hemmen, Lövsta, stängdes i mars. "

"De får öva på att komma överens"

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

På ungdomshemmet Tysslinge utanför Södertälje är incidenterna förhållandevis få. Att det är nyöppnat tror institutionschefen Marie Jönsson är en av orsakerna. – Det var turbulent framför allt första året. Men vi lärde oss otroligt mycket om hur vi kan vara respektfulla, omtänksamma, ödmjuka utan att för den skull bli mesiga.

Kantat av åkrar och skog utanför Södertälje ligger en bunkerliknande byggnad. Tidigare tillhörde lokalerna fängelset Hall, som skymtar bortom fälten, men nu inhyser de det särskilda ungdomsboendet Tysslinge, som öppnade 2015.

Tysslinge är ett så kallat akutboende för icke skolpliktiga pojkar och unga män. De intagna är mellan 15 och 21 år och de stannar i snitt i tio veckor, även om en akutplacering egentligen högst ska vara i åtta veckor.

Här anmäldes 62 incidenter under 2018. De flesta gällde våld eller hot. Antalet är lågt jämfört med många andra ungdomshem. Lövsta i Sörmland, som stängdes i början av 2019 till följd av missförhållanden, rapporterade exempelvis 183 incidenter under samma period.

Marie Jönsson står utanför de höga stålgrindarna och har vänt ansiktet mot solen medan hon väntar på oss. Hon är tillförordnad institutionschef sedan i oktober, och har varit med och startat upp verksamheten tillsammans med den tidigare chefen.

– Det var kaotiskt i början. Bara det att fylla upp med ungdomar och helt ny personal. Det blev fullständigt kaos i början. ”Vilka regler ska vi hålla, vilka ska vi inte? Kan vi inte bara bli strängare så det här blir lättare? Nej, vi ska följa riktlinjerna, vi ska följa värdegrunden.” Marie Jönsson har visat in oss på andra sidan om de höga murarna, till ett konferensrum. På väggar sitter värdegrundsorden: Respekt. Omtanke. Tydlighet.

– Det är lätt att tänka att det där är ord som sitter på väggarna i alla statliga myndigheter, men vi har plockat ner dem. Använt dem. Fyrkanten ska sitta där. Det finns regler som inte går att rucka på. Röktiderna, mattiderna, läggtiderna. Men däremellan får det gnissla. Vi styr inte upp minutiöst vem som ska spela tv-spel eller sådana saker, de får öva på att komma överens.

Innan ungdomar kommer till Tysslinge har man ”prövat allting” säger Marie Jönsson.

– Vårt största uppdrag är att motivera till nästa steg. Det här är ett gammalt fängelse. Bemötande är det enda vi har att komma med och då måste vi använda det. Behandlingsassistenterna står i första ledet mot ungdomarna. Det är lätt att det kickar in en förälder i oss. Eller att ”vi är för mjuka, vi är för mesiga, vi måste bli tuffare”. Det ställer jättehöga krav på arbetsledning. Vi ska fortsätta prata, vi går inte på med något annat.

På Tysslinge anmäls relativt få incidenter för att det sker relativt få incidenter – det är Marie Jönssons tydliga uppfattning. Den får hon också stöd i av två behandlingsassistenter, en biträdande rektor för skolan som finns inne på området och av en socialpedagog som arbetar

med att utbilda personalen i det interna programmet ”No power, no lose”.

– Vi ska vara ett tvärsnitt av samhället härinne. Vi kan inte bara ha ”28-åring från orten”, även om de är ovärderliga i sig. Vi måste ha lite kvinnor, vi måste ha en mix. Olika nationaliteter, olika ålder. Hur ska vi veta om en ungdom har taskig kvinnosyn om vi inte har några kvinnor?

Socialpedagogen Neshmil Ismail berättar om hur Tysslinge är första institution i att enbart utbilda i den nya versionen av No power, no lose. Det är ett program som handlar om lågaffektivt bemötande, utvecklat inom Sis.

– Det handlar om att utbilda personal i hur vi hanterar konflikter. Det har tidigare varit så att personalen kan ha triggat upp situationen och så leder det till en avskiljning av ungdomen. Du måste lära känna dig själv i en våldsam situation. Står någon och skriker och kallar dig saker är det jätteviktigt att du inte tar det personligt eller att det blir prestige i det. Grepp är sista, sista, sista utvägen, säger Neshmil Ismail.

”28 år från orten” är sagt med en blinkning till de två trygghetsjourer som också har gjort oss sällskap i konferensrummet. När cheferna går hem för dagen tar jouren över och går mellan avdelningar för att hålla koll på stämning och behov.

– Jag tycker att arbetsmiljön är bra. Har man en relation med en ungdom är det mycket lättare att prata med honom innan det eskalerar till en våldsamhet, säger en av trygghetsjourerna, som inte vill ha med sitt namn i tidningen.

När DN sa till Sis pressekreterare Stefan Hell Fröding att vi ville åka till Tysslinge eftersom de har få incidentrapporter påpekade han att det kan bero på att de inte anmäler allt. Men detta håller varken Marie Jönsson eller hennes anställda i konferensrummet med om.

– Under första året var det så otroligt kaotiskt så då hade vi inte koll på rapporterna. Nu har vi verkligen det. Vi analyserar och lär oss av alla incidenter. Oavsett hur mycket det smäller ska vi följa värdegrunden, säger Marie Jönsson.

På Tysslinge jobbar ungefär 200 personer. Under de senaste fyra åren är det däremot enligt Marie Jönsson 400–500 personer som har ”gått igenom verksamheten”.

– En del har slutat själva, andra har inte funkat. En del tycker att det måste finnas straff och konsekvenser, men vi jobbar inte på det sättet. Det vi har letat efter är personer som är trygga i sig själva. Oavsett situation ska man veta att man står stadigt på sina fötter och att man har ett hjärta för ungdomarna. Vi kan ge utbildning, men vi kan inte ge personalen en inre trygghet.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se "

" Ungdomshemmen ska granskas

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Socialminister Lena Hallengren (S) tar nu fram ett åtgärdspaket mot det ökande våldet på de särskilda ungdomshemmen.– Tidigare åtgärder har inte gett tillräcklig effekt, vi måste göra mer, säger Hallengren.

Flera myndigheter har rapporterat om brister och missförhållanden på hvb-hem och särskilda ungdomshem. DN:s granskning visar också att anmälningar om hot och våld mot personal ökar på de statliga ungdomshemmen.

Utredningarna regeringen nu beslutar om ingår i ett åtgärdspaket för hvb-hem och särskilda ungdomshem. Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, får i uppdrag att analysera situationen på samtliga hvb-hem i landet och de särskilda ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse. Ivo ska också granska socialtjänstens utredningar av barn- och ungdomsärenden.

Dessutom ska en bred översyn av verksamheten vid Sis genomföras av Statskontoret.

– Tidigare åtgärder har inte gett tillräcklig effekt, vi behöver göra mer, säger Lena Hallengren till DN.

Anledningen till att det dröjt fram till nu, trots att situationen varit känd under en längre tid, är enligt socialministern dels att det har tillsatts resurser nu, dels att det har hänt något under de senaste åren när beläggningen har ökat än mer.

– Det blir väldigt påfrestande när man saknar luft i systemet och inte kan rikta in placeringen utifrån den enskildes behov. Vi har känt det angeläget att inte dra förhastade slutsatser av rapporteringen, utan att få en heltäckande bild.

Anmälningarna om hot och våld mot personal på Sis-hem har ökat successivt under de senaste fem åren. Varför har det fått fortsätta?

– Jag tänker att det är därför jag står här i dag. Det är därför vi presenterar åtgärdspaket. Det är därför vi vill kartlägga verksamheten. Det är inte samma problembild på alla de här tusen hvb- och Sis-hemmen.

En delredovisning av Statskontorets uppdrag ska lämnas redan i slutet av september i år. Slutredovisningen ska ske i februari 2020.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se "

" V: Olämpligt att sjukhuschefer går till saudiskt projekt

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Två höga chefer lämnar Karolinska och går vidare till det saudiska megaprojektet Neom. Det får Vänsterpartiet i Region Stockholm att reagera.– Man kan ifrågasätta deras moraliska kompass, säger Jonas Lindberg, ledamot för V i regionfullmäktige.

Karolinska universitetssjukhusets tidigare sjukhusdirektör Melvin Samsom är sedan i februari chef för området "hälsa och välbefinnande" i megaprojektet Neom – en ny jättestad som planeras byggas av regimen i Saudiarabien.

Även ytterligare en hög chef har lämnat Karolinska för Neomprojektet. Det här är något som Jonas Lindberg, ledamot för Vänsterpartiet i regionfullmäktige och i hälso- och sjukvårdsnämnden, ifrågasätter. Han lyfter att flera intressenter dragit sig ur Neom sedan mordet på den regimkritiske saudiske journalisten Jamal Khashoggi.

– Det är konstigt att investerare som varit aktiva i projektet tycks ha högre moralisk och etisk kompass än vad tidigare chefer i vården i Stockholms läns landsting verkar ha, säger han och fortsätter:

– Det verkar väldigt bekvämt för dem att gå från ett projekt i Stockholm som rannsaks och haft enorma problem, till ett projekt i en totalitär stat där risken för granskning är minimal, och där protesterande medarbetargrupper inte syns och där fackföreningsarbete

inte är tillåtet. Jag ser det som att man sticker och gömmer sig i ett välbetalt jobb där man slipper att bli granskad som i Sverige.

Melvin Samsom är fortfarande registrerad som ordförande för det regionsägda bolaget Stockholm Care, som säljer vård till patienter utomlands. Henrik Wenander, professor i förvaltningsrätt vid Lunds universitet, uppger att han inte ser några juridiska problem med de båda parallella posterna.

Jonas Lindberg påtalar även att den tillträdande direktören för Karolinska, Björn Zoëga, arbetat i ett bolag som driver sjukhus i Förenade Arabemiraten, där födande ogifta kvinnor rapporteras till polisen.

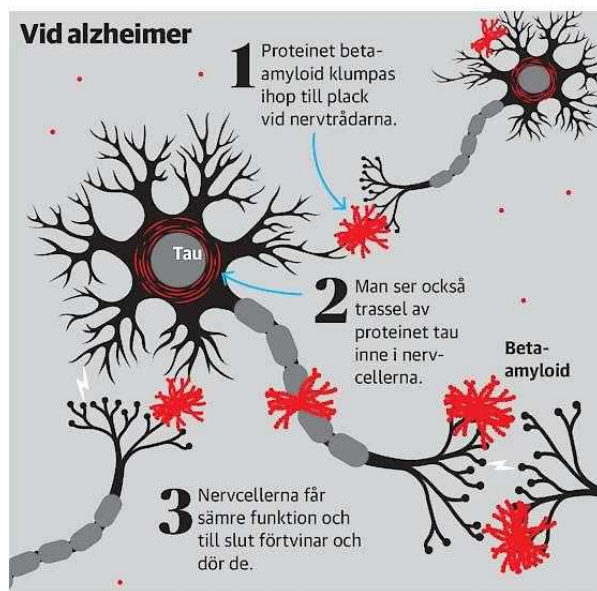
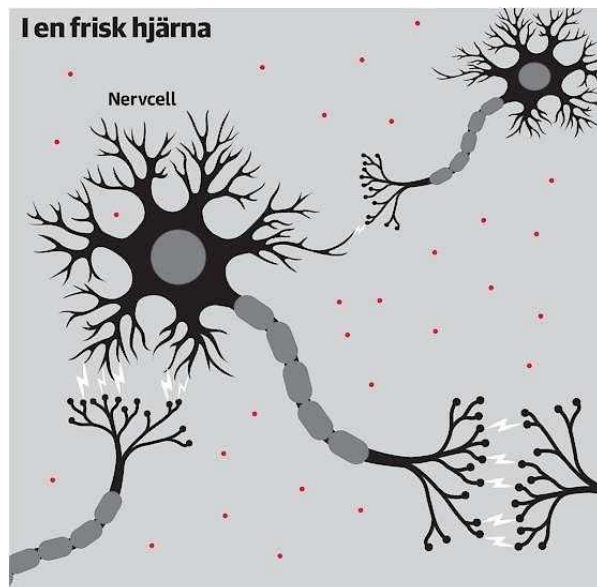
Han efterfrågar större hänsyn till etik i rekryteringen av chefer i vården, och även karantänsregler för höga chefer inom offentliga sektorn gällande övergångar till privata näringslivet.

– Även om det inte är olagligt är det olämpligt. Vilka kunskaper tar Samsom med sig från Karolinska? Han tar åtminstone med sig en annan chef som jobbar där, säger Jonas Lindberg.

DN har sökt regionlandstingsrådet Irene Svenonius (M), som avböjer att kommentera.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se "

" Upp till bevis för forskarna som vill bota alzheimer

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Hypotesen om vad som orsakar Alzheimers sjukdom hänger på en skör tråd efter att ännu ett möjligt läkemedel misslyckats. Nu står läkemedelsföretagens och patienternas hopp till en svensk upptäckt.

Alzheimer är en förödande sjukdom. Det är inte bara den som blir sjuk som drabbas. Familj och vänner får långsamt se sin närstående tappa minnet och sin personlighet. De läkemedel som finns i dag kan bara lindra symtomen under en tid, inget kan påverka själva sjukdomsförloppet. Eftersom vi blir allt äldre ökar sjukdomen runt om i världen.

Behovet av ett effektivt läkemedel är enormt.

Men de senaste åren har ett stort antal möjliga läkemedel som sett hoppfulla ut i tidiga studier misslyckats med att visa effekt när de testats på många patienter. Under flera år har somliga forskare sagt att det är dags att tänka om; att hypotesen om vad som orsakar sjukdomen inte håller. När de kliniska studierna på läkemedelskandidaten aducanumab för några veckor sedan avbröts i förtid eftersom den inte skulle kunna visa någon effekt, började en del också fråga om det inte var dags att dödförklara amyloidhypotesen, som den kallas.

Hypotesen går kort ut på att trådliknande fibriller av proteinet beta-amyloid klumpas ihop till plack i hjärnan, vilket skadar nervcellerna.

Till slut dör nervcellerna. Dessa ansamlingar av beta-amyloid i hjärnan kan ses många år innan patienterna blir sjuka. Men trots att flera potentiella läkemedel har kunnat minska placken i hjärnan har de inte förbättrat kognitionen hos patienterna. Somliga tror att de amyloida placken snarare kan vara ett resultat av sjukdomen och inte orsaken till den.

Lars Lannfelt, senior professor i geriatrik vid Uppsala universitet, håller inte med. Han är en stark förespråkare av amyloidhypotesen.

– För mig är det solklart. Genetiken ger ett entydigt svar att det är proteinet beta-amyloid som startar Alzheimers sjukdom. Det första tecknet är ansamling av beta-amyloid i hjärnan, många år innan patienten uppvisar tecken på sjukdom. Det finns också många mutationer i flera olika gener som orsakar sjukdomen och alla förändrar beta-amyloid, säger han.

Men han tror inte att det är fibrillerna av beta-amyloid som är boven, utan förstadier som han kallar protofibriller. Förstadierna kallas också oligomerer. Idén fick han för 20 år sedan, då han studerade en familj i övre Norrland med en mutation som han senare valde att kalla den arktiska mutationen.

– Den mutationen ökade mängden av lösliga aggregerade former av beta-amyloid – protofibriller. Vi anser att det är dessa lösliga former som är toxiska för nervcellerna, säger Lars Lannfelt.

Han har satsat mycket energi och vetenskaplig prestige på detta. Han har utvecklat en antikropp mot dessa protofibriller, BAN2401, och är storägare i företaget som har testat antikroppen på fler än 800 patienter. I somras fick resultaten från studien stora rubriker världen över då

gruppen som fick antikroppen hade ungefär 30 procent mindre kognitiv försämring än gruppen som fick placebo. Senare presenterades data som visade att antikroppen också hade en positiv påverkan på biomarkörer som är kopplade till neurodegenerativa processer.

Resultaten ifrågasattes av en del forskare och analytiker då det visade sig att en större andel personer med mutationen APOE4 hamnade i placebogruppen och inte fick testa den högsta dosen. Personer med denna mutation har en högre risk för att insjukna i alzheimer och blir också snabbare sämre.

Nu testas antikroppen på fler patienter i en så kallad fas 3-studie. Resultat väntas under 2022. Lars Lannfelt tror inte att BAN2401 ska gå samma öde till mötes som det misslyckade försöket med läkemedlet aducanumab.

– Man hoppade över fas 2-studien med aducanumab, och gick direkt från fas 1 till fas 3. Vi har en stor fas 2-studie med mer gedigna data. Förutom att antikroppen har effekt på kognitionen ser vi också att biomarkörer påverkas i rätt riktning, säger han.

Oskar Hansson, överläkare och professor i neurologi vid Lunds universitet, anser att amyloidhypotesen har försvagats i och med de många bakslagen, men han är inte heller beredd att avskriva den.

– Vi vet att antikropparna kan ta bort fibriller av beta-amyloid, det har mätts före och efter behandling med så kallad PET-kameraundersökning. Men slutsatsen vi kan dra är att ta bort fibrillerna från hjärnan när man har symtomatisk sjukdom inte verkar förbättra symtombilden, säger han.

Han är öppen för att läkemedlen i stället måste angripa protofibrillerna. En annan teori är att det är för sent att behandla när symtomen redan uppträtt. Men det är inte heller en enkel lösning.

– Säg att friska äldre med beta-amyloid i hjärnan ska behöva behandlas en gång i månaden i tio år för att eventuellt undvika en demenssjukdom tio, femton år senare. Frågan är om läkemedelsföretagen kommer att vilja göra sådana studier om samhället ändå inte skulle vara berett att betala för behandlingen, säger Oskar Hansson.

I spåren av detta sätter andra forskare hoppet till tau, ett protein som syns inne i nervcellerna som ett slags trassel vid alzheimer. Ytterligare en experimentell behandling bygger på samma metod som har visat sig vara effektiv vid den genetiska sjukdomen spinal muskelatrofi. Men den forskningen är ännu i ett mycket tidigt stadium.

Oskar Hansson undrar om inte läkemedelsföretagen i stället borde rikta in sig på de patienter som har en ärftlig form av alzheimer, där sjukdomen beror på mutationer.

– Läkemedelsföretagen har fokuserat på de patienter som har icke-ärftlig alzheimer, eftersom det är den stora patientgruppen och där pengarna finns. Men terapierna har oftast tagits fram i djurmodeller som utgår från de mutationer som orsakar ärftlig alzheimer. Det rimliga borde vara att testa amyloidläkemedlen först hos patienter som har en ärftlig variant och om det fungerar där gå vidare till den stora patientgruppen med icke-ärftlig alzheimer, säger han.

Några sådana studier pågår redan med substanser som redan misslyckats på patienter med icke-ärftlig alzheimer.

Lars Lannfelt påpekar att alzheimerforskningen är relativt ung. Förvisso beskrev läkaren Alois Alzheimer sjukdomen redan 1906, men sedan dröjde det till mitten av 1980-talet innan först beta-amyloid och sedan tau upptäcktes.

– Kolesterol upptäcktes 1890 och insulin 1920. I detta perspektiv är det inte så märkligt att forskarvärlden behöver lite tid att hitta rätt. Men jag ser ganska ljus på framtiden fastän det har varit en del tunga år med bakslag, säger Lars Lannfelt.

Även Oskar Hansson är försiktigt optimistisk. Nya tekniker för att avbilda tauproteinet i hjärnan gör det lättare för forskarna att förstå sjukdomen.

– Vi lär oss mer om hur och när sjukdomsförlopp uppstår, och deras relation till varandra. Det kommer att ha stor betydelse för läkemedelsutvecklingen. Men man ska inte glömma att det finns symtomlindrande behandlingar redan i dag. Dessa är inte jättebra, men det är väldigt många patienter som inte får tillgång till den eftersom de inte får rätt diagnos i primärvården. Bara att se till att alla patienter som drabbas i dag får dessa behandlingar skulle vara ett stort framsteg, säger han.

Amina Manzoor
amina.manzoora@dn.se "

"Fakta. Den vanligaste demenssjukdomen

Alzheimers sjukdom är den vanligaste demenssjukdomen. Det uppskattas att omkring 100 000 människor i Sverige har alzheimer, vilket är drygt hälften av alla med någon demenssjukdom. Tidiga tecken på sjukdomen är minnesstörningar och förändrad tidsuppfattning. Successivt kan den drabbade få allt svårare att klara sig i vardagen.

De flesta som får alzheimer är äldre än 65 år, men även yngre kan drabbas. Det finns olika typer av alzheimer, en är vanlig och åldersrelaterad och den andra är ovanlig och ärftlig. Omkring 1–2 procent av all alzheimer är ärftlig.

Det är oklart vad som orsakar sjukdomen, men nervcellerna i hjärnan, främst i tinning- och hjässloberna, förtvinar och dör till slut. Vid sjukdomen klumpas proteinet beta-amyloid ihop till plack i hjärnan, först i hippocampus och sedan sprider sig placket till andra delar. Det syns också ett slags trassel av tauprotein inne i nervcellerna.

Det finns ingen botande behandling mot sjukdomen, men det finns läkemedel som lindrar symtomen. Dessa läkemedel kan förbättra minnet och öka koncentrationsförmågan under en tid.

Källa: 1177.se, alzheimerfonden.se

Fakta. Kliniska studier

Innan ett nytt läkemedel godkänns testas det i olika faser:

Fas 1

Här testas en ny substans för första gången på människor. Ofta testas substansen på friska människor och i en låg dos, för att försäkra sig om

att den inte påverkar människokroppen på ett annat sätt än djuren i djurstudierna. Oftast utförs testen på en liten grupp.

Fas 2

Nu testas substansen på människor som har sjukdomen som läkemedlet ska behandla. Det är också fler som deltar. Ibland testas olika doser av substansen för att ta reda på den optimala dosen.

Fas 3

Inleds om fas 2-studien har visat att substansen hade effekt och inte var skadlig. Nu testas ett stort antal människor med sjukdomen. Oftast slumpas deltagarna och får antingen testa substansen eller placebo, en överksam substans. Om substansen visar sig vara bättre än placebo och inte ge för mycket biverkningar ansöker läkemedelsbolaget om godkännande.

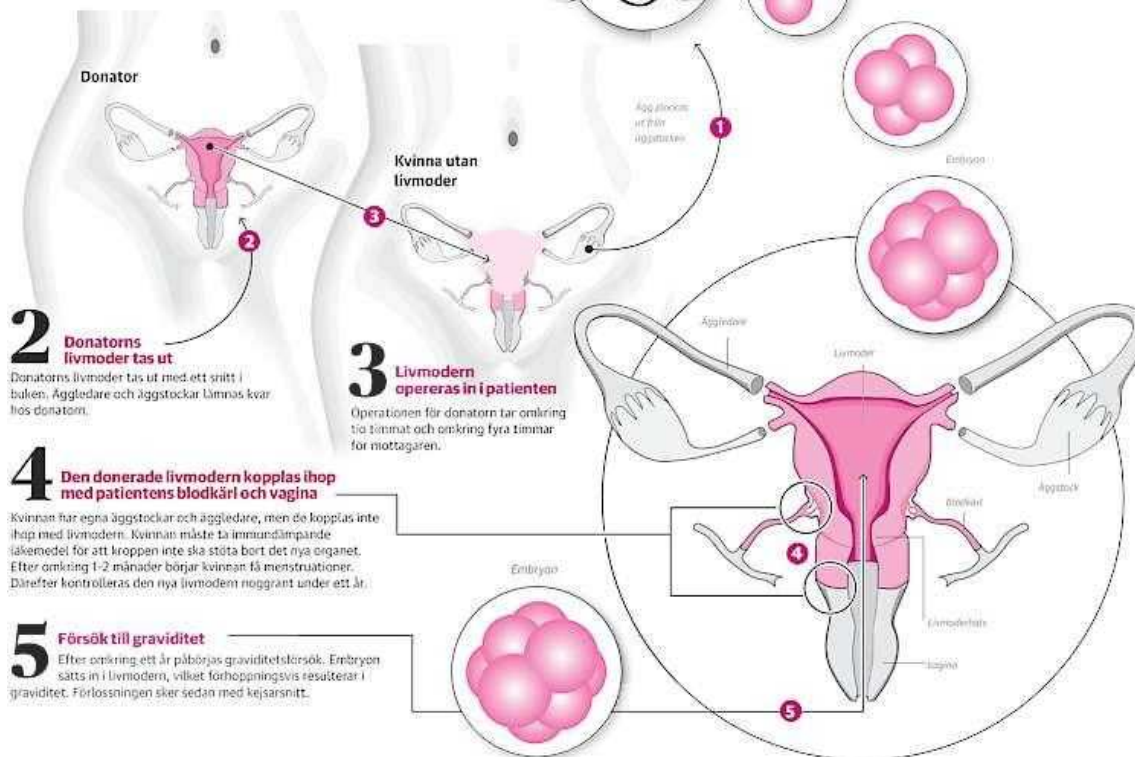
Källa: fass.se "

Så går en livmodertransplantation till

Tecknare och illustration: Ellen Lindvall. Foto: Anissa Manzoni. Källa: Sahlgrenska akademi, Göteborgs universitet

1 IVF-behandling påbörjas

Innan livmodertransplantationen genomförs så påbörjas en så kallad provrörsbefruktning, IVF-behandling. Ägg plockas ut från äggstockarna hos kvinnan som ska få en donerad livmoder. När äggen har blivit befruktade fryser man ner dem.

2 Donators livmoder tas ut

Donators livmoder tas ut med ett snitt i buken. Äggledare och äggstockar lämnas kvar hos donatorn.

3 Livmodern opereras in i patienten

Operationen för donatorn tar omkring tio timmar och omkring fyra timmar för mottagaren.

4 Den donerade livmodern kopplas ihop med patientens blodkärl och vagina

Kvinnan har egna äggstockar och äggledare, men de kopplas inte ihop med livmodern. Kvinnan måste ta immunosuppressiva läkemedel för att kroppen inte ska stöta bort det nya organet. Efter omkring 1-2 månader börjar kvinnan få menstruationer. Därefter kontrolleras den nya livmodern noggrant under ett år.

5 Försök till graviditet

Efter omkring ett år påbörjas graviditetssöksom. Embryon sätts in i livmodern, vilket förhoppningsvis resulterar i graviditet. Förlösningen sker sedan med kejsarsnitt.

6 Livmodern opereras bort

Efter att kvinnan fått upp till två barn opereras livmodern bort. Kvinnan kan nu sluta äta immunosuppressiva läkemedel.

" Malin Stenberg fick en annan kvinnas livmoder: "Vi var tvungna att ta chansen"

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

De flesta kvinnor i Sverige kan själva bestämma om de vill skaffa barn eller inte. Malin Stenberg fick inte välja – hon föddes utan livmoder. Men så fick hon höra talas om ett forskningsprojekt där man skulle transplantera livmödrar.

När Malin Stenberg var 16 år skickade hennes mamma henne till gynekologen. Alla hennes klasskamrater hade fått mens, men inte Malin. Hos gynekologen fick hon veta att hon saknade livmoder. Hon trodde att det var slutgiltigt, hon skulle aldrig kunna bli mamma och bära sina egna barn.

Men några år senare började fertilitetsläkaren Mats Brännström forska på livmodertransplantationer på Sahlgrenska akademien i Göteborg. Varje år tvingas nämligen kvinnor i fertil ålder operera bort sin livmoder, bland annat på grund av cancer.

Men det föds också varje år omkring tio kvinnor i Sverige med Rokitanskys syndrom, eller MRKH. De föds oftast med äggstockar och har normala hormonnivåer, men saknar livmoder. Ibland har de ett missbildat anlag där livmodern borde finnas. Malin är en av dessa kvinnor.

– Det var ett väldigt stort besked att ta in som tonåring, att jag inte kunde bli gravid och bära egna barn. Det finns alternativ för att bli

förälder, men i tonåren har man inte börjat fundera på det. Så jag bestämde mig för att leva utan barn, säger hon.

Det var dock en stor sorg för henne, vilket hon berättar om i boken "Vägen till Vincent", skriven av journalisten Henrietta Westman. Hon var inte bara annorlunda jämfört med sina väninnor, hon ifrågasatte också sin kvinnlighet. Hon byggde upp ett försvar, kom på massor av argument för att hon skulle leva utan barn. Men så träffade hon Claes.

– Det var ett väldigt starkt ögonblick när Malin berättade att hon saknade livmoder. Jag såg att det var något som var jobbigt för henne. Men samtidigt tyckte jag inte att hennes argument för att inte skaffa barn höll, säger Claes Nilsson.

Barn var viktigt för Claes och när han frågade Malin om hon bestämt sig för att leva utan barn bara för att hon inte kunde bli mamma brast det för henne. Hon ville visst ha barn tillsammans med Claes, oavsett om det var genom adoption eller surrogatmödraskap, trots att det inte är tillåtet i Sverige.

De påbörjade processerna, men så fick Malin veta att det var dags för forskningsprojektet vid Sahlgrenska akademien, som hon hörde talas om nästan tio år tidigare, att ta nästa steg och börja med livmodertransplantationer på människor.

Vägen dit var inte lätt. Mats Brännström började fundera över livmodertransplantationer i slutet av 90-talet, då han under ett utbyte i Australien mötte den 25-åriga patienten Angela. Hon hade cancer i livmodertappen och Mats skulle operera bort hennes livmoder. Det betydde att hon inte skulle kunna bli gravid. Varför kunde hon inte få sin mammas eller systers livmoder inopererad, undrade hon.

Angelas fråga väckte något hos Mats. Väl hemma i Sverige igen startade han ett litet forskningsprojekt. Först testades metoden på möss. Sedan råttor och får. Men försöken på grisar fungerade inte.

Samtidigt rapporterade andra forskargrupper lyckade livmodertransplantationer hos gris. Det stressade Mats.

– Jag sa att jag skulle känna stolthet om jag kunde lägga den vetenskapliga grunden för att se om livmodertransplantationer fungerar. Det var mitt mål. Men sedan började allt fler grupper forska på det, då blev det ett race för att bli först. Jag tyckte att vi förtjänade detta eftersom vi var de första som gjorde systematisk forskning, säger han.

Grisförsöken var dock inte lika avancerade som forskarna gav intrycket av. Mats kämpade på med andra djur och efter fler försök av honom och andra forskargrupper var det dags för de första studierna på människa. Först var de tvungna att få godkänt av

etikprövningsnämnden. Livmodertransplantationerna kunde utgöra risker för tre personer: donator, mottagare och barn. Till slut gav etikprövningsnämnden tillåtelse, med vissa förbehåll. En säkerhetskommitté skulle följa forskningsprojektet.

Nu gällde det att hitta rätt patienter. Malin var med på det där första informationsmötet när forskarna informerade om projektet. Hon hade alltid trott att Rokitanskys syndrom var extremt ovanligt, att hon nästan var ensam i Sverige. Men i rummet satt 30 kvinnor som saknade livmoder.

– Det kändes faktiskt som en sorg igen, att jag inte hade kunnat dela alla de tankar jag hade med någon trots att det fanns kvinnor i samma situation som jag. Alla frågeställningar och vändor som jag burit ensam sedan beskedet, säger hon.

Det var också en omställning att släppa alla de argument för att leva utan barn som hon samlat på sig under den vuxna delen av sitt liv.

– Jag kom faktiskt hem från det där mötet och var lite missmodig. Men Claes tyckte att det lät fantastiskt och ville hoppa på direkt. Vi pratade lite om det och sedan beslutade vi att anmäla oss. Vi var tvungna att ta chansen, vår längtan efter barn var så stark, säger Malin.

Den första livmodertransplantationen gjordes redan år 2000 i Saudiarabien. Men det tillstötte komplikationer och läkarna var tvungna att avlägsna livmodern. Den andra livmodertransplantationen gjordes i Turkiet, något år före den första svenska. Då användes en livmoder från en avliden donator. Efter en tid satte man in embryon, och ett tag såg det ut att gå vägen. Men det slutade med missfall.

Mats Brännströms forskarlag hade valt organ från en levande donator. Det fanns för- och nackdelar med det.

– Livmoder från en avliden donator är enklare, proceduren kortas. Men då kanske inte organet är i samma kvalitet. Du kan få större och mer kärl, men de kanske inte är i lika bra skick, säger Mats.

Alla kvinnorna i forskningsprojektet var själva tvungna att hitta en lämplig donator. Då stötte Malin och Claes på problem. Det är vanligast att ha sin mamma som donator, då hon troligen redan har fått de barn hon vill ha. Malins mamma hade fel blodgrupp och hennes systrar var yngre. Ingen släkting på Malins eller Claes sida var lämplig.

– Det var en stress eftersom ett av kriterierna för att få vara med i studien var att ha en donator, säger Malin.

Men så fick Ewa, mamma till en av Claes vänner från ungdomen, höra talas om Malin och Claes problem och bestämde sig för att donera sin livmoder till dem. Ewa var då 58 år, på gränsen till för gammal. Och hon hann bli ytterligare några år innan det var dags för transplantationen.

– I den åldern kan man ha begynnande åderförkalkning, vilket kan påverka om transplantationen blir lyckad. Men Malins donator hade en exceptionellt bra livmoder, säger Mats Brännström.

Malin och Claes kunde knappt tro att Ewa, som inte tillhörde familjen, ställde upp för dem på det sättet. Och att hon inte ändrade sig när hon fick höra detaljerna om transplantationen.

– Det var en helt fantastisk gåva av Ewa. En sådan tacksamhet är många gånger svår att hantera. Vi var rädda att hon skulle hoppa av, men samtidigt ville vi att hon skulle känna att hon kunde göra det, säger Malin.

Malin ingick i den första gruppen kvinnor som transplanterades. De var nio stycken. Den första operationen utfördes den 15 september 2012. De första operationerna tog mycket längre tid än Mats trott, elva tolv timmar i stället för fem sex. Dessutom var både donator och mottagare medtagna efteråt. I dag sker operationerna med robotassisterad titthålskirurgi.

– Jag trodde att vi skulle förkorta operationstiden med den metoden. Det har vi inte gjort ännu, men jag tror att vi kommer att komma dit. Vi

håller fortfarande på och lär oss tekniken. Den första levande levertransplantation tog 24 timmar. I dag tar de sex timmar, säger Mats Brännström.

Däremot har återhämtningen förbättrats med hjälp av den robotassisterade titthålskirurgin, berättar han. Patienterna förlorar mindre blod under operationen, behöver mindre smärtstillande efteråt och får lämna sjukhuset snabbare.

Men en lyckad operation betyder inte att faran är över. Det finns en risk att kroppen försöker stöta bort det främmande organet. För att minska risken för avstötning får kvinnorna immundämpande läkemedel, som måste tas så länge de har livmodern kvar. Det betydde immundämpande läkemedelsbehandling också under graviditet.

– Men jag var inte orolig för det. Det finns studier av kvinnor som fått andra organ och därför behövt ta immundämpande läkemedel och i de studierna kunde man inte se någon ökad risk för missbildningar.

Däremot kunde man se en liten ökad risk för havandeskapsförgiftning och något lägre födelsevikt, säger Mats Brännström.

Han var mer orolig för avstötningsreaktioner i början. Nu är han inte det. Genom täta kontroller kan man upptäcka avstötningsreaktioner tidigt och ge kortison eller andra läkemedel för att häva reaktionen.

– Jag borde nog ha läst på lite mer om vad en avstötning är, det lät så hemskt. Vi har haft 30 avstötningsreaktioner och alla har vänt när vi har behandlat den. Men ju tidigare man upptäcker en reaktion desto mindre skada blir det för organet. Därför gör vi täta kontroller. Då hinner ingen svår avstötningsreaktion utvecklas, säger han.

Malin och Ewa opererades i februari 2013. Då var Malin nästan 35 år gammal. Hon hade väntat så länge på att få barn, men hon var tvungen att vänta lite till. Hon skulle ha livmodern i ett år utan komplikationer innan man kunde börja med IVF. Elva embryon låg redan i en frys och väntade.

Ett av dem var Vincent, som i dag har hunnit fylla fyra år. Han är världens första barn som fötts efter en livmodertransplantation. Han förlöstes med kejsarsnitt strax före vecka 32 efter att Malin drabbades av havandeskapsförgiftning. Vincent var liten när han föddes, men i dag är han som vilken liten kille som helst. Malins ögon glittrar när hon pratar om honom.

– Vincent är en pigg, glad och sportig kille. Han var liten men stark när han föddes. Nu har han följt sina kurvor och ingår i den vanliga barnhälsovården. När jag ser honom ibland så kan jag slås av att vi är en familj och att vi lyckades, säger hon.

Malin och Claes hade dock hoppats på ett syskon till Vincent. I forskningsprojektet skulle kvinnorna ha möjlighet att få två barn. Men läkarna avrådde henne av medicinska skäl och Ewas livmoder avlägsnades.

– Jag kände mig lite dissekerad efteråt, det var ingen liten operation. Och den tredje på kort tid. Det var blandade känslor efteråt. Jag var lite nedstämd, men samtidigt var jag väldigt glad över vad jag hade fått. I dag är Malin fullt frisk och helt läkt. Ewa är Vincents gudmor och en nära vän till familjen.

Forskningsprojektet vid Sahlgrenska har fina framgångssiffror. I den första omgången transplanterades nio kvinnor. Hos två kvinnor inträffade komplikationer och livmodern var tvungen att tas bort.

Resterande sju kvinnor har genomgått IVF, sex av dem har fått barn. Två har till och med fått två barn. En kvinna har fått flera missfall och kommer inte att försöka mer. En kvinna har fortfarande kvar sin livmoder och försöker få ett till barn.

Mats trodde att hans forskning skulle hjälpa kvinnor som varit tvungna att avlägsna sin livmoder i unga år, till exempel på grund av livmoderhalscancer. I stället är den stora patientgruppen kvinnor med Rokitanskys syndrom.

– Världshälsoorganisationen klassar infertilitet som en sjukdom och vi har i vårt land bestämt att vi behandlar den med landstingspengar, i viss utsträckning. Vi behandlar också med IVF upp till 40 års ålder, fastän man kanske bara har 10–15 procents chans att lyckas under det sista halvåret. Och ändå gör vi det. Om vi nu har visat att livmodertransplantationer är en effektiv fertilitetsbehandling, varför ska vi utesluta en liten grupp kvinnor som fötts utan livmoder? Jag tycker att de ska ha samma rättigheter när det handlar om fertilitet, säger han.

Julia Svanborg och Sofie Lagergren är förväntansfulla. De är på Mats Brännströms IVF-klinik i Hammarby sjöstad i dag för att ta vävnadsprover och kontrollera att de livmödrar som transplanterades in i dem bara åtta veckor tidigare inte har tecken på avstötning. Båda ingår i studien med robotassisterad titthålskirurgi. Några kvinnor är redan gravida i den gruppen, och i början av april föddes det första barnet.

Om allt går som det ska kan Julia och Sofie börja processen med att försöka bli gravida under hösten.

– Jag längtar nästan efter att sommaren ska vara över så att vi kan börja. Förhoppningen är ju att det här ska fungera och jag och Christoffer ska kunna bli föräldrar, även om det inte finns några garantier. Jag tycker också att det är viktigt att kunna berätta om forskningen för andra, för man känner sig ensamast i världen när man får veta att man saknar livmoder, säger Julia Svanborg.

Det tog två år från utredning till att Sofie Lagergren kunde gå igenom transplantationen. Hon tyckte att det var jobbigt när det dröjde, särskilt när många i hennes bekantskapskrets började skaffa barn.

– Det känns som att jag har väntat länge på den här chansen. Men nu känns det så klart värt det. Jag hoppas så klart att det här ska leda till att jag och Robin får barn, oddsen ser rätt bra ut. Men om det inte går, då har jag ändå gjort vad jag kan. Och då har jag bidragit genom att delta i forskning, säger Sofie.

Nästa studie som Mats Brännströms forskargrupp ska göra handlar om transplantationer med en livmoder från en avliden donator. Det handlar om kvinnor som har ingått i de tidigare studierna men som blivit uteslutna på grund av att de saknar donator, eller som varit tvungna att operera ut livmodern på grund av komplikationer innan de kunde få barn.

– Vi har inte så många donatorer i Sverige och det behöver vara ganska många kriterier som uppfylls. Därför tror vi att det kanske blir en eller två sådana transplantationer per år, säger han.

I dag är Sahlgrenskas forskningsprojekt med livmodertransplantationer en framgångshistoria, åtta barn har hittills fötts och fler är på väg. Livmodertransplantationer genomförs i länder som USA, Brasilien, Tyskland och Frankrike.

Men det har inte saknats kritik. En av Sveriges främsta fertilitetsläkare, professor emeritus Lars Hamberger, dömde ut forskningsprojektet som riskfyllt och komplicerat. Andra oroade sig över de medicinska riskerna för barnen som föds ur en transplanterad livmoder. Ytterligare personer ifrågasatte om det hade gjorts tillräckliga djurförsök innan man började forska på människor. Det finns också etiska risker med att använda sig av en levande donator, då denne kan känna sig tvingad att gå med på att donera sin livmoder.

– Vi är medvetna om att det kan finnas mammor, eftersom det oftast är mamman som är donatorn, som känner sig skyldiga att göra detta för sin dotter. Vi använder samma säkerhetssystem som vid njurdonationer för att försäkra oss om att det sker av fri vilja, säger Mats Brännström. Precis som vid andra organtransplantationer kan detta skapa en efterfrågan på livmödrar på ett internationellt plan. Mats Brännström tror att risken för organhandel är låg eftersom det är en avancerad operation som sker på stora sjukhus.

Han trodde att de skulle bli nedringda av kvinnor efter all medieuppmärksamhet om de första lyckade livmodertransplantationerna och graviditeterna. Så har det inte blivit, de har till och med haft svårt att rekrytera patienter till sina studier.

– Det är svårt att veta hur stor patientgruppen är, men det borde finnas omkring 2 000 kvinnor i Sverige mellan 20 och 40 år som saknar eller har en defekt livmoder. En del kanske adopterar eller blir bonusmammor. Många använder sig säkert av surrogatmödraskap, trots att det inte är tillåtet i Sverige, säger Mats Brännström.

En annan konsekvens av den internationella uppmärksamheten är att till exempel transkvinnor och homosexuella män som vill bära barn har hört av sig.

– Det hade jag inte alls tänkt på. Jag svarar alltid att det kan komma i framtiden, men att det inte är något vi har forskat på eller har i vår linje. Det kräver ytterligare forskning för att se om det kan fungera i djurmodeller. Dessa personer har inga egna äggstockar utan måste tillföra östrogen utifrån. Det är bara en av komplikationerna, säger han.

Livmodertransplantationerna sker fortfarande inom ramen för forskning i Sverige. Mats Brännström är noga med att påpeka att det inte är hans sak att avgöra om det borde bli en del av sjukvården. Kostnaden är en faktor. Enligt Mats och hans kollegors uppskattningar så kostar en livmodertransplantation inklusive utredning, operation, kontroller, IVF och medicinering omkring 500 000 kronor i Sverige.

– Behovet i Sverige är kanske tio transplantationer per år med en levande donator. Det är ingen jättekostnad, och vi skapar livskvalitet och ger ett par chansen att bli föräldrar. Vi ger också människor möjligheten att bli mor- och farföräldrar, säger han.

Malin och Claes gav några intervjuer efter att Vincent föddes, men sedan har de hållit ganska låg profil. Tills boken kom ut i början av januari och Malin var med i tv-programmet "Skavlan".

– Vi kände då att det inte var vi som var i fokus. Men nu när vi har landat i det, så känns det fint att kunna ge information och förmedla hopp till andra i liknande situationer. Det var också ett sätt att visa tacksamhet till alla som hjälpt oss för att vi skulle kunna bli en familj, säger Malin.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

" Ny metod ska stoppa myggbett

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Myggor älskar svettiga människor, men nu har forskare lyckats slå ut en del av deras luktsystem och därmed halverat deras dragning till människor. Målet är att stopp myggen från att sprida dödliga sjukdomar som malaria och gula febern.

Myggor gillar värme, koldioxid och svettlukt, men exakt vilken del av deras luktsinne som känner igen människors svett har varit oklart.

Forskare har tidigare kunnat slå ut den ena av luktsinnets två större delar utan resultat, men har nu lyckats slå ut även den andra med stor effekt, vilket framgår i en studie publicerad i Current Biology.

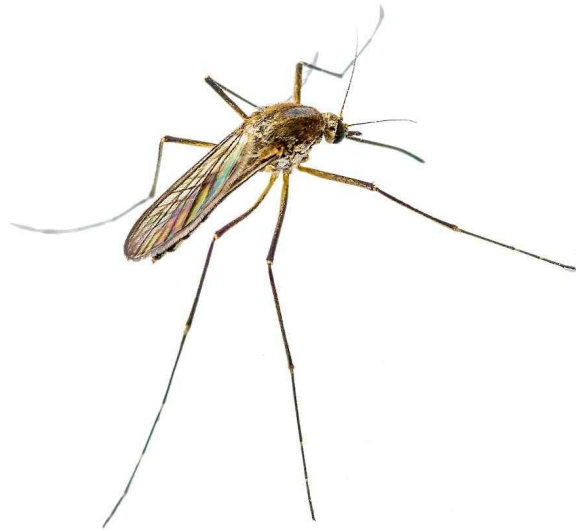
– Det handlar om en gen som heter ir8a och som behövs för att andra ir-gener ska fungera. När vi slog ut den minskade myggornas förmåga att hitta människor radikalt, med ungefär 50 procent, säger Marcus Stensmyr, lektor på biologiska institutionen vid Lunds universitet, som med kollegan Nadia Melo är del av det internationella forskarlaget bakom upptäckten.

En mindre del av luktsinnet styrs av genen ir25a som Stensmyr säger har en mer mystisk funktion. Nästa steg i forskningsprojektet är att slå ut den också och förhoppningen är då att myggorna förlorar aptiten på människor helt och hållet.

– Det myggen tycker om hos oss är lättflyktiga fettsyror som för oss luktar fransk mögelost, men något mer måste det alltså vara. Citronelal, DEET och annat som finns i myggmedel gör att insekterna tycker att det luktar illa, men det vi siktar på är något som gör att de inte ska känna lukten alls, säger Marcus Stensmyr.

Myggan de studerat är gulafebernmyggan, men även om hundratala miljoner år kan skilja jordens myggarter åt är systemet med ir8a-genen en så basal funktion att det planerade ämnet ska slå ut det även på svenska myggor.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se "

Arbetsmiljö

" Ny rapport larmar om brister inom arbetsmiljöarbetet

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Det utbildas alldeles för få företagsläkare och arbetsmiljöingenjörer, larmar den nya myndigheten för arbetsmiljökunskap i en ny rapport. – Jag ser ingen direkt arbetsmiljörisk, men jag ser att det blir mycket svårare att skapa ett hållbart arbetsliv, säger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S).

I mars skrev arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) tillsammans med flera andra ministrar en debattartikel om att stoppa dödsfallen på jobbet. Men hon ser inga omedelbara arbetsmiljörisker med att det saknas utbildad personal inom företagshälsovården.

– Vi behöver gå i riktningen att färre människor blir sjukskrivna av sina jobb och då är ju en välfungerande företagshälsovård en väldigt viktig pusselbit, säger Ylva Johansson (S).

Den nya Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak) har funnits sedan 1 juni i fjol och fick som ett av sina första regeringsuppdrag att kartlägga kompetensbehovet inom företagshälsovården.

Utredningen pekar på ett stort behov av utbildningar för alla yrkesgrupper inom företagshälsovården och på akuta behov av utbildningar för arbetsmiljöingenjörer och företagsläkare. Rapporten överlämnades till regeringen i förra veckan, med förslag på åtgärder.

– Bland annat att hålla ihop nätverk mellan utbildarna. Man kan tänka sig att man byter erfarenheter, jobbar fram kursplaner och innehåll tillsammans. Det kan bidra till att göra utbildningarna starkare framöver, säger Stig Vinberg, processledare och forskare vid Mittuniversitetet.

Företagshälsobranchen har redan tidigare varnat för att bristen på personal kommer att vara akut inom fem år. Att läget för företagsläkare och arbetsmiljöingenjörer är alarmerande stöds nu av den nya rapporten.

– Arbetsmiljöingenjörer är experter på att bland annat göra riskbedömningar för kemrisker, bullermätningar, och på säkerhets- och skyddsarbete, förklarar Peter Munck af Rosenschöld, vd för branschföreningen Sveriges Företagshälsor och fortsätter:

– Företagsläkare är vitala för att kunna bedöma fysiska, biokemiska och psykosociala risker i arbetslivet och bistå människor i att återfå sin arbetsförmåga efter ohälsa.

Snittåldern för företagsläkare är i dag 66 år och det utbildas knappt någon. Rapportens slutsats är att nuvarande situation är ohållbar utan någon omedelbar lösning i sikte.

Myndigheten föreslår en nytänkande, förutsättningslös och oberoende utredning, vilket Ylva Johansson (S) ser positivt på:

– Någonting måste vi göra annorlunda än vad vi har gjort hittills. Men Sveriges Företagshälsor är kritiska till de slutsatser som myndigheten drar kring situationen för företagsläkare. Vd:n Peter

Munck af Rosenschöld är orolig över att myndigheten inte inser allvaret i frågan.

– Ska man vara riktigt snäll så föreslår de att – efter att de har genomfört sin undersökning – tillsätta en utredning som gör en undersökning. Det är en icke-åtgärd på ett problem som debatterats sedan 2007.

Man har i flera omgångar gjort liknande satsningar på kompetensförsörjning inom företagshälsovård. Peter Munck af Rosenschöld efterfrågar nu konkreta åtgärder:

– Nu måste regeringen ta ansvar och ge Mynak uppdraget att vara huvudman för utbildningen. Man måste också ge Mynak i uppdrag att ta fram ett underlag för kommande budgetproposition kring hur mycket pengar de behöver för att kunna driva den här utbildningen. Hur ska man säkra tillgången på arbetsmiljöingenjörer och företagsläkare?

– Det är inte lätt att se någon alldeles så där snabb, enkel lösning. Det finns pengar, men det finns inte sökande till utbildningarna, det gör det hela lite svårare. Men i övrigt får vi återkomma, säger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S).

Regeringen skriver även i vårändringsbudgeten, som presenterades i går, att forskningspengar avsatta till arbetsmiljöforskning kan användas till kompetensutveckling inom företagshälsovården.

Men Peter Munck af Rosenschöld på Sveriges Företagshälsor håller inte med om att problemet behöver vara svårlöst:

– Berättar man inte att utbildningarna finns, marknadsför man dem inte så söker ju ingen. Det är en god start att börja marknadsföra den här typen av utbildningar.

Annie Sääf
annie.saaf@dn.se "

"Fakta.

Det visar utredningen "Företagshälsovårdens kompetensförsörjning":

Sedan 2001 har antalet företagshälsovårdsenheter minskat från 670 till de i dag 130

företagen som har verksamhet inom företagshälsoområdet.
Över 4 000 personer är anställda inom branschen och ytterligare ett antal arbetar som underleverantörer och konsulter.

I dagsläget har ungefär 60 procent av den arbetande befolkningen tillgång till företagshälsovård.

Rekryteringsbehov för kommande treårsperiod bedömdes vara 516 personer.

Sveriges Företagshälsors branschenkät visar på ett totalt rekryteringsbehov på 926 helårsanställda.
Källa: Rapport FHV 2019:2

Mynak

Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak) inrättades den 1 juni 2018 för att stärka det nationella och internationella arbetsmiljöarbetet. Myndigheten ska vara ett nationellt kunskapscentrum för arbetsmiljöfrågor och har sin verksamhet i Gävle. Mynak:s uppdrag är även att: Sammanställa och sprida kunskap om arbetsmiljö. Utvärdera och analysera arbetsmiljöpolitiken.
Källa: Regeringen "

" Ny strategi ska minska dödsolyckor på jobbet

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

I dag, torsdag, fattar regeringen beslut om att ta fram en ny arbetsmiljöstrategi. Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) säger att arbetet för att motverka dödsolyckor på jobbet måste ta större plats.

Dödsolyckorna blir fler på Sveriges arbetsplatser, som DN tidigare rapporterat om. Hittills i år har 20 personer avlidit.

På torsdagen fattar regeringen beslut om att låta Statskontoret utvärdera den nuvarande arbetsmiljöstrategin och att ta fram rekommendationer för en ny. Ylva Johansson anser att dödsolyckorna bör få en prioriterad roll i den nya strategin som sedan ska tas fram av regeringen.

– Vi måste vända trenden, det är helt oacceptabelt att man lämnar ungarna på dagis, kysser sin älskade hejdå och aldrig mer kommer hem.

Det är för tidigt att ta upp konkreta åtgärder för att motverka dödsolyckorna, enligt Ylva Johansson. Hon nämner flera förslag som hon menar kan bli aktuella.

– Till exempel att regionala skyddsombud ska få tillträde till en arbetsplats utan att de har medlemmar där, branschspecifik kompetens hos inspektörerna, fler sanktionsavgifter och att mer resurser ges till

polis och åklagare för att utreda misstänkta arbetsmiljöbrott. Det är förslag som jag tycker är väl värda att överväga. Det jag ser framför mig är att det här måste vara en prioriterad fråga i nästa arbetsmiljöstrategi och jag återkommer med förslag, säger Ylva Johansson.

Den nuvarande arbetsmiljöstrategin gäller fram till år 2020. Enligt Ylva Johansson är det viktigt att flera ministrar samarbetar för att motverka dödsolyckor på jobbet.

– Många dödsolyckor beror inte på arbetsmiljöreglerna utan andra problem, till exempel att man förolyckas i trafiken eller att det är mycket ensamarbete inom skogsbruket. Då är det viktigt att samarbeta för att se över hela strukturen.

Har det varit för lite fokus på dödsolyckorna?

– Jag kan inte svara på det, men 20 människor i år har dött på sina jobb. Då kan jag inte dra någon annan slutsats än att vi måste göra mer. Nyligen var det till exempel en kvinna i hemvärnet som blev påbackad under en övning. Det är väldigt många olika sammanhang som det här sker och ofta är det den mänskliga faktorn. Då handlar det om att se över man kan göra ytterligare, säger Ylva Johansson.

Thea Mossige-Norheim
thea.mossige-norheim@dn.se "

" Interna rapporter varnade om Dramatens arbetsmiljö

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

DN kan i dag avslöja innehållet i interna rapporter från 2017 och 2018 där Dramatens ledning och styrelse fått varningar om arbetsmiljön. Företagshälsovården skrev i fjol att man är "uppriktigt orolig över medarbetarnas hälsa och hur den här organisationen fortsättningsvis ska kunna leverera teater utan att allvarliga incidenter inträffar". – Det är sällan man hör en företagshälsovård använda sådan kraft i sina påståenden, säger Eva Vingård, professor emeritus i arbets- och miljömedicin.

Utdrag ur rapporterna om arbetsmiljön på Kungliga Dramatiska teatern i Stockholm:

Måndagen den 8 april kom beskedet att Dramatens vd och konstnärlige ledare Eirik Stubø lämnar sin post. Enligt ordförande Ulrika Årehed Kågström ansåg styrelsen att Dramaten "behöver en omstart på de områden som rör arbetsmiljö. Och vi tror att detta bäst sker med en ny vd", sa hon i ett pressmeddelande.

Att det funnits brister i arbetsmiljön på nationalscenen har varit känt under en längre tid, och rapporterats i exempelvis DN, SvD och SVT. Men vari består dessa brister? Hur stor är omfattningen? Och vad har ledningen och styrelsen känt till?

Dramaten är ett statligt ägt aktiebolag, insynen är begränsad och få medarbetare har fram till nyligen talat öppet om sina erfarenheter och sin syn på situationen. Men DN kan nu berätta om innehållet i flera

rapporter och skrivelser som pekat på problem som funnits på arbetsplatsen.

Under ett års tid, från december 2017 till september 2018, sammanställdes minst tre olika rapporter om situationen för medarbetare på Dramaten: en stor medarbetarundersökning, en rapport från företagshälsovården och en arbetsmiljöundersökning från den lokala fackavdelningen.

DN har tagit del av två av rapporterna i deras helhet.

Alla dokument ska, enligt flera av DN:s källor, ha kommit Dramatens ledning och styrelse till handa. Innehållet gav olika typer av varningssignaler: däribland att det fanns risk för psykisk ohälsa, utmattning, kränkningar, allvarliga incidenter, samt ett vikande förtroende för ledningen.

Rapporten från Dramatens företagshälsovård är fem sidor lång och sammanställdes våren 2018. I den beskrevs riskerna med det då rådande läget gällande arbetsmiljön.

I rapporten berättade företagshälsovården om en ökad psykisk ohälsa på teatern och beskrev att sjukfrånvaron ökat ”drastiskt” det första kvartalet det året. Sjuktalet var under den perioden 4,1 procent, jämfört med 2,7 procent det första kvartalet 2017.

Företagshälsovården pekade på några orsaker till sjukfrånvaron. Där ingick en ökad stress till följd av att viktiga beslut uteblivit och att planering behövt göras om. En annan orsak till stress uppgavs vara den omorganisation och de nedskärningar som teatern gjort, ”men att ingen förändring genomförts för att möta upp de neddragningar som skett”.

Omorganisationen skedde efter det sparkrav som lades på Dramaten under 2016, och som verkställdes året därpå.

Följande går att läsa i rapporten: ”Företagshälsovården är uppriktigt orolig över medarbetarnas hälsa och hur den här organisationen fortsättningsvis ska kunna leverera teater utan att allvarliga incidenter inträffar eller att vi står utan den kompetens och resurser som behövs för att fortsätta driva teatern.”

Enligt företagshälsovården baserade man sin bedömning på att nära 10 procent av Dramatens anställda inom olika yrkeskategorier hade sökt hjälp hos mottagningen på grund av ”allvarliga symtom på psykisk ohälsa”. Dessutom hade stödjande samtal förts med ”flertaliga chefer och medarbetare”.

Det står också i rapporten: ”Arbeten har även skett med olika arbetsgrupper som uppvisat symtom på organisatorisk ohälsa och där kan vi se att hela arbetsgrupper fokuserar på de brister som finns i organisationen vilket minskat både produktivitet och kreativitet.”

Företagshälsovården påpekade också allvaret i att flera chefer uppvisat symtom på utmattning, något som fått konsekvenser för verksamheten på olika sätt. Man skriver bland annat om arbetsgrupper som inte fungerar, att det funnits starka irritationer och öppna konflikter mellan medarbetare på teatern.

Enligt företagshälsovården var arbetsmiljöarbetet på Dramaten ”reaktivt och inte proaktivt”, och enligt rapporten kopplades man själv in först när problem uppstod.

DN har bett tre utomstående experter att var för sig ge sin syn på delar av materialet. Eva Vingård, professor emeritus i arbets- och miljömedicin vid Uppsala universitet och legitimerad läkare, Magnus Svartengren, professor i arbets- och miljömedicin vid Uppsala universitet och överläkare, samt Linda Corin, utvecklingsledare i organisatorisk och social arbetsmiljö vid Institutet för stressmedicin i Västra Götalandsregionen.

Alla tre påpekar att det är svårt att dra slutsatser utifrån enskilda sjuktal, samt att det är svårt att jämföra den typen av siffror mellan olika arbetsplatser. Men de reagerar på tydligheten i företagshälsovårdens beskrivning.

– Sjukfrånvaro är ett fält för sig. Den kan skifta snabbt, den beror på hur man räknar och kan förklaras av flera orsaker samtidigt. Men det låter väldigt oroväckande när så många som 10 procent aktivt sökt hjälp för begynnande ohälsa, säger Linda Corin.

– Det här är anmärkningsvärt. Företagshälsovården brukar normalt sett inte vara så tydlig, inte minst eftersom man arbetar på uppdrag av arbetsgivaren, säger Magnus Svartengren.

– Det är ord och inga visor. Det är sällan man hör en företagshälsovård vara så explicit, och använda sådan kraft och styrka i sina påståenden, säger Eva Vingård.

Vilken vikt bör ett företag lägga vid den bedömning som dess företagshälsovård gör?

– Allting beror så klart på kvalitet. Men företagshälsovården har generellt sett lång erfarenhet av utredningsarbete, och god kännedom

om arbetsplatsen. Den är till för att vara en oberoende part. Jag skulle sätta väldigt stor vikt vid deras bedömning, säger Linda Corin.

– Företagshälsovården är experten på arbetsmiljö och den som uppenbarligen gjort analyser och inhämtat information om hur läget ser ut. Det är deras uppgift att definiera hur arbetsmiljön ser ut och föreslå åtgärder, säger Eva Vingård.

DN har sökt företagshälsovården på Dramaten som inte vill kommentera rapporten med hänvisning till tystnadsplikt.

Rapporten från företagshälsovården kom till cirka ett halvår efter den medarbetarundersökning som Dramaten skickade ut den 9 november 2017, kort efter att skådespelaruppropet #tystnadtagning publicerats.

Medarbetarundersökningen var omfattande: 285 av 327 tillfrågade, det vill säga 87 procent av teaterns dåvarande medarbetare, svarade på frågorna. Den visade bland annat att 31 procent av de svarande uppgav sig ha utsatts för negativ jargong eller kränkningar från kollegor under det senaste året. Nära var tionde tillfrågad uppgav sig ha varit utsatt för hot eller mobbning på arbetsplatsen under samma period.

På en fyragradig skala (fyra högst, etta lägst) blev resultatet 1,69 på påståendet ”Jag känner till hur arbetsgivaren hanterar sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön”. Det var en nedgång från resultatet 2,68, som hade konstaterats på samma påstående två år tidigare.

Det externa bolag, Netigate, som gjorde rapporten skrev i resultatet – apropå de svar man hade fått på öppna frågor som ingick – att man

noterat att det fanns kritik mot hur ledningen agerat på teatern, samt att förtroendet för ledningen var bristande.

När resultaten jämförs med den medarbetarundersökning som gjordes två år tidigare kan man utläsa att ingen fråga har utvecklats åt ett positivt håll sedan 2015. Resultaten visar att det var framför allt på två områden som det fanns utrymme för förbättringar. Dels gällande likabehandling, dels relationerna mellan medarbetare och chef.

– Det är otroligt oroväckande siffror om 30 procent har utsatts för negativ jargong eller kränkningar, eller att en av tio varit utsatt för hot eller mobbning, säger Linda Corin.

Magnus Svartengren:

– Det här är alarmerande siffror. Det är inte acceptabelt. Här finns något som inte fungerar, och som kommer leda till att människor presterar sämre än vad de skulle kunna göra.

Att medarbetarundersökningen gjordes i anslutning till metoorörelsen, kan det ha haft betydelse för resultatet i någon riktning?

– Ja, att göra en undersökning i ett så pass turbulent skede är vanskligt och jag tycker ofta att medarbetarundersökningar är övervärderade. Ofta ställs många frågor, och dagsformen kan avgöra mycket, säger Eva Vingård och fortsätter:

– Mer tydligt var att kvinnliga skådespelare ställde sig på en scen och berättade vad de varit med om. Det, om något, visade på allvaret i situationen.

Även Magnus Svartengren tror att tidpunkten kan ha haft betydelse:

– Men det betyder inte att undersökningen är värdelös. Personalen är väldigt tydlig här, och ger uttryck för något som inte fungerar, säger Magnus Svartengren.

Det tredje dokumentet sammanställdes i september 2018 av facket, Teaterförbundets lokalavdelning 2. Detta kort efter att man kallat till möte på grund av vad som i ett internt utskick till medlemmarna benämndes som ”personalflykten från vår teater”.

Enligt facket var den utlösande faktorn att hela personalavdelningen valt att säga upp sig, något som resulterade i en kraftig oro hos stora delar av personalen.

”Personalavdelningen hade påbörjat ett stort arbete för att förbättra arbetsmiljön. Oron var stor för att det arbetet skulle avstanna”, skriver facket i ett uttalande till DN, genom Tanja Lorentzon och Jens Thiman, representanter för fackstyrelsen.

Fackets arbetsmiljöundersökning är hemlig och DN har inte tagit del av den. Men enligt fackledningen var uppdraget från medlemmarna att informera Dramatens styrelse om bristerna i organisationen, om hur de påverkade den psykosociala arbetsmiljön, och vilka konsekvenser de hade för teatern som arbetsplats.

Materialet byggde på skriftligt och muntligt underlag från olika yrkesgrupper på Dramaten, uppger fackledningen. När undersökningen skickades till styrelsen bifogade man också den rapport som företagshälsovården tidigare presenterat. Facket skriver till DN: ”För att vara tydliga så vill facket betona att vi aldrig har krävt vd/teaterchefs avgång. Facket har aldrig heller uttalat en misstroendeförklaring mot vd/teaterchef.”

I stället framfördes fyra önskemål till styrelsen: att analysera varför så många valt att avsluta sin anställning de senaste tre åren; att ge personalen klarhet i varför personalavdelningen slutat; att vidta åtgärder så att teatern inte förlorar viktig kompetens, samt att förbättra den bristande arbetsmiljön.

På Dramaten arbetar i dagsläget över 300 medarbetare, inkluderat tillsvidare- och visstidsanställda. Enligt experterna på arbetsmiljöfrågor som DN talat med är det ett grundligt arbete som behövs för att skapa en övergripande bild och komma till rätta med arbetsmiljön på en arbetsplats av den storleken.

– Att hitta den oberoende parten är viktigt, något som just en företagshälsovård är. Och om deras bedömning stämmer överens med en stor medarbetarundersökning, då kan det ge tydliga signaler. Det gäller också att få in aktörer utifrån som kan bistå i översynen. Man måste lägga samman många pusselbitar för att hitta en väg mot att medarbetare ska känna sig trygga, säger Linda Corin.

Magnus Svartengren:

– Dramaten är uppenbart en speciell arbetsplats, men man måste komma ihåg att samma regler gäller för kulturinstitutioner som för alla andra arbetsplatser. Det är vanliga människor som befolkar dem, och man måste skapa bra strukturer och regler för hur arbetsmiljön ska se ut även där, säger han och fortsätter:

– Det är lätt att man letar syndabockar, men man måste börja från början i stället för att leta efter vem som ska ta ansvar. Är att byta chef att ta ansvar? Är att byta ut en styrelse att ta ansvar? Nej, det tycker inte jag. Det handlar, när man har tillgång till den här typen av material, om att reda ut situationen och hitta ett system som skapar förbättring.

DN har sökt Dramatens styrelseordförande Ulrika Årehed Kågström för en enskild intervju sedan tisdagen den 9 april. Hon och vd Maria Groop Russel har dock inte varit tillgängliga för en intervju.

Dramatens pressavdelning och styrelseordförande fick under fredagen ett mejl med frågor, som ännu inte har besvarats.

På presskonferensen efter Eirik Stubøs avgång (8/4) svarade Ulrika Årehed Kågström på några av DN:s frågor om arbetsmiljön. Bland annat följande fråga:

Under lång tid har ni i styrelsen varit medvetna om arbetsmiljöproblematiken. Hur pass självkritiska är ni? Borde ni ha agerat tidigare?

– Det tror jag alltid att en styrelse känner. Man stöttar sin vd så länge som möjligt, coachar, utbildar på olika sätt. Sedan när man ser att det inte längre går måste man ta ett svårt beslut att tillsätta en ny ledning. Man säger alltid att man borde ha gjort saker tidigare eller senare men det är viktigt att inte ge upp lättvindigt och göra sig av med en vd.

Vissa tycker att vi borde ha orkat hålla ut ännu längre, och vissa tycker att vi borde ha gjort det här tidigare, sa Ulrika Årehed Kågström.

I en tidigare DN-intervju, den 13 september 2018, kommenterade Ulrika Årehed Kågström att styrelsen löpande fått information om att det funnits problem på arbetsplatsen.

– Ja, och vi tog del av den medarbetarundersökning som gjordes i slutet av förra året. Det är den som ligger till grund bland annat för rekryteringen av en vice vd och vissa andra åtgärder, för att bland annat komma till rätta med sexuella trakasserier och kränkningar i spåren av #tystnadtagning och metoorörelsen, sa hon då.

I ett internt mejl till de anställda på Dramaten, som skickades ut på fredagen, listar vd Maria Groop Russel flera punkter under en rubrik om hur arbetsmiljöarbetet ska föras framåt. Hon nämner bland annat: "Uppdaterade delegeringar av arbetsmiljöuppgifter till chefer och arbetsledare", "Följa beslutade rutiner, arbeta enligt plan, informera och återkoppla på lämpligt sätt" och "Ta fram en konkret lathund kopplad till beslutad etikpolicy".

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

"Detta har hänt

Måndagen den 8 april lämnade Dramatens vd och konstnärlige ledare Eirik Stubø sin post, fyra år efter tillträdet.

Den tidigare vice vd:n Maria Groop Russel har utsetts till ny vd på Dramaten. Rekryteringen av en ny teaterchef har inletts.

Stubøs avgång har orsakat reaktioner, och på fredagen den 12 april möttes ensemblen på Dramaten för ett möte.

En grupp skådespelare har också tagit initiativ till ett tackbrev till den tidigare teaterchefen.

Regissörerna Lars Norén och Jon Fosse har också riktat kritik mot Dramatens styrelse efter Stubøs avgång: "Vad styrelsen har lyckats åstadkomma är en oerhörd förlust för svensk teater", sa Norén till SvD. Beslutet att Eirik Stubø skulle avgå kom drygt två veckor efter att SVT publicerat en uppmärksamman dokumentär om Josefin Nilsson.

Dokumentären skapade starka reaktioner, både från allmänheten och inne på teatern. Kort efter att den sänts meddelade Dramaten att en föreställning ställdes in. "

"Det var ett fruktansvärt resultat"

DN TISDAG 16 APRIL 2019

"Dramatens styrelseordförande Ulrika Årehed Kågström beskriver resultaten i den medarbetarundersökning som DN avslöjade i söndags som "fruktansvärda". – Hela anledningen till att styrelsen fattade ett så drastiskt beslut som att byta ut vd handlar om att det behöver göras mer för att förbättra arbetsmiljön, säger hon i en DN-intervju.

DN avslöjade på söndagen innehållet i flera interna rapporter där Dramatens ledning och styrelse fått varningar om arbetsmiljön på teatern.

I en rapport under fjolåret skrev Dramatens egen företagshälsovård att man var "uppriktigt orolig över medarbetarnas hälsa och hur den här organisationen fortsättningsvis ska kunna leverera teater utan att allvarliga incidenter inträffar eller att vi står utan den kompetens och resurser som behövs för att fortsätta driva teatern".

Månaderna dessförinnan, hösten 2017, hade en omfattande medarbetarundersökning visat att 31 procent av de svarande uppgav sig ha utsatts för negativ jargong eller kränkningar från kollegor under det senaste året. Nära var tionde tillfrågad uppgav sig ha varit utsatt för hot eller mobbning på arbetsplatsen under samma period.

Styrelseordförande Ulrika Årehed Kågström bekräftar, när DN talar med henne på måndagens eftermiddag, bilden av att teatern haft problem med arbetsmiljön.

– Det är ingen hemlighet att styrelsen varit kritisk till hur arbetsmiljön har sett ut på Dramaten. Det kom fram i medarbetarundersökningen, och i samband med metoo. Och det är därför vi har satt så stort fokus på att komma till rätta med de här frågorna. Det har funnits stora utmaningar, och det finns fortfarande mycket kvar att göra, säger Ulrika Årehed Kågström.

Hon berättar att företagshälsovårdens rapport i första hand skickades till dåvarande vd, Eirik Stubø. Enligt Ulrika Årehed Kågström fick styrelsen ta del av rapporten i höstas, då den bifogades den arbetsmiljöundersökning som facket på Dramaten sammanställt, och som skickades till styrelsen.

– Vi fick kännedom om rapporten. Det är en av de saker vi tagit på stort allvar, och som vi fortfarande följer upp. På varje styrelsemöte har vi en uppföljning av hur arbetsmiljöarbetet går, vad som skett sedan senaste mötet, ser över hur handlingsplanerna vi fattat beslut om följs och inte, och tittar på om de åtgärder vi fattat beslut om räcker. Det var allvarliga synpunkter som framkom, säger hon.

– Hela anledningen till att styrelsen fattade ett så drastiskt beslut att byta ut vd handlar om att man anser att det behöver göras mer för att förbättra arbetsmiljön. Jag kan inte inte gå in på alla de turer, alla de beslut och all den dialog styrelsen har haft kring dessa frågor med vd. Men styrelsen har ställt krav och försökt hitta sätt att stötta vd att komma till rätta med utmaningar. Så småningom kom vi fram till att vi måste hitta en annan lösning.

Den situationen som företagshälsovården berättade om är den bättre i dagens läge?

– Det vet vi inte riktigt ännu. Sådant måste mätas noggrant och följas upp. Man kan få en känsla av att gå runt och lyssna på arbetsplatsen, men i realiteten vet man inte hur läget ser ut förrän vid nästa stora mätning. Det är viktigt att följa upp situationen på ett seriöst sätt, och inte göra antaganden om hur det ser ut.

Hon beskriver delar av resultaten från den medarbetarundersökning som gjordes hösten 2017 – gällande frekvensen av negativ jargong, kränkningar och mobbning – som ”förfärliga”.

– Det var ett fruktansvärt resultat. Det var också därför vi vidtog alla de kraftfulla åtgärder som vi gjorde. Bland dem en ny ambitiös handlingsplan, bildande av jämställdhetsgrupper, utbildningsinsatser för chefer och alla medarbetare, uppdaterad policy och uppförandekod och inrättandet av en whistle blower-funktion.

När ni tittar tillbaka på styrelsens agerande sedan hösten 2017 finns det saker ni kunde gjort annorlunda?

– Det är lätt att vara efterklok, men jag tror alltid det finns saker man hade kunnat göra på andra sätt. Vi hade kunnat vara bättre på att synliggöra vilka insatser som faktiskt gjordes och ställt större krav på att de skulle kommuniceras bättre internt, säger hon.

– Det finns väldigt olika sätt att se på den här situationen. En del tycker att vi borde ha lyft vd tidigare, medan en del tycker att vi inte varit tillräckligt uthålliga.

Teaterförbundets ordförande sade på fredagen att det är ”olyckligt att ansvaret nu har hamnat i personalens knä. Ansvaret för situationen och dess lösning ligger hos styrelse och ledning”. Hur ser ni på det?

– Det är djupt olyckligt om medarbetare känner så. Jag tror att en del medarbetare har uppfattat att vårt beslut handlat om att vd måste ha tillräckligt många medarbetare för eller emot sig. Men det är inte så en styrelse arbetar. Det här handlar om att styrelsen måste ha ett förtroende för att vd ska kunna bedriva ett långsiktigt arbete framåt.

Och beslutet att tillsätta eller avsätta en vd ligger helt i styrelsens händer, säger hon.

I en artikel i SvD, publicerad i lördags, fick styrelsen på Dramaten kritik, bland annat av regissören Lars Norén som menade att man ”flytt från sitt ansvar och lämnar efter sig ett moraliskt augiasstall”.

Styrelseordförande Ulrika Årehed Kågström berättar att hon mottagit ”ett litet argt sms” från Lars Norén, men vill inte kommentera vad som stod i det.

– Det finns väldigt många olika dimensioner i det här. En del väljer att gå ut med sin kritik medialt, medan andra väljer att prata internt för att ge sin bild. Men det beslut som styrelsen tog handlar om en bedömning kring huruvida vi såg att vd har förutsättningar att ta ansvar för *hela* Dramatens verksamhet eller inte. Det fråntar inte Eirik Stubø det fantastiska arbete han gjort som konstnär och regissör, men det räcker inte om man ska vara vd för en så stor verksamhet som Dramaten är, säger Ulrika Årehed Kågström.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

" Kungliga Operan kan stängas i fyra år

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Opera. Om regeringen och riksdag säger ja till en hemställan från Statens fastighetsverk kan Kungliga Operan stängas för renovering mellan 2023 och 2027.

Enligt pressmeddelanden från Operan och Statens fastighetsverk kräver produktionstiden cirka fyra års evakuering av verksamheterna i byggnaden. Under tiden ska Kungliga Operan fortsätta sin verksamhet, men på olika platser i landet.

Tidigast möjliga byggstart är 2023, vilket innebär att projektet kan vara färdigställt 2027. Kostnaden för hela projektet uppges vara 3,5 miljarder kronor, räknat i 2013 års penningvärde.

Om förslaget går igenom kommer hela Operahuset att renoveras och dessutom få en tillbyggnad mot Kungsträdgården. Det ska innebära utökad volym för verksamheten, förbättrad akustik och effektivare - logistikflöden.

Sverker Lenas "

" Ny studie: Telefonsamtal irriterar mest i öppna kontorslandskap

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Telefonsamtal stör mest på kontoret. Bakgrundssamtal och skvaller är andra störningsmoment i öppna kontorslandskap, enligt en ny studie från Gävle Högskola. – För höga ljudnivåer på kontoret är förknippat med risk för ökad sjukfrånvaro och minskad produktivitet, säger John Marsh, forskare i miljöpsykologi.

Ett problem i öppna kontorslandskap är bakgrundsljud. Både produktiviteten och koncentrationen minskar till följd av för höga ljudnivåer. Ett särskilt problem i sammanhanget är telefonkonversationer.

Det visar en ny studie från Högskolan i Gävle, vilket facktidningen Arbetsliv var först med att rapportera om. Studien visar att man bara stördes om man kunde förstå vad samtalet handlade om och att störningsmomenten förstärktes när man enbart kunde höra ena parten i samtalet.

John Marsh är forskare i miljöpsykologi vid Högskolan i Gävle. Han framhåller att forskningen är begränsad när det gäller hur medarbetare påverkas av andras telefonsamtal, men att konsekvenserna kan vara allvarliga.

– Telefonsamtal förekommer överallt på dagens kontor. Förutom koncentrationen och produktiviteten kan även personalens hälsa påverkas, vilket i sin tur påverkar företagets ekonomi, säger han. Om man bara hör en part i ett telefonsamtal så väcks människans naturliga nyfikenhet, menar John Marsh.

– Man får ett behov av att försöka fylla i lyckorna, och det kan distrahera oss mycket. En plötslig förändring av tystnaden kan även dra till sig vår uppmärksamhet, som när en telefon börjar ringa.

Han lyfter fram en studie från 2015 där 8 av 10 kontorsanställda uppgav att de regelbundet blev avbrutna av kontorsljud och de uppskattade själva att produktiviteten gick ner med 66 procent.

I en artikel i tidskriften Canadian Journal of Experimental Psychology har John Marsh undersökt hur människor från en brotts scen återskapar gärningspersonens signalement. Resultatet visade att testpersonernas minne försämrades betydligt om de samtidigt utsattes för att höra ett telefonsamtal som de kunde förstå – men där de enbart kunde höra den ena samtalsparten.

– Om personerna hörde ett samtal de inte kunde förstå så påverkades inte deras minne. Men båda våra studier visar att arbetsresultatet påverkas när man bara kan höra halva samtalet. Det är när vi utsätts för detta som vi distraheras mest, säger John Marsh.

Hans slutsats är att försöka hålla arbetsplatser så tysta som möjligt. Tysta zoner, så kallade flexibla eller aktivitetsbaserade kontor lyfts fram som eventuella lösningar.

– Man bör upprätta rum som är anpassade för olika uppgifter, som telefonsamtal och högljudda diskussioner. Ett annat sätt att ta bort störande ljud kan vara att använda hörlurar med musik. Men för högljudd musik kan så klart också påverka koncentrationsförmågan, säger John Marsh och fortsätter:

– Jag upplever att kontorschefer äntligen har börjat inse vilket stort problem det här kan vara på en arbetsplats, och att fortsatta satsningar på öppna kontorslandskap faktiskt kan leda till stora konsekvenser för både företag och anställda.

Joakim Lundberg joakim.lundberg@dn.se "

Klimat och transporter

”Snabba beslut krävs för att nå transporternas klimatmål”

DN MÅNDAG 8 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190408

År 2010 fattade riksdagen beslutet att utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter ska minska med 70 procent fram till 2030. Trots att utsläppen ökade igen under 2018 är målet fortfarande möjligt att nå. Men det kräver en rad snabba politiska beslut för att nödvändiga investeringar ska kunna göras i tid, skriver nationella samordnaren Svante Axelsson.

En bred majoritet av Sveriges riksdag har beslutat att utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter, exklusive flyget, ska minska med 70 procent till år 2030 jämfört med 2010.

Färska statistik från Trafikverket visar att utvecklingen just nu går åt fel håll. I stället för att minska med de cirka 8 procent per år som krävs för att nå målet ökade tvärtom utsläppen med 0,5 procent under 2018. Den uppenbara frågan är förstas om det över huvud taget är möjligt att nå klimatmålet till 2030, eller är det helt enkelt för sent.

I min roll som nationell samordnare för Fossilfritt Sverige har jag haft dialog med flera nyckelaktörer. Den sammantagna bilden är att målet fortfarande är möjligt att uppnå, men det krävs en palett av politiska beslut inom kort för att de nödvändiga investeringarna i fossilfria lösningar ska kunna genomföras i tid. Utsläppen kommer inte att minska i en jämn takt, utan de största effekterna kommer efter 2025 även om många investeringar görs relativt omgående.

Glädjande nog börjar vår resa mot 70 procent lägre trafikutsläpp inte i dag. Även om utsläppen ökade under 2018 så har de totalt sett minskat med 18 procent jämfört med 2010. Det finns nu ett antal konkreta lösningar som är mogna för att introduceras. Tillsammans skulle de till och med kunna minska utsläppen med mer än 70 procent. Strategin för att klarar trafikens klimatmål vilar på tre ben:

1 Bränslebytet. Inblandning av mer biodrivmedel i både bensin och diesel är den åtgärd som kan minska utsläppen snabbast. Drygt 90 procent av alla bilar på vägarna i dag är antingen bensin- eller dieslbilar, och med stor sannolikhet kommer hälften av alla bilar år 2030 fortfarande vara det.

Sverige har i dag en bränslebyteslag. Genom den kan man med politiska beslut styra hur mycket biodrivmedel som ska blandas in i all den bensin och diesel som säljs. I dag har utsläppen minskat med 18 procent från drivmedel med hjälp av inblandningen av framför allt biodiesel (HVO) och etanol samt den mängd höginblandade bränslen som till exempel biogas, HVO och etanol som också används. Det gör oss världsledande men räcker inte för att nå målet. Nu behövs ett nytt beslut som bestämmer hur snabbt andelen biodrivmedel i tankarna ska öka mellan 2020 och 2030.

Men räcker den svenska skogen och jordbruket för att producera nödvändiga hållbara drivmedel? Den inventering som Fossilfritt Sverige gjort visar att förutsättningarna är relativt goda. Till exempel planerar Preem för att producera 30 TWh biodrivmedel ihop med olika partners till år 2030 och ytterligare cirka 5 TWh kan produceras av bland annat SCA, St1 och Södra. Råvarorna är grenar och toppar från skogsbruket och sidoströmmar av skogsindustrins övriga produktion, som sågspån och svartlut från pappersbruket samt vegetabiliska oljor

och slaktavfall. Tillsammans skulle dessa volymer räcka för att täcka behoven för den utsläppsminskning med 32 procent som vi bedömer kommer krävas från biodrivmedel till 2030.

2 Elektrifiering. Ska Sverige klara trafikens klimatmål måste allt fler mil köras på el. Och mycket tyder på att ketchupeffekten nu är här.

Under 2019 kommer det finnas 100 nya elbilsmodeller att välja på, plus nya bränslecells-bilar som tankas med vätgas. I Norge är varannan ny bil elbil. Enligt Volvo ska de ha motsvarande försäljning år 2025, och enligt andras bedömningar kommer i princip alla nya bilar gå på el år 2030. En sådan snabb utveckling är nödvändig för att biodrivmedlen på sikt ska räcka till andra trafikslag, inte minst flyget.

Det nya bonus-malus-systemet som infördes 1 juli 2018 har redan börjat ge effekt. Andelen laddbara bilar har ökat och slog nytt rekord för en månad i mars med 14,4 procent av nybilsförsäljningen.

Bedömningen är att efter år 2023 kommer elbilar som går cirka 40 mil på en laddning inte bara vara billigare att äga utan också billigare än motsvarande bensin eller dieslbil redan vid inköp. Då kommer elbilen sälja sig själv. Men omställningen kan inte vänta och för att få en ordentlig rivstart krävs nya politiska beslut. Vid en snabb utveckling av elbilsförsäljningen som skissats här kommer de att bidra med en utsläppsminskning med 15 procent.

3 Transporteffektivare samhälle. En snabbt ökad användning av biodrivmedel och el räcker inte för att nå trafikens klimatmål. Utsläppsökningar av ökad transportmängd har hittills varit liten tack vare energieffektivare fordon, och förväntas fortsätta vara det tack vare EU-krav på minskad energianvändning på både person- och lastbilar.

Nu behövs en aktiv politik som leder till effektivare transportarbete och minskat bilkörande i de större städerna – det är den viktigaste åtgärden också i ett globalt perspektiv. Prognoser visar på att potentialen för utsläppsminskningar till följd av detta ligger omkring 35 procent till 2045. Ett viktigt styrmedel för att få till stånd en sådan förändring tycks vara att införa stadsmiljöavtal enligt en modell som man infört i Norge. Där lovar staden begränsad transportvolym i utbyte mot statliga pengar för att investera i smartare mobilitets-lösningar där cykel, attraktiv kollektivtrafik och bildelning är grund-bultar.

Om alla dessa tre delar går i lås skulle Sveriges utsläpp från inrikes transporter kunna minska till och med mer än 70 procent till 2030. Fem viktiga beslut som behöver fattas i närtid för att det ska bli verklighet är:

Besluta om en reduktionsplikt till cirka 50 procent minskning av växthusgaser till 2030, samt besluta om kurvans utseende för att ge långsiktighet i investeringsbesluten.

Regeringen bör, på liknande sätt som man gjort med vindkraften, fastställa en planeringsram för andelen sålda laddbara bilar i Sverige, med förslagsvis 90 procent 2030. Då vågar både konsumenter och producenter investera.

Ge Energimyndigheten ansvar att ta fram en strategi som garanterar att det finns laddstationer i hela Sverige, stöd som hjälper småhusägare, bostadsrättsföreningar och hyreshusbolag att kunna ladda hemma samt förstärka elnätet där så behövs.

Inför den norska modellen av stadsmiljöavtal för att utveckla mobilitetslösningar och öka budgeten för detta med 1 miljard kronor i ett första steg.

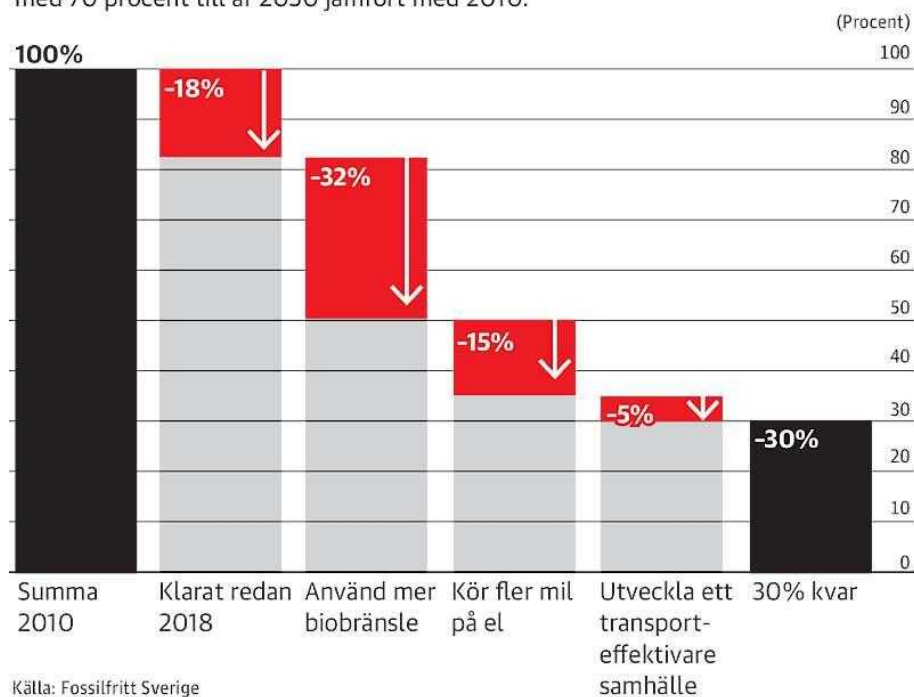
Inför ett mer träffsäkert reseavdrag som inte subventionerar biltrafiken runt de större städerna utan riktas mer till landsbygden.

Målet för transportsektorn är tufft och tiden är knapp, men med så många viktiga aktörer som står bakom det har vi goda förutsättningar att lyckas.

Svante Axelsson, nationell samordnare för Fossilfritt Sverige "

Så kan utsläppen från inrikes transporter minskas

Målet är att utsläppen av växthusgaser ska minska med 70 procent till år 2030 jämfört med 2010.

" Oro för att radioaktivt avfall ska läcka ut

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Containrar med farligt avfall på förvaret för kortlivat radioaktivt avfall i Forsmark oroar Strålsäkerhetsmyndigheten. Avfallet i behållarna är farligt i flera tusen år, men redan nu varnar myndigheter för att containrarnas dåliga skick kommer göra att innehållet läcker.

– Det finns en del avfall i det här förvaret som inte borde vara där, utan det behöver tas bort därifrån och omhändertas på annat sätt, säger Anders Wiebert på Strålsäkerhetsmyndigheten.

Ursprungligen kommer avfallet från Försvarmakten och det bedöms i dag vara farligare än det ansågs då containrarna placerades i förvaret. Det rör sig om uttjänta mörkerriktmedel, en form av utrustning på vapen, som innehåller radium 226.

– Det här ämnet är farligt i flera tusentals år, berättar Wiebert. Containrarna var i dåligt skick när de placerades i förvaret i mitten av 90-talet och nu när de utsätts för droppande saltvatten riskerar de att rosta sönder och börja läcka, skriver Sveriges Natur, Naturskyddsföreningens tidning.

Containrarna förvaras i ett bergrum som ligger 50 meter under Östersjöns botten. De står långt in i förvaret och är svåra att komma åt, vilket också gör dem svåra att undersöka. Svensk kärnbränslehantering (SKB), som ansvarar för förvaret, har tidigare utfört vissa reparationer för att förhindra att vatten kommer i kontakt med containrarna, men

enligt Strålsäkerhetsmyndigheten kvarstår problemet med hög luftfuktighet.

Strålsäkerhetsmyndigheten och SKB är överens om att containrarna ska tas bort. Det är tidpunkten om när de behöver flyttas som det råder delade meningar om. SKB anser att det räcker att flytta containrarna år 2030 när det nya förvaret i Forsmark är färdigt.

TT "

"Ledare: Torsken i Östersjön liknar numera mest zombier"

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Torsken, gadhus morhua, är en fet fisk med stor mage och misslynt uppsyn. Den kan bli upp till två meter lång. Om den inte lever i Östersjön, vill säga. Där ska man numera ha tur om man stöter på ett exemplar på över 45 centimeter. Det beror på det groteska överfisket, som knappt ens kan kallas fiske. Snarare är det myckna bottentrålandet att jämföra med en regelrätt dammsugning av allt liv.

I den nya SVT-dokumentären ”Torsken – havets hopp” flimrar en man på en trålare förbi, han är irriterad, säger att dammsugning är en bra liknelse, för efter en vecka är allt lika stökigt som vanligt igen. Men det är fel.

I Östersjön finns knappt någon torsk alls längre, och de som finns håller sig gömda, de är små, magra och ansatta av sälparasiter och mask. Nils Höglund, ansvarig för fiskepolicy vid Coalition Clean Baltic, jämför dem med zombier. Han talar om en total kollaps (Aftonbladet 12/4).

Denna kollaps påverkar allt marint liv. Det har belagts av Fiskeriverket redan för elva år sedan: När torsken försvinner breder dess huvudföda, skarpsillen, ut sig och äter upp allt för mycket djurplankton. Varpå det inte finns tillräckligt med djurplankton kvar för att beta av överflödet av växtplankton. Och så uppstår giftig algblooming. När algerna dör sjunker de till botten, där de ruttnande resterna förbrukar allt syre. Så

uppstår vidsträckta områden av döda botten, där inget kan leva utom bakterier.

Ytterligare ett problem är det ökande antalet sälar, som alltså inte bara sprider parasiter utan dessutom äter av den lilla torsk som finns kvar.

Egentligen skulle det behövas en omfattande säljakt. Men det vore förstås inte ett opportunt politiskt beslut – människor är vana att tänka på dem som utrotningshotade. Och ack så gulliga. Sådan har den allmänna bilden varit ända sedan Brigitte Bardot 1977 låg och kramade en storögd sälunge i protest mot harpuneringen. Något decennium senare dog mer än hälften av alla sälar i en virussjukdom som forskarna tror kan ha berott på att miljögifter satte ned djurens immunförsvar.

Men det var då. Sälöden är historia, sälarna är nu fler än någonsin. Detta är också den positiva lärdomen med hela den här sorgliga historien: Balansen i ekosystemet rubbas blott allt för lätt, men därmed är det inte svårt att räkna ut vad den beror på – och vad man bör göra för att återställa den. I grunden handlar det om att få till en rimlig fiskepolitik, som tar hänsyn till återväxten, till balansen, till miljön. Som förbjuder bottentrålning.

Ironiskt nog har dagens situation uppstått just av missriktad omtanke med naturen. Ju mer fisk man fångar på en fisketur, desto mer resursekonomiskt. Varför större båtar premieras. Eftersom de stora trålarna tar upp sådana enorma mängder fisk har de av praktiska skäl inte samma redovisningskrav eller kontroller på sig som de små fiskebåtarna. Vilket innebär att ingen riktigt vet vad det är de gör.

Detta är inte som med klimatet, där konsekvenserna av människans handlande är fruktansvärda men där sambanden likväl förblir en abstrakt kedja; nej, när havet mår dåligt märks det genast.

Och dåligt har Östersjön mått länge. De döda havsbottnarna breder i dag ut sig över en yta som motsvarar Danmark. Somliga experter tror inte att utvecklingen går att vända. En av skärgårdsfiskarna i ”Torsken – havets hopp” säger att klockan inte är fem i tolv, den är två på natten. Jo, sent är det, i alla händelser. Men havet är väldigt och starkt, om vi bara låter det vara det.

DN 15/4 2019. "

" Sveriges energipolitik får beröm – och varningar

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Sveriges energipolitik får högt betyg av Internationella energirådet, IEA, och kallas föregångsland när det gäller att övergå till låga utsläpp. Men man pekar också varnande på att utsläppsminskningarna har bromsat in.

Ett globalt ledarland som ligger långt före andra och har den lägsta andelen fossila bränslen av rådets medlemsländer. Det konstateras i en djupanalys av den svenska energipolitiken som Internationella energirådet, IEA, presenterade på tisdagen. Analyserna görs vart femte år.

Skatt på koldioxid och breda politiska överenskommelser som energiöverenskommelsen från 2016 och det klimatpolitiska ramverket från 2017 lyfts i rapporten fram som anledningar till att Sverige hittills har lyckats bra med en övergång till lägre utsläpp inom flera sektorer. – Sverige har visat att ambitiös energipolitik kan samsas med en stark ekonomisk tillväxt, säger Paul Simons, vice vd för IEA.

– Med energiöverenskommelsen på plats är det nu dags för Sverige att ta fram en tydlig plan för det långsiktiga målet att bli koldioxidneutralt. Han pekar på att Sverige har ett bra utgångsläge med stabil energiproduktion från vattenkraft och kärnkraft som tillsammans står för cirka 80 procent av produktionen. Och att de förnybara energikällorna växer.

När det gäller uppvärmning som är väldigt energikrävande lyfts utbyggnaden av fjärrvärme och installation av värmepumpar som ger ren och effektiv energi som anledning till kraftigt minskade utsläpp.
– Ni ligger långt före andra länder men det finns utmaningar inom bland annat transportsektorn och industrin och det gäller att hålla momentum uppe, säger Paul Simons.

Transporterna pekas ut som en sektor som kräver fokus om målet att minska utsläppen med 70 procent till år 2030 ska nås. Bonus-malus systemet och reduktionsplikten togs upp som medel som krävs för att minska utsläppen från vägtransporter.

Att använda skatter och att ta bort onödiga subventioner för fossila bränslen är råden för att fortsätta få ner utsläppen och gå mot fossilfri energi. Paul Simons välkomnade förslaget att viss skattelättnader för diesel kan tas bort i vårändringsbudgeten.

För att nå de svenska klimatmålen att koldioxidutsläppen ska vara netto noll år 2045 måste Sverige titta på industriutsläpp från bland annat stål och cement.

Digitaliserings och energiminister Anders Ygeman (S), tog emot rapporten och var överens med den analys IEA har gjort:
– Det finns långsiktiga målsättningar, vi vet vart vi är på väg och vi har stor politisk enighet.

Angående utsläppen från transporterna som IEA lyfter en varningsflagg för är han hoppfull.

– Där finns två huvudsvar, elektrifiering och biobränsle. Sverige är med bred marginal det land med mest biobränsle i tankarna på

personbilssidan. Och vi står på randen till en elektrifieringsrevolution. 14 procent av nybilsförsäljningen i år består av bilar som går att driva med el. Och i mars så slår för första gången de rena elbilarna hybridbilarna.

Den senaste tidens nyvaknade debatt om kärnkraft för klimatets skull som M och KD har tagit upp är han inte oroad för.

– Ingen jag träffar, som till exempel Vattenfall, pratar ny kärnkraft, säger Anders Ygeman.

– Sedan energiöverenskommelsen har över 60 miljarder kronor investerats i vindkraft och det beror på att vi inte ska subventionera kärnkraften. Både kärnkraften och vindkraften får klara sig på egna meriter och då ser vi att investerarna väljer vindkraften.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta.

Några av Internationella energirådets rekommendationer till Sverige:

Se till att få fart på utsläppsminskningarna

Fokusera på transportsektorns utsläpp

Håll ögonen på utfallet av nya regler och justera när det behövs.

Förbered elsystemet för 100 procent förnybart

Använd energi smartare

Sätt relevanta mål som kan driva fram energieffektivitet. "

" Så blev Sverige fossilfritt 2045

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Till 2045 är det beslutat att Sverige ska vara fossilfritt. Men hur ska det gå till? En utställning producerad av Lunds universitet presenterar ett fiktivt framtidsscenario – utan plats för självkörande bilar.

2045 lyckas Sverige som första land i världen sluta med fossila bränslen. Bara fem år senare uppnår resten av världen nettonollutsläpp av växthusgaser.

För att fira framgången inviger den svenska regeringen år 2053 museet Fossil, vars första utställning "Carbon ruins" blickar tillbaka på den fossila tidsåldern. Den fossila eran varade 1849–2049 och kännetecknades av en världsekonomi driven av fossila bränslen – något som skapade klimatförändringar och miljöförstöring. Men genom tekniska innovationer och politiska beslut har mänskligheten lyckats begränsa uppvärmningen och många av dess ödesdigra konsekvenser.

Så lyder den science fiction-inspirerade utgångspunkten för den lilla utställningen "Carbon ruins" som nu öppnar i Lund. Men att Sverige ska bli fossilfritt till år 2045 är inte en science fiction-fantasi, utan grundar sig i ett riksdagsbeslut 2017, fattat med bred politisk majoritet. Efter 2045 ska utsläppen vara noll.

"Carbon ruins" är producerad av en tvärvetenskaplig kärngrupp på sex personer knutna till Lunds universitet. Genom workshoppar med forskare och näringslivsföreträdare inom stål, jordbruk, plast, energi

och transport har de tagit fram ett scenario för hur Sveriges omställning skulle kunna gå till.

– Vi har utgått från det mål som ligger, att Sverige ska vara fossilfritt och klimatneutralt 2045. På så sätt är den här utställningen absolut inte radikal, utan bara i linje med normala politiska beslut och planer, säger Johannes Strippel, docent och forskare i statsvetenskap och initiativtagare till "Carbon ruins".

Samtidigt vill utställningen främmandegöra det invanda i vår tid, objekt som år 2019 betraktas som vardagligt okontroversiella trots att de är problematiska. Saker av stål, betong och plast. På utställningsborden står bland annat en armerad betongklump, några bitar asfalt och en hamburgare under en glaskupa. Ett vykort från en skidort och ett par frequent flyer-kort ingår också i utställningen som just nu är inrymd på en liten yta innanför entrén till universitetshuset Eden.

I en låda på en patinerad träbyrå ligger en rulle konstgräs. Infoskylten framställer denna stapelvara inom det moderna föreningssverige som en historisk kuriositet:

""Det är så jobbigt att klippa gräset", hördes husägare och fotbollsklubbar skrika längs gatorna – vips så föddes konstgräset, vilket gjorde gräsklipparen obsolet! Glädjen var dock kortvarig. Långsamt men säkert vittrade oljegräset bort och förorenade hav, sjöar och hallen hos fotbollsfamiljer."

– Vi ser tillbaka på objekt som var dominanta under fossileran. Vi vill väcka någon sorts nostalgi och igenkänning, men också problematisera vissa saker som inte diskuteras så mycket. Det är till exempel inte så

många i dag som pratar om att lego är oljebaserat, säger Ludwig Bengtsson, kommunikatör på Hållbarhetsforum, och pekar på en liten oljeplattform byggd i lego som står på ett av utställningsborden.

Vilken känsla tänker ni er att den fiktiva besökaren år 2053 får inför utställningen?

– Känslan av att besöka vilket historiskt museum som helst. Ett barn kanske frågar: ”Pappa, var det verkligen så här? Är det sant att ni hade plast på fotbollsplanen? Ni visste väl att det var olja i det?” Självt skulle jag vara 80 år och kanske förundras över att omställningen på 2010-talet framställdes som så dramatiserad, dystopisk och politiskt laddad, säger Johannes Strippel.

Men är det inte en dramatisk omställning som väntar, om alla fossila bränslen ska försvinna?

– Kanske på vissa områden. Vi lyfter till exempel fram metaller som vi tror att det kan bli konflikter kring, och vissa saker som måste ges upp kan säkert kännas smärtsamma. Samtidigt har fjärrvärmeomställningen i Sverige redan gått från 98 procent fossil energi 1975 till 5 procent i dag, och det är ingen som har lidit av det. Många omställningar märks inte, utan blir lite som Malmös slagord ”Det ska vara lätt att göra rätt”, fortsätter han.

Men hur ska omställningen gå till rent konkret? I den offentliga diskussionen har det hittills varit ett stort fokus på de livsstilsförändringar som individen kan göra, till exempel vad gäller mat, semesterresor, pendlingsfordon och prylkonsumtion. Men en stor del av världens koldioxidutsläpp kommer från industri, infrastruktur och byggsektor, som är ännu svårare att påverka med konsumentmakt.

I Sverige står industrin för ungefär 30 procent av utsläppen. Enbart stålindustrin för 10 procent.

– Det är ganska osynligt eftersom produktionen inte ligger så nära oss som slutkonsumenter. Stålet finns som armeringsjärn i betong, eller på andra sätt i byggnader. Det är förvisso material som vi ser varje dag, men vi interagerar inte med dem på samma sätt som när vi kliver in i en bil, säger Alexandra Nikoleris.

I Sverige undersöker industriprojektet Hybrit möjligheterna att göra fossilfritt stål, men tidpunkten då produktionen kan skalas upp ligger fortfarande långt fram i tiden. När forskare på Lunds universitet räknat på tidpunkten kommer de fram till att ekvationen inte går ihop. Man kan spekulera i om politiskt beslutad ransonering måste till under en övergångsperiod, åtminstone mellan 2025 och 2035, menar Johannes Strippel.

– Det vi har laborerat med i utställningen är att vi under övergångsperioden får prioritera stålanvändning där det verkligen behövs, till exempel i järnvägar, broar eller andra kritiska konstruktioner, som höga hus, tillägger Alexandra Nikoleris.

I det fiktiva scenario för ett fossilfritt Sverige som ”Carbon ruins” presenterar stängs den sista svenska masugnen för stålproduktion med koks år 2042. Redan 2025 tar EU bort subventioner för storskalig djurhållning, trots våldsamma protester från bönder som blockerar Bryssel med traktorer. 2028 förbjuds reklam för klimatskadlig och ohälsosam mat. 2030 förbjuds försäljningen av bensinfordon i Sverige och EU. Samtidigt har produktionen av bioasfalt med lignin som bindemedel dragit i gång. 2038 serveras världens sista snabbmatsburgare och 2046 har den sista, flygande utrikeskorrespondenten skolat om sig till nätreporter med onlineintervjun som främsta arbetsmetod.

Enligt scenariot har svenska stadskärnor år 2049 blivit bilfria, med separata filer för fotgängare, cyklister och rullstolsburna. Utanför alla stadscenter finns parkeringsplatser för elbilar där låncyklar erbjuds, med eller utan el. Som en konsekvens av att folk rör mer på sig och äter hälsosammare mat har folkhälsan förbättrats dramatiskt, enligt ”Carbon ruins”-scenariot.

– Syftet med utställningen är inte att förutspå vad som måste ske eller vad som kommer att ske utan att skapa berättelser kring saker som möjligen sker i fall målet om nettonollutsläpp ska uppnås globalt. Detta för att skapa en dialog kring vad som är önskvärt och inte, framhåller Alexandra Nikoleris.

Det objekt som i dag tar störst plats i debatten om det hållbara samhället – den självkörande, eldrivna bilen – har ingen garanterad plats i Lundaforskarnas framtidsvision.

– Att bygga en bil, även om den är självkörande och eldriven, tar mycket energi och material i anspråk, säger Ludwig Bengtsson, och Johannes Stripple utvecklar:

– Inga av de forskare vi har jobbat med är jätteförtjusta i det självkörande fordonet. Även om de åker med 20 centimeters avstånd tar de mycket plats i stadsrummet jämfört med kollektivtrafik. Men det säger något om bilens status i vårt samhälle att den blir en viktig projektion för det framtida samhället.

Sverker Lenas

sverker.lenas@dn.se

Fakta. ”Carbon ruins”

"I Lund visas utställningen först på Eden (den 8–12 april), sedan på Kristallen (den 23 april–3 maj), Domkyrkoforum (den 2–29 september) och stadsbibliotek (den 1 oktober–3 november).

Läs mer på www.climaginaries.org/carbon-ruins

Den fossila eran

1849

Användningen av fossil energi börjar ta fart då kol blir den dominerande energin i tillverkningsindustrin.

1856

Bessemerprocessen gör stål billigare och möjligt att massproducera.

1859

Den första kommersiellt framgångsrika förbränningsmotorn utvecklas samtidigt som den första oljeborren byggs.

1882

Det första koleldade kraftverket byggs i London.

1896

Den svenska vetenskapsmannen Svante Arrhenius upptäcker att mänskliga aktiviteter kan leda till klimatförändringar.

1907

Kommersiell plast gör entré i världen.

1908

T-forden rullar ut från fabrikerna.

1923

Det moderna kylskåpet introduceras.

1972

Romklubbens rapport ”Tillväxtens gränser” publiceras och visar ekologiska gränser för exponentiell ekonomisk tillväxt.

1988

”Växthuseffekten är här”, vittnar Nasas chef James Hansen för amerikanska kongressen. FN:s klimatpanel IPCC bildas.

1992

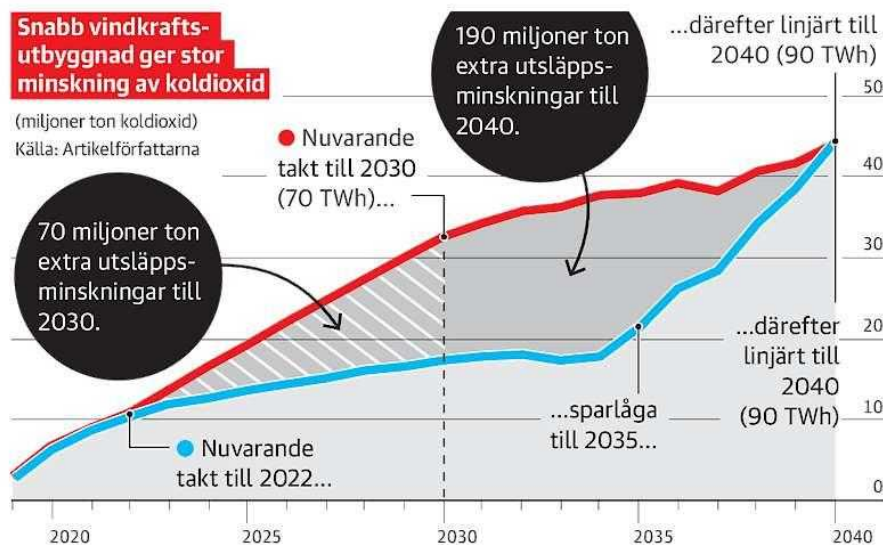
Riokonferensen äger rum i Brasilien.

1997

Kyotoprotokollet antas, där i-länder åtar sig att minska sina växthusgasutsläpp.

2015

Parisavtalet antas, där hela världen uppmuntras att ta itu med sina utsläpp av växthusgaser. "

”Vindkraften kan snabbt halvera klimatpåverkan”

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190414

Med nuvarande utbyggnadstakt kan den svenska vindkraften minska klimatutsläppen med motsvarande drygt 50 procent av Sveriges utsläpp, visar en ny rapport. Den nya vindkraften klarar sig helt utan stöd, men staten och kommunerna måste erkänna vindkraftens klimatnytta – och inte sätta käppar i hjulet för utbyggnaden, skriver sex vindkraftsföreträdare.

Klimatkrisen är akut. Hela vårt samhälle måste ställas om, på alla områden. Vindkraften ger en stor och omedelbar klimatnytta genom elexport samtidigt som den lägger grunden för en långtgående elektrifiering i Sverige.

Till skillnad från ny kärnkraft – som inte bara skulle bli 2–3 gånger dyrare, utan också ta mycket längre tid att bygga – kan vindkraften snabbt minska utsläppen. Ändå väger vindkraftens klimatnytta mycket lätt i lokala beslutsprocesser och i miljöprövningen.

På kort sikt är det inget problem. Den blocköverskridande energiöverenskommelsen 2016 skapade trygga ramar och ledde till omfattande investeringar. Mellan 2018 och 2022 förväntas vindkraften mer än fördubblas, från 17 till 35 TWh. Därefter är utvecklingen mer osäker.

Energimyndigheten skriver i sin vindkraftsstrategi 2018 att tillståndsprövningen ”upplevs som allt svårare, längre, dyrare, och med mycket osäkert utfall”. Och Naturvårdsverket och Energimyndigheten är oroad över att ”det tillkommer väldigt få nya tillstånd och många ansökningar avslås eller minskas ned under processens gång”.

Om ökningen tillåts fortsätta i nuvarande takt (4,7 TWh om året), får vi sammanlagt drygt 70 TWh vindkraft år 2030. Det är klart mer än kärnkraftens elproduktion under förra året och det ligger väl i linje med Energimyndighetens scenario med 90 TWh vindkraft under 2040-talet.

Den avgörande frågan är när den storskaliga utbyggnaden ska ske. En möjlighet som diskuteras är att skjuta upp utbyggnaden till mitten av 2030-talet då elektrifieringen tilltar och kärnkraften successivt börjar avvecklas.

Men om man väntar med utbyggnaden går man miste om stor klimatnytta:

Vindkraften minskar omgående klimatutsläppen i övriga Europa. Nästan hälften, 48 procent, av elproduktionen i de grannländer vi är direkt sammanknutna med i elsystemet baseras på fossila källor som kol, olja och gas. För varje extra TWh vindkraft, och ökad elexport, minskar klimatutsläppen med cirka 600 000 ton. Ju mer överförings- och lagringskapaciteten byggs ut, desto större blir klimatnyttan.

Vindkraften spelar en avgörande roll för en klimatsmart elektrifiering av den svenska transportsektorn och industrin. För varje extra TWh vindkraft som ersätter fossila bränslen inom transportsektorn och industrin kan utsläppen också minska med cirka 600 000 ton. Om vi å andra sidan elektrifierar utan att öka elproduktionen, reduceras vår elexport och utsläppen i våra grannländer ökar.

Med 70 TWh vindkraft år 2030 får vi, efter stängningen av kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2, en nettoökning av elproduktionen med 45 TWh.

Denna utökade elproduktion kan minska klimatutsläppen med omkring 27 miljoner ton år 2030 – motsvarande drygt 50 procent av Sveriges nuvarande utsläpp och (om man också räknar in den befintliga elexporten) mer än Sveriges förmodade utsläpp år 2030.

Om man i stället låter vindkraftsutbyggnaden gå på sparlåga till mitten av 2030-talet blir de ackumulerade utsläppen 70 miljoner ton större till år 2030 och 190 miljoner ton större till 2040. Det är nästan fyra gånger så mycket som Sveriges årliga utsläpp.

Ny vindkraft i Sverige klarar sig helt utan statligt stöd, eftersom produktionskostnaderna har rasat samtidigt som ökade kostnader för kolkraften i Europa har drivit upp elpriset.

Den svenska vindkraftsutbyggnaden innebär nya arbetstillfällen, skatteintäkter till både staten och kommunerna samt stärkt konkurrenskraft för svensk industri genom att vindkraften pressar elpriset. Den innebär också att elförsörjningen kan tryggas om mer kärnkraft, av ekonomiska eller säkerhetsmässiga skäl, måste tas ur drift i framtid.

Det finns en nästan total samstämmighet bland de politiska partierna. Inte bara Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna, utan också Moderaterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet betonar elexportens klimatnytta.

Men dessa ställningstagande har ännu inte fått genomslag i praktiken. Vindkraften och elexporten inkluderas varken i de svenska klimatmålen eller när regeringen och myndigheter fattar beslut som syftar till att minska vår klimatpåverkan. Elexportens klimatnytta nämns inte i Naturvårdsverkets nya klimatpolitiska underlag till regeringen. Och fortfarande väger klimatnyttan mycket lätt när kommuner, miljöprövningsdelegationer och miljödomstolar tar ställning till nya vindkraftsprojekt.

Vi har fem förslag för att förverkliga vindkraftens potential att snabbt minska klimatutsläppen:

1 Utbyggnadsmål till 2030. Naturvårdsverket och Energimyndigheten arbetar nu fram en nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Det bör fastställas ett nationellt utbyggnadsmål

om minst 70 TWh vindkraft år 2030, med en fortsatt hög utbyggnadstakt.

2 Beräkna och redovisa. Energimyndigheten bör få i uppdrag att fortlöpande beräkna och redovisa vilken el som nu och framöver trängs undan av den svenska elexporten och vilka utsläppsminskningar detta innebär.

3 Regional planering. Länsstyrelserna har fått i uppdrag av regeringen att senast i oktober i år anta nya klimat- och energiplaner för länet. I dagsläget är det bara ett fåtal län/regioner som har mål för vindkraften. Länsstyrelserna och regionerna bör utarbeta konkreta mål för vindkraften, och försöka undanröja hinder för utbyggnaden.

4 Kommunalt engagemang. Kommunerna har en nyckelroll, eftersom de i översiktsplaner anger lämpliga områden för vindkraft och måste tillstyrka varje enskild vindkraftspark. En TWh vindkraft kan "kompensera" för de årliga utsläppen för cirka 60 000 kommuninvånare (10 ton konsumtionsbaserade utsläpp per person). Att underlätta vindkraftsutbyggnaden är sannolikt den mest enkla och effektiva klimatåtgärd en kommun kan fatta beslut om.

5 Global klimatnytta i miljöbalken. Regeringen bör snarast genomföra Klimatpolitiska rådets förslag om att "föra in klimathänsyn i miljöbalkens portalparagraf". Dessutom bör vindkraftens globala klimatnytta ges större tyngd i tillståndprocessen genom ett extra tillägg i miljöbalken (2 kap. 7 §).

Att snabbt avveckla kolkraften är en lågt hängande frukt. Klimatinitiativet Powering Past Coal Alliance, där Sverige är medlem, har slagit fast att kolkraften i industrialiserade länder måste fasas ut

senast 2030 om vi ska kunna uppnå Parisavtalets temperaturmål. Enskilda EU-stater har redan fattat beslut om att fasa ut långt över hälften av kolkraften.

Sverige har mycket goda förutsättningar för vindkraft. Vi har vattenkraft som reglerkraft, goda möjligheter att exportera el och vi är ett blåsig och glesbefolkat land med mycket låga investeringskostnader för vindkraft.

Den svenska vindkraften kan omgående minska utsläppen i våra grannländer, och därefter säkerställa att elektrifieringen i Sverige genomförs med förnybar elproduktion, utan att utsläppen i grannländerna ökar. För klimatets och vår framtids skull, vi har inte råd att vänta!

Linda Burenius, head of public affairs, OX2

Hans Carlsson, vd Siemens Gamesa renewable energy

Jessica Henryson, samordnare nätverket Vindkraftens klimatnytta

Maria Röske, vd, wpd

Charlotte Unger Larson, vd, Svensk vindenergi

Peter Zachrisson, vd, Stena renewable "

" Medvind för kärnkraften

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Opinionen mot kärnkraft i Sverige minskar. Förra året tyckte 52 procent att kärnkraften skulle avvecklas på lång sikt, att jämföra med 58 procent året innan, enligt Som-institutet vid Göteborgs universitet.

Opinionen för att avveckla kärnkraften växte under 2010-talet, men förra året skedde ett trendbrott – och professor Sören Holmberg säger att kärnkraften nu är tillbaka som en av de stora frågorna i debatten.

– Vi tror att vi har att göra med att frågan plötsligt blev aktuell igen på grund av att Ebba Busch Thor och Kristdemokraterna lanserade idén att vi skulle bygga och använda kärnkraften mer framöver, säger Holmberg till Ekot.

Moderaterna och Sverigedemokraterna har de mest kärnkraftsvänliga väljarna. Enligt Sören Holmberg kan energioverenskommelsen från 2016 mellan den rödgröna regeringen samt Centern, Moderaterna och Kristdemokraterna nu vara hotad om M och KD väljer att hoppa av.

TT "

"Märkligt att lansera kärnkraften som en huvudfråga i EU-valet"

DN TISDAG 16 APRIL 2019

" MP-språkröret Isabella Lövin ifrågasätter Moderaternas och Kristdemokraternas utspel om kärnkraften för att få ner utsläppen i Europa. – Det är märkligt att lansera kärnkraft som en huvudfråga i ett EU-val när medlemsländerna har rätt att bestämma om sin egen energimix, säger hon.

För fem år sen blev Miljöpartiet andra största svenska parti i EU-parlamentet och språkröret Gustav Fridolin badade i en fontän i centrala Stockholm på valnatten. Nu visar opinionssiffrorna att Miljöpartiet tappar ett eller flera mandat i valet.

Vad är en realistisk förhoppning för er i dag?

– Hade du frågat mig för fem år sen om vi skulle bli andra största parti hade jag nog inte vågat säga det. Vi hade en väldigt stark slutspurt i den valkampanjen. Jag hoppas på samma resultat den här gången också, säger klimat- och miljöminister Isabella Lövin när DN träffar språkröret på hennes kontor på Miljödepartementet.

Partiledningen har de senaste åren upprepat att vägen från de låga opinionssiffrorna är att prata mer om partiets hjärtefrågor – klimat och miljö. Ändå var MP nära att åka ur riksdagen i höstens val.

Partiföreträdare har hävdat att det varit svårt att nå ut med frågorna. Sen kom Greta Thunberg och så pratar plötsligt hela världen klimat. Har du någon självkritik?

– Jag känner frustration över att vi inte har blivit större och fått genomslag för vår politik på ett tidigare stadium så att Greta och alla ungdomar hade sluppit gå på gatorna och protestera mot de vuxna.

Hade vår politik slagit igenom för 40, 30 eller 20 år sen hade vi haft bilfria innerstäder, en utbyggd kollektivtrafik, elbilar, förnybara drivmedel och självförsörjning av solceller på taket och mer ekologisk odling. Men vi har inte haft tillräckligt stort stöd. Man kan vara självkritisk och fråga sig: varför har vi inte nått ut bättre med vårt budskap?

– Vi har försökt. Vi har gjort så gott vi kunnat. Tyvärr har verkligheten bevisat att vi haft rätt i vår oro för vad vi gör med vår planet.

Isabella Lövin kan inte peka ut en enskild klimatfråga som särskilt viktig för EU att lösa gemensamt. Hon pekar på energiförsörjningen, transporterna, bilindustrin, jordbruket och bättre tågförbindelser inom Europa för att minska flygandet.

– Man kan inte luras att tro att det är en enskild åtgärd som ska ställa om samhället. EU är enormt viktigt för att vi ska få acceptans för en klimatpolitik där man inte upplever att det blir orättvist. Om vi vill gå fram snabbare i Sverige pekar företag på att Sverige straffas och att de andra inte behöver göra det.

Kan Sverige acceptera en högre EU-avgift efter Brexit?

– Vi ska inte betala mer. Vi är stora nettobidragare till EU-budgeten och måste se till att EU:s budget blir mer effektiv. Vi behöver titta på jordbruksstödet och på strukturfonderna och se vad vi kan minska på om Storbritannien lämnar unionen. Av jordbruksstödet går väldigt mycket till produktionsstöd. Vi vill värna den delen som går till att stärka den biologiska mångfalden och ekosystemen så att de ekosystemtjänster som jordbruket står för värnas.

Skulle det påverka svenska bönder?

– Ja, det skulle det naturligtvis göra. Det är hela poängen med EU-samarbetet, att det ska påverka alla EU:s bönder på samma sätt. Då har man ett neutralt konkurrensförhållande.

Flera partier, bland annat Moderaterna, har lyft frågan om mer kärnkraft som en av de viktigaste för att få ner utsläppen i Europa. Varför är det inte en tänkbar fossilfri väg för Miljöpartiet?

– Det är dyrt, det är farligt och det tar för lång tid. Det förnybara är mycket billigare, det är här och nu och det är på utbyggnad. Det är märkligt att lansera kärnkraft som en huvudfråga i ett EU-val när det står i Lissabonfördragets artikel 194 att medlemsländerna har rätt till sin egen energimix. Vi har självbestämmande. Mer pengar till forskning för fjärde generationens reaktorer? Man har redan satsat 20 miljarder på forskning och än så länge har det inte resulterat i en enda producerad kilowattimme på europeisk nivå.

FN:s klimatpanel pekar på att kärnkraften måste öka om man ska hinna nå de globala klimatmålen?

– Det är en felaktig uppfattning som sprids av M och KD. Det står ingenstans i IPCC:s rapport att kärnkraften behövs. Däremot har man olika scenarier där forskare tittar på hur utvecklingen kan se ut med olika andelar kärnkraft. Det är ingen rekommendation från IPCC. De skriver väldigt tydligt att ny kärnkraft inte bidrar till de globala målen, alltså agenda 2030 och att det är dyrt och att slutförvaringsproblematiken inte är löst.

Miljöpartiet röstade emot S i frågan om EU:s upphovsrättsdirektiv. Du har själv en bakgrund som författare. Står du bakom Miljöpartiets linje?

– Det här är en komplicerad fråga. Partiet och gröna gruppen i parlamentet har landat i den här linjen.

Men vad tycker du själv?

– Jag tycker att vi ska värna konstnärer och upphovsmäns möjligheter och rättigheter.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se "

"Tre snabba EU-frågor

1 Vilken är EU-valets viktigaste fråga för dig och ditt parti?

– Klimatfrågan. Vi har ett överväldigande budskap från världens alla klimatforskare som säger att vi har tio år på oss att halvera utsläppen. EU är en enormt viktig global aktör i detta arbete nu när USA lämnar Paris-avtalet och Brasilien börjar backa. Kan Sverige driva på EU så att EU visar ledarskap så kommer det ha en avgörande betydelse om vi klarar Paris-avtalets mål och om vi klarar klimatet.

2 Vilken migrationspolitik driver Miljöpartiet inför EU-valet?

– Vi vill att det ska finnas lagliga vägar för flyktingar som behöver söka skydd. Man ska kunna komma in till EU. Vi ska inte ha ett fort Europa som bygger murar och Medelhavet ska inte fortsätta vara en massgrav för människor som flyr. Vi tycker också att medlemsländerna ska ta emot flyktingarna på ett solidariskt sätt.

3 Vilken kommissionsportfölj vore mest intressant för Sverige att få nu när Cecilia Malmström slutar?

– Sverige har väldigt hög trovärdighet när det handlar om miljö och klimat. Det skulle vara en intressant portfölj för oss. Sen finns det många andra, som energi, transport och bistånd där vi har en hög trovärdighet. "

" Påven: ”Carry on, Greta!”

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

"16-åriga Greta Thunberg tackade påve Franciskus för hans engagemang i klimatfrågan. Svaret från påven: – Fortsätt, Greta! Bara fortsätt!"

Under generalaudiensen på Petersplatsen i Rom träffades svenska Greta Thunberg och påve Franciskus. Thunberg satt längst fram under audiensen, i sällskap av bland andra sin pappa Svante Thunberg. Mötet med påven ägde rum under audiensen under onsdagen.

– Han var väldigt varm och vänlig. Det var informellt och han log och skrattade hela tiden, säger Greta Thunberg till DN.

Vad sa ni till varandra?

– Jag tackade honom för att han kämpar för klimatet. Och han sa "Carry on, Greta. Just carry on!".

Påve Franciskus har upprepade gånger uttryckt sin oro över klimatförändringarna.

Mötet med påven är en del av Greta Thunbergs påsklovsresa i Europa. Under tisdagen höll hon tal hon i Europaparlamentet i Strasbourg och på torsdag talar hon i den italienska senaten. Långfredagen tillbringar hon med den italienska grenen av den klimatrörelse hon själv startade i augusti förra året – i en skolstrejk i centrala Rom.

Alexandra Urisman Otto

alexandra.urisman@dn.se "

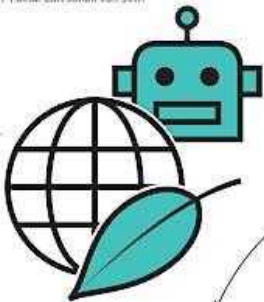
Klimatrisk i ditt fondsparande

Ett urval av fonder rankade efter koldioxidrisk enligt Morningstar. CO₂-riskvärdet är mellan 0 och 100. Alla fonder som erbjuds på den svenska marknaden har inte kunnat få ett koldioxidriskvärde. Avgiften avser årlig avgift på den öppna marknaden.

Grafik: Johan Andersson Fakta: Carl Johan von Seth
Källa: Morningstar

Minimala utsläpp

Läkemedelsfonder och IT-fonder har ofta små utsläpp och små klimatrisker.

Robur Ethica Global är en av 23 Svanenmärkta fonder som finns på marknaden.

Klimatrisk

Låg ← → Hög

Didner & Gerge Aktiefond, en av Sveriges största fonder som placerar främst i Europa, har en ovanligt hög klimatrisk.

Värstingarna

Rysslandsfonder och fonder med fokus på Kina har ofta ett tungt klimatavtryck och stor koldioxidrisk.

CO₂-riskvärde

" Klimatsmarta fondutbudet är fullt av fallgropar

DNSÖNDAG 14 APRIL 2019

Nya sparprodukter marknadsförs mot den växande grupp svenskar som vill göra gröna investeringar. Men många upplever informationen som förvirrande. Hur ska den klimatsmarta småspararen tänka?

Vad gör dina sparpengar om natten? Allt fler svenska småsparare vill veta. Och i stigande utsträckning går det att få svar från sin fondförvaltare.

Förra året infördes ett nytt lagkrav om hållbarhetsinformation. Nya certifieringar och indikatorer ger fler ledtrådar om var placeringarna håller hus. Pensionsmyndighetens fondtorg har nyligen infört två urvalsverktyg för hållbarhet. Svanenmärkningen är ytterligare ett exempel på de senaste årens utveckling.

– Vi ser ett stort intresse från både sparare och fondförvaltare, säger Per Sandell på Miljömärkning Sverige, som står bakom Svanenmärkningen.

Fonderna kan heta saker som klimatfond, etisk fond eller hållbarhetsfond. Men bakom namnen döljs olika kriterier. Och avgifterna varierar rejält.

När Finansinspektionen förra hösten gjorde en genomgång fann man att 83 procent av de svenska fonderna på något sätt beaktar hållbarhet. Men en slutsats blev att tolkningsutrymmet för förvaltarna är stort. – Konsumenterna i vårt test tycker att informationen är svår att förhålla sig till. Då får bolagen ett övertag, säger Johanna Svallberg på Finansinspektionen.

Jonas Lindmark är analyschef på fondanalysföretaget Morningstar. Han tycker att småspararen ska ha en kritisk hållning.

– Fondbranschen försöker alltid hitta argument för att människor ska betala högre avgifter. Det vanligaste argumentet just nu är hållbarhet, säger han.

DN:s genomgång av utbudet visar att det går att hitta gröna fonder med relativt låga avgifter. Men valet av strategi beror ytterst på småspararens egna mål.

Vi utgår från två exempel på hur en småsparare kan tänka, särskilt kring klimatsmarta placeringar.

Den första kan vi kalla Teknikaktivisten. Hennes mål är att bidra till nya lösningar på klimatproblemen.

– Om man är beredd att ta lite extra risk för att påverka verkar det rimligt med en fond som bara investerar i vissa branscher, säger Jonas Lindmark.

Teknikaktivistens strategi kan alltså bli att välja fonder med fokus på förnybar energi, batterier och vattenteknik. Ett dilemma är att sådana placeringar kan ha relativt stora koldioxidavtryck. Det beror på att tillverkningsindustrier – även de som tillverkar vindkraftverk – tenderar att alstra utsläpp. Ett annat problem är att småspararen lägger alla ägg i samma korg, vilket skapar ekonomisk osäkerhet. Dessutom har fonderna höga avgifter.

Jonas Lindmark ser ändå strategin som ett sätt att påverka.

– Investeringarna kan få fler företag att satsa offensivt, säger han. Vi kallar det andra exemplet för Utsläppsundvikaren. Hennes mål är i stället att placeringarna ska ha ett så litet klimatavtryck som möjligt och helst inte bidra till den fossila ekonomin.

Det innebär ett större utbud av fonder att placera i, men också fler avvägningar.

Beräkningar som gjorts av Swedbank Robur visar att det inte är hållbarhetsfonder som har minst koldioxidutsläpp i portföljen. Läkemedelsfonder är egentligen bättre.

Men småsparare som bara tittar på utsläppen riskerar att gå miste om både avkastning och möjligheter att påverka. Per Sandell på Miljömärkning Sverige betonar vikten av ett brett perspektiv.

– Ska man göra något åt klimatfrågan måste man djupdyka i företagens affärsmodell. Det gäller att inte bara stirra på produktionen av förnybar el, säger han.

Många fonder som kallar sig hållbara investerar i många olika branscher. Upplägget står typiskt sett på tre ben. Dels uteslutning av dåliga bolag, dels ett medvetet urval av företag som är ”bäst i klassen”. Och slutligen en aktiv ägarstyrning, vilket betyder att fondförvaltaren har en dialog med företagen om allt från korruption och arbetsvillkor till klimatarbete. Hållbarhetsbegreppet är alltså brett.

– Vem vill investera i ett vindkraftbolag som inte behandlar sina anställda väl? säger Per Sandell.

Uteslutning av dåliga bolag ses som en hygienfaktor i många fonder, även de som inte kallas hållbarhetsfonder. Flera stora svenska förvaltare placerar till exempel inte alls i kolindustrin. Men Jonas Lindmark hävdar att den strategin egentligen har liten betydelse.

– Bara företagens ägare har möjlighet att påverka riktningen. Exkluderingen gör att bolag helt enkelt inte bryr sig om vissa investerare, säger han.

Även om Miljömärkning Sverige har hårda exkluderingskrav på de Svanenmärkta fonderna håller Per Sandell med om att det viktigaste inte är vilka branscher man väljer bort.

– Vi tror att det viktigaste är att välja bra företag och vara en aktiv ägare. Exkluderingen kanske har minst effekt, säger han.

Vad betyder det för Utsläppsundvikaren? Flera av märkningarna och indikatorerna kan ge hjälp. Morningstar har två mått: ett sammanfattande hållbarhetsbetyg och en särskild CO2-riskindikator.

– Riskmättet visar hur stor del av företagets verksamhet som är beroende av fossila bränslen och hur förberedda företagsledningarna är på en omställning, säger Jonas Lindmark.

Svanenmärkningen är strängare. Här måste fonderna i princip exkludera all fossil energiproduktion. Kärnkraftsbolag och en rad andra branscher är uteslagna. Därtill kommer kraven på aktivt ägande.

Jonas Lindvalls tips till Utsläppsundvikaren är Nordenfonder, som ofta har bra hållbarhetsprofil och ganska god riskspridning. Och: hålla koll på avgifterna. Om förvaltaren äter för mycket av sparkapitalet bör man fundera på om pengarna gör större nytta någon annanstans.

– Vanliga människor kan påverka klimatet mer genom konsumtion och andra val än genom sparandet, säger Jonas Lindvall.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

" Hasse Eriksson: Sparande i fonder är som att sortera sopor

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Vårt fondsparande finns på flera olika håll. Möjligheten att påverka hur etiskt och hållbart det är varierar beroende på i vilken påse våra pengar ligger.

Lite förenklat kan man likna sparandet i fonder med sopsortering. Du sköter sorteringen och sedan får du hoppas att de som är senare i kedjan gör det de lovat. Att plasten, glasen, pappen och batterierna inte hamnar i samma hög.

För den som vill går det säkert att kontrollera så att avfallet verkligen hamnar på rätt ställe. Den som vill vara engagerad i sitt sparande kan tänka samma tanke. Kan jag vara säker på att förvaltarna av de här fonderna håller vad de lovar?

Man vill ju gärna tro alla om gott. Men tyvärr finns det genom åren många exempel i finansbranschen där omsorgen om den egna vinsten kommit långt före kundernas bästa.

För den som vill ha bra koll på var ens pengar hamnar kan det vara en idé att syna korten.

I Carl Johan von Seths artikel här intill finns förslag på hur man kan tänka och vilka hjälpmedel det finns.

Hur stora möjligheter man har att agera beror också på var pengarna ligger. Sparande i fonder kan lite grovt delas in i tre delar. Det privata, tjänstepensionen och premiepensionen.

Lättast att påverka själv är det egna sparandet. Utbudet är enormt och det finns alla möjligheter att välja egna lösningar för avgifter och inriktning.

Många tar den enkla vägen och väljer några fonder som banken rekommenderar att månadsspara i. Kanske blir det en fond med hållbar inriktning om man önskat det.

Ett första steg kan vara att läsa på om dessa. Till exempel kanske oljebolag finns med bland innehaven och om man själv anser att det är fel kan det vara dags att byta fond.

Lite mindre svängrum får man i premiepensionssystemet, som är en del av det allmänna pensionssystemet där pengarna placeras i fonder. Fortfarande finns det en stor mängd fonder även här men efter flera fondskandaler har antalet fonder minskat jämfört med tidigare.

Många, cirka 3,7 miljoner svenskar, väljer dock att inte göra något val alls och får sina pengar placerade i statliga AP7 Såfa. I tjänstepensionen blir urvalet än mer begränsat. Alla som har en anställning med kollektivavtal har tjänstepension. Här har facket och arbetsgivare förhandlat fram alternativen. I de flesta fall rör det sig om en handfull alternativ att välja på.

Gemensamt för de tre påsarna med pengar är att det går som enskild sparare att titta närmare på var pengarna hamnar. Men det kräver lite eget engagemang.

Hasse Eriksson
hans.eriksson@dn.se "

”Skatt på avfallsförbränning krävs för ett cirkulärt samhälle”

DN FREDAG 19 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190419

I Sverige minskar materialåtervinningen av hushållsavfall, samtidigt som avfallsmängderna ökar. 60 procent av avfallet från hushållen som går till förbränning skulle kunna återvinnas. En skatt på avfallsförbränning skulle vara ett styrmedel för att Sverige ska fortsätta vara en förebild för en cirkulär hantering av resurser, skriver miljökonsulten Gunnar Fredriksson.

I överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna, som ligger till grund för regeringen, ingår ett förslag om en skatt på förbränning av avfall. Förslaget utgår ifrån regeringens utredning ”Brännheta skatter” (SOU 2017:83).

Bakgrunden till utredningen är att utvecklingen inom avfallsområdet går åt fel håll. I Sverige minskar materialåtervinningen av hushållsavfall, samtidigt som avfallsmängderna ökar. Det framgår av Naturvårdsverkets nationella avfallsplan. Vi har svårt att nå de mål om en cirkulär ekonomi som vi själva, EU och FN har satt upp. Det gäller exempelvis det svenska etappmålet om ökad utsortering av matavfall för kompostering och rötning, EU:s mål om ökad materialåtervinning och FN:s mål om minskade avfallsmängder.

I stället har förbränningen av avfall ökat mycket snabbt. Utredningen visar att förbränning av avfall har ökat från 6,2 miljoner ton per år 2010 till 7,5 miljoner ton per år 2014. En ökad energiutvinning av

avfall har skapat stor miljönytta så länge det bidragit till att minska det avfall som lagts på soptippar. Förbränning kommer också under lång tid framöver vara nödvändigt för det avfall som det inte är önskvärt att materialåtervinna. Men enligt den nationella avfallsplanen finns det potential för att öka materialåtervinningen. Analyser visar exempelvis att mer än 60 procent av avfallet från hushållen som i dag går till avfallsförbränning, skulle kunna materialåtervinnas. Den största andelen av detta utgörs av matavfall.

Enligt kommunernas organisation Avfall Sverige kommer förbränningen att fortsätta att öka. När en anläggning är byggd kommer den att behöva avfall som bränsle för lång tid framåt. Enligt utredningen kräver en typisk anläggning en investering på cirka 2 miljarder kronor. Genom dessa miljardinvesteringar i nya anläggningar är framförallt de kommunala energibolagen på väg att för överskådlig framtid bygga fast Sverige i ett beroende av förbränning av avfall.

Åtgärder behövs för att vända den utvecklingen.

De kommunala energibolagen gör i dag mångmiljonvinster på att elda sopor i stället för exempelvis biobränslen. Utredningen anger en skillnad på 340 kronor per MWh bränsle mellan att elda biobränslen och avfall. Energibolagen har därför, företrädare av Energiföretagen Sverige, dragit igång en intensiv lobbying mot skatten.

Energiföretagens främsta argument är att regeringens egen utredare menat att en skatt inte skulle ha någon styrande effekt. De hävdar också att de inte har några möjligheter att verka för ökad materialåtervinning och minskat avfall (”Skatt på avfallsförbränning är en usel idé”, debattartikel Dagens Samhälle, 18 december 2018). Det första argumentet låter klokt så länge man inte läser utredningen.

Utredaren, som själv saknar erfarenhet från avfallsområdet, har haft en expertgrupp till stöd. Gruppen bestod nästan enbart av de som ska betala skatten. Det märks. Utredningen har en tydligt obekymrad inställning till förbränning av avfall. I utredningen nämns exempelvis inte problemet med de hundratusentals ton starkt dioxinförorenad aska som uppstår varje år. En aska som måste tas omhand och förvaras säkert för all framtid.

Slutsatsen att skatten inte har en styrande effekt är baserad på en kort fundering som går ut på att, eftersom det redan finns en mycket stor överkapacitet så kommer en skatt inte påverka priset. Utredaren konstaterar ändå att en skatt skulle göra det mindre intressant att bygga nya anläggningar.

Det är uppenbart att utredningen inte på ett konstruktivt sätt prövat hur företag och kommuner skulle påverkas i positiv riktning av en skatt.

Talande nog så är Naturvårdsverkets expert den enda i utredningen som gör en bedömning som går emot utredaren. Jag delar expertens slutsats att en skatt är en nödvändig styrsignal till de som i dag funderar på att bygga mer avfallsförbränning.

Skatten skulle inte bara vara en signal. Det är anmärkningsvärt att påstå att kommunala bolag inte kan påverka avfallsmängder eller återvinning. Här tror jag många kommuner och bolag skulle vilja protestera mot beskrivningen som branschorganisationerna ger. De skulle vilja framhålla alla de mycket goda insatser de redan gör för att förebygga avfall och öka materialåtervinningen.

Självklart styrs de val som kommuner och företag gör av en skatt och kostnaden för behandling av avfall. De kommunala bolagen är i allra

högsta grad en del av arbetet med kommunernas avfallsplaner. En skatt skulle belöna de kommuner som infört utsortering av matavfall, jämfört med de som bara skickar allt till förbränning. Skatten skulle gynna de företag som satsat på materialåtervinning, framför de som låter en container med blandat avfall gå till förbränning. En skatt skulle stärka konkurrenskraften hos de privata entreprenörer som erbjuder företag cirkulära lösningar som alternativ.

Det är också självklart att energibolagen själva kan agera utifrån en skatt. Energibolagen kan höja kraven på att avfall som kan materialåtervinnas inte får ingå i det avfall som tas emot vid anläggningen. Bolagen kan också minska sin skattebörda genom att själva försortera avfallet innan det förs till förbränningen. En skatt skulle också kunna vara den knuff bolagen behöver för att utveckla nya tjänster. Kanske är det ekonomiska intressen som gör att inget av de stora kommunala energibolagen erbjuder rådgivning om hur företag och verksamheter kan minska sina avfallsmängder? Energibolagen erbjuder sedan länge energispartjänster och energikartläggningar. Redan i dag finns det innovativa mindre företag som erbjuder samma sak för material och avfall.

En skatt på avfall är inte det enda styrmedel som behövs för att öka materialåtervinningen och minska avfallsmängderna. Det kommer att behövas ökade krav på producenter att utforma produkter som är anpassade för återvinning. Ökade insatser behövs också för att förmå konsumenter att dela, hyra, köpa begagnat eller inte köpa alls.

Regeringen står inför ett stort arbete att modernisera en traditionell avfallshantering till något som mer avser en resurseffektiv materialanvändning. Men så länge förbränning av avfall är den

billigaste metoden kommer den att fortsätta dra till sig ökade avfallsmängder och belöna de som anstränger sig minst.

Jag hoppas därför att inte bara Miljöpartiet, utan även övriga partier som är en del av överenskommelsen, har styrka att stå emot de kommunala energibolagens kortsiktiga vinstintresse och inför en skatt på förbränning av avfall. Skatten skulle vara ett styrmedel bland flera som är nödvändiga för att Sverige ska fortsätta att vara ett skyltfönster i världen för en cirkulär hantering av resurser.

Gunnar Fredriksson, fristående konsult och fd enhetschef för avfallsfrågor på Naturvårdsverket "

”Vi fick ingen information om säkerhetsbristerna”

DN FREDAG 12 APRIL 2019

Näringsminister Ibrahim Baylan frågades ut i konstitutionsutskottet på torsdagen efter DN:s avslöjande om jäv, vänskaps-korruption och säkerhetsbrister på Svenska kraftnät. – Vi fick ingen information om säkerhetsbristerna, säger Baylan (S) i KU.

Det är de allvarliga missförhållandena på Svenska kraftnät, som tidigare föll under Ibrahim Baylans ansvarsområde, som lett till KU-utfrågningen. Den ska klargöra om Ibrahim Baylan ”i tillräcklig omfattning agerat för att förhindra de missförhållanden som uppdagats vid myndigheten när det gäller bland annat jäv i upphandlingssituationer, eventuellt agerande i syfte att påverka valutgången i höstens riksdagsval samt myndighetens säkerhetsskyddsarbete”.

Baylan inledde utfrågningen med ett tio minuters anförande och fick sedan frågor från Moderaterna, som anmält honom till Konstitutionsutskottet, KU.

Frågorna fokuserade på säkerhetsbristerna som uppdagats genom DN:s granskning. Baylan menar att Svenska kraftnät i sina risk- och säkerhetsanalyser inte flaggat för de problem som sedermera uppdagats.

– Vi har ställt frågan gång efter gång, bland annat med anledning av Transportstyrelsen, och vi har fått svaret att ”vi är medvetna om riskerna och jobbar med de kritiska systemen hos oss”. Sedermera har

det framkommit att det finns brister. Men alla gånger som regeringen ställt frågan när det gällt Svenska kraftnäts egen verksamhet har svaret varit detsamma.

På frågor från Centerpartiet svarade Baylan likadant, att han inte någon gång som energiminister fått information om överträdelser av säkerhetsskyddsförordningen och att man bland annat genom regleringsbrev lyft frågan, efter säkerhetsbristerna på Transportstyrelsen. På frågor från Moderaterna om uppgifterna att Svenska kraftnät väntat med att höja priset för att gynna regeringen i valet, svarade Ibrahim Baylan att generaldirektören lämnat en annan förklaring, ”och att det inte var hans roll att värdera den”.

– Som minister är det mig främmande att lägga mig i hur de kommunicerar verksamheten.

Han menade också att prishöjningarna var väl kända, eftersom Svenska kraftnät under många år inte byggt ut och underhållit kraftnäten efter de behov som funnits, vilket lett till en ansamling av investeringsbehov.

Enligt KU är DN:s uppgifter ”så omfattande att de väcker frågor inte bara om myndighetens ledning utan även om hur myndigheten styrs och vad ansvarigt statsråd känt till av missförhållandena”, skriver KU på riksdagens hemsida inför torsdagens förhör med nuvarande näringslivsministern.

Efter publiceringarna begärde Ibrahim Baylan information om det inträffade, och kallade till slut upp generaldirektören till departementet, eftersom han inte tyckte att de svar han fått var ”tillfyllest”.

Enligt Baylan var det alltså först i början av januari, och i samband med DN:s rapportering, som han blev varse problemen.

Juan Flores
juan.flores@dn.se "

" Nu ligger världen i de ungas händer

DN TISDAG 16 APRIL 2019

I spåret av klimatkrisen har konflikten mellan två tidstypiska politiska strömningar skärpts. Framgångarna för dem båda hade varit otänkbara utan de sociala medierna, skriver Sven-Eric Liedman.

År 1965 publicerade den amerikanske datavetaren Gordon E Moore en artikel där han förutsåg att datorernas kapacitet skulle fördubblas vartannat år. Ännu 44 år senare hålla denna ”Moores lag” någorlunda streck.

Det är ett fantastiskt exempel på en förutsägelse om den teknologiska utvecklingen.

Men det finns annat som inte går att förutsäga. När Apple skapade sin Iphone med hela nätet i mobilen anade man knappast omfattningen av framgången med dessa smartphones. Åtminstone hade den svåraste konkurrenten Nokia inte gjort det.

I dag stirrar de flesta av oss ner i de små mobilskärmarna i alla tänkbara situationer. I bussen eller på trottoaren är folk som förhäxade av något som inte utspelas just där och då.

Datorernas utveckling gick att förutsäga. Men vem förutsåg för tjugo år sedan de sociala mediernas genomslag? Då talade alla om internet som en nästan outtömlig uppslagsbok. Ja, e-posten fanns. Men det var bara en snabbare postgång och inget medium för troll eller ens för predikanter.

Facebook och Twitter och Instagram hade sina skapare. Men den pyramidala succén hade inget med dem att göra, utan med mänskorna som samlades i hundratals miljoner för att göra bruk av de nya möjligheterna.

Med sociala medier förändrades opinionsbildningen radikalt. Alla som hade tillgång till tekniken kunde göra sig hörda. Genom anonymiteten blev man fri att göra allt, från att svarva aforismer till att uttrycka sig så som man tidigare bara gjort på de offentliga toaletternas väggar.

De stora sociala rörelsernas oförutsägbarhet är inte något nytt. Ingen anade arbetarrörelsens kraft förrän den väl fanns där. De nationalistiska massrörelserna som drev fram världskrigen var helt oväntade. 1965 förklarade Jean-Paul Sartre i en intervju att de franska ungdomarna var politiskt ointresserade; tre år senare ledde han dem själv mot barrikaderna. Feminismens historia har bjudit på rader av överraskningar.

I efterklokhetens ljus och under historikerns lupp ter sig varje sådan process ganska naturlig. Det finns alltid tusen omständigheter som gör utvecklingen begriplig. Men i förväg visste man inte. Människorna skapar sin historia, men de gör det under bestämda omständigheter, som Marx säger.

Främlingsfientligheten är inte något nytt som kommer med de sociala medierna. Det okända eller avvikande har alltid väckt ilska eller skräck hos vissa. Men både motviljan och hatet löper på snabbare fötter tack vare de sociala medierna. Rykten, ”fake news”, lögnerna kastas ut mot rymden och landar mjukt hos de godtrogna.

Frågan om flyktingar ska accepteras i landet besvaras alltid med ett nej av vissa. Deras reaktioner kan sträcka sig från muttrande missnöje till

blodiga våldsdåd. En organiserad rörelse och ett politiskt parti kanaliserar både ord och känslor, gör dem mer rumsrena och leder till sist till konkreta politiska resultat.

I början av 1990-talet formade Ny demokrati en viktig del av opinionen. Tidningar och etermedier gav frontfigurerna Ian och Bert generöst utrymme. Men partiet var alltför slarvigt hopkommet, ledarna alltför bisarra och de hoprafsade riksdagsledamöterna alltför inkompetenta för att framgången skulle hålla i sig. Partiet föll samman och många av oss drog en suck av lättnad.

Ingen skulle då ha anat att en liten nazistisk sekt i opinionens utmarker strax skulle överta rollen och göra det med stor framgång. Det krävdes att några listiga och handlingskraftiga lundastudenter omvandlade kamporganisationen till ett parti som visserligen var extremt men ändå acceptabelt, om inte i salongerna så i sammanträdesrummen.

Den stora framgången för Sverigedemokraterna hade varit otänkbar utan de sociala medierna. Trollen pumpade där ut sina hatbudskap. Mötet mellan den flyktiga världen på Twitter och en fast partistruktur blev en framgång. Liksom Ny demokrati hade Sverigedemokraterna många representanter som inte passade i möblerade rum. Men SD förde snabbt dessa omöjliga typer åt sidan och ersatte dem tills vidare med mer presentabla namn. Processen upprepas om och om igen.

Människors förmåga att glömma SD-fadäserna tycks gränslös.

Det är möjligt att SD snart nått sitt tak. Men redan har partiet liksom sina motsvarigheter runt om i världen fått ett reellt inflytande över politiken. Nu är SD på väg till förhandlingsborden med KD och M. De blir som Dansk folkeparti, bara mörkare och hotfullare.

SD:s typiska väljare är en medelålders eller äldre man. Det kan kännas som en tröst att de sura gubbarna snart dör undan. Men väljarkåren fylls på underifrån.

Den absoluta motsatsen till SD är miljö- och klimatrörelsen. Där dominerar de yngre kvinnorna. I dag heter galjonsfiguren Greta Thunberg, 16 år gammal. Hennes väg från den ensamma klimatstrejken den 20 augusti i fjol till de 1,5 miljoner protesterande massorna den 15 mars i år är häpnadsväckande.

Hennes aktion stöds förvisso av eliten av klimatforskare, medan SD får söka sina auktoriteter bland diverse skumraskfigurer. Men också klimatstrejkarna är först och sist beroende av de sociala medierna. Bilden av Greta Thunberg med sitt plakat har vandrat runt jordklotet, inspirerat och förargat.

Varje opinion behöver en institution för att leva vidare. Entusiasm har kort brinntid. I Sverige finns det nu flera miljöpartier och ute i världen ännu fler. Men finns det något som tyder på att de skulle kunna kanalisera ungdomars klimatångest? Den enorma omställning som är nödvändig kräver så mycket av både stater och företag. Stater leds av partier som måste vinna röster i nästa val, företag har sitt vinsttvång. Kommer politiker och storföretag att bli kloka och långsiktiga nog för en så radikal kursändring?

Inte mycket tyder på det ännu. Men vad kommer människor att göra av ett alltmer förhärjande klimat? Kommer de att tvinga sina ledare framåt mot en fred med den natur som vi alla är en del av? Eller kommer de tvärtom att försöka fly tillbaka till ett inbillat idealiskt förflutet som SD med sin vurm för Sverige år 1900, eller än längre som det fasansfulla IS som tror att 600-talet var den bästa tiden?

Specialisterna kan med absolut säkerhet förutsäga att katastroferna som förorsakas av mängden koldioxid i atmosfären kommer att bli ännu fler och ännu svårare än i dag om inget radikalt görs. Kommer kol- och oljemiljardärer att väckas någon gång? Kommer politiker äntligen att ta krafttag?

Vi vet också att växande delar av jordklotet kommer att bli obeboeliga och förorsaka folkvandringar stridare än de nuvarande. Kommer därmed främlingsfientligheten att stegras ytterligare?

De frågorna kan ingen ge något bestämt svar på. Vi kan bara se att båda nu tenderar att bli höger- och vänsterfrågor i politiken. De främlingsrädda söker sig högerut, in i eller nära SD. Nu tycks samma människor försöka slå sig till ro med att ”väder är alltid väder”.

Moderata riksdagsmän som Lars Beckman och Jan Ericson har sällat sig till klimattrollen på sociala medier. De är inte ensamma.

Tendensen är oroande. Framtiden är mörk om ekonomin spelas ut mot ekologin, den ekonomiska rationaliteten mot vetenskapens samlade förnuft.

Hoppet står till att de unga som har en lång framtid att vara aktsamma om. De har inte bara nästa val eller nästa kvartalsrapport att tänka på. Världen väntar på dem – såvida världen inte blir obeboelig.

Sven-Eric Liedman "

" Klimataktivister blockerade riksdagen

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Ett drygt hundratal klimataktivister blockerade riksdagen vid lunchtid genom att spela döda. Klimatnätverket Extinction Rebellion genomförde samtidigt aktioner i London, Paris och städer över hela världen.– Greta Thunberg är en klimathjälte, nu är det upp till resten av samhället att agera, säger Ossian Rosslund Lindvall, talesperson för organisationen.

Cirka 100 klimataktivister från den svenska grenen av klimatrörelsen Extinction Rebellion bussades till Stockholm i helgen från både Malmö och Göteborg. Den svenska XR-rörelsen är i sin linda och deltagarna är en brokig mix av klimataktivister, miljövänner och en hel del nyväckta privatpersoner som aldrig tidigare gett sig ut på gatorna med plakat.

Extinction Rebellion, som fritt översatt betyder utrotningsuppror, kräver bland annat nollutsläpp av koldioxid redan 2025.

– Vi vill att regeringen utlöser klimatnödläge. Vi går nu in i en sjätte massutrotning och utrotar arter flera tusen gånger snabbare än normalt. Våra matsystem är hotade och vi riskerar massvält i vår livstid, vi måste agera nu, säger Ossian Rosslund Lindvall.

Vid tiotiden på måndagen var Stortorget i Gamla stan fyllt av klimataktivisterna för att locka fler ur allmänheten att delta i manifestationen som marknadsförts hårt på Facebook de senaste dagarna.

Vid lunchtid rörde de sig mot riksdagen för att göra en "die in" och lade sig på marken för att spela döda.

Med jämna mellanrum vaknade de till liv för att sjunga Händels "Lascia ch'io pianga" så att det dånade innanför riksdagsväggarna. Därefter bildade klimataktivisterna en mänsklig mur med hjälp av banderoller för att effektivt hindra alla fotgängare som ville ta sig över bron från Drottninggatan till Gamla stan.

– Vi vill att folk stannar upp och reflekterar över klimatfrågan. Politiker och människor har för bråttom. I stället för att tänka kortsiktigt måste vi tänka långsiktigt för sju generationer framåt, säger Paula Richter, ansvarig för polisdialogen för Extinction Rebellion. Långt ifrån alla förbipasserande accepterade att stoppas och tog sig med våld igenom muren. En man ramlade när han tvingades forcera klimataktionen och rusade argt fram till polisen.

– Är det här verkligen lagligt. Jag blir så upprörd, sade mannen upprört.

Polisen valde till en början att låta demonstranterna hålla muren, men efter en dryg timme öppnade man en passage på bron genom att låta poliser vara mänskliga sköldar så att människor kunde komma förbi.

– Det är en demonstration som saknar tillstånd och den är olaglig för man får inte ställa sig i vägen för folk. Vi försöker ha en dialog med deltagarna för man har en grundlagsskyddad rätt att demonstrera.

Därför säger vi att bara de låter människor få komma förbi så får de fortsätta med sin demonstration, säger Tomas Koppelman Hellgren, polisinsatschef.

Polisen behövde aldrig ingripa eller frihetsberöva någon av deltagarna då XR-rörelsen efter långa diskussioner i mindre grupper landade i beslutet att inte använda våld för att stoppa gångtrafikanterna på Riksbron.

Flera deltagare ansåg ändå att civil olydnad är ett verkningsfullt och legitimt verktyg för att både påverka politiker och allmänhet i klimatfrågan.

– Det handlar om fredlig civil olydnad. Jag har fått med mig min pappa som aldrig har utfört civil olydnad tidigare. Vi vill en samla kritisk massa av vanligt folk som tillsammans ska bestämma hur vi ska minska våra utsläpp, säger Ossian Rosslund Lindvall.

Många av de förbipasserande, som sade sig vara klimatförespråkare och inte alls klimatförnekare, reagerade starkt på att aktivisterna valde att stoppa gångtrafikanter och inte bilister.

Är det inte viktigt att ni får människor med er, inte emot er i klimat-aktionen?

– Jo, det är klart att det provocerar vissa som drabbas av att inte få passera, men det är inget personligt mot dem. Det är i riksdagshuset lösningen måste ske och därför är aktionen just här. Aktionen skapar ju också diskussion, vilket är hela syftet, säger Daniel Zetterström, aktivist som jobbar för Greenpeace och som stöttar XR-rörelsen.

Den enda riksdagspolitikern synlig på plats var miljöpartisten Lorentz Tovatt som själv hade svårt att ta sig till jobbet. Han ville helst inte recensera aktionen, men tog tillfället i akt att EU-valskampanja för sitt parti.

– Jag är inte emot civil olydnad, däremot tycker jag inte att man ska spärra vägen för fotgängare på det här viset. Men jag är intresserad av att veta vad de vill med klimatet. Jag tycker också att politiken måste röra sig framåt mycket snabbare. Inom EU måste vi få fram en tvingande utsläppsbudget, bygga ut järnvägen och satsa på förnybar energi, säger Lorentz Tovatt.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se "

" Fakta. Ny klimatrörelse

Extinction Rebellion (XR) är en ny internationell klimatrörelse som på bara ett halvår fått förgreningar i flera länder.

I slutet av förra året genomfördes en manifestation under en offentlig visning av Förbifarten i Stockholm och även då sjöng man Händel för att protestera mot tunnelbygget. Tidigare i år stoppade organisationen trafiken genom att blockera en gata vid Kungsträdgården i en klimataktion.

XR-aktionen genomfördes samtidigt i London och på ett hundratal platser runt om i Europa. I Sverige väntas fler civila olydnadsaktioner de närmaste dagarna i bland annat Göteborg, Malmö, Lund, Uppsala och Örebro.

" Ledare: Hånet mot Thunberg bekräftar debattens urspåring

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

**Det är i sanning en resa hon är ute på, den 16-åriga klimataktivist-
ten Greta Thunberg. På tisdagen talade hon inför EU-parlamentet
i Strasbourg och hade också ett separat möte med talmannen
Antonio Tajani. Dagen därpå, den 17 april, är det dags att träffa
påven Franciskus i Rom vid en generalaudiens.**

Det är bara några dagar sedan Thunberg fick den norska stiftelsen Fritt
ords yttrandefrihetspris på 500 000 norska kronor. Samtidigt
tillkännagavs att hon utsetts till årets europé av organisationen Svenska
Europarörelsen.

Utmärkelserna är de senaste i en lång rad tunga hedersbetygelser.
Bland annat har hon av Time Magazine utsetts till en av världens 25
mest inflytelserika tonåringar.

Greta Thunberg gör också en annan resa. I framför allt sociala medier
föraktas och hånas hon fortfarande på ett sätt som hade varit grovt
ovärdigt till och med om det hade riktats mot en 50-årig storexportör
av dödskallemärkta miljögifter.

Men även andra aktörer svingar mot henne med ett raseri som är
svårbegripligt. På Göteborgs-Postens ledarsida har det talats om "ett
ohälsosamt hyllande av ett barn" och "att knuffa barn framför sig i
debatten är att idka utpressning mot meningsmotståndare". En moderat

kommunpolitiker som tycks ha ett särskilt horn i sidan till Thunberg
har skrivit att hon "gick all in fascist".

Andra etablerade debattörer har regelbundet försökt förmedla bilden av
henne som viljelöst offer, lyft fram hennes diagnoser och antytt att hon
styrs och utnyttjas av ett välsmort pr-nätverk.

Det är begripligt att ett mediefenomen som hon skapar nyfikenhet och
också misstänksamhet. Att vilja gå mot strömmen och punktera
uppbåsta sanningar är ofta sunt. Men de uttryck som kritiken tagit just
i fallet Greta Thunberg saknar alla proportioner.

För några år sedan hade en 16-årigs engagemang inte väckt denna
vrede hos vuxna människor. Alla hade förstås inte hållit med henne,
men vi hade sluppit de massiva dreven av förakt. Snarare hade det väl
även hos dem som inte sympatiserade med henne funnits en reflex att
inte kasta fler stenar mot den som angreps så hätskt.

Nu är i stället reaktionerna mot Greta Thunberg signifikativa för
"kulturkriget". Hon ses som något betydligt större och mer
symbolladdat än en tonåring som engagerat sig för klimatet. Hon
kopplas ihop med Fienden, en ohelig allians av allehanda fenomen som
anses stå "till vänster" och utgöra ett existentiellt hot mot allt vad
nation, tradition och trygghet heter.

Exakt vem Fienden är beror på vem som uttalar sig, men ofta är det en,
eller mycket gärna flera, av komponenterna pk-etablissemangen,
"godhetssignerare", traditionella medier ("fake news"), "globalister",
invandringsförespråkare... Epitet som visat sig vara så användbara när
det gäller att polarisera och skapa motsättningar i samhället.

Om en 16-årig miljöaktivist anses stå på fiendesidan är alla medel tillåtna för att smutsa ner henne.

Man måste verkligen inte köpa allt som Greta Thunberg säger. Det finns inget förbud mot att gå i polemik och bemöta hennes åsikter i debatt. Hon har trots sin ungdom blivit en makthavare och ett upphaussat mediefenomen, och sådana ska tåla granskning.

Men den där vreden hos vuxna människor, bitterheten, oförmågan att se vilka man ylar med när man slänger ur sig ytterligare en elakhet mot Greta Thunberg – den är obegriplig och mycket typisk för vår tid.

DN 17/4 2019 "

"Klimatmatchen – mat som kastas värsta boven

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Mejerijätten Arla har bytt ut sin miljövänliga yoghurtförpackning i fyrkantig kartong mot en med mer plast. – Men det är inte plasten som är värst för klimatet, säger forskarna Fredrik Wikström och Helén Williams. Det är mycket värre att mat slängs. Forskarna pressar ut det sista ur en förpackning man kunde tro var tom, och får ut en hel deciliter yoghurt.

Fredrik Wikström och Helén Williams har i mer än tio år forskat om hur förpackningar kan minska matsvinnet. Som docenter i miljö- och energisystem vid Centrum för tjänsteforskning vid Karlstads universitet, studerar de hur konsumenterna använder olika förpackningar och vilka miljöeffekter det får.

Och precis som skribenter på DN Åsikt och i sociala medier, reagerade de starkt på den nya yoghurtförpackningen från Arla.

– Jag blev rätt irriterad, för de hade ju en i grunden så bra miljöförpackning, säger Fredrik Wikström.

Båda är eniga om att den fyrkantiga tetran var miljömässigt bättre. – Den innehåller mindre plast, är lätt att platta till och återvinna och tar mindre plats i transporten. Jag tycker också att den var lättare att tömma, säger Helén Williams.

Eftersom den inte finns kvar i sortimentet kan vi inte jämföra, men DN har testat de två yoghurtförpackningar som var mest lika varandra i butiken.

Den ena är från finländska Valio. Att yoghurten är importerad sänker den vid en samlad miljöbedömning, men förpackningarna kan jämföras. Valios kartong heter Tetra Rex och är fyrkantig med skruvkork och plan botten. Helén tycker att den är lättare att tömma än Arlas och ger mindre kladd.

Fredrik tror däremot att Arlas nya Tetra Top kan tömmas lika effektivt, om man bara viker ut de två flikarna i botten och river av plasttoppen, säger han där vi sitter i ett av universitetets pentryn och håller upp yoghurten tills den slutar rinna.

Men han får ta i, limmet till flikarna är starkt. Ännu svårare är att med ett tumgrepp riva av själva plasttoppen.

– Titta så mycket yoghurt det blev kvar där, säger Helén och granskar det borttagna plastlocket.

När de klämt ut det sista visar det sig att de får ut en deciliter, alltså 10 procent, som varit kvar i kartongen.

Och det är illa för klimatet.

– Livsmedel står för 30 procent av vår globala miljöpåverkan och en tredjedel av allt livsmedel som produceras globalt slängs. En av de viktigaste sakerna man kan göra för klimatet är att äta upp maten, säger Fredrik.

Yoghurtförpackningen bidrar till matsvinn genom att vara svår att tömma. Men det finns lösningar som får oss att inte slänga mat. En inplastad gurka håller sex dagar längre än en utan plast. Och för livsmedel med hög klimatpåverkan, som kött och ost, kan mer förpackning vara klimatsmart.

– Om man så bara slänger två skivor av en ost på 750 gram för att den blivit gammal och torr, så är det bättre att köpa små plastförpackningar skivad ost, säger Helén.

Men många förändringar är till det sämre. Ekologisk God morgon-juice, fanns tills för helt nyligen på samma enliters tetra som vanlig juice.

– Nu har de hållt den på en genomskinlig plastflaska i stället. Det här är miljömässigt vansinne, säger Fredrik.

Plastflaskan är hög och rund och tar större plats i transporten, och är mycket dyrare fast den bara innehåller 850 milliliter.

– Obegripligt. Konsumenterna som vill betala för ett bättre alternativ som ekologiskt blir alltså påtvingade en plastflaska, säger Helén. Enligt marknadsdirektör Stina Haglund på Eckes-Granini Group som tillverkar juicen, är skälet att konsumenterna i stället valde dyra premiumjuicer som ofta säljs i genomskinliga flaskor.

Den vanliga juicen säljs fortfarande i kartong. Därmed har konsumenten en valmöjlighet.

– Så är det inte med yoghurten, alla har plastlock, säger Helén.

Då är vi tillbaka till Arla och deras yoghurt. Kunde de ha behållit sin tidigare Tetra Brik?

– Nej, säger Arlas presschef Erik Bratthall.

– De gamla maskinerna behövde bytas ut och det gick inte att köpa nya.

Det bekräftas av leverantören Tetra Pak. Efterfrågan på den gamla förpackningen är för låg.

– Det finns också ett starkt efterfrågetryck från konsumenterna för att hitta nya förpackningslösningar med skruvkork, tillägger Erik Bratthall på Arla.

Så även om ni hade kunnat köpa nya maskiner till den gamla förpackningen hade ni kanske bytt?

– Frågan är hypotetisk eftersom vi inte hade det valet. Och hela konsumentmarknaden går mot mer skruvkork, säger Erik Bratthall som hävdar att skillnaden i klimatpåverkan inte är så stor. Tetra Brik har fossil plastfolie på insida och utsida. Det har inte nya Tetra Top.

– Inom max tre år kommer vi att ersätta kork och topp med växt-baserad plast som ger lägre klimattryck än den gamla, säger Erik Bratthall.

Men Fredrik Wikström och Helén Williams tvivlar på att konsumenter får ta ställning till förpackningars verkliga miljöpåverkan, när de frågas ut i marknadsundersökningar.

– Många företag är fega och berättar inte vad som är det bästa valet för klimatet, säger Fredrik Wikström.

Börge Nilsson "

" Fakta. Miljömatchen – så påverkar förpackningen och matsvinnet klimatet

Rond 1 Förpackningsmaterialet

Utmanare: Arla yoghurt i gamla Tetra Brik-kartongen eller Arlas nya Tetra Top med plasttopp.

Funktion: Tetra Top har återförslutning. Det saknas på utgångna Tetra Brik, som däremot var lättare att tömma.

Material: Plasttopp och lägre transporteffektivitet ger ökad klimatpåverkan, plasten med cirka 30 procent.

Klimatvinnare: Gamla Tetra Brik-förpackningen

Utmanare: God morgon juice i vätskekartong eller plastflaska.

Funktion: Likvärdig. Båda har skruvkork. Ekologisk juice på flaska mycket dyrare, kostar 32,35 per liter inklusive pant mot 19,50 för vanlig i kartong i den butik DN handlat.

Material: Kartongen 33 gram per 1 liter plus plastkork på 3 gram ger 98 procent mindre plast per liter mot plastflaskan i PET med pant som väger 41 gram. Flaskans plastlock på 3,5 gram i svart plast går inte att materialsortera eller återvinna. En fjärdedel av plasten i PET-flaskan återvunnen enligt tillverkaren.

Klimatvinnare: Självklart vätskekartongen.

Utmanare: God morgon-juice i plastflaska eller Froosh mango & orange smoothie i glasflaska.

Funktion: Likvärdig. Båda är genomskinliga, båda har skruvkork.
Material: Plastflaskan i PET (återvunnen till 25 %) med pant väger 41 gram. Lock på 3,5 gram i svart plast går inte att materialåtervinna.
Glasflaskan väger 359 gram och locket i metall 6 gram.

Klimatvinnare: Plastflaskan. Glaset är tyngre att transportera, både tom till fabrik och fylld till konsument.

Rond 2 Transporten

Utmanare: Zeta bönor i tetra eller i konservburk av metall.
Funktion: Konservburken tätare vilket ger längre hållbarhet. Burk tåligare mot stötar än tetra. Lika lätta att tömma.

Material: Tetran väger 17 gram, burken 59,5 gram. Tetra är klimatsmartare att tillverka och återvinna, men burken materialåtervinns i högre grad.

Transportenergi: Cirka 125 procent större transportbehov med burk beroende på avstånd, främst för att kartongen transporteras på rulle till fabrik, medan burkar fraktas tomma. Fyrkantig form tar mindre plats än rund.

Klimatvinnare: Tetran. En livscykelanalys som Tetra Pak beställt ger drygt 70 procent mindre klimatpåverkan med kartong i stället för burk.

Utmanare: Drickyoghurt i kartong med plasttopp (Coop), rund plastflaska (Yalla!) eller kurvig plast (Danone Activa).
Funktion: Likadan hållbarhet. Lika lätta att tömma.

Material: Coops drickyoghurt väger 18,5 gram och innehåller 69 procent mindre plast för samma mängd dryck jämfört med Yalla som är tyngst med 23,5 gram plast. Activa väger 20 gram. Plasten i Yalla! är PET som kan materialåtervinnas men där det i dag saknas efterfrågan. Plasten i Danone är HDPE som kan materialåtervinnas.

Där finns i dag efterfrågan.

Transportenergi: 30–50 procent större för flaskorna än Coops tetra.

Den kurviga tar mest plats.

Klimatvinnare: Coops tetra.

Rond 3 Lagom mängd

Utmanare: Sallad i 30 grams påse mot sallad i 65 grams påse.

Funktion: Likvärdig så länge allt konsumeras.

Material: Den mindre förpackningen kräver 25 procent mer plast för samma mängd sallad.

Matsvinn: Stor risk att sallad i öppnad påse slängs, eftersom den snabbt blir ofräsch. Brittisk studie har visat att 26 av 65 gram slängs.

Klimatvinnare: Om plasten materialåtervinns motsvarar den extra plaståtgången från den mindre förpackningen 2 gram kasserad sallad från den stora. Om plasten slängs motsvarar den extra plasten 5 gram. En påse på 30 gram är alltså miljömässigt bäst, om det ofta blir sallad kvar i den större förpackningen.

Utmanare: Zeta bönor i tetra 190 gram eller 380 gram.

Funktion: Likvärdig. Kilopriset mycket högre för liten förpackning.

Material: Kartong i båda. Den stora väger 17 gram, den lilla 11,5 gram.

Matsvinn: Svårt att spara överblivna bönor på ett fräscht sätt. Stor risk att de slängs.

Klimatvinnare: Den stora förpackningen om allt används, annars kan den lilla vara bäst.

Utmanare: Ost i bit (750 gram) eller skivad (150 gram).

Funktion: Ost i bit måste förvaras i burk eller en extra påse för att inte torka, skivad kan återförslutas.

Material: Båda har laminerad plast som inte kan materialåtervinnas. I forskarnas räkneexempel används 6 gram plast till en ostbit på 750 gram och 11 gram till en förpackning med 150 gram skivad ost. Det ger tio gånger mer plast per kilo för den skivade.

Matsvinn: Eftersom ost har hög klimatpåverkan räcker det att slänga 16 gram, cirka två skivor, för att matsvinnet ska ha större klimatpåverkan än plasten.

Klimatvinnare: Beror på. Om all ost äts upp är den stora biten bäst. Blir ostskalken kvar och minst 16 gram slängs är den skivade bättre.

Rond 4 Skydd för maten

Utmanare: Gurka i plastfilm eller gurka i lösvikt.

Funktion: Plast skyddar bättre.

Material: 2 gram plastfilm.

Matsvinn: Gurka blir snabbt ofräsch. Gurka i plastfilm ger sex dagars längre hållbarhet i kyldisk eller kylskåp.

: Gurka i plastfilm, om den bidrar till att mer av gurkan äts.

Rond 5 Lätt att tömma

Utmanare: Arla yoghurt i Tetra Top eller Valio yoghurt i Tetra Rex.

Funktion: Båda har skruvkork och kan förvaras liggande. Tetra Rex har plan botten som ska vikas in för att kunna tömmas. Tetra Top har flikar som ska vikas ut.

Material: Ganska likvärdigt, men Tetra Rex helt växtbaserad. Tetra Top innehåller plast.

Matsvinn: Cirka 10 procent av innehållet blir kvar i förpackningen när yoghurten hällts ut tills det slutat rinna. För att få ur det sista måste båda plattas till och klämmas ur. På Tetra Top ska plasttoppen rivas av med ett tumgrepp, som kräver mycket kraft. På Tetra Rex går den inte att riva av men kan plattas till.

Klimatvinnare: Tetra Rex är smidigare att tömma på yoghurt och ger lägre matsvinn. Eftersom den också är helt växtbaserad har den möjligen något mindre klimatpåverkan totalt sett.

Rond 6 Lätt att sortera och återvinna

Utmanare: Coop köttfärs i plasttub eller Coop köttfärs i genomskinligt plasttråg.

Funktion: Köttfärs i tub har längre hållbarhet. Båda går att materialåtervinna.

Material: Plasttråget som väger 21 gram innehåller bara ett material och är lätt att sortera och återvinna, och är mycket bättre än färgade tråg. Plasttuben på 6 gram, har metallclips i ändarna som är svåra att ta bort.

Matsvinn: Inget i plasttråget. På plasttub i tidigare utföranden fastnade enligt tidigare studie 10 gram per kilo i ändarna. Platen på den förpackning vi nu testade släppte mycket bättre och var i princip utan matsvinn.

Klimatvinnare: Mindre plast ger fördel för tuben. Men om plasttråget återvinns till nästan 100 procent och tuben inte alls, blir det ändå nästan oavgjort. Metallclipsen borde utgå.

Rond 7 Nyttan och klimatpåverkan för olika livsmedel

Utmanare: Vatten och läsk eller mejeriprodukter.

Funktion: Vatten och läsk är strängt taget helt onödiga produkter. Läsk är ofta skadlig, friskt vatten kan nästan alla i Sverige tappa upp från kranen. Mjolk och yoghurt är däremot livsmedel som innehåller nyttiga näringsämnen.

Material: Den årliga förbrukningen av 96 liter läsk och vatten per person transporteras nästan uteslutande i plastförpackningar. De 103 kilo mjolk och yoghurt vi dricker kommer nästan bara i kartong med ganska lite plast.

Klimatvinnare: Mjolk och yoghurt. Även om mejeriprodukter har mycket högre klimatpåverkan är det något vi behöver. Vatten på flaska och läsk är däremot helt onödigt men förbrukar ändå ungefär lika stor mängd transportenergi och mycket mer plast.

Källa: Fredrik Wikström och Helén Williams, Centrum för tjänsteforskning, Karlstads universitet "

" Per Svensson: Robinson Crusoe retar sig på Greta Thunberg

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Klimatkrisen? Bluff! Invandringen? Bara problem. Feminismen? Fy. Varifrån kommer alla bittra äldre män? Kanske från Robinsons ö.

Sen måndagskväll. Jag äter en ensam pastamiddag i bistron på ett av Stockholms bättre hotell. Vid ett bord bakom min rygg sitter två män i ungefär samma ålder som jag själv, den grånade självsäkerhetens ålder.

De talar högt och ogenerat. Det är lite som en tennismatch. Den ene ligger på framme vid nätet. Den andre slår returer med den överlägsnes välvilja. Under morgondagen ska han tydligen delta i något slags styrelsemöte med anknytning till forskning och klimat.

"Det är bara jag som har ett strategiskt tänkande i den där styrelsen", meddelar han. Kompisen manar honom att ta chansen att säga sanningen under mötet, och sanningen tycks vara att klimatförändringar och koldioxid är tjafs. Det är "PK" som har "invaderat forskningen".

Den andre hummar och antyder att det där med koldioxiden inte är fullt så enkelt. Men det stora som väntar är ju ändå en ny istid. Det verkar muntra upp kamraten. Om det ändå skulle råka vara så att världen blir varmare så är ju detta med istiden goda nyheter. Han tycks föreställa sig den som en global air condition-installation.

Vi är ensamma i bistron, så när som på personalen. Det blir allt svårare att dölja att jag tjuvlyssnar. Här sitter de, livs levande: de äldre arga och tvärsäkra män som annars brukar förlägga sina politiska hemvärnsövningar till kommentarsfält och sociala medier. ”Om den där jävla Greta Thunberg och hennes föräldrar slutar flyga eller inte är helt ointressant! Helt ointressant!”

Så var det fastslaget. Vidare till nästa ämne. Sverigedemokraterna. ”De hade fel. Men de fick rätt.” Just det, ”de fick rätt”. Alla Sveriges problem har med invandringen att göra, okej då, inte alla, men säg 70 procent...

Gång på gång under det senaste året har jag frågat mig varifrån den kommer, den bittra tvärsäkerheten hos så många av mina manliga generationskamrater. De avfärdar klimatdebatten som hysterisk. De ser invandringen som en röta i det svenska samhället. De avskyr feminismen till den grad att det kan slå över i misogyni, kvinnoförakt. Ja, varifrån kommer de, alla dessa sura män? Kanske från Robinson Crusoes ö.

Daniel Defoe var 59 år gammal när han i april 1719, för exakt 300 år sedan, gav ut den roman som skänkte både honom och hans skeppsbrutne överlevnadsentreprenör evigt liv. Bokens fullständiga titel var ”The Life and strange surprizing adventures of Robinson Crusoe, of York, mariner: who lived eight and twenty years, all alone in an un-inhabited island on the coast of America, near the mouth of the great river of Oroonoque; having been cast on shore by shipwreck, where in all the men perished but himself. With an account how he was at last as strangely deliver’d by pyrates”. De var inte rädda för spoilers på 1700-talet.

Men Robinson Crusoe är inte bara en äventyrsroman utan också den moderna projektfixerade medelklassens urberättelse. Med flit och uppfinningsrikedom förvandlar Robinson naturen till ett blomstrande samhälle. Robinson inser att han har sitt öde i egna händer och gör det mesta och bästa av det. Som småföretagare är han en centerpartistisk dröm.

Defoe kom mycket riktigt från en företagarfamilj. Hans pappa hade gjort sig en smärre förmögenhet som köpman i ljusbranschen. Sonen gick i hans fotspår, men satsade på konfektion. Pengarna rullade in och investerades bland annat i spekulativa marktransaktioner. Men efter ett skeppsbrott, där en värdefull last förlorades, gick Defoe i konkurs med skulder motsvarande miljonbelopp.

Så inleddes en, inte helt igenom ädel, skribentkarriär. Politisk journalistik varvades med påhugg som lobbyist och hemlig agent. Under en period återvände Defoe till företagandet och skapade en ny förmögenhet som försvann i ännu en konkurs sedan han dömts till fängelse för att ha författat en satirisk pamflett.

Länge tjänade han Tories, som då hade den politiska makten i England. När de förlorade den sålde han sin penna till motståndarna, Whigs. Defoes moral kan kanske ifrågasättas, men inte hans flit: han skrev en period helt själv en tidning som utkom tre gånger i veckan, och han publicerade den ena boken efter den andra i alla tänkbara genrer.

Min egen generation europeiska män är kanske den sista som på djupet präglats av den världsbild som förkroppsligas av Defoes mest kända romangestalt, Robinson Crusoe. Vi tar för givet att världen är till för just vår skull. Vi är de mänskliga gudarna; de som skapar, men också de som härskar.

Robinson är med självklarhet både naturens och Fredags herre. På samma sätt har många män i min generation vuxit upp, och levt sina liv, utan att behöva motivera rätten till trygghet, rätten till välstånd, rätten att vara den som omgivningen lyssnar på, rätten till bilen, rätten till solen i söder, rätten att leva och konsumera som en romersk kejsare. Dessa rättighetsmonopol är nu alla ifrågasatta.

Jag är på påskresa till England med Robinson Crusoe i bagaget. När vi skulle ge oss av påminde min fru mig om att det är ganska exakt 40 år sedan vi gjorde vår första gemensamma utlandsresa. Det var under påsklovet 1979. Interrail till Paris.

Fyrtio år är lång tid i ett människoliv, knappt en blinkning i människans historia. Men hur har inte världen, på gott och ont, förändrats på dessa fyrtio år! Befästningarna som Robinson byggt kring sitt rike smulas sönder, av de tidigare tjänarna som kräver sin rätt och av en natur som påminner människan om hennes hybris, en natur som allt kraftfullare låter henne förstå att hon hittills levt på nåder i en bräcklig slumpens dykarklocka.

Robinson Crusoe får en dag syn på ett fotspår på stranden. Han grips av fasa. Han förstår att han inte kan vara säker på att behålla kontrollen över sin ö. Det är sådana fotspår i sanden, tidens och klimatförändringarnas avtryck, män i min ålder nu ser. Det fyller dem mer med vrede än med skräck: ”Den där jävla Greta Thunberg.”

Per Svensson

per.svensson@dn.se "

" Trafikverket stoppade kalkyl som gynnade utbyggnad

DN FREDAG 12 APRIL 2019

När Sverige ska fatta beslut om det största infrastrukturprojektet i modern tid hindrar prestige hos Trafikverket konkurrerande prognosmodeller och ett bredare beslutsunderlag. DN kan nu berätta att en annan svensk modell för att beräkna samhällsnyttan stoppades i sista stund av Trafikverket. I stället beställdes en ny bedömning från Norge. I det norska utlåtandet fastslogs att den konkurrerande metoden är ett bättre verktyg för att göra prognoser – men än i dag används Trafikverkets modell.

Om 15 år kan Sverige ha höghastighetståg som på nya spår går i 320 kilometer i timmen mellan Stockholm och Göteborg och Stockholm och Malmö, men frågan splittrar ekonomer och experter.

Enligt Trafikverkets prognoser har lönsamheten för att bygga nya stambanor ändrats från svag lönsamhet 2014 till den senaste kalkylen som pekar på kraftig samhällsekonomisk olönsamhet, bland annat beroende på att investeringskostnaden ökat till 230 miljarder kronor. En lika viktig frågeställning att försöka besvara är hur mycket nytta en framtida snabbjärnväg gör.

Politiskt finns det – trots Trafikverkets prognos om samhällsekonomisk olönsamhet – en majoritet i riksdagen för höghastighetsbanor. Hur bygget ska ske, under hur lång tid och för vilken hastighet på tågen som banorna ska byggas är däremot ännu inte beslutat.

Större investeringar i infrastruktur har Sverige aldrig diskuterat i modern tid.

Av den anledningen beslöt Sverigeförhandlingen – som från 2014 hade i uppdrag av regeringen att arbeta för medfinansiering av de planerade höghastighetsbanorna – att beställa en prognos från KTH:s

Järnvägsgrupp som under många år utvecklat en egen prognosmodell.

Beställningen gjordes i mars 2016 och skedde via Trafikverket, som skulle finansiera arbetet. Avsikten var att både Trafikverket och KTH-gruppen skulle göra prognoser parallellt med hjälp av sina olika modeller, men med så lika förutsättningar som möjligt. Därefter skulle utvärdering ske.

I sista stund stoppades emellertid KTH:s alternativa metod av Trafikverket, något som fick anställda till och med vid den statliga förvaltningsmyndigheten att ställa sig undrande till åtgärden.

– Vi var många på Trafikverket som reagerade, men det här är en känslig fråga eftersom Trafikverket har lagt ned så mycket resurser och tid på sin modell som kallas Sampers. Därför går det lätt prestige i saken, säger en av de personer vid Trafikverket som DN talat med om händelsen.

Banverket och numera Trafikverket har använt prognosmodellen länge. Den har sina förtjänster, men även tydliga brister – och Trafikverket fortsätter att använda den som grund för viktiga framtida beslut.

– Om en tågresor till Köpenhamn skulle minska med två timmar ger det enligt modellen noll kronor i nytta. Effekterna av att använda metoden

är helt orimliga och därför hade det varit bra om körningar med andra modeller kunnat göras, säger medarbetaren vid Trafikverket. Han fortsätter:

– Många har påpekat problemen med analysmetoden. Och då har ändringar gjorts för att finslipa modellen, men samtidigt har man fortfarande inte kommit till rätta med långväga utlandsresor och anslutningsresor till flyg.

En annan medarbetare vid Trafikverket, som inte heller vill ha sitt namn i tidningen, säger att ”många förvånades internt, men att de ansvariga för prognoserna är så involverade i Sampersmodellen, eftersom det är den modell man jobbar med och har erfarenhet av, att de har svårt att se något alternativ”.

Därför är det, enligt medarbetaren, också svårt för dem att ta kritik mot modellen.

Bo-Lennart Nelldal är professor emeritus vid avdelningen för transportplanering vid Kungliga Tekniska högskolan. I en analys för KTH Järnvägsgruppens räkning kom han nyligen med förnyad kritik mot Trafikverkets prognoser, som han hävdar underskattar resandet som en följd av höghastighetståg och därmed även nyttan av en utbyggnad.

Han pekar på att Trafikverkets metod inte går att använda för att beräkna utlandsresor eller kombinerade resor med flyg och tåg.

– När resultaten inte heller verkar rimliga i jämförelse med internationella erfarenheter så finns det verkligen ett behov av en bättre

modell. Det är en skandal att man inte kunnat få fram något mer alternativ när så mycket pengar står på spel, säger Bo-Lennart Nelldal.

Han deltog vid mötet på Trafikverket då metoden, kallad Samvips, som han och hans kollegor vid KTH:s Järnvägsgrupp ligger bakom, stoppades. Skälet som angavs var att Trafikverket inte hade tid att besvara frågor från KTH-gruppen.

Gruppen försäkrade då att den inte behövde ställa några frågor eftersom den visste vad som skulle göras.

– Svaret från Trafikverket blev att de redan hade beställt en andra bedömning från Transportekonomiskt institut i Norge, säger Bo-Lennart Nelldal.

När utvärderingen kom från det norska centrumet för transportforskning fastslogs att kalkylerna för snabbjärnvägen pekar på en tydlig nytta för resenärer, operatörer och samhälle, men att investeringskostnaden är så hög att inget tyder på att projektet kan bli samhällsekonomiskt lönsamt.

Med denna slutsats tycks Trafikverket ha nöjt sig. Den svenska myndigheten har kommit till samma resultat.

Men enligt den norska granskningen framgår även att det är KTH:s metod, inte Trafikverkets, som är ett bättre verktyg för att spegla marknadens reaktioner som en följd av investering i höghastighetsbanor ”om det är vad som önskas”, skrev Transportekonomiskt institut i sitt utlåtande, som är öppet för tolkning. – Trafikverket ville helt enkelt inte ha någon alternativ prognos från oss, säger Bo-Lennart Nelldal.

Han citerar gärna ur den norska myndighetens bedömning, utom på punkten som handlar om att nya stambanor i Sverige inte skulle bli lönsamma för samhället.

– Vi delar inte den slutsatsen. Våra erfarenheter från höghastighetsutredningen 2009 tyder på att det kan vara möjligt med samhällsekonomisk lönsamhet, säger han.

Hur beräkningarna med olika metoder slår kan alltid diskuteras, men enligt personerna på Trafikverket som DN varit i kontakt med bör resultaten alltid redovisas.

Konkurrerande modeller ska inte viftas undan så som gjorts, hävdar de. När beslut ska fattas på en rad områden – inte bara med vilken fart tågen ska rulla, 250 eller 320 kilometer i timmen – behövs prognoser för att dimensionera utbudet. Stationer behöver planeras och utbyggnad ske av annan infrastruktur, som flygplatser och vägar, som ska kopplas till höghastighetsbanorna. Och då är Trafikverkets prognosmodell den helt dominerande.

Enligt kritikerna passar den bäst för mindre isolerade projekt, däremot sämre för så stora infrastrukturprojekt som de planerade höghastighetsbanorna som påverkar större delen av södra Sverige.

– Därför behöver andra prognosmodeller än Trafikverkets utvecklas och användas, anser Bo-Lennart Nelldal.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se "

"Fakta. Snabbtåg

2008 gav regeringen dåvarande Banverket i uppdrag att utreda höghastighetsbanor i Sverige. Förslaget löd att Ostlänken, Järna-Linköping, skulle byggas först och stå klar runt 2020.

När Sverigeförhandlingen i december 2017 lämnade över sin slutrapport sades att höghastighetsjärnvägen "är vår största infrastrukturesatsning på 150 år".

Hösten 2018 förslög Trafikverket en långsammare höghastighetsbana än vad förespråkarna hoppats på, med en maxhastighet på 250 km/tim. Arbetet har påbörjats och kan stå klart kring 2035.

Men om den politiska viljan finns kan både byggtiden kortas och tågen gå fortare. Sträckningen i naturen är lagd för 320 km/tim. "

" Trafikverket: "Vi hade krav på oss att leverera i tid"

DN FREDAG 12 APRIL 2019

" Det handlar om att få ett tillräckligt bra underlag för att kunna fatta beslut. Vi har hållit kvar vid den här prognosmodellen som vi bedömt som vetenskaplig och internationellt erkänd. Det har gjort att vi velat fortsätta med den. Det säger Trafikverkets presschef Bengt Olsson om beslutet att stoppa en konkurrerande prognosmodell som togs fram av KTH-gruppen.

Bengt Olsson förklarar att metoden som används för att beräkna samhällsnyttan av infrastrukturprojekt ger tillräckligt underlag för att fatta beslut och därför inte har förändrats.

År 2016 gav Sverigeförhandlingen i uppdrag till Trafikverket att pröva prognosmetoden som utarbetats av KTH Järnvägsgruppen, men det skedde aldrig. Varför inte?

– Sverigeförhandlingen drog ut på tiden och vi skulle leverera snabbt och hade inte tid att översätta modellerna som KTH-gruppen hade tagit fram för att anpassas till svenska förhållanden. Då valde vi den beprövade metoden.

Och bad om en andra bedömning från Norge för att beräkna nyttan av att bygga höghastighetsbanor.

– Ja, från Transportekonomiskt institut, som är en av dem som godkänt och tagit till sig den metod som vi använder i dag.

Men det norska institutet fann ju att det var KTH:s modell och inte Trafikverkets som var det bättre verktyget. Borde inte den metoden testas då?

– Vi är öppna för att titta på andra metoder, men sedan kommer det ned till vad som är tillräckligt bra för att kunna fatta den här typen av beslut. Just när det skedde hade vi krav på oss att leverera i tid. Personer på Trafikverket som DN talat med är kritiska till hur Trafikverket agerat och stoppat andra prognosmodeller. Hur svarar du på det?

– Det finns säkert olika synpunkter på vad som är bäst. Men där var vi tvungna att sätta ned foten och använda de modeller som vi redan hade använt.

Men varför har inte den andra modellen testats sedan dess, tre år har gått? Så att beslutsunderlaget blir så brett som möjligt.

– Jag tror absolut att man kan titta på KTH-modellen och vad man eventuellt framöver kan stoppa in. Det är något vi är öppna för och vill ha en fortsatt diskussion om.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

" Miljöpartiet kräver svar av Trafikverket i riksdagen

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Miljöpartiet kräver att generaldirektören för Trafikverket Lena Erixon kallas till riksdagens trafikutskott. MP vill ha svar på varför verket inte vill ta till sig information från andra prognosverktyg än sitt eget när det gäller att beräkna samhällsnyttan av höghastighetsbanor för tåg.

Det sker efter att DN avslöjat hur en konkurrerande modell från KTH stoppades av Trafikverket, som i stället beställde en andra bedömning från Norge.

I det norska utlåtandet framgår att KTH:s metod är bättre, ändå fortsätter Trafikverket att använda sin modell.

– Jag kommer att begära hos min ordförande att Lena Erixon kallas till trafikutskottet och förklarar varför Trafikverket väljer att avstå från information från andra prognosmodeller, säger Miljöpartiets trafikpolitiska talesperson Emma Berginger.

Hon pekar på att Trafikverkets egen modell innehåller en rad kända brister, som ger delvis skeva resultat.

– Alla prognoser bygger på olika antaganden och kan innehålla brister. Därför är det extra viktigt att ta till sig information från olika modeller för att kunna bygga en mer komplett helhetsbild. Annars ökar risken för att beslut fattas på felaktiga grunder, säger Berginger.

Nya stambanor mellan Stockholm och Göteborg och Stockholm och Malmö har av Trafikverket fått prislappen 230 miljarder kronor och beräknats vara en kraftigt olönsam affär för samhället. Ändå finns det en majoritet för utbyggnaden i Riksdagen.

Däremot återstår många beslut om hur bygget ska ske, under hur lång tid och för vilken hastighet på tågen, 250 eller 320 kilometer i timmen, som banorna ska anläggas. Då behövs det prognoser för att dimensionera utbudet.

Catharina Elmsäter-Svärd är vd för Sveriges byggindustrier och infrastrukturminister i den borgerliga regeringen 2010–2014. Hon vill lägga satsningen på höghastighetsbanor i ett konsortium, så att snabbjärnvägen inte riskerar att konkurrera ut den vanliga transportplanen.

I sin nya roll vill hon se ett växande bostadsbyggande och talar förstås delvis i egen sak när hon förespråkar utbyggnad av snabbjärnvägen.

– Infrastrukturen är motorn i bostadsbyggandet, säger hon.

Den ger förutsättningar för företagande och jobb. Som i sin tur ger skatteintäkter och underlag för offentliga åtaganden, fortsätter hon för att peka på samhällsnyttan i kedjan.

Problemet är kostnaden.

– Det finns hur många åsikter som helst om detta. När man talar om järnvägsinvesteringar blir kostnaderna höga oavsett hur man jämför. Allt kan alltid ställas mot varandra. Tunnelbanan i Stockholm ansågs inte heller lönsam när den skulle byggas, säger Catharina Elmsäter-Svärd.

Hon talar om Sveriges befolkningsökning, växande passagerarantal och om kapacitetsbrist.

Men varför inte inte bara koppla fler vagnar på tågen?

– Det har redan skett och perrongerna har förlängts. Problemet blir när systemet saknar kapacitet och när det finns en blandning av tåg i olika hastigheter på spåren, både fjärrtåg, regionaltåg och godstransporter, säger hon.

I 73-punktsprogrammet från januari ser hon en tydlig politisk vilja att satsa på höghastighetsjärnväg, men ännu saknas beslut som rör utbyggnaden.

– Beslutet måste komma rätt snart och sedan måste politikerna stå fast vid det och vara uthålliga. Jag skulle vilja vända på frågan. Om man inte gör det här, vad blir då alternativet? Det vill säga: har Sverige råd att inte satsa? säger Catharina Elmsäter-Svärd.

Hon tror inte på att lägga in kostnaderna för höghastighetsbanorna i den befintliga nationella transportplanen på sammanlagt 700 miljarder kronor fram till 2029. I stället förespråkar hon att det sker vid sidan av, som ett konsortium, inte nödvändigtvis privat, det kan ske som ett svenskt statligt bolag, som vid byggandet av Öresundsbron (då det handlade om två länder).

– Det gäller att titta på tidsperspektiv och hur man knyter ihop helheten. Vi kan dra fördel av svensk konkurrenskraft och tekniskt kunnande. Och få in det innovativa och digitala, det som politiker sänder viktiga budskap om. I ett konsortium skulle projektörer och entreprenörer få en chans att komma in i ett tidigt skede och utveckla

nya tekniker som kan få förutsättningar att gå på export, säger Catharina Elmsäter-Svärd.

Men även om pengar lånas till snabbjärnvägen måste staten prioritera järnväg framför exempelvis skola, har bland annat finansminister Magdalena Andersson svarat när förslaget om konsortium dykt upp. Ansvar försvinner inte för att ett konsortium bildas. Det finns ingen genväg att slippa betala, vidgår Catharina Elmsäter-Svärd

– Men det är lättare att få acceptans för projektet och trafiken på de nya spåren kan börja rulla snabbare än annars, säger hon.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se "

" Trafikverket krävs på 836 miljoner kr

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Efter upprepade problem beslutade Trafikverket att bryta miljardkontraktet med den entreprenör som anlåtts för Förbifart Stockholms tunnelprojekt på Lovön. Nu stämmer det italienska moderbolaget Trafikverket på 80 miljoner euro.

– Det är klart att det är ett ganska ovanligt läge för oss, framför allt med tanke på att det ska hanteras i ett utländskt rättssystem. Såvitt jag vet är det även det största skadeståndskrav vi någonsin fått, säger Charlotta Lindmark, chefsjurist vid Trafikverket.

Stämningsansökan har lämnats in till en italiensk domstol av bolaget Vianini Lavori, som tillsammans med ett annat italienskt bolag vann upphandlingen av tunnelbygget på Lovön i Ekerö kommun, en del av projektet Förbifart Stockholm som leds av Trafikverket.

Bygget, som inleddes 2016, har dock kantats av problemrapporter och i vintras utsågs det bland annat till ”årets sämsta bygge” av branschtidningen Byggnadsarbetaren.

I mitten av mars valde Trafikverket att bryta kontraktet, enligt projektledaren Johan Brantmark främst på grund av brister i arbetsmiljöarbetet.

– Vi sätter arbetsmiljön i första rum och då blir det naturligt att gå skilda vägar när man ser att entreprenören inte är villig att samarbeta fullt ut, sade han till DN i mars.

Efter beslutet kräver alltså Vianini Lavori nu ett skadestånd på 80 miljoner euro (836 miljoner kronor), enligt en stämningsansökan som Trafikverket mottog i veckan.

– Det är ett tidigt skede så jag kan inte ge så många detaljer. Vi ska analysera det här nu, säger Charlotta Lindmark.

Kommer ni bestrida skadeståndskravet?

– Hur vi kommer bemöta kravet är svårt att ha någon exakt uppfattning om i nuläget, men vi kommer sannolikt att bestrida det.

Hur har bolaget motiverat kravet i stämningsansökan?

– Det är ett ganska långt dokument, men kortfattat kan man säga att de tycker att Trafikverket har agerat på ett sätt som bland annat skadat deras anseende.

Känner ni att de har belägg för sådana påståenden?

– Det jag kan säga är att vi har känt oss trygga i vårt beslut att häva kontraktet, ett beslut som innan det fattades var noga analyserat av våra jurister för att säkerställa att det fanns tillräckliga grunder.

Eftersom det yrkade skadeståndsbeloppet är så pass stort och riktat mot staten kräver reglerna att justitiekanslern kopplas in, och Trafikverket har nu inlett en dialog med dem för att samråda hur ärendet ska hanteras framöver.

Avtalet mellan Trafikverket och Lovön Samverkan AB, det dotterbolag som bildades av de italienska företagen, var totalt värt 3,5 miljarder kronor. För arbetet som gjordes innan kontraktet bröts har Trafikverket

hittills betalat ut cirka 750 miljoner kronor, en summa som enligt Charlotta Lindmark kan komma att justeras efter avräkningar och liknande.

Det är ännu inte klart med någon ny entreprenör för tunnelbygget på södra och norra Lovön, en ny upphandling håller på att förberedas.

Fredrik Tano
fredrik.tano@dn.se "

"Fakta. Projekt Lovön

Arbetet på Lovön inleddes 2016 som ett delprojekt i Förbifart Stockholm, en ny sträckning av E4:an som ska gå mellan Häggvik och Kungens Kurva.

När hela förbifarten står klar 2026 ska tunnlarna löpa sju kilometer under Lovön och möjliggöra transporter från Ekerö in till Stockholm, utan att trafiken behöver passera Drottningholm och Brommaplan.

Bygget av tunnlarna har varit kantat av problem sedan det inleddes. Mellan 2016 och 2017 rapporterades ett sextiotall tillbud och olyckor till byggherren Trafikverket och arbetet stoppades vid ett antal tillfällen efter kritik mot arbetsmiljö och säkerhet. "

"Vi vill ha en tågunion för att underlätta för resor i Europa"

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190413

Miljöpartiet går till val på en historisk järnvägsreform: förverkligandet av en europeisk tågunion. Vi behöver göra en grön omsättning till ett Europa där vi reser mer med tåg, och flyger mindre. Därför föreslår vi att en europeisk flygskatt ska finansiera en upprustning av Europas järnvägar, skriver tre av Miljöpartiets kandidater till Europaparlamentet.

Det är allt fler i Sverige som vill resa med tåg ut i Europa. Men det är mycket som behöver ändras för att tåg på allvar ska bli ett konkurrenskraftigt alternativ till flyget. Miljöpartiet har under flera år i EU-parlamentet arbetat för enklare tågresor. Vi vet att problemen går att åtgärda om den politiska viljan finns. Miljöpartiet går därför till val på en historisk järnvägsreform: förverkligandet av en europeisk tågunion.

Många hinder för tågresor inom Europa beror på dålig samordning av de europeiska järnvägssystemen. Medan EU har en gemensam marknad med fri rörlighet för varor, tjänster och människor styrs tågpolitiken fortfarande av nationella intressen. Många av de problemen har lyfts fram på ett förtjänstfullt sätt av denna tidnings ledarsida. Vi menar att dessa problem kan lösas med en gemensam europeisk tågstrategi som samordnar tågssystemen och rör sig bort från den nationalistiska tågpolitiken. Den ökade efterfrågan på tågresor

mellan olika länder tyder på att järnvägspolitiken är ett område där medborgarna vill ha mer europeisk integration.

En europeisk tågunion bör ta sin utgångspunkt i följande förslag:

1 Stärk den europeiska tågmyndigheten. I dag finns 11 000 nationella regler för järnvägsnäten i EU. Smidiga utlandsresor med tåg försvåras av att varje land har egna operatörslicenser, banavgifter samt stora skillnader i regelverk och signalsystem. Ett konkret exempel är att lokförare måste tala språket i landet där hen kör, vilket medför onödiga svårigheter att hitta lokförare för trafik över nationsgränser.

Det är uppenbart att de försök till samordning som gjorts har varit otillräckliga. Den Europeiska unionens järnvägsbyrå (ERA) måste få ett tydligare mandat för att samordna tågtrafiken och även ges tillräckliga resurser för att kunna genomföra sitt uppdrag.

ERA måste se till att medlemsstaterna förenklar regler, samordnar trafik och bygger de banor man kommit överens om. Annars riskerar järnvägsnäten att bli ett lapptäcke av nationella banor som inte är väl sammanlänkade. Ofta går EU-medel till rent nationella tågsatsningar i stället för projekt som knyter ihop länder. Detta undergräver på ett allvarligt sätt mervärdet av de gemensamma järnvägsinvesteringarna.

2 Inför en övergripande tåglagstiftning. Dagens regelverk behöver bli enklare och tydligare för att skapa ett sammansatt europeiskt järnvägssystem. Det fjärde järnvägspaketet är visserligen ett steg i rätt riktning men det saknas fortfarande lagar som gör verklighet av de regelverk som redan finns. EU:s revisionsrätt har riktat skarp kritik mot att besluten i nuvarande tågstrategier inte efterlevs. De långsiktiga

planerna måste därför kompletteras med kontrollstationer och tillräckliga resurser så att målen nås.

Vi vill verka för ett sammanhängande regelverk för tågresor inom EU, med verktyg som leder till enklare tågresor och en ambition om en sammanhållen europeisk tågunion. Detta ska tydliggöras i lagstiftning.

3 Förenkla tågbokningarna. Det behöver bli enklare att boka sammanhängande tågresor på kontinenten. Till skillnad från när man bokar en flygresa finns det inget gemensamt bokningssystem där det går att boka tågresor mellan olika EU-länder. Resenärer måste på egen hand pussla ihop resan och boka alla delsträckor var för sig.

Anledningen är att vissa tågbolag inte vill bli jämförda med konkurrenter och därför motsätter sig öppna bokningssystem.

I november förra året röstade EU-parlamentet för vårt gröna förslag om att öppna upp bokningssystemen. När vårt förslag nu ska förhandlas i EU:s ministerråd har regeringen goda möjligheter att övertyga andra medlemsländer om ett system för bokningssajter där alla europeiska tågbolag ingår. Liknande lagstiftning finns redan i Schweiz och har skapat ett stort utbud på aktörer som erbjuder biljettbokningar.

Med ett enklare bokningssystem försvinner en viktig konkurrensfördel för flyget gentemot tåget. Tågbolagen kommer dessutom gynnas av att marknaden för tågbiljetter utvidgas från en oftast rent inhemsk marknad, till att nå kunder i hela Europa.

4 Öka samarbetet mellan tågbolagen vid förseningar. Längre tågresor kräver ofta byten mellan olika tågbolag. Därför måste det

finnas ett bra samarbete mellan tågbolagen, om tågresenärerna ska känna sig trygga. Om en anslutande resa missas på grund av ett försenat tåg, ska resenären ha rätt att ta nästa avgående tåg, även om det sker med en annan operatör. Detta är också vad Europaparlamentet beslutat på initiativ av oss gröna.

Inom flygindustrin finns redan liknande system, och de ses som helt självklara. Bolagen reglerar i efterhand sinsemellan vem som ska stå för kostnader vid förseningar och missade anslutningar. Om järnvägen ska bli en välfungerande marknad måste Europas politiker ta ett ansvar ett godtagbart samarbete även mellan tågbolagen. Denna typ av förenklingar för resenären skulle med fördel kunna genomföras inom ramen för ett gemensamt bokningssystem.

5 Finansiera järnvägsreformer genom en europeisk flygskatt. Det krävs stora investeringar för att åstadkomma en välfungerande tågtrafik i EU. Förutom att bygga nya banor behövs i många länder satsningar för att rusta upp och modernisera järnvägen. Inte minst krävs betydande resurser för att åter få fart på natttågen. EU bör se över möjligheterna till upphandling av tåg mellan EU-länder och ge stöd till inköp av nya vagnar. Att genom EU-medel ge operatörer möjligheten att hyra vagnar är ett effektivt sätt att fördela de ekonomiska riskerna med nya nattågslinjer. Därutöver skulle slopade banavgifter nattetid göra det lönsammare att investera i sovvagnar.

Det är bråttom. Vi behöver göra en grön omställning till ett Europa där vi reser mer med tåg, och flyger mindre. Befintliga fonder för järnvägsprojekt kommer att vara viktiga i denna omställning. Men det kommer inte att räcka för de stora investeringar som krävs. Vi föreslår därför att en europeisk flygskatt ska finansiera en upprustning av Europas järnvägar. Det är på tiden att flyget nu börjar betala sina

klimatkostnader inom EU och att dessa intäkter går till att satsa på ett mer hållbart alternativ.

Det behövs stora förändringar och satsningar för att det naturliga förstahandsvalet för resor mellan länderna inom EU ska vara tåg. Men det är vad klimatomställningen kräver. Tiden är inne för en järnvägsreform som kan ge tågresandet en renässans i Europa.

Alice Bah Kuhnke (MP), riksdagsledamot och kandidat till EU-parlamentet

Jakop Dalunde (MP), EU-parlamentariker, gruppledare för Europeiska gröna i transportutskottet och kandidat till EU-parlamentet
Pär Holmgren (MP), klimatexpert och kandidat till EU-parlamentet "

" Sju av tio skulle kunna cykla till jobbet på en halvtimme

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Hälften av alla stockholmare skulle kunna cykla till jobbet på under en kvart om alla vägar i regionen får användas. Det visar en ny rapport. – Studien är en ögonöppnare, säger regionrådet Gustav Hemming (C).

Region Stockholm har undersökt möjligheterna till cykelpendling i en ny rapport. Den visar att 70 procent av de förvärvsarbetande i regionen kan nå sin arbetsplats på cykel på 30 minuter – om de får använda alla vägar i länet, det vill säga även motorvägar och trottoarer.

– Minst lika remarkabelt är att hälften av stockholmarna skulle kunna cykla till jobbet på en kvart, säger Gustav Hemming (C), regionråd med ansvar för tillväxt, samhällsplanering och skärgård.

Studien är gjord av en konsultbyrå och grundar sig på information om nästan alla förvärvsarbetare i Stockholmsregionen och deras arbetsplatser.

På en flödeskarta kan man se vilka leder som skulle användas om alla stockholmare cyklade till jobbet. Väldigt många skulle trampa sig fram på Essingeleden och Centralbron. E4:an norrut skulle också användas flitigt.

I dag får man cykla på samtliga vägar utom motortrafikleder, motorvägar och i vissa tunnlar. Finns det en cykelbana måste den användas om väghastigheten är högre än 50 kilometer i timmen.

Att cykeltrafik skulle tillåtas på samtliga vägar är inte särskilt troligt – tvåhjulning på Essingeleden skulle vara en trafikfara och stanna upp andra fordon. Men enligt Gustav Hemming är rapporten en bra indikator på vilka stråk som bör prioriteras.

– Vi behöver tydliga prioriteringar för ett regionalt cykelnät. På flödeskartan kan vi tydligt se om det är några områden som vi har missat. Rapporten har också brutit ner pendlingstiden per kommun. Närmast till jobbet har de som bor i Solna. Där kan nio av tio invånare cykla till jobbet på under 30 minuter. Även Sundbyberg, Stockholms stad, Lidingö och Södertälje har goda cykelmöjligheter. I Nykvarn däremot har bara 30 procent mindre än en halvtimme till jobbet om de åker tvåhjulning.

Rapportens författare har räknat på en cykelhastighet på 20 kilometer i timmen, vilket är ett förhållandevis högt tempo. I så fall behöver de som har en halvtimme till jobbet i studien cykla en mil – utan några stopp.

Som en jämförelse ligger snitthastigheten för ettans och fyrans buss runt 12 kilometer i timmen i vissa delar av Stockholms innerstad. Enligt Statens väg- och transportforskningsinstitut cyklar svensken med en snitthastighet på mellan 15 och 25 kilometer i timmen.

– Studien visar potentialen om vi gör allt rätt för cykeln. Det är så den ska tolkas, säger Gustav Hemming.

Både Region Stockholm och flera Stockholmskommuner har satsat på att få fler att cykla. Målsättningen är att cyklandet ska öka från sju procent 2018 till 20 procent till 2030 och till samma år ska hela -regionen vara sammankopplad av ett nät med 60 regionala cykelstråk.

De senaste två åren har omkring 70 kilometer cykelväg byggts i regionen. Det är kommunerna som ansvarar för utbyggandet av cykelbanorna och de investerar olika mycket. Järfälla, Sollentuna, Nacka och Stockholm spås ha goda möjligheter till att ha ett fullgott cykelnät 2030.

– Vi vill snabba på arbetet ytterligare. En utmaning med cykelstråk är att kommunerna måste samarbeta. Det kan inte vara så att en kommun bygger ut en cykelväg, när grannkommunen inte gör det, säger Gustav Hemming.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se "

" Fakta. Närhet till arbetet

Förvärvsarbetande som bor i Stockholms stad har generellt närmare till arbetet än förvärvsarbetande i övriga delar av länet.

Kvinnor har generellt närmare till arbetet än män.

Förvärvsarbetande med hög inkomst bor generellt längre från arbetet i Stockholms län.

Källa: Rapporten Potentialstudie för cykling i Stockholms län "

" Jessica Ritzén: Det är inte för barnens skull du tar bilen till jobbet

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Tröttsamt många hävdar att de måste ha bil för att de har barn. Så varför ser jag sällan eller aldrig några ungar i familjebilarna på Stockholms gator. Säg som det är i stället, jag vill ta bilen till jobbet.

Det tar mig 22 minuter att cykla till jobbet. Varje gång. Oavsett trötthet, regn, grus eller övrig trafik. Punktligheten är mitt starkaste incitament att alltid välja cykeln. Även dagar när vinden tar nappatag i öron och fingrar. Jag vet både att och när jag kommer fram.

Kollektivtrafiken är en allt mindre pålitlig morgonskjuts. T-banekaoset behöver jag inte ens gå in på. Min anslutningsbuss går dessutom numera så sporadiskt att chaufförerna inte ens räknar med resenärer. Kommer så pass för tidigt att de inte ens upptäcker oss som ändå planerat att åka med. Om vi bara hunnit.

Alla som cyklar till jobbet är vinnare. I både tid, pengar och hälsa. Så varför ligger dieselångorna fortfarande tunga över Stockholms infarter och broar?

En grupp som sällan drabbas av klimatskam är föräldrar som hävdar att de måste ha bil för barnens skull. Hur kommer det sig då att ungarna så sällan får åka med? Bilisterna jag möter är nästan alltid män, pappor allihop får man anta, till barn i oklar ålder, som varje dag ensamma kör familjens suv till jobbet.

Jag får backa till en bensinmack i Roslagen i somras när jag senast såg en komplett familj i bil på gemensam glassrast. Det håller inte att slentrianmässigt hävda att man måste ha bil för att familjen någon gång tänkt åka på bilsemester i Europa.

Dra inte bilskammen över dina barn. De har nog med klimatbörda att bära i framtiden. Säg som det är i stället. ”Vi har bil för att jag tycker det är bekvämt att köra till jobbet. För att det är jobbigt med inställda bussar och överfulla tåg. För att jag är för lat för att cykla eller gå.”

Jag skrotade bilen för två år sedan av klimatskäl och har inte ångrat mig en dag. Inte ens de mest cykelruggiga. Att inte fler cyklar är obegripligt av fler skäl än klimatet. Lika obegripligt som att man kör bil för barnens skull. Den gubben går jag inte på.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se "

”Låt de som flyger mycket betala en högre flygskatt”

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190418

Vi vill att progressiva skatter på flygande införs i våra länder. Den som flyger mest ska betala mest. När direktören flyger till New York för sjätte gången det året ska hen betala högre skatt än när barnfamiljen som gör en enstaka resa per år. Vi vill också se en offensiv satsning på det hållbara alternativet till flyget – tåget, skriver ledarna för Nordens vänsterpartier.

Vi måste snabbt ställa om våra samhällen för att förhindra en okontrollerbar och farlig klimatförändring. Som ledare för Nordens vänsterpartier är vi övertygade om att omställningen görs effektivast om alla områden bidrar. Dessvärre kan vi se hur våra samhällen slits i sär på flera sätt. På klimatområdet är det uppenbart. Medan allt fler förstår vikten av att resa kollektivt, sopsortera och dra ned på sin köttkonsumtion fortsätter direktörer och mångmiljonärer att leva på ett helt och hållet ohållbart sätt.

Det område där denna ohållbarhet blir som mest uppenbar är flygsektorn, där utsläppen fördubblats de senaste 20 åren, och om inget görs kan växa med ytterligare 300–700 procent till 2050. Vi i de nordiska länderna tillhör de som flyger mest i världen. Därför har vi ett stort ansvar att ändra hur vi lever och erbjuda alternativ till flygresandet.

Vi behöver krafttag för att minska dessa utsläpp. I dag subventioneras flygsektorn i Europa med 300–400 miljarder kronor per år med skattebefriat flygbränsle och momsbefrielse. Skattebefrielsen på flygets bränsle måste avskaffas, och vi kommer att verka för att våra länder driver detta inom ramen för den internationella flygorganisationen ICAO. Det kommer att ta tid att få det genomfört, men redan nu kommer vi att verka för att progressiva skatter på flygande införs i våra respektive länder. Det ska vara en flygskatt där den som flyger mest också är den som får betala mest. När direktören flyger till New York för sjätte gången det året ska hen betala en högre avgift än när barnfamiljen gör en enstaka resa för att hälsa på släkten eller åka på semester.

Vi är därför överens om att vi behöver satsa offensivt på det hållbara alternativet till flyget; tåget. Vi vill så snart som möjligt se satsningar på höghastighetståg samt utbyggd järnvägskapacitet såsom Fehmarnbälttunneln och nya spår mellan Sverige och Norge för att underlätta tågresandet från Norden ut på den europeiska kontinenten. Men det räcker inte att vi kan resa i Norden. Vi ser exempelvis positivt på att bygga snabbtåg genom Baltikum från Tallinn till Warszawa och Berlin. Därför vill vi också arbeta för en europeisk tågfond, som ska bidra till höghastighetståg mellan europeiska huvudstäder.

Sådana investeringar tar tid, därför behöver vi också järnvägssatsningar som gör skillnad i närtid. Våra partier verkar därför för bättre tågförbindelser mellan Nordens städer. Vi vill att tåget ska vara det självklara alternativet för resor mellan Oslo–Göteborg–Köpenhamn, Stockholm–Oslo och Stockholm–Köpenhamn. Med små justeringar på lok, vagnar och signalsystem samt samordnade tidtabeller och biljettsystem kan vi kapa restider väsentligt och

underlätta resandet jämfört med i dag. Resor med färjor och tåg kan samordnas med gemensamma tidtabeller och biljettsystem.

Tåget borde också vara förstahandsalternativet för alla som reser på semester i Norden och längre ut i Europa. Med nattåg till flera orter kan tåget bli det naturliga sättet att resa till Paris, London, Milano och Barcelona. Vi kommer därför verka för dagliga nattåg från Stockholm och Oslo till Köpenhamn och vidare ut i Europa. Vi kommer också att arbeta för att ett helt nytt nordiskt tågluffarkort införs, med möjlighet till gränslöst resande till ett fast, rimligt pris. Vi tror också på ökat resande norrut, varför vi vill ha nattåg på sträckan Stockholm–Trondheim samt dagliga personförbindelser mellan Finland och Sverige via Torneå/Haparanda. Vi vill också att våra nationella tågbolag ska erbjuda bokningar av utlandsbiljetter. Vi bedömer det som att allt detta kan vara genomförbart inom de närmaste tre åren.

Intresset att resa med tåg har på kort tid vuxit explosionsartat. Sedan 1990 har tågresandet räknat i personkilometer ökat kraftigt i alla nordiska länder. Vi ser hur kampanjer för ökat tågresande växer som svampar på sociala medier och bättre tågförbindelser ut i Europa är en viktig fråga i det stundande EU-parlamentsvalet. Det är glädjande, men om inte detta snabbt växande intresse svaras upp med utökad kapacitet, smidiga biljettsystem och underlättande av internationella resor är risken uppenbar att vi tappar momentum att göra tåget till ett verkligt alternativ på många sträckor i Norden och Europa. Vi måste smida medan järnet är varmt.

Det är fullt möjligt att ändra människors beteenden. På platser där man satsat på järnvägen har också tåget tagit reseandelar från flyget. När höghastighetståget invigdes mellan Madrid och Barcelona rasade flygresandet och tåget mer än trefaldigade sin reseandel.

Erfarenheterna är likartade med senare höghastighetstågsatsningar, som linjerna Paris–Bryssel–Amsterdam och nu senast Berlin–München.

Efter ett år med den svenska flygskatten kan vi se att för första gången på två decennier gick faktiskt flygandet ned. En ohållbar trend bröts. Med rätt investeringar och ekonomiska styrmedel kan vi styra över resande från till tåg.

Vi vet alla att klimatförändringen är mänsklighetens största utmaning någonsin. Aldrig under de senaste 800 000 åren har det funnits så mycket växthusgaser i atmosfären som nu och det här gör vår planet varmare för varje dag som går. Det är precis som 16-åriga svenska Greta Thunberg sa inför FN:s klimatkonferens i Katowice i fjol: ”Vi står inför ett existentiellt hot, och det finns inte längre någon tid att fortsätta den här vansinniga vägen vi färdas på.” Och det stämmer. Om vi inte slår in på en annan väg än den Greta Thunberg varnar oss för hotas civilisationen så som vi känner den. Det är våra barn och barnbarn som vi försätter i den situationen.

Klimatförändringen manar oss inte bara till att kraftigt minska våra utsläpp av växthusgaser. Vi måste också genomföra en omställning som upplevs som rättvis. Vi vet att det är en liten grupp med goda inkomster som står för den största delen av flygandet i världen, 80 procent har aldrig ens satt sin fot i ett flygplan. Därför är det rimligt och rättvist att de som står för den största delen av utsläppen också får bidra mest till omställningen. Vår satsning på det nordiska tågresandet är ett exempel på hur vi låter det gröna gå i takt med det röda; en rättvis klimatomställning.

Vi behöver en samlad, nordisk politik för ökat nordiskt tågresande. Det är inte bara en del av svaret på klimatutmaningen, det är också att skapa ett konkret alternativ till det klimatfarliga flyget. Vi ska göra allt vi kan för att främja det mest hållbara och civiliserade sättet att resa på – att ta tåget.

Jonas Sjöstedt, Vänsterpartiet Sverige

Li Andersson, Vänsterförbundet Finland

Audun Lysbakken, SV Norge

Pernille Skipper, Enhedslisten Danmark "

" Kundstorm mot Postnord – anmälningarna ökar

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Försenade leveranser, returnerade paket och oskäligen avgifter. Hos Konsumentverket och ARN ökade anmälningarna mot Postnord kraftigt i fjol.

”Enligt Postnords allmänna villkor så har de 60 dagar på sig att skicka ut utrikespaket. Jag har bevis för att mitt paket tog 77 dagar.” Så inleder en av alla missnöjda konsumenter sin anmälan till Konsumentverket i vilken hon kräver företaget på 5 000 kronor.

Under 2018 tog Konsumentverket emot 390 anmälningar gällande Postnord. Det är en kraftig ökning från 82 ärenden år 2017. Hittills i år har myndigheten tagit emot 51 anmälningar, varav de flesta gäller oskäligen avtalsvillkor och vilseledande marknadsföring.

– Det är såklart inte en positiv trend, säger Emma Riblom, kommunikationschef för krisföretaget vars vd i veckan byttes ut. Riblom framhåller samtidigt att företagets egna brevkvalitetssiffror liksom antalet mottagna synpunkter ligger på en bra nivå.

– De flesta som har problem med postutdelningen hör av sig antingen till oss eller till Post- och telestyrelsen. Vetskapen om att man kan reklamera på andra håll och kanter kanske också har blivit bättre.

Även antalet anmälningar till Allmänna reklamationsnämnden (ARN) gällande Postnord har ökat. Under 2018 tog myndigheten emot 146

ärenden, vilket inkluderar omprövningar. Det kan jämföras med 63 ärenden år 2017. Hittills i år har 37 anmälningar inkommit.

– Under en ganska kort period hade vi en stor mängd ärenden då många ville slippa betala avgiften på så kallade Kinapaketer, säger beredningsjuristen Bo Helin.

Han syftar på den administrativa avgiften på paket från länder utanför EU som Postnord införde den 1 mars i fjol efter att SvD avslöjat att stora mängder paket levererats till svenska kunder som inte betalat moms på varorna.

Emma Riblom liknar vågen av anmälningar relaterade till Kinapaketen vid barnsjukdomar i samband med införandet av den nya avgiften:

– Att de här ärendena ökade under året, var för att vi inte ens hade den hanteringen på plats året innan.

TT "

" Stadsbor kan få längre till lådan

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Stadsbor kan komma att få längre till postlådan till förmån för glesbygdsbor. Både leverantörer och konsumenter kommer att - behöva anpassa sig för att säkra postservicen, skriver Post- och telestyrelsen (PTS) i sin årliga rapport.

PTS skriver i rapporten "Svensk postmarknad 2019" att antalet klagomål har minskat totalt, men att antalet klagomål per försändelse har ökat för vissa av Postnords tjänster. Detta gäller bland annat inrikes paket.

– Det beror till stor på den ökade e-handeln. Här ser vi att branschen behöver bli bättre på att hjälpa och vägleda konsumenter som beställer varor via nätet. Det måste finnas goda möjligheter att få ersättning och hjälp om varor försvinner eller förstörs, säger Emma Maraschin, chef vid PTS enhet för postfrågor.

Digitaliseringen har lett till en historisk minskning när det gäller antalet skickade brev. Förra året minskade de med åtta procent, vilket motsvarar 183 miljoner brev.

Samtidigt får drygt tre miljoner svenskar sin post från myndigheter och företag via digitala brevlådor.

– Digitaliseringen påverkar i allt högre grad förutsättningarna för post- och paketdistributörer, men också frågan om vilka krav samhället ska ställa på en fungerande, samhällsomfattande posttjänst, säger PTS generaldirektör Dan Sjöblom i ett pressmeddelande.

– För att möjliggöra en effektiv och hållbar utdelning av brev och paket, som så långt som möjligt är självfinansierad, så kan vi helt enkelt behöva acceptera förändringar i posttjänsten, som vi i dag har tagit för givet, fortsätter han.

Ett exempel på förändringar som PTS nämner är att postmottagare i städer kan komma att få lite längre till sin postlåda till förmån för boende i glesbygd, vars avstånd till postservice generellt sett redan är långt.

PTS anser att användarna måste vara öppna för både förändrade utdelningsfrekvenser och nya leveranser.

Enligt Emma Maraschin innebär detta att flera hushåll i tätorter kommer att få räkna med färre utdelningsdagar och längre avstånd till postlådan.

– Postdirektivet slår fast att utdelning ska ske fem dagar i veckan, men att länderna i EU får göra undantag från det. Men fler hushåll kommer behöva få räkna med färre utdelningsdagar. Behovet av femdagarsutdelning av brev är inte så stort längre. Våra undersökningar visar att behovet snarare är två till tre dagar i veckan, säger hon och fortsätter:

– Folk i tätorter kommer att få längre avstånd till där de hämtar sina brev. För att få till bra leveranslösningar måste vi som samhälle arbeta mer gemensamt. Det gäller alltifrån kommuner, fastighetsägare och myndigheter.

Postnords vd Håkan Ericsson fick lämna sin post i förra veckan. - Bolaget dras med förluster och förtroendet från allmänheten har sjunkit.

Joakim Lundberg
joakim.lundberg@dn.se"

"Fakta. Postmarknaden i Sverige

Postnord står för drygt 77,5 procent av alla utdelade brev. Den största konkurrenten Citymail delar ut 19 procent av alla brev. Under 2018 skickades drygt två miljarder brevförsändelser i Sverige, en minskning med 183 miljoner från 2017. Det är den största nedgången någonsin, i både procent och absoluta tal. Sedan 2000 har den totala volymen minskat med 41,1 procent.

På paketsidan är Postnord störst med drygt 60 procent av volymen. Därefter följer Schenker och DHL med en andel på runt 15–20 procent. De sex största paketdistributörerna levererade sammanlagt 127 miljoner paket förra året.

Nästan tre miljoner svenskar över 18 år är anslutna till en digital brevlåda, vilket motsvarar en tillväxt på 51 procent under 2018.

Post- och telestyrelsen "

" Högtflygande planer i ny bransch

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Drönare är inte bara en populär hobbyleksaker längre, de senaste två åren har de också blivit ett allt viktigare arbetsredskap inom flera branscher. Drönarbolaget är verksamt inom jordbruk och industri och utforskar ständigt nya möjligheter. – Drönare kan göra många jobb både säkrare och effektivare, säger Niclas Bankert, en av grundarna till Drönarbolaget.

Just nu pågår ett treårigt EU-finansierat forskningsprojekt som ska undersöka om drönare kan användas för att optimera besprutning av ogräs med så kallad "platspecifik ogräsbekämpning", inom jordbruket.

Förra veckan flög Drönarbolaget över ett område i Skara och tog de första bilderna åt projektet för den här våren.

– Vi tar högupplösta bilder och sen görs det en bildanalys och en bildalgoritm, en AI-lösning kan man säga, som plockar ut vad som är ogräs och vad som är gröda. Det omvandlas till en "sprutfil" som används när fältet ska besprutas med ogräsmedel, säger Niclas Bankert, som grundade Drönarbolaget med sin fru Mia Bankert.

– Kan man punktbespruta sparar man både på miljön och ekonomin. Det är att optimera sina grödor, lägger Mia Bankert till.

Mia och Niclas Bankert startade sitt företag lagom till att kamera-drönare fick flyga fritt igen tack vare ett nytt undantag i kamera-övervakningslagen från juni 2017. Det öppnade dörrarna för en helt ny

bransch som har vuxit i takt med Drönarbolagets framgångssaga. Den sista april omvandlar de företaget till ett aktiebolag.

– Vi ser inte de andra företagen som konkurrenter utan vi bildar ett nätverk som tillsammans kan utveckla någonting. Än så länge är marknaden så pass lite att vi absolut inte snor varandras kunder utan det är snarare att vi hjälper varandra, säger Mia Bankert.

Branschen är fortfarande liten med ett fåtal aktörer på marknaden, och intresset för tjänsterna är stort. Uppdragen har varit alltifrån att volymmäta flis och leta efter värmeläckor i fjärrvärmenätet med värmekameran, se över betande boskap, solceller, till att räkna bultar i järnvägsspåret från luften. Något som tidigare gjorts manuellt.

– I fjol flög vi 12 mil järnväg. Det är en rätt hög belastning på järnvägen så det är svårt för underhållsföretagen att komma ut och göra sitt underhåll. Då måste de stänga av järnvägen och då blir det trafikstopp. Med drönare kan du faktiskt inspektera stora delar av järnvägen utan att påverka trafiken. Och det i sig är ju en jättestor vinst, säger Niclas Bankert.

– Kommer drönarna att ersätta människors jobb? Nej men den kommer att göra vårt jobb säkrare och effektivare. Drönaren kan göra många jobb som innebär att människan utsätter sig för faror. Eller så kan den rent av effektivisera många jobb. Framför allt inom inspektion och besiktningar. Där kan den göra jättestor nytta, helt klart, säger han.

I dag driver Mia och Niclas Bankert firman ensam vid sidan om sina vanliga jobb. Och de skyndar långsamt med att utöka företaget ytterligare.

– För oss gäller det att växa sakta men säkert, det är ett vinnande koncept. Sen har det råkat växa ganska fort, säger Mia Bankert.

Med en gemensam bakgrund som tekniska officerare inom flygvapnet gick de över från flygförsvar till drönarflyg. Säkerheten ser de som A och O.

– Det är ingen skillnad på att flyga drönare och ett stort flygplan. Det är ingen skillnad i hur man bedriver verksamheten, det ska vara lika professionellt oavsett, det är fortfarande flyg i luften som kan skapa stor skada om något händer, säger Niclas Bankert.

Framtidsutsikterna ser ljusa ut och möjligheterna för den nykläckta drönarflygbranschen är många.

– Man tror bara att drönare tar lite foto och film, men det finns massor i drönartekniken att göra. Det är en jätterolig teknik och utvecklingen går extremt snabbt framåt. Än så länge skrapar vi bara på ytan av möjligheterna, säger Niclas Bankert.

Annie Sääf

annie.saaf@dn.se "

" Tips om du vill starta drönarverksamhet

1 Hög flygsäkerhet. Följ reglerna kring drönarflygning. Ta inga chanser! Var tydlig med vad som gäller mot kunden. Det är du som är proffset på regelverket, inte de.

2 Professionell. Var alltid professionell. Alltifrån hur du är klädd när träffar kund, hur din e-postsignatur ser ut till hur du bemöter i telefon. Det lönar sig i längden och kunden känner sig trygg.

3 Samarbeta. Var ödmjuk inför uppgiften och gentemot kund. Ta hjälp av andra, det är omöjligt att kunna allt själv.

4 Köp tjänst. Allt som någon annan kan göra billigare än vad du själv kan debitera kund, köp tjänsten. Till exempel bokföring och annonsering. Du skall lägga din tid på att utveckla företaget!

5 Var trogen din idé. Bättre att vara riktigt bra på ett par områden än att försöka roffa åt sig alla jobb för att "tjäna pengar". Lita på din magkänsla, bygg sakta.

6 Sälj inte! Försök inte vara "säljig" och fixa massa erbjudanden, det är en kortsiktig lösning. Berätta vad du kan göra och vad du har gjort, det bygger ett långsiktigt förtroende hos kunden. "

" Volvo vill inte tala om problemet med autobromsande bilar

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Volvo vill inte berätta om de har haft kännedom om bilar som autobromsar utan anledning på Essingeleden – trots att uppgifter tyder på det. Bilägare som upplever fenomenet ska vända sig till företagets kundtjänst, skriver presstalespersonen Annika Bjerstaf i ett mejl.

Sedan DN skrev om autobromsande Volvobilar på Essingeleden har ett stort antal läsare hört av sig med liknande bekymmer. Trafikverket, som ansvarar för driften av Essingeleden, har utrett frågan och haft personal på plats.

Enligt uppgifter till DN har anställda på Volvo känt till problemet och provkört i kurvan. DN har vid upprepade tillfällen frågat företagets pressavdelning om de har haft kännedom om problemet och om de avser att göra något åt saken – utan att få något svar.

"Jag kan egentligen bara upprepa de svar du fått tidigare som är de svar vi har. Jag vill samtidigt understryka, som jag även skrev i mitt förra mejl, att vi tar alla kunder på största allvar och vill att de ska känna sig säkra och trygga i våra bilar. De får gärna vända sig direkt till oss via vårt kundcenter, till en Volvoverkstad för en analys av sin bil, för att ställa frågor om systemet eller bara för att diskutera om de upplevt några olägenheter. Vi förstår att det kan upplevas som obehagligt om bilen skulle autobromsa utan synbar anledning", skriver företagets presstalesperson Annika Bjerstaf i ett mejl till DN.

Volvo har tidigare uppgett att det finns begränsningar med autobromssystemet, som kan bero på bland annat snö, is, ljus och dålig skyltning. De vill inte berätta hur många rapporter de har fått in men Volvo har däremot inte hört om några olyckor eller incidenter på grund av begränsningar med autobromssystemet.

De fordon det handlar om är nyare Volvobilar med farthållare. Om farthållaren är påslagen autobromsar vissa modeller hårt utan någon synbar anledning på Essingeleden i norrgående riktning i höjd med Tomtebodan.

DN prövade med en Volvo V70 från 2016 och samma sak hände flera gånger i rad. Vi har fått mejl från läsare som har modell XC70, XC60 och V60, men har inte hört om att bilar från 2018 eller senare har haft problemet.

Experter på Volvo har tittat på DN:s film av fenomenet, men kunde inte dra några slutsatser, skriver Annika Bjerstaf i ett mejl.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se "

" Sonen dog i kraschen – nu vill familjen stämma flygbolaget

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Britt-Marie Seex son Jonathan dog i flygkraschen i Etiopien i mars. Nu är familjen en av flera som tänker dra flygplanstillverkaren Boeing inför rätta.

Bara sekunder efter starten från Etiopiens huvudstad Addis Abeba på morgonen den 10 mars rycker det till i planet, ett Boeing 737 Max 8, som levererats bara ett par månader tidigare.

För de flesta av de 157 personerna ombord är Ethiopian Airlines flight 302 den sista av många på en lång resa mot den kenyanska huvudstaden Nairobi. En av de fyra svenskarna, 45-årige Jonathan Seex, har hälsat på familjen i Frankrike och är på väg tillbaka till Kenya och jobbet som chef för en restaurang- och hotellkedja.

I cockpit råder fullt nödläge och varningslamporna blinkar. En sensor visar att planet står nästan rakt uppåt, vilket är felaktigt, och det automatiska systemet pressar därför ned nosen medan kapten Yared Getachew och hans styrman Ahmed Nur Mohammed kämpar med att få upp den.

Systemet ska hjälpa piloterna men har blivit deras värsta fiende. Under fyra plågsamma minuter kämpar de förtvivlat med att få kontroll över maskinen, en kamp som de förlorar klockan 08:43. Då dunderar planet i en hastighet av 900 kilometer i timmen i marken. Samtliga 157 ombord omkommer.

Samtidigt i Nairobi gör sig Britt-Marie Seex redo för resan till kusten. Den pensionerade översättaren delar sin tid mellan Sollentuna och Kenya, där hon en gång på 1970-talet grundade den första restaurangen i kedjan Tamarind som sonen nu blivit vd för. Hennes flight går om ett par timmar. Det är precis så att de ska hinna ses.

– Han har sagt att han ska vara hemma kring halv tolv. Så jag väntar. Klockan blir halv tolv, sedan tolv, det kommer ingen bil. Så jag tittar på flygplatsens hemsida och ser att planet som lyft från Addis vid åtta är ”still on route” och jag tycker det är märkligt. Det är ju bara en två timmars flygning. Så jag går in på BBC News, berättar Britt-Marie efter att hon slagit upp kaffe i kopparna i lägenheten i Sollentuna. Nyheten om kraschen toppar alla nyhetssajter.

– Jag visste direkt att det där var Jonathans plan. Det var förskräckligt. Jag kunde inte andas. Jag såg ju vad som hade hänt.

Omedelbart efter kraschen släpper sajten Flightradar24 uppgifter som tyder på att planets höjd och fart varierat kraftigt direkt efter start. Ett plan av samma modell har störtat bara ett halvår tidigare i Indonesien och det finns tydliga likheter mellan händelserna. I båda fallen tycks det automatiska systemet MCAS, som är till för att motverka den lutning som skapas av de nya kraftigare och framskjutna motorerna, ha bidragit till händelseförloppet. Dessa farhågor bekräftas i den preliminära haverirapport som släpptes i slutet av mars.

– Rapporten kom nu. Jag öppnade inte den för det kändes för jobbigt, säger Britt-Marie Seex.

Någon skuld lägger hon inte på Ethiopian Airlines, men desto mer kritisk är hon mot flygplanstillverkaren.

– Det verkar vara Boeings fel. De låg efter Airbus i utvecklingen och de har tagit genvägar för att komma ikapp. Piloterna har inte uppmärksammats på ändringarna i systemet. Så de visste inte vad de skulle göra, eller gjorde vad de skulle men utan att det fanns tid till att rätta till det. Det är pengar och girighet, som alltid.

Det lär dröja många månader innan hela utredningen är klar. Kraschen har redan skapat den värsta krisen i modern tid för Boeing som krävs på pengar av flygbolag som tvingats parkera samtliga exemplar av den olycksaliga modellen. Varumärket har förlorat 12 miljarder dollar i värde – och nu kommer de första juridiska anspråken från anhängare.

Även Britt-Marie Seex kommer tillsammans med svärdottern Nadege att stämma Boeing.

– Det kommer vi att göra. Vi kan inte få tillbaka Jonathan. Men det känns nästan som att de borde betala för att de varit så slarviga. Det har kostat människor livet och då bör det kosta dem också, säger Britt-Marie.

På fönsterblecket ligger ett par kenyanska mangofrukter och mognar i vårsolen.

Britt-Marie Seex är starkt kritisk mot utrikesdepartementet som hon menar har stått för ett stort svek.

– I början visste jag inte vad jag skulle förvänta mig. Men sedan såg jag vad andra gjorde. Jonathans hustru Nadege är fransk medborgare och efter två dagar hade de i Paris samlat ihop familjerna till ett stort

möte där de kunde ställa frågor och informerades om allt möjligt. I ett rum bredvid fanns psykologer och kuratorer.

Kenyanska myndigheter samlade drabbade familjer till ett möte på ett konferenscenter i Nairobi där en regeringsrepresentant berättade för de anhöriga att man ville visa att regeringen "har en själ och ett medlidande".

– Jag har inte hört någonting sådant från den svenska regeringen, säger Britt-Marie Seex.

Hon mejlade en UD-tjänsteman och undrade om det gick att komma i kontakt med övriga familjer som drabbats, med tanken att de skulle kunna bilda en samtalsgrupp.

– Men då säger de att de inte får lämna ut sådana uppgifter. Frågan om vilket stöd svenska anhöriga ska vänta sig efter större olyckor utomlands har varit föremål för debatt sedan 2004 års - tsunamikatastrof i Sydostasien.

Patric Nilsson, presschef på UD, säger att det kan skilja sig mycket mellan hur olika situationer hanteras. Han betonar vikten av att olika myndigheter samordnar sina insatser.

– Ibland kan man ha behov av att samtala och där har vi ofta ett gott samarbete med Svenska kyrkan i delar som inte är konsulära. Det ges stöd i hemkommunerna. Men vi ska inte lämna ut id-uppgifter på andra personer. Det handlar om att skydda integriteten för den enskilde även om jag förstår att det i vissa fall skulle vara för en god sak att göra det, säger han.

Han säger att man ska vara försiktig med att jämföra mellan olika länder.

– Vi har våra rutiner och de har sina. Vi ska finnas för att stötta och vara tillgängliga för att kunna svara på frågor och vi har en jour 24 timmar om dygnet. Men alla kanske inte vill ha det som en grupp utan vill ha en individuell kontakt. Personer hanterar sorgen på olika sätt, säger han.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com "

"Detta har hänt.

Den 10 mars störtade Ethiopian Airlines flight 302 som bara minuter tidigare hade lyft från den internationella flygplatsen i Etiopiens - huvudstad Addis Abeba. Samtliga 157 personer ombord omkom.

Planet var av den nya modellen 737 Max 8 som levererats bara månader tidigare från tillverkaren Boeing. Då olyckan hade tydliga likheter med en krasch i Indonesien den 29 oktober i fjol har fokus hamnat på en särskild mjukvara, MCAS, som finns i modellen. Samtliga flygplan av samma typ har fått tillfälligt flygförbud i väntan på att haveriutredningen ska bli klar. "

Banker och pengar

”Swedbank ljustår från indragen licens i Estland”

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

"Swedbank är under särskild övervakning i Estland. Men risken att de förlorar sin licens och tvingas lämna landet är extremt liten, uppger den estniska finansinspektionens ordförande Kilvar Kessler för DN.

Danske Bank blev av med sin banklicens i Estland förra året och tvingades lämna landet, som en direkt konsekvens av penningtvätts-härvan i bankens estniska filial.

När Swedbank nu upplever en liknande skandal har frågan om bankens framtid i Baltikum väckts. Men enligt Kilvar Kessler, ordförande för Estlands finansinspektion, ligger Swedbank långt ifrån att förlora - licensen.

– Jag försvarar inte Swedbank. Jag vill göra tydligt att om Swedbank brutit mot regler får de ta konsekvenserna. Men vi är ljustår ifrån att diskutera stängning av Swedbank i nuläget, säger Kilvar Kessler.

Inspektionen i Estland presenterade under onsdagen en rapport om risker med utländska bankkunder i landet och penningtvätt. I den konstaterade man dels att antalet utländska kunder i landets banksystem minskat avsevärt de senaste fem åren, dels att riskerna kring dem är mindre nu.

– Andelen utländska kunder av totalen är mycket mindre nu. Sedan har också transaktionsvolymerna och dollarvolymerna blivit mindre, vilket pekar på en mindre risk nu än förut, säger Kilvar Kessler.

I samband med att rapporten presenterades meddelade inspektionen också att en del banker kommer att hamna under en mer ”detaljerad övervakningsplan” framöver. Swedbank är en av dem, bekräftar Kessler.

Utan att gå in på exakt vad det innebär förklarar han att det är mindre dramatiskt än vad det låter som.

Estlands finansinspektion genomför tillsammans med Finansinspektionen i Sverige en granskning av den misstänkta penningtvätten i Swedbank.

Vad den kan resultera i vill Kilvar Kessler inte spekulera i men det är inte fråga om någon indragen licens i nuläget.

– Först och främst är det inte vi som gör det i fallet med Swedbank, utan det är ECB (Europeiska centralbanken, reds anm). Sedan finns det en lista över lega grunder för att dra licensen från en bank och du måste ha fakta som uppfyller alla dem, säger Kessler.

Om informationen finns visar sig först när de svenska och estniska finansinspektionernas granskning av Swedbank är genomförd. Något som beräknas vara klart i oktober.

– Det tredje och viktigaste är proportionerna. Att dra in licensen är det ultimata verktyget man tar till om ingenting annat fungerar. När det kommer till Swedbank har vår relation varit ganska konstruktiv hittills.

Vad skiljer Swedbank från Danske Bank som blev av med licensen?

– Jämfört med Danske Bank har Swedbank varit duktiga när det kommer till att samarbeta och kommunicera med oss. Men det finns vissa saker vi skulle vilja ha en bättre förståelse för, säger Kilvar Kessler.

Faktumet att Swedbank är den största banken i Estland och betraktas som systemviktig, har ingen betydelse när Kessler säger att risken för indragen licens är liten, enligt honom själv.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se "

" Bankföreningen: Ge möjlighet till hemliga kreditupplysningar

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Banker måste ha större möjlighet att berätta om sina kunder för varandra och för myndigheter. De bör också få ta hemliga kreditupplysningar. Det menar Bankföreningens vd Hans Lindberg, som i fredags framförde kraven till finansmarknadsminister Per Bolund.

Som en följd av avslöjandena kring misstänkt penningtvätt i Swedbank bjöd Per Bolund (MP) in Bankföreningen till ett möte för att höra hur bankerna slåss mot penningtvätt.

Hans Lindberg passade på att lägga fram föreningens "framställan" om rätt omfattande lagändringar. I princip innebär förslagen att banksekretessen luckras upp. Ett centralt område när det gäller kampen mot penningtvätt är kunskap och hur den sprids. Det gäller kunskap om kunder och deras överföringar samt vilka som tar emot pengarna.

Banker är skyldiga att känna sina kunder och vad de gör med sina pengar. Regelverket har också skärpts i omgångar under flera år, vilket innebär att allt högre krav ställs på bankerna. Men Bankföreningen anser att bankerna inte har fått rätt "verktyg och möjligheter" för att klara av uppgiften.

– Bankerna har fått myndighetsliknande polisiära uppgifter i kampen mot penningtvätt, säger Hans Lindberg i ett mejl till DN.

– Det är viktigt att bankerna ges möjlighet att driva detta arbete effektivt. I nuläget får bankerna exempelvis inte dela information om misstänkta kunder och transaktioner mellan varandra, tillägger han.

I skrivelsen till regeringen påpekar föreningen att när en bank säger nej till en viss kund kan den kunden gå till en annan bank, därför bör den första bankens information kunna användas för att "undvika att kunden på felaktiga premisser ges tillgång till ett bankkonto".

Det här är en rejäl avvikelse från den lagstiftning om banksekretess som Sverige har i dag.

I sin framställan skriver föreningen, med hänvisning till de senaste skandalerna, att det är "angeläget" att myndigheterna får "ett utökat krav på kunskapsöverföring" till bankerna.

– Bankerna får inte löpande återkoppling från finanspolisen om den aktuella riskbilden och vad som hänt med de anmälningar man gjort om misstänkt penningtvätt, menar Lindberg.

Bankföreningen vill också att bankerna ska kunna ta en "hemlig" kreditupplysning på en kund som de misstänker kan syssla med penningtvätt. I dag får en kund alltid en upplysning om vem som begär en kreditupplysning om personen i fråga.

Det här kräver dock lagändringar – som Lindberg vill ska genomföras så fort som möjligt.

– Regering och riksdag måste skyndsamt ändra i regelverken för att bankerna ska ha de rätta verktygen för att effektivt kunna motverka penningtvätt. Det gäller exempelvis dataskyddsregelverket och offentlighets- och sekretesslagen, säger Lindberg.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

" Swedbanks nya toppar i möte med ministern

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Finansmarknadsminister Per Bolund träffade Swedbanks styrelseordförande Ulrika Francke och vd Anders Karlsson på måndagen för att få information om arbetet mot penningtvätt. – Jag tycker att man är ödmjuk på ett annat sätt än jag hört förut, säger Bolund om Swedbanksledningen till DN.

Misstankerna om omfattande penningtvätt i Swedbank har inte bara skadat banken – utan förtroendet för nordiskt bankväsende över huvud taget.

Per Bolund ville därför träffa Francke och Karlsson, ett möte som skedde sent på måndagseftermiddagen.

– Jag började med att klargöra hur viktig den här frågan är från regeringens sida, både vad gäller arbetet med att motarbeta penningtvätt, men också att bygga förtroende för det finansiella systemet hos allmänheten, säger ministern till DN efter mötet.

– Jag bad dem också berätta vad de nu gör och att de visar att de menar allvar med det här arbetet och att de återuppbygger förtroendet, tillade han.

Sedan ”Uppdrag granskning” avslöjande för snart två månader sedan har bankens ledande företrädare snarast tonat ner historien – något som spätt på misstankarna och misstron.

Men Per Bolund tycker sig se en annan attityd nu.

– Det känns som att de tar frågan på allvar. Det är också vad jag förväntat mig efter alla rubriker och de starka reaktionerna på avslöjandena, säger han.

– Jag tycker att man ändå är ödmjuk, på ett annat sätt än jag hört förut, tillägger ministern.

Swedbanks representanter var fåordiga efter mötet med Per Bolund.

– Det var ett bra möte tycker jag, sade styrelseordföranden Ulrika Francke när hon och den tillfällige vd:n Anders Karlsson tillsammans kom ut från finansdepartementet.

Vad har ni pratat om med ministern?

– Vi har berättat var vi är i dag, om våra utredningar och vad vi jobbar med.

Var det något särskilt han frågade efter?

– Nej han frågade just vad det är vi håller på med i dag, och det har vi försökt berätta.

Hur var hans reaktion på det ni hade att berätta?

– Jag tror att han var glad att få direktinformation.

Anders Karlsson hade ingenting att tillägga.

Per Bolund konstaterar att för honom och regeringen är det viktiga just nu att banken ”arbetar framåt”, det vill säga stärker sitt arbete för att upptäcka och motarbeta penningtvätt.

Och ministern tycker att han har fått besked på den punkten.

– Ja, det tycker jag – att det här ska vara högsta prioritet från deras sida.

Bankföreningen har efterlyst lagändringar för att det ska bli lättare för banker att dela information med varandra om personer som de avvisat då de misstänkt att det handlat om penningtvätt.

Föreningen efterlyser också att myndigheter ger bättre återkoppling till banker som har anmält misstankar till dem.

Per Bolund är positiv till dessa förslag.

– Det är viktigt att bankerna får feedback på den information som de skickar till myndigheter och därigenom kan effektivisera sitt arbete och rikta resurser där de gör mest nytta.

– Det är något som jag tar med mig i det fortsatta arbetet här, tillägger han.

Han understryker dock att grunden i arbetet mot penningtvätt är att bankerna ser till att känna sina kunder.

– Det arbetet måste bankerna göra, det kan ingen myndighet göra åt dem, säger Bolund.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se "

"Bakgrund. Swedbankshärvan

20 mars 2017

Danske Bank och Nordea involveras i en internationell penningtvätthärva efter danska tidningen Berlingskes avslöjande.

19 september 2018

Danske Bank presenterar en extern utredning om penningtvätthärvan. Den visar att bankens estniska filial 2007–2015 misstänks ha tvättat över 2 300 miljarder kronor. Banken erkänner att man har haft bristfällig kontroll, men förnekar brott.

20 februari 2019

SVT:s "Uppdrag granskning" rapporterar om misstänkt penningtvätt inom den svenska storbanken. Avslöjandet visar hur 50 kunder genomfört ett flertal överföringar mellan 2007 och 2015 – totalt till summor över 40 miljarder kronor – inom Swedbanks kontor i Baltikum.

26 februari 2019

DN avslöjar att ett antal av Swedbanks största aktieägare informerades om SVT:s publicering flera dagar före alla andra småsparare och resten av marknaden.

27 mars 2019

Ekobrottsmyndigheten genomför en razzia på Swedbanks huvudkontor i Sundbyberg angående utredningen om obehörigt röjande av insiderinformation och grovt svindleri.

28 mars 2019

Styrelsen meddelar att Birgitte Bonnesen får sparken en timme före Swedbanks årsstämma. Koncernfinanschefen Anders Karlsson utses till tillförordnad vd.

5 april 2019

Bankens ordförande Lars Idermark, som under årsstämman fick ansvarsfrihet och förnyat förtroende, meddelar att han avgår med omedelbar verkan. "

" Dan Lucas: Tre frågor inför Ericssons rapport i dag

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

I dag, onsdag, kommer Ericsson att presentera sin rapport för första kvartalet i år. DN:s Dan Lucas svarar på vad du bör hålla koll på i rapporten.

1. Vad tror du är det viktigaste som kommer ur rapporten?

– När det gäller ett företag som Ericsson är allt viktigt! Men ska jag välja så är det hur det går med 5G, den nya generationens tele- och datanät. Ericsson ligger här i framkant och 2019 har beskrivits som året då den kommer att slå igenom på bred front. Det ska bli intressant att se vad Ericsson har att säga om takten i utrollningen av 5G – och kostnaderna.

2. Ericssons kinesiska konkurrent Huawei har stoppats från att bygga 5G i USA och Australien av säkerhetsskäl. Liknande tongångar har hörts i Europa och i Sverige utesluter inte regeringen ett förbud för Huawei också. Gynnar inte det Ericsson?

– Nja, det där är ett tveeggat svär. Visst kan Ericsson gynnas, men samtidigt är den kinesiska marknaden viktig för koncernen. Och risken är uppenbar att den kinesiska regimen slår tillbaka, vilket i sin tur kan drabba Ericsson hårt.

– I förra veckan utsattes dessutom Ericssons huvudkontor i Kina för en räd av landets konkurrensvårdande myndigheter. Det skedde efter klagomål om licensiering av patent på nya 5G-kompatibla telefoner

och andra apparater. Det antas leda till en ökning av royaltybetalningar som tillverkare måste betala till Ericsson.

– Men räden kan också ses som en varning från Kinas sida mot de västländer som vill stoppa Huawei.

– Det är också intressant att höra hur Ericsson duckar frågor kring Huawei och ett eventuellt stopp för företaget i Sverige. ”Vi spekulerar inte kring eventuella politiska beslut” var Ericssons svar när SVT Nyheter ställde frågan i vintras. Så allt som ledningen säger om Kina och Huawei kommer analytikerna att intressera sig för.

3. Är inte resultatet för Ericsson under kvartalet intressant?

– Självklart, men den kris som Ericsson var inne i för bara ett par år sedan är till stor del övervunnen. Storstädningen som Börje Ekholm lanserade när han tillträdde i januari 2017 fortsätter visserligen, men i ett annat tempo. Och resultatet har förbättrats kvartal för kvartal.

– Ekholm var också påtagligt nöjd när han i januari i år presenterade bokslutet för fjärde kvartalet i fjol och kunde konstatera att koncernen växer - för första gången sedan 2013.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se "

Uppåt för Ericssons aktiekurs

Utvecklingen senaste två åren.
Källa: Infront, Foto: Jonas Eng

" Telekomjättens aktie steg efter starkt kvartal

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Med draghjälp från Nordamerika hamnade telekomtillverkaren Ericssons vinst för årets första kvartal klart över marknadens förväntningar. Men en miljardsmäll för tidigare korruptions-försyndelser rycker närmare.

– Vi lägger ett bra första kvartal till handlingarna. Vi växer med 7 procent och det är tredje raka kvartalet med tillväxt och vi ser att både den operativa marginalen och bruttomarginalen ökar. Vi är inte nöjda med var vi är men vi är nöjda med vad vi åstadkommit, säger Ericssons vd Börje Ekholm.

Han tillägger att Ericsson har vunnit många affärer tack vare en stark ”teknikposition” och konstaterar i en kommentar i delårsrapporten att Ericsson vunnit fler kommersiella 5G-avtal än någon annan leverantör.

Vad är du inte nöjd med?

– Vi ska nå en rörelsemarginal på över 10 procent nästa år och 12 procent efter 2022. Det är det minsta vi ska göra för att vara riktigt anständiga.

Nordamerika och nordöstra Asien drar tåget. Men enligt Ekholm släpar den europeiska marknaden efter när det gäller utbyggnad av 5G-tjänster. Dyrare villkor för europeiska telekomoperatörer är en orsak. I bakgrunden spökar också oklarheterna kring hur länder ska hantera framför allt amerikanska anklagelser om att kinesiska Huawei kan användas som spionkälla för den kinesiska staten.

Det skapar osäkerhet och fördröjer kundernas beställningar, enligt Ekholm.

– Det är på nytt en väldigt stark rapport och det här är femte kvartalet i rad där Ericsson överraskar marknaden. Tillväxten på nätverk i Nordamerika är 42 procent och bruttomarginalen är stark, säger Daniel Djurberg, telekomanalytiker på Handelsbanken.

TT "

"Fakta. Rapporten i siffror

Ericsson redovisar en vinst före skatt på 4,3 miljarder kronor för årets första kvartal. Det kan jämföras med förlusten på 853 miljoner kronor motsvarande period 2018.

Omsättningen lyfte till 48,9 miljarder kronor, jämfört med 43,4 miljarder kronor ett år tidigare.

Rörelseresultatet var 4,9 miljarder kronor, jämfört med förlusten på 312 miljoner kronor motsvarande period i fjol. Analytiker hade i - genomsnitt räknat med ett rörelseresultat på 2,8 miljarder kronor, enligt en sammanställning av prognoser gjord av Reuters. TT "

" Beskedet om vd-byte fick aktien att lyfta

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

ABB:s aktie lyfte på Stockholmsbörsen efter beskedet om att den schweizisk-svenska verkstadskoncernens vd Ulrich Spiesshofer avgår med omedelbar verkan.

Beskedet kom i ett pressmeddelande tidigt på onsdagsmorgonen. Spiesshofer tillträdde posten 2013 och ersätts nu av styrelseordförande Peter Voser tills dess att ABB hittat en ny vd.

ABB befinner sig mitt i ett omfattande omstruktureringsprogram, där bland annat enheten Power Grids ska säljas till japanska Toshiba. Intäkterna under första kvartalet ökade med 4 procent, medan nettovinsten föll 6 procent då lönsamheten pressades av integrationen av General Electric Industrial Solutions i koncernens verksamhet.

Rörelseresultatet steg under första kvartalet till 766 miljoner dollar, vilket kan jämföras med rörelsevinsten på 752 miljoner dollar under samma period föregående år.

Från de stora svenska ABB-ägarna, Wallenbergsfärens maktbolag Investor och aktivistfonden Cevian Capital, var det tummen upp för beslutet att sparka Spiesshofer.

”Vi stödjer styrelsen beslut att nu är rätt tid för en ny person att ta över för att få upp farten på genomförandet av den nya strategin och leverera på finansiella nyckelmål”, skriver en talesperson för Investor i en kommentar till Reuters.

Lars Förberg, delägare i Cevian Capital, säger samtidigt att han stödjer den strategiska inriktningen ABB har och att han har fullt förtroende för Peter Voser och ledningens arbete.

Spiesshofer skriver själv i en kommentar att han lämnar över ett slimmat ABB ”som håller rätt kurs och ökar i fart”.

TT "

" Lastbilarna drivkraften bakom förväntat starkt resultat från Volvo

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Fordonskoncernen Volvo väntas kunna lägga fram en rapport med ett starkt resultat för det första kvartalet, främst drivet av lastbilsdivisionen.

På utsiktsfronten har marknaden redan diskonterat en avmattning, men frågan är hur stort tappet i orderingen blir, menar analytiker enligt en rad kommentarer inför rapporten.

”Rörelseresultatet väntas förbättras med 25 procent till 10,5 miljarder kronor och i tillägg kommer realisationsvinsten på 1,5 miljarder kronor från avyttringen av Wireless car. Uppsvinget beror primärt på en stark förbättring för lastbilsdivisionen. Produktionen verkar löpa på bra och priserna har ökat”, sammanfattar analytikerföretaget Kepler Cheuvreux.

Flera analytiker tar upp att orderingen på lastbilar väntas ha gått ned betydligt, jämfört med fjolåret. Nedgången är påtaglig i Nordamerika.

”Ordernedgången för tunga lastbilar bör vara väl diskonterat och vi förväntar oss en nedgång på 25 procent jämfört med föregående år”, skriver Nordea.

Uppskattningen enligt Infront Datas sammanställning indikerar att Volvos ordergång på lastbilar minskar drygt 20 procent till 57227 fordon under första kvartalet.

Pareto framhåller emellertid att ett något lugnare orderklimat inte nödvändigtvis behöver vara odelat negativt.

”Vi är därför egentligen inte oroliga för en avtagande trend i orderingen för Nordamerika eftersom en tillbakagång till en lägre volymsituation för Lastbilar i Nordamerika potentiellt kan gynna marginalen för bolaget”, skriver Pareto.

Nordea noterar att efterfrågan på anläggningsmaskiner, Construction Equipment, i Kina har varit bättre än väntat, och efterfrågan i Europa verkar vara stabil.

”Vi förväntar oss att Volvo upprepar sina utsikter för 2019 med undantag för Kina där vi förväntar oss att bolaget kommunicerar förbättrade marknadsutsikter”, skriver Nordea.

Rapporten väntas onsdagen den 24 april klockan 7.20. "

" Kom ihåg-lista: Fem tips innan du deklarerar

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Deklarationsdags igen – och här listar vi de bästa avdragen och vad du bör tänka på. DN:s Dan Lucas ger dig de bästa tipsen.

1 Kontrollera alla uppgifter.

Med miljoner deklaranter är det självklart att det blir fel i några fall. Spara lönebesked, kontrollera lånen och ränteutgifterna för att se att de förtryckta siffrorna stämmer.

2 Fördela lånen.

Är ni två låntagare i hushållet så bör ni fördela lånen rätt och därmed räntebetalningarna.

Av de totala ränteutgifterna är 30 procent avdragsgillt – upp till 100 000 kronor per år. För utgifter över 100 000 kronor sjunker avdraget till 21 procent. Har ert hushåll stora skulder kan det vara värt att fördela lånen så att ni maximerar avdraget.

3 Rot (renovering, ombyggnad, tillbyggnad) och rut (rengöring, underhåll, tvätt).

Avdragen gäller för arbetskostnaden – material räknas inte in. För rot är avdraget 30 procent för arbetskostnader upp till 50 000 kronor per person och år.

För rut är avdraget 50 procent för kostnader upp till 25 000 kronor per person och år (taket kommer att höjas till 50 000 den 1 juli i år). Är du fyllda 65 är taket 50 000 kronor.

För att få göra rotavdrag måste du helt eller delvis äga bostaden. Finns det två skattebetalare i hushållet kan det vara en bra idé att dela på ägandet av bostaden. Eftersom båda har rätt till avdraget kan paret tillsammans utnyttja rot för avdrag på arbetskostnader upp till 100 000 kronor.

Du måste "helt eller delvis" bo i bostaden. Det gör att även arbeten på sommarstugan kan vara avdragsgilla.

För rut gäller att man måste bo i bostaden, men du behöver inte äga den.

Kom ihåg – för att kunna göra avdragen måste du ha betalat för jobben innan årsskiftet.

4 Avdrag för utgifter i samband med arbetet, eller genom att du har sökt arbete.

Det finns en rad avdrag du kan göra. Här är några:

Skyddskläder och skyddsutrustning i arbete som du själv bekostar är avdragsgilla.

Kostnader för resor till och från arbetet som överstiger 11 000 kronor per år är avdragsgilla.

Om du åker bil i stället för kollektivt får du göra avdrag om du har minst fem kilometer till jobbet och du sparar minst två timmar per dag jämfört med att åka kollektivt. I praktiken innebär det att avdraget är till för glesbygden. Men även här kan du bara göra avdrag för utgifter som ligger över 11 000 kronor.

Använder du din privata bil kan du dra av 18:50 kronor per mil. För motorcykel är avdraget nio kronor och för moped 4:50 kronor per mil. Om du måste flytta på grund av jobbet kan du dra av kostnaderna för att ha två bostäder, en på den gamla hemorten och en på arbetsorten.

Det måste vara minst fem mil mellan orterna och du måste övernatta på arbetsorten.

Det här avdraget har du bara under två år – du förväntas med andra ord att inom den tiden flytta till platsen där du har ditt arbete.

Om du är arbetslös och har ersättning från A-kassan har du rätt att göra avdrag för kostnader som du har i samband med att du söker jobb. Det kan handla om resor till jobbintervjuer, kostnader för att kopiera betyg, intyg och cv:n. Även kostnader för resor till och från Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan är avdragsgilla.

Du får bara dra av för sammanlagda kostnader som överstiger 5 000 kronor per år.

5 Du har sålt en bostad.

Om du äger en bostad är det bästa tipset att du spar alla kvitton på de förbättringar du har gjort och som höjer värdet på bostaden. De kan du sedan använda för att dra av utgifterna från den eventuella vinst du gör när du säljer en bostad.

Ett annat tips är att du inför en större ombyggnad eller tillbyggnad tar bilder. Dels har du nöje av att minnas hur det såg ut innan bygget, dels har du ännu större glädje över det om kvitton har kommit bort i en vindsstädning någon gång.

Kom i håg att sådant som räknas som kostnader för vanligt underhåll – ommålning, dränering och liknande – inte är avdragsgilla.

Du har rätt att dra av kostnader du har för försäljningen av bostaden, vanligen handlar det om mäklararvodet. När du gjort avdragen ska du betala 22 procent i skatt på återstoden av vinsten.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

Inläsningscentralen
Inkomstdeklaration 1
FE 8000
107 75 Stockholm

Skatteuppgiftnummer
0771-567 567

På skatteverket se för du svar
på de flesta av dina frågor.

Deklarera
senast den 2 maj,
gärna genom att
sms:a, ringa,
använda vår app
eller e-tjänst.

Lönen

Här står hur mycket du
har fått i lön, sjukpenning
och förmåner. Kontrol-
lera uppgiften. Är den fel,
stryk den och skriv in rätt
uppgift i rutan intill.

Pensionen

Här skriver du in vad du
får i pension.

Resorna

Här du kostnader för resor
till och från jobbet som
överskrider 11 000 kr. Fyll i totalbeloppet.

Rot och rut

Här står hur mycket du
har fått i rot- respektive
rutavdrag. Kontrollera
uppgiften.

Person-/organisationsnummer

1 Inkomster - Tjänst

1.1 Lön, förmåner, sjukpenning m.m.	Ange belopp i hela kronor
1.2 Kostnads- ersättningar	
1.3 Allmän pension och tjänstepension m.m.	
1.4 Privat pension och livränta	
1.5 Andra inkomster som inte är pen- sionsgrundande	
1.6 Inkomster, t.ex. hobby, som du själv ska betala egenavgifter för	
1.7 Inkomst från bilaga K10, K10A och K13	

2 Avdrag - Tjänst

2.1 Resor till och från arbetet. Du får avdrag endast för den del som överskrider 11 000 kr. Fyll i totalbeloppet.	Ange belopp i hela kronor
2.2 Tjänsteresor	
2.3 Tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor	
2.4 Övriga utgifter Du får avdrag endast för den del som överskrider 5 000 kr. Fyll i totalbeloppet.	

3 Allmänna avdrag

3.1 Socialförsäkringsavgifter enligt EU- förordningen m.m.	Ange belopp i hela kronor

4 Skattereduktioner

4.1 Rotarbete enligt meddelande eller som förmån	
4.2 Rutarbete enligt meddelande eller som förmån	
4.3 Unifamilj för skattereduktion för förmån	

5 Underlag för fastighetsavgift

Småhus/ägarlängdenhet hel avgift 0,75 %	
Småhus/ägarlängdenhet halv avgift 0,375 %	

6 Underlag för fastighetsskatt

Småhus/ägarlängdenhet, tomtmark, byggnad under uppförande 1,0 %	

7 Inkomster - Kapital

7.1 Schablonintäkter	Ange belopp i hela kronor
7.2 Ränneinkomster, utdelningar, vinst från bilaga K4 avsnitt C m.m.	
7.3 Överskott vid uthyrning av privatbostad	
7.4 Vinst fondandelar m.m. Vinst från bilaga K4 avsnitt A och B, K9 avsnitt B, K10, K10A, K11, K12 avsnitt B och K13.	
7.5 Vinst ej marknadsnoterade fondandelar m.m. Vinst från bilaga K4 avsnitt D, K9 avsnitt B, K12 avsnitt C och K15A/B m.m.	
7.6 Vinst från bilaga K5 och K6. Aterfört uppskov från bilaga K2	
7.7 Vinst från bilaga K7 och K8	

8 Avdrag - Kapital

8.1 Ränteutgifter m.m. Förlost från bilaga K4 avsnitt C m.m.	Ange belopp i hela kronor
8.3 Förlost fondandelar m.m. Förlost från bilaga K4 avsnitt A, K9 avsnitt B, K10, K12 avsnitt B och K13.	
8.4 Förlost ej marknadsnoterade fondandelar. Förlost från bilaga K4 avsnitt D, K9 avsnitt B, K10A, K12 avsnitt C och K15A/B	
8.5 Förlost från bilaga K5 och K6	
8.6 Förlost från bilaga K7 och K8	
8.7 Investeringsavdrag från bilaga K11	

9 Utländsk försäkring - Avkastningsskatt

9.1 Skatteunderlag för kapitalförsäkring	
9.2 Skatteunderlag för pensionsförsäkring	

Sparandet

Om du har fondandelar och/
eller ett ISK-konto har du
fått en schablonintäkt, en
beräkning som banken eller
fondbolaget gjort. Den
finns förtryckt här.

Läneräntorna

Här står hur mycket du har
betalat i ränta under året.
Med stora bostadslån kan
det vara värt att kontrollera
att lånen fördelats på rätt
sätt inom hushållet.

**Utgifter för
jobsökande**

Är du arbetslös och har
utgifter för att söka jobb
eller resa till Arbetsför-
medlingen - ta upp det
här.

SKV 2000

www.skatteverket.se

INK1-1-28-2018P4

" Ida Yttergren: Kanske är det värt att skapa någon form av fest kring denna medborgerliga plikt

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Har det blivit för enkelt att deklarerat? Återinför festligheten kring den årliga plikten för att inte missa viktiga detaljer.

Det är bilkaos vid Medborgarplatsen i Stockholm på fotot från 1989. Anställda samlar in pappersbuntar från bilister som är ute i sista minuten. Eller var det en form av festlig ritual snarare än dålig planering som låg bakom köerna till Skatteskrapan på Götgatan innan deklarationen kunde göras med ett knapptryck på nätet? Det finns fortfarande personer som föredrar tillvägagångssättet. Det var längesedan "Skrapan" byggdes om till dyra studentbostäder men traditionen sitter kvar. När myndigheten – på annan adress – i fjol bestämde sig för att slopa brevlådorna trycktes i stället deklarationerna in i dörrspringan. Efter kaoset har Skatteverket återinfört postlådorna mellan 16 april till 2 maj på ett 60-tal platser med hänvisning till att förra årets metod var "långt ifrån säker".

I dag är det för de flesta betydligt enklare att deklarerat än i slutet på 1980-talet men det är fortfarande många som väntar in i det sista. Förra året var det drygt 80 procent som deklarerade digitalt, där närmare 300 000 tryckte på skicka-knappen den sista dagen. Detta trots att det för de flesta inte längre är någon större ansträngning att godkänna de redan ifyllda uppgifterna som kan finnas med även vid en bostadsförsäljning.

Kruxet är snarare att se till att inte missa att fylla i de uppgifter som inte finns med.

Det är lätt att vaggas in i en tro om att allt sköts per automatik. På så sätt gjorde pappersdeklarationerna troligen folk mer uppmärksamma. Kanske är det därför värt att skapa någon form av festlig tradition kring denna mindre festliga medborgerliga plikt. Då blir det roligare att gå igenom bilagor, lönebesked och möjliga avdrag.

Under april betalas 13,7 miljarder kronor ut i skatteåterbäring till 2 miljoner svenskar. I kommentarsfältet på Skatteverkets Facebooksida är det – liksom i andra kommentarsfält – många som är upprörda. Främst över att ännu inte ha fått tillbaka pengarna. Någon skriver att det är "sjukt att man måste betala skatt på sin vinst vid husförsäljning". Flera beklagar sig över att CSN korrigerat uppgifter och därmed försenat utbetalningen av återbäringen för några. Vissa vill helt enkelt berätta att de har deklarerat.

När det inte längre rent fysiskt går att lämna över den medborgerliga plikten uppfinns nya traditioner. Kanske fyller en manifestation i sociala medier samma funktion som att stå i bilkö på Götgatan.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

”Folk förblindas av makten som följer med pengar”

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

”Hanna Ardéhns rollprestation som den mordanklagade överklassjejen Maja i Netflix-serien ”Störst av allt” har beskrivits som årets brakgenombrott. ”Jag dras till det mörka som finns hos människor,” säger hon.

På nattduksbordet hemma hos Hanna Ardéhn står Malin Persson Giolitos bok ”Störst av allt” uppställd på prydnadsplats. I bokhyllan står ytterligare ett exemplar.

– Den som jag fick av Malin får stå vid sängen, säger Hanna Ardéhn. Vi befinner oss i hennes etta i Linköping, högt i tak, femtiotalskök med målade köksluckor. På väggen hänger två teatermasker, en stor och en liten. Ute skiner aprilsolen, även om det är kallt i luften.

Det har gått exakt en vecka sedan tv-serie-versionen av ”Störst av allt” hade premiär på Netflix med Hanna Ardéhn i huvudrollen. Hon har hyllats för sin insats. Hon har ”fullständig kontroll över sin rollfigur Maja och lyckas gestalta ungdomens tindrande passion lika väl som chockens likgiltighet och panik” (Expressen), hon gör ”en storartad insats i den bärande huvudrollen” (SvD). DN:s kritiker Helena Lindblad kallar henne för ”det enskilt viktigaste skälet att serien verkligen håller för sex timmar” och utnämner hennes prestation till ”årets brakgenombrott”.

– Jag vet fortfarande inte hur jag ska ta in att det finns människor över hela världen som kan titta på serien. Det känns obegripligt! När avsnitten väl släpptes kändes det så långt borta, ”jaha, nu finns det på Netflix...” Förutom att jag fick sms från mormor och morfar att de satt och tittade.

Till vardags pluggar Hanna Ardéhn psykologi. Det är därför hon bor i Linköping, det var här hon kom in på psykologprogrammet, nu är hon inne på fjärde året. Hon pausade inte ens för att spela in ”Störst av allt” i höstas, hon tog alla poäng ändå.

– Ända sedan jag var liten har jag gillat film med mörker. Jag såg ”När lammen tystnar” och blev jättefascinerad av Clarice Starling, jag ville typ bli som hon, psykolog på FBI.

Hur gammal var du då?

– Elva, tolv... lite för ung, kanske. Men jag ville in i psykologin, lära mig mer om det. På gymnasiet gick jag samhällsvetenskaplig linje med beteendevetarinriktning. Jag är fortfarande intresserad av det här med kriminologi. Hade jag kunnat läsa typ forensisk psykologi hade det varit superkul, att jobba brottsförebyggande men också med utredningar av folk som begått brott, bedöma om de ska till rättspsykiatri eller ej.

Varför lockar det dig?

– Jag dras till det mörka som finns hos människor. Det är fascinerande att försöka ta reda på hur en människa aktivt kan vilja skada någon annan, jag själv kan inte riktigt förstå det. Och om man lyckas hjälpa någon som har någon form av psykisk ohälsa som gör att de begår brott – då hjälper man också de som skulle ha blivit utsatta för brotten.

Det känns viktigt.

Rollen som Maja i ”Störst av allt” tycks skraddarsydd för Hanna Ardéhn – en psykologisk djupdykning i brott och vem som är kapabel att begå dem. Maja, en tonårstjej i överklassens Djursholm, träffar Sebastian, son till en av Sveriges rikaste män. Med honom öppnar sig en helt ny nivå av lyx, med privatyachter och tjänstefolk. När Sebastian börjar må allt sämre hamnar ansvaret för honom på Maja, i en ond spiral som slutar med en skolskjutning. Maja häktas, och kämpar själv under förhör och rättegång med att få ihop sina minnesbilder av vad som hänt – dödade hon verkligen sin bästa vän? Jag frågar om hon tyckte om Maja när hon läste manuset.

– Både och. Jag kände sympati med henne för att hon är så utlämnad och isolerad. Alla förväntar sig att hon ska ta hand om Sebastian och rädda honom. När allt väl händer, i klassrummet, är det hon som får all skuld, nästan som om Sebastian inte alls var delaktig. Hon blir svartmålad av allt och alla. Man förstår bitterheten och ilskan som finns i henne.

Det är Hanna Ardéhns första stora huvudroll, men teatern har funnits med henne sedan barnsben. Ingen i hennes familj eller släkt har sysslat med något kreativt, säger hon – pappa jobbar med it, mamma jobbade tidigare med att sälja it-lösningar – så teater blev Hanna Ardéhns alldeles egna grej.

– När mamma skulle hämta mig på dagis hittade hon mig vid en spegel där jag stod och övade svordomar. Jag älskade Snövit också, jag brukade stå och låtsas vara häxan.

Som sexåring började hon på teaterlek för barn.

– Jag kände att jag äntligen var hemma, jag fick liksom skapa mina egna filmer, mina egna berättelser.

Minns du vad pjäserna handlade om?

– Gud, vi gjorde någon variant på ”Snövit och de sju dvärgarna” där häxan hyrde lönnmördare. Jag var Trötter, tror jag. Och så gjorde vi någon pjäs om en monsterskola, då spelade jag bananfluga. När fattade du att du hade talang?

– Jag vet fortfarande inte om jag känner att jag är bra, det är mer att det är kul. Sedan har jag lätt för att gråta, det märkte jag var en fördel när jag skådespelade. Och till min storasysters stora förtret kunde jag använda det om vi hade bråkat: ”Buhuu, hon slog mig...”

Hanna Ardéhns pappa hjälpte henne att göra profiler på ett par olika sajter där man kunde söka statistroller, och så småningom fick hon några små roller. En indiefilm, en ungdomsserie för SVT:s Barnkanalen. Och som femtonåring fick hon rollen som Joy i SVT-serien ”30 grader i februari” om ett gäng svenskar som bosätter sig i Thailand. Inspelningen av första säsongen pågick i ett halvår. Det blev skola på distans för Hanna Ardéhn, och hennes farmor följde med. Man är inte så stor när man är femton.

– Jag försökte övertala mina föräldrar att få åka dit ensam: ”Jag kan klara det här själv!” Tittar jag tillbaka nu tänker jag, gud en sån plutt. Men jag trodde att jag var stor. Jag känner mig nästan yngre nu än när jag var femton. Även om jag bor själv i egen lägenhet tänker jag typ: ”Oj, vem har låtit mig leka vuxen!”

Hon spelade in ännu en säsong av ”30 grader i februari” samtidigt som hon gick gymnasiet. ”Störst av allt” utspelar sig på ett gymnasium i

Djursholm, bland privilegierade ungdomar med mycket pengar. Det tycks finnas obegränsade resurser, drogerna flödar på festerna. Själv gick Hanna Ardéhn gymnasiet i Täby.

– Det är en lite rikare förort i Stockholm, men inte riktigt som Djursholm.

Var befann du dig i skolhierarkin?

– Åh, jag var ju inte tuff alltså, var inte the cool kid. Jag gillade att plugga, att få bra betyg. Att sitta hemma och dricka te och kolla på film lät så mycket roligare än att gå ut och festa. Jag festade ingenting i gymnasiet, första gången jag ens drack ett glas bubbel var jag nitton. Så jag var väldigt sen med allt det där. Jag var inte som Maja, som går på stora fester och röker och sånt, när jag läste det tänkte jag gud vad farlig hon är, haha.

Hur tänker du kring vad klass har för betydelse i ”Störst av allt”?

– Den handlar inte bara om klass utan också om makt. Dels makten som kommer med klasskillnaderna, som också finns inom den rika överklassen. Majas familj är rik, men Sebastians är på en helt annan nivå, och folk förblindas av den makt som följer med pengar. Som att Majas föräldrar låter henne åka iväg på en yacht med någon de inte känner, som hon varit ihop med i en dag. Men också den andra formen av makt som finns i relationerna. Mellan Maja och Sebastian, mellan Sebastian och hans pappa, Maja och hennes föräldrar.

Vad vill berättelsen säga om makt?

– Den vill belysa hur maktlös man kan känna sig i vissa situationer. Visa hur vi väljer att titta bort när någon har mycket makt, klass och status. Inget skulle väl kunna hända på Djursholm, tänker man, det är så fint, alla är så lyckliga – samtidigt finns det saker som ruttnar bakom

fasaden. Och visa att det finns många olika former av makt, det är dynamiskt och något som kan förflyttas hela tiden.

Hanna Ardéhn började på universitetet direkt efter studenten. Det var ”lika bra att passa på”, säger hon, medan hon fortfarande tyckte att det var kul att plugga. Mamman flyttade till Bohuslän i samma veva, pappan bodde kvar i Stockholm – Linköping ligger någonstans mittemellan, praktiskt för att hälsa på, säger hon. Att satsa fullt ut på att bli skådespelare var inte riktigt något som fanns i hennes begreppsvärld.

– Jag har nog alltid haft en lite tråkigt realistisk inställning: vad är oddsen för att det skulle gå, det är så många som vill bli skådespelare, det är bra att ha en utbildning att falla tillbaka på.

Det var för drygt ett år sedan som rollbesättaren för ”Störst av allt” hörde av sig, samma person som castade henne till ”30 grader i februari”. Var hon intresserad av att provfilma?

– Jag fick höra att de hade jättemånga castings med olika tjejer. De berättade om boken och vilket stort projekt det skulle bli. Jag tänkte att jaja, det blir nog inte jag, men jag åkte dit utan förväntningar.

Det dröjde länge innan hon hörde något, men till slut blev hon ombedd att komma tillbaka för fler auditions, fick träffa regissören. På vägen hem till Linköping köpte hon Malin Persson Giolitos bok och läste den på tåget.

– Jag läste den i ett svep och kände bara, oh my god, det här är så bra, de borde verkligen göra film av det här! Haha, jag glömde bort att det var just det de skulle göra, att det var därför jag läste boken.

Till sist fick hon veta att rollen var hennes. Att hitta motspelaren Sebastian tog tid – Hanna Ardéhn fick provspela mot flera olika. Felix Sandman, som till slut fick rollen, dök upp i sista sekund.

– Efter att han fick beskedet om rollen var det någon vecka kvar, sedan åkte vi iväg till Kroatien och började filma. Han fick kasta sig in! Hade ni personkemi från början?

– Han är verkligen supertrevlig, ser alla människor han möter. Det var väldigt lätt att hitta personkemi oss emellan. Han är raka motsatsen till Sebastian, bryr sig genuint om andra. Det kändes tryggt eftersom vi hade så många mörka scener tillsammans.

Vilka scener var svårast att göra?

– Det är två som poppar upp direkt. Den ena är i avsnitt två där Maja får ett sammanbrott i häktet och börjar skrika rakt ut. Och jag skriker inte. Inte när jag blir rädd, inte när jag åker berg-och-dalbana, inte alls. Jag är väldigt... tyst och sansad. Att släppa taget på det sättet var jätteläskigt. Kommer det ens att komma ut något ljud när jag försöker, kan jag ens skrika?

– Den andra scenen är när Sebastian och Maja kommer hem från hennes födelsedagsmiddag och han våldtar henne. Den var jättejobbig. Det är ett så tungt ämne, det kändes viktigt att inte springa förbi det eller göra det på fel sätt, det behövde kännas ärligt och äkta och på riktigt.

Att spela in scenen var svårt, säger Hanna Ardéhn. För att bygga upp den på rätt sätt spelades den in kronologiskt, från att paret kommer hem till det stora lyxiga huset, till själva våldtäkten, till stunderna efteråt då Maja konfronteras med Sebastians pappa.

– Det var jättetufft. Att sätta sig in i att det här är något som händer folk på riktigt. Jag och Felix pratade mycket innan. Vi kramades mycket under tiden, frågade varandra hur vi mådde, om det var okej. Regissören Per-Olav Sørensen frågade hela tiden om jag ville ta en paus. Alla runtomkring var väldigt måna om att vi skulle må bra och känna oss trygga.

Hur var det att se de här scenerna, färdigklippta, efteråt?

– Gud, jag kommer på mig med att hålla andan och stelna till i hela kroppen varje gång jag tittar på det. Det jobbiga sköljer över en igen. Men det är också för att det ser äkta ut; och det är lite skönt.

Hanna Ardéhn har drygt ett år kvar på psykologprogrammet. Hon tänker gå klart, säger hon. Men det kanske får ta ett tag. Hon har fått en del erbjudanden om provfilmningar nu, gör auditions på distans när hon kommer hem från föreläsningarna på eftermiddagarna.

– Det är lite udda! Andra kanske går hem och lyssnar på en podd och läser en bok, jag spelar in en video med mig själv, haha.

Har du något drömprojekt?

– Ja, jag skulle vilja göra ett kostymdrama. Jag älskar 1700-tal, ”Marie Antoinette”, ”Stolthet och fördom”, jag har sett alla Kiera Knightleys kostymdramer. Men också något i stil med ”När lammen tystnar”. Jag skulle vilja spela någon som Hannibal Lecter. Inte Clarice Starling?

– Henne vill jag vara i verkligheten.

Hanna Fahl "

”När lammen tystnar” (1991)

”Anthony Hopkins gör det briljant, det kalla och uträknande, att han så medvetet tänker ut hur han ska skada någon.”

”The duchess” (2008)

”Ralph Fiennes spelar en adelsherre som gifter sig med Kiera Knightley. Han är så vidrig i den rollen, så obehaglig, hela den är ondska.”

”En vampyrs bekännelse” (1994)

”Jag älskade vampyrer när jag var liten. Rollfiguren Lestat njuter av död, njuter av jakten, av att vara ett rovdjur. Det är en form av ondska, samtidigt som de är vampyrer och det är deras natur.”

Hanna Ardén.

Ålder: 23.

Familj: Mamma, pappa, en storsyster och en lillasyster.

Bor: I Linköping där hon studerar till psykolog.

Bakgrund: Började spela teater som sexåring. Fick sin första långfilmsroll i ”7 x lika barn leka bäst” (2010). Hade en av huvudrollerna i SVT:s ungdomsserie ”Dubbelliv” (2011). Spelade Joy i SVT-serien ”30 grader i februari” som sändes i två säsonger 2012 och 2016.

Aktuell: Spelar huvudrollen som Maja i tv-serien ”Störst av allt”, som är Netflix första svenska produktion. Serien bygger på romanen av Malin Persson Giolito med samma namn. I övriga roller syns bland annat Felix Sandman, David Dencik, Anna Björk och Reuben Sallmander. "

Politiska partier

"Ebba Busch Thors succé närdes av Moderaternas kris"

DN TORSDAG 4 APRIL 2019

Den korta förklaringen till Kristdemokraternas resa från uträknat till valsuccé stavas Ebba Busch Thor. Aldrig har en ordförande varit lika viktig för partiet, enligt partiets egen valanalys. Men det finns fler förklaringar. DN:s politiska kommentator Ewa Stenberg svarar på tre frågor om Kristdemokraternas framgångar.

1 Vad var det egentligen som hände i valrörelsen 2018 när KD gick från uträknat till politiskt mirakel?

– Uppgången kom efter att Ebba Busch Thor med stor energi och viss humor började framträda i tv-debatter och utfrågningar. Hon är en viktigare förklaring till valframgången 2018 än den mycket populäre partiledaren Alf Svensson var 1998 – då partiet slog rekord med 11,8 procent. 2018 fick KD blygsammare 6,3 procent, men en rekordstor andel av väljarna angav partiledaren som förklaring.

– KD har bytt ut en stor del av väljarkåren. Två tredjedelar är helt nya och de står längre till höger än på Alf Svenssons tid. Rekordfå, bara var femte väljare, går regelbundet i kyrkan. KD-väljarna lockades framför allt av partiets sjukvårdspolitik. Social välfärd, pensioner och jämställdhet var också populära frågor. ”En mjuk politik i tuff förpackning”, sammanfattar valanalysen. Men många KD-väljare hade därutöver migration, integration och kriminalpolitik högt upp på dagordningen, och där hittar de inte den politik de sökte.

2 Hur påverkas partiet av att ha fått en växande väljarkår längre till höger?

– Det skapar spänningar mellan medlemmarna och väljarkåren. Partiet har i demokratisk ordning beslutat att verka för familjeåterförening för krigsflyktingar som fått uppehållstillstånd i Sverige. En majoritet av väljarna ogillar detta och vill i stället se en stramare politik. Det finns KD-medlemmar som vill gå åt samma håll, och de har fått nya argument av väljaropinionen. Analysgruppens slutsats stannar dock vid att varna för en mer generös politik.

3 Ser du flera förklaringar till KD:s framgång?

– Moderaternas förtroendekris är en annan viktig orsak. M har gjort flera tvära kast sedan Fredrik Reinfeldt avgick som statsminister.

”Många gånger har det varit Moderaterna själva som skjutit sig i foten”, står det i partiets valanalys. Decemberöverenskommelsen och oviljan att agera som en riktig opposition sänkte förtroendet rejält för Moderaterna.

– Trots att den tidigare KD-ledaren Göran Hägglund var en nyckelperson när Decemberöverenskommelsen slöts 2014 så har Ebba Busch Thor lyckats att profilera sig som den partiledare som bröt den. Hon var länge den enda alliansledaren som ville avsätta regeringen Löfven och försöka att ta över makten. Busch Thor har fortsatt att vara tydlig i regeringsfrågan. Valanalysgruppen råder henne att hålla fast vid Alliansen. Men KD har just öppnat för förhandlingar med SD i sakfrågor, vilket C och L ogillar starkt. Busch Thor håller högerkursen, som så här långt ser ut att fortsätta ge utdelning hos väljarna.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se !

"Ledare: Liberalerna står vid ett ideologiskt vägskäl"

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Sommaren 2017 utmanades Jan Björklund av Birgitta Ohlsson om ledarposten i Liberalerna. Men i praktiken fanns fler alternativ för partiets riktning och ledarskap. I augustinumret av partitidningen Nu författade Nyamko Sabuni en programförklaring. Någon officiell kandidatur blev det aldrig, men det rådde knappast några tvivel om att den förra integrationsministern också stod till förfogande.

Sedan Björklund meddelade sin avgång har Sabuni rest landet runt för att bygga stöd. Att hon vill leda L var alltså ingen hemlighet före torsdagens besked att hon är kandidat till jobbet.

Någon hemlighet är det heller inte vart Sabuni vill leda partiet. Mellan Björklund och Ohlsson rådde samsyn om förhållningssättet till Sverigedemokraterna. Båda två betraktade den populistiska nationalismens framfart som liberalismens svåraste utmaning, och ville därför inte ge SD något inflytande. Nyamko Sabuni konstaterade i sin artikel att L borde ”samverka” med Jimmie Åkessons parti.

Nu säger Sabuni att hon respekterar januariavtalet. Ingångna avtal ska hållas, motiverar hon det med. Men menar också att hon själv inte skulle ha ingått det. Krumbukterna kring uppgörelsen förklaras nog bäst av att Sabuni vet att det finns en majoritet för den i partiet. Inte av att hon ändrat uppfattning om hur L ska förhålla sig till SD.

Hur länge avtalet överlever med en sådan ljummen inställning kan man också fråga sig. Risken är att den faller snabbare än någon hinner säga ”Ebba Busch Thor accepterar decemberöverenskommelsen”.

De som vill se Sabuni vald hänvisar också gärna till just KD-toppen: Se bara vad en tydlig partiledare som går genom rutan kan göra med opinionssiffrorna! L skulle också kunna locka borgerliga väljare som skyr Stefan Löfvens parti värre än Jimmie Åkessons.

Kanske skulle det bli så. Lika troligt är att partiet skulle gå genom golvet. Det är trångt på högerkanten. Busch Thor har redan mutat in sitt territorium. De liberalt sinnade väljare som säger tvärt nej till SD och som utgör L:s bas skulle vända sig till Annie Lööf.

En regeringskris skulle leda till nyval, som L skulle utkämpa utifrån utgångspunkten att borgerligheten visst ska kunna ta stöd av SD. Ett lappkast från förra året. Det är svårt att tänka sig ett mindre hedrande sätt att falla ur riksdagen på.

Till syvende och sist handlar Liberalernas val av riktning heller inte om simpel väljarmatematik, utan om hur man skapar ett liberalt samhälle. Då måste man förstå vilken politisk kraft som just nu är liberalismens huvudmotståndare.

Förmågan att göra den typen av val har varit L:s historiska styrka. Därför allierade man sig med socialdemokratin mot högern i striden om rösträtten. Men infogade sig i borgerligheten mot S när huvudkonflikten gällde socialiseringen av Sverige.

Frågan är om socialdemokratin fortfarande utgör den svåraste utmaningen för liberalismen. Och om L:s främsta uppgift därför är att

slåss för en moderat statsminister, även om det kräver att SD ges inflytande – som de M-sympatisörer som just nu agerar hejarklack åt Sabuni tycker. Eller om den populistiska nationalismen är ett allvarligare hot och liberaler därför bör göra upp med kompromissvilliga socialdemokrater, så länge de parlamentariska förhållandena är de rätta.

Enligt en genomgång i DN (18/1) hämtades 26 procent av innehållet i regeringsuppgörelsen från 5-procentspartiet Liberalernas valmanifest. Endast 21 från Socialdemokraternas. Det råder alltså inga tvivel om att det ideologiska vägval partiet gjorde i januari är förenligt med att driva igenom liberal sakpolitik.

Det borde heller inte råda några tvivel om att nästa partiledare står fast vid det vägvalet.

DN 13/4 2019"

" Helt jämnt mellan Sabuni och Ullenhag i L-förslagen

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Det väger jämnt mellan Nyamko Sabuni och Erik Ullenhag i jakten på Jan Björklunds efterträdare. Bägge har förts fram av 15 länsförbund, visar DN:s sammanställning av förslagen till valberedningen. Ett namn till sticker ut: Christer Nylander, partiets gruppleddare i riksdagen.

Jan Björklund avgår som Liberalernas partiledare på landsmötet den 28 juni.

Sökandet efter nästa L-ledare är i full gång och valberedningen håller på att runda av vad den kallar för en sonderingsfas. Länsförbund, kommunföreningar och enskilda medlemmar har fritt fått skicka in förslag på personer som de tycker är lämpliga att ta över efter Jan Björklund.

DN har frågat samtliga länsförbund vilka namn de har föreslagit till valberedningen. Ett tydligt mönster syns i svaren. Nyamko Sabuni och Erik Ullenhag är de två personer som i särklass flest förbund har föreslagit och de ligger helt jämsides. Bägge finns med på listorna från 15 länsförbund (17 av 21 har hittills svarat).

Nyamko Sabuni har redan öppet deklarerat att hon kandiderar till partiledarposten.

– Jag är tacksam och glad att jag är ett av de namn som länsförbunden har lämnat in. Jag har upplevt ett positivt mottagande men trots allt

handlar det ju inte om oss som enskilda personer utan om vilket ledarskap medlemmarna tror att partiet behöver, säger Nyamko Sabuni till DN.

Erik Ullenhag har ännu inte gett besked om han tänker ställa upp som partiledarkandidat. När det nu visar sig att det finns ett utbrett stöd för honom i partiet lär trycket öka på att han kliver fram.

I det här skedet har endast ett fåtal länsförbund tagit ställning för någon enskild kandidat. Valberedningen kommer ur de ganska omfattande listor som har lämnats in vaska fram ett par tre kandidater som sedan ska få mötas i öppen tävlan om partikamraternas gunst. Slutkandidaterna skickas ut på en turné i landet i början av juni för att presentera sig och svara på frågor.

Möjligen ger förslagen som kommit in en hint om ett tredje namn som skulle kunna skickas ut på turnén: Christer Nylander. Han har föreslagits av tio länsförbund och är därmed klar trea. Christer Nylander är i dag partiets gruppleddare i riksdagen. Han var tidigare skolpolitisk talesperson och hörde till den del av riksdagsgruppen som stödde Jan Björklunds linje att öppna för samarbete med Socialdemokraterna.

Varken Nyamko Sabuni eller Erik Ullenhag var involverade i den uppsplitande strid som splittrade Liberalerna under regeringsbildningen. Nyamko Sabuni har dock öppnat för samverkan med SD medan Erik Ullenhag har profilerat sig som en tydlig motståndare till Sverigedemokraterna.

De exakta styrkeförhållandena mellan de falanger som föredrar Sabuni respektive Ullenhag går inte att fastställa i det här läget. Bägge finns

med på listorna från de stora förbunden som får skicka flest ombud till landsmötet, som Stockholm, Skåne och Västsverige. Saken kompliceras ytterligare av att det inte finns någon samlad bild av läget i Stockholms län. DN har dock varit i kontakt med både kommun- och lokalföreningar där. Mönstret är det samma som i riket, att Nyamko Sabuni och Erik Ullenhag är de vanligast förekommande namnen. Ett visst övertag för Ullenhag kan skönjas där.

Efter turnén med minst två kandidater som valberedningen vill anordna i början av juni är det dags för länsförbunden att slutgiltigt ta ställning för vilken kandidat de stödjer. Utifrån nomineringarna väljer sedan valberedningen ut ett namn som ombuden får rösta om den 28 juni. Olle Schmidt säger att L nu kommer ha ett möte på torsdag för att se hur de ska gå vidare i frågan om en ny partiledare.

– Vi ska göra en mer djuplodande analys hur läget är för de kandidater som ligger främst och som våra länsförbund har mest förtroende för. Efter det ska vi titta på vilka vi ska tillfråga om de inte själva går ut och talar om att de kandiderar som Nyamko Sabuni gjorde, säger Schmidt.

DN har sökt Erik Ullenhag.

Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Fakta. Nyamko Sabuni.

Nyamko Sabuni var en central person i dåvarande FP-ledaren Lars Leijonborgs offensiv i integrationsfrågorna i början på 2000-talet. Efter fyra år i riksdagen blev hon 2006 integrationsminister i Fredrik Reinfeldts första regering. Inte minst gjorde hon sig känd för kontroversiella förslag mot hedersförtryck. 2013 lämnade hon politiken och är nu hållbarhetsdirektör på teknikkonsulten ÅF.

Fakta. Erik Ullenhag.

Erik Ullenhag har haft en lång rad topposter inom partiet, från ordförandeskapet i ungdomsförbundet till jobbet som partisekreterare och rollen som ekonomisk-politisk talesperson. 2010 övertog han integrationsansvaret från Nyamko Sabuni i regeringen Reinfeldt II. I dag är Ullenhag Sveriges ambassadör i Jordanien.

Fakta. Förslagen till ny L-ledare.

De har föreslagits av flest länsförbund:

1. Nyamko Sabuni, Erik Ullenhag
3. Christer Nylander
4. Cecilia Malmström (har sagt nej till att kandidera)
5. Johan Pehrson "

" Ewa Stenberg: Här är deras starka och svaga sidor

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Nyamko Sabuni signalerar förnyelse, men också kursbyte. Erik Ullenhag har bäst cv, men är mindre spännande. Liberalerna är i kris och har inte råd med en misslyckad partiledare. DN:s politiska kommentator Ewa Stenberg listar huvudkandidaternas styrkor och svagheter:

Nyamko Sabuni

Plus: Har ett långt och starkt engagemang mot hedersvåld och för en skarpare integrationspolitik, frågor som L försöker profilera sig i.

Plus: Har karisma, patos och mod. Hon vågar kandidera utan att veta om hon verkligen blir vald. Ju djupare Liberalernas kris är, desto mer benäget är partiet att ta risken med en ledare som kan skaka om både väljare och parti.

Plus: Har sex års ministererfarenhet och har suttit i riksdagen.

Minus: Har förespråkat samverkan med Sverigedemokraterna, vilket en majoritet i L tagit ställning emot. Hon försöker nu backa från sin gamla ståndpunkt.

Minus: Sitter inte i riksdagen, vilket gör det svårare att göra sig hörd i den politiska debatten.

Minus: Det är osäkert om hon kan ena partiet. Sabuni ses som en högerkandidat och vill ompröva Liberalernas beslut i regeringsfrågan

inför nästa val. Risken är stor att splittringen som kom i öppen dager i vintras består.

Erik Ullenhag

Plus: Känd socialliberal. Ingen tvivlar på att han vill fortsätta kampen mot nationalism och högerpopulism, som partiet prioriterade under regeringsbildningen.

Plus: Lång och bred politisk erfarenhet, har både varit minister, partisekreterare, gruppledare i riksdagen och ungdomsförbundsordförande. Ses som en lagspelar.

Minus: Partiet har blivit mer kritiskt till den integrationspolitik han drev som integrationsminister. Han anses ligga till vänster i L, och hans valparoll från 2014 "ja till invandring, nej till rasism" vill partiet troligen inte ta tillbaka.

Minus: Sitter inte i riksdagen.

Erik Ullenhag har inte lämnat besked om han kandiderar. Vill han inte lämna sin ambassadörspost blir det troligen gruppledaren i riksdagen, Christer Nylander, som ställs mot Nyamko Sabuni, alternativt blir alla tre huvudkandidater. Nylander var med och drev fram beslutet att samarbeta med S och MP. Han ligger i partiets mittfåra.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se "

" Kritik mot KD-toppens tal på möte

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

KD:s andre vice ordförande Lars Adaktusson kritiseras skarpt för att ha talat på en konservativ konferens tillsammans med abort-motståndare och homofober.

Riksdagsledamoten och KD:s andre vice ordförande Lars Adaktusson var den 5 april inbjuden till en konferens i Colombias huvudstad Bogotá för att hålla ett föredrag om förföljelse av religiösa minoriteter. Efter en granskning av tidningen Dagens ETC möter nu Adaktusson skarp kritik från såväl vänster som höger och från RFSU för sitt deltagande på konferensen.

Konferensen arrangerades av Political Network for Values, ett djupt konservativt nätverk av politiker – såväl aktiva som före detta – och andra opinionsbildare, huvudsakligen från spanskspråkiga länder men även från Brasilien, USA, Kroatien och Ungern.

Syftet är att lobba för en uppsättning traditionella värderingar, som vikten av äktenskapet och kärnfamiljen, och mot bland annat abort och statlig styrning av barns skolgång.

Enligt Dagens ETC pekade en av konferensdeltagarna, Brian Brown, i sitt anförande ut den liberale finansmannen George Soros som en huvudfiende för rörelsen. Brown ska också ha hetsat mot journalister. KD-politikern och tidigare tillförordnade ordföranden för RFSL Magnus Kolsjö skriver på Twitter: "Jag blev både besviken och upprörd när jag hörde om Lars Adaktussons medverkan i Political Network for Values konferens. Jag hade själv aldrig tackat ja till att

medverka i ett sådant sammanhang och jag är övertygad om att de flesta kristdemokrater hade resonerat som jag."

Adaktussons val att delta bekymrar även RFSU:s ordförande Hans Linde, som ser mötet som en del i arbetet med att "bygga allianser mellan ultrakonservativa och högerextrema grupper".

– De här grupperna vill ju inget hellre än att komma in i den politiska värmen, och när personer som Lars Adaktusson deltar ger det dem legitimitet, säger Linde till tidningen Arbetaren.

Styrelseledamoten i Liberala ungdomsförbundet Anders Viking Pettersson kallar i samma tidning Adaktussons deltagande "oerhört problematiskt"

Lars Adaktusson försvarar i Aftonbladet sin medverkan och menar att man ibland hamnar i sammanhang där inte alla tycker likadant som en själv.

– Jag hade talat inför kommunistiska ledare också om jag blivit inbjuden, säger han.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "

"Moderatledaren om invandrares värderingar: "Lång väg att vandra"

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Varken Alliansen eller de rödgröna regeringarna har historiskt gjort tillräckligt för att integrationen ska fungera. Det säger Ulf Kristersson efter att ha läst DN:s artikel om hur utomeuropeiska invandrares värderingar skiljer sig från övriga svensks.

I fredags kunde DN berätta om en unik studie som har undersökt värderingar hos över 6 500 utomeuropeiska invandrare i Sverige. Forskningsstudien, som letts av docent Bi Puranen vid Institutet för framtidsstudier, visar att migranterna känner sig hemma i Sverige – och att den utbildning de får i Sverige gör att deras värderingar blir mer lika övriga svensks.

Samtidigt syns fortsatt stora skillnader i synen på familj och sexualitet. Även om migranterna har tagit intryck av de mer frihetliga värderingar som präglar Sverige, så visar studien att toleransen för homosexuella är betydligt lägre. Betydligt fler anser också att sex före äktenskapet, skilsmässor och aborter är oacceptabelt.

Moderatledaren Ulf Kristersson har läst DN:s artikel och forskningsgruppens sammanfattning. Han ser stora utmaningar – och är kritisk till hur integrationsfrågorna hanteras.

– Jag var i Skövde för några veckor sedan och träffade några relativt unga personer från Syrien och Irak. De hade varit i Sverige i fyra år och talade knappt ett ord svenska. Hur är det möjligt över huvud taget?

Det är ett sånt uppenbart exempel på att man varken tar Sverige eller invandrarernas möjligheter på allvar.

Integrationsfrågorna står högt på Kristerssons agenda. I förra veckan lanserade han en "integrationskommission" med målet att ta fram konkreta reformförslag. "Regeringens och stödpartiernas 73-punktsprogram ägnar inte dessa stora frågor mer än förstrött intresse.

Det är en häpnadsväckande felprioritering", skrev han på DN Debatt. Vilka är dina reaktioner på studiens resultat?

– Jag slås av att det är en lång väg att vandra. Sverige är inte vilket land som helst. Vi är stolta över våra värderingar men de är inte precis genomsnittet av världens värderingar. Det krävs mycket för att man ska bli framgångsrik här.

Vad lägger du i begreppet "framgångsrik"?

– Dels de objektiva måtten förstås. Att vara framgångsrik är att kunna stå på egna ben, att kunna försörja sig själv. Att i materiell bemärkelse vara ett gott föredöme för sina egna barn. Men det finns också något djupare; att fullt ut förstå sina rättigheter och skyldigheter här.

Vad betyder det konkret?

– Att värderingar ibland kan krocka med svensk lagstiftning. Och då gäller svensk lagstiftning. 17-, 18-, 19-åriga tjejer har alltså lagbundna rättigheter i Sverige oavsett om de krockar eller inte krockar med föräldrarnas värderingar.

Behöver man anamma samma värderingar som majoriteten för att fungera i Sverige?

– Man måste respektera svensk lagstiftning och den bygger naturligtvis i mycket hög grad på värderingar som vi tycker är viktiga. Det har ingen betydelse om man förstår dem eller inte, om man gillar dem eller inte – de gäller ändå. Där tycker jag att där måste man vara stenhård.

– Socialtjänsten berättar för mig att de i praktiken har en högre tröskel för vad de tolererar i många invandrarfamiljer jämfört med andra familjer. Det är helt enkelt oacceptabelt att det är på det sättet. Vad menar du har varit fel i den svenska integrationspolitiken?

– Om man har en omfattande invandring, måste man vara mycket bättre på integration än om man har en liten invandring. Om invandringen dessutom till hög grad kommer från länder som värderingsmässigt ligger ganska långt ifrån Sverige, då tar man på sig en extra stor uppgift. Ingenting tyder på att Sverige varit extra duktigt på detta, tvärtom. Vi har haft en kombinerat hög invandring med låga ambitioner när det gäller integration – och det tror jag är en väldigt farlig kombination.

Även M och Alliansen har styrt när detta har skett. Är du självkritisk?

– Ja, verkligen. Vi har aldrig haft en genomtänkt tanke om det här, det har varit misslyckande på misslyckande. Det är därför vi har tillsatt en integrationskommission. Vi måste börja med att säga att det som vi har gjort i Sverige de senaste 20 åren, det fungerar inte.

Åsa Lindhagen (MP), minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation, säger i en skriftlig kommentar till DN:

”Det är glädjande att så många känner sig trygga och inkluderade i det svenska samhället. Det är en positiv bild av integrationen i Sverige som sällan kommer fram i debatten. Samtidigt visar studien också på

områden vi behöver arbeta ännu hårdare med, såsom normer och värderingar vad gäller sex och relationer, inte minst hedersnormer. Vi behöver även fortsätta arbetet för att fler, särskilt kvinnor, snabbare ska komma in på arbetsmarknaden. Båda dessa frågor är prioriterade för regeringen.”

Hon kommenterar också Ulf KristerSSons uttalanden.

”Det är märkligt att Ulf KristerSSon uteslutande ägnar sig åt negativa beskrivningar av det svenska samhället och integrationen när studien visar flera positiva resultat. Det är viktigt att vi i politiken inte bidrar till en polarisering i samhället utan klarar av att se nyanser.”

Alexandra Urisman Otto

alexandra.urisman@dn.se

Hans Rosén hans.rosen@dn.se "

”Prioritet på angrepp mot partier”

DN TISDAG 16 APRIL 2019

"Socialdemokraternas Twitterkonto kapades under natten mot måndagen och ett tjugotal falska inlägg publicerades.

– Det är hög prioritet på den här typen av angrepp mot politiska partier. Typiskt finns det tre varianter av gärningsmän: en fientlig stat, någon som vill påverka åsikter eller någon som vill vara ball och det lutar väl åt det i det här fallet, men det vet man inte, säger kriminalkommissarie Jan Olsson på polisens nationella it-brottscentrum.

Han bedömer utsikterna att lösa brottet som goda.

– Är det en svensk som ligger bakom och det är så taffligt gjort som det ser ut, då är prognosen naturligtvis god, säger Olsson.

Angreppet började klockan 1.50 på måndagen. 9.30 var partiet åter i kontroll över kontot.

– Situationen är väldigt allvarlig och vi ser det inte som avslutat. Det är polisanmält och vi har löpande kontakt med Twitter, säger Socialdemokraternas pressekreterare Erik Holm.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se "

" Riksdagens miljonrullning till ex-politikerna fortsätter

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Före detta riksdagsledamöter som suttit länge i riksdagen kan kvittera ut stora belopp i inkomstgaranti – i vissa fall ända fram till 65-årsdagen. En genomgång som DN har gjort visar att drygt 100 ex-politiker fortfarande försörjs helt eller delvis av riksdagen.

Den förmånliga fallskärmen har åter hamnat i fokus efter att före detta liberalen Emma Carlsson Löfdahl meddelade att hon tänker sitta kvar i riksdagen som politisk vilde trots avslöjandet om att hon misstänks för bedrägeri efter att ha tagit ut full ersättning för en övernattningslägenhet hon hyrt av maken. Om Emma Carlsson Löfdahl sitter kvar tills hon fyller 50 år nästa höst får hon rätt till full inkomstgaranti ända fram till pensionsdagen. Ett upplägg som tillsammans med riksdagsarvodet ger Carlsson Löfdahl flera miljoner mer jämfört med om hon hade lämnat sin plats nu. Som mest kan hon få nästan 10 miljoner kronor.

Syftet med inkomstgarantin för riksdagsledamöter är att den ska fungera som ett omställningsbidrag – den som slutar ska få en chans att hitta en ny försörjning efter sin politiska karriär.

Systemet har i omgångar mötts av hård kritik och 2013 gjordes det om så att en ledamot i dag bara kan ha bidraget i högst två år. Men för politiker som valdes in i riksdagen före 2014 gäller de gamla och långt mer generösa villkoren som innebär att personen kan kvittera ut pengar i som mest 15 år utan att det ställs några som helst krav.

En genomgång som DN har gjort till och med mars i år visar att totalt 104 ex-politiker försörjs helt eller delvis av riksdagen, enligt siffror från Statens tjänstepensionsverk (SPV).

För Socialdemokraterna handlar det totalt om 39 ledamöter, Vänsterpartiet 7, Miljöpartiet 13, Centerpartiet 4, Liberalerna 4, Moderaterna 26, Kristdemokraterna 8 och Sverigedemokraterna 3. Inkomstgarantin beräknas på antal år i riksdagen och på ålder. Den som valdes in i riksdagen före 2014, har suttit i sex år och är mellan 40 och 50 år kan få fallskärmen i fem år.

Veronica Palm (S) var 42 år när hon bestämde sig för att hoppa av politiken hösten 2015 efter 13 år som riksdagsledamot för Socialdemokraterna. De senaste fyra åren har hon i stort sett levt på inkomstgarantin som i år är beräknad till 46 978 kronor i månaden.

– Jag gör några andra saker som genererar inkomster, till exempel så leder jag en statlig utredning, säger Veronica Palm.

Men det är inkomstgarantin som är din huvudsakliga försörjning?

– Ja, det är det.

Veronica Palm vill inte svara på hur hon ser på lönegarantisystemet och om det kan leda till att man blir mindre aktiv att söka jobb.

– Jag tycker inte jag är lämpad att svara på hur jag ser på mina möjligheter på arbetsmarknaden.

Enligt Veronica Palm söker hon jobb ”hela tiden” och hon påpekar att det finns ett tak för hur länge hon kan leva på skattemedlen. I hennes

fall fram till 30 oktober 2020. Fram till och med 31 december 2018 har hon fått ut drygt 1,9 miljoner.

– Det finns en nedtrappning och ett slut. Så jag har inte planerat att leva på det hela tiden och så klart har jag en önskan om att ha ett arbete innan dess, säger Veronica Palm.

För att få full pott enligt de gamla reglerna krävs att ledamoten utöver sina sex år i riksdagen ska ha fyllt 50 år. En som uppfyller de kraven - och som dessutom har haft inkomstgarantin längst av alla är Palms partikollega Pär Axel Sahlberg, 65 år.

Han har suttit i riksdagen under olika perioder från början av 90-talet fram till 2006 då han fick kliva åt sidan till förmån för en kvinnlig socialdemokrat. Efter sin avgång fick han riksdagens generösa fallskärm som har kommit in på kontot varje månad sedan dess. Under de senaste åren har inkomstgarantin utgjort majoriteten av hans totala årsinkomst på drygt 400 000 kronor. När fallskärmen tar slut i vår har skattebetalarna försörjt Sahlberg i 13 år till summan av drygt 5,1 miljoner kronor.

En expolitiker som fått kritik för att utnyttja systemet – liksom Emma Carlsson Löfdahl – är Sverigedemokraten och partiledaren Jimmie Åkessons svärmor Margareta Gunsdotter, 54 år. Hon valdes in i riksdagen 2010. Fem år senare lämnade hon SD och blev politisk vilde men satt kvar i riksdagen resterande delen av mandatperioden fram till 2018. Under den tiden plockade hon ut sitt arvode på drygt 62 000 kronor i månaden utan att närvara. Upplägget gör att hon i dag är berättigad till högsta inkomstgarantin fram till 65-årsdagen om tio år.

Senaste utbetalningen i mars var på 53 471 kronor.

Om Margareta Gunsdotter väljer att fortsätta utnyttja systemet fullt ut fram till pensionen kan hon kvittera ut sammanlagt 5,5 miljoner kronor.

Efter första årets utbetalningar sjunker inkomstgarantin till mellan 33 och 66 procent av lönen beroende på ledamotens tid i riksdagen. Men pengarna betalas ändå ut helt eller delvis även om de avgångna ledamöterna driver företag eller arbetar.

Vid valet i september 2010 förlorade Vänsterpartiet sitt mandat i Jönköpings län och Alice Åström som då var 50 år fick lämna riksdagen efter 16 år i rikspolitiken.

Vad har du gjort sedan dess?

– Det har varit lite allt möjligt, jag har jobbat som fältsekreterare men nu jobbar jag som samordnare och sysselsättningsansvarig på öppenvården i Vaggeryds kommun.

Trots att Alice Åström har haft ett annat avlönat arbete har pengarna från riksdagen fortsatt att ticka in på kontot varje månad i nio år. Fram till årsskiftet var summan drygt 3 miljoner kronor.

– Så ser regelverket ut och jag vet inte vad jag ska säga om det. Det är som det är. Men jag tycker det är självklart att man ska jobba och ha sin egen försörjning och därför har jag jobbat hela tiden, säger hon.

Lönen som hon får från Vaggeryds kommun är cirka 31 500 kronor och till det kommer inkomstgarantin som i mars var drygt 20 000 kronor. Alice Åström tycker inte att det är fel att hon får ut pengarna trots att hon har ett heltidsarbete.

– Inkomstgarantin är något som jag är berättigad till, säger hon.

Miljöpartisten Mikael Johansson var liksom sitt parti kritisk till systemet med inkomstgarantin. MP ville se en skärpning och ställde sig bakom riksdagens beslut att införa dagens långt mindre generösa villkor för omställningsbidraget.

För Mikael Johansson gäller dock de gamla reglerna och sedan han slutade riksdagen vid fyllda 50 för nio år sedan har han kvitterat ut nästan 40 000 kronor i månaden. Och det har han rätt att göra ända fram till år 2025. I tidigare intervjuer har Johansson sagt att han haft ambitionen att både söka nytt arbete och starta företag, men att det inte har blivit något med planerna.

– Systemet ger mig en ekonomisk trygghet och rent egoistiskt är jag naturligtvis glad för det. Å andra sidan är det en massa skattepengar som går till mig. Jag har ju tyckt att systemet skulle ändras för de som kommer in i riksdagen i dag och så har det ju blivit, sade han till SVT tidigare.

Totalt utbetalades drygt 18,6 miljoner kronor i inkomstgaranti till de forna riksdagsledamöterna förra året. Sedan 2006 är den sammanlagda summan drygt 82 miljoner kronor.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

" Fakta. Så ser regelverket kring inkomstgarantin ut

Ledamöter invalda före 2014

De som varit ledamöter i mellan tre och sex år sammanhängande tid har rätt till 80 procent av riksdagsarvodet (som i dag är 66 900 kronor i månaden) i ett år.

Ledamöter som suttit mer över sex år får inkomstgaranti i mer än ett år beroende på ålder:

Under 40 år: två års inkomstgaranti.

Mellan 40 och 50 år: fem års inkomstgaranti.

Över 50 år: Inkomstgaranti till och med månaden man fyller 65 år.

Efter första årets utbetalningar sjunker inkomstgarantin till mellan 33 och 66 procent av lönen beroende på tiden i riksdagen.

Ledamöter invalda från 2014

De som suttit i riksdagen i minst ett år har rätt till inkomstgaranti, eller ekonomiskt omställningsstöd, som är 85 procent av arvodet i högst två år.

Hur lång tid stödet utbetalas beror på antal år man suttit i riksdagen:

1 år: 3 månaders stöd.

2 år: 6 månaders stöd.

4 år: 1 års stöd.

8 år: 2 års stöd.

Om man börjar arbeta under tiden man har rätt till inkomstgaranti justeras stödet ner beroende på lönen. Riksdagsledamöterna uppger själva hur mycket de tror att de kommer att tjäna det kommande året. Om inkomsten blir högre kan den justeras i efterhand och ledamoten kan bli återbetalningsskyldig.

Det gäller även om ledamoten inte "vidtagit tillräckliga åtgärder för att kunna övergå i arbete" eller gjort "vissa skattemässiga avsättningar". Det kan också bli aktuellt om expolitikern begår ett allvarligt brott.
Källa: Riksdagens arvodesnämnd

Fakta. Så mycket har ex-politikerna fått sedan 2006

Utbetalt belopp mars 2019 (kronor) och totalt utbetalt belopp 2006–2018 (kronor)

Pär Axel Sahlberg S 37 109	5 106 857
Mikael Johansson MP 39 812	3 807 167
Dan Kihlström KD 39 619	3 488 962
Lars Lilja S 39 679	3 438 945
Christin Hagberg S 8 577	3 372 980
Marina Pettersson S 39 812	3 328 857
Elisebeht Markström S 39 070	3 156 801
Alice Åström V 20 809	3 075 046
Eva Flyborg L 38 844	2 092 690
Gunnar Sandberg S 34 930	2 089 390
Carina Hägg S 41 337	2 087 690
Lennart Sacredeus KD 19 402	2 079 744
Gunnar Axén M 28 961	1 956 103
Tommy Waidelich S 39 494	1 929 649
Veronica Palm S 46 978	1 913 189
Peter Pedersen V 39 812	1 899 527
Carina Adolfsson Elgestam S 41 337	1 842 216
Christer Adelsbo S 43 706	1 805 918
Ann-Kristine Johansson S 18 183	1 685 176
Lars Ohly V 41 337	1 649 507
Karin Svensson Smith MP 18 535	1 599 961
Jan-Evert Rådström M 20 392	1 523 699
Josefin Nauri (f d Brink) V 13 338	1 356 578
Göran S Persson S 10 426	1 344 027
Karin Nilsson C 14 761	1 340 804
Lena Olsson V 41 337	1 295 407
Åsa Torstensson C 41 144	1 284 870

Hans Backman L 18 836	1 159 318	Agneta Börjesson MP 53 471	116 454
Erik A Eriksson C 16 447	1 060 200	Amir Adan M 53 471	116 454
Ann Marie Brodén M 5 807	982 504	Anette Åkesson M 8 305	116 454
Irene Oskarsson KD 23 518	920 554	Anna Kinberg Batra M 39 741	116 454
Gustav Blix M 8 537	920 485	Annika Eclund KD 18 307	116 454
Tina Ehn MP 21 930	911 151	Annika Lillemets MP 53 471	116 454
Per Svedberg S 13 795	908 855	Birgitta Ohlsson Klamberg L 39 505	116 454
Johan Linander C 9 125	899 410	Christian Holm Barenfeld M 35 899	116 454
Nina Nylander Lundström L 28 428	776 844	Fredrik Schulte M 53 471	116 454
Kristina Zakrisson S 39 584	753 808	Göran Pettersson M 53 471	116 454
Shadiye Heydari S 9 217	722 527	Hanna Cecilia Bergstedt S 53 471	116 454
Désirée Liljevall S 12 911	719 434	Jabar Amin MP 53 471	116 454
Torbjörn Björlund V 15 711	693 503	Jörgen Andersson M 53 471	116 454
Louise Malmström S 4 120	520 674	Kent Ekeröth SD 53 471	116 454
Sven Gunnar Persson KD 8 115	513 016	Kerstin Nilsson S 53 471	116 454
Mehmet Kaplan MP 12 625	448 339	Kristina Bergström MP 29 637	116 454
Lars Eriksson S 48 571	396 914	Lise Nordin MP 53 471	116 454
Peter Rådberg MP 16 613	318 949	Margareta Gunsdotter SD* 53 471	116 454
Sara Karlsson S 26 811	275 890	Maria Abrahamsson M 51 571	116 454
Urban Ahlin S 39 207	232 040	Michael Svensson M 53 471	116 454
Esabelle Dingizian MP 68 212	151 390	Mikael Jansson SD 53 471	116 454
Ewa Thalén Finné M 69 512	147 312	Penilla Gunther KD 53 471	116 454
Isabella Hökmark M 53 471	139 819	Peter Johnsson S 47 905	116 454
Caroline Szyber KD 47 265	139 745	Rosana Dinamarca V 53 471	116 454
Emma Henriksson KD 51 786	139 745	Suzanne Svensson S 53 471	116 454
Olof Lavesson M 64 165	139 745	Thomas Finnborg M 53 471	116 454
Raimo Pärssinen S 64 165	139 745	Ulrika Karlsson M 53 471	116 454
Eva Sonidsson S 29 719	135 086	Valter Mutt MP 53 471	116 454
Jonas Jacobsson Gjörtler M 61 492	132 928	Agneta Gille S 40 797	109 789
Lars-Arne Staxäng M 54 006	117 618	Mikael Cederbratt M 44 336	109 440
Phia Andersson S 54 006	117 618	Helene Petersson S 52 133	108 978

Cecilia Magnusson M 53 471	108 666
Moncia Green S 53 471	108 166
Sofia Arkelsten M 53 471	107 205
Katarina Köhler S 53 471	107 044
Krister Hammarbergh M 52 363	106 417
Gunilla Nordgren M 26 571	106 406
Yilmaz Kerimo S 49 771	103 113
Marie Granlund S 45 771	89 865
Jenny Petersson M 52 571	89 346
Eva-Lena Jansson S 50 905	85 446
Jonas Gunnarsson S 22 411	61 606
Peter Jeppsson S 22 237	21 903
Anna Wallén S 10 171	21 709
Annika Hirvonen Falk MP 53 520	0
Catharina Bråkenhielm S 11 079	0
*Blev politisk vilde	
Sammanställning: Hugo Ewald	

Källa: Riksdagens arvodesnämnd

”De är skickliga på förmånssystem”

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Riksdagsledamöter som lever gott på den statliga inkomstgarantin riskerar att öka väljarnas misstroende. Samtidigt kan det vara svårt att få människor att vilja engagera sig politiskt med ett mycket sämre ersättningssystem, menar Peter Esaiasson, professor i statsvetenskap.

– De skulle nog säga att man gör ett stort offer när man blir riksdagsledamot i stället för att satsa på en civil karriär, så inkomstgarantin är ett slags compensation för vad man skulle ha kunnat göra i stället, säger han.

Diskussionen om riksdagsledamöternas generösa ersättningar har varit återkommande i decennier och politikerna har tvingats förändra systemet i omgångar för att dämpa kritiken.

Nu har frågan fått ny aktualitet i samband med Emma Carlsson Löfdahls besked om att behålla sin riksdagsplats av, som det verkar, ekonomiska skäl. Genom att sitta kvar som politisk vilde till 2022 kan hon som mest få ut nästan 10 miljoner kronor utan att behöva göra någonting.

Kan det skada väljarnas förtroende när man agerar som Emma Carlsson Löfdahl?

– Enstaka händelser brukar inte ha så stor betydelse men om många partier är inblandade och det är ett systemfel är det större risk att det påverkar väljarnas förtroende.

– Sedan får man se hur det passar på det enskilda fallet och då är det här ett typexempel på: ”De där uppe tar hand om och gynnar sig själva”. Den föreställningen finns redan bland många personer och har man redan ett misstroende mot politikerna får man ett skäl till. Men att det får någon dramatisk stor effekt är svårt att se, säger Peter Esaiasson.

Riksdagsledamöterna utformar själva regelverket för inkomstgarantin som bekostas via skattemedel. Då uppstår en målkonflikt där egenintressen står mot varandra, enligt Esaiasson.

– Man pratar i teorin om ”agency coast” som är en uppdragsgivare – agentrelation: man betalar en agent, politikerna, för att göra någonting som de ska ha betalt för av uppdragsgivaren, skattebetalarna. Sedan är det frågan hur mycket betalt de ska ha. De som agenter är intresserade av att få så mycket betalt som möjligt medan vi som uppdragsgivare är intresserade av att de ska få så lite som möjligt.

Eftersom politikerna kan bestämma sinsemellan och alltid har all information måste det finnas övervakare som ser till att de inte berikar sig allt för mycket, som till exempel media. Men vad som är en rimlig nivå för att tillfredsställa såväl sig själva som väljarna verkar vara omöjlig att hitta. Även när politikerna gör om systemet får de kritik – och det är inte varje gång de skärper villkoren.

– De är skickliga på att skapa system som i grunden ändå är förmånliga för dem själva, säger Esaiasson.

Samtidigt är det en omdömesfråga om man tycker systemet är för förmånligt eller inte. Peter Esaiasson illustrerar med en ekonomisk kalkyl: Vilka politiker missar man om har ett mindre förmånligt system

och är de politiker man då skulle missa så mycket bättre än de man skulle fått med sämre villkor? Är det värt extrapengarna? Kanske inte.

– Om man är krass skulle man kunna säga: Hur bra riksdagsledamöter skulle vi få med mycket sämre ersättningssystem?

Tror du att man väger in ersättningar när man engagerar sig politiskt?

– Ja, det tror jag, varför skulle man inte göra det? Folkvalda politiker lever under de villkoren, de vet att det är ett tidsbegränsat uppdrag – går det dåligt för partiet så åker de ut, i alla fall som riksdagsledamot – och då måste de ställa om och hitta en annan sysselsättning. Sedan kan man undra varför somliga inte klarar att göra det på över tio år, säger Peter Esaiasson.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

" Cecilia Wikström: Det finns en totalitär kultur i partiet

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Liberalernas petade toppnamn i EU-valet Cecilia Wikström riktar stark kritik mot sin partiledning, när hon nu lämnar Europaparlamentet efter tio år. Och hon anklagar nya toppkandidaten Karin Karlsbro för att ha deltagit i processen då Wikström avsattes. – Hon har haft en aktiv del i att det blev så här, säger Cecilia Wikström.

Europaparlamentarikern Cecilia Wikström skyndar mellan programpunkterna under parlamentets sista session i Strasbourg före valet.

Det har gått sex veckor sedan hon petades från förstaplatsen på Liberalernas lista. Sex veckor utan kontakt med partiledaren Jan Björklund eller partisekreteraren Maria Arnholm.

– Till denna dag har ingen i partiledningen eller valberedningen ens en gång lyft på telefonluren. Det är för mig ett mysterium vilket ledarskap man ägnar sig åt, säger hon.

Det var i mitten av februari som partirådet i Liberalerna samlades för att fastställa EU-listan, med Cecilia Wikström som toppkandidat.

Sedan tog debatten om hennes lukrativa sidouppdrag fart. Cecilia Wikström är sedan i fjol styrelseledamot för Beijer Alma och Elekta, vilket ger henne extrainkomster på runt 70 000 kronor i månaden.

När hon vägrade lämna bolagen blev hon i stället avsatt som kandidat. Doldisen Karin Karlsbro placerades på förstalistan.

De har inte heller talats vid sedan ommöbleringarna.

Däremot har Cecilia Wikström en god kontakt med Liberalernas andra toppkandidat, Said Abdu.

– Honom har jag pratat mycket med. Karlsbro har inte ringt en enda gång.

Cecilia Wikström säger att hon inte vill spekulera om vad som egentligen låg bakom att hon petades från sin toppost. Men hon upplevde att hon var utsatt för ständig kritik under de sista veckorna före.

– Ska jag berätta det här om småsakerna, säger hon, och fortsätter efter en kort tvekan med en beskrivning av hur hennes pärlörhängen retuscherades bort från en valaffisch och att hon fick höra att hon måste lägga av med kindpussar när hon hälsar på folk.

– De klagade på allting under den här tiden. Det var fruktansvärt. Jag blev pressad allt längre in i ett hörn, säger Wikström.

Vem var det som hade synpunkter?

– Maria Arnholm. Hela tiden. Naggande småsaker. Jag drog slutsatsen att jag var fel person. Det spelar ingen roll om jag hade slagit knut på mig själv. De hade ändå petat mig.

Cecilia Wikström riktar också kritik mot efterträdaren Karin Karlsbro.

– Hon har haft en aktiv roll i att det blev så här.

Kan du utveckla det?

Cecilia Wikström söker ögonkontakt med sin presschef Linda Aziz, som avråder.

– Linda tycker inte att jag ska göra det, så då gör jag inte det, säger hon sedan.

Wikström uppger att hon var beredd att lämna sina styrelseposter, men först i samband med vårens och sommarens årsstämmor. Hon säger också att hon övervägde att skänka bort sina arvoden.

– Jag hade långtgående planer på det.

Med din politiska erfarenhet – hade du inte kunnat förutse att det kunde uppstå en diskussion om lojalitetskonflikter?

– Nej, för jag informerade Jan Björklund som sa: ”Det är fina bolag, grattis!” Och ”vad roligt”.

– Jag har jobbat som politiker i 17 år på ledande nivå, jag vet när det finns intressekonflikter. Och jag har en sådan kompass att jag vet när jag skulle aktiverat den.

Men politik är inte bara vad man själv känner utan också hur det uppfattas i andras ögon – varför höll du inte en säkerhetsmarginal?
– Jag tyckte att jag gjorde det. Jag var öppen med all information. Wikström säger att ingen av hennes europeiska kollegor förstår vad som hänt. Hon nämner också den liberala gruppledaren Guy Verhofstadt som exempel.

– Han har väl tio gånger så mycket uppdrag som jag vid sidan om. Och det anses som en merit i somliga kretsar i Europa. I Sverige är det på något sätt fult.

Kan det vara så att du befinner dig i en europeisk kontext där vissa saker gäller, och sedan är det annorlunda i en svensk kontext?

– Ja. Men jag är inte blind för det och jag hade varit beredd att ta den diskussionen. När inget hänt på ett år, så kan det väl inte vara något problem.

Hur förklarar du att partiet gick med på att peta dig?

– Fråga Birgitta Ohlsson, höll jag på att säga. När budet går, då rättar man in sig i ledet till 100 procent. Vi har utvecklat en kultur som är totalitär på ett sätt.

Cecilia Wikström vet inte vad hon ska göra i framtiden.

Men hon bedyrar att hon mår ganska bra, och att hon har mött mycket värme under de senaste veckorna.

– Jag har fått flera hundra riktiga brev, handskrivna på vackert papper, med frimärken. Tusentals mejl och sms. Det har kommit vinflaskor, chokladaskar, renkött från samer. En tant har stickat en jättefin halsduk till mig. Mina unga killar säger ”mamma, du har ju blivit - kärleksbombad”.

Blir du kvar i partiet?

– Jag har varit medlem i Liberalerna och Folkpartiet sedan jag var 18–19 år så det är klart att jag inte tänker lämna för det här. Jag sitter i partistyrelsen och jag vill väldigt gärna vara med när vi väljer en ny partiledare.

Liberalerna avböjer att kommentera Cecilia Wikströms kritik.

Johar Bendjelloul
johar.bendjelloul@dn.se
Karin Eriksson "

”Reformer för 4,5 miljarder finansierade krona för krona”

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190408

På kort sikt är utrymmet för ofinansierade reformer obefintligt. Den budget som M, KD och SD röstade igenom i december innebar skattesänkningar på omkring 20 miljarder kronor. Men samhällsproblemen kan inte vänta. Därför lägger vi nu fram en vårändringsbudget med reformer på 4,5 miljarder, skriver Magdalena Andersson (S) och Per Bolund (MP).

För första gången läggs en ekonomisk vårproposition på riksdagens bord som bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. Vi vill att jobben ska bli fler, att klimatutmaningen ska mötas, att välfärden ska tryggas och att kunskaperna i skolan ska öka. Samhällsproblemen ska lösas. Sverige ska vara ett samhälle präglad av gemenskap, frihet, sammanhållning och respekt för den enskilda människans vägval.

Vi förväntar oss att bnp-tillväxten i år blir något lägre efter ett par år med mycket hög tillväxt. Samtidigt har arbetsmarknaden fortsatt utvecklats starkt. Arbetslösheten har sjunkit. Sysselsättningen har ökat. Ordning och reda råder i de offentliga finanserna. Sverige har den lägsta statsskulden sedan 1977 och den högsta sysselsättningsgraden på över 25 år.

På kort sikt är dock utrymmet för ofinansierade reformer obefintligt. Den budget som Moderaterna, Kristdemokraterna och

Sverigedemokraterna röstade igenom i december – när Sverige fortfarande inte hade någon regering – innebar skattesänkningar på omkring 20 miljarder kronor. Samtidigt kan samhällsproblemen inte vänta och därför lägger vi nu fram en vårändringsbudget med reformer på 4,5 miljarder kronor, finansierade krona för krona.

Vårt välstånd ska tryggas med en hög sysselsättning bland både kvinnor och män och genom bättre förutsättningar för företagande, innovation, export och jobbskapande. Ett eget jobb ger möjlighet till egen försörjning och självbestämmande. Hög sysselsättning är också grunden för finansieringen av vår gemensamma välfärd.

Trots den positiva utvecklingen saknas det inte problem att lösa på arbetsmarknaden. Arbetslösheten är fortfarande för hög inom vissa grupper och arbetslösa saknar alltför ofta den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar. Skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda är fortfarande stor.

För att möta arbetsgivarnas behov av utbildad arbetskraft stärker regeringen arbetet med att rusta arbetssökande och särskilt möjliggöra insatser inom lokala jobbspår som Arbetsförmedlingen, kommuner och arbetsgivare samverkar kring. I detta arbete ska utrikes födda kvinnor prioriteras.

Regeringen vill att fler enmansföretagare i större utsträckning vågar ta steget att anställa. Därför föreslås att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för den först anställda förlängs till två år, i stället för som i dag ett år.

Klimatfrågan är en av vår tids största utmaningar. För att ta vår del av ansvaret och leva upp till internationella åtaganden ska Sverige bli världens första fossilfria välfärdsland. År 2017 beslutade Riksdagen att

Sverige senast 2045 inte längre ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Ambitionen är att klimatomställningen ska ske på ett sådant sätt att alla har möjlighet att vara en del av lösningen.

Med hjälp av ekonomiska styrmedel ska vi ställa om samhället i miljövänlig riktning och bidra till att fler kan göra klimatsmarta val i sin vardag. Miljöskadliga subventioner behöver fasas ut såväl i Sverige som globalt samtidigt som vi genomför en kraftfull grön skatteväxling.

För att minska klimatutsläppen föreslår regeringen exempelvis att Klimatklivet utökas för att kunna stödja kostnadseffektiva klimatinvesteringar i hela landet. En del av stödet riktas särskilt till investeringar i biogas och laddpunkter för elfordon i hemmet.

Naturvården behöver stärkas i syfte att skydda värdefull natur samt rödlistade och akut utrotningshotade arter. Detta ska ske samtidigt som rättssäkerheten för markägare och företag stärks och det säkerställs att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning som de har rätt till. Anslagen för skydd av och åtgärder för värdefull natur, inklusive ersättningen till markägare, föreslås därför förstärkas.

Sverige ska fortsätta att vara ett ledande välfärdsland. En väl utformad, generell och skattefinansierad välfärd är viktig för att jämna ut människors livsvillkor och bidra till jämlikhet och jämställdhet. Dessutom stödjer en sådan välfärd ett högt arbetskraftsdeltagande och en god ekonomisk utveckling.

När det föds fler barn och äldre lever allt längre ökar behoven i välfärden. Regeringen kommer att fortsätta att föra en politik som

stärker välfärden. Vårdköerna ska kortas. Den ekonomiska tryggheten för pensionärer som arbetat och betalat skatt hela sina yrkesliv ska stärkas. Funktionsnedsattas möjligheter att delta i arbets- och samhällslivet ska förbättras.

Alla som har rätt till stöd inom den personliga assistansen (LSS) ska få det. Regeringen avser att under våren presentera ett lagförslag om att hjälp med andning och sondmatning ska utgöra sådana grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans. Därför tillför regeringen nu medel för ökade kostnader som den kommande lagändringen kan medföra.

För att undervisningen ska hålla en hög kvalitet behöver lärarna tid att förbereda och utveckla sin undervisning. Regeringen föreslår därför en långsiktig satsning på lärarassistenter i skolan.

Hela Sverige ska leva och växa. Möjligheterna att bo, studera och arbeta i hela landet förbättras med bredband, vägar, järnvägar och bostadsbyggande. Landsbygdens utveckling är avgörande för hela Sverige. Där skapas klimatsmart energi, sund och säker mat och värden som bidrar till jobb och välfärd.

Under 2018 ledde en ovanligt varm och torr sommar till bränder och torka. För att förbättra förutsättningarna att hantera följderna av torkan föreslår regeringen att medel avsätts för att stödja lantbrukare, ersätta kommuners kostnader och för att stärka kommunernas möjligheter att förebygga klimatrelaterade olyckor.

Riksdagen tillkännagav i december 2018 att momsen på naturguidning bör höjas till 25 procent. Regeringen vill dock fortfarande främja den

här verksamheten, som bedrivs inte minst i mindre företag utanför storstadsområdena, och föreslår därför att den lägre momsen bör bestå.

Den ekonomiska vårpropositionen bygger på en sakpolitisk överenskommelse mellan fyra partier. Med januariavtalet som grund bygger vi nu förändring som är hållbar över tid. Vi vill skapa förutsättningar för ett samhälle där sammanhållning och trygghet går hand i hand med människors frihet och möjligheter. Så vill vi ta Sverige framåt.

Magdalena Andersson (S), finansminister
Per Bolund (MP), biträdande finansminister "

" Ledare: Svårare utmaningar väntar till hösten

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

150 miljoner kronor till LSS, för att säkra rätten till stöd för andning och sondmatning, kan Jan Björklund stoltsera med. 380 miljoner till sänkta arbetsgivaravgifter, kan Annie Lööf skryta med.

Det är lockande att räkna på de olika posterna i vårändringsbudgeten, som finansminister Magdalena Andersson presenterade på onsdagen, och summera vinnare och förlorare. Och den som gör det konstaterar snabbt att de förra hittas i Centern, Liberalerna och Miljöpartiet.

Nästan hälften av de nya utgifterna på 4,5 miljarder går till att återställa de klimatåtgärder som Moderaterna och Kristdemokraterna plockade bort i höstas. Det är nog de gröna språkrören rätt nöjda med, liksom med att insatserna delvis betalas med att flygskatten återinförs.

Centerpartisterna tar å sin sida också gärna åt sig äran för en del av klimatpengarna och kan dessutom slå sig för bröstet och peka på en halv miljard i landsbygds- och regionalpolitik. Utöver pengarna till LSS får L också en halv miljard för de lärarassistenter som utlovades i valrörelsen.

Vad kan Magdalena Anderssons socialdemokrater skryta med då? Inte mycket. Men de får i alla fall presidera över kalaset, vilket ju var kärnan i januariavtalet: S fick besätta statsministerposten, C och L fick betalt i sakpolitik.

Å andra sidan: insatserna var inte särskilt höga i vårändringsbudgeten.

Dels beror det på att M och KD använde en stor del av reformutrymmet till att sänka inkomstskatterna. Sådana kan inte justeras under innevarande budgetår. Dels beror det på höstens utgiftsökningar till stor del handlade om pengar till polisen, försvaret och kommunerna. Det är sådant som i princip alla partier står bakom. Striden gäller inte om satsningarna ska genomföras, utan om vem som ska få ta åt sig äran för dem.

Jan Björklund konstaterade att vårens budgetförhandlingar varit enkla och att det var januariavtalet som var svårt. Så är det säkert, men så väntar också betydligt knepigare utmaningar för regeringssamarbetet än det här.

En första sådan kommer när det är dags för höstbudgeten. Delar av reformutrymmet är redan in-tecknat – värnskatten ska ju bort – men det är ändå en betydligt större kaka som ska delas på. Det finns alltså mer att bråka om, samtidigt som S då kommer att göra anspråk på mer än att bara få skrapa åt sig smulorna.

Framför allt kommer höstens förhandlingar att kräva att de fyra partierna tydligt sätter helheten i fokus. Budgetprocessen i flerpartisamarbeten innehåller alltid ett element av huggsexa – sakpolitiska skalper ska visas upp för de egna väljarna, vilket exercisen ovan illustrerar. Så var det till viss del också under alliansåren och den förra rödgröna regeringen. Men eftersom de inblandade i båda fallen var inställda på att även efter framtida val regera ihop hade de ett gemensamt intresse av att regeringen skulle lyckas och, i synnerhet i Alliansens fall, av att konstruera ett sammanhängande projekt ihop.

Det saknas till viss del nu. Därför räcker det inte att S, MP, C och L slåss för var sin del av kakan. De måste också se till att ramarna hålls och att den ekonomiska politiken får en tydlig riktning.

Den största utmaningen för regeringssamarbetet gäller dessutom inte budgetarbetet, utan de reformer som ska genomföras på centrala politikområden: skatterna, arbetsmarknaden och bostäderna. Även där finns samma grunduppgift – att skapa en helhet som är större än summan av de enskilda bitarna.

DN 11/4 2019"

"S betalar ett högt pris för att få fortsätta regera

DN. TORSDAG 11 APRIL 2019

Analys. Det nya fyrpartisamarbetet har presenterat en mager vårbudget. Men Centern och Liberalerna har ändå fått stort genomslag i den ekonomiska politiken medan Socialdemokraterna bryter vallöften och ökar inkomstklyftor. S har accepterat ett högt pris för regeringsmakten.

Det var något bekant över finansminister Magdalena Anderssons pressträff om vårbudgeten på onsdagsmorgonen. För fyra år sedan stod hon också där, framför staplar och diagram, och berättade hur hon skulle återställa läget efter att de politiska motståndarnas budget gått genom riksdagen. Men då var ambitionerna annorlunda.

I december 2014 använde Sverigedemokraterna sin vågmästarställning till att rösta igenom en borgerlig budget i riksdagen.

Då deklarerade statsminister Stefan Löfven (S) snabbt att han hade för avsikt att utlysa nyval. ”Är det så att en annan budget vunnit majoritet, då är det ju så att de ska ta ansvar för budgeten. Det finns ingen anledning för den som inte har majoritet att sitta kvar”, sade statsministern. Sedan gjorde decemberöverenskommelsen med allianspartierna det möjligt för Löfven att fortsätta regera. Priset var att S och MP fick leva med en borgerlig budget under ett halvår.

I april 2015 presenterade finansminister Magdalena Andersson en vårbudget på 8 miljarder kronor, som skulle ställa den rödgröna politiken till rätta.

Denna aprilonsdag stod hon alltså åter där och föredrog en vårbudget som ska återställa det M och KD varit med och designat. Men denna gång var finansministerns vårbudget bara på 4,5 miljarder kronor, drygt hälften av vad den var 2015.

Riksdagen röstade strax före jul igenom Moderaternas och Kristdemokraternas budgetmotion, med stöd av Sverigedemokraterna. Centern och Liberalerna lade inte fingrarna emellan. M och KD hade – helt i sin ordning – in-tecknat hela det utrymme som finns i statsbudgeten för nya reformer i år. Största delen användes till inkomstskattesänkningar. Regeringen och de nya samarbetspartierna Centern och Liberalerna kan inte och vill inte riva upp de skattesänkningarna. De fyra samarbetspartierna får därför finansiera de mest angelägna reformerna med nya besparingar.

Effekten blir besk för Socialdemokraterna och Miljöpartiet. De gick ju till val på att låta bli att sänka skatterna och i stället förbättra välfärden och klimatet. Nu för de en ekonomisk politik som innehåller skattesänkningar på 20 miljarder kronor och en stor besparing på Arbetsförmedlingen. Låginkomsttagare får relativt lite i denna högkonjunktursbudget. De som tjänar över genomsnittet gynnas mest. Kvinnor får mindre än män, trots att de fyra samarbetspartierna just blåst nytt liv i Jämställdhetsmyndigheten och ökat bidragen till kvinnojourerna.

Miljöpartiet har tvingats spara på biståndet, genom att använda 700 miljoner till flyktingmottagande i Sverige. Socialdemokraterna har fått

svälja att företag som inte vill teckna kollektivavtal kan få bidrag till nystartsjobb.

I nästa budget stundar ett avskaffande av värns-katten, vilket gynnar dem som tjänar allra mest. Det är uppseendeväckande att en socialdemokratiskt ledd regering driver igenom detta. Tidigare har det socialdemokratiska arbetarepartiet talat varmt om att minska klyftorna.

Partiet har fått belöna sina allierade för att kunna bygga det nya laget. Miljöpartiet har fått återställa stora klimatsatsningar och flygskatten, som M/KD-budgeten avskaffade. Centern har utöver klimatsatsningar fått arbetsgivaravgiftssänkningar, bredbandssatsningar och ökade anslag till landsbygd och livsmedelsindustri. Liberalerna har fått en satsning på lärarassistenter (vilket också S ville) och LSS i form av assistans till människor som behöver hjälp med andning och son-dmatning.

Det största partiet, Socialdemokraterna, har dragit det kortaste strået när alla åtgärder räknas ihop. Och S ser inte heller ut att ha någon skördetid att se fram emot under kommande år.

Med de skattesänkningar som redan genomförts till följd av Moderaternas och Kristdemokraternas budget och 73-punktsprogrammet som S, MP, C och L gjorde upp om i januari är reformutrymmet redan uppätet.

Högrekonjunkturen väntas ge vika, vilket krymper reformutrymmet framöver. En ökad andel äldre över 75 år kräver mer pengar till vård och omsorg, om kvaliteten inte ska sjunka. Också andelen barn väntas öka, vilket kräver ökade bidrag till utbildning och omsorg. Sverige har ingen detaljerad åtgärdsplan för att kunna leva upp till klimatmålen, en

sådan kostar pengar. Därtill är de flesta riksdagspartierna överens om att försvarsutgifterna behöver ökas rejält.

Nya stora reformer kommer att behöva betalas med skattehöjningar eller nedskärningar. Det blir inte lätt eftersom Centern och Liberalerna profilerat sig på att inte vilja höja skatterna medan S och MP profilerar sig på att inte vilja skära ned de offentliga utgifterna.

Stefan Löfven och hans statsråd har förstås kalkylerat med att det skulle kosta att få fortsätta regera efter att ha gått tillbaka i riksdagsvalet. Alternativet var inte lockande. Men frågan är om socialdemokratin insett att det politiska priset för att spräcka blockpolitiken skulle bli så högt.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"Carl Johan von Seth: En besynnerlig hybrid av sex olika viljor

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Finansminister Magdalena Anderssons nya vårbudget är en splittrad spegling av höstens utdragna regeringsbildning. Blicken framåt saknas.

En kamel är en häst som utformats av en kommitté. Det lär den grekisk-brittiske designern Alec Issigonis en gång ha sagt.

Svensk finanspolitik år 2019 är också ett besynnerligt djur, med upphovsmän från sex olika partier som fattat beslut, reserverat sig mot varandra, enats i skiftande konstellationer och lagt in ändringar i varandras förslag.

Det har inte varit så lätt att hänga med. Inte heller att förstå resultatet. Vårbudgeten som Magdalena Andersson presenterade på onsdagen fullbordar i alla fall denna skapelse. Summan 4,5 miljarder kronor sammanfattar S-MP-regeringens ändringar i den budgetreservation som M och KD fick igenom i december. C och L har förhandlat om de aktuella justeringarna. Att den ekonomiska politiken i år blir en besynnerlig hybrid är alltså en följd av den stökiga regeringsbildningen.

Om man tycker att vårbudgeten ändå verkar lite tom beror det på att formatet inte är anpassat för stora reformer. Tunga skiften måste sparas till hösten.

Men en vårbudget är ändå tänkt som ett tillfälle att blicka framåt och staka ut en väg för kommande år. Och även i det avseendet fattas helheten i finanspolitiken.

Man skulle kunna jämföra med våren 2015, då S-MP-regeringen var ny och situationen liknande den nuvarande. Riktlinjerna i regeringens ekonomiska vårproposition var då en uppemot 50 sidor lång beskrivning av de ekonomiska problem som partierna hade ringat in. Där fanns analyser och mål. Ett slags långsiktig prioriteringsordning för mandatperioden.

Den nya vårpropositionen är annorlunda. Riktlinjerna inleds med orden: "Samhällsproblemen ska lösas." Men de korta blad som följer ger ingen djupare förståelse för samarbetspartiernas gemensamma projekt. Den som hade förväntat sig att få en skymt av den nya ekonomiska politikens själ blir besviken.

Det är inte så att det saknas brännande dilemman. Svensk ekonomi har gått in i en avmattning, och står inför flera faror i närtid. Växande spänningar i världshandeln betyder problem för vår exportindustri. Samtidigt hotar Brexit.

Är de fyra partierna redo att parera en djupare nedgång? Hur ska finanspolitiken utformas då? Bör regeringen prioritera trygghet eller omställning? Ibland måste man välja. En "att göra"-lista utan övergripande idé är ingen plan.

En rejäl lågkonjunktur skulle innebära många svåra avvägningar. På längre sikt är det också inhemska dilemman, inte minst demografin, som pockar på svar.

Vårpropositionen utgår från minsta gemensamma nämnare för S, MP, C och L. Det liknar en tunn kommittéprodukt.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

”Budgeten bidrar till ökade inkomstklyftor”

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Statsbudgeten för 2019 leder till ökad inkomstspredning och sämre ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män. Det konstaterar regeringen i sin egen analys av budgeten. – Det här hade inte varit vår prioritet om vi fått egen majoritet, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

På onsdagsmorgonen avtäckte regeringen sin första budget för den här mandatperioden. Vårbudgeten omfattar nya reformer på cirka 4,5 miljarder kronor samt besparingar och skattehöjningar på lika mycket. Det är alltså ganska små förändringar som regeringen genomför i förhållande till den M+KD-budget som riksdagen röstade igenom i december.

I regeringens fördelningspolitiska analys framgår att förslagen i budgeten för 2019 leder till ökad ekonomisk standard i alla inkomstkikt, men att de som gynnas mest är de med högst inkomster.

”Reformerna bidrar därför till en ökning av inkomstpredningen och till att minska den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män”, skriver regeringen.

Det är inte en utveckling som en socialdemokratisk finansminister normalt brukar stå för.

– Det här hade inte varit Socialdemokraternas prioritet om vi fått egen majoritet. Men i ett samarbete måste man ge och ta. Det finns också

mycket bra socialdemokratisk politik i januariavtalet, säger Magdalena Andersson.

Enligt regeringens egen analys finns det sju punkter som förklarar varför 2019 års budget gynnar dem i de högre inkomstkikten: Utökat jobbskatteavdrag, sänkt inkomstskatt för pensionärer, höjd brytpunkt för statlig inkomstskatt, avskaffad skattereduktion för fackföreningsavgift, skattereduktion för gåva till ideell verksamhet och införande av fritidspeng.

Både höjd brytpunkt och sänkt skatt för pensionärer bedöms gynna män mer än kvinnor. ”Sammantaget bedöms reformerna i den beslutade budgeten för 2019 ge en svagare ökning av den individuella disponibla inkomsten för kvinnor än för män”, skriver regeringen.

Finansminister Magdalena Andersson framhåller att det inte går att ändra på inkomstskatter i vårbudgeten. Däremot blir det ett tillfälle till nya skatteförslag i statsbudgeten som presenteras i höst. Men Magdalena Andersson räknar inte med att den fördelningspolitiska effekten kommer att gynna dem med lägre inkomster då heller:

– Planen är att avskaffa värnskatten i höstens budget och det har ingen bra fördelningspolitisk profil.

Vänsterpartiets ekonomipolitiska talesperson Ulla Andersson är kritisk till att S inte gör mer för att minska de ekonomiska klyftorna.

– Att S har gått högerut är ju väldigt tydligt. Och den här budgeten är ju ett tydligt tecken på det, förutom januariöverenskommelsen. Det är ju inte vad Sverige behöver, det vi skulle behöva är en ökad ekonomisk trygghet. Vi behöver ju inte politik som gynnar vd:n som bor i

Danderyd utan vi skulle behöva lägga de pengarna på äldreomsorgen eller den ensamstående mamman eller fattigpensionären, men så ser det inte ut, säger hon.

De enskilt största satsningarna i regeringens vårbudget var kända innan avtäckningsdagen. Men några nyheter kunde finansminister Andersson lägga fram i samband med att den ljusrosa budgeten presenterades på onsdagsmorgonen. Däribland en satsning på kulturskolan om 50 miljoner kronor. Dessutom har man som utlovat behållit den fria entrén till museer runt om i landet. Vidare vill regeringen satsa 200 miljoner kronor på en utbyggnad av bredband. Målet är att 95 procent av alla hushåll och företag ska ha bredband med minst 100 megabits hastighet år 2020.

Elisabeth Svantesson (M) är mycket kritisk till regeringens omprioriteringar och konstaterar att man genom januariöverenskommelsen har låst det mesta av utrymmet för att genomföra oplanerade reformer de närmaste åren.

– Allt som görs utanför januariöverenskommelsen måste finansieras krona för krona, säger hon.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se "

" Höjt rutavdrag ett av få förslag som gynnar privata plånboken

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Rutavdraget återställs till 50 000 kronor. Det är den viktigaste privatekonomiska punkten i vårbudgeten. I övrigt är det få satsningar som påverkar privatekonomin.

Jens Magnusson, privatekonom på storbanken SEB, ser inte mycket som direkt gynnar eller missgynnar privatekonomin i regeringens förslag – mycket beroende på att det inte sker några inkomstskatteförändringar.

– Det var i stort sett som väntat, säger han om förslaget. Taket för rutavdraget höjs från de 25 000 kronor som gällde under förra mandatperioden till 50 000 kronor den 1 juli.

Den som använder rutavdrag skulle med andra ord kunna kalla sig vinnare. Men enligt M:s och KD:s budgetförslag, som klubbades av riksdagen i december, skulle rutavdraget ha höjts till 75 000 kronor.

– Så det beror på vilken utgångspunkt man har. Jämför man med lägsta nivån så kan den som använder rut efter höjningen använda fler tjänster.

Jens Magnusson tror dock inte att syftet är privatekonomiskt.

– Visst är det en privatekonomisk reform, men jag tror att regeringen har tänkt den mest som en arbetsmarknadspolitisk reform, säger han. Han påpekar att det finns andra arbetsmarknadssatsningar, som de 10 miljoner kronor som Tillväxtverket får för att främja utlandsfödda kvinnors företagande.

Den lägre arbetsgivaravgiften för enmansföretagare som anställer en person blir kvar och förlängs dessutom från ett till två år.

– När det handlar om så små företag och den första anställningen så blir ju företagaren och privatpersonen en och samma. Så både för den som driver enmansföretag och för den som blir anställd finns det möjligen en privatekonomisk koppling, säger Magnusson.

– För den som har behov i skolan är det inte dumt med fler lärarassistenter, men den direkt privatekonomiska kopplingen är svag, säger Magnusson.

Vill man verkligen dra den privatekonomiska vinkeln rätt långt så kan fri entré på statliga museer ses som en förbättring av privatekonomin – i varje fall för den som besöker museerna.

Till hösten lär dock regeringen återkomma med förändringar som kommer att inverka på privatekonomin. Då kan den lägga förslag som också innefattar förändringar av inkomstskatterna.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se "

"Fakta. Budgetförslagen

Förslag (miljoner kronor)	
Rusta arbetssökande för jobb:	340
Sänkt arbetsgivaravgift för unga under 18 år:	380
Sänkt arbetsgivaravgift i två år för egenföretagares första anställd:	120
Lägre moms på naturguider:	170
Förenklningar för nystartsjobb:	45
Mer pengar till assistansersättning:	150
Delegation mot segregation:	11
Stöd till tjej- och kvinnojourer:	40

Stöd för att motverka våld i nära relationer:	45
Fler lärarassistenter:	475
Stöd för torkdrabbade lantbrukare:	350
Klimatåtgärder inom klimatklivet:	750
Nattåg till Europa:	50
Investeringsstöd för mindre klimatutsläpp:	100
Bättre havsmiljö:	200
Solcellsstöd:	300
Stöd för våtmarker:	200
Ersättning till skogsägare med skyddad skog:	150
Stöd för värdefull natur:	100
"Industriklivet", för klimatåtgärder i industrin:	100
Bibehållen fri entré på statliga museer:	60
Exportsatsning:	56
Stimulansbidrag för kulturskolan:	50
Ökade anslag till Jämställdhetsmyndigheten:	40
Påskyndad bredbandsutbyggnad i hela landet:	100
Regionala flygplatser:	57
Finansiering (miljoner kronor)	
Bibehållen flygskatt:	785
Höjd skatt på fossileldad kraftvärme:	182
Höjd skatt på diesel i gruvfordon:	140
Höjd kemikalieskatt:	220
Omprioriterade anslag klimatpolitik:	285
Avräkningar på biståndet:	700
Högskolan byggs ut långsammare:	335
Oanvända statsbidrag för yrkesvux:	397
Lägre anslag för näringslivspolitik:	250
Övriga anslagsminskningar:	440

" KD: Äldres behov inte prioriterade

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Flygskatten, biståndet och en långsammare utbyggnad av högskolan. Det är några av posterna som ska betala för regeringens reformer i vårbudgeten. – Det här är en budget som är ofokuserad och inte tar tag i de stora problemen, säger Jakob Forssmed (KD).

I dag, onsdag, presenterar finansminister Magdalena Andersson (S) den nya regeringens första budgetförslag. Det blir en vårbudget som omfattar reformer i storleksordningen 4 miljarder kronor och besparingar och skattehöjningar på lika mycket.

Enligt finansministern finns det inget utrymme för några ofinansierade reformer i den här budgeten. Anledningen är att det är M:s och KD:s statsbudget som gäller under 2019 och reformutrymmet har ätits upp av de skattesänkningar i storleksordningen 20 miljarder kronor som den innehåller.

Enligt DN:s uppgifter blir det avräkningar på biståndet, neddragningar av M+KD-budgeten och bibehållen flygskatt som ska stå för merparten av finansieringen för de reformer som regeringen vill genomföra. Dessutom sparar regeringen pengar på en långsammare utbyggnad av högskolan och på näringspolitiken.

Mest pengar i vårbudgeten går till reformer på miljö- och klimatområdet. Därutöver blir det en del skattesänkningar genom sänkta arbetsgivaravgifter för ungdomar och den först anställda. Regeringen lägger också 475 miljoner kronor på att tillsätta fler lärarassistenter och 340 miljoner på att rusta arbetssökande så att de lättare ska kunna få jobb.

För att finansiera sina reformer kommer regeringen sammanlagt att dra tillbaka satsningar på 440 miljoner kronor från M+KD-budgeten.

Enligt KD:s ekonomisk-politiska talesperson Jakob Forssmed består en del av besparingarna av att regeringen drar tillbaka ett extra stöd till äldreomsorgen som M och KD har med i sin budget.

– Det visar att den här regeringen inte prioriterar de äldres behov. Riksdagen har beslutat att de här pengarna ska betalas ut men nu ser det ut som att de dras tillbaka, säger Jakob Forssmed.

Regeringen och samarbetspartierna C och L har sagt att vårbudgeten kommer att innehålla reformer på mellan 4 och 4,5 miljarder. Utöver det som redan är känt väntas ytterligare någon reform och besparing presenteras under onsdagen.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" Carl Johan von Seth: Klimatpolitiken har ofta en omvänd Robin Hood-tendens

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Analys. Utsläppsminskande ingrepp i människors liv behöver upplevas som rättvisa. Men det riktigt svåra dilemma galler inte skillnaden mellan fattig och rik, utan gapet mellan Stockholm och resten av landet.

Miljöskatter är ofta regressiva. På ren svenska: Om skatten höjs på bränsle kommer det att sluka en större del av barnfamiljens hushållsbudget än direktörens. Klimatpolitiken har ofta alltså ett slags omvänd Robin Hood-tendens. Är det rättvist?

Problemet är känt sedan länge, men visade sig vara verkligt antändligt när de gula västarna i Frankrike protesterade mot president Macrons nya dieselskatt. I Sverige har dilemma också fått ny aktualitet med regeringens 73-punktsprogram. Där talas det om en "kraftfull grön skatteväxling" som snart ska bli verklighet.

På torsdagen skrev Vänsterpartiets Jonas Sjöstedt och hans nordiska partiledarkolleger på DN Debatt om en ny modell för flygskatten. Deras mål är just att omställningen ska svida mer för direktören än för barnfamiljen.

På klimatpolitikens ekonomiska fördelningsfrågor finns lösningar. Det krävs faktiskt ingen större kreativitet för att utforma en vanlig grön skatteväxling så att ett typiskt hushåll med låga inkomster kompenseras. Om regeringen till exempel höjer drivmedelsskatten och använder intäkterna för att sänka matmomsen blir den genomsnittliga garantipensionären förmodligen vinnare, enligt en beräkning från Handelshögskolan i Göteborg.

En annan, hajpad variant av den gröna skatteväxlingen är den idé som kallas avgift och utdelning. Tanken är enkel: Håva in pengar genom en klimatskatt och dela ut intäkterna i lika delar till alla i befolkningen.

I Sverige skulle modellen sannolikt ha en stark progressiv effekt.

Direktören skulle få ut lika mycket som garantipensionären – med dagens svenska koldioxidskatt blir det ungefär 2 300 kronor per person och år – även om vd:n alltså förbrukar mycket mer fossilt bränsle.

Det är också möjligt att gå ännu längre. Jonas Sjöstedt och hans kolleger nämner inte i sin debattartikel hur de har tänkt förverkliga idén om en flygskatt som stiger ju mer man flyger. Men en variant vore att införa en privat motsvarighet till den utsläppshandel som industrin omfattas av på EU-nivå.

Här blir det krångligare. Alla människor skulle då få ett begränsat antal utsläppsrätter gratis varje år, som måste växlas in när man till exempel tankar bilen eller köper flygbiljetter. Den som är klimatsmart sparar utsläppsrätter som kan säljas på ett utsläppstorg, där den som flyger över sin kvot måste ge sig in i en budgivning och köpa rätten att förbruka mer.

Privat utsläppshandel skulle i teorin kunna uppnå det vänsterledarna talar om. Direktören, som enligt debattartikeln åker till New York varannan månad, får betala pengar till barnfamiljen som bara enstaka gånger semesterar i Spanien. Ett annat alternativ som det allt oftare talas om är att på olika sätt reglera och förbjuda utsläppen. Är den metoden rättvisare än ekonomiska styrmedel?

Allt beror på hur det görs. Men det finns egentligen inget som säger att regelpolitik trollar bort fördelningsdilemma. När det ozonskadande ämnet CFC-12 förbjöds i bilars klimatanläggningar på 1990-talet betalade konsumenten förstås ett högre pris på bilen. Kostnaden var

dold, och förhållandevis liten. Men det gjorde den inte mer rättvis. Samma sak gäller koldioxidregleringar.

Klimatomställningens ojämna ekonomiska börda på fattiga och rika går alltså, om partierna vill, att hantera med finanspolitikens vanliga redskap. Men det finns ett annat rättviseproblem som ingen av modellerna löser enkelt. Det är gapet mellan stad och land.

Stockholmarna har tunnelbanan, pendeltågen och busslinjer med täta avgångar. Glesbygden och de flesta mindre städer saknar allt det. I en fördjupning som i gjordes i regeringens långtidsutredning 2003 räknade man på de regionala effekterna av grön skatteväxling.

Resultaten, som visserligen bygger på gamla siffror, är förskräckande.

I en hypotetisk reform där man växlade höjd koldioxidskatt mot sänkt allmän moms tjänade stockholmarna 260 kronor. Hushåll i Norrlands glesbygd förlorade samtidigt 80 kronor. Och på skalan av vinnare och förlorare fanns Göteborg och Malmö faktiskt närmare Arvidsjaur än huvudstaden.

Partierna glömmer dessutom ibland att även företagsskatterna fördelas ojämnt över landet. I regeringens vårbudget höjdes till exempel gruvindustrins dieselskatt. Det hotar ju inte så många jobb i Stockholm.

Samtidigt har vi jordbruket, som Konjunkturinstitutet nyligen pekade ut som särskilt sårbart i klimatpolitiken. Skillnaden är stor jämfört med storstädernas tjänstenärings.

Det gapet är svårt att komma åt. Den ekonomiska politiken har färre och sämre redskap för att hantera regionala ojämlikheter. De som talar om en rättvis omställning måste betänka just det.

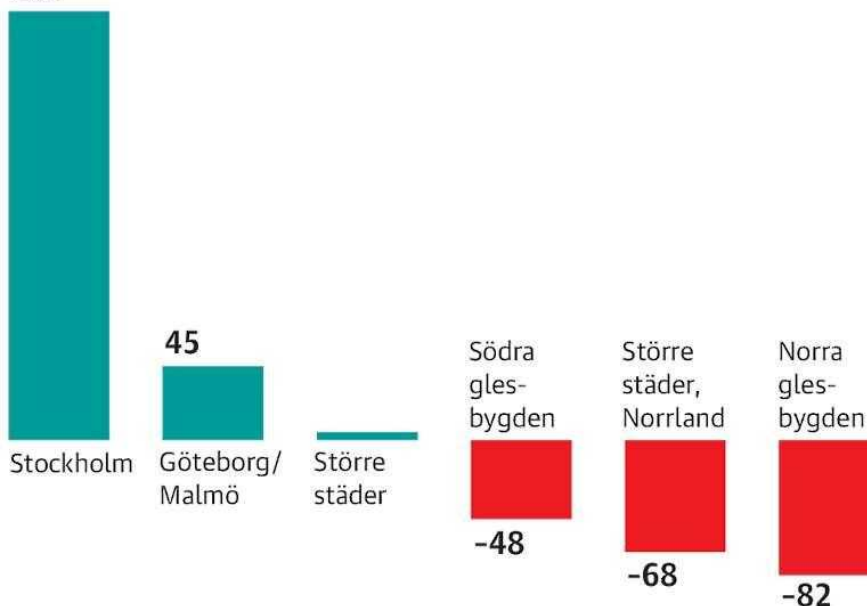
Carl Johan von Seth carljohan.vonseth@dn.se "

Regionala vinnare och förlorare på grön skatteväxling

Effekt i kronor per hushåll om koldioxidskatten höjs och moms sänks.

Källa: Långtidsutredningen 2003

261

" Ledare: Låt den tråkiga normalpolitikern återuppstå

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

I den kristna traditionen är påsken korsfästelsens och uppståndelsens helg. DN:s ledarredaktion tar fasta på det senare. Vad eller vem borde återuppstå? Det saknas inte kandidater. Vi vill ändå särskilt lyfta fram en ofta förtalad eller förbisedd gestalt: den tråkiga normalpolitikern.

Det var han som en gång i tiden, klädd i illasittande grå kostym, bar sin portfölj som det sista ämbaret vatten från det ena sammanträdesrummet till det andra i regeringskansliet. Det var han och hon (för så småningom kunde man vara tråkig också i pumps) som för inte så länge sedan, klädd i mer välsittande kostym eller dräkt, eskorterades av sin pressekreterare från den ena korridoren till den andra i Bryssels bunkersystem.

Det var de som byggde det ganska välfungerande samhället: utredning för utredning, votering för votering, reform för reform. Och vad blev tacken? Rop efter en helt annan sorts politiker, som talar "folkets språk" och "går genom rutan" (helst efter att först ha gått på vatten).

Överdrifter? Förstås. Man kan säga en hel del om regeringen Löfven, men man får inte känslan att den i sin helhet platsar i "Så ska det låta". Den tråkige politikern finns fortfarande, men man kan befara att tråkigheten långsamt men säkert upphör att vara normaltillståndet.

Överallt vinner karismatiska och underhållande politiker terräng och val. De uppträder i två grundtyper, som skenbart är varandras motsatser. Den ena sorten träder fram som brinnande andar, besatta av att rädda "nationen" eller "folket" från akuta hot. De är den samtida populismens igelkottar, för att låna den politiske filosofen Isaiah Berlins metaforik i den klassiska essän "The Hedgehog and the Fox".

De behärskar en enda stor sak, men de behärskar den mycket väl, övertygande gör de anspråk på att vara de enda som kan uttolka och förverkliga nationens eller folkets sanna vilja.

Den andra typen verkar inte bry sig så mycket om detta med den "sanna" viljan. De utgår i stället från att folk vill en massa olika saker hela tiden, och ska man vara framgångsrik i politikbranschen måste man därför vara trygg i sin värderingsflexibilitet. Det viktigaste är att publiken inte har tråkigt. Politiker av denna typ är, med Berlins bild, populismens rävar. De kan använda många olika trick för att knipa hönan.

I "Jesus Christ Superstar", den starkt påskanknutna rockoperan från 70-talet med musik av Andrew Lloyd Webber och text av Tim Rice, förmodas Jesus felaktigt vara både en politisk igelkott och en dito räv.

Lärjungen Simon Seloten vill övertala honom att erövra den politiska makten genom att vädja till de jublande folkmassornas antipatier mot Rom: "Keep them yelling their devotion/But add a touch of hate at Rome". Kung Herodes å sin sida ser i Jesus en slipad bedragare och trickster, och provocerar honom med krav på konststycken och mirakel: "Prove to me that you're divine/Change my water into wine". Jesus låter sig varken frestas eller utmanas.

Dagens politiska frälsare har inga hämningar i dessa avseende. De adderar gärna en smula hat till sina eldande tal, ofta riktat mot dagens "Rom", det vill säga "etablissemangen", och de vill gärna att vi ska tro att de kan förvandla vatten till vin. Och trots att igelkotten och räven är så olika blir de allt bättre på att samverka, ibland i en och samma politiker, förmodligen allt oftare i en och samma regering eller i ett och samma regeringsunderlag. Och vad de än försöker få oss att tro: det kommer inte att bli roligt.

DN 20/4 2019 "

Bostäder, byggande, städer. Fysiska och sociala miljöer

" Rekordmånga kvinnor söker sig till byggbranschen

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Rekordmånga kvinnor sökte byggutbildningar på yrkeshögskolan 2018, visar nya siffror från SCB. På ett år har antalet kvinnor som sökt en utbildning inom samhällsbyggnad och byggt teknik ökat med 45 procent. – Man tänker att man står ute i regnet och skyfflar. Men det finns många grenar inom bygg, säger Malin Hellmér som läser till byggprojektör på Nackademins yrkeshögskola.

I flera år har byggbranschen kämpat för att rekrytera kvinnor till den klassiskt mansdominerade sektorn. Och nu ser ansträngningarna ut att äntligen ge resultat.

I fjol antogs närmare tusen kvinnor till de här utbildningarna inom inom samhällsbyggnad och byggt teknik, visar SCB-statistik. Mer än var tredje sökande är en kvinna.

– Ökningen är främst bland arbetsledare, men även tekniker, projektörer och konstruktörer. Ute på byggena är det fortfarande väldigt stor mansdominans men det har blivit mycket bättre på tjänstemannasidan och det kommer bli ännu bättre när de här tjejerna tar examen, säger Elin Kebert, expert inom kompetensförsörjning på branschföreningen Sveriges byggindustrier.

Byggbranschen har lyckats bättre än andra mansdominerade yrken, inom teknikbranschen har andelen kvinnor på YH-utbildningarna legat på 25 procent sedan 2014.

Ökningen beror enligt Elin Kebert på en aktiv insats från branschen gemensamt och myndigheten för yrkeshögskolan.

– Vi har bland annat tänkt igenom hur vi marknadsför utbildningarna. Tidigare har det kryllat av bilder på män utan rätt skyddsutrustning på byggen i marknadsföringen och det har vi försökt jobba bort, säger hon.

Ett antal projekt satsar på att rekrytera kvinnor till byggbranschen och få ut dem i produktion och i ledarroller. De heter saker som Byggberit, Pepp, Bygglab och Stella.

I dag finns det knappt en handfull utbildningar inom samhällsbyggnad och byggteknik som har över hälften tjejer. Malin Hellmér, 26, läser första året till byggnadsprojektör BIM på Nackademins yrkeshögskola i Solna i norra Stockholm. Hon är en av 33 i en klass med 36 procent tjejer.

– Vi är nog den byggutbildningen som har flest tjejer eftersom det är lite mer design-inriktat. BIM-konceptet är att man digitaliserar byggbranschen, man ritar i en 3D-modell istället för att alla ska springa runt med en bunt papper på bygget. Jag är ett stort ”The Sims”-fan, så det passar mig. Dessutom får vi projekteringsdelen, vi samordnar och leder arbetet, säger hon.

Under den åtta veckor långa praktikperioden praktiserar Malin Hellmér nu som byggprojektör på NCC i Uppsala. Men det är inte den typiska scenen av en byggbarack på en byggarbetsplats som DN möts av. Det nybyggda kontoret påminner mer om ett arkitektkontor och de gulgröna reflexkläderna har bytts ut mot skjorta och kostym. Malin

Hellmér sitter vid en rundad datorskärm som täcker större delen av skrivbordet och modellerar i 3D:

– Säger man att man jobbar inom bygg så tänker många att man är ute på byggarbetsplatsen. Man behöver visa att det finns många olika grenar inom bygg och att det inte bara är produktion, även fast produktion är en stor del och att det behövs flest kvinnor till produktion.

På den korta tiden Malin Hellmér har jobbat inom byggbranschen tycker hon att det har varit tydligt att det trots allt kan finnas vissa skillnader för vilka roller kvinnor typiskt sett har inom branschen: – När jag har varit ute på projekteringsmöten sitter vi alla discipliner samlade. Och då har jag direkt reagerat på att representanter för el, ventilation, rör, brand och de yrkena bara har varit män. När det kommer in en tjej har hon antingen varit arkitekt eller landskapsarkitekt.

Känner du dig nöjd med ditt val av utbildning hittills?

– Ja jättenöjd faktiskt, vi kan jobba med både projektledning, arkitektur, konstruktion och ren modellering. Fördelen med en yrkes-högskoleutbildning är att den inte får starta om det inte finns ett behov. Det är väldigt tryggt för mig att veta att jag kommer få ett jobb efter avslutad utbildning.

Annie Sääf

annie.saaf@dn.se "

"Fakta. Jämställdhet inom YH-utbildningar

98 procent av de kvinnor som tog examen från en YH-utbildning inom samhällsbyggnad och byggteknik 2017 fick jobb inom ett år.

På fyra år har antalet kvinnor som antagits till yrkesutbildningar inom samhällsbyggnad och byggteknik fördubblats (2014-2018), visar SCB-statistik.

Antalet behöriga sökande år för år:

2014: 1 024 kvinnliga av 3 852 (27 %)

2015: 1 130 kvinnliga av 4 128 (27 %)

2016: 1 117 kvinnliga av 4 085 (27 %)

2017: 1 394 kvinnliga av 4 601 (30 %)

2018: 2 016 kvinnliga av 6 002 (34 %)

Enligt nya siffror från SCB ökade antalet behöriga sökande till yrkeshögskolan förra året med 8 procent. Av de totalt 43 600 behöriga sökande var 60 procent kvinnor.

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan och SCB "

"Slopade ränteavdrag stoppar bostadslån till många unga"

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

" DN. DEBATT 20190420

Ungefär hälften av de unga hushållen och hushållen med bara en låntagare som tog bolån under 2017 och 2018 hade inte hade beviljats dessa bolån om ränteavdragen inte hade funnits. Därför är det helt centralt att det görs ordentliga konsekvensanalyser innan förslagen om slopade ränteavdrag genomförs, skriver Robert Boije, chefsekonom på SBAB.

Finansinspektionen och Riksbanken har föreslagit att ränteavdragen bör ses över för att minska riskerna med hushållens skuldsättning. Riksbankschefen har sagt att de i praktiken bör kunna avvecklas snabbt och helt och hållet då räntan är så låg som den är nu. Frågan är också uppe på den politiska agendan.

I en artikel på DN Debatt (23/1) argumenterade jag för att strukturella och offentlig-finansiella skäl möjligen kan tala för att reducera ränteavdragen. Däremot att argumenten för att göra det av finansiella stabilitetsskäl är svaga och att det också är centralt att analysera konsekvenserna; inte minst för bostadspriserna då slopade ränteavdrag teoretiskt sett skulle kunna ge ett bostadsprisfall på hela 30 procent. Det skulle i så fall på kort sikt bidra till just det problem som åtgärden är tänkt att förhindra på längre sikt.

En minst lika viktig fråga är vad det skulle innebära för hushållens möjligheter att kunna köpa en bostad. Den frågan är helt central att

beakta då det är många års kö till hyresrätter i de områden som har störst bostadsbrist och många personer far illa på andrahandsmarknaden.

Att hänvisa till att ränteavdragen lätt bör kunna slopas eftersom räntorna är så låga som de är nu är missvisande. För att beviljas ett bolån ska ett hushåll klara en ränteuppgång till runt 7 procent utan att få underskott i sin boendekostnadskalkyl. Det är den räntenivå som Finansinspektionen använder i sina stresstester i den årliga Bolåneundersökningen och ungefär den nivå som de flesta banker tillämpar vid kreditprovningen. På de räntenivåerna är förstås ränteavdragen avgörande även om den aktuella räntan för tillfället är låg.

I Bolåneundersökningen frågar Finansinspektionen bankerna hur stor andel av bolånetagarna som skulle ha fått underskott i sin boendekostnadskalkyl om inga ränteavdrag skulle ha gjorts, baserat på utbetalade lån under den 12-dagarsperiod undersökningen omfattar. Dessa siffror publiceras dock inte i Bolånerapporten och den period som undersöks är också mycket begränsad. Jag har därför med hjälp av data över omkring 70 000 utbetalade bolån på SBAB under åren 2017 och 2018 och analyser gjorda av SBAB:s riskenhet tittat närmare på denna fråga.

Om vi inte hade haft några ränteavdrag skulle 2017 knappt 14 000 av de hushåll som tog bolån hos SBAB ha nekats dessa bolån. Motsvarande siffra för 2018 är knappt 13 000. Mätt som andel hushåll som skulle få underskott i sin boendekostnadskalkyl ligger det i paritet med de siffror vi också levererat in till Bolåneundersökningen.

Siffrorna visar inte att dessa hushåll inte skulle ha fått något bolån om de hade köpt en billigare bostad, men att väldigt många hushåll utan ränteavdrag inte skulle ha fått de lån de faktiskt beviljades och fick utbetalade 2017 och 2018.

Det finns skäl att tro att unga hushåll och ensamstående skulle drabbas särskilt hårt av slopade ränteavdrag. Vi har därför räknat på hur slopade ränteavdrag skulle slå specifikt för dessa grupper. Resultaten visar att 48 procent av alla hushåll med bara en låntagare då inte hade beviljats de bolån de fick under 2017–2018. Andelen ensamlåntagare uppgår till cirka 35 procent av alla låntagare.

I åldersgrupperna 18–24 år och 25–29 år ligger motsvarande siffror på 54 respektive 50 procent. Dessa åldersgrupper utgör cirka 15 procent av alla låntagare.

Resultaten kan skilja sig lite åt mellan olika banker beroende på exakt hur kundkretsen ser ut men en generalisering av dessa resultat ger ändå vid handen att ungefär vart tredje hushåll och ungefär hälften av de unga hushållen och hushållen med bara en låntagare som tog bolån under 2017 och 2018 inte hade beviljats dessa bolån om ränteavdragen inte hade funnits.

Helt slopade ränteavdrag leder till fallande bostadspriser. Om de slopade ränteavdragen slår igenom helt kan bostadspriserna sjunka med 30 procent. Om det sker kommer månadskostnaden inte att öka för nya bostadsköpare och då blir resultaten ovan missvisande för de hushåll som köper en bostad efter att ränteavdragen har slopats. Men de är fortfarande giltiga för de hushåll som beviljats bolån strax innan ränteavdragen skulle slopas.

Om helt slopade ränteavdrag skulle leda till ett så stort bostadsprisfall som 30 procent skulle det således inte vara något problem för nya bostadsköpare. Däremot skulle det ge upphov till ett annat stort problem. Belåningsgraden, det vill säga skulden i förhållande till värdet på bostaden, skulle öka markant för de som just tagit ett bolån men också i bostadsstocken som helhet. I den senaste Bolånerapporten konstaterar Finansinspektionen att belåningsgraden ökade 2018 på grund av att bostadspriserna föll mer än skulderna minskade. Ett snabbt och totalt slopande av ränteavdragen skulle kraftigt spä på det problemet, åtminstone i stocken av bolån.

Därmed står de som förespråkar att ränteavdragen ska slopas av finansiella stabilitetskäl inför ett dilemma. Hur ett slopat ränteavdrag slår på bostadspriserna är en empirisk fråga. Med ett litet genomslag på bostadspriserna av slopade ränteavdrag skulle väldigt många hushåll som i dag beviljas bolån inte beviljas dessa bolån om ränteavdragen skulle slopas. De hushåll som drabbas hårdast av detta är dessutom de som redan i dag begränsas av bolånetaket och amorteringskravet. Med ett stort genomslag på bostadspriserna skulle detta problem vara betydligt mindre men samtidigt skulle belåningsgraden öka markant för de hushåll som precis tagit bolån och för stocken som helhet. Det skulle i närtid utgöra ett betydligt större problem för den finansiella stabiliteten i Sverige än det problem dagens ränteavdrag påstås utgöra.

Det är sammanfattningsvis helt centralt att det görs ordentliga konsekvensanalyser innan slopade ränteavdrag föreslås eller genomförs. Men också att det visas på vilket sätt slopade ränteavdrag faktiskt bidrar till minskade risker för den finansiella stabiliteten med hänsyn tagen till de problem jag här pekat på. Under alla omständigheter talar risken för stora bostadsprisfall, alternativt betydande svårigheter för yngre hushåll och ensamstående

att kunna ta bolån, för att ränteavdragen måste trappas ned mycket långsamt – om de nu ska trappas ned.

Att hushållen lånar med bostaden som säkerhet för att ha någonstans att bo kan inte vara det största problemet. Ett rimligen större problem är att lån utan bostad som säkerhet har ökat kraftigt de senaste åren och nu uppgår till nära 20 procent av hushållens totala skulder. En mer angelägen första åtgärd vore därför att trappa ned ränteavdragen på dessa lån, även om det till viss del också skulle slå mot de som lånar till kontantinsatsen vid bostadsköp.

Robert Boije, chefsekonom SBAB och doktor i nationalekonomi "

" Byggandet väntas bromsa in i hela landet

DN TORSDAG 4 APRIL 2019

Bostadsbyggandet rasar och det kommer att slå mot sysselsättningen i branschen. Branschförbundet Sveriges byggindustrier räknar med 7 000 färre sysselsatta nästa år, jämfört med i fjol.

Toppåret 2017 påbörjades bygget av 63 000 bostäder enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Det är den högsta nivån på decennier.

Men redan under hösten 2017 bromsade bostadsmarknaden in, vilket slog hårt mot framför allt byggandet av bostadsrätter. Under 2018 sjönk antalet påbörjade bostäder till 53 000, även om antalet sysselsatta i branschen fortsatte att öka, enligt Sveriges Byggindustriers (BI) senaste konjunkturrapport.

Det är inte ovanligt att effekten på sysselsättning av en inbromsning på en viss marknad kommer med fördröjning. Men enligt BI bidrar både bristen på kvalificerad arbetskraft och en dämpad ekonomisk tillväxt när tillväxten i sysselsättningen nu sjunker.

I år räknar BI med att sysselsättningen är i stort oförändrad jämfört med i fjol. Nästa år kommer dock effekten av det minskade byggandet och den lägre ekonomiska tillväxten att slå mot sysselsättningen. BI räknar med att sysselsättningen i branschen minskar med 2,3 procent, eller 7 000 jobb.

Som många andra aktörer på bostadsmarknaden är BI kritiskt till det skärpta amorteringskravet som infördes i fjol. Tillsammans

med andra kreditåstramningar hämmar det möjligheten för i synnerhet de som köper sin första bostad att komma in på marknaden, menar BI.

Det medför att i regioner där arbetsmarknaden är stark, blir köerna långa och allt fler hänvisas till andrahandsuthyrning.

BI citerar Boverket och påpekar att hyra en bostadsrätt på ett rum och kök kostar runt 13 000 kronor i månaden. Att köpa motsvarande bostad hade, enligt BI:s beräkningar, gett en boendegift på ungefär 8 000 kronor, inräknat amorteringar.

I fjol påbörjades bygget av 11 000 småhus, 16 000 bostadsrätter och 25 000 hyresrätter, samt 600–700 ägarätter. Den trenden, att hyresrätter dominerar byggandet, räknar BI med fortsätter under hela prognosperioden fram till och med 2020.

Men prognosen är att det totala bostadsbyggandet fortsätter att sjunka, från knappt 53 000 i fjol till 44 000 i år och 39 500 nästa år.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se "

”Trots lågt pris får utländska byggbolag inte bygga i Sverige”

DN TORSDAG 4 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190404

Från 2015 till 2018 ökade byggkostnaden per lägenhet med 48 procent i allmännyttans upphandlingar. Det visar en ny undersökning. Och trots konkurrenskraftiga priser vinner utländska anbudsgivare endast en mindre andel av upphandlingarna och deras anbud diskvalificeras oftare än de inhemska, skriver företrädare för de allmännyttiga bostadsföretagen.

Boverkets senaste prognos visar på en rejäl minskning av bostadsbyggandet. Samtidigt råder det bostadsbrist i över 240 kommuner. Framförallt finns det ett skriande behov av hyresbostäder som är överkomliga för medel- och låginkomsttagare.

De allmännyttiga bostadsföretagen vill gärna medverka till att det byggs mer, men när vi handlar upp projekt får vi få eller inga anbud, och de anbud vi får är väldigt höga.

För att underlätta för de allmännyttiga bostadsföretagen att bygga har Sabo under flera år arbetat med att pressa byggpriserna. Genom ramupphandlingar kan företagen avropa nyckelfärdiga hus till ett fast pris som ligger upp till 25 procent under marknadspris. Husen kallas kombohus och finns i flera olika utföranden, från hela kvarter till mindre kompletteringshus.

Men arbetet med kombohusen räcker inte. Därför bestämde Sabo sig 2015 för att bredda byggmarknaden genom att göra en satsning på att få in utländska byggentreprenörer och därmed öka konkurrensen.

Sabo har nu låtit granska samtliga anbud för totalentreprenader för nybyggnad av bostäder till allmännyttan från januari 2015 till och med oktober 2018. Glädjande är att andelen anbud från utländska entreprenörer har ökat och att de utländska anbuden generellt håller lägre priser än de svenska anbuden.

Det genomsnittliga priset per lägenhet i de utländska anbuden var 1,32 miljoner kronor – jämfört med 1,89 miljoner i de inhemska anbuden. Det är visserligen vanskligt att jämföra anbud mellan olika upphandlingar, trots att alla avser totalentreprenad av nybyggda bostäder. Men även om man jämför anbuden inom samma upphandling ligger de utländska anbuden klart lägre.

Mest anmärkningsvärt när allmännyttans anbud granskas är dock prisutvecklingen. Mellan 2015 och 2017 ökade priset per lägenhet med 69 procent i de vinnande upphandlingarna. För hela perioden var höjningen 48 procent.

Byggbranschen brukar skylla på att de höga byggkostnaderna i Sverige beror på byggregler, höga standardkrav och markpriser, men vår granskning visar att allmännyttans anbudspriser har rusat i höjden utan att regler och krav har ändrats. I anbudspriserna ingår inte heller mark.

Vår granskning visar samtidigt att de utländska entreprenörerna, trots låga priser, haft svårt att vinna anbud. Endast vart nionde utländskt anbud har vunnit en upphandling där även andra företag lämnat anbud.

Trots konkurrenskraftiga priser vinner således utländska anbudsgivare endast en mindre andel av upphandlingarna och deras anbud diskvalificeras oftare än de inhemska. Detta visar på att det fortfarande finns stora strukturella hinder för utländska entreprenörer att konkurrera i och vinna upphandlingar i Sverige. Huruvida detta beror på upphandlingssystemen, språkförbistring, lagstiftning, kulturskillnader, fördomar mot utländska entreprenörer eller något annat är svårt att veta. Vår slutsats är i alla fall att arbetet med att underlätta för utländska entreprenörer i Sverige måste fortsätta.

Att bredda marknaden handlar om mycket mer än att hitta utländska entreprenörer som vill etablera sig i Sverige. Det handlar om att hitta små och medelstora svenska byggföretag som tror på allmännyttan som idé, att vi är till för alla. Dessutom få dem att förstå att allmännyttan bygger oavsett rådande konjunktur – och tryggheten i att allmännyttan kommer att stå kvar när det börjar blåsa på marknaden.

Det finns få ljus vid horisonten när det gäller allmännyttans möjligheter att bygga bostäder som många människor har råd att efterfråga, men vi kommer aldrig att ge upp. Sabo kommer att fortsätta arbetet för ökad konkurrens, höjd produktivitet och pressade byggpriser genom att bredda byggmarknaden, ramupphandla kombohus och tillhanda-hålla ett antal typhus för standardiserade upphandlingar. Men fler måste hjälpa till:

1 Boverket måste ta fram regler för ett nationellt godkännande av tekniska egenskapskrav för serietillverkade hus, så att de dessa inte behöver bedömas på nytt av varje kommun där husen ska byggas.

2 Konkurrensverket har pekat på tre områden som behöver granskas: Hur anbudskonkurrensen kan förbättras vid offentlig upp-

handling av bostadsbyggande, hur konkurrensen inom byggmaterialindustrin egentligen fungerar och hur kommunala särkrav påverkar konkurrensen och bostadsbyggandet. Regeringen bör initiera detta arbete snarast.

3 Byggbranschen måste bli mycket bättre på att leverera konkurrenskraftiga anbud på nivåer som gör att vi kan bygga hyresbostäder som många människor har möjlighet att efterfråga. För att lyckas behöver branschen jobba mer kostnadseffektivt och på allvar ta tag i produktivitetsutvecklingen.

4 Staten måste verka för gemensamma nordiska byggregler, som kan utvidgas till en marknad runt Östersjön och i förlängningen för hela Europa. Det skapar förutsättningar för fler att arbeta repetitivt, nå större volymer vilket inte bara har en positiv påverkan på produktiviteten utan är även en grund för bättre konkurrens.

Anders Nordstrand, vd för Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (Sabo) Sabos byggherråd:

Pelle Björklund, vd Familjebostäder

Cathrine Holgersson, vd Gavlegårdarna

Jonas Högset, fastighets- och boendechef, Sabo

Benth Jensen, vd Ängelholmshem

Anna Nordén, vd Framtiden utveckling

Stefan Sandberg, vd Uppsalahem

Dan Sanden, vd Skövdebostäder

Fredrik Törnqvist, vd Stångåstaden (ordförande i byggherrådet)

"Fakta. Rapporten

"Från noll till åtta procent – Sabos insatser för ökad konkurrens" publiceras 4 april.

Konsultföretaget Tyréns har på Sabos uppdrag gått igenom samtliga anbud för totalentreprenader för nybyggnad av bostäder till allmännyttan från januari 2015 till oktober 2018.

Totalt har 829 anbud i 283 upphandlingar granskats. Det totala antalet anbudsgivare var 289 företag, varav 23 var utländska. Räknat i antal anbud var 45 anbud från utländska anbudsgivare.

Andelen anbud från utländska entreprenörer har ökat från noll till åtta procent sedan 2015. De utländska anbuden håller lägre priser än de svenska anbuden. Men endast vart nionde utländskt anbud har vunnit upphandlingar där även andra företag lämnat anbud – att jämföra med nästan vart tredje bland de inhemska anbuden.

Av de 45 anbud som lämnades av utländska entreprenörer diskvalificerades sex. Det motsvarar 13 procent av anbuden. Andelen diskvalificerade anbud från inhemska anbudsgivare var endast två procent.

Mellan 2015 och 2017 ökade priset per lägenhet med 69 procent i de anbud som vann upphandlingarna. För hela perioden var höjningen 48 procent. "

" Sophie Arnö: Mångfalden är viktig för en modern stad

DDN TISDAG 9 APRIL 2019

Vad är en modern stad för dig? En tekniskt expansiv plats med nya häftiga byggnader, uppkopplade lösningar och transporter? Eller tänker du på den moderna staden som en kreativ mötesplats? En plats där människor med olika bakgrund, tankar och erfarenheter kan mötas och nya idéer uppstå?

För mig är det framförallt den senare möjligheten som lockar. Men den är bara delvis sann. Fortfarande kommer människor till städer för att förverkliga sina idéer och drömmar. Men i takt med att allt fler flyttar in blir staden också en segregerande kraft som fördjupar klyftorna mellan oss. Hyrorna höjs och det är bara de som har råd som kan bo kvar. Människor med allt mer lika förutsättningar.

I den här tidningen besöker vi Södermalm, ett exempel på en stadsdel som gått från att kallas "knivsöder" till att utnämnas till coolest i Europa för sin spännande blandning av småskaliga butiker, restauranger och idéer. Men som i dag brottas med allt mindre mångfald.

Det är en oroande utveckling och en av den moderna stadens stora utmaningar. För att bryta trenden behövs fler bostäder och en mer inkluderande bostadspolitik, liksom satsningar på upprustning och utbildning i utanförskapsområden. Ett sådant exempel är det så kallade bananhuset i Bergsjön i Göteborg. En problemfastighet som hotades av rivning men som rustades upp med de boendes hjälp och nu skapat ny trivsel och trygghet i området. Trevlig läsning!

Sophie Arnö sophie.arno@dn.se"

" Mångfalden försvann när Södermalm blev trendigt

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Södermalm i Stockholm förknippades tidigare med fattigdom och kriminalitet. I dag är det skummad havremjölk och småföretag som präglar bilden av stadsdelen, som utnämnts till en av Europas coolaste. Här är berättelsen om hur förvandlingen gick till – och om hur mångfalden gick förlorad på vägen.

– Det är tack vare oss småbutiker som Söder har blivit populärt, säger Pia Flodner, ägare av modebutiken Kunigunda, på Skånegatan. Utanför promenerar småbarnsföräldrar som är på väg till Nytorget, ett av stadsdelens guldgruv. Här ligger ett flertal kaféer. Inne på ett av dem ger mjölkskummaren ifrån sig ett ljud som skär i själen. Just kafé- och restaurangverksamheter har slagit igenom stort i området, som dessutom har ett levande nattliv.

Södermalm, som en gång förknippades med fattigdom, har utvecklats till en av Europas coolaste stadsdelar, enligt resesajten Travel-supermarket 2017. Hemsidan lyfter bland annat fram Södermalms kreativa kapital och utbudet av trendsättande markörer såsom vegankaféer, cykelspecialister och vintagemode.

– Vi småbutiker kan erbjuda kunderna något som de stora drakarna inte har möjlighet till. Genom att vi erbjuder den bästa kundservicen, och nischer in oss på något eget, har Söder blivit hippt, säger Pia Flodner. Även inom populärkulturen har moderna Södermalm gjort sig ett namn. Under senare år har kvarteren söder om Folkungagatan börjat att

kallas för SoFo, en förkortning av South of Folkungagatan, vilket är ett namn inspirerat av SoHo, South of Houston Street, på Manhattan i New York.

Men det finns också de som menar att kraftiga hyreshöjningar har gjort stadsdelen till ett segregerat område. Vem som helst har inte längre råd att bo och verka här.

– För oss företagare är hyreshöjningarna en katastrof, jag vet inte hur många butiker som har öppnat och slagit igen genom åren. Det är knappt några företag kvar från 1980-talet, säger Christer Boström, ägare av Södermalms Sko- och nyckelservice, på Folkungagatan. Bakom kassan brummar putsbordet i full fart. Det är sonen Dennis Boström som putsar ett par bruna herrskor. Det gnisslande ljudet stör inte Christer som öppnade upp butiken 1985. Med tiden har han lärt känna majoriteten av alla företagare i kvarteret.

En av dem är Krister Nilsson. Vagg i vagg driver han butiken Hästbiten Ridsport sedan 40 år tillbaka. När han hör det moderna smeknamnet, SoFo, tar han sig för pannan.

– Åk till Manhattan istället, säger han med en dov röst. Även han har känt av hyreshöjningarna som genomförts de senaste åren. I sommar planerar han att ha semesterstängt eftersom verksamheten inte lönar sig tillräckligt bra.

Historien om Södermalm är långt ifrån lika glamorös som dagens stadsdel är. Kvarteren, som först användes som bete för borgarnas boskap, blev hem för arbetarklassen under industrialiseringen. Trångboddheten var en utmaning för familjerna som ofta levde med

förorenat vatten och under dåliga hygienförhållanden. Mortaliteten var hög.

Under 1900-talet städades det smutsiga 1800-talet bort. Råttor försvann, parker rustades upp och hälsopolisen kontrollerade lokala mejerier och korvfabriker. Men bilden av Södermalm som ett problemområde dröjde sig kvar hos stockholmarna.

– Fram tills 70-talet var synen på Söder väldigt lik den bild vi har av förorterna i dag. Invånare på Kungsholmen eller Östermalm undvek att åka dit eftersom de tyckte att det var ett främmande och farligt område, säger Mats Franzen, professor i bostads- och urbansociologi, vid Uppsala universitet.

Men under 1970-talet började de gamla söderkåkarna med utedass att rivas.

– Dessutom försvann hyresregleringen, vilket gjorde det möjligt för hyresvärdar att höja hyror och renovera till nybyggnadsstandard, säger Mats Franzen.

Södermalm blev en mer attraktiv stadsdel att bo i. Allt fler nya småföretag dök upp längs gatorna, som tidigare hade varit ganska tomma. De butiker som fanns sedan tidigare försvann, exempelvis chark- och mjölkbutiker.

Under den andra hälften av 1980-talet lyckades området gradvis klä av sig ryktet som ett problemområde.

Uttrycket gentrifiering används ofta när man talar om den förvandling som har ägt rum på Södermalm. Ordet beskriver processen när slitna

områden i en stad renoveras – och lockar till sig mer välbärgade invånare.

– När många vill flytta in till en attraktiv plats ökar trycket på bostadsmarknaden, hyrorna höjs och staden blir mer segregerad, säger Charlotta Mellander, professor i nationalekonomi, vid Internationella handelshögskolan i Jönköping.

I flera år har hon forskat på gentrifiering och segregation i USA och hon understryker att gentrifiering alltid sker i relation till andra stadsdelar. Samtidigt som ett område blir mer attraktivt blir andra mindre eftertraktade.

Martin Hofverberg är chefsekonom på Hyresgästföreningen och menar att det är kommunpolitikernas ansvar att se till att alla stadsdelar i en stad är attraktiva.

– Man kan exempelvis använda kommunala medel för att rusta centrum eller skapa platser för möten, säger han.

Man behöver också bevara fler hyresrätter för att kunna minska på segregationen i Stockholm menar han.

Sedan 1960-talet har antalet hyresrätter på Södermalm minskat genom ombildningar till bostadsrätter. 1990 fanns det till exempel 118 000 hyresrätter. 2015 hade siffran sjunkit till 66 000, enligt Martin Hofverberg.

– Södermalm är långt ifrån unikt, det finns en rad stadsdelar och kommuner som har problem med mångfald. Men stadsdelen är ett

intressant exempel eftersom den både är stor, associerad med en viss livsstil och har mycket medial uppmärksamhet, säger han.

Vid sidan av Södermalm i Stockholm, brukar till exempel Haga i Göteborg och Möllan i Malmö ges som exempel på områden som gentrifierats.

– Dessa områden har haft en spännande blandning av olika restauranger, butiker och aktiviteter som från början lockat dit olika typer av personer. Men ju populärare områdena blivit desto svårare kan det vara att lyckas behålla mixen, säger Charlotta Mellander.

Under början av 1900-talet var Södermalm intressant för konstnärer eftersom ateljéerna hade bra tillgång till soljus från söderkullarna, berättar sociologen Mats Franzen. Fram tills i dag har stadsdelen lyckats bevara bilden av området som kreativt. Men samtidigt som idéer möts och kreativa människor driver utvecklingen framåt begränsas möjligheten för andra att vistas i den kreativa miljön.

– Roliga och spännande platser lockar till sig mängder av högutbildade människor med kreativa jobb. Men det blir svårt för människor som inte har råd att bo i området att komma in, säger Charlotta Mellander.

Men behöver det vara ett problem att en viss typ av människor bosätter sig i en stadsdel? Charlotta Mellander tycker att det är något som politikerna ska ta ställning till. Men hon poängterar att när det gäller segregation kopplat till fattigdom eller arbetslöshet är det få som tycker det är önskvärt.

– På sikt skulle det kunna bli ett samhällsproblem då segregationen tydliggör skillnaderna mellan de som har mindre och de som har mer, säger hon.

I en rapport från Hyresgästföreningen framkommer det att Södermalm hade lägst mångfald i Stockholms län förra året. Mer konkret har rapporten undersökt antalet invandrare, segregation och upplåtelseformer i landets storstäder.

När Södermalm städades upp, under början av 1900-talet, var renoveringen av parker central för att göra stadsdelen mer attraktiv. Då som nu är parkerna i fokus för arbetet med att bygga en inkluderande miljö.

– Vi försöker både vara uppmärksamma på hur ungdomar använder parkerna och på vilka aktiviteter som äldre besökare efterfrågar. Parkerna behöver också vara tillgängliga för dem som är rullstolsbunda. Vi vill se till att alla åldrar och kön känner sig välkomna och trivs, säger Andreas Evenstedt, stadsmiljöchef vid Södermalms stadsdelsförvaltning.

Tillbaka på Folkungagatan. I skomakeriet ligger doften av skokräm i luften. Sonen Dennis Boström tittar nu upp från putsbordet. Med snabba steg går han över rummet till avlapparen, maskinen som hjälper till att sy ränder på skor. Samtidigt berättar Christer Boström om södermalmsbons preferenser.

– I jämförelse med vår butik på Östermalm säljer skor som är runda betydligt bättre här, det är på något vis mer hippt att bära skor som är runt formade, säger han.

Christer Boström har sett hur befolkningen har ändrats på Södermalm, men framför allt hur modebutikerna blivit allt mer trendiga medan de äldre butikerna rostar igen. Trots det tycker han att det är roligt att människor uppskattar stadsdelen.

– Men jag är ingen storstadsmänniska, jag föredrar att bo utanför innerstan.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se"

"Södermalms befolkning

Folkmängd: 129 738 personer

Utländsk bakgrund: 25 871 personer, majoriteten är från EU med Norden borträknat.

Högsta utbildningsform:

Grundskola 5,3 procent

Gymnasial 26,2 procent

Eftergymnasial 66,2 procent

Bostäder efter hustyp och ägarform:

41 016 bostadsrätter

9 953 allmännyttan

23 056 övriga hyresrätter

15 äganderätter

Andel av befolkningen som får ekonomiskt bistånd:

0,8 procent

Medelinkomst 2016:

20 till 64 år: 415 500 kronor

65 år och uppåt: 321 400 kronor

Källa: Stockholms stad – Områdesfakta Södermalms stadsdelsnämnd "

" Kristofer Ahlström: Det stadiga avancemanget mot innerstaden har bytts mot reträtt

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Min förra, och i ordningen femtonde, bostadsadress var en plats för bakhåll. Trapphusporten låg på en smal remsa asfalt mellan två hippa fik, och att kliva ut på denna catwalk var att angripas på båda flanker av människor som alla såg ut som Gwyneth Paltrow i högvattenjeans och ortopediska skor.

Att vi måste bort från alla unga och hippa människor var jag och min fästmo några om, och den överenskommelsen var talande för att vi varken såg oss som unga eller hippa längre.

Nästa ålderstecken kom kort därpå. Det var när jag insåg att jag ville bo på samma sätt som jag vuxit upp: på en liten ö, omgiven av vatten, med tallar och barrskog inom räckhåll. Och för att verkligen intyga min åldersbedömning som mental surgubbe sa jag: "Jag vill bo nånstans där folk inte SER UT".

Så nu gör jag det: Jag bor på en ö som ingen någonsin har vägarna förbi. Här finns inga häftiga restauranger, coola kids eller exklusiva butiker. Ändå ligger det innanför tullarna, längs innerstadsbussens linje. Och det känns inte isolerat – tvärtom.

Härom månaden besökte en lokaltidning ön för ett reportage där man skulle fånga in platsens folksjäl, atmosfär, etcetera. En annan nyinflyttad klagade i artikeln över den sekteristiska stämningen som råder. Alltså på ett negativt sätt!

Jag blev oerhört irriterad. Om det är någon anledning att man flyttar till en ö är det just för att få uppleva det sekteristiska. Läs: den täta samhörigheten.

Det sekteristiska är anledningen att jag på julafton gick till kyrkan – som givetvis står mitt i samhället och klämmer ur sig ett hemtrevligt *bing bång* varje timme – och såg en förskoleversion av julevangeliet, trots att verkshöjden lämnade mycket övrigt att önska. Det sekteristiska är anledningen att jag är medlem i flera lokala Facebookgrupper: för att hålla koll på var krokusen blommar först och vem som inte släcker ordentligt efter sig när man eldar fjolårslöv och kvistar i trädgården.

Den intimiteten saknade jag i stadskärnan, där det var som att ju tätare man bodde desto mer anonyma och isolerade blev alla.

Men när jag först flyttade till Stockholm hade jag samma spring i benen som alla som berusas av stortstadens utbud. Jag var på konserter tre dagar i veckan, stod och trängdes vid scenkanten. Sedan gick något år. Plötsligt insåg jag att det var ju mycket bekvämare att stå mitt i lokalen, vid ljudbordet, där ljudet är bäst. Och sedan gick ett par år till. Och jag insåg att sitter man på sittplats kan man ha med sig lite tilltugg, man kan göra picknick av det. Och man slipper oroa sig för mörbultade knän och ömmande rygg.

Det är en så tydlig metafor för min egen resa i staden. Skulle jag likt en privatspanare sätta mig med Stockholmskartan och pricka in mina totalt sexton bostadsadresser och dra linjer mellan dem blir rörelsen tydlig: först stadigt avancemang in mot mitten. Sedan vild reträtt därifrån, så långt ifrån kärnan det går att komma – hela vägen hem till mitt ursprung.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se

"Nio av tio svenskar bor i en kommun med bostadsbrist"

DN TISDAG 9 APRIL 2019

DN har kartlagt bostadskrisen i landets tio största kommuner. I samtliga har bostadsköerna blivit allt längre de senaste åren. – Men alla som står i bostadskön är inte i ett akut behov, säger bostadsminister Per Bolund (MP).

Hela nio av tio svenskar bor i en kommun som har bostadsbrist, enligt Boverket. Som mest utsatta på bostadsmarknaden är unga vuxna och nyanlända som inte har någon längre kötid. Men också äldre personer som vill flytta från en villa till något mindre har svårt att hitta något tillgängligt.

– Bostad är en avgörande fråga för många människor, det handlar om möjligheten att läsa den utbildning man vill eller ta det jobb man drömmer om. Det är ett stort problem att bostadsmarknaden inte fungerar, säger bostadsminister Per Bolund.

DN har kartlagt hur bostadskrisen ser ut i landets tio största kommuner, sett till invånarantal. Beroende på var i landet bostadssökande vänder sig skiljer sig den genomsnittliga kötiden åt. Faktorer såsom hyra, antal rum, bostadsform och område påverkar hur länge en bostadssökande behöver vänta på en bostad. Därför är det möjligt att få en bostad både tidigare och senare än genomsnittet.

I Stockholm skiljer sig kötiden åt rejält beroende på om det är innerstan eller ett ytterområde. För att få en bostad i stadskärnan får

du i genomsnitt vänta i 17 år. Men i kranskommuner såsom Södertälje är den genomsnittliga kötiden fem år.

– Bostadskön är inte bara till för dem som har ett akut behov, en del ställer sig strategiskt i kön samtidigt som de har en bostadsrätt eller villa, men i grunden när bostadskön inrättades var tanken att man skulle ge en snabbare insats för de som verkligen hade ett behov, säger Per Bolund.

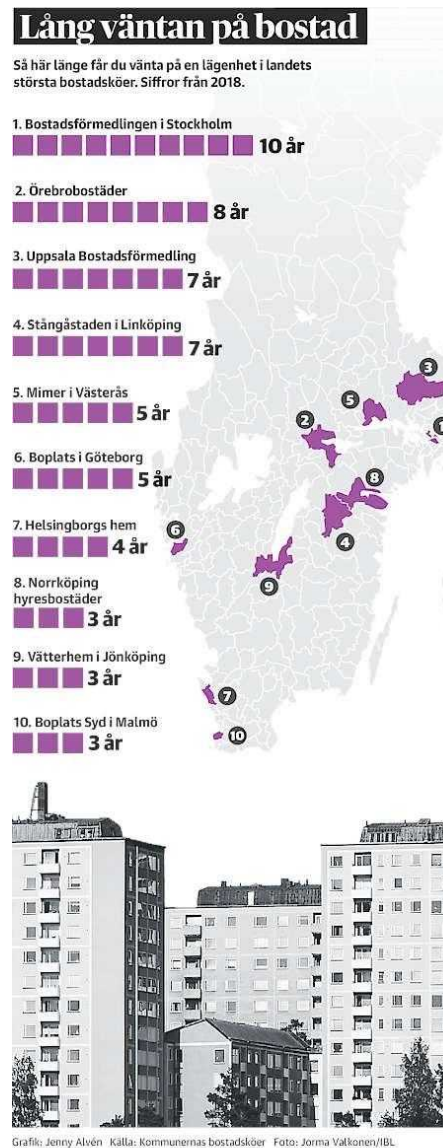
När Bostadsförmedlingen slog upp sina portar, 1947, hade stora delar av Sverige bostadsbrist. Framför allt Stockholm dit människor därför uppmanades att inte flytta. På den tiden styrdes bostadskön av hur stort de bostadssökandes behov ansågs vara.

Med tiden blev det allt krångligare att definiera behov och 1997 genomfördes förändringar på Bostadsförmedlingen i Stockholm och en rikskö infördes. Beslutet innebar att inget annat än själva kötiden påverkade när en person fick en bostad. Dessutom blev det möjligt för fler än bara invånare i Stockholms stad att ställa sig i kön.

Framöver menar Per Bolund att flera åtgärder kommer vidtas på bostadsmarknaden. Många av dem kommer att ta flera år att genomföra säger han. Men redan till vårbudgeten väntas investeringsstödet vara tillbaka. Det innebär att byggbolag ska få subventioner om de bygger bostäder som inte överstiger vissa hyresnivåer.

– Jag tycker att man ska kunna välja själv vilken boendeform som passar ens livssituation. Vi vill skapa bättre förutsättningar för att bygga fler hyresrätter, vi måste se till att det finns förutsättningar att bygga bostäder som inte bara är exklusiva, säger han.

Dessutom kan en del byggnadsregler behöva moderniseras. Som exempel nämner Per Bolund strandskyddsreglerna, som i gles- och landsbygd inte ska behöva bli ett hinder för att bygga fler bostäder. Samtidigt ska miljöskyddet värnas. Men mycket av ansvaret ligger

också på landets kommuner.

– Kommunerna har ett bostadsförsörjningsansvar de måste ta på största allvar. En del bygger alldeles för lite och vissa har inte en enda byggplan på ett helt år vilket inte är acceptabelt. Stat och kommun behöver samarbeta för att hitta lösningar, säger bostadsministern.

Malmö är en av de kommuner som har lägst genomsnittlig kötid.

Krister Hjelm är vd på Boplats Syd vilket är den kommunala bostadsförmedlingen som ägs av Malmö stad. I kön förmedlas både kommunala och privatägda hyreslägenheter. 2018 förmedlades 6 995 lägenheter vilket är rekord sedan starten 2009.

– Sedan starten har kötiden legat runtomkring tre år. En förklaring, som gäller framför allt för de senaste tre åren, är att vi har haft mycket nyproduktion. En nyproducerad lägenhet är vanligtvis lite dyrare vilket innebär att färre köar för de bostäderna än i vanliga beståndet, därför krävs oftast kortare kötid, säger Krister Hjelm.

Enligt honom kan man inte bygga bort bostadsbristen rakt upp och ned. Risken är att bostäderna då blir för dyra för att många ska ha råd att flytta in.

– Generellt är det förfärligt att människor behöver stå i kö så länge, även tre år är en lång tid tycker jag. En del av svaret på problemet är att bygga bostäder som alla kan söka. Ett annat stort problem är att landet inte har haft en samlad bostadspolitik där man måste komma överrens över blockgränserna, säger han.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

”Vi kommer att bosätta oss där maten produceras”

DN TISDAG 9 APRIL 2019

" Vad kännetecknar en modern stad – och hur ser den ut i framtiden? Prisvinnande arkitekten Gert Wingårdh diskuterade ämnet med arkitekturstudenten Agnes Rosengren över en lunch.

Vad är en modern stad för er?

Agnes Rosengren: Vad jag önskar av en modern stad, en framtidsstad, är att den är mer grön. Biltrafik känns förlegat. Vi måste gynna kollektivt resande. Jag ser även gärna mer feministisk stadsplanering. Det finns många fotbollsplaner och skateboardparker, aktiviteter som framför allt pojkar sysslar med i dag. Offentliga utrymmen har historiskt sett varit maskulina.

Gert Wingårdh: I staden Ur i forntida Mesopotamien, världens största stad år 2019 f. kr. med 65 000 invånare, var husen byggda på ett sätt så att de hade varit lätta att inreda med moderna möbler. Mycket gamla städer, som Damaskus i Syrien, har lyckats anpassa sig efter extremt många nya teknologier. Stockholms äldsta del, Gamla stan, är på sätt och vis den modernaste nu eftersom det inte går att ta sig fram med bil där.

Agnes Rosengren: Menar du att cirkeln sluts?

Gert Wingårdh: Så stora växlar drar jag inte. Jag menar att man alltid bygger utifrån någon form av ekonomiskt paradigm, men sedan kan husen komma att användas till någonting annat. Byggnader måste inte vara så extremt funktionsanpassade.

Hur bygger man för framtiden – och hur löser vi bostadskrisen?

Gert Wingårdh: Jag tog upp Ur för att visa att vad människor gör är bestående över tid. På den tiden hade man kanske fler barn och flera generationer levde tillsammans, men sättet som vi lever i dag, med nästan 70 procent singelhushåll, har vi gjort under en väldigt kort tid.

Agnes Rosengren: Intressant.

Gert Wingårdh: Jag ritar väldigt många ettor och tvåor just nu, bland annat i planerade höghusen Tellus Towers i Stockholm, och tänker att jag eventuellt begår ett stort strukturellt fel. Sådana lägenheter kanske inte alls kommer att efterfrågas om 50 år.

Agnes Rosengren: Samtidigt är jag inte säker på att vi kommer att återgå till klassiska familjekonstellationer.

Gert Wingårdh: Det är inte riktigt vad jag menar. Jag tycker mig se en tendens att folk återigen vill bo kollektivt, fast inte nödvändigtvis med familjen.

Agnes Rosengren: Jag tror att många som lever själva i dag tycker att det är ensamt. Jag har bott i många olika former och gör det nu i ett kollektiv. Det är superhärligt, men tyvärr finns det få lägenheter där man kan göra det.

Gert Wingårdh: Det finns 4,8 miljoner bostäder i Sverige, en bostad per varannan person. Snittytan per individ är 42 kvadratmeter, vilket är mycket internationellt sett. Det pekar på en omfördelningsproblematik. I miljonprogrammen är det en stor trångboddhet, men inte på annat

håll. Vi måste kanske inte bygga massa nya lägenheter. Problemet handlar mer om fördelningspolitik.

Agnes Rosengren: Snedfördelningen är inget nytt. Det finns för få lägenheter för ett rimligt pris.

Gert Wingårdh: Jag tror att vi måste bygga med långa tidsperspektiv och vi ska absolut inte spara på kvaliteten. Att bygga snabbt och billigt är dyrt i längden!

Gert Wingårdh: En annan fråga är infrastrukturen. Tellus Towers parasiterar på sätt och vis på existerande tunnelbaneinfrastruktur. Vi kan inte bygga så här mycket utan att utveckla infrastrukturen.

Hur ska boendesegregation motverkas?

Agnes Rosengren: Det är en svår fråga som lätt blir politisk.

Gert Wingårdh: Ja, det är det. Men det hade exempelvis varit bra om det var enklare att göra boendekarriär i förorten. Ett problem i dag är att om man bygger väldigt billigt, så skapar det en psykologisk effekt där de boende känner att deras hem inte är så mycket värt.

Agnes Rosengren: Det finns så klart inte en, enskild lösning. Men jag tror att det hade hjälpt om vi blandade upplåtelseformer och prisnivåer mer, så folk med olika inkomst kan bo i samma område.

Gert Wingårdh: Det optimala hade varit olika priser i ett och samma hus, till exempel att var tredje lägenhet är billigare. På så vis slipper man stigmatiseringen med ett helt hus för ”social housing”.

Hur bygger man hållbart?

Gert Wingårdh: Det mest hållbara huset är ett som inte rivs. Se till - husen på Strandvägen i Stockholm, där finns inga plan att riva dem. De har underhållits kärleksfullt.

Agnes Rosengren: Jag är mycket för kollektivt planerade hus. Att dela resurser är hållbart. Varför ska alla ha varsitt kök, till exempel?

Gert Wingårdh: Många fler människor skulle vilja dela boende, tror jag. Etagevåningarna på Strandvägen hade passat perfekt som kollektivboenden! Ett kök och en jäkla massa rum.

Hur uppkopplat bor ni själva?

Gert Wingårdh: Inte särskilt. Jag anser att det är problematiskt med allt för uppkopplade hem. Det leder på olika sätt till mer övervakning. En bil har i dag åtta sorters kameror som mäter var den är.

Agnes Rosengren: Jag hade gärna haft en uppkopplad espresso-maskin. Men annars inte mer än andra, tror jag.

Vilka är de största utmaningarna för framtidens städer?

Gert Wingårdh: Livsmedelsförsörjningen. Historiskt har städers storlek varit kopplade till hur mycket mat som kan produceras. Det och energiförsörjningen bestämmer hur stora städer kan bli.

Agnes Rosengren: Jag ser frågan mer ur ett socialt perspektiv, hur segregation sätter olika etikett på olika stadsdelar och drar isär städerna.

Gert Wingårdh: Sådant förändras. Södermalm var fattigt förut, men är det inte längre.

Agnes Rosengren: Det handlar ju om att människor inte har råd att bo kvar där. Risken är att problemen i staden skjuts undan till förorterna. Hur ser framtidens stad ut?

Agnes Rosengren: Ny teknik kommer att möjliggöra uttryck som tidigare hade varit otänkbara. Med 3D-printing av betong och robotteknik kommer vi att kunna skapa komplexa former. Jag tror att framtida byggnader blir mer ornamenterade.

Gert Wingårdh: Vi kommer att använda luftrummet för förflyttning och bosätta oss i natursköna områden eller nära där maten produceras. Världens befolkning kommer även stabilisera sig, så det finns gott om platser att bosätta sig på.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se

"Gert Wingårdh

Ålder: 67 år.

Gör: Driver arkitektbyrå Wingårdhs och är flerfaldig vinnare av Kasper Salin-priset.

Bor: "På flera olika ställen: i lägenhet med min fru i Göteborg, på hotell utomlands, ibland i Stockholm"

Tre favoritbyggnader: Chrysler Building i New York, drömmen om det höga huset. Katsurapalatset i Kyoto och det tredje är det offentliga rummet mellan de två byggnaderna

Agnes Rosengren

Ålder: 27 år

Gör: Studerar arkitektur på Kungliga tekniska högskolan

Bor: Kollektiv i södra Stockholm

Tre favoritbyggnader: Villa Sundin i Hudiksvall av Greta Magnusson-Grossman, St Görans gymnasium i Stockholm av Léonie Geisendorf och villa E-1027 på franska sydkusten av Eileen Gray."

" Fem tekniska framsteg som formade den moderna staden

DN TISDAG 9 APRIL 2019

1. Spårvagnen och tunnelbanan

Lokal spårvägstrafik dök upp i flera av Sveriges städer vid förra sekelskiftet. I Stockholm grävde man sedermera ner många spår, medan man på västkusten behöll dem över mark.

I dag är Stockholms tunnelbana och Göteborgs spårväg fundament i städernas kommunikation – och har även spelat en viktig roll i hur städerna har gestaltats under efterkrigstiden. De flesta förorterna har byggts utmed spårvagns- och tunnelbanelinjer.

Spårvagnen har fått ett uppsving i dag och byggs ut i bland annat USA och Nya Zeeland – samt i skånska Lund.

2. Elektricitet och avlopp

Teknikerna var inte nya på 1920-talet, men under mellankrigstiden var boendestandarden en stor politisk fråga eftersom många fattiga i Sveriges städer bodde i trånga, vedspisuppvärmda lägenheter utan toaletter och moderna kök. Forskare kopplade situationen till ett lågt barnafödande.

En statlig kommitté slog fast standarder för byggandet, med bland annat centralvärme, rinnande vatten, elektriska kök och gemensamma tvättstugor. Regelverket ligger till grund för hur väldigt många lägenheter som vi bor i ser ut.

3. Bilen

Många av världens städer har utformats för bilåkande. I USA planerades större orter utifrån att människor skulle pendla in till stan med bilen. Villaförorter placerades långt utanför stadskärnorna. I många av Sveriges miljonprogramsområden separerades bilvägarna från gång- och cykelbanorna. Men under senare år har bilfokuset kommit på skam.

Många människor vill inte tillbringa halva dagen i bilköer och bilfria gång- och cykelbanor kan upplevas som mörka och otrygga på natten. Bensindrivna fordon har även en starkt negativ klimatpåverkan.

4. Fabrikstillverkade betongelement

I diskussionen om miljonprogrammet lyfts ofta de modernistiska arkitekturidealen och folkhemsvisionen om ett modernt boende för alla. Men man hade aldrig kunnat bygga i så snabb takt om det inte vore för prefabricerade betongelement.

Tekniken innebär att betongdelar gjuts i fabrik och sedan monteras på plats. Industriellt byggande på detta sätt går snabbt och är billigt, men begränsar möjligheterna till estetisk variation. I dag byggs många hus på det sättet.

5. Internet och artificiell intelligens

Vi är fortfarande i utvecklingens linda, men digitaliseringen spås förändra hur vi lever i städer och hur de ser ut.

Självkörande fordon kan leda till mindre trängsel på gatorna eftersom de kan komma att användas som taxibilar. Internet of things möjliggör nya tjänster som bildelningstjänster och elsparkcyklar. Samtidigt väntas den växande e-handeln leda till butiksdöd och mindre aktivitet i stadskärnorna. Hemmen blir också mer uppkopplade, med röststyrning och smarta kylskåp.

John Falkirk john.falkirk@dn.se

”Vi måste klimatanpassa och skydda våra städer”

DN TISDAG 9 APRIL 2019

"Hur skapar vi en hållbar stad? Och vad ska vi göra åt bostadssegregationen? Finansmarknads- och bostadsminister Per Bolund (MP) och Moderaternas bostadspolitiska talesperson Mats Green har olika syn på saken.

Per Bolund (MP), finansmarknads- och bostadsminister

1 Vad är en modern stad för dig?

– En stad som är bra att leva i och där vi kan trivas och vara friska. Staden måste gå från att orsaka miljöproblem till att bli en lösning på klimat- och miljöutmaningarna.

2 Hur vill du utveckla Sveriges städer?

– Städerna behöver bli ännu mer drivande i arbetet att nå fossilfrihet. Nu bygger vi ut gemensamma lösningar som kollektivtrafik och fjärrvärme. Det behövs också fler hållbara bostäder till en rimlig kostnad. Samtidigt behöver vi underlätta för att naturen ska kunna flytta in med människorna.

3 Vilka är de största utmaningarna?

– Vi behöver klimatanpassa och skydda våra städer för att klara de störtregn, översvämningar och extremväder som ett förändrat klimat leder till. Samtidigt behöver vi också bygga friska städer där luftmiljön och bullernivåerna inte gör oss sjuka

4 Vad vill du göra åt trängseln?

– Satsa på yteffektiva transportslag som cykel och kollektivtrafik. Låt bilarna betala för utrymmet de tar så att de används mer effektivt. Om

vi minskar bilåkandet så kan vi använda de ytorna till gångstråk, parker och uteserveringar.

5 Vad vill du göra för hållbarheten i städerna?

– Genom stadsmiljöavtalen och klimatklivet ska staten medfinansiera klimatinvesteringar som ger hållbara städer. Vi behöver fasa ut all kol och olja ur fjärrvärmerna och uppmuntra egen elproduktion med solceller på tak och fasader.

6 Hur vill du att vi transporterar oss i städerna i framtiden?

– Cykel, gående och kollektivtrafik ska bli basen i transportsystemet. Det är bra för både hälsan och klimatet. Genom delningstjänster får vi tillgång till elbilar när vi behöver det.

7 Hur ska alla svenskar få en bra och trygg bostad?

– Vi ska bygga mer och för fler. Det statliga Investeringsstödet ger nya hyresrätter med rimlig hyra. Kommunerna behöver ta ett större ansvar för bostadsförsörjningen och se till att det byggs bostäder för olika inkomstgrupper.

8 Vad vill du göra åt bostadssegregation?

– Mer blandad bebyggelse med större möjligheter till ökad rörlighet på bostadsmarknaden. Samtidigt behöver vi rusta upp slitna förortsområden.

9 Beskriv en svensk storstad om 50 år

– Mindre bilberoende och med plats för mer cykel och kollektivtrafik. Husen är energieffektiva och producerar egen el med hjälp av solceller. Det ska också finnas plats för mycket natur i staden, med ekosystem som förbättrar människors välmående och livsvillkor. Om 50 år har vi klimatanpassat staden så att den klarar störningar som extremväder utan svåra skador.

Mats Green (M), bostadspolitisk talesperson

1 Vad är en modern stad för dig?

– En modern stad är tät och grön, och levande dygnet runt, året runt. Det är enkelt att ta sig runt och tillgången till olika bostadsformer är god. Det finns ett brett serviceutbud, tillgänglig välfärd och utrymme för människor att mötas. En modern stad möjliggör också tillväxt och tar hänsyn till klimatet.

2 Hur vill du utveckla Sveriges städer?

– Nya stadsdelar måste utvecklas i samverkan med marknadskrafterna. Att människans behov står i fokus är en förutsättning för att det ska gå att sälja bostäder och för att få kommersiella aktiviteter till nya stadsdelar.

3 Vilka är de största utmaningarna?

– Tre saker främst. För det första måste vi lösa bostadsbristen, som hämmar människor, företags och städers möjligheter. För det andra behöver vi även bygga bort och förändra våra utanförskapsområden och få liv i stadskärnorna. Och för det tredje måste kvällsekonomin vara lika vital som dagsekonomin.

4 Vad vill du göra åt trängseln?

– En hållbar stadsutveckling förutsätter goda möjligheter till hållbara transporter och resor oavsett trafikslag. Det ska finnas ett brett utbud av kollektivtrafik och goda cykelmöjligheter.

5 Vad vill du göra för hållbarheten i städerna?

– Hållbarhet i stadsplanering och byggnation är av avgörande och ska utgå från en helhetssyn. Utvecklingen måste ske i samråd mellan politiken, det lokala näringslivet, enskilda individer och civilsamhället.

6 Hur ska vi transportera oss i städerna i framtiden?

– Vi måste prioritera kollektiv-, cykel- och gångtrafik. Bilberoende kan sällan avskaffas med straffåtgärder och förbud, utan det är bättre att omvandla bilister till gångtrafikanter genom smidigare parkering och bättre kollektivtrafik.

7 Hur ska alla svenskar få en bra och trygg bostad?

– Vi behöver göra det lättare och billigare att bygga och bo. Vi behöver en mindre reglerad hyresmarknad, och se över bostadsrelaterade skatter för att öka rörligheten och bättre utnyttja det befintliga beståndet.

8 Vad vill du göra åt bostadssegregation?

– Vi måste sluta se bostadsproblem som en reflektion av övriga samhällsproblem. Det är själva grunden. Vi behöver underlätta och ge möjlighet till ägande av bostad för de med lägre inkomster och göra det möjligt att göra bostadskarriär inom sitt befintliga område.

9 Beskriv en svensk storstad om 50 år?

– Den är tät, grön och fossilfri och utgår från människors önskemål och behov och inte politisk centralplanering. Kollektivtrafiken och cykelmöjligheten är mycket väl utbyggda. Fossilfria bilar kommer att ha en plats i den.

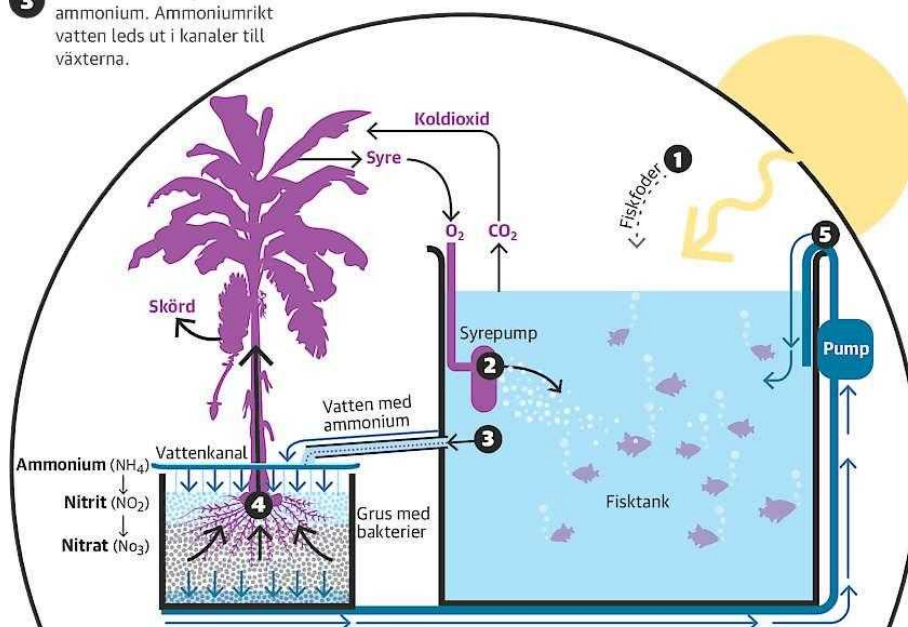
John Falkirk

john.falkirk@dn.se "

Så fungerar det akvaponiska systemet

Grafik: Paloma Pérez Lucero. Källa: Björn Oliviusson.

- 1 Fiskarna matas med foder. Ljus och värme tillförs i växthuset vid behov, och vatten fylls på för att ersätta det som avdunstar naturligt.
- 2 Vattnet i bassängen syresätts av en pump.
- 3 Fiskarnas avföring innehåller ammonium. Ammoniumrikt vatten leds ut i kanaler till växterna.
- 4 I gruset som växterna är planterade i finns bakterier som omvandlar ammoniet till nitrit, och därefter till nitrat, som tas upp av växterna som näring.
- 5 Vattnet renas av växterna och leds tillbaka till fisktanken med en pump.

"Solbergabor odlar grönsaker och fisk i källaren

DN TISDAG 9 APRIL 2019

I en källare i Solberga odlas matfisk och grönsaker för husbehov.

Den akvaponiska odlingen ingår i projektet Gröna Solberga och tanken är matproduktionen ska sprida sig över Stockholm.

– Om jag kan steka en närodlat fisk som inte har åkt flera mil med lastbil är det en jättevinst för klimatet, säger Auro Ricking.

30 stimmiga fiskar simmar i den kubikstora vattentanken. Om bara ett halvår väger tilapia-hannarna ett drygt halvkilo och är färdiga att ätas. Tilapia är en av världens mest odlade matfiskar. De tropiska varm-vattenfiskarna växer snabbt, ungefär ett hekto i månaden. De gillar att stå i stim på liten yta och kan därför med fördel odlas i källare.

– Bara i de här två tankarna kan vi få ut 200 kilo fisk om året. Vi behöver öka livsmedelsproduktionen i regionen och vårt akvaponiska system kommer även att kunna ge 1 500 krukor basilika eller sallad, säger Torbjörn Frisö, grundare till Kretsloppsbolaget och ansvarig för odlingsprojektet.

Fisktankarna är kopplade till tre olika slags hydroponiska odlingsbäddar där man odlar grönsaker och örter i vatten i stället för jord. Tomater, basilika, sallad, koriander, mangold, pakchoi och chili växer redan frodigt under den starka växtbelysningen.

Det näringsrika vattnet med fiskarnas avföring leds via ett filter in i odlingarna och renas via biobädden med växter innan det går tillbaka till fisktankarna. Vattnet håller 23 grader precis som inomhusluften. Den akvaponiska odlingen är mer klimatsmart än odling i jord.

– Vi använder 90 procent mindre vatten än vid odling ute i jord. Det är ett slutet kretslopp och vi tillför bara fiskmat och syre. Förra året hade vi extrem vattenbrist och det här kommer att bli viktigt för Stockholms

län. Vi har många uppvärmda utrymmen som skulle kunna användas för att odla mat, säger Dag-Tore Johannessen, delägare till Kretsloppsbolaget.

Odlingen är en del av det EU-finansierade projektet Gröna

Solberga där företag får testa nya hållbara innovationer i bostadsområdet.

Kretsloppsbolaget har sedan i höstas hållit gratis kurser för invånarna i akvaponi (odling av djur som fisk, skaldjur eller alger i bassänger) och hydroponi (odling av växter i vatten). Tanken är att hyresgästerna i Stockholmshem ska ta över ruljangsen i höst och skörda frukter och fiskar från sin egen källarodling.

– Det blir ju inga transporter. Det är bara att gå ned i källaren och hämta sin fisk. Nu är jag vegetarian och kommer inte att slakta någon egen fisk. Men om det här fungerar kan det locka till mer urban matodling, både grönt och kött på tak och i källare runt om i Stockholm, säger Jan Ekman, Solbergabo och pensionär.

Grannen Auro Ricking ser fram emot att få egenodlad fisk, inte minst tilapia som fötts i Sköndal och smakar ungefär som en smörig torsk.

– Jag är i odlingssvängen och har tänkt att akvaponi är framtiden, synd bara att jag bor i en trång lägenhet. När det här dök upp tog jag chansen direkt. Först tänkte jag bara på att få en egen grönsaksskörd, men med fiskskörd blev det riktigt intressant, säger Auro Ricking.

Hon odlar redan mat i andras trädgårdar genom nätverket Co-grow, håller kurser i odling och bokashi, en klimatsmart kompostering i hink, som gjord för balkonger.

– Inom en snar framtid tror jag att vi kommer att få problem med vår matförsörjning. Då är det närodlad som gäller. Om jag kan plocka hem en fisk som inte har åkt några mil med lastbil känns det bra. Det känns mindre bra att köpa fisk från andra sidan jordklotet. Eller ännu värre, fisk som fångats i Norden, paketerats i Thailand och skickats tillbaka hit, säger Auro Ricking.

Carmen Sosa är också aktiv i odlingsgruppen. Hon är redan självförsörjande på grönsaker under sommaren genom sin kolonilott på 200 kvadratmeter i Snösätra.

– Jag är intresserad av kretsloppstänket att ta tillvara på saker, de här fiskarna går ju att föda upp med matavfall. Då får man ett slutet kretslopp. Jag har alltid haft drömmen att ha lite djur och vara självhushållande, men det har inte varit görbart i lägenhet. Nu känns det lite närmare, säger Carmen Sosa, Solbergabo och miljökonsult. Tilapia odlas redan i sjöar, dammar och inomhusodlingar framför allt i Asien och Sydamerika. Till skillnad från odlad lax används varken antibiotika eller bekämpningsmedel och jämfört med traditionella kassodlingar riskerar man ingen övergödning eftersom systemet är slutet och renas av biobädden.

– Vattenbruk och fiskodling är den snabbast växande livsmedelssektorn i världen. Vi ska äta mindre kött och mer fisk men importerar 75 procent av all fisk i dag. Det är inte hållbart. Det här är framtiden, säger Torbjörn Frisö.

Projektet Gröna Solberga handlar inte bara om klimatet, utan också om att stärka den sociala samhörigheten i bostadsområdet.

– Jag tror att det möter ett behov. Vi är så trötta på att bara sluta med alla grejer för klimatets skull. Här gör vi något aktivt tillsammans i ett bostadsområde. Vi tar inte bort någonting, vi skapar någonting för klimatet, säger Torbjörn Frisö.

Nu hoppas man att systemet sprider sig inte bara till Stockholms shems bostadsområden, utan över hela Stockholm.

– Många tror att det är krångligt och svårt att odla. Den där myten om gröna fingrar lever tyvärr kvar. Det behöver man verkligen inte ha, säger Auro Ricking.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se"

"Fakta. Gröna Solberga

Gröna Solberga är ett projekt där företag, forskare och organisationer får använda bostadsområdet för att testa klimatsmarta och hållbara innovationer.

Här testas bland annat akvaponisk odling av matfisk och grönsaker och bioteknik som tar bort dålig lukt vid avfallssortering. Man testar också hur vattentrappor kan tillvarata dagvatten.

Projektet drivs under två år av IVL Svenska Miljöinstitutet och Stockholms shem och finansieras av Europeiska regionala utvecklingsfonden.
Källa: IVL

Tre typer av hydroponisk odling
Ebb och flod: Växterna står på en vattenfylld stenbädd och som får sin ebb och flod efter en inställd timer flera gånger per dygn.

Deep water cultivation: Växterna står i nätkorgar på en frigolitplatta i ett syresatt näringsrikt vatten som gör att grönsakerna växer snabbare.
NFT-(Nutrient film technique): Växterna odlas i en plastränna där näringsrikt vatten pumpas runt och bildar en film på botten. "

"Jag kände mig tvungen att leta upp några av dem igen"

DN FREDAG 12 APRIL 2019

"I 25 år har Katarina Gunnarson, journalist på Sverige Radio, skildrat Stockholm ur dess många olika medborgares perspektiv. Nu har hon återvänt till Jordbro, Sollentuna, Haninge och Alby för att möta människor hon träffade för två decennier sedan. Hur gick det för dem? – Jag vill förstå verkligheten och ge röst åt dem som lever i den, säger hon.

Det är snart lunch. Güley Küçükgül, kökschef på Söderbymalmsskolan i Haninge, har sett till att 55 kilo högrev blivit till en mustig köttgryta. I köket har lugnet lagt sig inför anstormningen av elever.

– Det gick ju bra till slut, säger Güley och ler brett och varmt mot Katarina Gunnarsson när de möts igen – det var 23 år sedan sist.

Då var Güley arbetslös och kunde knappt prata svenska, trots att hon bott 14 år i Sverige. Hon levde i ett bostadskvarter i Jordbro som var helt och hållet dominerat av turkar. Hon hamnade där efter att som 17-åring blivit bortgift av sin släkt i Turkiet – bortgift med en man hon inte kände. Hennes "öde" var förutbestämt. Hon skulle ta hand om de fyra barn hon födde i Sverige, men också om svärföräldrarna som bodde med familjen.

– När jag först träffade Güley minns att jag tänkte: här kan man leva hela sitt liv utan att komma in i det svenska samhället. Som en i bur, säger Katarina Gunnarsson.

Katarina gav Güley en röst. På de rullband hon spelade in då hör man Güley berätta om sin oro för framtiden.

– Jag kan inte svenska mycket, hör man henne säga på banden.
– Mina barn kommer att bli socialt handikappade. Fröken säger – inte prata turkiska. Men alla barnen här pratar turkiska, inte svenska. Fast de är födda här, säger hon med både oro och rädsla i rösten.

Nu har det alltså gått 23 år. Katarina Gunnarsson har sökt upp Güley igen – och hittat henne – på en helt annan plats i livet. Hon är fortfarande gift med samma man. Men för tolv år sedan lämnade familjen det turkiska kvarteret till förmån för ett radhusområde en kilometer bort. Barnen är utflyttade, Güley arbetar som kökschef och har uppfyllt en av sina största drömmar:

– Jag tog körkort när jag fyllde 45 år, säger och hon strålar.
Katarina Gunnarsson får rysningar. Under alla sina år som skildrare av den tilltagande segregationen i Stockholm är det så många människor och öden som fastnat hos henne. Güley är en av dessa människor, så även de tonårspojkar som rånades på sina mobiltelefoner av killgäng med utländsk bakgrund vid pendeltågsstationen i Sollentuna 1999.

Hatar de fortfarande, vill de fortfarande hämnas? I Katarinas uppföljande reportage får vi veta att de fortfarande bär på en otrygghet.
– När jag gick ner i min källare och hittade alla gamla rullband, några av dem ansatta av mögel, kände jag att jag var tvungen att försöka leta upp några av de här människorna igen. Det är en oberättad samtidshistoria om ett Stockholm som har förändrats, säger Katarina.

Själv växte hon upp i Farsta och i Trångsund – i ett tryggt folkhems Sverige. Skolorna hon gick i var blandade, sett både ur ett klass- och

ett etniskt perspektiv. De med utländsk bakgrund kom från Finland, Jugoslavien, Turkiet och i någon mån Chile. Efter gymnasiet fick hon ett stipendium och pluggade ett år i East Orange, New Jersey, USA.

– Det var första gången jag kom i kontakt med ett hårt segregerat samhälle där utsatta och fattiga var en fullt synlig del av stadsbilden. Och där gängkriminalitet påverkade människors vardag. Jag minns att jag tänkte, så skulle det aldrig kunna bli i Sverige, här har vårt socialförsäkringssystem vaccinerat oss mot så stora klassklyftor.

Men redan i början av 90-talet, när Katarina Gunnarsson börjat arbeta som journalist, såg hon att någonting hade förändrats. När hon fotpatrullerade bland ”vanliga människor” – på torg, på fritidsgårdar, skolor och arbetsplatser – upptäckte hon att många människor redan då hyste en oro för samhällsutvecklingen.

– En otrygghet hade börjat gro. Jag kände instinktivt att jag ville försöka förstå vad som höll på att hända. Men under många år upplevde jag att politiker och andra makthavare inte tog utvecklingen på allvar. Man ville inte lyfta upp problemen som segregationen innebar, man ville så gärna att det skulle lösas sig med tiden, säger Katarina Gunnarsson.

Hon gjorde uppmärksammade reportage om begynnande religiös radikaliserings, om hedersförtryck och gängkriminalitet långt innan frågorna ansågs relevanta. Hon lyfte också tidigt frågan om hur det fria skolvalet kom att förstärka segregationen. I dag kan hon känna en frustration över hur lång tid det tog för det etablerade samhället att lyfta på locket.

– Det fanns en utbredd rädsla att prata om det som hände och om de kulturella skillnader som skavde. Jag tänker att om fler lyssnat på de människor som levde i de miljöer som redan då var segregerade så hade vi kanske varit mer vaksamma på utvecklingen, säger Katarina Gunnarsson.

Hon tillhör själv dem som till slut ”flydde” söderförorten. Vågen av etniska svenskar som lämnade förorterna gjorde till slut den av politikerna önskade ”mångfalden” omöjlig. Vilka skulle de nyanlända integreras med? Inte med de etniska svenskarna i alla fall. Inte heller med de resursstarka personerna med utländsk bakgrund – för de lämnade också de områden som i dag beskrivs som i ”utsatta”.

– Nu har vi våra ”gated communities”, precis som det var i USA. Kanske bottnar delar av min drivkraft att berätta om människorna som befinner sig i det vi kallar utanförskapet i en känsla av skuld för att jag själv är så privilegierad, funderar Katarina Gunnarsson.

När hon återser Güley blir de båda väldigt rörda. Güleys dotter, som knappt pratade ett ord svenska när hon som 7-åring började skolan, kom till slut ikapp med språket. I dag har alla barnen jobb och egna bostäder, Güley skulle aldrig drömma om att gifta bort dem eller kräva de ska ta hand om sina gamla föräldrar.

Inget av barnen bor heller kvar i Jordbro. Där har den tajta turkiska gemenskapen ersatts av människor från Mellanöstern, Afrika, Asien. – Mycket har förändrats. Vi fick kämpa hårt, men vi fick också hjälp. I dag tror jag det är svårare att komma vidare när man kommer till Sverige, det är så många nya människor, så många som inte orkar ta hand om sina barn, säger Güley.

Katarina Gunnarsson nickar. Güleys historia är en berättelse om en kamp om att komma in i samhället med ett bra slut. För andra har det gått betydligt sämre och utmaningarna växer.

– Debatten om problemen är bättre, öppnare nu. Men när jag är ute i den här verkligheten för att skildra människorna ser jag också hur det fortfarande går åt fel håll. Det finns en stark känsla av otrygghet bland många, vi vet liksom inte riktigt vart vi är på väg, säger Katarina. Hon ser som sitt uppdrag att rakt upp och ner berätta om det hon ser och möter, utan att försöka uppfostra.

– Det är ett oerhört privilegium att få att ett yrke som går ut att få vara genuint nyfiken på hur människor tänker. Jag önskar bara att vi hade lyssnat på vad många av dem sa mycket tidigare.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

" Fakta. Prisad reporter

Namn: Katarina Gunnarsson, 53

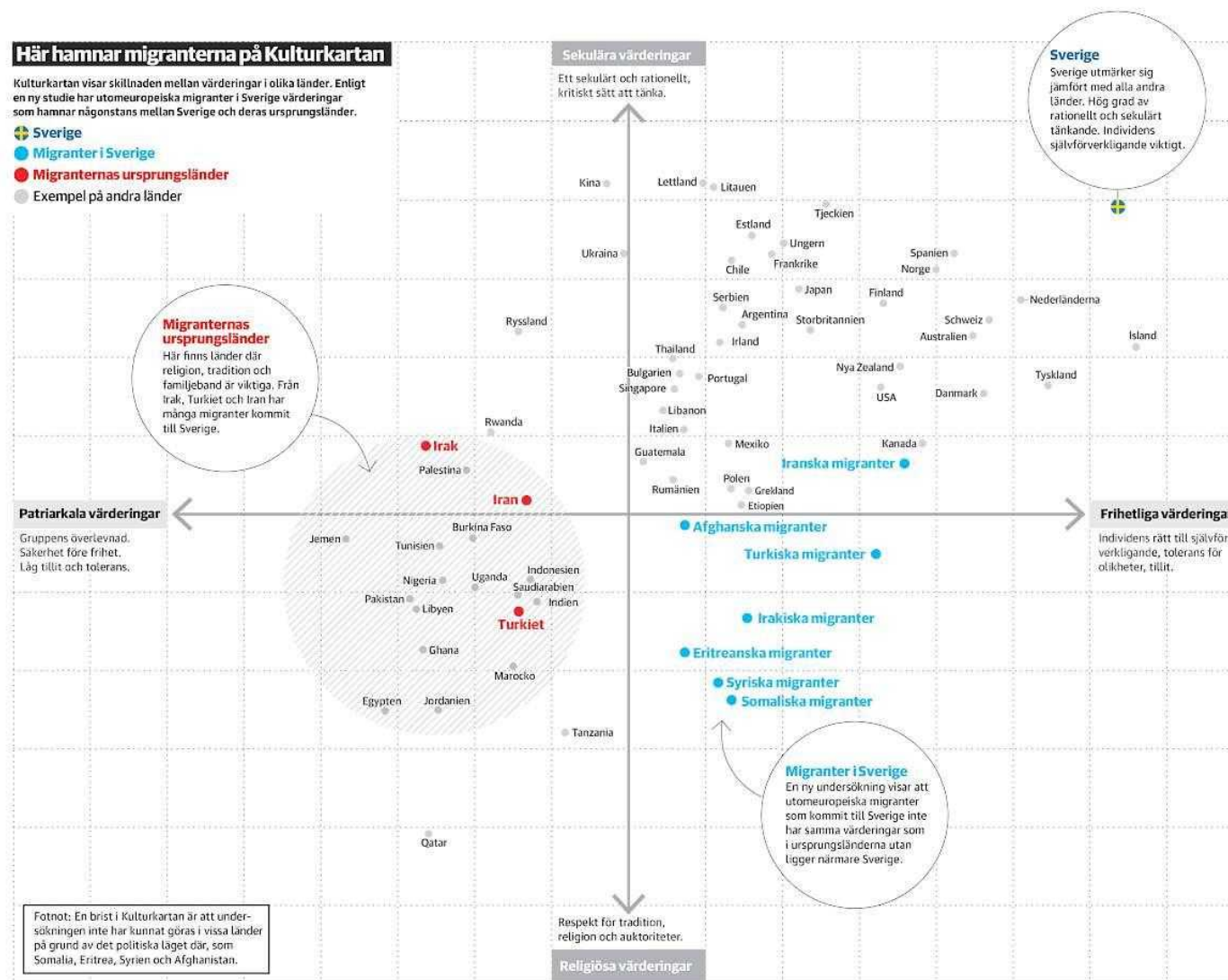
Uppvuxen i: Farsta och Trångsund

Bor: På Södermalm, man och två barn

Aktuell: Firar i år 25 år som reporter på Sveriges Radio med en serie reportage, är flerfaldigt prisbelönt för sina reportage och serier om samhällsutvecklingen i Sverige. Har tilldelats bland annat Stora Eko-priset för serien ”Det delade Sverige” om utanförskapsområden 2013, Publicistklubbens stora pris ”för att ha givit plats åt människor som sällan hörs” samt Per Wendel stora pris med motiveringen att ”hon är hos människorna där ute och på platserna som etablissemangen helst vill glömma”.

Just nu: Har precis färdigställt reportageserien ”Katarina Gunnarsons röstkatt” där hon återkommer till personer som hon intervjuade för 25 år sedan. Serien består av fyra delar:

- Güley på gården (Jordbro)
- Männen som blev rånade på sina mobiler (Sollentuna)
- Pizzeriaägaren och de turkiska akademikerna (Haninge)
- Dogge, hans mamma och mystiska mormor (Alby)

" Så ändras värderingar hos invandrare i Sverige

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Utomeuropeiska invandrare känner sig hemma i Sverige. Det visar en unik studie där över 6 500 migranter har deltagit. Utbildning gör att deras värderingar blir mer lika övriga svenskers men undersökningen visar också på fortsatt stora skillnader i synen på familj och sexualitet.

Det tar inte mer än ett par minuter innan Mirabella Sllam har tröttnat på att prata med oss. Treåringen hoppar ner från soffan, springer till lekhörnan i hallen och startar ett samtal med sin docka. Hon växlar språk mellan svenska och arabiska.

– Vi brukar lära oss svenskt uttal av henne, titta hur munnen rör sig när hon pratar, säger mamma Entesar Abo Fooj.

I familjens tvårumslägenhet i den värmländska bruksorten Forshaga är det ombonat. Mirabellas akvarium har hedersplats i vardagsrummet. Entesar Abo Fooj och maken Mahmoud Sllam träffades redan i Syrien, blev kära i varandra. Han lämnade landet först, i ett år var de åtskilda innan de förenades i Uppsala. Allt var nytt, de började om tillsammans.

I höstas deltog Mahmoud Sllam i en studie tillsammans med över 6 500 andra, den undersökte hur utomeuropeiska invandrare upplever Sverige – och de normer och värderingar som finns här. För Mahmoud började resan in i samhället när beslutet kom.

– När jag fick uppehållstillstånd föddes jag igen. Vi började om som om vi var små barn, från nollan. Vi började lära oss bokstäver, vi har börjat dela på allt arbete hemma. Det är som en inskolning i Sverige.

○ ○ ○

Hur svensk behöver man bli för att fungera i det svenska samhället? Frågan återkommer ständigt i debatten och svaren spretar åt många håll. Frågeställningen har spetsats till av att invandringen till Sverige i stigande grad har utgjorts av flyktingar från länder utanför Europa, med annan religion, annan kultur och andra sedvänjor.

Kulturkartan är ett sätt att illustrera de spänningar som kan uppstå. Den har tagits fram inom det globala forskningsprojektet World values survey. I kartan hamnar Sverige längst upp i ena hörnet och länder i Mellanöstern och Afrika längst ner i det motsatta. Sverige präglas mer än något annat land i världen av värderingar som värnar individens självförverkligande, tolerans samt ett rationellt och sekulärt tänkande.

I Mellanöstern och Afrika är människornas rättesnören i betydligt högre grad religiösa föreställningar, respekt för traditioner och auktoriteter och den egna gruppens överlevnad.

Nu har Kulturkartan för första gången tillämpats i en specialstudie om utomeuropeiska migranter i Sverige. Ett tydligt mönster framträder i resultaten: Majoriteten av migranterna avviker tydligt från de värderingar som dominerar i den del av världen som de själva kommer ifrån. Deras syn på individens frihet ligger närmare de normer som råder i Sverige.

Det här ger ny kunskap om integrationens mekanismer, menar forskaren som har lett undersökningen, Bi Puranen på Institutet för

framtidssudier. Hur integrationen fungerar, eller inte fungerar, bedöms ofta med objektiva mått som sysselsättningsgrad, arbetslöshet och utbildningsnivå. Till exempel är jobbklyftan mellan inrikes och utrikes födda ett uppmärksammat problem. Bi Puranen menar att man också måste väga in det subjektiva, hur migranterna själva upplever Sverige, liksom hur de ser på mötet med normer och värderingar här.

– Om du inte har med dig människorna, om de inte vill integration, då kommer ingen politik att bli långlivad, säger Bi Puranen.

○ ○ ○

Det somaliska ordet för ”jämlighet” står högst upp till vänster på den vita tavlan.

Samhälls- och hälsokommunikatör Yasmin Isaaq står framför tavlan och undervisar på sitt – och de fyra elevernas – modersmål. Då och då hörs svenska begrepp mitt i flödet av somaliska. ”Könsidentitet”, ”friheten att välja religion”. ”Mänskliga rättigheter”.

Deras händer vilar på gröna, nedslitna skolbänkar. Två män, två kvinnor. Männens bänkar är tomma. Framför kvinnorna: block och penna. Vattenflaska och mobiltelefon. De antecknar flitigt. Deltagarna i samhällsorienteringen för nyanlända i Filipstads kommun kommer antingen från Arbetsförmedlingens etableringsprogram eller har själva bett att få vara med. Sammanlagt omfattar undervisningen sextio timmar. Målet är att nyanlända personer ska öka sin kunskap bland annat om grundläggande demokratiska värderingar och hur samhället är organiserat.

Dagens tema: individens rättigheter och skyldigheter. Flera av deltagarna har bott länge i Sverige och gör sin samhällsorientering

långt senare än vad som egentligen är meningen. Yasmin Isaacs information om jämställdhet mellan könen, åldersdiskriminering och allas rätt att välja sin partner tycks inte röra upp några starka känslor. Regnbågsflaggan projiceras på vita tavlan, deltagarna får ge sina reflektioner.

– Allt är konstigt när man kommer som ny till Sverige, säger en av kvinnorna efter att ha räckt upp handen.

– Men man vänjer sig med tiden. Från början, när jag hörde talas om en man som gifte sig med en man och en kvinna med en kvinna. Det var något som jag inte kunde förstå. Jag frågade en av mina svenska vänner som umgicks med två män som var tillsammans och när hon förklarade för mig, förstod jag. Nu ser jag att det är normalt.

○ ○ ○

Bi Puranen har arbetat i många år med den svenska delen av World values survey. Ett ständigt problem i alla länder har varit att migranter varit underrepresenterade bland de svarande. Den nya studien försöker råda bot på det. 6 516 personer har valts ut inom de sju nationaliteter som har dominerat invandringen till Sverige de senaste åren, bland andra syrier, afghaner och somalier.

De har både fått svara på helt nya frågor om sin situation i Sverige och de frågor som alltid ingår i World values survey. Tack vare det kan de placeras in på Kulturkartan.

Var man hamnar på kartan bygger på ett index som väger samman en rad faktorer, bland dem synen på barnuppfostran, könsroller och religion. Det visar sig att migranterna hamnar någonstans mittemellan

Sverige och sina ursprungsländer när det gäller frihetliga värderingar som individens självförverkligande.

– Vi ser att det har skett en tydlig förändring när det gäller samtliga nationaliteter. Man har ett annat sätt att se på kvinnors rättigheter, barnuppfostran, individens val och rätten att göra sin röst hörd. Det är ett kvitto på att den delen av integrationen pågår och går åt rätt håll, säger Bi Puranen.

Kan det inte vara så att det är just personer med värderingar som ligger närmare västvärldens som emigrerar?

– Jo, det är en del av förklaringen. Det handlar både om vilka som väljer att emigrera och vilka som väljer att komma till Sverige, säger Bi Puranen.

Men en annan faktor har enligt henne också stor betydelse för att migranterna omfamnar mer frihetliga idéer: utbildning. Det kan handla om kurser i svenska för invandrare eller praktik på en svensk arbetsplats. Effekten är störst bland de lågutbildade.

– Vi ser en tydlig effekt på värderingarna av att vi ger dem de här impulserna, säger Bi Puranen.

Synen på arbete är ett område där förändringen syns. Uppslutningen är stark kring betydelsen av att ha ett arbete. Kvinnor anses ha rätt till arbete i mycket högre utsträckning än i ursprungsländerna. Samma sak gäller utbildning. Att barnen, även flickorna, behöver skaffa sig utbildning är en utbredd uppfattning. Även i fråga om politiskt deltagande har migranterna rört sig i frihetlig riktning. Att gå och rösta framhålls som viktigt.

För många är det ingen lätt process att ändra sitt synsätt, påpekar Bi Puranen som även har djupintervjuat migranter som ett komplement till enkätundersökningen.

– De vet att det förväntas av dem. De känner ett krav från det svenska samhället.

○ ○ ○

Det var bostadssituationen som avgjorde var livet skulle börja om. När Entesar Abo Fooj och Mahmoud Sllam fick erbjudande om ett förstahandskontrakt på en lägenhet i Forshaga var det ingen tvekan.

– I storstäderna finns det många arabiska människor, här i Forshaga finns bara tjugo eller tjugofyra arabiska familjer. Om man vill går det att integrera sig både i en storstad och i en småstad men det är lättare här. Man kommer närmare svenska människor, säger Mahmoud.

När de flyttade till tvårummaren i Forshaga var de två, i juni fyller dottern Mirabella tre år. Hon är bekväm på sin förskola, föräldrarna har insett att deras dotter inte bara kommer att tala perfekt svenska. Hon kommer att tala värmländska.

Vill ni bo kvar här?

– Ja, det här är hemma. När jag reser och hälsar på släktingar i Nederländerna eller till vänner i Jönköping, så känner jag att jag vill tillbaka till Forshaga, säger Entesar.

Vad är det som skapar den där känslan?

– Jag har upplevt mycket här i Forshaga. Jag födde min dotter i Karlstad, ja... Allting har hänt här.

Mahmoud fyller i:

– Vi känner alla här. När vi har varit bortresta och jag ser första skylten som det står ”Värmland” på känner jag... Att det är bra. Vi är i Värmland.

○ ○ ○

Utanförskap är ett ord som har kommit att förknippas med invandringen. Därför förvånades forskaren Bi Puranen av ett annat resultat från sin studie: en majoritet av migranterna, 57 procent, känner sig mycket hemma i Sverige. Läger man till dem som känner sig lite hemma blir summan 89 procent.

– Det hade jag inte förväntat mig. Det första jag gjorde var att gå tillbaka till siffrorna: har vi gjort något fel? Men det hade vi inte, säger Bi Puranen.

Även på andra sätt ger studien en positiv bild av migranternas relation till Sverige. Nästan tre fjärdedelar uppger att de är stolta över att vara svenskar. De känner samhörighet med både Sverige och sitt ursprungsland men framför allt med sitt nya hemland.

Känslan av samhörighet med Sverige har en klar koppling till språkkunskaperna. Det har även graden av frihetliga värderingar.

– Det har vi tydliga belägg för. De som valt att svara på enkäten på svenska har andra värderingsmönster än de som inte gör det.

Bi Puranen vill inte förminska problemen i till exempel de utsatta förorterna men menar att hennes studie är en viktig motbild till de svarta bilderna av utanförskap.

– Problem blir mer synliga. Att hälsan tiger still gäller väl även på det här området. Det är därför det är så viktigt med ett representativt urval när man ställer sådana här frågor så att fler människor kommer fram. Kan resultaten i enkäten påverkas av att de svarande anpassar sig till vad de tror förväntas av dem?

– Jo, så är det alltid med sådana här undersökningar. De kommer hit och känner att de blivit väl mottagna. Då vill de inte vara kritiska, de vill vara artiga. Men även om man väger in det så är det en stor andel som känner sig hemma, säger Bi Puranen.

Vid sidan av det faktum att fler än förväntat känner sig hemma i Sverige, är det tre resultat som förvånar Bi Puranen:

1. Män känner sig mer hemma i Sverige än kvinnor.
2. Äldre känner sig mer hemma än yngre.
3. Och lågutbildade känner sig mer hemma här än de med hög utbildning.

Data från undersökningen ger inga svar på varför men Bi Puranen ser flera tänkbara förklaringar. De äldre får en omsorg de aldrig skulle ha fått i sitt hemland – något som till och med kan förlänga deras livstid.

De lågutbildade får en chans till ny kunskap och högre livskvalitet, medan de högutbildade riskerar att förlora den position de haft tidigare i livet. Männen har inte längre samma press som familjeförsörjare medan kvinnorna kan hamna i dubbelarbete när de förväntas både arbeta och ha huvudansvar för barnen.

○ ○ ○

”Här renoverar vi tillsammans för framtiden” står det på en av innerdörrarna i kommunens undervisningslokaler i Filipstad.

Några andra tecken på uppfräschning syns inte. Det är slitet, golvet nednött till ett helt nytt färglager. Hårdplasten som omfamnar lysrören har gulnat. Yasmin Isaaq har varit samhällskommunikatör här i snart ett år. Det är snart tio år sedan hon kom till Filipstad, sedan dess har hon läst SFI, utbildat sig till undersköterska och tolk. Fött tre barn.

Hennes chef på kommunen kallar henne skämtsamt för deras ”förstasidestjej”; hon är ett kvitto på att integration kan fungera. I det nedgångna rummet undervisar Yasmin Isaaq två olika grupper, sammanlagt fyra halvdagar i veckan går till samtal om värderingar som anses grundläggande för att det svenska samhället ska hålla ihop. Nu har deltagarna gått hem, projektorn som gav den vita tavlan regnbågsfärger är nedsläckt.

För Yasmin Isaaq är respekten för andras livsval grundläggande. Men respekten innebär inte att hon önskar samma liv för sig och sin familj. Om en av dina söner skulle komma hem och presentera en pojkvän. Finns det något i det som skulle skava för dig?

– Man kan inte säga ”nej, du får inte ha den pojkvännen eller den flickvännen”. Man tvingar ingen här i Sverige. Men somaliska föräldrar vill till exempel att deras barn gifter sig med någon från Somalia. Helst. Man har den tanken, man har den viljan. Har du den viljan?

– Ja. Om till exempel en somalisk tjej gifter sig med en svensk kille, är man rädd att barnen inte kommer ta den somaliska kulturen. Och

hamna utanför familjen. Du vet, vi har starka familjetraditioner. Man har den viljan men om det händer är det ingenting jag är emot. Men din önskan är ändå att dina barn ska gifta sig med andra somalier? – Ja.

Och din önskan är att dina pojkar ska gifta sig med kvinnor när de växer upp? I heterosexuella relationer.

– Ja. De som lever i homosexuella relationer gör inte fel, det är deras sätt att leva. Och de har rätt till det. Men det är min vilja att mina barn lever på ett annat sätt.

○ ○ ○

Skillnaden mellan Sverige och länder i andra änden av Kulturkartan är kanske allra mest framträdande i synen på sex och samlevnad.

Motsättningen ställs på sin spets i frågan om hedersförtryck. Krocken mellan patriarkala kulturer från Mellanöstern och en liberal svensk livsstil har skördat liv, som när Fadime Sahindal och Pela Atroshi mördades för att de försvarade sin rätt till självbestämmande.

Även om migranterna har tagit intryck av svenska frihetliga värderingar så visar studien att de fortfarande har en markant annan syn på sex och relationer än de normer som råder i Sverige. Toleransen för homosexuella är betydligt lägre. Betydligt fler anser att sex före äktenskapet, skilsmässor och aborter är oacceptabelt.

Här pekar studien enligt Bi Puranen på vad som kan vara det största hindret för att integrera migranterna i det svenska samhället.

– Som vi kan visa sker det förändringar i hur migranterna ser på de här sakerna men det är inte tillräckligt. Där finns det fortfarande väldigt mycket kvar att göra.

Studien kan också påvisa en alarmerande hög acceptans för hedersförtryck, särskilt i vissa grupper som eritreaner och somalier. Frågan handlar om släktens rätt att styra framför allt unga kvinnors livsval.

– Det är ett reellt problem som man verkligen behöver jobba med, säger Bi Puranen som samtidigt påpekar att en stor del av de svarande tar avstånd från hedersförtryck.

Hon beskriver en kluvenhet bland migranterna som har framkommit i de djupintervjuer som kompletterar enkätundersökningen. Många är medvetna om att Sverige är väldigt annorlunda mot vad de är vana vid. Vissa saker kan de reagera starkt emot och döma ut som onaturliga. Samtidigt anar många att det finns något att vinna.

– Individen är viktig också för dem, det är inte bara kollektivet som gäller. Det här är inte svart eller vitt, säger Bi Puranen.

○ ○ ○

I soffan i Forshaga sitter Mahmoud Sllam ensam nu, hans fru Entesar Abo Fooj har gjort dottern sällskap i leken. Vi pratar om föräldraskapet, hur det påverkas av att de fick barn just i Sverige.

– När vi satt i bilen tidigare i dag pratade vi om att vi ska dela på föräldraledigheten om vi får ett barn till, att Entesar ska ta sex månader först och sen ska jag ta sex månader. För hon har ett mål att studera vidare och jag hoppas snart kunna börja jobba.

När era barn växer upp, vill ni att de blir svenskar, syrier eller lite av båda?

– Vi tycker att det är viktigt att Mirabella lär sig arabiska. Men vi hoppas att våra barn, om vi får flera, ska växa upp i Sverige. Och när de fyller arton år får de självbestämmande.

Och det känns rätt att de får forma sina egna liv?

– Ja, när de är mellan femton och arton år ska vi visa världen för dem. När de blir arton får de göra som de vill.

Finns det någonting som skulle göra dig besviken? Är det till exempel viktigt att de gifter sig? Att de får ett särskilt jobb?

– Om de vill gifta sig, får de göra det. Om de vill studera, får de studera. Om de vill jobba, får de jobba. Men vi visar vägen, rätt väg. Vilken väg är rätt?

– Att man ska studera först. Att få en bra utbildning, sen ett bra jobb. Man kan gifta sig.

Om man tänker på saker som jämlikhet, att man ska få älska vem man vill, leva gift eller ogift, identifiera sig som man vill. Finns det något i det som du...

– Säger du att jag kommer tvinga mina barn att gifta sig? Vi har en bred kultur, för mig får de välja.

Livet började om från noll för Entesar Abo Fooj och Mahmoud Sllam när uppehållstillståndet kom. Dottern Mirabella föddes i Karlstad för snart tre år sedan.

Alexandra Urisman Otto

alexandra.urisman@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se "

"Fakta. Så gjordes undersökningen

Undersökningen genomfördes hösten 2018 av Institutet för framtidsstudier inom ramen för det globala forskningsprojektet World values survey. Den har letts av docent Bi Puranen som i analysen har samarbetat med professor Pippa Norris vid Harvard-universitetet i USA. Arbetsmarknadsdepartementet samt regionerna Skåne och Värmland har stått för finansieringen.

6 516 utomeuropeiska migranter, varav merparten kom till Sverige 2007–2018, har svarat på enkäten.

70 procent hör till de sju nationaliteter som har dominerat invandringen till Sverige de senaste åren: Syrien, Afghanistan, Irak, Eritrea, Somalia, Turkiet och Iran.

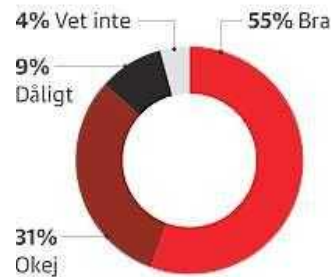
I ett första steg har ett slumpmässigt urval gjorts ur folkbokföringen.

I nästa steg har ett urval gjorts för att få en representativitet vad gäller bostadsort (ett ”mini-Sverige). Här har EU-systemet MAELG använts kompletterat med uppgifter om andel utlandsfödda invånare,

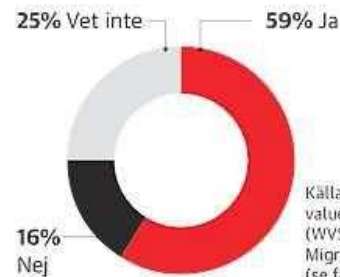
valresultat mm. I slutänden har personer i 54 kommuner kontaktats via SFI, gymnasieskolor samt postade inbjudningar för att få med äldre personer. Bortfallet var 786 personer, alltså 11 procent.

Enkäten innehöll två slags frågor. Dels frågor från World values survey som har ställts återkommande sedan 1981. Svaren på dessa frågor ligger till grund för Kulturkartan (se sid 6–7). Dels specialfrågor om hur migranterna ser på sin situation i Sverige och mötet med nya värderingar. Det fanns möjlighet att göra enkäten på svenska, engelska, arabiska, dari, tigrina, somaliska, turkiska. Den har kompletterats med 244 intervjuer där de svarande har fått utveckla hur de tänker. "

Vad tycker du om din kommun?

Vill du bo kvar?

Källa: World values survey (WVS) samt Migrant-WVS (se faktaruta).

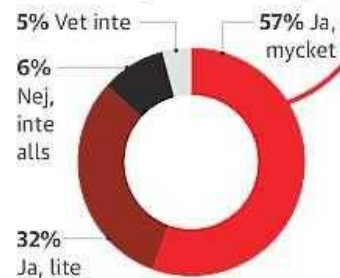
Hur har det blivit i Sverige jämfört med ditt ursprungsland?

Har dina förväntningar på det svenska samhället infriats?

Känner du dig hemma i Sverige?

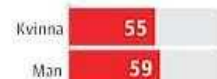
De som svarat "Ja, mycket" uppdelade efter tre kriterier:

(Procent)

1. Utbildningsnivå

2. Kön

3. Ålder

Är följande företeelser acceptabla?

● Alla svenskar ● Utomeuropeiska migranter

Källa: World values survey (WVS) samt Migrant-WVS (se faktaruta).

" C vill göra ”kontrollerande beteende” brottsligt

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Centerpartiet vill ha en ny brottsrubricering för så kallat ”kontrollerande beteende”. – Kontrollerande beteende är första steget i en relation där det finns våld, säger riksdagsledamoten Abir Al-Sahlani (C).

Centerpartiet vill att man utreder förutsättningarna för en ny typ av brottsrubricering. Lagstiftningen ska gälla kontrollerande beteende i nära relationer.

Förslaget är i sin absoluta inledningsfas och det är i nuläget oklart hur det här beteendet ska definieras. Men Centerpartiet vill tillsätta en utredning för att klargöra det.

– Vi behöver veta var man ska dra gränsen för vad kontrollerande beteende är. Och vi vill att en utredning ska kunna påvisa att ett sånt beteende har en negativ effekt på offret. Utredningen ska visa hur det ska kunna fastställas. Vi vill också veta hur man ska kunna bevisa att det gjorts med uppsåt, säger Abir Al-Sahlani som sitter i justitieutskottet.

Hon ger exempel på kontrollerande beteende som hon hoppas skulle falla under en ny brottsrubricering.

– Att man ringer en kvinna och kollar att hon kommit hem från jobbet eller tar kontroll över hennes ekonomi. Att man avskärmar henne från

familj och vänner eller förbjuder henne från att gå till jobbet. Kontrollerande beteende är första steget i en relation där det finns våld.

Hur skulle en ny lagstiftning hjälpa kvinnor som inte ens vågar berätta för sina anhöriga att de är utsatta?

– I dag finns det inget lagrum som kriminaliserar kontrollerande beteende. Om en kvinna skulle larma i dag så kan polisen ändå inte göra något för det finns inget lagrum. Kvinnor som är misshandlade är ganska nedbrutna vad gäller sitt självförtroende. Så det här är innan de hamnar där, säger Abir Al-Sahlani.

Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se "

" Till alla mammors försvar

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Mamma är så självklar. Det är nog därför hon ofta knappt ens nämns i litteraturen. Hon är en skugga, vardaglig, alldaglig, i det bländande ljuset av den frånvarande fadern. Och det är klart: Man saknar bara det man inte har. Det är det ouppnåeliga som är intressant, begärligt, värt att skriva en bok om. Men man skulle ju önska att hon fick något erkännande i alla fall. Mamman. Och jag är så glad att Eric Rosén har gett henne det.

Debutboken ”Jag ångrar av hela mitt hjärta det där jag kanske gjort” handlar egentligen om hans pappa, om det mord pappan inte minns att han begått. Den är en uppväxtskildring, fast ovanlig i genren. För Eric Rosén ser också vad han inte ser.

”Mamma tröstar mig när jag är ledsen. Det skulle pappa också göra om han kunde, men han är aldrig där när det händer”, skriver Eric Rosén. ”Trots att han är förtidspensionär medan mamma måste jobba hela tiden är det hon som organiserar och ordnar allt.”

Det handlar inte om godhet och ondska, förstås. Men nere på botten finns inget annat än mammorna, inga mjuka bolster av fondpengar när allt fallerar. De får skydda sina barn med sina kroppar.

Det är de som låter familjen äta sig mätt medan de själva svälter och försummar och försakar, de som blir uppfinningsrika och vrider och vänder på vartenda öre för att inte bara kunna ge alla allt de behöver utan också det där andra, det extra, det som dessa kvinnor brukar kalla ”att unna sig”.

Inte förrän Eric och hans bror är stora nog att klara sig hjälpligt själva tillåter sig deras mamma att unna sig något för egen del: att släppa taget och falla, efter att ha kämpat så. Hon blir liggande hemma i en utmattningsdepression.

Ja, det här är en bok om en pappa, men det är ändå mamman som – med den närvarande förälderns rätt – i bokens sista mening får förklara världen. Jag tycker att det är fint.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

" Många tror på "något" utan att kalla sig religiösa

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Sverige beskrivs ofta som ett av världens mest sekulariserade länder. Få tror på en personlig gud, många säger sig tro på "något", många andra är ointresserade av frågan. Sekulära humanister tror på människans inre förmåga. En ny rapport visar samtidigt att katolska, ortodoxa och österländska kyrkor samt muslimska samfund har blivit större.

Tro i Sverige Del 1.

En artikelserie om hur religion, tro och andlighet ser ut i Sverige. Vi får möta personer från olika religioner, som berättar om hur de tolkar sin tro.

Nu närmar vi oss påskan. I kristen tro handlar den om att Jesus dog på ett kors och uppstod från de döda för att visa att han är Guds son och för att de som tror på honom ska få ett evigt liv.

Många svenskar firar påsk men hur många tror på Gud? Ja, det beror helt på hur frågan ställs och vad man menar.

– Forskning visar att det är vanligare i Sverige att tro på "något" än att inte tro alls eller vara osäker. Många är inte traditionellt religiösa men är för den skull inte ateister. Men att tro på "något" kan betyda många olika saker, säger Erika Willander, sociolog vid Uppsala universitet.

När svenskar fick frågan om de tror på Gud och fick välja ja eller nej sa 40 procent ja 2016, jämfört med 47 procent 2010, visar studier från SOM-institutet på Göteborgs universitet.

När frågan skilde på en personlig gud och en högre makt, i en undersökning från European values study, trodde 15 procent på en personlig gud och 46 procent på någon form av ande eller livskraft. 20 procent sa sig inte tro på något övernaturligt och 19 procent var osäkra.

Många säger sig alltså tro på något men vill inte kalla sig religiösa. De förknippar ofta religioner med läror och bestämda trossatser som de inte känner igen sig i.

– I Sverige är det jätteviktigt att visa att man har kommit fram till sin tro själv och att inte prästen eller föräldrarna har packat på en den, säger Erika Willander.

– Dels finns det en historisk förklaring. Den lutherska traditionen har hela tiden pratat om den individuella tron, att det är jätteviktigt för individer att ha en egen relation till Gud. Å andra sidan har traditionell religion mer övergått till något privat. Man vill definiera sin tro på sitt eget sätt som inte är det specifikt kristna.

Eftersom många är sitt eget tempel är det svårare för kyrkan att bli den samlande kraften. Ofta pratar vi om Sverige som ett av världens mest sekulariserade länder, alltså att färre är religiösa och religion har blivit mindre viktigt.

Vanliga förklaringar är att vi lever i ett modernt välfärdssamhälle med ökad social trygghet och individualisering, enligt Erika Willander.

Samhället har blivit sekulariserat men hon menar att bilden av svenskar som sekulariserade kan vara lite förenklad.

– Man har ofta undersökt religiositet som ett paket, alltså om man tillhör en religion, tror och deltar i gudstjänst. Eftersom svenskar inte har deltagit så mycket i gudstjänst så har det varit vägledande. Men tittar man på varje del blir det mer komplext.

I en ny rapport från Myndigheten för stöd till trossamfund, ”Sveriges religiösa landskap”, skriver Erika Willander om svenskarnas religiositet. Hon har gått igenom medlemsstatistik från samfund och enkäter som SOM-institutet på Göteborgs universitet gjort med 93 000 personer mellan 1988 och 2016.

– Jag ser två olika trender samtidigt och hoppas att rapporten kan bidra till att nyansera debatten om religion.

En trend är välkänd. Förutom Svenska kyrkan har även de traditionella frikyrkorna tappat medlemmar sedan millennieskiftet. 1988 gick ungefär varannan svensk på gudstjänst någon eller några gånger under året och lika många gick aldrig, visar rapporten. 2016 gick inte ens var tredje någon gång ibland och två av tre svenskar avstod helt.

Andelen som ber till Gud varje vecka har minskat från 20 procent 1988 till 15 procent 2016, de som ber ibland från 26 till 21 procent. Gruppen som aldrig ber har ökat från 54 till 64 procent.

De som tillhör Svenska kyrkan utmärker sig jämfört med andra kyrkor. De besöker mer sällan kyrkan, ber mer sällan och 48 procent säger sig tro på en personlig gud, enligt rapporten.

– Färre har egen erfarenhet av vad det innebär att gå i kyrkan och får i stället den kunskapen från andra, från vad som skrivs i sociala medier eller andra medier, och från skolan. Det kan i värsta fall öka risken för felaktiga föreställningar eller fördomar, säger Erika Willander.

Rapporten ”Sveriges religiösa landskap” visar också en annan trend. Katolska, ortodoxa och österländska kyrkor samt muslimska samfund har blivit större om man tittar tio år bakåt och hinduiska och buddhistiska grupper är stabila minoriteter. Invandring och inflyttning har också gjort att frikyrkor i storstäder börjat växa sedan 2010, menar rapporten ”Frikyrkokartan ritas om” från samfundet Evangeliska frikyrkan.

Andelen svenskar, omkring 5 procent, som regelbundet varje vecka deltar i gudstjänst, andakt eller organiserad bön har dock inte förändrats på trettio år, enligt Erika Willander.

– Det kan verka förvånande men man har under lång tid inte deltagit i gudstjänster regelbundet varje vecka. Eftersom det länge har varit vanligt att tillhöra Svenska kyrkan men inte besöka kyrkan regelbundet kan det ha blivit det ”normala” sättet att förhålla sig till religion i Sverige. Man har helt enkelt tolkat om religionen.

Länge trodde forskare att religion skulle försvinna ju mer modernt samhället blev och ju mer det grundas i vetenskap och förnuftstro. Religion ansågs vara en kompensation för nöd, förtryck och existentiell osäkerhet.

Trots att världen snabbt moderniseras är en stor majoritet av jordens befolkning religiös. Forskare förklarar det med att religioner förstärks av att konkurrera med varandra, att människor vill att livet ska ha en

mening och behöver en förklaring till att världen finns och att religionen ger en enkel förklaring. Andra menar att vi har en andlig sida.

En livsåskådning behöver dock inte vara religiös. Sekulär humanism är en livsåskådning utan någon högre makt och kan hamna i samma etiska och moraliska slutsatser som religioner.

– Att vara ateist behöver inte betyda att man är sekulär humanist. Sekulär humanism bygger på en etisk och existentiell reflektion. Ateism handlar bara om tron att Gud inte existerar, säger Christer Sturmark, tidigare ordförande i Humanisterna, en del av en internationell rörelse för sekulära humanister.

Han och den kristna kulturskribenten Joel Halldorf har startat något de kallar för "Existentiell salong" på Teater Brunngatan Fyra i Stockholm. En samtalsserie om religion, tro och den svåra konsten att vara människa. Fyra kvällar är inbokade. Första debatten hölls den 6 februari och nästa är den 25 april.

– Samtal om religion och tro kan ofta bli polariserande. Vi vill visa att det går att vara oense på ett civiliserat sätt, säger Joel Halldorf.

– Många som inte tillhör en traditionell religiös hållning har ett sug efter att fundera över existentiella frågor, menar Christer Sturmark.

Religiösa symboler syns i alltifrån romaner, poesi, teater och konst till tv-serier. Filmerna "Matrix", "Harry Potter", "Star wars" och "Sagan om ringen" talar om gott och ont. I reklamkampanjer använder företag som Calvin Klein ett religiöst språk som "Eternity", kvinnor med slöja syns på catwalken och på tröjor kan det stå "Jesus is my homeboy". När religionen också syns i politiken uppstår debatter. Religiösa friskolor, böneutrop, omskärelse, slöja, skilda badtider för kvinnor och män, samvetsfrihet för kristna barnmorskor som vill slippa utföra abort samt frågor om radikalisering och extremism.

Christer Sturmark och Joel Halldorf är överens om att religion både kan vara något bra och dåligt och att staten ska vara sekulär, men är oense om hur samhället ska se ut.

– Religionsfriheten måste underordnas övriga mänskliga rättigheter och ska inte ha en särställning mot andra övertygelser. Det är extra viktigt när det handlar om barn, säger Christer Sturmark, som exempelvis är emot samvetsfrihet för barnmorskor och religiösa friskolor, och vill att skolavslutningar i kyrkan ska vara utan religiösa inslag.

– Jag tycker att det är bra att vi värnar samvetet för människor i frågor om liv och död. Religiösa traditioner har en stark förmåga till fostran och ett samfund kan vara bättre på att driva en skola än en kommun, säger Joel Halldorf som inte håller med.

Oavsett vad vi tycker om religion, tro och andlighet är det något vi måste förhålla oss till. Inte bara när det är påsk. Vi ska alla dö. Det är en del av livet.

– För mig ger tron inga enkla svar utan leder djupare in i mysteriet av att vara människa, säger Joel Halldorf.

– Man missar mycket, tror jag, om man inte reflekterar över existentiella frågor. För det är väldigt fundamentala frågor. Vad innebär det att vara människa? Det har man anledning att fundera över hela livet, säger Christer Sturmark.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se

" Fakta. Religion i världen och i Sverige

Amerikanska forskningsinstitutet Pew research center utvärderade 2 500 folkräkningar och befolkningsregister och uppskattade 2010 att 5,8

miljarder, 84 procent av jordens befolkning, identifierar sig med en religiös gruppering.

Exempelvis var ○ 32 % kristna. ○ 23 % muslimer. ○ 15 % hinduer. ○ 7 % buddhister. ○ 16 % kände inte samhörighet med någon religion.

Det globala forskarnätverket World values survey har genomfört enkätstudier i ett stort antal länder sedan 1980-talet, senast 2010–2014. 49 procent av samtliga tillfrågade sa att religion var ”mycket viktigt” och drygt 22 procent ”ganska viktigt”. I Sverige svarade 8 procent ”mycket viktigt”, 18 procent ”ganska viktigt”, drygt 38 procent ”inte så viktigt” och 34 procent ”inte alls viktigt”.

2017 gjordes en studie av Sifo på uppdrag av Svenska kyrkan. 43 procent sa att de tror på gud. Av dessa trodde 14 procent på en högre personlig makt, 9 procent på en opersonlig kraft men de flesta trodde att gud snarare är något inom varje människa. 35 procent trodde inte på någon gud, övernaturlig makt eller kraft och 22 procent var osäkra. Källa: Pew research center, Forskning & Framsteg, World values survey, SVT, Dagen

Fakta.

Christer Sturmark

Ålder: 54.

Bakgrund: It-entreprenör och tidigare ordförande i förbundet Humanisterna, en del av en internationell rörelse för sekulära humanister.

Gör: Bokförläggare, författare och förlagschef på Fri Tanke förlag, som ger ut populärvetenskap, filosofi och samhällsdebatt i upplysningens anda, och chefredaktör för tidskriften Sans.

Om att bli sekulär humanist

Jag växte upp i ett hem där religion var en icke-fråga, mina föräldrar var helt enkelt inte intresserade. De var alltså inte heller religionskritiska. Jag har alltid haft en drivkraft av nyfikenhet, längtan till kunskap, insikt och reflektion. Insikten att en verklighet utan gudsbegrepp var den mest plausibla hållningen fick jag nog i tonåren när jag läst mycket populärvetenskap och filosofi. Jag har nog aldrig tvivlat på uppfattningen att någon gud inte finns, men det är egentligen en icke-fråga för mig. Att vara ateist är ointressant. Att vara sekulär humanist är betydligt mer intressant och relevant. Det innefattar vad jag tror på, snarare än vad jag inte tror på.”

Joel Halldorf

Ålder: 38.

Bakgrund: Medlem i Pingströrelsen. Docent i kyrkohistoria vid Uppsala universitet.

Gör: Författare, lektor på Teologiska högskolan i Stockholm, skribent på Expressen Kultur, ledarskribent på den kristna tidningen Dagen och medverkar i Läsarpodden.

Om att bli kristen:

Den kristna tron var något jag både fick med mig hemifrån och växte in i. Om man växer upp i ett kristet hem, och samtidigt mitt i en sekulär kultur, måste man så småningom göra tron till sin egen. För mig var det en process. Jag kan inte ange något datum eller någon avgörande händelse. Jag växte in i tron, ungefär som man går in ett par bättre skor. I dag är tron en naturlig del av mig, i allt jag gör. Det innebär inte att jag förstår allt eller har alla svar. Men det betyder att när jag själv tystnar och blir stilla, vilket i och för sig händer rätt sällan, så anar jag Guds andetag i universum.” "

”Man kan födas om till djur – därför är det viktigt att behandla alla väl”

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Hon tror att gud finns överallt. I naturen och inom oss. Att gud visar sig för människan på olika sätt, i olika skepnader. Därför har hinduismen så många gudar.– Jag tycker att det är en öppen och fri religion som låter en välja sitt eget sätt att praktisera den på, säger Angelica Sharma, 27.

Tro i Sverige Del 2.

En artikelserie om hur religion, tro och andlighet ser ut i Sverige. Vi får möta personer från olika religioner, som berättar om hur de tolkar sin tro. Den första artikeln publicerades 16/4.

Elva olika gudar blickar ner mot altaret. De har fått blommor, rökelse, ljus, frukt och mat. Givarna visar generositet och tacksamhet för livet. I gengäld ser gudarna besökarna och deras behov.

Angelica Sharma, 27, har knäböjt framför altaret i templet Hindu Mandir i Sollentuna, norr om Stockholm. Hon reser sig nu upp och med handflatorna ihop bugar hon sig framför guden Shiva.

– Det är vårt tecken för respekt för gud. Jag tar emot ett äpple och en kiwi som placerats framför gudarna och får ett märke av sandelträpasta i pannan. Det anses ge lugn och öppna upp för det gudomliga. I handen får jag lite vatten att dricka. Vattnet ses som heligt, en symbol för att rena själen.

Hinduer tror att det egentligen bara finns en gudomlig kraft, Brahman, som finns i allt och som har många skepnader, alltså gudar med olika förmågor.

– Jag brukar säga att det är en gud med olika namn, säger Angelica, som är född i Sverige och har föräldrar från Indien.

Runt hennes hals hänger Krishna i ett smycke. Hinduer tror att han var en avatar, alltså en mänsklig gestalt, av guden Vishnu som steg ner på jorden i en tid av ondska. Enligt den heliga skriften Bhagavadgita besegrade han demoner och gav människan råd.

– Jag känner mig tom om jag inte har den på mig, säger Angelica och petar på sitt smycke. Det är min favoritgud. Jag gillar att han var så mänsklig och försökte göra sitt bästa, även om han var gud.

Hon ser vissa likheter med Jesus, som hon också tror på men inte ber till.

– För mig finns det olika namn och vägar till gud men bara en gudomlig energi. Hinduism och dess väg till gud är för mig den rätta vägen. Jag är uppvuxen i hinduisk lära, därför blir det mer naturligt att jag tar den vägen.

Det händer att hon går till kyrkan vid jul då och då.

– Julen är ju en stor högtid för de kristna och även om svenskar kanske inte vill säga det så är Sverige ett kristet land och det är kul att lära känna den religionen. Får jag barn i framtiden skulle jag vilja att de också går till kyrkan och moskén och lär sig.

För Angelica är det viktigt att ha gud närvarande fysiskt. Det ger skydd och välsignelse. I hennes bil hänger gudarna Ganesha och Krishna i backspegeln. Hemma i sovrummet har hon ett eget litet tempel i en bokhylla med bland annat Krishna.

Hon börjar dagen med att tacka gud för livet. På väg till jobbet brukar hon lyssna på sånger med mantran, några ord som upprepas i mumlande röstläge. Innan hon lägger sig ber hon om kunskap och hälsa och reciterar Krishnas namn.

– Man kan vända sig till en specifik gud men generellt vänder jag mig till alla. Jag blundar och ber tyst för mig själv. Det känns som att jag ”connectar” med gud. Jag behöver inte få några direkta ”signs” för att jag ska tro på det. Om jag har det i mitt hjärta så vet han om det. Oavsett om han visar det eller inte. Jag tror han hjälper, fast jag inte märker det. Det räcker att jag tror på det.

Angelica jobbar som tulltjänsteman och kollegorna känner till hennes tro. Ofta möts hon av nyfikna frågor. Till dem som menar att hon fostrats i en religion brukar hon säga att hennes föräldrar har presenterat sin tro.

– Sen är det mitt val om jag vill tro på det eller inte. Även kyrkan introducerades för mig när jag var yngre. Jag tycker att det är viktigt att man lär sig om andra religioner också för att se om man kanske vill ta någon annan väg. Eller om man inte vill tro på något. Jag kan känna att man lite går ifrån sin egen religion här i Sverige. Att allt ska vara så neutralt och att man väljer att ta ett steg tillbaka.

Efter gymnasiet bodde hon fem år i England, som har många hinduer från Indien, och där stärktes hennes tro.

– Tron har växt ju äldre jag har blivit. Jag känner verkligen att jag behöver religionen med mig.

Hon har två äldre systrar som också är hinduer. Jag frågar henne vad hon tror hade hänt om hon växt upp i en familj som inte var religiös. – Allt beror ju på hur man växer upp. Men jag hade nog vänt mig till någon religion. För det är jag som person. Jag tror på nånting högre. Men vilken religion, det vet jag inte.

Enligt hinduisk tro ingår allt liv i ett kretslopp av återfödelse. Själen återföds på en högre eller lägre nivå baserat på ens handlingar, vilket kallas karma. Det slutgiltiga målet är att sluta återfödelse, då själen går samman med världssjälen Brahman. Som när en vattendroppe faller i oceanen.

– Man kan födas om till djur. Därför är det viktigt att försöka behandla alla väl. Man vet aldrig vad som händer en själv. Jag tror att alla människor som är nära döden kan bli stressade av vad som händer sen, säger Angelica.

Vanliga levnadsregler är att inte äta kött, inte dricka alkohol, inte ljuga, inte stjäla, inte skada eller döda något levande.

– Många hinduer är vegetarianer men alla är inte det. Jag har valt att inte äta nötkött men äter kyckling och fisk. Av respekt för liv så borde du kanske inte äta kött men det är mitt eget val och mina handlingar som jag får stå för.

Läran om karma har gett stöd och religiös motivering åt Indiens kastsystem, att man föds in i en viss social grupp. Diskriminering på grund av kasttillhörighet är förbjudet i Indien sedan 1951 och håller på

att luckras upp men finns främst kvar på landsbygden. Den gamla kastdiskrimineringen och arbetslösheten på landet har ofta skapat stor fattigdom.

– Kastsystemet kom till för att man skulle ha ett slags ordning i samhället, så att alla visste vad de skulle göra. Sen har vissa missbrukat den indelningen men den finns inte kvar på det sätt som folk kanske tror. Man föds fortfarande in i en kast, men det är inte så att man går efter det som förr.

– Jag har fötts in som präst, den högsta kasten, men jag sitter inte och säger att jag är bättre än någon med lägre kast. Det är inte så längre. I Indien försöker man avveckla den dåliga utvecklingen. Förut var det väldigt vanligt att man skulle gifta sig inom sin kast men det är inte riktigt på samma sätt i dag.

– Men det är svårt att ta hand om en miljard människor. Jag har sett väldigt mycket fattigdom och vi försöker hjälpa till när vi åker dit. Delar ut mat och ger pengar. Jag tänker inte: Okej, han får skylla sig själv.

I Indien debatteras i dag ofta vad som är religion och vad som är kultur. Det kan vara frågor som hedersvåld, kvinnosyn, barnäktenskap och arrangerade äktenskap. Seden att brudens familj ska betala en dyr hemgift till brudgummen är förbjuden sedan 1961 men lever på sina håll kvar.

Kritiker menar att hindunationalistiska grupper, som säger sig vilja skydda hinduisk kultur, underblåser motsättningar med muslimer och kristna och blundar för religionsförföljelse och religiöst våld.

Konservativa grupper motsätter sig sex före äktenskapet och homosexualitet. Sex anses traditionellt vara något heligt, en symbol för kosmiska krafter mellan man och kvinna då sexuell energi omvandlas till andlig energi. Kama Sutra, den välkända boken om konsten av sex, har sitt ursprung i hinduismen.

– Jag har en öppen syn. Det viktiga är att man älskar varandra oavsett sexualitet, säger Angelica.

Hon påpekar att Indien har en enorm befolkning och att motsättningar mellan religiösa grupper har funnits även innan hindunationalismen.

– Jag får ofta höra att det händer så mycket i Indien. Det har inte direkt med religionen att göra. Vi förespråkar inte våld. Man ska respektera allt och alla. Sen bör man egentligen inte koppla ihop politik och religion. Men personligen ser jag inget dåligt med att man försöker bevara sin religion i sitt land. I historien har andra religioner försökt ta över Indien. Samtidigt respekterar vi andra religioner. Om du åker till Indien kan du se moské och tempel bredvid varandra.

Angelica tycker att det är enkelt att leva som hindu i Sverige och att flera saker i samhället påminner om hinduism och indisk kultur. Bland annat vegetarism, naturmedicin, astrologi, meditation och yoga, ett sätt för själen att närma sig Brahman.

– Många kanske inte tänker på att det finns en del saker i hinduism som också finns i samhället.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se "

"Fakta. Hinduismen

Det finns drygt en miljard hinduer, varav uppskattningsvis 25 000 i Sverige, enligt Hindu Mandir-templet i Helenelund utanför Stockholm. Då ingår Iskcon, alltså Hare Krishna-rörelsen, med cirka 1 000 personer.

Hinduismen har ingen grundare och har olika läror och traditioner. Många ser det stora antalet gudar som olika skepnader av guden Brahman, världssjälén. Andra inriktningar är vishnuism och shivaism: dyrkan av Vishnu respektive Shiva som den sanna guden.

En central tanke är att allt levande har en själ. Allt jordiskt är en illusion som döljer verkligheten: att själen är en del av Brahman. Om man inte genomskådar det måste själen återfödas på en högre eller lägre nivå baserat på ens handlingar – karma, en osynlig energi som varje själ bär. I hinduismen finns även tron på flera himlar och ett helvete som är mellanstationer inför nya återfödelser där man får frukten av sina gärningar.

Slutmålet är moksha, att slippa återfödas och förenas med Brahman. Då har man funnit sin verkliga själ som överensstämmer med världssjälén. Moksha är en gudomlig värld. Det finns olika vägar dit: Gärningarnas väg, att utföra religiösa plikter. Fromhetens väg, kärlek till en personlig gud. Kunskapens väg, att studera och meditera.

Övningarnas väg, att övervinna fysiska begränsningar och nå ett meditativt tillstånd. Asketernas väg, att säga nej till all jordisk njutning. Gudarna och demonerna slåss mot varandra om makten."

"Numera går jag och längtar till sabbaten"

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

"Hennes liv blev visserligen mer komplicerat – men det var när hon konverterade till judendomen som hon hittade hem. – I början tyckte jag att det var jättejobbigt att försöka hålla sabbat men i dag är det min bästa dag i hela veckan, säger Britta Davidsohn, 32.

Tro i Sverige

Del 3.

En artikelserie om hur religion, tro och andlighet ser ut i Sverige. Vi möter personer från olika religioner, som berättar om hur de tolkar sin tro. Tidigare artiklar var införda 16 och 17/4.

Genom höga sexhörniga fönster sipprar ljuset in och lyser upp de två guldglänsande ljusstakarna som står längst fram i Stora synagogan. På fredagskvällen kommer det att vara mycket folk här. Som många andra judar inleder Britta Davidsohn, 32, då firandet av den judiska påsken pesach, som i år sammanfaller med den kristna.

– Det är en av våra största helger. Man samlas, äter och samtalar kring frågor som slaveri, bundenhet, tvång och förtryck och frihet, frigörelse och självständighet, säger Britta när hon berättar om pesach, som enligt judisk tro handlar om att minnas israeliternas uttåg ur Egypten.

Stockholms Stora synagoga ligger intill den judiska församlingens lokaler, en tvärgata från Kungsträdgården. Att komma in här är inte alldeles enkelt. Området omgärdas av säkerhetsbarriärer, staket,

okrossbara fönster, porttelefon och övervakningskameror och judiska församlingen har egna vakter.

– Det finns alltid en viss hotbild mot judar, även om jag själv aldrig har drabbats av antisemitiskt våld har jag blivit verbalt utsatt på olika sätt. En gång fick jag höra att jag skulle spärras in i ett getto. Jag är så van vid säkerheten i församlingen att jag inte tänker så mycket på det, säger Britta.

Bara fem år har gått sedan hon tog beslutet att konvertera till judendom. Britta hade sedan barndomen fascinerats av judiska traditioner och berättelser och känt en extra stark koppling till sin morfar som var jude. Hans släkt hade kommit till Sverige från Tyskland och Polen. De sista på 1930-talet innan andra världskriget.

– Jag har alltid varit intresserad av allt som haft med det judiska att göra och känt en judisk identitet. Judendomen handlar mycket om att ha med sig sin historia och jag har alltid dragits till min familjs judiska koppling. Några avlägsna släktingar dog under Förintelsen och familjen är väldigt präglad av det som hände. Det fanns en stark antisemitism även i Sverige under kriget och min morfar fick hot och blev slagen.

Det centrala för religiösa judar är tron på att Gud valt ut det judiska folket för att få kontakt med människorna och gett bud för att visa hur de ska behandla varandra och skapelsen. Det innebär inte att de är mer värda än andra människor, utan att de fått ett ansvar för Guds budskap.

Judendomen anser att icke-judar som lever ett etiskt och rättvist liv får del av den kommande världen precis som judar.

– Jag ska exempelvis göra goda gärningar och ta hand om svaga i samhället. Men det är inte så att jag kommer att få någon belöning för det. Jag ska bara göra det eftersom det är etiken från Gud. Det är fint, tycker jag, för jag ger inte för att jag ska få något tillbaka.

– Synd är att missa det jag ska göra. En tidigare rabbi sa att Guds straff för synden är att det bara ger oss fler tillfällen att synda. Det är en jättebra bild, tycker jag. Går du in på ett negativt spår så fortsätter lätt det.

Många judar följer vissa traditioner utan att för den skull vara religiösa. Något som är viktigt för Britta är sabbaten, den judiska vilodagen, som börjar när solen går ner på fredagen. På vintern kan sabbaten börja vid 14.30, vilket skapar problem eftersom hon jobbar med funktionshindrade och inte kan sluta tidigare.

Sabbaten går tillbaka till skapelsen, som för Britta är en symbolisk berättelse om att Gud skapade i sex av sju dagar. På samma sätt ska människan leva. De som strikt håller sabbat avstår från att yrkesarbeta eller påbörja någonting som att resa, bära saker utomhus, laga mat eller sätta på elektricitet som lampor eller mobiltelefon.

I stället är det en dag för gemenskap och vila från arbete. Det vanligaste är att man bjuder hem varandra på middag som förberetts inför sabbaten. På fredag och lördag har synagogan gudstjänst.

– Innan jag valde att konvertera var jag rädd att jag skulle behöva begränsa mitt liv genom att följa sabbaten helt och hållet. Men sedan kom jag in i det. Numera går jag och längtar till sabbaten. Det är en dag att släppa saker. Att stanna upp. Det är oerhört skönt, säger Britta. Många tycker dock att hon begränsar sitt liv.

– Vissa tror att jag inte tänker själv eller att jag vill ha en färdig mall för hur jag ska leva. Jag har även judiska vänner som tycker att jag är lite knäpp. Men det kräver mycket logiskt tänkande, ifrågasättande och planering för att följa sabbatsreglerna.

Hon drar paralleller till att hon ibland stänger av mobiltelefonen för att fokusera på andra saker.

– Det upplevs inte som konstigt. Men om jag säger att jag har den avstängd av religiösa skäl, som i förlängningen gör att jag skiftar fokus, så ses det som lite märkligt.

– Jag tror att många på ett eller annat sätt gör komplicerade saker i sitt liv. Det beror på hur man ser på saker. Jag tycker exempelvis att det verkar svinkomplicerat att ta med sig en träningsväska på morgonen och sedan få tid att gå på gym. Det är inget självändamål att saker ska vara lätta. Jag tror att det är få människor som strävar efter att glida igenom sina liv och inte ha det svårt.

– Det är en styrka att känna att det här har mina släktingar gjort tidigare, det har judar gjort i väldigt många generationer och det kommer judar att göra i generationer som kommer.

De judiska matreglerna, kosher, finns för att lära människan att göra val i livet, visa att hon inte är ett djur och göra måltiden till något heligt. Man äter inte fläsk. Mjölk- och köttprodukter blandas inte, vilket går tillbaka till regeln att inte koka en killing i dess moders mjölk för att visa djuret respekt.

– Jag äter kött som är tillåtet. Kosher är väldigt komplicerat och jag följer det till stor del.

Många frågor som Britta får kring judendom handlar om ortodox judendom. Exempelvis sitter kvinnor och män var för sig i Stockholms två ortodoxa synagogor, vilket inte är fallet i Stora synagogan.

– Det anses minska risken för att man distraherar varandra när man ber. Men det blir jätteproblematiskt för dem som inte känner sig hemma i den uppdelningen. För mig fyller det inte en funktion. Skulle någon distrahera mig i bön skulle det i så fall vara att någon stör mig på något sätt, säger Britta, som länge varit engagerad i hbtq-personers rättigheter och levt i relationer med kvinnor.

Den förra rabbinen var den första personen som vigde ett samkönat par i Stora synagogan. Britta påpekar att olika inriktningar inom judendomen tolkar de judiska skrifterna kring hbtq-frågor på olika sätt men säger samtidigt:

– Jag har aldrig blivit dåligt bemött för min sexualitet inom församlingen.

I Israel har ultraortodoxa judar fått kritik för att vilja separera könen i offentligheten. Ultraortodoxa kvinnor klär sig heltäckande och visar inte håret. För två år sedan blev det en stor nyhet att kvinnor tagits bort från broschyrer som Ikea skickat ut till ultraortodoxa judar i Israel och Ikea i Israel fick be om ursäkt.

Britta får också stå till svars för Israels politik. Andra är kritiska till judiska seder som omskärelse av nyfödda pojkar och kosherslakt. Kosherslakt innebär att djuret tappas på blod utan någon bedövning. Seden är förbjuden i Sverige så i stället importerar man kosherslaktat kött.

– Jag håller inte med om att det är en barbarisk gammal slaktmetod. I kosher-slakt ingår det att djuret inte får vara stressat och att andra djur inte ska se på när det dödas. Man gör ett snitt i halspulsådern så djuret dör snabbt. Men samtidigt dödar man ett djur. Det går inte att döda ett djur på ett jättemysigt sätt.

Hon känner ofta större förståelse för sin tro och religion från andra religiösa.

– Jag har en kollega som är muslim och vi pratar mycket om religion. I ett halsband bär Britta ofta Davidsstjärnan, den sexuddiga stjärna som förknippas med judendom.

– Jag hade från början inte Davidsstjärnan på jobbet men sen fick vi en ny kollega som är muslim och har slöja. Då tänkte jag att om hon kan ha slöja så kan ju jag ha Davidsstjärna. Så jag började med det. Det har öppnat upp för samtal om tro och religion med andra troende, exempelvis med anhöriga till de personer jag jobbar med.

Jag frågar vad hon tror händer efter döden.

– Vi tror att för Gud finns inte tiden, och det hjälper jättemycket när jag tänker på saker som jag är stressad över eller släktingar som är döda som jag saknar. Någonstans finns ingen tid. Det finns inte så jättemycket om döden inom judendomen. Inom judendom är Gud större än vi kan förstå. Jag tror att man hamnar hos Gud på något sätt, att det finns någon typ av vila. Jag tror inte att det bara är slutet.

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se "

" Fakta. Judendom

Det finns drygt 15 miljoner judar, varav knappt 20 000 i Sverige. Synagogor finns i Stockholm, Malmö, Göteborg och Norrköping. För att räknas som jude enligt den judiska religiösa lagen ska man vara född av en judisk kvinna eller ha konverterat. Många judar är icke-religiösa och lever helt sekulärt. Det finns tre olika inriktningar: liberala/reformerta, konservativa och ortodoxa.

Det centrala för religiösa judar är tron på att Gud valt ut det judiska folket för att få kontakt med människorna och gett bud för att visa hur de ska behandla varandra och skapelsen. Det dubbla kärleksbudet sammanfattar Guds vilja: Du ska älska Gud över allting och din nästa som dig själv. Människan ses inte som ond, utan det talas om människans olydnad.

Enligt judisk tradition kommer Gud att sända en utvald människa, Messias, för att skapa ett fredsrike på jorden. Många judar tror inte på en personlig Messias utan att vi själva måste skapa Guds rike här på jorden. Det finns även messiansk judendom, som andra judiska grupper ser som en form av kristendom. Den kombinerar kristna tankar, som att Jesus är Messias och frälsaren, med delar av judendom.

Viktiga böcker är Tanach (Gamla testamentet för kristna), Toran (Moseböckerna) och Talmud, en stor samling kommentarer och diskussioner.

Tillåten mat kallas kosher. Exempelvis äter man inte fläskkött, mejeri- och köttprodukter blandas inte. En viktig högtid är sabbaten mellan fredag kväll och lördag kväll. "

" Reformationens tro var full av känslor

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Hur förändrades egentligen det religiösa livet när Sverige blev protestantiskt? En avhandling i historia presenterar ett nytt sätt att se på saken.

På 1500-talet ägde en religiös revolution rum, runt i Europa – den så kallade reformationen. Det var en strid om den rätta tolkningen av den kristna läran inom kyrkan som blandades med och blev en del av en större maktkamp mellan världsliga härskare och kyrkan i sig.

Följderna är välkända, att land efter land i norra Europa bröt med den katolska kyrkan och skapade något nytt, i Martin Luthers efterföljd. Men vad hände egentligen med människornas tro under dessa dramatiska decennier?

En äldre historisk forskningstradition betonade att protestantismen innebar en intellektualisering av den kristna tron. Fokus i den nya läran låg ju på att alla skulle läsa den bibliska texten själva, för att bättre kunna förstå det rätta budskapet. På så vis innebar det protestantiska även ett skarpt brott mot det tidigare katolska, som skulle ha varit mer inriktat på känslor och ritualer och inte på att de troende verkligen skulle begripa de teologiska nyanserna.

Mot denna tolkning vände sig senare forskning, som snarare betonade likheterna mellan det gamla och det nya. På ytan innebar förstås reformationen en del förändringar – kloster stängdes, munkar och nunnor utvisades från länder som Sverige. Men i själva verket, menade dessa historiker, levde mycket av den gamla tron kvar bara strax under

ytan. Verkligt genomslag i det vardagliga kyrkolivet fick många av reformationens idéer först på 1800-talet, enligt denna skola.

De senaste åren har dock ännu ett nytt sätt att se på saken fått spridning, särskilt genom engelsk kulturhistorisk forskning, som vänder sig mot eller vill niansera båda de tidigare beskrivna bilderna.

Denna nya forskningstradition har nu även etablerats i Sverige, genom avhandlingen "An emotional landscape of devotion" av Mari Eyice vid Stockholms universitet. I den görs ett försök att komma åt något mycket svårgripbart – hur reformationen egentligen kändes hos de enskilda troende människorna.

Avhandlingen behandlar visserligen en mycket kort tidsperiod, cirka 1526–1571, och utgår ifrån ett på flera sätt svårtolkat källmaterial.

Ändå vågar sig författaren på att lansera en tydlig tes: reformationen innebar inte ett skifte mot en mer intellektuell kristendom. I själva verket stod känslan fortfarande i centrum, menar Eyice – tron skulle kännas i hjärtat. Att man tidigare gjort en annan tolkning ska ha att göra med att ordet "förstå" förr hade en annan innebörd än i dag – på 1500-talet menade man att verklig förståelse innebar en kombination av förnuft och känsla. Sammantaget argumenterar Mari Eyice för att den kristna läran i reformationens 1500-tal var minst lika känslös som den föregående katolska inriktningen och som senare väckelserörelser, som pietismen på 1700-talet. Sista ordet lär inte vara sagt i frågan.

Magnus Västerbro "

" Stå upp för att Sverige ska vara ett kulturland

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Kultur är inlevelse med andra människor. I dag osynliggörs människor redan i asylpolitikens språk. Den nya så kallade begränsningslagen som infördes hösten 2016 är inhuman, byråkratisk och hjärtlös. Vi kan inte behandla människor som boskap, skriver författaren Agneta Pleijel.

Vad är kultur? Det innehåller mer än hur ordet ofta definieras. Kultur är våra medmänskliga förhållanden, vår hållning, våra handlingar.

Vård är kultur. Hur man ser på flyktingar, hur man behandlar barn hör till kulturen. Konst är kultur.

Men kultur finns också i juridik, i affärsetik och i syn på religion. Jag påstår att uppfattningen om vad kultur är håller på att försvagas i Sverige. Vi har yttrandefrihet. Mänskliga rättigheter ingår i kultur, dem hyllar vi. Men hur jag behandlar min granne är också kultur. Kultur är samtal, vi måste samtala för att få syn på oss själva.

Kulturens yttersta grund är hållningen till den andre.

Vem är den andre? Den franske filosofen Lévinas använder bilden av ett ansikte för att beteckna den andre. Ett ansikte är okränkbart, skriver han. Det får inte utsättas för våld, övergrepp och respektlöshet. Ansiktet utgör en gräns som inte får överträdas.

Det är kärnan i den västerländska kulturens och demokratins syn på individen. Ordet kommer från latinets *individuum*, som betyder odelbar. På det vilar FN:s rättighetsdefinitioner som ska skydda den enskilde mot övergrepp från makten.

Alla samhällen innehåller våld och min fråga är vilket våld vi ser och vilket som av olika anledningar skymms för oss? Om kvinnor demonstrerar utanför Dramaten i protest mot en mans misshandel av en kvinna, är det en djupt känd reaktion. En kvinnoprotest – men det är också en kulturell protest. Den bygger på att våld inte kan accepteras.

Ett våld som till stor del döljs är våldet mot flyktingar. Det är nästan osynligt. Det har att göra med en språklig glidning: samtal om människovärde har av det politiska språket alltmer byråkratiserats, utarmats och mist sätta och substans. Hur en sådan förändring går till kan man se av den tysk-judiske litteraturprofessorn Victor Klemperers dagböcker 1933–1945, ”Intill slutet vill jag vittna”.

Jag vill inte jämföra med nazismens sätt att förbereda Förintelsen. Jag vill bara peka på hur människan av kött och blod osynliggörs av asylpolitikens språk.

Redan innan deporteringarna av unga afghaner inleddes var den ovisshet som de tvangs leva under här djupt psykisk nedbrytande. De kom hit med bilder på näthinnan av en lång flykts ohyggligheter och förlust av sina närmaste. De hade suttit i läckande båtar och gått till fots och de flesta hade blivit misshandlade och våldtagna på vägen.

Vistelsen här innebar fortsatt förstörelse. De fick leva i en osäkerhet som ofta gjorde självmordet till ett bättre alternativ. Sverige försvarade sig med att de var många.

Och med att vi överrumplades.

Men nu de är ju för guds skull här!

I fyra-fem år har myndigheterna sysslat med att skilja agnar från vete. Vem ska få stanna, vem utvisas till ett land som anses vara det farligaste i världen? Åldersbestämningar används, erkänt nyckfulla och ovetenskapliga, var du fjorton eller sjutton när du kom? Många svenska familjer ser dessa unga människor som familjemedlemmar och gör allt vad de kan för att rädda ett kärt människoliv. Dem lyssnar man inte till.

Det enda rimliga är att se deras ankomst som ett historiskt faktum. Som när Sverige 1943 tog emot de danska judarna utan att skilja den ene från den andre.

Det som hände var i stället att Sverige den 24 november 2016 ändrade synen på asyl. Begränsningslagen som infördes då ger i de flesta fall bara tillfälliga uppehållstillstånd på 13 månader. Familjeåterförening tillåts inte. Humanitära skäl ströks ur lagen. Det skapades ett byråkratiskt och helt icke-humanitärt regelverk för skyddssökande. Det här är verkligen en kulturfråga.

Begränsningslagen kallades tillfällig men förlängs oavbrutet och ska nu gälla i minst två år till. Det drabbar många fler än afghanerna. Människor som bott i Sverige i sju, tio eller femton år, försörjt sig, uppfostrat barn och betalat skatt och anpassat sig till Sverige kan under begränsningslagen inte känna sig säkra. En arbetsgivare kan i retrospektiv visat sig ha betalat in några hundralappar för lite i arbetsgivaravgift en viss månad för flera år sen – det kan plötsligt bli skälet för utvisning.

Åtskilliga utvisningar är bokstavligen meningslösa – för alla. De är kontraproduktiva, ett utkastande av medmänniskor som gör insatser här. De utförs emellertid under stort byråkratiskt nit. Här en familj där fadern är verksam inom en profession som behövs i Sverige.

Migrationsmyndigheterna beslutar att hans arbetande hustru ska utvisas. Hans dotter, om tre terminer färdig med sin examen i ett högutbildat yrke, får utvisningsbesked.

Skälet till flykten var politisk förföljelse i hemlandet, dit ingen av dem kan ta risken att återvända. Många års fenomenal anpassning till Sverige utan att få uppehållstillstånd, den dagliga ångest som de och andra utsatts för – det är tortyr och misshandel av människoliv. Det finns inga andra ord.

Vad ska ett land kallas som tar sig rätten att skilja makar åt? Att splittra familjer? Att ignorera svenska fosterföräldrars insatser för skyddssökande unga, och att utvisa ensamma mödrar med barn som blivit sjuka av ovisshet här? Det kan inte kallas ett kulturland.

Begränsningslagen lämnar noll utrymme för inlevelse. Humanitära hänsyn finns inte längre i den. Reglerna – en hjärtlöst tuggande apparat – är så hårda att de skulle driva varje svensk till behov av vård.

Begränsningslagen – som enligt en flyktingarbetare borde kallas för bekämpningslagen – har som enda syfte att förhindra att människor alls tar sig hit.

Den moraliska resurs som finns förvaltas av dem som protesterar. De som inte vill se människor behandlas som boskap. Vi lever i ett av världens rikaste länder och våra myndigheter fattar inte att kulturens

grund är den andre. Vad du gör för en av dina minsta bröder gör du inte för dig utanför ditt samhälle.

Det är drivkraften för teater, litteratur, film, musik, opera och måleri. Mekaniken i asylpolitikens språk gör dessutom att man inte förmår urskilja terrorister från andra. Det medför att Sveriges politiker lämnar en människosyn byggd på humanitet. Sverige styrs av nervösa politiker som inte ser skillnaden på konsumtion och människovärde. Sveriges politiker använder asylrätten till inrikespolitik. Som om vi inte hade undertecknat internationella konventioner:

Genèvekonventionen (1949), Europakonventionen om skydd för mänskliga rättigheter (1950), konventionen mot tortyr (1987) och barnkonventionen (1989). Dem har Sverige underskrivit. De skjuts utan genans åt sidan i avslagsbesluten och ersätts av regler i svenskt egenintresse.

Vi måste kräva att underskrivna konventioner följs. Att humanitära skäl finns i lagen. Att myndigheter inte splittrar familjer som för sina liv behöver varandra. Att det blir stopp på meningslösa utvisningar av människor som varit här länge och gjort rätt för sig. Att det blir slut på jiddret med kostsamma deportationer till Afghanistan. Och att permanenta uppehållstillstånd omedelbart ges till barn med uppgivenhetssyndrom och deras traumatiserade mödrar – i stället för att som i dag barn utan hopp ska ligga sondmatade i årtal.

Kultur är att lära av människokärleken hos dem som trotsar den förda politiken genom att bry sig om sina medmänniskor. Det är att lära av de enastående konstnärer som Sverige har, en Mats Ek, Barbara Hendricks, Göran Sonnevi, Suzanne Osten, Kjell Espmark, Sara Stridsberg och andra, vars anda i arbetet är just det: att vad du gör för

andra gör du för ditt samhälle. Stå upp för att Sverige ska vara ett kulturland, vilket förutsätter en annan syn på den andre än den som styrs av asylpolitikens språk.

Det genomtränger snart allt som en illaluktande dimma. Kultur är inlevelse med människor som är precis som vi – med samma behov av respekt och inlevelse som vi. Hur ska vi bekämpa brotten mot mänskliga rättigheter som pågår i Europa och hos oss? Inte minst måste det ske genom att vidga medvetandet om vad kultur faktiskt är.

Agneta Pleijel "

" Det behövs en skapelsemyt för den upplysta människan

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Alla kulturer tycks ha behov av en skapelseberättelse. Men vad gör vi som är skeptiska till religiösa myter? ”Jag tror att mitt eget intresse för kosmologin bottnar i en längtan efter en gripande, men vetenskapligt förankrad ramberättelse”, skriver Andrej Walden.

Som barn trodde jag på Gud. Nu gör jag det inte. Och det är rätt obehagligt.

En kort sammanfattning av min egen andliga resa som på sätt och vis rymmer hela den moderna människans. Gudarna är döende men det betyder inte att tomrummet de fyllde i oss har självläkt. Religionerna med tillhörande myter om vårt ursprung och sammanhang var ju enkelt uttryckt marknadslösningar; tillgång och efterfrågan på en handelsplats för andliga frågor.

Det där var ju en rätt oreglerad marknad innan vetenskapen kom och krånglade till allt.

Det var inte svårt för de religiösa myternas författare att fånga sina läsare, de hade fria händer att väva berättelser kring våra starkaste drifter och rädslor och besvara vilka frågor som helst. Att religioner som odlats på olika kulturella öar har en del överlappande mönster och arketyper betraktas emellanåt som ett kvitto på att det måste finnas någonting där (inte minst bland anhängare av den inofficiella svenska statsreligionen jag tror inte på Gud men jag tror på något) men bottnar

rimligen i att samma frågor hemsökt ungefär alla människor i alla flockar. Var kommer vi ifrån? Vad är poängen? Måste jag dö? (Hoppas inte!)

Jag tror att mitt eget intresse för kosmologin bottnar i en längtan efter en vetenskapligt förankrad ramberättelse som griper mig; en skapelsemyt för den upplysta människan.

Inte för att den skulle bota min rädsla för döden – det händer att jag kräks i munnen av tanken på att jag ska dö i den här vetenskapligt kalibrerade berättelsen där man bara slocknar och försvinner – men jag vill känna någonting för det som är mätbart och sant och där är både rymden och tiden behändiga avgrunder. Det är något med de vidunderliga avstånden och håren som reser sig i nacken när man för ett ögonblick lyckas (eller råkar) kröka tanken runt dem.

Jag tror i alla fall att många delar denna längtan. Det kanske bara är projicering av mina egna begär men visst har vi sett tecken i tiden? Som när Carlo Rovelli, teoretisk fysiker vid universitet i Marseille, våren 2015 gav ut ”Sju korta lektioner i fysik” – en alldeles formelbefriad, poetisk och behändig liten guide till den moderna fysiken, från allmänna relativitetsteorin till loopkvantgravitationen – och välte kiosker över hela Italien. Ett halvår senare hade boken pressats i arton upplagor och sålt mer än någon annan bok i katolicismens vördland. Mer än ”Fifty shades of Grey”. Det kanske inte var synden italienarna gick och suktade efter i första hand.

Eller som när Fox – ett hyperkommersiellt mediahus med förgreningar i den konservativa högern – lät sig övertalas att satsa pengar och prime time på den vetenskapliga dokumentärserien ”Cosmos: A spacetime odyssey” (2014) med astrofysikern Neil deGrasse Tyson i rollen som

reseledare i tid och rum och belönades med ofattbara tittarsiffror. Den populärvetenskapliga powerballaden om vårt universum sågs av 135 miljoner människor i 180 länder redan innan den nådde Netflix.

Eller genomslaget för den israeliske historikern Yuval Noah Harari och hans ”Sapiens: en kort historik över mänskligheten” (2015), en omtumlande tegelsten som skulle bli ett av de viktigaste och bäst säljande populärvetenskapliga verken i modern tid. Titeln var väl en finurlig flirt med de tio miljoner människor som redan hade köpt Stephen Hawking’s ”Kosmos: en kort historik” (1988) men med draghjälp av fans som Barack Obama, Mark Zuckerberg och Bill Gates sprängde Harari tiomiljonersgränsen på bara tre år.

Harari drabbade mig. Mest för att han hittade en struktur som förtöjde det förhistoriska i vår historia och bröt upp det där trånga perspektivet som de flesta av oss bär i bakhuvudet: en ram där berättelsen om människan är tvåtusen ganska tydliga år plus lite greker och pyramider och streckgubbar på en grottvägg och något med tvåflodslandet där de kunde baka bröd. Att läsa Harari var att känna min historia och mitt sammanhang växa (igen) för det liknade verkligen en skapelseberättelse för den upplysta människan.

Det enda jag saknade var väl de första 13,8 miljarder åren. Det finns emellertid vetenskapligt orienterade berättare med större ambitioner. Som historikern David Christian, grundare av den tvärvetenskapliga grenen big history och författare till boken ”Origin story” (2018) som i vintras nådde Sverige med titeln ”Berättelsen om allt: 13,8 miljarder års historia”.

Ett man i min smak.

I slutet av mars hade han vägarna förbi Sverige och jag frågade hans svenska förlag om jag kunde få ha honom för mig själv en stund. Det kunde jag. (Att träffa journalister är förstås poängen med att ha vägarna förbi men jag lyckades ändå odla känslan av att han rest hela vägen från Australien för min skull.)

– Exakt så!

Utbrast David Christian när jag föreslog att religionens död inte nödvändigtvis dödade behovet som religionen besvarade. (Och han pekade bekräftande på mig när han sa det, liksom mån om att vårda känslan känd från föregående parentes.)

– De senaste hundra åren har många hävdade att det moderna tillståndet är att leva i en intellektuell värld utan ursprungsberättelser. En kaotisk värld. Men jag tror att det är fel.

Boken ”Berättelsen om allt: 13,8 miljarder års historia” har drag av Rovellis prosa och Hararis humor men är kanske för mycket av lärobok för att drabba läsaren på samma sätt. Universums byggstenar var liksom lite okarismatiska under de första tio miljarder åren, innan de fick liv och började bete sig.

Kan en vetenskapligt förankrad skapelseberättelse någonsin fylla samma funktion som de gamla berättelserna?

– Jag tror det. Den moderna vetenskapliga ursprungshistorien kommer så småningom att ha all den moraliska kraft som de traditionella ursprungsberättelserna haft. Men även en del av deras brister. Sikten var skynd för aboriginerna när de en gång berättade sin, och sikten är skynd för oss när vi berättar vår. Det kommer alltid finnas saker vi inte ser.

Du har sagt att idén om en postreligiös skapelseberättelse inte är ny?
– Fram till omkring 1900 ansågs idén att söka en enhet i all kunskap som ett normalt och viktigt projekt. 1800-talets stora tänkare letade alla efter en sammansatt berättelse. Man glömmer lätt att den intellektuella värld vi lever i nu, där vetenskapen är sorterad i hårt beskurna fält som historia, kemi och astronomi, är en ung värld. Uppdelningen tillät de olika disciplinerna att ta enorma steg framåt under 1900-talet men till priset av att det blev svårt att röra sig mellan fälten.

– Nu har vi har nått en punkt där vetenskapen är så bra att den styr historien. I stället för tvärt om. Tiden är mogen att förena fälten och bygga en vetenskapsbaserad ursprungshistoria som på något sätt blir mer användbar i den moderna världen än de gamla som grundades på auktoritet och tradition.

En vetenskapligt förankrad skapelseberättelse kanske behöver en djävul också. Men jag glömde fråga om det var tanken när David Christian skrev följande mening i sin bok:

”Om det finns en skurk i den moderna skapelseberättelsen måste det vara entropin, den av allt att döma universella tendensen hos alla strukturer att upplösas i total oordning.”

Bygget av vår civilisation kan väl på sätt och vis betraktas som ett krig mot entropin.

Så kanske finns det utrymme att fira en högtid som påskan även i den upplysta människans liv. En scen där en hög atomer går omkring och letar efter ett ägg fyllt av smågodis får ändå betraktas som ett ovanligt

osannolikt tillstånd i ett universum där alla strukturer envisas med att upplösas.

Vi dör och återuppstår men glömmer alltid var vi varit. Till skillnad från berättelserna som – påhittade eller inte – kan leva lika länge som ett universum.

Andrev Walden "

" Böcker i texten: David Christian ”Historien om allt: 13,8 miljarder års historia” (Fri Tanke 2018), Yuval Noah Harari ”Sapiens: en kort historik över mänskligheten” (Natur & Kultur 2015), Stephen Hawking ”Kosmos: en kort historik” (Norstedts 2015, första upplagan tryckt 1988). "

" Det förflutna ter sig bräckligare än någonsin

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Varför blev människor så djupt berörda av branden i Notre-Dame? Det har med tidens oro att göra. Vi är många som anar att den trygghet vi växte upp med är historia, skriver DN:s Jens Christian Brandt.

När askan slocknat och brandkåren rullat in sina slangar kan man börja fundera på vad vi egentligen bevittnade den afton Notre-Dame brann. För det stora dramat var kanske inte spiran som störtade, lågornas dans kring de svartnade tornen eller rökmolnet som steg över floden och bredde ut sig över skymningshimlen. Utan det andra, anblicken av sörjande bakom avspärningarna, radbanden och tårarna, psalmerna som stämdes upp och skulle beveka elden; all vanmakt och förtvivlan som vi själva erfor då sorgespelet via appar och skärmar kablades ut till resten av världen.

Och hur vi då lutade oss framåt, plötsligt allvarliga, hur vi glömde vardagscynismerna och försökte förstå vad vi såg, det ofattbara, samtidigt som vi famlade efter minnen, hur ljuset föll och om det regnade sist vi köade framför den där fasaden ute på den mandelformade ön i hjärtat av Paris.

Varför blev vi så bestörta? Varför twittrade en tidigare svensk utrikesminister "Europa gråter"? Varför definierade Emmanuel Macron, president i ett land som långt före resten av kristenheten

skiljde kyrka och stat åt, den brinnande katedralen som tillvarons "epicentrum"?

Medan katedralen ännu stod i lågor lade "Der Spiegel" ut en artikel på nätet, och rubriken löd: "Ännu ett trauma". En formulering som sedan inte närmare förklarades i artikeln, eftersom förklaringar var onödiga. Man förstod ju ändå. Ännu ett trauma. Att det förmodligen var tekniskt slarv spelade ingen roll; ödeläggelsen bokfördes på samma konto som terrordåden, naturkatastroferna och stormfloderna.

När man adderar dem, alla dessa rosor som det senaste decenniet lagts på en trottoarkant, alla ljus som tänts för någon som inte kommer tillbaka, blir summan förkrossande. Varje ny rökutveckling i en europeisk stad spär på den oro vi numera vant oss att leva med. Och hand i hand med känslan av att kanske leva på utmätt tid går insikten att våra städer blivit sköra.

Efter andra världskrigets slut drabbades många städer av topografiska fantomsmärtor. I Östberlin sprängde DDR-regimen det kejserliga slottet som ansågs symbolisera århundraden av förtryck. Kvar blev ett tomrum, en centralt belägen spöktomt där utkommenderade undersåtar stod och huttrade under sina banderoller och sedan, så fort 1 maj-demonstrationen var över, skingrades som en uppskrämd duvflock.

Väster om järnridån var det inte ideologin utan plånboken som avgjorde vilka monument som skulle byggas upp igen och vilka som för alltid skulle förbli grus. Jag minns särskilt från sjuttioalets Hamburg hur märkligt det var att shoppinggatorna gränsade till kyrkoruiner. Man gick ut från varuhuset, korsade gatan och hamnade på en plats där tiden stått stilla sedan 1943. Några murrester stod kvar,

stenplattorna på marken, röda streck markerade var altaret stått, annars bara vinden och tomflaskorna.

En europeisk erfarenhet säkert, dessa stadsbilder präglade av att zonerna av liv och rörelse låg alldeles intill de döda gluggarna. Men hur melankoliska vissa kulisser än var rubbade de ändå inte efterkrigstidens förvisning av att det värsta låg bakom oss. Framtiden kunde bara bli ljusare. I dag har den livskänslan sakta glidit över i en aning att den trygghet vi växte upp med redan är historia. En räcka av olustiga dagar framför oss.

När vår invanda omgivning plötsligt är hotad påminns vi om att detta ju var den enda verklighet vi hade. Det spelar ingen roll om man bor invid en ekdunge eller ett stenkast från Mosebacke. Förändringarna påverkar en på samma sätt. Ute på landet betraktar man de knotiga äppleträden, vars frukt sedan länge bara duger till must, och undrar hur många säsonger till bina kommer att återvända. Och i städerna händer det, just som man sneddar över ett torg man passerat tusen gånger förut, att även den mest brutala betongarkitekturens värsta excesser fyller en med ömhet; en empati för själva stadsrummet.

I maj är det femton år sedan jag flyttade till Stockholm. Av den första tiden minns jag framför allt de fasansfulla stunder i sena januari och december då eftermiddagen övergick i kväll och dottern åkte varv efter varv längs skridskobanan på Medborgarplatsen.

Jag är övertygad om att jag skulle ha frusit ihjäl där och då, ett offer för sibiriska vindbyar, om jag inte varje gång räddats av vänliga främlingar. Det var en viss sorts äldre män som alltid brukade komma fram och efter en trevande inledning, "Kyligt i dag", oförmedlat övergick till att berätta en och samma historia. Mig måste de ha

identifierat som utsocknes, för det de ville prata om handlade alltid om kvarterets förvandlingar. Framförallt frambesvor de Södra stationsområdet, vilken vild plats det varit och så vidsträckt.

Den där impulsen att upplysa en nyanländ om att det under den synliga staden fanns en annan karta, hela kvarter kanske som nu var borta men levde kvar i minnet, är också en del av den urbana identiteten.

Städerna förändras oupphörligen och i takt med att man åldras uppstår ofrånkomligen divergenser, våra inre gatunät avviker från stadsplanernas, våra kompasser pekar mot platser de yngre inte kan se.

Vilka kilar samtidens folktribuner än försöker driva in mellan land och stad, mellan åkgräsklippare och elsparkcyklar, är de här erfarenheterna gemensamma. Man behöver inte resa längre än till Roslagens byar för att uppleva samma vittnesmål om allt som försvunnit. Folk hejdar en vid brevlådan och pekar ut allt som inte längre finns, var bageriet låg och byskolan, var skomakaren höll till, och att det igenbommade rucklet borta i vägskalet fram tills alldeles nyligen var den lokala matbutiken.

Så bevarar vi inom oss platserna där vi blev till. Och lever ett dubbelliv där vi rör oss lika mycket i det förflutna som i samtiden. Kanske var det alltid så. Men i dag när så mycket kräver vår uppmärksamhet kan det förgångna te sig bräckligare än förut, en hägring som bara visar sig ibland och som vi saknar när den blev borta för länge. Och då packar vi väskorna och avreser till platser som Rom och Paris, eviga städer, där vi tror att historien ska ta emot oss med utbredda armar. Kanske är det oss själva vi upptäcker när vi sedan kliver in under valven i Notre-Dame. Och därför måste de räddas ur eldhavet, Kristi

törnekrona, spikarna från korset, relikerna från helgon vars namn vi glömt men som rör oss i det ögonblick de hotar att försvinna.

Läs mer om branden i Notre-Dame, bland andra Marie Darrieussecqs "Träden födde Notre-Dame, Seine räddade henne" på dn.se/om/notre-dame.

Jens Christian Brandt "

Utrikes förhållanden

" Stort intresse när DN:s korrespondenter diskuterade världsläget

DN TORSDAG 4 APRIL 2019

Europas polarisering och Brexitförhandlingarnas svallvågor, de iskalla relationerna mellan Kina och USA och klimathotet var centrala frågor när DN:s utrikeskorrespondenter samlades inför ett fullsatt Chinateatern i Stockholm på onsdagskvällen.

DN:s Utrikeskväll arrangerades för 20:e året i rad, och liksom tidigare år var intresset stort.

Chinateatern var fullsatt när chefredaktör Peter Wolodarski inledde kvällens samtal där 16 korrespondenter deltog.

– Vi går in i en brytningstid, den känslan växer sig starkare och starkare. Det är en spännande men också skrämmande tid där mycket av det som vi tagit för givet när det gäller frågor som att demokratin förankrats, och att de hemskheter vi varit med om försvunnit för gott, vi vet inte längre, sade Wolodarski.

Samtalen utgick från de politiska strömningar och händelser som definierar och symboliserar dagens turbulenta värld. De globala klimatstrejkerna, med svenska Greta Thunberg i spetsen, och det blodiga kriget i Syrien, som blivit en skådeplats för stormakternas konflikter, var naturliga utgångspunkter.

– 2018 var ett genombrottsår för klimatfrågan med rekordvärmen under sommaren och den nya typen av aktivism som startades av Greta

Thunberg, men vadkommer att krävas för att vi ska nå miljömålen?
frågade sig DN:s klimatreporter Jannike Kihlberg.

– Det är så svårt för vuxna att säga nej till barn som säger ”förstör inte vårt klimat”, sade Tysklandskorrespondenten Lina Lund.

Även andra globala trender togs upp under kvällen. Björn af Kleen, DN:s Washingtonkorrespondent, och utrikeskommentatorn Michael Winiarski diskuterade hur synen på cannabis har förändrats, hur marknadskrafterna tagit vid när drogen avkriminaliserats i Kanada och Kalifornien, och hur det har påverkat de samhällen som berörs.

Korrespondenterna Anna-Lena Laurén, Mia Holmgren, Ingmar Nevéus, Erik Esbjörnsson, Nathan Shachar och Philip Teir deltog i ett panelsamtal om valåret 2019, då fler människor än någonsin går till val världen över. De utredde vilka frågor som kan bli avgörande för valresultaten och vilka konsekvenser det kan få när medborgare i länder som Indien, Finland, Israel, Sydafrika och Ryssland går till valurnorna.

– Vi har en läsekrets som är genuint intresserad av utrikesjournalistik och trycket är alltid stort för att få vara med och höra våra utrikeskorrespondenter diskutera de stora frågorna när de kommer hem en gång om året, säger DN:s utrikeschef Pia Skagermark.

Utrikeskvällen modererades även i år av DN:s Johar Bendjelloul.

– Det är fantastiskt att ha så många kunniga människor under samma tak, det är verkligen inte vardagsmat. Vi får ta del av många kvalificerade analyser av världsfrågor på kort tid, säger han.

Utrikeskvällen avslutades med ett tal av den amerikanske krigsveteranen Alan Moskin, som berättade om sina upplevelser från andra världskriget, där han vid krigets slut var med och befriade arbets- och koncentrationslägret Gunskirchen i Österrike.

– Dagens unga får romantiska bilder av krig från tv-spel och liknande. Att vara i krig är som att komma till helvetet och tillbaks, säger han.

Den nu 92-årige Alan Moskin berättade om de fasor han bevittnade med egna ögon när portarna till lägret slogs upp, och han uppmanade till motstånd mot alla former av fascism, nazism och hat, världen över.

– Det jag såg där var det värsta jag någonsin sett och det värsta jag hoppas någonsin behöva se. Jag såg skelettliknande personer ligga på marken till både höger och vänster, det är som att beskriva det obeskrivbara.

– Hur kunde den civiliserade världen tillåta att det här hände? Jag vill inte att någon någonsin glömmer Förintelsen, det är därför jag gör det jag gör– för att jag är ett vittne, säger Alan Moskin.

Ivan Solander

ivan.solander@dn.se "

" 100 år gamla idéer om rasrenhet smutsar ner vår tid

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Under mellankrigstiden var den exkluderande nationalismens idéer på väg in i svensk politiks finrum. Dit vill de igen.

Så har ännu ett manifest dykt upp. I "The great replacement" är det muslimer som måste stoppas från att ta över "de vitas" land. Mannen som skrev det sköt för att döda i moskéerna i Christchurch på Nya Zeeland och han förklarade att det handlar om rening. Folket måste renas. Anders Behring Breivik ville först inte tillstå att han var nazist men för den som läste hans manifest – med elaborerade avelsidéer om arisk rasrenhet och planer på uppfödning av blonda och blåögdade barn hos surrogatmödrar i Asien – blev det ändå uppenbart.

Texterna kan avfärdas som meningslösa, skrivna av vettvillingar och psykiskt störda. Eller ses i ett annat ljus. Tankar har ju sin egen arkeologi. Med hjälp av idéer från äldre tider kan man förstå en del om vad som händer nu. För det är gamla föreställningar om folk och renhet – och motstånd mot demokrati – som dyker upp igen i vår tid. Ett tankegods, som länge varit undertryckt och utrensat, har revitaliserats och får ny spridning.

För 100 år sedan befann sig Sverige på tröskeln till det demokratiska genombrottet. Då talade företrädare för högern om nationen som en kropp, en helhet. Så stark och djup var folkgemenskapen att någon allmän och lika rösträtt egentligen inte behövdes. Folkets bästa kunde uttolkas ändå, eftersom folket i grund och botten var en enhet, inte

olikt ett slags levande organism. Det förklarade Rudolf Kjellén, nationalismens ledande ideolog, professor i statskunskap och riksdagsman för högern.

Men den demokratiska revolutionen stod ändå för dörren. Och i själva verket insåg alla vilken sprängkraft som fanns i "en man eller kvinna, en röst". Underbetalda arbetares röster skulle snart väga lika tungt som rikas, inte bara i val till riksdagens andra kammare, som tidigare, utan även i kommunvalen och i första kammaren. Rösträkning efter inkomst skulle äntligen försvinna. Högern skulle inte längre kunna blockera samhällets förändring.

Det var på våren för exakt 100 år sedan riksdagen tog det första av de två beslut som krävdes för grundlagsändringen. Precis då öppnade även "Svenska folktypsutställningen". Budskapet där var att människor behövde förstå betydelsen av rasskillnader. Svenska folket presenterades där på våren 1919 som en fråga om kropp, enhetlighet och renhet.

Det var en docent i rasbiologi vid Uppsala universitet som hade skapat utställningen – och denne Herman Lundborg har jag skrivit en bok om. Han spred varningsord: Rasbiologin visar att människor inte är likvärdiga. Å ena sidan finns högtstående folk och å andra sidan folk som inte håller måttet. Vissa har framtiden för sig medan andra är dömda att gå under. Människoraserna, deras konflikter och blandningar, styr så gott som allt i världshistorien, förklarade han.

Tusentals besökare köade utanför Konstakademien i Stockholm. Utställningen turnerade sedan vidare och drog fulla hus även i Uppsala, Göteborg, Visby och Gävle. Det man fick se när man kom in var ansikten, ansikten, ansikten. 700 fotografier på det som Lundborg

menade var olika ”rastyper” i Sverige: svenskar, finnar, samer, valloner, judar och zigenare, tattare – och så förstås de rasblandade. Vissa personer som visades upp hade fått sina foton tagna med tvång, andra hade själva med stolthet lämnat in sina bilder. ”Genom en ingående kunskap om folkets rasstruktur skola vi efterhand sättas i stånd att vidta åtgärder, gående ut på förbättrandet eller åtminstone vidmakthållandet av dess (svenska folkets) rasbiologiska standard. I motsatt fall riskera vi en fortgående försämring”, förklarade Lundborg i skriften ”Degenerationsfaran”.

Styrande statsmän måste inse rasbiologins betydelse för nationens framtid. De borde ge tränade läkare tillåtelse att förbättra den svenska folkstocken och skydda samhället från degeneration. Genom att tillämpa ungefär samma metoder som användes inom modern djuravel och växtförädling.

För att Lundborg skulle få acceptans för sitt budskap var paketeringen viktig. Rasbiologin måste framstå som neutral, vetenskaplig. Så han dolde omsorgsfullt sina nazistiska sympatier, och lyckades så väl att han än en gång på Stockholmsutställningen 1930 kunde ställa ut hundratal bilder av befolkning i Sverige som indelad i olika ”raser”. Vissa naturligtvis med mer hemortsrätt i landet än andra.

Men det var först när han närmade sig pensionen 1934 som han öppet hyllade Hitler och förkunnade att Sverige borde följa Nazitysklands exempel vad gällde uppreisning bland ”rasfrämmande”. Fram till dess hade det varit en glidande skala av omskrivningar och försiktig otydlighet kring det som var idéns kärna om folk, renhet, enhetlighet och motstånd mot demokrati.

I dag traderas samma tankar av högerextrema ultranationalister och de får vida spridning via internet. Målet är naturligtvis inte främst att inspirera enstaka vettvillingar att begå mord och terrorbrott. Det är ju att ta sig tillbaka in i samhällsdebatten. In i det etablissemang där föregångarna befann sig för 100 år sedan. Steg för steg verkar det också vara dit vi rör oss.

Maja Hagerman är författare, vetenskapsjournalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Maja Hagerman "

" Ledare: Den etniska nationalismens sanna ansikte

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

I söndags visade SVT en dokumentärfilm om rättegången mot den bosnienserbiske generalen Ratko Mladic.

Den internationella krigsförbrytartribunalen för det forna Jugoslavien (ICTY) i Haag dömde honom i december 2017 till livstids fängelse för bland annat brott mot mänskligheten och folkmord. Mladic ledde de styrkor som lät granaterna regna över det belägrade Sarajevo och i juli 1995 mördade upp till 8 000 bosniakiska män och pojkar i Srebrenica.

Han är känd som Bosniens bödel, slaktaren från Srebrenica. Men att Mladic greps på en kusins gård i Serbien först 2011, efter 16 år på flykt, är en indikation på livskraften i den hjälteroll han under krigsåren tilldelades i den serbiska mytologin. I dokumentären får vi se honom klädd i uniform hjälpa bönder med slåttorn. Län går, först på hembygdens ängar, sedan på dödens fält.

Att stuva fångar på lastbilar, köra ut dem till fält i skogen, avrätta dem och sedan skyffla ner dem i massgravar må vara kriminellt och barbariskt i omvärldens ögon. Men hans anhängare dyrkar Ratko Mladic som "folkets" räddare.

I en filmsekvens från hans hemkommun Kalinovik i bergen sydost om Sarajevo håller generalens son, Darko Mladic, ett tal till sin fars ära. Det sker under en bygdefest med dragkamp och folkdanser. Darko Mladic överbringar hälsningar från "befälhavaren" och berättar sedan en anekdot om hur hans far som åttaåring vallade får i bergen. En varg högg tag i ett av lammen, men åttaåringen höjde sin herdestav och jagade bort odjuret. För den som till äventyrs inte förstår poängen gör Darko Mladic den övertydlig. Många år senare kom en annan varg och

högg "vår frihet" i benet, förklarar han, men med den "stav" som de själva och den bosnienserbiska armén utgjorde jagades också denna varg bort och fåren, det vill säga bosnienserberna, kunde få sin egen stat, Republika Srpska, där de slapp ha med de muslimska getterna och korna att göra.

Det där sista, om fåren och getterna och korna, säger inte Darko Mladic. Men det är andemeningen. Det är en av nationalismens fundamentala föreställningar, övertygelsen att "folket" är hotat av något främmande, "vargen", och därför måste skyddas av en herde som inte bara håller vargen borta utan också sorterar ut och fördrivar de getter som kan ha smugit sig in i flocken.

Eller som George Orwell uttrycker det med en annan metafor i essän "Notes on nationalism": Nationalismen tar för givet att människor kan klassificeras "som insekter".

Röster till höger i den svenska politiska debatten tycks vara irriterade över att det numera skrivs och talas för mycket om 30-talet. Man kan förvånas över att skribenter som ser sig som konservativa, eller i alla fall känner viss sympati för konservativa värderingar, nu gärna avfärdar de historiska perspektiven som ointressanta och irrelevanta.

Och det är ju inte heller sant att alla som oroar sig över den nationalistiska ängsligheten och den nationalistiska chauvinismens och den nationalistiska dumhetens återkomst bara ser 30-talet gå igen. Vi är många som också minns 1990-talet; den etniska rensningen på Balkan, folkmordet i Rwanda.

Ingen lag tvingar historien att upprepa sig. Men det vore ändå oklokt att ignorera den. När nationalismen har blivit en allt mäktigare, och alltmer respektabel, politisk kraft i Europa bör man påminna sig själv om att den kan ha många ansikten. Ett av dem tillhör Ratko Mladic, det är den etniska nationalismens fryntligt brutala mördaransikte.

DN 10/4 2019. "

"Därför måste muslimer från majoriteten kliva fram"

DN_TISDAG 2 APRIL 2019

Den viktigaste tillväxtfaktorn för nationalpopulistiska partier är motståndet mot invandring och islam. För att etablerade politiker ska klara av att stå emot deras enögda världsbild behöver fler företrädare från den väl integrerade muslimska majoriteten visa sig och ta avstånd från extremism, skriver Bengt Westerberg.

Filosofen Karl Popper publicerade 1945 "Det öppna samhället och dess fiender". Den var ett starkt försvar för den liberala demokratin mot nazism och kommunism. Det öppna samhället kännetecknas av fritt tänkande, fri politik och fria institutioner.

Det bygger, som Michael Ignatieff skriver i inledningen till en färsk forskarantologi, "Rethinking open society", på en sorts moralisk individualism, att var och en ges möjlighet att själv göra de viktiga vägvalen i livet. I ett land som Sverige kan detta kännas så självklart att vi inte ens reflekterar över att vi har den möjligheten. De som har levt under ofrihet är mer medvetna om vad friheten betyder.

Man ska inte blunda för att det också kan vara krävande att leva i ett öppet samhälle. I det måste vi visa respekt för andra människors värdighet, också deras värderingar vi inte delar. I det erbjuds inga enkla lösningar eller färdiga recept för en bättre värld. Vi förutsätts tillsammans tänka igenom de beslut som måste fattas, ofta under stor osäkerhet. I det öppna samhället är möjligheterna att förutse framtiden begränsade, vilket kan bidra till den osäkerheten. Men, som Popper

uttryckte det, det är bättre att leva med den osäkerheten än med en förtryckande visshet.

Berlinmurens fall 1989 blev en symbol för kommunismens tillbakagång och det öppna samhällets uppsving. Mellan 1990 och 2005 ökade antalet liberala demokratier från 76 till 119. Sedan dess har det svängt. 2018 var det trettande året i rad som friheten enligt den oberoende tankesmedjan Freedom House minskade i fler länder än den ökade.

Vilka är i dag det öppna samhällets fiender? Dit hör fortfarande kommunismen, främst representerad av Kina. Men också, menar Ignatieff, illiberala regimer i Centraleuropa och nationalpopulistiska partier och politiker i Västeuropa och USA.

De främsta exemplen på illiberala regimer är Polen och Ungern. De är särskilt intressanta i en svensk kontext eftersom Sverigedemokraterna lyfter fram dem som förebilder. I riksdagsdebatter har dess företrädare hyllat Ungerns premiärminister Orbán som den just nu främste statsledaren i världen och angett omdaning i Polen som ett exempel på vad som bör ske också i Sverige.

Vad är det då som händer där? De bägge länderna är inte slutna samhällen i klassisk mening. De är med i NATO och EU, de har inget emot att deras medborgare åker västerut för att arbeta och de genomför demokratiska val. Men regimerna drar sig inte för att radera viktiga institutioner i det öppna samhället: mediefriheten och föreningslivets frihet begränsas, domstolsväsendena politiseras. Och fri forskning förhindras. Det universitet, Central European University, där Ignatieff är rektor, tvingas lämna Ungern därför att det undervisar och forskar om liberal demokrati. Det är sådana förändringar som får Orbán att själv karaktärisera sitt land som en illiberal demokrati.

Trots den sortens politik har de och deras systerpartier i väst under senare tid fått ett växande väljarstöd. Vad kan ligga bakom? De brittiska forskarna Roger Eatwell och Matthew Goodwin ser det i "National populism the revolt against liberal democracy" som ett resultat av en utveckling som har pågått under lång tid. De lyfter fram fyra förklaringar, "de fyra D:na".

- En ökad ekonomisk ojämlikhet som innebär en relativ försämring för stora grupper (Deprivation).
- En ökad misstro mot etablerade politiker (Distrust).
- En minskad anknytning från medborgarnas sida till etablerade politiska partier (De-alignment).
- Ett upplevt hot från invandrare och särskilt muslimer mot den egna kulturen och de egna livsvillkoren (Destruction).

Globaliseringen av ekonomin har visserligen bidragit till att den extrema fattigdomen i världen har minskat, men samtidigt har den lett till ökade klyftor i många länder, även i Sverige. Inkomsterna har ökat för de flesta, men många har relativt sett halkat efter. De som gör det kan uppleva att de etablerade politikerna lyssnar mer på de rika. Det lovar nationalpopulisterna att ändra på.

Klyftan mellan politiker och väljare har ökat. I Sverige är en förklaring att antalet förtroendevalda har minskat. Med samma andel som 1950 skulle Sverige i dag ha 300 000 sådana. I själva verket är det bara en dryg tiondel så många. Partierna har utvecklats från breda medlemspartier till elitpartier, som i hög grad lever på offentliga bidrag. De nationalpopulistiska partierna framträder gärna som anti-etablissmangspartier och säger sig bättre kunna företräda vanligt folk.

Det är också färre personer i dag som är lojala mot något parti. Andelen partibytare i valen har ökat väsentligt sedan 1980-talet. I början av 1980-talet var en av sju svenskar med i ett politiskt parti, i dag bara en av 40.

Dessa utvecklingstrender har skapat utrymme för nationalpopulistiska partier och politiker. De etablerade partierna har en läxa att göra. Det är angeläget att minska ekonomiska klyftor och skapa förutsättningar för en mer deltagande demokrati. Det är inga enkla utmaningar, men de kan ändå uppfattas som politiska projekt av traditionellt slag.

Den i särklass viktigaste faktorn bakom dessa partiers tillväxt är emellertid, enligt Eatwell och Goodwin, deras motstånd mot invandring och islam. Den är betydligt svårare att hantera för de etablerade partierna. I vissa länder har det förekommit en betydande muslimsk invandring, som till Sverige, men det räcker ofta att den målas ut som ett potentiellt hot. Frågan spelade en stor roll i den senaste polska valrörelsen trots att de muslimska invandrarna i landet kan räknas på ena handens fingrar.

Den fruktan som nationalpopulisterna lyckas sprida hämtar sin näring från såväl muslimska regimers brutala agerande som händelser i väst.

Iran och Saudiarabien är förtryckande teokratier. De utdömer, efter Kina, flest dödsstraff i världen. Den svenske läkaren Ahmadreza Djalalis sitter sedan tre år tillbaka fängslad i Iran med en dödsdom hängande över sig. Det saudiska förtrycket av kvinnor kan symboliseras av den unga kvinnan Rahaf Mohammed al-Qunun, som nyligen hoppade av under ett besök i Thailand för att slippa bli bortgift.

I väst har islamistiska fundamentalister genom ett flertal terrordåd bidragit till fruktan. Den 11 september i New York har följts av fler. Mellan 2014 och 2017 dödades, enligt Eatwell och Goodwin, 424 människor i islamistiska attentat i väst och 2 000 skadades. Ett av dem skedde på Drottninggatan i Stockholm den 7 april 2017 då fem människor fick sätta livet till. Det förekommer också en radikalisering bland

unga muslimer i väst, vilken under flera år har manifesterats i en omfattande rekrytering till IS, även från Sverige.

Cheko Pekgul, som bor i Tensta utanför Stockholm, skrev redan för flera år sedan: "(Jag) har sett hur en del moskéer och religiösa föreningar vill isolera medlemmarna för att skydda dem från det sekulära samhället. ... Att vissa moskéer och religiösa föreningar förstärker muslimers utanförskap i det svenska samhället är ett stort problem. Därtill kommer den risk som alltid är förknippad med slutna grupper, nämligen att de kan vara grund för olika slags extremism." Tendenserna finns också på andra håll. I sådana miljöer är exempelvis hedersvåld vanligt.

Nationalpopulister tar fasta på sådana här företeelser och hävdar att de är representativa för alla muslimer i väst. De vill få oss att i varje muslim se en potentiell terrorist.

Eatwell och Goodwin ger flera exempel. Orbán i Ungern har varnat för en muslimsk invasion. Le Pen i Frankrike har jämfört muslimer som ber på gatorna med den nazistiska ockupationen under andra världskriget. Strache i Österrike menar att om vi inte får slut på islamiseringen så kommer européerna att gå mot sin undergång och Wilders i Nederländerna att Europa kommer att upphöra att existera om inte islam stoppas. Salvini i Italien säger att århundraden av europeisk historia riskerar att gå förlorad om islamiseringen får fortgå. Och i Sverige har vi hört Jimmie Åkesson varna för att islam är det största utländska hotet mot Sverige.

De företeelser som de tar fasta på är alltså inte påhittade, men de är inte heller representativa för alla muslimer i väst. De flesta av dem har flytt från förtryck i sina gamla hemländer. De vill nu mest av allt få leva i fred. De inser att bara den sekulära staten kan erbjuda verklig

religionsfrihet. De anpassar sig i regel värderingsmässigt till sina nya hemländer. De finns indikationer på att unga muslimska kvinnor i Sverige är mer för jämställdhet än unga svenskfödda män. Attityderna styrs ofta mer av den plats som de har kommit till än den som de har kommit ifrån. Den svenske forskaren Klas Borell har visat att de flesta muslimska församlingarna i Sverige fungerar väl och samverkar med det omgivande samhället.

Frågan är hur man ur denna snåriga verklighet ska kunna skapa en balanserad bild och politik. Å ena sidan måste man, på tvärs emot vad nationalpopulisterna gör, lyfta fram att den stora majoriteten av muslimer är fredliga och väl integrerade i våra västliga samhällen, å andra sidan får man naturligtvis inte blunda för de problem som följer av terrorism, maningar till utanförskap och radikaliserings-tendenser.

Risken är betydande att etablerade politiker finner denna balansgång alltför svår och viker sig för nationalpopulisternas världsbild. Om de ska klara att stå emot tror jag personligen att det är av största vikt att fler företrädare för den fredliga och väl integrerade muslimska majoriteten stiger fram på ett tydligare sätt, visar upp sig och skarpt tar avstånd från den extremistiska minoriteten.

Bengt Westerberg Tidigare partiledare L 1983–1995."

"Böcker som nämns i texten: "National populism. The revolt against liberal democracy" Roger Eatwell & Matthew Goodwin, Pelican 2018 "Rethinking open society", Michael Ignatieff & Stefan Roch (ed), CEU Press 2018 "Det öppna samhället och dess fiender", Karl Popper & Håkan Holmberg, H:ström Text Kultur 2017 "Freedom in the world 2019", www.freedomhouse.org "

Europa och EU

" Kamp mot nationalism i C-kampanj

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Lägre utsläpp, minskad antibiotikaanvändning för djur och kampen mot högerpopulism och nationalism. Det är huvuddragen i Centerpartiets EU-vals kampanj.

Centerpartiet presenterade sin EU-vals kampanj under måndagen. Kampanjen står till stor del på samma grunder som partiets riksdagsvals kampanj.

– Vi tänker ta en kamp mot högerpopulismen och de aggressiva nationalisterna i Europa för en liberal demokrati. Sen måste EU göra mycket mer för att minska klimatutsläppen, inte minst för transportsektorn och så ska vi slå vakt om en sund och säker mat, bland annat genom att minska antibiotikaanvändningen, säger partisekreteraren Michael Arthursson.

Också Socialdemokraterna har tydligt pekat på kampen mot högerextremismen som en prioriterad fråga inför EU-valet.

– Vi har i inrikespolitiken visat att vi verkligen står upp för de värderingarna. Dels är det frågan om att ta ett gemensamt ansvar när det gäller flyktingpolitiken men också att länder som bryter mot rättsstatsprinciper och politiserar domstolar måste mötas av hårdare sanktioner från EU:s sida, säger Arthursson.

För att få ner utsläppen vill partiet bland annat utveckla systemet för utsläppsrätter på transportområdet. Men när det gäller frågan

om en gemensam koldioxidskatt, som Liberalerna föreslagit, sätter Centern i nuläget stopp.

– Vi har hittills inte tagit ställning till att ge EU beskattningsrätt. Det finns annat man kan göra. Dels handlar det om att EU sätter upp mål för medlemsländerna eller att stimulera utbyggnaden av förnybar energiproduktion samt lagar i olika EU-länder om vilka utsläpp man får göra och inte, säger Arthursson.

Nuvarande EU-parlamentarikern Fredrick Federley toppar partiets kandidatlista inför valet följd av tidigare C-riksdagsledamoten Abir Ahl-Sahlan och Emma Wiesner, energiingenjör och analytiker på teknikkonsultföretaget Sweco. Partiets kampanjbudget ligger på mellan 30 och 35 miljoner kronor, ungefär hälften av pengarna som lades på riksdagsvalskampanjen.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se"

" SOM: Stödet för EU är rekordstarkt

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Göteborg. Det svenska stödet för EU är rekordhøgt. Det visar den årliga SOM-undersökningen från Göteborgs universitet. Brexit ses som tydlig orsak till att 59 procent av svenskarna nu är för EU.

Den nationella SOM-undersökningen, som genomförs sedan 1986, kartlägger opinionsbildning och hur svenska folkets attityder och vanor förändras över tid.

2018 års undersökning, som presenterades i Göteborg på tisdagen, visar att svenskarna stöd för EU ökar inför EU-valet. Av de drygt 10 000 svenskar i åldrarna 16–85 år som svarat på enkätfrågorna visar 59 procent sitt stöd för EU. Bara 16 procent är emot.

Linda Berg vid SOM-institutet, som granskat svaren, säger att Storbritanniens beslut att gå ur EU och de problem som detta skapat sannolikt spelar en roll för siffrorna.

– Vi såg att stödet för EU gick ner i samband med folkomröstningen om Brexit 2016, men sedan ökade det igen, säger Berg och konstaterar att ett "Swexit" inte känns särskilt aktuellt.

Bara 14 procent av svenskarna tycker att ett svensk utträde är en god idé.

Berg konstaterar också att det skett en tydlig förändring i stödet för EU både åldersmässigt och när det gäller politisk hemvist.

– På 90-talet var det tydligt de som stod till höger som var för EU, men i dag ser vi inte skillnaden mellan vänster och höger längre. Och medan det på 90-talet var de äldre som var för EU finns det starkaste stödet numer i de yngre åldersgrupperna, konstaterar Berg. Svenskarnas EU-stöd ligger högt internationellt sett. Bland EU-länderna är siffran 43 procent.

SOM-undersökningen visar också att frågan om Sverige ska införa euron i princip är död. Bara 13 procent tycker att det är ett bra förslag. Bland de politiska partierna är det framför allt Miljöpartiets anhängare som blivit mer EU-vänliga.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se "

"EU-parlamentarikerna från M, KD och SD får dåligt miljöbetyg"

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

"DN. DEBATT 20190411

I dag publicerar vi en granskning av de svenska EU-parlamentarikernas miljöinsatser 2014–2019. Den visar på stora skillnader i engagemang och ambitionsnivå. En handfull parlamentarikер har utmärkt sig som pådrivande miljöroster, medan andra utgjort bromsklossar för miljöpolitiken, skriver Johanna Sandahl och Karin Lexén, Naturskyddsföreningen.

Valet till EU-parlamentet den 26 maj är ett viktigt val för miljön. De globala utsläppen av växthusgaser måste halveras inom bara tio år för att undvika de katastrofala konsekvenser som följer av en global uppvärmning på över 1,5 grader.

Samtidigt fortgår en förödande massutrotning av arter. Vår förmåga att hantera dessa utmaningar är helt avgörande för hela den mänskliga civilisationens förutsättningar till ett gott och tryggt liv. Beslut inom EU påverkar i hög grad allt detta. EU beslutar om allt ifrån regler för utsläpp från bilar till skydd av värdefull natur och användning av farliga kemikalier.

En stor del av EU:s miljöpolitik har under den gångna mandatperioden handlat om klimatet. Några av de viktigaste lagstiftningsbesluten har handlat om energi och utsläpp av växthusgaser. Steg i rätt riktning har tagits inom jordbruket, exempelvis genom ett förbud mot all utomhusanvändning av tre neonikotinoider, en ämnesgrupp som är

mycket skadlig för bin och andra insekter. Det har också fattats viktiga beslut inom fiskeri- och kemikaliepolitiken. Samtidigt har EU gjort långt ifrån tillräckligt, och motståndet från en del politiska grupperingar och lobbyister mot en progressiv miljöpolitik har varit stort.

I dag lanserar Naturskyddsföreningen rapporten ”Blåslampor och bromsklossar – Granskning av de svenska EU-parlamentarikernas miljöinsatser 2014–2019”. Granskningen visar på stora skillnader mellan de olika EU-parlamentarikernas engagemang och ambitionsnivå under den gångna mandatperioden. En handfull parlamentariker har utmärkt sig som pådrivande miljöröster, medan andra utgjort bromsklossar för miljöpolitiken.

I rapporten presenterar vi en kartläggning av hur de svenska EU-parlamentarikerna har röstat i 32 av de mest centrala miljöomröstningarna under mandatperioden, som spänner över en bredd av viktiga miljöfrågor. Vi har också gått igenom tusentals inlägg, ändringsförslag, betänkanden och yttranden från de svenska parlamentarikerna.

Utifrån röstbeteende och samlat miljöengagemang har vi sedan gett varje parlamentariker ett miljöbetyg: utmärkt, bra, okej eller dåligt. Utmärkt miljöbetyg.

Resultatet visar att fyra av Sveriges tjugo EU-parlamentariker har utmärkt sig särskilt och får därför utmärkt miljöbetyg av Naturskyddsföreningen. Dessa politiker representerar Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. De har lagt en bra miljöröst i minst 75 procent av de granskade omröstningarna, och dessutom på

andra sätt varit mycket aktiva inom miljöpolitiken i det parlamentariska arbetet.

Linnéa Engström (MP) har förhandlat fram ambitiös lagstiftning inom EU:s fiskeripolitik och är den svenska EU-parlamentariker som flest gånger lett arbetet med att ta fram ny miljölagstiftning.

Jakop Dalunde (MP) har, trots att han bara suttit halva mandatperioden, hunnit med att vara drivande för bland annat ett bättre tågbokningssystem inom Europa, stärkt klimatforskning och en klimatlag på EU-nivå.

Jytte Guteland (S) har bland annat varit den socialdemokratiska gruppens huvudförhandlare om EU:s utsläppshandelssystem, som resulterat i att priset på en utsläppsrätt höjts från 50 kronor till 200 kronor.

Malin Björk (V) har, trots att hon inte sitter i ett miljörelaterat utskott, lyft miljörelaterade frågor ett 80-tal gånger i plenum. Bra miljöbetyg.

Bra miljöbetyg får EU-parlamentarikerna från Feministiskt initiativ, Centerpartiet samt övriga representanter för Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Politikerna från MP, S och Fi har röstat bra för miljön i minst 75 procent av omröstningarna, men inte utmärkt sig som särskilt drivande i miljöfrågor. Exempelvis har Soraya Post (Fi) röstat helt rätt för miljön i samtliga granskade omröstningarna, men inte varit miljöpolitiskt aktiv i övrigt.

Bra miljöbetyg kan också parlamentariker få om de röstat bra för miljön i minst 50 procent av omröstningarna och samtidigt visat ett

starkt miljöpolitiskt engagemang. Fredrick Federley (C) har bara röstat bra i drygt hälften av de granskade omröstningarna, men varit pådrivande för förnybar energi, energieffektiviseringar och en mer ambitiös klimatpolitik.

Okej miljöbetyg.

EU-parlamentarikerna från Liberalerna får ett okej miljöbetyget. Cecilia Wikström (L) och Jasenko Selimovic (L) har röstat bra för miljön i drygt hälften av omröstningarna, men i övrigt visat ett mycket begränsat engagemang för miljöpolitiken. På klimatområdet har de lagt en bra miljöröst i 4 av 14 granskade omröstningar. Liberalerna argumenterar ofta för att medlemskapet i EU ska användas för en bättre miljö. Därför är det förvånande att partiet inte drivit miljöfrågor mer aktivt i EU-parlamentet.

Dåligt miljöbetyg.

Samtliga ledamöter från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna får dåligt miljöbetyg av Naturskyddsföreningen. Moderaternas tre EU-parlamentariker Gunnar Hökmark (M), Anna Maria Corazza Bildt (M) och Christofer Fjellner (M) har röstat bra för miljön i endast en dryg fjärdedel av de granskade omröstningarna. Exempelvis har röstat emot bindande klimatmål på nationell och EU-nivå. Likaså har de röstat emot nationellt bindande mål för förnybar energi och minskad energianvändning.

Kristdemokraterna representerades under större delen av mandatperioden av Lars Adaktusson (KD). Han har inte uppvisat något aktivt miljöengagemang under mandatperioden, och har röstat bra för miljön i endast en dryg femtedel av de granskade omröstningarna. Det ger honom en delad sista plats tillsammans med Sverigedemokraterna.

Sverigedemokraterna kom in i EU-parlamentet 2014. Deras representanter Peter Lundgren (SD) och Kristina Winberg (SD) hamnar, med bara en femtedel bra miljöröster, i botten av vår granskning. Partiet har inte drivit miljöfrågor alls. Tvärtom var Sverigedemokraterna det enda svenska partiet som inte röstade ja till ett förslag om att sätta ett mål för minskat matsvinn.

Världen står inför en oerhörd uppgift som kräver höga ambitioner och resolut agerande från våra folkvalda. EU måste växla upp rejält för att få en miljöpolitik som svarar mot de enorma utmaningar som våra samhällen i Europa står inför. Vad EU gör de närmaste fem åren avgör vår framtid. Vår granskning visar att det går att göra mycket för miljön som enskild EU-parlamentariker.

Det är dags att de folkvalda från samtliga politiska partier visar att de tänker förvalta det stora ansvar som åligger på dem – att driva en politik som säkrar ett tryggt liv för alla, på en frisk planet.

Johanna Sandahl, ordförande Naturskyddsföreningen
Karin Lexén, generalsekreterare Naturskyddsföreningen "

”Betrakta det inte som ett hot, utan snarare som ett löfte”

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Moderaterna går till EU-val på att bygga ut kärnkraften för att klimatmålen ska kunna nås. Därför överväger partiet att lämna den svenska energiöverenskommelsen. – Betrakta det inte som ett hot, utan snarare som ett löfte, säger M-ledaren Ulf Kristersson.

Fordon efter fordon rullar av fartyget i Frihamnen i Stockholm. Tulltjänstemännen inspekterar lastbilar och personbilar i jakt på narkotika eller smuggelgoods. Moderatledaren Ulf Kristersson är med och tittar på.

Moderaterna vill stoppa gränsöverskridande brottslighet och pekar särskilt ut internationella stöldligor bakom inbrott och stölder. Men eftersom svenska myndigheters befogenheter slutar vid landets gränser vill M koppla in EU:s brottsbekämpande byrå och upprätta ett särskilt center mot stöldligor.

– Europol funkar bra när det gäller antiterrorism, grov organiserad kriminalitet och cyberbrottslighet. Men man borde ha ett fjärde ben som uttryckligen sysslar med att följa de ligor som går över nationsgränserna för inbrott och stölder. Det gäller Östersjöländerna i synnerhet. Det här är som gjort för ett EU-samarbete, säger Kristersson.

Organiserad egendomsbrottslighet är ju redan ett av Europols prioriterade områden under åren 2018-2021.

– De har sagt flera gånger att det är en viktig sak och då tycker jag att man ska göra det till ett organiserat och formaliserat arbete på samma sätt som med andra gränsöverskridande brott. Det hade till exempel inte gått att jaga terrorister i Europa om vi inte hade haft ett väldigt omfattande underrättelsearbete, säger han.

M går till val på att bygga ut kärnkraften. Inför riksdagsvalet kunde ni inte svara ja eller nej på frågan. Varför har ni ändrat er?

– Det som hänt är kombinationen av europeiska klimatambitioner där det inte finns någon realism att nå målen om vi inte använder den kärnkraft vi har i Sverige och snarare bygger ut den än minskar den. Det andra är en pågående avveckling av svensk kärnkraft. Det tredje är en snabb ökning av elektrifieringsgraden av svensk vägtransport och näringsliv. Då ska vi inte ha el från tyska kolkraftverk.

I er valanalys kopplar ni delvis Kristdemokraternas framgångar till kärnkraftsfrågan. Hur mycket har er omläggning med det att göra?

– Det var ingen stor fråga i den svenska valrörelsen. Vår kärnkraftspolitik har varit känd sen länge. Vi gick in i energiöverenskommelsen uteslutande för att rädda kärnkraften undan en ännu snabbare avveckling.

Vill ni renovera de befintliga reaktorerna eller bygga nya?

– Vi måste börja med att Sverige bestämmer sig för en tydligare tolkning av vad vi faktiskt har bestämt. De som vill ha kvar kärnkraften konstaterar att det inte finns något formellt stoppdatum och de som är emot den konstaterar att det ska vara 100 procent förnybart snart. De två målen är inte kompatibla. Då är det bättre att svensk

politik beslutar att vi ska ha kvar kärnkraften efter 2040 och snarare bygga ut den.

2016 enades regeringen med Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna om Sveriges långsiktiga energipolitik. Moderaterna anser att överenskommelsens mål 100 procent förnybar elproduktion senast år 2040 står i konflikt med ett annat mål, att inte sätta ett stoppdatum för kärnkraften. Partiet har hotat med att lämna överenskommelsen och i slutet av april möts de fem partierna för samtal.

Hur allvarligt är Moderaternas hot att lämna energiöverenskommelsen?

– Betrakta det inte som ett hot, utan snarare som ett löfte. En överenskommelse gör man för att kompromissa och nå långsiktighet som alla inklusive industrin har nytta av. Om överenskommelsen skapar osäkerhet har den inget värde. Jag hade ett samtal med energiminister Anders Ygeman om detta. Jag uppfattar att de vill diskutera innehållet som vi kräver, men de vägrar ändra formuleringen i överenskommelsen. Då ser jag inget större värde i det. Vilka ska ni då samarbeta med energin om?

– Jag tror att det egentligen finns en majoritet i riksdagen som vill behålla kärnkraften.

Vem eller vilka ser du som Moderaternas närmaste samarbetspartner i EU?

– Jag ägnar mycket möda åt det vi kallar NB8, de nordiskbaltiska länderna. De flesta men inte alla är med i EU, de flesta men inte alla är med i Nato, flera men inte alla har euro. Men när vi träffas är det uppenbart att alla vill samverka med Tyskland i EU. Det gör även vi men efter britternas frånfälle är det tydligt att den tyskfranska axeln stärks. Med Holland har vi många gemensamma nämnare, inte minst

nu när vi kommer gräla om budgetfrågorna. Spanien är pigga och framåt.

Flera partier går till val på kampen mot en växande högerpopulism och nationalism. Hur ser Moderaterna på det som händer i Europa?

– Det allvarligaste är det som sker i några tidigare östeuropeiska länder. I vårt fall Ungern, eftersom det är vårt systerparti, och i Socialdemokraternas fall Rumänien och så Polen där andra har systerpartier. De utmanar den värdegrund EU är byggd på, säger han och fortsätter:

– S har ett mycket högt tonläge men de borde göra med Rumänien som vi har gjort med Ungern. Det som sker i Rumänien blir mer och mer känt med återkommande försök att legalisera korruption, att partier inte får ställa upp i EU-vallet och att den nominerade personen till åklagarämbetet inte får åka utomlands. Det har kommit ett uttalande från Socialdemokraternas internationella sekreterare men de går fortfarande till val tillsammans med sitt systerparti i Rumänien. Det är otillständigt. De borde precis som vi fatta formella beslut om att suspendera eller utesluta partiet ur sitt eget samarbete.

Er toppkandidat Tomas Tobé skrev nyligen i en debattartikel att “vi inte behöver ytterligare en valrörelse där partier tävlar i avståndstagande” mot politisk extremism. Så vad är Moderaternas lösning?

– EU-vallet ska handla om sakfrågor, EU ska lösa stora internationella problem. Det här är ytterligare en märklig formdebatt. Först hade vi debatten om vad EU ska vara, smalare eller tjockare eller vassare. Nu har vi i stället debatt om hur vi ska se på politiska partier som vi tycker är farliga för deras länders demokrati. Vi fattar inga beslut om polsk inrikespolitik i EU. Däremot måste vi fråga oss om de länderna och partierna kan fortsätta vara med i vårt samarbete. Ska ett land som inte skulle kvala in för att komma in i EU kunna vara kvar i EU?

Vill ni sparka ut Ungern, Polen och Rumänien från EU?

– Verkligen inte. Vi vill tvärtom att de deltar fullt ut och att de respekterar de värden som EU bygger på. Men alla partigrupper borde ha en skyldighet att agera resolut när länder agerar mot EU:s värderingar.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se "

"Tre snabba frågor.

1. Vilken är EU-valets viktigaste fråga för dig och ditt parti?

– Tryggheten i Europa och Sverige. Gränser och internationell brottslighet. Det är samma problem där som här.

2. Förra gången tog Miljöpartiet platsen som andra svenska största parti i EU-parlamentet. Hur går det för Moderaterna i år?

– Svensk EU-debatt handlar mindre om det gamla tjugiga "för eller emot EU?" Nu vågar ingen längre vara emot EU, det handlar mer om vad EU ska göra. Det tror jag passar oss bra. Vårt mål är mycket enkelt, vi vill bli större än förra gången.

3. Vilken kommissionsportfölj vore mest intressant för Sverige att få nu när Cecilia Malmström slutar?

– Om vi har en mycket tung och respekterad kommissionskandidat så ökar också chansen att få en tung portfölj och tvärtom. Tar vi någon som inte gjort avtryck tidigare kommer vi få en portfölj som inte ger avtryck. Cecilias portfölj är en av de allra viktigaste så jag vill gärna ha en person av hennes kaliber. "

" Utbredd misstro mot politiken i EU

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Bryssel. Fransmännen är de som har lägst förtroende för politiska systemet, visar en rapport från tankesmedjan ECFR. I rapporten har 46 000 väljare intervjuats. Att det finns en utbredd misstro i Europa borde oroa partierna inför EU-valet, anser rapportförfattaren Mark Leonard.

Den pro-europeiska tankesmedjan ECFR har inför EU-valet frågat väljare i 14 länder vilka som är de viktigaste hoten mot Europa i dag. Väljarna är främst bekymrade av radikaliserade islamister, ekonomin, migration, växande nationalism, korruption och Rysslandshot.

Men i rapporten framgår även att det finns en utbredd misstro mot hur det politiska systemet fungerar, både nationellt och på EU-nivå.

Mark Leonard, grundare av ECFR och en av författarna bakom rapporten, anser att det borde beslutsfattarna vara djupt oroliga för. I rapporten delar ECFR in väljarna i fyra olika grupper (se grafik).

Störst tilltro till politiken, i rapporten kallade för systemtrogna, har väljare i länder som Danmark och Tyskland. Klart lägst tilltro har väljare i Frankrike. De, benämnda revolutionära, misstror både sitt eget nationella system och EU:s.

– I Frankrike anser bara en av tio att systemen fungerar bra. Det är rätt chockerande, säger Mark Leonard och fortsätter:

– På flera ställen finns ett omfattande missnöje med status quo. Om ett parti ska prestera bra måste det därför lova att förändra rådande läge och få saker att fungera.

Missnöjet betyder inte automatiskt att väljare kommer att gynna populistiska partier, resonerar Mark Leonard. I flera länder i EU sitter numera populister i regeringen och därmed är de en del av status quo.

Han tror att stora utmaningen för alla partier blir att hitta rätt ton i tilltalet till de många arga människorna. Liksom att ha något viktigt att säga i frågor som engagerar dessa väljare allra mest.

Inför Europavalet i maj har migration antagits vara en avgörande fråga, i skuggan av migrationskrisen 2015. Men enda land där ämnet fortfarande ligger i topp är Ungern, framgår av rapporten.

– Migration är en av fem, sex viktiga frågor för väljarna, säger Mark Leonard.

Att migrationen sjunkit på agendan har framför allt två förklaringar, enligt honom. Dels har antalet migranter som anländer till Europa sjunkit drastiskt, vilket märks i nyhetsrapporteringen. Dels är det numera bred enighet mellan partier att ha hårda gränskontroller.

– Migrationsfrågan mobiliserar därmed inte lika många väljare som tidigare. Om partierna i stället talar om och agerar i de andra frågorna kan det mobilisera röster.

När det gäller migration skiljer sig dessutom oron åt. I norra Europa handlar oron om invandring. I flera länder i södra och östra Europa,

som Rumänien, Ungern och Spanien, handlar oron även om utvandring, alltså att egna befolkningen lämnar landet.

Väljare som anger invandring som allra största hotet tenderar att rösta på högernationalistiska partier. De väljare som i stället anger radikaliserade islamister, stödjer i större utsträckning partier i politiska mittfåran.

– De vill inte stoppa alla från att komma in, utan oroar sig mer för hur integrationen fungerar och för kriminalitet, säger Mark Leonard. Vilka blir de stora frågorna i valet?

– Det beror på vad partierna beslutar att kampanja kring. Migration, klimatet, högernationalism, exemplifierar han.

Hur tror du det går i EU-valet?

– Det kommer att bli ett mer fragmentiserat parlament. Åtminstone en tredjedel av ledamöterna kommer att vara EU-skeptiker. Frågan är om de klarar att samordna sig.

Mark Leonard ser framför sig att den splittringen som i dag finns i EU:s ministerråd, alltså där medlemstaternas ministrar möts, slår igenom även i parlamentet. Liksom i EU-kommissionen. En ny kommission, dit varje land nominerar en kandidat, ska väljas senare i år.

– Länderna kommer att nominera fler EU-skeptiker. Det, liksom fragmenteringen i parlamentet, kan leda till stor utmaning för EU att hålla samman och fungera effektivt.

Pia Gripenberg "

"Fakta. 46 000 intervjuades

European council on foreign relations (ECFR) har låtit undersökningsföretaget Yougov intervjua 46 000 väljare i 14 länder, däribland Sverige. Intervjuerna gjordes mellan 23 januari och 25 februari i år. Författare till rapporten "What europeans really want: five myths debunked" är Mark Leonard, grundare och chef för ECFR, Ivan Krastev, författare och ordförande för bulgariska tankesmedjan Centre for Liberal Strategies samt Susi Dennison, chef för ECFR:s Europaprogram. "

" Unga i protester för klimatet runt om i Europa

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Runt om i Europa har människor samlats till klimatprotester. I Paris blockerade aktivister entréer till bland andra oljejätten Totals högkvarter och i Rom samlades människor för att lyssna på svenska Greta Thunberg.

Den svenska klimataktivisterna Greta Thunberg deltog på fredagen i en klimatprotest i Rom. Tidigare i veckan har hon bland annat träffat påve Franciskus och EU-parlamentariker i Strasbourg.

I Paris hindrades tusentals anställda på fredagen från att gå till sina arbetsplatser på banken Société Générale, statliga energijätten EDF och oljejätten Total. Även ingången till miljödepartementet blockerades av aktivister från Greenpeace.

I London genomförde gruppen Extinction Rebellion en rad aktioner av civil olydnad. Bland annat stod en grupp gråtande och sjungande demonstranter nära flygplatsen Heathrow. Ett tiotal ungdomar höll upp skyltar med texten: "Är vi den sista generationen?"

TT-Reuters "

" Svenska EU-avgiften efter Brexit skapar budgetbråk

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Ett budgetbråk om Brexit kastar en skugga över EU-valet. Oppo-sitionen till höger och vänster säger bestämt nej till att höja Sveriges medlemsavgift för att täcka hålet efter Storbritannien. Men regeringens samarbetspartier Centerpartiet och Liberalerna är beredda att lägga mer pengar i EU-potten.

När Storbritannien lämnar EU uppstår ett stort hål i EU:s budget. De återstående 27 medlemsländerna ställs inför ett vägval: Betala mer eller banta utgifterna.

EU-kommissionen har som ett första förhandlingsbud föreslagit att den svenska medlemsavgiften ska höjas med 15 miljarder per år – en markant ökning från dagens nivå på avgiften på runt 40 miljarder.

Det har den svenska S-MP-regeringen – som kommer att sköta förhandlingarna – sagt nej till. Målet är att hålla nere avgiften genom att banta den totala budgeten, och överföra resurser från jordbruksstödet och strukturfonderna till nya, angelägna satsningar på till exempel säkerhet, migration och klimatomställning.

– EU måste ha en modern budget. En budget som innehåller prioriteringar. Här måste man ändå pröva de utmaningar EU har. Om det nu är säkerhet och migration och klimat, jämställdhet kanske, då måste det också synas, säger Socialdemokraternas toppkandidat Heléne Fritzon.

Alice Bah Kuhnke, som står överst på Miljöpartiets lista, är inne på samma linje.

– Vi tror på att omfördela de resurser som finns. En stor sak är förstås jordbruksstödet som kan bedrivas mer effektivt. Och vi vill att stora delar, mycket större än i dag, ska riktas mot klimatet och investeras i allt ifrån forskning till omställning, säger hon.

Regeringens båda samarbetspartier säger däremot ja till att höja medlemsavgiften, även om ingen av toppkandidaterna i EU-valet vill nämna några summor.

Liberalernas kandidat Karin Karlsbro står bakom den franske presidenten Emmanuel Macrons visioner om ett bredare och djupare EU-samarbete. Och ett sådant samarbete kommer att kräva större gemensamma satsningar.

– Vi är beredda att satsa och kan tänka oss att öka budgeten, säger hon. Liknande besked kommer från Centerpartiets Europaparlamentariker Fredrick Federley.

Han är också kritisk till planerna på att kraftigt banta jordbrukspolitiken: Även om 30 procent av EU-budgeten går till jordbrukspolitiken, så motsvarar det bara 0,3 procent av EU-ländernas sammanlagda BNP.

– Alltså lägger vi 0,3 procent av de sammanlagda budgetarna på sund och säker mat för hela unionen. Summa summarum så är det bara i förhållande till EU-budgeten som jordbrukspolitiken är stor. I förhållande till de nationella budgetarna så är den liten, säger Fredrick Federley.

Även Soraya Post från Feministiskt initiativ – som delar partigrupp med Socialdemokraterna i parlamentet – tror att EU-medlemskapet kommer att kosta mer.

– Jag tror att det är värt det på grund av hur det ser ut runtomkring oss. Vi klarar inte utmaningarna själva. Det nödvändigt att vi behåller EU som organisation och samarbete. Om vi ska lyckas med de mål som vi har för framtiden vad det gäller klimatpolitik, vad det gäller socialpolitik, vad det gäller jämställdhet, vad det gäller våld mot kvinnor till exempel, säger Soraya Post.

Men det kan bli svårt för regeringen att nå en kompromiss på hemmaplan: Oppositionen till höger och vänster säger mycket bestämt nej till att höja den svenska medlemsavgiften. De är beredda att banta alltifrån jordbrukspolitiken till regionalstödet och satsningarna på infrastruktur.

Malin Björk (V) tycker att Sverige vara beredd att använda sitt veto i budgetförhandlingarna.

– Jag tycker att det verkar oerhört dumt att gå in i de här förhandlingarna och inte ha några krav med sig. Det handlar naturligtvis om att man inte vill se en ökad budget, men det handlar också om vad pengarna ska gå till. Blir det ingen klimatomställning, blir det en militarisering av EU, blir det bara murar istället för flyktmottagande, då ser jag ingen anledning till att vi inte skulle använda vårt veto, säger hon

Hon tycker att EU-kommissionen bedriver ett fult spel i förhandlingarna om budgeten. Där förenas hon med en av sina antagonister – sverigedemokraten Peter Lundgren.

– Jag vet det är ett förhandlingsbud. Men EU har hybris på något vis och tror de kan göra vad de vill och medlemsstaterna ska bara lyda och följa efter. Nej, det blir inte mer pengar, säger han.

Kristdemokraten Sara Skyttedal kampanjar för att göra EU mer ”lagom” igen och det gäller i högsta grad omfånget på budgeten.

– Den radikala ökningen av EU:s budget som nu föreslås skulle innebära drygt en 35-procentig ökning för Sveriges del. Det är inte småjusteringar. Jag tycker att man ska mätta munnen efter matsäck och prioritera om betydligt mer i budgeten. Både de stora posterna, som i dag är regionpolitik och jordbrukspolitik som man kan omforma på ett helt annat sätt än vad man gör i dag, säger hon.

Moderaten Tomas Tobé har i princip samma uppfattning. Han framhåller att den svenska EU-avgiften sänktes under alliansregeringen.

– Nu får vi se vad nuvarande regering mäktar med i förhandlingarna.

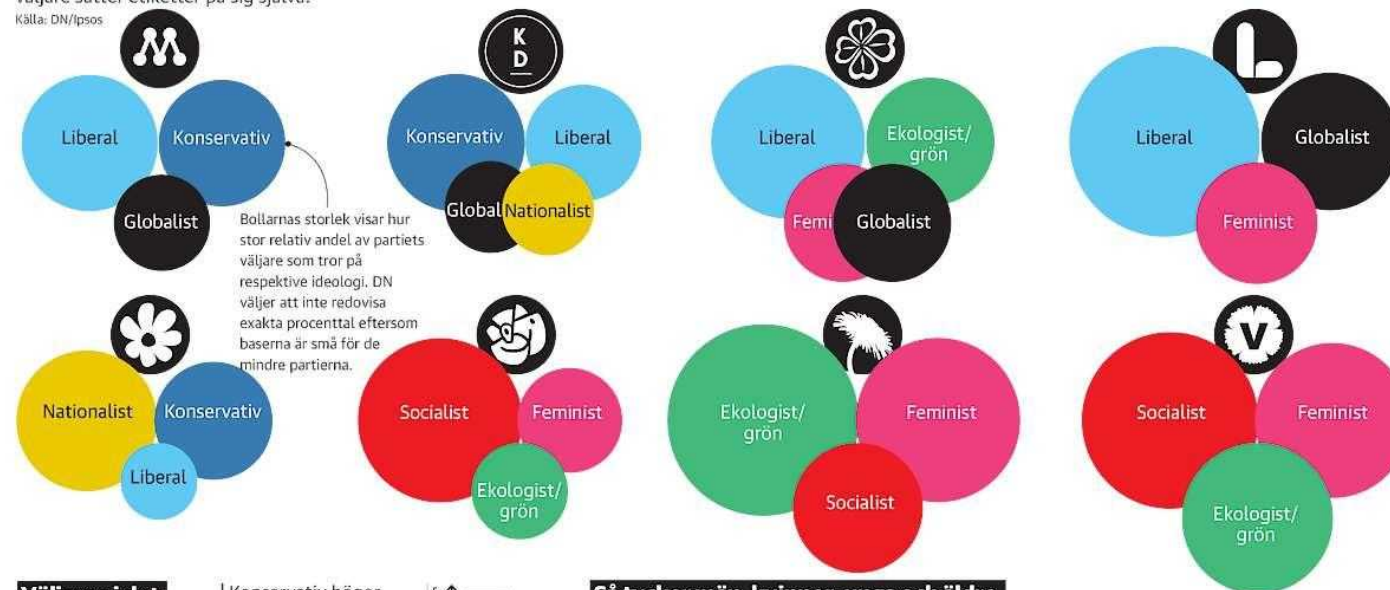
Men det är inte rimligt att vi ska fortsätta med en regionalpolitik där vi ska stå för stora satsningar på infrastruktur i andra länder. Det är i grunden inte omfördelning av bidrag i EU:s länder som har byggt vår konkurrenskraft, utan det är fri företagsamhet och att riva hinder för handel.

Karin Eriksson "

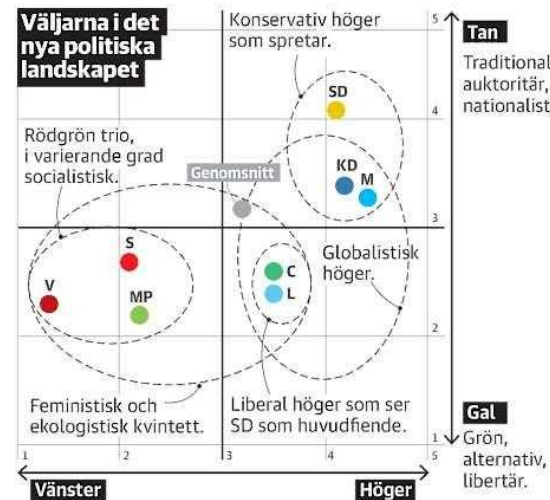
Väljarnas ideologiska mix

Ideologierna som hamnar på topp tre när partiernas väljare sätter etiketter på sig själva.

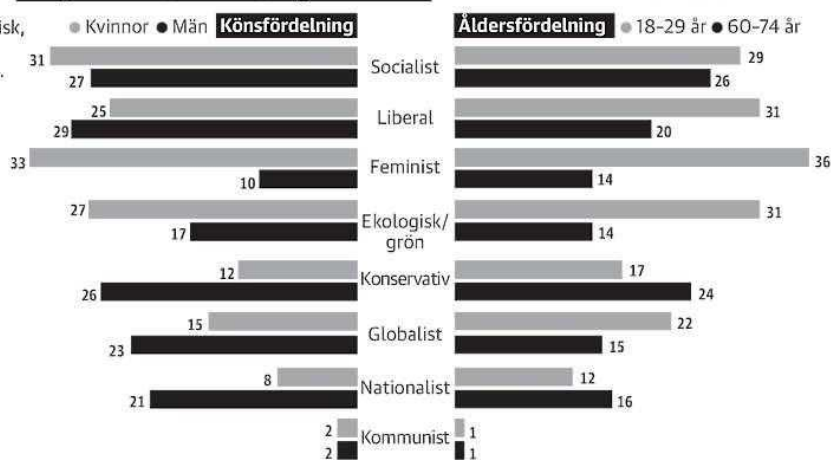
Källa: DN/Ipsos

Väljarna i det nya politiska landskapet

Så tycker män, kvinnor, unga och äldre

Konservativt block växer fram

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

M, KD och SD har de mest konservativa väljarna, visar en kartläggning från DN/Ipsos. Det är också de tre partier vars väljare placerar sig längst till höger. Men de som röstar på SD kallar sig nationalister medan moderaterna ser sig som globalister.

I vintras havererade Alliansen, ett framgångsrikt samarbete som ledde till två valsegrar och åtta års regeringsinnehav. Konceptet hade byggt på att Moderaterna under Fredrik Reinfeldt slipade bort de vassaste ideologiska kanterna och förflyttade sig mot mitten. Då var triangulering ett politiskt begrepp på modet: att justera sina ståndpunkter för att kunna attrahera motståndarens anhängare på det politiska mittfältet.

Nu är det andra tider. Den ideologiska polariseringen har tilltagit när klassiska höger-vänster-frågor har fått sällskap av andra teman som handlar om identitet och kultur. En faktor bakom utvecklingen är globaliseringen som lett till ett hårdare förändringstryck i ekonomin och större migration.

Som en motreaktion är nationalismen på frammarsch. Och konservatismen. Det har skapat ideologiska spänningar inom borgerligheten som gjorde att Alliansen bröt samman som regeringsalternativ efter det senaste valet.

För att få en bild av det här nya landskapet har DN/Ipsos bett väljarna att etikettera sig själva ideologiskt. Undersökningen visar hur komplext

förhållandet har blivit mellan partierna. De kan grupperas på flera olika sätt beroende på vilken synvinkel man har.

Det gäller inte minst de borgerliga, enligt Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos.

– Det finns både ett starkt släktskap mellan den gamla Alliansens väljare och stora skillnader, säger han.

Jimmie Åkesson (SD) hoppas nu att ett nytt konservativt block ska växa fram bestående av hans eget parti samt M och KD. DN/Ipsos undersökning visar att sett till partiernas väljare så kan man tala om dessa tre som en konservativ konstellation. Det är bara bland deras anhängare som konservatismen är en av de dominerande ideologiska uppfattningarna (se grafik).

Etiketten konservativ är däremot mycket ovanlig bland Centerns och Liberalernas väljare (runt var tionde centerpartist och enstaka procent bland liberaler). Denna ideologiska spricka i borgerligheten visar sig också i att C- och L-väljare i hög grad kallar sig feminister, något som är mycket sällsynt bland anhängare till M, KD och SD. Den konservativa trios väljare förenas också av att de placerar sig längre till höger än några andra partier.

På andra sätt kvarstår den borgerliga gemenskapen, framför allt mellan M, C och L. Bland alla tre partiernas väljare är liberal den vanligaste ideologiska etiketten. Globalist finns med på topp tre för samtliga. Här finns en tydlig skiljelinje mot SD vars väljare i första hand kallar sig nationalister. KD-sympatisörerna utgör en mellanvariant: konservativ är den vanligaste ideologiska hållningen och bland dem finns både globalister och nationalister.

Statsvetaren Henrik Ekengren Oscarsson har också kartlagt väljarnas ideologiska hemvist, inom ramen för den årliga SOM-undersökningen. Resultatet bekräftar mycket av det som syns hos DN/Ipsos. Henrik Ekengren Oscarsson sätter frågetecken för existensen av ett konservativt block.

– Det är i så fall väldigt spretigt och det är inte bara i Sverige det ser ut så. I många av de europeiska partisystemen verkar det finnas många olika sätt att vara höger. Det blir väldigt mycket spagat om man ska försöka vara både kosmopolit och nationalist, säger han. Däri finns en stor utmaning för Moderaterna, som kallar sig liberalkonservativa.

– De har en koalition av väljare där vissa är åt det konservativa hållet och vissa åt det liberala. Det finns ingen i våra undersökningar som spontant nämner att de skulle vara liberalkonservativa. Det är en konstruktion som fyller en funktion för att hålla ihop ett parti som vill samla väldigt många som allmänt står till höger, säger Henrik Ekengren Oscarsson.

Moderaterna konstaterar själva i sin eftervalsanalys att partiet läcker konservativa väljare till KD och SD, samtidigt som liberala väljare gått till C.

Nicklas Källebring på Ipsos påpekar också att olika väljare kan lägga olika innebörd i de ideologiska begreppen. Konservativ behöver inte betyda samma sak för en sverigedemokrat som för en moderat.

De rödgröna väljarna uppvisar stora ideologiska likheter. För alla tre partierna är det socialism, ekologism och feminism som hamnar på topp tre, om än med olika rangordning.

Man kan också se släktskap mellan de rödgröna väljarna och de som röstar på C och L. För alla fem partierna gäller att feminism finns med på ideologiska topp tre. C-anhängarna liknar dessutom de rödgröna genom att många sätter etiketten ekologist/grön på sig själva.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se "

"Så gjordes undersökningen.

DN/Ipsos har den 12–14 mars gjort digitala intervjuer med 1 029 röstberättigade väljare som var ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel. Frågorna som ställdes var:

1. Vilken eller vilka av följande begrepp skulle du säga beskriver dig och dina politiska åsikter? De svarande har sedan fått välja ett eller flera av föreslagna alternativ (se grafik).
2. Man pratar ibland om att politiska åsikter kan placeras på en politisk vänster-högerskala. Var skulle du placera dig själv?

Väljarnas placering på skalan GAL-TAN bygger på frågor som DN/Ipsos ställer varje månad om synen på globalisering, mångkultur, kriminalpolitik med mera. För mer information se ipsos.se eller kontakta opinionsanalytiker Nicklas Källebring. "

”Radikal Europapolitik tystar ropen på åternationalisering”

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

" DN. DEBATT 20190421

Det defensiva försvaret av Europatanken och fredsprojektet duger inte. Vi behöver en radikalare Europapolitik där EU tar nya språng framåt på främst tre områden: beskattningsfrågan, fördelningspolitiken och demokratin. Våra förslag förutsätter inga förändringar av Lissabonfördraget. De är till för nuet. För de otåliga. För oss, skriver Hanna Eklund och Per Wirtén.

Vi behöver en radikal Europapolitik. För att kunna bemöta hoten från de konservativa ropen på åternationalisering är det dags att vända spelplanen och återigen göra europapolitiken banbrytande. Det defensiva försvaret av Europatanken och fredsprojektet duger inte.

Kritikerna har ju viktiga poänger. Europapolitiken lever inte upp till sin potential. Inför valet till Europaparlamentet föreslår vi därför tre områden där EU behöver ta nya språng framåt: beskattningsfrågan, fördelningspolitiken och demokratin. Våra förslag förutsätter inga förändringar av Lissabonfördraget. De är till för nuet. För de otåliga. För oss.

1 Ny grön beskattningspolitik. EU ska inte direktbeskatta människors inkomster. Däremot behövs det införas transnationella beskattningssystem riktade mot olika hinder för jämlika och ekologiskt hållbara liv, som till exempel finanssektorn och koldioxidutsläppen.

EU-kommissionen föreslog redan 2011 en skatt på finansiella transaktioner. Den är konstruerad så att en låg skattesats (0,1 procent på fond och-aktiehandel och 0,01 procent på derivathandel) tas ut på transaktioner mellan finansiella institutioner. Kommissionen motiverade sitt förslag med att finanssektorn orsakat den senaste ekonomiska krisen, men att den också i princip är obeskattad. Detta är två bra argument. Kanske ännu viktigare är det faktum att kapitalmarknaderna har gynnats av EU-rättens system för fri rörlighet av kapital, samtidigt som finansindustrin med hög hastighet driver på den växande ojämlikheten.

Förslaget stöds i nuläget av tolv medlemsländer, men inte av den rödgröna regeringen i Sverige. I sin nuvarande form ska intäkterna gå direkt till medlemsstaternas egna budgetar. Vi förespråkar att de i stället går direkt till EU:s budget, vilket var den ursprungliga tanken.

Vårt andra förslag, som inte har någon förlaga från EU-kommissionen men som däremot diskuteras allt livligare, är en europeisk skatt på koldioxidutsläpp. Koldioxidskatter anses av OECD vara ett av de mer effektiva och billiga styrmedlen för att skapa ett mer miljövänligt samhälle. Sverige har en sådan skatt, men hur mycket hjälper det? I stället behövs en europeisk koldioxidskatt. Den kan med fördel kombineras med en europeisk flygskatt. Att införa en sådan på Europeanivå skulle bli mer rättvist än att olika medlemsländer har egna lösningar. Det finns ingen anledning att flyget ska fortsätta vara billigt och miljöfarligt, samtidigt som tågresorna mellan Europas storstäder är dyra och klimatvänliga.

Poängen är att även de här miljöskatterna ska gå till EU:s budget. Vi vill att EU ställer om till ett finansieringssystem som i högre grad får

sina intäkter genom olika skatter än från medlemsstaternas EU-avgifter.

2 Ny politik för jämlikare villkor. Europapolitiken är som bäst när den gör enskilda människors liv enklare, tryggare och mera jämlikt. Vi vill därför att EU inför ett individuellt arbetssökarbidrag som ska ges tidsbegränsat till människor som vill söka arbete i en annan medlemsstat än den där de vistas. Detta innebär att bidraget också ska kunna användas för att återvända till den medlemsstat i vilken personen ursprungligen kommer ifrån. Vi vill att det ska bli möjligt att i trygga former söka arbete där det finns. Vi vill göra människors rätt till fri rörlighet trygg och tillgänglig för alla.

Vi vill införa lönesubventioner för arbetstagare i det ekologiska jordbruket. EU har en massiv jordbrukspolitik med ekonomiskt stöd för enskilda bönder och produkter. Den behöver moderniseras. Inom det europeiska jordbruket finns uppenbara problem med otrygga arbetsförhållanden och en svart arbetsmarknad. Därför vill vi ha en lönesubvention för arbetstagare. Detta skulle innebära att produktionen av ekologisk och närodlat mat kan utvecklas och bli tillgänglig för fler konsumenter samtidigt som människor kan arbeta under trygga förhållanden.

Vi vill införa en europeisk a-kassa vid ekonomiska kriser. Inom EU finns redan fonder som kan ge medlemsstaterna och regionerna stöd vid ekonomiska kriser. Vi vill att bidraget i stället ska betalas ut direkt till enskilda individer vars jobb har försvunnit.

Dessa individuella bidrag är exempel på politik som kan göra livet i Europa mer tryggt, jämlikt och ekologiskt. EU har i nuläget ett flertal strukturfonder som med bästa vilja försöker stödja både regioner och

sektorer som har svårt att klara sig på egen hand. Vi tror dock inte att detta skapar en tillräckligt stark anknytning mellan EU och de människor som unionen finns till för. EU:s budgetsatsningar förblir osynliga i européernas vardagsliv.

Vi förslår att skatter på finansiella transaktioner, koldioxidutsläpp och flygresor ska finansiera dessa bidrag.

3 Radikal demokratisering. För att vitalisera demokratin behöver Europas partier organisera sig mer innovativt. Europaparlamentets olika partigrupper behöver utvecklas till mer genuina partier som går till val med samlade valmanifest och spetskandidater till ordförande för kommissionen. Det måste också bli möjligt att skapa helt nya europeiska partier. Att Europaparlamentet förra året sade nej till övernationella listor uppfattar vi som ett misstag.

Kopplingen mellan EU-valresultatet och Europapolitiken måste bli tydligare. Hur medborgarna röstar ska märkas i en demokrati, annars förblir anknytningen till det politiska systemet svag och bräcklig. Vi behöver röra oss i en riktning där de geopolitiska slitningarna mellan olika regeringschefer får mindre betydelse, och som i stället gör de ideologiska motsättningarna i parlamentet till de tongivande.

Våra förslag för ett mer jämlikt, ekologiskt och demokratiskt Europa kan genomföras utan några ändringar i Lissabonfördraget. Men på sikt behöver en progressiv politik även en fördragsreform, som bland annat innebär en maktöverföring från regeringschefernas toppmöten till det folkvalda Europaparlamentet. När den dagen kommer föreslår vi att alla EU:s medborgare röstar om fördragsändringen på samma dag och över hela unionen. Vi som lever i Europa behöver fler gemensamma

demokratiska ögonblick, då medborgarskapet manifesteras och får politiska konsekvenser.

Vi vill hitta nya metoder för demokratiskt deltagande i Europas nödvändiga problemlösningsarbete. Vi vill utöva vårt medborgarskap och bygga en bättre union. Vi vill ta ansvar för vår framtid. Vi behöver en radikal Europapolitik nu!

Hanna Eklund, jurist och doktor i EU-rätt verksam vid European university institute i Florens

Per Wirtén, författare och skribent, hans senaste bok heter "Är vi framme snart? Drömmen om Europas förenta stater" "

" Ledare: Faran för Europa är inte invandringen

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Steve Bannon reser runt i Europa som en Red Bull-speedad handels-resande i rädsla.

Bakom sig har han några spektakulära misslyckanden i hemlandet USA. Efter att han stigit till himlen som boss för den högerpopulistiska sajten Breitbart och Donald Trumps chefsstrateg har bakslagen kommit ett efter ett. Han fick sparken från Vita huset, ådrog sig Trumps vrede inte minst efter publiceringen av boken "Fire and Fury", avpolletterades från Breitbart och förlorade sina sponsorer.

Då, hösten 2017, börjar Steve Bannon vända blicken över Atlanten. Han samtalar med den brittiske Ukip-ledaren Nigel Farage och börjar snickra på en "internationell populiströrelse". Filippinernas Duterte sägs vara intresserad, liksom Indiens Modi och givetvis Ungerns Orbán. Bannons plan lyfter, landar, lyfter igen.

Allt fastnar i kameran för dokumentärfilmen "The brink", med svensk biopremiär på långfredagen. Regissören Alison Klayman följer tätt inpå Bannon vid hans möten med Europas högerpopulister; de känner helt uppenbart att de har vind i seglen.

Franska Nationell samling, belgiska Vlaams belang, italienska Lega – och vid en middag dyker Kent Ekeröth upp, sverigedemokraten som till sist ansågs för obekvämt till och med för SD. Några meningar går

hela tiden igen, Bannon säger dem, andra upprepar dem. ”Vi tar tag i invandringen.” ”Huvudfrågan är invandringen och islam.”

Den populistiska rörelsen i Europa är inte rasistisk, försäkrar Bannon samtidigt som företrädare för AFD jagar invandrare i Tyskland och det visar sig att hans belgiska samtalspartner hyllar SS-veteraner och hans italienska vänner kallar den fascistiska eran för landets bästa tid.

Förutom rädsla säljer handelsresande Steve Bannon en annan vara till sina kunder på båda sidor av Atlanten: vrede. Han är en mästare på att förmedla fiendebilder. Inget kan ha gjort honom gladare än när Hillary Clinton kallade Trumps supportrar för ”deplorables” (bedrövliga, beklämmande), han upprepar det gång på gång, närmast vällustigt.

Så här ser vänstern på er, säger han, de tycker att ni är beklämmande rasister bara för att ni vill att landet som ni ärvde inte ska förvandlas till något helt annat. ”Jag vet att hat och ilska är bra drivkrafter.” Minsta hobbypolitiker vet att det bästa sättet att ena en grupp är att skapa en tydlig fiendebild.

Det är tveklöst att Europa i dag står under flera allvarliga hot. Den världsordning som vi har tagit för given sedan kalla krigets slut skakar i grundvalarna.

EU är under uppluckring, med ett Brexit som kommer att kraftigt försvaga såväl unionen som ett av kontinentens mest betydelsefulla länder, Storbritannien.

USA:s roll som yttersta garant för fred, demokrati och frihandel är mindre självklar än den någonsin varit sedan andra världskriget. Detta samtidigt som Kina, Ryssland och Iran flyttar fram sina positioner.

Migrationen har utsatt Europa för påfrestningar och framtiden är osäker. Klimatkatastrofer, krig och fattigdom kommer även fortsättningsvis att få många människor att vända blicken hitåt.

Men lösningen på dessa i sanning allvarliga problem ligger inte i Steve Bannons och de andra högerpopulisternas händer, de erbjuder fläkt på pyrande eld. Det värsta som kan hända är just att vi går deras väg och Europas länder söker sig bort från samarbete, mot polarisering, nationalism och isolering.

DN 21/4 2019 "

Tyskland

" Förtätade vittnesmål om Förintelsen

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Förintelsen gestaltas både konkret och symboliskt i två aktuella utställningar på Historiska museet och Sörmlands museum. Annika Nordin ser manifestationer av minnet som motstånd.

”Speaking memories – Förintelsens sista vittnen”

Historiska museet, Stockholm. Visas t o m 1 /9. ”Att hopfoga den sönderfallande världen” Lenke Rothman, Alina Chaidarov, Gery Georgieva. Sörmlands museum, Nyköping. Visas t o m 15/8, resp t o m 12/5 och fr o m 25/5.

En namnlös resväska från Auschwitz i en glasmonter. På väggen mittemot ett förstorat foto av en hög tömda väskor. Stora vita bokstäver vittnar ännu om namn och adress; Fochtmann, Wien. Det halvmörka rummet gestaltar början och slutet på resan mot Förintelsen. Och utgör ingången till Historiska museets utställning ”Speaking memories – Förintelsens sista vittnen”.

Det är en till formen anspråkslös museiutställning med ett antal föremål, en rad skärmar och ett första intryck av tystnad. Men efter den visuellt starka installationen ”Witnesses” på Kulturhuset i Stockholm i höstas, så fortsätter och fördjupas här de överlevandes berättelser. Omkring 10 000 judiska överlevande kom till Sverige efter kriget. Föredömligt pedagogiskt visar en tidslinje den stegvisa vägen till det systematiska folkmordet i Europas mitt.

Tystnaden är illusorisk. Allt är förtätade vittnesmål. Digital teknik sammanflätar tingens närvaro med människors röster till en

mångfasetterad skildring av förintelse och överlevnad. En manifestation för minnet som motstånd!

Kärnan i utställningen är porträttserien av 29 ännu levande vittnen i åldrar från 80 upp mot 100 år. Okonstlade, individualiserade färgfoton av Karl Gabor, på skärmar som vecklar ut sig i rummets mitt. Försedda med namn, födelsedatum, ort, krigsupplevelser och ett personligt budskap. I dag de sista överlevarna, då nazismens unga offer.

Berättelserna finns publicerade i en antologi av Judisk kultur i Sverige. Korta videointervjuer med 15 överlevande aktiveras med ett knapptryck. Förintelsen bryts ner till direkta personliga möten. På svenska berättas konkret och detaljerat. Om förföljelse, förnedring, fasor, dödens eviga närhet. Om gömslen, tur och slumpen. Om överlevandets pris och gåva. Verkligheten kommer nära. Språket, ibland dialektalt, gör det omöjligt att värja sig.

På ett vitt skrivbord står en dator där går det att söka i USC Shoah Foundations arkiv med 55 000 videoinspelade intervjuer från Förintelsen och andra folkmord. Och till en hologramliknande installation uppbyggd av förinspelade samtal kan direkta frågor ställas i en interaktiv dialog med två överlevare.

Sittande i sin stol svarar mig Pinchas Gutter uppriktigt och tålmodigt. Om det värsta. Om det liv som blev. Om det som inte blev. Missa inte denna unika lektion om överlevande efter massivt trauma! Tiden för bekväma frågor om hur Förintelsen kunde ske är förbi. Överlevarna finns ännu bland oss. Ingen talar om hämnd. Men om medmänsklighet.

Om att det hänt. Kan hända igen. Och om världen som vårt eget ansvar.

Överlevande föremål, intimt förbundna med människans behov, bekräftar Förintelsen. En enda synagoga undkom nazisternas Kristallnatt i Hamburg 1938. Benämnt ”bohag/virke” räddades skåpet för Torahrullar blixtnabbt till Stockholm. Anlände sönderslaget, ristat med hakkors. Minner här värdigt, orubbligt och restaurerat om Novemberpogromen. Stilla vittnar autentiska föremål från Auschwitz.

En randig fångdräkt. En sked räddad genom tre läger. En liten tillbucklad Kiddushbägare för sabbatsritualen, hittad vid ett av krematorierna.

Överlevnad, flykt, förlust och minne tas också upp på Sörmlands museum i Nyköping, som fått en ny byggnad. I konsthallen pågår ”Att hopfoga den sönderfallande världen” med Lenke Rothman (1929-2008), i dialog med yngre, nutida konstnärer; Alina Chaiderov till i mitten av maj och därefter Gery Georgieva.

Tonåriga Lenke överlevde tre läger och återförenades med brodern Alexander i Sverige. I Rothmans mångfacetterade, känsliga men målmedvetna konstnärskap är reparation den personliga undertråden.

Skapa mening av ingenting, det förlorade, det ratade. Intet material är för värdelöst. Plasten vrider hon till ansikten. Knappar blir ögon.

Bränner i papper fram anletsdrag. Besvärjer de förintade till närvaro. Säkerhetsnålar, stygn, tejp länkar samman livet före Förintelsen med nuet.

Auschwitz gestaltas konkret och symboliskt. En kappa svept i plast minner om ösregnet vid ankomsten. Över ytan i den mäktiga

målningen Regn, faller hebreiska bokstäver. Blå droppar, som ett regn av tårar, bildar trosbekännelsen Shema.

”Så helig att man kunde skära luften med kniv”, beskriver brodern Alexander den förtätade sabbatsstämningen i det chassidiska hemmet, i en video i anslutning till utställningen. Ett minne som blev en överlevnadshjälp.

Hans syster återskapade känslan i collagesviten ”Pages from the book of Sabbath”. Jag tänker på den buckliga Kiddushbägaren för sabbatsritualen, hittad i Auschwitz, och på Lenke Rothmans ord ”ihågkom oss till liv”.

Annika Nordin "

"Tyska AKK gör upp med epitetet Mini-Merkel

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Underskatta inte kvinnan som kallas för "Mini-Merkel". Annegret Kramp-Karrenbauer har redan börjat göra upp med arvet efter Angela Merkel. Nu tar hon sikte på att bli Tysklands nästa förbundskansler. – Det finns inget som är mini med mig, säger hon till DN:s korrespondent Lina Lund.

Hon gör entré iklädd en röd filthatt på huvudet och en sopkvast i handen. Annegret Kramp-Karrenbauer ser ut som en karaktär ur 90-talsbuskisen Stefan & Krister där hon valsar fram över scenen. 56-åringen är nybliven ledare för Europas mest framgångsrika parti, de tyska Kristdemokraterna CDU, men sitt gränslösa alter ego har hon inte övergett. Inför rullande kameror drar städerskan "Gretel" vitsar på bred dialekt och gör narr av sina politiska motståndare.

Det är slutet av februari i år och det råder karnevalstider i Tyskland. En yr tradition med anor från medeltiden som delar den tyska befolkningen i två halvor: de som gladeligen klär ut sig i en fantasifull kostym, deltar i ett karnevalståg eller ställer sig på scen och river av skämt.

Och de som hellre går i inre exil.

Annegret Kramp-Karrenbauers företrädare på posten som CDU-ledare tillhör tveklöst den senare gruppen. Angela Merkel tar tillfället i akt att hålla en torr föreläsning om världsläget. Hennes kronprinsessa går däremot *all in*.

Kvinnan som tar sikte på att bli Tysklands nästa förbundskanslern drar till och med ett toalettskämt inför rullande kameror. Det är en drift med feminiserade, metrosexuella män som frekventerar de hippare barerna och kaféerna i Berlin.

– Toaletter för ett tredje kön, tjoar Gretel.

– De är till för män som inte vet om de ska stå upp eller sitta! Sketchen får publiken att jubla och kikna av skratt. Men alla tycker inte att skämtet om toaletter för intersexuella personer är lika roligt.

Annegret Kramp-Karrenbauer har nu varit partiledare i hundra dagar och den första skandalen är ett faktum. Karnevalsframträdandet med filthatt och sopkvast ska sätta i gång två debatter. Vissa frågar sig varför tysk humor är så fullständigt befriad på finess. Andra anklagar Merkels efterträdare för att vara homofob.

”Ärkekonservativt”, skäller en toppolitiker från Socialdemokraterna. ”En anledning att sekundärskämmas”, tycker en liberal förbundsdagsledamot. ”Totalt oacceptabelt”, hävdar hbtq-aktivister.

Under flera dagar är toalettskämtet en toppnyhet i gamla och nya medier. Drevet kulminerar med att föreningen för homosexuella (LSU) inom hennes eget parti kräver en ursäkt och efterlyser regler för vad man får skämta om, även under karnevalstider.

Men Annegret Kramp-Karrenbauer säger inte förlåt. Hon går till attack.

– Det kan inte finnas något folk som är så ängsligt som tyskarna, dundrar hon några dagar senare.

Det är denna lättkränkta jätte i mitten av Europa som hon vill ta över när Angela Merkel pensioneras senast 2021. Karnevalsdebatten får opinionssiffrorna att ta ett litet skutt.

Men det kommer att krävas mer för att göra upp med arvet efter Angela Merkel, världens mäktigaste kvinna. Först måste hon skaka av sig det nedsättande smeknamnet ”Mini-Merkel” och visa kritikerna att hon inte är en blek kopia av sin företrädare.

Så vem är hon – kvinnan som aldrig suttit i regeringen men har god chans att bli Tysklands nästa förbundskansler?

○ ○ ○

Det är 1970-tal och det råder uppbrotsstämning i Västtyskland. Ungdomar och studenter gör revolt mot föräldragenerationens förljugna småborgerlighet. Vissa lockas av hippierörelsen, några av vänsterextremisterna i Röda arméfraktionen, andra flyttar till Väst-berlin för att hänga med popikonerna David Bowie och Iggy Pop. En ny tid är i vardande.

Men i småstaden Püttlingen där Annegret Kramp växer upp blåser inte förändringens vindar. Föräldrarna gör sitt bästa för att möta den nya tidens impulser.

– Det är ett konservativt och katolskt präglat föräldrahem med klara uppfattningar om vilka roller som gäller för män respektive kvinnor, säger Eva Quadbeck på telefon.

Hon är politisk redaktör för den tyska dagstidningen Rheinische Post och har skrivit en biografi om AKK:s väg mot toppen.

Det är pappan som sköter försörjningen medan mamman tar hand om Annegret och hennes fem syskon. På söndagarna tar familjen på sig finkläderna och går i kyrkan. Före middagarna ber de tillsammans en bordsbön och tackar Gud för maten.

I skolan är hon flitig.

– Jag har aldrig skolkat. Inte för att jag inte ville, utan för att jag saknade nerver. Jag var inget fräckt eller trotsigt barn, säger hon i biografen.

Hon får en sträng uppfostran. Trots att pappan är mycket konservativ uppmuntrar han dotterns tidiga intresse för politik, men i vissa övertygelser är han orubblig. Han försvarar skivspelaren mot nymodigheter som pop och rock. Allt annat än klassisk musik skadar apparaten, hävdar han.

Det är en bra utgångspunkt för att fostra en rebell till tonåring.

Men i stället för att göra uppror mot föräldrarna ansöker Annegret om medlemskap i Kristdemokraterna CDU. Ett parti som vid den här tidpunkten förlorat makten till socialdemokraterna, och som många ungdomar betraktar som en klubb för lönnfeta och åldrande män.

Det hindrar inte den 19-åriga Annegret från att göra politisk karriär. Den ordningsamma plugghästen från småstan kanske inte gör revolt mot föräldrarna, men inom politiken är hon stridbar. Redan som 21-åring snuvar hon en äldre manlig konkurrent på en stol i rådhuset i Püttlingen.

Vid sidan av politiken pluggar hon statsvetenskap och som 22-åring gifter hon sig med Helmut Karrenbauer, en blivande bergsingenjör från

samma lilla småstad. Som barn har de väntat på skolbussen tillsammans. De får tre söner. Men till skillnad från många andra västtyska kvinnor ger inte Fru Kramp-Karrenbauer upp yrkeslivet för att bli hemmafru. Föräldrarnas katolska tro och värdekonservativa övertygelse behåller hon, men deras familjeideal ger hon nobben.

Från och med nu kallas kvinnan med tungvrickarnamnet – som även tyskarna snubblar över – vid sina initialer. AKK avancerar till delstatsregeringen och avverkar en rad ministerposter. Slutligen blir hon regeringschef i Saarland, en av Tysklands minsta delstater med en miljon invånare.

Bland väljarna på hemmaplan anses hon vara en jordnära och autentisk person. Som politiker är hon saklig och pragmatisk.

Anhängarna kallar henne för landsmoder, Mutti.

Låter det bekant?

Det är nu som Angela Merkel får upp ögonen för AKK.

○ ○ ○

Valresultatet är en fullkomlig sensation. I en tid när de etablerade partierna är en skugga av sitt forna jag kammar AKK – som det står på valplakaten – hem över 40 procent av väljarstödet i Saarland. Det är våren 2017 och hennes initialer blir synonyma med att vara en vinnare.

Samtidigt som Kramp-Karrenbauer firar framgångarna på hemmaplan går det desto motigare för Kristdemokraterna på riksplanet. Efter en valrörelse som liknats vid ett sömnpiller gör CDU sitt sämsta val i modern tid. Det högerradikala partiet Alternativ för Tyskland (AfD)

firar däremot stora framgångar. En känsla av att marken gungar under det gamla Tyskland breder ut sig.

Nu tar den längsta regeringsbildningen i landets historia vid. Hotet om nyval hänger i luften. Tyska medier spekulerar i om Weimarrepublikens kaos rent av är på väg tillbaka.

Angela Merkel, med sin sedvanliga känsla för vartåt vinden blåser, anar att det måste till en förändring.

Att *Weiter so* inte duger längre.
Alltså ringer hon valvinnaren från Saarland.

Över ett glas vin erbjuder förbundskanslern Annegret Kramp-Karrenbauer en ministerpost. Men hon tackar nej. AKK har större ambitioner än så. Några veckor senare väljs hon med 99 procent av rösterna till ny partisekreterare. Alla vet att det är en språngbräda för den som strävar efter att ta över *Kanzleramt*.

Och karriären som partiets tvåa ska bli kortvarig.

○ ○ ○

Fredagen den 7 december 2018 är en ödesdag. Det är i alla fall så händelserna i en kongresshall i Hamburg beskrivs i tyska medier. I lokalen som har smyckats med den tyska fanans färger och där syret är slut sedan länge håller 1 000 tyska kristdemokrater andan.

Några timmar tidigare har Angela Merkel stått på scenen och kämpat mot tårarna. I ett ovanligt känslomässigt tal har CDU-ledaren tackat för sig efter 18 år på posten.

Nu ska hennes efterträdare koras.

Striden står mellan partisekreteraren Annegret Kramp-Karrenbauer och utmanaren Friedrich Merz, en känd tysk finansman och mångmiljonär som Merkel tio år tidigare petat från partitoppen. Han drömmer om revansch.

Men underskattar sin motståndare.

Segern blir knapp, men det räcker för att Angela Merkel ska få som hon vill. Det är en illa dold hemlighet att Annegret Kramp-Karrenbauer är förbundskanslerns favorit, även om hon aldrig skulle erkänna det offentligt.

Hon vinner med 51,75 procent mot 48,25 procent för motståndaren. Kristdemokrater som hoppats på ett systemsifte i CDU-högkvarteret blir bittert besvikna när kvinnan som beskrivs som en Merkel-klon tar emot applåderna.

”Mini-Merkel” besegrade ”Anti-Merkel”, skriver tidningen Focus.
”En fortsättning på Merkelismen”, dundrar österrikiska Die Presse.
”Nu tar Merkels kronprinsessa över”, står det på Dagens Nyheters förstasida dagen efter.

– Det här landet behöver inte en blek kopia av förbundskanslern! ropar en man i mustasch och för stor kostym.

Han tillhör Kristdemokraternas konservativa falang och muttrar om att det nu ”blir mer av samma”.

Men han har fått anledning att tänka om.

Efter 100 dagar i tjänst har hon genomfört en politisk kursändring som får smeknamnet ”Mini-Merkel” att klinga falskt.

I rekordfart har hon skärpt migrationspolitiken, utmanat den franska presidenten Emmanuel Macrons visioner för Europa, ifrågasatt samkönade äktenskap och retat gallfeber på liberalerna i Berlin.

Men en sak förenar de båda kvinnorna.

– Under hela sina karriärer har de underskattats av sina kritiker, säger Eva Quadbeck.

Merkel var uträknad redan före hon nått *Kanzleramt*, som hon nu regerat i 13 år. Även AKK:s kritiker begick ett generalfel när de tillskrev hennes utmanare en säker seger.

– Merz var segerviss och räknade med att ta hem loppet. Han förväntade sig inte att Kramp-Karrenbauer skulle gå till val med sådan energi och strategisk skicklighet, säger hon.

Att bli underskattad behöver inte alltid vara en nackdel.

– Kramp-Karrenbauer är väl medveten om det. Och hon använder det som ett strategiskt verktyg, säger Eva Quadbeck.

Politiska analytiker brukar beskriva henne som en målmedveten strateg som behandlar politik som ett kalkylblad. Det är en egenskap hon delar med Angela Merkel.

Men oavsett hur skicklig strateg en politiker är finns en sak som hen inte kan slingra sig ur. Den som vill nå den yttersta toppen i tysk politik måste ägna oräkneliga dagar och kvällar åt att hålla hov på något partievenemang av mer eller mindre obskyr karaktär. Är det inte besök hos den lokala pensionärsföreningen, så är det ett tal inför tåganställdas förbund eller ett möte med skolelever med talsvårigheter.

Den här måndagskvällen i slutet av mars ägnas åt att diskutera ett 25 år gammalt partiprogram. Vi befinner oss i Konrad Adenauer-stiftelsens hus i Berlin. I foajén serveras saltkringlor, frikadeller och potatissallad, och i hörsalen talar AKK om att göra partiet ”fit” för 2000-talet. Kavajen är illröd, men filthatten och sopkvasten har hon lämnat hemma. Delar av den åldrande publiken har redan hunnit somna innan talet är över. Varken hon eller Merkel är kända för att vara särskilt karismatiska.

Efteråt passar några damer på att förtjust ta en selfie med sin partiledare.

– Du är på väg att få partiet på fötter igen, säger en kvinna i likadan frisyr som sin idol.

Livvakterna ser ovanligt avslappande ut när de övervakar fototillfället. Det hör till ovanligheterna att tyska toppolitiker ställer upp i intervjuer i utländska medier. Under mer än ett decennium har DN förgäves försökt få en intervju med Angela Merkel. Men när damerna tackat för sig ser jag min chans att få ställa mina frågor till hennes efterträdare.

Vad driver egentligen kvinnan som kan bli världens mäktigaste?

– Passionen att förändra saker. Passionen för att engagera mig för och tillsammans med människor. Och att en dag kunna säga att jag har bidragit lite grann till att saker och ting blivit bättre, säger Annegret Kramp-Karrenbauer.

Vad anser ni om ert smeknamn, Mini-Merkel, som ni kallats i tyska medier?

– Jag har alltid hävdats att det är nonsens. Det finns inget som är mini med mig. Intressant nog blir jag nu också anklagad för att förändra partiet, säger hon.

De som hoppats på mer av Angela Merkel lär blir besvikna.

○ ○ ○

Toalettskämten fick opinionssiffrorna för Annegret Kramp-Karrenbauer att ta ett skutt. Karnevalsdebatten utlöste ett raseri, men gick uppenbarligen hem hos de mer konservativa kärnväljarna som retat sig på de feminiserade männen i Berlin. Men nu pekar opinionsmätningarna nedåt igen. Varannan tysk väljare tycker inte att hon lämpar sig för att bli kansler, enligt en opinionsmätning.

Det bådade inte gott inför supervalåret 2019 då tyskarna ska rösta i valet till EU-parlamentet och tre viktiga delstatsval. Men AKK måste inte bara vinna väljarnas hjärtan, hon måste illa kvickt skaffa sig erfarenhet av den internationella politiken. Att nå en position som landsmoder i en delstat med en miljon invånare är imponerande, men något helt annat än att regera Europas tungviktare.

Fast kvinnan som inte vill bli kallad för ”Mini-Merkel” blickar framåt och vill prata om den fråga som dominerat den tyska debatten under våren. Klimathotet som fått tiotusentals ungdomar att skolkat från skolan för att protestera mot de senfärdiga politikerna och vuxengenerationens misslyckanden.

– Den svåraste uppgiften under det här året är att utveckla en klimatpolitik som samtidigt möjliggör en bra näringslivspolitik. CDU måste ge passande svar. Det är den viktigaste frågan att lösa, säger hon.

Är det med blick på Gula Västarna i Frankrike som ni säger så? Där ser man tydligt vad som sker när folk är missnöjda med den förda politiken.

– Klimatpolitik, oavsett hur den bedrivs, påverkar människor på ett direkt sätt. Därför behöver man vinna acceptans för politiken, man behöver förklara den och måste ge förnuftiga svar. Och här har CDU ägnat för lite engagemang. Därför måste vi under det här året komma ikapp med desto mer energi, säger hon.

Men det är framför allt i migrationspolitiken som hon har slagit an en ny ton. Denna infekterade fråga som ritat om partikartorna runt om i Europa, som splittrar de etablerade partierna och får väljare att fly till ytterhögen.

AKK är övertygad om att hennes parti måste ge väljarna tydliga besked i den fråga som de tyska väljarna rankar som allra viktigast. Inte minst inför delstatsvalen som hålls i höst i östra Tyskland där främlingsfientliga AFD kan bli största parti.

Hennes svar är att dra ett slutstreck för Angela Merkels välkommenhetskultur.

Så tolkades i alla fall hennes utspel om att i händelse av en ny flyktingkris likt den hösten 2015 – i nödfall – stänga Tysklands gränser.

– Det var verkligen en linje på kollisionskurs med Merkel. Och även mot de väljare som ansett att Merkels flyktingpolitik var riktig, säger Eva Quadbeck.

Samtidigt jublade partiets högerfalang.
– Här befinner hos sig tveklöst i politisk spagat.

Hon är inte den enda politiker som tvingas gå balansgång mellan två politiska läger. Det delar hon med svenska moderater och socialdemokrater som famlar fram i ett nytt politiskt landskap.

– Men vad som har överraskat mig är med vilken ofattbar taktisk skicklighet hon tar sig an saker, säger Eva Quadbeck.

Det delar hon med kvinnan som styrt partiet i 18 år och präglat Tyskland som få andra ledare. Men det är inte alltid kronprinsessan lyssnar på sin mentor. När Merkel 2012 avrådde henne från att spräcka regeringen i Saarland och utlysa nyval slog hon dövörat till. Trots förbundskanslerns varningar om att ett nyval skulle kunna leda till kaos och instabilitet skickade hon väljarna till valurnorna på nytt.

Och vann.
Inför valet i Saarland 2017 hotade hon med att lämna politiken om inte väljarna gav henne nytt förtroende.

Och vann.
Till skillnad från Angela Merkel är AKK en risktagare. Medan föregångaren nästan alltid valde den säkra vägen, väljer efterträdaren den gärna den osäkra.

Likt en pokerspelare som satsar högt.
Eva Quadbeck tycker att hon påminner om tidigare förbundskanslern Gerhard Schröder.

– Det kan leda till stor framgång, men också till ett dramatiskt nederlag.

Lina Lund
lina.lund@dn.se "

"Annegret
Kramp-Karrenbauer
Partiledare för de tyska Kristdemokraterna CDU sedan december 2018, då hon tog över stafettpinnen efter Angela Merkel. Den nya CDU-ledaren kallas ofta "AKK" efter sina initialer, eller "Mini-Merkel" av kritikerna.

Annegret Kramp-Karrenbauer är 56 år, gift och har tre vuxna barn. Hon är troende katolik och medlem i katolikernas centralkommitté (ZdK).

Hon gick med i CDU som 19-åring och har sedan dess gjort en lång politisk karriär i delstaten Saarland, där hon bland annat varit regeringschef och inrikesminister. Det är en av Tysklands minsta delstater som gränsar till Frankrike och Luxemburg. "

" Svenska "flygskammen" får en vinge

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Efter exportsuccéer som Ikea, Volvo och Greta Thunberg har den svenska "flygskammen" nu fått genomslag i Tyskland. Men det är inte längre bilden av ett framgångsland som sprids – utan av ett folk som styrs av Luther och moraliska pekpinnar.

Berlin.

Expertkåren är enig. Ska klimathotet motas i grind kommer det att krävas tuffa tag och en radikal förändring av vår livsstil. Men måste man också känna skam för att kunna rädda planeten?

Den frågan ställer man sig nu i Tyskland efter att den svenska "flygskammen" har skapat rubriker i tidningar, radio och på sociala medier. Nyordet har översatts till tyskans *Flugscham* och verbet *flugschämen*, att flygskämmas, och har gett klimataktivister nytt hopp om att en annan värld är möjlig.

Men från tyskt håll, där Sverige annars betraktas som ett föregångsland, är man för en gångs skull mindre imponerad av vad grannarna i norr hittat på. I en lång artikel i dagstidningen Die Welt drivs tesen att Sverige bär runt på arvet från Luther och hans protestantiska moralism.

Tidningen målar upp en ganska dyster bild av ett land långt upp i norr där skamkänslor är en ständig följeslagare och där moraliska pekpinnar präglar debatten. Svenskarna beskrivs som ett folk som fortfarande har Luther på axeln och som straffar ut den som sticker ut. "En ekologiskt inkorrekt livsstil har blivit tabu", skriver tidningen.

En och annan skulle nog invända mot den Sverigebilden, och hellre prata om vad som faktiskt måste göras för att minska utsläppen från transportsektorn.

Även i Tyskland har klimathotet dominerat debatten under våren. Men här är det inte främst flyget utan bilismen som har befunnit sig i skottgluggen. Eller närmare bestämt friheten att få köra precis hur fort man vill på tyska motorvägar.

Alla som någon gång kört över 200 kilometer i timmen på Autobahn vet att höga hastigheter medför högre bränsleförbrukning och orsakar mer koldioxidutsläpp än att puttra fram i 110. Men nåde den expertgrupp som nyligen flaggade för att slopa fri fart för klimatets skull. Förslaget om att införa en maxhastighet om 130 kilometer i timmen utlöste en folkstorm. Att slopa freie fahrt vore som att förbjuda kaffedrickande på svenska arbetsplatser. Det riskerar att utlösa en revolution.

Därför var det ingen som höjde på ögonbrynen när den tyska trafikministern drog ett slutstreck för debatten genom att förklara att en hastighetsbegränsning "strider mot allt mänskligt förstånd". Men känslan vinner ofta över förnuftet, som det brukar heta. Därför vågar tyska klimataktivister hoppas på att den svenska skammen ska spridas till grannlandet i söder.

Känner bilisterna en autoscham, ja då kommer fartdårarna att trycka på bromspedalen. Eller inte.

Lina Lund

lina.lund@dn.se "

Frankrike

"Frankrikes president kan ha britternas öde i sin hand"

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Analys. London. "Ta tillbaka kontrollen." Så löd lämna-sidans slogan i Brexitomröstningen för snart tre år sedan. Men nu är det Frankrikes president Emmanuel Macron som tycks ha Storbritanniens öde i sin hand.

Är det Frankrike som till slut kommer att sparka ut Storbritannien ur EU? Frågan kan tyckas absurd, eftersom en majoritet av väljarna i Storbritannien redan röstat ja till att lämna unionen, och att landet sedan haft nästan tre år på sig att förbereda utträdet.

Men nu står premiärminister Theresa May där med mössan i hand (eller hatten, månne), och ber EU att rädda henne undan en avtalslös, kaotisk Brexit. Igen.

Det är onekligen en märklig utveckling.

Om någon skulle sätta sig ned och räkna samman de gånger som Theresa May sagt att Brexit är en fråga om att "ta tillbaka kontrollen" – över gränser, pengar och lagar – skulle siffran snart komma upp i tresiffriga tal.

Det har varit närmast ett mantra för henne och för brexitörfalangen i Tories de senaste åren.

Men med bara lite drygt tre dygn kvar till ett kaotiskt EU-utträde ger Theresa May sannerligen inte intryck av att ha mer kontroll.

I dag, tisdag, reser hon till Berlin, för att vädja till förbundskansler Angela Merkel om mer tid och ännu en försening av EU-utträdet. Sedan bär det vidare till Paris, där den brittiska premiärministerns svåraste uppgift väntar: att övertyga Frankrikes president Emmanuel Macron.

Macron har storstilade planer för unionen och vill att Europa-valet ska handla om hans federalistiska visioner – inte om farhågorna för Brexit.

Förra gången May bad om en försening var Macron den som var mest skeptisk – även om han till slut gick med på att ge britterna fram till den 12 april på sig för att få ett ja till utträdesavtalet i parlamentet.

Nu är tiden nästan ute och i det brittiska underhuset är läget fortsatt låst. Det är därför inte uteslutet att Frankrike lägger in sitt veto mot ytterligare en försening.

– Vi kan inte leva i en oändlig Brexitprocess. Den brittiska regeringen och det brittiska parlamentet måste inse att EU inte kan slösa bort tid i all evighet på vacklande brittisk inrikespolitik, sa Frankrikes utrikesminister Jean-Yves Le Drian i helgen.

Delvis är detta ett sätt att försöka sätta press på Theresa May och på oppositionsledaren Jeremy Corbyn, som i elfte timmen satt sig ned för att hitta en blocköverskridande lösning på Brexitknuten.

Från EU:s sida vore ett mål om en framtida tullunion mer än välkommet i den politiska deklarationen, som är kopplad till utträdesavtalet.

Men Theresa May vet att en sådan eftergift skulle göra det omöjligt för britterna att sluta handelsavtal oberoende av EU, något som ”brexitörfalangen” i hennes parti skulle se som förräderi. Sannolikt skulle det leda till mängder av ministeravhopp.

Emmanuel Macron vill lika lite som någon annan ha ett Brexitkaos på sitt samvete. Det kan straffa sig på sikt, då en avtalslös Brexit troligen skulle slå även mot Frankrike.

Men samtidigt vore det inte första gången som en fransk president sätter käppar i hjulet för britternas EU-relationer. Den legendariske presidenten Charles de Gaulle sa vid två tillfällen på 1960-talet nej till att släppa in britterna i det då spirande europeiska samarbetet.

För Macron är de Gaulle en viktig förebild, och enligt källor som flera medier citerar lockas han av tanken att bli en president som vågar säga nej, som denne gjorde.

Det mesta tyder ändå på att han inte gör det – men det lär inte bli förrän efter onsdagens extrainsatta EU-toppmöte som vi säkert har svaret.

Erik de la Reguera

"

Fakta.

Premiärminister Theresa May har bett EU om ytterligare en förlängning av det brittiska utträdet.

Men om det blir ett nej till det vid EU-toppmötet i Bryssel i morgon kan Storbritannien komma att lämna EU utan avtal redan på fredag kväll."

" Branden började på vinden

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Stora delar av den ikoniska katedralen Notre-Dame i Paris förstördes i en omfattande brand under måndagskvällen. Lågorna spred sig från ett vindsutrymme och fick bland annat den stora huvudspiran att kollapsa.

André Finot, kommunikationschef vid Notre-Dame, säger att de hörde brandlarmet gå vid klockan 18.30 på kvällen.

– Väldigt kort efteråt såg vi ett stort moln av grå och gul rök komma från en balk i byggnaden, säger han till Le Parisien.

Enligt räddningstjänstens initiala bedömning startade branden i ett vindsutrymme i katedralen. Trots en omfattande insats, med omkring 400 mobiliserade brandmän vid ett tillfälle, kunde man inte hindra spridningen.

Vid 19.30 hade lågorna uppslukat katedralens stora huvudspira, som sedan kollapsade helt en halvtimme senare. Kort efteråt kunde vittnen på plats även se hur stora delar av taket rasade in.

”Allt håller på att kollapsa”, sade en polis till Reuters, och en talesperson för katedralen sade till Le Parisien att det ”inte kommer bli något kvar” av de strukturer som drabbats av branden.

Allmänheten ombads tidigt att lämna området för att inte vara i vägen för släckningsarbetet, och närliggande Boulevard du Palais och broarna

till Île de la Cité, ön i floden Seine som Notre-Dame ligger på, stängdes av.

Vid en pressträff strax innan klockan 22 sade en talesperson för räddningstjänsten att de kommande 90 minuterna skulle bli ”avgörande” för hur mycket man skulle kunna begränsa brandens omfattning. I den omedelbara riskzonen låg ett av katedralens två stora klocktorn.

– Vi är inte säkra på att vi kan stoppa spridningen till det norra klocktornet. Om det skulle kollapsa kan ni själva föreställa er betydelsen av skadorna, sade talespersonen enligt Le Parisien. Senare på kvällen uppgav räddningstjänsten att en brandman skadats allvarligt i samband med insatsen.

På de dramatiska bilderna syntes omfattande byggnadsställningar kring katedralen, som restes i juli förra året i samband med att en stor renovering påbörjades.

Orsaken till branden är fortfarande oklar, men många påpekar att just byggverksamhet är en vanlig orsak till bränder, till exempel genom svetsning.

La Police Judiciaire, Frankrikes nationella myndighet för allvarliga brott, kopplades tidigt under kvällen in för att utreda brandorsakerna. Det betyder dock inte nödvändigtvis att någon misstänks för brott, och inledningsvis hanterade polisen ärendet som en olyckshändelse.

Hundratals byggnadsarbetare och specialister fanns på plats vid katedralen varje dag, och arbetet handlade bland annat om att rengöra byggnaden som har mörknat av luftföroreningar. Ställningarna runt det

93 meter höga klocktornet – som rasade efter en timmes brand – var tänkta att stå kvar i fyra år.

På bilder från renoveringen syns enorma, flera hundra år gamla träbalkar som håller upp olika delar av katedralen. Sammanlagt är det hundratal ton av torrt, gammalt trä.

Så sent som i torsdags lyftes 16 statyer bort från nedre delen av Notre-Dames högsta torn av en hundra meter hög kran. De har flyttats till sydvästra Frankrike för konservering och uppfräschning. Ingen visste då att de tolv lärjungarna och fyra evangelisterna räddades från total förstörelse i branden fyra dagar senare.

Brandingenjören Håkan Frantzich säger till DN:

– Gissningsvis kommer större delen av branden att ske högt uppe. Sedan kommer det att rasa ner delar och det kanske är lättare att släcka när det ramlat ner, men det kommer också att bli stora skador inne i byggnaden, säger han.

Stenkonstruktionen kommer att klara sig bra, spår Håkan Frantzich. Däremot tror han att man måste bygga nya bjälklag och nytt tak.

– Det blir en totalskada på byggnaden, men man kan rekonstruera den och bygga upp den igen. Men det blir inte samma byggnad som det har varit tidigare, säger han.

Fredrik Tano

fredrik.tano@dn.se

Ingmar Nevéus

Alexander Kuronen"

"Fakta. Notre-Dame-katedralen

Katedralen grundades år 1163 av biskopen Maurice de Sully och invigdes slutligen år 1345. Byggnaden tog alltså nästan 200 år att färdigställa. Katedralen dedikerades till jungfru Maria – därav namnet Notre Dame ("Vår Fru", på svenska). Katedralens fullständiga namn är "Cathédrale Notre-Dame de Paris".

Katedralen har klassats som världshistoriskt monument av FN.

Katedralen ligger på ön Île de la Cité i floden Seine. Tidigare låg här den mindre kyrkan Saint Stevens. Katedralen är byggd i gotisk stil och är en av de första gotiska katedralerna. Under byggnationen var flera olika arkitekter inblandade vilket gett upphov till de olika stilarna på tornen.

Katedralen har bland annat blivit känd genom Victor Hugos roman Ringaren i Notre Dame som senare blev en Disney-film. Interiören förändrades och påverkades av 1600-talets klassicism. Under franska revolutionen slogs bland annat en del av fasadens kungaskulpturer sönder. I mitten av 1800-talet gjordes sedan en stor rekonstruktion av byggnaden. Då ersattes också flera klockor.

Notre-Dame beskrivs som ett av de mest välbesökta historiska - monumenten i Europa. Napoleon lät sig krönas till kejsare i katedralen den 2 december 1804.

Huvudvalvet i katedralen är 34 meter högt och tornen i västfasaden är 69 meter höga. Till klocktornets högsta punkt är det 422 trappsteg."

" Uppgivna Parisbor slöt upp kring sin älskade katedral

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Tusentals Parisbor samlades på måndagskvällen vid avspärrningarna runt ön Île de la Cité i floden Seine. En stum sorg låg över folkhavet, som växte snabbt och blockerade mycket av biltrafiken.

Paris.

På varenda bro inom flera kilometers avstånd från Notre-Dame stod människor tätt samman och blickade mot rökpelaren.

– Det är fruktansvärt. Så oerhört sorgligt. Jag har en stor klump i magen, säger 33-åriga Marine Chavanne, som knappt kan slita blicken från lågorna och de flygande gnistorna som slår upp mot skymningshimlen.

Tillsammans med sin vän Tim Petrucola såg hon bilderna först på tv – och som så många andra bestämde de sig omedelbart för att åka in till centrum.

– Katedralen har alltid funnits där. Jag ser den nästan dagligen. Vi Parisbor besöker den ju sällan, för det är så många turister – jag har inte varit inne i den sedan jag var tio år gammal. Men tillsammans med Eiffeltornet och Triumfbågen är Notre-Dame den kanske främsta symbolen för Paris. Det känns väldigt tungt och märkligt att se den brinna, säger Tim Petrucola.

– Det är så mycket historia där. Så mycket som bara förstörs, säger Marine Chavanne förtvivlat.

När detta skrevs var brandorsaken ännu oklar. 38-årige Pierre-Yves Bureau var en av många som innerligt hoppades att det rörde sig om en olycka.

– Det här landet kan verkligen falla isär, brytas sönder, om det skulle visa sig vara något kriminellt, som ett terrorbrott. Det här är ju ett världsarv för hela mänskligheten, och en unik katedral för alla katoliker. Så jag hoppas verkligen att det var en olycka, säger den 38-årige Pierre-Yves Bureau bistert.

En bit därifrån står 60-åriga Marie-Madeleine Procureur och gråter, otröstlig. Hon ser oerhört ensam ut, mitt i folkhavet.

– Förstår ni inte vad det här betyder? Det är oerhört dåligt omen. Katedralen kan byggas upp, men inte de skatter och relikier som finns där inne, säger Marie-Madeleine Procureur och pekar mot katedralen. Hon är praktiserande katolik, och en av många troende som samlats runt avspärrningarna. En del håller krampaktigt i crucifix. Andra håller om varandra och sjunger psalmer.

– Kristus törnekrona finns där inne! utbrister Marie-Madeleine Procureur förtvivlat.

I en sakristia i katedralen tronar Notre-Dames relikskrin, som innehåller vad som sägs vara en del av Kristi törnekrona. Även en del av korset och en spik lär finnas där.

Nu kan allt ha gått upp i rök.

– Detta är en sådan katastrof. Så hemskt. Så vidrigt, säger Marie-Madeleine Procureur och slår bort blicken från branden.

Runt henne mumlas det fraser som ”det är inte sant” och ”jag kan inte tro det”. Och det är långtifrån enbart praktiserande katoliker.

Parisbor av alla färger och bakgrunder stod denna kväll tillsammans, vanmäktigt blickande mot lågorna som förtärde Notre Dame, ”vår fru”. Orden räckte inte till. Tystnaden hördes desto mer.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se "

" Världsledare: "Vi är alla med er i dag"

DN 16 apri 2019

Nyheten om att Notre-Dame stod i full brand spreds snabbt över världen under måndagskvällen.

Vatikanens talesperson Alessandro Gisotti säger att nyheten spridit chock och sorg i påvens närhet.

USA:s president Donald Trump reagerade snabbt på Twitter: ”Så fruktansvärt att se den kraftiga branden i Notre-Dame-katedralen i Paris.” Trump skriver vidare att det kanske hade fungerat att vattenbombat katedralen och att det är viktigt att agera fort.

Enligt Tysklands förbundskansler Angela Merkels kansli är katedralen en ”symbol för Frankrike och för vår europeiska kultur”.

Storbritanniens premiärminister Theresa May uttrycker sin medkänsla. ”Mina tankar är med Frank- rikets folk i kväll och med räddningstjänsten som bekämpar den fruktansvärda branden”, skriver hon.

Utrikesminister Margot Wallström (S) tycker att det är förkrossande att se branden. ”Notre-Dame är verkligen ett globalt landmärke. Våra tankar är med Frankrikes folk och särskilt med de heroiska brandmännen i Paris”, skriver hon.

Londons borgmästare Sadiq Khan uttryckte också sin sorg på Twitter: ”Förkrossande bilder på Notre-Dame-katedralen i lågor. London står vid sidan av Paris i sorgen i dag.”

FN-organet Unescos chef Audrey Azoulay skriver att organisationen noga följer situationen och står vid Frankrikes sida för att skydda och återställa detta ovärderliga kulturarv.

TT-AFP-Reuters "

" Michael Winiarski: Katastrofen som staden undkom med ett nödrop för 75 år sedan har nu hänt

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Nu har det hänt, den katastrof som Paris undkom med ett nödrop för nästan exakt 75 år sedan: att den 800-åriga katedralen Notre-Dame, kanske viktigaste symbolen för Frankrike, förstördes i en brand.

Den gången, i augusti 1944, hade den nazistiske diktatorn Adolf Hitler gett order om att bränna ned de viktigaste landmärkena i Paris, inklusive Eiffeltornet och Notre-Dame, i samband med att Tysklands armé befann sig på reträtt och var på väg att lämna den franska huvudstaden inför de allierades anstormning.

Hitler, som nyss överlevt ett mordattentat från en grupp sammansvurna officerare den 20 juli, gav då order via telegram till den nyutnämnde militärbefälhavaren, general Dietrich von Choltitz, att förvandla Paris till en rykande grushög.

Enligt historieskrivningen ska Hitler ha avslutat sina telegram till Choltitz med orden: "Brinner Paris?" Men general Choltitz lydde inte Hitlers order och kapitulerade till de franska motståndsstyrkorna utan att ha utlöst de sprängladdningar som tyskarna – i varje fall enligt den legend som spanns kring händelsen – redan hade hunnit utplacera under Notre-Dame, Eiffeltornet, broarna över Seine och många andra historiska byggnader i Paris.

Hur det än var med den saken var Frankrikes huvudstad räddad, Notre-Dame stod kvar.

Paris gick därmed inte Warszawas öde till mötes; den polska huvudstaden jämnades med jordens yta efter att Warszawaupproret i augusti 1944 slogs ned i blod, precis som Hitler hade gett order om. Exakt varför Choltitz vägrade att lyda order är inte helt oomtvistat. Efteråt sade han att han gjorde det för att han uppfattade Hitler som mentalt otillräknelig. Han insåg säkerligen att Tysklands nederlag var oundvikligt och ville inte få skulden för detta barbari.

Den svenske konsuln i Paris, Raoul Nordling, spelade sannolikt en viktig roll för att i sista stund övertala Choltitz att avstå att lyda Führern.

Vi vet ännu inte vad som orsakade måndagens brand i Notre-Dame. På måndagskvällen hade president Emmanuel Macron planerat att hålla ett tv-tal till det franska folket, som skulle handla om den aktuella politiska krisen i landet. Nu blev den sändningen inställd, av ett skäl som är väl så dramatiskt. Men katastrofen den 15 april 2019 hade inte Andra världskrigets dramatiska och ödesmättade inramning.

Michael Winiarski "

" Notre-Dame blir aldrig till aska

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Om det hade varit ett terrordåd. Om en grupp hade attackerat Notre-Dame och slagit mot ett av den europeiska kristenhetens hjärtpunkter. Eller om en politisk rörelse av Gula västarna-typ hade bestämt sig för att bränna upp en av de vackraste och viktigaste symbolerna för nationen Frankrike och det kulturella nervcentrum som är Paris.

Då hade branden i katedralen, detta världsarv, kunnat bli en av historiens vändpunkter. Det hade varit omöjligt att förutspå och överblicka vilka kedjor av vrede och hämnd som hade kunnat fatta eld och sprida sig av gnistorna från île de la Cité i Paris.

Nu tyder allt på att branden ”bara” var en olycka, om än med konsekvenser som skär djupt in i det europeiska kulturarvet. Och moderniteten, civilisationen, är bra på att hantera olyckor. Vi kan bygga upp, restaurera pietetsfullt och med den största respekt, vi kan återskapa och rekonstruera. Kanske ändå att vi om tio år kommer att resa med vår familj till Paris, se den nya katedralen resa sig mot skyn, le åt hur den väcker samma förundran i våra barn och barnbarn som i så många generationer före dem.

”En del av oss” brann denna kväll, skrev president Macron om tragedin, och kanske syftade han i första hand på fransmännen. Men naturligtvis var det många fler som hyste branden inombords: kristna, katoliker, européer, medmänniskor.

Nu kommer goda krafter från hela världen att samlas för att hjälpa till med återuppbyggnaden. För det är så vi människor fungerar när vi är som bäst; vi sörjer, reser oss, ser framåt, börjar bygga.

I 700 år har Notre-Dame givit upphov till skönhet, tröst, beundran, andakt, världslitteratur, gudsnärvaro. Det må vara svårt att tro när en värld följer bilderna på flammor, grå rök och sammanstörtande torn – men den kommer att göra det igen.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se "

" Helena Lindblad: Sagorna och myterna binder oss alla till Notre-Dame

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Miljoner turister flanerar varje år förbi den stora, öppna platsen utanför Notre-Dame, en minst lika stark symbolbild för Paris som Eiffeltornet. Köerna ringlar alltid långa och på senare år – till följd av terrorattackerna – har nyfikna besökare ofta övervakats av tungt beväpnade poliser.

Mitt eget trick har varit att en söndag då och då smita in strax före morgonmässan klockan åtta, försöka se ut som en god katolik och på så sätt stjäla glimtar av den imposanta, unika gotiska arkitekturen som saknar motstycke i världen. Under tidiga morgnar är stämningen magisk därinne, med alla dunkla hörn och små minirum med altare, ljus och målningar inrymda i det enorma rummet.

För alla som går förbi, och det spelar nog ingen roll hur många gånger man passerar över ön Île de la Cité i Seine, är det nog få som kan låta bli sträcka nacken och snegla upp mot de knubbiga tvillingtornen och fasaden med alla de fantasifulla figurerna.

Vem har inte drömt om att se en skymt av en puckelryggig ringare där uppe längs de högt belägna balustraderna. Victor Hugos berömda roman "Ringaren i Notre-Dame" från 1831 är intimt förknippad med den ovärderliga byggnaden som byggdes under nästan 200 år (1163–1345), ett verk som har spelat en stor roll för att ge katedralen dess mytiska karaktär.

Berättelsen som den vanskapte Quasimodo och den vackra "zigenerskan" Esmeralda är en skräckromantisk melodram med klasstema som också behandlar häxerianklagelser och ett korrupt medeltida rättväsende.

I grunden står den mörklockiga skönheten och dödsdömda Esmeralda som älskas av såväl Quasimodo som den fromme Claude Frolo. Hon i sin tur älskar den vackre kaptenen Phoebus som dock redan är förlovad med en flicka av betydligt finare börd.

En klassisk "skönheten och odjuret"-saga som formar sig till en romantisk tragedi av storslagna mått. Hugos berättelse har lett till otaliga omtolkningar, ofta med betydligt lyckligare slut än i originalet. Bland de mest kända filmatiseringar återfinns Hollywoodklassikern "Ringaren från Notre-Dame" från 1939 där den demoniske Charles Laughton och den riviga Maureen O'Hara spelade huvudrollerna.

På 1950-talet spelade Anthony Quinn och Gina Lollobrigida det udda paret i en version som kanske tydligast speglar Hugos roman. Den brittiske aktören Anthony Hopkins har också spelat Quasimodo i en tv-film från 1982.

Den senaste filmatiseringen gjordes på Nya Zeeland där Salma Hayek spelade Esmeralda och Richard Harris gjorde Quasimodo.

För många år det kanske ändå den godmodiga och fantasifulla Disneyfilmen från 1996 som fastnat på näthinnan och som gett dagens unga en känsla för mystiken kring Notre-Dame.

Göteborgsoperan har under hösten 2018 och våren 2019 spelat en bejublad musikalversion som bygger på Disneyfilmen med musik av

Alan Menken och originaltext av Stephen Schwartz. DN:s kritiker Johanna Paulsson skrev så här: ”Det är samtidigt både klangligt och visuellt imponerande när en dånande videoscenografi målar upp ett medeltida Paris med gotiskt mörker och gudomligt upplysta rosettfönster. Hon berömde uppsättningens filmiska effekter och skrev av de var ”häpnadsväckande på samma svindlande sätt som en mäktig katedral kan vara. Men så är kanske huvudpersonen i själva verket just Notre-Dames arkitektur.”

Den starka känslan för Notre-Dame ligger förstås i denna unika blandning av historik och sagor. ”Kyrkan står för både verklighet och dikt, en häpnadsväckande historisk byggnad som laddas med färgstarkt sagoberättande. Vid sidan av Hugos berättelse finns en annan mytisk kvinna på plats i kyrkan, den berömda och vackra statyn av Jeanne d’Arc, som man bara kan hoppas överlever det brinnande infernot. Notre-Dame är så mycket mer än helgedom för troende eller ett turistmål. Det är allas Vår Fru som brinner just nu, det är en plats vi har gemensamt oavsett religion, etnicitet och hemvist. En plats som mer än något annat symboliserar att Paris är världens hemstad.

Helena Lindblad

helena.lindblad@dn.se "

" Notre-Dame riskerar bli politisk stridsfråga

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Analys. Paris. Kampen om Notre-Dame har inletts. Få byggnader är så förknippade med fransk historia och identitet som denna katedral. Frankrikes president Emmanuel Macron har gripit initiativet – men extremhögern bidar sin tid.

– Detta är nu tveklöst en del av det franska ödet. De närmaste åren kommer vi att ha återuppbyggnaden av Notre-Dame som ett gemensamt projekt, sa president Emmanuel Macron natten mot tisdagen.

Elden har släckts sedan dess, tack vare tappra insatser av Paris brandkår. De heliga relikier som fanns i katedralen har undsatts, möjligen med undantag för de som fanns i den fallna spirans topp.

Byggnadens grundstruktur tycks ha klarat sig relativt väl, och med lite tur går det att bygga upp Notre-Dame, såsom Emmanuel Macron lovat, utan att demolera mer än det som rasat ned.

– Vi är ett folk av byggare! Vi kommer att göra katedralen ännu vackrare än den var, och jag vill att det görs inom fem år. Det klarar vi, bedyrade Macron i ett tv-sänt tal på tisdagskvällen.

Ingenting är säkert än. Kostnaderna lär bli enorma. Men för president Macron finns inget som är högre prioriterat här och nu. Inte Gula västarna. Inte Donald Trump. Ingenting.

Ty Macron är medveten om att krafter på den yttersta högerkanten vill använda storbranden som en del i deras berättelse om Frankrikes förfall och om krisen för allt det de ser som ursprungligt franskt: katolicismen och konservativa värderingar, blodsband långt bakåt i tiden, den franska civilisationen och dess påstådda överlägsenhet. Enligt franska myndigheter tyder allt än så länge på att brandorsaken var en olycka kopplad till de renoveringsarbeten som pågick i Notre-Dame. Men på sociala medier har ogrundade rykten redan börjat spridas om att branden var anlagd, rykten som får mer eller mindre öppet stöd av högerextrema propagandasajter.

Om det under utredningens gång skulle visa sig att ett brott kan ha orsakat branden – eller kanske bara flagrant oaktsamhet av en enskild byggnadsarbetare – är högerextrema politiker som Marine Le Pen redo att kliva in och förvandla storbranden i Notre-Dame till en valfråga.

I så fall kan spetsen snart riktas mot en etnisk eller religiös grupp. Det är det Emmanuel Macron vill förebygga, när hans regering nu inleder ett minst sagt ambitiöst restaurationsarbete.

Notre-Dame, *Vår fru i Paris*, är själva definitionen av ett landmärke, i en stad som kanske mer än någon annan förkroppsligar det moderna Europa.

Det är en byggnad som ”alltid” funnits där, och som många fransmän har svårt att föreställa sig att leva utan.

En byggnad som *är* Paris, och vars skador det är omöjligt att inte förhålla sig till.

Ibland är det inte förrän det katastrofala sker, som man förstår hur mycket dessa landmärken betyder. Reaktionerna efter branden – även i andra länder, som Sverige – visar i hur hög grad detta inte bara är död materia.

Notre-Dame är inte blott summan av de tålmodigt arbetade stenmassorna, det nära tusenåriga virket i taket, valven och de heliga relikerna. Inte heller är det enbart en fråga om religion, även om världens alla katoliker naturligtvis är de som drabbats värst.

Här finns något annat.

Här finns historia.

Här finns fransk identitet.

Här finns ett minne av de generationer som gått före, och som blickat upp mot dessa höga torn, dessa tak och förbluffats av demonerna på väggarna och av den grånade ”fruns” lika sköra som solida skönhet.

Här finns givetvis konflikt. Ingen vet hur många anonyma arbetare som fick sätta livet till under de nästan 200 år som byggnationerna pågick innan katedralen stod färdig år 1345 på ön Île de la Cité i floden Seine. Allt guld och rikedomarna kunde säkerligen ha använts till något annat.

Men arbetarna lämnade, på gott och ont, ett minne efter sig. Ett minne som har levt vidare som en öppen bok och som skrivits om av varje ny generation.

Detta minne skrevs om av de revolutionärer som närapå ödelade katedralen 1793. Av Napoleon Bonaparte, som här lät kröna sig till kejsare. Av Victor Hugo och dennes roman ”Ringaren i Notre Dame”.

Av motståndsmän och diplomater som hindrade nazisterna från att demolera detta och andra historiska landmärken i slutskedet av andra världskriget – och av många andra.

Nu finns en sorg över att fransmännen inte varit förmögna att bevara detta minne intakt till kommande generationer.

Tystnaden vid avspärningarna runt Notre-Dame talade sitt tydliga språk. Allt detta är Emmanuel Macron medveten om. Det står redan klart att detta är ett projekt som kommer att prägla hela hans återstående tid vid makten.

Den franska regeringen har lovat skjuta till stora belopp, men vädjar även till omvärlden att göra sitt. Som väl är för Macron tycks gensvaret bli stort.

Två franska miljardärer, Bernard Arnault och François-Henri Pinault, har redan donerat motsvarande mer än tre miljarder kronor (200 respektive 100 miljoner euro). Många vanliga fransmän har också börjat skramla, utifrån sina betydligt mer blygsamma förutsättningar. En taxichaufför som DN talade med på tisdagen berättade att han tillsammans med en grupp kollegor bestämt sig för att lägga 100 euro (cirka 1 000 kronor) var till projektet. En ansevärd summa om ens månadsinkomst ligger på omkring 10 000 kronor.

Det är sannolikt att fler sådana insamlingar pågår i Paris i detta nu.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se "

" 50 utredare jobbar med att kartlägga branden

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Storbranden i Notre-Dame är släckt och nu har 50 utredare kallats in för att ta reda på vad som orsakade branden. Åklagaren Remy Heitz säger att flera byggjobbare som arbetat vid katedra-len har frågats ut, men att inget pekar på att branden var anlagd.

En intensiv utredning pågår för att försöka kartlägga brandförloppet i jättekatedralen. Hittills har få detaljer om den pågående undersökningen av brandorsaken blivit kända.

Åklagaren Remy Heitz uppger att flera vittnen har förhörts. Utredare har också frågat ut flera byggjobbare som var anställda på de företag som renoverade katedralen, rapporterar AFP.

– Det finns ingenting som tyder på att det här har varit en avsiktlig handling, säger Heitz.

Han påpekar också att 50 utredare jobbar med ärendet i nuläget. Enligt franska medier tvekade dock myndigheterna under några timmar på måndagen innan de valde att beskriva eldsvådan som en olycka, något som i nuläget utesluter att det fanns några kriminella motiv.

Utredningen som ska klarlägga vad som hände kommer att bli både tidskrävande och svår, enligt åklagaren Heitz.

Enligt de första uppgifterna startade elden på vinden, på en plats där det var svårt att få tillträde då platsen var i princip instängd bakom byggnadsställningar – precis i hjärtat av den renovering som inleddes 2018.

Elden totalförstörde i princip den delen av katedralen, och det kan alltså bli svårt att hitta teknisk bevisning som kan förklara orsaken till branden.

Ett första brandlarm ska ha gått vid klockan 18.20 på måndagskvällen, skriver France Info. Då ska ingen brand ha konstaterats. Det var i stället vid ett andra larm klockan 18.43 som branden ska ha upptäckts. Då hade katedralen redan utrymts. När elden startade ska det inte heller ha funnits några byggnadsarbetare kvar på platsen.

På tisdagsmorgonen jobbade fortfarande ett hundratal brandmän med eftersläkningsarbetet. Strax före klockan 10 på tisdagen uppgav brandkåren för AP att branden var helt släckt.

– Nu återstår att ta reda på hur skadade de bärande strukturerna i byggnaden är, säger biträdande inrikesminister Laurent Nuñez till fransk tv.

Han säger också att det finns en risk att bärande delar kommer att kollapsa och med dem ytterligare delar av katedralen. En insatsgrupp har därför kallats in för att ta reda på om de bärande delarna är tillräckligt stabila.

Frankrikes inrikesminister Christophe Castaner besökte Notre-Dame under tisdagseftermiddagen och konstaterade att det kommer att ta minst 48 timmar innan räddningsarbetare kan gå in i de mittersta delarna av katedralen för att rädda de föremål som fortfarande finns där.

Katedralens tillstånd sekundbevakas, sa Castaner till reportrar på plats enligt Sky News:

– Vi kommer nu att stå vid Notre-Dames sängkant, förklarade han. Den tekniska underökningen av platsen inleddes redan tidigt på måndagskvällen, dels för att identifiera vilka som senast var på plats och för att samla in vittnesmål. Ett 40-tal kriminaltekniker arbetade under tisdagen på brandplatsen, och polisen har också satt in drönare för att underlätta undersökningarna.

Enligt de första vittnesmålen tog sig elden väldigt fort och vinden förvärrade situationen. 400 brandmän var inledningsvis med och bekämpade elden, och en polis och två brandmän uppges ha fått lindriga skador. Det är oklart om de tillhörde den styrka som skickades in för att rädda konstverk och relikier från lågorna.

Under natten förvarades flera av de räddade konstverken i Paris stadshus och fördes under tisdagen till Louvren, däribland en bit som sägs komma från Jesus törnekrona och som beskrivs som ett av katedralens viktigaste föremål.

Att bygga upp det som har förstörts i branden beräknas ta många år. Löften om pengar till återuppbyggandet strömmar nu in från flera håll, och redan på tisdagseftermiddagen hade donationer för runt 600 miljoner euro, motsvarande över 6 miljarder kronor, utlovats. I dag klockan 18.50, precis två dygn efter att branden i Notre-Dame bröt ut, kommer klockorna att ringa från samtliga katedraler i Frankrike.

Thea Mossige-Norheim
thea.mossige-norheim@dn.se

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

”Det är ett slags smärta, en stor sorg”

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

”– Det är ett slags smärta, en stor sorg. För oss alla, men också för mig personligen. Min utsikt är för evigt förändrad. Dominique Danic-Careil såg från sitt sovrumsfönster hur Notre-Dames spira fattade eld och föll i bitar. För henne kommer ingenting mer bli sig likt.

Klockan var strax efter sju på måndagskvällen när en väninna ringde Dominique Danic-Careil. Hon satt i sitt arbetsrum som har fönster som vetter mot gården. Hon hade ingenting märkt.

”Vad händer”, sa väninnan, ”brinner det hos dig?”

– Jag förstod ingenting. Jag hörde att det var en del ljud utanför på gatan, men det är det ju allt som oftast. När jag gick till mitt sovrumsfönster såg jag de första flammorna slå upp ur Notre-Dame. Jag blev blank, jag blev stum, berättar Dominique Danic-Careil.

Hon bor i en lägenhet på Quai de la Tournelle sedan år 2000. Varje morgon har hon vaknat med Notre-Dame framför sin ögon, varje kväll när hon går till sängs har hon tittat på spiran och de två tornen, de sistnämnda är nästan alltid belysta fram till midnatt.

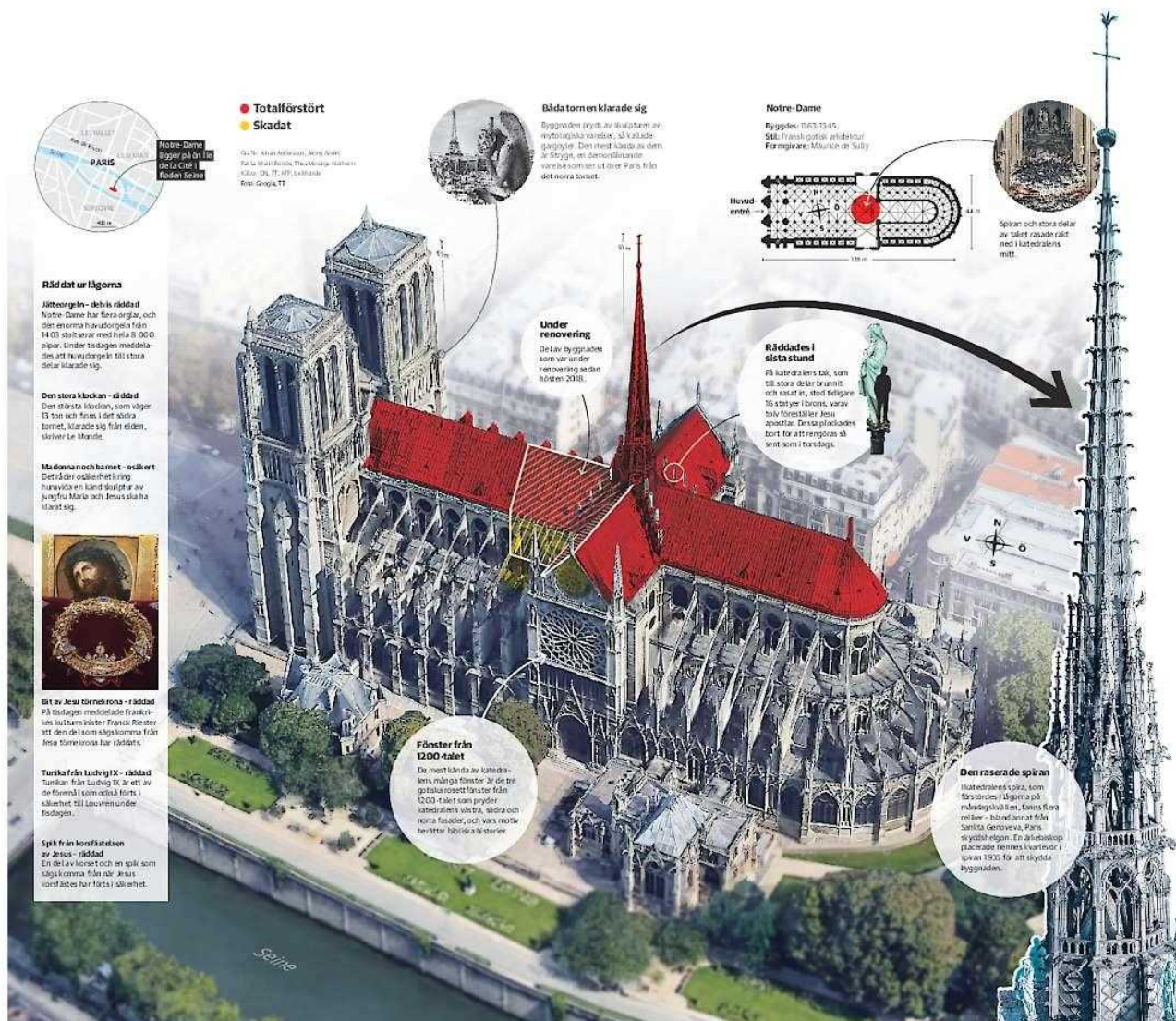
– Nu är allt förändrat. Även om fasaderna finns kvar har hela siluetten förändrats totalt. Ingen spira, stora delar av taket är borta. Hon stod stilla vid sin balkongdörr och betraktade elden när den slukade taket och spiran.

– Det gick så fort och det var så tyst. Vinden låg på åt motsatt håll så jag slapp röken och hörde nästan ingen ting. Oerhört kusligt, överkligt, berättar Dominique Danic-Careil.

Hon lade märke till att människorna som befann sig nedanför hennes fönster var tagna, tysta, precis som hon. Få lyfte till en början sina mobiler för att fotografera och filma. Det var ett slags chocktillstånd. Röken som steg och for i väg med vinden hade alla slags färger. Det var som ett skådespel.

Dominique Danic-Careil var aldrig rädd, bara väldigt tagen. Ett mer symboliskt monument än Notre-Dame har hon svårt att tänka sig, så laddat med känslor är det för fransmännen, Frankrike.

– I bästa fall kan det som hänt fungera enande, lägga sordin på det senaste halvåret av upplopp och protester. Ja, jag hoppas det. Notre-Dame är vår, hon står över allt annat, går inte att värdera, säger hon.
– Jag tror många här upplever det som att de förlorat någonting som varit dem väldigt, väldigt kärt. På ett personligt plan."

”Vi kom en dag för sent”

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Dämpat, samlat, värdigt. Längs med Seines västra strand har tusentals människor samlats för att beskåda förstörelsen vid Notre-Dame. – Vi skulle ha besökt katedralen i dag. Vi kom en dag för sent, konstaterar Denis och Michèle Noce, på besök från Le Pradet i södra Frankrike.

Paris.

Dagen efter – ett slags känsla av sammanhållning präglar Paris. Delar av fasaden på världsarvet Notre-Dame är svedd i svart, byggnadsställningarna som tidigare omgärdade spiran som rasat spretar övergivna och olycksbådande upp mot en grå himmel.

– Det känns oerhört tomt, konstaterar Denis och Michèle Noce, som är i Paris för att besöka sina barn.

Varje gång de är här besöker de även katedralen – i dag skulle de ha tagit sin traditionella tur i den magnifika byggnaden.

Men katedralen är omgärdad av avspärrningar, poliser och brandmän. På Place du Petit Pont är det så fullt av journalister och turister att det knappt går att ta sig fram.

Ändå är det förhållandevis tyst.

– Jag tror att alla sörjer på sitt sätt. Alla försöker samla sig och förstå, säger Michèle Noce.

Lite längre bort längs med Quai de Tourelle, som löper längs med Seines vänstra strand, står Melissa Bertrand, 23, student.

– Jag kom hit för att få bekräftat att det verkligen hänt. I går var det så osannolikt svårt att ta in. Nu står jag här och känner ett slags vörnd inför denna fantastiska katedral, säger hon.

Melissa Bertrand vågar inte tänka på hur det ser ut där inne. Hon vill inte ens.

– Jag fokuserar på att försöka vara tacksam över att ingen dog, ingen skadades allvarligt. Men visst, det är svårt. En del av Paris skönhet har förstörts, något vi tagit för givet är taget ifrån oss, säger hon.

I de franska radiokanalerna talas om solidaritet, om känsla av samhörighet i en svår stund. Melissa håller delvis med, men är samtidigt tveksam.

– Vi lever i en svår tid med mycket sociala spänningar i det franska samhället. Det kommer inte att förändras av det här, de problemen kvarstår, säger hon.

Nere på kajen, i riktning mot Pont la Tourelle, går Odile Menanteau med sin hund Ellipse. Här går hon ofta, hon bor bara ett stenkast bort. – Solidaritet? Glöm det. Den kommer att vara i fem minuter. Bara det faktum att kapitalisterna nu visar upp sig och skänker enorma mängder pengar kommer att göra folk arga. De kommer se det som ett bevis för att det visst finns pengar i det här landet, att allt snack om att det krävs nedskärningar i vårt socialförsäkringssystem bara är dimridåer, säger hon.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

" Jonas Thente: Notre-Dame kommer att resa sig igen – men ålderns doft lär försvinna

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Allt i Notre-Dame var inte uråldrigt. Nya renoveringar och - utsmyckningar gjordes i mitten av 1800-talet och kanske bör - demonerna på taket nu bytas ut till bilar. De som hotar att vittra sönder miljön och kulturarvet.

Det var en mörk och stormig eftermiddag, men till slut fick jag stå bredvid gargoylen. Den som lite lätt uttråkad men ändå hyfsat hotfull blickade ut från Notre-Dames tak. Kameran var usel, det blåste rejält och min amatöristiska känsla för komposition lämnade mycket övrigt att önska, men det blev en bild. Miljoner andra har tagit samma bild. Det var löjligt lätt att göra det.

Har den nu störtat från sin mångsekelgamla pose? Har gargoylen slutligen sluppit ut från sitt stenfängelse och funnit frid? Jag vet inte. De monster som Disney lät sin puckelrygg hänga med i den filmatiserade förolämpningen mot Victor Hugo, står kanske ändå kvar, sotiga om hornen.

Man vill gärna romantisera. De där statyerna är ingalunda uråldriga. De skapades av den unge arkitekten Eugène Viollet-le-Duc i mitten av 1800-talet när Notre-Dame skulle renoveras efter revolutionsårens vandaliseringar. De gamla helgonen var svårt misshandlade och

Viollet-le-Duc uppförde en verkstad med uppgift att tillverka nya utsmyckningar.

Hans renovering gjordes med övertygelse. Det var han som reste spiran, efter att bestämt ha sagt nej till att sätta spiror på klocktornen. Naturligtvis tyckte menigheten inte alls om hans renovering.

Allmänheten är som bekant sig lik i alla tider, när det gäller att bråka om renoveringar och annat som rubbar det invanda. Man kan å andra sidan förstå att somliga var misstänksamma mot arkitekten, vars högsta önskan var att få räta upp det lutande tornet i Pisa.

Walter Benjamin citerar i sitt "Passagearbete" den tyske filologen Fritz Stahl på tal om skulpturerna: "Här har Viollet-le-Duc vars verk kritiserats så häftigt, utfört en märklig prestation. Dessa djävlar och vidunder är ättlingar till de skråpuksansikten som skapats av den besatta, medeltida fantasin, vilken överallt såg – verkligen såg – demoner."

Detta skrevs 1929. Än var alltså renoveringarna från 1800-talets mitt kontroversiella. Nittio år senare är det väl få som inte har upplevt kyrkan som ett helgjutet medeltida monument.

Men Walter Benjamin tar miste när han gissar att djävlarerna och demonerna måste vara samtida med Victor Hugos roman. Det var de inte. Renoveringarna sattes i gång först efter det att Hugos roman om ringaren blivit en bästsäljare. Notre-Dame byggdes från början för att vara mer av ett skrytbygge, en imponerande uppvisning, än ett egentligt kyrkorum. Det är ganska talande att den symboltyngda byggnaden så sällan förekommer i fransk litteratur. Parisare rör sig inte där, helt enkelt. En och annan surrealist strövade omkring på Île de la

Cité, men var då mer intresserad av öns norra del, där "Paris kön" ansågs ligga – nämligen den triangulära Place Dauphine.

Nyligen inleddes arbetet med en ny renovering av Notre-Dame och det var av allt att döma förberedelserna till denna som satte eld på byggnaden. Skelettet står kvar och många av skatterna kunde räddas. Nu står världen inför en totalrenovering och kanske bör några av de där demonerna bytas ut till bilar, eftersom de medeltida mardrömmarna har växlats in till de föroreningar som nödvändiggjorde årets renovering.

Notre-Dame kommer att resa sig igen. Men åldern kommer att ha försvunnit. Den som en gång har trotsat de långa turistköerna och inträtt i det nu förödda kyrkorummet har kunnat inandas en åttahundraårig doft som satt i väggarna. Glädje, förtvivlan och miljoner böner som samlats under valven.

Man behöver inte vara troende för att beträda en kyrka och känna tron på doften: det är en lukt av gammalt trä, kylig marmor, orubblig historia och tusen på tiotusen förlåtna synder bekända av människor som dog långt innan våra förfäder var påtänkta.

Jonas Thente
jonas.thente@dn.se "

" Mänsklighetens själ rörs till tårar när en katedral brinner

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

När jag på nätet såg den första bilden på en rökpelare som stiger upp ur Notre-Dames tak trodde jag att det var en kuslig dator-animation, skriver ärkebiskop Antje Jackelén.

R öken skulle väl vara mörkare om det var på riktigt, tänkte jag. Så fel. Lågorna växte framför våra ögon. Huvudspiran föll. Och branden fortsatte.

"En brinnande katedral rör mänsklighetens själ till tårar", skrev jag på Twitter. Och reaktionerna låter mig förstå att det är just så. I lågornas sken blir Notre-Dame kanske mer än någonsin allas vår Notre-Dame.

Den är Paris, den är Frankrike, den är Europa. Den är historia, den är civilisation, den är andlighet. Den är något av den gudomliga närvaron i världen. Just därför säger den något om det sant mänskliga.

Mänsklighetens själ rörs till tårar när en katedral brinner.

Det är så, därför att Notre-Dame är ett av mästerverken som mänskligheten har skapat. Men också därför att otaliga människor har sett dess siluett, gått in genom portarna, vandrat under valven, förtrollats av rosettfönster, böjt knä vid ett altare, tagit grupp-foton och selfies. Det må bara vara ett snabbt turistbesök. Men vetskapen om att här sammanstrålar världen sedan århundraden ger ändå en känsla av att mänskligheten – all fragmentering till trots – är ett vi.

Väl oss att vi fortfarande kan röras till tårar över en brinnande katedral. Till och med en så luttrad politiker som Carl Bildt skriver ”Det känns som om det är slutet på allting. Europa gråter.” Dock vill jag inte tro att detta är slutet på allting. Snarare en början. Det som blir kvar av Notre-Dame efter branden kan fortfarande tala till oss. Även bland ruiner kan mässan firas. Det kan ge oss en förnyad insikt om hur nödvändiga heliga platser är i vår mitt, för att vi ska vara och förbli mänskliga.

Vad vore Europa utan sin andliga geografi? Utan kyrktornen, kapellen, kyrkogårdarna och andra platser där heligheten bor på ett speciellt sätt? De påminner oss om att när människan är sig själv nog, då är hon en ömkansvärd varelse. Då flyr hon antingen i övermod, hybris, eller hamnar i undermod, en oförmåga att uppfylla sitt uppdrag att vara just människa.

Medan katedralen ännu brinner samlas människor i dess närhet och sjunger psalmer. Samtidigt som många andra världen över minns sina egna besök i Notre-Dame.

Själv bär jag på ett outplånligt minne från den 3 december 2015. Det var under det pågående klimatmötet, COP 21. Frankrikes kristna råd, Conseil d’Églises chrétiennes en France, hade bjudit in till en ekumenisk kvällsgudstjänst i Notre-Dame. Som Svenska kyrkans ärkebiskop fick jag läsa evangelietexten, vilket i sig var en unik ekumenisk händelse. Parisavtalet var då ännu inte i hamn. Katedralen var fylld av människor som bad för förhandlingarna, för skapelsen, för mänskligheten och för klimaträttvisa.

Den bönen kan aldrig bli lågornas rov. Jag ser det som en existentiell och etisk uppfordran att vi tillsammans fortsätter i den andan.

Antje Jackelén "

" Det här är inte slutet

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

När jag först såg bilden trodde jag att det var ett skämt: Notre-Dame i lågor? Nänä. I nästan tusen år har katedralen funnits där. Inte kan den bara sluta med det? När jag sedan väl tog in att branden var på riktigt sökte jag tröst.

Och jag fann den snart: Först en uppgift om att mycket av konsten och relikerna förts i säkerhet. Därefter en som sade att de två tornen skulle klara sig. Sedan en video som visar hur parisare samlats, så nära att man hör elden spraka, de sjunger stämmor och ber eller – de mer sekulärt sinnade: bara står där. En brandbils sirener passerar. Annars värdighet, historiens vingslag, memento mori.

Spiran är borta, och trätaken och norra rosenfönstret, rapporteras det. Allt är bränt och sotigt, men det står nu klart att själva byggnaden åtminstone kommer att klara sig.

Allt kan förstås ta en hisnande vändning. Folkmassorna som står enade kan mycket väl slå om och bli aggressiva. Notre-Dame genomgick en fasadrestaurering när branden började. Tänk om allt beror på en byggjobbare som tanklöst sprätt i väg en cigg? I så fall hoppas jag att man aldrig hittar den skyldige.

Men detta är inte slutet. Notre-Dame kommer att byggas upp igen. Det lovade president Emmanuel Macron redan under måndagskvällen. Något verkligt återställande är det förstås inte tal om, för mycket är totalförstört. Det vackra rosenfönstret må rekonstrueras efter 3D-modeller, men det blir aldrig detsamma, blott en vacker kopia. Samma

sak är det med spiran och de gamla trätaken, de som det ursprungligen lär ha gått åt en hel skog till att bygga. Men så hör också förnyelsen, det cykliska, till historiens gång. Saker förstörs och byggs upp, och Notre-Dame har varit många genom århundradena. Mäktig och storslagen, vandaliserad, bortglömd, upptäckt på nytt. Evig och föränderlig. Ett monument över civilisationen. Död påskveckan 2019, snart återuppstånden.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se "

" Julia Kristeva: Vi måste återskapa Europas livskänsla

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Notre-Dame eldhärjad, Paris brinner, Europa brinner. Jag lärde mig franska genom "Samhällets olycksbarn" och genom "Ringaren i Notre-Dame" av Victor Hugo. Under mitt första besök i Paris, när jag kom till Frankrike julafton 1965, sökte jag mig till Notre-Dame.

Där mötte jag ett Frankrike stelfruset efter kriget i Algeriet, ett Frankrike som huttrade i kashmirull och som inte kunde skaka av sig snön. Men vid fastemötet 2006 (en gammal tradition i Notre-Dame, predikningar om tron och människan i samhället, vänd till religiösa och icke-religiösa, som avslutas med påsk, reds anm), fann jag också i Notre-Dame de Paris en varm gemenskap, som hade gjort mig äran med en inbjudan till påskhögtiden. Tillsammans med en kvinnlig teolog stod jag i en predikstol och talade om lidande.

I dag står vi inför uppgiften att återskapa Europa livskänsla.

Författaren och psykoanalytikern Julia Kristeva skriver i DN om sina känslor efter branden i Notre-Dame.

Julia Kristeva Författare och psykoanalytiker Över. "

" Expert: De bärande delarna ser ut att vara räddade

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Det var dramatiska bilder som kablades ut när Notre-Dame stod i lågor natten mot tisdagen. Bedömningen är att räddningstjänsten i Paris gjorde ett bra jobb.– Med tanke på hur det såg ut när det brann så ser det överraskande bra ut, säger brandingenjör Håkan Frantzich.

Bilder från luften visar att de två stora tornen står kvar. Det ser också ut som om de stora strukturer som håller uppe den kulturhistoriska byggnaden är intakta.

– Vi kan betrakta Notre-Dames huvudstruktur som räddad, sade räddningstjänstens insatsledare Jean-Claude Gallet till reportrar utanför katedralen i tisdags.

Håkan Frantzich, brandingenjör och lektor vid Lunds universitet, håller med när han ser ovanstående bild som är tagen från en drönare.

– Så vitt jag kan bedöma ser det ut som om insatsen har räddat stora delar av katedralen. Det ser förhållandevis helt ut, inklusive de typiska strävorna som löper längs med ytterdelen.

Även om hela takkonstruktionen har brunnit bort, så ser det ut som om de underliggande tegelvalven är hela. Utom på ett ställe där den stora spiran föll ned. Där finns i dag bara ett gapande svart hål.

– Spiran måste ha kommit med en bra fart och gått igenom yttertaket och även valvet under, säger Håkan Frantzich.

De svarta områdena i bilden är de förkolnade resterna från takstolar och yttertak som brann ned.

Under det mörka sotet skymtas undertaket som utgörs av valvbågar och som sannolikt är gjorda av tegel.

Det är dessa valv som besökare inne i kyrkan ser när de tittar upp. Håkan Frantzich tycker inte det ser ut som om valven, alla utom ett där spiran föll igenom, har tagit någon större skada. Han tror att det finns goda möjligheter att bygga nya tak och takstolar ovanpå dem.

– De stora bärande delarna av katedralen ser ut att vara räddade.

Mellan tornen finns en väggkonstruktion som ser ut att ha varit ansatt av elden eftersom den är gulnad.

– Där har det sannolikt varit risk för att elden skulle gå genom till den andra sidan. Förmodligen har man förhindrat det genom att spruta vatten på väggen, säger Håkan Frantzich.

Att så stora delar av katedralen har klarat sig kan bero på just detta, att brandmännen även sprutade vatten på de delar som inte brann.

Det var troligtvis det som räddade de två stora tornen, menar Håkan Frantzich.

– Inklusive de två stora klockor som hänger där i enorma träkonstruktioner – och som finns kvar.

Genom att spruta på varma ytor förångas vattnet, vilket stjälar energi från branden, förklarar Håkan Frantzich.

– Just glas är väldigt känsligt för ojämn temperatur. Då kan spänningar inuti glaset göra att det spricker. För att undvika detta kan man spruta vatten direkt på glaset, med en konstant påföring av vatten så det inte blir torrt.

Det var förmodligen det som gjorde att de berömda rosettfönstren - klarade sig.

Håkan Frantzich tycker inte det ser ut att vara någon risk för att något mer ska rasa ihop.

– Men om det finns svaga delar så kan de rasa om det till exempel blåser upp.

Det viktigaste nu är att säkra framför allt valven så att de inte faller ned invändigt, menar Håkan Frantzich. Även byggnadsställningen ser skör ut och måste monteras ned med försiktighet, hävdar han.

På onsdagen blev det känt att det har utlysts en arkitekttävling om vem som ska få rita en ny kyrkospira.

Målet med tävlingen är enligt Frankrikes premiärminister Edouard Philippe att rita en ny spira som är anpassad till dagens teknik och utmaningar.

Den tupp som suttit längst uppe på spiran har återfunnits. Den rapporteras vara illa tilltygad, men man har goda förhoppningar om att kunna återställa den.

I Frankrike har det uppstått en debatt om hur man i framtiden bättre kan skydda kulturhistoriska byggnader. Framför allt är det viktigt att fundera på hur man ska göra när de genomgår renoveringsarbeten, - menar Håkan Frantzich.

– Särskilt hur man använder vissa verktyg som vinkelslipar eller vad det nu är.

Byggnader som renoveras är särskilt sårbara. Det beror på att man kanske måste koppla bort säkerhetssystem för att kunna arbeta. Även väggar och bjälklag som annars har en brandskyddande effekt kan behöva tas bort.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se "

" Tusentals kyrkklockor ringde för katedralen

DN. TORSDAG 18 APRIL 2019

Klockan 18.50 på onsdagskvällen, exakt två dygn efter brandkatastrofen, ringde samtliga klockor i kyrkor och katedraler runt om i Frankrike. Under gårdagen räddades ytterligare konstverk och klenoder ur Notre-Dames eldhärjade innandöme.

Paris.

En jättelik lyftkran sveper över Notre-Dame och på broräcket över Le Petit Pont växer högen av blommor. Människor strömmar fortfarande till för att begrunda och betrakta det som i dag mest av allt ser ut att vara ett skal av sten. Då och då lyfts lådor av trä ut ur katedralen med hjälp av den gigantiska lyftkranen, tusentals mobilkameror lyfts mot himlen för att dokumentera dem. I lådorna – fler konstverk och statyer som har räddats.

De två klocktornen står kvar och de sotskadade fasaderna likaså.

– Om vi inte hade varit så snabba skulle vi ha förlorat tornen, det är vi övertygade om, säger Philippe Demay, vice brandchef i Paris, under en på onsdagseftermiddagen mycket välbesökt presskonferens då räddningstjänsten för största gången detaljerat berättade om räddningsinsatsen.

En av de som var först på plats var Myriam Chudzinski. Ordern till henne och hennes kollegor var att, så fort det bara gick, ta sig så högt upp och så nära den eld som redan då rasade, som möjligt.

– Det var oerhört hett, vi såg knappt någonting och vi fick hela tiden försöka kalkylera med risken att trästommen skulle rasa, säger hon. När hon först hörde dånet från Notre-Dame förstod hon inte riktigt vad som hände. Det var mörkt och mycket rökigt.

Efter att spiran rasat var brandmännen tvungna att backa undan och lågorna bekämpades på avstånd. Den stora byggnadsställning som omgärdat spiran hade då deformerats av hettan.

– En av våra prioriteringar just nu är att montera ned den. Den utgör en stor säkerhetsrisk i nuläget, konstaterar Philippe Demay.

I dagsläget befinner sig fortfarande ett 60-tal brandmän i katedralen. Dels övervakar de säkerheten för de experter som redan är på plats då rasrisken är fortsatt stor, dels kontrollerar de att elden inte tar sig igen.

Hyllningarna till de totalt 400 brandmän som deltagit i räddningsarbetet har fortsatt. Enligt Jean-Claude Gallet, chefskommendant för Paris brandförsvär, var det ett tiotal av dem som fick i uppdrag att gå in för att rädda de viktigaste relikerna.

Fader Jean-Marc Fournier, anställd som präst vid brandkåren, var med och visade vägen. Det var tack vare honom som det som anses vara Jesu törnekrona fördes i säkerhet.

– Lyckligtvis hade vi redan stor kunskap om hur katedralen ser ut, vi har inspekterat den många gånger. Det hjälpte oss också att göra rätt saker under räddningsarbetet där inne, säger Philippe Demay.

Denna första fas i det omfattande renoveringsarbetet som nu inletts måste enligt Gabriel Plus, presstalesperson för räddningstjänsten, ”få ta den tid det tar”.

Det handlar fortsatt om att säkra brandplatsen så att det går att arbeta där, men också om att identifiera ytterligare vilka konstverk och utsmyckningar som är kvar där inne och som kan räddas undan eventuella rök- och vattenskador.

Nästa steg handlar om att analysera vilka faktiska skador byggnadsmonumentet fått.

Philippe Villeneuve är chefsarkitekten som fått uppdraget. Han är på plats, men har ännu inte uttalat sig. Enligt Charlotte Hubert, chef för det institut som samlar arkitekter för historiska monument i Frankrike, och som citeras i franska medier, är han ”djupt skakad”.

Experterna är dock kritiska till Emmanuels Macrons löfte om att katedralen ska stå färdig redan om fem år. Få tror att det ligger inom det rimligas gräns.

Förutom komplexiteten i det faktiska arbetet, finns det en annan aspekt:

– Det är oundvikligt att vi kommer att få en lång debatt om huruvida katedralen ska återställas som den var eller om den ska moderniseras, säger Charlotte Hubert till Franceinfo.

På onsdagen blev det också än tydligare att den katastrof som drabbat Notre-Dame kommer att få politiska implikationer.

Phillipe Martinez, generalsekreterare för den fackliga unionen CGT, anser att, som han beskriver det, ”kapitalisternas kapplöpning att skänka pengar till restaureringsarbetet” utgör ett bevis för att Frankrike i dag är ett land där ojämlikheten och de sociala orättvisorna ökar.

– De rikas pengar sipprar inte ned till folket när deras skatter sänks. Men med ett klick eller två kan de skänka 200 miljoner, 100 miljoner euros till renoveringen av Notre-Dame, säger han i ett uttalande som kan komma att ta skruv i flera olika politiska läger.

Sedan 2003 finns det också en lag i Frankrike som gör det avdragsgillt att skänka pengar till investeringar i kultur, det kan handla om skatteavdrag på drygt 60 procent – inte minst när det handlar om nationella kulturskatter.

– Vi skänker pengarna för att vi vill att restaureringsarbetet ska inledas som fort som möjligt, säger Dominique Carlach, talesperson för arbetsgivarorganisationen Medef, som skänkt stora summor pengar, till franska medier.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

" Miljardärer står i kö för att finansiera - reparationen

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Listan på aktörer som meddelat att man ska skänka pengar till återuppbyggandet kan göras lång. Över sju miljarder kronor har samlats in, och merparten kommer från ett antal miljardärer och företag.

o Bernard Arnault är ägare till det franska holdingbolaget LVMH (Louis Vuitton och Moët Hennessy), ett av världens största företag inom lyxproduktsbranschen. Enligt Forbes är Bernard Arnault världens fjärde rikaste man, vars förmögenhet uppgår till drygt 850 miljarder kronor. Arnault har sagt att LVMH avser att skänka cirka 2,2 miljarder kronor till återuppbyggandet.

o Den franske miljardärfamiljen Pinault har uppgett att den ska skänka motsvarande en miljard svenska kronor, till uppbyggnaden av Notre-Dame. Familjens förmögenhet uppgår till drygt 324 miljarder kronor.

Kronjuvelen är det lyxvaruinriktade holdingbolaget Kering som bland annat äger Gucci, Balenciaga och Yves Saint Laurent. De förfogar även över en stor konstsamling med verk av bland annat Pablo Picasso, Mark Rothko och Andy Warhol.

o Françoise Bettencourt Meyers är världens rikaste kvinna. Hon är arvtagerska till L'Oréal, som är världens största kosmetik- och hudvårdskoncern. Hennes förmögenhet uppgår till runt 490 miljarder

kronor. L'Oréal och Bettencourt Meyers familjestiftelse skänker strax över 2 miljarder kronor till återuppbyggandet.

o Det franska oljebolaget Total säger att de kommer donera 1 miljard kronor.

o Riskbedömningsbolaget Fimalac och dess vd Marc Ladreit de Lacharrière har utlovat drygt 100 miljoner kronor.

o Byggkoncernen Bouygues och dess vd Martin Bouygues säger att även de kommer donera cirka 100 miljoner kronor.

o Det franska reklambolaget JCDecaux har utlovat strax över 200 miljoner kronor.

o Teknikjätten Apple kommer även bidra med ekonomisk hjälp, enligt vd:n Tim Cook. Man har dock inte specificerat någon exakt summa ännu.

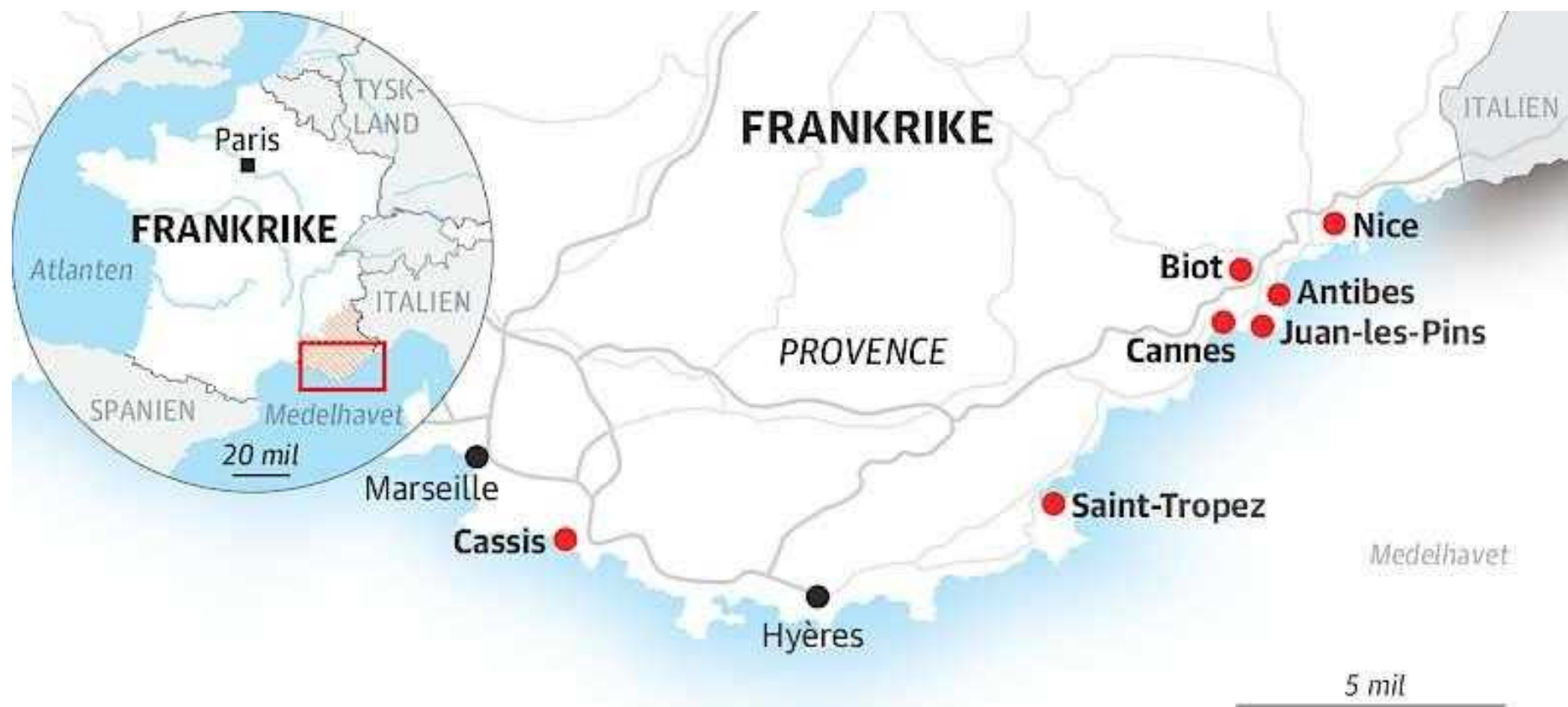
o Banken Société Générale ska donera 100 miljoner kronor.

o Paris stad kommer enligt dess borgmästare Anne Hidalgo bidra med drygt 520 miljoner kronor.

o Regionen Ile-de-France, där Paris ingår, ska donera 100 miljoner kronor.

o Europeiska centralbanken kommer donera motsvarande strax över 90 miljoner kronor.

Joakim Lundberg
joakim.lundberg@dn.se "

" Frankrikes blå kust

DNSÖNDAG 21 APRIL 2019

Följ med på en resa längs Franska rivieran utmed Côte d'Azur och genom städer som Cannes, Antibes och Saint-Tropez. Bland de branta klippvikarna utanför Marseille gömmer sig den romantiska staden Cassis innan den vildare kusten Côte Bleue tar vid.

Virginia Woolf återkom varje år i slutet av 1920-talet till den lilla fiskebyn Cassis som hon beskrev som "ett litet paradiset". Hade hon ägt ett par ordentliga vandrarkängor kanske hon hade upptäckt den vilda och dramatiska kuststräckan mellan Cassis och Marseille som inte bara rymmer Frankrikes högsta havsklippor, som Cap Canaille, utan också en rad spektakulära fjordliknande vikar som skär in i de vita kalkstensbergen. Men vad man vet tillbringade Virginia Woolf mesta tiden tillsammans med sin syster i byn och dess närmaste omgivningar.

En annan författare som däremot snörade sina vandringskor och gick från Cassis till La Ciotat var Simone de Beauvoir. I dag är Cassis som Saint-Tropez var för 40–50 år sedan, en stillsam oas bland Rivierans mer glamourösa tummelplatser, omgiven av mandel-, fikon-, och olivträd, samt en rad små vingårdar.

Vår resa längs de sägenomspunna kustremsorna i Provence, Côte d'Azur och Côte Bleue, startar dock i andra änden av Franska rivieran, i Nice, staden för livsnjutare och gourmeter. Här är det lätt att förföras av hektiskt nöjesliv, rikt kulturliv, behagligt klimat, för att inte tala om en matkonst som eggat alla sinnen. I Nice går det dessutom att bada vid klapperstenstränderna mitt i centrum. Från gamla stans vindlande kvarter promenerar vi därför gärna längs den mytomspunna

strandpromenaden utmed änglarnas bukt, Baie des Anges, längs Boulevard Jean Jaurès och över det vackra torget Cours Saleya med palatset Place Rossetti.

Härifrån utgår en labyrint av smala gränder, som man lätt går vilse i. Under 1800-talets första decennier sökte sig under vinterhalvåret bland annat brittiska aristokrater hit för att njuta av det milda klimatet.

Innan vi fortsätter mot Antibes slår vi oss ner på anrika Caffè Vergnano och beställer in en fransk klassiker, ett glas pastis. När kyparen håller vattnet i glaset stiger den söta anisdoften rakt upp i näsans doftkörtlar. Det är först efter ett långsamt intagande av pastisen som den rätta provensalska atmosfären infinner sig, lär någon ha sagt. Varumärken som Ricard föddes lite längre västerut i Marseille, medan Pernod såg dagens ljus lite norröver i Avignon.

Antibes ligger bara några mil från Nice. Det var hit som författaren Scott Fitzgerald flydde med sin fru Zelda när uppståndelsen blev för stor efter det att hans bok "The Great Gatsby" givits ut i mitten av 1920-talet. När han i sin blåa Renault tog den slingrande vägen mellan Cannes och Nice blev han så betagen av den vackra halvön, Cap d'Antibes, att han genast började leta efter ett ställe att slå sig ner.

Till slut fann han tack vare goda vänner Villa Saint-Louis i Juan-les-Pins. Villan byggdes senare till med ett par våningar och är i dag förvandlad till Hôtel Belles Rives. Att ta in på detta ställe är som att göra en tidsresa tillbaka till Gatsby-epoken. Här har dåtidens celebriteter, som bland andra Picasso, Gertrude Stein och Ernest Hemingway, festat med paret Fitzgerald.

Om väggarna kunde tala skulle det finnas mycket att berätta. Vi nöjer oss med att njuta av den vackra art déco-miljön, insupa atmosfären från en av Rivierans bästa terrasser medan den glödande solen dyker ner i Golfe-Juan-bukten. Under den årliga jazzfestivalen i Antibes i mitten av juli varje år, fylls hotellet med jazzmusiker i världsklass. Scenen är en av de vackraste i världen, omgiven av pinjeträd med medelhavet som fond.

Provence måste upplevas med alla sinnen. Det är bara att veva ned rutan och insupa dofterna av mimosa, lavendel, rosmarin och timjan. Den provensalska magin ryms både i ljuset och i dofterna.

Från Belles Rives är det några kilometer längs strandvägen in till Antibes för ett besök på det unika Picassomuseet som rymmer tavlor, skulpturer och keramiska arbeten som Picasso producerade under sin intensiva Antibes-period 1946–1947. Här kan den filmintresserade dessutom besöka inspelningsplatserna från den svenska filmen ”En enkel till Antibes” av Richard Hobert, som omfattar många vackra historiska platser, kaféer och restauranger. En av dessa platser är den täckta marknaden, Marché Provençal, på Cours Masséna, eller varför inte göra en tur i Scott Fitzgeralds fotspår med besök och kanske en drink på Hôtel Excelsior eller en lunch någonstans längs beachen La Garoupe.

För den som har lite mer tid i Antibes är en utfärd till den vackert belägna och genuina provensalska byn Biot ett hett tips. Här driver en av Frankrikes mest kända glasblåsare Bob Pierini och sonen Antoine sitt berömda konstglasbruk. Ställ bilen vid deras parkering och gå eller ta bussen upp till byn som klänger på bergssluttningen. Det finns ingen plats för parkering i denna medeltida lilla by med mycket trånga och charmiga gränder.

Mellan Antibes och Saint-Tropez ligger själva sinnebilden för Rivieran, den omåttligt populära staden Cannes, mest känd för en av de mest prestigefyllda filmfestivalerna. Åtskilliga gånger har jag besökt staden för denna kändismättade begivenhet. Men det finns också ett annat Cannes, som gör sig bäst under lågsäsong när strålkastarljuset slocknat och röda mattorna rullats in. Ovanför den berömda strandpromenaden, La Croisette ligger ett nät av mysiga smågator.

Stränderna i Cannes ligger mitt i stan och är lättillgängliga, men den plats jag uppskattar mest är den klassiska marknadsplatsen Marché Forville. Den provensalska matlagningen startar redan tidigt på morgonen och det är då man ska vara där. Här finns allt som behövs för att tillaga de klassiska sydfranska rätterna, soupe au pistou, civet de lapereau och inte minst bouillabaisse.

Vår resa utmed den provencalska blå kusten fortsätter mot den klassiska badorten Saint-Tropez. Klockan är fyra på eftermiddagen när jag slår upp de vackra franska dörrarna till den smala balkongen med smidda järnräcken på det legendariska Hotel le Sube.

Folkvimlet längs Quai Jean Jaurès är intensivt så här dags på eftermiddagen. Lutar jag mig ut över räcket ser jag de överfulla kaféerna längs gatan. Det är i Frankrike som de riktiga kaféerna finns. En atmosfär som är impregnerad i väggar och spetsgardiner.

Här får man sitta i fred hur länge som helst utan att ifrågasättas. En enkel espresso räcker för att lägga beslag på ett bord för resten av dagen. Le Sube var tills för åtta år sedan ett slitet vattenhål, som länge levde gott på sitt perfekta läge mitt i hamnbassängen. Tyvärr har renoveringen, som så ofta, suddat bort patinan och en del av den unika charmen. När jag för femton år sedan besökte den legendariska baren

på andra våningen och slog mig ner i de nedsuttna skinnfåtöljerna var det dagarna före den årliga segelregattan, stadens odiskutabla varumärke tillsammans med naturisterna.

Det var Saint-Tropez som gjorde den offentliga nakenheten känd någon gång i mitten av förra seklet. Hamnen var vid den tiden fylld av flytetyg man knappast trodde existerade. Klassiska träyachter trängdes med enklare fiskebåtar.

– Allt i Provence handlar inte om vin och mat. Havet är våra lungor, uttryckte sig Francois Millo som jag träffade ombord på träslupen Windjammer.

Strax före eller snarare efter Marseille tar den mindre glamorösa och betydligt vildare kustremsan Côte Blue vid. Bortom kändisarnas cocktaildrinkar gömmer sig här de berömda havsfjordarna Kalankerna, Calanques, som bara kan nås med båt eller till fots. Den lilla staden Cassis är det perfekta utgångsläget för att njuta av dessa nästan orörda vikar som grundar upp längst in till små hemliga badvikar. När vi på eftermiddagen anländer till hotell Les Roches Blanches får den mäktiga klippan Cap Cananille på andra sidan viken gyllene färger som i takt med att solen dalar färgas röda.

På marknaden vid Place Barnagnon har vi bunkrat upp med lite provencalska delikatesser för morgondagens vandring utmed Kalankerna. Efter en timmes promenad från hotellet i Cassis når vi efter en brant nedstigning en av dessa små havsfjordar.

Marken är torr och sandig, vegetationen gles. Endast ett antal martallar hänger ut från de branta vita kalkstensklipporna. Hade det inte varit för det azurblå vattnet hade vi lätt kunnat föreställa oss ett norskt

fjordlandskap. Detta område, som kallas Massif des Calanques, är lätt att nå till fots. Hamnen Port-Miou, ligger knappt 20 minuters promenad från Cassis och fortsätter man till Port Pin och tillbaka tar det inte mer än en halv dag. Camping är dock förbjudet längs hela Kalankerna och det finns inga faciliteter. Det är därför viktigt att ta med sig vatten och egen picknick.

Ovanför Calanque d'En-vau tar vi fikapaus. För dem som inte känner sig aktiva nog att bege sig ut på vandring till fots driver flera företag båtturer från Cassis. Båtarna får dock inte gå längst in i vikarna och de går sällan längre västerut än till den stora Calanque de Sormiou ungefär halvvägs längs med det stora Massif des Calanques.

Tusentals turister kommer hit under juli och augusti, men det många inte vet är att Kalankerna då är stängda på grund av den stora risken för skogsbränder. Den bästa tiden för vandringar utmed denna kustremsa är i början av juni eller slutet av september, när morgnarna är klara och kvällarna varma.

Trots turisttrycket är Cassis trevligare än många andra ställen utmed Franska rivieran. Staden har utvecklats organiskt runt hamnen med sina pastellfärgade byggnader.

Efter dagens vandring är målet kajen Quai des Baux och restaurang Chez Gilbert, en av få restauranger i Frankrike som gör bouillabaisse enligt det puritanska Marseillereceptet, det vill säga en fiskgryta bestående av minst fem typer fisk, krutonger, saffran, fänkål och den pikanta vitlöksmajonnäsen, rouille. Det sägs att bouillabaisse utan rouille är som Marseille utan sol.

På väg till restaurangen stannar vi till på Bar Le Port där en vänlig servitör glider upp mellan borden och serverar oss en pastis som

aperitif. Senare till middagen blir det ett glas torrt vitt vin från Château de Fontcreuse, den lokala vingården där Virginia Woolf och hennes vänner bodde under sina sommarvistelser i Cassis.

Det är lätt att hålla med henne i beskrivningen av denna lilla charmiga stad vid Frankrikes blåa kust – ”ett litet paradys”.

Jörgen Ulvsgård "

"Bo bra

Hôtel de la Mer

Ligger vid det vackra torget Place Masséna i kanten till gamla stan ett stenkast från Promenade des Anglais. Rummen har utsikt mot torget. Garaget ligger 50 meter bort. Ett utmärkt hotell i mellanklassen.

4 Place Masséna Nice

www.hoteldelamernice.com

Le Negresco

Nice flottaste hotell med stadens bästa restaurang, men smakar det så kostar det en slant att ta in på detta femstjärniga klassiska hotell.

37 promenade des Anglais

www.hotel-negresco-nice.com

Caffè Vergnano

Om du vill dricka en kopp äkta italiensk espresso eller cappuccino är det hit du ska gå. Det anrika kaféet ligger i hjärtat av Carré d'Or ett par minuter från strandpromenaden. Ett hett tips är kaffe frappuccino med färsk vispgrädde.

11 Rue Halévy Nice

La Plage

Charmigt, nyrenoverat trestjärnigt hotell i hjärtat av Antibes.

Omtänksam personal som gör allt för att man ska trivas och få ut det bästa av Antibes.

1 Avenue du 24 août, Antibes

www.la-place-hotel.com

Les Roches Blanches

Nytt femstjärnigt hotell med underbar havsutsikt och med den mäktiga klippan Cap Canaille i fonden. Gångavstånd för att upptäcka minifjordarna Kalankerna.

9 Avenue des Calanques, Cassis

<https://roches-blanches-cassis.com/>

Restaurang Chez Gilbert

Detta är ett klassiskt ställe och en av få restauranger i Frankrike som gör bouillabaisse enligt det puritanska Marseillereceptet.

19 Quai des Baux, Cassis

www.chezgilbert.net

New Hotel of Marseille

När Marseille för ett antal år sedan rensade upp i de slitna och smått farliga områdena i Gamla stan och längs hamnbassängen växte nya hotell, restauranger och barer upp. Ett prisvärt sådant är detta hotell på gångavstånd från hamnen.

71 Boulevard Charles Livon, Marseille

www.new-hotel.com/fr/hotels-marseille/marseille

Äta och dricka

Café Royal Restaurant

Läcker och trendig restaurang med en fin terrass ut mot havet. Avspänd atmosfär där nya kocken Giuseppe della Porta skapar god Medelhavsinspirerad mat med lokalproducerade råvaror av högsta kvalitet.

16 Boulevard Maréchal Lécierc, Antibes

www.hotelroyal-antibes.com/royal-beach

Salsamenteria di Parm

Härlig och lite annorlunda italienskt- och Medelhavsinspirerat

matställe i en gammal mysig lokal med parmaskinkor och italienska

ostar på hyllor och hängande i taket. Mycket god mat och skön atmosfär.

86 Rue Meynadier, Cannes

www.salsamenteriadiparma.com

Restaurant Le Figuier de Saint-Esprit

Gourmetmat serverad under ett fikonträd. Här har stjärnkrögaren Christian Morisset skapat en riktigt bra restaurang som enligt många är värd mer än den stjärna han fått av Guide Michelin. Vackra lokaler, trevlig personal och avslappnad stämning i Antibes äldsta kvarter.

14 Rue du Saint-Esprit, Antibes

www.restaurant-figuier-saint-esprit.com

Missa inte

Marseilles katedral

Marseilles-katedralen, Basilique Notre-Dame de la Garde, byggdes mellan 1852 och 1896 i romersk-bysantisk stil.

Musée des Civilizations de l'Europe et de la Méditerranée

Detta museum är känt som Mucem, tillägnat civilisationerna i Europa och runt Medelhavet. Utsidan av museet består av ett skal av betong, vilket ger byggnaden ett modernt utseende. Det byggdes vid ingången till hamnen, vilket ger en fantastisk utsikt över bukten. De allmänna promenadstråken utanför själva museilokalerna är spektakulära och spännande i sin utformning. Mucem har samlingar av historiska skulpturer och artefakter, samt moderna konstupställningar som omfattar den europeiska Medelhavskulturen.

Côte d'Azur

Res hit, tåg. Stockholm-Nice, cirka fem byten.

Flyg. Reguljärflyg till Nice från Stockholm, Göteborg och Köpenhamn, både direkt och via Paris eller andra storstäder i Europa.

Det går även charterflyg.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Nice cirka 636 kilo per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Bästa tiden: Maj–juni eller september–oktober.

Tidsskillnad: Ingen.

Språk: Franska

Valuta: Euro.

Prisnivå: Ungefär som i Sverige.

Ta dig runt: Tåg mellan städerna längs Franska rivieran går bra.

Läs mer: www.visit-france.com "

England / Storbritannien

" Corbyn: Våldigt många samtal kvar

DN TORSDAG 4 APRIL 2019

Storbritanniens premiärminister Theresa May och Labourledaren Jeremy Corbyn möttes under två timmar på onsdagen i ett försök att ena de båda sidorna och hitta en ny väg framåt för landets utträde ur EU. – Mötet gick mycket bra, sa Corbyn efteråt.

Labourledaren Jeremy Corbyn gick in i onsdagens förhandlingar med Theresa May med ett krav från högt uppsatta partimedlemmar på att driva frågan om en ny folkomröstning.

Efter mötet bekräftade Labourledaren att han fört fram sitt partis åsikt om att det krävs en andra folkomröstning, som ska gälla det avtal man nu hoppas komma fram till, och att han vill se en tullunion. Han konstaterade också att dagens samtal inte hade lett fram till någon gemensam överenskommelse.

– Vi kom inte överens om detta, sa Jeremy Corbyn.
Enligt Corbyn är May inriktad på att få igenom ett avtal i underhuset under nästa vecka, men han drog samtidigt slutsatsen att det återstår ”våldigt många samtal” innan de båda kan komma fram till ett gemensamt förslag.

– Premiärministern måste lägga fram något som ligger i den riktning vartåt Labour är på väg, och som parlamentet kan acceptera, sa Jeremy Corbyn i en tv-intervju.

En talesperson för premiärministern konstaterade i ett uttalande att samtalen varit ”konstruktiva” och att båda sidor visat ”flexibilitet och vilja” för att lösa det nuvarande dödläget.

Men många ser ut att tvivla på att de båda ledarna kan enas om en gemensam väg framåt. Skottlands försteminister Nicola Sturgeon sa att

hon skulle bli "förvånad och mycket besviken" om Labour gick med på det avtal som Theresa May vill driva igenom.

– Jag är lite bekymrad över att något nu kommer att hastas fram och att Skottlands intressen hotas. En tullunion räcker inte. Den skotska ekonomin behöver kunna locka arbetskraft från hela Europa.

Europeiska kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker gjorde i går klart att Storbritannien inte har så många alternativ kvar och att tiden är på väg att rinna ut:

– Den 12 april är det optimala datumet för ett godkännande av utträdesavtalet av underhuset, sa Juncker till Europaparlamentet.

– Om det inte finns ett godkännande till dess, då finns det ingen möjlighet till ytterligare en kortare förlängning, sa Juncker samtidigt som han lovade att arbeta på en lösning som kommer att ge britterna ett avtal.

Om det skulle bli en avtalslös lösning kommer EU omedelbart att införa tullkontroller för samtliga brittiska varor, från bilar till jordbruksprodukter.

På onsdagen avgick ännu en minister till följd av Brexitkaoset. Den här gången var det Brexitministern Chris Heaton-Harris som lämnar regeringen i protest mot Theresa Mays försök att hitta en lösning tillsammans med Jeremy Corbyn.

I sin avgångsansökan skriver Heaton-Harris att han tycker att Storbritannien skulle ha lämnat EU den 29 mars, som var sagt, och att han inte kan ställa sig bakom ytterligare en förlängning, skriver The Guardian. Hittills har åtta ministrar avgått till följd av Brexitförhandlingarna.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se "

" Fem problem May och Corbyn måste lösa

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

London. När Theresa May ber om ytterligare en försening av Brexit är ett av hennes främsta argument att blocköverskridande förhandlingar nu har inletts. Men enligt oppositionen går förhandlingarna trögt. Här är stötestenarna.

1 Personkemin. Att premiärminister Theresa May och Labourledaren Jeremy Corbyn har svårt för varandra – även på ett personligt plan – är knappast någon hemlighet. Den brittiska politiska kulturen och majoritetsvalsystemet inbjuder till konflikt. Mycket tyder på att det kommer att krävas betydligt mer än en veckas förhandlingar för att överbrygga förtroendegapet.

2 En tullunion. Arbetarpartiet Labour vill ha en fortsatt tullunion, för att minska risken för ekonomiska problem efter Brexit.

För Theresa Mays konservativa regering vore dock en tullunion att frångå en viktig princip. May har länge insisterat på att britterna ska ha möjlighet att sluta handelsavtal med tredje land på egen hand – något som inte är möjligt med en tullunion. Båda parter beskriver samtalen som konstruktiva, men det återstår att se om de kan komma varandra närmare.

3 Ett "Boris-lås". Kan en ny konservativ premiärminister strunta i det som May kommit överens om med oppositionen? Flera brexitörer i regeringspartiet Tories hävdar redan det – vilket gör oppositionen orolig. En målsättning om en tullunion kan skrivas in i den politiska

deklarationen om den framtida relationen med EU. Men detta dokument är inte lagligt bindande.

Om den före utrikesministern Boris Johnson eller någon annan brexitör efterträder May i sommar, skulle denne kunna strunta helt i överenskommelsen. Därför vill oppositionen ha ett "Boris-lås". Ett sätt: att inkludera målsättningen om en tullunion i den brittiska lagen om EU-utträdet. Ett annat: att parlamentet får större inflytande över förhandlingarna.

4 En ny folkomröstning. Om May har svårt att hålla de radikala brexitörerna i sitt parti på mattan, har Corbyn minst lika stort sjå med den falang i Labour som vill få till en ny folkomröstning om Brexit. Många i hans partigrupp kräver att en överenskommelse ska inkludera en möjlighet till en ny omröstning – något May är helt emot.

5 Arbetares rättigheter och miljöregleringar. Labour är oroligt för att en framtida konservativ regering ska dumpa villkoren i arbetslivet och standarder för miljö- och livsmedelsskydd. Därför kräver Labour en mekanism som automatiskt ser till att Storbritannien följer samma standarder på dessa områden som EU.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se"

" May jagar stöd inför krismötet i Bryssel

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Analys. Bryssel. I ett sista ryck inför krismötet i Bryssel i kväll har Theresa May ringt eller blyxtbesökt EU:s toppskikt. Syftet är att få skjuta upp Brexit till den 30 juni. Men det är på hemmaplan May måste hitta en politisk lösning. Inte hos övriga EU.

Statsminister Stefan Löfven tillhör den grupp EU-ledare som fick ett telefonsamtal på tisdagen. Tysklands Angela Merkel och Frankrikes Emmanuel Macron fick i stället flytta andra engagemang för att personligen ta emot Storbritanniens premiärminister Theresa May i Berlin respektive Paris.

Mays prioritering av stats- och regeringscheferna är inte så mycket att orda om. Alla lyssnar till Angela Merkel. Emmanuel Macron har å sin sida profilerat sig som den största motståndaren till att låta Brexit fortsätta stjälta tid från EU:s övriga arbete.

Som DN skrev häromdagen lockas Macron av att bli en modern variant av Charles de Gaulle, Frankrikes president som två gånger stoppade briterne från att bli medlemmar i EU. Vad unionen vann eller förlorade ekonomiskt på de Gaulles strategi under 1960-talet är okänt. Om briterne nu lämnade utan avtal skulle effekterna däremot snabbt bli uppenbara för fransmännen.

Det, liksom solidariteten med utsatta Irland, talar för att Macron rätar in sig i EU-ledet och beviljar en uppskjuten Brexit.

Theresa May vill ha en förlängning till den 30 juni, med förhoppning om att nå en lösning redan i mitten av maj för att slippa ordna ett EU-val i Storbritannien. Övriga medlemsstater väljer nämligen sina Europaparlamentariker den 23–26 maj.

De 27 stats- och regeringscheferna går sannolikt inte med på den 30 juni. Med det datumet finns uppenbar risk att Brexit överskuggar valrörelsen, vilket ingen vill. Dessutom blir det juridiskt tveksamt om Storbritannien fortsatt är medlem efter valet utan att ha deltagit i det. Till exempel har tidigare Ukipledaren Nigel Farage hotat med att gå till domstol om inte han får rösta och kandidera i valet.

Donald Tusk, ordförande för Europeiska rådet, vill att Storbritannien är kvar som medlem under en längre period, men med möjlighet att kliva av tidigare om brittiska parlamentet enas om vad man vill ha för Brexit. Det talar för en förlängning med upp till tolv månader.

Faran då är att Theresa May kan ha ersatts med till exempel Boris Johnson, som förmodligen inte känner sig bunden av något som EU och Storbritannien hittills kommit överens om. Dessutom har konservativa Toryledamoten Jacob Rees-Mogg hotat med att Storbritannien ska blir en besvärlig medlem och lägga in sitt veto i EU-beslut om landet tvingas vara kvar.

Det är ett helt annat förhållningssätt än brittiska regeringen hittills haft under Brexitprocessen. Onsdagens krismöte måste därför hitta en lösning med både livrem och hängslen som binder Storbritannien till tidigare uppgörelser.

Dessutom kan EU-toppmötet bara lindra kortsiktiga problem med avtalslöst Brexit. Den riktigt stora knuten, att ena brittiska parlamentet om en Brexitlösning, kan bara lösas i London. Därför måste Theresa May kompromissa mer för att få med Labour på tåget.

Pia Gripenberg "

"Fakta. Datum för Brexit

29 mars. Den ursprungliga dagen då Storbritannien skulle ha lämnat EU eftersom det då var två år efter att landet aktiverat artikel 50, paragrafen som reglerar hur en medlemsstat ska lämna unionen.

12 april. Det nya datumet då Storbritannien kraschar ut ur EU, alltså om utträdesavtalet inte har röstats igenom i brittiska parlamentet.

22 maj. Det nya datumet då Storbritannien på ett ordnat sätt lämnar EU, alltså om avtalet har röstats igenom i parlamentet.

30 juni. Det datum som Theresa May nu vill ha i stället och som ska ersätta såväl den 12 april som den 22 maj. Hon hoppas dock att senast den 23 maj ska avtalet vara klart, så att britterna inte behöver delta i valet till Europaparlamentet. "

" Skräckscenario kan vänta för May

DN FREDAG 12 APRIL 2019

Ett skräckscenario kan vänta för Theresa May – och inte bara för att EU skjutit upp Brexit till halloween, den 31 oktober. Om inte de blocköverskridande samtalen med Labour bär frukt före EU-vallet talar mycket för en regeringskris i juni.

London.

Det dröjde in på småtimmarna natten till torsdagen innan ett besked kom från EU-ledarna i Bryssel: Storbritannien får uppskov – igen – och denna gång till den 31 oktober.

Uppskovet är ”flexibelt”, vilket gör det möjligt att lämna unionen tidigare om underhuset röstar ja till utträdesavtalet. Det ger Theresa May lite mer tid.

Men i praktiken rör det sig nog bara om ett par månader. När premiärministern återvände till det brittiska parlamentet på torsdagen fick hon svidande kritik av såväl av partikamrater som oppositionella.

– Kommer du att avgå nu? fråste Bill Cash, en av de hårdnackade ”brexitörer” i Tories som hellre ser en kaotisk, avtalslös Brexit än fortsatt långbänk.

Theresa May skrattade bort det och andra angrepp från sina egna – men något hon inte kan bagatellisera är att regeringens nordirländska samarbetsparti DUP nu öppet hotar att fälla May.

– Det talas om att förlänga den nu tvååriga parlamentssessionen ytterligare. Låt mig säga så här: jag tror att många i den här kammaren, inklusive vårt parti, skulle se det som oacceptabelt, sa Nigel Dodds, DUP:s talesperson i parlamentet.

DUP hotar att dra undan sitt stöd för Theresa May i mitten av juni, då den nuvarande parlamentssessionen tar slut. Det skulle innebära en regeringskris, eftersom Toryregeringen är beroende av DUP för att bygga majoriteter.

Varken DUP eller brexitörerna i Tories är särskilt förtjusta i Mays försök att hitta en blocköverskridande lösning med Labour. I skuggorna väntar Boris Johnson och en lång rad andra Tory-kandidater, som är beredda att göra upp om partiledarposten i ett internt val.

May vet det. Men att tvingas avgå innan utträdesavtalet fått ja och Storbritannien kan lämna EU formellt, att tvingas lämna över till någon som ärkerivalen Boris Johnson innan ”jobbet är gjort” – det kan med rätta kallas ett skräckscenario för May.

Men kan hon nå en uppgörelse med Labour?

– Vad gäller en tullunion tror jag att vi står närmare varandra än vad många tror. Vi har alltid sagt att vi vill ha fortsatt fri handel med EU, men att vi vill kunna föra en självständig handelspolitik. Labour säger att de vill ha ”inflytande” över nya handelsavtal, sa Theresa May.

Labourledaren Jeremy Corbyn lät något mer skeptisk till möjligheterna att nå ett avtal. Han kräver en regelrätt tullunion med EU, och någon typ av samordning av villkor för löntagare och miljöregleringar. Dessutom finns en grundläggande brist på förtroende.

– Problemet är att när ett avtal väl röstas igenom, kan premiärministern tvingas avgå. Och vi har ingen aning om vem som kommer att efterträda henne. En del tories vill inget hellre än att använda Brexit för att dumpa villkor och göra Storbritannien till ett skatteparadis, och en sådan Brexit kommer vi aldrig att medverka till, sa Corbyn i underhuset.

Båda parter betonar att samtalen hittills förts i "en konstruktiv anda". Det som talar för att en överenskommelse trots allt kan nås är att många av Theresa Mays partikamrater i Tories är oroade för ett katastrofalt resultat i EU-valet den 23 maj.

Om premiärministern kan framställa en kompromiss med Labour som enda sättet att stoppa valet och därmed undvika en förödande förlust för Tories, då kanske hon ändå kan få igenom sitt omstridda avtal och baxa Storbritannien ut ur unionen till slut.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se "

"Fakta. Viktiga Brexit-datum

29 mars. Skulle ha varit utträdesdatum, men sköts upp sedan det brittiska underhuset inte kunnat enas om det utträdesavtal som regeringen förhandlat fram med EU.

12 april. Var det andra tilltänkta utträdesdatumet, som skrinlades med EU-ledarnas överenskommelse natten till torsdag.

22 maj. Erbjudet utträdesdatum från EU. Kan bli aktuellt igen om Tories och Labour förhandlat klart och därmed stoppat Storbritannien från att delta i EU-valet, som inleds den 23 maj.

30 juni. Det datum som Storbritannien bett om ny förlängning till. Ogillas dock av EU på grund av EU-valet. Nu ett datum då det ska göras en avstämning av Brexitläget. Oklart vad det exakt innebär.

31 oktober. Nya datumet för en hård, avtalslös Brexit.

31 mars 2020. Datum som föreslagits av EU:s permanente rådsordförande Donald Tusk som nytt slutdatum om Storbritannien håller EU-val, med möjlighet att dessförinnan lämna så fort ett avtal godkänts.

31 december 2020. Redan fastslaget slutdatum för den övergångsperiod som ska följa på ett utträde för att underlätta för företag och medborgare. Blir dock bara aktuellt om Storbritannien godkänner ett avtal. "

" Trots uppskovet – Brexit splittrar befolkningen på Nordirland

DN FREDAG 12 APRIL 2019

Många irländare drar en suck av lättnad efter beslutet att skjuta upp Brexit. Det blir ingen "hård gräns" på den gröna ön – åtminstone inte nu. Samtidigt spär Brexit på splittringen i Nordirland. I hamnen Kilkeel vid gränsen är skaldjursfiskarna delade i två läger.

Kilkeel.

I Dublin välkomnade premiärminister Leo Varadkar beslutet i Bryssel som gjorde att en omedelbar brittisk krasch ut ur EU kunde undvikas. – EU är inget fängelse och ingen är tvungen att stanna, men vi kommer inte att sparka ut någon heller.

Irland är en nyckelspelare i Brexitprocessen eftersom Storbritanniens enda landgräns till EU efter utträdet kommer att vara den som korsar ön, mellan republiken Irland och brittiska Nordirland.

I dag är den gränsen i stort sett osynlig. Men om tullstationer och vägspärrar måste sättas upp i framtiden fruktar många att "the troubles" kommer tillbaka – det lågintensiva krig som skakade Nordirland i 30 år.

Våldsamheterna försvann med Långfredagsavtalet 1998. Men Nordirland är fortfarande ett delat land – mellan protestanter som oftast ser sig som britter och katoliker som ser sig som irländare.

Ofta, men inte alltid, gäller samma skiljelinje också inställningen till Brexit.

Den lilla fiskehamnen Kilkeel är ett sådant delat samhälle. Här träffar vi skaldjursfiskaren Brian Cunningham, en 52-åring och lite av en "self made man" som från ingenting har byggt upp ett företag med sju båtar och ett dussintal anställda.

Han är katolik, medlem i det irländska nationalistpartiet Sinn Féin och aktiv motståndare till Brexit. När vi träffar honom på hans kontor håller han just på att slutföra en affär med Frankrike. Det är en investering på motsvarande fem miljoner kronor – en utökning av hans privata fiskeflotta med en 25 meter lång båt.

– Brexit kommer förr eller senare och då stängs vi ute från irländska vatten. Därför måste jag skaffa en större båt som kan fiska längre ut till havs och vara ute längre.

– Sen vet jag ändå inte hur det går efter Brexit. Vi säljer ju kanske 70 procent av vad vi tar upp till resten av Europa och med nya tullavgifter kan det bli svårt. Men jag har skaffat två Irlandsregistrerade båtar som en försäkring.

Kilkeel är Nordirlands sydligaste stad och gränsen mellan brittiskt och irländskt vatten går bara någon kilometer söderut. Vi åker ut med en av Cunninghams båtar och tar upp en fångstbur med havssniglar. Han pekar mot horisonten.

– Ser ni båtarna där borta? Bortom dem kommer vi inte att kunna fiska om det blir en avtalslös Brexit. Men vi måste hålla till på brittiskt

vatten fem månader om året för att få lä. Så om det blir en krasch då kan jag lika gärna stänga firman.

Majoriteten av fiskarna i Kilkeel är protestanter och brukar rösta på unionistpartier som DUP, det parti som Theresa May lutar sig mot för att få majoritet i parlamentet i London. Många av dem röstade för att lämna EU.

– Jag vill bara få det överstökat. Det vore bättre att bara gå ur utan något avtal, säger Andrew, en musselfiskare som inte vill säga sitt efternamn.

Han och många andra kollegor har rakt motsatt tolkning av verkligheten jämfört med Cunningham. De menar att Brexit kommer att vara bra för fisket, att de slipper slåss om kvoter på brittiska vatten med irländare, fransmän och spanjorer.

Alan McCulla är vd för fiskekooperativet i Kilkeel som också omfattar några mindre fabriker där räkor, musslor och humrar förpackas och fryses in. Han röstade för Brexit.

– Det var inget lätt beslut. Men i min lilla värld av fiske var det rätt. EU har konsekvent diskriminerat brittiska fiskare i Irländska sjön sedan 1990-talet. Nu kan det bli slut på det, säger McCulla.

Kooperativchefen och fiskaren Cunningham är goda vänner och växte upp tillsammans i Kilkeel. Men de har olika åsikter om det mesta, även om hur stor del av hamnens fångst som går till Storbritannien respektive EU. Enligt McCulla handlar det om 60 procent till brittiska kunder. Cunningham säger 30 procent.

Alan McCulla menar att det visst kan bli mer byråkrati och tullar efter Brexit, men att det är värt besväret. Samtidigt är han besviken på regeringen i London.

– 99 procent av tiden bryr de sig inte om Nordirland, men nu är det plötsligt så viktigt att undvika en hård gräns.

I Kilkeels hamn är stämningen grabbigt gemytlig och Brian Cunningham skojar med alla vi möter. Samtidigt vet alla vem som är katolik eller protestant och var folk står politiskt.

Finns det risk att våldet kommer tillbaka efter Brexit?

– Nej, det har vi lämnat bakom oss, säger hamnchefen Alan McCulla.

– Nej, visst finns det extremister kvar i det här landet men jag tror inte att våldet blossar upp, säger Brian Cunningham som själv är son till en IRA-man.

– Den sista bomben i Kilkeel var det min egen far som placerade ut, i juli 1972.

Ingmar Nevéus "

"Fakta. Skör fred i norr

Freden i Nordirland är så skör att EU i förhandlingarna med Storbritannien har krävt en garanti, en reservplan ("backstop" på engelska), för att säkra att gränsen på ön hålls öppen även vid ett sammanbrott i nästa fas av förhandlingarna.

Denna reservplan finns med i det utträdesavtal som Theresa May godkänt. I parlamentet har avtalet därför stoppats vid tre tillfällen. Brexitörfalangen i hennes parti Tories vägrar rösta ja, liksom regeringens nordirländska, unionistiska stödparti DUP – som fruktar att reservplanen kan bli första steget mot att Nordirland inlemmas i republiken Irland. I ett försök att bryta dödläget har regeringen inlett blocköverskridande samtal med Labour. "

" Ledare: Hallå, vart har det sansade England tagit vägen?"

DN FREDAG 12 APRIL 2019

Eton mess är en smaskig engelsk efterrätt bestående av grädde, maränger och jordgubbar. Men den röra, den "mess", som två skolgossar från överklassinternatet Eton, den förre premiärministern David Cameron och den i värsta fall blivande dito Boris Johnson, varit med om att skapa var oaptitlig från start och har nu surnat bortom det oätligas gräns.

Brexit måste vara samtidens mest onödiga plågoris. En liten majoritet av de röstande i en folkomröstning för snart tre år sedan sa sig vilja lämna EU. Konsekvensen har blivit att Storbritannien nu inte lämnar EU utrymme att ägna sig åt andra påträngande frågor. Energin och toppmötena måste i stället användas till Brexit, till att först diskutera hur skilsmässan ska genomföras, sedan till att gräla om hur länge den ska skjutas upp.

Nu har Theresa May, den möjligen alltför envisa premiärministern, återvänt hem till London med ett nytt uppskov, denna gång ända till Halloween kommande höst. Själv hoppas hon dock fortfarande på att det försenade uttåget ska kunna genomföras tidigare. Hon behöver ju bara antingen få sitt parlament att godkänna det avtal det redan gång på gång sagt nej till eller förhandla fram en magisk lösning med Labours EU-fientliga och vänsterradikala ledare Jeremy Corbyn.

Svårt att säga vilket av de två alternativen som är mest osannolikt.

En omvärld, som lärt sig att England är det sunda förnuftets och den politiska måttfullhetens urhem, tittar förundrat på röran och letar efter lämpliga citat hos William Shakespeare: "Is this the fashions in the court of England? Is this the government of Britain's isle?"

Ja, uppenbarligen. "Henry VI", dramacykeln som frågorna hämtats från, utspelar sig i en tid som också den präglades av sönderfall och stridslarm i England, den andra hälften av 1400- talet då husen Lancaster och York utkämpade rosornas krig (lite som "Game of thrones", fast utan drakar).

Det har, trots att man ibland kan frestas att tro motsatsen, hänt en del sedan 1400-talet, också i brittiskt politiskt liv. Men polariserande politiska konflikter har fortfarande en inbyggd självbekräftande och självförstärkande dynamik, och de tenderar fortfarande att sprida sig och involvera allt fler.

Från torsdagskvällens EU-toppmöte rapporteras om motsättningar mellan den mjuka linjens Merkel och de hårda tagens Macron. England har lyckats exportera sina interna "bysantinska" konflikter till Bryssel, skriver den franska tidningen Libération. Olycksbådande, indeed.

Tyvärr måste man ändå konstatera att Storbritannien nu i ovanligt hög grad är i fas med sin tid och sin omvärld. För inte så länge sedan ansågs det allmänt vara ett problem att alla europeiska politiker samlades "i mitten", talade och tyckte likadant och hade ett ljummet förhållande till ideologi.

I dag handlar det mer om samling vid var sin ytterkant. Den kompromisslösa krigarmentaliteten från Sparta har kommit på modet både i Staffanstorp och i det brittiska parlamentet.

Särskilt det sistnämnda bekymrar kolumnisten Bagehot i The Economist. Tories ”är på väg att förvandla sig till ett fullskaligt nationalistiskt populistparti”, konstateras i tidningens senaste nummer.

Det förutspås att britten i ett kommande val kan ställas inför valet mellan ”en populistisk vänster som säger sig företräda ’de många’ mot ’de få’ och en nationalistisk höger som säger sig företräda ’folket’ mot de ’kosmopolitiska eliterna’.

Och mellan dessa ytterligheter: det övergivna politiska rum som brukade hysa förnuftet och kompromissviljan.

DN 12/4 2019 "

" Brexit riskerar slå hårt mot forskningen i EU

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Efter Brexit kommer inga EU-universitet att finnas kvar på topp-listorna över världens lärosäten. Nu ökar oron för att Europas forskningsställning ska drabbas. – Om det försvåras för unga forskare i Europa att komma till Storbritannien och vice versa kommer konsekvenserna att bli stora, säger Göran K Hansson, ständig sekreterare i Kungliga Vetenskapsakademien.

Internationella rankningar är tydliga: EU-universitet lyser med sin frånvaro och brittiska lärosäten – Oxford, Cambridge, Imperial college och University college London – ligger på topp-10-listan.

I januari mottog brittiska parlamentsledamöter ett brev från 150 universitetsledare där man uttrycker oro för att ett avtalslöst utträdesavtal skulle leda till ”ett akademiskt, kulturellt och vetenskapligt bakslag som det skulle ta decennier att återhämta sig ifrån”. Brittiska universitetsledare har även uttryckt oro kring sina lärosätens framtida forskningsfinansiering. Man vill få en garanti för att finansieringen man fått beviljad före Brexitomröstningen kommer att ersättas.

En person som har nära kontakt med brittiska forskningsinstitutioner är Kungliga Vetenskapsakademins ständige sekreterare Göran K Hansson. Han berättar att Brexit har skapat en stor oro bland vetenskapsakademier i Storbritannien.

– Jag har talat mycket med Royal Society och de är oerhört bekymrade. Bland annat för att företag ska flytta sina forskningsavdelningar, säger Göran K Hansson.

– Om det försvåras för unga forskare i Europa att komma till Storbritannien och vice versa kommer konsekvenserna att bli stora. Vetenskapen är en internationell värld, samtalen och kunskapsutbytena betyder väldigt mycket.

Brexit riskerar att leda till en akademisk försvagning av hela Europa. Det menar Gunnar Wetterberg, historiker, författare och ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien.

– Både EU och Storbritannien riskerar att bli förlorare om de brittiska universiteten inte ingår i EU:s forskningssamarbeten. Risken finns att britterna börjar arbeta mer med amerikanerna, säger han.

I dag betalar EU-studenter lika mycket i studieavgifter som britterna själva gör, vilket möjliggörs genom det europeiska utbytesprogrammet Erasmus. Andra internationella studenter betalar betydligt högre avgifter. Om avgifterna höjs för EU-studenter befarar Gunnar Wetterberg att konsekvenserna blir stora.

– Det kan bli väldigt tufft ekonomiskt att plugga i Storbritannien. Kvalitetsmässigt kommer inget att förändras, utan det är de ekonomiska villkoren som skapar nya förutsättningar och det måste folk vara medvetna om.

Även från EU:s horisont finns en oro för att unionen kan drabbas av ett akademiskt och forskningsmässigt försvagande. Det menar

europaparlamentariker Fredrick Federley (C), ledamot i utskottet för forskningsfrågor.

– Brexit går från oklarhet till oklarhet, även vad gäller forskning och utbildning. I utskottet ser vi jätteallvarligt på det här. Om britterna inte längre kommer att vara med i Horizon Europe (EU:s ramprogram för samarbeten inom forskning och innovation) är det en enorm kunskapsförlust. Vid ett avtalslöst utträde vet vi inte hur vi ska kunna utbyta information och kunskap kring dessa frågor.

Fredrick Federley framhåller att om britterna lämnar EU utan ett avtal så är det av stor vikt att övriga universitet i unionen försöker upprätta ett avtal som ser till att viktiga forskningsarbeten inte avbryts.

De flesta europeiska forskningsprojekt sker i olika konstellationer, där projektgrupper bildas som söker medel gemensamt – man gynnas när man samarbetar med flera andra länder. Sveriges vanligaste samarbetspartner är Storbritannien. Enligt europaparlamentariker Jakop Dalunde (MP), som även är ledamot i utskottet för forskningsfrågor, skulle Sverige förlora mycket om brittiska universitet vände sig bort från Europa.

– För att undvika det tycker jag att Sverige bör se över möjligheten för brittiska forskare att verka på svenska universitet och delta i EU:s forskningsprogram genom att upprätta filialer där, och via dem kunna söka forskningsmedel, säger Jakop Dalunde.

Han understryker behovet av att se till att Storbritannien kan fortsätta vara en del av Horizon Europe.

– Forskningen vinner på internationellt samarbete; det är ett område som gynnas av globaliseringen och utbytet av tankar och idéer. I händelse av en hård Brexit ska jag göra allt jag kan för att brittiska och svenska universitet ska kunna fortsätta samverka i framtiden.

Joakim Lundberg

joakim.lundberg@dn.se "

" Fakta. Forsknings- och innovationssamarbeten

EU organiserar europeiska samarbeten inom forskning och innovation i form av ramprogram. Det nuvarande heter Horizon 2020, och ska ersättas av ett nytt nästa år – Horizon Europe. Europeiska forskningsrådet (European Research Council, ERC), ska ge omfattande och långsiktig finansiering till spetsforskning inom alla vetenskapsområden.

Finansieringen från ERC och Marie Skłodowska-Curie Actions--programmet (MSCA) till Storbritannien under de kommande två åren uppgår till drygt 13 miljarder kronor – vilket ska gå till investeringsprojekt för att bekämpa cancer och klimatförändringar.

Inom delområdet MSCA får forskare chans att arbeta i ett annat land eller inom den privata sektorn under en tid. Målet är att främja forskares rörlighet mellan länder och områden. MSCA vänder sig till forskare i samtliga karriärsteg inom alla ämnesområden, och även till universitet, företag, forskningsinstitut, offentlig sektor och forskningsinfrastruktur.

Källa: Vetenskapsrådet & The Guardian "

" Fler än varannan tror att Brexit är negativt för Sverige

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

En majoritet av svenskarna bedömer att Brexit kommer att få negativa effekter för både Sverige och EU. Det visar en mätning från DN/Ipsos. Försvårad handel pekas ut som det största problemet och det är de högutbildade som är mest bekymrade.

Det är snart tre år sedan britterna i en folkomröstning bestämde att landet skulle lämna EU. Fortfarande är det oklart hur och när detta förverkligas. Tidsgränser har redan passerats. Nu har EU satt en ny: den 31 oktober i år. Premiärminister Theresa May kämpar vidare för att vinna stöd för sina förslag i det brittiska parlamentet.

Brexit kommer att vara dåligt både för Sverige och EU, anser svenska väljare. Drygt hälften (54 procent) förutspår negativa effekter för Sverige. Något fler (61) tror att EU kommer att lida men av att britterna lämnar. En försvinnande liten andel ser några positiva effekter (4 procent för EU och 2 för Sverige).

Hur många som ser problem i kölvattnet av Brexit varierar mellan olika befolkningsgrupper, påpekar Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos.

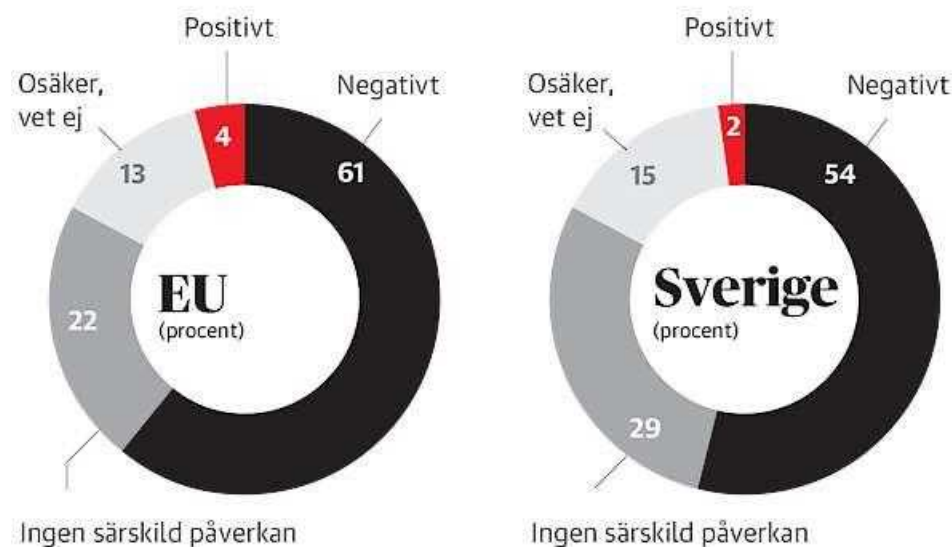
– Det är väldigt tydligt att högutbildade oftare uppger att Brexit får negativa konsekvenser, säger han.

Så tror svenskarna om Brexit

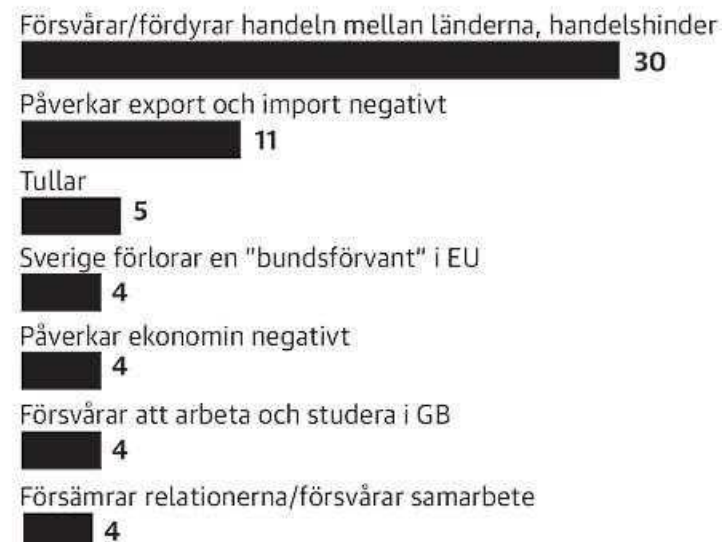
Grafik: Elin Lindwall Källa: Ipsos

Brexit kommer att vara dåligt både för Sverige och EU, anser svenska väljare. Drygt hälften förutspår negativa effekter för Sverige och något fler tror att EU kommer att lida men av att britterna lämnar.

Hur tror du att Storbritanniens utträde ur EU, Brexit, kommer påverka EU respektive Sverige?

På vilket sätt tror du att Storbritanniens utträde ur EU kommer att påverka Sverige negativt? (procent)

Drygt 6 av 10 med högre utbildning tror att britternas utträde är dåligt för Sverige, medan motsvarande andel är knappt 5 av 10 bland dem som endast har gått grundskolan. Skillnaden syns även om man tittar på facktillhörighet. Bland akademikerfacket Sacos medlemmar är det 61 procent som är bekymrade för Sveriges räkning och 68 procent för EU:s. Bland LO-medlemmarna är runt hälften pessimistiska.

Klart flest, nästan hälften, pekar ut svårigheter att bedriva handel med Storbritannien som den mest problematiska följden av Brexit.

Handelshinder pekas ut av 30 procent, 11 procent anger negativa effekter på export och import medan 5 procent pekar på tullar. En betydligt mindre del (4 procent) bekymrar sig för begränsade möjligheter att bo, studera och arbeta i Storbritannien. Möjligen beror det på att frågan inte gällde hur man själv påverkas av Brexit, påpekar Nicklas Källebring.

Vissa skillnader syns också beroende på partisympatier.
– Sverigedemokraternas väljare sticker ut och i viss mån Vänsterpartiets, säger Källebring.

Det är de två mest EU-skeptiska riksdagspartierna, även om bägge har lagt utträdeskraven på is inför EU-valet i maj. Av SD-väljarna är det runt var tredje som ser problem för Sverige. Bland V-väljare är det knappt hälften. I andra änden av listan finns Centerns och Liberalernas väljare där runt 7 av 10 är bekymrade för Sverige och nästan 8 av 10 för EU.

Till bilden hör att den svenska opinionen är mer EU-vänlig än någonsin tidigare. I november i fjol svarade 56,8 procent att de var för Sveriges EU-medlemskap när SCB frågade. Det är den högsta

noteringen i den 23 år långa mätserien. Även SOM-institutet noterar i sin senaste mätning en historiskt hög siffra till stöd för det svenska medlemskapet (59 procent).

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

" Fakta. Så gjordes undersökningen

DN/Ipsos har den 12–24 mars genomfört digitala intervjuer med 1 029 väljare som var ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.

Frågan som ställdes var: Hur tror du att Storbritanniens utträde ur EU, Brexit, kommer att påverka EU/Sverige?

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall, svarsfrekvens och exakta frågeformuleringar i undersökningen, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring. "

" Ministern tror på öppning för svenska elever efter Brexit

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Flera tunga röster inom den svenska och europeiska forskningsvärlden har uttryckt sin oro för att EU riskerar att drabbas av en akademisk försvagning efter Brexit. Men Mathilda Ernkrans, minister för högre utbildning och forskning, tror att chanserna till en fortsatt god relation mellan EU och Storbritannien är möjlig.

Norges minister för högre utbildning Iselin Nybø avrådde i februari från studier i Storbritannien. Hon pekar på att utbytesprogrammet Erasmus svävar i fara, och att det kan medföra att utbytesstudenter riskerar att inte få tillgodoräkna sig sina studier i Storbritannien.

Efter USA är Storbritannien det land som näst flest svenska utlandsstudenter söker sig till. Under läsåret 2017–2018 studerade 4 431 svenskar i Storbritannien, enligt CSN.

Matilda Ernkrans (S), minister för högre utbildning och forskning, berättar att hon inte har fått några indikationer som gör att hon kommer att göra en liknande uppmaning till svenskar som vill studera i landet.

– I dagsläget har jag inte fått några indikationer – som drastiskt höjda avgifter – som får mig att vilja avråda svenska studenter från att söka sig till Storbritannien. Men man får ha respekt för att människor upplever en stor osäkerhet kring detta, säger hon.

Hon understryker att hon har stor tilltro till att EU och Storbritannien även i framtiden kommer att ha ett gott samarbete inom universitets- och forskningsområdet.

– Jag är bestämd och målmedveten att det blir så. Vi vill förstås ha en fortsatt god relation med de brittiska universiteten, och jag är övertygad om att britterna är måna om att ha en god relation med EU, i synnerhet för att kunna vara med i arbetet kring världens största forskningsprogram – Horizon Europe, säger Matilda Ernkrans.

Representanter från Kungliga Vetenskapsakademien har uttryckt sin oro för att Europa kan drabbas av en akademisk försvagning om möjligheterna till kunskapsutbyten mellan forskare och studenter försvåras av Brexit.

– Jag kan förstå den oron. Det är klart att det kommer finnas en del svårigheter för hur det regelverksmässiga arbetet ska fungera efter Brexit. Min förhoppning är att vi ska försöka hitta bra lösningar för de eventuella hinder som kan uppstå. Samtidigt är det klart att man inte kan tro att allt kommer vara som förr, säger Matilda Ernkrans.

– Jag har både träffat och fått ett brev från min brittiska motsvarighet, Chris Skidmore, och britternas avsikt är tydlig: man vill även i framtiden värna de forsknings- och universitetssamarbeten som man varit del av så länge. Vi vet att vi behöver varandra, och vi vet att forskningen behöver samarbeta på en global nivå, säger hon.

Den svenska regeringen ändrade nyligen reglerna för att hjälpa brittiska studenter ifall det blir en hård Brexit, utan avtal.

Beslutet består i att brittiska medborgare som innan utträdet från EU ansökt till en kurs eller ett program i Sverige får studera klart utan att betala något fram till år 2022.

Joakim Lundberg
joakim.lundberg@dn.se "

"Fakta. Så dyrt är det att studera i Storbritannien

England: Den högsta terminsavgiften för brittiska och EU-studenter är 9 250 pund per läsår. För internationella studenter varierar avgifterna. Skottland: I Skottland är det gratis att studera det så kallade undergraduateprogrammet (upp till och med kandidatexamen).

Kursavgifterna betalas av myndigheten Student award agency for Scotland. Detta kommer att fortsätta gälla till och med läsåret 2019–2020.

Wales: Universiteten i Wales tar samma studieavgift för alla studenter – 9 000 pund per läsår.

Nordirland: Studieavgifterna varierar. Nordirländska studenter och EU-studenter betalar 4 160 pund per läsår. Internationella studenter betalar 9 250 pund per läsår.

Källa: Study in UK "

" Att stänga ned London – målet för tusentals klimataktivister

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Tusentals aktivister i den nya, systemkritiska miljörörelsen Extinction rebellion väntas med början i dag, måndag, och kommande vecka försöka ockupera flera stora vägkorsningar i London. Det uttryckliga syftet är "att stänga ned London".

London.

På slaget elva (tolv svensk tid) i dag, på måndag, kommer tusentals aktivister att inta gatorna vid Piccadilly Circus, Waterloo Bridge, Marble Arch, Parliament Square och Oxford Circus.

Deras plan är att stanna där, dag som natt, hela veckan ut.

Det är inte någon långsökt gissning att det kan bli trafikstockningar – aktivisternas mål är just det – att "stänga ned London". Hur polisen reagerar återstår att se.

När Extinction rebellion ("Utrotningsupproret") blockerade broar i London den 17 november förra året greps 82 personer, och aktionen varade bara i några timmar.

Men den här gången hoppas aktivisterna att uppslutningen ska bli så stor att polisen avstår från att bryta upp protesten.

Hittills har fler än 2 300 volontärer sagt att de kommer att delta.
– Jag är beredd att begå handlingar som jag kan bli gripen för.

Klimatkrisen är så akut att aktivt ickevåld är motiverat. Vi gör detta för att protestera mot regeringens totala misslyckande, säger den 23-åriga aktivisten Claudia McHardy.

Till vardags studerar hon straffrätt, men de senaste veckorna har hon lagt mycket av sin vakna tid på att förbereda protesterna.

– Jag kan förstå om en del blir irriterade när vi blockerar trafiken. Men jag tror nog ärligt talat att de kommer att uppleva klimatkrisen som betydligt mer ”irriterande”, säger Claudia McHardy med ett bistert leende.

I ena handen bär hon en flagga med Extinction rebellions timglassymbol.

– Det som tilltalar mig är just budskapet om att det inte går att vänta längre. Vi måste agera – nu, säger hon.

Extinction rebellion är en löst sammanhållen kampanjorganisation som bildades i oktober förra året av aktivister med bakgrund i miljörörelsen och den mer vänsterradikala Occupy-rörelsen (mest känd för Occupy Wall street-protesterna i New York 2011).

Idén bakom är att aktivt icke-våld nu är nödvändigt för att försöka stoppa en global miljökatastrof och inleda ”ett systemskifte”.

Sedan oktober har Extinction rebellion fått stöd av fler än 200 forskare och en lång rad kända personligheter, som skådespelaren Emma Thompson, förre ärkebiskopen Rowan Williams, vänsterdebattören George Monbiot och den svenska klimataktivisterna Greta Thunberg. Vid veckans aktioner ställs tre krav:

”Säg sanningen” – en uppmaning till politiker och public service--medier att tala högre och tydligare om faran med klimatförändringarna.

”Noll nettoutsläpp av koldioxid år 2025” i Storbritannien och större insatser för att stoppa förlusten av biologisk mångfald.

En nationell folkförsamling för klimaträttvisa – ett direktdemokratiskt initiativ för att ta fram förslag och sätta press på folkvalda politiker.

I fredags kväll var DN på plats när ett slags genrep inför veckans aktioner hölls vid Oxford Circus i centrala London. Vid halvsjutiden klev plötsligt omkring 300 aktivister ut i korsningen i detta världsberömda shoppingdistrikt och rullade ut två rosa mattor som bildade ett ”X”.

Sedan inleddes en modevisning – av det ovanligare slaget. Hårt sminkade och bitvis maskerade, vandrade modeller längs den improviserade catwalken till musik från en mobil orkester.

Kläderna de bar var gjorda av återvunna material och en del av kreationerna innehöll budskap mot miljöförstöring.

– Det går inte att fortsätta att tillverka och konsumera kläder som i dag. Det krävs ett systemskifte, där modeindustrin förändras och kraftigt minskar sina utsläpp, sa en av initiativtagarna bakom aktionen, författaren och affärskvinnan Safia Minney.

En av modellerna, 32-åriga Florent Bidois, berättade att han själv designat sina kläder av återvunna material.

– Det måste bli slut på slit-och-släng-mentaliteten. Ta H&M här bakom mig, de talar vackert – men kan de leva upp till sina ord? sa han.

Denna gång höll sig polisen i bakgrunden under den knappa timme som aktionen pågick.

– Vi är alltid öppna med vad vi kommer att göra. Men i nästa vecka vet vi inte vad som kommer att hända. Vi tar med oss tält och förnödenheter för att klara oss i två veckor, säger 65-årige Tom Hardy, en pensionerad lärare som aldrig tidigare varit aktivist.

För honom kom vändpunkten i oktober, då FN:s klimatpanel IPCC larmade om att världen sannolikt bara har ett årtionde på sig att börja vidta radikala åtgärder om det ska gå att undvika en global klimatkatastrof.

– Som alla andra här är jag beredd att bli arresterad, säger han bestämt.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se "

"Fakta. Extinction rebellio

Extinction rebellion ("utrotningsupproret") är en löst sammanhållen kampanjgrupp som lanserades i Storbritannien i oktober förra året av några aktivister från organisationen Rising Up. Den har rötter i miljörörelsen och den så kallade Occupy-rörelsen.

De senaste månaderna har dess aktivister genomfört en rad icke-våldsaktioner, för att kräva radikala åtgärder mot den globala uppvärmningen och förlusten av biologisk mångfald.

Även i USA, Sverige och ett 30-tal andra länder finns förgreningar av rörelsen. Än så länge är den dock klart starkast i Storbritannien. "

"Pia Gripenberg : Hej då till extra mandat för Sverige i EU-vallet

DN FREDAG 12 APRIL 2019

Bryssel. Det mesta tyder på att Storbritannien deltar i Europa-vallet i maj. Få på EU-sidan tror att Labour och Tories lyckas i sina förhandlingar. Därmed ska EU-parlamentet fortsatt ha 751 ledamöter. Sverige får inget extra mandat, som tidigare utlovats. Analys. DN:s korrespondent

Uppgårelsen natten till torsdag, mellan Storbritannien och övriga 27 medlemsstater, säger tydligt att landet ska delta i EU-vallet om man är medlem i EU. Även om premiärminister Theresa May försöker göra allt för att slippa, talar lite för att hon lyckas.

Den nya förlängningen av Brexit, till den 31 oktober, gynnar alla brittiska parlamentariker som tålmodigt hoppas att britterna ska få folkomrösta igen eller till och med kanske aldrig lämnar EU. Många Labourledamöter finns i den gruppen. Precis det parti som Theresa Mays Tories nu sitter och förhandlar med.

Lägg därtill att knappast någon i Labours ledning ser någon fördel i att hjälpa Theresa May. Eller för den delen riskera att beskyllas för att vara delaktig i en Brexit som riskerar att öka arbetslösheten och slå hårt mot landet ekonomiskt.

Sannolikheten är alltså stor att britterna ska välja nya EU-parlamentariker den 23 maj (landet röstar alltid på torsdagar).

Förra Ukipledaren Nigel Farage har redan sagt att han kandiderar för sitt nya Brexit Party. En annan kandidat är konservativa Stanley Johnson, pappa till förra utrikesministern Boris Johnson och tidigare chef inom EU-kommissionen.

I kraft av sin stora befolkning har Storbritannien många EU-parlamentariker. 73 stycken jämfört med Sveriges 20.

I tidigare planering inför valet var det sagt att när dessa 73 lämnade skulle en del av platserna omfördelas till andra länder. Resterande skulle vara reserverade för framtida medlemsstater. Sverige var en av vinnarna i omfördelningen och skulle få ytterligare en plats. Den platsen lär nu frysa inne.

De brittiska parlamentarikerna blir kvar så länge Storbritannien är medlem och ska då vara med och besluta om till exempel den nya EU-kommissionen, den framtida budgeten och alla andra frågor som kommer upp. När Storbritannien lämnar EU försvinner även ledamöterna. Men först i nästa val, 2024, kan omfördelningen av platserna bli aktuell igen.

Valkampanjen i Storbritannien blir förmodligen märklig. Vinnare lär bli de partier som lyckas få sina väljare att rösta. En prognos som kom tidigare i veckan pekade ut Ukip och Tories som de stora förlorarna jämfört med senaste EU-valet. Samt att Labour blir klart största parti bland brittiska EU-ledamöter.

Pia Gripenberg "

" London fylldes av protester för klimatet

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Tusentals klimatdemonstranter samlades på måndagen vid Picadilly Circus och andra folktäta områden i London för att blockera trafik eller på andra sätt störa vardagsrutinerna i storstaden.

Bakom aktionen ligger miljörelsen "Extinction Rebellion", som genom en veckolång massdemonstration vill väcka uppmärksamhet för klimatfrågorna.

– Jag är så oroad över vad som händer med planeten. Det är förfärligt och regeringen har inte gjort något trots alla varningar, så vi måste agera nu, säger Laura Sorensen till The Guardian.

Den pensionerade läraren från Somerset var en av demonstranterna som samlats vid Waterloo Bridge, som under måndagen stängdes helt och gjordes om till en "trädgårdsbro" genom medhavda träd och blommor. Hon har aldrig tidigare deltagit i miljödemonstrationer men säger att hon kände sig manad att gå ut och visa upp sig i stället för att "bara prata om det på puben".

Gruppens mål är att försöka tvinga fram åtgärder från regeringen i klimat- och miljöfrågorna. Bland kraven finns nollutsläpp av koldioxid till år 2025 och en församling för allmänheten som ska ta fram en aktionsplan för att hantera klimatförändringar och reducering av den biologiska mångfalden.

– Vi står inför ett miljömässigt sammanbrott och åtgärderna som görs är inte ens nära att räcka till, säger en av deltagarna, 19-åriga Trey Taylor, till The Guardian.

I samband med en av demonstrationerna krossades en glasdörr på energiföretaget Shells huvudkontor, och aktivister skrev saker som "Shell vet" och "Shell dödar" på byggnaden.

Deltagarna i demonstrationen har blivit varnade om att de kan bli arresterade för civil olydnad. Arrangören har skickat ut juridisk rådgivning till alla som planerar att delta, samt begärt att deltagarna ska avstå från droger och alkohol.

Fredrik Tano

fredrik.tano@dn.se

Mathilda Ejefalk

mathilda.ejefalk@dn.se "

" Mordet visar hur skör freden i Nordirland är

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Journalisten Lyra McKee sköts natten till fredagen till döds av okända män när hon bevakade oroligheterna i staden Londonderry i Nordirland. DN:s korrespondent Erik de la Reguera svarar på tre frågor om dådet.

1 Vad har hänt?

Nordirländsk polis genomförde sent på torsdagskvällen en insats i den övervägande katolska stadsdelen Creggan i Londonderry, där de hade anledning att tro att militanta grupper gömt vapen och sprängladdningar avsedda att användas under påskhelgen.

Man möttes av våldsamt motstånd. Ungdomar kastade molotov-cocktails mot polisbilarna och tände eld på flera civila fordon. Ett 50-tal brinnande föremål kastades mot polisen under kvällen.

Flera skarpa skott avlossades också. Den 29-åriga journalisten Lyra McKee träffades och dog senare av sina skottskador.

McKee var en respekterad undersökande journalist, som skrivit flera böcker och arbetat för bland andra The Atlantic och BuzzFeed.

Det är oklart om hon var målet för attacken. Polisens misstänker att McKee träffades på grund av att hon stod nära polisen, och att - gärningsmannen tillhör "Nya IRA", en utbrytargrupp från Irländska republikanska armén. Dådet utreds som en misstänkt terrorhandling.

2 Varför sker detta just nu?

Påskhelgen 1916 inleddes ett väpnat uppror i Dublin mot det brittiska väldet. Det slogs ned, men följdes av fortsatt väpnad kamp för självständighet för republiken Irland. Därför är påskhelgen av stor symbolisk betydelse för de radikala republikanska grupperingar som anser att Nordirland ännu är ockuperat av Storbritannien och som kräver "ett enat Irland".

Den väpnade gruppen IRA hade under 1970- och 80-talen ett starkt fäste i Londonderry – eller enbart Derry, som katoliker kallar staden. Det berodde i mångt och mycket på Den blodiga söndagen 1972, då brittisk militär sköt 14 civila demonstranter till döds här.

Nu växer motsättningarna på nytt. Så sent som i januari detonerade en bilbomb utanför domstolsbyggnaden i Londonderry. Polisen fruktar att fler attacker kan ske just i påskhelgen.

3 Har det någon koppling till Brexit?

Sedan 1998 råder fred i Nordirland, till följd av det så kallade Långfredagsavtalet. Många i befolkningen har smärtsamma minnen av "The troubles" ("oroligheterna") som rasade åren 1968–1998, och få vill återvända till den våldets logik som ledde till att omkring 3500 människor miste livet och att fler än 47 000 skadades.

Men Brexit ger nu radikala republikanska grupperingar näring.

Framförallt den utbredda oron för att EU-utträdet ska leda till nya gränsposteringar och militär vid den landgräns till Irland som i dag är helt öppen.

Mordet på Lyra McKee visar hur skör freden i Nordirland är – och hur snabbt en till synes relativt odramatisk situation kan trappas upp och leda till förluster av människoliv. Ansvar för detta ligger givetvis i första hand på de som avlossar skott eller spränger bomber.

Men det är ändå slående att så många politiker och professionella tyckare i England har så pass svårt att ta in en enkel sanning: att en hård, avtalslös Brexit inte bara riskerar att få ekonomiska följder, utan också indirekt kan leda till ett nytt inbördeskrig.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se "

"Reaktioner. Politiska ledare på båda sidor fördömer dödsskjutningen

Michelle O'Neill, republikanska Sinn Féins ledare i Nordirland:

"Mordet på den här unga kvinnan är en tragedi för hennes familj men också en attack mot alla människor i provinsen, en attack mot fredsprocessen och en attack mot långfredagsavtalet", säger hon i ett uttalande enligt Guardian.

Arlene Foster, ledare för unionistpartiet DUP på Twitter:

"Förkrossande nyheter. Ett meningslöst dåd. En familj har slagits sönder. De som förde vapen till våra gator på 1970-, 80-, och 90-talen hade fel. Det är lika fel 2019. Ingen vill gå tillbaka till hur det var då." Storbritanniens premiärminister Theresa May säger i ett uttalande att gårdagens misstänkta terrorattack är "chockerande".

Även EU-kommissionen har fördömt mordet och kravallerna i Nordirland.DN "

" Katrine Marçal: Lyra McKees död påminner alla om hur mycket som står på spel

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

London. "Det tragiska mordet på Lyra McKee är en påminnelse om hur skör freden fortfarande är på Nordirland" skrev EU:s chefsförhandlade Michel Barnier i ett uttalande i går. Han uppmanade alla att göra sitt yttersta för att upprätthålla fredsavtalet från 1998. Och vad han syftade på var Brexit.

Det mesta på Nordirland har två namn. Inte ens det avtal som skapade fred i regionen kan man enas om: heter det "Långfredagsavtalet" eller "Belfastavtalet"? Ja, det beror på om du frågar en katolik eller en protestant.

På samma sätt heter staden där journalisten Lyra McKee mördades antingen "Londonderry" eller "Derry". Det beror på vem du frågar. Och det är en delad stad.

På den ena sidan bor protestanterna, och på den andra katolikerna. Över floden som skiljer dem åt har EU byggt en bro:

"Fredsbron".

Det var i den katolska delen som upploppen började i torsdags. Detta är fattiga kvarter. Fattiga på det sätt som man tänker sig att fattigdom såg ut på 1950-talet: barn som sparkar boll i slitna bakgränder och tanter som sitter i fönster prydda av spetsgardiner och Jungfru

Mariastatyer. Här finns muralmålningar av beväpnade irländska republikaner och på söndagen vandrar man uppför backen till högmässan.

Sent under skärtorsdagskvällen genomförde nordirländsk polis en insats här. Det hela ledde till upplopp.

Som många gånger förr.

Den unga journalisten och författaren Lyra McKee sköts till döds: en tragedi som har skakat Storbritannien. Två män, 18 och 19 år gamla, har nu gripits. Mordet utreds som terrorbrott: de gripna misstänks ha kopplingar till organisationen "nya IRA".

Det är en grupp som inte accepterar fredsavtalet från 1998, för dem är polisen inte polisen. Polisen är representanter för en brittisk ockupationsmakt som inte har någon rätt att vara på Nordirland. Längre behandlades katoliker som andra klassens medborgare på Nordirland. Så sent som på 1960 och 1970-talet hade många inte ens rösträtt: för att få rösta i lokalvalen var du tvungen att antingen äga eller hyra din egen bostad. Det uteslöt de fattigaste.

Och de fattigaste var katoliker.

Konflikt på Nordirland handlar både om klass, och om religion. Men de tonåringar som nu misstänks för mordet på Lyra McKee minns naturligtvis inget av detta.

Det har varit fred på Nordirland i över tjugo år.

"Vi var fredsavtalets barn", skrev den nu mördade journalisten Lyra McKee. "Vårt öde var att aldrig behöva uppleva krigets fasor, utan i stället få skörda fredens resultat", fortsatte hon.

”Problemet var att de aldrig tycktes nå oss.”

Och de senaste åren har allt blivit än mer komplicerat.

När Tony Blair i sitt livs största politiska ögonblick 1998 kunde annonsera fred på Nordirland hade ingen tänkt på att Storbritannien skulle få för sig att gå ut ur EU. Fredsavtalet bygger nämligen på att både Storbritannien och Irland är EU-medlemmar.

Därmed är den politiskt känsliga gränsen mellan länderna öppen. Men när Storbritannien lämnar EU (och EU:s tullunion) kommer gränsen mot Irland att bli en yttre EU-gräns.

Den kommer att behöva kontrolleras.

På något sätt.

Och senast man hade kontroller här sprängde folk dem i luften. Premiärminister Theresa May kunde förra veckan ha valt att ta Storbritannien ut ur EU utan ett avtal. Men hon gjorde det inte. I stället kröp hon under förödmjukande former tillbaka till Bryssel.

Det sägs att det var på grund av Nordirland. Den brittiska premiärministern påstås ha insett den risk för våld på Nordirland som en hård Brexit skulle kunna innebära. Och allt detta var före torsdagens dödsskjutning.

Lyra McKees död har åter påmint alla sidor.
Om just hur mycket som står på spel.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se "

Italien, Spanien, Ungern, Polen m m

" Nordiskt stöd för Salvini-parti i EU

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Rom. Italiens inrikesminister och Legas partiledare Matteo Salvini kan räkna med stöd från nordiska populistiska högerpartier inför EU-valet i maj. Dansk folkeparti och Sannfinländarna är med på tåget, men Sverigedemokraterna väljer att bli kvar i Europaparlamentets konservativa partigrupp ECR.

– Vi breddar nu vår valallians för att skapa en ny europeisk dröm baserad på säkerhet och full sysselsättning, vilket var Maastrichtfördragets ursprungliga syfte, sade Salvini.

Peter Loewe "

" Varning för italienskt budgetunderskott

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Italiens centralbank flaggar för att underskottet i statsbudgeten ser ut att öka till 3,4 procent 2020. Underskottet skulle därmed bryta mot EU:s tillväxt- och stabilitetspakt, som har ett tak för underskott på 3 procent.

Det innebär en risk för att en ny omgång krav på offentliga åtstramningar i Italien kan komma från Bryssel.

För 2021 räknar centralbanken med ett underskott på 3,3 procent.

TT

" Ålder + arbetsår = 100 Då kan du gå i pension

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Är du 60 år och har jobbat i 40 år? Som italienare skulle du kunna gå i pension nu. Italiens nya pensionsreform är ren matematik. Ålder och antal arbetsår ska tillsammans bli 100. Hittills har 103 000 personer ansökt om pension på dessa nya premisser.

Rom.

Det är fullt i väntrummet på Italiens största LO-förbund CGIL, som politiskt står långt till vänster. En del besökare har bokat möte, andra kommer in spontant för att få information om de nya möjligheterna till pension.

Emanuele Buonvino väntar på sin tur. Han är 62 år och har arbetat i över 40 år. De senaste decennierna har han jobbat i kassan på ett stort teknikvaruhus. I dag har han en lön på 14 000 kronor i månaden efter skatt.

– Jag vet inte om jag egentligen har råd att gå i pension, säger han till DN.

Uträkningen visar att hans pension inte kommer att bli högre än 11 000 kronor i månaden. Inte tillräckligt för hans behov. Därför säger han att han vill fortsätta att arbeta så länge det är möjligt.

Men för andra blir pensionen betydligt bättre. Spännvidden är stor. Massimo Bianchini har haft en chefslön under många år från Roms

kommunala transportbolag ATAC. För honom väntar en pension på 30 000 kronor i månaden. Han tycker ändå inte att de nya reglerna är lyckade.

– Reformen är inte bra. Det kommer inte att nyanställas lika många som de som nu går i pension, säger Massimo Bianchini.

Han menar att kompetens och erfarenhet kommer att gå förlorad. Italien har under de senaste decennierna sett en rad olika pensionsreformer. På 1980-talet var det möjligt att gå i pension vid endast 40 år. ”Babypension”, kallades de avtalen. För åtta år sedan höjdes pensionsåldern dramatiskt. 50 000 italienare fick se sina pensionsavtal gå upp i rök över en natt.

2019 års reform har drivits fram av det populistiska regeringspartiet Femstjärnorna. Den ska gälla fram till år 2021 och beräknas kosta 310 miljarder kronor för de tre åren. Det är alltså bara under dessa tre år som man kan gå i pension med ålder + arbete = 100. Men många kritiker pekar på att hela systemet riskerar att braka samman inom ett decennium. Situationen blir kritisk när de som föddes på 1960-talet ska gå i pension. Ett decennium då Italiens ekonomi blomstrade och barnkullarna var stora.

– För att detta inte skall ske måste vi höja pensionsåldern till 75 år, sade nyligen Tito Boeri, chef för Italiens motsvarighet till Försäkringskassan, INPS.

Ett utspel som anses vara helt orealistiskt enligt de flesta italienare. Vid utgången till facket CGIL:s lokal träffar vi Marco Marcucci, 62 år, som under större delen av sitt liv har arbetat inom teatern som

ljussättare. Han får råd av fackförbundets expert som går igenom hans arbetsliv.

– Här finns mycket deltidsarbete och du kommer inte i närheten av att ha arbetat heltid. De år du jobbat svart kan du förstås inte räkna in, säger CGIL:s expert.

Beskedet står efter en stund klart för Marco Marcucci, 62: Han måste vänta på ålderspension och jobba i hela fem år till.

Peter Loewe
loewepeter@gmail.com "

"Fakta. Reformen

Med ekvationen ”jobbår plus ålder” beräknas pensionsutgifterna i Italien öka med 90 miljarder kronor i år.

Under åren 2020 och 2021 tros utgifterna stiga med 105 miljarder kronor per år.

Reformen är tänkt att upphöra efter 2021 då en ny generation italienare ska ha fått möjlighet att komma in på arbetsmarknaden.

Utöver reformen finns den vanliga ålderspensionen kvar. Från första januari 2019 höjdes denna till 67 år och man måste ha jobbat ihop pensionspoäng i minst 20 år. Höjningen motiveras med en ökad medellivslängd och en allt äldre befolkning. Italien har i dag över 400 000 pensionärer som får pension sedan mer än 40 år. "

" Dödshjälp het valfråga sedan man avslutat sin hustrus liv

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Debatten om dödshjälp har tagit rejäl fart i Spanien inför det stundande parlamentsvalet. Frågan blev aktuell då en 69-årig man anklagades för dråp, efter att ha hjälpt sin sjuka hustru att avsluta sitt liv.

Hittills har valfrågorna rört ekonomi och i viss mån sociala frågor, men nu har legalisering av dödshjälp seglat upp och blivit ett hett ämne. Frågan om dödshjälp aktualiserades i förra veckan när den anklagade 69-årige mannen själv överlämnade sig till myndigheterna och berättade att han gett sin hustru en dödlig dos med läkemedel.

Dödshjälp har debatterats i Spanien tidigare. En undersökning från 2017 visade att 84 procent av de tillfrågade var för. Frågan är känslig i det katolska landet och motstånd mot en legalisering finns. Förra året lade den sittande socialdemokratiska minoritetsregeringen fram ett förslag om att avkriminalisera dödshjälp, men det stoppades av konservativa PP och liberalkonservativa Ciudadanos.

Under ett valmöte i söndags upprepade premiärminister Pedro Sánchez att Socialdemokraterna kommer att legalisera dödshjälp om de får majoritet i valet.

Ciudadanos partiledare Albert Rivera uppger i en tv-intervju att han har ändrat sig i frågan och nu stödjer legalisering. Han uppmanar PP att göra likadant.

Det konservativa PP och det högerextrema partiet Vox motsätter sig en legalisering. PP:s ledare Pablo Casado hävdar att Socialdemokraterna försöker dra politiska fördelar av den aktuella händelsen.

69-åringens hustru led sedan 30 år tillbaka av sjukdomen ms. I en video som mannen själv spelat in, och som visats i lokala medier, hörs hur mannen frågar sin fru:

– Du har frågat mig många gånger om jag kan hjälpa dig att avsluta ditt liv, men jag har velat avvakta en legalisering. Insisterar du nu på att du vill begå självmord?

– Ja, ju förr desto bättre, svarar hon.

Mannen riskerar två till tio års fängelse om han fälls för dråp. Han är fri i väntan på rättegång.

TT Reuters "

" Fakta. Valet i Spanien

Parlamentsvalet hålls den 28 april. Den socialdemokratiska premiärministern Pedro Sánchez utlyste nyvalet i februari sedan hans minoritetsregerings budget röstats ned i parlamentet. Valet skulle egentligen ha hållits i mitten av 2020.

Spanjorerna går till valurnorna två gånger på knappt en månad. Den 26 maj är det dags för kommunal- och regionalval samt EU-val. "

" Löfte om krafttag mot separatism

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Spanien. Om två veckor står Spanien inför parlamentsval – och om katalanska separatister upprepar försöket att bryta sig loss från Madrid kommer premiärminister Pedro Sánchez att agera med ”proportionerlig styrka” för stoppa dem.

Socialistledaren Sánchez säger till tidningen Hoy att han i så fall kan tänkas upprepa den konservative företrädaren Mariano Rajoys åtgärd från 2017 och aktivera konstitutionens artikel 155, vilket ledde till direktstyre av Katalonien.

Nyvalet den 28 april utlystes i februari sedan minoritetsregeringens förslag till statsbudget röstades ned, bland annat av två katalanska separatistpartier som hjälpte Sánchez komma till makten i somras. Opinionsmätningar har visat att det kan bli mycket svårt att skapa en majoritet i parlamentet efter valet.

TT-Reuters "

" När separatister och populister tar för sig måste mittfältet hålla ihop

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Den 28 april är det dags för spanjorerna att gå till valurnorna. Det blir tredje gången på fyra år. Liksom vid förra tillfället, sommaren 2016, får väljarna säga sitt innan den ordinarie mandatperioden har löpt ut. Då utlystes nyval efter att partierna misslyckats att bilda regering. Den här gången görs det efter att premiärministern inte fått sin budget accepterad av parlamentet.

I få andra länder har förmågan att bilda handlingskraftiga regeringar skadats mer av de jordbävningar som skakat de europeiska politiska landskapen det senaste decenniet. Så har också skalven i Spanien varit ovanligt många, liksom klyftorna de gett upphov till.

Spansk politik har efter demokratiseringen på 1970-talet dominerats helt av kampen mellan borgerliga PP och socialdemokratiska PSOE. Den ordningen gjorde valet 2015 slut på.

Sviterna av finanskrisen – hög arbetslöshet, år av åtstramningspolitik – och upprepade korruptionsskandaler gödde missnöjet. Tvåpartisystemet sprack.

Dels antrade vänsterpopulistiska Podemos, vars ledarskap har kopplingar till regimen i Venezuela, scenen. Partiet stal mängder av missnöjda PSOE-väljare. Dels fick Spanien ett nytt liberalt parti:

Ciudadanos, som hade bildats i Katalonien som ett svar på regionens separatiströrelse, tog röster från framför allt korruptionstygda PP.

I det fragmenterade landskapet – där Podemos, som flera andra partier inte ville ha med att göra, utgjorde en viktig bit – gick det inte att bilda regering. Spanjorerna tvingades till nyval.

När väljarna sagt sitt sommaren 2016 var resultatet i stort sett oförändrat. PP var störst, men hade en majoritet emot sig.

Först när ytterligare ett nyval tornade upp sig och PSOE kantrade i opinionen hände det saker: Tunga regionpolitiker tvingade partiledningen att släppa fram PP:s Mariano Rajoy till premiärministerposten.

Sedan dess har två händelser skakat om den politiska terrängen ytterligare. Först skruvades konfliktnivån i Katalonien upp dramatiskt i och med att regionens regering arrangerade den illegala folkomröstningen 2017. Sedan orkestrerade PSOE:s ledare Pedro Sánchez ett misstroendevotum mot Mariano Rajoy våren 2018. Och grep själv makten med stöd av Podemos och en rad nationalistpartier – däribland de från Katalonien.

Den katalanska krisen har gett kraft till en gammal konfliktdimension, som kretsar kring regionernas självbestämmande och kulturella identitet. Det faktum att Sánchez använde sig av inte bara vänsterpopulistiska Podemos utan också de katalanska separatisterna för att ta makten har genererat en intensivt polariserande blockpolitik.

Ciudadanos intog ursprungligen en mittenposition. Nu har partiet infogat sig i ett högerblock med PP, med löftet att rösta bort Sánchez och försvara den nationella integriteten.

Där ser man ut att också få sällskap av Vox. Som lök på laxen är nämligen högerpopulismen på väg att göra sitt inträde i spansk politik, framdriven av krisen i Katalonien. Vox ser ut att säkra åtminstone 10 procent, och skulle kunna bli större än såväl Podemos som Ciudadanos.

Partiet följer närmast parodiskt arketyper för vår tids högerpopulistiska rörelser. Man är mot invandrare i allmänhet och muslimska sådana i synnerhet. Feminismen står i skottgluggen: det ska bli svårare att göra abort och lagen om kvinnovåld ska tas bort. Allt kryddat med misstro mot klimatvetenskapen och krav på att det ska bli lättare att få äga vapen.

Samtidigt är Vox en osedvanligt tydlig illustration av i vilken utsträckning den nya högerpopulismen utgör en gammal politisk impuls.

När partiledaren Santiago Abascal lovar en ”återerövring” (reconquista) av Spanien är det inte bara en anspelning på Ferdinand och Isabellas krig mot morerna (och islam) på 1400-talet, det är också en oblyg blinkning till Franco, som gav sin revolt mot republiken samma namn.

Den blockpolitik som håller på att ta form är lika märklig som den är skadlig. Märklig är den därför att partier som skyfflats in i samma läger har så lite gemensamt. Liberala Ciudadanos och högerpopulistiska Vox delar endast sitt motstånd mot den katalanska separatismen och Pedro

Sánchez. PSOE är i sin tur ett i grund och botten pragmatiskt socialdemokratiskt parti som vill hålla ihop Spanien. Och har därför få beröringspunkter med såväl katalanska självständighetsivrare som radikala Podemos.

Skadlig är blockpolitiken därför att den riskerar att göra mitteninriktade partier till ytterkanternas gisslan. Sannolikt innebär den nya instabila regeringar som riskerar att falla under tyngden av sina egna inre motsättningar. I värsta fall betyder den att antingen Vox eller Podemos och katalanska separatister tillåts hålla i taktpinnen. Alldeles oavsett försvårar blockpolitiken möjligheterna att ta itu med svåra politiska frågor, som just konflikten i Katalonien. Trots att Ciudadanos sagt bestämt nej till att samarbeta med PSOE spekuleras i att partiet kan ändra sig om den parlamentariska matematiken är den rätta. Det vore för väl.

När nya konfliktdimensioner aktiveras och ytterkanterna stärks måste dörren hållas öppen mellan partier som representerar politikens breda centrum. Det gäller i Spanien, likaväl som här.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se "

" Stefan Löfven: Det är inte hållbart att Ungern duckar ansvar för migrationen

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Statsministern är beredd att kräva sanktioner mot länder som bromsar en gemensam migrationspolitik i EU.– Om man inte är beredd att ta ansvar, då ska det kosta också, säger Stefan Löfven (S).

Statsministern är lite fredagstrött efter en hektisk vecka på jobbet. En Rysslandsresa och första mötet med president Putin, vårbudgeten och en vända till Bryssel. Han slår sig ner i en av de svarta kontorsstolarna i konferensrummet på Socialdemokraternas kansli på Sveavägen i Stockholm.

Opinionssiffrorna visar att många europeiska socialdemokratiska partier, inklusive det svenska, kommer att tappa i EU-valet om sex veckor.

Men Stefan Löfven känns inte vid bilden av att det går dåligt för socialdemokratin. Sist det var EU-val fick hans parti 24 procent. Vad är ditt mål nu?

– Bättre än förra gången, vi behöver gå uppåt, men vi sätter inte upp någon exakt siffra. Men vi vill naturligtvis förbättra oss och vi har den potentialen.

Finns det förutsättningar att få fler röster än sist?

– Ja, om vi lyckas mobilisera, för det är det som gäller. Vi behöver mobilisera dem som går och röstar på oss i andra val, så att de också går och röstar på oss i EU-valet.

Varför går det så dåligt för socialdemokratin?

– Nja, det går inte att säga så där. Det ser väldigt olika ut, och där är det viktigt att man får den bilden riktig. Och det är klart att i Frankrike är det inte alls bra. Men i Portugal är man starka. Så det ser lite olika ut, och det är nu inte så konstigt att det kan gå upp och ner länder emellan. Men det kan faktiskt vara så att jag får fler socialdemokratiska kollegor i Europeiska rådet än vad jag har nu.

Migrationsfrågan har splittrat EU-politikerna i flera år. Löfvens hållning har varit att alla måste hjälpas åt och ta ansvar för migranterna. Redan 2016 presenterade EU-kommissionen sju förslag som skulle kunna reformera migrationspolitiken i EU. Två av de sju förslagen har EU-länderna haft svårt att enas om.

Det är framför allt Polen och Ungern som inte vill ta emot omfördelade asylsökande från andra EU-länder.

Tror du att EU kommer att få en gemensam migrationspolitik någon gång?

– Ja det tror jag. Det är klart att det inte är lätt, det har också bevisligen tagit tid. Men man ska inte ge upp.

Hur ska det gå till?

– Om man inte är beredd att ta ansvar, då ska det kosta också. Det är därför vi har fört fram det i långtidsbudgeten, att det måste kosta. Du får inte del av EU-medlen på samma sätt som du får i dag. Ungern är

ju ett av de länder som får mest. Och det är inte hållbart att det land som får mest stöd från EU säger ”nej vi kommer inte att ta ansvar för migrationen”.

Så det handlar om sanktioner som du är beredd att genomföra mot de här länderna som inte går med på en överenskommelse?

– Ja, det är jag beredd att göra. För någonstans måste vi landa i ett gemensamt ansvarstagande, det kan inte vara en eller två eller tre länder som landar i ett gemensamt ansvarstagande utan det måste vi hjälpas åt med.

Är du beredd att sätta ner foten och införa sanktionerna?

– Ja, absolut och det pratar vi med de andra om också. Det är vad vi och flera länder med oss driver.

Stefan Löfven hoppas få till en lösning efter valet, men när kan han inte svara på.

Är det viktigt med en lösning?

– Jo, det är viktigt naturligtvis men det är ju inte så att ingenting har hänt. Vi har en bättre kontroll nu av vår gemensamma yttre gräns. Och vi har gjort ett avtal med Turkiet. De pengarna går ju inte till Turkiet utan till konkreta åtgärder, det är skolor som ska byggas. Det är det vi för över pengarna till. Vi har utökat samarbetet till de afrikanska länderna för att färre ska tvingas fly. Det svåra just nu är att få andra länder att säga att ”vi är också beredda att ta en del av de flyktingar som kommer till Europa”.

Du säger att ni ska bygga skolor, men det är inte så det ser ut. Folk sitter fast i stora flyktingläger.

– Det är återigen, inte svart eller vitt. Det är inte sant att det inte finns – jo, det finns också. Därmed inte sagt att det är perfekt.

Socialdemokraternas viktigaste klimatfråga i valet är att driva på EU- och FN-länder som har skrivit under Parisavtalet ska öka sina åtaganden så att klimatmålen kan nås.

Har du klimatångest?

– Ja ibland har jag det. Det är klart att jag är orolig – för det får helt enkelt inte gå så långt att det blir irreversibelt, utan vi måste göra så gott vi kan.

Har du förändrat ditt eget beteende?

– Ja, jag tycker om kött men jag äter något mindre kött nu, det gör jag. Där tänker jag till oftare på vad jag äter.

Flera partier har lyft att kärnkraften skulle vara en del av lösningen på klimatfrågan. Hur ser du på kärnkraftens framtid?

– Vi har en överenskommelse och vi ska hålla oss till den. Är det någon som vill investera i kärnkraft, så står det alla fritt. Men det är det ingen som vill och då blir det lite svårt.

Som metallordförande, var du anhängare av kärnkraften då?

– Nja, anhängare. Det viktigaste är alltid i det här uppdraget är att se: har Sverige energiförsörjning eller inte? Har vi ett överskott och en bra mix av energi? Det är långsiktigt bra.

I fredags, den 12 april, samma dag som DN träffar Stefan Löfven, skulle Storbritannien ha kraschat ut ur EU utan avtal om EU:s stats-

och regeringschefer inte hade godkänt ännu en förlängning av utträdesdatumet.

Tror du på allvar att det kommer att bli en Brexit?

– Ja, det måste jag utgå ifrån. Man har haft en folkomröstning. Jag kan inte garantera, men det är huvudtipset.

När Storbritannien lämnar EU, förlorar Sverige en av sina närmsta allierade. Vad betyder det?

– Det är inte så att det var den enda, men det är rätt, det är en viktig allierad tycker vi oftast. Vi söker naturligtvis inflytande och vi har redan ett gott samarbete med många andra länder.

Tyskland och Frankrike samarbetar allt tätare med varandra. Ser du några risker med att två länder kan ta över agendan?

– I grunden är det bra att Tyskland och Frankrike har en så bra relation som möjligt. Man får se till att de inte alltid har en dagordning och att vi andra ska falla in i den. Men de ger själva uttryck för att de inte har en sådan ambition. Inte minst Tyskland förstår att då skulle EU inte fungera så bra.

Finns det några länder i EU som Sverige vill bygga en ännu starkare relation med?

– Vi har ju för det första de nordisk-baltiska länderna som vi samarbetar väldigt tätt med och vi möts också inför europeiska rådet. Därefter har vi Holland till exempel. Och jag har en bra relation med Spaniens premiärminister och António Costa i Portugal. Irland har vi

också ett bra samarbete med. Det är bra att det är olika, ju spretigare desto bättre.

När Storbritannien lämnar EU måste de kvarvarande medlemsländerna välja mellan att betala mer i medlemsavgift eller minska EU:s utgifter. För Sveriges del är förslaget att avgiften höjs från dagens 40 miljarder kronor per år till 55 miljarder kronor per år.

Kan Sverige acceptera en höjd EU-avgift och hur mycket då i så fall?
– När ett land lämnar och den inkomsten försvinner måste vi anpassa oss efter det. Och då har EU-parlamentet föreslagit en rejält höjd avgift som inte är acceptabel för oss. För det skulle kunna innebära en 30–40 procentig höjning och det kommer inte att ske, det har jag sagt till om. Finns det något gräns för hur mycket Sverige mäktar med?

– Vi måste in i förhandling om detta. Dels är det ju bruttoavgiften, vad Sverige får in och vad Sverige får tillbaka. Man måste se den helheten, men vi är tydliga – det gäller att ha en stram budget, säger statsministern.

Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se "

"Fakta. Gruppen som S tillhör i EU-parlamentet

Namn: Progressiva förbundet för socialister och demokrater (S&D).
Ideologi: Socialdemokrati.

Mandat i dag: 186 av 751 (näst största gruppen).
Tongivande partier: Tyska SPD, italienska Demokratiska partiet.
Svenska partier: Socialdemokraterna (S) och Feministiskt initiativ (Fi).
Svenska toppkandidater: Heléne Fritzson (S) och Soraya Post (Fi).

Politisk profil: Positiv till överstatlighet, majoriteten är för eurosamarbetet. Fokus på arbetslöshetsbekämpning och jobbtillväxt. Vill balansera friheten på den inre marknaden med social trygghet.

Utmaningar: S&D har ofta kunnat bilda majoriteter med EPP. Oklart hur det blir efter valet, S-partier tappat stöd i många länder. Även S&D har ett problemparti, det korruptionsanklagade rumänska regeringspartiet.

Svenska partiernas position: S inte lika entusiastiskt som gruppen till överstatlighet. Vill att EU ska präglas av social trygghet men slår samtidigt vakt om den svenska modellens särart. Fi har haft fokus på romernas rättigheter, men får svårt att behålla sitt mandat."

" En stad tom på tyskar och judar är mer upptagen med att överleva än att leva

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Synagogan, känd för sin akustik, är lika tyst som resten av staden. Bara människor som betraktar byggnaderna som historielösa fasader flyttar till Zatec.

Till Zatec kommer ingen utan ärende och ärenden till Zatec är få. Varför skulle någon ta sig hit? Om man ingen känner här, inte är törstig öldrickare eller har familj som kommer från denna böhmiska provinsstad? Äldre än Stockholm och med en samling historiska byggnadsverk som väl inte har någon motsvarighet i vårt land utanför huvudstaden?

Fast när det begav sig var Zatec känd som Saaz, under sitt tyska, inte sitt tjeckiska, namn. Då talades här långt mer tyska än tjeckiska och de som gjorde det var de tyskar och judar som inte längre finns här. I dag slumrar Saaz som Zatec i en av Historiens många veck, en slummer som har mer med frånvarande än närvarande invånare att göra.

Flickan i Gyllene Ängelns reception har illgröna naglar, strösslade med vad som ser ut att vara små ekollon i miniatyr. Hon förklarar hotellets hiss för mig: vill man till våning två, trycker man på våning ett. Om till tre på två. Hissdörren öppnar och stänger sig med en sömning långsamhet den ömt vårdat alltsedan sin realsocialistiska ungdom.

”Den räknar på eget vis”, säger flickan. ”Fast man vänjer sig.”

Denna stad berömmar sig om att vara ölets hemvist på jorden. I mer än 700 år har humlen, den bästa som finns, slingrat sig kring odlingarnas höga stolpar och linor, vuxit som vore den ogräs, för att till sist hamna i ölsejdlarna som den där något sträva beskan som hör till ett riktigt böhmiskt öl. Inga moderna dumheter här som mikrobryggeriernas smak av banan, lakrits eller kanderade körsbär. Till ett riktigt öl hör också ett fast och vitt skum; när jag för ett halvt sekel sedan studerade i Prag brukade vi lägga en tjeckoslovakisk trekrona på skummet som test – sjönk den till botten var ölet inte värt att dricka.

Trekronan finns inte längre, men hade blivit kvar ovanpå skummet av varje öl jag under några dagar dricker i Zatec.

Staden är något den en gång var fast inte längre är. Dagens Zatec befinner sig någonstans mellan ett halvt glömt i går och ett halvt överkligt i morgon. Längs stadens största torg gör uppklistrade affischer på husväggarna reklam för ett gästspel av den ryska arméns manskör. Folksånger, patriotiska marscher, brummande basar; om inte för uniformerna hade det fortfarande kunnat vara Röda armén. På andra sidan av torget görs reklam för den kinesiska statscirkusens kommande besök.

Runt hörnet till torget, på Långa gatan, finns stadens synagoga, den näst största i landet, byggd på kort tid för snart 150 år sedan. Stadens judar var välbärgade; förmodligen blev många rika på handeln med humlen. Natten mellan den 9 och 10 november 1938 sattes synagogan i brand av Saazs tyska befolkning för att alltsedan denna så kallade kristallnatt aldrig mer tas i bruk.

Egentligen mer än trist: Saazs synagoga var särskilt känd för sin enastående akustik. Den mycket tidiga påskmorgon med kallt solsken som jag vill besöka synagogan är den som vanligt igenbommad. Därinne måste vara lika tyst som utanför, en tystnad som den berömda akustiken inte har minsta användning av. EU:s skattebetalare står för restaureringen av detta judiska tempel utan judar.

Först mördades judarna, sedan drevs tyskarna med hugg och slag på flykten. Zatec – Saaz – ligger i Sudetlandet där 1945 den största etniska rensningen i det centrala Europa ägde rum. Tre miljoner tyskar tvingades lämna sina hem och sitt land. Ingen kom tillbaka. Dessa städer utan judar och tyskar är många, de finns i hela det östra Centraleuropa och nästan ingen har hämtat sig från denna förlust.

I stället förfaller sådana städer och de som bor här kan verka mer upptagna med att överleva än att leva. De inrättar sig som i ett provisorium, ofta bara vagt medvetna om att de bor i vad som så sent som i går ofta var tyska eller judiska hem. Men om det vill man inte gärna bli påmind.

Till sådana städer flyttar bara de få in för vilka stadens byggnader är helt utan historia: inte mer än fasader, tomma kulisser, men som ger tak över huvudet. I Zatec träffar jag på en del asiater, förmodligen vietnameser. De håller sig diskret i tillvarons tallrikskanter, säljer krimskrams och ger sig tillkänna med ”alltid låga priser”. På Gyllene Ängeln städar några romer. De vill veta om de kan göra det nu, innan jag går ut på stan, så att de sedan kan gå hem för dagen.

I stadens bokhandel köper jag ett praktverk om Josef Lada. Lada är konstnären som tecknade den tappra soldaten Svejek så att varje försök att teckna förra århundradets mest berömda soldat på annat sätt genast

är dömt att misslyckas. Lada har för all framtid lagt fast och fixerat bilden av Svejek. Ingen har lyckats med det när det gäller Robinson Crusoe, Gulliver, Don Quixote eller Svejeks släkting Sancho Panza.

Men tegelstenen om Lada innehåller bara få teckningar föreställande Svejek, i stället ett slösande rikt urval av hans bilder av tjeckiskt liv i provinsen, de allra flesta från mellankrigstiden. Idylliska och lätt stiliserade, men underbara i sin detaljrikedom och varma naivitet. Och både ölen och humlen finns förstås med som om det där med Saaz eller Zatec inte vore mer än krusningar på den böhmiska verklighetens yta.

Richard Swartz är journalist, författare och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Richard Swartz

richard.swartz@chello.at "

" Därför fortsätter tiggarna åka hit

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Valea Seaca. Det finns runt 4 700 tiggare i Sverige. Antalet har varit konstant i flera år – trots att miljarder euro har satsats på EU:s utsatta medborgare. I rumänska byn Valea Seaca reser hundratals fram och tillbaka till Sverige för att tigga. DN har besökt byn där många av barnen pratar svenska.

Rumäniens invånare lämnar sitt land. Runt fyra av tjugo miljoner rumäner lever utomlands. Det fattiga EU-landet har jämförts med Syrien, men i Rumänien är det inte krig som driver bort människor, utan dålig ekonomi och brist på arbete.

– Min man åker tillbaka till Örnköldsvik på onsdag för att tigga. Jag blir kvar här, med barnen, säger Mariaura.

Hon stryker sin dotter över håret.

Mariaura och maken Vijai har två barn. För pengarna de har tiggat ihop i Sverige har han byggt ett blått litet hus, men taket består av korrugerad plåt, och en tillbyggnad står halvfärdig. För att bygga klart huset ska han nu åka och tigga ihop nya pengar.

Några månader i taget är de borta, en förälder åt gången. De säger att svenskarna är vänliga.

Det blå huset ligger längst in på vägen, grannhusen är slitna. Barnen där leker kring en liten brasa. På en enkel grill ligger kycklingspett på rad.

I byn Valea Seaca, 3,5 timmar nordöst om Bukarest, står svenska bilar parkerade. I centrum ligger en skola, ett kommunhus och ett par butiker. Byn är liten, här bor runt 3 800 personer, varav ungefär hälften är romer. Invånarna bor uppdelade: rumäner för sig, romer för sig.

Här finns inget överflöd, få jobb. Stora delar av befolkningen är mycket fattig, över 400 personer har åkt utomlands. Många i Valea Seaca, ”den torra dalen”, ser utlandsarbetet som en utväg. De reser till Storbritannien, Norge, Finland, Sverige. Flera vi möter har bott i Sverige flera år, barnen har gått i skola. Det är inte svårt att hitta människor som talar svenska – en del några ord, andra flytande. Barn springer runt i tröjor med tryck från svenska fotbollscuper.

Över huvudgatan hänger EU-kritiska banderoller inför valet till Europaparlamentet i maj, av Rumäniens styrande parti, det socialdemokratiska PSD: ”Rumänien förtjänar mycket mer!”

Enligt polisen lever omkring 4 800 så kallade utsatta EU-medborgare i Sverige. De flesta tigger. Antalet har varit relativt konstant i flera år. Tiggarna dök upp på allvar i Sverige under 2010 och 2011, först i storstäderna, sedan på mindre orter.

De lever ofta under tuffa förhållanden och sover ibland i offentliga miljöer, ibland i tält, ofta i sina bilar eller husvagnar.

– Många stannar i flera år, de lever i ett slags parallellsamhällen. Vi ser att det är ungefär samma individer, man kan bytas av inom en by, eller inom familjen, säger Claes Ling-Vannerus, nationell samordnare för utsatta EU/EES-medborgare i Sverige.

Det är vanligt att tillbringa några månader åt gången i Sverige, och åka hem över jul eller sommar. Ofta delar olika nationaliteter eller grupper upp städer eller områden mellan sig, som revir kopplade till tiggeriet.

Som tiggare kan man få upp till några hundra kronor per dag.

På den rumänska landsbygden är det summor som kan räcka långt. I Rumänien råder hög tillväxt och brist på arbetskraft – ändå flyr rumänerna. Också välutbildade flyttar utomlands, några år, eller för alltid. I Sverige bor 30 000 rumäner som kommit på lagligt vis och är välintegrerade. Många av dem har kvalificerade jobb, som läkare. Men för de fattiga är situationen en annan.

Efter kommunismens fall förändrades ekonomin: industrier gick omkull, och när jordbruket privatiserades blev den som inte ägde mark lätt lottlös. I och med EU-inträdet 2007 öppnades dörrarna till den fria rörlighetens Europa, men när finanskrisen kom försvann många av de lågkvalificerade arbeten i Spanien, Italien och Grekland som många rumäner försörjt sig på. De sökte sig i stället norrut.

Enligt den bild som både svenska myndigheter och organisationer som Frälsningsarmén, Stadsmissionen och Plattformen Civila Sverige mot Människohandel har, förekommer olika grader av utnyttjande, exploatering och organiserad människohandel.

– Vissa kommer frivilligt, men ramlar in i ett slags regelverk, där man kan behöva betala för sin plats, och för skydd. Hur många nivåer som finns är osäkert. Ofta kommer brottsutsatta och förövare från samma land, och det kan vara svårt för polis och allmänhet att se vad som pågår, säger Madeleine Sundell, som är jurist och nationell samordnare för Frälsningsarméns arbete mot människohandel.

Genom strukturfonder och den sociala fonden har EU givit stora belopp till Rumänien. Under de första åren efter EU-inträdet utnyttjades bara några procent, men i dag används mer än 90 procent av medlen. Under de senaste sju åren har 31 miljarder euro fördelats, varav 4,5 miljarder ur den så kallade sociala fonden.

Pengarna går både till exempelvis infrastruktur och till fattigdomsbekämpning. De öronmärks inte på etnisk grund, men romer är överrepresenterade bland de mest utsatta.

Styrningen av pengarna är inte okomplicerad. Rumänien är ett av EU:s mest korrupta länder, och har under de senaste åren kritiserats hårt för att gå i antidemokratisk riktning, och för att nya lagar undergräver domstolarnas självständighet. Också förslag om att EU-bidrag bör kunna slussas direkt till organisationer, utan att passera staten, har fått kritik: även organisationer kan vara korrupta, och långsiktig utveckling kräver att myndigheterna är delaktiga.

Borgmästaren i Valea Seaca har haft sin post sedan 1996. Ion Pravat har slips och svart hatt, och folk runtom i byn hyllar honom. Huvudgatan i byn är jämn, hel och långt bättre än de gropiga gatorna i Bukarest. Den är byggd med EU-medel.

Som gammal lärare säger borgmästaren att han har försökt satsa på skolorna också. Nio av tio barn går ut nian, men få går vidare till gymnasiet.

I skolan mittemot kommunhuset viftar Narcis Toeder ivrigt med handen. Han ska just fylla 13 år.

– Jag älskar skolan! säger han på svenska, när han förstår varifrån vi kommer.

Hans lärare ler. Maria Scutaru tycker om att undervisa alla kloka barn, säger hon, men menar att det är svårt med alla elever som kommer och försvinner.

– Man får börja om hela tiden. I Sverige ger ni betyg först i sexan – så hur ska jag veta vad de kan?

Narcis Toeder har bott i Umeå i tre år, innan dess bodde han en tid i Norge. I Valea Seaca bor han med sin pappa och sina tre syskon på en höjd i utkanten av byn. Utsikten över de vågröna kullarna är vidsträckt.

– Det dröjde innan jag hittade jobb i Umeå. Min fru och jag var där tillsammans, och jag började bli nedstämd, säger Neculai Toader, Narcis pappa.

Efter en artikel om familjen i en lokaltidning erbjöds han jobb på Biltema. Där blev han kvar i ett och ett halvt år.

– Det var fantastiskt, ett riktigt jobb! Men när min chef flyttade blev timmarna färre. Jag fick jobb på ett ventilationsföretag, men det var inte heller heltid. Vi bodde i Sävar, det blev dyrt att pendla.

Till slut bröt de upp. Här har Neculai Toader byggt ett litet hus. går att få billigt, arbetet gör man själv. Men avloppet är inte klart, och han skulle behöva bygga till. Som många romer gifte han sig tidigt. Neculai var 17, hans fru bara 14. Ett par år senare hade de två barn, nu har de fyra.

Fotografier på hans fru sitter på de orange väggarna i sovrummet. Hon är i Umeå nu, och tigger. De går om varandra, ses inte så ofta.

– Får man ihop två, tre hundra euro i månaden så går det, vi lever ekonomiskt.

Han ser ut över byn. Neculai Toader försöker lära sina barn vad det innebär att vara rom, att alltid dömas efter en annan måttstock.

– Sätt dem allihop i en båt av papp! utbrister en gumma i blommig sjalett och skrattar.

Hon viftar med händerna:

– Skicka ut båten på det stora havet och dränk dem alla som råttor!

Kvinnan vill absolut inte säga vad hon heter, hon håller upp sjaletten framför ansiktet och döljer det, bara halvt skämtsamt. Hon och fyra vänner, äldre män och kvinnor med rynkor och guldtänder, sitter längs vägen och småpratar. De är missnöjda, och tycker att det mesta var bättre under kommunismen. De ger inte mycket för vare sig EU eller det nya statsskicket: Säg, vad har demokratin gjort för oss? frågar kvinnan i sjaletten.

Inte för att de har haft några problem med romerna, förklarar de äldre. Romerna här är pingstväänner och varken slåss, stjälar eller dricker. Ändå låser pensionärerna alltid dörrarna om sig, på grund av romerna.

Deras egna vuxna barn har flyttat härifrån för länge sedan. Utomlands. Diskrimineringen av romer i Rumänien har djupa rötter. Romerna, som består av ett 20-tal olika grupper, har funnits här i över 700 år. I 500 år hölls de som slavar. Särbehandlingen präglar ännu relationerna mellan romer och andra rumäner.

Även om de flesta romska barn numera går ut grundskolan, lämnar få gymnasiet med fullständiga betyg. Bland fattiga, vuxna romer är analfabetism inte ovanligt.

På pappret finns i Rumänien ambitiösa policyprogram och initiativ för att stötta gruppen, men den politiska viljan saknas ofta.

För de fattigaste byarna är EU-medlen sällan ett alternativ. För att komma åt pengarna måste man klara komplicerade ansökningar, utvärdera, följa upp – och ofta kunna komplettera med eget kapital.

Om detta talar Daniel Radulescu länge. Han är chef för Rumäniens nationella myndighet för romer, vars kontor är beläget i ett betonghus i Bukarest.

Han säger med irritation i rösten att frågor som egentligen handlar om fattigdom felaktigt projiceras på romerna.

Gelu Duminica, sociolog vid universitetet i Bukarest och tongivande i debatten om romernas rättigheter, betonar kapaciteten hos de lokala styrande.

– För små kommuner är dokumentationen rena helvetet. Du säger att folk i Valea Seaca hyllar borgmästaren för huvudgatan? Nog för att han har viss möjlighet att påverka, men den vägen har bekostats av regionen, inte av kommunen. Det är regionen som har fått EU-pengar, säger han.

Klimatet för romerna hårdnar i takt med att de nationalistiska partierna växer i Europa. Nicoleta Bitu, som leder en paraplyorganisation för romska sammanslutningar i Rumänien, säger att attitydförändringen är

märkbar överallt, också i Sverige, där hon var så sent som för ett par år sedan.

– Antiziganism har alltid funnits, men fram till nyligen var den i första hand känslomässigt styrd. Nu har den blivit en del av ideologiska, politiska program och romer har åter blivit måltavlor. Det gör mig rädd.

I Sverige bekräftas bilden av att tiggarna har fått det svårare. Allt färre bär på kontanter att ge, och det tog skruv när regeringen uppmanade folk att sluta skänka pengar.

– Alla som ger till tiggare ska veta att man riskerar att bidra till människohandel, sa finansminister Magdalena Andersson (S) förra våren.

Högsta förvaltningsdomstolen gav i december den skånska kommunen Vellinge rätt att införa ett avgränsat tiggeriförbud. Den 15 april röstades ett liknande förbud igenom i Katrineholm. I ett 25-tal andra städer överväger man nu samma sak, flertalet M-ledda kommuner i södra Sverige.

Valea Seaca växer. Många romska par får sex, sju, åtta barn. Få använder preventivmedel, av religiösa och kulturella skäl. Icke-romska rumäner tar gärna upp barnaallstrandet som negativt, och kopplar samman det med vad man ser som arbetsskygghet.

Florin Puru, en idrottslärare som har vuxit upp i byn Valea Seaca och som tränar pojkfotboll, tror att trenden fortsätter och att byn nog är helt romsk om tio, femton år. Det är ingen positiv utveckling, tycker han.

– De vill ha bidrag, det är därför de skaffar så många barn. Fler barn, mer bidrag, säger Florin Puru.

Neculai Toader säger att han inte vill ha fler barn. Fyra räcker. Han vill att de ska gå i skolan.

Han kan snickra och meka och skulle gärna starta ett eget företag i Rumänien, men att få tillstånd och dokument godkända är en segdragen och dyr historia, säger han:

– Mutor, avgifter, man måste betala för allt. Glöm inte att det här landet är korrupt.

Det är dagen före Narcis Toaders 13-årsdag, han spelar fotboll tills benen inte orkar mer. Han kickar bollen högt, ropar ”titta på mig!” och tar ett sista varv.

Han längtar efter sin mamma som tigger i Umeå. Han saknar sina vänner där också, säger han. Men Rumänien är också hemma.

Sanna Torén Björling "

"Fakta. Rumänien plågas av fattigdom, korruption och stukad demokrati

Landet har 20 miljoner invånare. Hur många som är romer är osäkert, men troligen på mellan 1,7 och 2 miljoner.

Blev kommunistiskt efter andra världskriget och fram till 1989. Den siste diktatorn, Nicolae Ceaucescu, avrättades efter att ha dömts för folkmord.

Blev medlem i EU 2007.

I konkurrens med Bulgarien är Rumänien det fattigaste landet i EU.

Finns på plats 61 av 180 på Transparency Internationals lista över korrupta länder (Sverige ligger på plats 3.)

Rumänien har under det senaste året fått skarp kritik av EU för att gå i antidemokratisk riktning, bland annat genom lagar som underminerar oberoendet för domstolar och åklagare.

Fakta. Sverige tillåter tiggeri – men ett 25-tal kommuner diskuterar förbud

Medborgare i ett av EU:s medlemsländer har rätt att resa fritt, och vistas upp till tre månader i andra EU-länder.

Tiggeri är inte olagligt i Sverige, men förbud kan införas av enskilda kommuner. Lokalt tiggeriförbud finns i Vellinge, och ska införas i Katrineholm. Frågan diskuteras i ett 25-tal andra kommuner.

I en undersökning av Novus från i mars 2018 svarade sex av tio svenskar att de är positiva till ett förbud mot tiggeri.

Förra året gjordes 16 polisanmälningar om tiggeri med barn. En ledde till fällande dom.

I sin senaste rapport pekar Sveriges nationella samordnare på oklarheter i lagstiftningen kring rätten till vård och till skola. Flera frågor avgörs på kommunal nivå, som möjlighet till skolgång.

Fakta. Tiggeriet inom den europeiska unionen

Lagstiftning och attityder skiljer sig åt mellan EU-länderna. DN:s medarbetare rapporterar från sex av medlemmarna.

Tyskland

I Tyskland finns inget nationellt tiggeriförbud. Ändå är det ovanligt att se tiggare från andra länder sitta på trottoarer och be om pengar i tyska städer. Människor utan permanent bostad säljer däremot tidningar i kollektivtrafiken eller ber om en peng. De har ofta tysk bakgrund. Samtidigt finns en växande grupp hemlösa som kommer från grannländerna i öster.

Danmark

Har haft ett nationellt förbud mot tiggeri sedan 1860. Tiggeri ses som ett allvarligt hot mot landets grundläggande värderingar. 2017 ledde en het debatt om hemlösa i Köpenhamn till skärpta straff för ”otrygghetsskapande” tiggeri. Det är även förbjudet för organisationer att använda offentliga bidrag till att hjälpa EU-medborgare som olagligt befinner sig i Danmark. Den skärpta tiggeriförbudslagen har lett till mycket få fällande domar.

Storbritannien

En lag från 1824 förbjuder att tigga och sova utomhus i England och Wales. Lagen tillämpas mycket olika, beroende på de lokala myndigheternas prioriteringar. Minst 320 000 personer saknar ett varaktigt boende, enligt en rapport från frivilligorganisationen Shelter. Cirka 20 000 är akut hemlösa. Enligt en regeringsrapport från 2018 är var femte av dessa EU-migrant. Efter Brexit ökar risken för att de deporteras, om de saknar uppehållstillstånd.

Frankrike

Tiggeri är olagligt om det sker i grupp, med barn eller aggressivt. Borgmästare får utfärda tiggeriförbud om det går att motivera som en ordningsfråga. På tågstationer är det ibland förbjudet. 2012 bedömdes 140 000 personer sakna varaktigt boende. I dag uppskattas 200 000 vara hemlösa. Tältläger med migranter från Afrika, Mellanöstern och

Centralasien har blivit en vanlig syn i Paris, liksom improviserade skjul med romska migranter från Östeuropa.

Italien

Inget nationellt tiggeriförbud råder, men enskilda kommuner kan besluta om förbud. Ett fåtal kommuner har gjort det, och lyxiga badorter som Portofino och Santa Margherita har förbjudit tiggeri under högsäsong. Tiggeri är vanligt i flertalet italienska städer. Sedan Rumäniens EU-inträde är många av tiggarna rumänska romer som ofta lever under usla förhållanden. I Rom har både höger- och vänsterstyren försökt riva ned tiggarnas brädlappsskjul till boende.

Belgien

Belgien avkriminaliserade tiggeri 1993. Kommuner kan förbjuda tiggeri helt eller på vissa områden, till exempel på turisttöta platser. Flera kommuner har också infört tiggeriförbud eller diskuterat det. Attityden gentemot tiggarna varierar över landet. Organisationer för hemlösas rättigheter menar däremot att förbud inte löser de bakomliggande problemen för tiggarna. "

Nordiska länder

" Högerpopulister på väg mot regeringsplats

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Ett högerpopulistiskt parti, där en nyvald ledamot har band till nynazister, kommer troligen att ingå i Estlands nästa regering. Det står klart sedan liberala Reformpartiets ledare Kaja Kallas fått nej av parlamentet för sin regeringskoalition på måndagen.

Det har egentligen stått klart ända sedan dagarna valet den 3 mars: valets vinnare Reformpartiet, med 34 mandat, klarar inte att bilda regering. På onsdagseftermiddagen bekräftades detta när Kallas bara fick 45 röster i parlamentet Riigikogu för sin koalition med Socialdemokraterna, medan 53 röstade emot.

Det lämnar fältet öppet för en koalition mellan Centerpartiet, konservativa Fäderneslandet, och Ekre, ett högerpopulistiskt, invandringskritiskt parti som kom trea i valet. Tillsammans kan de räkna med 56 röster av 101 i parlamentet.

Centerpartiet och statsminister Jüri Ratas uteslöt inför valet att sätta sig i koalition med Ekre, men det löftet har partiet brutit.

Ekre är EU-kritiskt och ledaren Mart Helme har Polen och Ungern som förebilder – länder där regeringarna har fått skarp kritik av EU för att montera ner demokratiska institutioner.

I förhandlingarna har Ekre satsat hårt på sina hjärtefrågor: flyktingpolitiken och att slopa lagen om partnerskap för homosexuella som Estland var först med bland forna Sovjetrepubliker 2016.

Helme har lyckats driva igenom posten som inrikesminister åt sig själv och den som finansminister åt sin son Martin Helme. Dessutom att Estland, precis som bland andra Ungern och Polen, ska säga nej till att ta emot flyktingar inom EU:s omfördelningssystem.

När det gäller samkönade partnerskap nådde partiet inte ända fram. Dock hoppas Ekre stoppa lagen senare. En del av koalitionsavtalet går nämligen ut på att det blir lättare att hålla folkomröstningar, som dessutom föreslås bli beslutande.

– Vi har fått en liten gyllene nyckel som vi kan använda för att lösa frågor vi inte har fått igenom än, säger Martin Helme till public service-bolaget ERR.

Just den yngre Helme skrämmer många ester med tidigare öppet rasistiska uttalanden. För några år sedan kommenterade han förortskravaller i Sverige med uttalandet ”om du är svart – åk tillbaka. Jag vill att Estland ska vara ett vitt land.”

Bland de nyvalda ledamöterna för Ekre finns även Ruuben Kaalep, ledare för partiets ungdomssektion. Han är förintelseförnekare och har kopplingar till vit makt-miljö i Sverige, Storbritannien och USA.

”Att ha nazister i ett parti i en regeringskoalition är en skamfläck för vår nation”, skrev avgående utrikesministern Sven Mikser när Kaaleps kontakter avslöjades nyligen.

Ingmar Nevéus "

" Presidenten i världens lyckligaste land varnar för okontrollerat kallt krig

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

President Sauli Niinistö leder ”världens lyckligaste land” Finland, där folket på söndag väljer ny riksdag och regering. Han varnar för att världen kan kastas 60 år tillbaka till ett nytt kallt krig med en okontrollerad kapplöpning med kärnvapen.– Vi har förlorat mycket av dialogen – särskilt mellan Ryssland och USA, säger han i en intervju med DN:s Mikael Holmström och Nicklas Thegerström.

Platsen är Vita huset i Washington den 28 augusti 2017. Presskonferens med presidenterna Donald Trump och Sauli Niinistö.

En av Trumps käpphästar sedan årtionden är att européerna inte betalar för sitt försvar. Som president har Trump spritt osäkerhet om huruvida Amerikas garantier att försvara sina Natoallierade fortfarande gäller.

Presskonferensen med Niinistö är rörig, med frågor om den pågående orkanen Harvey. Det överskuggar att Trump denna dag har en annan ton än sin vanliga mot en europeisk ledare. Trump berömmar hur Finland, till skillnad från många andra av Rysslands grannländer, har förmått att hålla sig självständigt i 100 år.

Finland ”har stora väpnade styrkor, för sin storlek som land, förmodligen proportionellt de största i världen”, säger Trump. Finländarna är respekterade långt utöver det militära, slår Trump fast.

På frågan om USA skulle hjälpa Finland mot Ryssland blir svaret en klar försäkran:

– Vi har en mycket nära relation till Finland. Vi är alltid redo att hjälpa Finland.

Ett och ett halvt år senare, den 4 april 2019. DN intervjuar Sauli Niinistö på Talludden i västra Helsingfors. Det är ett vackert beläget residens för republikens president.

Hur kommer det sig att president Trump var så positiv till Finland?

– Det var de där teckningarna. Jag sände dem till Washington, berättar Sauli Niinistö med ett leende.

Niinistö talar om två politiska karikatyrer från 1940-talet. Först visades dessa teckningar för USA:s försvarsminister James Mattis och sedan för president Trump.

– Och Trump fastnade för dem, konstaterar Niinistö.

Teckningarna, som är övertydliga, tilltalade USA:s ombytliga president. Den första karikatyren visar hur ”Finland överlevde Vinterkriget mot Ryssland 1939”: en ensam soldat vid Mannerheimlinjen som stoppar en jättelik, aggressiv björn. Den andra illustrerar hur ”Finland betalade av sina krigsskulder till USA”. Onkel Sam tar emot en check från Finland och noterar i kassaboken att Finland som enda land återbetalat till USA, vilket England Frankrike, Italien, Belgien med flera länder inte gjort.

– Min story med bilderna var att Finland betalade sin skuld efter första världskriget, så man kan lita på Finland. Under andra världskriget

kunde Finland försvara sig självt och var mycket beslutsamt. Och efter andra världskriget har vi alltid agerat så att man kan undvika ett tredje världskrig och arbetat för fred. ”Så ni kan lita på oss”, berättar Niinistö att han sade till Trump.

Det gick hem?

– Jag hoppas det.

Sauli Niinistö valdes till president 2012 och blev omvald 2018. I det valet fick Niinistö en massiv majoritet – 62,7 procent – av folkets röster. Det behövdes ingen andra valomgång.

Som statschef står Niinistö över partipolitiken, även om han har en bakgrund som finansminister och partiledare för Samlingspartiet (Finlands motsvarighet till Moderaterna).

Republikens president styr Finlands utrikespolitik i samarbete med regeringen. Presidenten beslutar om krig och fred med riksdagens samtycke. Presidenten är formellt också Finlands överbefälhavare. Kommer riksdagsvalet på söndag att ändra Finlands utrikespolitik? – Knappast.

Finska folket nåddes i januari i år av en utrikesnyhet som väckte både misstro och munterhet: ”Finland är världens lyckligaste land.” Detta enligt en rapport från FN, byggd på intervjuer med invånare i 156 länder (på andra plats kom Danmark, följt av Norge och Island samt Sverige på sjunde plats).

– Det blev lite överraskande för finländarna. Lycklig eller inte – hela undersökningen grundas på om man är nöjd, och då är man vanligtvis också lycklig. Det är fint, kommenterar Sauli Niinistö.

En stor olycka drabbade Sauli Niinistö när han miste sin hustru i en bilkrasch 1995. Han är sedan tio år gift med poeten Jenni Haukio och för drygt ett år sedan fick de två en son, Aaro.

Funderar presidenten på det Europa som Aaro kommer att växa upp i – vart är Europa på väg?

– Jo, och vart är världen på väg? Det funderar jag ganska mycket på, liksom andra föräldrar. Jag är optimistisk och ser framför mig att han ska leva i ett Europa där vi har fred och välfärd. Kanske en välfärd som är lite olik den vi har nu genom klimatförändringen och hur vi använder naturen, men jag tror att människorna blir lyckligare, svarar Niinistö.

Men som president är han mer pessimistisk, efter sju år på posten. På Talludden, byggt i granit och med höga fönster som släpper in solen, har han samtalat med Donald Trump. På slottet mitt i Helsingfors har han tagit emot Vladimir Putin och Kinas Xi Jinping.

– Även de stora ledarna är människor – med allt det som människan har av positiva och inte så positiva egenskaper. Det är min

utgångspunkt när jag träffar dem. Jag tycker att jag har haft möjlighet att gå lite djupare med dem, och också se människan bakom alla officiella diskussioner.

– Den globala politiken har personifierats. Man talar inte så mycket om Kina, Ryssland eller Förenta staterna. Utan om Xi, Putin eller Trump. Vi har nu tre gentlemän – om man kallar dem det – som i sina händer har framtiden för sju miljarder andra människor.

Presidenten fruktar en negativ utveckling där världen kan rullas 60 år tillbaka. I början av 1960-talet var det kalla kriget en okontrollerad kapprustning mellan supermakterna USA och Sovjet. Efter Kubakrisen 1962, som så när ledde till kärnvapenkrig, slöts en rad avtal om nedrustning och säkerhet. Det skedde stegvis fram till 1990. Niinistö kallar denna epok ”det kontrollerade kalla kriget”.

Den utvecklingen bröts definitivt genom Rysslands annektering av Krim 2014 och ryssarnas krigföring i Ukraina som pågått i fem år. Nu har kärnvapenavtalet INF mellan USA och Ryssland sagts upp.

– Om vi nu förlorar avtalen så är vi tillbaka i det okontrollerade kalla kriget med all rustning och kärnvapen. Vi har numera förlorat mycket av dialogen – särskilt mellan Ryssland och Förenta staterna.

Utvecklingen har varit snabb, och till det värre. Att gå tillbaka till 1960-talet är inte bra, varnar presidenten.

Själv för han en aktiv dialog med grannen i öster, Vladimir Putin. De två träffas en eller två gånger per år och talas oftare vid per telefon. I tisdags hölls ett internationellt arktiskt forum i S:t Petersburg, där Niinistö och statsminister Stefan Löfven var för sig mötte Putin.

– Jag gör min position för Putin mycket klar, också gällande Ukraina. Jag frågar honom förstås om han har något nytt, hur han ska klara Ukraina – det ser helt säkert inte bra ut, säger Sauli Niinistö.

Inför mötet med Putin i tisdags hade Niinistö talat med Frankrikes president Emmanuel Macron.

– Man frågar mig då och då från Moskva, från europeiskt eller amerikanskt håll: ”Kan du berätta det och det för den andre.” Då gör jag förstås det.

Samtidigt klargör Niinistö att han inte skvallrar om sina möten: ”Det är mycket viktigt att kunna lita på varandra.”

I Europa växer nationalism i flera länder, något som ofta utmålas som ett hot mot demokrati och fred.

– Man skulle kunna säga att jag på ett sätt är nationalist. Jag värderar hemskt mycket det finska arvet och hur man lärt sig tänka och leva här. Men det betyder inte att jag tycker det är bättre än i till exempel Sverige. Nu ser vi mer och mer av attityden att ”det är vi som förstår bäst, vi är de bästa”. Det är hemskt farligt om man börjar se andra som fiender och se sig som bättre än någon annan, varnar Niinistö.

Sverige och andra länder i Europa rustade kring år 2000 ner sina nationella försvar, man såg inga faror.

– Vi tänkte: världen är vacker och god. Vi är bäst och kan exportera våra värden, de är överlägsna och vinner. Nu har vi mycket snabbt kommit tillbaka till en tid när vi måste försvara våra värden – inom Europa. Det är en stor förändring i synen på försvarsmakten i Sverige och i många andra länder. Det räcker inte att försvara vår värld bara med ord, utan man måste vara mycket stark i sitt försvar, slår Niinistö fast.

Finland behöll sitt territoriella försvar och har i dag en försvarsmakt som kan mobilisera femfalt fler soldater än Sverige (280 000 mot Sveriges 50 000). Men Niinistö vill inte recensera Sveriges försvar

utan väljer att påpeka att Finland kan mobilisera fler soldater än Tyskland (Finland har en befolkning på 5,5 miljoner och Tyskland 80 miljoner).

– Att människor har gjort sin värnplikt betyder att någonting har stannat kvar mellan öronen, säger presidenten med en av sina favoritformuleringar. Det stärker också nationen inför nya okända hot: – Andan är viktigast: att man vill, förstår och är redo att försvara sitt land.

Tre gånger under 1900-talet har Finland varit i krig med sin östra granne (inbördeskrig, vinterkrig och fortsättningskrig). Ryssland har de senaste åren rustat kraftigt i Östersjöområdet, nära finska gränsen och i Arktis.

Känner Finland ett hot från Ryssland?

– Vi behåller ett starkt försvar. Det betyder två saker. Först: tröskeln för att komma hit är hög – det blir dyrt. För det andra: den som är stark värderas högre som en partner om något – som jag inte spekulerar i – händer.

Om man är stark kan man också få hjälp av andra?

– Ja, andra ser att vi har en stark försvarsmakt. ”Varför inte hjälpa dem?” Det är fullt naturligt att de som tänker på samma sätt blir något slags allians och hjälper varandra, svarar presidenten.

Finland samarbetar nära med Nato, likt Sverige. Men till skillnad mot Sverige håller Finland officiellt ”fast vid möjligheten att anhålla om Natomedlemskap”.

– Det är något man diskuterar mycket. Att man håller dörren öppen är i sig självt ett försvarsmedel.

Avskräcker det en eventuell angripare att Finland kan tänka sig att gå med?

– Ja, något sådant. Jag är inte så ivrig i att spekulera i det. Men förstås tittar vi på Sverige och hur den globala politiken utvecklas. Om en framtida svensk regering vill gå med i Nato, vad händer då med Finlands position?

– Som jag sade, vi måste ta hänsyn och ta det allvarligt. Om Sverige går med så ändrar det förhållandena. Men jag säger inte att vi följer med automatiskt, svarar presidenten.

Sverige och Finland bedriver ett försvarssamarbete som från nästa år gör det möjligt att hjälpa varandra i kriser och krig. Men Niinistö vill inte svara på om Finland kan undsätta svenska landsdelar.

– Det är en attityd att man är färdig att hjälpa. Men jag går inte in mer konkret på det.

Om Åland skulle besättas, hoppas man då på hjälp från Sverige från finsk sida?

– Som jag sade är det viktigt att vi har en attityd att hjälpa varandra. Ju större de gemensamma behoven är, desto naturligare är det att göra något tillsammans.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

" **Fakta. Sauli Niinistö**

Finlands president sedan 2012, omvald 2018 till 2024.

Född 1948, gift med Jenni Haukio, född 1977, sonen Aaro född 2018.

Två sönder födda 1975 och 1980 i äktenskap med Marja-Leena Alanko, avliden 1995.

Jur kand, vice häradshövding och kapten i reserven.

Riksdagsledamot Samlingspartiet 1987–2003, 2007–2011, partiordförande 1994–2001.

Justitieminister 1995–96, finansminister 1996–2003, vice ordförande Europeiska investeringsbanken 2003–2007.

Riksdagens talman 2007–2011. "

" Ledare: Den svåra konsten att välja grisen i säcken

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Finländarna har egentligen aldrig vetat vad de får när de går och röstar. Längre fanns det tre halvstora partier – Socialdemokraterna, Centern och Samlingspartiet (svenska Moderaternas släkting). Två av dem satt alltid i regeringen, men ville aldrig säga före valet vad de tänkte kompromissa bort i förhandlingarna. De som fick makten åkte per automatik på ett bakslag nästa gång. Så dök de nationalistiska Sannfinländarna upp och gjorde koalitions-matematiken ännu knepigare.

Idag, söndag, är det dags igen. Hurra, säger väl medborgarna? Eller möjligen perkele. Deltagandet i riksdagsvalen brukar inte vara något vidare.

2015 skickade folket bort en mischmaschregering som med knapp nöd hållit sig flytande genom finanskris och nedskärningar. Centern, som stått utanför, blev valets stora segrare och dess ledare Juha Sipilä tog över statsministerposten. Han straffas således rejält den här gången, efter att någorlunda tappert ha försökt styra ihop med Samlingspartiet och Sannfinländarna.

Den positiva sidan av Finlands partivimmel har varit det omfattande samarbetet och det relativt öppna sinnet. Men en annan konsekvens är att ingen vet vem man ska tacka och, ärligt talat, att det ibland inte händer mycket alls.

Mandatperioden har präglats av den mastodontiska vårdreform som regeringen har försökt och misslyckats med att driva igenom. Fast det här har Finlands politiker ägnat sig åt i 15 år. Åtminstone tre koalitioner har kört in i väggen i det evigt pågående femmilsloppet.

Finlands befolkning åldras i en takt som i den rika världen bara överträffas av Japan och Sydkorea. Babyboomen från efterkrigstiden blir gammal, men barnafödandet hänger inte med och invandringen har varit liten. Att folk lever längre är bra, men det skapar påfrestningar för sjuk- och äldreården.

Pensionssystemet har Finland klarat skapligt, vården sämre. Den senaste regeringen snörde ihop ett komplicerat paket. Centern ville skydda de sina i glesbygden och fick en modell som liknar svenska landsting, men utan beskattningsrätt. Samlingspartiet stoppade in valfrihet och privata alternativ.

De storslagna planerna välte under sin egen tyngd. En månad före valet avgick Juha Sipilä, ett något annorlunda politiskt konstgrepp.

Socialdemokraterna har dragit nytta av oppositionsrollen, och ser följaktligen ut att bli störst men utan att ens nå 20 procent. De har knipit några poäng på att angripa brister i privatvården, men partiledaren Antti Rinne har som vanligt spurtat dåligt. Samlingspartiet står och stampar.

Sannfinnländarna splittrades av maktinnehavet, det blev för många obekväma beslut. Timo Soini bildade eget och behöll sina ministerposter, medan den ohämmat främlingsfientliga grenen tog hand om rösterna. Den nye partiledaren Jussi Halla-aho, dömd för hets mot folkgrupp, kan bli trea eller till och med tvåa i valet. Flyktningvågen har

krympt till en rännil igen, men Sannfinländarna har breddat sitt utbud med klimatskepsis. Ett glesbefolkat land har alltid plats för gula västar, och budskap om bilen som mänsklig rättighet slår an.

Ekonomin har spelat en undanskymd roll i årets valrörelse. Tillväxten är på väg nedåt, men någon kris är inte synlig. Förr eller senare kräver dock det demografiska trycket svar på frågan om hur resurser ska fortsätta att skapas.

Säkraste tipset på söndagen är att det slutar med en koalitionsregering. Att gissa vilka som deltar är omöjligt, liksom vilken politik som ska föras. Kanske får finländarna vara nöjda om pusslet läggs lite fortare än i Sverige.

DN 14/4 2019 "

" Sannfinländarna går till val mot ”klimathysterin”

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

"Helsingfors. I dag, söndag, går finländarna till valurnorna och mätningar visar att Sannfinländarna kan bli näst störst i riksdagen. Den invandringsfientliga partiledaren Jussi Halla-aho har flyttat fokus från sin kärnfråga och lanserar sig nu som ett alternativ till den allmänna ”klimathysterin”, som han kallar den. analys. Philip Teir, DN:s Korrespondent

Cykelkommunister”, ”blomsterhattstanter”, ”tolerantian”... det finns många ord på finska för den liberala, rödgröna väljarbas som gärna förminskas av Sannfinländarnas ordförande Jussi Halla-aho. I det här avseendet följer han en tradition som hans folkliga föregångare Timo Soini startade för länge sedan.

Men Halla-aho är mer extrem. Och nu har han ett nytt ord: ”klimathysteri”.

För tio år sedan dömdes Halla-aho till böter för brott mot trosfrid av Helsingfors tingsrätt. Han hade publicerat ett blogginlägg där han utmålade islam som en religion som godkänner pedofili. I samma inlägg kränkte han också somalier, och när fallet gick vidare till Högsta domstolen dömdes han till hets mot folkgrupp.

Då satt Halla-aho som ledamot i Helsingfors stadsfullmäktige. 2011 valdes han in i riksdagen och 2014 till Europaparlamentet.

Listan på kontroversiella uttalanden kan göras lång. Under Greklandskrisen, då debatten om landets skuldsanering gick het i Finland, stängdes Halla-aho av från den sannfinländska partigruppen – vilket inte är alldeles lätt, det är högt i tak – när han skrivit på Facebook att Grekland inte kommer att klara sig ur krisen utan en ny militärjunta.

Halla-aho representerade länge den öppet invandrarfientliga falangen i partiet. När han valdes till Sannfinländarnas nya ordförande sommaren 2017 fick det nästan hela regeringen att falla eftersom partiet satt i regeringen och Halla-aho ansågs för extrem.

Ministerkollegorna tävlade i att ta avstånd från främlingsfientlighet, och det som följde var en avancerad politisk teater där partiets tidigare ordförande Timo Soini bröt sig ur Sannfinländarna och startade riksdagsgruppen Blå Framtid, som kunde stanna i regeringen och garantera stabilitet i republiken.

Ett tag såg det ut som att det var slutet för den breda högerpopulismen i Finland. Blå framtids opinionssiffror låg nära noll, och Sannfinländarna – som varit tredje störst i valet 2015 – såg ut att sjunka ihop som en sufflé.

Men de senaste veckorna har partiet snabbt gått framåt i opinionsmätningar igen. De senaste siffrorna från Yle visar att Sannfinländarna kan få runt 16 procent i valet i dag, söndag, och därmed bli näst störst.

Centern har tappat många väljare i norra Finland och många av dem tycks tilltalas av Sannfinländarnas invandringskritik. I Uleåborg har debatten gått het den senaste vintern efter en lång rad sexbrottsdomar mot minderåriga, där flera av gärningsmännen varit utlänningar.

En annan förklaring, som bland annat medieforskaren Anu Koivunen gav i DN i går, är att Jussi Halla-aho pratat mindre om invandring under valrörelsen och mer om klimatet. När alla stora partier slår ihop sig kring gemensamma klimatmål kan Halla-aho fria till de klimatskeptiska väljare som är rädda för att de ska tvingas köpa dyra elbilar och betala skatt för sin lördagskorv.

Under valrörelsen har Halla-aho gång på gång återkommit till frågan. ”Tydligen är tanken i framtiden att fint folk kommer att köra Teslor för hundra tusen euro medan vanligt folk åker sparkbrädor”, sa han på ett torgmöte.

Han driver också linjen att Finland, som är ett litet land, inte ska behöva ta ansvar för globala frågor:

”Även om alla finländare slutade röra på sig och andas skulle det inte påverka klimatförändringen.”

Jussi Halla-aho är doktor i fornkyrkoslavisk lingvistik och knappast klimatskeptiker i den bemärkelsen att han tvivlar på empirisk vetenskap. Han bor själv i innerstan i Helsingfors, cyklar till jobbet och använder kollektivtrafik.

Jag har själv sett honom många gånger på spårvagnen, och han tycks befinna sig långt från den traditionella bilismhöger som är vanlig i Finland. I en intervju för Yle berättar han att hans dotter klimatsstrejkade tillsammans med andra skolelever i höstas, men att han själv tror mer på en hållbar livsstil än på miljöskatter. Han uppfattar sig som ”miljöpessimist”. För Yle förklarar han, något förvirrande:

”Mitt enda hopp, i den mån det finns ett sådant, är att det sker någon stor störning i världen som tvingar oss att ordna om de ekonomiska klossarna. Annars finns det inget hopp om att nå utsläppsmålen. Därför är jag rätt nöjd med president Trumps åtgärder, fast de verkar kaotiska.”

Sannfinländarnas linje är alltså, något förenklat: Eftersom det ändå inte går att göra något åt klimatet längre kan man lika gärna ge upp.

Philip Teir

philip.teir@gmail.com "

" Fakta. Spännande valkväll väntar

I dag hålls riksdagsval i Finland. De preliminära resultaten från förhandsrösterna publiceras kring klockan 19 svensk tid.

Det blir ett spännande val. Just nu ser Socialdemokraterna ut att ha en knapp ledning.

Inget parti leder överlägset. I toppen finns fem partier (opinionssiffror i procent): Socialdemokraterna 19,0 Sannfinländarna 16,3 Samlingspartiet 15,9 Centern 14,5 De gröna 12,2

I Finland röstar man på enskilda kandidater, och därför är valkampanjerna koncentrerade mer kring personer än på enbart partier."

" Resultatet ett tecken på ökad polarisering

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Analys. Ska man utnämna valets vinnare är det De grönas Pekka Haavisto och Vänsterförbundets röstmagnet Li Andersson. Men söndagens valresultat tyder på allt större polarisering inom finsk politik.

Helsingfors.

Hade detta varit Sverige hade situationen varit knepig. Tre stora partier ligger nästan jämnt efter söndagens val: Socialdemokraterna, högerpopulistiska Sannfinländarna och borgerliga Samlingspartiet.

I en sådan situation kan en regeringsbildning bli svår, inte minst om man vill hålla populisterna ute i kylan och ogillar att kompromissa.

Men Finland är inte Sverige, och här har den stränga blockpolitiken aldrig riktigt slagit rot. På nittioalet och stora delar av 2000-talet var det kutym med så kallade regnbågsregeringar; Socialdemokraterna regerade tillsammans med borgerliga Samlingspartiet, eller tvärtom. Ibland höll Centern i rodret. Ledordet var konsensus. Man fick vara beredd att ge efter lite.

Så kom förra regeringen där Sannfinländarna togs in, men det blev inget framgångsrecept. Juha Sipilä avgick som statsminister för bara en dryg månad sedan efter en misslyckad vårdreform med inspiration från Sverige.

Socialdemokraternas Antti Rinne kan nu – och det ryktas att han redan gjort – skicka en inbjudan till Samlingspartiets Petteri Orpo och sedan

plocka med sig De gröna, som gjorde ett rekordval, och eventuellt Svenska folkpartiet. Det borde räcka för majoritet. En klassisk koalitionsregering.

Tittar man på valresultatet är det De gröna och Vänsterförbundet som var de verkligt stora vinnarna på söndagen. Båda partierna får flera nya mandat i riksdagen och De grönas Pekka Haavisto konstaterade på söndagen att det bara är i Luxemburg som man hittar ett lika populärt miljöparti (Gréng fick 15 procent i Luxemburg ifjol mot De grönas 11,5 procent när det här skrivs).

Vänsterförbundets ordförande Li Andersson och Sannfinländarnas Jussi Halla-aho var kvällens stora valmagneter, vilket skvallrar om en ökad polariserig inom finsk politik, helt enligt globala trender.

Li Andersson har utmärkt sig som en stark oppositionsprofil under den senaste mandatperioden. Vänsterförbundet har prövat att sitta i samma regering som Samlingspartiet men kunde inte komma överens om socialpolitiken. Därför är det inte helt säkert att Li Andersson kan tänka sig att sätta sig ner med Samlingspartiet vid samma förhandlingsbord, i alla fall inte om Samlingspartiet vill fortsätta driva sin Sverigeinspirerade linje, med större avregleringar inom vården.

Eftersom EU-valet närmar sig är det troligt att Antti Rinne vill vänta in resultatet i slutet av maj för att se hur partierna landar. Finland blir nytt EU-ordförandeland i juli och därför är partiernas EU-politik inte helt - oviktig. Så kanske kommer inte nästa regering att bildas över en natt, trots allt.

Philip Teir
philip.teir@gmail.com "

" Ewa Stenberg: Resultatet i Finland borde ge Jimmie Åkesson kalla kårar

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Jimmie Åkesson kämpar för att SD ska ses som rumsrent och kunna samarbeta med andra. Valresultatet i Finland lär ge honom kalla kårar. I grannlandet vägde en karismatisk ledare och ett regeringssamarbete lätt när en radikalare invandringsmotståndare tog över väljarna.

Tänk er att Jimmie Åkesson när det kommer till kritan inte betyder något för svenska väljare. Tänk att en utmanare dömd för hets mot folkgrupp tar över tronen i SD – och att han lyckas lika bra i valet som Åkesson gjorde. Allt arbete Sverigedemokraterna lagt ner för att få de andra partierna att samarbeta spolade ned i avloppet.

Låter det osannolikt? Det hände just i Finland.

Timo Soini byggde upp Sannfinländarna och ledde partiet i 20 år. Han förde partiet in i regeringen efter att ha fått 17,7 procent av rösterna i valet 2015. Soini fick utrikesministerposten i trepartiregeringen där också Centern och Moderaternas systerparti Samlingspartiet ingick.

Han avgick från partiledarposten 2017. Då valdes den radikale Jussi Halla-aho till ny ledare. Han förklarade sitt partis då vikande opinionssiffror med att partiet blivit för uddlöst och kompromissat bort mycket av sin själ. Halla-aho är högprofilerad invandringsmotståndare och en av dem som citerades i den norska terroristen Anders Behring Breiviks manifest. Partiledarvalet höll på att få hela den finländska regeringen att falla.

Men Timo Soini räddade situationen genom att bilda ett nytt parti, Blå framtid. Ministrarna följde Soini, liksom huvuddelen av

riksdagsledamöterna. De blåa räknade med att också väljarna skulle följa.

Men nej.

Soinis nya Blå framtid tog sig aldrig. I takt med att valet närmade sig började Sannfinländarna återhämta sig. Partiet drev en kampanj om invandring och sexualbrott och beskrev vanliga finländare som de stora förlorarna på klimatpolitiken. Det bet.

I söndagens val höll Sannfinländarna i princip ställningarna och blev Finlands näst största parti. Blå framtid åkte ur riksdagen. Det gläder förstås Sverigedemokraterna att Sannfinländarna går framåt. SD möttes av kalla handen under Timo Soinis tid. Sedan Halla-aho tog över har partierna närmat sig varandra.

Men på ett annat plan är Finlands val en stark varningsklocka för Jimmie Åkesson. Timo Soini ville få till stånd samarbete för att kunna vara med och forma Finlands politik på riktigt.

Jimmie Åkesson och hans närmaste satsar allt på att få Moderaterna och Kristdemokraterna att ta med dem i laget. Det är närmaste vägen för SD att få vara med och forma svensk politik.

M och KD hoppas kunna inkassera Åkessons stöd utan att behöva betala med eftergifter. Infrias förhoppningen i väljarnas ögon riskerar också den rutinerade Åkesson att kastas ur sadeln, som Soini. Det finns flera skäl till att Åkesson ansträngt sig mer än vad Soini gjorde för att utesluta radikala konkurrenter från partiet.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Lina Lund

lina.lund@dn.se "

" Kvinnor och unga gick fram

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Finlands riksdag föryngrades med fem år efter söndagens val. Samtidigt valdes fler kvinnor in, framför allt i de rödgröna partierna. Men högerpopulisternas starka sluttryck är ett tecken på en ny politisk verklighet, säger forskaren Ann-Cathrine Jungar.

Helsingfors.

Efter söndagens val är miljöpartiet De gröna det största partiet i Helsingfors valkrets. Hela sjutton av partiets tjugo riksdagsledamöter är kvinnor, och De gröna har också den yngsta ledamoten i den nya riksdagen, Iris Suomela, som är 24 år gammal och studerar i Tammerfors (äldst i den nya riksdagen är Socialdemokraternas Erkki Tuomioja, 72).

Suomela fick 4 872 röster i Birkalands valkrets. Tills nu har hon bott i en studentlya utan kök.

– Många äldre väljare har kommit fram och sagt att de vill rösta på någon som är yngre eftersom de tänker på sina barn och barnbarn. Jag tror att klimatdebatten har skapat den här förändringen. För en gångs skull har miljöfrågorna lyfts upp ordentligt i valet, säger Suomela till DN.

Också det största partiet, Socialdemokraterna, har nu en majoritet kvinnor i riksdagen. Anmärkningsvärt är att kandidaten Sanna Marin fick drygt 19 000 röster, jämfört med partiets ordförande Antti Rinne som bara fick drygt 12 000.

Vinnarna

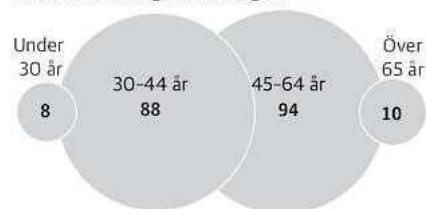
Li Andersson

Har lett Vänsterförbundet till den första valsegern sedan 1995. Partiet har ökat med fyra mandat. Andersson fick näst flest personröster i valet.

Jussi Halla-aho

Sannfinländarnas ordförande lyckades vända partiets dåliga utgångsläge genom att kapa klimatdebatten.

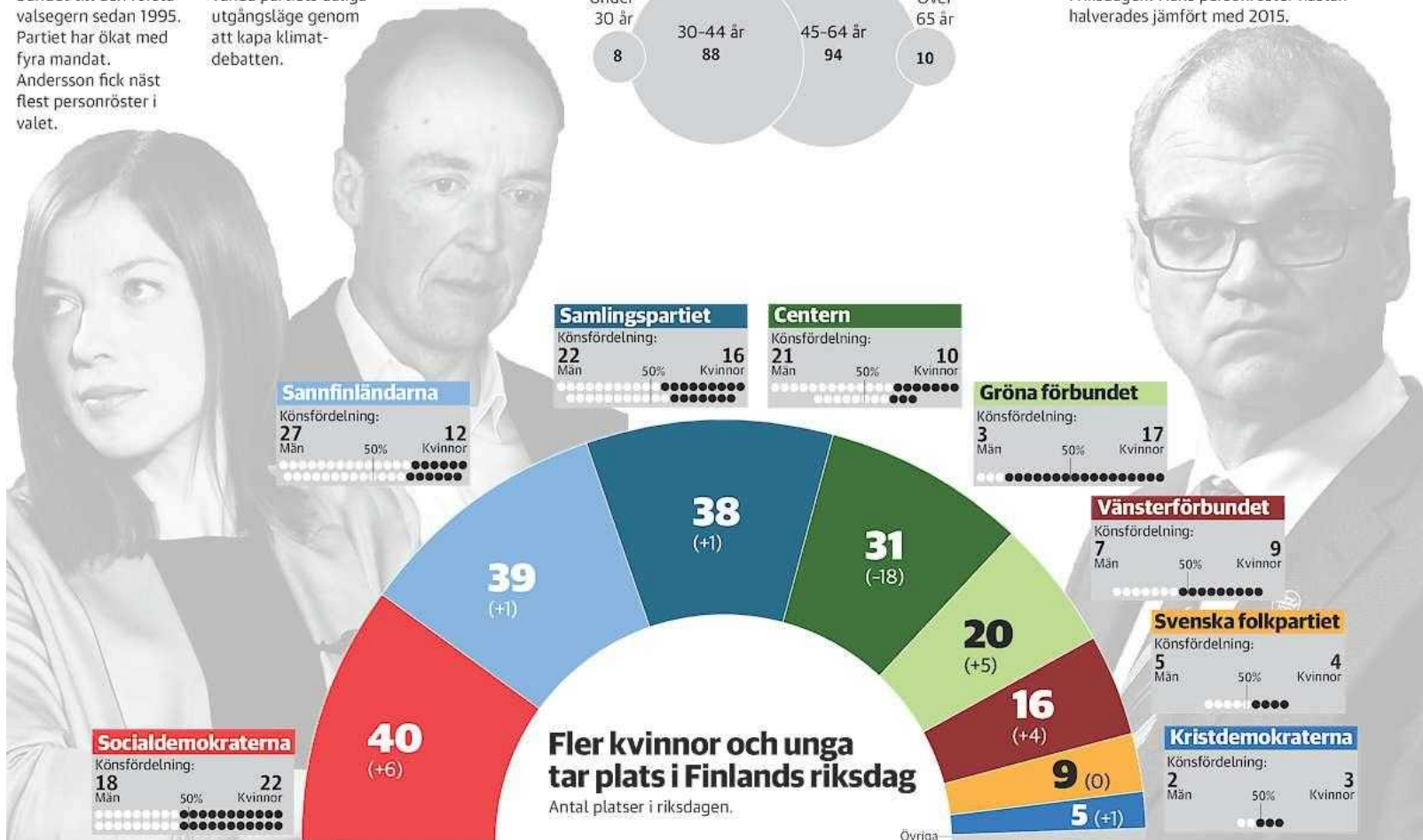
Åldersfördelningen i riksdagen

Förloraren

Juha Sipilä

Statsministerns parti förlorade 18 mandat i riksdagen. Hans personröster nästan halverades jämfört med 2015.

Av Sannfinländarnas yngre ledamöter kan man notera Sebastian Tynkkynen, 30, från Uleåborg, som tidigare lett partiets ungdomsorganisation.

Tynkkynen motsvarar inte den gängse bilden av sannfinländare. På sociala medier driver han en anti-EU-linje, talar sig varmt för nationalism och vill begränsa invandringen. Men han är också före detta deltagare i dokusåpan Big brother, bisexuell, och har en pojkvän som är från Moçambique. På partiets valvaka på söndagen var de båda närvarande för att fira partiets framgångar.

Åsikterna om Sannfinländarnas resultat går isär. Å ena sidan landade partiet på ungefär samma resultat som i förra valet – sammanlagt 17,5 procent – men samtidigt flåsade de i nacken på Socialdemokraterna och var nära att vinna hela valet.

Det var ett stort ryck eftersom Sannfinländarna för bara ett halvt år sedan låg nere på 8 procent i opinionssiffrorna, efter ett misslyckat regeringssamarbete där Timo Soini och hans ministerkolleger grundade ett nytt parti, Blå Framtid (som gjorde ett katastrofalt val och blev helt utan mandat på söndagen).

Enligt Ann-Cathrine Jungar, som är forskare i högerradikala partier vid Södertörns högskola, motsvarar Sannfinländarnas siffror en trend i hela Europa. Hon tror inte att luften kommer att gå ur partiet mera.

– Så här ser det ut i hela Norden, de högerradikala partierna ligger där omkring tjugo procent och strax under. Dansk Folkeparti och SD har liknande siffror. Sannfinländarna har numera en stabil partiapparat och har börjat rota sig i civilsamhället. Det är nästan tio år sedan de fick sin

första skräll, i riksdagsvalet 2011. För många unga väljare har de alltid funnits, säger hon.

Hon håller med om att det politiska fältet blivit allt mer polariserat. – Men inte i den socioekonomiska politiken, utan snarare på en värdeskala. De gröna och Sannfinländarna representerar varandras motsatser när det kommer till just värderingar, säger hon.

Sannfinländarna ordförande Jussi Halla-aho har fört partiet mot en mer extrem riktning. För en vecka sedan var Sannfinländarna representerat på ett möte bland nationalistiska partier i Milano, sammankallat av La Legas Matteo Salvini, inför det kommande Eu-valet.

– Halla-ahos föregångare Timo Soini undvek sådana sammanhang. Han var folklig och jovialisk. Soinis framtoning var att han hade lust på livet, åt gott och kollade på fotboll. Halla-aho är annorlunda. Han är saklig och sträng, säger Jungar.

Partiet har också blivit mer urbant, med ett stöd på 12,3 procent i Helsingfors och 15,9 procent i Nyland. Jussi Halla-aho bor i ett av de dyraste kvarteren i Helsingfors och har doktorerat i lingvistik.

När Sannfinländarna på måndagen fick frågan om partiet kan tänka sig regeringssamarbete med Socialdemokraterna sade Halla-aho att han inte är beredd att kompromissa på sin viktigaste fråga, som är att stävja den ”humanitära invandringen”.

Finlands flyktingkvot ligger på låga 750 personer per år (Sverige tog emot 5 219 kvotflyktingar i fjol), delvis som ett resultat av Halla-ahos eget inflytande över den förra regeringen. Då sänktes flyktingkvoten.

– Frågan är vad han menar med sådana uttalanden. Halla-aho har inte blivit tillräckligt pressad på konkreta förslag, säger Jungar.

Philip Teir

philip.teir@gmail.com "

" Fakta. 200 ledamöter i riksdagen

Riksdagsvalet hölls i Finland på söndag.

Socialdemokraterna blev störst med 17,7 procent av rösterna.

Sannfinländarna kom tvåa med 17.5 procent.

Övriga stora partier:

Samlingspartiet, 17,0 procent.

Centern, 13,8 procent.

De gröna, 11,5 procent.

Nästa gång Finland går till val är den 26 maj då det är EU-val. Då väljer Finland 14 ledamöter till Europaparlamentet. "

" En röst för huller om buller

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Nyheten från i mars om att finländarna enligt FN är världens lyckligaste folk togs emot med återhållen vrede. Bastubad i all ära, men vemod är allt den verkliga nationalsporten. Frågan är om söndagens finska valresultat ska skrattas eller gråtas åt.

Socialdemokraterna gick lite framåt och blir största parti, men bleka 17,7 procent alstrade mest sloköron. Det nationalistiska Sannfinländarna och Samlingspartiet, de svenska Moderaternas släkting, kom tätt därefter. De gröna avancerade. Centern, som innehaft statsministerposten, straffades för en havererad vårdreform och rasade till sämsta siffran på ett sekel.

Koalition blir det alltid i Finland, men denna gång måste man nog tvångsgifta Socialdemokraterna med högern och De gröna. Och något mer. Centern lär behöva slicka såren. Sannfinländarna varken vill eller får vara med. Till slut blir det antagligen något slags vänster-höger-konglomerat utan tillstymmelse till gemensamt färdmål. Landets politik bygger på samförstånd och inte block, jovisst, men regnbågs-regeringen från 2011 blev i bästa fall en diskussionsklubb.

Sannfinländarna bekräftar populismens konsolidering i Europa, trots att ministerposterna orsakade en bitter partisplittring under mandatperioden. Invandringsmotstånd räcker inte som förklaring. Förra året kom mindre än 3 000 flyktingar till Finland.

Klimatpolitiken är däremot möjligen ett förebud om vad som komma skall på andra håll. De gröna surfade på frågan. Men det gjorde

Sannfinländarna också, genom att varna för klimathysteri: hur mycket bil lilla Finland kör spelar ingen roll så länge stora länder gasar på. Väljarna har röstat för förändring. Vad de vill ha i stället, förutom fler kvinnor i riksdagen, är en gåta. Förr eller senare kommer finländarna ändå att tvingas ta ställning till hur lejonet ska bli en tigerekonomi.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se "

" Skärpta straffzoner efter upplopp i Köpenhamn

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Efter söndagens kravaller inför Köpenhamnspolisens skärpta straffzoner med dubbelt så hårda straff för brott som begås i de berörda områdena. Samtidigt planerar den kontroversielle islamkritikern Rasmus Paludan en ny demonstration på Nørrebro i dag.

Köpenhamn.

Den omstridde islamkritikern Rasmus Paludans demonstration på Blågårds plats på Nørrebro i söndags och de efterföljande kravallerna, leder nu till att Köpenhamnspolisens inför skärpta straffzoner i flera stadsdelar.

Den nya lagen trädde i kraft den 1 januari i år och innebär att vissa brott som begås i den tillfälligt upprättade zonen leder till dubbelt så hårda straff i förhållande till gällande praxis.

Områdena där skärpt straffzon nu införs fram till den 23 april är Nørrebro, Tingbjerg, Urban Planen och Christianshavn. Samtliga utsattes under söndagen och natten mot måndagen för oroligheter. Bland annat fick räddningstjänsten rycka ut över 70 gånger för att ta hand om bilar, cyklar och containrar som stuckits i brand.

Enligt egen utsägo har Paludan ingen skuld till upploppen som utbröt mellan polisen och de drygt 200 motdemonstranterna.

På måndagseftermiddagen skulle Rasmus Paludan och hans parti Stram kurs demonstrera i Albertslund, en dryg mil utanför Köpenhamn. Men i sista sekund förbjöd Köpenhamn Vestegns polisområde honom från att genomföra demonstrationen. Detta bland annat efter att en stor grupp motdemonstranter slutit upp på platsen.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se "

" Islamkritisk politiker stoppas från att demonstrera

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Efter söndagens kravaller inför Köpenhamnspolisens skärpta straffzoner med dubbelt så hårda straff för brott som begås i de berörda områdena. Samtidigt planerar den kontroversielle islamkritikern Rasmus Paludan en ny demonstration på Nørrebro under tisdagen.

Köpenhamn.

Den omstridde islamkritikern Rasmus Paludans demonstration på Blågårds plads på Nørrebro i söndags eftermiddag och de efterföljande kravallerna, leder nu till att Köpenhamnspolisens inför skärpta straffzoner i flera stadsdelar.

Den nya lagen trädde i kraft den 1 januari i år och innebär att vissa brott som begås i den tillfälligt upprättade zonen leder till dubbelt så hårda straff i förhållande till gällande praxis.

Områdena där skärpt straffzon nu införs fram till den 23 april är Nørrebro, Tingbjerg, Urban Planen och Christianshavn. Samtliga utsattes under söndagen och natten mot måndagen för oroligheter. Bland annat fick räddningstjänsten rycka ut över 70 gånger för att ta hand om bilar, cyklar och containrar som stuckits i brand.

Islamkritikern Rasmus Paludan har gjort sig ett namn i Danmark genom sina angrepp mot islam. 2017 bildade han partiet Stram kurs och på agendan står bland annat att totalförbjuda religionen.

Paludan arrangerar ofta demonstrationer runtom i landet där huvudnumret brukar vara att bränna koraner på bål. På söndagen kom turen alltså till Nørrebro i Köpenhamn, där han kort efter att ha kastat en koran på marken, fick evakueras av polis efter att motdemonstranter gått till angrepp.

Enligt egen utsago har Paludan inte någon skuld till upploppen som utbröt efteråt mellan polisen och de drygt 200 motdemonstranterna.

– Jag var ju bara där i tjugo minuter. Vad som hände i övrigt på Nørrebro har ju inte något med mig att göra. Det verkar som att det är några som vill sätta stadsdelen i brand. Så utnyttjar man mig som ursäkt, säger han till nyhetsbyrån Ritzau.

Statminister Lars Løkke Rasmussen tar kraftigt avstånd från Rasmus Paludan och skriver på twitter att hans ”meningslösa provokationer bara syftar till att så split”.

I går skulle Rasmus Paludan och hans parti Stram kurs demonstrera i Albertslund, en dryg mil utanför Köpenhamn. Men i sista sekund förbjöd Köpenhamn Vestegns polisområde honom från att genomföra demonstrationen. Detta bland annat efter att en stor grupp motdemonstranter slutit upp på platsen.

På tisdagen planerar Paludan att återvända till Blågårdss Plads på Nørrebro för en ny demonstration.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se "

" Möten med kameran. Fem fotografer skildrar Norden i världen

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

"Encounters – Nordic photography beyond borders"
Hasselblad Center, Göteborg. Visas t o m 5/5, därefter Fotografisk Center, Köpenhamn 7/6-11/8.

I snart 200 år har kameran ledsagt människan världen över. Denna värld är i dag ärrad av klimatförändringar, migration och ekonomisk ojämlikhet. Trots att dessa kriser är som mest uppenbara på jordens södra halvklot, är vi minst lika insnärjda här i norr. Människor förflyttas, arbetsförhållanden förändras och landskapet därmed. Där har vi utgångspunkten för "Encounters": Norden i världen och världen i Norden.

Utställningen på Hasselblad centrum samlar fem nordiska fotografer. Alla behandlar de en global värld genom kameran. I "I called out for the mountains, I heard them drumming" har Miia Autio porträtterat rwandiska flyktingar i de afrikanska grannländer där de nu lever.

Landskapet bakom de porträtterade döljs av vita rektanglar så att de blir lika rotlösa visuellt, som av den påtvingade migrationen. Är människan ett vitt ark eller är omgivning det? I Autios porträtt ter sig båda delar som bitar i ett större pussel.

Pusslet fortsätter utställningen igenom, men tyvärr visas respektive konstnärs projekt separat. Om de istället hade blandats tror jag att en tydligare, global dialog skulle ha upprättats. Nu upplever jag utställningen som stelt uppstyckad, även om de individuella verken förblir starka i respektive del av gallerirummet.

I "Building blocks" har Nanna Debois Buhl exempelvis gått till grunden med den fotografiska tekniken. På lakansstora ljuskänsliga tyger har hon placerat industriella restprodukter från den pågående omvandlingen av Bukarests stadskärna. Bomullen har färgats lila av solens ljus, medan objekten från den tidigare kommunistiska eran i landet lämnar vita mönster på tyget. En förändringens batik.

Säreget för Johannes Samuelssons konstnärskap är hur han återkommande kastar ett socialrealistiskt ljus över de nära på surrealistiska arbetsförhållanden som människor ibland underkastas.

Från att ha följt korvgubben Helmer Holm under Umeås häftiga stadsomvandling de senaste åren, har Samuelsson nu slagit följe med tillresta bärplockare i Västerbotten. Med närbilder på händer och verktyg i arbete eller vila, uppdagas samma tidlösa rotlöshet som i Autios porträtt. Här är det dock inte migrationen, utan en allt hårdare, global arbetsmarknad som ligger bakom.

Längst in i utställningen väntar Sandra Mujingas videoinstallation "Catching up", där tre personer i mjuka kläder och poser återkommande klappar och smeker varandra kärleksfullt. Allteftersom den digitala filmen bryts ner till pixlar och sedan åter stadgas till en enhetlig bild, upprepas uppmuntrande ord för ökad självkänsla som Mujinga har funnit på internet.

Om övriga verk i utställningen behandlar strukturella problem i dagens samhälle, påminner Mujinga om hur även känslor numera är föremål för en global marknad – samt hur de möjligen kan vinnas åter. För att motverka livets och arbetets fortsatta fragmentering krävs en kollektiv, medveten närvaro bortom yogapasset eller chatten. "Encounters" är ett första steg i rätt riktning.

Sandra Mujingas videoinstallation "Catching up".

Frida Sandström. Cecilia Sandblom "

USA

" Martin Gelin: Mer extrema åtgärder väntar i Trumps invandringspolitik

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Washington. USA:s säkerhetsminister Kirstjen Nielsen avskedades under dramatiska omständigheter i helgen. Trots att hon blev känd för en historiskt aggressiv invandringspolitik säger Donald Trump nu att han vill se ännu hårdare metoder för att stoppa asylsökande.

Analys DN:s utrikeskorrespondent

Kirstjen Nielsen var en kontroversiell minister. Under det senaste året mötte hon ständig kritik från människorättsgrupper för de hårdföra metoder som använts för att stoppa invandring vid framför allt gränsen till Mexiko.

– Nielsen implementerade några av de mest brutala gränspolitiska reformerna i USA:s moderna historia. Vi kommer inte att glömma det, sade Sherrilyn Ifill, juridisk chef för en av USA:s äldsta medborgarrättsorganisationer NAACP, i en kommentar om Nielsens avgång.

Men Donald Trump lär inte ha avskedat henne på grund av dessa kontroverser. Tvärtom var han missnöjd med att hon inte var mer aggressiv, enligt källor i Vita huset. Två anställda på Vita huset, med inblick i förhandlingarna, säger till Washington Post att Nielsen inte visste något om att hon planerades att avskedas när hon klev in på mötet med Donald Trump på söndagen. Trump har konsekvent pressat Nielsen att genomföra en allt mer aggressiv invandringspolitik. Tidigare i år satte Nielsen själv stopp för flera av Trumps förslag, då

hon hävdade att de var olagliga. Det bidrog sannolikt till konflikten mellan dem och Trumps beslut att avskeda henne.

Hon är långt ifrån den första ministern i Trumps administration som avskedades under dramatiska omständigheter. Inget tyder dock på att Nielsens avgång signalerar ett ideologiskt skifte i invandringspolitiken. Trump säger i stället att han nu vill ha en än mer hårdför minister.

Han utsåg omedelbart Kevin McAleenan, nuvarande kommissionär för tull- och gränsmyndigheten CBP, som tillförordnad minister, men en möjlig långvarig efterträdare är Ken Cuccinelli, som gjorde sig känd som en hårdför konservativ på högerkanten under sin tid som Virginias attorney general, det högsta juridiska ämbetet i delstaten.

I förra veckan stoppade Trump även den tilltänkta nomineringen av Ronald Vitiello att leda den kontroversiella myndigheten ICE, som sköter utvisningar av papperslösa och asylsökande. Trump motiverade även det med att han vill gå i en ”tuffare riktning” när det gäller invandringspolitiken.

Det är svårt att föreställa sig att det finns mycket utrymme kvar för Trump att gå i en mer extrem riktning på det området. De senaste åren har Trump orkestrerat asylsökande familjer att splittras, så att tusentals barn, ibland i spädbarnsålder, slitits från sina föräldrar vid gränsen då de saknat uppehållstillstånd. Det beräknas nu ta minst två år för alla familjer att återförenas.

Under turbulens kring gränsen mot Mexiko i vintras sköt den amerikanska gränspolisens tårgasbomber mot asylsökande barnfamiljer. Bilderna på små barn i blöjor som rusade i förtvivlan från de fallande bomberna har etablerats som en oförglömlig symbol för Trumps högerpopulistiska regim.

Nu vill Trump ha ännu hårdare tag än så.

Mycket tyder därmed på att Nielsens efterträdare också kommer att försöka rätta sig efter Trumps högerpopulistiska ideologi.

– Det är djupt oroväckande att en ledare i Trump-administrationen som satte barn i burar avgår för att hon inte var tillräckligt extrem för Vita huset, sade Nancy Pelosi, demokraternas talman i representanthuset, efter beskedet.

Ideologiskt är en hårdför invandringspolitik Donald Trumps allra viktigaste politiska fråga. Han började sin presidentkampanj med att tala om just invandringen och som president är det den enskilda fråga han återkommer till oftast.

För Trump är dock problemet att hans aggressiva invandringspolitiska reformer inte gjort mycket för att stoppa tillströmningen av nya migranter. Tvärtom har antalet familjer som anländer vid gränserna ökat de senaste månaderna. När DN tidigare besökt den mexikanska gränsen har lokalbefolkningen i Texas och Kalifornien beskrivit det som ett lönlöst projekt att försöka stoppa papperslösa familjer och asylsökande.

I ett större sammanhang handlar Trumps kamp om att försöka sätta stopp för USA:s demografiska utveckling. Om ungefär två decennier kommer vita amerikaner att vara en minoritet, enligt flera prognoser. Inget av det Trump hittills har åstadkommit tycks förändra den trenden. Därmed får vi nu sannolikt se mer extrema åtgärder från Vita huset.

De liberaler och människorättsgrupper som jublade över Nielsens avgång har nog inte anledning att fira särskilt länge.

Martin Gelin"

" Carl Johan von Seth: Därför skadar Trumps mögelosttullar både USA och världsekonomin

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Som hämnd i en gammal konflikt kring flygplansindustrin hotar president Trump att införa nya mångmiljardtullar mot EU. Den sortens infall är det största hotet mot världsekonomin just nu.

Varför bryr sig USA:s president om tullarna på roquefortost, rödvin och virknålar? Och spelar det någon roll för världsekonomin? Först en kort bakgrund till tisdagens utspel från Vita huset. Det handlar i grunden om flygplan, och en konflikt som går flera presidenter tillbaka.

George Bush var den som först anklagade fyra europeiska länder för att ge tillverkaren Airbus otillåtna subventioner.

2004 anmälde EU till Världshandelsorganisationen, WTO. EU svarade med en motanmälan mot USA, som påstods sponsra amerikanska Boeing. Bråket har rullat på och det senaste året har WTO kommit med två beslut som, kortfattat, ger båda sidor rätt. Bägge parter har förberett nästa steg.

I veckan tog tålamodet slut i Washington. Trumps handelsminister Robert Lighthizer publicerade en hämndplan som skulle innebära nya tullar på europeiska importvaror med ett totalt värde på 11 miljarder dollar per år.

Därefter twittrade presidenten: "EU har utnyttjat USA i handeln under många år. Det tar snart slut!"

Följderna hotar att beröra mycket mer än de enskilda produkter som står på Trumps och Lighthizers lista.

Alla världens stora ekonomier går just nu trögare än för ett år sedan. Det gäller USA och Kina. Det gäller även euroområdet och Tyskland. Internationella valutafonden, IMF, räknade på tisdagen ned tillväxten i sin nya prognos.

En tydlig faktor är just spänningarna i världshandeln. Tullarna på stål och aluminium som Trump förra året införde mot bland annat EU ligger kvar. Visserligen råder just nu vapenvila och fredsförhandlingar mellan USA och Kina. Men osäkerheten är stor om länderna kan nå en överenskommelse. Och frågan är om den amerikanske presidenten vill ha en uppgörelse.

Näst på tur står fordonsindustrin. Ett av Trumps hot – att införa tullar på utländska bilar med svepskälet att landets nationella säkerhet kräver det – hänger nämligen i luften. Beslut väntas inom kort. Den konflikten riskerar att bli mycket giftigare än den kring Airbus och Boeing.

Det mesta tyder på att Trumps tullar är ekonomiskt självskadebeteende.

Kostnaden betalas främst av företag och konsumenterna i USA, inte av kineser och européer. Dessutom funkar politiken inte för att nå presidentens mål, som att minska landets handelsunderskott mot andra länder. Underskottet mot Kina har i stället svällt.

Men presidentens nycker har också en smittoeffekt. Förtroendet minskar. Den internationella ekonomin går samtidigt mot ett slags primitiv byteshandel.

IMF varnar i sin nya prognos också för att den nya tulltenden dämpar investeringarna. Det får långsiktiga konsekvenser för både tillväxt och löner för människor långt utanför USA.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

" Stilsäkert men smalt om Donald Trumps USA

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

DN:s USA-korrespondent Björn af Kleen har samlat sina artiklar i boken "Amerikaner". Jan Gradvall läser reportage som fokuserar på maktspelet i Washington och New York.

-

Björn af Kleen
"Amerikaner"
Natur & Kultur, 315 sidor

I en fin minnestext om Anders Ehnmark i Expressen påminde Torbjörn Nilsson om något många glömt bort: Ehnmarks bakgrund som utrikeskorre. "En tid var han var korrespondent i Rom, en fjärde rangens postering."

Få talar om det högt, men det finns en tydlig hierarki bland utrikeskorrespondenter. Att vara korre i USA är en första rangens postering. USA är så överlägset alla andra länder och världsdelar vad det gäller intresse att man kan jämföra fotbollens roll inom sportjournalistik.

Utrikeskorrar i andra världsdelar framstår som bevakare av tresteg, värja eller enduro. Det är inte alltid så lätt att få hemmaredaktionen att nappa på uppslag.

En USA-korrespondent, däremot, välkomnas att lämna varje dag. Eller som det har blivit i dagens medievärld: gärna varje timme. Donald

Trump som president har dessutom ökat medieintresset för USA ytterligare.

I politikens värld är det fotbolls-VM varje månad.

Björn af Kleen blev hösten 2017 utnämnd till Dagens Nyheters korrespondent i Washington. Född 1980 uppfattades Björn af Kleen som överraskade ung för en sådan postering. Dessutom var han mest känd som kulturjournalist.

I förordet till boken vittnar han om att han kände pressen: ”För första gången sedan jag började medarbeta i Dagens Nyheter tillhörde jag nyhetsredaktionen och artiklar om Trump var så lästa att han gav utslag i tidningens ekonomi. Det skulle märkas om jag misslyckades i min bevakning.”

Björn af Kleen har inte misslyckats i sin bevakning. ”Amerikaner” samlar 24 texter publicerade från oktober 2017 fram till februari 2019. Boken är vittnesmål om en glimrande stilist, särskilt skicklig på trånga utrymmen. Något som tyder på närstudier av just Ehnmark. Sällan ett ord för mycket, texterna är sällsynt tajta.

Ibland för tajta för att fungera i bokform. En tidningsläsare vill ha fakta och komprimerad information, en bokläsare vill ha en läsuppevelse.

ett porträtt av den politiske rådgivaren Steve Bannon, av många ansedd som chefsstrategen bakom Trumps valvinst, beskriver af Kleen hur han först får tvingas genomgå en audition hemma hos Bannon i Washington innan han beviljas att intervjua honom mer närgående. Dagen när af Kleen fått lova att följa Bannon under ett framträdande i New York blir det snöstorm. Alla flyg och tåg ställs in.

Björn af Kleen hyr en bil i Washington och kör de 33 milen till New York genom stormen. I sätet bredvid sitter Bannons pressekreterare som han snällt nog låter följa med. Kvinnan jobbar konstant via sin mobil. Hon beskrivs inte men man ser framför sig någon av karaktärerna i den politiska satirserien ”Veep”.

Vid ankomsten, efter fyra timmars hård körning, låter hon af Kleen bära hela skulden för förseningen. När Bannon får reda på att de stannat för kaffe och toalettbesök ser han det som ett svaghetstecken: ”We don’t do stops”.

En sämre journalist än Björn af Kleen hade byggt ut den scenen orimligt mycket, precis som jag gör här i recensionen. I stället är den komprimerad till några stycken, vad som är rimligt i en dagstidningstext om Steve Bannon.

Som läsare känner man sig ändå lite snuvad. Reseskildringarnas mästare Bobo Karlsson (1946–2107) skrev om varför han ofta föredrog ställen med karaktär framför stjärnkrogar: ”Dålig mat är inte det sämsta”.

Samma sak när det gäller böcker. Perfektion är inte alltid det man är mest sugen på.

Titeln på boken, ”Amerikaner”, är missvisande. Björn af Kleen rör sig sällan ut i det breda USA utan fokuserar på intellektuella och makthavare i storstäderna Washington och New York, människor som inte lever ett liv representativt för 327 miljoner amerikaner. En mindre saftig med mer korrekt titel hade varit ”Trump’s USA”. Björn af Kleens bok är som ett kammarspel centrerat kring fyra

huvudpersoner, fyra karaktärer som ständigt har koll på varandra och återkommer i kapitel efter kapitel, scen efter scen.

Fursten själv, Donald Trump. Hans opålitliga vapendragare, Steve Bannon. Deras två huvudmotståndare är journalisterna Maggie Haberman och Michael Wolff som samtidigt är så involverade i händelseförloppet att de blir en del av pjäsen.

För den som söker samtida journalistik som beskriver just amerikaner i bredare bemärkelse finns det bättre alternativ. Amy Goldstein skildrar i "Janesville" livet för de bilindustriarbetare i hjärtat av USA som sveks av Clintons och Obamas tomma löften, förlorade sina jobb och nu är fast i städer utan framtid. Beth Macy skildrar i "Dopesick" den opioidepidemi som äter upp USA inifrån och talar med människor som inte har något inflytande över någonting.

Parallellt med Björn af Kleens reportage i Dagens Nyheter finns andra korrespondenter som ger en bredare bild av amerikaner. Carina Bergfeldt i Sveriges Television, Sara Stenholm Pihl och Ginna Lindberg i Sveriges Radio som gör USA-podden.

Den text som borrar sig in djupast i Björn af Kleens bok är den avslutande texten om Donald Trumps favoritplats på jorden, Palm Beach, en två mil lång ö i sydöstra Florida.

"I Palm Beach finns väldigt mycket pengar på väldigt liten yta. En fast befolkning på 9 800 personer disponerar tillsammans 1 100 swimmingpooler och 900 tennisbanor. 87 procent är dollarmiljardärer." Palm Beach är ett paradiset för vita kristna. Svarta, mexikaner och judar är inte välkomna. Björn af Kleen intervjuar Tony Senecal, i dag 85, som under 15 år var anställd som Trumps butler på Mar-a-Lago,

Trump's medlemsklubb på ön där han tillbringar lika mycket tid som i Vita huset.

I maj 2015, när Trump klev fram som presidentkandidat, skrev butlern på Facebook om att han fantiserade om att låta om "den kenyanska bedragarens taniga arse" (Barack Obama) dingla från den "Vita moskéns farstuvist" (Vita huset).

När man tack vare Björn af Kleens reportage får betrakta världen utifrån en veranda i Palm Beach förstår man Trumps politiska vision för USA.

Jan Gradvall "

"Björn af Kleen är medarbetare i Dagens Nyheter. Därför recenseras hans bok av Jan Gradvall, frilansjournalist och medarbetare i Dagens Industri och TV4. "

" Notan för Zuckerbergs säkerhet: 200 miljoner

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Att hålla Mark Zuckerberg säker kostade Facebook mer än 200 miljoner kronor förra året. En fördubbling mot året före.

När Facebooks chef Mark Zuckerberg rör sig bland sina användare måste han skyddas från några av dem. Ilskan mot Facebook och Zuckerberg personligen steg till en rekordnivå under 2018 sedan det visat sig att företaget blivit ett redskap när det gäller att sprida fejkade nyheter och att man delat med sig av privata uppgifter till andra företag.

Mark Zuckerberg själv tvingades be om ursäkt men valde att sitta kvar och rida ut stormen.

Men kritiken mot Facebook har riktats mot Zuckerberg personligen vilket har gjort att kostnaden för att hålla honom säker har ökat från 9 miljoner dollar om året till 22,6 miljoner dollar om året mellan 2017 och 2018, skriver The Guardian.

I svenska kronor innebär det en ökning från 81 miljoner kronor till 204 miljoner kronor.

Zuckerberg själv tar bara ut en dollar i lön men hoten mot hans person och hans familj kostar allt mer.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

" Buttigieg blir USA:s första homosexuella kandidat till presidentposten

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Den 37-årige demokraten och borgmästaren Pete Buttigieg har blivit ett politiskt fenomen i USA. På söndagen lanserade han sin presidentkampanj och är nu den första seriösa presidentkandidaten i USA:s historia som är öppet homosexuell.

Demokraternas breda startfält av presidentkandidater inför valet nästa år är fullt av erfarna senatorer och politiska veteraner i 70-årsåldern. Men under våren är det ändå den 37-årige borgmästaren Pete Buttigieg som lyckats stjäla rampljuset från alla de andra. Han är inte bara den yngsta kandidaten i demokraternas primärval, utan även den första seriösa presidentkandidaten i USA:s historia som är öppet homosexuell.

På söndagen lanserade Buttigieg sin kampanj med ett tal i hemstaden South Bend, Indiana, där han är borgmästare. I talet lånade han ofta ordagrant retorik från Barack Obamas lanseringstal inför valet 2008, vilket påminde åhörarna om att han är en högoddsare för att bli president.

I tidiga opinionsmätningar, som ofta är missvisande, har Buttigieg stigit förvånansvärt snabbt. Han har även väckt en djup entusiasm bland de som donerar pengar till kampanjer, där han redan fått in sju miljoner dollar. Enligt en analys av den politiska nyhetssajten Axios har Buttigieg dessutom skapat mer engagemang på sociala medier än någon annan demokrat.

Tillsammans med kongressledamoten Tulsi Gabbard utgör Buttigieg den första vågen av presidentkandidater från den så kallade millenniegenerationen, som är födda efter 1981. I lanseringstalet i Indiana talade han just om att kämpa för ”rättvisa mellan generationer”, med särskild tonvikt på klimatkrisen.

Skeptiker avfärdar Buttigieg som en valpig och oerfaren kandidat i en tid då demokraterna borde satsa på ett säkert kort, som Joe Biden. Men en del av attraktionskraften hos Buttigieg är just att han inte framstår som en konventionell yrkespolitiker. David Axelrod, en erfaren strateg för demokraterna som låg bakom Barack Obamas valkampanjer, säger till New York Magazine att Buttigieg har en unik chans att lösa demokraternas problem i rostbältet och mellanvästern, där vita väljare rört sig bort från partiet de senaste åren.

I presidentvalet 2008 vann Barack Obama i Iowa, Ohio, Wisconsin, Indiana och Michigan, men i det senaste presidentvalet vann Trump i samtliga dessa delstater. Samma år blev Buttigieg omvald i South Bend, med 80 procent av rösterna, vilket tyder på att Buttigieg, trots en progressiv politisk plattform, även kan attrahera en del republikaner.

Hans politiska framtoning är full av motsägelser. Han är en progressiv ledare i en konservativ del av USA. Han har en militär bakgrund och har även varit dataanalytiker på konsultfirman McKinsey, som inte är känd för att prioritera politisk idealism. Det lär inte skada för demokraterna att hbtq-rättigheter får mer uppmärksamhet i valet. Det är en fråga där det amerikanska folket rört sig tydligt i deras riktning, bort från republikanernas värdekonserverna idéer.

I veckans tal presenterade Buttigieg sig som en politisk motsats till Trump, som han kallade en politiker präglad av ”förakt och nostalgi”.

Det är en hel del som skiljer dem åt. Utöver Buttigiegs breda professionella bakgrund talar han även sju språk flytande, bland annat norska. I intervjuer ägnar han sig gärna åt nyanserade analyser av James Joyces ”Ulysses” och han är även en utmärkt konsertpianist.

Vid ett framträdande häromåret fick han viss kritik från en lokaltidning i Indiana, som skrev att hans ”tekniska färdigheter emellanåt överskuggade hans känslomässiga uttryck”. Det skulle även kunna vara en summering av demokraternas utmaningar inför nästa presidentval. Det råder ingen brist på kandidater med djup politisk expertis och detaljerade kunskaper om de allra snårigaste frågorna, men däremot är det fortfarande inte säkert att de kan hitta en kandidat som faktiskt får väljarna att känna sig genuint engagerade. Där har Buttigieg, något oväntat, seglat upp som den som verkar väcka starkast känslor just den här våren.

Pete Buttigieg (till vänster) med maken Chasten Glezman under söndagens presskonferens.

Scott Olson AFP "

" Vänsterns sjukförsäkring vore en livräddare för Trump

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Amerikaner är inte friskare än folk i andra rika länder, tvärtom. Ändå kostar vården i USA betydligt mer, uppåt en femtedel av bnp. Och ändå saknar fortfarande en pinsamt stor andel av medborgarna sjukförsäkring.

Så klart att frågan blir livsviktig i nästa val. Igen. President Barack Obamas demokrater förlorade kongressvalet 2010 på grund av missnöje med hans stora inrikespolitiska skapelse, sjukförsäkringsreformen. Förra året vann Demokraterna i stället majoriteten i representanthuset mycket tack vare sitt försvar av den.

2017 misslyckades Donald Trump och Republikanerna med att skrota Obamacare. Däremot rev de senare ut hjärtat ur den: tvånget att skaffa sjukförsäkring, alternativt betala böter. Utan det vacklar finansieringen. Och Demokraterna kunde knappt tro sin lycka när Trump nyligen bestämde sig för att stödja en ny juridisk offensiv för att dräpa hela Obamacare. Den förr så avskydda reformen har gått och blivit populär bland väljarna, för mycket av innehållet vill ingen vara utan.

Det vet Republikanerna, och partiets ledare i senaten vägrade för en gångs skull att följa presidenten. Men skadan var skedd. Trump har nu lovat att hitta på en fenomenal plan, billigare och bättre, som händelsevis inte ska presenteras förrän efter valet 2020. Gissa om Demokraterna har ett kampanjtema.

De har dock alla möjligheter att lägga krokben för sig själva. Redan 2016 drev vänsterpopulisten Bernie Sanders på för en helt annan reform, "Medicare for all". Medicare heter sjukförsäkringssystemet för äldre, i praktiken offentligt finansierat och inte alls olik europeiska modeller. Den fiffiga idén skulle vara att utvidga det till alla amerikaner, och låta staten ta över de privata försäkringsbolagens sysslor.

Demokraternas nya presidentkandidater har hakat på. I primärvalen nästa år gäller det att gulla med de hårdkokta aktivister som röstar så flitigt. Deras lackmustest för lämpliga företrädare är just Medicare för alla. Närmare hälften av partiets ledamöter i representanthuset är också för.

Kruxet är att detta skulle innebära rena revolutionen för USA. Hela sjukvårdssektorn skulle tvingas börja om från början.

Opinionen kan vid en första anblick se positiv ut, över hälften av väljarna tycker att Medicare för alla låter sympatiskt. Stödet rasar när de får veta att skatterna måste höjas rejält och att de 155 miljoner amerikaner som har sjukförsäkring via sin arbetsgivare skulle bli av med den. Kanske skulle det totalt sett kosta mindre, kanske inte. Men bara tanken att folkhälsan skulle anförtrös statliga byråkrater är tillräcklig för att orsaka ett nytt inbördeskrig.

Förändringarna skulle bli omvälvande på flera plan. De privata försäkringsbolagen, spindlar i dagens nät, skulle falla och med dem en halv miljon anställda. Aktier i dessa företag är en ansenlig post i olika sparfonder som utgör basen för amerikanernas pensioner, och börsvärdet skulle störtdyka.

Lägg därtill omställningen för sjukhus, läkare, patienter och läkemedelsföretag och man har ett recept på hjärtinfarkt för hela landet.

Vänstern, på båda sidor Atlanten, är ofta mer intresserad av renlärlighet än av verklighet. Dess apostlar inbillar sig att deras radikala lösningar är så självklart mycket bättre att de automatiskt gör alla lyckligare. Väljarna är säkert mogna för rejäla tag i stället för mesiga myrsteg, och om inte får de helt enkelt växa upp. Vem skulle sakna utsugarna i de privata försäkringsbolagen?

Om USA skulle starta ett sjukförsäkringssystem i dag kunde Europa säkert fungera som inspirationskälla. Nu är det inte så enkelt.

Obamacare är långt ifrån perfekt, men bättre än sitt rykte. Det byggde vidare på befintliga marknadskoncept, utökade sjukförsäkringens räckvidd med 20 miljoner människor och försökte tämja kostnadsökningarna. Visst går det att trimma, till exempel genom att staten också erbjuder sig att sälja sjukförsäkringar.

Demokratiska politiker i mittfåran är med rätta oroliga för vad partivänstern kan ställa till med. Sjukförsäkring kan bli en vinnare i valet 2020. Medicare för alla ger Donald Trump chansen att vila sig till en ny triumf.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se "

" Trump twittrar råd till Boeing för att lösa krisen

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

USA. Den amerikanska flygplanstillverkaren Boeings modell 737 Max 8 har tagits ur trafik världen över efter två flygkrascher som sammanlagt krävde 346 människoliv.

Nu kommer USA:s president Donald Trump med råd till Boeing om hur bolaget ska kunna ta sig ur den svåra situationen som det har hamnat i.

"Vad vet jag om varumärkesstrategier, kanske ingenting (men jag blev president!)", skriver Trump på Twitter.

Han skriver vidare att om han hade varit Boeing så skulle han åtgärda felen med Boeing 737 Max 8, lägga till några nya fantastiska funktioner och ge planet ett nytt namn.

"Ingen produkt har tagit så mycket skada som den här. Men igen, vad tusan vet jag?", avslutar Trump.

Boeing har bekräftat att ett fel i flygplanens nödsystem legat bakom krascherna i Etiopien och Indonesien.

TT Reuters "

" Ketchup och apelsiner från USA kan bli dyrare framöver

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Citrusfrukter, fisk, ost, vin och ketchup står på en lista över amerikanska varor där EU-kommissionen är redo att införa strafftullar. Upptrappningen är en del av en över tio år gammal konflikt som rör statsstöd till amerikanska Boeing och europeiska Airbus.

Amerikanska varor värda ungefär 20 miljarder dollar i årlig export till EU, närmare 200 miljarder kronor, kan komma att beläggas med strafftullar. Detta i spåren av att världshandelsorganisationen WTO har klassat amerikanska statens stöd till flygplanstillverkaren Boeing som olagligt.

– Europeiska företag måste kunna konkurrera på rättvisa och jämbördiga villkor. Utslaget nyligen från WTO om statliga amerikanska subventioner till Boeing är därför viktigt. Vi måste fortsätta försvara en likvärdig spelplan för vår industri, säger EU:s handelskommissionär Cecilia Malmström i ett pressmeddelande.

Hon hoppas fortfarande att USA och EU ska kunna förhandla fram en uppgörelse så att strafftullarna inte införs.

Exakt hur omfattande tullarna blir avgörs av WTO.

Världshandelsorganisationen ska fastställa hur stor den ekonomiska skadan är av det olagliga statsstödet. EU avvaktar därför beloppet WTO kommer fram till innan unionen slutligt fastställer listan.

Konflikten rör alltså två stora flygplanstillverkare. Trots det innehåller listan långt mer än insatsvaror till industrin. Många konsumtionsvaror är uppsatta, till exempel livsmedel som kaffe, te, ost, frukt, vin, ketchup och citrusfrukter. Men också handväskor, resväskor och plånböcker, vilket betyder att tullarna kan slå direkt mot EU-invånarnas plånböcker.

– För att nå upp till summan måste man lägga till varor, utöver de industriprodukter som också finns på listan, säger en talesperson för EU.

USA har å sin sida lagt fram en lista på varor från EU som amerikanerna vill belägga med strafftullar, där finns också livsmedel med. USA vill införa strafftullar eftersom man fått delvis medhåll av WTO att europeiska Airbus fått olagligt stöd.

På amerikanska listan står varor värda över 100 miljarder kronor. USA avvaktar också vad WTO kommer fram till när det gäller den ekonomiska skadan. Airbus-fallet ligger tidigare i processen och där kan ett utslag komma redan i sommar.

För Boeing-fallet väntas EU behöva vänta åtminstone året ut.

Det upptrappade tullbråket kommer samtidigt som EU:s medlemsstater gett klartecken till att EU-kommissionen på nytt ska försöka förhandla fram ett frihandelsavtal med USA. Tidigare i veckan beslutade EU-ministrarna att inleda förhandlingar om industrivaror. USA vill även förhandla om jordbruksvaror.

Pia Gripenberg "

" Tio fall av möjliga övergrepp i rättssak

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Den särskilde åklagaren Robert Mueller kan inte frikänna Donald Trump från övergrepp i rättssak, skriver han i den 448 sidor långa Rysslandsrapporten. Det kan bli upp till kongressen att avgöra huruvida Trump har missbrukat sin auktoritet som president. Washington.

Robert Muellers Rysslandsutredning rymmer tio fall där den särskilde åklagaren diskuterar huruvida Trump har försökt hindra rättvisans gång – gjort sig skyldig till den kriminella handlingen ”obstruction of justice” (ungefär övergrepp i rättssak).

Flera av händelserna som Mueller granskar är väl bekanta. Som när Trump sparkade dåvarande FBI-chefen James Comey i mitten av maj 2017, för att denne utredde kopplingar mellan Ryssland och Trumpkampanjen.

Mueller synar Trumps försök att avsätta Rysslandsutredaren, det vill säga Mueller själv, och presidentens försök att begränsa omfattningen av hans utredning.

Mueller granskar även Trumps försök att vilseleda allmänheten om anledningen till mötet mellan en rysk advokat och medlemmar av Trumpkampanjen i familjens skyskrapa på Manhattan i juni 2016.

Trump hävdade inledningsvis att mötet gällde adoptionslagar och inte skadlig information om Hillary Clinton, vilket var vad saken gällde.

Mueller utreder vidare Trumps ihärdiga försök att få före justitieministern Jeff Session att blanda sig i Rysslandsutredningen, trots att Session hade förklarat sig jävig. Trump försökte få Session att kalla utredningen för ”våldigt orättvis”.

Mueller granskar också Trumps försök att få Vita huset-advokaten Don McGahn att avsätta Mueller innan han var klar med sitt arbete.

Trots de tio exemplen konstaterar Mueller att han inte kan slå fast att Trump faktiskt har gjort sig skyldig till övergrepp i rättssak. Men Mueller är även noga med att understryka att han inte heller kan frikänna Trump från brottet.

Om Mueller hade känt sig övertygad hade han frikänt Trump, skriver han. Men: ”På grundval av fakta och gällande rättslig praxis kan vi emellertid inte nå den slutsatsen”.

Att Mueller lämnar frågan öppen kan tolkas som en passning till kongressen, där ledamöterna nu kommer att inleda en politisk bedömning av de situationer som Mueller har granskat ur ett juridiskt perspektiv.

Mueller skriver uttryckligen att han nått slutsatsen att kongressen har auktoritet att förhindra att en president använder sin auktoritet på ett korrupt sätt, och på så vis kan skydda justitiedepartementets självständighet. Den som Trump alltså har utmanat minst tio gånger.

Kommer Demokraterna i representanthuset att inleda ett riksrettsförfarande mot Trump? Nancy Pelosi, Demokraternas talman i representanthuset, har tidigare sagt att riksrett inte är något hon överväger: ”Trump är inte värd det”, har hon sagt.

Men andra ledamöter tänker annorlunda och Muellers tio exempel på möjliga övergrepp i rättsak kommer sannolikt att stimulera en ny debatt om hur långt en president får gå i motarbetandet av den egna rättsapparaten utan att oppositionen försöker förhindra beteendet.

Under presskonferensen en dryg timme före offentliggörandet av rapporten sade justitieministern William Barr att han och biträdande justitieministern Rod Rosenstein är oense med Mueller ifråga om vissa juridiska resonemang. Dessa handlar just om huruvida Trump har gjort sig skyldig till övergrepp i rättsak.

Den demokratiske ordföranden i representanthusets justitieutskott, Jerrold Nadler, sade på torsdagen att han vill att Robert Mueller ska vittna i kongressen. Barr sade under presskonferensen att han inte tänker sätta stopp för det.

En annan avslöjande del av Rysslandsrapporten handlar om kontakterna mellan Trumpkampanjen, sajten Wikileaks och rysk underrättelsetjänst. Wikileaks lät publicera drivor av hackade mejl inifrån det Demokratiska partiet – vid tidpunkter som skulle gynna Trumpkampanjen och besvära Clintonlägret.

Mueller har utforskat huruvida Trumpmedarbetare hade kännedom om spridandet av mejlen. Det tycks man ha haft och Trumpkampanjen räknade med att spridningen av mejlen skulle påverka deras valrörelse i positiv bemärkelse.

Däremot bröt Trumpmedarbetarna inte mot någon lag i kontakten med Wikileaks, eftersom det inte finns bevis för att man deltog i själva hackningen av mejlen.

Björn af Kleen. bjorn.afkleen@dn.se "

" Martin Gelin: Trump såg utredningen som ett existentiellt hot

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Analys.. Robert Muellers rapport visar att Donald Trump befarade att utredningen kunde bli slutet på hans tid som president. – Herregud. Det här är fruktansvärt. Det här är slutet på min tid som president. Det är helt kört, sade Trump, enligt ett vittnesmål i rapporten. Enligt den över 400 sidor långa rapporten verkar många anklagelser om Trumps oegentligheter under valkampanjen stämma, men det betyder inte att han gjort något brottsligt.

New York.

Under sina drygt två år som president har Donald Trump framgångsrikt odlat en image som självsäker och osårbar. Vi får nu en helt annan bild av Trump i Robert Muellers drygt 400 sidor tjocka rapport. Där verkar presidenten konstant oroad över sin politiska framtid och ytterst medveten om sin egen sårbarhet.

När den tidigare justitieministern Jeff Sessions berättade för Donald Trump att det tillsatts en särskild åklagare, Robert Mueller, för att utreda eventuella kopplingar mellan Trumps stab och ryska kontakter under presidentvalet reagerade presidenten, enligt ett vittnesmål i rapporten, starkt.

– Herregud. Det här är fruktansvärt. Det här är slutet på min tid som president. Det är helt kört, sade Trump, enligt ett vittnesmål i rapporten.

Trump befarade med andra ord att Muellers utredning kunde betyda slutet på hans tid som president. I all offentlig kommunikation fortsatte han dock att framställa sig själv som oberörd av utredningen och utmålade i stället Muellers arbete som en häxjakt, utlöst av politiska motståndare och bittra demokrater.

Den reducerade rapporten som nu blivit offentlig ger ingen smickrande bild av Trumps ledarskap. Han avslöjas gång på gång med att ljuga för sina närmaste medarbetare, för medier och för offentligheten.

Rapporten bekräftar än en gång att Ryssland hjälpte Donald Trump i valkampanjen och att hans stab välkomnade denna hjälp. Det mesta som Trump anklagats för de senaste åren tycks stämma. Det betyder dock inte att han kan åtalas för något brott.

Strax efter att Trump avskedat FBI-chefen James Comey bjöd han in ryska diplomater till Vita husets ovala rum, där han gav dem hemligstämplad information och tillsammans skrattade de åt att han sparkat Comey. Han bad sin säkerhetspolitiska rådgivare Michael

Flynn specifikt om att få tillgång till Hillary Clintons hackade e-post. Vid flera tillfällen i Muellers rapport skriver han att det inte går att utesluta att Trump själv kan ha brutit mot lagen.

”Om vi efter en ordentlig utredning bestämt kunde säga att presidenten inte förhindrade en rättsprocess så skulle vi säga det. Med utgångspunkt från fakta och befintlig juridisk praxis kan vi inte komma till den slutsatsen”, står det.

Själv har Donald Trump betonat just att rapporten inte befäster att han begått något brott: ”Utredningen kan inte etablera att Trumps

kampanjstab konspirerade eller koordinerade aktiviteter i valkampanjer med den ryska regeringen”, skriver Mueller i rapporten.

USA:s justitieminister William Barr möter samtidigt hård kritik för sin hantering av rapporten. I stället för att låta kongressen och det amerikanska folket göra en egen bedömning av innehållet valde Barr att först gå ut med en egen summering tidigare i april, där han tycktes ha gjort sitt bästa för att hjälpa Trump. Han presenterade sedan nya slutsatser ur rapporten under en presskonferens på torsdagen, och fick genast kritik för att bete sig mer som en pressekreterare till Donald Trump, än som en oberoende juridisk auktoritet.

Han upprepade Trumps egna slagord om Muellers utredning, ”No collusion” (inget samröre), och gjorde känsloladdat utspel när han anklagades för att agera försvarsadvokat för Trump. Vid ett tillfälle argumenterade Barr även för att Trumps upprepade försök att stoppa Muellers utredning kan försvaras med att Trump var ”frustrerad och arg”, då han ansåg att utredningen initierats av hans politiska motståndare.

– Det lät som att han läste upp en rad av Trumps egna tweetar, - kommenterade Susan Glaesser, politisk analytiker på CNN och New Yorker.

Demokraternas ledare i kongressen, Nancy Pelosi och Chuck Schumer, gick ut med ett gemensamt meddelande där de anklagar Barr för att ljuga om rapporten. Flera andra demokrater i kongressen kräver nu Barrs avgång

.Martin Gelin "

" Demokraterna oense om hur Muellers rapport ska hanteras

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

New York. Nu överlämnas ansvaret till kongressen att fatta vidare beslut om hur Robert Muellers utredning ska hanteras. Men Demokraterna är oense om vad man vill.

Muellers 448-sidiga rapport visade sig innehålla värre information om Donald Trump och hans stab än vad som först framgick av justitieminister William Barrs summering.

I rapporten överlämnas i princip ansvaret till kongressen att fatta vidare beslut om Trumps eventuella brott, i synnerhet när det gäller "obstruction of justice", försök att förhindra en rättsprocess.

Yoni Applebaum, politisk redaktör för tidskriften The Atlantic, är en av de journalister som följt Muellerutredningen närmast under två år och beskriver nu rapporten som "en rekommendation för att ställa Trump inför riks rätt".

Demokraterna i kongressen är dock oense om detta. Adam Schiff, som leder representanhusets underrättelseutskott, har länge sagt att det finns goda skäl att försöka ställa Trump inför riks rätt, men påpekar samtidigt att det är lönlöst att göra det så länge Republikanerna i kongressen inte visar tecken på att stödja en sådan process.

Utan en majoritet som även innefattar republikaner finns det nämligen ingen chans att föra ett framgångsrikt fall för riks rätt.

Demokraternas talman Nancy Pelosi har även sagt att det finns en risk att det slår tillbaka mot Demokraterna om de fortsätter att fokusera på rättsprocesser och utredningar mot Trump, snarare än på de sakpolitiska frågor som står i fokus inför nästa presidentval.

Samtidigt säger 60 procent av det amerikanska folket att de tror att Trump brutit mot lagen i försöken att hindra Muellers utredning. En väsentlig grupp demokrater menar även att det är orimligt att lägga sig platt för ett republikanskt parti som har bestämt sig för samstämmig - lojalitet gentemot presidenten.

Samtidigt kräver Demokraterna att hela Muellerrapporten görs tillgänglig. På fredagen skickade ordföranden i representanhusets juridiska kommitté, Jerry Nadler, in en stämning för att få läsa rapporten i sin helhet – utan de mer än 900 strykningarna.

"Till och med den överstrukna versionen visar på allvarliga felaktigheter som utförts av presidenten och några av hans närmaste rådgivare", skriver Nadler i ett uttalande som citeras av CNN.

Martin Gelin "

" Björn af Kleen: President Trump räddas av sina nej-sägare

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Washington. Trump kräver ofta total lojalitet av sina medarbetare. Men Mueller-rapporten visar på vikten av nejsägare. Om staben gjort allt som Trump bett dem om hade presidenten sannolikt gjort sig skyldig till brott, skriver DN:s Björn af Kleen.

Vita huset firar.

Nära medarbetare till presidenten beskriver detta som hans lyckligaste stund i presidentskapet hittills.

Trump har inte ha gjort sig skyldig till något brott. Åtminstone är detta justitieminister William Barrs slutsats; Robert Mueller tar inte ställning i fråga om övergrepp i rättssak, *obstruction of justice*.

Men det är knappast endast Trumps egen förtjänst att han klarat sig så här långt.

Tvärtom kan presidenten tacka sina medarbetare, särskilt de som fått sparken eller självmant lämnat regeringen under de drygt två år som gått sedan han tillträdde.

Hade dessa medarbetare utfört allt som Trump bett dem om skulle presidenten sannolikt ha gjort sig skyldig till övergrepp i rättssak, och därmed förmodligen riskerat riks rätt.

Rysslandsrapporten rymmer flera exempel på situationer där Trump beordrar sina medarbetare att göra drastiska saker utan att de lyder honom, vilket i efterhand ter sig avgörande för hans överlevnad.

En lördag i juni 2017 ringde Trump Vita husets advokat Don McGahn och bad honom avskeda Robert Mueller. Detta tilldrog sig en månad efter att Rysslandsutredaren fått uppdraget och Trump var omskakad.

McGahn gjorde inte vad Trump ville utan körde till sitt kontor i Vita huset och började packa ihop sina tillhörigheter; McGahn slutade hellre än att lyda Trump. Kollegor övertalade McGahn att stanna kvar och Mueller fick fortsätta sin utredning.

Ett drygt halvår senare, i januari året därpå, fick New York Times nys om Trumps order till McGahn. Efter att en artikel om saken publicerats kallade presidenten till sig McGahn i Ovala rummet och bad honom dementera uppgifterna offentligt; McGahn vägrade ljuga.

Trump frågade McGahn varför han berättat för Mueller-utredningen om hans order att avskeda Mueller. Presidenten frågade McGahn varför han över huvud taget förde anteckningar i Vita huset (anteckningar som legat till grund för McGahns 30 timmar långa vittnesmål inför Mueller-utredarna). Trump sade till McGahn att han haft många framstående advokater, "som Roy Cohn. Han tog inte anteckningar".

Roy Cohn var en beryktad advokat som arbetade för Joseph McCarthy, senatorn som låg bakom häxjakten på vänstersympatisörer under 1950-talet, ett lågvattenmärke i den amerikanska 1900-talshistorien. McGahn lämnade sin tjänst inom administrationen hösten 2018.

Rysslandsrapporten påminner om att Trump försökte få förra justitieministern Jeff Sessions att gå ut och kritisera Mueller – detta trots att Sessions förklarat sig själv jävig och överlätit ansvaret för utredningen på biträdande justitieministern Rod Rosenstein.

Trump försökte inte bara påverka Sessions i intervjuer och under kampanjtal. Han försökte även skicka budskap till Sessions via sin tidigare kampanjchef Corey Lewandowski. Sessions vek sig inte utan vägrade attackera Mueller.

Sessionsärendet är talande för hur Trump fungerar. Av alla ministrar Trump haft är Sessions förmodligen den som varit mest renlärt konservativ med en stenhård syn på invandring. Han lät genomföra några av Trumps mest hårdföra kampanjlöften.

Det var under Sessions epok som regeringen slopade DACA, det populära programmet som tillät barn till papperslösa invandrare att studera och arbeta i USA, och det var under Sessions som gränspoliserna separerade barn och föräldrar vid mexikanska gränsen.

Denna ideologiska samsyn med viktiga delar av Trumps väljarbas spelade till syvende och sist ingen roll för Trump. Han avskydde Sessions för hans ovilja att försvara honom mot Mueller, och till slut fick han sparken.

Den nya justitieministern William Barrs sätt att hantera Mueller-rapporten är också talande för den underdånighet som Trump tycks kräva av sina medarbetare för att de ska bli långlivade.

Inte bara har Barr friat Trump där Mueller själv inte förmådde ta slutgiltig ställning efter nästan två års utredning. Justitieministerns

presskonferens under torsdagsmorgonen förvandlades till ett lågmält kampanjmöte för Trump: sex eller sju gånger upprepade Barr att Trump inte hade konspirerat. "No collusion" – som Barr sade – är Trumps favoritfras, men faktum är att Mueller i sin inledning av rapporten skriver att "collusion" inte är ett juridiskt begrepp, utan en fras som Trump gjort till sin. Detta vet naturligtvis Barr, ändå upprepade han den i sitt referat av rapporten.

Barr försökte också rationalisera presidentens hantering av Rysslandsutredningen genom att psykologisera kring den press som Trump påstår sig ha känt på grund av trycket från utredare och nyhetsjournalister.

Den underdåniga attityden kan möjligen gynna William Barr på kort sikt. Men Mueller-rapporten visar att presidenten i förlängningen gynnas av rådgivare och ministrar som vågar säga nej.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

" Fakta. Rysslandsutredningen

På torsdagen offentliggjordes den särskilda utredaren Robert Muellers Rysslandsutredning, dock är vissa delar fortsatt sekretessbelagda. Under presskonferensen underströk justitieminister William Barr att Mueller inte hittat bevis för att Trumpkampanjen agerat i maskopi med ryska intressen under presidentvalskampanjen 2016.

Därefter slog Barr fast att presidenten inte försökt hindra rättvisans gång, "obstruction of justice". I utredningen tar dock inte Mueller ställning i den skuldfrågan, däremot tas tio händelser upp som berör

presidenten – utan att Mueller vare sig konstaterar att något brott begåtts eller att presidenten rört sig inom lagens ramar.

President Trump ser sig som helt friad av Mueller och twittrade ”Game over” efter att rapporten offentliggjorts.

Demokraterna är kritiska till Barrs slutsatser och vill att Mueller ska vittna inför representanthuset före den 23 maj.

Den 22 månader långa utredningen har resulterat i minst 34 åtal, bland annat mot flera tidigare nära medarbetare till Donald Trump. "

" Vattenkris kan öka flödet av förakt mot Washington

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Jorden runt. Under fyra dygns bilfärd genom öknarna i sydvästra USA syns inte ett enda naturligt vattendrag. En närmast ofattbar torrhet präglar landskapet.

På gränsen mellan Arizona och Utah känns det både surrealistiskt och uppfriskande när vi möts av en plötslig lokal regnskur i ett par sekunder.

Det får en omedelbar förklaring då vi precis färdats över bron till Lake Powell, en av de enorma, konstgjorda sjöar som förser miljontals amerikaner med vatten här.

Annars är det överallt sand, damm, grus och de enorma, rödsprängda berg som ger sydvästra USA de säregna solnedgångarna. Bara kaktusar och envisa små barrträd överlever längs de karga ökenvägarna.

Här i sydvästra USA finns många av landets vackraste och ödsligaste områden, där invånarna ofta hyser misstänksamhet gentemot den federala statsapparaten i Washington.

De befinner sig kulturellt och geografiskt så långt det går att komma från regeringens byråkrater. Det ironiska är att knappt någon skulle kunna bo här över huvud taget om det inte vore för enorma offentliga investeringar i just vattensystemen.

Denna motsägelse ställs nu på sin spets när sydvästra USA lider av en eskalerande vattenkris, där det bara är den federala regeringen som kan rädda dem.

Den 233 mil långa Colorado-floden håller på att torka ut. Flodens historiska omfattning är svår att ens förstå. Den har under miljontals år gröpt ur dalarna här, som Grand Canyon, och skapat många dramatiska landskap i Arizona och Utah. En av åtta amerikaner får sitt vatten från Colorado-floden och de konstgjorda sjöarna som skapats längs med flödet. Men nu har denna mäktiga jätte av kristallklart vatten förlorat mycket av sin kraft.

Enligt en federal rapport är det 57 procents sannolikhet för akut vattenbrist i regionerna kring floden de kommande åren. Det hotar vattentillgången för 40 miljoner amerikaner, 14 miljoner jobb och en ekonomi värd 1 400 miljarder dollar. Otaliga sällsynta djurarter hotas också. I Arizona har skogsförvaltningen börjat flyga helikoptrar som sprutar vatten över de regioner där tjockhornsfår lever.

Klimatförändringarna ligger förstås bakom, men även jordbruksindustrin.

Den mest omedelbara åtgärden blir sannolikt ransonering av vatten för jordbruk och hushåll, vilket knappast lär få lokalbefolkningens relation med federala myndigheter att mjukas upp. I ett ödsligt ökenlandskap vid gränsen mellan Arizona och Nevada syns ett ensamt hus med en solblekt banderoll för "The Ron Paul revolution". Paul är en libertarian från Texas som vikt sitt liv åt att bekämpa just de federala investeringar som nu tvingas in för att rädda västerns vatten.

Martin Gelin "

" Rysslandsrapporten redan en bästsäljare

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Washington. Robert Mueller är nu bästsäljande författare. Kommenterade upplagor av Rysslandsrapporten toppar redan bokhandlarnas försäljningslistor.

Rysslandsrapporten är redan en framgång som bok betraktad.

Litteraturkritikern Carlos Lazoda skriver i Washington Post att rapporten är den bästa inifrånskildringen av Trumps Vita huset hittills, även om huvudpersonen (presidenten) kunde ha introducerats tidigare och titeln varit något snärtigare ("Report on the Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election").

God litteratur ger en mångbottnad bild av människan, och rapporten förmår fånga Trump i all hans osäkerhet. Klassisk är redan passagen från maj 2017 där Trump reagerar på beskedet att Mueller har tillsatts som särskild utredare: Trump säger att det innebär slutet för honom som president, att han är "*fucked*".

Det har skrivits flera storsäljande böcker om president Trump tidigare – journalisten Michael Wolffs "Fire and Fury" var den första kioskvältaren. Men Wolff uppfattas som slarvig och otillförlitlig.

Muellers intervjupersoner har levererat sina vittnesmål under ed och visat upp anteckningar skrivna efter möten med presidenten.

Underkänner man Mueller som författare så man samtidigt tvivel om den amerikanska rättsstaten (vilket inte har hindrat Trump från att

avfärda rapporten som ”galen” och anteckningarna som efterhandskonstruktioner).

Flera snabbfotade bokförlag har redan förpackat rapporten med förord och kommentarer och dessa utgåvor sköt omedelbart i höjden på topplistorna.

En 640-sidig upplaga, med ett förord av den kände Harvardprofessorn Alan Dershowitz, toppar Barnes & Nobles försäljningslista. Högst på Amazon ligger en 736-sidig version från Washington Post med kommentarer av tidningens journalister, tidslinjer och annan information som ska hjälpa läsaren genom Muellers rätt snåriga stil. Men det är osannolikt att Mueller kommer att axla författarrollen i offentligheten. Gör den diskrete 74-åringen något framträdande blir det i kongressen i maj i form av ett vittnesmål inför justitieutskottet – sedan väntas han återvända till golfbanan, dock inte den Trumpklubb i Sterling, Virginia, som han och hustrun en gång var medlemmar i.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se "

Ryssland och Ukraina

"Ledare: Löfven talar för despoten Putins döva öron"

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Det är inte upplagt för björnkramar när statsminister Stefan Löfven träffar president Vladimir Putin i S:t Petersburg på tisdagen. De båda har aldrig setts på tu man hand förut, och det är ingen slump. Ryssland har blivit ett permanent orosmoment i vår del av världen och är orsaken till Sveriges försämrade säkerhetspolitiska läge.

Kriget mot Georgien kom först, men det var Putins annektering av Krim för fem år sedan och det följande militära överfallet på Ukraina som tvingade fram en omvärdering av situationen i Östersjöregionen och hela Europa. Kreml drog upp nya gränser med våld och bröt på så sätt mot den ordning som gällt sedan andra världskriget. EU och USA införde ekonomiska sanktioner som det inte finns något skäl att lyfta så länge beteendet är detsamma.

Kränkningar av svenskt luftrum och andra ryska provokationer lugnar inte känslorna. Att Löfven möter Putin är inget konstigt. Däremot ska ingen ha några förväntningar om resultat.

Det gäller även svenska företag. Rysslands ekonomi är fortsatt svag efter ett par år av djup kris. Att de utländska investeringarna rasar beror också på avsaknaden av en rättsstat.

Tillväxten har varit dålig ända sedan Putin återtog presidentposten 2012. Reallönerna har sjunkit med 13 procent sedan dess. Ekonomin är fortfarande extremt beroende av olje- och gasexporten och lider av kollapsen för världsmarknadspriserna 2014. Regeringen har försökt kompensera statsbudgeten genom att höja pensionsåldern och moms.

Följden har blivit kraftigt sjunkande förtroendesiffror för presidenten. Men han är inte intresserad av ekonomiska reformer utan av att behålla kontrollen.

För företagare är klimatet riskabelt. Flera tusen ryska affärsmän har hamnat bakom lås och bom, ofta på grund av konkurrenters intriger. Där har den statliga säkerhetstjänsten ständigt ett finger med i spelet. Fängslanden och domar är beställningsverk.

Den amerikanske riskkapitalisten Michael Calvey sitter inburad sedan i februari på grund av en dispyt med en rysk magnat. Det ger ingen vidare reklam för andra potentiella investerare.

Gemene man drabbas också av den allestädes närvarande korruptionen och myndigheternas godtycke. Yttrandefriheten är kraftigt beskuren, oberoende organisationer och oppositionella trakasseras.

Redan i början av sitt maktinnehav såg Putin till att ta över televisionen, som länge var befolkningens huvudsakliga nyhetskälla. Internet har ställt till det, särskilt som allt fler ryssar hämtar alltmer av sin information där. Det försöker Kreml lösa genom att inskränka friheten även på nätet och i sociala medier. "Respektlöshet" mot staten är numera straffbar.

Putin dominerar Ryssland med sitt auktoritära system. Han måste samtidigt hålla andra maktcentrum på gott humör, det må vara stenrika oligarker eller statliga toppbyråkrater.

Häktningen av den före ministern Michail Abyzov, en av premiärminister Dmitrij Medvedevs skyddslingar, kan vara ett tecken på maktapparatusens interna strider. Alternativt månar presidenten om att inte låta någon känna sig säker.

USA har hållit garden uppe mot Ryssland, trots president Trumps uppskattning av kollega Putin. EU:s sanktioner består, även om en del medlemsländer knorrar. Det är viktigt att västfronten förblir intakt. Idealiskt vore förstås om Löfven kunde övertyga Putin om att bättra sig, men det är inte särskilt troligt. Det mesta går åt fel håll i Ryssland. Därför har de för tillfället inte mycket vettigt att tala om.

DN 9/4 2019"

"Föga hopp om töväder när Löfven möter Putin"

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Incidenter med ryska stridsflyg och ökade spänningar på Nordkalotten lär komma upp när statsminister Stefan Löfven möter Rysslands president Vladimir Putin i dag, tisdag. Och den frostiga grundtonen kommer knappast att ändras, tror Rysslandsexperten Martin Kragh.

Mötet, som är det första på tu man hand, sker i samband med konferensen Internationellt arktiskt forum i ryska S:t Petersburg. Enligt Löfvens pressekreterare kommer statsministern att "lyfta för Sverige viktiga frågor", utan att gå exakt in på vad samtalet ska handla om.

Möten på hög nivå mellan Sverige och Ryssland har varit få och frostiga särskilt efter annekteringen av Krimhalvön i Ukraina 2014. När utrikesminister Margot Wallström träffade sin kollega Sergej Lavrov i Moskva 2017 var det ingen varm stämning som förmedlades på presskonferensen, utan närmast ett konstaterande av att oenigheterna består. "Vår relation är inte inne i sin bästa period", sade Lavrov efteråt, enligt Yle.

Något töväder i relationen kommer knappast tisdagens möte heller att leda till, enligt Martin Kragh, Rysslandsexpert vid Utrikespolitiska institutet.

– Grundtonen kommer inte att ändras, relationen kommer att förbli ungefär vad den är. Löfven kommer att bekräfta den officiella

ståndpunkten om ryskt agerande i Ukraina och annekteringen av Krim, inblandningen i Syrien, och eventuellt händelserna i Östersjön. Den svenska regeringen kommer att använda mötet för detta, säger han. Ryska militärplan som flyger över Östersjön utan transponder är en fråga som det kan komma ett utspel om, menar Kragh som tror att andra frågor som kan tas upp är Arktis och de ökade spänningarna på Nordkalotten.

Mötet mellan Löfven och Putin kan ses som ett sätt att hålla den politiska dialogen i gång, även om det bara bekräftar existerande meningsskiljaktigheter. För Sverige handlar det om en tvåhövdad strategi, eller "tvåspårspolitik" som regeringen kallar den: att fördöma brott mot folkrätten, men ändå ha utbyte på olika områden.

– Sverige har en bilateral agenda som är ganska aktiv med Ryssland trots allt; svenska företag har trots den ekonomiska nedgången fortfarande närvaro i Ryssland och vi har många gemensamma projekt kring till exempel bistånd och miljö som genomförts de senaste 25 åren, säger Kragh.

TT "

" Löfven efter samtalet med Putin: "Ett möte med raka budskap"

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

"Mitt viktigaste uppdrag som statsminister är landets trygghet och säkerhet. Samtidigt är det viktigt att vara tydlig med Ryssland i frågor där vi är av olika åsikt", säger Stefan Löfven efter sitt första möte med Rysslands president Vladimir Putin.

"Sankt Petersburg.

– Det var mitt första möte med Putin och det var ett bra möte. Bra stämning och presidenten är påläst och kunnig. Det var också ett möte med raka budskap. Jag har tagit upp folkrättsbrotten i Ukraina, säkerheten i Östersjön och situationen med mänskliga rättigheter, sade statsminister Stefan Löfven i Sankt Petersburg efter sitt möte med Vladimir Putin.

Det var första gången som Löfven personligen träffade Putin och det första bilaterala mötet mellan en svensk statsminister och rysk president sedan 2011.

Sedan den ryska annekteringen av Krim 2014 har Sverige hållit fast vid att man inte har några möten på ministernivå med Ryssland. Varför valde du att träffa Putin nu?

– Sverige ska ha en så bra relation som möjligt till Ryssland. Ryssland är viktigt och ligger i vårt närområde. Det ligger där det ligger för alltid. Sverige ligger där det ligger för alltid. Då ska vi samarbeta i frågor där vi har gemensamma intressen. Men också vara tydliga i frågor där vi är av annan åsikt. I Ukraina hotas den europeiska säkerhetsordningen och det är viktigt för ett litet land att de stadgar som finns respekteras. Om de inte respekteras kommer vi alltid att stå

upp mot det. Men det är inte detsamma som att inte ha någon relation till Ryssland. Det har vi inte stått för.

Sverige har inte haft några möten på ministernivå förrän Margot Wallström träffade Sergej Lavrov 2017. Själv väljer du nu att träffa Putin. Då har ju något ändrats.

– Mitt viktigaste uppdrag som statsminister är landets trygghet och säkerhet. Att vi deltar i en konferens om den arktiska regionen är rätt naturligt. Vi har stora intressen där. Jag skulle inte göra mycket nytta om jag hade stannat hemma. Men vi fortsätter naturligtvis tvåspårspolitiken där vi å ena sidan vill utveckla handel, investeringar och klimat, å andra sidan ta upp viktiga frågor där våra åsikter går isär. Det här var ett bra tillfälle och vi ska söka en så bra relation som möjligt.

Löfven påpekade också att han hade träffat fem representanter för det ryska civilsamhället under förmiddagen. Dessutom har han träffat representanter för svenska företag i Ryssland, bland annat Stena, Ikea och Ericsson.

Att svenska företag fortfarande jobbar i Ryssland var något som Putin noterade med glädje då han träffade Stefan Löfven inför kamerorna före deras bilaterala möte.

– Vår relation håller på att utvecklas, trots vissa problem.

Handelsutbytet växer och vi har nästan fem miljarder i investeringar från våra svenska vänner, sade Putin.

När tolken översatte "vänner" till "partners" fick han en reprimand av Putin.

– Jag sade vänner och han översatte till partners, muttrade Putin. Tolken rättade sig snabbt.

– Våra diskussioner om Arktis visar att vi har gemensamma intressen. Jag är glad över att vara i Sankt Petersburg, det symboliserar vår gemensamma historia, svarade Löfven.

De bilaterala diskussionerna pågick därefter i cirka 45 minuter och följdes av en gemensam middag med Putin som värd för alla de nordiska ledarna.

Just handel är ämnet som Putin själv helst hade velat fokusera på under arktiska mötet i Sankt Petersburg. Under forumets huvudattraktion – en öppen session med fyra nordiska ledare – inledde Putin debatten med ett inlägg som enbart handlade om hur Arktis ska exploateras.

– Vi vill öka fraktvolymen, till 80 miljoner ton 2025. Det är ett realistiskt och bra mål. Förra året var volymen 20 miljoner. Vi ska utveckla infrastrukturen, navigationsinstrumenten. Vi ska modernisera hamnarna. Här i Sankt Petersburg byggs just nu tre kärnkraftsdrivna isbrytare för ändamålet, sade Putin.

Alla de nordiska ledarna – förutom Löfven även Finlands president Sauli Niinistö, Norges statsminister Erna Solberg och Islands president Gudni Jóhannesson – svarade med att tala om klimatförändringen.

– En klimatkris i Arktis inget framtidsscenario. Den sker nu, medan vi sitter här och talar, sade Stefan Löfven.

Också Finlands president Sauli Niinistö fokuserade på klimatet.

– Allt som sker i Arktis får konsekvenser i resten av världen, vi måste göra något och vi borde ha gjort det för länge sen. Den goda nyheten är att vi vet vad vi ska göra. Först måste vi snabbt minska utsläppen av koldioxid i luften, sade Niinistö.

Erna Solberg poängterade att det inte finns någon tid att förlora.

– Ett grönt tänkande är en del av lösningen och det måste betraktas som en affärsmöjlighet.

Under debatten vände sig Putin plötsligt till Löfven med en spontan inbjudan till den kontinentala hockeyligan KHL.

– Det strålande svenska hockeylaget gläder båda svenskarna och oss. Det vore fint om ett svenskt lag kunde delta i KHL. Men det är inte på dagens agenda, sade Putin till Löfven.

– Vi har många gemensamma intressen – investeringar, klimat, business, hockey. Genom åren har vi sett så många fantastiska sovjetisk och ryska hockeyspelare. Vi behöver samarbete, förståelse. Men för Sverige som ett litet land är det viktigt att inte tumma på principer, svarade Löfven.

Anna-Lena Laurén"

"Fakta. Internationellt arktiskt forum

Konferensen Internationellt arktiskt forum hålls i S:t Petersburg i Ryssland den 9–10 april. Konferensen arrangeras av den ryska stiftelsen Roscongress. Detta är den femte konferensen sedan starten 2010.

Årets tema är den arktiska regionen som ett hav av möjligheter, med betoning på transportfrågor. De nordiska länderna företräds på hög nivå av bland andra statsminister Stefan Löfven, Norges statsminister Erna Solberg och Finlands president Sauli Niinistö.

Huvudsyftet med forumet är att förbättra levnadsförhållandena i den arktiska regionen, bevara dess unika miljö och stärka det internationella samarbetet kring frågorna.

Källa: Regeringen, Arcticportal, International Arctic Forum. "

" Spiondömd norrman hoppas på Putins nåd

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Norrmannen Frode Berg döms till 14 års fängelse för spioneri i Ryssland. Han tänker nu be president Vladimir Putin om nåd.

Straffet ska avtjänas i ett högsäkerhetsfängelse, enligt domstolen i Moskva. De cirka 500 dagar han varit häktad dras av ifrån straffet. Berg godtar domen och kommer inte att överklaga, enligt hans advokat Ilja Nonvikov. Den kommer att vinna laga kraft i slutet av april.

– Först då kan Berg ansöka om benådning, säger Nonvikov till NRK. Den pensionerade gränsvakten greps i en operation utförd av säkerhetstjänsten FSB den 5 december 2017 i Moskva. Han hade då på sig 3 000 euro (cirka 30 000 kronor) i kontanter.

Åklagaren hävdar att den 63-årige Berg bedrev spioneri om Rysslands atomubåtar, rapporterar AFP. Ett rysk tidigare polisbefäl anklagades för att ha gett norrmannen dokument om ryska flottan och dömdes i december till 13 års fängelse.

Frode Berg har erkänt kontakter med norsk underrättelsetjänst, samt att han har lämnat över pengar i den ryska huvudstaden på adresser som han fått av kontakter i Norge. Men Berg säger sig bara ha varit kurir, inte spion.

Både den norska regeringen och underrättelsetjänsten har tidigare varit mycket förtegn om fallet.

– Vi arbetar på olika sätt för att ha tillvarata hans intressen på bästa sätt. Norska myndigheter hoppas att Frode Berg ska komma hem till Norge, säger en talesperson för utrikesdepartementet i Oslo.

Enligt Nonvikov krävs nu framgångsrika diplomatiska ansträngningar för att hans klient ska benådas. Ett alternativ är att Berg får avtjäna straffet i Norge.

Statsminister Erna Solberg besökte Ryssland i förra veckan och mötte då Putin. På frågor från journalister efter mötet uteslöt inte den ryske presidenten en benådning av Berg, men underströk att det först måste falla en dom.

– Det är ett gott tecken att Putin själv nämnde fallet, sade Nonvikov inför tisdagens dom.

TT"

"Fakta. Fallet Frode Berg

Den 63-årige tidigare gränsvakten greps den 5 december 2017 i Moskva med 3 000 euro på fickan. Han anklagades för spioneri och häktades i säkerhetstjänsten FSB:s fängelse Lefortovo.

Frode Berg har erkänt kontakter med norsk underrättelsetjänst och att han agerat kurir med uppdrag att lämna pengar på adresser i Moskva. Däremot nekar han till spioneri.

Åklagaren yrkade på 14 års fängelse för spioneri. I går tisdag kom domen, som går på åklagarens linje. Frode Berg kommer inte att överklaga utan tänker Ryssland president Putin om nåd. "

" Anna-Lena Laurén: Ni får eskortera mig ut ur tunnelbanan, meddelade tanten

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Tåget bromsade in på Oktjabrskaja-stationen i Moskva. Jag klev ur och småsprang uppför trapporna, jag hade bråttom till en intervju. Då såg jag i ögonvrån en fragil gammal herreman som mycket långsamt och försiktigt gick nerför trappan, hållande sig i ledstången. Någon borde hjälpa honom, tänkte jag.

Innan jag hann vända tillbaka var mannen nästan nere på perrongen. Han sträckte ut båda armarna i en självklar gest. På en halv sekund liksom uppstod en annan passagerare ur tomma intet. Han tog den gamla mannen under armen och eskorterade honom in i tåget. Dörrarna slog igen. Tåget lämnade stationen.

Jag minns en annan gång då jag stod i en fullpackad metrovagn, precis vid dörren, bredvid en mager liten tant. När tåget bromsade in tog hon ett fast tag i min arm och tittade upp på mig. Hon var så liten att hon knappt nådde mig till axeln.

– Ni får eskortera mig ut ur tunnelbanan, meddelade hon.

Hennes ton var självklar. Hon visste att hon hade rätt att be mig om detta, och jag visste att min plikt var att göra det hon bad mig om.

När mitt barn var litet och jag steg in i en buss med barnet i famnen var de övriga passagerares reaktion lika självklar. De reste sig och gav oss sin plats. Det var inte mer med det.

Det här förhållningssättet till personer som antingen har uppnått en viss ålder eller rör sig med små barn förenklar mycket av kommunikationen i Ryssland. Vad det handlar om är förstås hierarkier.

Äldre personer ska ha förtur. Barn ska ha förtur. För ryssar är den saken lika självklar som det är självklart för svenskar att köa.

Att kvinnor också ska ha förtur i många situationer i Ryssland är knepigare för den som tror på jämställdhet. Jag är en övertygad feminist och därför borde jag tacka nej när manliga vänner bär min kappsäck eller drar ut stolen åt mig på restaurangen. Men det gör jag inte. De är mina vänner, och de vill visa mig respekt, inom ramarna för sin egen kultur. Att korrigera män som vill vara artiga mot kvinnor är enligt mig att börja i fel ända.

En kvinnlig kollega till mig tjatade ofta på att få bära stativet åt vår gemensamma kameraman. Det var för honom en källa till irritation och stress, eftersom han inför alla andra hade framstått som ett svin om han hade låtit henne göra det.

Men det betyder förstås inte att hierarkier inte är problematiska. Det gäller framför allt hierarkierna mellan man och kvinna.

I Ryssland finns det mellan kvinnor och män ett oskrivet kontrakt att män får göra vad de vill så länge de försörjer familjen, medan kvinnor har rätt att vara försörjda bara de uppfyller sin del av kontrakt. Dels ska de ansvara för hemmet, dels anstränga sig för att behaga mannen.

Många ryssar tycker att systemet är rättvist och bra. I praktiken leder det ofta till konflikter, eftersom Ryssland inte är Saudiarabien utan ett land där det ständigt ältras, skriks, debatteras, divideras, stöts och blöts.

Jag träffar ibland svenska och nordiska män som älskar ryska kvinnor därför att de "vågar vara kvinnor". De stackars männen har ingen aning om att de ryska hemmafruarna de drömmer om inte är att leka med.

Hierarkin där äldre och barn får förtur uppfattar jag däremot som mycket oproblematiske. Den är nämligen totalt egalitär och inte bunden till vare sig klass, etnicitet eller kön. När du blir gammal, kommer den också att gälla dig. Om du får barn kommer den också att gälla dem. Det är kanske därför den så sällan leder till debatt i Ryssland.

Sverige är ett jämställt, individualistiskt land med mycket större social jämlikhet än i Ryssland. Men i Sverige ber äldre människor inte om hjälp och ingen ger dem någon plats på bussen. Och om någon mot förmodan gjorde det skulle vederbörande sannolikt anse att hen har gjort en god gärning.

Strängt taget är det visserligen en god gärning. Men framför allt borde det vara en normal sådan. Något man gör utan att tänka.

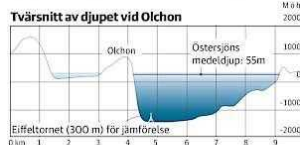
Anna-Lena Laurén "

Det gör Bajkalsjön unik

Bajkalsjön är världens största, djupaste och äldsta sötvattenssjö. Ordet Bajkal kommer enligt vissa teorier från burjatskan, som är ett mongolspråk. Det betyder "rik sjö". Enligt en annan teori kommer det från mongolskan och betyder "rik eld". Sjön rymmer 20 procent av planetens ofrusna sötvattensreserv. Dess unika djur- och växtliv placerade sjön på Unescos världsarvslista 1996.

Källa: Helmholtz Centre Potsdam, Unesco, Nationalencyklopedin, Wikipedia, Computer-Based Bathymetric Map of Lake Baikal, ucmrmedia.org

Så mycket vatten rymmer sjöarna
Volym i km³

Växt- och djurliv

Över 2 600 ryggradslösa arter lever i Bajkal. Av dem är 93 procent endemiska, vilket betyder att arten endast finns på denna plats. Det finns minst 53 olika fiskarter och 230 arter mörkräfter, som äter döda fiskar och annat organiskt avfall. I Bajkal finns även njerpan, världens enda sälar som bara lever i sötvatten.

Bilden: Hans Hildebrandt, nature.com

Epischura baicalensis

Är endemisk och det vanligaste ledföret i Bajkalsjön. Den lever av bakterier och de små algoplankton och spelar en avgörande roll när det gäller att rena Bajkalsjöns vatten. Arten är rödlistad.

" Så slår det varmare klimatet mot världens största sötvattenreserv

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Sibirien. Det tog tjugofem miljoner år att skapa världens djupaste, klaraste sjö. Det tar inte ens femtio år att förstöra den. Sibiriens pärla Bajkal med sitt iskalla vatten håller på att värmas upp. Det kan leda till att världens största sötvattenreserv förstörs. DN:s Anna-Lena Laurén och Beatrice Lundborg besöker Bajkalsjön som hotas av klimatförändringen – men som fortfarande kan räddas.

Isen är över en meter tjock och genomskinlig. Ibland får den ljusblå, nästan turkosa toner. Ibland är den djupt mörkgrön.

Och den talar. Med jämna mellanrum ljuder ett dovt knakande över vidderna. Det är isflak som bryts upp mot varandra.

– Dedusjka Bajkals musik, säger Andrej Zjilkin.

Vi har kört ut på isen i hans rysktillverkade Gazel-bil. Över oss välver sig en hög, klar himmel, under oss ligger ett bråddjup. 1,6 kilometer som djupast.

Bajkalsjön – världens djupaste sjö, täckt av glansis likt ett ändlöst, bonat balsalgolv. Mot Olchonöns klippiga stränder har isen byggt upp kaskader, snövita pelare av förstenat skum.

Olchon ligger vid Bajkals västra strand. Dess västra sida består av ett gyllengult hedlandskap. Vid strandremsan höjer sig dramatiska klippformationer. Många av klipporna har en central roll i det sibiriska ursprungsfolket burjaternas mytologi.

I likhet med alla som bor kring Bajkal kallar Andrej sjön vid namn. Dedusjka (farbror) Bajkal. Så heter den i folkmun. Invånarna förhåller sig till sjön som till ett levande väsen.

Nu håller sjön på att förändras. Klimatförändringen leder till att världens äldsta och djupaste sjö värms upp. Det iskalla, klara vattnet blir varmare och grumligare. Det kan betyda att ett unikt ekosystem, som har byggts upp under miljoner år, förpassas till historien.

– Än är det inte för sent. Det går att stoppa den här processen, säger Natalja Annenkova, som är limnolog och forskare vid Irkutsk limnologiska institut.

Bajkalsjön är ett naturens konstverk som har formats under en mycket lång process. Den halvmånformade sjön i östra Sibirien bildades för mellan 25 och 30 miljoner år sedan då rörelser i jordskorpan skapade en sprickdal. Resultatet är världens största sötvattenreserv – över tjugo procent av jordens sötvatten finns i Bajkal. Sjön rymmer lika mycket vatten som alla de stora amerikanska sjöarna tillsammans.

– Bajkal är ett eget ekosystem, unikt för världen. Det har utvecklats i isolerad miljö under mycket lång tid. Därför går det att studera många olika processer här, hur saker och ting hänger ihop. Det är fortfarande mycket vi inte vet, säger Natalja Annenkova.

Att Bajkalsjön är så stor och samtidigt isolerad har gjort den till ett hem för en mängd endemiska arter inom både växt- och djurriket. Endemisk betyder unik, arter som bara finns på ett enda ställe i världen. I Bajkal har de formats av sjöns ekosystem. Den mest kända är den knubbiga *njerpan*, världens enda sälart som endast lever i sötvatten. *Omul*, som ingår i familjen laxfiskar, lever bara i Bajkal, liksom en mängd ryggradslösa djur, alger och svampar.

För två år sedan införde ryska myndigheter ett totalt fiskestopp på omul. Fisken som det tidigare drogs upp tonvis av hade minskat drastiskt. Stimmen som finns kvar har flyttat djupare ner i sjön. Också den smaragdgröna Bajkal-svampen, som tidigare prydd strandbotten överallt i vikarna, försvinner på allt fler ställen. Orsakerna är inte helt klarlagda, men mycket tyder på att det har att göra med vattenkvaliteten.

– Isen har blivit tunnare, den lägger sig senare. Och den smälter tidigare än förr. Det har lett till att vattnet blir varmare och vi har fått mer alger, säger Galina Sibirjakova.

Hon flyttade till den lilla staden Kuzjir på Olchonön för tretton år sedan. Sedan dess har hon bott några hundra meter från stranden i ett vackert timmerhus med hisnande utsikt över sjö och berg. Galinas man Fjodor Burajev är burjat och hans förfäder har bott på Olchon i generationer. Paret lever på småskalig turismverksamhet.

Mitt på deras stora rymliga innergård står en jättelik gunga i form av en fisk som Fjodor har snidat. Hela gården är prydd med Fjodors träarbeten. De gestaltar den djurvärld han känner sedan barnsben – omulfisken, bajkalsälen, örnen.

Burjaterna är ett mongoliskt nomadfolk som har levt kring Bajkals stränder i sekler. För dem är världen kring sjön inte bara fysisk. Den är också gudomlig, en mytologisk iscensättning där gudarna är ständigt närvarande. I burjaternas schamanistiska, panteistiska tro tillber man konkreta platser, vissa fåglar betraktas som budbärare och allt levande är heligt.

Den här synen på sjön har också anammats av de ryska invånare som har flyttat hit. Till exempel Andrej Zjilkin offrar regelbundet till Bajkal.

– När isen lägger sig och vi första gången åker ut på sjön offrar vi. Vi kör till Schamanklippan och där håller vi ut lite vodka. Det är för att visa sjön respekt, säger Andrej Zjilkin.

Människans kärlek till Bajkal har emellertid blivit ett problem. Allt fler vill se den unika sjön och under de senaste tio åren har turismen i området exploderat. Tidigare var Bajkal främst ett centrum för ryska turister och säsongen begränsades till sommaren. Nu kommer utländska turister året om, främst kineser men också européer.

De flesta som flyger in för att beundra världens klaraste sjö är omedvetna om att allt avloppsvatten – inklusive deras egen avföring – slussas rakt ut i sjön.

– Tyvärr har myndigheterna fortfarande inte fått till stånd en fungerande avloppsrening. I praktiken byggs inga avlopp över huvud taget. Allt hamnar i sjön, säger forskaren Natalja Annenkova.

Bajkal har en mycket svag genomströmning. Vattnet som strömmar in från den mongoliska floden Selenga lämnar inte sjön på tre hundra år.

Dess enda utflöde är den sibiriska floden Angara, som är en biflod till Jenisej.

Bajkalsjöns komplexa reningsprocesser och dess gigantiska volym har hittills hållit vattnet klart. Men lokalt förekommer på många håll en tydlig eutrofiering, det vill säga övergödning.

– Flera strandvikar har blivit nedsmutsade, framför allt de som ligger i närheten av hotellkomplex. Många tror att det inte spelar någon roll, eftersom Bajkal fortfarande är mycket ren på djupare nivå. Men det har betydelse. De flesta organismer lever i strandzonen, den är en nyckelfaktor för hela Bajkal. Fisken behöver strandvatten när den ska fortplanta sig. Den unika svampen som växer bara i Bajkal och renar vattnet behöver stränderna. Strandvattnet är en zon som påverkar allt, konstaterar Natalja Annenkova.

Övergödningen har lett till ett fenomen som är bekant från Östersjön – cyanobakterier eller blågröna alger. De dök upp i stor skala i Bajkal för första gången år 2010. För befolkningen var de en chock.

Nu bildas algblomning över stora områden varje sommar. Det beror på att förhållandena för cyanobakterierna blir allt bättre. Bajkal är i grunden en kall, näringsfattig sjö med vattentemperaturer på 10–15 grader sommartid. När vattnet blir varmare och näringsrikare – i praktiken övergött – blir förhållandena plötsligt idealiska för algblomning.

– Turismen växer tyvärr för snabbt, infrastrukturen hänger inte med. Det leder till att strandzonerna smutsas ned och fosfor, som de blågröna algerna lever av, slussas ut i sjön i stora mängder. Det

diskuteras mycket nu och jag hoppas att problemet blir löst snart, säger forskaren Natalja Annenkova.

I Östersjön gick eutrofieringen så långt att den på många håll fortsätter av egen kraft. För Bajkals del är det ännu inte för sent, enligt Natalja Annenkova.

– Än är sjön i princip ren. Om vi får ett slut på människans nedsmutsning nu kan vi stoppa övergödningen.

Att stoppa lokal nedsmutsning är ett betydligt lättare arbete än att bromsa klimatförändringen. Den hotar Bajkal på ett principiellt plan, eftersom varmare vattentemperaturer kan vända hela ekosystemet upp och ner.

Klimatförändringen leder till stora förändringar i Ryssland. Tre fjärdedelar av Rysslands yta består av permafrost och den håller redan på att tina. Hur den påverkar Bajkalsjön på lång sikt vet forskarna inte än. De kan bara gissa.

Under de senaste hundra åren har temperaturen i Bajkals ytvatten höjts med 1,5 grader.

– Än så länge har det inte påverkat sjön oåterkalleligt. Men vi vet inte hur mycket sjön klarar. Dessutom har Bajkal stor regional inverkan på det lokala klimatet, säger forskaren Natalja Annenkova.

När stora vattenmassor värms upp kan det få oförutsedda följder för det lokala klimatet, säger klimatforskaren Gustav Strandberg på Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut SMHI.

– Öppet vatten i stället för is värmer luften och leder till att inlandsklimat övergår till kustklimat. I Sibirien har man kontinentalt klimat med mycket kalla vintrar. Om Bajkalsjön ligger isfri större delen av vintern kommer passerande lågtryck att plocka upp fukt och värme från vattnet, säger Strandberg.

Enligt Gustav Strandberg leder det till mer snö. Det blir förändringar som folk i regionen kommer att känna av – och som de inte nödvändigtvis kan förutse.

Svävaren styr ut över den snögnistrande isen i ett moln av dieselånga. Vi befinner oss utanför Listvjanka, en småstad på Bajkals västra strand några hundra kilometer söder om Olchonön. Kapten ombord är Aleksandr Ovsiankin, som har bott vid Bajkal i hela sitt fyrtioåriga liv. Han kan bekräfta att klimatförändringarna redan är ett faktum.

– Tidigare hade vi långa, stabila köldperioder med under minus trettio grader vintertid. Det gjorde isen pålitlig. Nu växlar temperaturerna och isen har blivit tunnare och mer förrädisk.

Vi träffar Ovsiankin då han kör oss ut till forskningsstationen Koty utanför Listvjanka. Expeditionen leds av Natalja Annenkova. Hon är doktor i molekylärgenetik och har nyligen fått ett stort forskarstipendium för att fortsätta sitt arbete med att studera mikroalger i sjön. I fokus står växtplankton.

Tillsammans med sin man, astrofysikern Ilja Potravnov, ska Natalja ta prover av plankton för sin forskning. Plankton är Nataljas passion – mikroskopiskt små, encelliga organismer. De utför fotosyntes och är livsviktiga för syresättningen i sjön.

– De är helt avgörande för ekosystemet då de utgör basen i födokedjan. Otroligt vackra när man tittar på dem i mikroskop. Och vi vet fortfarande alltför lite om dem.

Listvjanka är en småstad precis vid floden Angaras mynning. Det är också ett centrum för den expanderande turismen i området, något som syns i en mängd byggprojekt. Längs stranden växer gigantiska hotell upp som svampar ur jorden. De liknar födelsedagstårtor vid bergens fot. Bajkal är omgivet av höga berg, stränderna på västra sidan är branta och går man ut i vattnet blir det bråddjupt nästan genast.

Forskningsstationen Koty ligger ett tiotal kilometer norrut längs stranden. Enda vägen dit är via sjön, eftersom bilvägen tar slut vid Listvjanka. Under det gnistrande vita snötäcket myllrar ett liv som bara går att följa med mikroskop. Precis under isen lever en enorm biomassa växtplankton – basföda för en mängd organismer. De konsumerar koldioxid och producerar syrgas. För det behöver de solljus, som släpps igenom av den genomskinliga isen.

Utan is kan den här sortens plankton inte leva.

– De senaste vintrarna har isen lagt sig senare. Det påverkar allt liv i sjön. Isen behövs för att planktonsamhällena och de endemiska mikroalger ska kunna leva. Sälarna måste ha is för att föda sina ungar. I ett ekosystem hänger allt ihop, om en del av systemet försvinner utsätts hela systemet för stor stress, säger Natalja Annenkova.

Enligt forskningen har tiden då Bajkal är isfri ökat med 18 dagar mellan 1869 till 2000. Samtidigt har isens tjocklek minskat med 12 centimeter mellan 1949 och 2000. Den krympande isperioden lett till stora praktiska problem för lokalbefolkningen. I det till stora delar

väglösa Sibirien är vintervägarna som går längs isen centrala. Ju kortare tid vattendragen och sjöarna är istäckta, desto sämre kommunikationer.

– I år kunde vi börja köra bil på isen först i februari. Tidigare kunde man ofta göra det redan i slutet av december, men för femton år sedan ändrades det. Innan dess var isen minst 1,5–1,6 meter tjock, nu är den ofta inte tjockare än en meter. Och den har fler sprickor, det har blivit farligare att köra bil, säger Aleksandr Ovsiankin.

På forskningsstationen Koty hackar Natalja och Ilja hål i en vak och tar prover med hjälp av en konformad sil. Det är en gåva från Lunds universitet, där Natalja forskade i två år.

Forskarna på stationen har mätt andelen koldioxid i luften sedan 2002. Resultaten är entydiga – PPM (parts per million) har stigit från 360 till 408.

– Vi valde det här stället för att mäta koldioxidhalten i luften eftersom det är på långt avstånd från bebyggelse. Resultaten är tydliga. Vår industri, våra bilar, allt vårt energibruk värmer upp planeten, säger fysikern Michail Pantjenko. Han är vice direktör på institutet för optik och atmosfär i Tomsk och besöker forskningsstationen i Koty flera gånger i året.

Koldioxidnivån i sjön är än så länge stabil. Bajkal konsumerar enligt forskarna i Koty ungefär lika mycket koldioxid som mellan 200 000 och 300 000 bilar producerar varje år. Det är möjligt tack vare alla växtplankton och deras fotosyntes, som syresätter sjön. Samtidigt konsumerar de koldioxid och omvandlar den till organiskt kol. Den blir föda för andra organismer.

– Växtplanktonen och deras fotosyntes är basen för allt i Bajkalsjön. Utan den kan varken fiskar eller sälar leva, säger Karin Rengefors som är professor i limnologi vid Lunds universitet.

Växtplankton äts av djurplankton, djurplankton äts av fiskyngel, fiskyngel äts av större fiskar. Det är en kedja med planktonen som alltings utgångspunkt.

– När vattnet blir varmare kan växtplanktonen komma tidigare och det kan leda till en så kallad *mismatch* då djurplanktonen inte har kommit i gång än. Då djurplanktonen väl vaknar till liv saknas växtplanktonföda. Det kan i sin tur leda till att det inte finns tillräckligt med djurplankton för fiskynglen, säger Rengefors.

Om det känsliga ekosystemet i Bajkalsjön förstörs är det enligt Rengefors en global förlust.

– Det vore fruktansvärt sorgligt. Bajkalsjön utgör en betydande del av den globala dricksvattenreserven. En stor del av jordens biologiska mångfald finns bara där. Det är ett unikt system där man kan studera evolutionära processer tack vare de endemiska arterna som har utvecklats i Bajkal, många med ursprung i Arktis hav. Vissa av de här organismerna kanske kan anpassa sig till en liten temperaturhöjning, men andra kan inte det.

En sådan process skulle leda till ett nytt ekosystem. Hur det ser ut vet ingen.

– Kanske blir det ett kärr, säger Natalja Annenkova.

Om hoten mot Bajkal är stora, så är också engagemanget för ryska förhållanden ovanligt starkt.

Miljöaktivismen har gamla rötter just vid Bajkalsjön. Det var här som den sovjetiska miljörörelsen föddes i slutet på 1980-talet i protest mot en cellulosafabrik, som år 1966 hade byggts i Bajkalsk. I dag är cellulosafabriken stängd, men osanerad. Den läcker fortfarande ut förorenat vatten.

När det statliga bolaget Transneft år 2006 ville dra en oljeledning intill Bajkal blev protesterna så omfattande att Putin själv ingrep. Med några pennstreck på kartan flyttade han oljeledningen fyrtio kilometer bort från sjön.

För några år sedan fick ett kinesiskt bolag rätt att tappa sjön på vatten och sälja som flaskvatten. Efter upprepade lokala protester har myndigheterna nu tillfälligt stoppat företaget.

En av dem som gick i spetsen för kampen mot cellulosafabriken på sovjettiden var biologen Marina Richvanova. Trettio år senare arbetar hon fortfarande för att skydda den känsliga miljön kring Bajkal.

– Intresset för Bajkal är stort – mycket större än förr. Problemet är att alla beslut fattas över huvudena på folk, aldrig av dem som själva berörs. Det försöker vi ändra på genom att skapa nätverk på gräsrotsnivå, säger Marina Richvanova.

Vi träffar henne i Kuzjir på Olchonön där hon har samlat en grupp lärare, biologer, meteorologer och lokala aktivister för att tillsammans utarbeta gräsrotsstrategier för att skydda Bajkal.

– Klimatförändringen är ett faktum och den hotar Bajkal på sikt. Samtidigt är mitt mål att få människor att ändra sitt beteende och då måste jag börja med konkreta problem, sådana som går att lösa lokalt. Annars kommer folk bara att känna hopplöshet. De måste få känna att de kan göra något, säger Marina Richvanova.

Hemma hos Galina Sibirjakova och Fjodor Burajev har åttaåriga Radana klätt sig i burjatisk folkdräkt vårt besök till ära. Hon är van vid att dansa och sjunga för turister, men också vid att undervisa dem om Bajkals miljö.

Jag frågar henne vad hon vet om Bajkal. Svaret blir en liten föreläsning.

– Vi har endemiska arter, njerpan och Bajkal-svampen. Vi har en massa fisk, till exempel omul. Den har varit utrotningshotad och hamnade i röda boken.

För hela familjen är miljömedvetenheten en del av vardagslivet.
– Vi använder bara tvättmedel utan fosfor och jag har fört kampanj i grannskapet för att alla ska göra likadant. Vi talar om för turister att de inte får köra bil längs stränderna, eftersom det förstör våra endemiska växtarter. Det är viktigt att turismen på Olchonön förblir småskalig. Bajkal klarar inte stora hotellkomplex, säger Galina.

Både hon och Fjodor talar om klimatförändringen i självklar ton. Ingendera tvivlar på att den är ett faktum. De ser varje dag hur den påverkar deras sjö.

– Vattnet i Bajkal har blivit grumligare. Hela den arktiska världen håller på att smälta. Uppvärmningen är ett globalt problem, säger Fjodor Burajev.

– Att klimatförändringen beror på människan är redan erkänt. Det borde bli ekonomiskt olönsamt att skada naturen, anser Galina. Hennes dotter Radana uttrycker det enklare.

– Om människan skyddar farbror Bajkal kommer han att leva. Gör vi det inte försvinner han.

Anna-Lena Laurén "

"Reportern och fotografen

Anna-Lena Laurén är Dagens Nyheters korrespondent i Ryssland. Hon har gett ut flera böcker om Ryssland, Kaukasien och Centralasien. År 2015 fick hon Publicistklubbens pris Guldpennan.

Beatrice Lundborg är fotograf på Dagens Nyheter och har bland annat vunnit förstapris i Årets bild i kategorin "Öppen klass" med en bild från staden Vladimir i Ryssland.

1,5 grader har temperaturen i Bajkals ytvatten höjts med under de senaste hundra åren.

I luften är höjningen 1,2 grader. Det är framför allt vintrarna som har blivit varmare, med 2 grader i medeltal. "

" Presidentkandidater tävlar med drogtest och armhävningar

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Andra omgången i ukrainska presidentvalet ser ut att urarta i en show. Den sittande presidenten Petro Porosjenko och tv-komikern Volodymyr Zelenskyj utmanar varandra i stadiondebatter, drogtestar – och nu senast armstyrka.

– Jag önskar er alla en glad, sportig vårmorgon, säger Volodymyr Zelenskyj, medan han utan att bli andfädd gör sju chins, det vill säga drar upp sig i en stång enbart med hjälp av armstyrka.

Zelenskyj, som tränade tyngdlyftning i sin ungdom, sänder ett tydligt och klart besked till väljarna: Det är jag som är den unga, energiska kandidaten.

Ända sedan det blev klart att skådespelaren Volodymyr Zelenskyj, 41, och sittande president Petro Porosjenko, 53, går till andra omgången i ukrainska presidentvalet har debatten handlat om den här sortens utspel. Inte om politikens innehåll, trots att Ukraina står inför en mängd problem: Hur återfå de ockuperade territorierna? Hur få ekonomin på fötter? Hur avlägsna korruptionen?

I stället har kandidaterna kastat utmaningar till varandra, den ena märkligare än den andra. Zelenskyj utmanade Porosjenko på drogtest och bägge kandidaterna lämnade in blodprov för att bevisa att de inte tar droger. Därefter utmanade Zelenskyj Porosjenko på en debatt på

Olympiska stadion i Kiev den 19 april. Porosjenko tackade ja men vill att debatten ska gå av stapeln redan den 14 april.

Inte heller Porosjenko har gått in på sakfrågor, utan fokuserat på känslor. Han bygger nu målmedvetet upp en profil av att enbart han kan stå emot Ryssland och Putin. I sin senast tweet har han låtit lägga ut ett foto av sig själv i kamouflagedräkt – numera hans favoritdress – och skriver att valet inte handlar om vad kandidaterna säger utan vem som är tillräckligt stark för att stå emot den aggressiva grannen. ”Putin vill ha en svag president för att få sin revansch”, skriver Porosjenko.

Allt tyder på att bägge kandidaterna har riktat in sig på den här sortens imagebygge som strategi. De speglar sig i varandra med förhoppningen om att det ska få dem själva ska framstå som mest fördelaktig.

I första valomgången segrade Zelenskyj med 30,24 procent av rösterna. Porosjenko fick 15,95 procent. Andra omgången genomförs den 21 april.

Anna-Lena Laurén "

”Ett land i krig kan inte ha en showman som president”

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

"Ryssland vill ha bort krimtatarerna från den annekterade halvön Krim. Därför ökar förtrycket mot vårt folk, säger krimtatarernas ledare Mustafa Dzemilev. I ukrainska presidentvalet på söndag stödjer han ”den för Ryssland mest förhatliga kandidaten” – Petro Porosjenko.

Kiev

– Valet är mycket viktigt, men att en underhållare verkar ha de högsta popularitetssiffrorna är oroande, säger Mustafa Dzemilev.

Med ”underhållaren” menar han Volodymyr Zelenskyj, en skådespelare och tv-stjärna som utmanar den sittande presidenten Petro Porosjenko i andra omgången av presidentvalet på söndag.

– Jag vet inte, landet befinner sig i ett tillstånd av krig...och att då ha en showman som president?

Jag möter krimtatarernas landsflyktige ledare i en välbevakad byggnad i den ukrainska huvudstaden som han disponerade redan tidigare som ledamot i Ukrainas parlament, men som han bor i permanent sedan 2014, då Krim ockuperades av Ryssland.

Han bjuder på turkiskt kaffe i små koppar och berättar om sin längtan hem. Det är en dröm som ter sig allt mindre sannolik att bli uppfylld för den 75-årige Dzemilev.

– Självklart hoppas jag på att återvända till ett befriat Krim, att få leva där lite till, att delta i att eliminera ockupationens följder och att där-
efter bli begravd nära mina släktingar i Bachtjisaraj. Men nu har Ryssland förbjudit mig att åka hem. Det handlar inte om mig personligen, jag har redan levt tre år längre än en genomsnittlig ukrainare.

Dzemilev tillägger att han när han för drygt femtio år sedan engagerade sig i demokratiörelsen i Sovjetunionen inte trodde att han skulle uppnå denna ålder. Vanligtvis blir de som opponerar sig mot en totalitär regim inte gamla.

– Men detta är ett stort drama för det krimtatariska folket, som kämpade för att återvända till sitt historiska land efter Stalins deportation och folkmord 1944. Och nu har vi hamnat under en ännu mer skoningslös totalitär och kriminell regim som gör att många åter tvingas att lämna sitt hemland.

Det är därför Dzemilev ser det som så avgörande vad presidentkandidaterna har för syn på ockupationen av Krim och hur Ukrainas - territoriella enhet ska återställas. Men den frågan har det inte talats om så mycket under valkampanjen.

Och det är därför han vill att Porosjenko, som tillträdde i ett läge då statens överlevnad hotades, sitter kvar som president.

Dzemilev beskriver det som att Ukrainas armé knappast existerade när rysk militär invaderade 2014, och hela maktstrukturen var infiltrerad av agenter från ryska underrättelsetjänsterna FSB och GRU. Dessutom var ekonomin urusel och statskassan tom, samtidigt som den

Moskvatrogne presidenten Viktor Janukovyjtj – som flydde landet undan folkupproret på Majdan – försökte stjäla allt han kunde.

– I det läget lyckades Porosjenko försvara Ukrainas självständighet och stoppa Rysslands aggression. Därför anser jag att Porosjenko är den mest acceptabla kandidaten. Men för Ryssland är han den mest oönskade kandidaten.

Även det krimtatariska folkets representation *Medzjlis* – som Ryssland har förbjudit att verka – har uppmanat sina landsmän att stödja Porosjenko.

– Jag har fått frågan om vad som skulle hända om Ukraina skulle få en president som går med på eftergifter i frågan om Krim med Ryssland. Mitt svar är att i så fall är han inte president, utan en förrädare. Enligt Ukrainas författning är presidenten skyldig att försvara landets territorium. Om en president gör upp med Ryssland så blir följden stora protester, det kan till och med bli ett nytt Majdan.

Enligt Dzjemilev råder ren terror på det ockuperade Krim, med ständiga husrannsakingar, gripanden och tortyr. Hans bild överensstämmer med vad Human Rights Watch rapporterar om situationen på halvön: dagarna före första valomgången den 31 mars arresterade den ryska säkerhetstjänsten FSB ett 20-tal krimtatariska aktivister. De anklagades för att stödja den islamistiska rörelsen Hizb ut-Tahrir. Enligt HRW är det ett sätt att tysta en folkgrupp i vilken många motsätter sig den ryska ockupationen.

Dzjemilev tar ett annat exempel: den nya ryska lagen som kriminaliserar ett ifrågasättande av folkomröstningen på Krim 2014 och halvöns ”återförening med Ryssland”.

Varför är Krim så viktigt för Moskva?

– De behöver främst Krim som en militärbas. De har återställt de kärnvapenläggningar som likviderades på 1990-talet, efter Sovjets upplösning, och gjort Krim till den kraftigast militariserade delen av Ryssland. Andelen FSB-agenter per capita är tio gånger högre på Krim än genomsnittet i Ryssland. De vill ha en lojal befolkning. Och den mest illojala gruppen är krimtatarerna, som de försöker skrämja iväg från Krim genom ökat förtryck.

Under de fem årens ockupation har tio procent av krimtatarerna lämnat halvön, vilket motsvarar minst 30 000 människor. Därutöver lika många ukrainare.

Vad finns det för chanser att Krim återgår till Ukraina?

– Ockupationen av Krim har medfört sådana skador för Ryssland som ingen fiende skulle ha kunnat tillfoga det. Det är i Rysslands eget intresse är att snabbt dra sig bort. Då slipper man isoleringen, och sanktionerna kan hävas.

Men enligt Dzjemilev kan Putin inte backa tillbaka – ”det vore liktydigt med harakiri”.

– Så det finns två utvägar: Att Putin avgår, eller att landet börjar upplösas inifrån. Men det finns också en tredje möjlighet, som han som ett jagat djur går till det extrema, och börjar hota omvärlden med krig.

Han betonar att Ukraina har tagit flera stora steg framåt, trots korruption och andra problem. Inte minst har krigsmakten byggts upp, och ryssarna kan inte längre bara marschera in.

– De satsar främst på destabilisering, och att någon ska komma till makten som de kan komma överens med. Men det ukrainska samhället har mognat väsentligt, så det är inte så enkelt för Kreml att installera en marionett hos oss.

Att stödet för de nuvarande makthavarna i Kiev är så lågt förklarar Dzjemilev med att folk har det svårt, lönerna och pensionerna är låga, och man lägger i första hand skulden på presidenten.

Han håller upp grönt te i en servis från Uzbekistan; dit kom han i maj 1944, när han var sex månader gammal, sedan diktatorn Stalin deporterat hela den tatariska folkgruppen från Krim till den centralasiatiska sovjetrepubliken. Först år 1989 – efter 45 år av exil – kunde 250 000 krimtatarer återvända till sina hemorter.

– Vi tog med den här vanan att dricka te från den uzbekiska kulturen. Jag var en av de få i min generation som överlevde svälten, slavarbetet, kölden och sjukdomarna under förvisningen. Mer än 40 procent av våra landsmän dog under åren 1944–1945.

Kan detta upprepas? För Dzjemilev, som själv var ett av offren förra gången, står en sak klar: Liksom efter Tsarrysslands erövring 1783 och Stalins deportation 1944 är Rysslands mål i dag att få bort krimtatarerna och kolonisera halvön, främst med etniska ryssar.

– Direkt efter ockupationen i februari 2014 fruktade många krimtatarer att de skulle utsättas för pogromer och massdeportationer. Jag trodde personligen inte på en upprepning av 1944, för då befann sig alla vuxna män vid fronten mot Tyskland och de sovjetiska myndigheterna mötte inte mycket motstånd när de satte kvinnor, äldre och barn i boskapsvagnar till förvisningen. Nu har ockupanterna snarare tagit till

taktiken från 1700-talet; massivt förtryck som ska tvinga krimtatarerna att ge sig av.

När vårt samtal återkommer till söndagens val gör Dzjemilev inte mycket för att dölja sin skepsis gentemot Zelenskyj.

– Föreställ dig att överbefälhavaren för de väpnade styrkorna är en komiker, som inte heller har någon erfarenhet av att leda en statlig myndighet.

För Dzjemilev är det ett större problem vilken politik som Zelenskyj egentligen står för.

– Han har visserligen sagt att han är för Ukrainas territoriella helhet. Men han har också sagt att han är till och med är redo att sätta sig vid förhandlingsbordet med djävulen, för att vi behöver fred. Men till vilket pris? Hur ska det uppnås om man sätter sig vid bordet med angriparen? Putin har ju sagt att frågan om Krim är avslutad för gott. Vad finns det då att förhandla om?

Michael Winiarski "

"Fakta.

Mustafa Dzjemilev var ett halvt år när han tillsammans med hela sin familj, på diktatorn Josef Stalins order, deporterades till sovjetrepubliken Uzbekistan. Det skedde den 18 maj 1944, och Mustafa var ett av de yngsta offren för en av de värsta grymheterna som begicks i Sovjet.

De flesta fördrivna, 250 000 människor, var krimtatarer. Men även andra folkgrupper – som bulgarer, armenier och greker – sattes i

boskapsvagnar och fraktades till Centralasien. Mellan en tredjedel och hälften dog inom två år. De överlevande och deras barn kunde komma tillbaka till Krim först när sovjetimperiet började falla sönder.

Han sändes sju gånger till straffläger och förvisningar i Sibirien. 1986 släpptes han för sista gången från östsibiriska Kolyma.

Sedan rysk militär ockuperade Krim och erövrade halvön från Ukraina för fem år sedan är han åter förvisad från Krim.

" Fakta. Avgörande valomgång 21 april

Den andra avgörande valomgången av presidentvalet sker på söndag, den 21 april.

Nuvarande presidenten Petro Porosjenko ställs mot komikern - Volodymyr Zelenskyj, den senare helt utan politisk erfarenhet.

I första omgången fick Zelenskyj 30,24 procent av rösterna. - Porosjenko fick 15,95 procent. De övriga kandidaterna, däribland Julia Tymosjenko slogs ut."

" En komikers uppväxt och hans strävan efter makten

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Matchboll i valet. Ukrainarna kallar ofta sina politiker clown. Men de har aldrig haft en professionell komiker som president. På söndag kan de få det. Inför andra omgången i presidentvalet leder skådespelaren Volodymyr Zelenskyj stort. Hur kan en total novis aktersegla etablissemangen?

Att den 41-åriga skådespelaren och komikern Volodymyr Zelenskyj fått smeknamnet "Ukrainas Trump" är ironiskt. Faktum är att Zelenskyj inte alls liknar Trump.

Han är inte aggressiv och försöker inte chockera. Han bryr sig inte ens om att svara på alla förolämpningar. Han undviker ofta debatter i stället för att ta dem. Han skrävlar aldrig. Med sitt milda leende liknar han snarast en blid svärmorsdröm.

Populist är Zelenskyj definitivt. Efter att ha vunnit första omgången i det ukrainska presidentvalet gjorde han ingen programförklaring. I stället valde han att spela ett parti bordtennis inför det samlade journalistuppbådet.

Några dagar senare utmanade han president Petro Porosjenko på valdebatt på Olympiska stadion i Kiev den 19 april. Porosjenko tackade ja men krävde att debatten skulle gå av stapeln den 14 april. På det svarade Zelenskyj med att lägga ut en film på hur många chins han kan göra (det vill säga dra sig upp i en stång med enbart armkraft).

Porosjenko höll fast vid att debatten skulle föras den 14 april och väntade sedan på stadion inför tv-kamerorna, demonstrativt pekande på Zelenskyjs tomma stol.

För en utomstående framstår valdebatten som absurd. Kandidaterna skuggboxas, viftar med symboler och förolämpar varandra via sociala medier. Inte ett ord om kriget i östra Ukraina, det annekterade Krim, korruptionen, de sociala klyftorna.

Den ukrainska valkampanjen handlar inte om att föra fram sitt program. Den handlar om att påverka väljarnas uppfattning om motståndaren. Zelenskyj försöker få Petro Porosjenko att framstå som gammal och försvagad, Porosjenko utmålar Zelenskyj som en rysk marionett.

Hittills verkar det vara Porosjenko som förlorar mest på upplägget. I den senaste opinionsmätningen av Kievs internationella institut för sociologi fick han 25,4 procent – hästlängder efter Zelenskyjs stöd på 72,2 procent.

För några veckor sedan lade Porosjenkos anhängare ut en video där Zelenskyj blev överkörd av en lastbil och det antydde att han använder kokain. Videon verkade ha varit gjord i ren desperation. Den väckte sådan anstöt att Porosjenko tog avstånd och sade att han inte hade något med den att göra.

Zelenskyj har inte träffat väljare, inte publicerat politiska program, inte sagt vad han vill. Han lägger ut videosnuttar på Instagram och håller sin direktsända show där han gör narr av Porosjenko. Det är hans kampanj och den förs på bästa sändningstid i landets näst största tv-

kanal, 1+1, som ägs av Ihor Kolomojskij. Han är en av Ukrainas mäktigaste oligarker, som just nu befinner sig i exil i Israel.

– Volodymyr Zelenskyj är en mycket begåvad person. Därför vet han också att han inte ska dölja sina svagheter. I stället spelar han på dem, säger journalisten Jevgenij Kiselev till den oberoende ryska nätsajten Meduza.

Under det kaotiska, fria 1990-talet var Kiselev en av Rysslands mest framstående tv-journalister. Han ledde Itogi, 1990-talets ryska diskussionsprogram som var så inflytelserikt att det både kunde fälla och rädda ryska presidenter. I dag är Ryssland en enmansshow ledd av Vladimir Putin och Kiselev verkar som tv-journalist i det demokratiska Ukraina.

– Väljarna älskar Zelenskyjs rollfigurer. Det är sådan de vill se honom. Okunnig men hederlig, säger Kiselev till Meduza.

Zelenskyjs populäraste rollfigur är historieläraren Vassilij Goloborodko – huvudpersonen i hans tv-serie "Sluga Naroda" (Folkets tjänare). Den har samlat över 98 miljoner tittare på Youtube och sålts till Estland, Kazakstan, Netflix – och amerikanska Fox news. Den sistnämnda, Trumps favoritkanal, har köpt rättigheterna till att göra konceptet på engelska.

I filmen spelar Zelenskyj historieläraren Goloborodko, som anmäls till presidentvalet av sina elever. (Eleverna har även samlat ihop pengar till anmälningsavgiften via crowdfunding.) Som president demonstrerar Goloborodko ständigt sin okunskap om allt som har med hans position att göra. Han vet inte hur man för sig, hur man svarar på

journalisternas frågor, hur man svär presidenteden. Han vet helt enkelt inte hur man håller skenet uppe. Han är bedårande oskyldig.

De ukrainska väljarna älskar det. En person som inte kommer att utnyttja systemet därför att han inte förstår det. Han låter i stället folket bestämma.

– Ingen av oss hade en tanke på att vi skulle gå med i politiken. Det var under seriens gång som tanken på att Zelenskyj verkligen skulle ställa upp i presidentvalet väcktes. Folk älskade vår huvudperson och ville se honom i verkligheten, säger Sergej Sjerif till Meduza.

Sjerif är nära vän till Zelenskyj och en av hjärnorna bakom ”Folkets tjänare”. Teamet som producerar Zelenskyjs show är ett sammansvetsat lag. De flesta kommer från samma stad – industriorten Kryvyj Rih i östra Ukraina där Zelenskyj växte upp.

På 1990-talet var Kryvyj Rih en hårdför stad där beväpnade gäng drog omkring på gatorna. Självt var Zelenskyj ett välartat medelklassbarn, son till en matematikprofessor. Han hade bra betyg i skolan, idrottade och drömde om att söka in till diplomatprogrammet.

Efter skolan utbildade han sig till jurist – ett yrke han aldrig har utövat. Komikerbanan halkade han in på efter att ha deltagit i så kallade olympiader mellan skolorna, där man bland annat tävlade i vältalighet.

I dag är han en av Ukrainas mest välbetalda skådespelare. Ironiskt nog har Zelenskyj, precis som Porosjenko, gjort en stor del av sin förmögenhet i Ryssland. Hans produktionsbolag 95 Kvartal har varit med och producerat flera ryska kioskvältare, av vilka den mest kända

är ”Kärlek i storstaden”, del 1 och 2. Bara i Ryssland drog filmerna in över 20 miljoner dollar.

Sedan Ryssland annekterade Krim har Zelenskyj avslutat alla ryska samarbetsprojekt. Porosjenkos försök att få sin motståndare att framstå som en rysk marionett har hittills inte krönts med framgång.

Zelenskyj liknar Trump ur den synvinkeln att all kritik rinner av honom. När ukrainska medier grävde fram att han äger en villa med 15 rum i Italien svarade Zelenskyj att det är en säkerhet för hans produktionsbolag. Villan kommer att säljas för att producera nästa film, försäkrade Zelenskyj. När han kritiseras för att vara okunnig svarar han med att öppet medge att han inte vet så mycket om politik. Men – signalerar han – jag är en bra person.

Zelenskyj har fram tills nu helst talat sitt modersmål ryska offentligt. Ukrainska talar han i inspelade videosnuttar, men sällan spontant. En sådan sak skulle de patriotiskt sinnade väljarna i västra Ukraina ha svårt att förlåta när det gäller vilken annan politiker som helst. Men stödet för Zelenskyj är inte knutet vare sig till region eller till språk.

Det verkar inte vara ett problem att han gör alla sina shower på ryska. Både Trump och Zelenskyj har en inre krets som de förlitar sig på och som fattar alla de avgörande besluten. Men i motsats till Trump är Zelenskyj inte rädd för utomstående expertis. En stor del av sina rådgivare har han knutit till sig på grund av deras kunskap, inte lojalitet. Flera av dem är mycket respekterade på sina områden. Två av de stora namnen är före detta ekonomiminister Aivaras Abromavičius och finansminister Oleksandr Danyljuk. Bägge är västutbildade liberaler och rekryterades av konkurrenten Porosjenko för att ingå i den nya reformistiska regeringen 2014. Abromavičius avgick i protest då reformarbetet ständigt undergrävdes av Porosjenkos egen elit. Danyljuk fick sparken då han vägrade underordna sig.

Nu stöder de båda respekterade reformisterna Zelenskyj. Det ryktas att han tänker göra Danyljuk till utrikesminister och Abromavičius till finansminister i nästa regering.

Zelenskyj har kritiserats för sin relation till oligarken Ihor Kolomojskij, garanten för hans viktigaste plattform på tv-kanalen 1+1. Samtidigt är Abromavičius och Danyljuk oligarkens värsta fiender. De två stod i spetsen när staten tog över Kolomojskij's bank Privatbank. Elaka tungor säger att Kolomojskij litar sig med Zelenskyj för att få tillbaka sin bank – vilket är osannolikt så länge Abromavičius och Danyljuk är kvar i Zelenskyj's team.

Vad vill Zelenskyj med Ukraina? Ingen vet. Han är för EU- och Nato-medlemskap, men vill överlåta beslutet till en folkomröstning. Han betyder att han inte tänker vara president mer än en period, vilket enligt honom själv ger honom frihet eftersom han inte behöver tänka på några opinionssiffror. Zelenskyj vill att hans barn ska kunna röra sig fritt i landet utan livvakter och att folk ska säga till dem: "Ni hade en bra farsa."

Problemet, enligt kritikerna, är att Zelenskyj betraktar presidentskapet som ytterligare ett projekt. Att bygga ett demokratiskt land som ett projektarbete går inte. I synnerhet inte i ett land som i praktiken befinner sig i krig.

Det största frågetecknet kring Zelenskyj är huruvida han klarar av att trygga landets säkerhet. Porosjenko gör allt för att slå mynt av osäkerheten och har bland annat låtit sprida valplakat som beskriver valet som Porosjenkos envig med Putin. Det föga raffinerade budskapet är alltså att Zelenskyj i själva verket är en förklädd Putin. Skrämselkampanjen verkar hittills inte ha fungerat. Men om man bortser från den uppenbara lögnen att Zelenskyj är en rysk marionett så kvarstår faktum: Zelenskyj saknar politisk erfarenhet och vore en munsbit för Putin i en förhandlingssituation.

Bilden som framträder är att ingenting av detta handlar om Zelenskyj. Det handlar bara om en sak: Ukrainarna är dödströtta på sitt korrupta etablissemang. De vill ha ett alternativ, vilket som helst.

Zelenskyj är sympatisk, obefläckad.

Det verkar räcka för många ukrainska väljare på söndag.

Anna-Lena Laurén "

" Fakta. Ukrainska presidentvalet

På söndag väljer Ukraina president i den andra valomgången. Den första hölls den 31 mars och där fick Zelenskyj överlägset flest röster av alla, med 30,24 procent mot tvåan, sittande president Petro Porosjenko, som fick 15,95 procent.

Presidenten i Ukraina väljs på fem år. Enligt de senaste opinionsmätningarna av Kievs internationella institut för sociologi ligger Zelenskyj i klar ledning med 72,2 procent. Petro Porosjenko har 25,4 procent.

Fakta. Volodymyr Zelenskyj

Född: Den 28 januari 1978 i Kryvyj Rih.

Bakgrund: Som barn bodde Zelenskyj fyra år i Mongoliet, där hans pappa ledde bygget av en fabrik i staden Erdenet. Tillbaka i Kryvyj Rih gick han i en specialskola med fördjupade studier i engelska. Han tränade romersk-grekisk brottning och tyngdlyftning. Efter att ha avslutat skolgången utbildade han sig till jurist. Han deltog i tävlingar i vältalighet mellan gymnasier och kom den vägen in på show business. Familj: Zelenskyj är gift med en medarbetare på produktionsbolaget 95 Kvartal, som han grundade och är delägare i. Han har två barn, 14 och 6 år gamla. "

" Ukrainsk politisk kultur är omogen – men valet trots allt demokratiskt

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Analys. I dag väljer Ukraina president i andra och avgörande valomgången. Valdebatten har varit emotionell och smutsig. Men den har varit öppen.

I jämförelse med valet 2014 har årets presidentval i Ukraina varit oerhört spännande. För fem år sedan befann sig landet i en intensiv krigsfas mot separatisterna i Donetsk och Luhansk. Att Petro Porosjenko valdes i första omgången handlade för många väljare om att garantera ukrainska statens fortlevnad.

I år var situationen annorlunda. Att det skulle bli en andra omgång stod tidigt klart. Porosjenko har inte lyckats hålla minst tre av sina viktigaste vallöften: Att få slut på kriget, att göra rent hus med korruptionen och att sälja sin tv-kanal.

Kriget pågår fortfarande, korruptionen är värre än någonsin tidigare och Porosjenko äger allttjämt Kanal 5.

Det är den främsta orsaken till att utmanaren, skådespelaren och komikern Volodymyr Zelenskyj i de senaste opinionsmätningarna fick 72,2 procent, medan Porosjenko fick 24,4. När Zelenskyj i skräddarsydd kostym gjorde entré på Olympiska stadion i Kiev för den enda valdebatten som hölls mellan kandidaterna framstod han tydligt som yngre och mer energisk.

– Jag är ingen politiker. Jag är bara en enkel person som vill få ett slut på det här systemet, sade Volodymyr Zelenskyj i en exakt sammanfattning av sin kampanj.

Veckan innan hade Porosjenko kallat Zelenskyj till debatt på ett datum som inte passade motståndaren och därefter gjorde Porosjenko ett nummer av att Zelenskyj inte kom. Mycket i den ukrainska valdebatten har gått ut på den här sortens skådespel.

Zelenskyj har anklagat Porosjenko för att tillhöra den gamla eliten, Porosjenko slår tillbaka mot Zelenskyj för hans oerfarenhet och svaghet inför Ryssland. Ytterst få gånger har sakfrågor varit på agendan, till exempel hur man ska få slut på kriget i östra Ukraina eller hur de gigantiska sociala klyftorna i landet ska utjämnas.

Inte heller fredagens direktsända debatt på Kievs Olympiska stadion gjorde väljarna särskilt mycket klokare. Bägge kandidaterna gick ner på knä för krigsveteranerna, men ingen kunde säga hur man ska vinna kriget.

Zelenskyj gjorde ett misstag då han kallade separatisterna i östra Ukraina för ”rebeller”. I praktiken styrs och finansieras de av Ryssland.

För övrigt talade Zelenskyj, vars modersmål är ryska, ukrainska genom hela debatten, med undantag för några gånger då han spontant sade en fras på ryska. Att Zelenskyjs ukrainska inte är lika bra som Porosjenkos har väljarna hittills förlåtit honom.

Zelenskyj gick till hård attack mot Porosjenkos bakgrund som oligark. Porosjenko har tjänat en stor del av sin förmögenhet genom

konfektfabriken Roshen, som han har byggt upp själv. Men han har haft stor hjälp av sina kontakter inom ukrainsk politik. I Ukraina är ekonomi och politik i praktiken sammanblandade och eliterna inflätade i varandra.

– Hur mycket pengar behöver du fortfarande stjäla från Ukrainas budget för att blir rik? sade Zelenskyj till Porosjenko.

– Under fem år med mig som president har vi åstadkommit mer för landet än under tjugofem år dessförinnan. Var var du? Du tjänade pengar i Ryssland, svarade Porosjenko.

Denna anklagelse är ihålig, eftersom tjäna pengar i Ryssland är exakt vad Porosjenko själv har gjort. Hans konfektfabrik i den ryska staden Lipetsk stängdes så sent som 2017.

Märkligt nog utnyttjade Porosjenko inte tillfället att pressa Zelenskyj på hans svagaste punkt, nämligen kunskap i ekonomi, politik och hur man styr ett land. På den punkten är Porosjenkos erfarenhet helt överlägsen – men i stället för att få Zelenskyj att framstå som okunnig försökte han få denne att framstå som Putins marionett.

Det är talande för den ukrainska politiska kulturen, där pajkastning fortfarande är den mest populära metoden.

Trots den omogna politiska kulturen i Ukraina har valet förblivit öppet, kritik av den sittande presidenten har varit självklart och resultatet inte känt på förhand. President Porosjenko har inte kunnat använda den så kallade administrativa resursen på något avgörande sätt. (Den administrativa resursen betyder bland annat att man tvingar statsanställda att rösta på sittande president.)

Ryska försök att påverka valet har inte krönts med framgång, detta i ett land där det fortfarande pågår ett krig.

De ryska beslutsfattarna försöker misskreditera den ukrainska demokratin genom att kalla den en cirkus. Men faktum kvarstår – i ett land i Rysslands omedelbara närhet, som den ryska ledningen själv uppfattar som kulturellt närstående, äger just nu ett demokratiskt val rum. Av allt att döma kommer det att leda till ett fredligt maktskifte. Det är en prestation som ingen kan ta ifrån Ukraina.

Anna-Lena Laurén "

"Fakta. Petro Porosjenko

Född: Den 26 september 1965 i Bolhrad (53 år).

Bakgrund: Porosjenko är son till en fabrikschef. Han studerade ekonomi och internationella relationer. På 1990-talet lyckades han ta över flera statliga ägda chokladfabriker och grundade företaget Roshen, som säljer konfekt. Imperiet gjorde honom till en av Ukrainas rikaste män och han fick smeknamnet Chokladkungen.

Porosjenko valdes första gången in i parlamentet år 1998. Han var en av grundarna till Regionpartiet, som senare blev den korrupta Viktor Janukovytsj plattform.

År 2014 valdes Porosjenko till Ukrainas femte president.

Porosjenko är gift och har fyra barn.

Fakta. Volodymyr Zelenskyj

Född: Den 28 januari 1978 i Kryvyj Rih (41 år).

Bakgrund: Zelenskyj är son till en akademiker och gick i en specialskola med fördjupning i engelska. Efter att ha avslutat skolgången utbildade han sig till jurist. Han deltog i tävlingar i värtalighet mellan gymnasier och kom den vägen in på show business. Zelenskyj är delägare i produktionsbolaget 95 Kvartal och är en av Ukrainas bäst betalda skådespelare. Han har också deltagit i flera ryska produktioner.

Han är gift med en medarbetare på 95 Kvartal och har två barn. "

Ost- och Centralasien

Nya bilar i Japan.

" Framtiden redan här – laddhybrid med vätgas

DN LÖRDAG 13 APRIL 2019

Det här är så mycket framtid du kan tänka dig. Men den Mercedes GLC vi kör tillverkas redan och vi provkör bilen i helt vanlig trafik i Stuttgart. Till det yttre är det inget som avslöjar det ytterst avancerade innehållet.

Den känns precis som en vanlig elbil att köra. Eldriften går tyst och bjuder på elmotorns typiskt starka vridmoment. GLC-kupén är som vanligt rymlig och bagageutrymmet lastvilligt.

Men jämfört med en vanlig elbil har den en stor fördel. Batteriet blir nämligen sällan tomt. Jag kan köra över 50 mil innan jag behöver fylla på. Och då kommer vi till det verkligt fina i kråksången. Jag måste inte köra av från vägen, snoka upp en laddstation i ett köpcentrum, och kanske mötas av en Renault Zoe som står och laddar i en halvtimme till.

Provbilen har nämligen en bränslecell under motorhuven och två rymliga vätgastankar under baksätet. Tankningen av vätgas tar tre minuter, sedan har jag fyllt på 4,4 kilo vätgas. Det räcker för att bränslecellen ska kunna producera el till batteriet som duger till ytterligare 47 mil körning.

Simsalabim: Elbilen har blivit långreseduglig.

Räckviddsångesten är som bortblåst, men ersätts förstås av en vätgastankningsångest. Någon infrastruktur med vätgasmackar finns nämligen ännu inte, men om det går som vätgasförespråkarna hoppas är det bara en tidsfråga innan nätet är väl utbyggt.

GLC F-Cell, som bilen kallas, visar hur långt utvecklingen med bränsleceller har kommit. Det har skett i skuggan av batteribilen. För tjugo år sedan fyllde bränslecellstacken lastutrymmet i en mindre skåpbil. I dag får man plats med den under huven på en vanlig GLC och kan till och med utnyttja samma motorfästen. Mercedes har också kunnat pressa kostnaderna genom att minska mängden platina med 90 procent.

En av baksidorna med vätgasdrift är att energieffektiviteten är lägre jämfört med nätladdad eldrift. Att använda el för att tillverka vätgas för att via en bränslecell återgå till el ger systemförluster.

Det är här lösningen med laddhybrid kommer till sin rätt. Provbilen har samma batteri som laddhybriden GLC 350 e. En nettokapacitet på 9,3 kWh ger en räckvidd på tre–fyra mil i verklig trafik. Det räcker för de flesta av mina kortkörningar i vardagstrafik. Statistiken visar att flertalet bilister kör mindre än tre mil per dag, och därmed blir merparten av körsträckan nätladdad. På längre turer tar vätgasen vid. Toppfarten är begränsad till 160 km/tim.

Tekniken kommer runt nackdelen som dagens laddhybrider dras med, att de är beroende av bensin eller diesel när elen i batteriet tar slut.

Mercedes GLC F-Cell drivs aldrig av något annat än elmotorn. Det enda som varierar är källan till elkraften. Och det enda som kommer ut ur avgasröret är vattenånga.

Miljöegenskaperna hos vätgasen beror på hur den framställs.

Produceras vätgas med elkraft som framställs i kolkraftverk är självklart miljönyttan diskutabel. (Det gäller även för eldrift med nätladdning.) I bästa fall görs vätgas av förnybara energikällor, som till exempel solenergi.

Mercedes GLC F-Cell ska i ett första skede säljas till utvalda kunder i Japan och Tyskland, de länder där infrastrukturen för vätgas har kommit längst.

I Japan satsas det stort på vätgasdrift inför OS i Tokyo 2020. Motsvarade satsningar planeras i Kina inför vinter-OS 2022.

Mikael Stjerna "

" Fakta. Mercedes GLC F-cell

Pris: Ej prissatt, säljs till utvalda kunder.

Motor: Vätgasel. Elmotor 211 hk (155 kW), max vridmoment 365 Nm. Batterityp: litiumjon, 13,5 kWh (9,3 kW används). Ombordladdare 7,4 kW.

Kraftöverföring: Motor fram, fyrhjulsdrift. Direkt drift.

Bränsleförbrukning: Elförbrukning 1,37 kWh/mil. Vätgasförbrukning i hybridläge 34 g/mil. Räckvidd el 5,1 mil (NEDC), räckvidd på vätgas i hybridläge 47,8 mil.

Mått/vikt: Längd/bredd/höjd 467/189/165 cm.

Prestanda: Acceleration 0–100 km/h ingen uppgift, toppfart (begränsad) 160 km/h. "

" Spänt inför toppmöte mellan Kina och EU

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Större misstänksamhet än på länge präglar stämningen när EU och Kina håller toppmöte i Bryssel i dag, tisdag. Inför mötet har EU för första gången kallat Kina för en rival. Största oenigheten handlar om handelsfrågor.

Handel, femte generationens mobiltelefoni, mänskliga rättigheter och Kinas jättesatsning på en ny sidenväg. Det saknas inte trötoämnen när EU och Kina har toppmöte i Bryssel.

I förhandlingarna inför mötet har meningsskiljaktigheterna varit så stora att det är tveksamt om de två makterna kommer att kunna presentera någon gemensam slutdeklaration, vilket är brukligt efter toppmöten.

Allra störst är oenigheten på handelsområdet. Liksom USA anklagar EU Kina för att inte öppna upp sin marknad i tillräckligt hög grad för utländska företag. Därutöver är EU, liksom Donald Trump, trötta på att Kina konkurrerar med företag som får statsstöd.

En diplomatkälla säger till DN att flera länder tvekar att skriva under någon slutdeklaration om den inte visar att Kina ämnar göra konkreta framsteg.

Att EU-kommissionen någon månad innan mötet lade fram "en strategisk vision" där Kina för första gången utmålas som "systemisk rival" visar på att EU har börjat inta en mer avvaktande hållning till världens näst största ekonomi. Visserligen kallas Kina fortfarande även

för en samarbetspartner. Men de nya ordvalen visar på en ökad misstänksamhet.

Särskilt Tyskland och Frankrike har ändrat tonläge gentemot Kina. Någon enhetligt EU-linje finns dock inte. Flera länder i öst har ingått nära samarbeten med Kina och nyligen skrev Italien som första G7-land under en avtalsförklaring om att delta i Kinas mastodontsatsning, den nya Sidenvägen.

Ytterligare ett känsligt ämne på mötet är utbyggnaden av den femte generationens mobilnät, 5G. USA har förbjudit den kinesiska telekomjätten Huawei från att delta i de amerikanska upphandlingarna om 5G med motiveringen att man misstänker att företaget genom sina nätverk spionerar. Nya Zeeland och Australien har gått samma väg.

EU har ännu inte antagit någon gemensam strategi. Däremot beslutades nyligen att EU-länderna måste dela med sig av information om säkerhetsrisker i 5G-systemen innan slutet av året. En åtgärd som är riktad mot Huawei.

Det finns också anklagelser inom EU om att Kina försöker splittra unionen genom att hellre förhandla med enskilda stater och gärna investera i länder som har sämre ekonomi, som de östeuropeiska. Detta förnekas dock av den kinesiska premiärministern Li Keqiang, som kommer företräda Kina vid toppmötet i Bryssel, i en debattartikel i tyska Handelsblatt. Li Keqiang hävdar att Kina vill ha stödjer den europeiska integrationen och vill se ett enat Europa.

För Kina är det en viktig inrikespolitisk signal att komma hem med något positivt från EU-toppmötet. Även i det pågående handelskriget med USA kan det vara viktigt för Kina att visa framsteg i relationen med EU, som är Kinas största handelspartner.

Marianne Björklund"

" Återstår att se om Kina lever upp till löften

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Analys. Bryssel. Löften, löften, löften, men ingen handling. Så har det låtit från EU-håll inför toppmötet med Kina där EU alltmer högljutt krävt att nu måste Kina göra något konkret. När mötet var slut signalerade dock de två makterna framgång.

Tuffa förhandlingar föregick toppmötet mellan EU och Kina. EU signalerade klart att man tröttnat på löften från landet om att öppna upp sin marknad för utländska företag i större utsträckning utan att det lett något resultat. Dessutom kritiserade EU Kina för att orättvist konkurrera med statssubventionerade företag.

In i det sista var det oklart om det ens skulle komma ut någon slutdeklaration från mötet. Men när förhandlingarna var klara skrev nöjda EU-ledare och Kinas premiärminister Li Keqiang under ett avtal. Vi har nått ett genombrott förklarade europeiska rådets ordförande Donald Tusk. Han syftade på att Kina gått med att reformera systemet när det gäller industrisubventioner inom WTO-systemet.

Dessutom betonade Li Keqiang ett otal gånger att Kina lovar att behandla utländska företag på samma sätt som kinesiska och att utländska företag lättare ska kunna göra affärer i Kina.

Om det sedan blir så återstår att se. Löften har som sagt getts tidigare, utan att något har hänt. Tvärtom har utländska företag de senaste åren klagat på att det har blivit svårare att göra affärer i Kina.

Till det kommer en ökad oro för att Kina splittrar EU. Vissa länder, särskilt i östra och södra Europa, har glatt tagit emot kinesiska investeringar i strategiska tillgångar när kassan har sinat. Det gör dem mindre benägna att ställa sig bakom EU-kritik när det gäller mänskliga rättigheter.

Men det var viktigt för både EU och Kina att komma fram till något vid toppmötet. För EU:s del handlar det om att inför USA visa att det går att göra framsteg utan att inta den aggressiva strategi med höjda tullar som den amerikanska presidenten Donald Trump har anammat. För Kina handlar det om att på hemmaplan visa goda relationer med EU när handelskriget med USA skapar allt större frustration bland kinesiska exportbolag.

Marianne Björklund "

" Dan Lucas: Kina kan vara värre hot mot Ericsson är miljardböter i USA

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Ericsson måste räkna med miljardbelopp i böter för tidigare korrupta affärer när koncernen förhandlat klart med amerikanska myndigheter. Men ett värre hot kan vara under uppsegling – kinesisk hämnd för att västvärlden stoppar konkurrenten Huawei. analys. ekonomireporter

Låt oss slå fast från början – Ericsson har presenterat en mycket stark rapport för årets första kvartal. Koncernchefen Börje Ekholm och hans ledning har all anledning att vara stolta över att ha lyckats med att vända Ericsson från förluster och krisstämpel, till tillväxt och lönsamhet.

Men även timingen har varit rätt för ledningen. Nu när det mesta av storstädningen är gjord ligger koncernen mycket bra till när 5G – den nya generationen av tele- och datanät rullas ut över världen. Här har Ericsson tagit ledningen – ingen av konkurrenterna har tecknat så många 5G-avtal med stora teleoperatörer.

Men det finns mörka moln på Ericssons annars så ljusa himmel. Det första är amerikanska myndigheters utredning kring tidigare misstänkta korruptionsaffärer som Ericsson ska ha varit involverade i.

Utredningen har pågått sedan 2013 och nu inleds en period av förhandlingar om hur mycket Ericsson kommer att tvingas betala i böter.

Att det blir betydande konsekvenser är Ekholm kristallklar över.

Företaget har själv upptäckt handlingar som visar att det har brutit mot både koncernens egna regler och affärsetik över huvud taget.

Hur omfattande böterna blir vet ingen i dag. Därför har Ericsson inte reserverat medel för dem – de kan inte ens uppskatta storleken på dem.

Men räkna med att det handlar om miljardbelopp. Det andra hotet mot Ericsson är mer diffust och svårbedömbart. Det handlar med ett ord om Kina.

Den kinesiska konkurrenten Huawei har hamnat i blåsväder. USA och Australien har förbjudit företaget från att lansera 5G-nät i dessa länder. Skälet är att de misstänker att näten kommer att kunna utnyttjas av kinesiska underrättelsetjänster. Enligt kinesisk lag är bolaget skyldigt att på begäran hjälpa underrättelsetjänsterna, vilket även får EU och Sverige att överväga, eller i varje fall inte utesluta, ett förbud. Men Kina kan ge igen – vilket inte minst märktes i förra veckan när kinesiska konkurrensmyndigheter genomförde en räd på Ericssons huvudkontor i Kina.

Råden påstods vara följden av klagomål om licensiering av patent på nya 5G-kompatibla telefoner och andra apparater. Det antas leda till en ökning av royaltybetalningar som tillverkare måste betala till Ericsson. Men det kan lika gärna ses som en varning från den kinesiska regimen; ett sätt att säga till västvärlden ”vi kan svara med samma mynt”.

I det storpolitiska spelet har Ericsson inte mycket att komma med. Föga förvånande med andra ord att koncernchefen avstår från att kommentera!

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

" Kinas kortsiktiga strategi glädjer omvärlden

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Kommentar. När Kina inte har råd att tänka på framtiden, utan tvingas till kortsiktiga ekonomiska strategier svarar omvärlden med tacksamhet och höga börskurser.

På onsdagen redovisade Kina en tillväxt på 6,4 procent för årets första kvartal, jämfört med samma period ifjol.

Kinas ekonomi ser ut att ha stabiliserat sig och det tas emot som en välsignelse från nästan alla – från det kinesiska ledarskapet i Peking, som behöver positiva nyheter när handelsavtal ska slutas med USA, till utländska finansministrar, internationella fondförvaltare och ytterst småsparare över hela världen.

Lättnad – för att Kinas ekonomi, världens näst största, ser stabilare ut igen. Vilket i sin tur tas som ett tecken på att avmattningen i världsekonomin tycks ha avstannat en aning.

”En stabil och hälsosam grund för den ekonomiska utvecklingen i år”, löd en kommentar från Kinas statistiska centralbyrå.

Men något nytänkande är det inte tal om 2019.

Det är samma typ av policy som iscensattes efter finanskrisen 2008: gigantiska lån till infrastrukturprojekt, lättnader på finansmarknaden, minskade kassakrav på banker och avregleringar i fastighetsbranschen. Den här gången också skattelättnader för småföretag.

2018 var utropat till året då Kina skulle göra sig av med överdriven skuldsättning och finansiella risker. Olönsamma statliga jättar skulle försättas i konkurs och den enorma överkapaciteten hejdas. Men i augusti övergavs den planerade linjen och nu är det fullt blås framåt med stimulanser och lättlånade pengar för att lyfta landet ur en svacka. Något annat vågar inte Kina.

Strategin fungerade 2009, då motsvarande 4 000 miljarder kronor pumpades ut i samhället, och i efterhand tackade omvärlden Kina för att ha varit ett lok i en tid då världsekonomin.

Efter ett dystert slut på förra året pekar nu viss statistik på ljusningar: fabriker som ökar produktionen och fler i världen som vill köpa kinesiska varor. En ökad vilja i Kina att konsumera.

Ytterst handlar det om lån och stimulanser som i utbyte ska lyfta siffrorna för att ge ett omedelbart ökat förtroende för den kinesiska ekonomin.

Och responsen har inte låtit vänta på sig. Omvärlden har reagerat med uppskattning. I ett positivt sinnat borsklimat tas Kinas synbara uppräckning emot med öppna armar.

Både inhemska och internationella experter har däremot varnat för följderna. I takt med att Kinas ekonomi vuxit och mognat har det successivt blivit mer kostsamt för landet att låna sig ur kriser. Vad som vinns på kort sikt, menar de, slår tillbaka mot Kina när det står klart att investeringarna inte ger avkastning.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se "

" Anställda i Kina har fått nog – arbetar 72 timmar i veckan

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Anställda vid kinesiska techföretag har tröttnat på sitt arbets-schema – känt som "996", som innebär att de jobbar från nio på morgon till nio på kvällen, sex dagar i veckan.

En våg av protester har den senaste månaden spridits på sociala medier i Kina i takt med att anställda publicerat bevis för hur de tvingats till obetald övertid.

Det handlar många gånger om medarbetare vid några av Kinas största och mest välkända företag.

Anställda är kritiska till hur bolagen beordrar dem till obligatorisk övertid eller sätter sådan press på dem att de inte tycker sig kunna tacka nej till att jobba extra.

Men "996-schemat" och den långa arbetstiden försvaras av några av Kinas mest kända företagsledare, som e-handelsjätten Alibabas grundare Jack Ma.

– Om du går in i Alibaba ska du förbereda dig på att arbeta tolv timmar om dagen. Varför har du annars kommit till Alibaba? Vi behöver inte dem som gör det bekvämt för sig med åtta timmars arbete, sa Jack Ma, enligt kommentarer på Alibabas konto på det sociala mediet Wechat i fredags, rapporterar tidningen The Guardian.

Kinesiska teknikjättar är ökända för att uppmuntra till en mördande hård arbetskultur. Richard Liu, grundare av JD.com, ett annat e-handelsbolag, försvarar också "996-modellen". Han beklagar sig över att antalet "slöfockar" i bolaget har ökat och oroas av vad som händer om klagomålen på arbetstiden fortsätter.

– Då finns det inget hopp och företaget kommer att konkurreras ut från marknaden, sa han i en kommentar.

På plattformen Github har anställda och före detta anställda skapat en svart lista som omfattar 150 teknikföretag, där även telekomjätten Huawei finns med.

Diskussionen har de senaste veckorna fortsatt på olika sociala medier i Kina, där debatten rört sig kring vad det är för ett klimat som kinesiska bolag skapar när balansen mellan arbete och fritid är så skev.

Vissa bolag kräver till och med ett värre arbetsschema än "996", beskrivet som "9106" – där arbetet pågår mellan nio på morgonen och tio på kvällen, sex dagar i veckan.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se "

" Tio miljoner studenter ska skickas i väg för att vitalisera landsbygden

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Kina planerar att skicka ut mer än tio miljoner unga ”frivilliga” på landsbygden, enligt ett dokument från det styrande Kommunistpartiet. Studenter kommer att kallas för att resa i väg och bo i byar under sina sommarlov, men hur de ska övertalas att ställa upp frivilligt är oklart. Metoden liknar den som folkrepubliken grundare Mao Zedong använde under kulturrevolutionen för 50 år sedan.

Dagens ledare Xi Jinping är själv en produkt av kulturrevolutionen. Han var endast 15 år då han 1969 beordrades ut på landsbygden i centrala Kina där han fick bo i en grotta. Det gjorde starka intryck. Mer om det senare.

Den gången var tanken att stadens unga skulle lära sig det praktiska arbetet att bruka jorden av landsbygdens bönder.

Ett halvt sekel senare planerar Kina för ett nytt utbyte mellan stad och landsbygd. Men den här gången är det tänkt att kunskapsutbytet ska ske åt andra hållet. Städernas unga ska vitalisera lantliga områden som avfolkats på talanger.

Enligt Kommunistpartiets ungdomsförbund handlar det om att skicka över tio miljoner studenter till särskilda områden på landsbygden fram till år 2022. Platserna det gäller är gamla revolutionära fästen, orter

som dras med extrem fattigdom och regioner där etniska minoriteter bor.

Där ska stadens unga, enligt planen, sprida civilisation och vetenskaplig kunskap omkring sig.

– Vi behöver unga människor som använder vetenskap och teknologi för att hjälpa landsbygden att förnya sina traditionella utvecklingsmodeller, säger Zhang Linbin, biträdande stadsdelschef i provinsen Hunan i södra Kina, till tidningen Global Times.

Han pekar på behovet av personer med kunskap om datorer när hans ort ska digitalisera en rad arbetsuppgifter.

I takt med Kinas urbanisering har problemen blivit tydligare: utvecklade delar av den kinesiska landsbygden dräneras på unga invånare när de söker bättre betalda arbeten i städerna.

I ett försök att vända flyttvågen har redan tidigare projekt iscensatts för att locka välutbildad arbetskraft, men inget har varit så omfattande som det uppslag som nu presenteras av Kommunistpartiets ungdomsförbund.

Urholkningen i berget syntes tydligt från gårdsplanen i den fattiga byn i centrala Kina. Det var hit den unge Xi Jinping sändes från Peking mitt under kulturrevolutionen 1969. Jag hade hittat vägen till byn och lyckats ta mig in i den, utan att någon såg mig.

Det var månaderna innan Xi skulle utses till Kommunistpartiets nye generalsekreterare och hans personliga historia hade redan börjat regisseras strängt av partiets propagandaavdelning.

Rummet där den tonårige Xi Jinping sov var en glugg i berget. Ett täcke fungerade som dörr. Fönsterpapperet hade spruckit och inne i grottrummet stod en murad säng som vintertid värmdes upp med kol.

Mao Zedong hade lanserat Den stora proletära kulturrevolutionen tre år tidigare. Officiellt var syftet att rensa Kina från gamla traditioner, gammal kultur, gamla vanor och gamla idéer. Den revolutionära andan skulle förnyas och spridas till alla delar av det kinesiska samhället – det skedde med hjälp av unga idealistiska rödgardister.

Men den yttersta avsikten var att stärka Maos egen ställning.

I detta kaos, under en av det moderna Kinas mörkaste perioder, hamnade den 15-årige Xi Jinping i byn Liangjiahe i provinsen Shaanxi. Det är inte svårt att förstå att han blev förskräckt och flydde från armodet. Han påträffades och sändes tillbaka och stannade sedan i sju år.

När jag knackade på dörren till Xis gamla värdfamilj i byn 2012 satt fadern, den drygt 80-årige bonden Lü Nengzhong, i sin säng och vilade. På väggen hängde två fotografier av den blivande partiordföranden Xi Jinping. En ung, smal Xi på 1970-talet. En annan äldre Xi när han på väg uppåt i den politiska karriären gjorde ett återbesök i byn. Bonden Lü talade gärna om honom.

– Jag är inte bara glad, sa han, jag är väldigt glad, oerhört glad över hur det har gått för honom. Och stolt. Han bodde hos oss i tre år. I början förstod de inte varandra, men efter ett år hade Xi lärt sig den lokala dialekten.

– Fast vi pratade inte så mycket, sa Lü.

På den tiden åt byborna bara två gånger om dagen, alltid majsbröd format som en bulle. Kål, potatis och morötter var de enda odlade grönsakerna som fanns. Kött stod på bordet endast två gånger om året. Ett lamm slaktades vid fullmåne i augusti och till det kinesiska nyåret – delade invånarna på en gris.

Hungern, förödmjukelsen att kastas ut på landsbygden, sovplatsen i ett grottrum och det hårda arbetet – erfarenheterna under kulturrevolutionen formade Xi Jinping. Det lärde honom tillräckligt mycket för att han senare även skulle kunna räkna sig själv som en man av folket.

Femtio år senare har byn förvandlats till temapark och museum och turister anländer med buss i stora skaror. Kina har genomgått ett enormt ekonomiskt lyft och blivit världens näst största ekonomi.

Grottbostäder tillhör med få undantag det förflutna. Vetenskap och teknisk utveckling är nya ledord, men det är samma enväldiga parti som sitter vid makten och Xi Jinping tittar gärna bakåt för att hitta idéer för framtidens Kina.

Det är då han tycks ha funnit sin ungdomstid i byn där han bodde i en grotta. Inspirerad av tanken att städernas unga än en gång ska skickas till landsbygden – för att erfarenheter ska utbytas för partiets och nationens främjande.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se "

"Fakta. Maos kulturrevolution

Kommunistpartiets ordförande Mao Zedong lanserade den stora proletära kulturrevolutionen 1966. Syftet sades vara att utrota gamla traditioner, kulturer, vanor och idéer, så att den revolutionära andan skulle spira och den kinesiska kommunismen bevaras.

Men den yttersta orsaken var att Mao ville stärka sin egen ställning efter det misslyckade projektet Stora språnget.

Kraften i kulturrevolutionen var störst mellan 1966 och 1969, men pågick fram till Maos död 1976. "

" Gigantisk apparat när världens största demokrati röstar

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Rekordval. När historiens största parlamentsval inleds i Indien på torsdag ska 900 miljoner människor rösta i en miljon vallokaler. Denna enorma övning i demokrati kräver sju valdagar på sex veckor.

Det är svårt att föreställa sig hur det går till att organisera ett val där var åttonde människa på jorden har rätt att delta. Bara torsdagens första omgång omfattar mer än 100 miljoner väljare. Vallokalerna är många, då målsättningen är att ingen ska ha längre än två kilometer att gå.

Valet pågår i nästan sex veckor för att funktionärer, uppemot tio miljoner till antalet, och säkerhetspersonal, behövs på flera platser. I Indiens största delstat Uttar Pradesh, med 200 miljoner invånare, används samtliga sju valdagar. Sammanlagt har Indien 1,3 miljarder invånare och är det näst folkrikaste landet efter Kina.

All röstning sker elektroniskt. Väljarna markerar en partisymbol på röstningsmaskinen. Varje vallokal lagrar resultatet på en dator. Inga röster redovisas innan valet är avslutat, men när rösträkningen sker den 23 maj går det undan. 2014 tog det drygt fem timmar att sammanställa en halv miljard röster.

När röstningsmaskinerna infördes höjdes röster för att de kunde manipuleras men det har sällan förts fram krav på omräkning. Tvärt om brukar den indiska valkommissionen hållas fram som ett fördeöme.

Valkommissionen i Delhi uppskattar att notan för det förra parlamentsvalet slutade på motsvarande fem miljarder kronor.

I valet utmanas den hindunationalistiska premiärministern Narendra Modi av Rahul Gandhi, fjärde generationen i en av världens mest kända politiska dynastier.

Båda huvudkandidaterna har de senaste veckorna försökt vinna de fattiga väljarnas gunst. Även om Indien har världens snabbast växande ekonomi är det flera hundra miljoner människor på landsbygden och i storstädernas slumområden som lever på motsvarande några tiotus om dagen. Dessutom röstar de fattiga i betydligt större omfattning än medelklassen.

Rahul Gandhi och Kongresspartiet har en inkomstgaranti på 800 kronor i månaden till den sämst gynnade femtedelen av befolkningen som sitt främsta vallöfte.

Premiärminister Narendra Modi och hans parti BJP kontrar med räntefria lån till jordbrukare och gratis hushållsgas till utsatta hushåll. Tyngdpunkten i valmanifestet ligger dock på säkerhetspolitik, försvarssatsningar och terrorbekämpning.

Partiet försöker dra nytta av premiärminister Narendra Modis agerande i Kashmir förra månaden, då mål på den pakistanska sidan om gränsen flygbombades av Indien.

Enligt flera bedömare kan den patriotism som krigshotet mellan kärnvapenmakterna Indien och Pakistan väckte till liv bli avgörande för valresultatet.

För en majoritet av väljarna är nya jobb den viktigaste frågan. Arbetsmarknaden fylls på med tio miljoner människor om året samtidigt som arbetslösheten är den högsta sedan 1970-talet med över 6 procent. Premiärminister Modis löfte om en miljon nya arbetstillfällen i månaden har långt ifrån infriats. Det har visat sig svårt att ersätta de arbetstillfällen som försvinner när jordbruket moderniseras.

– Jag tror inte att det är vallöften och partiprogram som avgör utgången. Valet är i första hand en folkomröstning för eller emot Narendra Modi. Han är så mycket större än sitt parti, säger en politisk reporter på The Times of India.

Den 68-årige hindunationalisten är älskad av många. Genom sitt energiska resande och möten med världsledare har han satt Indien på kartan. Han har genomfört ekonomiska reformer och förbättrat infrastrukturen. Modi framstår som stark och anses ha gett Indien bättre självförtroende.

Samtidigt är det många som varnar för att BJP:s nationalistiska agenda är på väg att förvandla världens största demokrati till en etnisk stat där hinduerna styr på minoriteternas bekostnad.

Kongresspartiet står för en tolerant pluralism och så här långt har de fem stora världsreligionerna verkat sida vid sida i Indien.

Lagom till valet har en Bollywoodfilm om Narendra Modis liv premiär i Indien. Modi är son till en teförsäljare och under två och en halv timme får tittarna under hyllande former följa den enkla pojken vägen till landets viktigaste ämbete. Filmen, som avfärdas som valpropaganda av oppositionen, tar dock inte upp Modis roll i

raskravallerna i Gujarat som ledde till att han under flera år bannlystes av USA och Storbritannien. När hinduiska folkhopar dödade mer än 1 000 muslimer för 17 år sedan valde den dåvarande chefsministern Modi att titta åt andra hållet.

För fem år sedan vann Narendra Modi en jordskredsseger men den här gången är oppositionsledaren Rahul Gandhi en mer fullvärdig motståndare. 2014 förlorade Kongresspartiet nästan 80 procent av sina platser i underhuset Lok Sabha och fick 44 mandat mot BJP:s 282.

Rahul Gandhi har lyckats resa sig. När Kongresspartiet oväntat vann tre delstatsval i slutet av förra året ökade självförtroendet. I valrörelsen får han dessutom draghjälp av sin karismatiska syster Priyanka, som får stor uppmärksamhet i medierna.

Den 48-åriga Rahul Gandhi har en politisk släkttavla som är svårslagen. Han är barnbarnsbarn till det självständiga Indiens första ledare Jawaharlal Nehru, barnbarn till Indiens järnlady Indira Gandhi och son till Rajiv Gandhi.

Indien har hämtat sina premiärministrar från Nehru-Gandhi-dynastin under 37 av 72 år som landet varit självständigt. Rahul Gandhi anses sakna tidigare generationers lyskraft och Kongresspartiet har kritiserats för att sätta familjeband före politisk kompetens.

Narendra Modi leder enligt opinionsmätningarna, men med ett försprång som är betydligt mindre än tidigare.

– Modi ser ut att vinna, men den här gången är Kongresspartiet och den övriga oppositionen ett hot som inte kan avfärdas. Under våren har det genomförts demonstrationer mot regeringen i en omfattning som vi

inte sett tidigare. Bönder har genomfört uppmärksammade protester mot låga priser på jordbruksprodukter, säger reportern på Times of India.

Även om frågorna inte är politiskt kontroversiella ber han att få vara anonym. Andra reportrar vill inte prata om indisk politik med utländska medier. Under den senaste mandatperioden har det visat sig vara ohälsosamt för journalister att uttrycka sig kritiskt om regeringen.

Flera har trakasserats, några har mördats, däribland den frispråkiga chefredaktören Gauri Lankesh.

Amnesty International och andra internationella organisationer har varnat för att yttrandefriheten och pressfriheten begränsats på ett dramatiskt sätt i Indien.

Amnesty slår också larm om ökad intolerans mot Indiens 190 miljoner muslimer. BJP-styrda delstater har förbjudit slakt av kor, som är heliga enligt hinduismen. På flera platser har hinduiska folkhopar lynchat muslimer för att de misstänks ha ätit nötkött.

Ett kontroversiellt beslut har varit att dra in licensen för tiotusentals frivilligorganisationer som fick bidrag från utlandet.

Inom den akademiska världen har nationalismen skapat rädsla. Forskare har avbrutit samarbetet med universitet i andra länder och tvingats till självcensur för att få sina rön publicerade.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

"66% var valdeltagandet senast, 2014 – lägre än i Sverige och många andra europeiska länder men högre än vid presidentval i USA (54% 2016).

Fakta. Parlamentsvalet i siffror

545 platser i underhuset Lok Sabha står på spel.

900 miljoner indier har rätt att delta i valet.

84 miljoner är förstagångsväljare.

1 miljon vallokaler finns utspridda i 29 delstater.

10 miljoner valförrättare och funktionärer finns.

Fakta. BJP utmanas av Kongresspartiet

Bharatiya Janata Party har i sin nuvarande form funnits sedan 1980. BJP är den dominerande politiska kraften i Indien och styr de flesta delstater.

Narendra Modi och partiets nationalistiska agenda anses gynna den hinduiska majoriteten – mer än en miljard människor – och anklagas för att ha skrivit om historien för att ge hinduerna en mera framträdande roll.

Kongresspartiet bildades 1885 av britter men spelade genom Jawaharlal Nehru och Mahatma Gandhi en avgörande roll i självständighetskampen mot kolonialmakten.

Kongresspartiet har styrt det fria Indien i 55 år. Partiet, som står för en sekulär politik, har förknippats med flera korruptionshärvor. "

" Miljontals nya jobb kravet från väljarna

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Behovet av miljontals nya jobb är den viktigaste frågan för väljarna i det mastodontval som har inletts i Indien. Trots att ekonomin är den snabbast växande i världen har arbetslösheten ökat till den högsta nivån sedan 1970-talet.

Parlamentsvalet i Indien går nu in på sin andra vecka. Med svindlande 900 miljoner röstberättigade tar det mer än en månad att genomföra. Väljarnas krav på nästa regering är tydlig: ordna flera jobb. För tre av fyra indier är bristen på arbetstillfällen den fråga som oroar dem mest. Stigande priser hamnar på andra plats.

Efter förra valet för fem år sedan lovade den hindunationalistiska premiärministern Narendra Modi att skapa tio miljoner nya jobb om året för att mäta den arbetsmarknad som fylls på med en miljon människor varje månad. Det har dock visat sig svårt, inte minst att ersätta de jobb som försvinner när jordbruket moderniseras.

Varje dag fylls storstädernas slumområden på med tusentals landsbygdsbor på jakt efter försörjningsmöjligheter. Samtidigt har unga med universitetsutbildning svårt att hitta arbeten som motsvarar deras kvalifikationer.

I januari var arbetslösheten 6,1 procent, den högsta nivån sedan 1970-talet. Regeringen försökte först hemlighålla statistiken från Nation sample survey centre, men kunde publiceras av affärstidningen Business Standard.

Utvecklingen går i otakt i världens näst folkrikaste land. Samtidigt som arbetslösheten ökar växer den indiska ekonomin snabbare än i något annat land. I år väntas bnp öka med 7,3 procent och de följande två åren med 7,5 procent, enligt Världsbankens prognos. I grannlandet Kina väntas bnp växa med 6,3 procent i år.

– Det är uppenbart att tillväxten inte skapar tillräckligt många nya jobb. Att 25 miljoner människor sökte 90 000 jobb inom järnvägen är ett tydligt exempel. Och det handlar ändå inte om välbetalda arbeten, sa den tidigare centralbankschefen Raghuram Rajan som sparkats av Modi-regeringen vid ett seminarium i New Delhi för några månader sedan.

Narendra Modi väntas bli omvald som premiärminister i maj när valet avslutas. Han är näringslivets man med ambitionen att skapa ett nytt modernare Indien. Modi har genomfört en utbyggnad av den mycket eftersatta infrastrukturen och infört en enhetlig moms. Inflationen har halverats. Indien har fått bättre självförtroende och en viktigare roll på den internationella arenan.

I flera frågor som rör den ekonomiska politiken har dock inte Modi levererat. Kampanjen ”Make in India” var tänkt att locka utländska företag att flytta produktion till Indien. Målet om att 25 procent av bnp år 2025 ska utgöras av tillverkningsindustri, jämfört med dagens 15 procent, kommer inte att infrias. Så här långt är det svårt att alls se någon förändring.

Modis mest ifrågasatta beslut under de senaste fem åren är den kaosartade sedelreformen från 2016. Samma dag som Donald Trump vann presidentvalet i USA meddelade den indiske premiärministern att alla 500- och 1 000-rupiesedlar blev ogiltiga med omedelbar verkan.

Tanken var att komma åt korruption och penningtvätt när indierna tvingades byta gamla sedlar mot nya. Resultatet blev en kontantkris som varade i flera månader. I Indien görs nio av tio transaktioner med kontanter och det tog lång tid att trycka nya sedlar och programmera om bankomater. En och en halv miljon människor förlorade sina jobb, mindre handlare slogs ut och landets bnp minskade med 1 procent.

I valrörelsen påminner oppositionen ständigt om den kontroversiella sedelreformen.

Kongresspartiets Rahul Gandhi, barnbarn till Indira Gandhi, är den främsta utmanaren till Modi. Om han får bilda regering lovar Gandhi att tillsätta två miljoner vakanta statliga tjänster.

Ett statligt jobb är en jackpot i Indien. Lönen är inte hög, men jobben är trygga och garanterar pension. Fler än nio av tio indier arbetar inom jordbruket eller den informella sektorn.

Kongresspartiets viktigaste vallöfte är att ge den fattigaste femtedelen av befolkningen en lönegaranti på motsvarande 800 kronor i månaden. Det styrande BJP vill genomföra markreformer och göra Indien mer attraktivt för utländska företag och investerare. Den här gången lägger Narendra Modi tyngdpunkten på försvarssatsningar och terrorbekämpning.

Det finns en oro för att BJP:s hindunationalistiska agenda är på väg att förvandla det sekulära Indien till en etnisk stat.

Indien är i dag världens sjätte största ekonomi. Under året väntas landet knipa femteplatsen (enligt marknadens växelkurser) från den tidigare kolonialmakten Storbritannien, ett faktum som får stor uppmärksamhet. När Indien blev självständigt 1947 var landets bnp knappt hälften av Storbritanniens. I början på 1990-talet, innan den dåvarande finansministern Manmohan Singh började reformera ekonomin, var Indiens bnp knappt en fjärdedel av Storbritanniens.

Om tio år väntas Indien vara den tredje största ekonomin efter Kina och USA.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

"Fakta. Resultat den 23 maj

Parlamentsvalet i Indien gäller 545 platser i underhuset Lok Sabha. Den senaste femårsperioden har premiärminister Narendra Modis hindunationalistiska parti BJP haft egen majoritet med 282 mandat. Kongresspartiet, som spelade en avgörande roll i självständighetskampen från Storbritannien, gjorde sitt sämsta val hittills och fick bara 44 mandat.

I valet, som är fördelat på sju omgångar, har 900 miljoner människor rätt att rösta i en miljon vallokaler. Resultatet är klart den 23 maj. Indien har 1,3 miljarder invånare. Halva befolkningen är yngre än 25 år.

Fakta. Landets ekonomi

Indiens bruttonationalprodukt per capita har nästan fördubblats sedan 2010. 2018 uppgick den till motsvarande knappt 19 000 kronor. I Sverige är motsvarande siffra 470 800.

Enligt Världsbanken väntas Indien växa med 7,3 procent under 2019 och 7,5 procent de kommande två åren. Det innebär att den indiska ekonomin växer snabbast av världens stora länder. Arbetslösheten i Indien uppgick i januari till 6,1 procent, enligt statistik från Nation Sample Survey Office,

Jordbruket sysselsätter omkring halva den indiska arbetskraften. Nio av tio jobb finns i den informella sektorn. På den formella arbetsmarknaden är banksektorn störst. "

" Patriotisk yra och falska rykten ger Modi fördel

DN FREDAG 12 APRIL 2019

Konflikten mellan Indien och Pakistan om Kashmir har lett till den hittills mest omfattande spridningen av falska nyheter i sociala medier. Samtidigt som vallokalerna öppnade i Indien på torsdagen försöker Pakistan bevisa att den indiska flygbombningen i februari var ett fiasko.

– Låt er första röst bli en hyllning till soldaterna som utförde flygbombningen i Pakistan, sa hindunationalisten Narendra Modi till landets 84 miljoner förstagångsväljare tidigare i veckan.

Premiärministern drar nytta av den medvind som krisen i Kashmir har gett honom. I Modis valtal och politiska utspel ligger fokus på säkerhetspolitik och terrorbekämpning. Modi hyllades som handlingskraftig när han svarade med en flygräd mot Pakistan när en jihadistgrupp dödat mer än 40 indiska soldater i Kashmir i februari. Det var första gången på nästan 50 år som Indien genomförde ett anfall över stilleståndslinjen i det delade Kashmir.

Enligt Indien dödades hundratals extremister när en träningsanläggning för terrorister bombades sönder och samman. Pakistan har hela tiden hävdat att bomberna träffade en åker och satellitbilder visar att anläggningen finns kvar. Samtidigt som vallokalerna öppnade i Indien bjöd Pakistan in diplomater och utländska journalister för att besöka byggnaderna på andra sidan gränsen.

I Indien blev krigshotet i Kashmir, mellan kärnvapenmakterna Indien och Pakistan, starten för den hittills största spridningen av desinformation, falska nyheter och bilder.

Faktakontroller som har gjorts av bland annat BBC och den indiska sajten Boom visar att en bild som uppges visa den sönderbombade träningsanläggningen i själva verket är tagen efter den svåra jordbävningen som inträffade i området för 14 år sedan. Ett mycket spritt foto av en grupp muslimska kvinnor och män som står runt tre döda människor har visat sig föreställa offren vid en terrorattack 2014. Bilderna sprids i första hand via Whatsapp, som har mer än 200 miljoner användare i Indien.

I valrörelsen har även Modis motståndare dragit nytta av patriotismen. Piloten som blev nationalhjälte i samband med attacken mot Pakistan påstås ha gått med i det största oppositionspartiet. Det falska budskapet har fått stor spridning.

Förra sommaren ledde hetskampanjer i Whatsapp till att ett 30-tal personer i Indien dödades. Uppretade folkmassor attackerade människor som felaktigt pekats ut som pedofiler på jakt efter barn att kidnappa och muslimer som äter nötkött eller bryter mot förbudet att slakta kor. Inför valet har Whatsapp tillsammans med ett företag lanserat en varningstjänst för att stoppa spridningen av falska nyheter. Facebook, som äger Whatsapp, uppgav i förra veckan att man tagit bort mer än 800 sidor som sades sprida propaganda och vilseledande information inför valet.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

" Talibaner i våranfall – strider på flera håll

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Talibanernas aviserade "våroffensiv" har inletts och strider har utbrutit på flera håll i Afghanistan efter en rad attacker. Upptrappningen sker trots att nya fredssamtal står på schemat.

På fredagskvällen detonerades två bilbomber i Nangarharprovinsen, öster om huvudstaden Kabul, enligt afghanska myndighetsuppgifter. Därefter utbröt strider mellan talibaner och afghanska regeringsstyrkor. "Bägge sidor har lidit förluster", lyder ett meddelande från Afghanistans försvarsdepartement.

En annan attack har utförts i staden Kunduz, längre norrut. En sjukhuschef i området säger att åtta personer har dödats och att 62 skadats.

Längre västerut, i Ghorprovinsen, meddelar guvernören att sju afghanska soldater dödats av talibaner i ett bakhåll.

Den årliga upptrappningen sker trots att det har planerats in nya samtal för att få till ett avslut på det 18 år långa kriget. Talibanföreträdare och regeringsrepresentanter väntas delta i ett möte i Qatar senare i april.

Talibanerna anser inte att president Ashraf Ghanis regering är legitim och har hittills vägrat att föra en formell dialog med den. Zabihullah Mujahid, talesperson för den islamistiska rörelsen, säger att anfallen är en reaktion och anklagar regeringen och de internationella styrkorna för att ha flyttat fram sina positioner.

– Vi är dedikerade i den pågående processen med förhandlingar och fredlig lösning, men vi kan inte förbli oberörda inför militära operationer och en terrorvåg av ockupanter och legoknektar, säger han.
TT AFP Reuters "

" Karolinskas tidigare direktör blir hälsochef i saudiskt megaprojekt

DN 13 APRIL 2019

Melvin Samsom avgick som Karolinskas sjukhusdirektör efter hård kritik om flytt, omorganisation och konsultanvändning. Nu går han och ytterligare en hög chef på universitetssjukhuset vidare till ett än större och än mer ifrågasatt projekt: saudiska futuristiska megastaden Neom som ska byggas av regimen och som utlovas modernisera landet. Samsom blir projektets chef för "hälsa och välmående".

När Melvin Samsom rekryterades till Karolinska var visionen ett högteknologiskt sjukhus som också skulle bli världsomtalad pionjär inom det nya konceptet värdebaserad vård. Men som sjukhusdirektör fick han hantera en lång rad stora kriser: tekniska haverier, den kritiserade flytten och omorganisationen som gjordes enligt det nya konceptet. I höstas lämnade han in sin avskedsansökan efter att DN avslöjat att flera av Samsoms nederländska ex-kollegor anlitas för 55 000 kronor per dag som konsulter på Karolinska.

Nu har Melvin Samsom gått vidare till ännu ett nytt futuristiskt projekt: Neom. Det handlar om en ny saudisk megastad – 33 gånger större än New York – som planeras i landets nordvästra del. Enligt en pr-film ska projektet föra mänskligheten framåt genom innovationer.

Samsom är sedan i februari i år direktör för hälsa och välmående inom Neom, enligt hans egen LinkedIn-profil.

Och han är inte ensam. En av de högsta cheferna på Nya Karolinska, skrev i ett mejl till anställda på Karolinska i mars att han fått ett nytt uppdrag:

”Jag har tackat ja till erbjudandet att leda arbetet med att utveckla infrastrukturen inom Sector Health and Well-being i Neom-projektet i Saudiarabien. Ett otroligt ambitiöst och visionärt projekt som siktar på att skapa ett helt nytt samhälle för ett nytt sätt att leva i framtiden”, heter det i mejlet där han även berättar att han lämnar Karolinska i maj.

När DN ringer upp, säger chefen att han fullbordat det uppdrag han kom till Karolinska för.

– Jag har valt att lämna Karolinska. Jag är otroligt nöjd och glad över alla de här åren och allt kul jag har fått göra. Jag är jättestolt över att det har gått så bra. Jag har fått ett spännande erbjudande och det har jag tackat ja till.

Men sitt nya jobb i det saudiska jätteprojektet är han förtegen om.

– Det är ett jätteintressant projekt. Det kan man säga. Du kan få information om projektet på Youtube eller andra ställen, och du kan se i vilket land det är och man kan ha en massa dubier om det landet. Man kan konstatera att det som det här projektet vill göra är en total reformation, något helt annorlunda, vilket är fantastiskt att de har initierat.

Hur resonerar du kring att det är just Saudiarabien som står bakom?

– Jag uttalar mig gärna om det jag gjort på Karolinska, där jag gjort ett fantastiskt, spännande jobb. Men eftersom jag nu inte går till en offentlig verksamhet, så är det min privata angelägenhet.

Internationella rådgivare och finansiärer har dragit sig ur projektet i samband med mordet på den saudiske journalisten. Hur resonerar du kring din egen medverkan?

– Nu pratar vi om vad jag kommer att göra som privatperson. Jag vill inte uttala mig om det.

Melvin Samsom är alltså direktör i samma projekt. Den höga Karolinskachefen vill inte bekräfta om det är genom den tidigare sjukhusdirektören han fått jobbet. Han uttalar sig generellt.

– Det är alltid bra att jobba med personer som man känner sedan tidigare.

Projektet beräknas kosta nära 5 000 miljarder kronor och har grundats av kronprins Mohammed bin Salman, som beskrivs som regimens verkliga ledare. När projektet presenterades 2015 betonades värden som normalt förknippas med västvärlden: jämställdhet, hållbarhet och innovation.

Journalisten Jamal Khashoggi, som dödades på det saudiska konsulatet i Turkiet, var kritisk mot Mohammad Bin Salman. Såväl dokument från CIA som en rapport från FN knyter den saudiska regimen till dådet. Sedan mordet har flera investerare och en rad internationella rådgivare hoppat av Neom-projektet.

För att upprätta projektets rykte har nyligen pr-firman KARV anlåtats för drygt 1 miljon kronor i månaden av saudiska investeringsfonden för att locka tillbaka investerare, visar dokument från amerikanska justitiedepartementet.

DN har tidigare beskrivit att svenska regeringen varit engagerad i att lansera konceptet värdebaserad vård i Saudiarabien. I fjol besöktes Sverige av en delegation ledd av saudiske hälsoministern. Den saudiska regeringen har också, i sin vision för utvecklingen av landets hälso- och sjukvård, som mål att införa värdebaserad vård.

Ulrika Sandberg, sakkunnig om företag och mänskliga rättigheter på Amnesty International, säger att Amnesty sedan länge dokumenterat allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter i Saudiarabien.

Hon räknar upp en lång lista: Upprepade folkrätts- och krigsbrott begångna av den saudiledda koalitionen under kriget i Jemen.

Obefintlig yttrandefrihet. Exploatering av migrantarbetare och tvångsarbete. Fredliga aktivister som ofta fängslas – som i fjol då flera ledande kvinnliga människorättsförsvarare greps i ett tillslag mot människorättssamhället. Och mordet på Jamal Khashoggi.

– Om man ger sig ut för att arbeta i ett sådant här projekt måste man som individ känna efter var ens etiska kompass ligger. Hur ställer man sig till att arbeta i ett konsortium och ett projekt för en regim som begår systematiska och väldigt allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter? Hur stora tror man möjligheterna är att man själv kan förändra?

Ulrika Sandberg reagerar på namnet, Neom, som står för ”Ny framtid”.
– Hur byggs den här framtiden? Vi har sett i stora byggprojekt i regionen hur migrantarbetare exploateras, tas ifrån sina pass och nekas utresetillstånd om de inte fått så kallade exit permits från arbetsgivaren. Man ställer sig direkt frågan hur arbetsrätten ser ut inom

Neom-projektet. Och kommer kränkningarna av mänskliga rättigheter fortsätta i den här världen?

Ingen på Region Stockholm eller på Karolinskas informationsavdelningar säger sig ha någon aktuell kontaktuppgift till Melvin Samsom, som DN i stället sökt via Neom:s pressavdelning, hans LinkedIn-profil och hans styrelseengagemang i Nederländerna. DN har även sökt företrädare för Neom.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se "

”Det finns potential i Irak”

DN FREDAG 12 APRIL 2019

"När journalisten Folke Rydén hörde talas om Murtada Al-Hachamis galna ballongflygningsprojekt såg han chansen att betala tillbaka efter alla krigsreportage från Irak. Resultatet blev dokumentärfilmen "Ovan Babylon".

På Folke Rydén's filmkontor i Stockholm finns fortfarande ballonger kvar från premiärens efterfest. Världspremiären för dokumentären "Ovan Babylon" ägde dock rum på nationalteatern i Bagdad. På plats fanns både irakiska kulturministern och representanter från svenska ambassaden. Samt förstås filmens huvudperson Murtada Al-Hachami, som tröttnade på alla eländesbilder från Irak och fick idén att flyga luftballong över det som en gång var Mesopotamiens huvudstad.

– Det är fantastiskt att äntligen kunna visa filmen. Reaktionerna har stärkt mig inför nästa evenemang i februari. Det kommer att bli en stor festival med ballongflyg, skydiving och andra kulturella aktiviteter, säger Murtada Al-Hachami.

"Ovan Babylon" skildrar svårigheterna med att få den första festivalen till stånd. Det handlar inte bara om finansiella bekymmer och byråkratiska hinder för att kunna inta luftrummet – mitt under förberedelserna börjar också terrorsekten IS att härja i landet. Många av de inbjudna ballongflygarna från olika delar av världen fick kalla fötter.

– Det finns en svart ironi här. Murtada ville visa världen att Irak inte är synonymt med krig, men i stället inleddes en ny period av otrygghet i landet. Vi fortsatte att följa projektet trots att vi egentligen inte hade någon finansiering för filmen. Därför kändes det otroligt stort att befinna sig i Bagdad, när beskedet kom att IS hade krossats. Det är

precis som Murtada säger i filmen: terroristerna kommer att dö och vi kommer att leva vidare, säger Folke Rydén.

– Det har varit mycket al-Qaida och andra miliser som har bekämpat konst, musik och teater i Irak. Nu har folket besegrat dessa terrorister. Under Saddam Husseins tid vid makten skulle kulturen passa hans syften. Nu har vi en chans att göra någonting annat, säger Murtada Al-Hachami och berättar att hans dröm är att boka den irakiska exilartisten Kadim Al-Sahir.

Folke Rydén har rapporterat från regionen under många år och träffade Murtada Al-Hachami första gången efter invasionen av Irak 2003, när västerländska medier behövde hjälp av lokala journalister på plats.

Några år senare fick han höra att Murtada hade ett galet projekt på gång. Den färdiga filmen handlar minst lika mycket om Murtadas liv. Han lämnade Irak redan som tvååring och växte upp i London. Han följde först invasionen på avstånd och upprördes över att hans landsmän porträtterades som plundrare i medierna.

– När jag återvände till Irak efter Saddam Husseins fall såg jag också mycket annat. Jag kände att det var min plikt att berätta om andra sidor av folket och kulturen i landet. Det här är mitt sätt att bidra till freden och utvecklingen i landet, säger Murtada Al-Hachami.

Själv pratar Folke Rydén i termer av "professionell skuld" när han beskriver sin ingång i filmen.

– Det händer positiva saker i Irak just nu, men hur ofta fokuserar vi på det som journalister? Från ett strikt nyhetsperspektiv vore det mer intressant om Irak skulle återgå till kaos. Därför finns det anledning till självkritik. Mellanöstern reduceras lätt till plats där alla krigar med varandra och där ingen kommer överens och då börjar publiken se ner på människorna som lever där. Publiken förtjänar en mer nyanserad bild av verkligheten. Det är ett av mina mål med det här projektet, men jag vet inte om det kommer att lyckas, säger Folke Rydén.

– Det kommer att lyckas. Jag tror att vi kan göra det, säger Murtada Al-Hachami.

Ballongfestivalen blev verklighet. Från luften kan vi betrakta tusenåriga kulturminnen. Nere på marken står leende lokalbor och blickar mot himlen. "Ovan Babylon" marknadsförs inte för inte som en feelgood-dokumentär från Irak och som sådan är den tämligen unik.

Bredvid sig under intervjun har Murtada Al-Hachami sin 17-årige son Yousif som har följt arbetet med pappas projekt och medverkar i "Ovan Babylon". Han fanns på plats under ballongfestivalen och flög från London för att närvara på filmpremiären i Stockholm. Lagom till fotograferingen tar pappa och son på sig matchande västar med texten "Peace for Iraq". Yousif berättar att han nyligen har läst att Bagdad inom ett par årtionden kommer bli en megastad med tio miljoner invånare.

– Den här filmen skickar ett budskap till världen. Det finns potential i Irak, säger Yousif Al-Hachami.

Jacob Lundström
jacob.lundstrom@dn.se "

"Om "Ovan Babylon".

Folke Rydén's film följer Murtada Al-Hachamis projekt att etablera en festival för luftballonger i historiska Babylon. Den antika staden ligger nära dagens Hillah, tio mil söder om Bagdad.

"Ovan Babylon" har biopremiär 12 april och kommer att turnera med besök av Folke Rydén och Murtada Al-Hachami.

Filmen har också sänts i den arabiska nyhetskanalen Al-Jazeera. "

" Svenska barnen är fast i lägret med IS-fångar

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Utmärglade Mohammed Skråmo är en av femton svenska ettåringar som är fast i norra Syrien. Totalt lever 64 svenska barn instängda i läger under svåra förhållanden. Flera barn har dött. Barnens svenska föräldrar reste till Syrien för att ansluta sig till terrorsekten IS. Nu är de flesta pappor döda. 25 mammor finns kvar, och lever i kurdkontrollerade läger tillsammans med barnen. DN träffar Mohammed Skråmo och hans sex syskon i ett läger fullt av IS-fångar och deras barn. Barnen är föräldralösa och talar göteborgska. De ber om att få åka med DN:s team till Sverige.

På en matta i ett tält i ett enormt, lerigt läger i norra Syrien ligger en utmärglad ettåring med ljust tufsigt hår och stora blå ögon.

Mohammed Skråmo väger mindre än tre kilo. Han kan inte gå, och orkar knappt kravla sig framåt. Huvudet ser onaturligt stort ut på den bräckliga pyttekroppen. Huden stramar över tinningen och kindbenet, där ett nät av blå ådror syns tydligt.

Mohammed försöker hålla uppe huvudet där han ligger på mage, men nackmuskeln är för svaga. Efter en kort stund smäller ena kinden ner på tältgolvet, och den lilla kroppen blir liggande intill en hög av skal från solroskärnor. Så börjar han gnälla lite, små gnyenden utan kraft.

Intill Mohammed, på en madrass, sitter hans sex syskon. Två av dem är tvillingar, två tjejer som är fem år gamla. Alla barnen har arabisk klingande förnamn.

Och de pratar kraftig göteborgska.

– Köttbullar, säger den äldste i syskonskaran.

Han är åtta år gammal. Köttbullar, det är svaret på vår fråga om vad han gillar för maträtt. En stund tidigare berättade han om vad som hände med hans pappa för några veckor sedan.

– Dom sköt honom i halsen.

Pojken talar entonigt, med blicken riktad neråt.

– Han dog.

Benen är två spröda pinnar som sticker ut från ett par långa bruna shorts, ner i ett par ljusgröna foppatofflor. De grå strumporna har hasat ned – benen är alltför smala för att de elastiska trådarna ska få fäste runt anklarna.

Syskonen Skråmo sitter stilla på sin madrass och tiger, som för att spara kraft. När de väl reser sig går det långsamt, och benen viker sig ibland. De stapplar fram i det vita tältet som åldringar.

I ett hörn av tältet står en soldat med automatvapen i handen. Barnen reagerar varken på vapnet eller på att soldaten bär en svart mask som täcker hela ansiktet utom ögonen.

Det kallas flyktingläger, men det överbefolkade och smutsiga al-Hol i norra Syrien är mer att likna vid ett fångläger. Här bor 73 000

människor. 65 procent är barn. Ingen tillåts lämna lägret utan särskilt tillstånd, vilket är svårt att få.

Stora sektioner av lägret är särskilt avdelade för tusentals mammor och barn som en gång var en del av terrorsekten IS så kallade kalifat.

Familjerna har överlämnat sig till kurdiska styrkor efter att IS besegrats militärt. IS-männen som inte dödats i kriget har separerats och satts i fängelser, medan kvinnorna och barnen hamnar i al-Hol.

De delar av lägret som inte är särskilt avdelade för IS-familjer befolkas av irakiska och syriska internflyktingar. Även bland dem finns många IS-sympatisörer, enligt den polisstyrka som patrullerar lägerområdet.

Nästan alla kvinnor som bor i lägret bär svarta täckande klädnader samt niqab, slöjan som täcker hela ansiktet utom ögonen. Den uniform som gällde under IS styre är hård norm även i al-Hol. Kvinnor som tar av sig slöjan riskerar att utsättas för våld av de andra.

Sjukvårdare och journalister tillåts inte röra sig i lägret utan beväpnade vakter – det anses alltför farligt. Många kvinnor och äldre barn är fortfarande kvar i IS folkmordsideologi. Samma dag som vi besöker lägret får vi höra att en grupp kvinnor attackerat poliser med stenar.

Flera barn gjorde ett snabbt tecken med handen framför sina halsar mot poliserna, som att halsen skars av.

al-Hol vibrerar av desperation, ilska och sorg. Överallt ser vi människor utan armar eller ben, dåligt ihoplappade lemmar, droppande kompresser. Sjukvårdspersonal som rör sig i lägret blir hela tiden stoppade av vädjande människor med smärtor och sjukdomar.

Humanitära organisationer har under vintern och våren slagit larm om situationen i lägret, i ett alltmer desperat tonläge. Den sista veckan i mars var den dödligaste hittills, med 31 dödsfall bland nyanlända.

Nästan alla som dör är barn. Femåringar och ännu yngre barn står för över 80 procent av dödsfallen, enligt färsk statistik från hjälporganisationen International rescue committee. Många som den sista tiden anlant till lägret från IS sista fästen i Baghuz är antingen sårade från flygattacker eller undernärda – eller både och.

Den föräldralösa syskonskaran Skråmo har befunnit sig i al-Hol i några veckor. Om de fått ordentlig vård skulle de ha kunnat äta upp sig efter svälten som rådde i IS sista motståndsficka Baghuz, där de befann sig under krigets sista månader. Men resurserna i lägret är bristfälliga och många får inte den omsorg och vård de behöver.

Lille Mohammed Skråmo och två av hans syskon bedömdes ändå vara så kraftigt undernärda att de flyttades till ett sjukhus i närbelägna staden Hassaka en tid, för att få extra tillsyn och vård. Nu är de tillbaka i lägret al-Hol, i en särskild del för föräldralösa barn till IS-medlemmar från Europa.

En fransk tolvårig kille med mörka lockar tittar in i tältet där Skråmosyskonen sitter.

– Jag är från Paris, säger han på franska och ler stort.

Han berättar att han heter Rasi, och att han varit i Syrien sedan han var nio.

– Mina föräldrar är döda. Jag vill tillbaka till Frankrike, men vet inte om jag får, säger han.

Som flera andra barn i lägret har syskonen Skråmo rakade huvuden, en åtgärd som lägerledningen har satt in för att hindra löss från att sprida sig.

När vi först kommer in i tältet äter syskonen vita bönor i tomatås och couscous ur mjuka genomskinliga plastbyttor. De tuggar på maten tysta och inåtvända, och möter inte blicken. Men när barnen efter en stund inser att vi talar svenska syns det tydligt hur flera spetsar öronen och tittar upp.

En femårig flicka ger oss ett strålande leende.

Pratar du svenska? frågar vi.

– Ja! säger flickan lyckligt.

Hennes tvillingsyster ler stort, hon också. Vi frågar om barnen förstår arabiska.

– Nej, säger åttaåringen omedelbart, nästan demonstrativt.

– Nej, säger en av hans systrar.

– Lite, säger en sexåring.

I sin göteborgska blandar barnen ibland in arabiska och islamiska ord, begrepp som ofta användes inom IS. Ord som ”kuffar”, som betyder otrogna, och ”jannah”, som betyder paradiset.

– Kuffar sköt honom, säger en av pojkarna Skråmo om sin pappa.

Var är mamma? frågar vi sexåringen i syskonskaran. Han tittar upp från sin burk med vita bönor.

– I jannah, svarar han.

Pappa då?

– Också jannah.

På mattan som ligger på tältgolvet har lille Mohammed hittat ett skal till en solroskärna. Han stoppar det i munnen. En av storebröderna ser det, och ropar till:

– Han äter skal! Han kan dö!

Göteborgskan är så stark att ”skal” låter som ”skåål”. En hjälparbetare i slöja går fram till Mohammed. Tar tag i hans ena arm, lyfter upp den lilla kroppen.

Hon tittar på oss och säger på arabiska.

– Deras morfar var här i går.

○ ○ ○

På en obäddad säng i ett kallt hotellrum i syriska staden Qamishli sitter en chilensk-svensk musiker och kulturarbetare från Göteborg. En femtioårig man som har svårt för religion, och som aldrig har lockats av Mellanöstern.

– Jag hade aldrig någonsin i mitt liv tänkt att jag skulle sätta min fot i den här världsdelen. Jag har inte tilltalats av det, säger Patricio Galvèz. Det är några timmar sedan han träffade sitt barnbarn Mohammed Skråmo för första gången någonsin. Mohammed låg då i en sjukhussäng, i en sal tillsammans med andra undernärda och sjuka barn. Pojken hade öppen mun och slutna ögon, trots att han var vaken.

Morfar Patricio tyckte att Mohammed påminde om en gammal människa som bara väntar på att dö. Ettåringen gnällde håglöst när

Patricio lyfte upp honom. Han vägde nästan ingenting, och handlederna såg otäckt spröda ut. Det var som att han inte ville vara med längre.

– Men så började jag prata svenska med honom: ”Hej, hur mår du? Äntligen får jag träffa dig.” Och då... Han slutade gnälla och liksom ”ping”, så öppnade han sina ögon. Jättestarka blå ögon du vet. Och han bara lyssnade när jag fortsatte att prata svenska.

Patricio log mot pojken. Självklart, tänkte han. Lille Mohammed må ha levt hela sitt korta liv i en krigszon i Syrien, men hans föräldrar var svenska. Patricios dotter Amanda Gonzales och hennes make Michael Skråmo – båda talade svenska med sin son Mohammed och hans sex syskon, medan de var i livet.

– Det är det jag vill att Sverige och svenska regeringen ska förstå. Det är era barn vi pratar om. Vi pratar inte om IS-barn, om Michael Skråmos barn eller om min dotter Amandas barn. Det måste vara slut med det nu! Det handlar inte om IS nu. Det handlar om rena människor som inte har skuld i något. De är oskyldiga!

Patricio Galvèz fick träffa sitt barnbarn Mohammed en kort stund på en avdelning för svårt undernärda barn på sjukhuset al-Hikma i syriska staden Hassaka, knappt en timme från fånglägret al-Hol. Vägen dit är full av vägspärrar med tungt beväpnade vakter. Hamnar man fel riskerar man att gripas av diktatorn Bashar al-Assads män och föras till Damaskus.

Innan han reste från Sverige förstod Patricio Galvèz inte riktigt hur riskfyllt det kan vara i Syrien. Terrorceller från IS är fortfarande aktiva bland lokalbefolkningen. Under de dagar då han befinner sig i Syrien

inträffar självmordsattacker i princip dagligen i den mestadels kurdiskt kontrollerade provins där Patricio Galvèz rör sig.

Han hade inte fattat hur svårt det skulle bli för honom att åka omkring här, och hur invecklat det skulle bli att skaffa tillstånd för att besöka de hårt bevakade läger och sjukhus där hans barnbarn finns.

– Den här resan är helt sjuk. Jag pallar inte riktigt. Man dricker te med en gubbe som säger att jag kanske ska få träffa barnen, men så kommer en annan gubbe lite högre upp och säger att jag inte får tillståndet. Så börjar det om.

Den här dagen hade han egentligen inte det nödvändiga tillståndet för att få att gå in på sjukhuset och besöka lille Mohammed. Men läkarna och säkerhetspersonalen på plats förbarmade sig över honom.

– De såg mig gråta. Anledningen till att jag alls kom in på sjukhuset i dag var för att de fattar. Alla som jag möter har stor förståelse för att jag är här.

Vi talar med Patricio Galvèz i en och en halv timme. Flera gånger under samtalet stannar han liksom upp och tycks famla efter nycklar till hur han egentligen har hamnat i den situation där han befinner sig nu.

– Min dotter konverterade till islam, jag visste inte det. Hon gifte sig, jag visste inte. Hon åkte till Turkiet, och tre månader efteråt fick jag veta att hon inte var i Turkiet utan i Syrien. Jag fick aldrig veta någonting. Allt i efterhand.

Patricio Galvèz böjer sig framåt på hotellsängen, blundar och vilar huvudet i händerna. Det är några dagar sedan han flög från Göteborg till Erbil i kurdiska delen av Irak. Sedan tog han landvägen in i Syrien för att försöka träffa och förhoppningsvis så småningom hämta hem sin dotter Amandas barn – de barn som de senaste åren levt hos en islamistisk terrorgrupp ansvarig för ofattbara brott.

– Jag tror inte på religion över huvud taget. Religion för mig... det är onödigt. Så om det hände mig, så kan det hända vem som helst. Och dessa barn har redan betalat tillräckligt för sina föräldrars misstag. Patricio Galvèz dotter Amanda Gonzales konverterade till islam för tolv år sedan, när hon gick på gymnasiet och bodde i Falkenberg.

Några år senare gifte hon sig med göteborgaren Michael Skråmo, även han konvertit. Paret drogs snabbt till radikal islamism.

– Jag trodde att det skulle gå över. Vi hade många konflikter, jag och Amanda, bland annat om de hårda klädreglerna, säger Patricio Galvèz. I september 2014, just som IS hade inlett sitt folkmord på yazidier i västra Irak, reste Amanda och Michael Skråmo med sina då fyra barn till Syrien för att ansluta sig till terrorsekten. Sedan levde paret i över fyra år i IS så kallade kalifat.

Michael Skråmo har i flera propagandafilmer försökt locka svenska muslimer att resa till Syrien och ansluta sig till IS. Från Syrien har han även uppmanat folk att begå terrordåd i Sverige: ”Börja göra bomber från enkla grejer från Ica och Coop”, skrev han på Facebook.

Amanda tog hand om barnen, och födde ytterligare tre barn i Syrien. Minstingen Mohammed föddes i början av förra året.

– Under hela tiden som Amanda har varit här har jag kämpat för att få henne att förstå att det här inte var rätt, att åka hit. Jag ville att hon skulle lämna Syrien med barnen. Hon ville inte tillbaka till Sverige, men jag försökte få henne att då åtminstone åka med barnen till ett annat land, bort från kriget, säger Patricio Galvèz.

Amanda ville inte flytta hem till Sverige ”på grund av islamofobin”, säger Patricio Galvèz.

– Jag gick med henne på stan en gång när hon hade sin niqab. Jag gick bredvid och körde barnvagnen iklädd shorts – det var sommar och jag är inte muslim. Hon hade sina kläder och jag hade mina. Så stannade en bil med en svensk kvinna som rullade ner rutan och började skrika ”fuck you” och sånt där, en massa dumma grejer.

Patricio Galvèz och Amandas mamma separerade när dottern bara var två år gammal. Mamman konverterade också till islam, i samma veva som dottern för drygt tio år sedan. Och även Amandas mamma sökte sig så småningom till den radikala våldsbejakande islamismen.

När Michael Skråmo och Amanda Gonzales och deras fyra barn 2014 reste till Syrien och gick med i terrorgruppen IS – då följde Amandas mamma med. Mamman återvände till Sverige under 2016.

– Hon har släppt hela den grejen nu. Hon vill inte ha något med IS att göra. Hon är inte längre den person hon var då.

Att barnens mormor lämnat IS-ideologin bekräftas för DN av en myndighetsperson med stora kunskaper i avradikalisering.

I januari fick Patricio Galvèz beskedet att hans då 28-åriga dotter Amanda dödats i ett anfall mot en av IS sista motståndsfickor. När även barnens pappa, Michael Skråmo, dödades i februari blev frågan om barnen akut för Patricio Galvèz. Nu var hans sju barnbarn föräldralösa.

– Det är viktigt för barnen att få veta att vi finns. För de tror att vi har glömt bort dem. De har aldrig fått veta att det finns någon i släkten som bryr sig om dem. De känner nog just nu att de har blivit lämnade. Och den grejen orkade jag inte med längre.

Syskonens farmor är hemma i Sverige, och försöker på sitt håll göra vad hon kan för att få hem sina barnbarn.

”Jag längtar så mycket efter dem. Det gör ont att tänka på vad de stackars barnen har genomlidit. De behöver sjukvård och att komma hem till sin familj som älskar dem och som vill ta hand om dem”, skriver farmodern i ett sms till DN.

Patricio Galvèz bestämde sig för att försöka få ut barnen ur Syrien och flyga hem dem till Göteborg.

Och nu är han alltså här, i Syrien. Patricio Galvèz vill helst stanna kvar på egen hand för att träffa Mohammed och de andra barnen fler gånger. Han vill att de ska bekanta sig med honom, och lära känna sin morfar lite grand.

Den äldste pojken i syskonskaran som är åtta år minns kanske Patricio, hoppas han, men de yngre var för små när de reste för att kunna ha några minnen från Sverige.

Samtidigt vet inte Patricio Galvèz riktigt hur det ska gå till. Han har inga kontakter utan är helt utlämnad till det kurdiska Rojavastyrets goda vilja. Och just nu är makthavarna här osäkra på hur de ska hantera situationen med en svensk morfar som bara dyker upp i en trakt full av soldater och terrorceller.

– Kurderna säger att du inte bara kan ta barnen för att du är deras morfar. Bara för att du kommer hit och gråter så kan vi inte säga varsågod, ta dina barn och gå.

○ ○ ○

När den sista fickan av IS-motstånd i nordöstra Syrien besegrades i slutet av mars blev koalitionsstyrkorna som bekämpar IS i norra Syrien chockade av hur många kvinnor och barn som kom fram ur terrorsektens gömställen.

Hundratals barn, bland dem syskonen Skråmo, hade hela tiden befunnit sig i krigszonen hos sina föräldrar. Den sista tiden hade många IS-stridande och deras familjer inte något att äta, utan kokade ibland örter och gräs till barnen för att stilla hungern.

Enligt färiska siffror som DN fått tillgång till på plats i Syrien är totalt 64 svenska barn nu fast i läger i den kurdiskt kontrollerade delen av landet. Förutom i det kaotiska al-Hol lever de svenska barnen i ett annat, mindre läger som heter Camp Roj. Nästan alla svenska barn är under tio år. Flera är nyfödda.

I de kurdiska lägren finns sju svenska spädbarn under ett år. Femton ettåringar, sex tvååringar och tio treåringar. Sju av de svenska barnen är fyra år gamla, tre är fem. Det finns sex sexåringar, tre sjuåringar och två åttaåringar.

Deras föräldrar var radikala islamister som reste från Sverige till Syrien för att gå med i terrorsekten IS, en organisation ansvarig för folkmord, mängder av blodiga terrordåd och ofattbara grymheter. Säkerhetspolisen uppskattar att runt 300 svenska kvinnor och män anslöt sig till IS eller andra terrorgrupper i Irak och Syrien, framför allt mellan år 2012 och 2015. Ungefär hälften av dem har återvänt till Sverige. Minst ett femtiotal, troligen långt fler, har dödats.

De svenskar som har blivit kvar och som nu finns i kurdisk fångenskap är ofta antingen svensksomalier eller vita svenskar. På grund av sina i Syrien avvikande utseenden har dessa svenskar haft svårare än svenska IS-medlemmar med Mellanösternbakgrund att smugla sig ut ur krigszonen, förbi IS motståndare, till Turkiet och sedan vidare tillbaka till Sverige.

Många svenskar inom IS har under kriget hållit ihop och stridit tillsammans. När svenska manliga IS-terrorister har dödats har deras fruar ofta gift sig med en annan svensk man i IS, för att hålla ihop den svenska flocken (inom IS har det varit tillåtet att ha upp till fyra fruar). Men mot slutet av kriget har männen inte räckt till. I den engelskspråkiga sammanställning över kvinnor och barn som vi fått från lägermyndigheterna ges en glimt av hur få av de IS-män från Sverige som stannat kvar i Syrien som faktiskt överlevde kriget.

Kolumnen för civilstånd är enahanda: ”Widow”, står det efter nästan alla kvinnor. Widow, widow, widow, änkor i 25-årsåldern överallt. 21 av 25 av de svenska kvinnorna i al-Hol och Camp Roj är änkor.

En del svenska barn har också dött, antingen i flygbombningar eller av sjukdomar och undernäring. Liksom syskonen Skråmo är många i dåligt skick. De är undernärda och sjuka efter månader av svält och

umbäranden, efter att deras föräldrar fraktat dem från gömställe till gömställe på den syrisk landsbygden för att undvika flygbombningar och beskjutningar under krigets sista tid.

Bland dem som stannade kvar hos IS till slutet fanns flera svenska vuxna och deras barn. En av dem är Helena, en i dag 25-årig Göteborgskvinna som konverterade till islam som tonåring och som snabbt radikaliserades.

Helena, som egentligen heter något annat, har fött tre barn i Syrien. Ett av barnen har dött, enligt Helenas far som DN talat med. I dag finns Helena och hennes två små barn i al-Hol-lägre.

Pappan låter desperat på telefon. Han har fått sporadiska rapporter om att hans dotter Helena är svårt sjuk.

– Hon har fått dropp i lägre någon gång, tror jag, men annars får hon ingen vård alls såvitt jag förstår. Jag har förstått att förhållandena är vedervärdiga. Människor bajsar överallt och det rinner in där folk bor.

DN tillåts inte komma in i den del av al-Hol-lägre där Helena och hennes barn bor, tillsammans med tusentals andra utländska IS-fruar och deras barn. Säkerhetsläget där är så allvarligt att sjukvårdspersonal från Röda halvmånen, som står för vården i lägre, inte får röra sig där på egen hand. Om Röda halvmånens personal får information om individer som är sjuka, så måste de be polisstyrkan i lägre om hjälp att leta upp och hämta de sjuka personerna som ska undersökas.

Helenas pappa säger att han är rädd att dottern ska dö i al-Hol.

– För drygt en vecka sedan fick hennes mamma det sista sms:et från henne. ”Mamma”, stod det bara. Inget mer. Bara ”mamma”.

25-åriga Helena är syskonen Skråmos gudmor. Efter att föräldrarna dödats tog Helena och en annan svensk kvinna hand om Mohammed och hans större syskon. Patricio Galvèz talar om ”en svensk bubbla” inom terrorgruppen IS.

– Det har varit som en liten svensk flock som har krigat runt, liksom. Med barn.

Patricio Galvèz säger att han skulle vilja tacka Helena och den andra svenska kvinnan som hjälpte hans barnbarn ut från krigszonen för att överlämna sig till den kurdiska militären.

– Det kanske blir svårt, för det är klart att de har varit inblandade i detta med IS. Men det är ändå tack vare dem som barnen är ute. De har varit med barnen sedan min dotter dog, och de har tagit hand om dem.

○ ○ ○

DN har varit i kontakt med flera svenska föräldrar till IS-terrorister som rest till Syrien. De är upprörda och förtvivlade över att den svenska regeringen, som i ett par års tid har vetat att svenska barn sitter fast i kurdiska läger, inte har agerat.

Den svenska linjen har hittills varit att barnen på egen hand måste ta sig till ett svenskt konsulat eller en svensk ambassad för att Sverige ska kunna hjälpa till. ”För att till exempel ett pass ska kunna utfärdas krävs personlig inställelse”, skriver UD.

Det är svårt att se hur lille Mohammed Skråmo och hans utmärklade syskon ska kunna ta sig förbi polisstyrkan som vaktar flyktinglägret, och sedan över gränsen till Irak där Sverige har ett konsulat i Erbil.

Att hämta barnen går inte, menar UD: ”Möjligheterna att agera på plats är begränsade på grund av säkerhetsläget.”

På fredagen skrev utrikesminister Margot Wallström (S) på Facebook: ”Det ska inte råda något tvivel om att regeringen gör vad vi kan för dessa barn och om möjligt ska de föras till Sverige.”

– UD skiter i det här, säger en pappa från Göteborg som har två små barnbarn i al-Hol-läget.

Han vill vara anonym, säger han, det är viktigt. Så är det ofta. Mor- och farföräldrarna som DN talar med är livrädda för att bli associerade med terrorsekten IS.

– Skriv inte mitt namn, säger en förskollärare från Malmö som är sjuk av oro för sina tre barnbarn som är fast i syriska läger.

För Patricio Galvèz, morfadern som rest till Syrien, finns en särskild poäng med att framträda med namn och bild.

– Jag visar mitt ansikte för jag har inte gjort något fel. Och mina barnbarn har inte heller gjort något fel.

Om det är något som Patricio Galvèz har förstått under sina tedrickningssessioner med olika kurdiska potentater, så är det att de vill försöka tjäna politiskt på den nuvarande situationen.

Rojavakurderna har nu många hundra europeiska barn samt ett stort antal vuxna IS-terrorister från Europa i olika läger och fångelser.

De lokala makthavare som Patricio Galvèz träffar vill ha ett erkännande för Rojava, som är en till stor del självstyrande del av Syrien med eget myndighetsväsen – men som inte erkänns som stat av Sverige eller av andra länder. Rojava har ett kontor i Stockholm som fungerar som en sorts ambassad, men det finns inga officiella diplomatiska relationer mellan Sverige och Rojava.

Samtidigt sker kontakter i det tysta. Svensk underrättelsetjänst har rest till fångläger och fångelser i norra Syrien för att förhöra svenska infångade IS-terrorister, enligt vad kurdiska myndighetsrepresentanter berättar för DN.

I Patricio Galvèz ögon är frågan enkel, där han sitter på sitt hotellrum efter att ha mött sitt svårt undernärda barnbarn Mohammed.

– Om Sverige ska sätta barnens liv mot att ge kurderna lite uppmärksamhet... Det är skit liksom. Ska ni riskera barnens liv? Hade det varit Morgan Johanssons barn, vad hade han gjort? De är barn, svenska barn! Jag gör inte det här enbart för mina sju barnbarn, utan för att det finns en massa andra barn som måste få komma hem. Har du träffat någon från svenska UD och pratat om detta?

– Ja. Och de säger att de prioriterar frågan om barnen, men att de inte kan hjälpa i nuläget. Och jag vet att varje dag som går är en evighet för barnen. Han grät jättemycket när jag släppte ner honom i dag.

Vad betyder det tror du, när du får beskedet att regeringen prioriterar dessa barn?

Patricio Galvèz skrattar till. Det är ett skratt helt utan glädje.

– Det betyder säkert att de tar lite kaffe. Och att de kanske åker på semester, och sen säger ”ja just det, ska vi snacka om det här”.

Även barnens farmor hemma i Sverige anklagar UD och den svenska regeringen för passivitet.

”Regeringen måste reagera innan något av barnen dör. Det är bråttom”, skriver hon i ett sms till DN.

I sms:et riktar hon sig även direkt till sina barnbarn:

”Farmor väntar på er”.

På Patricio Galvèz hotellrum hörs rösten från en böneutropare som kallar till kvällsbön. Den stora moskén i Qamishli ligger på samma gata som hotellet.

Patricio Galvèz säger att han är kluven till de kurdiska myndigheterna. Å ena sidan vägrar de att låta honom hämta hem sina barnbarn, och han får kämpa hårt för att ens träffa dem. Å andra sidan har kurderna faktiskt gett barnen någonstans att bo.

– Hade det inte varit för att de tagit hänsyn till barnen så kanske de hade varit döda.

○ ○ ○

Överallt i de kurdiska delarna av norra Syrien finns spår efter IS framfart i det krig som nu håller på att ta slut.

I centralorten Qamishli går det knappt att hitta ett kvarter utan skyltar och graffiti som hyllar unga kurder som offrade sina liv i striderna mot världens värsta terrorgrupp. Mitt på en affärgata ligger en stor byggnad i ruiner – här körde IS in en lastbil fullproppad med sprängmedel häromåret. På landsbygden utanför staden finns barnhem fulla av barn som avlats genom IS-terroristernas brutala våldtäkter av yazidiska unga kvinnor.

– Vi har betalat ett väldigt högt pris för att besegra IS, säger Rojavas ”utrikesminister” Abdulkarim Omar, när han tar emot på sitt kontor i en myndighetsbyggnad.

Utrikesministern, vars formella titel är ”chef för utrikes relationer i norra Syrien”, börjar räkna på förlusterna i kriget.

– 12 000 stupade kvinnor och män. 20 000 skadade.

Att mitt i återuppbyggnaden av ett krigshärjat samhälle behöva hantera tusentals utländska terrorister och deras barn är orimligt och fullständigt omöjligt, säger Abdulkarim Omar. Inte minst när man samtidigt har ett hot om invasion från Turkiet i norr hängande över sig.

– Vi kan inte ens klara av att tillgodose basala behov för alla tiotusentals som lever i al-Hol. Hur ska vi då även kunna ta på oss uppgiften att avradikalisera tusentals IS-föräldrar och deras barn?

Enligt Abdulkarim Omar har de kurdiska myndigheterna nu runt 4 000 kvinnor och 8 000 barn från utländska IS-familjer i sina läger. Om Sverige och andra europeiska länder struntar i att hämta hem sina medborgare så spelar de ett högt spel, enligt Abdulkarim Omar.

– Jag vill rikta mig direkt till den svenska befolkningen när jag säger detta: Om vi behåller dem här år efter år i läger, utan möjlighet till avradikalisering, så finns det en stor risk att de kommer att åka tillbaka till Sverige och begå terrorattentat, säger Abdulkarim Omar.

Svenskar från IS-familjer som växer upp under miserabla förhållanden långt hemifrån kommer att bli bittra på sitt hemland och vilja ta hämnd, tror Abdulkarim Omar.

I tisdags kväll meddelade svenska UD att Sverige via Sida skjutit till två miljoner kronor till barnen i al-Hol-läget. Pengarna ska gå till att förbättra barnens basbehov av mat, hygien och sjukvård, enligt UD.

Däremot finns det inget som tyder på att den svenska regeringen överväger en räddningsinsats där de 64 barnen i Syrien med svensk anknytning tas till Sverige. I tisdags upprepade UD sin ståndpunkt att barnen måste åka till en svensk beskickning för att få hjälp – och underströk dessutom att det inte ens då är säkert att de kan få konsulär hjälp.

Situationen för barn till svenska föräldrar som anslutit sig till IS är ”komplicerad”, enligt vad UD:s presskommunikatör Diana Qudhaib sa till DN i tisdags.

– Det är ett komplicerat rättsligt och säkerhetsmässigt läge för dem. Om barnen skulle ta sig till en utlandsmyndighet får man titta på varje enskilt fall.

Diana Qudhaib på UD tillade att ”stor vikt” kommer att fästas vid barnens dokumentation om de tar sig till en svensk ambassad eller ett konsulat.

Rojavakurdernas ”utrikesminister” Abdulkarim Omar påminner om att IS från sin bas i Syrien har planerat och genomfört stora terrordåd i Europa. 26-årige Osama Krayem från Malmö, som misstänks för delaktighet i IS terrordåd i Paris och Bryssel, sitter sedan tre år häktad i Belgien. Efter några månader på slagfältet i Syrien skickade terrorgruppen tillbaka honom till Europa för att utföra terrordåden, enligt åklagaren.

– Genom att besegra IS här i Syrien har vi även stoppat ytterligare europeiska terrorattacker, säger Abdulkarim Omar.

Han säger sig ha svårt att förstå varför hans svårt sargade samhälle nu även ska tvingas hantera Europas terrorister.

– Vi har gjort vår del i kampen mot terrorismen. Vi har offrat mycket, och vi har gjort det för hela mänskligheten, säger Abdulkarim Omar. Han och Rojavas andra makthavare försöker nu använda situationen med IS-fångarna och deras barn för att politiskt staga upp det land som inte ens är ett land i formell mening. ”Utrikesministern” vill ha tydliga politiska segrar. Erkännanden från europeiska statschefer, och en betydligt hårdare attityd från EU mot Rojavas stora fiende Turkiet.

Kanske en stor internationell konferens där frågan om de europeiska barnen och deras föräldrar diskuteras.

En morfar från Göteborg som bara dyker upp hux flux i Rojava och hämtar hem sina barnbarn ger däremot inte särskilt mycket för Rojava, rent politiskt. En officiell begäran om att få hem barnen från Sveriges statsminister Stefan Löfven vore en helt annan sak.

– Om svenska regeringen ber att få hem föräldralösa barn härifrån, så kommer vi att se till att det händer, säger Abdulkarim Omar.

När intervjun är över säger ”utrikesministern” bestämt nej till att fotograferas ute på gräsmattan, i det fina kvällsljuset som håller på att lägga sig över Qamishli. Bättre då, menar han, att vi tar bilden vid hans skrivbord, så att det ser officiellt och ordentligt ut.

○ ○ ○

En bit utanför al-Hol-lägre finns en grässlätt med hundratals små kullar av rödbrun jord. Den som tittar närmare kan se små skära och ljusblå barnfiltar ligga slängda här och där.

Här grävs de barn som dör i al-Hol ner, i omärkta gravar.

Somliga jordhögar är inte ens en meter breda. 24 procent av dem som dör i lägre är nyfödda.

Här och var finns små block av grå lättbetong, tänkta att markera en grav. Men betongblocken verkar inte ha räckt till. Många nyligen grävda jordhögar saknar helt markering. Några namn finns inte någonstans på gravfältet.

När ett barn dör i al-Hol eller på al-Hikma-sjukhuset i närbelägna Hassaka, där även Mohammed Skråmo vårdats, så skrivs en dödsattest. Vi får ta en titt på den snabbt växande bunten av pappersarbete från den senaste månaden, enkla vita ark med arabisk text och stämplat.

*”Ämne: begravning
Dött barn Othman
Belgisk invandrare*

*Dödsplats: al-Hikma-sjukhuset
Ålder: 1,5 år”*

Det döda barnet lindas alltid in i en filt. Sedan kör en gravgravare och ett vittne kroppen i bil till gravfältet.

På sistone har det blivit allt fler körningar. I snitt dör nu fyra fem barn från lägre varje dag, enligt statistik från hjälporganisationen International rescue center. Organisationens chef för Irak och nordöstra Syrien, Wendy Taeuber, sa den 1 april att veckan som då just gått var ”den dödligaste någonsin för kvinnor och barn som anländer till al-Hol”.

Vi kan inte stanna länge vid de små gravhögarna. Egentligen har vi inte tillstånd att vara här alls och fotografera, och om poliser ser oss kan vi råka illa ut.

Allt kring al-Hol-lägre har blivit extremt känsligt den senaste tiden. Myndigheterna i Rojava försöker på alla sätt hålla journalister borta från lägre. Frågor om varför viftas bort med hänvisning till ”säkerhetsläget”.

○ ○ ○

När DN träffar syskonen Skråmo i deras tält följer en svensk läkare på tillfälligt besök i al-Hol med. Hon tänker göra en snabb, informell bedömning av deras tillstånd.

50-åriga Nemam Ghafouri bor vanligtvis i Märsta, men hon har tillbringat stora delar av de senaste åren i flyktingläger i Irak och Syrien. På den irakiska sidan om gränsen driver hon en egen liten klinik.

När Nemam Ghafouri lyfter upp lille Mohammed i knäet så faller hans huvud omedelbart åt sidan. Hon försöker staga upp honom, men huvudet faller ner varje gång.

– Oj oj. Hans huvud är så tungt jämfört med kroppen. Han är för svag för att sitta upp, säger Nemam Ghafouri.

Mohammed Skråmo är väldigt undernärld, konstaterar Nemam Ghafouri. Men just nu är han inte döende. Om han bara fick i sig ordentligt med näring så skulle han kunna äta upp sig relativt snabbt. Även Mohammeds treåriga storasyster är i dåligt skick, enligt Nemam Ghafouris bedömning.

– De två är fortsatt väldigt malnutrerade, undernärda. De äldre barnen är förstås svaga och magra, men de verkar ha kunnat äta upp sig lite grand här.

Genom sin egen hjälporganisation Joint help for Kurdistan har Nemam Ghafouri specialiserat sig på att hjälpa yazidier, den folkgrupp som IS enligt FN utsatt för folkmord genom massakrer, våldtäkter och bruket att tillfångata yazidiska kvinnor och ha dem som slavar.

Nemam Ghafouris huvudsakliga ärende i al-Hol är att försöka hitta yazidiska slavar som fortfarande finns bland IS-familjerna, men som på grund av hot från sina förtryckare inte vågar ge sig till känna. Jag vet att du blir upprörd när du ser IS-folket här i lägret, för du vet vilka vidrigheter som IS gjort. Men hur känner du när du träffar barnen?

– De vuxna borde vara i fängelse. Men barnen har ingenting med de vuxnas brott att göra. Ingenting alls. Det är en separat fråga, säger - Nemam Ghafouri.

Tycker du att Skråmobarnen bör tas hem till Göteborg?

– Ja. Men diskussionen i Sverige är så ytlig. Man bara pratar om ”de ska hem” eller ”de ska inte hem”. Vad vi borde prata om är ”hur ska de tas om hand?”

Nemam Ghafouri tycker att barn till IS-föräldrar borde tvångsomhändertas av samhället och skiljas från föräldrarna.

– Mödrarna här tror på att kalifatet ska komma tillbaka. De tror på att det de gjorde var rätt, att de hade rätt att ta yazidier som slavar till exempel. Därför är det viktigt att ta bort kontakten mellan förälder och barn så att det inte sprider sig vidare, säger Nemam Ghafouri.

○ ○ ○

Vi tillbringar knappt en timme med Mohammed Skråmo och hans sex syskon i tältet i al-Hol. De pratar om Liseberg, som den äldste pojken säger sig minnas, och om att leka med lego.

Då och då kommer föräldralösa barn från andra europeiska länder in i tältet och söker kontakt. En flicka i sexårsåldern i en röd bomullsklänning med fjärilsmönster ler stort och tittar mig rakt i ögonen.

– Jag heter Assia. Prata med mig, säger hon på klingande franska. När lägervakten med svart mask och automatvapen säger att det har blivit dags att köra i väg tar vi farväl av barnen. Vi går ut mot vår bil som står på en väg av torkad lera, några meter från tältet.

När jag klivit in i baksätet ser jag hur den åttaårige Skråmopojken går ut från tältet. Med sammanbitet ansikte och små beslutsamma steg vandrar han ut mot vår bil.

Bildörren där jag sitter är öppen. Pojken lyfter upp ena benet och sätter en av sina ljusgröna foppatofflor på bilgolvet, liksom provande.
– Jag vill åka, säger han tyst.

Jag försöker förklara att vi inte kan ta med honom eller hans syskon. Pojken borrar ner blicken i marken. Foten med foppatofflan är kvar, på väg in i bilen.

– Åka, säger pojken igen.
Motorn har startat. Chauffören vill köra. Pojken lyfter blicken från marken, och tittar mig i ögonen.

– Träffa farmor, säger han.
Han flyttar inte på sig. Står bara kvar, halvvägs in i bilen, med ryggen mot tältet.

– Åka till huset.
Jag klättrar ner från baksätet, ut till pojken. Vi håller om varandra en stund. Jag känner den magra bröstkorgen under den säckiga blå tröjan. Hans slarvigt rakade bakhuvud.

Till slut lyfter jag upp honom i famnen och börjar gå. När han inser att han är på väg tillbaka mot tältet blir han inte arg. Det kommer bara en stilla snyftning, och ännu ett ”åka”.

När pojken ställs ned utanför tältet far hans händer upp mot ögonen. Gråten tilltar och blir till ett högt tjut men han blir kvar intill tältet, fortfarande med händerna för ögonen.

Han står där, stilla, medan jag vänder mig om och går.

Niklas Orrenius
niklas.orrenius@dn.se "

"DN:s Lotta Härdelin och Niklas Orrenius tog sig in i nordöstra Syrien via Irak och tillbringade en vecka där, med tillstånd från det semiautonoma kurdiska styret. I Syrien följde DN med en svensk läkare, Nemam Ghafouri, in i det stängda lägret al-Hol där tusentals anhängare till terrorgruppen IS och deras barn bor. För att lokalisera de föräldralösa syskonen Skråmo tog vi hjälp av vårdpersonal från hjälporganisationen Röda halvmånen.

På plats i Syrien har vi även intervjuat politiker, militärer och säkerhetspersonal från det kurdiska styret. En lokal journalist, Khabat Abbas, har hjälpt oss att ta fram listor på vilka svenska mödrar och barn som finns i lägren.

I Sverige har vi intervjuat anhöriga till flera av de 64 svenska barn som sitter fast i läger i Syrien.

Reportern & fotografen

Niklas Orrenius är reporter på DN och skriver om frågor som rör demokrati och medborgerliga rättigheter. Han är författare till boken ”Skotten i Köpenhamn”, om terrorism, extremism och yttrandefrihet. 2016 vann han Stora journalistpriset i klassen Årets röst. Lotta Härdelin är fotograf på DN och arbetar ofta i konfliktområden. Hon har bland annat gjort reportage från irakiska Mosul. Nyligen tilldelades hon Nils Horner-priset för att hon med närvaro ”fångar den utsatta vardagen i världens krishärdar”.

Tillsammans gjorde de nyligen reportaget om yazidiska Jamila, som i en liten svensk stad försöker glömma mardrömmen från sin tid i fångenskap hos terrorsekten IS. "

" Erik Ohlsson: Barnen är brickor i ett spel

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

I al-Hol är både lägervakterna – syriska kurder – och deras fångar/skyddslingar – IS-terroristerna och deras anhöriga – brickor i ett cyniskt storpolitiskt spel.

På svenska skulle al-Hol heta "Träsket" – lägret varifrån Niklas Orrenius och Lotta Härdelin hämtat sina vittnesmål till artikeln här intill. Ett på många sätt passande namn, inte minst med tanke på hur förhoppningar och lojaliteter begravs här. I storpolitikens namn.

al-Hol drivs av Autonoma administrationen av norra och östra Syrien, eller Rojava som det ofta kallas. "Rojava" är det kurdiska namnet för "Väst", i det här fallet västra Kurdistan.

Ungefär 10 procent av Syriens befolkning på cirka 22 miljoner (siffran noterad före kriget) räknas som kurder. Precis som sina etniska bröder och systrar i Turkiet, Iran och Irak har syrienkurderna strävat efter ökat självbestämmande.

I det syriska inbördeskrigets inledning, 2011–2012, såg kurderna en historisk möjlighet. Demokratiska unionspartiet (PYD), tidigare turkiska PKK:s syriska gren, lyckades ta politisk kontroll över de kurdiska delarna av Syrien.

Strax därefter blev IS en huvudaktör i Syrienkriget. Under en skoningslös offensiv hösten 2014 hotades staden Kobane av IS-terroristerna. Men PYD:s militära gren YPG, understödd av amerikanskt stridsflyg, lyckades slå tillbaka IS. YPG blev drivande kraft i den USA-sponsrade Syriska demokratiska fronten (SDF), en styrka på cirka 50 000 soldater som för knappt en månad sedan jagade ut IS från deras sista fäste, Baghuz.

Den framgångsrika kampen mot IS har förstärkt kurdernas moral och deras drömmar om ett självstyrande territorium. Men redan innan IS "kalifat" var helt krossat deklarerade USA:s president Donald Trump att det amerikanska militära stödet till SDF-milisen skulle tas bort.

Trump hade uppfyllt vallöftet att "bomba skiten" ur IS. Men han ville inte riskera relationerna med Natobrodern Turkiet som betraktar YPG som ett terroristhot.

Där står Rojava i dag. I en rävsax. I norr finns Turkiet som vill skapa en "säkerhetszon" på syriskt (kurdiskt) territorium. I söder sitter Syriens president Bashar al-Assad, som svurit att ta tillbaka "varje tum" av land som han förlorat under kriget.

Trots sin uppseendeväckande gul-grön-röda flagga och sin omtalade författning där lokal maktdelning och jämlikhet mellan könen är två honnörsord, är ju Rojava ingen stat i egentlig mening. Inget enda land har erkänt Rojava. Formellt borde Sverige, Storbritannien, Tyskland och andra länder som har medborgare i Rojavas IS-befolkade läger kontakta Damaskus och Bashar al-Assad.

Men viljan att nå en lösning tycks vara minimal. De som får betala priset är kurder, som när de bekämpat IS överges av sina tidigare bundsförvanter. Och framför allt Mohammed Skråmo och hans syskon, som först utnyttjades av IS-ideologerna som mänskliga sköldar och nu finner sig lika övergivna av den "civiliserade" världen.

Erik Ohlsson "

" Så hanterar andra länder barnen som sitter fast i fångläger i Syrien

DN MÅNDAG 15 APRIL 2019

Sverige och statsminister Stefan Löfven kan inte ge något besked om eller när de svenska barn som lever med IS-fångar i norra Syrien kan få komma hem till Sverige. Så här hanterar några av världens länder situationen just nu.

Frankrike

Frankrike har sedan 2015 låtit minst 95 barn till franska jihadisterna återvända till landet. 90 procent av dem har varit yngre än tio år gamla och merparten har placerats i fosterhem.

Enbart den senaste månaden har franska myndigheter låtit fem föräldralösa barn återvända, vars IS-anslutna föräldrar dödsdömdes. Därtill har en flicka vars mor dömdes till livstids fängelse i Irak fått komma hem. Någon generell regel finns dock inte – den franska linjen är att en bedömning görs i varje enskilt fall, utifrån rådande omständigheter. Nyligen nekade en fransk domstol två kvinnor rätten att återvända, sedan de hänvisat till att det vore det bästa för deras sex barn, som finns i samma läger.

Storbritannien

Storbritannien har hållit en hård linje. Regeringen säger att barn som tar sig till ett brittiskt konsulat utanför Syrien kan få hjälp, om det anses befogat. Men någon uppsökande verksamhet pågår inte.

Detta har väckt debatt, sedan den 19-åriga Shamima Begums nyfödda son dött i lunginflammation i ett av lägren. Shamima Begum har blivit ökad sedan hon krävt att få komma hem till Storbritannien, men inte visat ånger över att ha anslutit sig till IS. Regeringen har dragit in hennes brittiska medborgarskap – men spädbarnet som dog anses ha haft rätt till medborgarskap, vilket lett till krav på större hänsyn till barnens bästa. Minst ett 30-tal barn till brittiska medborgare tros finnas i lägren i Syrien.

Tyskland

Tyskland har börjat hämta hem barn till misstänkta IS-terrorister som tagits till fånga i Irak. Enligt utrikesministeriet handlar det, från början av april, om ett "högt ensiffrigt" antal som återförenats med släktingar i Tyskland.

Beslutet att hämta hem IS-barnen har tagits på humanitära grunder och med argumentet att Tyskland har ansvar för att skydda sina medborgare, rapporterar tyska medier.

Hur många barn till IS-anhängare som fortfarande befinner sig i fångenskap i Irak är okänt, men för Syrien handlar det om ett 60-tal, enligt uppgifter från den tyska regeringen.

Frågan om hur IS-terrorister som rest från Tyskland ska hanteras är högkänslig. Nyligen tog den tyska regeringen fram ett lagförslag som innebär att personer som är över 18 år och har dubbelt medborgarskap ska kunna fråntas sitt tyska medborgarskap om de ansluter sig till en utländsk terrororganisation. Det kan dock inte ske retroaktivt, vilket innebär att de tyska IS-terrorister som nu befinner sig i Syrien eller Irak inte berörs.

Norge

Enligt den norska säkerhetspolisen finns 30–40 barn till IS-stridande med norskt medborgarskap. Norges regering säger att de har rätt att återvända men har samma hållning som den svenska regeringen och vill inte aktivt hämta hem barnen. De måste söka upp en norsk beskickning för att kunna ta sig hem.

”Vi skickar inte in folk i en svår säkerhetssituation för att hjälpa ut någon”, har statsminister Erna Solberg sagt.

Hon har samtidigt framhållit att barnen inte ska behöva lida för det deras föräldrar gjort. Att se till att de barn som väl kommer hem inte drabbas på det sättet ”blir ett test för vårt samhälle”, menar Solberg. Danmark

Säkerhetspolisen tror att minst 150 personer sedan 2012 rest från Danmark till Syrien och Irak och uppehållit sig hos islamistiska extremistgrupper. Nära hälften är kvinnor, och ”några av dessa” har fått barn i konfliktområdet, hette det i en utvärdering från januari 2018.

Regeringen och dess stödparti Dansk folkeparti (DF) har intagit en tämligen kompromisslös hållning till IS-stridande med danska pass, inklusive deras barn.

Danmark har inget intresse av att hjälpa dem att komma tillbaka, eftersom de ”har svikit allt Danmark står för”, som utrikesminister Anders Samuelsen uttryckt det. Regeringens utgångspunkt är att man inte tänker göra någonting aktivt för att få hem någon av dem till Danmark. Om det rör sig om män, kvinnor eller barn ”ändrar inte situationen”.

Ett lagförslag regeringen tagit fram tillsammans med DF går ut på att barn som föds med danska föräldrar i områden dit det är olagligt att resa eller uppehålla sig i framtiden inte ska få danskt medborgarskap. ”Deras föräldrar har vänt Danmark ryggen”, menar integrationsminister Inger Støjberg. Dansk folkeparti vill egentligen gå längre och frånta barn till IS-stridande sitt danska medborgarskap.

Kanada

Drygt 30 kanadensiska medborgare beräknas finnas bland de IS-stridande som sitter i fångenskap i norra Syrien och Irak. Bland dessa finns två kvinnor som lämnade över sig till SDF-koalitionen i februari tillsammans med sina barn.

Regeringen i Ottawa utreder om det är möjligt att åtala misstänkta IS-terrorister med kanadensiskt medborgarskap och även om det är genomförbart att ta hem deras barn.

Belgien

En domstol kom i slutet av februari fram till att belgiska staten inte hade skyldighet att ta hem två kvinnor och deras sex barn. Regeringen har ändå sagt att barn under tio år ska få komma hem. När det gäller äldre barn ska beslut tas från fall till fall. 15–20 barn uppges redan ha kommit till Belgien.

Problemet är att lokalisera barnen, sade landets utrikesminister Didier Reynders nyligen. För att klara det samarbetar regeringen med frivilligorganisationer.

En mormor, vars dotter är dömd i Turkiet för terrorism relaterad till IS, lyckades få belgiska staten att utfärda resehandlingar för sina barnbarn, 2 och 4 år gamla.

Nederländerna

Runt 145 nederländska barn antas finnas kvar i konfliktzonen. Nederländska Röda korset har sagt att man är villig att hjälpa till med kontakter för att staten ska ta hem dessa människor.

Frågan diskuteras fortfarande bland politikerna. Hittills är hållningen att personerna på egen hand måste ta sig till en ambassad eller ett konsulat och söka hjälp.

Nyligen bildade anhöriga som har barn eller barnbarn i området en organisation där syftet är att stämna staten för att den inte aktivt hjälper nederländska medborgare att ta sig hem.

Ryssland

Ungefär 4 000 ryska medborgare har lämnat Ryssland för att kriga för IS. För några år sedan startade ryska myndigheter ett repatrieringsprogram. Både hustrur och barn till IS-stridande har systematiskt transporterats hem från Irak och Syrien ända sedan 2017. Många har flugits till Moskva i specialbeställda flygplan.

Större delen av barnen är från Tjetjenien och Dagestan i norra Kaukasien. Tjetjeniens president Ramzan Kadyrov har varit mycket aktiv och stolt visat upp de hemförda barnen på tv. Enligt tjetjenska beräkningar är fortfarande 2 000 barn med ryskt medborgarskap kvar i Syrien. Många är födda där.

Nyligen slutade man ta hem kvinnor av säkerhetsskäl, medan barnen fortfarande letas upp, flygs hem och återbördas till sina släktingar.

Övriga

Förutom Ryssland har en rad länder utanför västvärlden vidtagit åtgärder för att transportera hem barn till IS-stridande, bland andra Kazakstan, Uzbekistan, Indonesien, Egypten och Sudan.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Pia Gripenberg

Anna-Lena Laurén

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se "

" Anhöriga avråds från att försöka resa till Syrien

DN TISDAG 16 APRIL 2019

**Flera anhöriga till svenska IS-stridande och deras barn som sitter fast i lägret al-Hol i Syrien vill nu åka dit för att hjälpa dem.
– Jag förstår deras desperation, men jag avråder bestämt, säger Yassin Ekdahl, psykolog.**

Om en vecka planerar en grupp i nordvästra Stockholm, som är anhöriga till personer som lämnat Sverige för att ansluta sig till IS, att resa ned till det uppmärksammade lägret al-Hol i Syrien.

En av dem är den svenska pappa vars 25-åriga dotter anslutit sig till IS i Syrien, och som DN tidigare intervjuat. Hans dotter och hennes tvååriga flicka ska enligt uppgift befinna sig där.

– Jag ska absolut åka ned dit och försöka träffa dem.

När DN intervjuade honom befann sig dottern och hans barnbarn i Baghuz, där hårda slutstrider mot IS ägde rum. Då var han osäker på om hans barn och barnbarn skulle överleva. Nu berättar han att de klarade sig och fördes till lägret i nordöstra Syrien.

– Det har gått bra, livet går vidare. De är nu i al-Hol, säger han. Yassin Ekdahl, psykolog och tidigare kommittésekreterare hos Nationella samordnare mot våldsbejakande extremism, berättar om de anhöriga som vill hämta hem familjemedlemmar.

– Jag vet att de nu är mycket uppgivna. Jag avråder dem dock bestämt från att resa. Det finns inte mycket de kan göra på plats, det är inte ens säkert att de kommer in i lägret. Att resa ned riskerar att skapa dubbelt lidande, säger han.

Säkerhetspolisens ger inga råd till anhöriga som hör av sig och vill resa ned till Syrien, utan hänvisar till Utrikesdepartementet, UD. Den nu gällande rekommendationen är att inte resa till Syrien.

Enligt Christina Kiernan, samordnare mot våldbejakande extremism i Stockholm stad, så har staden inte tagit några kontakter med anhöriga.

– Vi har att hantera de orosanmälningar som kommit in under den senaste tiden. Många av dem är ofullständiga, det finns inga personnummer och det är ofta väldigt oklart vilka föräldrarna är. Vår roll är inte att kontakta anhöriga.

Vad tänker staden om att anhöriga vill åka ned på egen hand och hjälpa alternativt försöka hämta sina barn och barnbarn?

– Det kan självklart bli väldigt problematiskt om man smugglas hem eller kommer hit utan att myndigheterna känner till det. Det är givetvis jätteviktigt att de berörda får hjälp, men det är min erfarenhet att det inte alltid är bra att ta saken i egna händer, säger hon.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se
Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

" Skråmos barn ett steg närmare Sverige – kan få lämna lägret i Syrien

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Den norsk-svenska IS-rekryteraren Mikael Skråmos barn är ett steg närmare att få komma till Sverige. – Det känns underbart, säger barnens morfar Patricio Galvèz, som befinner sig i Erbil i norra Irak.

Kurdiska myndigheter i Irak har gett klartecken till att föra Mikael Skråmos barn till Erbil, huvudstad i den självstyrande kurdiska delen av Irak. Nu befinner sig barnen i ett flyktingläger i al-Hol Syrien, som DN rapporterat om på plats.

– Halva vägen är avklarad, säger en lycklig Patricio Galvèz, barnens morfar, på telefon från Erbil.

– Det känns underbart. Det har varit en jättelång kamp fram hit, men kampen har gett resultat.

Galvèz fick besked från den svenska ambassaden att den kurdisk-irakiska sidan beviljat tillståndet att föra in de sju barnbarnen för att senare ta dem till Sverige.

– Nu väntar jag på att den andra sidan ska ge sitt tillstånd. De styrande på den syriska sidan har hela tiden sagt att de vill att barnen ska hämtas från lägret, eftersom de inte vill att de ska vara där. Därför tror Patricio Galvèz att det är närmast en formsak.
– Den svåraste biten är avklarad, säger han.

På fredagen var gränsen stängd, eftersom det var helgdag, men Galvèz hoppas få ett klartecken från den syriska sidan på lördag, söndag eller allra senast måndag.

Då måste han anlita en förare med en minibuss eller bil – eller egentligen två, för det behövs en transport inne i Syrien och en annan från gränsen tillbaka till Erbil.

Vad händer sedan?

– Sedan lägger jag in barnen på ett privat sjukhus här för att de ska få genomgå en medicinsk undersökning. Och så ska jag fixa alla ärenden vid konsulatet med deras id och resehandlingar.

Patricio Galvèz hoppas nu att alla andra svenska barn i al-Hol och andra läger ska få samma möjlighet.

– Den här kampen som jag tagit har inte bara varit för mina barnbarn, det här gör jag för alla barn.

– Samtidigt har min kamp öppnat ögonen för UD att tänka på dessa föräldralösa barn och alla andra barn som befinner sig i lägret. UD vill inte bekräfta uppgifterna i det här läget.

– Vi har länge varit i nära dialog med morfadern och andra anhöriga under lång tid. Det är i den dialogen ärendena hanteras, säger Lina Eidmark på UD:s presstjänst.

– Vi kan inte kommentera ärendet närmare, eftersom det är känsligt. Det finns också en säkerhetsaspekt.

Utrikesminister Margot Wallström har sagt att Sverige arbetar ”intensivt” för att barn med svensk koppling som befinner sig i Syrien ska få hjälp.

”Det ska inte råda något tvivel om att regeringen gör vad vi kan för dessa barn och om möjligt ska de föras till Sverige”, skrev Wallström på Facebook den 12 april.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "

" Erdogan vägrar släppa Istanbul

DN TISDAG 9 APRIL 2019

Turkiet. Turkiets president Recep Tayyip Erdogan anser att marginalen mellan de två toppkandidaterna i förra helgens lokalval i Istanbul är för tajt för att oppositionen ska kunna utropa sig till segrare. Han antyder också att resultatet bygger på "organiserad brottslighet".

I förra veckan utropades oppositionspartiet CHP till segare över Erdogans parti AKP i Istanbul. Men resultatet har överklagats och den turkiske presidenten säger att han endast kommer att acceptera resultatet när landets valmyndighet (YSK) har hanterat alla överklaganden.

TT-Reuters "

" Nathan Shachar: Utdraget maktspel om resultatet i Istanbul borgmästarval

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Analys. Efter att president Erdogans parti AKP förlorade borgmästarvalet i Istanbul pågår ett utdraget maktspel kring valutgången som håller hela Turkiet i spänning. En av huvudpersonerna är Erdogans nära allierade, högnationalistiska MHP:s ledare Devlet Bahceli.

På torsdagen upprepade Bahceli det Erdogan antas vilja, men avstått från att säga: "Det bästa vore att göra om borgmästarvalet i Istanbul, för att lugna allmänheten."

Efter midnatt valdagen för två veckor sedan meddelade valmyndigheten att Erdogans och Bahcelis kandidat till borgmästarposten, Binali Yildirim, förlorat bataljen om Istanbul till utmanaren från oppositionspartiet CHP, Ekrem Imamoglu.

Regimen, som tidigare under kvällen förlorat huvudstaden Ankara, chockades svårt av motgången.

Flera dagar efter valet inflöt klagomål till valmyndigheten om påstådda oegentligheter i Istanbulvalkretsen Büyükçekmece. Dessa, menade AKP, var så uppseendeväckande att valet borde repeteras i hela metropolen. Myndigheterna i det utpekade distriktet har förnekat att några regler överträtts. Valmyndigheten, som redan utkorat segraren och uppenbarligen anser att AKP förlorade valet, drar sig för att gå i vägen för den lättretliga regimen, men också för att svära falskt om valutgången. Vad som utspelas bakom kulisserna kan vi bara spekulera i.

Den stora utmaningen för Erdogan och Bahceli, om de skulle ta steget fullt ut, vrida om armen på valmyndigheten och tvinga fram ett nytt Istanbulval, är hur resultatet i omvalet skall säkras. Gissningsvis varnar röster i toppskiktet för att ett omval skulle kunna föra regimen ur askan i elden: en ännu tydligare förlust för regimen kandidat.

Det enda sättet att säkra resultatet vore att fastställa resultatet på förhand och förvandla valet till en charad. Men detta skulle inte gå att dölja, vare sig för de valobservatörer Turkiet förbundit sig att släppa in, eller för allmänheten.

Det är uppenbart att regimen olika intressen och maktspelare ännu inte har kunnat enas om dessa saker. Ett tecken på hur invecklad affären blivit är att regimen annars extremt trofasta språkrör, tidningen Sabah, på lördagen ger en nykter bild av situationen och avstår från att sluta upp bakom kraven på omval.

Hur regimen än krånglar sig ur Istanbuldilemmat, så måste lösningen godkännas av både Erdogan och Devlet Bahceli. Det är nu snart fyra år sedan nationalistveteranen Bahceli, efter valet i juni 2015, gjorde gemensam sak med Erdogan. AKP tappade i det valet sin majoritet och det kurdiskt orienterade HDP chockade med över 13 procent av rösterna. Oppositionen hade kunnat bilda regering och ta makten, men Bahceli slog fast: "Inget närmande till kurderna!". I nyvalet i november 2015 repade sig AKP, men regerar sedan dess med stöd av Bahcelis MHP.

Bahceli är mer än en grå eminens, säger Turkiet-kännaren Halil Karaveli:

– Han är systemets nyckelperson. Presidentsystemet tillkom på hans initiativ – för att neutralisera parlamentet där kurderna börjat växa. Han bevakar "statsintresset" mot kurder och de bannlysta gülenisterna, och det är ytterst han som avgör Erdogans framtid.

Redan 2001 spelade Bahceli en roll som vägröjare för AKP och Erdogan. Landet var i kris och ekonomin i upplösning när Bahceli lämnade socialdemokraten Bülent Ecevit's koalition och tvingade fram nyval. I det valet, 2002, vann det nybildade AKP en förkrossande seger. Om detta var Bahcelis avsikt då det begav sig tvistar de lärde.

Istanbul är inte bara Turkiets ansikte mot världen och dess finanscentrum, det är också en mjölkko för regeringspartiet AKP. Ända sedan Erdogan valdes till borgmästare 1994 har en intensiv byggboom förvandlat stadens horisont.

Många i skogen av skyskrapor har rests av personer som står Erdogan nära och donerat frikostigt till AKP. Men systemet skulle inte annullera valresultatet i Istanbul inkom för att gynna Erdogans vänner och AKP:s sponsorer. Något viktigare står på spel i dramat kring den lamslagna rösträkningen.

Före valet uppmanade HDP-partiets kurdiske ledare Selahattin Demirtas från sin fängelsecell alla sina anhängare att stödja oppositionens kandidat.

Istanbul är världens största kurdiska stad, med flera hundra tusen kurdiska väljare. De lystrade till Demirtas appell, och utan dem hade borgmästarkandidaten Ekrem Imamoglu bara kunnat drömma om att besegra Binali Yildirim, AKP:s tidigare premiärminister, buret framåt av alla statens och stadens resurser. Halil Karaveli:

– Med kurdernas ledare i fängelse och parlamentets reducerade roll hoppades systemet ha blivit kvitt kurdernas inflytande över rikspolitiken. Men här dyker de upp igen och hjälper oppositionen rycka åt sig första priset!

Om detta kan ske i Istanbul, så kan det ske i nästa presidentval, resonerar Bahceli. Regimen, medtagen av ekonomiska provningar,

orkar inte med en sådan prestigeförlust. Kurderna måste, enligt hans synsätt, motas tillbaka varhelst de sticker upp.

I en rad kurdiska städer har segrarna i borgmästarvalet diskvalificerats eller väntar fortfarande på myndigheternas klartecken.

I staden Dersim i östra Turkiet valdes kommunisten Fatih Macoglu till borgmästare. Detta var en sensation – tills det blev känt att AKP uppmanat sina anhängare att stödja Macoglu, eftersom detta var det mest effektiva sättet att blockera den kurdiske kandidaten.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com "

"Fakta. Devlet Bahceli och Recep Tayyip Erdogan

Strax efter närmandet till Bahceli sommaren 2015 inledde Erdogan det fortfarande pågående kriget mot kurdiska terrorstämplade PKK. På våren samma år hade starka viljor bakom kulisserna tvingat Erdogan att backa från den uppgörelse han nått med PKK.

Två år tidigare hade PKK upphört med sina väpnade attacker, efter ett avtal mellan Erdogan och den fängslade PKK-ledaren Abdullah Öcalan.

Turkiska högernationalisters stora misstro mot Erdogan beror inte på hans islamism utan på hans öppenhet för en uppgörelse med kurderna. Bahceli ser sig som Erdogans övervakare i kurdiska ärenden. "

" Oppositionsledare blir borgmästare i Istanbul

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Analys. Oppositionspartiet CHP:s kandidat Ekrem Imamoglu blir Istanbuls näste borgmästare. Det överraskande beslutet fattades av regimen på onsdagen, två och en halv gastkramande veckor efter kommunvalet.

Jag har inte sett folk så lyckliga på länge, de dansar på gatorna. Imamoglu är en fantastisk person, kanske är detta början till bättre tider. Det säger Turkiets folkkäre trubadur Zülfü Livaneli till DN.

För Imamoglu är detta en dubbel seger; dels valsegern, dels regimen beslut att backa, trots de senaste dagarnas allt tydligare vinkar om att ett Istanbul-valet "måste" göras om. Inte många gånger under AKP:s snart två decennier vid rodret har partiet avstått från att utöva sin makt i ett sådant läge.

Med detta seglar Imamoglu upp som Erdogans naturlige utmanare i nästa presidentval, förutsatt att han spelar sina kort väl. Istanbul är Erdogans hemmaplan och AKP:s kassako, och det statsbärande partiet saknar inte tillfällen att sätta käppar i hjulet för Imamoglu.

Imamoglu har visat gott politiskt väderkorn under krisen, han har talat om försoning och om att läka de sår som uppstått mellan landets olika grupper. På tisdagen, under en minnesstund vid förre presidenten Turgut Özals grav, gick han fram till sin medtävlare i valet, AKP:s Binali Yildirim, och skakade hans hand med värme. Regimens ilskna

utfall mot honom, och den plötsliga reträtten, sätter hans framgång i än skarpare relief.

Turkiet-kännaren Halil Karaveli säger till DN:

– Imamoglu når ut till breda väljargrupper. Han är en center-högerman som naturligt når ut till de konservativa; han är omtyckt av högernationalister men han har också fått kurdernas röster. Ett optimalt utgångsläge inför fortsättningen.

Varför beslöt Erdogan och Devlet Bahceli, hans högernationalistiske partner, att inte köra över valmyndigheten? När de summerade vad som stod på spel insåg de att en "stöld" av Istanbulvalet skulle spela kritiker i händerna, både de inhemska och de utländska. Regimen är auktoritär, har neutraliserat rättsapparaten, parlamentet och pressen, samt diskriminerar oppositionspartierna svårt. Men själva

rösträkningen har fortfarande på de flesta håll skötts efter reglerna. Överträder man den gränsen så solkas regimen image ned just då man gör allt för att lappa ihop relationerna till USA och EU och locka främmande investerare till landet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com "

" Netanyahu kan tacka Trump för segern

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Analys. Netanyahu kan tacka Trump för att han får fortsätta som Israels premiärminister. Utan Vita husets ensidiga stöd till den högernationalistiska regeringen skulle valet till knesset ha kunnat gå betydligt sämre för Netanyahu.

Att Trump, "USA:s mest proisraeliska president", har lagt ner så stor energi på att hjälpa Netanyahu att överleva som premiärminister har inte enbart, eller främst, styrts av kärlek till Israel.

Det handlar som alltid om Trumps politiska egenintresse. Han är ute efter att vinna över USA:s judiska väljare, som mestadels är liberala demokrater. Men främst att befästa sin ställning i hans viktigaste stödtrupp; de konservativa eller evangelikala kristna, där de mest proisraeliska väljarna återfinns. Men han vill också stärka den globala axel av auktoritära högernationalister och populister som har Trump som galjonsfigur; utöver Netanyahu ingår i den kategorin Jair Bolsonaro i Brasilien, Viktor Orbán i Ungern, Matteo Salvini i Italien och Jaroslaw Kaczynski i Polen.

Därför har generösa gåvor från USA haglat över den israeliska högerregeringen de senaste två åren:

Trump drog USA ut ur kärnenergiavtalet med Iran och har återinfört sanktioner mot Teheran.

USA har "erkänt" Jerusalem som Israels huvudstad och beslutat att flytta ambassaden dit.

Trump har dragit in allt ekonomiskt stöd till palestinierna, först 360 miljoner dollar till flyktingorganet UNRWA, och sedan 60 miljoner till den palestinska myndighetens säkerhetstjänst.

Strax före valet erkände USA Israels suveränitet över den syrisk Golanhöjden, ockuperad sedan år 1967. Netanyahu kvitterade med att tala om annektering av delar av den ockuperade palestinska Västbanken.

Allt det har gjort Trump mycket populär i Israel, och därmed har han fungerat som en draghjälp för Netanyahu, som själv har stora problem i hemmaopinionen.

Trump har nu gett Netanyahu grönt ljus till att slutligen döda allt hopp om en tvåstatslösning. Därmed ger han Netanyahu fria händer att för alltid begrava drömmen om ett fritt Palestina vid sidan om Israel. I förlängningen ser vi i stället *en* stat med *två* slags invånare; israeliska medborgare med fulla rättigheter – och palestinier utan rättigheter.

Michael Winiarski "

" Nathan Shachar: Nu börjar den verkliga dramatiken

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Trots det jämna valresultatet i Israel är det nu som den verkliga dramatiken börjar. Netanyahu sitter kvar som premiärminister – med målet att köra över rättsväsendet, krångla sig undan åtal och undgå fängelsestraff, skriver DN:s korrespondent.

Jerusalem.

Vad gäller detta överlevnadsprojekt gick allt Benjamin Netanyahus väg i tisdagens val. Blans hans givna koalitionspartner stärktes just de partier som stöder de politiska manövrer och lagändringar som Netanyahu planerar.

De bägge ultraortodoxa partierna, de orientaliska judarnas Shass och de europeiska judarnas Torah-union, gick framåt och ser ut att få åtta mandat vardera av knessets 120. Bägge är med på noterna när det gäller att rädda Netanyahu från åtal. Det extrema bosättningspartiet "Förenade högern" är lika medgörligt när det gäller ingrepp i rättsprocessen och domstolars befogenheter.

Innan Netanyahu tar itu med de rättsliga myndigheterna måste han säkra regeringen politiskt. De ovan nämnda partierna kommer inte att lämna regeringen om han åtalas. Bara två av hans partner har vägrat lova att stanna i regeringen vad som än händer.

Finansminister Moshe Kahlon, vars parti rasade från tio till fyra mandat, har deklarerat att han inte kommer att sitta i en regering vars

chef åtalats. Förra försvarsministern Avigdor Lieberman, vars parti tappade ett av sina sex mandat, har vägrat röja hur han kommer att agera i en sådan situation. Han sade i en kommuniké på onsdagen att han kommer att ansluta sig endast om regeringen lovar att driva Hamas-rörelsen från makten i Gaza.

Under sommaren kommer Netanyahu och hans advokater att ges en chans att övertyga riksåklagarämbetet att ändra sitt principbeslut om åtal. Eftersom tre av hans allra närmaste medarbetare gjort upp om att vittna mot honom är det inte troligt att detta lyckas.

Netanyahus första åtgärd blir därför att skaffa sig full kontroll över det knessetutskott som häver folkvaldas parlamentariska immunitet innan de ställs inför rätta. Juridiska experter invänder dock att immuniteten endast skyddar knessetmedlemmar mot åtal för sådant som hör till deras politiska uppdrag – inte de mut- och bedrägeribrott som Netanyahu misstänks för. Det kan tänkas att Högsta domstolen tvingas slita den tolkningstvisten.

Dessutom bereder Netanyahus partikollegor i Likud två lagförslag som på ett mer direkt vis griper in i förloppet. Den "franska" lagen, som i Frankrike ger statschefen immunitet så länge han är i ämbetet, skulle i Likuds israeliska version omfatta premiärministern. Netanyahu kommer att kräva av Moshe Kahlon och Avigdor Lieberman att de inte saboterar detta projekt.

Eftersom en sådan lag sannolikt skulle appelleras inför Högsta domstolen, och HD troligtvis underkänna den, så förbereds en annan lag, skraddarsydd för ändamålet: lagen som ger knesset rätt att på nytt stifta och driva igenom lagar över huvudet på HD. Denna lag, om den går igenom, skulle enligt konstitutionella experter innebära ett

systemsifte i auktoritär riktning, bort från den demokratiska rättsstaten.

Utmanaren i valet, den politiskt oerfarne generalen Benny Gantz, fick liksom Netanyahu's Likud 35 mandat, en imponerande notering med tanke på att alliansen han ledde kom till så sent som i januari. Men Gantz "Blåvitt" erövrade inga röster alls från nationalistblocket, utan från arbetarpartiet (som rasade till sex mandat) och vänsterpartiet Meretz (fyra mandat).

När Gantz hyllades på Blåvitts valvaka natten till onsdagen tycktes han inte ha satt sig in i valresultatets praktiska konsekvenser. I ett långt anförande beskrev han den regering han nu skulle upprätta och dess målsättning, trots att det redan då stod klart att han inte hade några möjligheter att skapa en egen koalition.

Den enda resterande ovissheten ifråga om valresultatet gäller två extremistpartier, dels det arabiska Balad, som troligtvis kräver sig över 3,25-procenttröskeln, och det judiska nationalistpartiet "Nya Högern", som lanserades helt nyligen av utbildningsminister Naftali Bennett och justitieminister Ayelet Shaked. Bennett och Shaked, som troligtvis hamnar utanför knesset, har de senaste åren präglat Israels utseende och framtid i långt högre grad än Netanyahu.

Deras reformer och beslut har radikalt påverkat både läroplanen och Högsta domstolens sammansättning. I det demokratiska lägret är skadeglädjen stor över deras sorti, men den koalition som står på tur att ta över blir knappast mindre militant i sin motvilja mot rättsstat och pluralism.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

"Fakta. Åtalet mot Netanyahu

Slutgiltigt åtal mot Netanyahu kan formellt väckas efter att åklagarämbetet prövat en appell från hans advokater mot det preliminära åtalsbeslutet.

I det svåraste av de tre fallen är Netanyahu misstänkt för mutbrott, i de bägge övriga för bedrägeri och trolöshet mot uppdragsgivare.

Mutbrottsfallet handlar om Israels statliga televerk, som gradvis privatiserats sedan 1984 och kallas Bezeq. Dess viktigaste aktieägare, Shaul Elovitj, är misstänkt för att ha givit sin internetportal Walla, landets största, order att favorisera Netanyahu i sin nyhetsförmedling. I gengäld ska Netanyahu i sin egenskap av kommunikationsminister ha givit Elovitj tillstånd att sälja sina olika telekomföretag till varandra i invecklade transaktioner som ska ha kostat skattebetalarna nära 1,5 miljarder kronor. "

" Uppgifter: Palestinska regeringen kommer inte att förhandla om Trumps fredsplan

DN TISDAG 16 APRIL 2019

– Den palestinska regeringen kommer inte att förhandla om Donald Trumps fredsplan! Skriv upp det! Det säger en av president Mahmud Abbas närmaste rådgivare till DN.

Han säger också att detaljerna i Trumps plan nådde Ramallah redan i höstas:

– Det är ingen plan. Det är en bekännelse: USA accepterar status quo, den israeliska ockupationen och tömningen av C-området på palestinierna.

Den läckta planen talar om ”generösa ekonomiska fördelar” för palestinierna, efter att gulfstaterna erkänt Israel.

– Är detta ett skämt? Under detta år har USA dragit in allt sitt stöd, över en miljard dollars, till oss. Resultaten är dramatiska. Och mitt i detta frestar man oss med generositet, säger rådgivaren till DN. Den nye palestinske regeringschefen Muhammad Shtayeh klev in i ämbetet på fel fot. I ett visionärt tal då han svors in på söndagen uppmanade han palestinierna att överge den israeliska valutan, shekeln.

På frågan om hur detta skulle gå till svarade Shtayeh:

– Vi kan betala med jordanska dinarer, med e-post, med internet. Vi behöver inte vidröra israeliska mynt.

Ett dygn senare är Shtayeh namn på allas läppar, men som komisk figur. Passagerare som skall betala busschauffören säger ”Kan jag skicka e-post i stället?” och gapskratten ekar.

Shtayeh har inte förklarat hur hans ”reform” skulle kunna skada Israel. President Mahmud Abbas har inget emot att hans premiärminister gör en löjlig figur. Och Shtayeh själv har inget att förlora på att trampa i klaveret.

Hans bägge föregångare, Rami Hamdallah och den briljante Salam Fayad tvingades från posten, inte av Abbas, utan av den hårda inre cirkeln av Fatah-partiets veteraner. Så snart dessa märker att någon utanför deras slutna krets börjat skapa sig en egen popularitet och positionerar sig inför tronföljdsstriden efter Abbas – så tvingar de Abbas att göra sig av med personen.

Den mest aktive på detta område är förre underrättelsechefen Tawfik Tirawi, i förbund med president Abbas mest fruktade rival, den landsflyktige Muhammad Dahlan, som backas upp av Abu Dhabi.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com "

" Bistrare tider för aktivister efter det israeliska valet

DN LÖRDAG 20 APRIL 2019

Israels beslut att utvisa Human rights watches lokale representant har väckt skarp kritik i USA och på andra håll. Men nationalist-partierna i nästa regeringskoalition applåderar åtgärden.

Människorättsorganisationen Human rights watches (HRW) man i Israel/Palestina, den amerikanske medborgaren Omar Shakir, drabbas av en israelisk lag som stiftades 2017 för att bekämpa den så kallade BDS-rörelsen. BDS pläderar för bojkott av Israel och dess produkter.

Shakir har enligt en utredning som gjorts av den israeliska polisen spritt och gillat BDS-uppropet på nätet. Därav beslutet om utvisning. Han kommer dock att överklaga till Högsta domstolen.

Shakir sade häromdagen i Ramallah till journalister att han inte förespråkar bojkott av Israel, men förnekar inte att han applåderade bokningssajten Airbnb:s beslut nyligen att inte annonsera uthyrningsrum på Västbanken.

– Det här är ett kusligt varsel om vad som väntar människorätts-aktivister, sade Shakir.

I och utanför Israel finns många som opponerar sig mot en allmän bojkott av Israel, men rekommenderar bojkott av varor från bosättningar på ockuperat område. När Tamar Rapoport, domare vid Jerusalems tingsrätt, i onsdags bedömde Shakirs ord om Airbnb som

ett stöd för BDS-rörelsen gjorde hon en kontroversiell lagtolkning, som kan få konsekvenser för andra utländska aktivister.

Den israeliska regeringen, som med små ändringar kommer att nybildas i slutet av maj, har på senare år börjat sätta likhetstecken mellan alla kritiker. Infödda israeler och pro-israeliska amerikanska judar som kritiserar ockupationen bedöms nu med samma ögon som fientliga aktivister som förnekar statens existens.

Aktivister från Israelfientliga grupper avvisas numera ofta utan pardon redan på flygplatsen, i enlighet med de allt mer detaljerade listor som migrationspersonalen förfogar över. Men på sistone har också judiska medlemmar i judisk-arabiska vänskapsförbund börjat behandlas som säkerhetsrisker, och flera israeliska aktivister har stoppats på väg ut ur landet.

Donald Trumps administration samarbetar intimt med den israeliska regeringen, och har på sistone dragit in flera prominenta palestiniernas visum till USA.

Politiseringen av passkontrollen på Ben Gurion-flygplatsen i Tel Aviv är ett effektivt vapen mot kritiker, men leder emellanåt till pr-bakslag för Israels del, som i fjol då den berömde amerikanske skribenten och Israel-vännen Peter Beinart stoppades vid inresan och förhördes om sina politiska åsikter.

Beinart hade strax innan uttryckt sympati för bojkotten av bosättningarna.

Över huvud taget stundar bistrare tider för den israeliska demokratins olika ”väktare”: Högsta domstolen, pressen och

människorättsorganisationerna. Kampen för att öka politikernas makt över dessa väktare har hittills letts av justitieminister Ayelet Shaked.

Men hennes parti Nya Högern hamnade överraskande under 3,25 procenttröskeln, och en intensiv kamp om den lediga portföljen har nu utbrutit. Bezalel Smotrich från det extrema bosättarpartiet Förenade Högern och Yariv Levin från premiärminister Benjamin Netanyahus Likud har bägge lovat långtgående ingrepp i rättssystemet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com "

Afrika

" Demonstrationer mot nye presidenten

DNONSDAG 10 APRIL 2019

Tusentals personer demonstrerade i Algeriet på tisdagen mot att Abdelkader Bensalah utsetts till övergångspresident.

Många anser att han tillhör samma maktelit som Abdelaziz Bouteflika, som förra veckan föll till föga för protesterna och avgick efter nästan 20 år som president.

Beslutet från parlamentets två kammare att utse 77-årige Abdelkader Bensalah, talman för parlamentets övre kammare, till övergångspresident möttes genast av demonstrationer i Algeriets huvudstad Alger.

Bland demonstranterna finns uppfattningen att den nytilträdde Bensalah representerar det gamla styret i landet. Protesterna riktades inledningsvis mot Bouteflika, men har gradvis kommit att handla om att demonstranterna vill få bort hela den politiska eliten, kallad "le pouvoir", som man menar präglas av korruption och svågerpolitik.

– Bensalah, och samtliga ledamöter i parlamentets övre kammare, kommer att nobbas av folket, säger den algeriske statsvetaren Rashid Grim till nyhetsbyrån AFP.

På bilder från huvudstaden som kablades ut av nyhetsbyråer på tisdagen ser man hur kravallustrustad polis ingrep mot demonstranterna, bland annat med vattenkanon. På andra håll verkar sammandrabbningar ha uteblivit – vittnen som nyhetsbyrån Reuters talat med beskrev en lugn demonstration.

Flera oppositionspartier bojkottade tisdagens möte i parlamentet för att visa sitt motstånd mot valet av Bensalah.

En stor fråga är nu hur Algeriets militär, som är en viktig faktor, om än i de politiska kulisserna, ska ta emot beskedet. Militärens högste ledare, arméchefen Ahmed Gaed Salah har tidigare visat sitt stöd till proteströrelsen, och sagt att den förra presidenten Bouteflika varit olämplig som president på grund av sin dåliga hälsa.

– Vägen ut ur krisen finns i artikel 102, har han tidigare sagt i ett tv-sänt tal och syftade på den paragraf i landets konstitution som kan förklara en president obehörig att styra.

Enligt algerisk grundlag får en övergångspresident styra landet i högst tre månader. Innan dess måste ett nytt val hållas.

– Vi måste jobba för att det algeriska folket ska kunna välja sin president så snart som möjligt, sa Bensalah i parlamentet under tisdagen.

Han passade också på att tacka armén och säkerhetstjänsten för deras arbete.

Thea Mossige-Norheim
thea.mossige-norheim@dn.se "

" Fakta. Försökte ställa upp en femte gång

Protesterna i landet bröt ut efter att den förra 82-årige presidenten Abdelaziz Bouteflika meddelade att han skulle kandidera till en femte mandatperiod i valet som var planerat till den 21 april. Veckorna därpå demonstrerade tusentals i huvudstaden Alger.

Efter växande protester meddelade Bouteflika att han drog tillbaka sin kandidatur. Då sköts presidentvalet upp på obestämd framtid vilket skapade ännu större protester.

Den 2 april meddelade presidenten sin avgång, då hade han suttit på posten i tjugo år.

2013 drabbades Abdelaziz Bouteflika av en stroke. Han blev delvis förlamad och har sen dess bara syns i offentligheten enstaka gånger i rullstol. "

" President al-Sisis tid vid makten väntas förlängas ytterligare

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Under tisdagen väntas Egyptens parlament godkänna ett förslag som kan ge president Abdelfattah al-Sisi makten i ytterligare femton år framåt. Ändringen har mött få protester i Egypten, där regimen kritiker numera fängslas i hundratal.

I grannländerna Algeriet och Sudan har de mångåriga envåldshärskarna Abdelaziz Bouteflika och Omar al-Bashir tvingats bort under trycket av massdemonstrationer.

Men i Egypten krattas vägen för att den sittande presidenten Abdelfattah al-Sisi ska kunna förlänga sin tid vid makten. Parlamentet röstar i dag om en ändring i grundlagen som ändrar presidentens mandatperioder. Enligt förslaget ska den längsta tillåtna regeringstiden utsträckas till två gånger sex år. Som det är nu kan en egyptisk president regera maximalt två ämbetsperioder á fyra år.

Reformen väntas träda i kraft år 2022, när al-Sisis nuvarande mandattid går ut. Därmed ligger vägen öppen för al-Sisi att ställa upp i presidentval på nytt, med möjlighet att sitta kvar fram till år 2034.

Den nu 64-årige al-Sisi var militär överbefälhavare när han sommaren 2013 störtade den folkvalde presidenten och islamistsympatisören Muhammad Mursi. Denne sitter numera i isoleringscell i den fruktade "Skorpionavdelningen" i Torafängelset utanför Kairo.

Knappt ett år senare, i maj 2014, valdes Abdelfattah al-Sisi till president. Han fick 97 procent av rösterna. Och förra året, i mars 2018, upprepades al-Sisis valtriumf – hans segermarginal blev lika stor som i valet 2014.

Inte så märkligt kanske, eftersom regimen skrämt bort alla kandidater som skulle kunna erbjuda det minsta hot mot al-Sisi. Den "kandidat" som fick näst mest röster var fotbollsstjärnan Mohamed Salah, och han ställde inte ens upp i valet.

Egypten, där den "arabiska våren" exploderade under januari och februari 2011, har blivit ett land där oppositionella fängslas och trakasseras och där lagar stiftas för att kringskära yttrandefriheten.

"Det är ingen tvekan om att den föreslagna ändringen i grundlagen är skräddarsydd för att förlänga al-Sisis maktinnehav." Det säger en oppositionell egyptisk journalist som DN kontaktar via den krypterade meddelandeappen Whatsapp. Mannen vill vara anonym eftersom han är orolig för repressalier.

Rädslan är befogad – det senaste året har egyptiska myndigheter gripit och fängslat minst 113 människor vars enda "brott" är att de kritiserat regimen.

– Det har aldrig varit så farligt att öppet kritisera de styrande i Egypten som det är i dag, sade Najia Bounaim, ansvarig för Nordafrikafrågor inom Amnesty International.

Bounaim gjorde uttalandet i samband med att människorättsorganisationen lanserade en kampanj för att fästa omvärldens uppmärksamhet på förtrycket i Egypten.

Formellt ska grundlagsändringen godkännas i en folkomröstning. Myndigheterna ligger i startgroparna att snabbt genomföra en omröstning – ingen väntar sig något annat än att både parlamentet och folket kommer att säga ja till en förlängd mandatperiod för presidenten.

För det råder ingen tvekan om att al-Sisi inte bara är fruktad av journalsiter utan också har en folklig förankring. Presidenten har ägnat mycket tid åt att odla en image som stark och handlingskraftig ledare.

Under sin förra mandatperiod invigde al-Sisi under pompa och ståt en tillbyggnad av Suezkanalen. Och presidentens senaste prestigeprojekt är anläggandet av ”nya Kairo”, en ny huvudstad komplett med regeringsbyggnader, storflygplats och jättelika parker. ”Nya Kairo” byggs för fullt och väntas stå klar om drygt tio år.

Så sent som för en vecka sedan var al-Sisi inbjuden till Vita huset av USA:s president Donald Trump, som kallade sin egyptiske kollega för ”en storartad ledare”.

al-Sisi har också aktivt blandat sig i de pågående inrikes oroligheterna i grannlandet Libyen, där Egypten ställt sig bakom krigsherren Khalifa Haftar som hotar den internationellt erkända regeringen i Tripoli. Egypten har, i strid mot FN:s beslutade sanktioner, försett Haftars milis med vapen och annan utrustning.

Erik Ohlsson "

" Fakta. Egyptens presidenter

I modern tid har Egypten nästan bara styrts av ex-militärer. 1970–1981 leddes landet av den tidigare kommendörkaptenen Anwar Sadat. Sedan denne mördats tog ex-flygvapenchefen Hosni Mubarak över.

Mubarak störtades 2011 efter folkliga protester. Under en tid styrdes landet av ett militärt övergångsråd.

Mellan 2012 och 2013 leddes Egypten av den folkvalde Muhammad Muhammad Mursi, men han störtades av militären i juli 2013.

I valet 2014 segrade före detta fältmarskalk Abdelfattah al-Sisi, som valdes om i mars 2018. Sedan makttillträdet har minst 60 000 människor gripits och hundratals försvunnit. Hundratals andra har dömts till döden och tusentals civila har ställts inför militärdomstolar, enligt människorättsorganisationen HRW. "

" Bäddat för al-Sisi till år 2030

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Egyptens parlament har godkänt ändringar i grundlagen som gör det möjligt för president Abdelfattah al-Sisi att sitta kvar vid makten minst ett decennium till. Nu väntar en folkomröstning.

I Egypten krattas det i manegen för att den sittande presidenten Abdelfattah al-Sisi ska kunna förlänga sin tid vid makten.

Parlamentet röstade häromdagen med stor majoritet för en ändring i grundlagen som gör om presidentens mandatperioder. Enligt förslaget ska den längsta tillåtna regeringstiden utsträckas till två gånger sex år. Som det är nu kan en egyptisk president regera maximalt två ämbetsperioder à fyra år.

Reformen väntas träda i kraft år 2022. Det väntade utfallet är att al-Sisis nuvarande mandattid då förlängs med två år, och att han därefter kan ställa upp i det kommande presidentvalet, med möjlighet att sitta kvar fram till år 2030.

Den nu 64-årige al-Sisi var militär överbefälhavare när han sommaren 2013 störtade den folkvalde presidenten och islamistsympatisören Muhammad Mursi. Denne sitter numera i isoleringscell i Torafängelset utanför Kairo.

I maj 2014 valdes Abdelfattah al-Sisi till president med 97 procent av rösterna. Förra året, i mars 2018, upprepades al-Sisis valtriumf, med en segermarginal lika stor som 2014.

Inte så märkligt kanske, eftersom regimen skrämt bort alla kandidater som skulle kunna utgöra det minsta hot mot al-Sisi. Den "kandidat" som fick näst mest röster var fotbollsstjärnan Mohamed Salah, och han ställde inte ens upp i valet.

– Det är ingen tvekan om att den föreslagna ändringen i grundlagen är skraddarsydd för att förlänga al-Sisis maktinnehav, säger en oppositionell egyptisk journalist som DN kontaktar via en krypterad meddelandeapp.

Journalisten vill vara anonym av rädsla för repressalier. Oron är befogad – det senaste året har myndigheterna gripit och fängslat minst 113 människor vars "brott" är att ha kritiserat regimen.

Formellt ska ändringen i grundlagen godkännas i en folkomröstning. Myndigheterna ligger i startgroparna att snabbt genomföra en sådan, förmodligen redan i april. Ingen väntar sig något annat än ett ja till en förlängd mandatperiod.

al-Sisi har trots sina auktoritära tendenser en folklig förankring. Han har ägnat mycket tid åt att odla en image som stark och handlingskraftig ledare.

Under al-Sisis förra mandatperiod invigde han under pompa och ståt en utbyggnad av Suezkanalen. Det senaste prestigeprojekt är "nya - Kairo", en ny huvudstad komplett med storflygplats och jättelika parkanläggningar. Staden byggs i öknen och ska stå klar om drygt tio år.

Erik Ohlsson "

" President al-Sisi kan stärka sin makt

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

I går inleddes en folkomröstning i Egypten som avgör om presidenten al-Sisi ska få mer makt. Människorättsgrupper är kritiska men al-Sisi beskriver sig som "den stabila ledaren i en - turbulent region".

Egyptens sittande president al-Sisi kan komma att sitta kvar vid makten fram till 2030. Det är ett av lagförslagen som kan gå igenom om invånarna i Egypten röstar ja till ändringar i konstitutionen. En tre dagars folkomröstning med start på lördagen hålls i landet.

De senaste veckorna har gator tapetserats med ja-sidans kampanj med ett budskap till invånarna att göra rätt.

Nej-kampanjen, som främst drivits från egyptier utomlands och via internet, har begränsats i Egypten. Myndigheter har blockerat över 30 000 hemsidor i ett försök att minska tillgängligheten till en kampanjsida som samlat in närmare 250 000 signaturer mot lagförändringarna. Lagförslagen skulle också innebära att militären kan komma att få större inflytande över landets politik och ge presidenten större makt över rättsväsendet.

De som stödjer lagförändringarna anser att al-Sisi har stabiliserat Egypten och uppger att han behöver mer tid för att slutföra viktiga ekonomiska reformer.

Kritiker å andra sidan hävdar att om lagförslaget går igenom kommer det att begränsa utrymmet för oliktkänkande i landet.

Lagförslagen har fått kritik från människorättsgrupper som Amnesty International och Human Rights Watch som sagt att de institutionaliserar ett auktoritärt system. **TT AFP Reuters "**

" Ännu en tyrann har fallit i Afrika

DN FREDAG 12 APRIL 2019

Analys. Kapstaden. Ännu en tyrann har fallit i Afrika. Mindre än tre månader återstod innan president Omar al-Bashir kunde fira 30 år på tronen i Sudan. Nu tvingas han bort, bara drygt en vecka efter att Algeriets ledare Abdelaziz Bouteflika meddelat sin avgång. De två är de senaste exemplen i vad som är de politiska "dinosauriernas" pågående massutrotning i Afrika.

Bilden av den sudanesiska revolten visar en ung kvinna. Det var den 22-åriga arkitekturstudenten Alaa Salah som sjungandes från ett biltak i Khartoum, iförd den traditionella klänningen toub, fick symbolisera folkets vrede mot sakernas tillstånd i Sudan. Nu har folket fått sin vilja igenom efter att Omar al-Bashir gripits och efterträds av ett övergångsråd i militärens regi. Om två år ska ett val hållas, uppger försvarsministern Awad Ibn Ouf i statlig tv, enligt flera nyhetsbyråer.

Omar al-Bashir tog makten i en kupp den 30 juni 1989. Ett par år senare konsoliderade han makten genom omfattande utrensningar av oliktankande och förbud mot konkurrerande partier.

Han har under åren klarat sig igenom den ena krisen efter den andra. Under 1990-talets inbördeskrig spelade han ut olika rebellarméer mot varandra och han lyckades stanna kvar vid toppen trots 2011 års delning av landet då Sydsudan blev självständigt.

En fjärdedel av landets yta och merparten av oljetillgångarna försvann, vilket startade en ekonomisk kräftgång. Redan för sju år sedan skakades landet av protester. Han lovade då att inte ställa upp för

omval, men eftersom detta löfte bröts var det få som trodde på liknande utfästelser den här gången.

Samtidigt har al-Bashir sedan 2008 varit efterlyst av brottmålsdomstolen ICC i Haag, för brott begångna av säkerhetsstyrkorna i Darfur-provinsen i början av 2000-talet. ICC-efterlysningen har hängt som ett damoklessvärd över honom.

En öppning var på väg när det gällde ICC-åtalet, efter att migrationen tvingat västerländska ledare att ompröva sin hållning till presidenten i detta transitland för främst eritreanska migranter.

Det var ironiskt nog denna tinande relation som blev hans fall. Under samtal om ekonomiskt stöd från IMF slopades livsmedelssubventionerna och priset på en limpa bröd blev tuvan som skulle välta vagnen. Protester bröt ut under fjolårets sista månad och samlade människor från en rad olika grupperingar.

Lyfter man blicken och spanar ut över Afrikas 54 länder kan man konstatera att en lång rad så kallade "dinosaurier" – mäktiga män som styrt långt efter sitt bäst före-datum – tvingats bort under de senaste fem åren, senast när Algeriets åldrande ledare Abdelaziz Bouteflika avgick den 1 april, efter 20 år vid makten.

Joseph Kabila, Robert Mugabe, José Eduardo Dos Santos, Yahya Jammeh, Blaise Compaoré – listan växer stadigt och i Sudans grannland i öster, Etiopien, pågår parallellt en dramatisk politisk förändring under premiärminister Abiy Ahmeds ledarskap.

Den större förklaringen till denna trend är att en kontinental hälsorevolution som påbörjades på 1990-talet har skapat en

demografisk puckel av överlevande ungdomar som nu är vuxna och ställer högre krav på sina ledare. De är beväpnade med nya kommunikationsmedel och rör sig i ett urbant landskap där de gamla ledarna känner sig vilsna.

Vad händer nu i Sudan? Det är för tidigt att sia om landets politiska framtid. Revolten har inte haft någon naturlig ledare och stora delar av al-Bashirs etablissemang kommer att ha all anledning att försöka genomföra en rent kosmetisk förändring.

För al-Bashirs del var det säkert viktigt att inte vara alltför konfrontatorisk (med hans mått mätt) i slutskedet eftersom ICC-åtalet begränsar hans möjligheter till ett liv i exil.

Domstolen i Haag har sargats av en rad bakslag på senare år och nu finns möjlighet att dra al-Bashir inför skranket. En verkställd utlämning skulle vara ett utmärkt sätt för de nya ledarna att rivstarta relationen till EU och USA. Men ett smolk i glädjebägaren för ICC-åklagarna är att al-Bashir inte längre är den stora trofé domstolen behövde, eftersom han inte längre har någon makt.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com "

" Militären lovar släppa fångar – men protesterna fortsätter

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Demonstranternas kamp för att få en civil regering fortsatte på lördagen i Sudans huvudstad Khartoum. Detta sedan det styrande militärrådet utlovat en övergångstid till civilt styre på högst två år.

Det övergångsråd med militärer som tagit över sedan presidenten och diktatorn Omar al-Bashir störtats i en militärkupp den 11 april har mötts av massiva protester från tiotusentals demonstranter, inte minst unga personer.

Demonstrationerna fick på fredagen chefen för landets säkerhetstjänst, Salah Gosh, att lämna militärrådet för att i stället utse generallöjtnant Abdel Fattah Abdelrahman Burhan som ny ordförande. Tidigare hade även arméchefen fått lämna sin befattning.

En av Burhans första åtgärder var att under lördagen meddela att alla som gripits under det tillfälliga undantagstillståndet som rått i landet kommer att släppas och att utgångsförbudet hävs. Men han meddelade också att övergångstiden till civilt styre i Sudan kan komma att vara i upp till två år.

Därmed ser protesterna i Sudan ut att fortsätta och på lördagen uppmanade fackföreningssammanslutningen SPA befolkningen att sätta sig utanför arméhögkvarteret i en fredlig protest till dess att militären överlämnar makten till en civil regering, skriver Sudan Tribune.

SPA kräver också att de som legat bakom morden på civila demonstranter under de senaste veckornas protester ska ställas inför rätta.

”I dag marscherar vi för att ro segern i hamn för vår segerrika revolution. Vi försäkrar att vår revolution fortsätter och kommer inte att dra oss tillbaka eller vika av från den inslagna vägen förrän vi uppnår vårt folks legitima krav på att makten lämnas över till en civil regering”, uppgav SPA i ett uttalande.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se "

" Sudans förre president flyttad till fängelse

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Sudan. Sudans avsatte president Omar al-Bashir har flyttats till ett fängelse i huvudstaden Khartum, uppger en person inom familjen till AFP. Vittnen uppger att det var fullt med soldater och medlemmar från en paramilitär grupp utanför fängelset i norra Khartum.

Efter månader av protester tvingades al-Bashir tidigare i april lämna presidentposten efter 30 år vid makten. Ett militärråd tillsatte en övergångsregering. Protesterna har dock fortsatt med krav på att en civil regering tillsätts.

TT-AFP-Reuters "

" Antalet döda efter Idai närmar sig 1 000

DNTORSDAG 11 APRIL 2019

Moçambique/Zimbabwe. Dödssiffran efter den förödande cyklonen Idai som drabbade framför allt Moçambique och Zimbabwe förra månaden närmar sig 1 000, enligt nya siffror från de båda ländernas regeringar. I Zimbabwe har 344 människor mist livet och Moçambique har 602 konstaterade dödsfall, det vill säga sammanlagt 946 från de båda länderna.

Siffran har ökat kraftigt i Zimbabwe. Det beror enligt landets informationsminister på att de 257 personer som listats som saknade, efter det att ovädret drog in över sydöstra Afrika den 14 och 15 mars, nu bedöms vara döda.

Mer än två miljoner människors liv, varav 1,85 miljoner i Moçambique, har påverkats av Idais framfart. "

Syd- och mellanamerika och Kanada

" Rekordlångt stöd för Bolsonaro

DN TISDAG 9 APRIL 2019

**Brasilien. Stödet för Brasiliens president Jair Bolsonaro minskar, enligt opinionsinstitutet Datafolha. 30 procent tycker att
Bolsonaros regering gör ett dåligt jobb. 59 procent har förtroende
för presidenten.**

TT-AFP "

" Korruptionssanklagad expresident tog sitt liv

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Peru.

Perus tidigare president Alan García är död. Han sköt sig själv när polisen kom till hans hem i huvudstaden Lima för att gripa honom.

Det rapporterar lokala medier som hänvisar till uppgifter från familjemedlemmar som samlats på sjukhuset dit García fördes. Alan García, som blev 69 år, utreddes för korruption. Anklagelserna har handlat om mutor kring bygget av ett stort kollektivtrafiksystem i Lima, och ingår i Odebrecht-skandalen som omfattar mygel i nästan hela Latinamerika. García har upprepade gånger hävdat att han är oskyldig. I fjol sökte han, och nekades, politisk asyl i Uruguay sedan han förbjudits att lämna Peru.

TT-AFP-Reuters "

" Tusentals tog farväl av ex-presidenten

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Tusentals människor samlades på torsdagen för att ta farväl av Perus före detta president Alan García. Han begick självmord i onsdags när polisen försökte häkta honom för inblandning i korruptionsskandalen kring det brasilianska byggbolaget Odebrecht.

Utanför lokalen till Alan Garcías mittenvänsterparti APRA har anhängare samlats i huvudstaden Lima för att ta farväl av deras ledare som styrde Peru mellan 1985 och 1990, samt mellan 2006 och 2011.

Under hans sista mandatperiod styrde han ett Peru som hade sju procents tillväxt om året. Han förbättrade landets ekonomi, men var också den som öppnade den peruanska delen av Amazonas för skövling och gruvdrift.

– Alan García gav sitt blod för att Peru skulle bli ett demokratiskt land och inte ett land som domineras av motståndarnas aptit, säger kongressledamoten Mauricio Mulder som tillhör samma parti som den döde presidenten, till den peruanska tidningen El Comercio.

I flera månader har rättsväsendet i Peru jagat den 69-årige Alan Garcia, som i december förra året tog sin tillflykt till Uruguays ambassad i Lima för att ansöka om asyl. Den före detta presidenten menade att korruptionssanklagelserna mot honom var politiskt motiverade.

Uruguays president avlog hans asylansökan och menade att rättssystemet i Peru fungerar väl. I stället fick Alan Garcia åka tillbaka till sitt hem där polisen försökte gripa honom i onsdags.

Alan García stod anklagad för att ha tagit emot mutor av det brasilianska byggbolaget Odebrecht i samband med upphandlingen av kollektivtrafiksystemet Tren Eléctrico i Lima. Även hans företrädare Alejandro Toledo, som var Perus president mellan 2001 och 2006, står anklagad, men han har lyckats fly till USA. Vad som gör skandalen än värre är att även Ollanta Humala, som var president i Peru mellan 2011 och 2016, är misstänkt för att ha tagit emot mutor av byggbolaget.

Att Perus tre senaste presidenter står anklagade i den så kallade Odebrechtskandalen visar vilket omfång korruptionsutredningen fått.

Även före detta presidenter från Antigua, Angola, Argentina, Brasilien, Colombia, Dominikanska republiken, Ecuador, Guatemala, Kuba, Mexiko, Moçambique och Venezuela är misstänkta för att ha tagit emot mutor av byggbolaget.

Odebrechts chefer har erkänt att de betalat ut mutor till politiker och lovat att ersätta länderna. När det gäller Peru har byggbolaget lovat att under 15 år betala över två miljarder kronor i skadestånd.

– Det här rör sig om den mest välorganiserade korruptionsaffären som avslöjats i kapitalismens historia, säger Bruno Brandão, ordförande för antikorrupsionsorganisationen Transparency International i Brasilien, till den brasilianska tidningen Exame.

Totalt sett rör det sig om sju miljarder kronor som under ett decennium betalats ut till presidenter och politiker i 13 länder i Latinamerika och

Afrika. Tidigare har liknande utredningar mot statschefer inte lett till fängelse, men tiderna har förändrats. Det går inte att köpa sig fri från straff som tidigare.

För tre år sedan dömdes brasilianaren Marcelo Odebrecht, som var chef för Odebrecht, till 19 års fängelse i Brasilien för inblandning i korruptionsskandalen. Då att han valde att samarbeta med åklagare släpptes han ett år senare och avtjänar nu sitt straff i husarrest. Att Marcelo Odebrecht angett de politiker som byggbolaget mutade, och visat hur pengarna betalades ut, har gjort det svårt för politiker att komma undan rättvisan.

Henrik Brandão Jönsson "

" Fakta. Sköt sig i sovrummet

När polisen kom för att häkta Alan García i onsdags morse bad han poliserna vänta medan han ringde ett telefonsamtal. I stället gick han in i sitt sovrum och sköt sig själv i huvudet.

Han dog inte direkt utan levde när poliserna körde honom till akutmottagningen. Läkarna försökte rädda den före detta presidentens liv, men efter tre hjärtstillestånd avled han.

Alan García var frånskild två gånger och lämnar efter sig sex barn. Om en månad skulle han ha fyllt 70 år. "

" Spökstaden där industrin dog – och gav plats för juntans fångläger

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Spökstaden Chacabuco i norra Chile ruvar på en mörk historia. - Samhället grundades på 1920-talet för arbetare för att ta fram en råvara nödvändig för krig. På 1970-talet förvandlades staden till ett koncentrationsläger för politiskt oliktankande. I dag ligger ödestaden i ruiner. Den vidsträckta öknen och kvarvarande - minfält har gjort det svårt att ta sig dit, men allt fler vill besöka samhället.

Atacama-öknen i norra Chile ligger ödelagda järnvägsspår och fallfärdiga stenbyggnader. Ökensanden har lagt sig som en hinna över byggnader och strukturer i det som en gång var en region som drev den chilenska ekonomin.

Allt på grund av den åtråvärda chilesalpetern.

Redan i slutet av 1800-talet stred flera av de kringliggande länderna om råvaran som fanns i överflöd i öknen. I början av 1800-talet delades området av Bolivia, Peru och Chile. Men när chilenska företag expanderade sin produktion in i det som då var Bolivia tvingades man till en kompromiss.

Chile fick fortsätta utvinningen på boliviansk mark, samtidigt som de avskrev en skuld som Bolivia hade. Snart bröt dock bolivianerna mot avtalet – och ett femårigt krig bröt ut mellan Peru, Bolivia och Chile.

När freden slöts hade Chile tagit kontroll över merparten av den mineralrika öknen.

Så varför var chilesalpetern så värdefull?

Substansen de ville åt är natriumnitrat, som har flera användningsområden. Ett av dem är konstgödsel. Genom att blanda natriumnitrat med kaliumkarbonat och fosforsyra får man grödor att blomstra. Blandar man den i stället med kol och svavel resulterar det i krut – som var nödvändigt för dåtidens krigsföring.

En fördel med råvaran var att den var lättillgänglig – då den förekom på markytan, eller strax under, i form av ett pulver som gruvarbetarna kunde samla in. Eftersom chilesalpetern är så vattenlöslig är den svår att utvinna på platser med ens lite nederbörd, och detta gjorde ökenlandskapet kring Antofagasta, som räknades som en av jordens torraste platser, till en perfekt källa.

När Europa blev allt oroligare, blev Chiles ekonomi starkare då flera länder ville åt råvaran för att förbereda sig för krigsföring. I början av 1900-talet blomstrade ekonomin i Chile med anledning av produktionen.

År 1911 kom mer än halva landets inkomst från försäljningen av både nitrit och den mark där den producerades.

”Den har skapat stor handel för landet, en förmögenhet för människor och bringat stora inkomster, som man kan spendera på armén, flottan och det allmänna välståndet. Men med detta har den tagit män och pengar från mer stabila industrier, och öppnat landet för en, kanske orättvis, kritik för dess extravagans.”

Så beskrev geologen Walter S. Tower chilesalpeterns betydelse i en artikel i Popular Science Monthly 1913, ett år innan första världskriget bröt ut.

Men när första världskriget väl startade blev Chiles nordliga region ett ekonomiskt slagfält för Storbritannien, Tyskland och USA. Chiles ekonomi svajade när länderna slogs om möjligheterna att få tag i produkten. Till slut lyckades briterna blockera den tyska handeln av natriumnitrat helt, genom att stoppa deras transporter till Europa. Men snart lyckades tyska vetenskapsmän på industriell väg ta fram natriumnitrat – vilket slog hårt mot den chilenska produktionen.

Under regionens glansdagar i början av 1900-talet grundades 200 samhällen i öknen. Arbetare flyttade dit och tvingades arbeta i högproduktion för att tillmötesgå den stora efterfrågan på råvaran. En av städerna var Chacabuco.

Det lilla samhället, som snarare påminde om ett läger för arbetare, byggdes upp i öknen. Arbetarna bodde i långsmala hus, i egna rum med delade kök och verandor. Tvättmöjligheter fanns i ett gemensamt tvättutrymme mitt i lägret. Medan arbetarna levde spartanskt fick deras chefer mer lyxiga boenden med egna badrum, bekväma hus och tillgång till sportfaciliteter som tennisbanor.

Fokus i Chacabuco låg på produktionen, och arbetarnas privatliv kontrollerades hårt. Arbetarbostäderna låg nära produktionen för att göra arbetstiden så lång som möjligt. I en avhandling av Flora Vilches från universitetet i Santiago byggdes området utifrån en fängelsemodell där arbetarnas varje steg kunde övervakas. Därför var de offentliga byggnaderna de högsta, och från deras tak kunde man

blicka ner över området. Alla som kom in och ut från samhället gjorde detta via en huvudväg – även den övervakad.

Men det fanns också möjligheter för stadens befolkning att ha fritidssysselsättningar: en teater, musikhall och idrottsplats fanns på området. Men även dessa var övervakade. Arbetarna övervakades till och med i sina egna hem, när särskilda vakter förde loggbok över deras tillvaro. Deras kärleksliv behandlades i vakternas anteckningar, såväl som fester och sammankomster.

Den 23 augusti 1927 skrev en av dessa vakter i en loggbok om en fest i en av arbetarbostäderna:

”Fram till midnatt vägrade man att lyda order om att vara tysta, och polisen tillkallades för att tvinga deltagarna att gå och för att stoppa fylleri.”

Även politiska ställningstaganden var förbjudna, och man kontrollerade arbetarnas ekonomi genom att betala dem i särskilda amuletter i stället för faktiska pengar. Enda stället där dessa amuletter kunde användas var i samhällets egna butiker.

Men trots den rigorösa kontrollen gjorde den sviktande salpetermarknaden, en följd av att man i Tyskland lyckats framställa ett kemiskt substitut till den tidigare nödvändiga råvaran, att lönsamheten avtog. Chacabuco stängdes, tillsammans med många andra liknande samhällen.

Tusentals människor blev arbetslösa. Området plundrades och lämnades att förfalla. Men 30 år efter nedläggningen av gruvsamhället skulle det återigen komma människor till Chacabuco.

Den här gången kom de inte dit frivilligt.

○ ○ ○

Den 11 september 1973 tog General Augusto Pinochet över makten från den demokratiskt valde presidenten Salvador Allende i en statskupp.

– På ett sätt hade vi förväntat oss att något skulle hända. Men vi hade aldrig kunnat ana att det skulle ske så snabbt, och på ett sådant sätt. Den dagen var det skottlossning och dödande överallt, har Carlos Reyes-Manzo, som arbetade för Allendes regering innan kuppen, senare berättat för CNN.

Han var en av tusentals oliktankande som togs till fånga och torterades av Pinochets regim. Ett stort antal koncentrationsläger öppnades runtom i landet.

Ett av dem placerades i den tidigare gruvstaden: Chacabuco. Den arkitektur som designats för att övervaka gruvarbetarna användes nu för att övervaka de över 1 000 fångarna som väntade på att deras öde skulle bli bestämt. Samtidigt installerade man modernare teknik för att i ännu högre grad kunna övervaka fångarna som nu tvingades bo där.

– Så vi förstår varandra från början, mina herrar. Jag vill säga en sista gång: Ni är krigsfångar, och vi kommer inte tolerera någon typ av olydnad, sade kapten Carlos Minolett i ett tal till fångarna i november 1973.

Man installerade elektriska stängsel kring fånglägret, och ett 200 meter brett minfält gjorde det omöjligt för fångarna att fly. Även om man skulle lyckas ta sig ut väntade en milsvid öken att ta sig igenom.

Fångarna bodde i de tidigare arbetarbostäderna, nu rensade på alla bekvämligheter. För att kunna bo där fick de själva använda gammalt skräp för att göra möbler och redskap.

Samtidigt torterades fångarna under sin vistelse. De har i efterhand berättat om hur de slogs och tvingades stå utomhus i gassande solljus eller ligga nakna på en fotbollsplan i många timmar.

Den tidigare fången Sadi Renato Joui Joui berättar om tortyren i sin bok ”Chacabuco and other centers of detention”:

”Där blev vi åter offer för inhuman, förnedrande och nedvärderande behandling, detta ovanpå det konstanta hotet om både fysisk och psykisk skrämsel. Genast när vi blev instängda bakom elektrisk taggtråd och under höga vaktorn tvingade lägrets chef oss att stå i formation på en öppen yta. Han beordrade oss att ta av oss alla våra kläder, sprida ut våra tillhörigheter på marken och sedan vänta i orörlighet på hans inspektion,” skriver han.

Den sista gruppen fångar frigavs från koncentrationslägret 1975. Sedan låg området öde igen. Det var svårt att ta sig dit på grund av de många utlösta minorerna som låg kvar utanför lägret. Efter den plundring som skedde efter att staden övergavs på 1940-talet blev ödeläggelsen ännu större, när militären ville rensa bort alla bevis på vad som skett där. De tog bort sina övervakningssystem, och målade till och med över den graffiti fångarna gjort på sina bostäder – för att man i framtiden inte skulle få veta vad staden använts till.

○ ○ ○

I dag är det inte bara Chacabuco som ligger öde i den norra öknen i Chile. Efter att efterfrågan på salpeter stagnerade lämnades många tidigare gruvsamhällen att förfalla. I dag kommer i stället turister till spökstaden för att se de numera fallfärdiga arbetarbostäderna. Ett antal försök till restaureringar har också gjorts, bland annat har man restaurerat teatern på området.

Men i dag verkar det som att det finns hopp för området, i form av en ny mineral. I dag är det litium som efterfrågas. Mineralet behövs till modern eldriven teknologi, som bilar och mobiltelefoner – och i Chile finns 50 procent av världens litium. I samma område där man tidigare producerade natriumnitrat har företag därför expanderat för att i stället utvinna litium.

Men enligt finansstidningen Bloomberg finns en oro i landet över att förlita sig på litium, såsom man förlitade sig på natriumnitrat tidigare. Även om man beräknar att efterfrågan på litium kommer att öka med tolv procent per år under de närmaste två decennierna finns möjligheten att man lyckas skapa ett artificiellt substitut.

Det skulle kunna göra att efterfrågan på litium raseras, och återigen skapa ekonomisk turbulens.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

" Därför lyckas diktatorn behålla makten (och därför kommer han att förlora den)

DN ONSDAG 10 APRIL 2019

Statsvetare är noggranna med att göra skillnad på tre begrepp som ofta används mer eller mindre som synonymer: stat, regering och regim. Staten är den apparat som upprätthåller våldsmonopolet inom nationens territorium, skipar rättvisa och levererar en rad kollektiva nyttigheter – från vägar till el och vatten. Regeringen styr, den bestämmer vad staten ska ägna sig åt. Regimen utgör, i sin tur, det system genom vilken regeringen tillsätts, och kan vara antingen demokratisk eller auktoritär.

I december 2015 vann oppositionen en jordskredsseger i Venezuelas parlamentsval. Under ett och ett halvt år gjorde president Nicolás Maduro sitt bästa för att runda den nya majoriteten. Sommaren 2017 tillsatte han sedan en egen, lydigare församling och tog ifrån parlamentet dess makt.

Därmed fullbordades det regimskifte som pågått i slow motion i 15 år: regeringen fortsatte att vara densamma, men Venezuela upphörde att vara en demokrati. Det var en förändring som kunde genomföras därför att Maduro hade militärens stöd, vilket han tillskansat sig genom att ge generalerna kontrollen över landets oljerikedomar.

Under våren har spektakulära skeenden i Venezuela dominerat nyhetssändningarna. Gång på gång har tiotusentals människor demonstrerat mot presidenten. Juan Guaidó, som är talman i det parlament som förlorade beslutanderätten 2017, utropade sig i januari

till interimspresident, och stora delar av den demokratiska världen erkände honom. USA har infört sanktioner för att sätta press.

Oppositionen och omvärldens mål har varit att tvinga fram nya val och därmed ett nytt regimskifte: tillbaka till demokrati. Förhoppningen har varit att protester och sanktioner ska tvinga militären att ta sin hand från Maduro.

Men hittills har generalerna slutit upp bakom presidenten. Och nu förbereder sig diktaturen för att slå tillbaka mot oppositionen. I förra veckan hävdades Guaidós åtalsimmunitet. Risken är att han snart fängslas.

Det finns flera skäl till att Maduro har kunnat behålla soldaternas stöd och greppet om makten. Dels håller delar av den auktoritära världen honom om ryggen. Ryssland och Kina bistår med ekonomiskt och moraliskt stöd. Kuba lånar ut ett hundratal säkerhetsagenter, som håller ett vakande öga på tänkbara upprorsmakare inom de väpnade styrkorna.

Dels räds militären riskerna som följer av ett regim- och regeringsskifte. Återgår Venezuela till sin demokratiska status och oppositionen vinner makten förlorar man kontrollen över sina ekonomiska fögderier. Dessutom kan officerare ställas inför rätta för brott under diktaturen.

Guaidó talar allt oftare om att han vill att omvärlden ska ingripa militärt. Donald Trump insisterar också på att ”alla alternativ ligger på bordet”.

En militär intervention är dock en ohyggligt farlig idé. Venezuela är ett stort land med betydande styrkor och varierad terräng. Risken för ett utdraget blodbad är överhängande. Dessutom skulle ett USA-lett ingripande i ett latinamerikanskt land ge skjuts åt en internationell ordning där stormakterna gör som de vill i sina respektive geografiska intressesfärer.

Tack och lov säger amerikanska allierade vars stöd skulle krävas för en intervention, som Colombia och Brasilien, bestämt nej. Möjligen med undantag av Trump själv är nog entusiasmen begränsad också i Washington.

Betyder detta att Maduros regering sitter säkert? Att den auktoritära regim som etablerades 2017 kommer att överleva?

För tillfället blir det nog så. Men på längre sikt är det tveksamt. Det är inte bara Venezuelas demokratiska regim som har plockats isär, staten faller också i bitar. Kollektiva nyttigheter har den inte kunnat leverera på flera år. Det råder brist på vatten och den senaste månaden har landet drabbats av flera utdragna elavbrott. Något våldsmonopol har staten inte längre och rättvisa klarar den inte av att skipa. På gatorna härjar beväpnade gäng fritt.

Fram till nu har man klarat att plocka upp oljan ur marken och skeppa den vidare. Men även den förmågan vacklar. När staten inte längre lyckas med det lär priset även för militären bli för högt för att stödja diktaturen.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se "

" Humanitärt bistånd framme efter Maduros medgivande

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Den första lasten av humanitärt bistånd från Röda korset har nått fram till det ekonomiskt krisande Venezuela sedan president Nicolás Maduro gett sitt medgivande, uppger källor.

I leveransen finns mediciner och medicinsk utrustning.

Över en halv miljon venezuelaner anses vara i behov av brådskande vård. Men läget försvåras också av ständiga elavbrott och matbrist. En intern FN-rapport från i mars angav att en fjärdedel av de 30 miljoner invånarna är i brådskande behov av nödhjälp. Nära fyra miljoner anses vara undernärda och drygt vart femte barn under fem år bedöms lida av kronisk undernäring. Förutom bristen på mat och medicin gör hyperinflationen de löner som betalas ut i stort sett värdelösa. Maduro har förnekat att det råder humanitär kris, och skyller problemen på sanktionerna från USA och sabotage från motståndarlägret.

TT-AFP "

" FN: Fler än 60 000 har flytt våldsamheter i Nicaragua

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Nicaragua upplever en massflykt efter ett år av politisk oro och våldsamheter som kostat fler än 300 människor livet. FN:s flyktingorgan UNHCR uppskattar nu att runt 62 000 människor har flytt landet till följd av oroligheterna, merparten av dem till Costa Rica.

Enligt UNHCR är flykten till grannlandet ofta farlig. Bland de som har flytt finns studenter, oppositionella, journalister, läkare och människorättsförsvarare.

I april i fjol utbröt månadslånga protester mot president Daniel Ortegas styre, och sedan dess har stridigheter blossat upp med jämna mellanrum. Samtal mellan regeringen och oppositionen bröt samman så sent som i förra veckan.

Både USA och EU har hotat Ortegas regering med sanktioner, samtidigt som demonstranterna kräver att alla de som gripits under protesterna släpps fria. Fler än 700 människor ska ha gripits det senaste året, varav merparten fortfarande sitter fängslade. Tidigare i april släpptes dock ett femtiotal.

Oppositionen i Nicaragua anklagar 73-åriga Ortegas regering för att vara korrupt, tyrannisk och inkompetent, och för att styra det fattiga landet med järnhand.

TT-AFP "

Australien och Oceanien

" Religionen het fråga när världens största muslimska land går till val

DN TISDAG 16 APRIL 2019

Mer islam och kanske till och med sharialagar – eller ett land där religion och stat hålls åtskilt? Det är en av huvudfrågorna när Indonesien går till val på onsdag – det största valet att hållas på en dag någonsin.

Via båt, flyg, från hästryggen eller till fots. Valet i Indonesien på onsdag är en enorm administrativ apparat. Valsedlar ska levereras till 193 miljoner röstberättigade som ska välja en ny president samma dag som nationella, regionala och lokala val hålls. Det är en logistisk utmaning i ett land som består av 18 000 öar på 1,9 miljoner kvadratmeter.

Det här blir ett av de mest komplicerade endagsvalen i världshistorien, som den australiensiska tankesmedjan Lowy Institute, uttrycker det. Huvudkombattanter i presidentvalet är samma som 2014: den sittande presidenten Joko Widodo, i folkmun Jokowi, och den före detta generalen Prabowo Subianto.

Precis som i andra val är förstås ekonomi, jobb och välfärd viktiga frågor. Men sedan Prabowo uppvaktat radikala islamister och fått deras stöd har religionen tagit över allt mer av agendan i Indonesien där 88 procent av befolkningen är muslimer. Det har blivit något av en fromhetstävling där Prabowo har angripit Jokowi för att inte vara en riktig muslim.

Indonesiens statsskick är i grunden sekulärt, staten och religionen hålls åtskilda och i landet finns åtskilliga familjer med blandad religiös åskådning. Men Prabowo har lyckats dra till sig missnöjda väljare när han har propagerat för mer nationalism och religion. Den tidigare generalen, som har varit gift med den ökände diktatorn Suhartos dotter, utmålar Jokowi som vek och opatriotisk. Han hoppas att rykten i sociala medier om att Jokowi egentligen är kristen och/eller kommunist ska locka röster.

Jokowi, som i början av sitt presidentskap fokuserade på att minska fattigdomen, bygga ut infrastrukturen och välfärden, har inte kunnat värja sig. Ett första skrämselskott för presidenten kom när den kristna borgmästaren Ahok i Jakarta för tre år sedan anklagades och dömdes för att ha förolämpat koranen. Hundratusentals muslimer protesterade på Jakartas gator mot borgmästaren. De massiva demonstrationerna fick Jokowi att ändra inriktning.

– Sedan dess har Jokowi's reformagenda lagts åt sidan, säger Olle Törnquist, professor i statsvetenskap vid Oslos universitet.

Han beskriver det som att frågor som välfärd och mänskliga rättigheter efter den händelsen har fått träda tillbaka till förmån för religion och identitetspolitik.

– Jokowi fick stora skälvan av det som hände 2016. Han struntar numera i den folkrörelse som tog honom till makten och kompromissar i stället med militären och muslimska grupper.

Men i grunden kanske det inte handlar så mycket om religion som om grupper som är missnöjda och har halkat efter i globaliseringens spår.

– Man kan säga att religionen har blivit en viktig icke-fråga i valet. Mäktiga affärsmän har velat göra religion och nationalism till en fråga högt på agendan för att ta makten. Men viktigast för folk i övrigt är hälsovård, jobb och infrastruktur.

I opinionsmätningarna har Jokowi ett övertag. En nyckelfråga blir valdeltagandet. Det finns mätningar som tyder på att det blir lågt. De grupper väljare som är besvikna på att Jokowi övergett reformagendan och definitivt inte stöder Prabowo kanske väljer att stanna hemma helt enkelt.

När Jokowi kom till makten 2014 målade den före detta möbelhandlaren upp en bild av sig själv som ”folkets man” vars huvudsakliga mission gick ut på att bekämpa fattigdom, minska korruptionen och öka antalet jobb. Till viss del har också löftena infriats. Fattigdomen har minskat, ett nationellt sjukförsäkringssystem har införts och satsningar har gjorts på utbildning. Ännu återstår dock mycket och hans tidigare anhängare anklagar honom för att inte ha gjort tillräckligt för att skydda mänskliga rättigheter. Religiösa minoriteter fortsätter exempelvis att trakasseras.

2014 sågs Jokowi som en frisk liberal fläkt som stod bakom ett sekulärt samhälle. I den här valrörelsen har han pressad av Prabowo alltmer närmat sig militära och religiösa krafter. Så är exempelvis hans vice presidentkandidat en högt uppsatt religiös person som i förlängningen vill se islamska sharialagar i Indonesien och förbjuda homosexualitet. Så långt kommer det dock inte att gå, tror Olle Törnquist.

– Det finns inte en tillräckligt stark opinion för en muslimsk stat. Indonesien är ändå det mest fria demokratiska landet i Sydostasien.

Och det finns en annan bild av Jokowi, en man som gillar hårdrock, som har en fru som inte bär slöja och som är populär bland religiösa minoriteter.

Samtidigt framstår det inte som självklart att Prabowo skulle vara en man som förespråkar mer religion i samhället. Han är en del av den politiska eliten i Indonesien och välbärgad. Prabowo kommer dessutom själv från en familj där trosuppfattningen varierar. Hans mamma, bror och syster är kristna. Att han ändå lockat till sig islamister kan ses som ett medel att nå makten. Vid hans valmöten har radikala islamska grupper dykt upp för att visa sitt stöd och han har gett löften om att skydda islamska ledare och öka anslagen till religiösa skolor. På senare tid har han dock tonat ner det radikala islamska budskapet något.

– Min bror har ingen som helst avsikt att skapa en islamisk stat, säger Prabowos bror Hashim Djojohadikusumo som arbetar i hans kampanj till South China Morningpost.

Marianne Björklund "

"Fakta. 193 miljoner röstberättigade

Indonesien har 250 miljoner invånare och är världens tredje största demokrati efter Indien och USA. Det är det största muslimska landet i världen, över 80 procent är muslimer.

193 miljoner är röstberättigade i valet på onsdag, varav över hälften under 40 år. 245 000 kandidater ställer upp i över 20 000 val på nationell, regional och lokal nivå.

Alla indoneser som är över 17 år och har ett elektroniskt id-kort får rösta.

Gifta som är yngre får också rösta. Flickor får gifta sig när de är 16 år. 99 ton bläck förväntas förbrukas när väljarna med fingrar markerar sina röster. Antalet vallokaler är 810 283. "

" Kinas inflytande en stridsfråga i valet

DN ONSDAG 17 APRIL 2019

Kinas ökade närvaro är en stridsfråga i dagens gigantiska val i Indonesien. Sittande president Joko Widodo är alltför mjuk, anser utmanaren Prabowo Subianto. Samtidigt törstar landet efter investeringar i infrastruktur.

Idag, onsdag, går Indonesien till det största valet någonsin som sker under en dag. 245 000 kandidater ställer upp när nya lokala, regionala och nationella parlament samt president ska väljas.

I presidentvalet är striden en repris från 2014: Vinnaren då, den förre möbelhandlaren Joko Widodo, ställs mot den tidigare generalen Prabowo Subianto.

En stor fråga i valrörelsen har varit religionens roll i samhället. Landet är världens största med muslimsk majoritet. Jokowi, som presidenten kallas i folkmun, är ingen riktig muslim, har Prabowo hävdat och dragit till sig stöd från radikala islamska krafter genom att utlova religionen större plats i samhället.

Men också Kina är en het stridsfråga. Landet har på fem år gått från att vara den 13:e största investeraren till nummer ett i Indonesien. Utvecklingen är en medveten politik från Jokowi som välkomnat de kinesiska investerarna.

Indonesien består av 18 000 öar och är i intensivt behov av ny infrastruktur. Bättre vägar, tåg och flygförbindelser hörde också till Jokowi's vallöften 2014.

Men Jokowi är alltför svag mot kineserna och säljer ut landet, anser Prabowo och varnar för att Indonesien hamnar i beroendeställning till kineserna. Jokowi låter kinesiska företag komma med miljontals egna

arbetare för att slutföra kinesiskfinansierade projekt i stället för att säkra jobben till indoneserna, anklagar han. Om Prabowo blir president utlovar han en tuffare attityd mot de investerarna och mindre naivitet.

Budskapet kan gå hem i vissa väljargrupper. Indonesernas inställning till Kina har blivit mer skeptisk. Enligt en undersökning av Pew Research Center har andelen som har en positiv bild av Kina sjunkit från 66 procent 2014 till 53 procent 2018. De över två miljoner kinesindonesier som bor i landet har också fått känna på ett kallare klimat, som ibland har brutit ut i våld.

Ofta handlar det om avundsjuka på att de ofta är mer framgångsrika ekonomiskt än resten av befolkningen.

Att Prabowo helt skulle säga nej till kinesernas pengar är dock inte troligt. Om Indonesien, som är Sydostasiens största ekonomi, ska fortsätta utvecklas ekonomiskt är investeringar i infrastruktur avgörande och Indonesien har inte kassan att på egen hand finansiera allt som behöver göras.

Marianne Björklund "

"Fakta. 193 miljoner är röstberättigade

Indonesien har 250 miljoner invånare och är världens tredje största demokrati efter Indien och USA. Över 80 procent är muslimer och Indonesien är det största muslimska landet i världen.

193 miljoner är röstberättigade, varav över hälften under 40 år. Över 20 000 val sker på nationell, regional och lokal nivå, med totalt över 245 000 kandidater.

Valet är en logistisk utmaning. Indonesien består av runt 18 000 öar med 810 282 valstationer. Runt 7,2 miljoner valarbetare är engagerade. 99 ton bläck väntas gå åt när rösterna markeras. "

" Omvärlden ser presidentens förnyade förtroende som en garant för stabilitet

DN TORSDAG 18 APRIL 2019

Indonesiens president Joko Widodo får förnyat förtroende att leda landet, enligt preliminära siffror. DN:s Marianne Björklund svarar på tre frågor om onsdagens val där hårdsälskade "Jokowi" ställdes mot den tidigare generalen Prabowo Subianto.

1 Preliminära siffror visar att president Joko Widodo leder med runt tio procentenheter i onsdagens val. Vilka har varit huvudfrågorna i valet?

– Välfärd, infrastruktur och jobb hör till de frågor som betyder mest för indoneser. Här skiljer sig dock inte inriktningen mellan Joko Widodo och utmanaren Prabowo Subianto särskilt mycket. I stället har en stor del av valrörelsen kommit att handla om religion och identitet. Radikala muslimska röster i Indonesien, världens största land med en muslimsk majoritet, har höjt sina röster och till viss del kidnappat valrörelsen.

– Den före detta generalen Prabowo Subianto har flörtat med konservativa muslimska krafter och anklagat Jokowi, som presidenten brukar kallas, för att vara "garderobskristen". Rädd för att förlora röster har även Jokowi klätt sig i en mer nationalistisk skrud och betonat religionen mer. Han har knutit närmare band med militären och utnämnt en hög religiös ledare till vice presidentkandidat.

– Även Indonesiens relation till Kina har stått högt på agendan.

Prabowo har beskyllt Jokowi för att vara för vek mot Kina och varnat för att Indonesien är på väg att hamna i en beroendeställning till landet.

2 Vem är Joko Widodo och vilken politik kan vi vänta av honom?

– 57-åriga Joko Widodo är den första presidenten i Indonesien som inte kommer från den politiska, religiösa eller militära eliten. Han är en före detta möbelhandlare som började sin politiska bana som borgmästare i staden Solo på ön Java för att därefter avancera till guvernör i huvudstaden Jakarta.

– Jokowi har gjort sig känd som en folkets man som gärna pratar med vanliga indoneser. När han kom till makten 2014 var hans politiska budskap framför allt att bekämpa fattigdom och korruption samt bygga ut infrastrukturen i landet som består av 18 000 öar.

– Den hårdrockskälskande Jokowi (han sägs ha samtliga av Metallicas plattor) sågs då som en frisk fläkt med sekulära, liberala värderingar. Men efter fyra år vid makten är en del av hans väljare besvikna på att han inte gjort mer för att skydda mänskliga rättigheter och för att han övergett reformagendan för nationalistiska krafter. Ändå välkomnar utländska bedömare att Jokowi får förnyat förtroende. Han ses som en garant för stabilitet i Indonesien.

– Framöver förväntas han fortsätta bygga ut infrastrukturen. En utmaning för Jokowi är att hålla ihop landet med flera etniska och religiösa minoriteter.

3 Varför ska vi bry oss om valet i Indonesien?

– Indonesien är Sydostasiens största ekonomi och har inverkan på hela världen. De senaste åren har ekonomin växt med runt fem procent om

året. En förhållandevis god utveckling, om än inte i nivå med de sju procent som Jokowi tidigare utlovat.

– BNP per capita är dubbelt så hög som i Indien och mätt i köpkraft, då hänsyn tas till valuta och prisnivå, är ekonomin större än exempelvis den brittiska och brasilianska. Landet är dessutom det största muslimska i världen.

– Ett regimskifte hade kunnat föra landet i mer religiös riktning. Med Jokowi består det sekulära systemet där religion och stat hålls åtskild.

– Valet har också rönt stor uppmärksamhet för sin gigantiska omfattning. Det är det största någonsin att ske på en dag. Förutom presidentval hölls även lokala, regionala och nationella parlamentsval.

Logistiken är enorm. Valsedlar har levererats till häst, via kanot, till fots och flyg till de 193 miljoner röstberättigade väljarna. Det slutgiltiga resultatet i valet förväntas stå klart först i maj.

Marianne Björklund "

" Två kandidater utropar valseger

DN FREDAG 19 APRIL 2019

Både sittande president Joko Widodo och motståndaren Prabowo Subianto utropar sig som segrare i onsdagens val i Indonesien. De flesta officiella mätningar tyder dock på att "Jokowi" kan sitta kvar.

– Mina landsmän, det här är en seger för folket i Indonesien. Jag kommer att bli och är redan president för alla indoneser.

Så triumferande lät utmanaren Prabowo Subianto efter det gigantiska valet i Indonesien i onsdags. Uttalandet är något förvånande eftersom de flesta undersökningar som har redovisats efter valet, vars slutresultat väntas först i maj, tyder på att den sittande presidenten Jokowi segrade.

Prabowo hävdar dock att han sitter på egna siffror som tyder på att han har fått klart över hälften, 62 procent, av rösterna. Det kan jämföras med de dussintal undersökningar som har gjorts av indonesiska seriösa opinionsinstitut. De visar att Jokowi vann och fick runt 54 procent av rösterna. Undersökningarna baserar sig på stickprovsmätningar av rösterna och har i tidigare val visat sig stämma ganska väl.

Beteendet från Prabowo är inte nytt. Även när han förlorade mot Jokowi i presidentvalet 2014 bestred han det officiella valresultatet och hävdade att det var besudlat av fusk. Prabowo tog frågan till konstitutionsdomstolen och fick avslag. Enligt det slutgiltiga resultatet hade Prabowo förlorat med 6 procentenheter.

Mycket talar för att samma procedur genomförs även efter detta presidentval. Prabowo har redan antytt fusk i onsdagens val och verkar inte i första taget vilja erkänna sig besegrad.

Viss oro finns nu för att Prabowo ska elda på sina anhängare och orsaka oroligheter i Indonesien. I morgon efter fredagsbönen har de planerat en "segermarsch". På torsdagen vädjade landets polischef Tito Karnavian till befolkningen att hålla sig lugn var sig de planerade att "fira seger" eller uttrycka sin besvikelse" och utlovade krafttag mot stora demonstrationer.

Samtidigt uppmanade Jokowi allmänheten att invänta det officiella resultatet och fram till dess visa en enad front.

– Låt oss enas som bröder och systrar i det här landet efter valet, grundfästa vår harmoni och vårt broderskap, sade han.

Marianne Björklund "

" Fakta. 154 miljoner röstade

Indonesien har 250 miljoner invånare och är världens tredje största demokrati efter Indien och USA.

Det är det största muslimska landet i världen, över 80 procent är muslimer.

193 miljoner var röstberättigade i valet, varav över hälften under 40 år. Valdeltagandet uppskattas till 80 procent. Över 154 miljoner ska ha röstat, enligt opinionsinstitutet Saiful Mujani Research & Consulting (SMRC). Det är fler än 2014 när valdeltagandet var 69 procent.

DN "

" Vår nya släkting tros ha upptäckts i Filippinerna

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Fossilfynd i Filippinerna pekar mot upptäckten av en ny människoart. Det handlar om rester av minst tre individer som levde för minst 50 000 år sedan.

I en grotta vid foten av Sierra Madre-bergen på ön Luzon har 13 fossil av ben och tänder hittats, men inga skallfragment. Forskarna kallar den utdöda människoarten för *Homo luzonensis*.

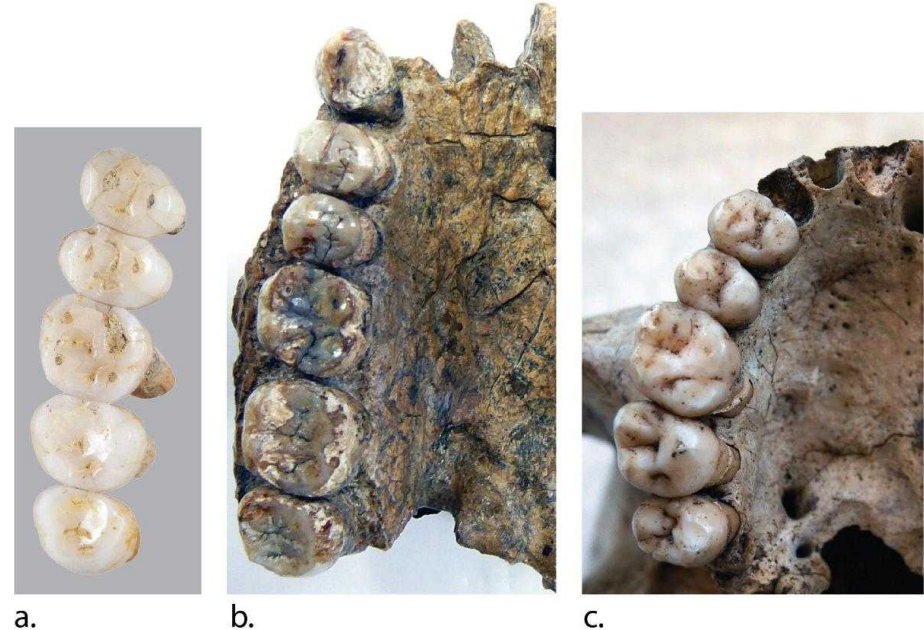
Det är andra gången sedan millennieskiftet som en tidigare gren av människofamiljen har påträffats i sydöstra Asien. I en grotta på den indonesiska ön Flores grävdes 2003 fram fossil av dvärgmänniskan *Homo floresiensis*. Arten var runt en meter lång och kallas även hobbitar.

Inget dna har kunnat tas fram ur de nya fynden, som kommer från två vuxna och en ung person. Enligt forskarna levde en av individerna för runt 67 000 år sedan, en annan för cirka 50 000 år sedan.

Hur *Homo luzonensis* såg ut och inrättade sin tillvaro är forskarna, som redogör för fyndet i den vetenskapliga tidskriften *Nature*, försiktiga att spekulera kring. Baserat på fynd av djurben med slaktmärken verkar det som att arten åt kött och använde stenverktyg, enligt paleoantropologen Florent Détroit vid Musée de l'Homme-Muséum National d'Histoire Naturelle i Paris, skriver Reuters.

Troligen var *Homo luzonensis* avsevärt mindre än dagens människa *Homo sapiens*, men om de var lika små som *Homo floresiensis* är oklart.

TT "

" Karin Bojs: Färskt Denisova-sex och ny art av människa

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Rykande färskt Denisova-sex och en ny art av dvärgmänniska. Världens tyngsta vetenskapliga tidskrifter bjuder det senaste dygnet på två riktigt stora nyheter om vår mänskliga förhistoria.

Nature presenterar Homo luzoniensis, en ny mänsklig art som var omkring en meter lång och levde på ön Luzon i Filippinerna. Cell presenterar nya dna-analyser som visar att vi fick barn med så kallade Denisovamänniskor flera gånger, och att sådana korsningar verkar ha pågått häpnadsväckande långt fram i tiden.

För att till fullo förstå dramatiken i dessa två nyheter behöver vi veta lite om bakgrunden:

Människans vägar skiljdes från schimpansernas för sex, sju miljoner år sedan. För omkring två miljoner år sedan började några av våra mänskliga föregångare lämna Afrika och bege sig ut i resten världen.

Den så kallade neandertalmänniskan har varit känd sedan mitten av 1800-talet. De levde och utvecklades i Europa och delar av Asien under flera hundra tusen år och dog ut för ungefär 40 000 år sedan (när vi anlände).

Homo floresiensis har varit känd i femton år. Det var en dvärgmänniska som blev drygt en meter lång och levde på ön Flores i Indonesien till någon gång för 50 000 år sedan (när vi anlände).

För nio år sedan tillkom den så kallade Denisovamänniskan. Den hittades i Denisovagrottan i Altaibergen i södra Sibirien. Till skillnad från neandertalarna och Homo floresiensis är Denisovamänniskan från början klassificerad utifrån sitt dna, inte efter hur skelettet ser ut.

Dna-analyser har de senaste nio åren också visat att människor av vår sort fick gemensam avkomma med neandertalare. Det skedde troligen i Mellanöstern för omkring 54 000 år sedan, när vi just hade vandrat ut ur Afrika. Dessutom har vi korsat oss med Denisovamänniskor, och det verkar ha skett längre österut.

Tidigare forskning har visat spår av Denisova hos nutida sibirier, ursprungsamerikaner och östasiater. Nu publicerar Cell nya dna-analyser av 161 nu levande personer från Nya Guinea och Indonesien. Papuanerna bär på dna-spår från två helt andra inflöden av Denisova. En skedde för omkring 46 000 år sedan någonstans i Oceanien. Den andra inträffade för 30 000, eller möjligen så sent som för 14 500 år sedan, i närheten av Nya Guinea.

Analyserna visar att det är stor skillnad på de olika Denisovalinjerna. De verkar ha gått skilda vägar för flera hundra tusen år sedan och skulle kanske kunna betraktas som olika arter. Men forskarna i Cell avstår från att använda det vanskliga artbegreppet.

Forskarna som skriver i veckans nummer av Nature vågar däremot slå till med att de har hittat Homo luzoniensis – en alldeles ny art. Deras klassificering bygger på tänder och några ben av åtminstone tre individer, omkring 67 000 år gamla och i likhet med Homo floresiensis påfallande småvuxna. Något dna har forskarna inte lyckats utvinna. Därför är det svårt att veta hur Homo luzoniensis, Homo floresiensis och Denisovamänniskor var släkt med varandra.

Men vad vi definitivt kan säga vid det här laget är att människans evolution är spretig och komplex. Som evolutionen alltid brukar vara. Inte minst på isolerade öar, där utvecklingen går snabbare och blir extra tydlig. Så var det också med finkarna på Galapagos, som inspirerade Charles Darwin när han först beskrev evolutionens mekanismer för 160 år sedan.

När människor av vår sort lämnade Afrika och drog fram över världen dog andra människosorter snabbt ut. Gång på gång, på ställe efter ställe. Men i riktigt otillgängliga trakter i Asiens och Oceaniens övärld kunde de andra uppenbarligen överleva i tusentals år. Och någon gång möttes vi, så nära att resultatet av mötet blev ett barn.

Innan också den gruppen dog ut, och vi blev ensamman människor på jorden.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se "

Övrigt i världen

" Amnestyrapport: Allt färre avrättningar i världen

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

Under 2018 minskade antalet verkställda dödsstraff världen över. Men trots att siffrorna är lägre än på tio år går utvecklingen i flera länder åt motsatt håll.

Antalet avrättningar sjönk 2018 med 31 procent jämfört med året innan – från minst 993 avrättningar 2017 till minst 690 under 2018, enligt en ny rapport från människorättsorganisationen Amnesty International. I exempelvis Iran halverades antalet verkställda dödsdomar jämfört med 2017. Minskningen beror till stor del på förändrade lagar i landet som innebär att färre narkotikabrott leder till dödsstraff. Även i länder som Irak, Pakistan och Somalia sjönk antalet verkställda dödsstraff rejält.

– Det är mycket glädjande att kunna konstatera de lägsta siffrorna på tio år. En stor del av det beror på den förändrade lagstiftningen i Iran, som dock fortfarande är det land som avrättar flest personer i världen efter Kina, säger Ami Hedenborg, talesperson för Amnesty International i Sverige.

Men i flera andra länder går utvecklingen i motsatt riktning. I Belarus, Japan, Singapore, Sydsudan och USA ökade antalet verkställda dödsstraff under 2018. I Thailand genomfördes den första avrättningen på nästan tio år. Och i Sri Lanka har myndigheterna aviserat att avrättningar ska återupptas, vilket innebär slutet på ett 43 år långt moratorium.

– Som så ofta när det gäller mänskliga rättigheter finns det parallella spår. Att antalet avrättningar i USA ökar, om än marginellt, spelar stor roll då många andra länder som använder dödsstraffet hänvisar till USA, säger Hedenborg.

I rapporten varnar Amnesty för den kraftiga ökningen av utfärdade dödsdomar i flera länder. I Irak ökade dödsdomarna fyrfaldigt 2018 jämfört med 2017. Likaså skedde en dramatisk ökning i Egypten.

– Det är också viktigt att titta på hur dödsstraffet används, eftersom många länder bryter mot internationell rätt. Det handlar till exempel om att länder utdelar dödsstraff efter bekännelser med hjälp av tortyr och att länder har obligatoriskt dödsstraff för vissa brott, säger Hedenborg.

Hur ser ni på rapporten i stort?

– Det är positivt att det går ned också i länder som Iran, Irak och Pakistan. Men det är givetvis väldigt oroande att dödsstraffet fortfarande används så mycket. Det är också mycket kring dödsstraffets användande som vi inte känner till, i länder som Kina och Nordkorea.

TT "

"Kina är det land i världen som verkställer flest dödsstraff, enligt Amnesty International. Exakt hur många som avrättas är dock okänt då Kina inte offentliggör statistik, men Amnesty International uppskattar att tusentals människor döms till döden och avrättas varje år.

Iran verkställer näst flest, följt av Saudiarabien, Vietnam och Irak. Nordkorea omfattas inte av statistiken, då diktaturen inte offentliggör uppgifter.

Amnesty har dokumenterat avrättningar i 20 länder under 2018, en minskning från 23 länder under 2017.

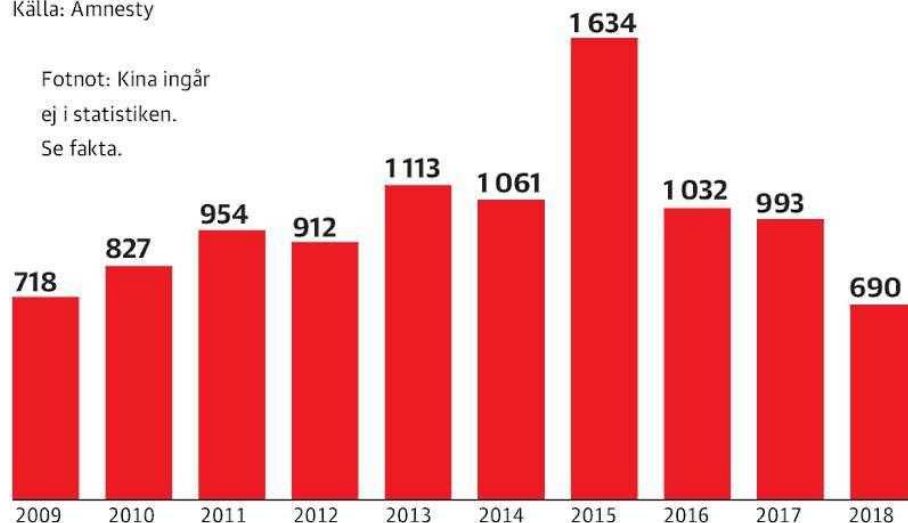
I december 2018 röstade 121 länder i FN:s generalförsamling för att stödja ett globalt moratorium (uppehåll) för avrättningar. Vid slutet av 2018 hade 106 länder avskaffat dödsstraffet för samtliga brott och 142 länder hade avskaffat det i praktiken.

Källa: Amnesty "

Antalet avrättningar är det lägsta på tio år

Över hälften av världens länder har helt avskaffat dödsstraff.

Källa: Amnesty

" Första bilden av svart hål

DN TORSDAG 11 APRIL 2019

För första gången någonsin har astronomer tagit en bild av skuggan av ett svart hål. Det var också ett test av om Einsteins allmänna relativitetsteori håller även under universums mest extrema förhållanden.

Nu har vi för första gången fått se något naturen gör sitt absolut yttersta för att dölja för oss: ett svart hål.

– Det känns som att titta på helvetets port: slutet för rymden och tiden, sa Heino Falcke, professor i radioastronomi och astropartikelfysik vid Radbouduniversitetet i nederländska Nijmegen, vid en presskonferens i Bryssel på onsdagseftermiddagen.

Det var en av sex presskonferenser som astronomer från Event horizon telescope höll samtidigt på olika språk samtidigt över hela jordklotet: i Bryssel, Santiago de Chile, Shanghai, Taipei, Tokyo och Washington DC.

Event horizon telescope, EHT, är ett samarbete mellan fler än 30 universitet och forskningsinstitut. Under fyra nätter i april 2017 riktade de in åtta radioteleskop i Nord- och Sydamerika, Europa, Hawaii och Antarktis mot ett svart hål i mitten av galaxen Messier 87, 55 miljoner ljusår bort i stjärnbilden Jungfrun.

Ett svart hål har så stark dragningskraft att inte ens ljuset kan lämna det. Namnet Event horizon, eller händelsehorisont, är gränsen runt ett svart hål. Allt som passerar den kommer att falla ned och försvinna,

och därför kan vi varken se händelsehorisonten eller vad som finns bortom den.

Men området alldeles utanför, som kallas det svarta hålets skugga, är möjligt att se.

– Det är en ring av eld, sa Heino Falcke.

Det svarta hålet i Messier 87 är en av de tyngsta himlakroppar vi känner till, med en massa som är 6,5 miljarder gånger större än solens. Det behövs ett riktigt stort teleskop för att få tillräckligt hög upplösning för att studera det. De åtta sammankopplade teleskopen i EHT bildar tillsammans en spegel som är lika stor som jorden.

Att sammanställa data från de olika teleskopen till bilden är ett omfattande arbete, och därför har det tagit nästan två år att få bilden klar. Hårddiskar med data måste först transporteras till samma ställe, då det är alldeles för stora mängder för att kunna överföras via nätet. För Sydpolsteleskopet på Antarktis fick astronomerna vänta tills polarnatten var över och flygplan åter kunde landa och flyga därifrån.

Allt vi vet om svarta hål kommer från Einsteins allmänna relativitetsteori. Nu är det för första gången möjligt att testa om teorins förutsägelser stämmer även nära en så extrem plats som ett svart hål, där gravitationen är så stark att själva rumtiden böjs, och ljuset går i bana runt en himlakropp, precis som bilden från EHT visar.

– Vetenskapshistorien kommer att vara delad i tiden före bilden och tiden efter bilden, sa Carlos Moedas, EU-kommissionär med ansvar för forskning, vetenskap och innovation. Jag är stolt över Europa som investerat så mycket i projektet.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se "

"Fakta. Event horizon

Under fem nätter mellan 5 och 14 april tog åtta radioteleskop bilder av det svarta hålet i mitten av galaxen Messier 87.

Teleskopen:

Alma och Atacama Pathfinder Experiment i Chile.

Large millimeter Telescope i Mexiko.

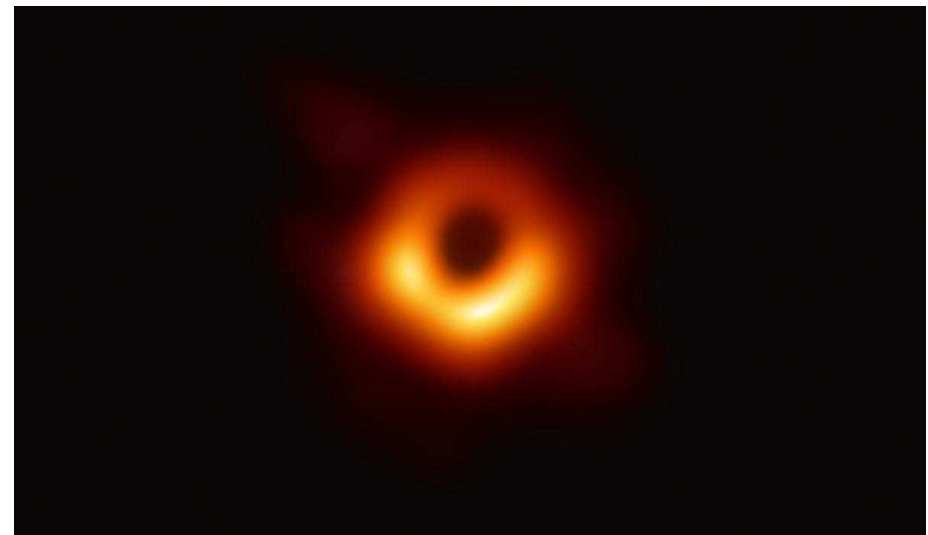
Submillimeter telescope i Arizona, USA.

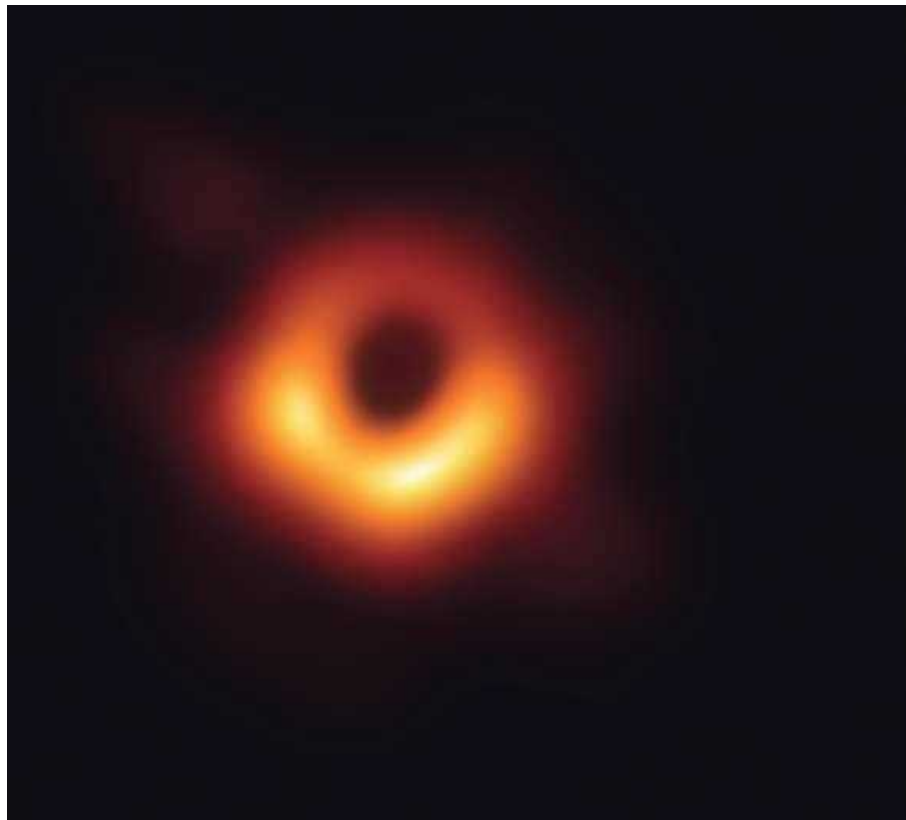
Submillimeter array och James Clerk Maxwell telescope på Hawaii, USA.

IRAM, ett 30-meters teleskop på berget Pico Veleta i Sierra Nevada i Spanien.

South pole telescope på Antarktis.

Källa: Event horizon telescope "

Universums monster

Event horizon telescope har tagit den första bilden av skuggan av ett svart hål. Svarta hål omges av en lysande skiva av materia som faller i en spiral in mot hålet. När materian passerar händelsehorisonten försvinner den ur sikte eftersom inget ljus kan komma bortom den gränsen.

Det svarta hålet i mitten av galaxen Messier 87 har händelsehorisont med en diameter på 38 miljarder kilometer, mer än fyra gånger större än hela vårt solsystem, och en massa som är 6,5 miljarder massan hos vår sol.

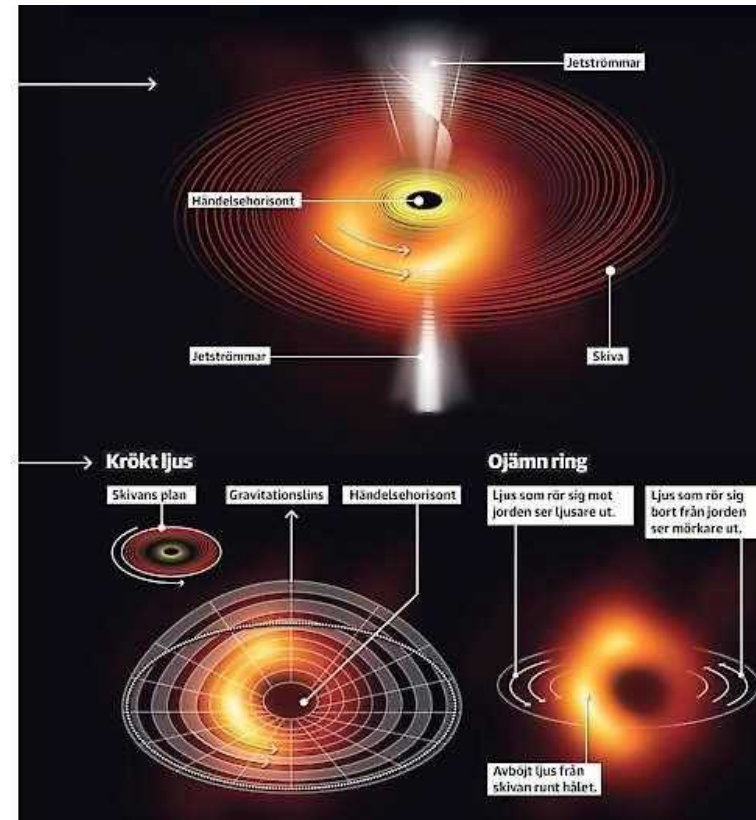
Krökt ljus

Gravitationen från det svarta hålet är så stark att ljuset från skivan böjs av runt händelsehorisonten, som fungerar som en mycket stark lins. Även de delar av skivan som finns bakom det svarta hålet syns från vårt håll.

Ojämn ring

Bilden av det svarta hålet som har skapats av strålningen som Event horizon telescope registrerade ser ljusare ut på ena sidan, eftersom ljuset rör sig mot jorden.

Grafik: Elin Lindwall Källa: Nature
Bild: Event horizon telescope

" Den suddiga bilden är bara början

DN SÖNDAG 14 APRIL 2019

Årets största vetenskapliga genombrott är utan tvekan den första bilden av ett svart hål, tagen med ett teleskop lika stort som jorden. Albert Einstein verkar ha rätt även om universums tyngsta och mest märkliga himlakroppar.

– Det känns som att titta på helvetets port: slutet för rymden och tiden. Heino Falckes ord sammanfattar mycket väl vad den suddiga bilden som visades upp för världen på onsdagseftermiddagen egentligen föreställer: siluetten av ett svart hål, där tid och rymd tar slut.

Heino Falcke är professor i radioastronomi och astropartikelfysik vid Radbouduniversitetet i Nijmegen i Nederländerna, och han är också en av dem som först räknade ut att det skulle vara möjligt att ta en bild av det svarta hålet i Vintergatans mitt, Sagittarius A* (uttalas *Sagittarius A-stjärna*), med radioteleskop från jorden, i en artikel i tidskriften *The Astrophysical Journal Letters* år 1999.

För första gången har vi alltså fått se gränsen av ett svart hål. Sådant gör även astronomer alldeles tagna.

– Vi hade ju gjort alla beräkningar, men det var en helt annan sak att faktiskt se bilden. Det var fantastiskt. Nackhåren reste sig, säger John Conway, föreståndare för Onsala rymdobservatorium och professor i radioastronomi vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Bilden från Event horizon telescope, EHT, föreställer inte Sagittarius A* utan det svarta hålet i mitten av galaxen Messier 87, 55 miljoner

ljusår bort i Jungfruns stjärnbild. Men EHT har även samlat data från Sagittarius A* och det är troligt att de snart också kommer att presentera en bild därifrån.

Att svarta hål existerar är en förutsägelse av den allmänna relativitetsteori, Albert Einsteins teori om gravitationen från 1915.

Enligt teorin kan det finnas områden i rymden med så stark dragningskraft att ingenting, inte ens ljuset, kan lämna dem. Gränsen runt hålet kallas för händelsehorisonten, eller *event horizon* på engelska. Allt som passerar händelsehorisonten kommer att falla ned som i ett bottenlöst hål och försvinna. Det är som att paddla kanot vid Niagarafallet. Ovanför vattenfallet har du en chans att klara dig, bara du är stark nog att paddla motströms. Men så fort du kommer över kanten finns ingen återvändo.

Därför kan vi aldrig se händelsehorisonten eller vad som finns bortom den, eftersom inget ljus kan komma ut därifrån. Den mörka skuggan i mitten av bilden från EHT är siluetten av händelsehorisonten.

Från området utanför gränsen strömmar däremot mängder av ljus- och radiovågor, som skapas när gas och laddade partiklar faller in mot det svarta hålet. Gasen hettas upp och samlas i en roterande och starkt lysande skiva innan den antingen sugas in i hålet eller slungas i väg i två smala strålar.

Gravitationskraften från ett svart hål är så stark att den böjer hela rumtiden omkring sig. Den fungerar som en kraftig lins, så att även den del av den lysande skivan som finns bakom det svarta hålet kommer att synas från vårt håll, eftersom ljuset från den böjs av. ”Det går inte att gömma sig bakom ett svart hål”, som Event horizon

telescopes ledare Shep Doeleman uttryckte det när DN pratade med honom för två år sedan.

Alla tidigare illustrationer av svarta hål och området runt dem grundar sig på beräkningar utifrån den allmänna relativitetsteorins förutsägelser. Men före EHT kunde vi inte vara säkra på att de var riktiga, och att Einsteins teori håller även nära en så extrem plats som ett svart hål.

– Bilden visar skivan och att ljuset böjs av runt hålet. Så gravitationen ändrar formen på rymden, även för ljuset. Det visar att Einsteins teori stämmer, säger John Conway.

Det är en enastående bedrift Event horizon telescope har lyckats med, och det har krävts många års arbete av hundratals astronomer i hela världen. För att urskilja hur ljusets böjs och hur materia kretsar kring det svarta hålet behövs ett teleskop med en enorm upplösning: som att kunna urskilja ett äpple på månens yta, en molekyl i ett pappersark eller ett senapskorn i Washington DC från Bryssel.

Upplösningen hos ett teleskop avgörs av hur stor spegel det har, och här skulle det behövas en spegel nästan lika stor som jorden. Ett sådant teleskop är förstås omöjligt att bygga. I stället kopplade Event horizon telescope ihop åtta olika radioteleskop i Nord- och Sydamerika, Europa, Hawaii och Antarktis, som under fem nätter i april 2017 samtidigt vändes mot Messier 87 och mot Vintergatans mitt, synkroniserade med atomur. Tekniken kallas långbasinterferometri.

Om vi tänker oss varje teleskop som en liten blank fläck kommer de att dras ut till ett glänsande spindelnät när jorden snurrar, och till slut vävas ihop till en spegel av jordens storlek.

Men det krävs förstås omfattande datorberäkningar för att sammanställa observationerna till en enda bild. Hårddiskar med data skeppades till två superdatorer i Boston i USA och i Bonn i Tyskland, vilket i sig tog tid då diskarna från teleskopet vid Sydpolen inte kunde hämtas förrän polarnatten var över.

John Conway tycker ändå att det har gått fort att få fram bilden. – Det hade kunnat ta tre eller fem år. Men vi hade tur. Vädret var klart bra vid nästan alla teleskopen under körningen. Och det svarta hålet var större än vi trodde, nästan dubbelt så stort, säger han.

Teleskopen i EHT mäter mycket korta radiovågor, med våglängder som är millimeterlånga. Färgerna i bilden från Messier 87 motsvarar alltså radiovågor: de ljusaste och starkast lysande områdena visar var radiosignalerna är starkast.

Sverige har en viktig roll i EHT. Astronomerna vid Onsalaobservatoriet, där John Conway är föreståndare, har lång erfarenhet av både långbasinterferometri och att mäta millimeterlånga radiovågor. John Conway och Michael Lindqvist, astronom vid Onsala och Chalmers, är med och driver ett av teleskopen: Apex i Chile. Deras tidigare kollega Iván Martí-Vidal skapade mjukvara som gjorde att även Almateleskopet i Chile kunde användas i EHT, trots att det egentligen inte var konstruerat för denna typ av observationer. Det gjorde känsligheten nästan tio gånger större, och var helt avgörande för att projektet skulle lyckas.

Nu ska EHT ta ännu mer högupplösta och detaljerade bilder med hjälp av fler teleskop.

– Vi har aldrig kunnat testa den allmänna relativitetsteorin på den här extrema nivån tidigare. Kanske bryter den samman, så att vi behöver en ny teori, säger John Conway.

– Vi har försökt kombinera kvantmekaniken och den allmänna relativitetsteorin till en enda teori ända sedan Einsteins dagar. Ingen av dem är kompletta. Svarta hål fungerar som ett laboratorium för båda teorierna, säger Michael Lindqvist.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

" De svarta hålen på internet

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Det är så typiskt. En kvinna vid namn Katie Bouman tar fram en algoritm som är avgörande – helt avgörande – för att mänskligheten ska kunna få sin allra första bild av ett svart hål. En kollega förevisar henne där hon ler lyckligt vid datorn, och publicerar fotot i sociala medier. Hon medverkar också i flera nyhetsreportage.

Och vid tangentbord världen över reagerar män instinktivt och omedelbart. Inte genom att tänka: Wow! Vad coolt. Utan genom att ifrågasätta Katie Bouman, försöka ”gräva” i hennes insats för att ta reda på hur viktig den egentligen var.

Inte särskilt, kan de snart påvisa. Se, det fanns en man som bidrog med betydligt fler rader kod än vad Katie Bouman gjorde. Ytterligare en man skrev den kod som i slutänden genererade bilden.

Bara det att de här internetdetektiverna inte har någon koll alls på någonting.

För detta var en laginsats. Det har Katie Bouman själv understrukt gång på gång. Men faktum är att det i dagsläget inte hade blivit någon bild av ett svart hål, om det inte vore för henne. Hon hittade ett sätt att extrahera de viktiga delarna ur den enorma mängd data som fanns tillgänglig, och som aldrig vore möjlig att gå igenom för hand. Denna algoritm förfärdigade och förfinade hon i fem års tid. Delarna monterades sedan ihop med hjälp av en annan algoritm. Och så vidare.

Nog kan man beklaga den allmänna personfixeringen i vår tid. Men i detta fall illustreras den framför allt av de ynkliga krakar som inte kan tåla ett lag där en kvinna gjort en alldeles särskilt enastående insats, utan genast måste ge sig på henne. Hur står det egentligen till med dem som ställda inför en vetenskaplig landvinning, ja en högtidsstund för människan som art, har sitt eget kvinnohat som främsta fokus?

Om de vill skåda ett svart hål behöver de inte se längre än till sin egen reflektion i datorns bildskärm.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se "

" Karin Bojs: När patriarkerna kom till Gotland

DN SÖNDAG 21 APRIL 2019

Husfader, patriark, despot. Den indoeuropeiska samhällsordningen cirkade i hög grad runt mannen och hans släktlinje. Men hur var det innan indoeuropéerna kom? Ett första svar kom i veckan.

I debatten svänger sig många – från Gudrun Schyman till Jordan Peterson – med begreppet "patriarkat". Det betyder att makten i familjen och samhället finns mest hos äldre män. Forskare inom antropologi och arkeologi brukar snarare tala om att samhällen kan vara "patrifokala", med familjen uppbyggd mest runt fadern, respektive "matrifokala", med stort fokus på modern.

De talar också om "patrilinjära" samhällen, där arvslinjer på fädernesidan är centrala.

Sverige är i dag ett av världens mest jämställda länder, men våra tio vanligaste efternamn är fortfarande patrilinjära "son-namn" som Andersson, Johansson och Karlsson.

Att de tidiga indoeuropéernas samhällen var patrilinjära finns det många belegg för. Inte minst från den nya dna-forskningen, som kan följa hur Y-kromosomer ärvs från far till son.

Indicier kommer också från språkforskningen. Alla de tidiga kända indoeuropeiska kulturerna, såsom den äldsta indiska kulturen,

grekerna, romarna, germanerna och kelterna, hade fokus på husfadern/patriarken. Det framgår av deras ordförråd. Jenny Larsson, professor i baltiska språk vid Stockholms universitet, ger mig några exempel:

När lingvisterna rekonstruerar tidig indoeuropeiska hittar de många fler ord för släktingar på mannens sida, såsom "farfar", "farbror" och "brorson".

Gemensamt faderskap var helt klart en viktig sak för indoeuropeerna att hålla reda på. "Samma fader" heter på grekiska *homopatōr*, på isländska *samfeðra* och på rekonstruerad indoeuropeiska **somo-ptōr*. Ett talande exempel är också det engelska ordet för bröllop: *wedding*.

Det går tillbaka på indoeuropeiska verbet **wedh-* som betyder "att bortföra", "föra med sig". Den indoeuropeiske mannen förde med sig frun till sitt **domos*, sitt "hushåll". Där han var **demspotis* "husets herre". På sanskrit *dampatis*. På grekiska *despotes* – ett ord som vi fortfarande använder på svenska när vi kallar en maktfullkomlig manlig härskare för "despot".

En del forskare har argumenterat för att den starkt patrifikala och patrilineära samhällsordningen anlände till Europa först med indoeuropeerna för ungefär 4 500 år sedan. Den mest namnkunniga förespråkaren för denna hypotes var Marija Gimbutas. Hon var på sin tid starkt ifrågasatt, men den nya dna-forskningen har gett henne många rätt när hon hävdade att indoeuropeiska språken kom hit i samband med omfattande folkvandringar från stäpperna i öster.

Hade Marija Gimbutas också rätt i att "Det gamla Europa", som hon kallade de tidigare bondesamhällena, var matrilineärt uppbyggda med starkare fokus på moderns roll?

Nja, kanske inte. Åtminstone inte hos de gamla bönder som byggde gravkammare av stora stenar i Västergötland, på Gotland, på Irland och i Skottland.

En forskargrupp ledd av Mattias Jakobsson vid Uppsala universitet publicerade i veckan en studie i tidskriften PNAS. Gruppen har analyserat dna och tidsbestämt med kol-14-metoden och kunnat följa människor i stenkammargravarna i upp till tio generationer.

Helt klart var det fråga om familjegravar – många av de gravlagda människorna var släkt med varandra. Släktskap på modernesidan förekom, till exempel mor och barn. Men släktskap på fädernesidan dominerade.

Mattias Jakobssons slutsats är att individerna i stenkammargravarna – inte minst den i Ansarve vid Tofta på Gotland – kom från ett ledande skikt i ett patrilineärt samhälle.

Än så länge är underlaget litet med 24 undersökta individer. Matrilineära bondesamhällen kan mycket väl ha förekommit på andra håll, till exempel på Balkan. Det får vi se när fler dna-analyser publiceras.

I tusentals år har mannens släktlinje dominerat vår del av världen. Veckans studie är ett första steg mot att få klarhet i när det började.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se "

Vårbudgeten 2019

Vårbudgeten har lämnats till riksdagen

Magdalena Andersson
finansminister

Så vill vi ta Sverige framåt.

01:54

Den 10 april presenterade regeringen en vårändringsbudget och riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Den ekonomiska vårpropositionen och förslagen i vårändringsbudgeten bygger på Januariavtalet, den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

- [Sammanfattning: Vårbudgeten 2019 på fem minuter](#)
- [2019 års ekonomiska vårproposition](#)
- [Vårändringsbudget för 2019](#)
- [Pressmeddelande: Regeringen överlämnar 2019 års vårproposition](#)
- [Pressträff om vårbudgeten](#)
- [Debattartikel: Reformer för 4,5 miljarder finansierade krona för krona](#)

Fler ska komma i arbete

Arbete är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället. En hög sysselsättning är också grunden för den gemensamma välfärden. Sysselsättningsgraden i Sverige är den högsta på över 25 år och den högsta inom EU. Trots den positiva utvecklingen finns det fortsatt stora problem på arbetsmarknaden. Följande förslag vill regeringen genomföra redan i år för att jobben ska bli fler och för att fler ska komma i arbete:

- [Nedsättning av arbetsgivaravgifter för den först anställda](#)
- [340 miljoner kronor för att rusta arbetssökande](#)
- [Sänkt arbetsgivaravgift för skolungdomars lov- och helgjobb](#)
- [Fortsatt lägre moms på naturguidning](#)
- [Lättare att få nystartsjobb](#)
- [Exportsatsning för hållbarhet och jobb i hela landet](#)
- [Regeringen stärker insatser för utrikes födda kvinnors företagande](#)

Välfärden ska stärkas

Sverige ska fortsätta att vara ett ledande välfärdsland. En väl utformad generell och skattefinansierad välfärd är viktig för att jämna ut människors livsvillkor och bidra till jämlikhet och jämställdhet. Följande förslag vill regeringen genomföra redan i år för att stärka välfärden:

- [45 miljoner kronor för att motverka våld i nära relationer](#)
- [Delegationen mot segregation får fortsatt finansiering](#)
- [150 miljoner för förstärkt assistansersättning](#)
- [40 miljoner för att förstärka kvinno- och tjejjourer](#)
- [475 miljoner till satsning för fler lärarassistenter](#)
- [Jämställdhetsmyndigheten blir kvar](#)
- [Fri entré på museer blir kvar](#)

- [Regeringen tar krafttag för att korta vårdköerna](#)
- [Statligt bidrag till kulturskolan återinförs](#)
- [45 miljoner för stärkt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck](#)

Hela landet ska växa

Politiken ska komma hela landet till del. Såväl landsbygd och glesbygd som mindre och större städer ska kunna utvecklas. Följande förslag vill regeringen genomföra redan i år för att hela landet ska växa:

- [Ytterligare 350 miljoner i stöd efter torkan sommaren 2018](#)
- [Stärkt bredbandsutbyggnad i hela landet](#)
- [Satsningar på enskilda vägar och godstransport i vårandringsbudgeten](#)
- [Kompensation till icke statliga flygplatser i Norrland](#)

Sverige ska bli ett fossilfritt föregångsland

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att kunna lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Sverige ska gå före på klimat- och miljöområdet. Följande förslag vill regeringen genomföra redan i år för att Sverige ska bli ett fossilfritt föregångsland:

- [Nattåg till kontinenten](#)
- [150 miljoner extra för ersättning till markägare med nyckelbiotoper](#)
- [200 miljoner till våtmarker och andra åtgärder för värdefull natur i hela landet](#)
- [Nytt investeringsstöd för minusutsläpp av växthusgaser](#)
- [Fortsatt stöd till solceller](#)
- [Höjda miljöskatter i vårbudgeten](#)

- [Storsatsning på miljö och klimat i vårandringsbudgeten](#)
- [Flygskatten behålls i vårbudgeten](#)
- [Ytterligare 100 miljoner till hållbar industriomställning](#)

Genvägar

- [Regeringsförklaringen](#)
- [Delar av regeringens politik bygger på sakpolitisk överenskommelse](#)
- [Statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Ärendeförteckningar till veckans regeringssammanträde](#)
- [Regeringen i sociala medier](#)
-

Regeringens kalender

- **11-13 april 2019**
 - [Deltar i IMF och VB vårmöten, Washington](#)
 - Deltagare:
 - [Magdalena Andersson](#)
 - [Finansdepartementet](#)
- [Alla kalenderhändelser](#)

2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

2.1 Inledning

Samhällsproblemen ska lösas. Jobben ska bli fler, klimatutmaningen mötas, välfärden tryggas och kunskaperna i skolan öka. Sverige ska vara ett samhälle präglad av frihet, gemenskap, sammanhållning och respekt för den enskilda människans vägval. Det parlamentariska läget efter 2018 års riksdagsval innebär att gamla positioner har behövt omprövas och nya samarbeten komma till. Tilltron till vår demokrati ska fördjupas.

Samtidigt står vi tillsammans inför stora utmaningar: klimatförändringar, bristande integration, segregation och bidragsberoende, en globalisering som fortsätter att pröva vår konkurrenskraft, ökade klyftor, ökad polarisering och rasism, gängbrottslighet, demografi, bostadsbrist och ett allt mer osäkert närområde.

Med olika politiska utgångspunkter förenas partierna bakom januariavtalet i försvaret av en stark rättsstat och ett orubbligt skydd för den enskilda människans fri- och rättigheter, motstånd mot främlingsfientlighet och stöd för oberoende fria medier, jämställdhet, jämlikhet och lika förutsättningar oberoende av bakgrund.

Vårt välstånd ska tryggas med en hög sysselsättning bland både kvinnor och män, starka drivkrafter att arbeta och bättre förutsättningar för innovation, export och jobbskapande. Ett eget jobb ger möjlighet till egen försörjning och självbestämmande. Möjligheterna att starta och driva företag samt att lyckas som företagare ska bli bättre och skatten på arbete sänkas. Fler reformer krävs för att arbetsgivare

ska kunna tillsätta de över 100 000 lediga jobb där det i dag ofta saknas sökande med rätt kompetens.

Näringslivets samlade konkurrenskraft kräver fler innovativa och växande företag. Med de välståndsskapande krafterna skapas jobb i hela landet.

De globala klimatförändringarna är vår tids ödesfråga. Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Det av riksdagen beslutade målet om att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären ska uppnås. Ekonomiska styrmedel ska användas för att ställa om samhället i miljövänlig riktning och bidra till att fler kan göra klimatsmarta val i sin vardag. Miljöskadliga subventioner behöver fasas ut såväl i Sverige som globalt. En kraftfull grön skatteväxling ska genomföras. Samhällets klimatinvesteringar ökar och bidrar till jobb och företagande i hela landet. Företagen har en nyckelroll i den gröna omställningen. Ambitionen är att klimatomställningen sker på ett sådant sätt att alla har möjlighet att vara en del av lösningen. Den ekonomiska politiken ska fortsatt bidra till att de svenska miljömålen nås. Skyddet av utrotningshotade arter och värdefull natur till kommande generationer ska gå hand i hand med en stark rättssäkerhet för markägare och företag.

Den generella och skattefinansierade välfärden stödjer ett högt arbetskraftsdeltagande, bidrar till jämlikhet och jämställdhet samt banar väg för bättre livschanser för alla. Vårdköerna ska kortas. Den ekonomiska tryggheten för pensionärer som arbetat och betalat skatt hela sina yrkesliv ska stärkas. Funktionsnedsattas möjligheter att delta i arbets- och samhällslivet ska förbättras. Alla som har rätt till assistans ska också få det.

Nyanländas integration i det svenska samhället ska präglas av en tydlig förväntan om, och goda möjligheter, att tillägna sig det svenska språket och de yrkeskunskaper som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Trots att utrikes föddas sysselsättningsgrad är högre i Sverige än motsvarande genomsnitt i EU är skillnaden mot inrikes föddas sysselsättningsgrad stor och behöver minska. Både kvinnor och män ska från samhällets sida mötas av samma förväntningar och ges rätt förutsättningar för att kunna försörja sig själva genom inträde på arbetsmarknaden. Sammanhållning och jämställdhet förutsätter att kvinnor och män har lika rätt till utbildning och arbete. Hedersrelaterat våld och förtryck ska alltid bekämpas. Det måste förebyggas, förhindras och straffas. Sverige ska ha en human, rättssäker och långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten och som bygger på en bred överens- kommelse i riksdagen.

Alla ska ges likvärdiga möjligheter att tillgodogöra sig de kunskaper och färdigheter som krävs på morgondagens arbetsmarknad, i en tid när kraven drivs upp av en hårdnande internationell konkurrens. Sverige ska stärkas som kunskapsnation. Skolan ska präglas av ordning och studiero, kunskapsfokus och likvärdighet. Lärares arbetstid ska ägnas åt undervisning.

Hela Sverige ska leva och växa. Möjligheterna att bo, studera och arbeta i hela landet förbättras med bredband, vägar, järnvägar och bostadsbyggande. Landsbygdens utveckling är avgörande för hela Sverige. Där skapas klimatsmart energi, sund och säker mat och värden som bidrar till jobb och välfärd.

Fler bostäder behövs för att underlätta för ungdomar att få sin första bostad, för människor att flytta dit jobben finns och för att bryta den

växande boendesegregationen. Bostadsmark- naden behöver reformeras så att fler människors behov kan mötas, reglerna förenklas och konkur- rensen öka. Det behövs mer av blandade bostadsområden och större möjligheter att göra boendekarriär. Rörligheten på bostads- marknaden förbättras när flyttkedjor ger ett bättre nyttjande av beståndet.

Arbetet mot kriminalitet och terrorism ska fortsätta att stärkas. Polisen och hela rättsväsendet ska ha de resurser som krävs för att möta grov och organiserad brottslighet, ha en hög beredskap mot terrorism och säkra tryggheten i människors vardag. Tryggheten i hela landet ska öka, rättsväsendet stärkas och antalet polis- anställda öka med 10 000 till 2024. Hela samhälletska göra sin del i arbetet med att bekämpa brottsligheten och förebygga kriminalitet.

Vårt närområde blir alltmer osäkert, samtidigt som extrema krafter underblåser polarisering, misstro och främlingsfientlighet i vårt land. Sveriges demokrati och rätt till självbestämmande ska värnas från inre och yttre hot med ett stärkt arbete mot alla former av våldsbejakande extremism. Med en fortsatt ökad försvarsförmåga ökar tryggheten i Sverige och stabiliteten i vårt närområde. I en tid då auktoritära rörelser ropar på starka ledare vilar ansvaret tungt på folkvalda att visa demokratins överlägsna förmåga att lösa samhällsproblemen.

Svensk ekonomi har utvecklats starkt. Trots en tilltagande ekonomisk osäkerhet är Sveriges ekonomiska utgångsläge gott. Ordning och reda råder i de offentliga finanserna, samtidigt som Sverige har den lägsta statsskuldskvoten sedan 1977 och den högsta sysselsättningsgraden på över 25 år. Den höga sysselsättningen har gett den lägsta andelen försörjda av ersättnings- och försäkringssystem sedan 1981. Överens- kommelsen om det finanspolitiska ramverket ska värnas för att

säkerställa långsiktigt hållbara statsfinanser. Sverige står väl rustat att lösa de samhällsproblem vi står inför.

Den ekonomiska vårpropositionen bygger på en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Med januariavtalet som grund bygger vi nu förändring som är hållbar över tid. Vi vill skapa förutsättningar för ett samhälle där sammanhållning och trygghet går hand i hand med människors frihet och möjligheter. Så tar vi Sverige framåt.

Nu inleds genomförandet av januariavtalet

Fler ska komma i arbete

Arbete är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället. En hög sysselsättning är också grunden för den gemensamma välfärden. Sysselsättningsgraden i Sverige är den högsta på över 25 år och den högsta inom EU. Trots den positiva utvecklingen finns det fortsatt stora problem på arbetsmarknaden.

Arbetslösheten är fortfarande för hög inom vissa grupper och arbetskraften saknar alltför ofta den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar. Skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda är alltför stor. Regeringen ska därför driva en politik som prioriterar jobben och främjar näringslivets hållbara omställning och konkurrenskraft. Tröskeln till det första jobbet behöver sänkas.

En god tillgång till utbildning av hög kvalitet är central för att säkra kompetensförsörjningen och Sveriges ställning som konkurrenskraftig kunskapsnation. För att möta arbetsgivarnas behov av utbildad

arbetskraft stärker regeringen arbetet med att rusta arbetssökande och särskilt möjliggöra insatser inom lokala jobbspår som Arbetsförmedlingen, kommuner och arbetsgivare samverkar kring.

Utrikes födda kvinnor ska prioriteras. Därtill ska ett arbete med att reformera Arbetsförmedlingen i enlighet med januariavtalet genomföras. Arbetsmarknadspolitiken ska vara effektiv, ändamålsenlig och ha väl avvägda volymer.

För att fler företagare ska ta steget att anställa är arbetsgivaravgifterna för den först anställda nedsatta. Riksdagen tillkännagav i december 2018 att nedsättningen ska slopas för enskilda näringsidkare. Regeringen vill dock främja att enmansföretagare i större utsträckning ska våga ta steget att anställa en första person.

Regeringen anser därför att nedsättningen även fortsättningsvis bör omfatta enskilda näringsidkare och föreslår att den utvidgas till att gälla två år i stället för ett. Nedsättningen innebär att enmansföretagare som anställer sin första medarbetare bara betalar ålderspensionsavgiften på ersättningen till den anställda. Övriga arbetsgivaravgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt betalas inte. Nedsättningen av arbetsgivaravgifter för den först anställda är tillfällig och gäller till utgången av 2021. Regeringen anser att nedsättningen bör bli permanent och har därför för avsikt att återkomma med förslag om detta. Regeringens förslag och bedömningar redovisas vidare i propositionen Vårändringsbudget för 2019.

För att underlätta för ungdomar att få extrajobb på helger och lov, och därigenom viktig arbetslivserfarenhet, föreslår regeringen att arbetsgivaravgiften sätts ned för personer som vid ingången av kalenderåret fyllt 15 men inte 18 år. Nedsättningen innebär att endast ålders-

pensionsavgiften ska betalas för den del av lönen och annan ersättning som uppgår till högst 25 000 kronor per månad.

Nedsättningen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019. Regeringen avser att 2020 återkomma med förslag som innebär att arbetsgivaren även ersätts för ålderspensionsavgiften för personer i den aktuella åldersgruppen.

Rätt utformade subventionerade anställningar är effektiva insatser för att få personer med svagare förankring på arbetsmarknaden i arbete. I enlighet med januariavtalet avser regeringen att ta bort kravet på att andra anställningsförmåner än lön ska följa av, eller vara likvärdiga med, kollektivavtal i nystartsjobben för att underlätta för fler att få en sådan anställning. Kraven på kollektivavtal för nystartsjobb tas därmed bort. Detta förväntas leda till fler nystartsjobb.

Utrikes födda har ofta sämre förutsättningar vad gäller exempelvis tillgång till nätverk och kunskaper om hur det svenska samhället fungerar. Därtill har utrikes födda kvinnor lägre sysselsättningsgrad och driver egna företag i mindre omfattning än utrikes födda män.

Arbetet med att stärka utrikes födda kvinnors företagande och etablering på arbetsmarknaden ska därför intensifieras. En mångfald av företag och företagare i olika branscher bidrar till förnyelse och ger för- utsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Den svenska exporten bidrar till 1,4 miljoner jobb. Genom att fortsätta utveckla den nuvarande exportstrategin, och föreslå mer medel till export- och investeringsfrämjande åtgärder, bidrar regeringen till att skapa förutsättningar för att stärka svenska företags export och internationalisering.

Sverige ska bli ett fossilfritt föregångsland

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att kunna lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Sverige ska gå före på klimat- och miljöområdet. Regeringen förstärker därför miljö- och klimatarbetet kraftigt. Klimatfrågan är en av vår tids största utmaningar. För att ta vår del av ansvaret och leva upp till internationella åtaganden ska Sverige bli världens första fossilfria välfärdsland.

Senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Sedan 2017 har Sverige ett klimatpolitiskt ramverk som ska säkerställa att detta mål nås. Ett av kraven i detta ramverk är att regeringen under året presenterar en handlingsplan för hur utsläppen ska minska i den takt som behövs. Som en del av detta kommer all relevant lagstiftning att ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag.

För att minska klimatutsläppen föreslår regeringen att Klimatklivet utökas för att kunna stödja kostnadseffektiva klimatinvesteringar i hela landet. En del av stödet riktas särskilt till investeringar i biogas och ladda hemmastöd. Ladda hemmastödet ska göra det enklare och billigare för hushåll att installera laddpunkter för elfordon i hemmet och därmed bidra till omställningen till hållbara transporter.

Regeringen avser även att återkomma till hur klimatinvesteringsprogrammet ska effektiviseras.

Regeringen föreslår vidare att Industriklivet, som syftar till att minska processindustrins utsläpp av växthusgaser, förstärks. Stöd till elektrifiering kan i vissa fall ingå. Ett investeringsstöd införs också för

forskning, utveckling och testanläggningar av miljöteknik som medför minusutsläpp.

Naturvården behöver stärkas på ett sätt som bygger på legitimitet hos de människor och verksamheter som berörs i syfte att skydda värdefull natur samt rödlistade och akut utrotningshotade arter. Detta ska ske samtidigt som rättssäkerheten för markägare och företag stärks och det säkerställs att markägare ska få ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning som de har rätt till. Anslagen för skydd av och åtgärder för värdefull natur, inklusive ersättning till markägare, föreslås därför förstärkas.

Bland annat ska berörda myndigheter ges bättre förutsättningar att besluta om ersättning till markägare för skydd av skog med nyckelbiotopsrika brukningsenheter. Den privata äganderätten till skogen ska värnas och stärkas.

De senaste årens låga grundvattennivåer och torka ger en föraning om en framtid där vatten- brist kan bli allt vanligare. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för att restaurera och anlägga våtmarker i syfte att stärka landskapets förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden, öka tillskottet till grundvattnet och förbättra vattenreningen. Våtmarker som restaureras och nyanläggs bidrar också till biologisk mångfald, minskad klimatpåverkan och minskad över- gödning.

För att havsmiljön ska förbättras föreslår regeringen att medel avsätts för en satsning på havs- och vattenmiljön för ett renare hav. Syftet är bl.a. att motverka övergödning och förstärka miljöövervakningen i havs- och vattenmiljöer.

I kraftvärmeverk förbrukas fortfarande fossila bränslen. Till följd av målet om att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp till atmosfären behöver utsläppen av koldioxid från svenskakraftvärmeanläggningar minska. Regeringen föreslår därför att energi- och koldioxidskatten höjs för fossila bränslen som används i kraftvärmeverk för produktion av värme till fjärrvärmenätet.

Flygets klimatpåverkan ska minska. Efter förslag i budgetpropositionen för 2018 infördes en skatt på flygresor fr.o.m. den 1 april 2018.

Riksdagen tillkännagav dock i december 2018 att flygskatten bör avskaffas. Regeringen anser att det är rimligt att flyget även fortsatt står för åtminstone en del av sina klimatkostnader. Flyg- skatten bör därför behållas och i Regeringskansliet bereds nu frågan om att komplettera regleringen med införandet av en reduktionsplikt för biodrivmedel i flyg. En hög inblandning av hållbart förnybart bränsle ska ges ekonomiska incitament. Sverige ska ta ledartröjan för att omförhandla de internationella avtal och konventioner som i dag sätter stopp för en skatt på flygbränsle som kan ersätta dagens skatt på flygresor. Mindre regionala flygplatser som påverkas negativt av flygskatten får ett särskilt stöd.

I syfte att minska utsläppen av koldioxid från gruvsektorn, och bidra till en globalt hållbar utveckling, föreslår regeringen att nedsättningar av energi- och koldioxidskatten avskaffas för diesel som används i arbetsfordon vid tillverkningsprocessen i gruvindustriell verksamhet. Sedan den 1 juli 2017 beskattas kemikalier i viss elektronik för att driva på utvecklingen mot en giftfri hemmiljö. För att öka kemikalieskattens styreffekt föreslår regeringen att skattenivåerna och det maximala skattebeloppet per vara höjs. För varor som innehåller

mindre hälsofarliga kemikalier finns fortsatt möjlighet till avdrag med 50 eller 90 procent av skatten.

Det ska vara enklare och mer lönsamt att investera i förnybar energi för eget bruk, t.ex. i solceller. Regeringen föreslår därför en utökning av stödet för installation av solceller för privat- personer och företag.

Välfärden ska stärkas

Sverige ska fortsätta att vara ett ledande välfärdsland. En väl utformad generell och skatte- finansierad välfärd är viktig för att jämna ut människors livsvillkor och bidra till jämlikhet och jämställdhet. Dessutom främjar en sådan välfärd en god ekonomisk utveckling.

Behoven av välfärdstjänster ökar när befolkningen växer, särskilt när det blir fler barn och äldre. Regeringen avser därför fortsätta att föra en politik som stärker välfärden.

Kommunernas och landstingens ekonomiska förutsättningar är avgörande för hur välfärden kan stärkas. De senaste årens tillskott till kommuner och landsting har möjliggjort fler anställda inom vård, skola och omsorg. Mot bakgrund av de utmaningar som kommunsektorn möter behöver de generella bidragen till kommuner och landsting fortsätta att förstärkas i en jämn takt över mandatperioden. Den enskildas valfrihet är en central del av den svenska välfärdsmodellen. Därför behövs en mångfald av aktörer, goda villkor och enskilt drivna verksamheter inom välfärden som underlättar den enskildes aktiva val.

I enlighet med januariavtalet kommer regeringen inte att lägga förslag som innebär vinstbegränsningar för privata aktörer. Höga kvalitetskrav ska vara styrande i välfärden och gälla alla aktörer. Alla aktörer inom välfärden, oavsett driftsform, ska ha likvärdiga villkor.

Att förbättra tillgängligheten inom hälso- och sjukvården genom att fler får vård i tid och att köerna minskar kommer att vara en av de viktigaste frågorna för regeringen denna mandatperiod. Regeringen avser därför att införa en uppdaterad kömiljard som ingår i en generalplan för kortare köer.

Alla som har rätt till stöd inom den personliga assistansen ska få det. Regeringen avser i ett första steg återkomma med en proposition med förslag som innebär att hjälp med andning och sondmatning ska utgöra grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans. Regeringen föreslår vidare att medel tillförs för den statliga assistansersättningen.

Sverige ska ha höga ambitioner som kunskaps- nation. Alla elever ska, oavsett kön eller social bakgrund, ges förutsättningar att nå målen för utbildningen. För att åstadkomma detta krävs en kunskapsskola som präglas av höga förväntningar på varje elev. Regeringen avser att arbeta vidare med Skolkommissionens förslag för att öka likvärdigheten i skolan. Det statliga stödet för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling ska förstärkas. En avgörande faktor för att höja resultaten i skolan är undervisningens kvalitet. För att undervisningen ska hålla en hög kvalitet behöver lärarna tid att förbereda och utveckla sin undervisning. För närvarande används en alltför stor del av lärarnas tid till uppgifter som inte direkt är kopplade till elevernas kunskapsutveckling. Regeringen föreslår därför en långsiktig satsning på lärarassistenter i skolan.

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck ska bekämpas. Det behövs ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket. Regeringen avser därför att förstärka satsningarna på dessa områden, bl.a. genom att avsätta medel till

kvinno- och tjejjourer. Regeringen föreslår även att medel avsätts till det nationella kompetens- teamet mot hedersvåld och förtryck och avser att återkomma med ett förslag som innebär att detta blir permanent.

Jämställdhetsmyndigheten ska bidra till ett sammanhållet, långsiktigt och effektivt genom- förande av jämställdhetspolitiken. Delegationen mot segregation ska bidra till att minska och motverka segregation i samhället och förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar. Regeringen föreslår att myndig- heterna tillförs medel 2019, så att de kan fullgöra sina uppgifter.

Ett levande och oberoende kulturliv är en viktig del av demokratin, genom att skapa en fri och kreativ arena för uttryck och åsiktsbildning. Fri entré på statliga museer möjliggör att fler kan ta del av det gemensamma kulturarvet. För att bibehålla den fria entrén föreslår regeringen att de statliga museerna tillförs ytterligare medel.

För att utveckla den kommunala kulturskolan föreslår regeringen att det statliga bidraget till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet återinförs. Bidraget ska bl.a. göra kulturskolan mer jämlik och förbättra möjligheterna för barn och unga att delta i kulturskolans verksamhet i hela landet.

Hela landet ska växa

Politiken ska komma hela landet till del. Såväl landsbygd och glesbygd som mindre och större städer ska kunna utvecklas.

Ett bättre företagsklimat förbättrar möjligheterna att leva och bo på landsbygden. Regeringen vill också satsa på utbildning och kommunikationer i hela landet. Bland annat föreslås en satsning på underhåll av

enskilda vägar, gods på järnväg samt en förstärkt satsning på utbyggnad av bredband. Satsningarna är ett steg för att uppnå målet för en sammanhållen landsbygdspolitik.

Regeringen avser att under mandatperioden förstärka den statliga närvaron i hela landet.

Regeringens ambition är att servicekontor ska etableras på fler orter. Utgångspunkten är att Arbetsförmedlingen vid behov ska kunna erbjuda personliga möten i hela landet inom ramen för sitt myndighets- ansvar. Regeringen kommer att återkomma avseende formerna för Arbets- förmedlingens framtida deltagande i serviceorga- nisationen. Servicekontorsutredningens förslag ska fortsatt vara vägledande vid utvecklingen av servicekontoren.

Klimatförändringarna förväntas leda till att extremväder i form av exempelvis torrperioder och värmeböljor blir vanligare framöver. Under 2018 ledde en osedvanligt varm och torr sommar till bränder och torka. För att ge bättre förutsättningar för lantbrukare att hantera följderna av torkan föreslår regeringen en förstärkning av de stödjande åtgärderna. Medel föreslås vidare avsättas för den ersättning som berörda kommuner är berättigade till för kostnader förknippade med skogsbränderna sommaren 2018 och för att stärka kommunernas möjligheter att förebygga klimatrelaterade olyckor.

En väl fungerande digital infrastruktur är avgörande för att människor ska kunna bo och arbeta i hela landet. Målet om att 95 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s senast 2020 ligger fast. För att underlätta bredbandsutbyggnaden och öka möjligheterna att uppnå målet avsätts ytterligare medel 2019.

Regeringen avser att återkomma när det gäller utformningen av investeringsstödet för hyres- bostäder och bostäder för studerande. Regeringen anser emellertid att redan inkomna ansökningar om stöd bör kunna behandlas och föreslår därför i propositionen Vårändringsbudget för 2019 att medel avsätts för detta.

Regeringen vill göra det möjligt att resa kollektivt med liten klimatpåverkan. Trafikverket ska därför ges i uppdrag att upphandla nattåg med dagliga avgångar till flera europeiska städer. Regeringen ska vidare agera för att göra det enklare att boka utlandsresor med tåg.

Den 1 januari 2018 sänktes mervärdesskatten på förevisning av naturområden och dylikt (naturguidning). Riksdagen tillkännagav i december 2018 att mervärdesskatten bör höjas till 25procent. Regeringen vill dock fortfarande främja möjligheterna att bedriva naturturism, inte minst i mindre företag och utanför storstads- områdena. Den lägre mervärdesskattesatsen på dessa tjänster bör därför bestå. Regeringens bedömning redovisas vidare i propositionen Vårändringsbudget för 2019.

Reformer

Eftersom ingen ny regering hade tillträtt överlämnade övergångsregeringen den 15 november en budgetproposition för 2019 till riksdagen. Budgetförslaget utgick från den för 2018 beslutade budgeten justerad utifrån ett antal principer som tagits fram efter kontakter med företrädare för Moderaterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna. Riksdagen beslutade dock i december 2018 en budget i enlighet med en gemensam reservation från Moderaterna och Kristdemokraterna. Denna av riksdagen beslutade budget är således utgångspunkten för redovisningen av reformförslagen. I tabell 2.1 redovisas förslagen i propositionen Vårändringsbudget för 2019.

Fortsättning finns i följande:

[Läs en sammanfattning av regeringens bedömning av ekonomins utveckling i avsnittet Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken \(2019 års ekonomiska vårproposition\)](#)

Vårbudgeten 2019 på fem minuter

Den 10 april överlämnade regeringen vårens ekonomiska propositioner till riksdagen. I den ekonomiska vårpropositionen redovisar regeringen sin bedömning av det ekonomiska läget samt inriktningen för politiken kommande år.

I propositionen Vårändringsbudget redovisas regeringens förslag till ändringar i årets budget.

Den ekonomiska vårpropositionen och förslagen i vårändringsbudgeten bygger på en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

I höstas överlämnade en övergångsregering budgetpropositionen till riksdagen för första gången i historien. Budgetförslaget utgick från budgeten för 2018 justerad utifrån ett antal principer som övergångsregeringen tagit fram efter kontakter med fem andra riksdagspartier.

Men riksdagen beslutade inte om det förslaget utan om en budget som föreslagits av Moderaterna och Kristdemokraterna. Och det är den budgeten som är utgångspunkten för vårändringsbudgeten.

Budgeten är den första sedan januariavtalet slöts mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

– Med januariavtalet som grund bygger vi nu förändring som är hållbar över tid. Vi vill skapa förutsättningar för ett samhälle där sammanhållning och trygghet går hand i hand med människors frihet och möjligheter. Så tar vi Sverige framåt, säger finansminister Magdalena Andersson.

Förslag som regeringen genomför redan i år

I vårändringsbudgeten presenterar regeringen en rad olika förslag för fler jobb, satsningar för att möta klimatutmaningen, stärka välfärden samt för att hela Sverige ska växa. Totalt föreslår regeringen nya reformer för 4,5 miljarder kronor.

Förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2019, miljarder kronor

	2019
Fler ska komma i arbete	1,1
Välfärden ska stärkas	0,9
Hela landet ska växa	0,5
Sverige ska bli ett fossilfritt välfärdsland	2
Summa	4,5
Källa: tabell 1.1 2019 års ekonomiska vårproposition	

Reformerna i vårbudgeten handlar som vanligt om oundvikligheter, men också om att genomföra januariavtalet. Till följd av att vissa verksamheter fick mer medel än de behövde när övergångsregeringen utgick från de överenskomna principerna för höstens budget, innehåller vårbudgeten också utgiftsminskningar.

[Hela tabellen med förslag i propositionen Vårändringsbudget 2019 som pdf](#)

[Hela tabellen med förslag i propositionen Vårändringsbudget 2019 som excel](#)

Fler ska komma i arbete

Arbete är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället. En hög sysselsättning är också grunden för den gemensamma välfärden. Sysselsättningsgraden i Sverige är den högsta på över 25 år och den högsta inom EU. Trots den positiva utvecklingen finns det fortsatt stora problem på arbetsmarknaden. Följande förslag vill regeringen genomföra redan i år för att jobben ska bli fler och för att fler ska komma i arbete:

- [Nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga](#)
- [Förlängd nedsättning av arbetsgivaravgifter för den först anställda](#)
- [Bibehållen nedsättning av moms på naturguidning](#)
- [Rusta arbetssökande för att möta arbetsgivares behov](#)
- [Krav på kollektivavtal i nystartsjobb tas bort](#)
- [Exportsatsning](#)
-

Välfärden ska stärkas

Sverige ska fortsätta att vara ett ledande välfärdsland. En väl utformad generell och skattefinansierad välfärd är viktig för att jämna ut människors livsvillkor och bidra till jämlikhet och jämställdhet. Följande förslag vill regeringen genomföra redan i år för att stärka välfärden:

- [LSS – rätt till stöd för andning och sondmatning](#)
- [Insatser för att motverka våld i nära relationer](#)
- [Insatser för att förstärka kvinno- och tjejjourer](#)
- [Fler lärarassistenter](#)
- [Medel till Jämställdhetsmyndigheten](#)
- [Medel till Delegationen mot segregation](#)
- [Bibehållen fri entré på museer](#)
- [Stimulansbidrag kulturskolan](#)
-

Hela landet ska växa

Politiken ska komma hela landet till del. Såväl landsbygd och glesbygd som mindre och större städer ska kunna utvecklas. Följande förslag vill regeringen genomföra redan i år för att hela landet ska växa:

- [Åtgärder och stöd till jordbruket till följd av extremväder](#)
- [Stärkt bredbandsutbyggnad i hela landet](#)
- [Regionala flygplatser](#)
-

Sverige ska bli ett fossilfritt föregångsland

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att kunna lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Sverige ska gå före på klimat- och miljöområdet. Följande förslag vill regeringen genomföra redan i år för att Sverige ska bli ett fossilfritt föregångsland:

- [Förstärkning Klimatklivet, stöd till biogas och hemladdning](#)

- [Förstärkning Industriklivet](#)
- [Underlätta tågresor till utlandet, bland annat nattåg](#)
- [Investeringsstöd för minusutsläpp - forskning, utveckling och test](#)
- [Ersättning till markägare av nyckelbiotoprika bruksenheter](#)
- [Skydd av värdefull natur](#)
- [Åtgärder för värdefull natur, våtmarker](#)
- [Rent hav](#)
- [Solcellsstöd](#)
-

Övriga skatteförslag som presenteras i vårändringsbudgeten:

- [Ändrad bränslebeskattning av viss värmeproduktion](#)
- [Nej till avskaffad flygskatt](#)
- [Höjd kemikalieskatt](#)
- [Avskaffad skattenedsättning för diesel i gruvindustriell verksamhet](#)

Regeringens bedömning av ekonomins utveckling

Konjunkturläget har stärkts i Sverige de senaste åren och tillväxten har varit hög. Under den senaste tiden har dock flera indikatorer på den ekonomiska utvecklingen sjunkit något, vilket pekar på att tillväxten kommer att mattas av under 2019.

Arbetsmarknaden går fortsatt starkt och prognosen för arbetslösheten sänks något vilket beror på starka utfall för fjärde kvartalet 2018.

Storbritanniens utträde ur EU, amerikansk handelspolitik och osäkerheten på den svenska bostadsmarknaden gör dock att det finns risk för att utvecklingen blir svagare än väntat.

[Läs en sammanfattning av regeringens bedömning av ekonomins utveckling i avsnittet Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken \(2019 års ekonomiska vårproposition\)](#)

Nyckeltalstabell

	2018	2019	2020	2021	2022
BNP, kalenderkorrigerad, procentuell förändring	2,4	1,6	1,4	1,5	2
Sysselsättning, 15–74 år, procentuell förändring	1,8	1,3	0,2	0,6	0,7
Arbetslöshet, % av arbetskraften 15–74 år	6,3	6,3	6,4	6,4	6,5

Offentliga sektorns finansiella sparande, % av BNP	0,7	0,6	0,7	1,1	1,9
Strukturellt finansiellt sparande offentlig sektor, % av BNP	0,1	0,2	0,5	1	1,9
Anm: Försörjningsbalansen avser fasta priser Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar					

Om riksdagsbehandlingen

Efter att den ekonomiska vårpropositionen och propositionen Vårändringsbudget för 2019 lämnats till riksdagen har riksdagens ledamöter möjlighet att lämna motioner med alternativa förslag under de följande två veckorna. Förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som ingår i vårpropositionen behandlas av finansutskottet. Förslaget till ändringsbudget, inklusive ändrade anslagsramar, inkomstberäkningar och eventuella lagförslag bereds i finansutskottet.

Riksdagen fattar beslut om propositionerna under juni månad, preliminärt beslutsdatum är den 18 juni 2019.

Genvägar

- [2019 års ekonomiska vårproposition som pdf](#)
- [Proposition Vårändringsbudget för 2019 som pdf](#)
- [Pressmeddelande: Regeringen överlämnar 2019 års vårproposition](#)
- [Pressträff: Magdalena Andersson presenterar vårbudgeten 2019](#)
-

Publicerad 10 april 2019

[Nyckeltalstabell prognos 10 april 2019 som pdf](#)
[Nyckeltalstabell prognos 10 april 2019 som excel](#)

Länkarna i det föregående

Sänkt arbetsgivaravgift för skolungdomars lov- och heljobb i vårbudgeten

Arbetsgivare som anställer unga personer mellan 15 och 18 år ska få sänkt arbetsgivaravgift med omkring två tredjedelar från 1 augusti 2019, det avser regeringen föreslå i vårändringsbudgeten. Förslaget är en del av budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna. Vårändringsbudgeten presenteras den 10 april. Den nedsatta arbetsgivaravgiften kommer gälla lön och andra ersättningar upp till 25 000 kronor per månad för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år.

Sänkningen sker genom att omkring två tredjedelar av de totala arbetsgivaravgifterna tas bort så att arbetsgivaren endast betalar ålderspensionsavgiften på 10,21 procent. Syftet är att främja extrajobb på helger och lov för skolungdomar. Arbetet förutsätts ske under lov och helger för att inte inverka på skolgången. Sänkningen är dock utformad så att det inte finns någon koppling till skolgång eller när på året arbetet utförs.

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019 och tillämpas på löner som betalas ut efter den 31 juli 2019. Förslaget bedöms kosta omkring 380 miljoner kronor för år 2019, vilket är en delårseffekt.

Förlängt växa-stöd

Fi2019/00432/S1

Ansvarig: [Finansdepartementet](#)

Ladda ner:

- [Förlängt växa-stöd \(pdf 195 kB\)](#)

I promemorian föreslås att den längsta tid som ett enmansföretag som anställer en första person har rätt till nedsättning av arbetsgivaravgifterna, den allmänna löneavgiften och den särskilda löneskatten så att bara ålderspensionsavgift ska betalas (s.k. växa-stöd) förlängs till 24 kalendermånader i följd.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019 och tillämpas på anställningar som påbörjas efter den 28 februari 2018.

Fortsatt lägre moms på naturguidning

Regeringen avser att inte gå vidare med riksdagens tillkännagivande om att höja momsen på naturguidning från 6 till 25 procent. Partierna som står bakom januariavtalet är överens om att behålla den lägre momssatsen. Syftet är att främja möjligheterna att bedriva naturturism och locka fler att upptäcka den svenska naturen.

Regeringen avser att presentera förslaget om att behålla den lägre momssatsen i vårändringsbudgeten som presenteras 10 april. Vårändringsbudgeten är en del av budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Den offentligfinansiella effekten av att inte höja momsen 1 juli 2019 beräknas ha en delårseffekt på 0,17 miljarder kronor för 2019.

340 miljoner kronor för att rusta arbetssökande

I vårändringsbudgeten för 2019 vill regeringen satsa 340 miljoner kronor under 2019 för arbetsmarknadspolitiska insatser. Förslaget är en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. Satsningen förväntas innebära att fler personer, t.ex. utrikesfödda kvinnor, får del av insatser som leder till jobb.

Syftet med förslaget är att bättre möta arbetsgivarnas behov av utbildad arbetskraft genom att stärka arbetet med att rusta arbetssökande och särskilt möjliggöra insatser inom lokala jobbspår som Arbetsförmedlingen, kommuner och arbetsgivare samverkar kring. Utrikesfödda kvinnor ska prioriteras i arbetet.

- Medlen kan användas till insatser för arbetssökande. Det kan till exempel handla om insatser inom ramen för lokala jobbspår som Arbetsförmedlingen, kommuner och arbetsgivare samarbetar kring, säger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson.

Lättare att få nystartsjobb

Regeringen avser att ta bort kravet om att andra anställningsförmåner än lön ska följa av kollektivavtal vid nystartsjobb. Som en följd av detta förväntas antalet nystartsjobb öka.

Förslaget förväntas leda till fler nystartsjobb genom att fler arbetsgivare kan anställa med nystartsjobb. På så sätt kommer fler personer som varit arbetslösa länge, eller som är nyanlända i Sverige, att gå från arbetslöshet till arbete.

För att möta den förväntade ökningen av antalet nystartsjobb kommer regeringen att tillföra medel i vårbudgeten.

Förslaget är en del av budgetöverenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet och innebär delvis en återgång till de regler som gällde före februari 2017.

Ikraftträdande planeras att ske i augusti 2019.

Exportsatsning för hållbarhet och jobb i hela landet

Sedan 2015 har regeringen genomfört en historisk exportsatsning – och vår exportstrategi har gett effekt. Sveriges export slår rekord. Ungefär 1,4 miljoner svenskar går till jobbet tack vare vår export. Nu förstärker vi satsningarna med 65 miljoner kronor i ändringsbudgeten på att främja svensk export och utländska investeringar.

- Det här är en satsning för att utveckla vår framgångsrika exportstrategi med fokus på ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet – för arbetstillfällen i hela landet och ett starkare samhälle, säger utrikeshandelsminister Ann Linde.

-

Utländska företag står för runt halva exporten och nästan 700 000 jobb i den privata sektorn. I investeringsfrämjandet prioriteras företag vars investeringar tillför jobb, kapital, kunskaper och nya marknader till svenska näringslivet.

150 miljoner för förstärkt assistansersättning

Regeringen vill stärka assistansersättningen med 150 miljoner kronor i vårbudgeten. Förslaget bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

– Förstärkning av assistansersättningen är en angelägen fråga. Vi behöver möta situationen för de som behöver assistans för hjälp med andning och sondmatning. Det här är en del i att stärka rätten till assistans, säger socialminister Lena Hallengren.

Personlig assistans är ett personligt utformat stöd som kan ges till personer som har stora och varaktiga funktionshinder. I LSS-lagen framgår vilka grundläggande behov den enskilde kan få hjälp med men det saknas idag bestämmelser om hjälp vid andning och sondmatning. I vårändringsbudgeten för 2019 stärker regeringen anslaget för assistansersättning med 150 miljoner kronor.

Förstärkning av anslaget avser ökade kostnader som kan uppkomma med anledning av promemorian om andning och sondmatning som remitterades tidigare i år. I promemorian föreslås att hjälp med andning och sondmatning ska utgöra grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans.

Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen som behandlar frågan under våren. Lagändringarna bedöms träda i kraft den 1 juli 2019.

45 miljoner kronor för att motverka våld i nära relationer

Regeringen vill satsa 45 miljoner kronor i vårbudgeten för insatser som ska motverka våld i nära relationer. Förslaget bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är omfattande samhällsproblem som orsakar stort lidande för många. Var fjärde kvinna har någon gång under sitt liv utsatts för våld av en närstående. Därför satsar regeringen 45 miljoner kronor i vårändringsbudgeten för 2019 på att stärka arbetet mot våld i nära relationer.

I satsningen ingår också en förstärkning av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).

– Varje kvinna som utsätts för våld i hemmet är en för mycket, varje barn som är rädd för att pappa ska slå mamma är ett för mycket. Samhället behöver göra mer för att nå ut till de som utsätts och ge dem skydd och stöd, men också göra insatser som syftar till att våldet ska upphöra, säger jämställdhetsminister Åsa Lindhagen.

40 miljoner för att förstärka kvinno- och tjejjourer

Regeringen avser att satsa ytterligare 40 miljoner kronor i vårändringsbudgeten för att stärka stödet till kvinno- och tjejjourer under 2019. Satsningen bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Ideella kvinno- och tjejjourer gör ett betydelsefullt arbete med att ge stöd och skydd till kvinnor som har utsatts för våld. Stärkta insatser för kvinnor och flickor som utsatts för våld är viktiga för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

En majoritet av de jourer som får bidrag arbetar även riktat mot kvinnor och flickor som drabbats av hedersrelaterat våld

Totalt har regeringen nu avsatt 140 miljoner kronor i bidrag till kvinno- och tjejjourer 2019. Syftet med bidraget är att stödja kvinno- och tjejjourer som i sin tur stöttar kvinnor och deras barn samt flickor.

Det gäller till exempel rådgivning, samtalsstöd eller samtal, och att följa med eller på annat sätt stödja kvinnor och flickor i sina kontakter med myndigheter. Även annat praktiskt stöd, information, kompetensutveckling och insatser för att förebygga mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor kan ingå i arbetet.

475 miljoner till satsning för fler lärarassistenter

För att ge lärare ökad möjlighet att fokusera på undervisningen satsar regeringen 475 miljoner kronor i vårändringsbudgeten för 2019 på ett statsbidrag för att fler lärarassistenter ska anställas i skolan.

Vårändringsbudgeten bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

– Lärarbristen är stor. Samtidigt ägnar lärare mycket tid åt olika arbetsuppgifter som skulle kunna utföras av andra. Lärarassistenter kan avlasta lärarna så att de kan fokusera på att förbereda och utveckla undervisningen och det som hör till den. På så sätt kan kvaliteten i undervisningen stärkas och studieron öka, säger utbildningsminister Anna Ekström.

I vårändringsbudgeten aviseras också att anslaget för statsbidraget beräknas till 500 miljoner kronor per år från och med 2020.

En statsbidragsförordning ska tas fram och beslutas efter att riksdagen beslutat om vårändringsbudgeten. Dessutom ska Skolverket få i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hur lärarassistenter, socionomer och andra yrkesgrupper ska kunna avlasta lärarna.

Jämställdhetsmyndigheten blir kvar

Regeringen anser att Jämställdhetsmyndigheten ska finnas kvar och föreslår i vårändringsbudgeten för 2019 att Jämställdhetsmyndigheten får 40 miljoner kronor till sitt förvaltningsanslag.

Riksdagen beslutade i december 2018 att halvera Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsanslag för 2019 jämfört med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2019. Riksdagen beslutade även att anslaget för 2019 skulle användas till att avveckla myndigheten till den 31 december 2019. Regeringen anser inte att Jämställdhetsmyndigheten ska avvecklas, utan att myndigheten ska vara kvar. I en extra ändringsbudget till riksdagen i mars 2019 föreslog därför regeringen att anslaget ändamål ska ändras så att det återigen får användas för Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsutgifter. I vårändringsbudgeten för 2019 föreslår nu regeringen att ytterligare 40 miljoner kronor tillförs Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsanslag.

Strategiskt viktig myndighet

Jämställdhetsmyndigheten har en central roll för att regeringens jämställdhetspolitiska prioriteringar ska vara strategiska och få genomslag. Det gäller regeringens samtliga jämställdhetspolitiska mål, om jämställdhet vad gäller makt och inflytande, ekonomi, utbildning, hälsa, det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Genom sitt uppdrag kan Jämställdhetsmyndigheten bidra till att regering och riksdag kan få bättre underlag för att kunna ta ställning till inriktning och utformning av jämställdhetspolitiken och till att målen för jämställdhetspolitiken får genomslag.

Delegationen mot segregation får fortsatt finansiering

I vårändringsbudgeten för 2019 föreslår regeringen att myndigheten Delegationen mot segregation, Delmos, ska fortsätta sin verksamhet. Regeringens förslag bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Riksdagen beslutade att halvera Delmos förvaltningsanslag för 2019 jämfört med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2019.

Riksdagen beslutade också att ändra så att anslaget ska användas för Delmos förvaltningsutgifter i syfte att avveckla myndigheten. Beslutet motiverades med att myndigheten ska läggas ned och upphöra som myndighet den 31 december 2019.

- Delmos har en viktig roll för att regeringens åtgärder mot segregation ska få genomslag och för uppföljning av arbetet. Regeringen anser därför att Delmos verksamhet ska fortsätta, och att myndigheten bör vara samordnande och bidra till långsiktighet i arbetet att minska och motverka segregation, säger jämställdhets-minister Åsa Lindhagen.

- För att myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter behöver ytterligare medel tillföras. Regeringen föreslår därför i vårändringsbudgeten att anslaget ska öka med 11 miljoner kr för 2019.

Fri entré på museer blir kvar

Den fria entrén på flera statliga museer ska bli kvar. Det föreslås i regeringens vårandringsbudget för 2019.

Vårändringsbudgeten bygger på en överenskommelse mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna.

– Fri entré-reformen är viktig för att öppna upp våra statliga museer till fler människor. Det finns så mycket kunskap samlad på våra museer och den ska inte bara komma de som har en tjock plånbok till del, säger kultur- och demokratiminister Amanda Lind.

Regeringen skjuter därför till 60 miljoner kronor till de statliga musei-myndigheterna under 2019 för att även fortsättningsvis möjliggöra fri entré vid flera statliga museer. Budgeten för fri entré 2019 blir därmed sammanlagt 80 miljoner kronor, vilket är i tidigare nivå.

– Jag vill arbeta för att vårt gemensamma kulturarv ska vara tillgängligt för fler, och där spelar museerna en viktig roll. Efter att fri entré infördes ökade också antalet besökare och det visar att det är en reform som verkligen gör skillnad, säger Amanda Lind.

Statligt bidrag till kulturskolan återinförs

Regeringen vill återinföra ett statligt bidrag till de kommunala kulturskolorna. Bidraget som omfattar 50 miljoner kronor används bland annat till att bredda utbudet inom kulturskolorna och att nå nya grupper.

Förslaget läggs i regeringens vårandringsbudget som bygger på en överenskommelse mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna.

– Mer kultur till fler är en ledstjärna i regeringens kulturpolitik och jag är väldigt glad att vi återinför stödet till kulturskolorna. Detta stöd ger fler barn och unga möjlighet att delta i verksamheten. Det är en viktig satsning för en mer jämlik kulturskola, säger kultur- och demokratiminister Amanda Lind.

Mellan 2016 och 2018 fördelade Statens kulturråd årligen ett bidrag om 100 miljoner kronor till kommunala kulturskolor. Bidraget hade vid slutet av 2018 sökts av de flesta kommuner som har kulturskola och har främst använts till att bredda utbudet och nå nya grupper. Bidraget togs bort i den budget som beslöts av riksdagen i december 2018 men återinförs från och med den 1 juli. För 2019 föreslår regeringen 50 miljoner kronor, jämfört med 100 miljoner som bidraget uppgått till tidigare, eftersom de medel som nu beslutas endast avser andra halvan av året.

– Jag vill verkligen lyfta kulturskolan. Att barn och unga fårRegeringen vill återinföra ett statligt bidrag till de kommunala kulturskolorna. Bidraget som omfattar 50 miljoner kronor används bland annat till att bredda utbudet inom kulturskolorna och att nå nya grupper.

Förlaget läggs i regeringens vårändringsbudget som bygger på en överenskommelse mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna.

– Mer kultur till fler är en ledstjärna i regeringens kulturpolitik och jag är väldigt glad att vi återinför stödet till kulturskolorna. Detta stöd ger fler barn och unga möjlighet att delta i verksamheten. Det är en viktig satsning för en mer jämlik kulturskola, säger kultur- och demokrati-minister Amanda Lind.

Mellan 2016 och 2018 fördelade Statens kulturråd årligen ett bidrag om 100 miljoner kronor till kommunala kulturskolor. Bidraget hade vid slutet av 2018 sökts av de flesta kommuner som har kulturskola och har främst använts till att bredda utbudet och nå nya grupper.

Bidraget togs bort i den budget som beslöts av riksdagen i december 2018 men återinförs från och med den 1 juli. För 2019 föreslår regeringen 50 miljoner kronor, jämfört med 100 miljoner som bidraget uppgått till tidigare, eftersom de medel som nu beslutas endast avser andra halvan av året.

– Jag vill verkligen lyfta kulturskolan. Att barn och unga får möjlighet att spela instrument, måla, spela teater och på andra sätt uttrycka sig är jätteviktigt, säger Amanda Lind.

Ytterligare 350 miljoner i stöd efter torkan sommaren 2018

Med anledning av den torra sommaren 2018 finns ett behov av att stötta det svenska lantbruket ytterligare. I vårändringsbudgeten för 2019 ökar regeringen stödet med 350 miljoner kronor.

Vårändringsbudgeten bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

– Vi börjar nu se effekterna av sommarens torka i många delar av lantbruket och vi vet att många lantbrukare har det tufft med lönsamheten. Beräknat inkomstbortfall för hela lantbruket uppgår till ca 6,2 miljarder kronor. Därför ser vi det som en viktig åtgärd att gå in och stötta lantbruket, vilket ligger väl i linje med överenskommelsen i januariavtalet om att stärka likviditeten i det svenska jordbruket, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson.

Regeringen tar frågan om klimatförändringar och klimatanpassning på stort allvar och arbetar långsiktigt för att både minska utsläppen och begränsa skadeverkningarna från bland annat extremväder.

Jordbruksverket betalar ut stödet

Jordbruksverket har haft i uppdrag att ta fram förslag till utformning av fortsatt krisstöd. Jordbruksverket slutrapporterade uppdraget den 8 februari 2019. En stödförordning bereds för närvarande i Regeringskansliet som kommer att ge Jordbruksverket möjlighet att betala ut stödet.

Ytterligare satsningar i vårändringsbudgeten

Vid dagens pressträff om regeringens vårbudget berättar finansminister Magdalena Andersson om sju ytterligare satsningar som regeringen vill genomföra i år. Det handlar bland annat om förstärkt industrikliv, mer pengar till bredbandsutbyggnad och ökade anslag till Jämställdhetsmyndigheten.

Förstärkt Industrikliv

Industiklivet handlar om att underlätta för industrin att minska de processrelaterade utsläppen av växthusgaser och utveckla klimatsmarta lösningar och jobb. Regeringen föreslår att Industriklivet förstärks med 100 miljoner kronor under 2019.

Fortsatt utvecklad exportstrategi

Den svenska exporten bidrar till 1,4 miljoner jobb i Sverige. Genom att fortsätta utveckla den nuvarande exportstrategin, och avsätta 65 miljoner kronor extra under året för export- och investeringsfrämjande åtgärder, vill regeringen stärka svenska företags export och internationalisering. Särskilt fokus kommer läggas på ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet.

Extra pengar för bredband i hela landet För att underlätta bredbandsutbyggnaden och därmed öka möjligheterna att nå målet om att 95 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband om minst 100Mbit/s senast 2020 avsätts 100 miljoner kronor extra i år för ändamålet. Därutöver avsätts 100 miljoner kronor till bredbandsutbyggnad genom satsningarna kopplade till landsbygdspropositionen.

Jämställdhetsmyndigheten blir kvar

I december fattade riksdagen beslut om att halvera Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsanslag 2019 jämfört med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2019. Anslaget skulle användas för att avveckla myndigheten till den 31 december i år. Regeringen anser dock att Jämställdhetsmyndigheten inte ska avvecklas och föreslår därför att myndigheten tillförs 40 miljoner kronor 2019.

Stärkta insatser för att främja utrikes födda kvinnors företagande

Regeringen avsätter 10 miljoner kronor extra i år för att stärka Tillväxtverkets arbete för att främja utrikes födda kvinnor att starta företag. Tillväxtverket fick 2018 ett uppdrag där medel bland annat beviljats till projekt som erbjuder mentorskapsprogram och rådgivning.

Statligt bidrag till kulturskolan återinförs. Regeringen vill återinföra ett statligt bidrag till de kommunala kulturskolorna. Bidraget som omfattar 50 miljoner kronor i år används bland annat till att bredda utbudet inom kulturskolorna och att nå nya grupper.

Fortsatt fri entré vid statliga museer

Vårt gemensamma kulturarv ska vara tillgängligt för fler. Med all den kunskap som finns samlad på våra museer är det viktigt att så många som möjligt upplever att museerna är till för dem. För att bibehålla den fria entrén föreslår regeringen att de statliga museimyndigheterna tillförs 60 miljoner kronor i år.

Kompensation till icke statliga flygplatser i Norrland

Regeringen föreslår att ytterligare 57 miljoner kronor ska avsättas för ersättning till icke statliga flygplatser i Norrland. Om flygskatten har lett till ökade driftunderskott för de icke statliga flygplatserna i Norrland ska de ha ersättning. Stödet för 2019 uppgår då till totalt 99 miljoner kronor.

Sverige ska bli en av världens första fossilfria välfärdsnationer. Flygets klimatpåverkan ska minska. Regeringen anser att det är rimligt att flyget även fortsatt står för åtminstone en del av sina klimatkostnader. Om flygskatten har lett till ökade driftunderskott för de icke statliga flygplatserna i Norrland ska de ha ersättning.

Därför föreslår regeringen i vårändringsbudgeten för 2019 att ytterligare 57 miljoner kronor ska avsättas för ersättning till icke statliga flygplatser i Norrland. Stödet uppgår då till totalt 99 miljoner kronor för 2019.

Vårändringsbudgeten är en del av budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna och presenterades 10 april.

Storsatsning på miljö och klimat i vårändringsbudgeten

Regeringen satsar cirka två miljarder kronor på klimat och miljö i vårändringsbudgeten, vilket gör det till området med de största sammantagna satsningarna. Regeringens förslag till vårändringsbudget bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

– När vi satsar på vårt miljö- och klimatarbete satsar vi på framtiden. Riksdagens beslutade budget för 2019 innebar kraftiga nedskärningar av miljöanslagen och det har fått kännbara negativa konsekvenser. Regeringen gör nu omfattande investeringar för ett ambitiöst miljö- och klimatarbete, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin. Minskad klimatpåverkan

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser, för att därefter uppnå negativa utsläpp. För att uppnå målet krävs bland annat stora teknikinvesteringar som gör minskade utsläpp möjligt. Därför föreslår regeringen att Klimatklivet och ladda hemma-stödet förstärks med 750 miljoner kronor. Totalt uppgår stödet till 1,5 miljarder kronor för 2019.

– Nu bygger vi det hållbara samhället och då behöver Sverige ställa om till fossilfrihet. Klimatklivet har möjliggjort stora utsläppsminskningar och en stärkt laddinfrastruktur i hela landet. Nu tillför vi medel så att fler kan söka stöd och påbörja sin klimatomställning, säger Isabella Lövin.

Bevarad och tillgänglig natur

Det finns fortfarande ett stort behov av att långsiktigt skydda till exempel värdefulla skogar och marina områden.

– Vi behöver stärka den biologiska mångfalden och möjligheterna till ett rikt friluftsliv. Vi tillför nu medel så att mer värdefull natur kan skyddas och värnas för framtiden, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

Regeringen satsar också 12 miljoner kronor för att minska negativa effekterna av översvämningsmygg för boende och besökande i drabbade områden. Satsningen gör det även möjligt att öka takten för att ta fram långsiktiga alternativa lösningar på problemen med översvämningsmygg.

För att kunna genomföra satsningarna tillför regeringen också 10 miljoner kronor till Naturvårdsverket förvaltningsanslag.

Renare vatten och hav

För att stärka arbetet med ren havs- och vattenmiljö föreslås en ökning med 200 miljoner kronor. Av dessa medel ska 120 miljoner framförallt gå till insatser mot övergödning, bland annat förstärks lokala vattenvårdsåtgärder (LOVA).

För att stärka arbetet med sanering av förorenade områden för en renare havs- och vattenmiljö ökas anslaget till sanering med 40 miljoner kronor. De medlen kommer gå till att komma åt de ansamlingar av miljögifter som finns i förorenade vattendrag, sjöar- och havsbottnar i Sverige.

– Längs med svenska kuster finns hundratals vrak som innehåller miljöfarliga ämnen. Läcker de ut riskerar de att skada såväl växter som djur och människor. Det är viktigt att arbetet med miljöfarliga vrak och förorenade sediment i våra havs- och vattenmiljöer stärks, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin

Miljöövervakningen är avgörande för att kunna sätta ineffektiva åtgärder, bland annat för att skydda våra hav och vatten. Därför stärker regeringen miljöövervakning med 40 miljoner kronor under 2019. Satsningen på två miljarder omfattar inte enbart medel från utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. I summan inkluderas även investeringsstödet till solceller (utgiftsområde 21 Energi), satsningar på internationell tågtrafik (utgiftsområde 22

Kommunikationer), och markersättning till skogsägare (utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel).

Sänkta anslagsnivåer

I den av riksdagen antagna budgeten gjordes en ökning av anslaget till internationella klimatinvesteringar med 80 miljoner kronor. Medlen skulle användas för internationella klimatinvesteringar genom mekanismen för ren utveckling (CDM) och Parisavtalets samarbetsmekanismer. Regeringen gör bedömningen att den anslagsnivå som föreslogs i budgetpropositionen för 2019 var väl avpassad i förhållande till ändamålet, och regeringen drar därför tillbaka ökningen på 80 miljoner kronor.

En del av finansieringen av de nationella klimatinvesteringarna i vårändringsbudgeten kommer från att regeringen nu tar bort den särskilda anslagsposten för teknikneutral laddinfrastruktur på 50 miljoner. Investeringar till laddinfrastruktur kan ske inom ramen för Klimatklivet, där regeringen gör en stor satsning.

Regeringen minskar anslaget för klimatanpassning, som får användas för exempelvis kunskapshöjande insatser och skredsäkring, med 55 miljoner kronor för 2019. Samtidigt satsar regeringen 55 miljoner kronor på kommunernas möjlighet att förebygga klimatrelaterade olyckor.

Ytterligare 100 miljoner till hållbar industriomställning

Regeringen förstärker Industriklivet med ytterligare 100 miljoner kronor för 2019 i vårändringsbudgeten. Samtidigt återställer regeringen också Energimyndighetens möjlighet att gå in med satsningar i stora projekt genom att ingå fleråriga avtal på sammanlagt 1,8 miljarder kronor.

Sverige ska inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast 2045. Idag kommer omkring en tredjedel av de samlade utsläppen i Sverige från industrins förbränning och processer. Genom regeringens klimatsatsning Industriklivet kan industrin få stöd att ställa om för att kraftigt minska sina processrelaterade utsläpp av växthusgaser.

– Industriklivet är mycket uppskattat av den tunga industrin som får ett nödvändigt stöd för att utveckla de tekniksprång som behövs för att få ned klimatutsläppen till noll. Denna satsning har alla förutsättningar att sprida sig som en modell internationellt. Sverige både kan och ska gå före, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

– Det är den här typen av stöd, som vi nu kan utöka, som kommer vara centrala för att få ner koldioxidutsläppen. Här finns också en stor potentiell global marknad och möjligheter till miljöteknikexport för nya klimatsmarta lösningar, som exempelvis stål utan kol, säger finansminister Magdalena Andersson.

Regeringen återställer också Energimyndighetens möjlighet att gå in med satsningar i stora projekt genom att ingå fleråriga avtal på sammanlagt 1,8 miljarder kronor.

Förslagen i vårändringsbudgeten bygger på januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet, och Liberalerna.

Nattåg till kontinenten

Regeringen vill förbättra människors möjligheter att resa med liten klimatpåverkan. Därför satsar regeringen 50 miljoner kronor under 2019 på nattåg till övriga Europa.

Regeringen satsar 50 miljoner kronor under 2019. Anslaget får användas för utgifter för av staten upphandlad tågtrafik från Sverige till destinationer i andra länder. Det är en del i regeringens politik av omställningen av hela transportsystemet.

– Det ska vara lätt att resa klimatsmart. Därför satsar regeringen på nattåg ut till kontinenten. Det är ännu för tidigt att säga något om vilka europeiska städer som kan bli aktuella. Det är frågor vi nu vill att Trafikverket ska titta på. Målet är nattåg till flera europeiska städer, säger Tomas Eneroth infrastrukturminister.

– Satsningen på nattåg tillsammans med att vi nu gör den största järnvägssatsningen i modern tid kommer att betyda mycket för omställningen av transportsektorn. Det gör vi för att klara klimatet, bygga ett starkt samhälle och för att nå målet att bli världens fossilfria välfärdsland.

– Fler och fler människor vill kunna resa klimatsmart både på semestern och i jobbet. Nu är det upp till oss politiker att bidra till att tåget blir ett självklart alternativ att välja ut i Europa, säger Per Bolund, biträdande finansminister.

Fakta om satsningen

Ett nytt ramanslag 1:16 Internationell tågtrafik förs upp på statens vårändringsbudget med 50 000 000 kronor. Anslaget får användas för

utgifter för av staten upphandlad tågtrafik från Sverige till destinationer i andra länder. Anslaget får även användas för utgifter för tillfällig juridisk, ekonomisk eller annan expertis vid ingående av nya avtal samt för förvaltningsutgifter som är direkt hänförliga till sådana avtal.

Vårändringsbudgeten är en del av budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna och presenteras 10 april.

Nytt investeringsstöd för minusutsläpp av växthusgaser

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Regeringen satsar 100 miljoner kronor under 2019 i ett nytt investeringsstöd för minusutsläpp av koldioxid.

Åtgärder för att stötta teknikutveckling för minusutsläpp av växthusgaser är en viktig del av januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan regeringspartierna, Centern och Liberalerna. Regeringens fokus för att nå nettoutsläpp av växthusgaser till 2045, för att därefter uppnå negativa utsläpp, behöver fortsatt vara att kraftigt minska utsläppen.

– För att nå utsläppsmålet behöver vi även utveckla minusutsläppstekniker som tar bort koldioxid från atmosfären såsom koldioxidavskiljning och -lagring från anläggningar som förbränner biomassa (bio-CCS). Enligt FN:s klimatpanel IPCC kan världen inte nå målet om 1,5 grader global uppvärmning utan CCS-teknik och Sverige har en unik möjlighet att bidra till minusutsläpp med bio-CCS då vi har flera stora punktkällor med biobränsleförbränning, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

Medlen i satsningen får användas för utgifter kopplade till åtgärder som bidrar till negativa utsläpp av växthusgaser, såsom forskning, utveckling, test, demonstration och investeringar. Medlen får också användas till utgifter för berörda myndigheters arbete kopplade till stödet.

Hur vi når Sveriges långsiktiga klimatmål, som innebär nollutsläpp vid 2045 och minusutsläpp därefter är en viktig fråga för regeringens fortsatta arbete med klimathandlingsplanen.

Näringslivet är en viktig del i klimatomställningen. För att Sverige ska nå klimatmålet att inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären 2045 behöver näringslivet goda förutsättningar för omställning. Ett antal branscher i Sverige har till exempel lagt fram ambitiösa färdplaner mot noll-utsläpp inom ramen för regeringens arbete med Fossilfritt Sverige.

Regeringen tillsatte i juli 2018 en utredning om kompletterande åtgärder för att nå negativa utsläpp. Utredningen ska redovisa sina förslag inklusive ett förslag till strategi för negativa utsläpp senast den 31 januari 2020.

150 miljoner extra för ersättning till markägare med nyckelbiotoper

Värna och stärk den privata äganderätten till skogen. I vårändringsbudgeten 2019 får Skogsstyrelsen 150 miljoner kronor för att kunna betala ut ersättning till markägare med en stor andel registrerade nyckelbiotoper. Vårändringsbudgeten för 2019 bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

– Markägare ska få ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning de har rätt till. För att mildra de ekonomiska konsekvenserna för markägare som har en stor andel registrerade nyckelbiotoper tillför regeringen Skogsstyrelsen 150 miljoner kronor som får användas som ersättning till markägare med nyckelbiotopsrika fastigheter, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson.

Regeringen ser positivt på att formellt områdesskydd, naturreservat eller biotopskydd alternativt naturvårdsavtal övervägs där så är lämpligt. Särskilt aktuellt kan områdesskydd vara där andelen nyckelbiotoper utgör en stor del av brukningsenhetens skogsmarksareal, en så kallad nyckelbiotopsrik brukningsenhet.

Fakta om nyckelbiotoper

En nyckelbiotop är skogsområden med mycket höga naturvärden där det kan förväntas förekomma rödlistade arter. Ett utpekande av en nyckelbiotop innebär inte ett formellt skydd.

Certifierade skogsägare och nyckelbiotoper

En registrerad nyckelbiotop innebär inte att skogen får ett formellt skydd. Certifierade skogsägare åtar sig att inte avverka nyckelbiotoper. Det innebär att nyckelbiotoper har en stark ställning inom det certifierade skogsbruket. Sammantaget innebär det att en registrerad nyckelbiotop omöjliggör försäljning av avverkat virke från sådan skog. En certifierad skogsägare ska avsätta minst fem procent av sin skogsmark för naturvård och i första hand höga naturvärden. Det innebär att stora arealer skyddsvärd skogsmark undantas frivilligt helt utan ersättning. Skogsstyrelsen har beräknat att det finns cirka 24 000 hektar registrerade nyckelbiotoper på sådan skogsmark som ligger inom det som kallas nyckelbiotopsrik brukningsenhet. Med brukningsenhet avses vanligtvis en markägars samtliga fastigheter inom en kommunavgränsning.

Hur tas beslut om områdesskydd?

Länsstyrelserna fattar beslut om naturreservat och Skogsstyrelsen fattar beslut om biotopskyddsområden. Båda myndigheterna kan dessutom göra överenskommelse med skogsägare om tidsbegränsade naturvårdsavtal.

År 2018 tilldelades Skogsstyrelsen 100 miljoner kronor och Naturvårdsverket 150 miljoner kronor som särskilda medel för ersättning till markägare för nyckelbiotoper på nyckelbiotopsrika brukningsenheter.

Under 2018 har Skogsstyrelsens medel tillsammans med cirka 96 miljoner kronor ur deras ordinarie anslag resulterat i att 1 540 hektar nyckelbiotoper inom nyckelbiotopsrik brukningsenhet kunnat ersättas. Naturvårdsverket har under 2018 använt ca 185 miljoner kronor för att ersätta markägare med nyckelbiotoper inom nyckelbiotopsrika fastigheter, vilket innebär att 1057 hektar produktiv skogsmark inom nyckelbiotopsrika brukningsenheter har skyddats.

Storsatsning på miljö och klimat i vårändringsbudgeten

Regeringen satsar cirka två miljarder kronor på klimat och miljö i vårändringsbudgeten, vilket gör det till området med de största sammantagna satsningarna. Regeringens förslag till vårändringsbudget bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

– När vi satsar på vårt miljö- och klimatarbete satsar vi på framtiden. Riksdagens beslutade budget för 2019 innebar kraftiga nedskärningar av miljöanslagen och det har fått kännbara negativa konsekvenser. Regeringen gör nu omfattande investeringar för ett ambitiöst miljö- och klimatarbete, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin. Minskad klimatpåverkan

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser, för att därefter uppnå negativa utsläpp. För att uppnå målet krävs bland annat stora teknikinvesteringar som gör minskade utsläpp möjligt. Därför föreslår regeringen att Klimatklivet och ladda hemma-stödet förstärks med 750 miljoner kronor. Totalt uppgår stödet till 1,5 miljarder kronor för 2019.

– Nu bygger vi det hållbara samhället och då behöver Sverige ställa om till fossilfrihet. Klimatklivet har möjliggjort stora utsläppsminskningar och en starkt laddinfrastruktur i hela landet. Nu tillför vi medel så att fler kan söka stöd och påbörja sin klimatomställning, säger Isabella Lövin.

Bevarad och tillgänglig natur

Det finns fortfarande ett stort behov av att långsiktigt skydda till exempel värdefulla skogar och marina områden.

– Vi behöver stärka den biologiska mångfalden och möjligheterna till ett rikt friluftsliv. Vi tillför nu medel så att mer värdefull natur kan skyddas och värnas för framtiden, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

Regeringen satsar också 12 miljoner kronor för att minska de negativa effekterna av översvämningsmygg för boende och besökande i drabbade områden. Satsningen gör det även möjligt att öka takten för att ta fram långsiktiga alternativa lösningar på problemen med översvämningsmygg.

För att kunna genomföra satsningarna tillför regeringen också 10 miljoner kronor till Naturvårdsverket förvaltningsanslag

Renare vatten och hav

För att stärka arbetet med ren havs- och vattenmiljö föreslås en ökning med 200 miljoner kronor. Av dessa medel ska 120 miljoner framförallt gå till insatser mot övergödning, bland annat förstärks lokala vattenvårdsåtgärder (LOVA).

För att stärka arbetet med sanering av förorenade områden för en renare havs- och vattenmiljö ökas anslaget till sanering med 40 miljoner kronor. De medlen kommer gå till att komma åt de ansamlingar av miljögifter som finns i förorenade vattendrag, sjöar- och havsbottnar i Sverige.

– Längs med svenska kuster finns hundratals vrak som innehåller miljöfarliga ämnen. Läcker de ut riskerar de att skada såväl växter som djur och människor. Det är viktigt att arbetet med miljöfarliga vrak och förorenade sediment i våra havs- och vattenmiljöer stärks, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin

Miljöövervakningen är avgörande för att kunna sätta in effektiva åtgärder, bland annat för att skydda våra hav och vatten. Därför stärker regeringen miljöövervakning med 40 miljoner kronor under 2019. Satsningen på två miljarder omfattar inte enbart medel från utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. I summan inkluderas även investeringsstödet till solceller (utgiftsområde 21 Energi), satsningar på internationell tågtrafik (utgiftsområde 22 Kommunikationer), och markersättning till skogsägare (utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel).

Sänkta anslagsnivåer

I den av riksdagen antagna budgeten gjordes en ökning av anslaget till internationella klimatinvesteringar med 80 miljoner kronor. Medlen skulle användas för internationella klimatinvesteringar genom mekanismen för ren utveckling (CDM) och Parisavtalets samarbetsmekanismer. Regeringen gör bedömningen att den anslagsnivå som föreslogs i budgetpropositionen för 2019 var väl avpassad i förhållande till ändamålet, och regeringen drar därför tillbaka ökningen på 80 miljoner kronor.

En del av finansieringen av de nationella klimatinvesteringarna i vårändringsbudgeten kommer från att regeringen nu tar bort den särskilda anslagsposten för teknikneutral laddinfrastruktur på 50 miljoner. Investeringar till laddinfrastruktur kan ske inom ramen för Klimatklivet, där regeringen gör en stor satsning.

Regeringen minskar anslaget för klimatanpassning, som får användas för exempelvis kunskapshöjande insatser och skredsäkring, med 55 miljoner kronor för 2019. Samtidigt satsar regeringen 55 miljoner kronor på kommunernas möjlighet att förebygga klimatrelaterade olyckor.

200 miljoner till våtmarker och andra åtgärder för värdefull natur i hela landet

Regeringen skjuter till 200 miljoner kronor i vårändringsbudgeten för olika åtgärder för värdefull natur. Nu kan arbetet med att ta hand om, rusta upp och sköta Sveriges värdefulla natur fortsätta.

Våtmarker är naturens egna, effektiva sätt att buffra och balansera vattenflöden. Rätt utformade kan de bidra till att stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar vatten samtidigt som de minskar övergödning och utsläpp av växthusgaser samt stärker biologisk mångfald. Satsningen i vårändringsbudgeten innebär att lokala naturvårdssatser (LONA) kan fortsätta genom att till exempel restaurera och anlägga våtmarker.

– När riksdagen antog M-KD:s budget för 2019 togs hela regeringens satsning på våtmarker bort. Det är helt fel väg att gå mot bakgrund av de senaste årens torka. Inte ens efter vintern har vattenmagasinen hunnit återfyllas i tillräcklig utsträckning. I vårändringsbudgeten höjer vi ambitionerna, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin. Satsningen innebär vidare att Naturvårdsverket, andra centrala myndigheter och länsstyrelserna kan fortsätta sitt planerade arbete med bland annat skötsel av naturreservat, restaurering av ledssystemet i fjällen och rovdjursinventeringar.

Detta är en del av Januariavtalet, en sakpolitisk överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna. I Januariavtalet framgår att för att skydda värdefull natur och värna rödlistade och akut utrotningshotade arter ska naturvården stärkas på ett sätt som bygger på legitimitet hos de människor och verksamheter som berörs.

Fortsatt stöd till solceller

Regeringen säkerställer att utbyggnaden av solceller för 2019 kan fortsätta. 300 miljoner kronor avsätts i vårändringsbudgeten. Det möjliggör att investeringsstödet till solceller kan lämnas till betydligt fler projekt än tidigare.

- Det ska vara enkelt och lönsamt att investera i förnybar energi för eget bruk. Det här är ett stöd som varit oerhört efterfrågat och det känns bra att kunna hjälpa den gröna omställningen på vägen, säger finansmarknads- och bostadsminister Per Bolund.
-
- Genom revidering av förordningen ändras nu stödet till upp till 20 procent av de stödberättigande kostnaderna. Den nya stödandelen tillämpas vid beslutstillfället och gäller därmed också ansökningar som nu ligger i kön. Det möjliggör att investeringsstödet till solceller kan lämnas till fler projekt än vad som tidigare kunde prognosticeras.
-
- Med solcellsstödet gör vi det lätt och lönsamt för människor att vara med och ställa om Sverige. Redan nu ser vi en solcellsexplosion på taken runt om i landet, jag är glad att den nu kan fortsätta. Det är bara tillsammans som vi kan klara klimatomställningen, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.
-

I vårändringsbudgeten tillförs 300 miljoner kronor i budgeten för 2019. Det innebär en nivå på 736 miljoner kronor som får direkt stöd till utbyggnaden av solceller. Förordningsändringen beslutades på regeringssammanträdet den 4 april 2019.

Vårändringsbudgeten är en del av budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna och presenteras den 10 april.

Höjda miljöskatter i vårbudgeten

Höjd skatt på diesel som används i gruvfordon, höjd skatt på fossila bränslen som används i kraftvärmeverk samt en höjning av kemikalieskatten är förslag regeringen avser lägga i vårändringsbudgeten. Skattehöjningarna kommer föreslås träda ikraft 1 augusti 2019 och överensstämmer med de förslag som har varit på remiss. Vårändringsbudgeten är en del av budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna och presenteras 10 april.

Höjd skatt på fossila bränslen i kraftvärmeverk

Förslaget handlar om att slopa skattenedsättningen av energiskatt och höja koldioxidskatten för fossila bränslen som används för att producera värme i kraftvärmeverk. Förslaget ska bidra till den omställning som pågår i svenska kraftvärmeverk från fossila bränslen som kol, olja och gas till biobränslen. Sverige ska gå före på klimat- och miljöområdet och bli världens första fossilfria välfärdsland. Delårseffekten från 1 augusti 2019 är på omkring 182 miljoner kronor.

Slopad nedsättning för gruvdiesel

För att minska utsläppen av koldioxid från gruvsektorn föreslås att nedsättningen av energiskatt och koldioxidskatt för diesel som används i arbetsfordon i gruvor slopas. Syftet är att påskynda övergången till användning av el och biobränslen i gruvsektorn. Med nuvarande regler har dieseln en nedsättning av energiskatten och koldioxidskatten på 89 respektive 40 procent.

Delårseffekten från 1 augusti 2019 är på omkring 140 miljoner kronor.

Höjd kemikalieskatt

För att öka kemikalieskattens styreffekt och ytterligare driva utvecklingen mot en giftfri hemmiljö föreslås att skattenivåerna höjs. Den föreslagna höjningen innebär en skatt på 11 kronor per kilo för vitvaror och 160 kronor per kilo för övrig elektronik, dock maximalt 440 kronor per vara. För varor som innehåller mindre hälsofarliga kemikalier finns som tidigare möjlighet att göra avdrag med 50 eller 90 procent av skatten.

Delårseffekten från 1 augusti 2019 är på omkring 220 miljoner kronor.

Flygskatten behålls i vårbudgeten

Regeringen har för avsikt att i vårändringsbudgeten föreslå att flygskatten behålls. Vårändringsbudgeten är en del av budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna och presenteras 10 april.

– Flygets klimatpåverkan ska minska. Flyget ska stå för åtminstone en del av sina klimatkostnader. Därför behåller vi flygskatten, säger biträdande finansminister Per Bolund.

– Regeringen förbereder flera åtgärder för att minska flygets klimatpåverkan. Bland annat bereds frågan om ett obligatoriskt krav på att blanda in biodrivmedel i flyg för att minska klimatutsläppen, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

Förslaget innebär att regeringen inte genomför det tillkännagivande som fanns i M/KD-budgeten om att avskaffa flygskatten.

Förslaget om att behålla flygskatten kommer att innebära att budgeten för 2019 förstärks med runt 785 miljoner kronor.

Riksdagen 10 april 2019

§ 9 Debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande

Proposition

2018/19:100 2019 års ekonomiska vårproposition anmäldes.

Finansministern överlämnade 2019 års ekonomiska vårproposition 2018/19:100.

Anf. 57 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det parlamentariska läget efter 2018 års val har inneburit att gamla positioner omprövats och nya samarbeten kommit till. Det behövs eftersom politiken står inför stora uppgifter. Vårdköerna behöver kortas. Eleverna behöver lära sig mer i skolan. Utrikes födda behöver komma i arbete. Klimatmålen måste nås och hedersvåldet bekämpas. Det är grundvalen för januariavtalet och för den ekonomiska vårpropositionen och vårändringsbudgeten som regeringen lägger fram i samarbete med Centerpartiet och Liberalerna.

Utgångspunkten för regeringens redovisning av reformförslagen är den av riksdagen i höstas beslutade budgeten i enlighet med en gemensam reservation från Moderaterna och Kristdemokraterna.

Eftersom en ny regering inte var på plats vid tidpunkten för höstbudgetens överlämnande var det övergångsregeringens ansvar att lägga fram en budget. I bred samverkan drogs principerna för budgeten upp,

med utgångspunkten att en ny regering skulle kunna sätta sin prägel på finanspolitiken. Låt mig konstatera att så inte blev fallet.

I den skissartade budget som Moderaterna och Kristdemokraterna med stöd av Sverigedemokraterna i stället röstade igenom för fyra månader sedan sänkte man skatten med 20 miljarder, en reform som är omöjlig att reversera under innevarande budgetår. Netto försämrade de tre partierna de svenska statsfinanserna med 17 miljarder kronor för 2019, innan en ny regering var på plats. Det är inte att ta ansvar för Sverige.

Det är heller inte ett ansvarsfullt sätt att långsiktigt ta itu med samhällsproblemen. Sverige är inte tänkt att styras med en statsbudget på en handfull sidor.

Herr talman! Sveriges ekonomiska utveckling påverkas i stor utsträckning av vår omvärld. Det råder fortfarande stor politisk osäkerhet kring formerna för Storbritanniens utträde ur EU. Europeiska rådet sammanträder i Bryssel senare i dag, och konsekvenserna kan bli stora för såväl Storbritannien som andra europeiska länder.

Den svenska staten har förberett sig för att Storbritannien eventuellt lämnar EU utan avtal, men trots detta kan ett avtalslöst utträde bli kostsamt för svensk ekonomi. Det kan också öka krånglet, inte minst för svenska småföretag som behöver anpassa sig till nya tull- och skattereglerverk för sin handel med Storbritannien.

Också i andra delar av världen händer mycket. Fortsatta handelspolitiska spänningar, framför allt mellan USA och Kina, har bidragit till en avmattning i världshandeln och till att den ekonomiska tillväxten förväntas bli lägre. Ovissheten är stor om hur situationen kan utvecklas framöver.

Men trots det osäkra läget står svensk ekonomi stark. Efter några år av högt resursutnyttjande går vi mot en avmattning i tillväxten, men samtidigt har sysselsättningen reviderats upp. Vi har ordning och reda i de offentliga finanserna. Sverige har den lägsta statsskulden sedan 1977 och den högsta sysselsättningsgraden på över 25 år.

Arbetslösheten har sjunkit, sysselsättningen har ökat, och det har gett den lägsta andelen försörjda på ersättnings- och försäkringssystem sedan 1981.

Men, herr talman, rekordhöga sysselsättningssiffror och en sjunkande arbetslöshet ska inte skymma de utmaningar vi har på arbetsmarknaden. Fler reformer krävs för att arbetsgivare ska kunna tillsätta de över 100 000 lediga jobb där det i dag ofta saknas sökande med rätt kompetens.

Fram till 2026 behöver 156 000 personer anställas bara i välfärden. Samtidigt anger sex av tio arbetsgivare i offentlig sektor att de redan i dag har svårt att rekrytera den kompetens de behöver. I privat sektor står nästan fyra av tio arbetsgivare inför samma utmaning. Mest akut är läget inom branscherna bygg, tillverkning, it och transport.

För att minska arbetskraftsbristen behöver vi fortsätta att bygga ut Kunskapslyftet och se till att arbetssökande kommer i arbete. Det kommer att vara en viktig uppgift för regeringen framöver.

Vi ser också att sysselsättningsgraden är lägre bland dem som saknar gymnasial utbildning och bland de kvinnor som är utrikes födda. Här finns en stor potential. Allt annat lika – om utrikes födda kvinnor jobbade i samma utsträckning som kvinnor födda i Sverige skulle bnp kunna öka med 1,5 procent, arbetslösheten bli 1 procentenhet lägre och

statskassan få ett tillskott på 37 miljarder kronor. Därför är det en självklarhet att fler utrikesfödda kvinnor ska ta plats på våra kontor och verkstäder, i fikarum och i välfärden. Vi behöver den arbetskraften.

Men det handlar om så mycket mer. Det är ju bara på det sättet som dessa kvinnor kan göra den resa som många svenskfödda kvinnor gjorde på 50-, 60- och 70-talen – resan till egen försörjning som ger frihet att fatta egna, självständiga beslut.

Vårt välbefinnande ska tryggas med hög sysselsättning, både bland kvinnor och bland män, starka drivkrafter till arbete och bättre förutsättningar för innovation, export och jobbskapande. Den svenska ekonomin är öppen mot omvärlden, och Sverige är en stor exportnation. Svensk utrikeshandel bidrar till 1,4 miljoner svenska jobb. Därför vill regeringen fortsätta att utveckla den nuvarande exportstrategin och bidra till att skapa ännu bättre förutsättningar för att stärka svenska företags internationalisering. Därför föreslår vi mer medel till export- och investeringsfrämjande åtgärder.

Möjligheten att starta och driva företag och att lyckas som företagare ska bli bättre, inte minst på landsbygden, med klimatsmart energi, produktion av sund och säker mat och värden som bidrar till jobb och välfärd. Landsbygdens utveckling är avgörande för hela Sverige. Där ser vi till att politiken kommer hela landet till del, med bredbandsutbyggnad, utbildningssatsningar, klimatinvesteringar och mycket mer. Sommaren 2018 var en osedvanligt varm och torr sommar, vilket resulterade i både bränder och torka. För att ge bättre förutsättningar för de lantbrukare som drabbades föreslår regeringen en förstärkning av det existerande stödet, och vi kommer också att avsätta medel för att ersätta kommuner för kostnader förknippade med skogsbränderna

och för att stärka deras möjligheter att förebygga klimatrelaterade olyckor.

Herr talman! De globala klimatförändringarna är vår tids ödesfråga. Riksdagen har fattat beslut om att vi senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. För att nå det målet måste klimatomställningen ske på ett sådant sätt att alla har möjlighet att vara en del av lösningen.

I Moderaternas och Kristdemokraternas budgetreservation valde man att skära bort nästan en femtedel av miljö- och klimatbudgeten. Nu ser vi till att återställa en del av de satsningarna. Vi ska förstärka Klimatklivet, Industriklivet ska utökas, havet ska bli renare, fler privatpersoner och företag ska kunna installera solceller och värdefull natur ska skyddas.

Den ekonomiska politiken ska bidra till att nå högt satta svenska miljömål. Sverige ska gå före på klimat- och miljöområdet. Det är vår generations ansvar mot våra barn och barnbarn.

Herr talman! Vi lever allt längre i Sverige, och vi föder allt fler barn. Det är en fantastisk framgång för vårt land. Men det förpliktar också. Under förra mandatperioden stärkte regeringen vården, skolan och omsorgen med historiska 35 miljarder kronor.

Men om välfärden ska säkras för framtiden kommer det att krävas mer. Detta är en av mandatperiodens allra största arbetsuppgifter. Vi behöver utbilda och anställa barnskötare, lärare och sjuksköterskor. Skolor behöver byggas och rustas för att ge plats åt elever som vågar drömma stora drömmar, oavsett om man är kille eller tjej och oavsett vilka föräldrar man råkar ha – skolor där alla elever ges likvärdiga

möjligheter att få de kunskaper som krävs på morgondagens arbetsmarknad, där lärare sätter fokus på eleverna och deras kunskapsutveckling och där alla elever ges studiero och stöd av läraren när de behöver det.

Regeringens och samarbetspartiernas långsiktiga satsning på lärarassistenter gör att vi tar ett steg i just den riktningen. Så stärker vi grunden i den svenska kunskapsnationen, som är en bas för vårt välstånd.

Herr talman! Var fjärde kvinna har någon gång under sitt liv utsatts för våld av en närstående. Varje kvinna som blir misshandlad, hotad eller förnedrad är en kvinna för mycket. Varje barn som lever i rädsla för våld i hemmet är ett barn för mycket. Det är för dessa kvinnor och barn vi måste agera.

Det har gjorts många satsningar av tidigare regeringar, men tyvärr behöver mer göras. Jag vet att det finns ett stort stöd i denna kammare när vi nu riktar resurser mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck och till tjej- och kvinnojourer. Våldet ska förebyggas, förhindras och straffas! (Applåder)

Herr talman! Med denna budget tar vi ett första steg mot att förverkliga januariavtalet. Steg för steg kommer regeringen tillsammans med samarbetspartierna att angripa samhällsproblemen. Med Centerpartiet och Liberalerna vill regeringen skapa förutsättningar för ett samhälle där sammanhållning och trygghet går hand i hand med människors frihet och möjligheter. Jobben ska bli fler, kunskaperna i skolan ska öka, vårdköerna ska kortas och klimatutmaningen mötas. Så vill vi ta Sverige framåt! (Applåder)

Anf. 58 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Det här är Magdalena Anderssons femte år som finansminister. Hon har varit det i en tid då vi har haft en stark global högkonjunktur och även en inhemsk sådan. Trots detta har regeringen inte förmått göra nödvändiga strukturella reformer för att möta en sysselsättningskris när konjunkturen vänder nedåt.

Men framför allt, herr talman, har regeringen misslyckats med det allra viktigaste: att skapa ett tryggare Sverige. Under dessa år har utsattheten och sexualbrotten tredubblats och dödsskjutningarna ökat lavinartat. Barn vågar numera inte gå hem från skolan eller fritis för att de är rädda för att bli rånade. Listan kan göras lång. Det är ett nytt Sverige, och det är inte tryggt.

Dessutom, herr talman, har poliserna under denna period blivit färre. Och nu är alltså regeringens och samarbetspartiernas slutsats att polisens resurser behöver minska. Det är helt ofattbart hur man kan dra den slutsatsen. Hur kan ni skära en kvarts miljard i polisens budget och samtidigt gå ut härifrån och se medbor- garna i ögonen? (Applåder)

Anf. 59 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Att stärka polisen är en av regeringens viktiga prioriteringar. I slutet av förra mandatperioden såg vi till att satsa stora belopp på polisen. Vi gjorde en historiskt stor satsning 2018, och vi har fördubblat antagningen till polisutbildningen.

Det är helt korrekt att antalet poliser har gått ned något, och det beror på att man under alliansåren skar i polisutbildningen så att det inte kom ut tillräckligt många nyutbildade poliser. Nu ser vi till att öka, till och

med fördubbla, antalet utbildade poliser, som också kommer att kunna anställas. Målet är att vi ska ha 10 000 fler polisanställda.

Därför är det bra att vi kunde göra stora ökningar när det gäller polisen förra året och att Moderaterna och Kristdemokraterna i sin budgetreservation lade till stora satsningar på polisen för i år och de kommande åren. Detta är satsningar som vi till fullo står bakom.

Vi vill också renodla polisens verksamhet. Eftersom det råder brist på poliser vill vi att poliser ska jaga bovar, inte transportera fångar, som man har gjort tidigare. Därför har vi flyttat över arbetsuppgiften att transportera de infångade bovarna till Kriminalvården så att inte poliser ska behöva ägna sig åt den. När vi flyttar den arbetsuppgiften från polisen till Kriminalvården ser vi också till att flytta över pengar för detta. Så brukar man göra när man flyttar verksamheter mellan myndigheter.

Därutöver har vi också sett till att förstärka Kriminalvården, som ju har ekonomiska problem, med ytterligare 100 miljoner så att det ska finnas tillräckligt många häktesplatser nu när polisen tycks ha fått upp sin effektivitet och lyckas fånga fler bovar.

Att detta kommer att vara en fortsatt prioritering för regeringen är tydligt och viktigt, och där råder, så- vitt jag vet, samsyn här i riksdagen. Detta är viktigt för polisen att veta – att de har riksdagens stöd. (Applåder)

Anf. 60 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Det är precis det ni inte gör. Ni stöder inte den stora satsning som vi gjorde i december eftersom ni nu minskar polisens budget. Det är ju hela poängen.

Jag tror att väldigt många med mig är trötta på att finansministern aldrig tar ansvar för att hon faktiskt sitter i en regering – och det är hennes femte år. Det går inte att skylla på Alliansen; det var länge sedan. Att skylla på vår budget går inte eftersom vi stärkte polisen. Skylla på konjunkturen kan hon naturligtvis inte heller göra eftersom den har varit stark. Ta ansvar! Sverige är inte tryggare nu än för fem år sedan, tvärtom. Och ni skär i polisen.

Min mycket enkla fråga, som jag tror att många vill ha svar på, är: Får polisen mer eller mindre resurser i denna vårandringsbudget? Skär ni eller lägger ni till pengar, finansministern? (Applåder)

Anf. 61 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tar varje dag i veckan ansvar för de utökade satsningar som vi har gjort på polisutbildningen och för de fördubblade antagningarna till utbildningen. Elisabeth Svantesson kan ta ansvar för de nedskärningar man gjorde i polisutbildningen under den tid Elisabeth Svantesson satt i regeringen. Det är viktigt att ta ansvar för sin politik.

Det vi gör i denna budget är att flytta arbetsuppgifter från den ena myndigheten till den andra. Då flyttar man också pengar från den ena myndigheten till den andra. Annars skulle ju Kriminalvården få stora problem.

Jag hörde Elisabeth Svantesson stå i tv och säga att hon tycker att Kriminalvården borde ha mer pengar. Men, Elisabeth Svantesson, det är ju din budget som har gått igenom. Kriminalvården har de pengar som du har föreslagit för riksdagen att de ska ha. Ta ansvar för det, Elisabeth Svantesson! (Applåder)

Anf. 62 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! I början av maj förra året presenterade EU-kommissionen sitt nya förslag till så kallad långtidsbudget. Där föreslår man att den svenska EU-avgiften ska öka med i storleksordningen 35 procent, vilket motsvarar över 15 miljarder kronor per år. Jag var skeptisk, och det var även finansministern, av naturliga skäl. Så långt är vi överens.

Dessa pengar hade gjort betydligt mer nytta om de gått till den svenska välfärden i stället för att skickas till Bryssel. Det är alltså inte det frågan gäller.

Min fråga är: Är regeringen beredd att använda det veto man trots allt har, eftersom detta beslut måste vara enhälligt, i syfte att stoppa budgetförslaget från kommissionens sida? Det är en fråga som kan besvaras med ja eller nej.

Det är en sak att uttala sig i svepande och kritiska ordalag inför hemmapubliken om dåliga förslag på EU-nivå – just detta förslag var det väl bara Liberalerna som jublade åt – men en helt annan att agera skarpt i skarpa förhandlingar på plats i Bryssel. Där tycker jag att regeringen lämnar en hel del i övrigt att önska.

Anf. 63 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att Oscar Sjöstedt har kännedom om hur förhandlingarna går i Bryssel inför stängda dörrar.

Jag har drivit en oerhört tydlig linje från den svenska regeringens sida och har fått ett bra stöd i EU- nämnden för denna linje. Sverige bedriver en mycket restriktiv linje vad gäller EU-budgeten, och vi gör detta tillsammans med andra länder som också ser det faktum att Bryssel måste rätta munnen efter matsäcken, precis som vi gör i Sverige när vi har en nationell budget.

Om man får mindre inkomster kan man ha mindre utgifter. När Storbritannien lämnar EU måste naturligtvis EU-budgeten rätta munnen efter matsäcken. Därför driver vi linjen att budgeten ska ligga kvar på 1 procent av bni. Detta är en linje som jag har drivit i många av de samtal som jag har haft med mina kollegor i EU. Jag har också haft ett flertal möten med den EU-kommissionär som är ansvarig för budgeten för att föra fram de svenska ståndpunkterna. Så sent som i fredags i förra veckan hade finansministrarna och budgetkommissionären ett möte i Bukarest, och där förde jag återigen fram de svenska ståndpunkterna.

Att redan i detta läge, när vi är i den inledande delen av förhandlingarna, börja vifta med vetokortet har mig veterligen aldrig någonsin varit en framgångsrik strategi för något land, utan det riskerar att stjälpa snarare än att hjälpa hela processen. Detta är nog ett krav som kommer från ett parti som egentligen inte vill att vi ska vara med i EU. (Applåder)

Anf. 64 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker bara inte att det ska vara så dyrt som det är. Det är bara detta det handlar om.

Det totala nettoflödet sedan starten för det svenska EU-medlemskapet, alltså från 1995 fram till förra året, uppgår till 386,4 miljarder kronor. Det är alltså inte den totala avgiften, som är avsevärt högre, utan nettoflödet, det vill säga skillnaden mellan det vi betalar in och det vi får tillbaka. Det går att kritisera en del där. Vi hade kunnat bygga höghastighetsbanor för den slanten, förmodligen på ungefär samma tid.

Jag noterar att vi inte fick något svar. Det är helt riktigt att om det hade varit vi som var på plats vid förhandlingarna hade vi varit tydliga med att förslaget kan kastas redan nu därför att det inte kommer att gå igenom då vi skulle lägga in vårt veto. Regeringen är inte beredd att göra detta. Då har vi fått ett besked – tack!

Anf. 65 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Den svenska regeringen har varit tydlig med att förslaget inte kommer att se dagens ljus eller bli verklighet.

Oscar Sjöstedt säger att det handlar om att han inte tycker att det ska vara så dyrt. Där är vi helt eniga. Jag tycker inte heller att vi ska få en betydligt högre avgift än vad vi har i dag, på de nivåer som har diskuterats från Bryssel. Men att stjälpa hela förhandlingen genom att inleda den med att vifta med vetokortet har mig veterligen aldrig renderat någon framgång i EU. Ett sådant krav kan rimligen bara komma från ett parti som vill stjälpa hela EU-samarbetet. (Applåder)

Anf. 66 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Inte med ett ord nämns i budgeten att den ekonomiska ojämlikheten ska minska. Detta kanske säger sig självt när man tittar på hur inkomst- fördelningen ser ut: Det är de som har det bäst ställt som gynnas. Det borde vara fattigpensionären med ut- sliten kropp och som inte får pensionen att räcka ens till det mest nödvändiga, eller den ensamstående mamman som tvingas vrida och vända på varenda krona men vars pengar ändå räcker till, eller varför inte undersköter-skan som tvingas jobba delade turer och varannan helg och som behöver både högre lön och fler arbetskamrater.

Det är inte de som har de största behoven som prioriteras, utan det är de rikaste männen: Det är vd:n i våningen på Östermalm, och det är miljonärerna i lyxvillorna i Danderyd. Det är de som redan har så mycket pengar att de inte vet var de ska göra av dem som är de prioriterade. Det är de som ska omhuldas och få det bättre ställt.

När värnskatten tas bort blir det en gåva på drygt 6 miljarder till dem som har det absolut bäst. Regeringen väljer dessutom att krydda detta med ett gåvoavdrag för välgörenhet. Om man betalar till välgörenhet ska man tydligen ha ett skatteavdrag för det också.

Jag undrar: Vet finansministern vilka konsekvenser det får för samhällsutvecklingen att föra en politik som ökar inkomstskillnaderna i stället för att minska dem? Jag undrar också: Varför vill finansministern öka inkomstskillnaderna?

Anf. 67 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Ulla Andersson har en helt korrekt beskrivning av den budget som Moderaterna och Kristdemokraterna fick igenom i Sveriges riksdag. Där sänktes skatten med 20 miljarder kronor, och det är en tydlig fördelningsprofil i den budgetreservation som redovisas i vårpropositionen. Det är en politik som ökar klyftorna.

Ulla Andersson har också helt rätt i att vi i januariavtalet har kommit överens om att avskaffa värnskatten. Det var ett tydligt krav från Liberalerna och en nödvändighet för att de skulle gå med i samarbetet.

Vi socialdemokrater gjorde bedömningen att det finns mycket politik som går i motsatt riktning i januariavtalet och som kan minska klyftorna, till exempel att stärka fattigpensionärerna – de pensionärer som har jobbat ett helt långt yrkesliv men ändå har en låg pension. Det finns också tydliga skrivningar om att en av utgångspunkterna i skattereformen är att vi vill bekämpa och minska klyftorna.

Vi har därutöver satsningar på välfärden i budgeten och också i januariavtalet. I budgeten handlar det nu om ytterligare resurser till skolan, och i januariavtalet är vi tydliga med att de välfärds miljarder som finns ska kunna fortsätta att öka under mandatperioden. Men det är helt korrekt att vi socialdemokrater inte kommer att kunna genomföra all vår politik, eftersom vi inte fick egen majoritet. Då får vi i stället kompromissa. Vår bedömning är att januariavtalet och det samarbete vi har är betydligt bättre än alternativet, nämligen den mest konservativa regering någonsin som Sverige hade kunnat få, nämligen Moderaterna och Kristdemokraterna med stöd av Sverigedemokraterna. (Applåder)

Anf. 68 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Sverige har det minst omfördelande skattesystemet av EU:s 15 kärnländer. Det har varit en medveten politik för att minska progressiviteten.

Jag menar att Socialdemokraterna troligtvis har tappat tilltron till skattesystemets omfördelning och därför har valt att släppa igenom sänkningen av värnskatten. För det är Socialdemokraterna som har valt att ställa sig bakom uppgörelsen. Inte ens Anders Borg tyckte att man skulle ta bort värnskatten, men finansministern väljer att göra det. 6 miljarder ges till dem som har det bäst ställt. Valfärdspengarna till kommunerna är på 5 miljarder. Landets 290 kommuner ska få dela på 5 miljarder, medan de 10 procent rikaste i samhället ska få dela på 6 miljarder. Detta säger mycket. Jag hade önskat att det vore fattigpensionären, undersköterskan eller den ensamstående mamman och inte miljonärerna i Danderyd och inte vd:n på Strandvägen på Östermalm. Det är en felaktig prioritering.

Anf. 69 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Ulla Andersson och jag är helt överens. Detta hade inte varit Socialdemokraternas prioritering om vi hade haft egen majoritet – så är det – men i ett samarbete behöver man både ge och ta. Detta var en av förutsättningarna för att vi skulle få till stånd samarbetet. Frågan till Ulla Andersson blir då: Vad hade varit bättre? Hade det varit bättre att värnskatten hade avskaffats av en M-KD-regering som hade regerat med stöd av Sverigedemokraterna? För det var alternativet.

Nu har vi ett januariavtal, som visserligen innehåller avskaffad värnsskatt men som också innehåller 20 välfärdsmiljarder. Vi genomför Skolkommissionens förslag om ökad likvärdighet i skolan, vi gör stora

sats- ningar på sjukvården, vi höjer pensionen för dem som har det sämst ställt, vi inleder familjeveckan och vi satsar på kvinnojourer mot hedersrelaterat våld. Det finns mycket bra socialdemokratisk politik i januariavtalet som jag ser fram emot att genomföra. (Applåder)

Anf. 70 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Minns ni Magnus, Brasses och Evas tango i Fem myror? Först går det framåt, sedan går det bakåt, sedan går det runt en liten stund, sedan går det nedåt och sedan tar det stopp. Detta är nog en rimlig prognos också för januaripartiernas vals i 73-takt: framåt, bakåt, runt en liten stund, nedåt och sedan stopp. Styrkans utan riktning, rejäl högersväng och kraftigt åt vänster på samma gång. Vem är det egentligen som för? Det är någon av de andra.

Så blir det när gemensamt utformade förslag för att gå i närkamp med samhällsproblem i stället ersätts av januaripartiernas princip, att med politiskt påtvingeri pracka på varandra sina mest symboliska krav, bäst fungerande i sterilt ideologiska rum. Politikens färd lider då brist på mål och mening. Det är tydligen själva överenskommelsen som ska vara mödan värd.

Men utan en politisk riktning uteblir reformkraften. Jag är rädd att det blir framåt, bakåt, runt en liten stund, och sedan tar det stopp. Den socialdemokratiska regeringen ska nu nämligen genomföra samma idéer som Socialdemokraterna gick till val på att stoppa och som de har ägnat decennier åt att motarbeta.

En del säger då att Socialdemokraterna är ett idéparti med två idéer, att ta makten och att behålla makten. Ser man på hur det har varit historiskt är detta inte sant. Men nu måste frågan ställas: Vad är det So-

cialdemokraterna vill? Välfärdsfokuset är uppenbart helt borta. Det har vi kunnat se i dag när de väljer att skära ned i äldreomsorgen. Reformkraften ska de använda till annat. Då infinner sig frågan vilken reform som Magdalena Andersson är mest peppad på att genomföra. Är det uppluckringen av arbetsrätten, nedläggningen av Arbetsförmedlingen, marknadshyrorna eller borttagandet av värnskatten? (Applåder)

Anf. 71 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik: Herr talman! Jakob Forssmed har uppenbarligen varit väldigt peppad på att skära ned på Arbetsförmedlingen, eftersom man har sparat 3,6 miljarder där för att i stället sänka skatten – mest för dem som har de högsta inkomsterna. Det är uppenbart Jakob Forssmeds prioritering. Jag anar möjligen en viss bitterhet i Jakob Forssmeds anförande.

Efter en turbulent politisk höst, efter att Sverige har styrts med den servettskiss som Jakob Forssmed tagit fram tillsammans med Elisabeth Svantesson, har vi nu återigen ordning och reda. Vi har en regering, vi har ett stabilt samarbete i mitten, vi har nu en vårandringsbudget och en vårproposition och vi har ett januariavtal som kommer att ta Sverige framåt. Här finns nu en stabilitet för att ta itu med de samhällsproblem som vi behöver ta itu med. Vi behöver fler poliser, vårdköerna behöver bli kortare och barnen behöver lära sig mer i skolan. Vi kan inte, med den klimatförändring som vi har mitt framför ögonen, se på utan att agera. Det skiljer för övrigt denna samarbetskonstellation från Jakob Forssmeds som i praktiken genomförde en veritabel slakt på miljö- och klimatbudgeten. Här finns nu en tydlig stabilitet och en tydlig riktning framåt. Men om man tycker att riktning framåt bara är ytterligare stora steg med jobbskatteavdrag ser man kanske ingen riktning. Men här

finns en bred reformagenda som vi i de fyra partierna tillsammans är överens om att genomföra. (Applåder)

Anf. 72 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! En avgörande skillnad mellan mig och Magdalena Andersson tror jag inte är nivån av bitterhet utan att jag fortfarande står för den politik som jag gick till val på, medan Magdalena Andersson ska tvingas genomföra en helt motsatt politik på en lång rad områden. (Applåder)

Vi kan gärna tala om den så kallade servettskissen. Jag hörde nyss ett anförande av Magdalena Andersson där hon säger att hon ställer sig bakom de resurstillskott som vi ger till polisen och också de resurstillskott som vi ger till kommunerna. De kömiljarder som vi ställde till Sveriges förfogande vid årsskiftet ska ni nu införa. Det är naturligtvis väldigt bra.

Men det som jag är bekymrad över är er brist på riktning. Var finns reformkraften? Vad ska ni lägga i detta arbete när ni ska genomföra reformer som ni har tvingat på varandra i detta samarbete? Jag tror inte att det är det bästa för Sverige. Jag tror att man behöver en tydligare inriktning. Och det är riktigt att jag också tror att Sverige hade behövt en annan ledning som hade kunnat göra detta på ett bättre sätt. (Applåder)

Anf. 73 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik: Herr talman! Kristdemokraterna och Moderaternavar, till skillnad från vad de sa före valet, beredda att bilda regering med stöd av Sverigedemokraterna – detta apropå att säga en sak före valet och en

annan sak efter valet. Jag hörde i alla fall inte före valet att de sa att de var beredda att bilda en liten extremt konservativ regering med stöd av Sverigedemokraterna. Det var ett besked som vi fick senare inpå hösten. (Applåder)

Däremot har vi ett samarbete, och i alla samarbeten får man ge och ta. Men detta är ett stabilt och brett mittenssamarbete i svensk politik, och vi kommer nu att genomföra ett program för att angripa de samhällsproblem som vi alla ser att det är nödvändigt för politiken att ta itu med. Detta bildar stabilitet för Sverige. (Applåder)

Anf. 74 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! För två år sedan upplevde 75 procent av den globala ekonomin en uppgång. I år, 2019, kommer 70 procent av den globala ekonomin att möta en nedgång eller en dämpning. Det är i den miljön som vi debatterar här i dag.

Det var inte för inte som Christine Lagarde, Internationella valutafondens chef, för ett år sedan sa: The sun is shining – fix the roof.

I högkonjunktur ska man spara, göra nödvändiga reformer, ta tag i de stora problemen och på så sätt förbereda landet för svårare ekonomiska tider.

Herr talman! I dag har finansministern promenerat till riksdagen med sin tionde budget. Den här gången med en budget som hon har förhandlat fram med Liberalerna och Centerpartiet. Hon har fortfarande inte fixat taket.

Det finns numera ett talesätt i riksdagen om dessa promenader: Finansministern hon kommer och går, men samhällsproblemen de består.

Jag tänker på paret i Mellansel i norra Västernorrland. De satt nyligen och åt en söndagsmiddag när de plötsligt hörde att någon försökte slå sig in genom den låsta ytterdörren. De går fram till titthålet, och där ser de två personer som sparkar och slår för att försöka komma in. De blir naturligtvis skräckslagna och ringer polisen. Polisen svarar och hör genom telefonen hur detta låter. Polisen säger: Oj, oj, vad ni än gör öppna inte dörren. Men vi har dessvärre ingen patrull att skicka.

Detta inbrottsförsök och denna skräckupplevelse varade i en timme innan förövarna gav sig av. Det hade kunnat sluta mycket värre än så. Men det är förfärligt. Även de som bor på landsbygden, långt ifrån närmaste stad, måste kunna lita på att polisen skyddar dem när de som bäst behöver det.

Herr talman! Det är också i grunden vad ekonomisk politik handlar om, nämligen att vi kan se till att ekonomin växer, att vi har förmåga att föra en klok stabiliseringspolitik och att vi sedan fördelar och prioriterar resurser där de behövs som allra mest så att staten kan vara stark där staten ska vara stark och så att polisen också kan skicka en patrull till Mellansel.

Därför är det fullkomligt obegripligt och oansvarigt att de fyra partier som nu lägger fram en budget skär i resurserna till polisen.

Ja, jag tycker att det är bra att kriminalvården nu får mer resurser. Det kommer vi att ställa oss bakom. Men skär inte i budgeten för polisen. (Applåder)

Man kan tänka sig att de fyra partier som nu har förhandlat om en budget har förhandlat i väldigt många timmar. Men frågan när man läser detta är: Vad har de förhandlat om? Har de förhandlat om hur flykten från polisyrket ska stoppas? Har de förhandlat om hur skjutningarna – eller det som ofta är rena avrättningar – ska minska? Har de förhandlat om en hållbar och stram migrationspolitik eller om hur bidragsberoendet ska brytas?

Nej, de riktigt svåra frågorna finns inte med vare sig i någon överenskommelse eller i den budget som vi nu debatterar. Socialdemokraterna är inne på sitt femte rege- ringsår. Under den tiden har det blivit färre poliser, vårdköerna har fördubblats, dödsolyckorna i arbetsli- vet har också blivit fler, integrationsproblemen har ökat, och det har även utsläppen enligt SCB. Arbetslöshetsmål har skrotats, och tillväxten per capita är numera nästan lägst i hela EU. Allt detta händer i högkonjunktur, och allt detta händer när Socialdemokraterna styr Sverige.

Det fanns en tid när goda socialdemokrater sa: Gör din plikt – kräv din rätt! Nu är vi andra som säger det. Det fanns en tid när Socialdemokraterna uppfattades som rättvisa, eller i alla fall uppfattade sig själva som det, men det är länge sedan. Nu ser vi en helt annan politik. Det är inte rättvist att några sliter hårt på jobbet och betalar för att andra ska kunna vara mer lediga. Därför säger vi moderater nej till friår. Det är inte heller rättvist att det för vissa lönar sig bättre att leva på bidrag än att arbeta, herr talman. Därför vill vi mode- rater införa ett bidragstak.

Det är inte rättvist att de som bor på landsbygden ska bära det tyngsta ekonomiska lasset för att minska utsläppen. Därför säger vi nej till högre bensin- och dieselskatter. Det är verkligen inte heller rättvist att

po- lisen bara kommer till vissa, medan det för andra – som de i Mellansel – inte ens är lönt att ringa. Därför behövs det fler poliser, och de behöver ha högre lön. Och det är inte rättvist att svenska IS-terrorister välkomnas tillbaka och vårdas i Sverige samtidigt som vi utvisar människor som är här och jobbar med sin spetskompe- tens och bidrar till svensk tillväxt, herr talman.

Allt detta sker i det Sverige där Socialdemokraterna regerar. Löfven och Andersson är ytterst ansvariga för detta. Hur många gånger, herr talman, har inte vi moderater påtalat dessa problem och orättvisor för regeringen? Ändå har regeringen inte gjort det som krävs.

Men så, i januari 2019, händer det någonting: Polisen får ett rejält tillskott för att nå 10 000 fler polisanställda till 2024. En särskild satsning görs på polisernas löner för att de redan 2019 ska kunna bli 1 000 kronor högre i månaden – om nu regeringen levererar. En rekordsatsning på försvaret inleds. En kömiljard, som egentligen är flera kömiljarder, införs för att komma till rätta med de långa vårdköerna. Kommuner och landsting stärks med 5 miljarder för att de ska kunna upprätthålla kvaliteten i välfärden. Det görs viktiga kli- matinvesteringar som leder till verklig klimatnytta. Skatten på arbete sänks så att det lönar sig bättre för alla att gå till jobbet, och varenda pensionär fick en skattesänkning den 1 januari. (Applåder)

Detta hände alltså 2019, under Socialdemokrater- nas femte år vid makten. Då hände det, och det var vi – Moderaterna och Kristdemokraterna – som tog ansvar och såg till att det skedde. Det var inte ni som gjorde det, Magdalena Andersson.

Mycket mer behöver göras. Det krävs år av prioriteringar och reformer med sikte på framtiden. Finans- ministern och många av hennes

kollegor pratar ofta om 1930-talet, och det kan finnas skäl att göra det. Vi be- höver dock fokusera ännu mer på 2030-talet. Hur ska Sverige bli bättre för nästa generation? Vilka reformer krävs nu och under hela 20-talet för att Sverige ska ha starkare tillväxt, fler växande företag och bättre välfärdstjänster 2030? Hur kan fler försörja sig själva, även när vi går in i lågkonjunktur, och samtidigt ha en månadslön på banken? Hur kan integrationen bli en del av att lösa framtidens problem i stället för att vara ett problem?

Detta är de stora uppgifterna under åren framöver. Sverige ska vara ett land där alla gör sin del men där alla också får någonting tillbaka. Det är i grunden den nya svenska modell som i moderater vill bygga. Jag är nämligen övertygad om att Sverige kan vara ett bättre land 2030 än vad Sverige är i dag, men för det krävs reformkraft. Den reformkraften hittar vi inte hos regeringen.

När regeringen hade chansen att ansluta sig till vår linje gjorde den inte det. Man gör ingenting åt skjutningarna. Man gör ingenting för att polisen ska finnas i hela landet. Man gör ingenting för att bryta bidragsberoendet och göra det mer lönsamt för alla att arbeta. Man genomför inte nödvändiga reformer som på sikt kan öka tillväxten och därmed säkra välfärden. Det är ofattbart.

Herr talman! Jag tror att det är smärtsamt tydligt för många av oss här inne – nu när vi återigen har fått besök av finansministern, som kommer hit med sina budgetar och går – att Sveriges mycket stora samhällsproblem dessvärre alltjämt består. (Applåder)

Anf. 75 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Elisabeth Svantesson vill inte att viska lära oss av 30-talet. Jag känner en liten iskyla gå genom kroppen när jag hör det. Vart är Moderaterna på väg?

Det var dock inte det jag tänkte fråga om. Elisabeth Svantesson tar upp många samhällsproblem i sitt in- lägg. Det finns ingen skillnad mellan oss när det gäller viljan att ta itu med samhällsproblemen, men däremot har vi nog olika inställningar till hur det ska göras. I den budget som Moderaterna drev igenom visade man tydligt hur man vill lösa samhällsproblemen, nämligen genom att sänka skatten. För var lade man tyngdpunkten? Det var inte på polisen, inte på sjukvården och inte på skolan, utan störst utrymme använde man för att sänka skatten med 20 miljarder.

Det hände något bra i det här valet, och det var att Moderaterna för första gången lovade att man skulle sluta skatteflyktan mellan pensionärer och löntagare. I dag är det så att pensionärer betalar högre skatt än löntagare, vilket är en rest från alliansregeringens tid. Men vad gjorde man i sitt första budgetförslag efter valet? Med dessa 20 miljarder i skattesänkningar skapades ju en ny skatteflyfta, med 3 miljarder kronor i högre skatt för pensionärskollektivet. Jag skulle vilja veta, Elisa- beth Svantesson: Varför ökade ni skatteflyktan med 3 miljarder för Sveriges pensionärer?(Applåder)

Anf. 76 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Jag uppskattar att Magdalena Andersson har börjat använda ordet ”samhällsproblem”. Det är ju ett rätt nytt fenomen att den här regeringen över huvud taget talar om dem. Jag hoppas att nästa steg blir att inte bara prata om och se problemen utan också komma

med kraftfulla reformer – som vi gjorde i december. Att stärka polisen, prioritera försvaret och prioritera välfärden var tydliga prioriteringar för att vi ska komma till rätta med just samhällsproblemen.

Sveriges pensionärer, och Sveriges alla löntagare, ska vara väldigt glada och nöjda med att vi och vår budget vann i december. Det innebar nämligen att pensionärerna fick en större skattesänkning än de hade fått annars. Eftersom vi sänkte skatten för alla sänkte vi också skatten för pensionärer mer än vad Magdalena Andersson hade tänkt göra. Vi är helt inne på att sluta den klyftan helt, och vi kommer att ta det steg för steg framöver. Vi tog dock ett första viktigt steg och sänkte alltså skatten för alla pensionärer. Det fanns inte i Socialdemokraternas plan.

Den budget som vann i kammaren i december är jag stolt över. Det kanske blir den enda skattesänkningen för vanliga löntagare som vi kommer att uppleva under de här åren. Jag tycker att det är bra att man tar bort värnskatten, men jag undrar om vanliga löntagare och alla pensionärer fortsättningsvis under den här mandatperioden kommer att få skattesänkningar – precis som i vår budget. (Applåder)

Anf. 77 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik: Herr talman! Elisabeth Svantesson säger att hon steg för steg vill minska klyftan i beskattning mellan pensionärer och löntagare. Men du vidgade den, Elisabeth Svantesson. Det du gjorde när du hade chansen var ju inte att minska klyftan; du ökade den. Du ökade orättvisan mellan pensionärer och löntagare.

Moderaterna skapade den här orättvisa skatteklyftan under sina år i regeringsställning. Man vidgade klyftan fem gånger, och när man nu hade chansen igen vidgade man den en sjätte gång. Du svarade inte på frågan, Elisabeth Svantesson: När ni nu hade pengar och sänkte skatten med 20 miljarder, varför valde ni att öka skatteklyftan med 3 miljarder? Du kan ju inte säga att ni vill minska klyftan steg för steg om du faktiskt ökar den när du har chansen. Varför ökade du klyftan? Vad är motivet? Varför är det viktigt att pensionärer ska straffbeskattas i stället för hedras? (Applåder)

Anf. 78 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Detta är, återigen, ett märkligt sätt att se på rättvisa. Alla pensionärer fick skattesänkningar med vår budget, vilket de inte hade fått med någon annan budget. Det är bra att veta.

Däremot är jag helt övertygad om, och kommer att se till, att vi under den här mandatperioden går mot att stänga klyftan helt. Våra allianspartier – de samarbetspartner du nu har, Magdalena Andersson – och vi sänkte skatten i många steg, både för dem som arbetar och för pensionärer. Vi genomförde först en skattesänkning för dem som jobbar. Det ökade sysselsättningen. Sedan kunde vi sänka skatten på pensioner, och så fortsatte vi i den takten.

Så gjorde vi även nu. Det som var unikt i december var att alla pensionärer fick sänkt skatt, både de med lägst inkomster och de med högst inkomster. Både jag och finansministern vet – jag tycker att vi ska vara ärliga när vi är i Sveriges riksdag – att alla pensionärer inte hade fått sänkt skatt om en socialdemokratisk regering hade fått fortsätta redan i höstas, som man gärna hade velat.

Rättvist för mig är att alla löntagare och alla pensionärer får sänkt skatt. (Applåder)

Anf. 79 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Frågan om rättsväsendet är central. Det handlar om trygghet och om frihet. Därför framgår det väldigt tydligt av vårpropositionen att anslagen kommer att öka rejält under denna mandatperiod – från 49,2 miljarder, som vi nu anslår, till 53,9 miljarder framåt 2022. Det är en ökning med nästan 5 miljarder.

Detta beror på den kraftiga ambitionshöjning som finns med att vi ska försöka tillföra 10 000 nya polisanställda för att minska brottsligheten och öka tryggheten. Om detta har jag förstått att det råder enighet. Den budget som nu gick igenom kom ju igenom under lite speciella omständigheter. Mycket i budgeten är bra, tycker vi liberaler.

Kömiljarden nämndes. Skatesänkningar är bra. Många andra satsningar, bland annat på rättsväsendet, är också bra.

Men vi är nu tvungna att i denna vårändringsbudget tillföra 820 miljoner till det samlade rättsväsendet. Jag vill höra om Elisabeth Svantesson tycker att det är en bra satsning och om hon tror att den bidrar till ett starkare rättsväsen eller tvärtom.

Anf. 80 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Det är ju givet alla dagar i veckan att vi moderater tycker att det är bra med fortsatta förstärkningar i hela rättsväsendet. Vi tycker att det är bra att pengar kommer till kriminalvården. Vi tycker att det är bra om det kan fortsätta att komma pengar till Åklagarmyndigheten och till domstolsväsendet. Det har vi visat i alla våra budgetar de senaste åren.

Tidigare regering hade väldiga problem med att satsa på rättsväsendet. Jag får ge Johan Pehrson och Liberalerna en eloge, om det nu är ni som

har drivit på för detta. Under den förra mandatperioden gick ju större satsningar till byggsubventioner än till polisen – det var väldigt bekymmersamt.

Ja, jag tycker att det är bra att detta stärks. Men nej, jag tycker inte att det är bra att polisen i denna budget får mindre resurser. Detta gäller även om kriminalvården får en ny uppgift, som de fick för två år sedan.

Fortsätt att stärka – vi kommer att stötta det.

Anf. 81 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Detta gläder Liberalerna mycket. Man ska vara försiktig med begreppet ”rättskedjan”, apropå de 820 miljoner som vi nu tillför. Men om vi gör kraftfulla satsningar på polisen, som efter en omorganisation får upp effektiviteten, och om vi skärper straffen leder detta till kostnader för offentliga försvarare, domstolar och åklagare. Dessutom behövs fler fängelseplatser och rehabilitering, så att människor slutar att begå brott när de någon gång kommer ut.

Jag vill understryka detta, för det har ibland i de- batten låtit som att det skulle göras kraftiga besparingar på rättsväsendet. Det tillförs alltså 820 miljoner i denna vårbudget, och det är vi i Liberalerna väldigt glada för.

Vad gäller det förändrade ansvaret tycker vi att polisens uppgifter ska renodlas. Vi tycker att kriminalvården i största möjliga mån måste ta ansvar för transporter. Polisen ska vara ute och bekämpa brott. Då följer en omsvängning där man kan ta med pengarna från polisen för att kunna finansiera kriminalvårdens kostnader. Det är inte konstigt. Det har skett tidigare och under tidigare bra regeringar

Anf. 82 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Nu tycker jag att Johan Pehrson snurrar in sig ordentligt. Jag vet att man inte kan säga ”rättskedjan” – det finns personer som kommer att mejla mig om jag använder det uttrycket – men i alla Moderaternas budgetar de senaste åren har vi stärkt de rättsvårdande instanserna i alla led. Det kommer vi att fortsätta att göra, och det är bra att ni gör det.

Men de facto sparar ni på polisen – polisen får mindre pengar i denna vårandringsbudget. Ni tar pengar från polisen. Jag tycker inte – och vi moderater tycker inte – att polisen har för mycket pengar. När jag talar med polischefen i Lycksele, som jag var och hälsade på för bara några veckor sedan, hör jag inte ett spår av att han tycker att de har för mycket pengar och för mycket resurser. De behöver mer pengar, inte mindre. (Applåder)

Anf. 83 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Herr talman! Moderaterna talar mycket om effektivitet i miljöpolitiken. Med anledning av detta vill jag ställa två frågor till Elisabeth Svantesson.

Under våren har våra miljömyndigheter anpassat sin verksamhet efter den budget som riksdagen beslutade om i december. Det har skett drastiska förändringar som i vissa delar i grunden ruckar det arbete som har byggts upp under lång tid.

Min första fråga är: På vilket sätt tänker sig Moderaterna att ni kan säkra effektiviteten i miljöarbetet när de verktyg som används för att bedöma om vidtagna åtgärder har haft effekt och om effekten står i

proportion till åtgärdernas samhälleliga kostnader dras ned till ett minimum?

Min andra fråga handlar om lågt hängande frukter. Det absolut mest effektiva är att sluta göra fel. Trots att det är väldigt väl känt att en enhetlig koldioxidskatt är det mest effektiva av alla verktyg har vi i Sverige alltför många undantag när det gäller koldioxidskatt och energiskatt. Utsläpp kostar olika mycket beroende på vem man är, och trycket att ställa om är olika högt på olika branscher. Högst är trycket på oss konsumenter.

Finns det, i effektivitetens namn, någon subvention av utsläpp som Moderaterna kan tänka sig att rucka på?

Anf. 84 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! För att svara kort på den sista frågankan vi konstatera att bensin- och dieselskatterna i dag är höga: Två tredjedelar av kostnaderna för en liter är skatt, på tal om subventioner och att beskatta klimatpolitik.

Mycket av det man talar om när det gäller subventioner står vi moderater också bakom; det är inte så att vi river upp allting som den förra regeringen gjorde.

Men Karolina Skog är inne på någonting intressant, nämligen effektivitet. Karolina Skog har ju varit miljöminister, och Miljöpartiet har också haft statsrådsposten för klimatfrågor. Under den tid som Karolina Skog satt i regeringen minskade inte utsläppen. Det finns ibland en konstig tanke om att vissa saker blir bättre ju mer pengar vi lägger på dem. När det gäller poliser är det ju tydligt så –

man anställer en till polis. Men klimatsatsningarna har de senaste åren präglats av väldigt mycket symbolpolitik.

På tal om effektivitet är det inte jag som tycker att regeringen har haft en ineffektiv klimatpolitik, utan det är faktiskt alla de myndigheter som utvärderar detta. Till exempel har Konjunkturinstitutet varit väldigt tydliga med att sju av åtta insatser inte är klimatsmarta eller effektiva. Riksrevisionen har egentligen helt dömt ut Klimatklivet, som ni nu satsar nästan 800 miljoner på.

Karolina Skogs första fråga, som jag knappt kommer ihåg nu, handlade om hur man mäter effektivitet. Vi har flera myndigheter som hela tiden utvärderar och granskar regeringens politik och som konstaterar att den inte är klimatsmart. (Applåder)

Anf. 85 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Herr talman! Det var tydligt att jag inte fick svar på någon av mina två frågor, men det finns ju en replik kvar.

När den budget som Moderaterna pressade igenom i riksdagen blev känd gick en grupp forskare ut och larmade om konsekvenserna. Detta är forskare som jobbar med miljöövervakning till havs. De följer utvecklingen i miljön, och de följer upp de åtgärder som vidtas och vilken faktisk effekt dessa har i naturen. Det är basen för alla andra, kommande åtgärder som andra myndigheter vidtar.

Genom en långsiktig övervakning skapar de förståelse för storskaliga och långvariga effekter av förändringar. De sa att de nu blir tvungna att lägga ned detta arbete och att sluta följa upp effekterna av de faktiska

åtgärder som vidtas. Detta var en tydlig varning. Det var en direkt effekt av Elisabeth Svantessons politik.

Hur såg er plan ut? Hade ni en plan, eller var det bara en slakt? Var det bara skattesänkningar ni var ute efter?

Anf. 86 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Jag har här hört ordet slakt hopkopplat med miljö och klimat några gånger.

Den budget som vi fick igenom i december var den näst största budget vad gäller klimat- och miljöpolitik som har gått igenom här någonsin. Dessutom satsade vi på klimatbistånd och på de gröna näringarna som är viktiga för omställningen, så någon klimatslakt var det inte tal om. Men vad vi fokuserar på är att se till att klimatpolitiken blir mer effektiv.

Jag antar att Karolina Skog är ute efter Naturvårdsverkets resurser. När man minskar förvaltningsanslag, som vi gjorde till Naturvårdsverket och andra myndigheter, handlar det fortfarande om att göra det som är viktigast, det som är mest prioriterat.

Att till exempel hävda att man nu inte kan ha mygg- bekämpning i till exempel östra Uppland på grund av vår budget är rent trams från myndighetens och regeringens sida.

Man väljer olika delar av budgeten och hävdar att det beror på oss, när man själv kan prioritera det som är viktigt. Prioriterar regeringen detta som viktigt att mäta kan man absolut göra det. Så lite pengar har inte Naturvårdsverket. (Applåder)

Anf. 87 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Herr talman! Det tog inte så väldigt lång tid innan finansministern hittade tillbaka till den näst intill krigsliknande retorik gentemot landets småföretagare som vi alla, dessvärre får jag säga, blev alltför bekanta med under föregående mandatperiod.

Några av de första politiska förslag som vi hört från Finansdepartementet sedan valet har handlat om hur vi kan öka skattebördan på små och växande företag, det vill säga precis de som ser till att människor hamnar i jobb och i förlängningen möjliggör att vi kan finansiera och upprätthålla en något så när fungerande välfärdsverksamhet i form av skola, vård och omsorg.

Jag vill vara tydlig med att mitt parti och, tror jag, kammarens övriga två oppositionspartier – ni får rätta mig om jag har fel, men jag tror inte att jag har det – är beredda att agera skarpt emot alla initiativ som syftar till att försämra 3:12-regelverket eller på annat sätt öka skattebördan på landets företagare. Om det är det här som blir utfallet av den skattereform som ni i alla fall ska försöka komma överens om har inte minst Centerpartiet och Liberalerna en hel del att stå till svars för, mildt sagt.

Herr talman! Jag har egentligen inga principiella, ideologiska eller för all del ekonomiska invändningar mot att vi får något lägre marginalsatt i Sverige. Jag tycker bara att det är lite fascinerande på ett sätt att en absolut majoritet, någonstans över 90 procent av Sveriges löntagare, det vill säga alla de som har en årsinkomst som understiger 703 000 kronor per år, inte får en spänn mer i plånboken.

De som har en årsinkomst som överstiger 703 000 kronor per år får en ganska påtaglig skattelättnad, och det är en ganska hög inkomst.

Vi pratar om nästan 60 000 kronor i månaden. Alla som inte tjänar mer än 60 000 i månaden, vilket är de allra flesta, får inte en spänn mer i plånboken.

Sverigedemokraterna föreslår också i de budgetalternativ vi lägger fram ganska påtagliga sänkningar av inkomstskatten. Vi tror att det är klokt. Men då riktar de sig mot alla, både de som har hög och de som har låg inkomst av tjänst och alla däremellan, och både de som har inkomst av tjänst, det vill säga löntagarna, och de som har inkomst i form av pension. Att sänka skatten för i princip bara dem som har inkomst av tjänst och som har hög inkomst av tjänst och fullkomligt strunta i alla andra är såklart en prioritering man kan göra. Det går att göra, men jag bara konstaterar att jag hade prioriterat något annorlunda.

Herr talman! Målsättningar är överlag en bra sak. Det är ju svårt att veta om man lyckas eller misslyckas med någonting om man inte vet vad målsättningen är. Men målsättningar måste vara vettiga i sig, annars är de meningslösa eller till och med direkt kontraproduktiva. De måste dessutom vara något så när realistiska.

Att ha lägst arbetslöshet i EU, som var regeringens främsta löfte till väljarna, är ett typexempel på en dålig målsättning. Den är dålig därför att den inte säger någonting om tillståndet på den svenska arbetsmarknaden, det vill säga att det kan vara dåligt i Sverige, men så länge alla andra är ännu sämre kan vi ändå uppnå målsättningen. Men den som är arbetslöshet i Sverige blir ju inte nödvändigtvis lyckligare av vetenskapen att det finns ännu fler arbetslösa i Grekland, Italien eller Frankrike. Den som är arbetslös vill ha ett jobb. Nu förstod dessutom absolut precis alla, förutom just regeringen själv, att det heller inte var ett realistiskt mål. Sedan det infördes har vi tappat och tappat och

ligger nu på 19:e plats. Det är ju inte en alltför hedrande placering i en klubb med bara 28 medlemmar och i synnerhet inte alltför hedrande för den som lovat att vi skulle befinna oss på 1:a plats, inte 19:e. Men det ska väl till en socialdemokrat för att rädda sig ur den situationen genom att helt sonika avskaffa själva målsättningen. Den gäller inte längre, som om ingenting har hänt. Det var ju trots allt en socialdemokrat som gjorde sig känd för följande citat: "Folk uppfattar val- löften som löften. Det är ett problem för oss."

Det här hänger såklart ihop med den historiskt låga bnp-tillväxten per capita, som för innevarande år uppgår till bara 3 promille – promille, nota bene. Hade vi haft en behovsanpassad arbetskraftsinvandring i stället för denna djupt, djupt ansvarslösa asyl- och anhöriginvandring hade siffrorna sett helt annorlunda ut.

Herr talman! Om man ska tillåta sig att vara halvt grovt generaliserande kan man dela upp människor i tre olika grupper. Det finns sådana som lär sig av andras misstag och alltså slipper att göra en massa misstag själva. Det är en oerhört åtråvärd egenskap men också väldigt ovanlig. De flesta av oss tillhör inte den gruppen. De flesta av oss gör misstag till och från, i stort och smått, men vi lär oss i alla fall någonting av dem. Vi tar med oss kanske dyrköpta men i alla fall värdefulla erfarenheter. Och när vi ställs inför ett liknande problem en gång till gör vi kanske på ett lite annorlunda sätt. Så fungerar de allra, allra flesta. Sedan finns det en tredje kategori. Det är sådana som gör misstag, precis som de flesta, men de lär sig absolut ingenting. De gör samma misstag om och om igen. Då har man någonstans en marginell dragning åt det lite imbecilla hållet. Och det är ungefär där någonstans vi hittar Sveriges nuvarande regering. Precis de misstag man om och om igen har gjort tidigare vad gäller migrationspolitiken är man nu

i färd att göra om en gång till genom att luckra upp och liberalisera invandringspolitiken. Man har över huvud taget inte lärt sig någonting alls av sina tidigare misstag.

Att underlätta för anhöriginvandring kommer såklart dels att öka anhöriginvandringen till Sverige, dels kommer det att öka asylinvandringen eftersom Sverige blir ett mer attraktivt land att söka sig till, relativt andra västländer, vilket i sin tur kommer att leda till ytterligare ökad anhöriginvandring.

Alla varningsklockor ringer, allting tjuiter, varenda lampa blinkar rött. Förstår man inte nu, med all den information som ligger på bordet om segregation, skuggsamhällen, parallellsamhällen, utanförskap, en välfärd som går på knäna, poliskris, hedersvåld, överfulla häktesplatser och återvändande IS-terrorister att det svenska samhället inte klarar av ännu mer migrationsrelaterade påfrestningar, då undrar jag om hissen verkligen går hela vägen upp. Det är någonting som saknas. Herr talman! När jag slutligen tänker på den smått osannolika femklöverkonstellation som på något konstigt sätt har kommit att regera Sverige kommer jag att tänka på den gamle amerikanske flygingenjören Edward A Murphy. Han var upphovsman till Murphys lag som lite omskriven kommit att få den ungefärliga innebörden att om någonting kan gå fel kommer det också att gå fel. Om då den gode Murphy hade rätt, om man tar hans lag och applicerar den på denna januari- överenskommelse, kan vi bara konstatera att you're in for a ride. Om allt som kan tänkas gå fel med denna överenskommelse också gör det känns det ganska skönt att tillhöra ett oppositionsparti. (Applåder)

I detta anförande instämde David Lång (SD).

Anf. 88 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Det var ett på många sätt intressantförande från Oscar Sjöstedt. Men det är en sak i Sverigedemokraternas ekonomiska politik som jag inte riktigt får ihop. Sverigedemokraterna brukar säga att deras politik gynnar låg- och medelinkomsttagare, men när jag läser i er budgetmotion är det väldigt tydligt att den rikaste tiondelen nästan får dubbelt så mycket som den tiondel som har de lägsta inkomsterna. De 10 procenten i Sverige med de högsta inkomsterna får alltså dubbelt så mycket som de som har de lägsta inkomsterna. Det kan man förstås tycka är rimligt, om man nu tycker det, men samtidigt skriver Sverigedemokraterna att ”Sverigedemokraternas budget riktas främst till individer med låga inkomster”.

Det här hänger inte riktigt ihop, Oscar Sjöstedt. Man kan inte satsa dubbelt så mycket på den tiondel som har de högsta inkomsterna samtidigt som man säger att man framför allt riktar sig till dem med de lägsta inkomsterna. Vilket av detta är det som inte stämmer? (Applåder)

Anf. 89 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Förstår finansministern skillnaden mellan relativa och absoluta termer? Uppenbarligen inte. I relativa termer, med de samlade reformerna, alltså om vi tar vår budgetpolitik och mäter allt som går att mäta, gynnas den lägsta inkomstgruppen relativt mest. Sedan är det en fallande skala. Även den högsta inkomstgruppen gynnas av vår budgetpolitik men inte lika mycket som den lägsta. Gör man samma sak och i stället för inkomstfördelning tittar på åldersfördelning ser vi tvärtom att det är den äldsta åldersgruppen som gynnas relativt mest, och sedan är det en fallande skala – även den yngsta åldersgruppen gynnas men inte lika mycket som den äldsta. Sedan kan man titta på

kön också. Då ser vi att det finns en viss slagsida åt kvinnor. De gynnas relativt mer än män med vår samlade budgetpolitik.

Anf. 90 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Nu talar Oscar Sjöstedt om relativaprocent. Men man köper inte så många vinterkängor till barnen med relativa procent. Inte heller köper man en kaffe på fiket eller ens på McDonalds med dem. Man betalar inte heller hyran med relativa procent, utan det gör man med riktiga kronor och ören. När vi tittar på Sverigedemokraternas politik och tittar på vad det blir i riktiga kronor och ören, alltså det som man betalar med, ser man att dubbelt så mycket går till den tiondel som tjänar mest i förhållande till den tiondel som tjänar minst. Varför är detta korrekt politik?

Sedan kan Oscar Sjöstedt när han ändå håller på också svara på varför han var med och röstade igenom en budgetreservation som ökade skatteflyktan mellan pensionärer och löntagare med 3 miljarder. Varför ska Sveriges pensionärer betala högre skatt än löntagare? (Applåder)

Anf. 91 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Det är korrekt att man inte betalar hyran i procent. Det är sant. Men man kanske betalar den med bostadsbidrag. Då kan det vara en idé att höja bostadsbidraget så att de barnfamiljer som har väldigt tuffa marginaler träffas. Det kan de använda till att betala hyran. Det gör de.

Vi kan höja BTP, alltså bostadstillägget för pensionärer som har det väldigt magert ställt. Det kan de betala hyran med.

Vi kan höja taket i a-kassan för dem som står utanför arbetsmarknaden. De pengarna kan man också betala hyran med.

Vi kan höja garantipensionen med 1 000 kronor i månaden. Den kan man också betala hyran med. Det här är inte procent, utan det är kronor och ören. De här reformerna, som vi vill göra och som regeringen har varit så motvalls till, gör att vi får den här kraftiga fördelningen när vi gör den fördelningspolitiska analysen av vår budgetpolitik. Det är en kraftig förstärkning för just den lägsta inkomstgruppen och sedan i fallande skala till den högsta. (Applåder)

Anf. 92 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna har varit med och genomdrivit stora besparingar på Arbetsförmedlingen och är därmed också medansvariga för ett av vår tids största varsel. De är nu medansvariga för att 4 500 personer riskerar att förlora sina jobb – professionella arbetsförmedlare som verkligen behövs i arbetet för att få fler människor som står långt ifrån arbetsmarknaden närmare arbetsmarknaden och i arbete.

Mer än hälften av landets alla kontor riskerar att försvinna, och framför allt drabbas små landsbygds- kommuner väldigt hårt. Hemma i Gävleborg försvinner fem av tio kontor, och då är vi ändå det län som har högst arbetslöshet med över 10 000 som står långt ifrån arbetsmarknaden, och det är främst för att man inte har klarat av grundskolan eller har gymnasieutbildning.

I Oscar Sjöstedts valkrets i Västmanland är det ca 11 000 öppet arbetslösa eller i program, och även där försvinner hälften av kontoren. Fagersta, en bruksort med hög arbetslöshet, blir av med sitt kontor, och li- kaså drabbas Arboga och Hallstahammar.

Egentligen ville Sverigedemokraterna ha ännu större besparingar än de som genomförts. Men, herr talman, jag undrar verkligen vad Oscar Sjöstedt har att säga till alla de 4 500 personer som har varslats och riskerar att mista sina jobb, till deras familjer och till alla dem som är i behov av Arbetsförmedlingens professionella arbetsförmedlare för att få stöd och hjälp. Och vad säger han till de landsbygdskommuner som Fagersta som drabbas hårt av neddragningarna och kommer att få ökade kostnader?

Anf. 93 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det här blir en retorisk fråga, men när man står här med ledamoten Andersson kanske det ändå inte är så mycket av en retorisk fråga. Inte ens Vänsterpartiet kan väl på allvar mena att vi ska ha myndigheter bara för att de ska ha en massa anställda. Det måste ju finnas en funktion med att ha en myndighet. Vi kan inte ha en myndighet för att den myndigheten ska anställa en massa människor.

Det var som sagt en retorisk fråga, men man blir lite osäker när man har att göra med ledamoten Andersson.

Mitt problem med Arbetsförmedlingen har till att börja med såklart inte att göra med dem som jobbar där. Mitt problem med Arbetsförmedlingen är inte heller att den är dyr – faktiskt inte. Den hade gärna fått vara dyr, och ännu dyrare än vad den är, om den hade funkat och det hade hänt någonting i slutändan och visat sig att några fler än bara ett fåtal procent som varit inne på Arbetsförmedlingen som sedan kommit ut i jobb har gjort det för att de varit inne en sväng på Arbetsförmedlingen. Det är inte så folk får jobb i dag; folk får jobb på andra sätt.

Det är klart att det är tufft att vara politiker ibland, men funkar en myndighet inte eller om den av någon anledning inte behövs och ska läggas ned blir det ett varsel av dem som är anställda på den myndigheten. Det är tyvärr inte ett argument för att ha kvar en myndighet. Ska man ha en myndighet måste den fylla en funktion i samhället.

Jag är övertygad om att majoriteten, för att inte säga 100 procent, av de här 4 500 människorna kommer att hitta ett nytt jobb utan att gå till sin före detta arbetsgivare, utan de klarar det på annat sätt.

Ska vi få folk i arbete är det helt andra typer av åtgärder som behövs. Det är en del av vår arbetsmarknadspolitik att skära ned på det som inte funkar – alla dessa meningslösa program och insatser – och sedan kan vi satsa pengarna på andra saker inom arbetsmarknadspolitik. Det finns en massa saker som jag kan rabbla upp, men för att nämna det viktigaste handlar det såklart om att sänka arbetsgivaravgiften för de minsta företagen. Då skapar vi mängder av jobb – riktiga jobb och inte subventionerade låtsasjobb. Det var bara ett exempel, för jag hinner tyvärr inte med några fler.

Anf. 94 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Oscar Sjöstedt inte har något stöd i vare sig forskning eller empiri i det han påstår. Faktum är att den aktiva arbetsmarknadspolitik har haft väldigt gott resultat. Jag tänker också att Oscar Sjöstedt kanske skulle titta på vad Arbetsförmedlingen faktiskt gör och inte hålla på och sprida myter.

Arbetsförmedlingen jobbar med dem som står längst från arbetsmarknaden, det vill säga de som har störst behov av hjälp och

stöd. Såväl arbetsmarknadsutbildningar som olika former av anställningsstöd har väldigt gott resultat. Då behöver man ha professionella arbetsförmedlare som faktiskt kan hjälpa dem som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Jag märker att Oscar Sjöstedt i stället för att ta ansvar för konsekvenserna av sin politik för landsbygdskommuner, de arbetslösa och alla de som riskerar att mista sina jobb låtsas som att sänkta arbetsgivaravgifter för små företag skulle ha någon effekt när alla vet att det i praktiken inte har det, för det har prövats. (Applåder)

Anf. 95 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Vi ska absolut ha professionella arbetsförmedlare. De behöver bara inte jobba åt staten.

Australien har sin modell. De har privatiserat. Man behöver inte göra exakt som i Australien. De har sina förutsättningar, och vi har våra. Men när de utvärderade sin omläggning och reformering av arbetsmarknadspolitik och deras arbetsförmedling visade det sig att det var precis den grupp som ledamoten Andersson värnar så mycket om – och där är vi eniga – de som står längst från arbetsmarknaden, som gynnades mest av reformen.

Det är klart att vi ska ha professionella arbetsförmedlare. Men de behöver inte jobba åt staten. De kan jobba någon annanstans. Jag sprider inte myter. Det här är fakta från statistiken. Den går att få fram. Det är inga konstigheter.

Det finns inget egenvärde i att vara emot en myndighet, om den funkar. Det vore jättebra om den gjorde det. Problemet är att den inte gör det. Därför är vi emot den och har andra lösningar i stället. (Applåder)

Anf. 96 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Surfar man in på Sverigedemokraternas hemsida kan man läsa följande: "Sverigedemokraterna är idag Sveriges biståndsvänligaste parti. Vi har under mandatperioden haft det största faktiska biståndsanslaget varje år, varför vi har en särskild trovärdighet i frågan." En särskild trovärdighet, står det.

Men i höstas gick Sverigedemokraterna i sin egen skuggbudget fram med krav på att biståndsanslaget inte bara skulle minska lite grann, utan det skulle minska med 25 procent direkt. Det är inte en neddragning. Det är en oerhörd nedskärning. Det viktiga biståndsmålet om 1 procent av bni skulle enligt Sverigedemokraternas förslag skäras ned med 11,3 miljarder för 2019. Vi kan bara tänka oss hur ett sådant förslag skulle påverka mödra- och barnhälsovården i Uganda, minrensningen på lekplatser i Irak, insatser för att upprätthålla yttrande- och pressfriheten i Vitryssland eller för den delen flyende i konfliktområden.

Det är också intressant att se hur Sverigedemokraternas retorik gällande biståndet har ändrats. Nyss var höjningar angelägna, större höjningar än regeringen föreslog, i ett försök att skänka trovärdighet åt politiken om hjälp i krisens närområde. Men när man i höstas på en pressträff meddelade att man kunde tänka sig att rösta på en moderat- och kristdemokratisk budget i en andra omröstning var det inte tack vare utan trots den budgetens höga ambitioner på biståndsområdet. Då sa Jimmie Åkesson: "Det är problematiskt att KD driver fram en större ram för biståndet än vad M och vi vill ha. Men vi får leva med att det inte är vi som bestämmer."

Min fråga är: Vad ska ni nu skriva på hemsidan, Oscar Sjöstedt? Sveriges mest biståndsfientliga parti är väl ganska givet. Men vad ska det stå i övrigt?

Anf. 97 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Den frågan skickar vi vidare till någon som jobbar med sådant.

Det är problematiskt att ni vill lägga så mycket pengar på biståndet, Jakob Forssmed. Vi tyckte att den gemensamma reservation som ni pratat ihop er med Moderaterna om var så pass mycket bättre än alternativet att den fick vårt stöd ändå. Men det är problematiskt.

Till att börja med sticker Sverige även i det här av- seendet ut internationellt. Så är det bara. Det finns inget västland som har en ambitionsnivå på 1 procent av bni, eller som ligger där. De kanske har den ambitionsnivån, men de gör det inte i alla fall.

Om vi hade fått 51 procent av rösterna i valet, om det var vår budget som gällde och om vi fick bestämma allt hade Sverige fortfarande haft en internationellt sett väldigt hög ambitionsnivå, i alla fall pekuniärt, vad avser biståndet. Vår målnivå är nämligen den av FN rekommenderade målnivån som är 0,7 procent av bni. Vi lägger oss på den av FN rekommenderade nivån, och då blir ledamoten Forssmed jätteupprörd.

Vi kanske inte är helt överens här. Det är väl bara så. Men Sverige kan inte göra allt. Skulle vi ha den logiken undrar jag varför vi bara ska lägga 1 procent. Då kan vi lägga 10 procent.

Vi har behov här, i det här landet, som den här debatten har handlat ganska mycket om: polisen och äldreomsorgen. Det är fråga om prioriteringar. Jag säger inte att det är superenkelt alla gånger. Det är det definitivt inte. Men det jobbet är vi satta här att göra. Finansmakten ligger här hos oss.

I vårt budgetalternativ lägger vi oss på den av FN rekommenderade nivån, på 0,7 procent av bni. Vi har landat i att det är en rimlig siffra. Där är jag och Jakob Forssmed inte överens. Så var det med den saken.

Anf. 98 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Jag var alltså inne på Sverigedemokraternas hemsida i går, Oscar Sjöstedt. Då hävdade ni att ni har en särskild trovärdighet i biståndsfrågan eftersom ni lägger mer pengar än regeringen och att detta är mycket viktigt. Det står att ni har ”haft det största faktiska biståndsanslaget varje år”. Men nu har ni helt plötsligt ändrat er och vill skära bort 11 miljarder på ett bräde till de mest utsatta människorna i världen. Det är klart att vi blir upprörda över det.

Det är också intressant att ni under förra mandatperioden sa att ni ”ser de akuta behov som finns” och att ”det är oacceptabelt att inte fler länder är med och bidrar”. Det var ett motiv för er då för att ha en högre biståndsnivå än regeringen. Att andra inte är med och bidrar är nu ett motiv för att ha en dramatiskt lägre nivå.

Varför har ni ändrat er om biståndet? Är det helt enkelt på det sättet att det inte handlar om biståndet? Det handlar om att skänka trovärdighet åt er retorik om att hjälpa på plats i stället för att hjälpa människor i Sverige.

Anf. 99 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det handlar inte bara om omfattningen i kronor och ören. Det handlar också lite grann om inriktningen. Sverige har suttit och pumpat in regelrätt budgetstöd i diktaturer, vilket inte är jättebra. Det finns horribla exempel på att vårt bistånd har gjort skada, där det har

kostat pengar för oss och sedan har orsakat skada i mottagarlandet. Det finns mängder med sådana exempel.

Det är alltså inte helt oproblematiskt. Det är inte bara att säga: Jag gör av med mest pengar. Därför vann jag, för jag hade bäst politik. Det är inte riktigt så enkelt.

Vi fokuserar biståndet till just kris- och katastrofområden, där behoven är som allra störst. Man kan inte göra det till bara en fråga om att göra av med mest pengar. En hel del av det svenska biståndet har faktiskt också orsakat ganska mycket skada runt om i världen. Det är ett faktum.

Anf. 100 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Oscar Sjöstedt gör en del dynamiska analyser av psykiatriska tillstånd, huruvida vi människor är imbecilla eller vad det nu var. Jag är inte intresserad av Oscar Sjöstedts psykiatriska diagnos men mycket väl av hans syn på dynamik.

Skatter kom upp här. För oss liberaler är det ganska uppenbart att skatter ska utformas på ett smart sätt. Vi vet att sänkta skatter kan leda till ökade skatteintäkter. Det är viktigt att ha med sig. Jag ser att till exempel Göran Perssons tidigare medarbetare, numera utbildningsministern, sitter här i kammaren. Hon var med om att sänka skatterna med 90 miljarder. Skatteintäkterna ökade.

Jag som liberal älskar stora skatteintäkter. Men det har som sagt väldigt lite att göra med vilka skattenivåer vi har.

Sedan hade vi en borgerlig regering, en alliansregering. Då sänktes skatterna också med ungefär lika mycket. Och vet ni vad?

Skatteintäkterna ökade. Vi i den här kammaren fick mer resurser till vården, till skolorna, till välfärden, till polisen och till försvaret. Oscar Sjöstedt går till storms mot värnskatten, denna tillfälliga skatt som vi vet driver kunskap ur landet och som vi vet bidrar till en sämre fungerande ekonomi. Det kan man kolla med Finanspolitiska rådet, OECD, Nationalekonomiska Föreningen – en hel rad. Har Oscar Sjöstedt läst detta? Tror han att sänkt skatt kan leda till ökade skatteintäkter? Tror Oscar Sjöstedt på dynamik? Eller har han bara förmåga till ett statiskt tänkande när han utformar sin ekonomiska politik?

Anf. 101 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Sedan jag började jobba med politik har jag fått höra att Lafferkurvan är högerextrem.

Nej, jag tror inte att det är på det sättet. Jag tror absolut att det är som ledamoten Pehrson säger, att det finns dynamiska effekter.

Jag skulle inte riktigt vilja måla upp det som att jag går till storms mot värnskattens vara eller icke-vara. Jag tror till och med att jag sa – om jag talar fritt ur minnet – någonting i stil med att jag egentligen inte har några särskilda principiella, ideologiska eller för all del ekonomiska invändningar mot den.

Det jag reagerar mot är något annat. Man kan ha en nationalekonomisk ansats och landa i en viss sak. Men det är inte nationalekonomer som styr landet eller värl- den, i varje fall inte normalt sett. Man behöver ha

en annan ansats också. Någonstans finns en fråga om en bredare och djupare legitimitet för hela skattesystemet. Om man gör detta enskilt, bara detta och inget annat, får man såklart en fråga tillbaka. Den kommer som ett brev på posten: Den som jobbar deltid i vården och får ut – vad vet jag – jättelite får inte en krona. Men den som är riksdagsledamot, talman eller bankdirektör får jättestora skattesänkningar.

Det handlar alltså mer om en bredare principiell syn på skattesystemet. För att upprätthålla och ha ett slags legitimitet för det bör man inte bara ha den nationalekonomiska ansatsen med dynamiska effekters vara eller icke-vara. Man bör nog tänka ett varv till.

Anf. 102 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det gläder mig att det finns ett uns av ljus i det sverigedemokratiska statiska tänkandet. Vi återgår till de skattenivåer som Ingvar Carlsson, tidigare socialdemokratisk statsminister, stod bakom, och det kan inte kallas extrem politik. Då har vi helt tappat koncepten här. Men det har ju hänt förr här i kammaren. Vi måste vara överens om detta. Dynamiska effekter av sänkt skatt kan ge större skatteintäkter, och det älskar jag som liberal. Det kan göra att den kvinna som du nämnde kan få heltid i Örebro kommun när hon sliter inom hemtjänsten och bär upp välfärden.

Du nämnde själv att sänkta arbetsgivaravgifter är väldigt bra. Det tycker också vi liberaler. Nu har vi en budget som ser till att skatten kraftigt sänks för det första jobbet. Det blir också sänkt skatt på den första anställda personen. Tror Oscar Sjöstedt och Sverigedemokraterna att det är bra och att det, så som det också signaleras från Svenskt Näringsliv och Företa- garna, skapar fler nya jobb?

Anf. 103 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Låt mig svara på den sista frågan först. Vi har lite annorlunda ingång och går också fram med påtagliga lättnader i arbetsgivaravgiften. Vi har dock en lite annorlunda modell än vad ni har kommit fram till.

Det som är olyckligt är att ni har lierat er med den socialistiska sidan. Ni får igenom lite politik – kanske inte särskilt mycket, tycker jag som observerar detta utifrån. Det finns ju en majoritet i kammaren för att gå fram med en annan skattepolitik. Jag tycker att vi borde utnyttja denna majoritet på ett helt annat sätt. Ni har dock valt att inte vara en del av den.

Sedan är det också en fråga om prioriteringar. Vi riktar främst in oss på vanliga löntagare och pensionärer, men även höginkomsttagare hade fått del av den skattelättnad som vi går fram med. Jag tycker bara att det är olyckligt att 92 procent av löntagarna inte får vara med på detta tåg.

Anf. 104 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Fru talman! När vi lägger fram denna vårändringsbudget och vårproposition kan jag konstatera att för Centerpartiet har den process som har lett fram till denna dag handlat om en enda sak: att leverera sakpolitiska framgångar som för Sverige framåt. Vi har haft fullt fokus på att få de politiska reformer och resultat på plats som Sverige behöver.

Vi lägger fram denna budget i ett förhållandevis gott ekonomiskt läge. Det är uppenbart att negativa moln börjar materialisera sig på horisonten. Men fortfarande ger de prognoser vi har vid handen att det kommer att finnas resurser för att satsa på kloka nya saker för att såväl

stärka upp välfärden som göra väl avvägda skattesänkningar och på olika sätt bygga Sverige starkare.

Det är dock uppenbart så att det finns ett flertal orosmoln som mycket snabbt skulle kunna påverka Sveriges ekonomiska läge till det sämre.

Visa av erfarenhet från tidigare konjunktursvängningar vet vi att det kan gå mycket snabbt från solsken till inte bara orosmoln utan full ekonomisk storm. Det finns all anledning att hela tiden ha blicken på bollen och se när makrobilden förändras för att kunna ta mått och steg för att ständigt se till att vi har en väl avvägd ekonomisk politik som är anpassad till det ekonomiska läge som vi nu befinner oss i. Men just nu ser det som sagt ut som att vi kommer att kunna genomföra förstärkningar av den ekonomiska politiken. Vi kommer att kunna göra nya satsningar som bygger vårt land starkare.

Finansministern och andra aktörer i debatten har varit lätt kritiska mot den budget som strax före jul gick igenom riksdagen. Låt mig vara den good cop för den konstellation av fyra partier som stod bakom den budgeten. Det fanns väldigt mycket bra saker i det budgetförslag som riksdagen fattade beslut om.

Det var rätt att öka på försvarssatsningarna, och det rejält. Det var klokt att föra in mer kommunpengar och pengar för att stärka upp välfärden lokalt och regionalt. Och som centerpartist tycker jag att det var rätt att genomföra skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare i form av jobbskatteavdrag. Det är klokt att detta ligger fast. I riksdagens budgetbeslut i höstas gjordes dock även ett flertal misstag. Dessa rättar vi nu till genom den här vårändringsbudgeten.

Jag som centerpartist, liberal och medverkande i denna konstellation konstaterar att den förda ekonomiska politiken blir lite av det bästa av två världar. Det blir en bra kombination av det som var bra i höstens beslut och den kloka politik vi nu gör i form av att rätta till de saker som blev fel. I den budget vi nu lägger fram finns ett flertal saker, fru talman, som är mycket bra för Sverige.

Jag vill hävda att budgeten framför allt vilar på fyra ben:

- *jobb och företagande

- * landsbygd

- * miljö

- *jämslällldhet och välfärd.

Att gå fram med en budget med sådan tyngdpunkt är ett lätt kors att bära för en centerpartist. Jag skulle under min tilldelade talartid vilja redogöra för några av budgetens highlights.

När det gäller jobb och företagande gör vi ett antal skarpa förändringar som från och med halvårsskiftet underlättar för våra jobbskapare. Vi vet att de nya jobben i Sverige växer fram i små och växande företag. När vi då sänker arbetsgivaravgiften för de företag som gör sin första anställning och permanentar den sänkning som tidigare funnits och dessutom i två steg plockar bort arbetsgivaravgiften om man anställer unga människor mellan 15 och 18 år kommer det ytterligare att sätta fart på jobbskapandet i vårt land. Det är bra och klok politik.

Jämslällldheten var ett ganska framträdande tema i Centerpartiets valrörelse, som nu ligger ett drygt halvår bort. Tiden går fort när man har roligt. Här får vi ett flertal satsningar på plats för att stärka den svenska jämslällldheten. Vi tycker ibland att vi bor i världens mest jämslälllda land. Frågan är om det stämmer. Oavsett om det stämmer måste ytterligare satsningar göras för att stärka upp arbetet. Det är

väldigt bra att vi nu får förstärkningar på plats för tjej- och kvinnojourer och insatser mot hedersrelaterat våld samt satsningar på bland annat NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid.

Här vill jag också lyfta upp den lilla men viktiga satsning som görs för att förstärka kvinnors företagande. Fler unga tjejer behöver ha förebilder i sina mödrar, systrar, mostrar och fastrar, det vill säga duktiga kvinnor i ens närhet som driver företag. Det handlar om kvinnliga vd:ar, styrelseordföranden och huvudägare av företag. Detta är en viktig del av den svenska jämslällldheten, och det är väldigt bra att vi också kan prioritera detta.

Fru talman! Jag ska ge mig på att försöka beskriva en bild jag har sett i ett antal sammanhang. Den är från sommarens torka och de bränder som kom i torkans spår. På bilden ser man konturerna av en svensk tallskog mot fonden av en vägg av rök. Tuffande mot denna vägg av rök och denna brandhärd ser man en traktor, en John Deere, med en svensk flagga vajande uppe på taket och en gödselvagn som är påkopplad där bak.

mig blir det här en väldigt tydlig symbol för varför vi måste ha ett grönt näringsliv på plats runt om i hela landet. Det är ryggraden för så mycket annat. Hade vi inte haft Sveriges bönder med traktorer, gödselvagnar och arbetskraft hade det fortfarande brunnit ute i de svenska skogarna, trots vintern. Då hade mångmiljardbelopp försvunnit upp i rök. Det var en stor del av den infrastruktur som hanterade den här mycket svåra situationen.

För att ytterligare stärka detta och ta nya steg för att stärka den delen av det svenska gröna näringslivet.

gör vi ett antal viktiga satsningar redan i denna vårändringsbudget: 350 miljoner kronor i tågstöd, 150 miljoner till skogsägare, 100 miljoner till bredbandsutbyggnad och mycket mer. Det är ett första steg för att stärka den här delen av landsbygdspolitiken.

Mer kommer att komma. Vi måste fylla det bonde- paket som januariavtalet ställer i utsikt med innehåll. När det går bra för bönderna går det bra för landsbygden, och när det går bra för landsbygden går det bra för Sverige. Vi har fått nya starkare argument för att satsa på den här delen av det svenska näringslivet i och med den klimatutmaning som inte minst materialiserades i sommarens bränder. Jag är väldigt stolt över att vi kan ta de första stegen i den här riktningen redan i denna vårändringsbudget.

Detta var en påminnelse om att någonting händer med vårt väder och vårt klimat. Vi kommer sannolikt att ställas inför nya och större utmaningar i klimatiför- ändringarnas spår. Här måste Sverige gå från prat till resultat. Vi måste återigen komma till det läge som vi under många år har haft, där ekonomisk framgång matchas med miljöpolitisk framgång och sjunkande utsläpp.

Även här görs det ett antal satsningar för att snabbt komma igång med utvecklingen. Vi rättar till några saker som blev fel i vinterns budgetbeslut. Vi tillför de pengar som försvann för utbyggnad av solpaneler och solceller i hushållssektorn. Vi gör en satsning på ett första steg i att åstadkomma teknik för minusutsläpp.

Vi har också en ganska kraftfull grön skatteväxling. Det är ju så vi finansierar jobbskattesänkningarna i den här budgeten. Vi höjer ett antal miljöskatter för att hitta utrymme för att sänka skatten på jobb och företagande. Det är ett klokt sätt att bygga rätt grundläggande

incitament för en grön omställning i den ekonomiska politiken. Jag är mycket glad att vi har levererat resultat såväl i januariavtalet som nu i skarp politik som kickar igång redan till halvårsskiftet.

Jobb, jämställdhet, landsbygd och miljö är en rimlig prioritering att göra i denna vårändringsbudget. Jag är stolt över att ha bidragit till detta på ett litet hörn. Det här är en bra start. Men denna mandatperiod måste leverera så mycket mer. Vi har ett antal processer som nu kommer att kicka igång när det gäller skatteöversyn och ett nytag för samtalen om infrastrukturutbyggnad. När det gäller den fortsatta utbyggnaden av försvaret måste nu den effektiva processen inom Försvarsberedningen fortsätta med det ekonomiskpolitiska beting som det här innebär.

Alla dessa områden och mycket annat kommer att kräva breda överenskommelser. Jag hoppas att Centerpartiet kommer att kunna vara en brygga för att bygga breda ansvarstagande majoriteter och ta tag i de samhällsproblem som vi under ganska lång tid har gjort alltför lite för att möta. Den här vårändringsbudgeten är ett bra första steg.

Anf. 105 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag läste häromdagen ett replikskiftemellan Ulla Andersson och Emil Källström, där Emil Källström skrev: Landsbygden är vår själ. Jag tror säkert att det är så för Centerpartiet och Emil Källström. Men när jag läser januariöverenskommelsen och vårändringsbudgeten kan jag känna att de nog har fått kompromissa en del med den där själen.

Som Emil Källström säger ställer sig Centerpartiet bakom miljöskatter på 15 miljarder. Vad det i prakti- ken innebär är att överindexeringen

av bensin- och dieselskatt kommer tillbaka. Det är den som slår allra hårdast mot dem som bor utanför storstaden och försöker få livet att gå ihop. Man ska skjutsa till fotbollen, hämta från förskolan och ta sig till jobbet, och bussen går väldigt sällan.

För bara ett par år sedan var Centerpartiet mest drivande av alla partier här i riksdagen för att se till att flygskatten inte skulle införas. Man var till och med beredd att avsätta ett statsråd för detta. Jag instämmer i den kritik som Emil Källström hade då. Det är en skatt som egentligen inte minskar utsläppen eller gör någon klimatnytta, men som gör det betydligt dyrare för människor, även på landsbygden, att resa i Sverige och härifrån. Men nu bejakar Centerpartiet flygskatten.

Min enkla och raka fråga är: På vilket sätt gynnar flygskatt och höjda bensin- och dieselskatter landsbygden? (Applåder)

Anf. 106 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Som Elisabeth Svantesson säkert vet kvarstår vår kritik mot flygskatten. Vi tycker att det här hade kunnat utformas på ett betydligt bättre sätt. Vi tycker också att det är bra att vi nu är överens om att det vi vill se i stället, nämligen inblandning av biobränsle och så vidare, ska ske. Det blir nu verkstad. Jag tror att det är bra, för vi behöver ställa om flyget i klimatvänlig riktning. Kritiken mot flygskatten kvarstår. Argumenten finns kvar. Men det är så här kompromisser fungerar. När vi ser det vi får i den andra vågskålen, såsom skattesänkningar på jobb och företagande och de satsningar på landsbygden som jag stod i talarstolen och talade om, väger skålen med klok centerpolitik så pass mycket tyngre än skålen med bland annat flygskatten.

Jag behöver inte Elisabeth Svantessons hjälp för att konstatera att den gröna skatteväxlingen måste utformas på ett klokt sätt. Jag är den förste att erkänna att det inte är det lättaste att vara med och driva politik i ett parti som vill vara bäst på såväl miljöpolitik som landsbygdspolitik och företagarpolitik. Inte sällan står de här olika intressena i konflikt med varandra, och man måste väga dem mot varandra.

När det gäller den gröna skatteväxlingen måste vi hitta miljöskatteförändringar som inte slår mot landsbygden på ett orimligt sätt. Samtidigt finns det en annan vågskål. Även här finns det två vågskålar. För varje miljard som vi höjer miljöskatterna med ska ju andra skatter, primärt på jobb och företagande, sänkas. Då handlar det om att hitta sätt att utforma den politiken så att den till exempel gynnar företagande runt om i hela landet. Så som vi har löst det i den här budgeten blir det en väldigt rimlig balans. Jag ämnar återkomma i nästa replik till den kloka balansen, men det är helt enkelt så här vi kommer att lösa det. Vi kommer att se till att hitta politik som funkar såväl för miljön som för landsbygden och företagandet. Hur det funkar i steg ett ser vi i den här budgeten.

Anf. 107 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Det var ett långt svar på en väldigt kortfråga. Jag frågade hur detta kommer att gynna landsbygden.

När man är med och förhandlar tar man ansvar för helheten, precis som Emil Källström säger. Politik handlar om att prioritera. Vi prioriterade i decemberbudgeten, och det kommer vi att fortsätta att göra. De facto prioriterar nu Centerpartiet och alla de andra partier i den här budgeten bort pengar till polisen. Det kommer att drabba exempelvis

Emil Källströms egen valkrets, där Mellansel ligger. När man skär ned på polisen kommer det att påverka polisens möjlighet att göra sitt arbete.

Man kan tycka vad man vill om sänkt moms på naturguider. Jag vet att Emil Källström tidigare hellre har sett sänkt skatt på arbete och höjd moms på den typen av tjänster. Men oavsett det – när man prioriterar sänkt moms för bäversafari före pengar till polisen får det effekter, och det påverkar landsbygden.

Anf. 108 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det där var ett långt svar från Elisabeth Svantesson utan att jag ställde en enda fråga.

När det gäller polisen tycker jag att vi ska spela med öppna kort. Alla som öppnar budgettexten kan konstatera att detta är helt sant. På raden för polisen står det ett minus. Men de pengarna och ännu mer lyfter vi i stället över till Kriminalvården. Totalt sett får alltså de här två myndigheterna mer pengar. Totalt för rättsväsendet blir det ännu mer.

Detta kan man kritisera om man vill, men jag tycker ändå att Elisabeth Svantesson går lite för långt när hon säger att medborgare i min valkrets kommer att märka en skillnad till det sämre på grund av den här politiken. Det är ju tvärtom. Detta är en förändring som görs för att poliser ska kunna vara poliser och vara ute och haffa bovar i Mellansel i stället för att skjutsa fångar, vilket i stället Kriminalvården ska göra.

Det är ett effektivare sätt. I den mån det här kommer att påverka hur trygga mina väljare känner sig är det en förbättring. Det är en

förflyttning som vi gör för att vi ska jobba effektivare: haffa fler bovar och transportera dem på ett bättre sätt. Det är så det ligger till.

Anf. 109 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Är nedläggningen av över 130 av Arbetsförmedlingens kontor på landsbygden bra för landsbygden, Emil Källström? Att stå för sin politik och sina politiska beslut brukar vara klädsamt, inge respekt och är bra för demokratin. I fråga om Arbetsförmedlingen kan man tyvärr inte säga att det är vad som kännetecknar Centerpartiets agerande. I stället försöker de lägga skulden hos Arbetsförmedlingens generaldirektör och på så sätt smita undan sitt eget ansvar.

Det kan inte vara en nyhet för Centern att deras politik just får de konsekvenser vi nu ser. Centern har länge velat skrota hela Arbetsförmedlingen och hade i sin egen budget stora, omfattande besparingar. Det var nästan i linje med den budget de släppte igenom, det vill säga den från Moderaterna och Kristdemokraterna.

Konsekvenserna av den budgeten var mycket tydliga. Man fick också besked om det i arbetsmarknadsutskottet innan budgeten antogs att just det som nu sker skulle ske. Centerpartiet kunde då ha valt att tillsammans med regeringen lägga tillbaka besparingarna, det vill säga att tillföra Arbetsförmedlingen resurser och slippa nedläggningarna av Arbetsförmedlingens kontor på landsbygden.

En sak är mycket märklig, förutom att Centerpartiet inte står för vad det gör. Det är att det inte med ett enda ord, inte med en rad, i den budget vi nu debatterar nämns att över 130 kontor försvinner, att hela förutsättningen för den aktiva arbetsmarknadspolitik tas undan, och

att man avser att införa ett jättelikt nyliberalt experiment av arbetsförmedlingen.

Borde inte Centern vara vuxet nog, Emil Källström, att stå för sin politik?

Anf. 110 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Jag står här och försöker visualisera en regeringstext som innehöll orden gigantiskt nyliberalt experiment. Jag tror att vi får vänta ett tag innan det är just det ordvalet som kommer att nyttjas.

Ulla Andersson gör precis samma misstag som Arbetsförmedlingens ledning gör. Det du säger, Ulla Andersson, är att en besparing är samma sak som centralisering. Det är det enda sättet att spara pengar. I de budgetar jag har lagt fram i opposition de senaste åren har vi sett det helt tvärtom. Vi har sett att myndigheter bör flytta från dyra citylägen till mindre orter som ett sätt att spara pengar.

Hade det varit så att det i Centerpartiets modell för omgörning av Arbetsförmedlingen hade stått: Först lägger vi ned en massa kontor på landsbygden, och sedan tar vi andra saker i nästa steg, hade jag givetvis svarat på de frågor som Ulla Andersson ställer. Nu är det inte så.

Vi är irriterade över Arbetsförmedlingens hantering. Jag tycker mig notera att även ansvarig minister har vissa invändningar mot hur Arbetsförmedlingen nu har agerat.

Det rimliga hade givetvis varit att i den mån man över huvud taget så här snabbt skulle göra kontorsförändringar skulle man ha gjort det i de större städerna. Där finns det andra aktörer som kan göra detta och

dessutom en starkare arbetsmarknad. Det hade varit rimligt. Det har vi varit tydliga med.

Det kommer att göras en större förändring av Arbetsförmedlingen. Den behöver fungera bättre. Vi måste ha ett system med fler matchningsaktörer som blir bättre och specialiserade och som gör jobbet.

Nu låter det ibland som att den gamla Arbetsförmedlingen var perfekt. Men det är trots allt en myndighet som väldigt få arbetsgivare över huvud taget nyttjar och som levererar väldigt dåliga resultat.

Det grundläggande behovet till reformer finns kvar. Men däremot har varken jag eller någon annan sagt att det är borttagande av landsbygdskontor som är det första steget. Det är faktiskt Arbetsförmedlingens eget påhitt.

Anf. 111 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! När den borgerliga regeringen genomförde privatiseringen av välfärden var det en proposition på 15 sidor som inte hade någon utredning i botten. Nu skrotar man över 130 kontor, varslar 4 500 anställda, och det nämns inte ens i budgeten. Den besparing ni gör, Emil Källström, är just på lokaler och personal. Det brukar då få konsekvenser som att antalet lokaler måste dras ned och personal sägas upp. Det blir effekterna av den besparingen.

Om man drar ned på alla arbetsmarknadsutbildningar och arbetsmarknadspolitiska insatser, vad ska handläggarna då arbeta med? Hemma i Gävleborg, till exempel, kan de nu inte anvisa långtidsarbetslösa till en utbildning om de inte har ett aktivitetsstöd. De har inte ens pengarna till att ge dem aktivitetsstöd. Det får oerhörda konsekvenser för de arbetslösa och för små landsbygdskommuner. (Applåder)

Anf. 112 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det är här Ulla Anderssons rätta färger lyser igenom. Ulla Andersson är inte primärt upprörd över kontoren. Jag är upprörd över kontoren. Det Ulla Andersson är upprörd över är att vi över huvud taget gör någonting åt Arbetsförmedlingen.

Ulla Andersson skulle vilja fortsätta att ha denna stora statliga koloss som levererar alldeles för dåliga resultat. Det är inte Centerpartiets politik. Det är heller inte den inom kort förda politiken. Vi ser att vi måste reformera Arbetsförmedlingen i grunden.

Sedan är det en orimlighet att man sparar på de orter där lokalhyrorna är billigast och där dessutom löneläget ofta är lite lägre. Hade myndigheten varit uppriktig i sina intentioner att göra några besparingar hade man vänt på steken och sparat i dyra citylägen i större städer.

Varför man inte gör det är för mig obegripligt. Det är framför allt någonting man måste fråga ansvarig minister och ansvarig myndighet om.

Anf. 113 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det förvånar mig inte alls att Emil Källström är januaripartiernas good cop. Jag skulle ändå vilja fråga om en sak. Centerpartiet har under lång tid, senast i höstas i sin skuggbudget, velat avskaffa regeringens byggsubventioner till byggherrar som bygger i en viss upplåtelseform, nämligen de som bygger hyresrätter. Det är bara de som får subventioner.

Centerpartiet har bland annat hänvisat till att Konjunkturinstitutet dömt ut byggsubventionerna. Om detta har vi varit rörande överens.

Centerpartiet ser risker med att byggande kommer att genomföras till högre kostnad på skattebetalarnas bekostnad.

Emil Källström själv har dömt ut detta som dålig politik som leder till stagnation. Men byggsubventionerna till hyresrätterna blir nu kvar. Januariöverenskommelsen är över huvud taget närmast fixerad vid hyresrätten.

Förutom byggsubventioner till byggherrar ska byggherrar nu också få ta ut marknadshyror. Samtidigt blir hindren för eget ägt boende allt högre.

Jag vill ha till protokollet att Emil Källström nu nästan rev talarstolen när han lyfte loss den övre delen. Jag kom av mig lite grann.

(EMIL KÄLLSTRÖM: Jag hade ingen aning om att den var lös!) Den desperata bostadssökande som köper ett kontrakt till en hyresrätt svart ska nu få fängelse i jakten på en bostad, och hindren för eget ägt boende blir allt högre.

Jag ser att människor på detta sätt trycks in i dyra nyproducerade hyresrätter. Det blir fattigdomsfällor för människor. De trycks in i de boendeformerna fastän de egentligen vill ha ett eget ägt boende, men det kan de inte få med de problem vi i dag har på bostadsmarknaden. Mina frågor är: Varför fixeringen vid hyresrätten? Varför vill Centern nu att byggande ska ske till en högre kostnad på skattebetalarnas bekostnad som ett resultat av subventionerna?

Anf. 114 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Ska man sammanfatta M-KD:s kritik i dag gällde det omflyttning från två myndigheter inom rättsväsendet, och det var lite på grön skatteväxling. Sedan får man nu gå tillbaka till januariavtalet – djupt känd materia – med flygskatt och byggsubventioner.

Den enkla slutsats jag drar av detta försök till kritikstorm är: Vi har nog lyckats ganska bra med budgeten. Den är ganska stark. Det finns ganska mycket bra i denna och ganska lite att kritisera. Icke desto mindre tar Forssmed upp ett antal mycket kloka synpunkter på den fortsatta bostadspolitiken. Det är helt sant att vi behöver göra betydligt mer än de saker som Jakob Forssmed exemplifierar med.

Vi behöver fortfarande en ny bostadspolitik där vi tar helhetsgreppet. Jag tror till exempel att den skatteöverenskommelse jag ordade om lite snabbt i mitt anförande kommer att behöva ha en stor tyngdpunkt just på bostadspolitiken för att skapa rimligare förutsättningar inte minst för det ägda boendet. Här har vi ett flertal obalanser. Det är en av de saker som vi i bredast möjligast samförstånd måste ta tag i den här mandatperioden.

Det är sant att det även här finns några saker som vi kanske inte är överlyckliga över men som är en del av den gemensamma politiken. Byggsubventionerna är en del av det. De ska nu skruvas, och det kommer att tas fram en ny modell. I grunden är vi kritiska till dess existens som helhet. Det är samma sak där: Detta finns i den negativa skålen. Det finns också en annan, betydligt större, positiv skål, där vi har en massa centersegrar. Men jag förstår att det inte är primärt dem Jakob Forssmed kritiserar mig för, för där är vi ju oftast överens.

Anf. 115 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Emil Källström får nog finna sig i att vi också diskuterar själva januariöverenskommelsen. Den ska ju ligga till grund för den politik ni ska föra under mandatperioden, så den kommer vi nog att behöva återkomma till.

Jag tycker att det finns en diffushet och en luddighet, där de olika partierna i januariöverenskommelsen läser in vad de själva vill i skatteöverenskommelsen. Det är liksom en lyckokaka, där ni alla tror att det är era egna grejer som ska stå på den lapp som kommer ut ur lyckokakan när man väl biter sönder den. Vi andra har ingen aning om vad den kommer att innehålla, så det där får gärna materialiseras lite ytterligare. Just nu kan ju alla säga att just de själva kommer att påverka innehållet i kakan.

Jag noterar att Emil Källström kanske var nyvaken i morse, men en stor kritikpunkt i dag har varit nedskärningar inom äldreomsorgen. De satsningar som fanns på plats och som riksdagen har beslutat om på 310 miljarder kommer inte att genomföras, utan i stället att skäras bort. Det tycker jag är djupt beklagligt.

Anf. 116 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! När det gäller satsningar på äldreomsorg finns vårt svar generellt just i de generella satsningarna. Vi tycker att det är viktigt att vi stärker den kommunala ekonomin. Det här är kommunala kompetenser, och kommunerna behöver ha så goda förutsättningar som möjligt.

Den absoluta bulken av M-KD:s satsningar på området ligger kvar. Men det finns ett antal områden där vi inte ser att det finns

förutsättningar att faktiskt nyttja de här medlen under innevarande år, och då är det rimligt att flytta över resurserna till andra viktiga saker. Det är till exempel så vi till del finansierar satsningarna på LSS, där vi ser att pengarna kan jobba och i stället stärka denna del av välfärden.

Det är ett givande och ett tagande. Det handlar om att se till att pengarna kan jobba och att vi använder pengarna på anslag som faktiskt kan nyttjas, vilket inte gällde riktigt alla de satsningar som var en del av den nu liggande budgeten.

Fru talman! Jag tycker fortfarande att vi har en riktigt bra vårandringsbudget.

Anf. 117 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Socialdemokraternas högersväng är hoppingivande, utropar Svenskt Näringslivs representant glatt i tidningen och kallar borttagandet av värnskatten för en stor landvinning. Nu har vi äntligen blivit bönhörda, fortsätter man. Och det är kanske socialdemokratins nya uppgift: att uppfylla den ekonomiska elitens önskelista. Svenskt Näringsliv är inte enbart glada över borttagandet av värnskatten utan också över uppluckringen av arbetsrätten och det nyliberala privatiseringsexperimentet med Arbetsförmedlingen med dess enorma neddragningar.

Vi andra är i stället oroliga för ett samhälle som dras isär, och vi anser andra än rika män bör vara dem som prioriteras. Vi lever i ett klassamhälle som påverkar de liv vi tillåts leva. Det påverkar vår hälsa, våra uppväxtvillkor, våra skolresultat och till och med hur länge vi tillåts att leva. Om du är en vinnare eller förlorare beror på hur mycket pengar du har, vilka dina föräldrar är eller vilket kön du tillhör. Om du

till ex-empel är man och tillhör de 10 procent i samhället som har högst inkomster är du att gratulera, för då lever du i genomsnitt 9 år längre än män som har de 10 procenten lägsta inkomsterna. För kvinnor är skillnaden 7 år.

Under de senaste decennierna har den rikaste procentens andel av de totala inkomsterna fördubblats. Samtidigt har de kroniskt sjukas och de funktionsned-sattas ekonomiska standard försämrats, och allt fler tvingas leva i ekonomisk utsatthet. Även de med jobb och hyfsade inkomster har halkat efter eliten.

Klassamhället lever och frodas och tillåts göra det. Men det är politikens uppgift att förändra. Vi måste få en ekonomisk politik där människor kan känna framtidstro och där klimatinvesteringar tillåts ta stor plats. Det ska vara en ekonomisk politik där den ena utsatta gruppen inte ställs mot den andra. Vi måste bygga ett samhälle där alla tillåts ta plats och där de mest behövande och våra gemensamma behov är det mest prioriterade.

Den här regeringen i samarbete med Centern och Liberalerna kommer inte att göra detta. De kommer i stället att öka ojämlikheten och prioritera de boende i Danderyd framför de boende i Bollnäs, skattesänkningar före välfärden och rika män före undersköters-kan. Det är bara att beklaga, för det är inte vad Sverige behöver. Vi behöver en politik för oss alla, inte en politik för de rikaste.

Låt oss ta och kolla igenom 73-punktsgängets skattepolitik! Centerpartiet har ambitionen att sänka skat-terna mest av de borgerliga partierna, oavsett konsekvenser för välfärden. Liberalerna har den skevaste inkomstfördelningen av alla partier. Det är en bedrift och ett renommé som de verkar vara stolta över. Socialdemokraternas slutsats

efter att de fick makten 2014 var att lagt kort ligger. Det var vad Vänsterpartiet fick höra när vi förhandlade med regeringen om budgeten – detta trots att landet då hade haft åtta år av rå borgerlig skattepolitik. Socialdemokraterna verkar ha tappat tilltron till skattesystemets omfördelande effekt. Vad Miljöpartiet vill i skattepolitiken är det få som vet, men något kylskåpsavdrag vill de nog ha i alla fall.

Skattesystemets omfördelning från hög- till lågin- komsttagare har minskat under flera decennier. Det har förts en medveten politik för att minska progressiviteten. Sverige har minskat progressiviteten och omfördelningen mest av EU:s 15 kärnländer. Med den takt som inkomstskillnaderna har vuxit de senaste decennierna riskerar Sverige att redan på 2030-talet gå förbi USA, och där har vi inte varit sedan 1910. Det finns helt enkelt stora behov av förändringar.

Vänsterpartiet vill att Sverige återigen ska bli världens mest jämlika land. Våra principer för den ekonomiska politiken är att de med högst inkomster ska bidra mer i skatt och att de rikaste ska få dela med sig och bidra efter förmåga. Principen lika skatt vid lika inkomst ska gälla. Bidrag till de rikaste – förlåt, jag menar skatteavdrag – ska tas bort. Valfärden ska stärkas och byggas ut. Klimatinvesteringarna måste få ta tydlig plats, och klimatomställningen ska snabbas på.

Vänsterpartiets politik når landsbygd och förorter. Vi lägger inte ned 132 av Arbetsförmedlingens kontor; sådant gör man bara inte. Vi menar också att skatteutjämnningssystemet måste ändras. Boende i Dorotea eller Årjäng ska inte behöva betala betydligt mer i kommunalskatt än de boende i Danderyd eller i Vellinge. Tillgången till välfärd, service och infrastruktur måste stärkas på landsbygden och i

förorterna. Så bygger vi ett samhälle som håller ihop och där vi tar hand om varandra.

Fru talman! Att kunna känna frihet och att vara med sina kompisar när man är ung är viktigt. Därför var gratis kollektivtrafik på sommarlovet en sådan succé förra sommaren. Man kunde åka med kompisarna på utflykter och träffas och umgås även om föräldrarnas plånbok inte maktade med månadskortet till bussen. Detta var en av många jämlikhetsreformer Vänsterpartiet drev igenom – reformer som också Majblomman har lovordat.

Men denna reform, liksom flera andra av våra reformer, togs bort av Moderaterna och Kristdemokraterna. Det gäller till exempel gratis simskola för sexåringar i förskoleklass. Vattenvana och simkunnsighet ska man kunna få även om föräldrarna inte har råd, tycker vi. Men det tyckte inte Moderaterna, inte Kristdemokraterna och inte heller 73-punktsgänget, som har valt att inte återinföra detta. De tar även bort av- giftsfria sportlovs-, påsklovs- och jullovsaktiviteter. Tydligt är inte barn och unga mer prioriterade än så.

Men bidrag till dem som har råd att betala ett företag för att de plockar in posten på semestern eller vattnar blommorna åt en – det prioriterar de. De prioriterar också dem som har råd att ha en egen säkerhetsvakt mellan husen i Danderyd. De ska till och med under- söka om man inte ska få bidrag för att ha någon hemma som flyttar omkring ens möbler, ifall man nu inte orkar möblera om själv. Och visst kan det vara så att man bor så stort att man har svårt att hitta varandra i flyglarna eller bland alla rum i våningen på Strandvägen.

Men varför ska man ha bidrag för det? Varför är detta viktigare än de sexåringar som behöver lära sig simma och de unga som inte har råd

att ta bussen till stranden på sommarlovet? Varför är det så att de som redan har det bäst ställt är de som ska gynnas? Varför sviker ni landets barn och unga?

Regeringen väljer att spara på äldreomsorgen i stället för att satsa, trots att det behöver anställas ca 50 000 fler de närmaste fyra åren.

Samtidigt väntas över 20 000 av de nuvarande anställda gå i pension.

Äldreomsorgen lider av kronisk underbemanning och dåliga arbetsvillkor, men personalen sliter och jobbar på. Detta är dåligt för de äldre, för kvaliteten, för personalen och för jämställdheten. Så får vi inte folk att vilja jobba i äldreomsorgen, och det behövs.

Det här kommer kanske som en överraskning för flera partier, men det går att prioritera välfärden, att höja lönerna i välfärdsyrkena, att förbättra arbetsvillkor och arbetsmiljö, att ta bort new public management och att se till de skatter vi betalar går till det de är avsedda för i välfärden och inte till bolagsägarna i skolan, vården och omsorgen. Det ska inte vara lönsammare att driva ett äldreboende än en bank. Det tycker det stora folkflertalet är helt rimligt.

Det går också att ha en sjukförsäkring som det går att lita på, en som inte nekar kroniskt sjuka ersättning och som inte kastar ut utbrända lärare och sjuksköterskor efter ett visst antal förutbestämda dagar. Det går att ha ett pensionssystem som garanterar folk pensioner som det går att leva på. Det handlar om politisk vilja, att sluta prioritera dem som har det bäst. Det är alla vi andra värda, inte minst alla kvinnor i välfärdsyrkena som borde prioriteras.

Låt oss i stället för att föra en politik som stärker klassamhället bygga ett samhälle på jämlikhet, ett Sverige för alla och inte bara de rikaste och en politik för hela landet. Låt oss helt enkelt bli världens mest jämlika land igen! (Applåder)

Anf. 118 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Till att börja med hoppas jag att Ulla Andersson inte riktigt menade det hon faktiskt sa. Det var med en väldigt raljant ton Ulla Andersson kommenterade människor som inte orkar möblera om själva – hon syftade då på RUT-avdraget. Nu är det ju så att det finns väldigt många människor som av olika anledningar inte orkar möblera om själva. Då behöver man hjälp, och då är det många, inte minst äldre, som nyttjar RUT-avdraget som ett sätt att få den hjälpen till en ekonomiskt rimlig peng. Genom att man nyttjar RUT-avdraget och RUT-avdragets aktörer får vi inte heller samma press på den kommunala hemtjänsten, som då kan fokusera på de uppgifter som dess övriga aktörer utför bäst själva.

Man ska inte raljera om detta. Det är bra att den gruppen kan nyttja RUT-avdraget. Det är en klok del av den ekonomiska politiken. Sedan fick vi i Centerpartiet en skopa ovett från Vänsterpartiets håll för att vi ville sänka skatten oavsett konsekvenser och hur mycket som helst. Det stämmer ju inte. Vi har alltid, under den tid jag kan överblicka, lagt fram helt och hållet finansierade budgetar. Det har varit rimliga skattesänkningar som, om de genomförts, gett goda resultat i form av jobb och företagande och därmed mer resurser till välfärden.

Om någon har en skattepolitik som inte bryr sig om konsekvenserna är det Vänsterpartiet! Låt oss tala klartext om vad Vänsterpartiets ekonomiska politik skulle innebära: skyhöga skatter på jobb och företagande, verksamheter och arbetstillfällen som flyttar utanför landets gränser och därmed mindre resurser att fördela. Finns det någon gräns, Ulla Andersson, för hur mycket man kan höja skatten på jobb och företag?

Anf. 119 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det kan bli så att man står och fabulerar om man blir lite pressad. Det verkar Emil Källström göra.

Vänsterpartiets skattepolitik går ut på att de som har högst inkomster i samhället ska bidra mer och de med låga och medelstora inkomster ha något lägre skatt. Vi tycker inte att sjuka och arbetslösa ska betala mer i skatt än den som har turen att vara frisk och ha ett jobb. Det tror jag att de allra flesta tycker är rimligt. Vi tycker att människor med stora kapitaltillgångar och stora lyxvillor i Danderyd ska betala mer i skatt än den som har en liten träkåk hemma i Bomhus i Gävle. Det tror jag också att de allra flesta tycker är rimligt – men tydligen inte Emil Källström. För Emil Källström är ekonomisk jämlikhet – kittet som håller samman samhället – plakatpolitik. Jag tycker att det säger mycket om var Centerpartiet står i den ekonomiska politiken.

Så till frågan om RUT-avdrag. RUT-avdrag används mest i landets rikaste kommuner, det vill säga där de rikaste människorna bor. Det är inget konstigt, för det är oftast de som har höga inkomster och därmed kan göra stora avdrag. Jag tycker att människor som har stora inkomster ska kunna betala sin privata städning själva. Det är inte rimligt att människor med låga inkomster ska vara med och finansiera deras skatteavdrag. Varför ska man ha ett bidrag för att man har städning hemma?

Låt oss i stället bygga ut hemtjänsten, göra den lättare att få del av och fixa Fixar-Malta så att man kan få hjälp att sätta upp gardinstänger och flytta kartonger, skrivbord eller vad det nu kan vara. Varför ska man ha ett system som gynnar den ekonomiska eliten i stället för det stora folkflertalet? Det undrar jag verkligen.

Anf. 120 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att det inte fanns något svar på min fråga. Åtminstone presenterade inte Ulla Andersson något svar. Det finns tydligen ingen gräns för hur mycket man kan höja skatten på jobb och företag. Det var det som var min fråga, men den bemöttes inte med något svar.

Det är ett faktum att Vänsterpartiet alltid, i hög- som lågkonjunktur, i med- som motgång, i regeringsställning som opposition, vill höja skatten på värdeskapande aktiviteter, jobb och företagande. Det leder till en enda sak: Det leder till fördärvet. Det leder till att folk och företag – de som kan – flyttar från landet så att den gemensamma kakan blir mindre.

När Ulla Andersson talar om ekonomisk jämlikhet måste vi förstå att det hon menar är att alla ska vara lika fattiga. Det är ett väldigt dåligt ekonomiskt system.

Anf. 121 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det, Emil Källström, brukar vara ett argument som högern använder när de inte kan för- svara varför de rikaste jämt ska vara de mest prioriterade.

Emil Källström kanske har missat att Sverige har det minst omfördelande skattesystemet bland EU:s 15 kärnländer. Det har förts en medveten skattepolitik som har minskat progressiviteten, och nu tänker Emil Källström ta bort nästan de sista resterna av den. Han har kanske missat att vi har haft de snabbast växande inkomstskillnaderna under flera decennier, att vi om vi fortsätter i samma takt kommer att gå förbi USA redan på 20- eller 30-talet och att de allra flesta svenskarna tycker att den ekonomiska jämlikheten ska öka – och då

tror man ändå att de ekonomiska klyftorna är mindre än vad de faktiskt är.

Ja, jag tror att det finns ett starkt stöd för att öka den ekonomiska jämlikheten. Jag tror att det är nödvändigt för att samhället ska hålla ihop men också för att vi ska kunna finansiera den gemensamma välfärden. 23 miljarder per år behöver vi för att behålla dagens kvalitet i välfärden. Hur ska Emil Källström finansiera det? Genom trolleri? (Applåder)

Anf. 122 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Avsaknaden av riktning i januaripartiernas överenskommelse är tydlig. Färden mot överenskommelsens mål försvåras av att de gemensamma målen helt enkelt inte finns. Själva åkandet kommer sannolikt att bli därefter. Kraftig gir åt höger! Nej, vänster ska det vara! Än slank han dit, än slank hon dit. Risken för dikeskörning blir uppenbar.

Där Alliansens signum var gemensam analys av samhällsproblem och gemensamt utarbetade reformer för att möta dem är januaripartiernas propositioner produkter präglade av politiskt påtvingeri, ett slags ko-handel på speed där parterna ska tvingas genomföra reformer de inte tror på.

Påtvingeriet gör att ingen vill ta ansvar. Det var någon annan som ville ha just den här reformen, inte vi. Vi har hört det ett antal gånger i dag. Det regeringen genomför är helt sjukt, säger någon vars parti varit med och förhandlat fram förslaget. Och inte ens de som tryckt igenom de mest radikala reformerna vill sedan stå för dem när de möter verkligheten.

Det finns naturligtvis en del som är bra, men vi börjar nu också se konsekvenser av att 73-punktsprogrammet tagits fram med bas i partipamfletter snarare än i verklighetens problem.

Symbolpolitiken skördar triumfer när alla ska ha sitt, som gratis entré på några statliga museer i Stockholm. Dåligt fungerande myndigheter återinförs. Ineffektiva åtgärder återser dagens ljus. Dyra arbetsgivaravgiftsreformer som dömts ut som ineffektiva och inte alls svarar mot problemen på arbetsmarknaden införs. Fixeringen vid hyresrätten ger oss byggsubventioner och marknadshyror i skön förening, när problemet är att allt fler vill äga sin bostad men allt färre kan. De äldre ska tydligen plocka upp en stor del av notan.

Fru talman! Vi förstod att äldrereformerna var lågprioriterade när de lyste med sin närmast totala frånvaro i såväl 73-punktsprogram som regeringsförklaring. Äldreministerposten avskaffades i den nya regeringen. Det var illa nog. Den som hört Stefan Löfven prata om att han ville göra valet till en folkomröstning om välfärden såg kanske inte framför sig att Socialdemokraterna skulle låta de äldre betala när budgetmakten skulle säkras, men det är vad som sker nu.

Satsningen på socialt innehåll inom äldreomsorgen för att mota ensamheten och på gemenskapsvärdar på trygghetsboenden stryks – den slopas. När det gäller en halv miljard i prestationsbaserade medel för att korta väntan till en äldreboendeplats tas själva prestationskravet bort. Och när det gäller trygghetsboenden snävas pengarna in.

Ser inte regeringen problemet med äldreboendeplatserna och med ensamheten och dess hälsokonsekvenser, som enligt forskningsbaserade beräkningar orsakar kostnader i form av ökade vård- och omsorgsinsatser på över 12 miljarder kronor per år? Det blir

mer depression, mer demens, mer hjärt-kärlsjukdomar, som stroke och hjärtinfarkt, mer undernäring och mer smärta.

När riksdagen nu beslutat om små steg för att bryta denna ensamhet river januaripartierna upp dem – de sparar in. Det är lite vinter och kyla över det när det borde vara vår.

När den moderata och kristdemokratiska budgeten såg problemet med bristande personalkontinuitet i hemtjänsten, som drabbar både äldre och personalen, såg januaripartierna en möjlighet till besparing. Nu slopar och stryker man satsningen på att utveckla metoder, sprida goda exempel och utbilda schemaläggare som skulle kunna öka möjligheterna för äldre och omsorgspersonal att bygga relationer. Det skulle kunna vara så i stället för otrygghet och dålig kvalitet när den 24:e personen inom två veckor dyker upp i hemtjänsten.

Satsningen skulle också kunna bidra till att minska en del av de usla scheman som omsorgspersonalen ofta upplever. Detta ströks. Förslag fanns. De hade förstås kunnat vara mer omfattande, men de fanns ändå in- skrivna i budgeten. Nu är de bortstrukna med ett pennstreck.

Men egentligen borde denna budgetdebatt ha lite mer fokus på det som inte ändras i vårproposition och ändringsbudget, för stora delar av den moderata och kristdemokratiska budget som vann riksdagens bifall ligger fast. Material och verktyg finns för att renovera samhällsbygget. I vår budget såg vi de sjuka som väntar i växande vårdköer. Vi tillförde historiskt stora resurser till sjukvården, ca 5 miljarder i år, som därefter växer ytterligare.

Lika viktig är frågan om hur det görs. Det är en fördubblad och förbättrad kömiljard. Det är en strategi för jämlik vård med

standardiserade vårdförlopp för fem folksjukdomar. Det är en förstärkt primärvård för att stoppa den vårdkarusell som många, inte minst äldre och multisjuka, upplever – med fast läkarkontakt och multiprofessionella team.

Vi såg den som är utsatt för brott och som får sin frihet kringskuren. Det är kraftfulla satsningar på polisen, inklusive bättre arbetsvillkor, för att den som begår brott ska löpa en stor risk att åka fast. Det är en central brottsförebyggande åtgärd.

Med vår budget tillförs mer resurser till hela rättskedjan: 12 miljarder över tre år. Trygghet ska inte vara en bristvara.

Vi såg alla som inte får en chans till en arbetsgemenskap och som inte får visa vad de går för. Vi ökade drivkrafterna för arbete genom jobbskatteavdrag, fler utbildningsplatser och höjt lönebidragstak.

I vår budget ökade vi undervisningstiden och satsade på lärare i utsatta områden. Vi bygger ut RUT, som är viktigt för jobb för utrikes födda. Vi ökar samhällsorientering och språkmöjligheter för en bättre integration.

Vi såg de arbetsgivare i näringsliv och offentlig sektor som inte får tag i rätt kompetens och hur det hotar vårt välbefinnande. Den högre utbildningen byggs ut. Generationsskiften i företag underlättas. Brytpunkten för statlig skatt höjdes, så att det lönar sig bättre att utbilda sig eller jobba extra.

Med vår budget tar man bort den särskilda lö- neskatt som arbetsgivare betalar för äldre som jobbar, så att erfaren personal kan jobba lite längre. Lärare, ingenjörer och barnmorskor kan stanna kvar ett par

extra år på arbetsmarknaden när arbetsgivarna får lite större möjligheter att ge dem bättre villkor.

Vi såg dem som behöver Sveriges röst i världen. Nu stärks vårt försvar kraftigt i en orolig tid för att skydda demokratin och de värden som vi håller högt. Sverige kan nu göra mer i det internationella klimatarbetet. Sverige ska också, via ett högt och effektivt bistånd, öka ansträngningarna mot fattigdom och förtryck. Det krävs än mer när andra drar sig tillbaka, styrda av snäv nationalism.

Vi vill ha ett Sverige där alla får plats och blir sedda.

Vi ökade resurserna med 50 procent till minskade barngrupper i förskolan i vår strävan efter att personalen ska ha tid att se varje barn.

Vi påbörjade arbetet med att återupprätta LSS, så att den som inte kan andas eller äta själv ska återfå rätten till assistans för dessa grundläggande behov. Nu ser vi att den lagstiftning som man föreslagit inte håller måttet och inte räcker. Här måste det ske ytterligare förändringar. Det måste förverkligas hela vägen.

Vi såg alla i det ideella Sverige som gör ovärderliga insatser för andra. Nu återinförs skattereduktionen för gåvor, som gör att den värmen kan sprida sig till fler.

I vårt Sverige är samhället nämligen oändligt mycket större än det offentliga. Vi skapar det tillsammans, gamla och nya svenskar, i gemenskaper som familjer, föreningar, församlingar och företag. När sådana gemenskaper stärks samtidigt som det offentliga kärnuppdrag – vård, skola, äldreomsorg och trygghet – förbättras växer den tillit som är så viktig, också för samhällsekonomin.

Vi var beredda att ta över ledarskapet för Sverige. Nu blev det inte så, men vi står redo varje dag att ta över regeringsmakten.

Vi vill ha ökad frihet för enskilda och familjer. Vi vill se insikten växa sig starkare om att företag inte är fiender utan grunden för vårt välstånd. Vi vill ha solidaritet som sträcker sig bortom kultur- och nationsgränser. Vi har viljan att inte lämna någon efter men inte heller hålla någon tillbaka. (Applåder)

Anf. 123 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag har faktiskt en ganska enkel och kort fråga till Jakob Forssmed. Sedan tänkte jag passa på att upprepa den fråga om subventioner som Elisabeth Svantesson inte ville svara på.

När jag läste den budgetmotion som Kristdemokraterna lade fram i riksdagen före valet noterade jag att det fanns flera tämligen progressiva miljöskatter. Jag fann en hel del inspiration i den, ska jag säga. Jag tänkte: Här kan det finnas möjlighet till samarbete.

Men i den budget som ni lade fram i riksdagen i december fanns det bara en sänkt miljöskatt. Ni gjorde det alltså billigare att släppa ut. Min fråga är enkel: Vad hände? Vad var skillnaden före och efter valet?

Anf. 124 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det är alltid roligt att kunna inspirera. Vi var väldigt tydliga, när vi lade fram vår budget, med att den inte kunde innehålla allt. Det var en mycket kort beredningstid, och det var lite beredningsresurser i riksdagen. Vi fick lov att göra nedslag för att snabbt få det väsentligaste på plats.

Det handlar om resurstillskott till kommunerna. Det handlar om resurstillskott till försvar och till polis.

Det är alltså områden där vi såg mycket stora behov och där vi snabbt kunde tillföra resurser och reformer. Inte minst på vårdens område ville vi se till att få olika saker på plats.

På skattesidan har jag alltid varit öppen för att återkomma till inte minst miljöskatterna och hitta styrmedel som fungerar, som inte slår orimligt hårt mot landsbygden men som styr på ett bra och korrekt sätt.

Jag ser precis som Karolina Skog att det finns ett antal undantag. Vi pratar väldigt ofta om bensin- och dieselskatt för konsumenten, men vi ser också att det finns undantag kring industrin, till exempel, som jag är beredd att titta på och också ta bort för att vi ska få ett tydligare och bättre uttag av CO2-skatten, som vi vet är ett effektivt styrmedel. Men jag tror att man måste göra det på ett klokt sätt.

Jag är lite orolig för den skattepolitik som ni kommer att bedriva när ni eventuellt låter sänkt eller slopad värnskatt för de 300 000 med högst löner i Sverige betalas av höjda miljöskatter för människor på landsbygden. Det tror jag är en skattepolitik som inte kommer att fungera särskilt väl.

Anf. 125 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det var ett väldigt bra besked: att vi är många som ser problem med de miljöskadliga subventionerna. Det var ett helt motsatt besked jag fick av Elisabeth Svantesson. Kan vi få ett brett stöd för den gröna skatteväxling som vi ska genomföra denna mandatperiod är det självklart väldigt bra.

Jag kan också lugna och ge ett tydligt besked om att värnskatten inte kommer att ingå i den gröna skatteväxlingen. Det är ett besked som finansministern varit väldigt tydlig med. Vi ska i stället hitta skattesänkningar som gynnar hela landet och träffar många människor samtidigt som vi sänker miljöskatter. Att ta bort de undantag som finns är en bra början. Precis som Jakob Forssmed säger finns det ett antal undantag för industrin som det finns anledning att ta bort.

Att använda miljöskatter som valfläsk och inte genomföra det efter valet noterar jag som synnerligen intressant. Det säger väldigt mycket om vad Kristdemokraterna tror att folket vill ha. Det ligger dock väldigt nära vad jag tror att folk vill ha – politik som gör det dyrare att släppa ut!

Anf. 126 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att få som studerar vår valrörelse i närtid skulle se att vi använt höjda miljöskatter som något slags valfläsk. Det var inte vårt huvudfokus. Men jag står gärna för att vi vill se en grön skatteväxling. Det har vi varit tydliga med under lång tid, och jag delar Karolina Skogs uppfattning att det finns mer att göra här.

Det är dock ett bra besked att man inte tänker låta en skattelättnad för de mest högavlönade betalas av människor på landsbygden. Jag hoppas att det håller hela vägen. Jag tror det fullt ut när jag ser det, men det är ett bra besked vi får här.

Sedan vill jag gärna passa på att säga till Karolina Skog att en sak i 73-punktsprogrammet tycker jag är otroligt bra, och det är förbättringar för cykelpendling. Jag vet inte vem jag ska tacka för detta, men jag är beredd att tacka Karolina Skog.

Anf. 127 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Sverige behöver strukturreformer för att vårda de välståndsskapande krafterna. Det handlar till exempel om integration, skattesystemets struktur, regelverket på arbetsmarknaden, hur vi ställer om till ett klimatsmart samhälle fullt ut, hur vi bygger vidare på kunskapsskolan, hur vi garanterar både kvalitet och mångfald i välfärden och för den delen hur vi återskapar en rättsstat att lita på. Detta sker rimligen bäst med stabilast möjliga regeringsunderlag med fokus på att lösa samhällsproblem, men, fråga för fråga.

Det är en ny politisk verklighet i Sverige. Det är en verklighet där Svenskt Näringsliv och Företagarna ser stora möjligheter för Sverige som industrination medan inte minst LO och Vänsterpartiet är högröda i ansiktet av ilska. Man kan tro att topplocket håller på att gå.

Januariavtalet innebär för Liberalerna att vi har ett budgetsamarbete med regeringen och ett samarbete kring 73 specifika utmaningar. I övrigt är vi i konstruktiv opposition. Det senare har redan tydligt visat sig här i riksdagen, där vi har samlat helt andra majoriteter till exempel när det gäller synen på ordningsbetyg och rättsväsendet och dess myndigheter.

Sakpolitiken står i centrum, i alla fall för oss liberaler. Det handlar om 73 punkter som i mångt och mycket börjar med att ta strukturella grepp kring just samhällsproblem. Det är dock inte tillräckligt. Mer kommer att behöva ske under ganska lång tid eftersom olika regeringar under kanske tio år har missat chanserna att reformera centrala institutioner och det svenska samhället samtidigt som omvärldens hot och möjligheter snabbt förändrats.

Vad handlar det då om? Det handlar om skolan såklart. Det handlar om resurser, arbetsro, kvalitet och tidigare betyg. Vi förbereder ett förstatligande.

Det handlar om integration, där vi pratar om åtgärder nu. Vi har väntat väldigt länge. Vi har en allvarlig integrationsskuld.

Det handlar också om skärpta straff och insatser mot hedersrelaterat hot och våld.

Det handlar om språkrav för medborgarskap. Vi avser att uppgradera det svenska medborgarskapet.

Det handlar om jobben. Det handlar om sänkta skatter på arbete, bättre matchning, modernare och effektivare sätt att förmedla arbete och lägre trösklar in i arbetslivet för den som är ung och för den som har invandrat till Sverige.

Det handlar om arbetsrätten. Snart tillsätts förhoppningsvis en utredning enligt vårt januariavtal om samarbete med regeringen. Det handlar om att modernisera ett stelbent och föråldrat system för dagens arbetsmarknad.

Det handlar om bostadspolitik. Det handlar om marknadshyror på nyproduktion, slopad skatt på uppskovsbelopp vid reavinst och ytterligare saker som kan bli aktuella. Läge och kvalitet ska kunna bedömas annorlunda i hyressättningen.

Det handlar om skattepolitiken. Vi pratar om en skattereform. Vi återgår från och med årsskiftet till principen om hälften kvar. Minns ni Ingvar Carlsson, tidigare statsminister i Sverige? Vi ska återgå till hans

skattenivåer och principer. Då var det korrekt att som socialdemokrat säga "hälften kvar". Det stod man för. Det är ändå så, Ulla Andersson, att den som tjänar tio gånger mer också betalar tio gånger så mycket i skatt till välfärden.

Vi pratar om socialpolitiken, och vi gör reformer inom LSS under mandatperioden. Vi värnar som sagt både kvaliteten och mångfalden. Vi gör reformer för rättspolitik. Vi skärper mängder av straff, och vi ser till att 10 000 nya anställda tillförs polisen. Det kommer att bli följdänd- ringar i samtliga andra myndigheter, inte minst inom kriminalvården.

Vi gör insatser för miljön. Naturvården och klimatet står i centrum. Vår generations utmaning är att dra ned på vår belastning på miljö och klimat och se till att bli hållbara.

Fru talman! Detta var lite bakgrund. Det är ett nytt politiskt landskap. Här tycker vi från Liberalernas sida att det är viktigt att lyfta fram frågan om lärarassistenter. Skolan är Sveriges framtid.

Kunskapsskolan kräver mängder av åtgärder för att vi ska nå fram. Det krävs resurser och vuxna i skolan, men det har varit uppenbart att det finns en lärarbrist i Sverige trots satsningar på högre löner och på ordning och reda. I brist på lärare att anställa inför vi därför möjligheten till lärarassistenter så att lärarna ska få vara just lärare. Vi är glada över att nu satsa rejält mot hedersvåld och på stöd till kvinnojourer. Vi måste bryta ned de strukturer som gör att människor kan leva ett liv i utanförskap och som gör att barn, unga och vuxna inte får tillgång till sina grundläggande rättigheter och där- med inte heller friheten att forma och påverka sina liv – detta i ett av världens redan mest jämställda länder.

Här permanentar vi nu det nationella kompetensteam mot hedersrelaterat hot och våld som hittills har funnits hos länsstyrelsen i Östergötland. De får ett breddat uppdrag, de får en ny plattform och de får också ett fördjupat uppdrag att inte minst möta unga människor som är utsatta för hedersvåld och förtryck.

Jag tycker också att det är glädjande att se att vi nu fortsätter att bygga vidare på det som vi fick i den budget från Moderaterna och Kristdemokraterna som gick igenom före jul. Det förstärker ytterligare situationen inom LSS. Här pratar vi om anständighet. Här pratar vi om de mest utsatta, och jag ser fram emot den lagändring som jag hoppas ska komma redan den 1 juli som ser till att människor får rätt till sonmatning och andningsstöd. Dessutom aviseras en helt ny assistansutredning.

Vi sänker skatterna på det första jobbet, och vi sänker skatterna på den först anställda så att fler ska våga anställa unga och fler ska våga ta steget att anställa sin första medarbetare.

Vi skjuter till nödvändiga resurser till rättsväsendet: 820 miljoner ytterligare utöver det som riksdagen beslutade här före jul. Vi höjer klimatskatterna, för det är riktigt och viktigt.

Fru talman! Det är viktigt att prata lite om vårpro- positionen. Här lägger vi fast ramverket för hur det ska se ut utöver januariavtalet och vilka ramar vi har. Vi tycker att det är bra att det blir en mer borgerlig budget. Utgiftstaket sjunker i procent av potentiell bnp. Den offentliga sektorns utgifter sjunker, och skattekvoten sjunker enligt vårpropositionen.

Detta är prognosen innan vi genomför, som jag ser det, viktiga skattereformer som finns med i januariavtalet. Det är som jag sa, fru talman, i ett tidigare replikskifte: Vi tror på dynamik. Vi tror att man kan göra Sverige ännu starkare genom att fler får chansen att lyckas.

Vi ska få fler företag, och fler begåvningar ska lockas hit. Det ger ett mer dynamiskt Sverige. Det är så vi kan få ökade skatteintäkter, och det är någonting jag älskar. Jag vill ha detta för välfärden och för att jämna ut skillnader. Men det är ju inte så att skattenivåer och skatteintäkter står exakt bredvid varandra. Det kan vara det direkt motsatta. Det funkade varken med 0 procent i skatt eller med 100 procent i skatt.

Fru talman! Det här är sammantaget en budget som bygger på ett januariavtal som ska hålla mandatperioden ut. Den har viktiga liberala ingångar. På något annat sätt kan man inte tolka intresseorganisationerna, till exempel Företagarna och Svenskt Näringsliv, som anser att budgeten är spännande och är nyfikna på vart den ska ta vägen.

Vi lägger ett fokus på hur vi skapar välbefinnande. Vi sätter företagsamheten i fokus. Vidare sätter vi i centrum det personliga ansvaret, skolan och omsorgen om våra mest utsatta medborgare. Det innebär att fler kommer att få chansen att uppleva frihet i Sverige. Fler människor kommer att få chansen att förverkliga sina drömmar. (Applåder)

Anf. 128 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Johan Pehrson, för din vurm förskattesänkningar! Det behövs också några som ser fördelar med att sänka skatten. Under Alliansens åtta år gjorde vi verkligen det tillsammans. Vi sänkte

skatten på inkomster med ungefär 100 miljarder och för förtag med ungefär 30 miljarder. Det ledde till ökad sysselsättning, men det betyder inte att varje skattesänkning var effektiv – om vi ska vara lite självkritiska. Men vi vet att särskilt jobbskatteavdragen ledde till ökad sysselsättning.

Då är frågan hur det kommer att bli framöver. Nu är värnskattens borttagande uppe på bordet. Det är lovligt.

Johan Pehrson nämnde att många är nyfikna. Jag är nyfiken på hur det kommer att bli för alla andra vanliga löntagare under åren som kommer. När jag läser budgeten och januariöverenskommelsen ser jag just nu fler skattehöjningar än skattesänkningar. Den budget som har kommit i dag handlar om värmekraftsskatt, kemikalieskatt och andra miljöskatter. Vi vet att bensin- och dieselskatten kommer att höjas. Vi vet att flygskatten blir kvar.

Annie Lööf och Jan Björklund har i medierna diskuterat att helt enkelt införa en fastighetsskatt igen. Vi har hört diskussioner om höjda kapitalskatter och borttagna ränteavdrag. Allt detta driver ändå upp skattestrycket.

Min enkla fråga till Johan Pehrson är: Kommer vanliga löntagare att få ytterligare sänkt skatt den här mandatperioden?

Anf. 129 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Gärna för mig! Men jag vill vara noga med att vi liberaler prioriterar de mest skadliga skatterna först. Vi tror att vägen till välbefinnande bygger på att öka produktiviteten och öka andelen personer som vill utbilda sig och stanna i Sverige.

När Spotify förklarar att man funderar över att flytta från Sverige handlar det inte bara om tillgången på bostäder i Stockholm, utan det handlar också om beskattningen av begåvningar. Vi måste se till att världens högsta marginalskatter faktiskt förändras och att brytpunkten flyttar upp. Det är ett viktigt besked.

Jag är glad att Elisabeth Svantesson har ett stort intresse för våra framtida skatter. Jag hoppas att Moderaterna vill delta i arbetet med en skattereform. Den ska vara hållbar, och vi behöver en samsyn om hur vi långsiktigt säkrar breda skattebaser. Det handlar om att se över hela momssystemet, där det finns stora luckor där moms inte tas ut.

Det handlar om att fundera över om dagens fastighetsavgift är helt lämplig. Man behöver inte fundera över om varje reform ska innebära ett högre skatteuttag. Det kan vara samma men med ett mer rättvist uttag. Det kan man fundera över. Naturligtvis handlar det också om villkoren för företagsamhet.

Jag tror inte att vi ska ändra skattenivån på 3:12- reglerna, men man kan göra ändringar inom 3:12-reglerna.

Jag kommer att kämpa för att vi ska kunna fortsätta att sänka skatterna. Utgiftstaken är satta så att välståndsökningar för medborgarna kommer att kunna tas ut genom fortsatta skattesänkningar. Men jag önskar att Moderaterna deltar i arbetet med en skattereform. Det vore värdefullt för oss alla.

Anf. 130 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag förstår att Johan Pehrson önskar det. Jag kan skicka tillbaka att det är bra om de fyra partierna i överenskommelsen först

bestämmer sig för vad man vill göra. Vilka problem ska lösas? Vilken in- riktning vill man ha?

Om man vill ha med ett parti som faktiskt vill sänka skatten för vanliga löntagare är det såklart bra att ha med Moderaterna för att driva på i den frågan. Det verkar just nu vara få partier som driver den frågan.

Jag delar helt bilden av att värnskatten är skadlig. Det är bra att den tas bort, men vi kommer att behöva sänka skatten fortsättningsvis även för vanliga inkomstagare.

Jag hör att Johan Pehrson säger: Varför inte? Kanske det. Men vi får inget besked om det kommer att ske.

Vi vet, dessvärre, att det finns familjer där det inte lönar sig att gå till jobbet. Eso kom med en rapport – oj, nu har jag åtta sekunders talartid kvar!

Det lönar sig inte för alla att gå till jobbet. Det behövs ett bidragstak, och vi ska fortsätta att sänka skatten på låga inkomster också. Jag hoppas att de fyra par- tierna vill se det.

Anf. 131 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag välkomnar detta svar. Jag delar uppfattningen att dessa fällor som människor sitter fast i där det inte lönar sig att arbeta är en av integrations- utmaningens absolut största problem. Den skuld vi sitter i, att det finns mängder av människor som i dag sitter i olika projektanställningar betalade av alla möjliga myndigheter och kommuner där de syr kuddar i stället för att jobba inom offentlig eller

privat sektor, eller har instegsjobb, är ett stort problem. Det måste angripas.

För detta kan både skatter och bidragstak användas. Det är klart att det måste löna sig att arbeta. Det är grundessensen för att skapa välstånd i ett samhälle. Det är helt korrekt.

Anf. 132 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det har alltid lönat sig att arbeta. Om vi ska ha ett bidragstak borde det vara för dem som har absolut högst inkomster i samhället.

Liberalerna brukar säga sig vara feminister, men de verkar helt ha missat att utforma en ekonomisk politik för det. När man ser på hur Liberalerna fördelar sina reformer är det klart att männen är de stora vinnarna. Det blir dubbelt så mycket till män som till kvinnor i skattesänkningar, och det blir lika mycket till de 10 procenten rikaste som övriga befolkningen får tillsammans. Så såg den ekonomiska politik ut som Liberalerna gick till val på.

Liberalernas fördelningspolitik är vida känd som orättvis. Den gynnar höginkomsttagare och män. Det verkar som att Liberalerna inte har insett att män äger nästan dubbelt så mycket som kvinnor, att mäns löner är betydligt högre än kvinnors, att kvinnors medianinkomster är 6 200 kronor mindre per månad än mäns, att kvinnors andel av mäns pensioner inte ens är 70 procent och att under en livstid tjänar en kvinna ca 3 1/2 miljon mindre än en man.

När jag läser igenom 73-punktsprogrammet ser jag knappt något som ändrar på detta utan snarare en politik som förstärker orättvisorna

mellan kvinnor och män. Är det för att Liberalerna har fått ett så stort genomslag i de punkterna, Johan Pehrson, som orättvisorna mellan kvinnor och män kommer att stärkas?

Anf. 133 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Vi liberaler drivs av en tanke om frihet. Vi är besatta av möjligheten att ge människor goda förutsättningar att utjämna livschanser, men vi är mindre besatta av att det kan bli olika utfall av människors hårda arbete, ansträngningar och livsval.

Jag delar Ulla Anderssons uppfattning att det är ett stort problem med inkomstspridningen och inkomstskillnaderna i Sverige. Finanspolitiska rådets senaste rapport och analys återfinns i vårpropositionen. Det handlar om att kapitalinkomsterna har dragit iväg ofantligt under de år Ulla Anderssons parti agerade stödparti åt regeringen.

Vi vet att det finns fler äldre som andel i befolkningen. Det ökar skillnaderna eftersom folk har mindre i pension än vad de har i inkomst. Vi vet att andelen singelhushåll har ökat. Vi vet att transfereringar inte har ökat i samma takt som lönerna. Vi vet att sysselsättningens sammansättning har förändrats. Det senare är en jätteutmaning. Hur ska vi se till att behålla – om jag uttrycker mig så – medelklassens jobb i Sverige? Det är en gigantisk utmaning.

Men när Vänsterpartiet har angripit detta under fyra år, innan januariavtalet tillkom efter valet, har detta blivit värre, om inte inkomstskillnaderna har slagit rekord därför att de har dragit iväg under Ulla Anderssons tid.

Jag tycker att ingenting är viktigare än att vi säkrar resurser i välfärden. Det är genom en fungerande äldreomsorg, en fungerande barnomsorg, en fungerande sjukvård, en fungerande skola och avgiftsfria universitet som vi skapar jämlikhet och förutsättningar för människor att genomföra sina livsdrömmar. Det är också genom att ha en integrationspolitik som inte duckar för det förtryck som kvinnor utsätts för i Sverige i dag. Det är den vägen vi vill gå.

Anf. 134 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Den frihet Liberalerna verkar besatta av verkar ske till kostnaden av någon annans ofrihet. Det är ju inte riktigt rimligt.

De vars frihet Liberalerna verkar omhulda mest är de stora höginkomsttagarna, det vill säga de som tjänar som Johan Pehrson eller mer. Det är dem ni prioriterar med 6 miljarder i skattesänkningar till en grupp där 74 procent är män, och det sker till kostnaden av till exempel uteblivna satsningar på äldreomsorgen eller till och med neddragningar och en sjukförsäkring som det inte ens går att lita på längre, trots att de flesta som är sjukskrivna är kvinnor på grund av att de sliter ut sig i sitt arbete.

Det Johan Pehrson gör är att slå mot välfärden och öka orättvisorna mellan könen, och det beklagar jag. Jag kallar inte det frihet; jag kallar det kvinnors ofrihet.

Anf. 135 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag hade ett replikskifte om dynamik och odynamik med Sverigedemokraterna förut, men jag får upprepa det när vi drar oss vänsterut på det politiska fältet. Det är ju helt otroligt.

När skatterna sänktes av socialdemokratiska regeringar, huvudsakligen under Göran Perssons ledning, ökade skatteintäkterna och resurserna till välfärden. När Alliansen gjorde samma sak sänkte vi skatterna, och resurserna ökade till välfärden. Då måste man förstå att samma sak kan ske igen.

Det är ju helt avgörande att vi lyckas behålla alla som är välutbildade och får nya företag att investera i Sverige. Då betalar de mer pengar i skatt så att vi kan betala alla de människor, till exempel i mitt hemlän Örebro, som sliter i hemtjänsten och gör att välfärden går runt. Vi måste betala dem, och det gör vi med högre skatteintäkter. Det kan man aldrig göra med Ulla Anderssons höga skattenivåer.

Anf. 136 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Ofrivillig ensamhet är ett stort samhällsproblem som vi pratar för lite om, både i denna kammare och i den offentliga debatten. Det är många som inte har någon att anförtra sig åt eller dela livets glädje och sorg med.

Vi vet att ensamheten innebär lidande för den enskilda men också leder till fysisk ohälsa. Faktum är att ofrivillig ensamhet är en lika stor riskfaktor som rökning för att dö i förtid. Vi vet till och med att kroppens kärlek rent fysiskt drar ihop sig som en sorts protest mot konflikten i att inte få vara människa fullt ut, och det leder till hjärt-kärlsjukdom.

Beräkningar som jag låtit ta fram, baserade på forskning, indikerar att ofrivillig ensamhet bara i form av ökade vård- och omsorgskostnader bland äldre kostar Sverige ca 12 miljarder per år.

Jag som med viss frenesi försökt lyfta fram problemet blev glad när också företrädare för Liberalerna, inklusive partiledaren, i somras skrev om detta – om att känslan av ensamhet leder till fysiska konsekvenser, om att ensamma människor oftare söker sjukvård, om att äldre personer upplever mer fysisk smärta och undernäring och om att man inte ska behöva dö i ensamhet. Liberalerna föreslog också en hel del reformer för att mota äldres ensamhet.

Efter sommaren kom valet, och efter valet förhandlade Liberalerna fram ett 73-punktsprogram som man får anta var tänkt att svara upp mot de trängande behoven i samhället. Men av Liberalernas engagemang på sommaren i frågan om ensamhet bland äldre syntes inte ett spår. Bland 73 punkter nämndes inte problemet över huvud taget.

Johan Pehrson talar om att fler ska få uppleva frihet, men den som är ofrivilligt ensam och upplever sig som isolerad i sitt boende mot sin vilja upplever inte den friheten.

Vad hände egentligen? Var de andra helt emot att göra någonting åt detta, att ens skriva in det, eller vad hände?

Anf. 137 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är ingen som är emot det. Det är många som ser detta allvarliga samhällsproblem. Som Jakob Forssmed lyfte fram i sitt huvudanförande leder det ju till mängder av konsekvenser. Det leder till depressioner och i värsta fall till att människor väljer att avsluta sina liv, så det är klart att det är ett enormt lidande.

Vi måste ställa oss frågan vad vi har gjort med vårt samhälle när många upplever sig ensamma. Vad hände med de gemensamma arenorna? Vad hände med torgen? Vad hände med idrottsföreningarna? Vi måste fråga oss vad mer vi kan göra för att stödja alla de miljöer där människor får uppleva gemenskap. Det kan gälla personer som varit ensamma ett helt liv. Det kan gälla personer som blir ensamma senare i livet för att en partner avlider och man blir isolerad. Det är ett jättestort problem.

Jag kan bara säga att vi liberaler är med och påverkar. Oavsett om vi styr i Stockholmsregionen eller i Stockholms kommun eller vad vi gör i till exempel Västra Götaland är detta en fråga som är närvarande. Det är ju huvudsakligen en fråga för den kommunala verksamheten om vi pratar om äldre människor.

Men ensamheten kan drabba alla. Det handlar om att bekämpa arbetslösheten och inkludera människor i stället för att de ska sitta hemma och stirra i väggen och ta emot ett passivt bidrag. Det är viktigt inte minst för unga människor.

Jag vill inte göra mig till talesperson för januariavtalets medverkande, men jag kan lova att ingen här tar lätt på frågan om ensamhet.

Anf. 138 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Tack för svaren! Det är bra att höra detta engagemang. Vi behöver ställa oss frågorna om torgen och sådant.

Januariavtalet är en sak, men i budgeten tar ni bort 200 miljoner som skulle gå till mer gemenskap bland äldre, till ökat socialt innehåll i äldreomsorgen och till att stimulera fram fler trygghetsboenden med

gemen- skapsvårdar, som vi har sett är en drivkraft för byggbolag och andra. Kan de erbjuda dessa värden kommer det att bli fler trygghetsboenden.

Ni skrev själva i somras att fokus ska vara på boendeformer som ger möjlighet till gemenskap, socialt innehåll och trygghet.

Detta låg beslutat av riksdagen, men ni tog bort det. Ni tog bort 200 miljoner. Ni kan ställa frågor om torgen, men det fanns 200 miljoner i budgeten, och ni tog bort dem.

Jag tycker att det är sorgligt och tråkigt att det inte ens nämns, att det inte prioriteras och att det är neddragningar på äldreomsorgen och på just detta område som handlar om gemenskapsbefrämjande åtgärder – fler boendeplatser och fler möjligheter för äldre att bryta ensamheten.

Anf. 139 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är ett starkt engagemang här. Jag måste dock upplysningsvis meddela att detta är projektpengar.

Jakob Forssmed redovisade själv nyligen hur svårt det var att få till denna budget med riksdagens begränsade utredningsresurser och hur svårt det var beskriva hur alla dessa projekt skulle användas.

Det är ju projektpengar som nu har anslagits. Jag kan intyga att jag har slagits för projekt efter projekt, och de pengarna är kvar. Det blir 800 miljoner mer i denna budget än det var i förra årets. Ni hade ytterligare projekt anslagna, men när projekt inte går att genomföra under detta år avser vi att återkomma. Vi återkom definitivt när vi bekräftade 5 miljoner rakt av till välfärden. Det kommer att behöva ske ytterligare

till- skott under hela mandatperioden. Men pengar till projekt som inte kan göra nytta och som inte går att genomföra just nu, de ska inte ligga på hyllan och vänta. De ska in i annan verksamhet.

Anf. 140 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Det är 20 år sedan nu som riksdagen antog Sveriges miljömål. Begränsad klimatpåverkan, ren luft, giftfri miljö – det är mål som är värda att kämpa för.

Men den riksdag som var klok nog att fastställa målen har inte varit handlingskraftig nog att satsa tillräckligt för att de ska nås. För att nå miljömålen krävs det nu politiskt mod och styrka.

Fru talman! Att beskatta utsläpp funkar. Sedan de första miljöskatterna infördes på 70-talet har de hälsofarliga utsläppen minskat kraftigt. Nu måste vi öka takten. Alla vet att generell beskattning är det mest effektiva för att få ned utsläppen, men trots det har vi en lång rad undantag och stöd till utsläpp kvar. Vi måste rensa bland subventionerna. Vi måste sluta att stötta förlegad teknik och destruktiva vanor. Det är dags att sluta curla utsläpparna.

Partierna bakom januariavtalet har påbörjat arbetet tillsammans på ett utmärkt sätt genom att redan i år ta bort två miljöskadliga subventioner, nedsättningen av miljöskatter för kraftvärme och gruvnäring upphör. Flygskatten blir kvar. Under mandatperioden ska en grön skatteväxling om 15 miljarder genomföras. Det kommer att ge oss möjlighet att fimpa fler fossila subventioner.

Fru talman! Låt mig säga några ord om vad som krävs för att vi ska nå riksdagens miljömål. Det är påkallat eftersom en ganska stor andel av

denna församling inte har det klart för sig. Det mest basala är att det behövs information om förändringar i miljön. Sveriges miljöövervakning utgör den vetenskapliga grunden för all miljöpolitik, men inte ens det kom undan den miljöslakt som moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater pressade igenom i kammaren.

Ibland möter jag argumentet: Tjafsa inte om miljön; den är ju så viktig. Kan ni inte bara komma överens? Denna typ av argument leder tanken fel och skapar dimridåer över de mycket stora konflikter som faktiskt finns på miljöområdet.

Miljöslakten från de konservativa partierna är en sorglig påminnelse om att det verkligen inte råder konsensus i miljöpolitiken. I sin budget minskade M och KD klimatinvesteringarna i Sverige med ca 840 miljoner kronor. De halverade anslagen till skydd och skötsel av värdefull natur. De skar ned ofattbara 40 procent på Naturvårdsverkets samlade verksamhet för natur, miljö och klimat.

Under våren har myndigheter tvingats anpassa verksamheten till den nya budgeten. Personal har sagts upp, och skyddet och investeringarna i värdefull natur har avstannat. Miljöövervakningen och miljötillsynen har dragits ned till ett minimum. Företagare som hade planerat investeringar med stöd av Klimatklivet fick sina planer kullkastade.

Husägare som ville dra sitt strå till stacken genom att sätta upp solceller på sitt tak hamnade i en lång kö, och markägare med artrika marker kunde plötsligt inte få besked om ersättning.

De konservativa partierna försöker ofta påskina att det enda som skiljer oss är hur vi väljer att anta utmaningen med klimatförändringarna och den pågående artförlusten. Det stämmer absolut inte. De slaktade miljöbudgeten för att finansiera skattesänkningar. Miljömyndigheter

både misstänkliggörs och nedmonteras. Det är ett mönster som vi kan känna igen från andra länder som påverkas av den neokonservativa vågen. Det är politik.

Fru talman! I dag är det däremot en glädjens dag, för nu ser vi till att Moderaternas och Kristdemokraternas historiska slakt av miljöbudgeten blir historiskt kort. Vi räddar Klimatklivet och ser till att arbetet med övergödningen av Östersjön förstärks. Markägare med artrika områden kan nu få sin ersättning.

Med vårändringsbudgeten återskapar vi en miljöpolitik värd namnet. Vi har armarna uppkavlade, även om det kommer att ta tid att återuppbygga det som har raserats.

Steg ett framöver är dock att se till att det konservativa blocket aldrig mer får en chans att slakta Sveriges miljöpolitik. (Applåder)

Anf. 141 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Låt mig konstatera att när man intelyckas nå resultat, det vill säga har haft fyra år på sig och ändå inte minskat utsläppen, får man använda ord som slakt, trots att vår klimat- och miljöbudget var den näst högsta som någonsin har passerat Sveriges riksdag.

Men jag lämnar för nu och fokuserar på framtiden inom välfärden. Vi vet att det finns stora behov av personal och resurser till välfärden. Den allra främsta utmaningen är nog ändå personalen.

Därför blev nog fler än jag förvånade över att regeringen och samarbetspartierna tänker lägga över 1 miljard kronor på en ny form av friår. Detta har prövats tidigare, och effekterna har mätts. Det var främst

kvinnor i offentlig sektor som var friårslediga. De blev inte mindre sjukskrivna. Däremot gick de tidigare i pension och fick en sämre löneutveckling.

Miljöpartiet vill nu tillsammans med de andra partierna driva fram en åtgärd som ger minskade ekonomiska resurser till det allmänna och samtidigt ger kom- munerna mindre och sämre möjlighet att få tag på ut- bildad personal. Det handlar om resurser men också om rättvisa. Min fråga till Karolina Skog är: Varför ska männi- skor ställa klockan och gå till jobbet och arbeta hårt för att andra under ett år ska kunna vara mer eller mindre lediga?

Anf. 142 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag delar helt bilden att en av de stora utmaningarna vi har i Sverige framöver är att kompetensförsörja välfärden men också att kompetensförsörja näringslivet. En viktig del i det är att människor behöver orka jobba längre, och för att orka det måste människor hålla. Jag är övertygad om att ett sätt att få människor att hålla är att ge dem möjlighet att påverka sin situation, göra nya val under arbetslivet, tänka om och ladda om. Utvecklingsåret handlar om just det, att öka människors frihet och möjlighet att göra nya vägval under livets gång, att ladda om och att kanske testa att starta företag, vilket många använde friåret till.

En utredning har tittat på en omarbetad version som kallas för utvecklingsåret.

I kammaren talar vi ofta om det livslånga lärandet och nya möjligheter, och utvecklingsåret handlar om just det, att få människor att hålla

längre så att de orkar jobba fram till pensionen och gärna efter pensionen så att de kan bidra i välfärd och näringsliv.

Anf. 143 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag delar helt bilden att fler måste ställa om och få möjlighet att göra det. Det är därför det behövs ett omställningspaket. Det handlar om att man ska kunna läsa högre upp i åren på universitet eller ta kortare kurser och om att universiteten behöver ha ett omställningsuppdrag. Det tror jag inte att det råder någon skiljaktig mening om hos något av riksdagens åtta partier.

Det som det dock råder en tydlig skiljaktig mening om är vem som ska betala för Miljöpartiets friår. Det handlar om att några få av alla de 5 miljoner som går till jobbet varje dag ska få ett år betalt, och vem ska betala? Jo, alla andra som varje dag ställer klockan och går till jobbet och sliter. Dessutom får pensionären i Laxå eller Bandhagen vara med och betala för detta år.

Jag tror på ökade möjligheter för individen. Karolina Skog kan läsa om Moderaternas omställningspaket. Men det ska inte betalas av alla andra på det sätt som Miljöpartiet presenterar.

Anf. 144 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Vi vidtar en lång rad åtgärder för att stärka människor under hela livet. Vi vidtar också en lång rad åtgärder som uppmuntrar företag att investera i sin personal, utbilda den och hjälpa den att hitta nya vägar. Många av dessa åtgärder finansierar vi gemen- samt med skattepengar, vilket verkar vara okontroversiellt.

Skillnaden i att man gör det riktat till individen, att individen får full frihet och betalt i tid, är faktiskt inte speciellt stor. Jag kan inte se den enormt stora principiella skillnaden i att vi gemensamt finansierar en utbildning på detta sätt.

Om vi är överens om att människor behöver utbilda sig mer än en gång under livet och behöver möjligheten att välja nya vägar tror jag på en mångfald av åtgärder. (Applåder)

Anf. 145 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag har två olika frågor. Under förra mandatperioden fick Vänsterpartiet igenom ett riktat statsbidrag på 2 miljarder till äldreomsorgen. Det valde M, KD och SD att inte förlänga. Regeringen, med Miljöpartiet i, har inte heller förlängt det. Det betyder enligt tidningen Kommunalarbetaren att två av tre kommuner tänker säga upp personal inom äldreomsorgen. Det är absolut inte vad som behövs, utan här behövs stora resursförstärkningar.

Vad säger Karolina Skog om detta?

Min andra fråga handlar om sjukförsäkringen. Många arbetar tills de blir sjuka. Resurserna är för små, och man har alldeles för lite makt och inflytande, så man blir utbränd. Många av dem jobbar inom just äldreomsorgen. Andra har svåra fysiska sjukdomar men nekas ersättning. Åter andra är kroniskt sjuka med permanent nedsatt arbetsförmåga men nekas ersättning. Värst av alla drabbas LO-medlemmar – särskilt kvinnliga LO-medlemmar med låg lön. Många som nekas ersättning tvingas i stället vända sig till familj, vänner eller socialtjänst, ja, även till välgörenhetsorganisationer och till kyrkan. Trots att stupstocken är avskaffad har allt fler sjuka gått miste om sin ersättning eftersom de så kallade tidsgränserna är kvar – de som

borgarna införde och som den här regeringen har valt att behålla. I fjol utförsäkrades 24 000 personer.

De stelbenta reglerna, som inte på något sätt är individuellt anpassade utan i förväg bestämmer hur länge en sjuk ska tillåtas vara sjuk, får stora konsekvenser. Vi har inte längre en sjukförsäkring som det går att lita på. Jag undrar: Vad avser Miljöpartiet att göra åt det? Eller tycker ni att detta funkar bra?

Anf. 146 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det har upprepats flera gånger här att äldreomsorgen liksom den mer medicinska sjukvården kommer att behöva resursförstärkningar framöver. Vi delar helt och fullt den bilden, och jag uppfattar också att det återspeglas väl i januariavtalet.

Från Miljöpartiets sida vill vi göra resursförstärkningar genom framför allt generella statsbidrag till regioner och kommuner, så att man lokalt kan avgöra vad man vill använda pengarna till. Det ska vara huvudinriktningen även framöver. Där finns en tydlig ambition i januariavtalet som vi självklart ska leva upp till.

Vi måste också jobba mycket för att fortsätta minska sjukskrivningarna. Det handlar mest om åtgärder som gör att människor håller och inte blir sjuka. Sedan ser vi att det finns brister i försäkringssystemet.

Den här gången valde vi att fokusera på de brister som fanns i LSS, för där var det akuta brister som vi behövde rätta till. Det har varit fokus för arbetet hittills.

Tyvärr är vi väldigt begränsade eftersom M och KD valde att sänka skatterna oerhört mycket, och de effekterna finns ju kvar. Det påverkar det utrymme vi har för åtgärder i vårändringsbudgeten. Tyvärr kommer det att fortsätta att begränsa oss även framöver. När man sänker skatterna försvinner ju pengarna ur statens budget. Men jag delar Vänsterpartiets bild. Svaret på frågan om jag är nöjd är: Nej, vi kommer att ha fokus på detta tillsammans med arbetet. Men jag vill också vara tydlig med att när M och KD tar bort 17 miljarder ur statens budget innebär det en begränsning av vad vi kommer att kunna klara av under den här mandatperioden.

Anf. 147 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Tycker man att de 17 miljarderna är ett så stort problem kan man ju välja att lägga tillbaka dem från årsskiftet. Därmed får man ju rätt mycket pengar att lägga på äldreomsorgen. Men det kommer den här regeringen inte att göra.

Enligt LO kommer det att behövas 23 miljarder per år, redan i år, för att man ska behålla dagens kvalitet i välfärden. Ni väljer i stället att dra bort statsbidragen till äldreomsorgen och inte ens genomföra den satsning som Kristdemokraterna fick igenom. Ni skär ned ännu mer. Det får konsekvenser. Två kommuner av tre avser att säga upp personal i år.

Tidsgränserna i sjukförsäkringen har funnits under hela förra mandatperioden. Socialdemokraterna och Miljöpartiet har inte haft intresse av att ändra på dem. Det har lett till att det i fjol utförsäkrades 24 000 personer, de flesta kvinnor och många av dem utbrända. Man har helt enkelt inte en sjukförsäkring som det går att lita på längre. Det är en oerhört stor brist, särskilt i en modell som den vi har valt, den

svenska modellen, där just socialförsäkringarna är ett kitt i samhällsbygget. Men vi har inte en sjukförsäkring som det går att lita på.

Anf. 148 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det har gjorts en rad stora genomgångar av försäkringssystemen i Sverige. Målet är alltid att människor ska vara på rätt plats och få det stöd de behöver just då.

Jag skulle säga att för lite fokus har legat på det förebyggande arbetet. Nu skapar vi ett arbetsliv där människor håller, och jag tror att vi behöver ha särskilt fokus på varför kvinnor slits ut i privat och offentlig sektor och hitta mycket av svaren för framtiden i det arbetet. Men självklart är det också en ambition att vi ska ha försäkringssystem att lita på.

Nu har vi valt att laga revorna i LSS, för vi tyckte att det just nu var det viktigaste, och jag står för den prioriteringen. (Applåder)

Anf. 149 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det fanns en del att ta tag i i Karolina Skogs anförande. Jag tänker delvis på detta om konservatism, neokonservatism och så vidare. Själv företräder jag ett kristdemokratiskt parti. Det finns en alldeles utmärkt bok som heter Det gemensamma bästa, utgiven av tankesmedjan Civitas, som jag kan rekommendera både till Karolina Skog och till många andra som funderar över de här frågorna. Där kan man få lite ytterligare inspiration om saker som gemenskap, solidaritet, förvaltare och subsidiaritet – goda principer för att bygga ett gott samhälle.

Jag tänkte inte ställa någon fråga om detta utan mer fråga om en prioritering. I den moderata och kristdemokratiska budgeten fanns några olika satsningar som nu stryks. Det fanns en satsning på att återinföra en fritidspeng, så att barn i hushåll som är ekonomiskt utsatta skulle kunna få avgifter för fritidsaktiviteter – kulturskolan, fotbollsträning och sådant – betalda utan att det konkurrerar med hushållsekonomin. För många är det i dag ett problem att man inte får pengarna att räcka till och att man stryker sådant som skulle kunna gynna en aktiv fritid. Denna reform stryks och genomförs nu inte av regeringen.

Det fanns också förslag om ökat föräldrastöd – att alla kommuner skulle erbjuda obligatoriskt föräldrastöd. Detta har visat sig vara en viktig sak för att stärka föräldrarna, så att de ska kunna bidra till mer, och det bidrar också till mer psykisk hälsa, visar utvärderingarna. Ni valde att styrka dessa förslag och satsar i stället på något som kostar ungefär lika mycket, nämligen återinförd fri entré på några statliga museer i Stockholm.

Tycker Karolina Skog att detta är en rimlig prioritering?

Anf. 150 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag har gjort min politiska resa från det kommunala planet till riksplanet. Något jag noterar när jag kommer hit är att det kliar i fingrarna på många av våra kollegor här i riksdagen. Man vill väldigt gärna också vara kommunpolitiker, och jag förstår det, för det är ju väldigt kul att vara kommunpolitiker. Man kan vara väldigt konkret och få konkreta reformer genomförda.

En sak som jag genomförde när jag var kommunpolitiker var en föräldrautbildning riktad specifikt till nyanlända familjer. Den var väldigt uppskattad. Jag tyckte att det var en väldigt bra satsning som jag gjorde och som ingick i mitt uppdrag som kommunpolitiker. När jag nu ser behoven i välfärden framöver och vad vi ska göra härifrån är min inriktning, precis som jag sa, att det framför allt ska vara generella statsbidrag till regioner och kommuner, så att man kan göra de satsningar som behövs lokalt.

Skillnaden mellan Malmö och Dorotea är väldigt stor. Jag tror inte att vi här är bäst på att identifiera exakt vilka lösningar man ska ha. Några av de satsningar som Kristdemokraterna fick in i budgeten är pengar som vi nu, när det gått några månader, ser inte kommer att gå åt. Projekten verkar inte passa, och då tycker vi inte att det är bra att det ligger pengar på en rad i en budget, utan vi återför hellre pengarna till något som kan bli konkret.

Sedan kan man alltid ta en del av budgeten och jämföra med en annan. Men jag kan se att reformen att göra entrén till de statliga museerna gratis gav en väldigt bra effekt i den meningen att nya grupper och fler människor söker sig dit, till den gemensamma kulturskatten. När vi lägger en massa pengar på att vårda vår gemensamma kulturskatt tycker jag att det är en rimlig princip att den också är öppen för alla. Det är en satsning som jag tror på. (Applåder)

Anf. 151 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Vi pratar om behoven i välfärden, och sedan kommer vi ned till den fria entrén på statliga museer. Ja, det blir också en jämförelse.

Jag noterar att regeringen själv vill leka kommunpolitiker, eller vad det nu var man sa från talarstolen att det var, när man återinför det riktade bidraget till kulturskolan. Här ville vi göra en sak för att hålla nere avgifterna och framför allt för att ge barn från ekonomiskt utsatta hem en möjlighet att få hela avgiften betald så att den inte skulle inkräkta på hushållsekonomin. Det var ett system som fanns, och det hade varit hur lätt som helst att återinföra. Men vill man inte kan man alltid säga: Nu har det gått så lång tid av året att vi inte kan återinföra dessa saker eller göra dessa satsningar längre, utan nu måste vi satsa på annat. Det är ganska länge sedan budgeten beslutades. Hade man velat göra detta, införa mer föräldrastöd och satsa mer på de utsatta barnen i stället för på fri entré på museer, hade man naturligtvis kunnat göra det. Det handlar om en prioritering.

Anf. 152 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Att de budgetsatsningar som Kristdemokraterna fick igenom inte har använts beror på att de inte verkar passa verksamheterna ute i kommuner och landsting – inget annat. De särskilda medel som finns för kulturskolan är kopplade till en statlig översyn och ett statligt arbete med kulturskolan, som görs i samarbete och enligt avtal med Sveriges Kommuner och Landsting. Man har gemensamt kommit överens om att det är bra att göra detta. När staten är aktiv och kräver mer är det såklart rimligt att man går in med pengar; det finns en finansieringsprincip som vi också ska värna. Jag tycker alltså inte att jämförelsen helt håller.(Applåder)

Debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande var härmed avslutad.

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för vårpropositionen skulle förlängas till och med tisdagen den 30 april.